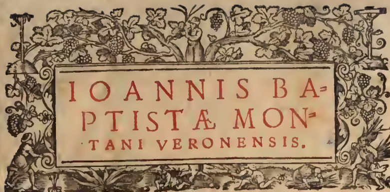

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT EMANUELE
12
19 R
15

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT EMANUELE
55
12 G
1
ROMA

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS,

MEDICI PER VNIVERSAM EVROPAM CELEBERRIMI, ET IN CLARISSIMA PATAVINA

Academia summa cum laude publici olim ac ordinarij professoris

CONSILIA MEDICA

OMNIA, QVÆ VLLIBI EXTANT,

partim antea, partim nunc primum edita.

Opera ac diligentia Hieronymi Donzellini Brixiani, Philosophi ac Medici, in congruum ordinem digesta, & in tres partes distributa, ab infinitis mendis, corruptelis ac deprauationibus expurgata, ut suo iam authore digna uideantur.

PARTIVM OPERIS TOTIVS ARGVMENTA.

Prima est de morbis partium.
Secunda est de febribus.
Tertia continet Chirurgica.

τέχνη πάντα ὁ γὰρ τρέφει.

NORIBERGÆ, M. D. LIX.

AD CLARISSIMVM
ET PRVDENTIA AC VIRTVTE ORNATISSIMVM VIRVM, LEONARDVM MOZENIGUM, apud Inuictißimum Cæsarem Ferdinandum, amplißimi Senatus Veneti nomine, Oratorem:
In uolumen Consiliorum Ioannis Baptistæ Montani, Hieronymi Donzellini Præfatio.

Erum naturæ contemplationem, Vir nobilißime, libero homine inprimis dignam esse, ingenita mortalibus omnibus scientiæ ac ueri inueniendi cupiditas ac desiderium, satis manifeste nobis declarat. Et si Pytagoras olim recte iudicauit, cum sapientiæ amorem ac studium, Philosophiam nominauit: omnes à nobis homines Philosophi sunt appellandi. *Arist. libro Metaph. 1.* Tale enim ingenium omnium animis parens natura inseuit, ut nihil magis præclarum aut expetendum ducant, quàm intellectum ac mentem rerum occultarum aut admirabilium, & ad bene beateq; uiuendum necessariarum, notitia atq; intelligentia perficere ac illustrare. Siquidem omnes trahimur ac ducimur ad cognitionis & scientiæ cupiditatem: in qua excellere pulchrum putamus: labi autem, errare, nescire ac decipi, & malum & turpe ducimus. Atq; ideo cum sumus necessarijs negocijs, curisq; uacui: tum cupimus aliquid uidere, audire ac discere: ex quo intelligitur, studium illud, quod in ueri cognitione consistit, præcipue hominis proprium esse, eiusq; maxime naturam attingere, aptissimumq; illi esse. Nec uero aliter Dei similitudinem, in qua uera ac solida nostra fœlicitas reposita est, atq; amissam olim imaginem recuperare possumus: qui ueræ Philosophiæ legitimus est finis & fructus. Præter summam tamen utilitatem, quam nobis affert rerum indagatio & perceptio, uoluptas etiam omnium quæ nobis in hac uita contingere possunt iucundissima, illam consequitur, quam humanæ fœlicitati perpetuo adnexam & coniunctam, Aristoteles uoluit. *Ethico. 10.* Quid enim dulcius, suauius aut iucundius accidere nobis potest, quàm admirabile hoc mundi opificium, ac ueluti Theatrum amplißimum, imò potius augustißimum Dei templum, in cuius medio, tanquam antistes aut sacerdos, homo est collocatus, tanta arte, sapientia ac prouidentia constructum: non corporeis tantum oculis aspicere ac intueri, quòd ipsum tamen uulgaribus etiam, non uulgarem afferre delectationem solet: sed animi perspicacia ac ingenij uiribus, cum uniuersum ipsum, tum singulas eius partes, diligentius inquirere, inuestigare ac introspicere: & quàm admiranda ratione & compage inter se connectantur & gubernentur, exactius contemplari?

Rerum omnium principia inuicem repugnantia atq; contraria, magno consensu Philosophi posuerunt: ex quibus proxime orta elementa, suarum uirium inimicitia ita contendunt, pugnant ac ueluti belligerantur: ut mirũ uideri possit: ex perpetua & cõtumaci hac pugna, non tandem interitũ, exitium, uastitatem, aut saltẽ omniũ confusionem sequi: ut in bellis ac seditionibus euenire quotidie uidemus. Cuius certe calamitatis periculũ, olim

Plato in Timæo. non semel, magna incendia ac diluuia, mundo attulerunt. Nemo sane uulgarium hominũ est tam rudis aut indoctus: modo attentius rem exploret atq; consideret: quin ex contrarijs, naturam uniuersam temperatam esse, facile animaduertat. Quis enim ignorat, calida frigidis, humida siccis, grauia leuibus, rectũ orbiculari, lumen tenebris, corruptibile æterno ac immortali, sua natura aduersari? Ex his tamen constare orbis uniuersitatem, omnibus est notissimũ. At, qui rem ipsam exactius perquirunt, nõ sine summa animi uoluptate cognoscũt, non aliter quàm ex contrarijs, elegantissimam hanc orbis structuram posse consurgere: Nam quemadmodum pulcherrimum in Repub. ordinem, princeps & subditus, Senatus & populus, patricij & plebei, diuites & pauperes, potentes & imbecilles, senes & iuuenes, boni & mali, aliæq; plures ac uariæ hominum cõditiones ac genera componũt: Et sicut ex contrarijs coloribus albo & nigro, pallido ac rubro, pulcherrima pictura conficitur: & ex acuto & graui sono, longa ac breui uoce, concinna harmonia excitari solet: Ita mundum hunc ex contrarijs naturis, uiribus & qualitatibus conflari oportebat, ut uere quod Græci dicunt, κόσμος nominari posset. Qui autem ex elementorum proportione ac facul-

Libro de Mundo. tatum æqualitate (ὁμολογίαν καὶ ἰσομοιρίαν καὶ τὸ μηδὲν αὐτῶν πλέον ἕτερον ἑτέρου δύνασθαι Aristot. appellat) pugnare quidem illa inuicem, neutrius tamen partis aut perniciem penitus aut uictoriam: sed uaria potius mixtorum aut anima-

Arist. libro de gen. & corrup. 2. torum aut inanimatorum genera exoriri intelligit: nihilq; præterea in mundo perire, cum unius interitus, alterius rei sit ortus: is demũ ille est, de quo uere dici potest:

Virg. libro Georg. 2. Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas.

Quanquam huius tam concordis mundi discordiæ, ac in eius salutem admirabiliter conspirantis, altiorem quandam Platonici causam adferre sunt conati. Hoc enim totum quod nos uniuersum, Græci autem πᾶν dicũt,

Plato in Timæo. anima præditum esse ipsi asseuerant: & non aliter quàm in humano corpore, partes inter se admodum diuersæ atq; contrariæ, ab anima humana ita reguntur, ut ad communem hominis salutem omnes dirigantur ac tendant: sic etiam à mundi anima uniuersitatem hanc cõtineri, & partium certamen ac pugnã sedari ac moderari, ut nulla seditio aut tumultus, qui toti sit exitialis expectari possit. De qua mundi anima hunc in modũ Virg. scribit:

Principio cœlum ac terras, camposq; liquentes,
Lib. Aeneidos 6. Lucentemq; globum lunæ, Titaniaq; astra,
Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus,
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Et pro-

Cæterum hæc eadem artem ex ſe gignit, ac ueluti filiam parit, humano generi longe utiliſsimam; ſine cuius opera atq; auxilio, bono haud uulgari mortales deſtituerentur. Ea eſt artium omnium præſtantiſsima, Medicina, cuius officium etſi humanum tantum corpus atq; eius ualetudinem uidetur ſpectare; quidquid tamen corporea hac uniuerſi mole continetur, eius ſubiacet cognitioni; ut præter cœleſtes ac incorporeas mentes, quæcunq; ampliſsimis naturæ ſpacijs ac finibus clauduntur, omnia Medicam artem attingant: nec quidquam eius mater Philoſophia pertractet, quod *[Lib. de Senſu et ſenſili.]* non ipſa quoque ad ſe pertinere arbitretur: Quæ certe & Ariſtotelis & *[Lib. quòd Medic. ſit Philoſ. & li. de criſ. 3.]* Galeni conſtans ac firma fuit ſententia. Quicunque enim ex ueris principijs Medicinam docet; is Phyſiologiam ita adhibet in conſilium, ut ſine illa certi nihil poſsit conſtituere.

Ex quinque ſimplicibus corporibus mundum conſtare Ariſtoteles *[Lib. de cœlo 1.]* tradit; de quibus æque Medicus ac Philoſophus commentatur. In ſupputanda enim criſimorum dierum ratione (quibus & Hippocrates & Gale- *[Lib. de criſimis diebus 3.]* nus plurimum tribuerunt) quam opus ſit ſyderum motus & curſus, ac præſertim ſolis ac lunæ diligenter inquirere; is recte iudicabit, qui Galenum, Aſtrologiæ alioqui non ualde addictum: non aliter Hippocratis ſententiam, quam ex lunæ motibus & uarijs eius cum ſole aſpectibus, tueri potuiſſe intelligit. Sed nihil etiam eſt Medico magis neceſſarium, quàm aëris mutationes, à quibus noſtrum corpus cum intus tum extra, plurimum affici ſolet, præuidere, ac non tantum eas præſentes ſentire; has tamen non aliter poſſumus præſagire quàm ex aſtrorum ortu & occaſu, & planetarum in obliquo circulo conuerſione. Quam autem uim & in proſpera ualetudine conſeruanda, & in profligandis morbis, habeat aëris ſtatus, ſatis Hippocrates declarauit, qui Galeno interprete, aëris conſtitutionem: quam *[Lib. de dia ta acu. 1.]* potiſsimum à Medico cognoſcendam præcipit, diuinum quid appellauit. Quòd ſcilicet à cœleſtibus ac diuinis corporibus efficeretur. Illud præterea omnibus eſt in confeſſo; in artis Medicæ operibus, fœlicius illos uerſari, qui ex aſtrorum præſcripto ſuas curationes moliuntur. In qua re aſſerenda, tam multus ac nimius fuit grauiſsimus alioqui author Marſilius Ficinus; ut medicum Aſtrologiæ peritum, ab imperito differre ita uoluerit: *[Lib. de triplici uita.]* quemadmodum homo uiuus à mortuo: clariſsimos ille Medicos habuit, qui ea de cauſa ſibi aduerſarentur; atq; ideo ne alteram partem offendam, meum in hoc propoſito iudicium proferre nolo. Vtra pars uerius ſentiat, iudicent alij. Hoc mihi ſatis eſt, quod ad præſentem diſputationem attinet; omnium conſenſu, ſi non Aſtrologiam, at ſaltem Aſtronomiam Medico eſſe perneceſſariam.

Quatuor uerò quæ ſub cœlo ſunt elementa, exactius fortaſsis Medicus quàm Philoſophus contemplatur. Ex ijs enim non ſolum corporum *[Gal. lib. de Ele. & de placit. Hi. & Plat. 8.]* humanorum temperaturæ proficiſcuntur; quæ medicarum actionum omnium

nium primaria ſunt fundamenta;ſed cuncta etiam mixtorum genera : quæ Medica ſunt inſtrumenta ; ac ſingulorum uires & gradus,quæ ex temperamentis oriuntur;Medico in primis nota eſſe oportet. Ac de hiſce quidem rebus quæ ex eorū miſtione coaleſcunt;uere illud dici poteſt; nullū eſſe terrarum,lapidum,Gemmarum, metallorum, foſsilium, radicum, herbarum, fruticum, arborum, fructuum,florum, ſeminum, ſuccorum, piſcium,reptilium , auium, aut quatrupedum genus Medico in cognitum , aut ex quo non aliquid ad hominis ſalutem aut firmandam aut recuperandam, ſumat; atq; ideo ſingulorum naturas perquirit & inueſtigat;eorumq; uirtutes,potentias,ſpecies,formas,diſcrimina,qualitatesq; omnes explorat; per prata, ſegetes,areas,campos,uineas,hortos,ceu omnium Dominus, libere, ſummaq; cum uoluptate, multo certe mortalium fructu, diues opum incedit. Montium iuga,collium flexus,planitiem omnem luſtrat,opaca, lucos, ipſa etiam terræ marisq; uiſcera omnia. Auri,argenti,cæterorumq; metallorū fodinas,humano,præſidia generi quæſiturus ingreditur. Maris diuitias,unus probe cognoſcit. Nec eo contentus,ueluti altius caput attollens, aëra peruadit,& quæ ex terræ ac maris exhalationibus fiunt, omnia expendit, pluuias,niues,grandines,nubes,caligines,rorem,reliquaq; omnia quę in eminentiori aëris loco apparēt aut generantur. Ventorum præſertim quacunq; ſpirantium uim ac facultatem omnem exactiſsime tenet, quid rigidus Boreas,quid grauis Auſter ; quid mitis zephyrus, quid imbrifer cæcias commodi aut incommodi ſecum afferant, perſpectum habet ; & quid horum unumquodque in homine efficiat,exquiſite nouit. Iam uerò quid orbis hic homine continet admirabilius? At quis artifex,cum totum ipſum,tum ſingulas eius partes,melius cognoſcit quàm Medicus? Ipſe animæ uires omnes ac facultates & actiones ; ipſe earum ſedes ac propria domicilia; ipſe ſpiritus illarum adminiſtros ac ueluti uehicula ; ipſe partes ac inſtrumenta, per quæ ſuas actiones promunt;ipſe corporis uegetandi ac nutriendi omnem œconomiam;ipſe admirandam eius ſtructuram, connexionem, ſymmetriam,pulchritudinem,uſum perſpicit atq; intelligit; & ex tam excellenti hominis compage,ad ſummi opificis ſapientiam & potentiam contemplandam mirū in modū erigitur & excitatur: ut nulla ſit ars aut ſcientia quę tantam ac tam multiplicem in ſe rerum pulcherrimarū cognitionem contineat quàm Medicina. Quin aliæ omnes illi tanquam principi atq; Architectonicæ inſeruiunt ac famulantur ; neq; ad commodum ac ſalutarem hominum uſum,opificia ſua,quorum ipſa ſola uires intelligit,niſi eius nutu expectato, transferre poſſunt. Vt merito digniſsima inter cæteras,ſemper habita ſit,ac nunc etiam habeatur. Quare uere ac merito,illud ab Homero eſt dictum:

ἰητρὸς δ' ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
ἀνθρώπων.

Ea porrò ſanitatem,rerum omnium quæ nobis in hac uita contingunt maxi-

maxime expetendam, ſcopum ſibi proponit, in cuius commendationem nihil melius dici poteſt aut aptius, quàm Græco illo carmine eſt compræhenſum.

οὐκ ἔστ' ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ.

Huius cum author ſit ars Medica; à proprio officio ac fine effectiua eſt nominata. Et quamuis Arabes ac multi eos ſecuti, duas eius fecerint principes partes, Theoricam & practicam: nullum tamen ex his nominibus illi conuenit; ſi proprie loqui uelimus. Vſus tamen ita obtinuit, ut pars quæ ab ipſa actione magis eſt remota, ac cognitionem magis attingit, Theorica: quæ uero curationem ipſam adminiſtrat, practica nuncupetur. Atq; hæ ita ſunt connexæ ac poſterior à priore proficiſcitur: ut Medici nomen nemo mereatur, qui non utramq; ſimul copularit ac perdidicerit. Quia tamen poſterior, finem proxime aſſequitur, hinc fit, quòd Medici illi, qui in ea magis ſunt exercitati; eo nomine, cæteris præferantur.

Hanc uero tractandi, duæ à Medicis inuentæ ſunt rationes; quarum altera in ocio & quiete abſoluitur: ab ijs qui propoſitis ſibi ſingulis morbis ſimplicibus, qui homines ferè uexare ſolent, ex uniuerſalibus artis præceptis, in illorum tractatione uerſantur; & quæ in omnibus Medicinæ partibus generaliter tradita ſunt, particulatim morbis accommodant; eorum eſſentiam, definitionem, cauſas tam internas quàm externas inueſtigant; & curatiuis indicationibus oſtenſis, idoneam tandem curationem ſubnectunt: ex communi remediorum ſylua, peculiaria decerpentes, quibus propoſitum morbum, apte profligare poſsint; cuius generis libri à ueteribus & recentioribus, tam Græcis quàm Latinis, æditi ſunt quàm plurimi & quotidie etiam æduntur. Altera uerò, iam in arenam deſcendentibus Medicis, & coram ægrotantibus, ſumma urgente morbi ac ſymptomatum neceſsitate, adminiſtratur. Vbi iam in numerato artis præcepta habere oportet: & quæ ſalubria ſunt auxilia, nulla mora interpoſita, in medium ſunt afferenda; aut uero cum à præſente aut etiam abſente, Medicus de ſuo conſilio, in aliquo difficili ac longo morbo, interpellatur; qualia ſunt quæ à Medicis quotidie conſcribuntur conſilia.

Vtræq; hæ rationes optimę ſunt: & à grauiſsimis authoribus uſurpatę. Non uno tamen modo uidentur inter ſe diſcrepare. Quin ut Sciomachia à legitimo certamine differt; ita prior à poſteriore diſſentit. Et licet limatior illa atq; elaboratior uideri poſsit; quæ meditando fit & animo tranquillo: hæc tamen, neſcio quomodo ardentius animum excitat, ac maiori contentione tractatur; habetq; hoc quo alteri antecellat; quod morbos fere complicatos uerſat: ubi ſumma opus eſt prudentia atque animi dexteritate. Nuſquam enim magis conflictantur Medici, quàm ubi illis cum morbis pugnandum eſt, qui contrarias, aut certe diuerſas faciunt

a 5 indica-

indicationes;atq; ideo excellentiorem ſemper hanc iudicaui: cum alioqui etiam Medicum ueteranum, natura prudentem atq; exercitatum poſtulare uideatur.

Hoc in genere præclari Medici plures, noſtra hac ætate claruerunt: è quorũ numero Ioannes Baptiſta Montanus præcipue à me eſt nominandus;qui ob ſingularem in optimis diſciplinis, ac potiſsimum Philoſophia ac Medicina peritiam,& admirabilem ac prope diuinam ingenij uim & naturæ ſolertiam,in arte publice tradenda,in morbis profligandis,in ſcribendis conſilijs,& in Medicis colloquijs magnam ſibi nominis celebritatem & gloriam comparauit. Vt de eo quod de Medico generatim Homerus dixit,illi maxime conuenire nemo dubitet.

Li. 11. Ilia. ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Hinc factum eſt,ut non Patauij tantum,Venetijs ac uicinis ciuitatibus ubi uixit, eius operam & conſilium expetiuerint ægrotantes: ſed ex tota Italia & externis etiam regionibus,omnis nobilitas ac principes uiri,ad eũ, tanquàm ad Apollinis oraculum confluerent;propterea cum duplici, eoq; perdifficili labore diſtineretur profitendi ſcilicet ac publice docendi munere,& plurimorum etiam ualetudini conſulendi: ita ſalutem ſuam neglexit: ut magno mortalium damno,celeri nimium fato, nobis abriperetur.

Eius conſilia,in unum à me uolumen redacta, & nobiliori charactere excuſa, huius quod dixi certiſsimam facere fidem poſſunt. Nulla enim eſt in tota Europa regio aut celebris ciuitas; cuius nobiliſsimi uiri, ſalutarem eius artem & operam non ſint experti;quorum nomina hic uiſuntur. Et licet cum à Montano ſcriberentur,illi uni,à quo fuerat interpellatus, ſe eon ſulturum fortaſsis arbitraretur;Deus tamen eius calamum,ingenium ac linguam ita eſt moderatus,ut multis in poſterum illa ſint profutura. Eorum pars,à doctis aliquot uiris antea eſt edita: ſed adeo mutila, manca,corrupta,uitiata & cõfuſa;ut ea ratione non tantũ optimi ac de me benemeriti præceptoris exiſtimationi,parum cõſultum eſſe intellexerim;ſi talia legerentur;ſed etiam,quam paulo ante dixi ex ijs conſilijs, ad multos peruenturam me ſperare utilitatem, interceptam iri animaduerterim. Parum enim emolumenti Medicis: ægrotantibus fortaſsis damnum ob iniuſtas doſes, allatura eſſe merito poteram ſuſpicari. Quare φιλανθρωπίᾳ permotus,errores, corruptelas ac mendas ſuſtuli;ac talem ordinem indidi; qui & rationi conſentaneus,& lectori commodus ſit futurus. Multa hic fuerunt ἀπροσδιόνυσα, multa nimis longa ὑπερβατὰ,multæ ἐλλείψεις,mutilatæ ac truncatæ orationes; non tam authoris uitio quàm ſcriptorum;quæ omnia per me ſublata ſunt: ut inoffenſe in eius lectione uerſari Lector poſsit.

Hic

aut inimica, sed saluberrima, efficacia ac nobilissima: ad affectus omnes in quibus quotidie Medici conflictari solent, hic tam multa sunt, ut qui familiarem sibi librum hunc fecerit, materia medica ac sylua remediorum illi minime sit defutura. Omnes hic Medicinæ partes in actum ac usum perducuntur. Res naturales, non naturales, & præter naturam excutiuntur: Morborum notitia: signorum methodus: causarum indagatio: indicationum inuentio traditur. Dexterrimus præterea medicorum auxiliorum usus: Diæta, Pharmacia & Chirurgia magna prudentia atq; opportune adhibentur.

Quoniam autem nostrum hoc seculum ita est comparatum, ut in alienis factis, facile inueniat quod repræhendat: non deerunt fortasse qui meos hosce labores eo nomine improbent ac sugillent: quòd nullius ingenij, nullius industriæ aut inuentionis, sed solius, ut dixi laboris sit hoc opus. Quasi uerò illi soli sint laudandi, qui noui aliquid in medium ferunt. Hos ego obsecro, ut tantisper se patiantur à me interrogari. Quid noui nobis attulit, eximius inter Græcos scriptor Stobeus? quid Plinius noster? qui res ab alijs antea scriptas collegerunt: ac in eum quem illi magis probabant ordinem redegerunt. Plinius certe ex Aristotelis libris, præcipuam naturalis suæ historiæ partem, se desumpsisse ingenue & candide profitetur. Reliqua uerò ab alijs Græcis accepit: ut ij qui in antiquorum monumentis sunt uersati nullo negocio animaduertunt. Siquidem omnem inuentionis laudem, Græci posteris eripuerunt: & si quis noui aliquid semper postulat in lucem produci: is à nobis in Aphricam est ablegandus: quæ iuxta uulgatum adagium, noui aliquid semper profert. Nihil est dictum quod non sit dictum prius: ut inquit poëta. Non tot librorum numero onerandi sunt lectores: quos si diligentius introspicias: antiquorum inuenta, mutatis tantum uerbis narrant: à quorum lectione, noua librorum congerie, magno cum detrimento plurimi auertuntur. Qui ueterum commentarios legunt: ij sciunt, post florentissimum illud Græcorum seculum: in quo sapientia summum attigit excellentiæ fastigium, Doctos ac literatos uiros tam Græcos quàm latinos: non in rerum inuentione: sed in explicandis & commodiorem ordinem digerendis græcorum scriptis, tantum desudasse.

Libro 8.

Et quamuis Cicero gloriabundus dicat: suum illud iudicium semper fuisse: omnia nostros aut inuenisse per se sapientius quàm græcos, aut accepta ab illis fecisse meliora: hoc tamen illi negant: qui græcos dicunt sapientia: Romanos uerò belli gloria excelluisse. Ne autem longius abscedamus: quid noui attulit nostra hæc ætas? in qua tamen linguarum non tantũ peritia, sed artes omnes ac scientiæ & quidquid ingenij uiribus administratur: summũ gradum conscendisse ab omnibus iudicatur. Nonne solũ in eruendis, emẽdandis, in alienas linguas transferẽdis: & à situ & squallore uindi-

Tuscul.

uindicandis ueterum libris, tota fuit occupata? diligentius examinentur singulorum uigiliæ, nihil aliud effecisse illi depræhendentur, quàm quòd aut artes ab alijs traditas, clarius aliquanto fortaſsis explicarunt: aut Græcum aliquem ſcriptorem latinum reddiderunt: aut commentationibus ſuis explanarunt: aut Indices, compendia, Methodos, aut tandem uocabulorum in linguis obſeruationes conſcripſerunt. At quid hic eſt inuentionis? quid rerum nouarum? Si quam igitur illi laudem merentur: pari ratione nec ego ab ea uideor excludendus, ſi quod nos hic præſtitimus, non eſt ingenij, eſt certe diligentiæ: eſt gratitudinis erga optime meritum præceptorem: eſt humano generi officium ſalutare. Quamuis locos ambiguos, qui multi occurrerunt, nemo ſine iudicio, & qui non ex eiſdem fontibus bibiſſet, unde hæc hauſit Montanus, reſtituere potuiſſet. Omnis ſane in re honeſta labor, qui mortalibus utilis ſit futurus, laude dignus ſemper eſt iudicandus.

Hoc opus cum à me concinnatum, emittendum eſſet in publicum, nobiliſsime uir atque clariſsime, nullius alterius quàm tui nominis auſpicijs lucem experiri debere ſum arbitratus: ad idque rationes me & multæ & graues & honeſtiſsimæ impulerunt. Montanus enim, ex cuius eruditione fructus hic prodijt, Veronæ natus eſt atque educatus. Atque ideo Illuſtriſsimo Venetorum Senatui ſubditus fuit. Grandior factus, ſub magno illo Nicolao Leoniceno in Philoſophia ac Medicina præclare inſtitutus, Romæ, ſub Clementis VII. pontificatu, Iulio Mediceo, Cardinali ampliſsimo, tanquàm ualetudinis curator adſtitit, atque in urbe ſumma in omnium admiratione fuit. Verum, cum Romæ Reſpublica eſſet immutata, ille in patriam redijt, & cum dignus iudicaretur, qui non tantum optimis conſilijs ſuos ciues iuuaret: ſed qui artem ipſam docendo, communi omnium ſaluti conſuleret, ſanctiſsimo Senatus Veneti decreto Patauium eſt uocatus, & magnificis ſtipendijs honeſtatus. Is porrò, cum animum haberet, ingenti doctrinæ ac uirtutis theſauro refertiſsimum: & qui ueluti grauidus parturiret, iter ſibi patefactum uidit ad gloriam: cuius cupiditate incenſus, talem ſe præbuit, ut & Illuſtriſsimi Senatus expectationi cumulate ſatisfecerit, ſtudioſorum utilitatem mirum in modum promouerit, atque inde celeberrimum ſibi nomen ſit adeptus. Cum igitur Venetorum liberalitate ac magnificentia, & honoribus auctus, & emolumentis etiam locupletatus, hæc ſcripſerit Montanus, non magis ipſe quàm Senatus huius operis author eſt nominandus. Meliorem quoque horum partem, pro nobiliſsimis eius Reipublicæ Senatoribus conſcripſit: quare nulli magis conueniebat illa nuncupari quàm tibi, qui Illuſtriſsimi illius Senatus apud Inuictiſsimum ac potentiſsimum Cæſarem Ferdinandum, iure merito perſonam ſuſtines, ac repræſentas. Hoc uerò eò magis à me fieri debebat, qui & naturæ legibus permotus, & uoluntario animi propoſito atque inſtituto, nihil prius nihil antiquius duco, quàm immortalem ac ſempiternam eius Maieſtatis, atque Imperij amplitudinem & gloriam expetere: & ardentibus uotis, à Deo optimo maximo ſemper poſtulare.

Huc

Huc etiam illud accedit, quòd singularis illa tua humanitas, quam mihi non semel declarasti; aliquod gratitudinis à me indicium merito exigebat: cæterum ad hoc etiam ea res me non mediocriter impulit ac incitauit, quod præclaro nomini, quo librū hunc illustrari cupiebam: hoc etiam adiungendum putaui; ut is cui destinaretur, illum & intelligere & iudicare posset. At pauci sunt illi, qui nobilitati ac generis splendori, literarum decus addendum curent. Id uerò te fœliciter admodum præstitisse, non uulgaris tua illa eruditio satis docet. Nam præter priuatam Doctissimi olim uiri Bernardini Danielis Lucensis; qui in Musarum studijs te diligentissime enutriuit: in Academia etiam Patauina, sub clarissimis præceptoribus, Philosophiæ ac melioribus disciplinis strenuam operam dedisti. In quibus etsi diu & magno ac prospero successu uersatum te esse omnes norunt; tui tamen hoc in genere profectus, ac uirtutis præconem habes Alexandrum Roccam, uirum optimarum artium ac Medicinæ scientia insignem.

Sed quid mirum est, te in sanctissima omnium quæ unquam fuerunt republica: in qua quot Senatores, tot laudis ac dignitatis honestissima sunt exempla; ex tali præsertim sanguine ac genere natum à maioribus tuis non degenerare? Splendidissimum semper fuisse Mozenigum nomen omnibus est notissimum; in cuius augustissima familia et summi principes multi, & quot uiri, tot penè lumina, ac patriæ ornamenta extiterunt. Eorum tu uirtutes hæreditario quodam iure ad te deuolutas, ita auxisti & amplificasti; ut sapientissimus Senatus tuam in iuuenili ætate & prudentiam & rerum usum ac peritiam animaduertens: grauissimum apud Cæsarem Ferdinandum, potentissimum orbis Monarcham, legationis munus tibi demandarit; solis senioribus ac natu grandioribus hactenus concessum.

Postremo, cum tua mihi salus, multis de causis debeat esse charissima; quam amicorum literis monitus, audio non mediocriter esse labefactatam: quod præsenti mihi facere non licet, librum mitto; in quo multa recuperandæ ualetudinis auxilia non uulgaria, te inuenturum esse non dubito. Quanquam Iulium Alexandrinum & Stephanum Laureum & Medicinæ usu & omni literarum genere excellentissimos uiros ac Cæsareæ Maiestatis propterea Medicos, scio, sua & præsentia & consilio tam gnauiter in illud incumbere; ut summis uotis à me expetitum, firmæ ualetudinis tuæ nuncium; Deo optimo maximo annuente, breui habiturum me sperem. Vale.

INDEX CONSILIORVM D. MONTANI
DE MORBIS PARTIVM.

A 38 De

83 Ad

De cal-

Finis Indicis Consiliorum primæ partis.

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS MEDICI, ET PVBLICI ATQVE ORDINARII in Academia Patauina olim professoris, de curandis singularum humani corporis partium morbis, à summo uertice, ad imos usque talos, Consilia.

De leui capitis dolore, & destillatione, ex imbecillitate uentriculi & hepatis, pro Serenissima Bona Sfortia Regina Poloniæ, Serenissimi ac potentissimi Regis Poloniæ Sigismundi Augusti matre.

Consilium I.

X OMNIBVS INTRINSECIS causis, quæ ad affectus capitis præter naturam generandos conducunt, potissimæ sunt uentriculi imbecillitas, atque hepatis caliditas. Ac de uentriculi quidem imbecillitate, cuius ratione fucci crudi multiplicati assiduos uapores ad caput submittunt, cuique etiam uulgari Medico uel mediocriter in arte uersato est exploratum, nihilque frequentius auditur, quàm mutuus ille circulus læsionum inter cerebrum & uentriculum. De hepatis uerò caliditate, quantum ad capitis repletionem faciat, autoritas est Galeni lib. 3. de locis affectis: præter rationem, quæ dictat, in huiusmodi temperaturis maximam uaporum copiam à toto uenarum ambitu ad cerebrum ascendere. Sunt igitur suapte natura paratissimi ad omnes circa caput affectus perpetiendos, quicunque in duobus illis membris, uentriculo scilicet & hepate, tales habent temperaturas: quibus si postea accesserit, apta capitis ad recipiendum dispositio, iam intrinsecus omnes promptas habent occasiones, tum ad efficiendas, tum ad recipiendas circa caput dispositiones præter naturam. Cum ergo scribatur, in sua Serenissima Maiest. hæc omnia conuenire, non est mirum si facile inciderit in dolores capitis, defluxiones, & quosdam alios affectus præter naturam. Sed si postea his quoque accesserint aliqua uitia sex rerum non naturalium, humana corpora necessario commutantium, tum plane non facilitas tantum, sed necessitas malarum impressionū consequitur. Cum igitur huiusmodi quoque conuenisse audiam in eadem Serenissima Maiestate, perficitur integer tanquam causatum chorus ad morbi incrementum idoneus. Audio enim suam Maiestatem primo penitus se non exercere: aliquando uerò in assiduis cogitationibus, & animi molestijs detineri: somno diurno uti quotidie: in cibo & potu non admodum exquisitum delectum habere: cuicunque aëri, incumbentibus grauissimis negocijs sese exponere. De excrementis uerò, an secundum quod oportet expellantur, non audiui quidem, sed forte & in illis erit aliquod uitium: ferè enim ista quoque læsio præcedentes errores consequi, comitarique solet. Nam de mensibus retentis, quamuis ratione ætatis secundum naturalem ordinem retenta fuerint, nihilominus in tali temperatura, & tali ocio, & delitijs Regijs, non sine

damno intercepta sunt. Nam etiam audio post eorum retentionem in omnia prædicta symptomata confestim incidisse: scioq; plurimas quoq; matronas alias post detentos menses etiam naturali temperie præditas, tamen in uarias ægritudines postea delapsas esse. Et si omnia recte collegerimus, facile intelligemus non tantū capitis affectiones, sed etiam lienis tumores, & hydropicos, qui quandoq; contigerunt, ab ijsdem causis processisse. His recte cognitis, & suppositis, haud difficilis erit intentio. Ac primum illud ex rei natura fundamentum elicitur, S. M. purgantibus quidem, & his quæ attenuant, uel alio modo præparant, aut excoquunt humores, subleuari quidem posse, curari uero nequaquam: uel enim enumeratorum membrorum intemperies ad naturalem statum sunt redigendæ, uel causæ intrinsecæ relinquentur, quibus periodice ad illos eosdem affectus sit redeundum. Quamuis ego non negauerim purgationes esse opportunis temporibus faciendas, ut humores qui quotidie ob membrorum inæqualitatem assiduam generantur, non redundent, & ex redundantia non illos tantum affectus foueant, sed nouos quoq; generent, ut frequenter fieri solet. In illis tamen purgationibus non est insistendum, sed ad alia quoq;, quæ paulo inferius dicam, est accedendum, quæ magis facient ad præseruationem, quàm ad curationem. Vera enim curatio, si uerum fateri uolumus, forte erit impossibilis, si modo totam morbi naturam recte perpendimus: quomodo enim fieri poterit, ut eorum membrorum inæqualitas ad æqualitatem redigatur? in hac præcipue ætate, & in corpore regio, cui quàm difficile sit diutius imperare, notum est omnibus, qui aliqua ex parte experimento deprehenderunt. Primò itaq; in tam longa ægritudine, in recta uictus ratione, curationis præseruationisq; basim, potissimamq; fidem statuerem, ita, ut neq; alicui aëris excessui tam calido quàm frigido occurreret, uentosq; omnes & pluuias euitaret. Nec hyemis tempore in uaporarijs suo more calefactis, uel prope magnos ignes diutius moraretur, præcipue ubi ignis ex fortioribus lignis ardeat, qualis est quercus, ilex, ulmus, & reliqua plura huiusmodi. Caueat etiam, ne acriter magnum lumen, siue Solis, siue ignis intueatur: sed neq; ab alto prospiciat, aut fluuiorum præcipitium, aut turbas, aut celeres rotarum gyros, & reliqua. Laudarem ut singulis septimanis caput ablueret, præcipue si sit illi lauandi consuetudo, eligatq; lixiuium ex salicis aut uitis cinere confectum, in quo saluia, maiorana, chamæmelum, rosæ, decocta sint cum drachmis tribus agarici electi. Hæc enim ablutio conferet ad roborandum, mundandumq; caput. Inter præcipua hoc habeat, ut omnes animi molestias, quam maxime fieri possit, euitet, faciatq; ut quam maxime exhilaretur animus quacunque occasione sumpta. Erit etiam illud ocium, & quies corporis immoderata, omnino auertenda. Quotidie matutinis horis sese exercebit deambulando, donec totum corpus citra sudorem incalescat. Nec minus imperabit sibi frictiones quotidie, ut mane in lecto fiat, sintq; frictiones in toto corpore æqualiter, molles tamen, & prolixiores, ita ut cutis calefacta incalescat: Quòd si etiam post frictionem totum corpus illiniatur oleo garyophyllorum odorato, longe magis expediet. Et quoniam audimus deditam esse longa consuetudine somno meridiano, consulimus ut paulatim desuescat, præcipue si nocte, quantum satis est, dormierit: ad capitis enim repletionem, distillationesq; augendas, efficacissimus est somnus meridianus. Obseruabit præterea, ne cubitum accedat à cœna, nisi post horas ad minus duas, cœnaq; illi sit parcior, quàm prandium, si & suauiorem somnum, & leuius liberiusq; caput habere uoluerit: non tamen propterea tam copiose prandeat, ut postea crudo stomacho ad cœnam accedat: utrunq; ita moderandum, prandium inquam & cœna, ut nouus cibus priorem inconcoctum uel ebullientem non inueniat: quod optime fiet, si citra facietatem semper comederit. Sitq; inter cœnam & prandium spatium non minus quàm nouem horarū: tunc enim cruditatem semper euitabit: quod inter cætera optimum erit remedium ad omnes suos affectus abolendos. Sitq; quàm fieri potest, cibus quam maxime simplex, uniusq; naturæ: quod quidem sicut est Principibus & Regibus difficillimum, propter inueteratam & malam consuetudinem, ita etiam perniciosissimum est. Nihil enim magis facit ad cruditates

ad cor-

ad corruptionem, putredinemq́, & ad deprauatos humores in corpore multiplicandos, quàm ciborum uarietas & multitudo: confunduntur enim plurima diuersissimarum naturarum, quæ dum inæqualiter concoquuntur distribuunturq́, necessarium est, ut inde labor caloris innati consequatur, & uaria uitiorum genera in succo illo tam diuerso. Admonemus igitur, & deprecamur suam S. M. ut uelit in hoc Regium morem exuere, & in opipara regali mensa unum tantum eligere, quod sibi pro fame sufficiat, illudq́ sit leue, & quod facile cõcoquatur, facileq́ distribuatur, & optimum sanguinem generet, quales sunt omnes carnes pullorum, perdicum, phasianorum, hœdorum, uitulorum, castratorũ iuuenum, oua recentia tremula, uel sorbilia. Panis ex purissima farina sit, bene fermentatus, & mediocriter salitus. Ab omnibus antiquis carnibus, & sale maceratis abstinebit, ab oleribus præcipue crudis, à fructibus horarijs, à piscibus, præcipue qui in stagnis degunt, aut paludibus, ab auibus etiam quæ palustria incolunt loca, ut sunt anseres, anates, & huiusmodi, à leguminibus, à pastilibus, à lacticinijs, & præcipue à caseo, à frixis in sartagine. Hæc omnia S. R. M. sua auersetur. Vinum eligat clarum medij coloris, uel etiam albũ, non acidum, neq́ astringens, sed bene maturum, mediocriter uinosum: & omnino euitabit mustum & uina turbulenta. Quòd si etiam uindemiæ tempore uinum conficeretur cum saluia & betonica, illud esset præstantissimum, præterquàm quòd gustui non esset iniucundum. Sed non est omittendum, tanquam parui momenti, quod ut sua M. quotidie habeat beneficiũ alui, diligenter opera danda est, imò inter præcipua hoc animaduerti debet: hoc enim studio adhibito distrahentur uapores, qui ad caput continue feruntur. Si igitur natura faciat quantum oportet, nil ultra moliendum: sin minus, laudo ut semel, aut bis, aut quoties opus fuerit in septimana sumat terebinthinæ Cypriæ, quæ facile habebitur Venetijs, uel interim, dũ non habebitur, laricinæ, quæ habebitur facile, pondus drach. duarum mane tribus horis ante prandium. Hoc enim remedium non tantum molliet aluum, sed etiam obstructiones aperiet, membra præterea naturalia, membraq́ neruosa corroborabit, urinam prouocabit, utero conferet: ideo, me iudice, prætermitti non debet. Hæc summatim dicta sint pro tota uictus ratione, quæ si diligenter à Maiestate sua obseruabuntur, tam erunt efficacia, ut forte sola horum ope præseruetur, & immunis futura sit ab omni effectu, de quo nunc conqueritur. Hoc tamen si non fecerit, uel magis, ut futurum credo, non adeo exquisite obseruet, alia proponam, quæ in alijs duobus curandi instrumentis, pharmacia scilicet & chirurgia, consistunt. Quantum ad pharmaciam attinet, laudo ut bis singulis annis purgetur, autumno, & uere. Ex his enim annuis purgationibus præseruari solent homines à grauissimis etiam morbis, quemadmodum erat sententia Galeni in libro de sanguinis missione. Et quamuis immensa pene euacuandi materia sit, nihilominus tamen proponam, quod mihi congruum uidetur, & quod erit tanquam intentionis exemplum.

℞. Cassiæ ℥ 1.
Specierum hieræ ʒ 1.
Fiat bolus, tribus horis ante prandium sumendus. Deinde
℞. Mellis rosati colati
Syrupi de cichorea Nicoli sine rhabarbaro ana ℥ 1.
Decoctionis cetrach
Capillorum Veneris in aqua boraginis destillata. ℥ 3.
Misce pro uno, & sic pro alijs septem. Deinde
℞. Rhabarbari ʒ 1
Spicæ G 6.

Infundantur in decoctione florum cordialiũ per horas 10. & facta diligenti expresione, colaturæ adde confectionis hamech ʒ 3. syrupi rosati solutiui ℥ 2. Misce, & fiat potio danda in aurora cũ custodia. Et iste esset purgandi modus satis facilis & expositus. Placeret tamen, ut sanguis quoq́ in purgatione ueris mitteretur à basilica sinistri lateris, cuius quantitas sit ad uncias 8. uel uncias 10. In autumno postea peracta

euacuatione prædicta præter sanguinis missionem, summopere placeret, ut sumeret per duos uel tres dies infra scriptam decoctionem, quæ apud me longo experimento probata est ad melancholicos succos sine aliqua molestia euacuandos, lienisq; affectus egregie remouendos, cuius dosis quidem communis est, unciarum sex. Est tamen pro natura uniuscuiusq;, consuetudine & ætate limitanda, cuius descriptio talis est:

℞. Myrobalanorum omnium ana ℥ s.

Contundantur grosso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium. Infundantur per 24. horas in libris 6. aquæ fumiterræ destillatæ. Postea

℞. Epithymi
Thymi
Polypodij
Foliorum senæ
Liquiritiæ ana ʒ 6.
Seminum citri. ʒ 2.
Corticum radicum ellebori nigri ʒ 3.

Bulliant omnia simul ad consumptionem medietatis, deinde quiescat donec refrigeretur decoctum, postea coletur & fortiter exprimatur, & addito zuccharo sufficienti dulcescat, & cum oui albumine purificetur, & leui decoctione facta syrupizetur, & seruetur ad usum. Postea ℞. huius decoctionis ℥ 6. aut 5. aut 4. aut quantum expedire uidebitur. Iulep rosati ℥ s. Misce, fiat potio danda in aurora, poteritq; dari uel alternis, uel singulis diebus secundum euacuationis quantitatem, augendo uel minuendo dosim, prout euentus ostendet. Et hæc de purgationibus ordinarie per singulos annos faciendis. Sed quoniam in ratione uictus semper fere aliquid delinquitur, & præcipue in Regijs delicijs, ideo ne deprauati humores plus æquo excrescant, illi consultũ esse opinor, si singulis mensibus bis aut ter mediam rhabarbari optimi drachmam deglutiat, siue mandendo, siue in pilulari forma, siue in puluerem redactam, admixto saccharo rosato, uel passulis, quomodocunq; libuerit. Ad oculi uero affecti corroborationem, concoctionemq;, & discussionem materiarum confluentium, optimum erit remedium huiusmodi collyrium.

℞. Fœnu græci electi
Radicum altheæ ana ℥ 1.

Mundentur exquisitissime ab omni sorde, infunde & decoque in aqua fontis purissima sine fumo, aut puluere, aut fauillis, ad consumptionem duarum partium, deinde fiat fortis expressio & colatura. Postea

℞. Aloës optimæ lotæ in aqua rosarum ʒ 2.
Sacchari candi rosati ℥ 1.

Decoquantur omnia simul ad consistentiam mellis, deinde seruentur in uase uitreo optime obturato, & suo tempore suauiter ponatur in angulo oculi affecti cum penna, & maximam inde utilitatem habebit, cum accipiet. Pro capitis uero particulari purgatione, laudo quidem ea, quæ nos uulgo appellamus masticatoria, & præcipue quæ cum sola mastiche fiunt, sed caputpurgia, & expurgationes per nares uiolentas non ita laudauerim, propter maximam affinitatem inter angulos oculi & nasi emunctoria: esset enim potius attractio ad eundem locum, quàm deriuatio. Sed ubi omnibus his diligenter peractis S. M. adhuc uexaretur ab ijsdem symptomatibus, tum maxime probarem, si cauteria quoq; fierent in utroq; crure, in parte exteriori, in loco consueto per quatuor digitos infra iuncturam, à peritissimo Chirurgo, esset enim auersio & euacuatio optima & efficacissima, & præcipue si in sinistro crure fieret, propter rectitudinem. Et hæc crederem suffectura, si modo sua Serenitas diligentissime præseruari uoluerit ab omnibus molestijs, quibus nunc affici solet, cum auxilio Dei optimi maximi, cuius nomen sit perpetuo benedictum. Datum Venetijs, nonis Iulij. M. D. XLIX.

Pro illu-

Pro illustrissima gubernatrice Placentiæ, de Cephalæa.

Consilium II.

QVantum ex diligentissima instructione colligere potui, patitur illustrissima matrona affectum capitis, quam Græci Cephalæam, Arabes Sodam appellarunt. Est autem huiusmodi affectus toto genere Chronicus, & quemcunque semel occupauerit, per quam longo tempore affligit, frustra etiam à clarissimis Medicis adhibita curatione. Et quamuis ex signis relatis ego quoque crediderim plurimum affici cerebrum, ex uentriculi consensu, nihilo tamen minus probabile est, in cerebro quoque factam esse læsionem, per essentiam. Quantum uerò attinet ad uteri suffocationem, forte ex consensu cerebri, & capitis dolentis contingit, præcipue cum nunquam inuadat huiusmodi symptoma, nisi prius insignis capitis dolor præcesserit. Et cum alioqui circa uterum nulla uideatur actio læsa, cum menses suo tempore debite fluant, item qualiter, & quantum oportet (ut audio) nullam aliam causam habere tremorem illum, & concussionem membrorum omnium, quàm nimium dolorem, quo spiritus agitantur & perturbantur, arbitror. Hi enim cum sint facultatum omnium instrumenta proxima, & animæ domicilia, non est præter rationem, ut urgente sæuissimo dolore, membra quoque concutiantur, præsertim in fœmina, quæ sexus ratione molliores, imbecillioresque neruos habet, & quæ facilius patiantur. Totam igitur ueram curationem ad Cephalæam dirigendam arbitror, qua remota, uel remissa facile remoueri, uel remitti reliqua posse iudicauerim. Cum ergo partim per consensum à uentriculo & hepate, partim per essentiam in ipso cerebro, hic capitis dolor perseueret, utrique causæ succurrendum puto. Primo autem membrorũ inferiorum rationem habendam censeo. Sed quoniam longo tempore contractæ sunt intemperies, frigida quidem in uentriculo, calida in hepate, non erit pauci temporis, aut negocij, illas amoliri. Ergo interea, eò curatio dirigenda, ut excrementa utriusque membri non redundent, & quæ redundauerint: ad contrarium auertantur. Quantum igitur ad primum, rectissima uictus ratio instituenda est, quam licet credam hactenus à peritissimis Medicis fuisse institutam, non multa tamen, officij mei gratia, breuissime recensebo. Primo igitur ab omni aëris excessu illustrissimæ Matronæ caput, quàm procul amouendum arbitror, uentos cuiuscunque generis euitabit, neque morabitur sub aëre multum frigido, sed quàm maxime abhorrebit à calido, & præcipue à solis æstu. Omnes autem importunos motus, & strepitus ex aëris collisione factos, illi esse quàm maxime infestos experta mihi credat. Animi etiam molestias omnes esse aduersissimas, ex sua instructione, declaratum est. Cauebit etiam, me admonente, ab omni motu corporis immoderato, ab elatione uocis, & à multa locutione. Concedo autem moderatum corporis exercitium in aëre temperato deambulando, & partes inferiores potius exercendo. Frictiones maxime laudo, si quotidie fiant, mites quidem, & molles, sed longo tempore, donec membra omnia confricata incalescant & rubeant, sintque omnes partes, quæ confricantur, infra thoracem, præterquàm quòd brachia quoque eodem modo fricari poterunt. Si frictiones igitur quotidie fient, plurimisque diebus, spero maximum iuuamentum ex hoc remedio successurum. Studeat, ut singulis diebus excrementa alui reddat, quòd si natura defecerit: arte id supplendum erit, cum eo, quod fæces euacuat, sicut est maxime Aloë, ante cœnam sumpta, quod remedium ad auertendos quoque uapores à capite, ad partes oppositas, conferet. Possunt autem sumi Aloes lotæ ℈ 2. & formari pillulæ 8. cum aqua Bethonicæ. Abhorrebit omnino à somno meridiano, nihil enim aquæ caput aggrauat, excrementosumque reddit. Potum eligat uini pauciferi, minimeque uaporosi, substantiæ tenuissimæ & limpidissimæ, quod facile, & citissime distribui possit, & urinam prouocare, unde & album cæteris præferrem, uel etiam giluum, idque parce potabit, abstinebitque ab omni potu inter prandium & cœnam, & præcipue hora decubitus. Cibus sit, quàm maxime simplex, omnino

Medicamentum, præſcriptum Duciſſæ Vrbini, in dolore capitis,

Conſilium III.

℞. Tamarindorum opt. & recentium		℥ 4.
Myrobalanorum Indorum		
Citrinorum		
Chebulorum	ana	℥ 2.
Paſſularum dulcium		℥ 6.
Prunorum Hiſpanicorum dulcium, exemptis oſsibus.		℥ 4.

Contundantur primo Myrobalani leniter, deinde infundantur tota die, ac nocte, in aquæ Endiuiæ libr. 8. poſtea omnia ſimul exquiſitiſsime decoquantur, donec colatura deueniat ad ſpiſsitudinem ſapæ. poſtremo.

R. Sebeſten pinguiſsimorum		℥ 5.
Folliculorum Senæ		
Polypodij	ana	℥ 3.

Decoquantur ſimul ad conſumptionem tertiæ partis, tunc ualidiſsime excolentur, & colaturæ addantur.

℞. Mannæ electæ	℥ 6.
Rhabarbari electi	℥ 1.
Macis	ʒ 1.

Puluerizentur puluerizanda, & miſceantur omnia, ac ſeruentur in uaſe uitreato bene obturato. Doſis autem ſit pro uiribus, & conſuetudine à ʒ iij. uſque ad 13. Detur uero mane, horis quinque ante prandium, ſine cuſtodia.

De dolore capitis, & uentriculi, periodico,

Conſilium IIII.

CLARISS. D. Doctores, uidetur neceſſarium, ut nos conſideremus caſum Magnifici huius domini, & ea, quæ iam plurimis annis ſymptomata perpeſſus eſt, tria enim ſunt. Primo exceſſum caliditatis in hepate habuit quaſi naturalem, & ſunt multi anni ex quibus perſeuerat, uentriculus autem fuit, & eſt frigidior, caput imbecille, & receptabile plurimorum excrementorum. Facile igitur eſt uidere, quomodo inciderit in hanc diſpoſitionem. De doloribus uero, quos perpeſſus eſt non agam multis, quia alias dixi, quod facti ſunt à materia pituitoſa, flatuoſa, & uiſcoſa, generata in uentriculo quæ ſtante caliditate hepatis, neceſſario quaſi ebullit, & ſe effert, ſicut fit in uitioſa coctione. Et adeſſe huiuſmodi humores, qui ſunt cauſa malorum, res ipſa teſtatur. Statim enim ceſſant dolores circa iecur, & uentriculum, eiecta tali materia. Conſiderandũ modo eſt, quomodo ſit curandus, & cum ſit periodicus dolor, an uideatur habere cauſas ſeparatas, an uero cauſam habeat fouentem. Quomodo ſit curandus? Optima ſedatio doloris eſt euacuatio huiuſmodi humoris peccantis, & poſtea corroboratio membri. Circa cauſſam, & quomodo periodicus dolor efficiatur, uidendum eſt. Cum illa tria membra ſic ſe habeant, ſicut diximus, perſeuerante frigiditate ſtomachi, caliditate hepatis, & ſtante imbecillitate capitis, plurima neceſſe eſt generari excrementa, quæ expelluntur ſemper ad locum debiliorem. Omnia igitur uidentur concurrere, quare debeant ſymptomata perſeuerare, quia membra mandantia ſunt diſpoſita ad generandam talem materiam. Caput autem imbecillum eſt, & octo annos durauit quidem hæc diſpoſitio membrorum, ſolebat nanque antea laborare uertigine, ita quod dubium eſſet, an afficeretur Epilepſia, an uertigine, & noctu multum ſeminis emittebat.

Nunc sentit materiam descendere ad uentriculum, quod potest percipere optime, antea autem senserat per nucham fluere. Ex urinis ostenditur aliquid bilis adesse, est enim color rufus. Caussa igitur huius periodici doloris, est primo uentriculus, plurimum generans pituitæ, imbecillitas capitis, cum hepatis caliditate generante multum bilis.

PROGNOSTICON. Hic dolor tandiu perseuerabit, quandiu ascensus uaporum durabit, donec uel naturæ, uel Medici opera succurratur ei, & ipse etiam se melius gubernauerit, ac constitutio anni melior fuerit: perseuerantibus enim causis, perseuerabit effectus.

CVRA. Hæc dixi, ut ostendere possem meam sententiam, quia circa unum & eundem scopum uersari debemus, & cum uideamus symptomata maxime urgere, uidelicet passiones stomachi, illis occurramus euacuatione materiæ: & præseruatione capitis à uaporum ascensu tali: Quantum ad symptoma præsens, Excell. uestræ quærant concoctionem materiæ. Atque plurimum non solum præsentibus, sed futuris etiam accidentibus decoctum ligni prodesse iudicant: exiccabit enim uentriculum, & quia habet uim astringendi, quia amarum est, & partes terreas habet, ideo etiam roborabit. Laudo igitur & laudaui etiam præteritis diebus id consiliũ. Vt autem magis satisfiat suę Magnif. & ut etiam magis penetret hoc tempore, quando ex hyeme æstatẽ factã uidemus, longe magis mihi placeret, si decoctio fieret in aquis destillatis magis quàm communibus. Subtiliores enim & tenuiores sunt, & propter tenuitatem substantiæ facile penetrant. Absinthij aquam accipiamus, quæ cum habeat amaritudinem, habet tamen subtilitatem partium: & uelim, si posset fieri, adderetur decoctum Absinthij, ad ipsum decoctum ligni. Habet enim tensiones in Hypochondrio dextro, non quòd patiatur obstructiones, sed sunt ueluti principium earum. Verum in exhibitione ligni non est difficultas, sed intentio nostra est, ne sit perpetuo in hac calamitate, & ne mala redeant. Quid igitur agemus circa hoc? Habemus caussas propositas, & non frustra toties dixi, hepar calidum esse, uentriculum frigidum, caput imbecille. Si bene consideremus hoc, & alia accidentia, quid habemus ex illa consideratione? Id, ut operam demus, quo materiam hanc diuertamus, ita haberemus intentionem nostram, sicut nos docet natura rei. Ad hoc tria sunt nobis proponenda. Primo fient diuersiones, & illæ propinquæ, pro quibus facerem cauteria propinqua, ut in brachijs, uel occipitio, id dico admodum necessarium, quia durante hoc symptomate cadet in mortem. Nam dolores destruunt uirtutem, & habet nunc etiam aliquam febriculam. Quare talis materia omnino est diuertenda, ut aliud iter accipiat. Deinde exiccarem, & roborarem caput. Cauteria apud Arabes summe laudantur, apud Grecos tamen multi reperti sunt, qui non capiti apponerent, sed eorum loco sinapismis, & uesicatorijs usi sunt, quibus primo fiunt uesicæ, & postea crustæ, & ita purgatur summopere caput, estque tutius, quia non penetrant cranium, cuius penetratio est periculosa, ne cerebrum ipsum concidat. Erit itaque hoc optimum exiccare, & facere diuersionem. Tertio id libenter facerem, quia materia generatur quotidie in uentriculo: quæ sursum in caput ascendit, uelim, ut ea deorsum uertatur, quod fieret pillulis ex Agarico, & Rhabarbaro. Vel darem aggregatiuas sine Colocinthide tamen, & Scammonio: nimis enim periculosum est, si illis assidue utatur. Vel aliæ fierent similes pro eadem intentione. Credo, quòd si nos primum euacuaremus uentriculum, & bilem quæ generatur in hepate, & faceremus quæ prædicta sunt, quòd sanitati restitui posit, & nisi his iuuetur, puto omnino non posse curari. Quantum ad præsens symptoma, laudo, ut perseueret in his, quæ à uestris Excell. recte incœpta sunt, & non accedant ad aliam opinionem, nisi alia accidentia contigerint. Igitur modo decocto ligni utatur.

De dolore

De dolore capitis.

Consilium V.

QVERITVR Magnificus uir, de dolore capitis, qui curari non potest, nisi cognita huius doloris caussa, an sit ratione capitis male affecti, an uero per consensum alterius membri. Vt hoc sciatur, uidendum quæ sint dispositiones naturales, & quæ singulis partibus aduenіant, secundum quas totum corpus alterari possit. In operationibus animalibus intrinsecis cum sit exercitatissimi ingenij, non afficitur. Extrinsecæ quoque animales operationes ualentes sunt. Virtus motiua, quæ à cerebro oritur, est perfectissima. Hoc enim membrum est sanum, cuius operationes sunt sanæ. Hinc cerebrum sanum in se dico, sed quoniam gradus sunt sanitatis, si quis quærat, utrum hoc cerebrum habeat excessum per aliquam qualitatem? Ego credo, quòd nullus sit excessus in caliditate uel frigiditate, & si esset, magis ad frigidum inclinare uidetur. Cum enim hepar sit calidum, nisi caput quoque inclinaret ad frigiditatem, totus esset furiosus. Sed uidemus ipsum facile esse placabilem. Est quidem ingeniosus, sed hoc arguit subtilitatem substantiæ cerebri, non caliditatem, ut testatur Galenus secundo artis paruæ. Si etiam esset cerebrum calidum, omnino inconstans esset, sed planè contrarium uidemus. Quantum uero ad passiuas qualitates spectat, credo, cerebrum esse siccius, quàm humidius. Quod arguitur ex ingenio, & stabilitate omnium operationum, à siccitate enim prudentia, obtusio uero ab humiditate. Ergo constituerem cerebrum siccum. Quantum ad hepar, inspecto colore, pilis nigris, uenis amplis, manifesta signa sunt caliditatis hepatis. Ac quidam scholaris tangens pulsum, eum febricitare opinatus est. Calidum igitur est cor, & hepar, cum moderata siccitate. Irascitur nanque, sed facile placatur. Redundauit calido feruenti sanguine, quod indicant hæmorrhoides, quas perpetuo passus est. Calidum enim hepar, atram bilem, & crassos humores generat, natura in eo fortis sic expellit. Quæritur, cuius sit temperici uentriculus. Sunt autem intrinseca & extrinseca, ex quibus indicatur temperatura partium. Dixit ipse uentriculum esse plane inter costas, & tactu apparet nullam adesse pinguedinem in abdomine, qui situs solus efficeret uentriculum frigidum. Crassum nanque abdomen per Antiperistasin calefacit uentriculum, & intestina, hinc eo loco uulnerati male postea concoquunt. Aristo. pinguedinem non per Antiperistasin, sed etiam suo calore augere uentriculi calorem putat, quia pinguedinem calidiorem sanguine statuit. Hinc à frigido uentriculo plurima pituita generatur. Nec enim solum ob absentiam pinguedinis frigidus est uentriculus, sed propria quoque intemperie. Est enim calidi hepatis, biliosus ac calidi cordis. Hinc tales in Venere plus appetunt, quàm possunt, accedentibus delicijs, quibus usus est præter omnem morem. Et certe Venus plurimum facit ad frigiditatem uentriculi: In coitu enim plurimum de calore, & spiritu euacuatur. Cumque uentriculus neruosus sit, eius calor citius resoluitur, quam cæterorum membrorum. Ventriculus quoque est siccior natura, ac Venere plus exiccatus: ac præcipue, cum sit in ætate paracmastica. Stantibus his temperaturis horum membrorum multitudo uaporum ascendit continue ad caput. Galen. 3. de diff. morborum & 3. de locis affectis, in capite, de dolore capitis. Ideo qui calidi sunt hepatis, plerunque dolent capite, etiam propter amplitudinem meatuum à calore dilatatorum, sequitur hic dolor capitis, & præcipue in hoc cum caput non sit calidum, ut hoc, consumat, neque frigidum, ut hos uapores constringat. Accessit quoque mala ratio uictus, hinc perpetuo uentriculus pituita repletur, ac calidum hepar excitat uapores à materia crassa, ad caput ascendentes. Hinc pituita à uentriculo & uapores à toto ambitu uenarum ascendunt, & sequitur maximus dolor capitis, & in posteriori parte præcipue. Nam œsophagus secundum situm magis ad posteriorem inclinat. Hactenus uidemus caput nihil pati per se, in seipso, sed tantum ratione uaporum: qui si tolluntur: cessabit

cessabit & dolor capitis. Consensum inuenimus, non à uentriculo tantum, sed ab hepate, uenis & arterijs: maiorem portionem ascendentis materiæ credo esse pituitam, percipit enim dolorem grauatiuum capitis, ac sibilum aurium, qui fit à crassis uaporibus, qui dum circumuertuntur, nec ita euentari possunt, faciunt sonum. Ac etiam euomuit materiam albam, uiscidam, crassam, insipidam, quod est ipsa pituita, in fine sensit amaritudinem, quod significat admixtam bilem. Post hunc uomitum melius se habuit. A uentriculo igitur pituita, à uenis uapores crassi, & calidi ascendunt. Vtrum modo in cerebro uel membranis sit hæc materia, quæritur. Dicit ipse, se sentire dolorem in radicibus oculorum, quod indicat in membranis esse materiam hanc. Est etiam aliud signum, quia adest acutissimus dolor, qui non fieret à pituita, nisi in membro maxime sensibili, cum tamen cerebrum non sentiat, aut parum. Quæritur modo, an sit intemperies in membrana, uel solutum continuum. Credo hic extendi materias, ac pungere membranas, & facere solutionem continui. Si enim facta esset aliqua impressio per uapores, tum etiam expurgatis uaporibus male se haberet. Quod hic non fit, manet quidem post dolorem attonitus aliquandiu, donec dispergantur per totum uapores. Sunt modo symptomata, sequentia hunc dolorem, consyderanda. Frequenter uomebat, dum adesset dolor. Et inter unum uomitum, atque alterum erat spatium, in quo occupabatur stupore, ut nec sentiret, nec bene moueretur. Postquam tamen percutiebat calcaneum, stupor abijt. Non autem mirum est ex uomitu affligi spiritus, quia uomitus ob contractionem sæpe syncopen inducit. Hinc stupor, qui a frigiditate in membro fit, ob defectum caloris aderat, percusso tamen calcaneo, membro sensibili, reuocabatur calor, & stupor desiit. Aliud, quod dixit se habuisse hos dolores per interualla, non certis tamen periodis, ipse refert caussam, & dicit: quod euomebat in singulis periodis bis, aut ter, quando dolebat, remota materia melius se habuit: donec iterum congregaretur. Nunc non uult uomere, metuit enim stuporem, hinc continue dolet. Præterea non patitur dolorem capitis nisi post tres aut quatuor horas à cibo, & frequentius à prandio, tum enim, quia incipit melior concoctio, materia mouetur fortius, & ascendit, quod etiam significat dolorem capitis esse per consensum. Ad hæc, dum exercetur, materia ad diuersas partes tracta, non facit dolorem capitis.

PROGNOSTICVM. Natura morbi recte intellecta bene prædicitur, quique bene prognosticat, bene curat, & contra: si uerum est caput nihil facere, quod tamen cum dolet, afficitur (aliter enim dicere ridiculum est) per consensum, dolet, ut dicit Galenus lib. 3. de locis affect. Ideo remotis uaporibus, dolor capitis remouebitur. In hoc igitur statuatur prognosticum, an uapores tolli possint: si natura non potuit remouere sua dispositione, semper enim plurimum sanguinis per hæmorrhoides egerit, nobis difficile erit, stante tali caliditate hepatis, ac in ætate tali, & in homine negocioso. Nam ad alterandam temperaturam homo ociosus requiritur. Addere pinguedinem, & calorem uentriculo, impossibile erit, aut refrænare calorem hepatis. Quomodo igitur faciemus uapores non ascendere? Cura erit omnino longa, & utinam salutaris tandem. Sed si alterare non possumus omnia, ut debebamus, tamen refrænare studebimus, ut si doleat, non tamen tantum doleat, ut antea.

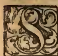
CVRA. Vapores remouebuntur primum uictu, qui sit facilis concoctionis. Cum enim uentriculus non habuerit obiectum malum, melius aget. Vtatur uino conuenienti bono. Exerceat se temporibus debitis. Exercitium enim colliquat cruda, & præparat ad exitum, corroborat calorem uentriculi. Atque in hoc ponerem magnam partem curationis suæ: secundo, semper eijcerem aliquid è uentriculo. Abhorrerem quoque ab omni usu medicinarum, quæ trahunt electiue, ut Agaricus, & ea, quæ ostendit Frisimelica. Potius enim à uentriculo auertere debemus pituitam, quàm ad eum trahere. Adhæc, omnis medicina, electiue trahens, destruit mineras uirtutum, & frigiditatem maiorem uentriculo inducit. Educerem itaque cum Cassia, cui parum Hieræ admistũ esset. Vterer Terebinthina, quæ euacuat, & roborat. Exhiberem etiam Rhabarbarum,

barbarum,

barbarum, ad mundificandum uentriculum. Gal. 5. de tuend. Valet. Terebinthina lenit uentrem, & non exiccat, ut Aloë, & alia. Frictionibus & exercitijs uteretur. Vtatur quoque syrupo Byzantino, completo ac acetoso Diarhodon, & syrupus de duab. & de quinque radicib. prodest. Addere decoctiones, ex radice Fœniculi, Asparagi. His enim trahentibus urinam, diuerteretur ac euacuaretur materia. Vtatur quandoque præ cæteris Diatrionpipereon, quia sic etiam uult Gal. nam & calefacit uentriculum, nec nocet hepati. Magnificus uir dicit dolorem capitis semel atque iterum sedatum esse à comestione Ceparum. Dico acrimoniam Ceparum disgregasse, ac incidisse uapores ascendentes, quanto magis faciet Diatrionpipereon, quod non est ita fumosum, ut Cepæ? Thermas, ratione uentriculi, consulerem, curarem tamen ne calefacerent hepar, quod hic est calidissimum. Semel nanque passus est principium Hectice, & curatus balneis frigidis, & humidis conualuit: quare metuerem, adhibitis contrarijs balneis, ne incideret in ueterem morbum. Videtur tamen mihi, ut parũ de aqua sumat, ac sic tentet, an uelit iuuare, ac roboretur hepar. Cauteria quoque maxime laudarem, ratione materiei, in uenis, & arterijs, licet, quantum ad uentriculum, parum prodesse statuamus.

De dolore capitis cum tinnitu aurium, pro illustrissima matrona.

Consilium VI.

Vpposita ægritudine, uel potius dispositionibus præter naturam, quibus laborat illustrissima Domina, uidelicet dolore capitis & tinnitu aurium, quæ licet aliquando remittantur, tamen subinde redeunt, neque prorsus tolluntur. Supposita etiam temperatura, ut conijcere possumus ex his quæ referuntur, calida & humida, & habitu corporis pingui & obeso, in magnis delicijs degendo, lautissimis & copiosissimis cibarijs adhibitis, dicimus facillime deprehendi posse earum dispositionum causam esse plenitudinem humorum & redundantiam. Et cum non audiuerimus capitis aliquod uitium præcessisse, cerebrique operationes tum extrinsecas tum intrinsecas fuisse secundum naturam, neque unquam destillationem perpessam fuisse, credimus hanc ægritudinem primogenio affectu ad caput non esse reducendam, sed ad membra inferiora, ut uentriculum, & hepar, ac totum uenarum ambitum. Existente enim in illis membris redundantia, necessarium est omnino repleri caput ob plurimos uapores ascendentes, præcipue in regione frigida, ubi paucissima transpiratio. Quamprimum igitur occurrendum est plenitudini, ne cerebrum affectum suffocato calore innato, reddatur seipso imbecillius, ac deinde intemperies per essentiam firmetur in capite, reddaturque ægritudo uel insanabilis, uel quæ difficillime tolli possit. Estque uia curationis manifestissima. Plenitudinem, sicut dicebat Hippo. euacuatio sanat. Euacuabitur tum adhibita recta uictus ratione, cibique ac potus parsimonia, tum medicinis euacuantibus, ac sanguinis missione. Quantũ igitur attinet ad uictus rationem, cauendum primo ne aëri frigido occurrat, uel flatibus uentorum, etiamsi æstiuo tempore quandoque uideatur esse iucundum: sed ab Austro caueat præcipue, ab aëreque nocturno. Somnum meridianum fugiat, maxime enim officeret capiti. Procurabit ut singulis diebus reddat alui excrementa, quæ si pauca aut retenta fuerint, adiuuet mollientibus, sicut est potus ante cibum pullacei iuris, in quo malua, mercurialis, & beta alba decocta fuerint, addito etiam saccharo. Vbi herbarum facta fuerit expresio, ebibat haustũ copiosum tribus horis ante prandium: proderit enim ad aluum emolliendam. Ad idem etiam confert usus passularum dulcium ante prandium, puluere facchari adiecto. Bis tantũ in die comedat, neque inter prandium & cœnam bibat, & præcipue post cœnam. Vnico cibi genere contenta sit, nihil enim ad augendã plenitudinem efficacius quàm ciborũ uarietas. Carnibus uescatur iuuenibus, facilis concoctionis, quales uitulinæ, hœdinæ, pullorum, leporum iuuenum, auium campestriũ, ut perdices, phasiani, & aues paruæ. Abstineat à carne antiqua, porcina tã salita quàm recenti,

à pastilibus

a pastillibus & lacticinijs, à piscibus, & omnium ciborum genere uaporoso, uiscoso, & humido. Oua recentia conueniunt, si tremula fuerint, elixata, uel calido cinere cocta. Quantitas cibi sit intra satietatem. Vinum bibat uel pauciferum, uel bene dilutum, & in pauca quantitate: & hoc maxime refert: nihil enim magis replet caput quàm uinum uel potens, uel uaporosum, uel utrunq;. Et hæc quantum ad rationem uictus attinet. Quantum uero ad purgationem, laudarem, nisi æstus maximi impedirent, ut quamprimum, præmissa lenitione alui, cum ℥ 1. floris casiæ, & specierum hieræ simp. ʒ 2. die proxime sequenti sanguis mitteretur á uena brachij, quam communem appellant, extraheretuŕq; sanguinis quantitas usque ad ℥ 8. uel 10. Deinde ad ulteriorem curationem cum pharmacis accederem, præmissis infrascriptis syrupis:

℞. Syrupi de betonica
Mellis rosati — ana ℥ 1.
Aquæ maioranæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro quinque. Postea purgetur modo infrascripto:

℞. Agarici præparati ʒ 2.
Floris casiæ ℥ 1.

Misce, fiat bolus cum zuccharo: detur in aurora cum custodia. Vel si mallet pilulas,

℞. Pilularum cochiarum ℈ 4. Cum melle rosato fiant pilulæ 5. dandæ eodem modo, & hora eadem. Ego tamen præferrem bolum. Facta hac purgatione, si ulterius res urgeret, laudo masticatoria, primo ex mastiche simplici, matutinis horis semper expuendo: deinde si uellet uires masticatorio adijcere:

R. Mastiches ʒ 2.
Pyrethri
Staphisagriæ — ana ʒ 8.
Ceræ ʒ 2.

Misce, fiat masticatorium in forma trochiscorum pondere ℈ 1. & utatur eodem modo, quemadmodum de mastiche diximus. Deinde si adhuc urget res, laudo ea quæ caputpurgia uocant, leuia tamen, sicut cum decocto betæ, maioranæ, & mercurialis, attrahendo per nares ieiuno stomacho, quemadmodum fieri consueuit. Ad tinnitum aurium maxime confert oleum picis uel terebinthinæ, adiectis duabus partibus olei amygdalarum amararum: mane & uesperi guttam unam & alteram destillet in aures, adiecto coto uel bombace carminato & muscato. Præterea pro diuersione & euacuatione, si morbus perseueraret, laudo ter aut quater singulis mensibus utatur ʒ 1. pilularum infrascriptarum, hora una ante cœnam:

℞. Aloës optimæ ʒ 4.
Agarici electi
Rheubarbari electi — ana ʒ 2.
Spicæ
Zingiberis
Nucis muscatæ
Mastiches — ana ℈ 1.

Pulucrizentur omnia per se, deinde misceantur, postea conspergantur succo rosarum puro, & permittantur exiccari, & ita reiteretur septem uicibus.

De dolore

De dolore capitis periodico, grauitate eius, & sibilo aurium, pro Veneto.

Consilium VII.

SI quis recte discutiat quæ causa & origo sit doloris capitis periodice infestantis Magnificum dominum, uidebit per uerum consensum illum esse ab inferioribus partibus, & non quia cerebrum uel primogenio affectu, uel per essentiam patiatur. Si enim membrum illud dicitur esse sanum, cuius operationes sunt sanæ, ut cerebri propriæ operationes sunt imaginatio, discursus, & memoria: cum hæ omnes in sua Magnificentia rectissime se habeant, sequitur cerebrum in se sanum esse, nisi aliunde consensum acceperit. Sunt etiam aliæ operationes hoc idem testantes, quæ licet non fiant in cerebro, sunt tamen à cerebro, sicut sensus exteriores, & facultas quæ per electionem mouet: atque hæ omnes facultates integerrimæ sunt, ut inde quoque patere possit, hoc cerebrum in se esse sanum. Cum uero sanitas uniuscuiusque membri amplam habeat latitudinem, cerebrique optima temperatura sit, unde optimæ prodeunt operationes, sitque quando ad reliqua membra principalia comparatur, frigidum & humidum, quæritur hic, nunquid & cerebrum sit hoc modo & hoc sensu frigidum & humidum, an uero declinet ab hoc optimo statu per aliquem excessum uel defectum. Respondeo, quantum ad qualitates actiuas attinet, iudicio meo, uel non recedere à temperato cerebro proprie, uel si recedit, ad frigiditatis excessum potius declinare. Indicat id caliditas illa immensa hepatis simul & cordis, sicut in confesso est, etiam reliquorum medicorum iudicio, & sicut ex proprijs signis apparet. Amplitudo enim uenarum, color subniger corporis, pilorum multitudo nigrorum, crassorum & crispiorum, maxima ad Venerem promptitudo, insignem quandam hepatis caliditatem præ se ferunt. Animi uero constantia, & in rebus agendis audacia & uehementia, cum maximo arteriarum motu, cor plane calidum ostendunt. Sed nemo prudens medicus uel philosophus ignorabit, hepatis & cordis insigni existente caliditate, si etiam cerebri caliditas accesserit, necessario fore, ut uir talis ferorum & barbarorum morum sit, truculentus, crudelis atque inexorabilis, cum spiritus animales non habeant ubi sedentur & mitescant. Sed Magnificus Dominus iracundus quidem est, sed facile placabilis, mitis, mansuetus, optimorum morum, ac præterea prudentissimus; Quæ omnia arguunt uel frigiditatem cerebri, uel temperiem, in quo spiritus temperantur, sicut est sententia philosophi & 2. de generatione animalium, & 30. sectione problematum. Præter hanc qualitatem actiuam, quam in cerebro esse opinamur, credimus etiam in passiuis ad siccitatem potius declinare: ingenij enim perfectio & iudicij stabilitas, opinionumque grauitas, memoriæque tenacitas, siccitatem mihi, non humiditatem ostendunt. Tale igitur erit cerebrum Magnifici Domini, ut si à naturali suo temperamento recedat, recessus sit potius per frigiditatem & siccitatem. Quibus ita se habentibus, sequitur quòd primo circa caput raræ texturæ & habitus sit: secundo, quòd alimentum proprium non concoquat ita exacte: tertio, quòd excrementa tam propria quàm aliunde transmissa non facile expellat & difflet: quarto, quòd facile admittat uapores & materias aliunde transmissas. Ista enim omnia symptomata familiaria sunt temperaturæ frigidæ & siccæ. Et hæc sufficiant de cerebro, de quo multus erat habendus sermo, quoniam in illo principaliter doloris causas inuestigamus. De hepatis uero & cordis temperatura idem erit iudicium, quod obiter superius retulimus: utrunque enim horum membrorum insigniter calidum est. Nam hepatis caliditas ostenditur facile ex corporis colore nigro, ex multitudine pilorum nigrorum, crassorum, & crispiorum, ex amplitudine uenarum, & quòd plurima bile redundat, atque in ipsa cute citrinus color cum fuscedine apparet. Cordis caliditatem ostendit maximus & uelox arteriarum motus, animi uigor, & promptitudo ad iram. In uentriculo autem non eam esse caliditatem, quæ recte concoctioni

requiritur, indicat generatio pituitæ, quæ nullam aliam probabilem causam habere po- test suę generationis in hoc corpore, quàm ipsius uentriculi frigiditatem. Sed & habi- tus abdominis hoc idem indicat, est enim gracile, & sine pinguedine, quod quidem ad calorem retinendum & coctiones adiuuandas maximi iuuamenti est, sicut est & Galeni & Aristot. sententia. His ita explicatis & constitutis, apparet iam quemadmo- dum in hoc corpore sint omnes dispositiones ad capitis repletionem & dolorem ex- citandum idoneę. Primo frigiditas & siccitas cerebri, de qua proxime multa diximus. Secundo hepar calidum, cuius ratione sanguis feruens plurimus generatur, ex quo feruore necessario plurimi uapores redduntur capiti ex toto ambitu uenarum, ut opti- me dicebat Galenus 3. de locis affectis. Accedit ad hoc cordis caliditas, à qua etiam spiritus feruentes & mobiles generantur, qui confertim & cum impetu ad cerebrum delati, extendunt, percutiunt, aperiunt: agitantur enim interclusi in angustiis locis un- de necessario dolores excitantur. Propterea frequenter deprehendit Magnificus do- minus ipsa experientia dolores capitis repente excitari, & facile etiam discuti, non ob aliam rationem, quàm quòd spiritus ipsi mobiles sunt, & sicut cito mouentur, ita etiam cito dissoluuntur. Est ultima causa, pituitę in uentriculo generatio, quæ in uapores uer- sa propter caliditatem adiacentium membrorum ad caput ascendit, dolores excitat: inde est quod sæpe percipit grauitatem capitis protensam ad oculorum radices, & quòd dolor extenditur usque ad aures cum quodam sibilo, qui incipit circa primas colli uertebras. Grauitas autem est à uaporibus pituitosis tanquam crassioribus, extensio ad aures & radices oculorum, quoniam pertingit crassus uapor, & percutit interiorem cerebri membranam. Sibilus autem non aliunde prouenit, quàm quòd uapor crassus & uiscosus agitatus à calido, & non ita facile resolutus, strepitum facit, quemadmodum uapor uenti propulsus in aere. Quòd uero in occipite dolor incipiat, inde est, quoniam uapores à uentriculo ad cerebrum eleuati, necessario per oesophagum transeunt, qui in parte posteriore positus est. Ergo ut dolor iste capitis est multiplex, ita etiam multi- plices habet causas: sanguinem uaporosum & feruentem hepatis ratione, quod cali- dius est: spiritus uitales calidos igneos, superius facile raptum habentes: pituitosos uapores à uentriculo delatos. Atque ita in confesso est dolorē istū capitis fieri per con- sensum purum ab inferioribus partibus propter uapores & spiritus ascendentes, & non alio uitio capitis uel cerebri, quatenus est membrū organicum, licet ratione tem- peraturæ unam tantum auferat actionem, ut non multum resistat, uel repellat, aut dis- flet causas alterantes: in reliquis penitus culpa uacat. Ac inde est, quòd no ascendenti- bus uaporibus præter naturam, caput sanissimum persistat, in omnibus suis operatio- nibus noxa carens: illis uero elatis, longe minori parte temporis patitur caput: paucis enim horis dolore caput affligitur, reliquo toto tempore omnino excitatissimum est, & omni nocumento carens. Ergo & rationibus & signis ostendimus, illud esse quod à principio proposuimus de hoc capitis dolore. Et hæc satis de causis & essentia sym- ptomatum & morborum in hoc Magnifico Domino existentium. Quantum ad cura- tionem, nihil aliud addendū occurrit, quàm quòd iam præscripsimus in sequenti con- silio: ad id recurrat: & ita integrum erit consilium tam quo ad speculationem & cogni- tionem causarum, quàm quo ad curationem.

PRO EODEM.

Consilium VIII.

Dolor periodicus capitis tam in anteriori, quàm posteriori parte capitis, magis tamen in anteriori, in hoc nobili uiro incipiens cum frigiditate pedum, deinde inuadens totum caput, & præcipue mordicans ambos oculos, qui iuuatur ab adstrictione & represione, quam ipse facit à na- tura edoctus, manibus ualidissime comprimendo, nec potest pati

frigus

frigus præsente dolore, imo necessarium est, ut totum corpus calefcat & calefiat arte, quod fugiter fit pannis calidis applicatis: præcipuum tamen iuuamentum est calefactis natibus, definens postea cum sudore copiosissimo totius corporis, & relinquens in palpebris impotentiam motus. Talis inquam dolor cum huiusmodi symptomatibus, proculdubio per consensum est à uentriculo & toto ambitu uenarum, eleuatis uaporibus undecunque: & ideo etiam totum caput dolet, magis tamen anterius quàm posterius: quoniam pars anterior & calidior & apertior, magis recipiens excrementa & sensibilior, ac præterea uapores eleuati à uentriculo crassiores & plures, nec tamen facile dissolubiles. Cuius signum, quòd finito dolore adhuc remanet impotentia motus in palpebris, propter reliquias uaporum crassorum in membranosis illis partibus impactas, nec dissolutas. Incipit autem cum frigiditate pedum: quoniam dolore in suprema parte existente, calor maxime & spiritus ad illas partes uergunt simul cum uaporibus calidis & acribus. Sed cum caput ualide manibus astringit, ideo iuuatur, quia reprimuntur uapores, & caput roboratur, ne tam facile suscipiat uapores. Læditur à frigore, quoniam dum friget corpus, pori adstringuntur, uaporesque magis reclusi ascendunt ad caput: at calefacto corpore relaxantur difflanturque uapores & auertuntur. Et præcipue iuuatur quando nates calefiunt, quoniam maxime ad oppositum trahuntur ac uertuntur uapores. Cuius signum manifestum, quoniam declinante dolore totum corpus in copiosissimum sudorem resoluitur: tunc enim uapores plane ad diuersas partes resoluuntur, & per sudores educuntur. Tum etiam, quod longe deterius habet, quando aluus adstricta est, uaporibus scilicet magis eleuatis, & quòd irritatur periodis ab animi molestijs, quoniam inde calescit caput & imbecillius redditur. Etiam ab aëre tam calido quàm frigido, quoniam calidus aperit, rarefacit, attrahit: frigidus densat, comprimit, prohibet difflari uapores eleuatos, & à proprio alimento capitis genitos. Iuuatur à pilulis aloëticis, euacuatur enim uentriculus eis. Curatio huius nobilissimi uiri in hoc consistit, ut maxime corroboret caput, & totum corpus exquisitissime mundum conseruet, fiet id præcipue proposita sibi recta uiuendi ratione. Cauebit ergo ab aëre alterante caput tam frigido quàm calido, tam humido quàm sicco: excessus enim omnes euitandi, & temperies eligenda est: ideo nec noctu exponat se aëri, neque in Sole ambulabit. Abluet caput singulis septimanis semel, suauissimeque sine multa frictione exiccabit: rosæque, saluia, & frustulum agarici bullient in lixiuio. Cauebit à uino potenti: sed & acidum austerumque euitabit, eligetque tenue, maturum, pauciferum, quod etiam parce bibet. Simplici cibo contentus erit, parciusque cœnabit, nec nisi post duas horas cubitum accedet. Fugiet diurnum somnum, ac uenerem: utetur que singulis diebus antequam e lecto surgat frictionibus uniuersi corporis, & post frictiones linimento ex oleo garyophyllorum, quod uenditur ab unguentarijs. Prouidebit singulis diebus, ut subducatur aluus, & ad hoc utetur pinguissima terebinthina pondere trium drachmarum, tribus horis ante prandium, quam deuorabit hostia aut simili re inuolutam. Præstantissimum est, si quotidie hora una ante prandium degluttiat zucchari rosati semunciam. Bis in anno purgandum consulo, quemadmodum uisum fuerit præsentibus medicis. Singulis septimanis semel saltem sumet ante cœnam drachmam pillularum de hiera simplici. Tempore paroxysmi, dum primo incipit, illinet frontem, utraque tempora, collum, & circa scapulas, dimittendo spinam, quæ nullo modo tangetur tali linimento:

℞. Terræ sigillatæ
Boli Armeni orientalis ana ℨ 1.
Hypocistidos
Acaciæ ana ℨ 2.
Albuminum ouorum conquassatorum num. 3.
Aceti mediocris ℥ 3. Misce.

Pro muliere patiente dolorem capitis, cum alijs symptomatibus.

Consilium IX.

Xperimur quotidie, diuersa uia, in consultationibus esse procedendum, quandoque enim exponitur morbus, omissis symptomatibus, quandoque contrarium fit. Cum proponitur morbus, sumus breuiores. Hic uero cum tantum symptomata sint aggregata, morbo relicto, reducamus ea in suas caussas, ut postea curationem instituamus. Habemus dolorem capitis, dentium, quosdam etiam dentes exesos, item, quod dolore circa crura, renes, &c. uexetur, quodque accidentia seruant periodos, cum scilicet menstrua profluunt. Capitis uero, & dentium dolor, eodem modo se semper habent: postea alia symptomata separata sunt, dolores in plantis pedum, & manibus, ac ubi aqua frigida contingitur, uel lixiuio quoque frigido, aër quoque frigidus quocunque tempore in ea parte occurrit, excitatur pruritus, quem sequitur color citrinus, hinc papulae, uel pustulae, quae cessant, ubi incalescit locus: hocque accidens ipsa molestissimum sibi esse dicit, ac in tempore hyemis, licet optime operiatur, tamen inferior pars circa malleolos, quam non attingunt uestes, pruritu & pustulis occupatur. Sed quoniam esset prolixum, circa singula cogitatione uersari, reducantur ad principium commune uel omnia, uel pleraque. Oportet nos facere, quemadmodum Mathematici, qui dum non habent natiuitatis tempus, à tempore conceptionis id inuestigant. Sic hic faciamus, à primis annis habuit dolores capitis, & dentium, delectata est cepis, & rebus acribus, quare, licet habemus indicium temperaturae, ex pilis crassis, colore subnigro cutis, à posterioribus arguemus: cuius sit temperaturae. Habet suos menses, & sentit hinc inflammationem, & dolorem, qui sedatur percepto frigore. Hinc credo, esse in ea sanguinem calidissimum singulis mensibus exeuntem. Si sanguis calidus generatur, itaque à membro calido: Ideo hepar calidissimum esse inde colligere quilibet potest. Estque dolor capitis certissimum signum calidi hepatis, ut Galenus lib. 3. de locis affectis, de dolore capitis asserit. Quia calidum hepar plurimos semper facit uapores, facit etiam ab ambitu uenarum ascendere, orta enim suis principijs sunt similia. Ex his itaque arguerem hepar esse calidum, & huius ratione, dolet caput non per essentiam, quia uiget in operationibus, nec continue dolet, sed per interualla. Naturalis quoque temperies capitis uidetur calida, & sicca, & si quid humidum in capite est, aduentitium est. Capilli sunt duri, quod non prouenit ab humiditate: haec enim calorem temperat, & pilos molles efficit. Humiditas itaque capiti huic non est naturalis, sed aduentitia. Multum quidem dormit, excernit multum ex capite, quod humiditatem quoque capitis arguit, non naturalem, sed aduenticiam. Stante igitur caliditate insigni hepatis, & malo uictu, & accidentibus animi: cerebrum debilitatur. Omnia calidiora (ut Gal. 2. de temperamentis ait) tempore paracmasticae aetatis redduntur frigida. Remanent tamen pili nigri, licet immutetur temperatura. Facto itaque (respectu curarum multarum & aetatis) frigidiore cerebro, incipit redundare pituita, quoniam resoluto calore non fit tam bona concoctio, & ubi est hepar calidum, facile ex mala uictus ratione uentriculus fit frigidus, Hinc menstrua alba, quae prouenerunt ratione uentriculi, non bene concoquentis, & generantis plurimam pituitam. Cumque hi humores ascendentes etiam caput replent, ac multiplicetur pituita in toto corpore, non mirũ, si, dum patitur menstrua, uarios sentit dolores. Dolores inquam circa profundum crurum, qui statim sedantur, ubi emittit flatum, uel per superius, uel inferius, quod significat, frigidos flatuosos humores has partes occupare, eisque dolorem inducere. Occupant profundas partes, quia musculi etiam profunda crurum occupant, & musculi non facile hos flatus suscipiunt, sed cauitates intra & infra musculos. Flatus autem in uentre, hos fouere in cruribus apparet, quia his emissis cessant. Sunt uero hi dolores tempore menstruorũ, quia tum, tempore debito, non

sanguinem

ſanguinem ſolum, ſed cum excrementoſum, alijs humoribus mixtum expurgat, & ſic in hoc motu, eà quæ expelli non poſſunt, in flatus ibi commutantur, & dolorem inferunt. Dum ſanguis erumpit feruidus, & occupat locum anguſtum, incaleſcunt renes ob propinquitatem, & flatus magis concitantur. Primo itaq; in capite generatur dolor, ob ipſius frigiditatem, ac uentriculum & hepar demandantia. Dentes, ubi materia expellitur è capite, quia debiles, accipiunt hanc, hinc ab acutiori materia dens eroditur. Habemus iam pleraſq; cauſſas, reſtat tamen aliud ſymptoma, quod, ubi occurrit frigori, ſequitur pruritus. Mirum, quòd à cauſſa frigida cauſſetur calor. Dico quod habet cutim raram, inde acre, quod eſt in ſanguine, diſſlatur, ſanguinem nanq; calidiſsimum habet. Vbi uero ob frigiditatem conſtipantur pori, & uapores erumpentes nequeunt diſſlari, faciunt pruritum, qui ceſſat, ubi membrum aquæ dulci imponitur, nullaq; alia cauſſa pruritus à Galeno aſsignatur. Hinc eleuatur hæc materia, & in papulas conuertitur, ubi tamen accedit caliditas, dilatans poros, materia euaporat, & ſedatur iſte tumor, calefactus uel frictione, uel appropinquatione rei calidæ. Vltimum ſymptoma eſt, quòd ſentit feruorē in plantis pedum, quod fit, quia hæ magis ſunt conſtrictæ, & remotæ à caloris fonte. Iſta utitur cibis craſsis, & aqua Brixiana, quæ eſt humidiſsima, & frigidiſsima. Hinc habet breue, & craſſum collum, ut omnes ferè mulieres Brixianæ, hæ enim in ocio uiuunt. Viri autem non ita craſſum collum habent, quia exercentur: comedit quoq; una Brixiana mulier plus quàm aliæ quatuor.

PROGNOSTICON. Credo, quòd potius præſeruabitur quam curabitur. Hæc enim ſymptomata omnia naturales quaſi diſpoſitiones ſequi uidentur. Præſeruabitur igitur, ne in deterius incidat, recta uictus ratione. Abſtineat autem à curis, & animi moleſtijs, ex his enim fiunt aduſti humores, & peſsima concoctio. Ac in omnibus ſex rebus non naturalibus ita ſe habeat, ut generetur ſanguis bonus. Circa euacuationes, in anno bis euacuabitur, autumno & uere. Stante enim inæqualitate membrorum, ſemper augentur materiæ uitioſæ, dicitq; Galenus ſe plurimos à podagra curaſſe euacuationibus in anno. Miſsio quoq; ſanguinis erit neceſſaria propter calorem hepatis. Purgetur poſtmodo, & utatur Rha barbaro, ſiue cum ſaccharo roſato, ſeu quoquo modo. Sic enim aduſti humores euacuarentur, & uentriculus confortaretur: nec enim Rha barbarum ita calefacit, ut Aloë. Ad humores aduſtos quoq; contemperandos, rectè uteretur decocto radicum Cichorij, cuius hoc eſt proprium, ut non calefaciat hepar, nec infrigidet uentriculum. Darem ſaccharum roſatū cum ſpeciebus Diarhodon abbatis. Proponitur, nunquid conuenirent cauteria? dicerem quòd ſic, & facerem ea circa crura, ſic enim uapores incluſi facilius exirent, circa brachia quoq; non nocerent, ſi uellet eo in loco illis uti. Caputpurgia ſint leuia, ubi naſus non faciet officiū ſuum, utatur etiam maſticatione Pirethri, quod uacuat à loco exquiſitiſsime. Expertus ſum, Cedria (quam uulgo Sandarachām uocant) cocta, ſedari dolores dentium, eſt autem gummi Iuniperi, & credo Iuniperum noſtrum, ueterum Cedrum eſſe. Coma etiam Iuniperi in aceto, uel uino, ſedat eoſdem dolores dentium. Tum Galenus dicit gummi Cedri ſedari dolores dentium, idem quoq; Dioſcorides, & Auicenna: poteſt autem Sandaracha coqui, uel dilui in aceto.

De dolore capitis cum uarijs ſymptomatibus, pro nobiliſsima quadam matrona.

Conſilium X.

Abita matura conſideratione omnium ſymptomatum, quibus affligitur hęc nobiliſsima matrona, reductis omnibus ſeorſim in ſuas cauſas, quemadmodum nos opinabamur, iudicauimus tria membra uniuerſales eſſe cauſas eorum omnium accidentium, à quibus tanquam à principijs & origine omnia naſcantur incommoda, hepate inquam, cerebro, & uen-

triculo. Atque hepar quidem naturali sua ac forte etiam aduentitia caliditate, plurimũ sanguinis feruentis, biliosi & adusti generare. Ventriculum tum ratione imbecillitatis proprię, tum etiam ratione obiectorum, cibi inquã & potus, quorũ usum audimus sine aliquo delectu esse, plurimum generare pituitę, quę partim per uenas distribuitur, partim in uapores uersa ad cerebrũ ascendit, partim in ipso uentriculo & intestinis immoratur, motura mensium tempore dolores illos & flatus, qui deinde facile superius & inferius extrudantur. Cerebrum præterea siue ob innatam humiditatem, siue ob acquisitam, quod magis credo, accedentibus plurimis ac molestis cogitationibus, neque ipsum deest in quam plurimis frigidis humoribus generandis, qui deinde ad uentriculum per uias latas & communes, tum per uenas ac spinæ uertebras per totũ corpus disseminati ac sanguini admixti, statis temporibus generant extremitatum intolerabiles dolores ad illas partes expulsi. Cum uero totum corpus perpetuo redundet feruentissimo sanguine, qui tanquam alimentum ad singulas corporis partes necessario defertur, quæcunq; eius pars subtilior acriorq; est, ad cutim tanquam excrementum defertur, attenuata subinde & insensibiliter difflata. Hæc igitur pars ita attenuata & ad exitum parata, si forte frigori uel ex aqua uel ex aëre occurrerit, statim condensatur, meatusq; adstringuntur. Vnde introclusi spiritus illi tenues, acres & mordicantes, necessario primo excitant pruritum, deinde dolorem, multiplicata uidelicet materia & sibi inuicem succedente: unde etiam in ea parte dolente ex multiplicatis scilicet uaporibus, color flauus apparet. Hoc autẽ ita esse facile indicat consueta curatio. Audimus enim, quotiescunq; rursus locus incaluerit, uel frictione uel re calida admota, euanescere statim pruritũ, dolorem & colorem flauum. Hęc igitur cum ita se habeant, sintq; illæ tres uniuersales causæ in uentriculo, cerebro & in hepate, ad quæ singula referuntur, dicimus quidem perfectam curationem in hac nobilissima matrona non esse exigendam: neque enim eorum membrorum uel naturales, uel tanquam naturales dispositiones tolli poterunt, in pueritia secus certe, iam autem est plurimis negocijs implicata. Credimus tamen magna ex parte sedari posse symptomata, si duo procurabuntur. Primo, ut corpus bene expurgatũ ac difflabile tam interne quàm externe reddatur, uiæq; omnes ad naturalem distributionẽ & excrementorũ expulsionẽ aperiantur. Secundo, si membra alterentur, hepar quidẽ ad moderatiorẽ caliditatem reducendo, cerebrum modice exiccando, uentriculũ calefaciendo. Hæc est summa intentionũ, iudicio nostro, quas in hoc casu debet medicus intueri. Inter instrumenta autem particularia primo quidem est diligens uictus ratio, deinde opportunæ euacuationes tum per pharmaciam, tum per sanguinis missionem. De ratione uictus statim apparet eum esse eligendum, qui & optimo alimento corpus reficiat, & nullo incommodo afficiat. Erit igitur primum circa aërem ita studendũ, ut in eo nullus excessus appareat: siue enim calidus, siue frigidus fuerit, ob membrorũ diuersitatem, semper habebit quod huic nobilissimæ matronæ negocium facessat. Molestias animi quantum potest effugiat, ab hac enim causa multum detrimenti accessisse arbitramur. In cibo & potu, cauendum à uinis potentibus, præcipue si nigra & crassa fuerint. Limpidum ergo uinum eligere oportet, bene maturum, mediocris potentiæ, uel album uel nigrum. Omninoq; cauebit à potu aquæ, quam si propter aliquam occasionem bibere cogatur, eligat quæ in illa ciuitate laudabilior habetur, admisceatq; uinum: pura enim nequaquam bibenda est. Carnes omnes antiquas, bubulas præsertim, effugiat, & quæcunque sunt auiũ palustriũ. A salsis omnibus abstineat, ab acribus, qualia sunt cepę, allium: & lacticinijs, & præsertim antiquo caseo, & pastillibus, à piscibus palustribus, quòd si etiam pisces optimi fuerint, parce quoq; illis utatur, quamuis eorum usum non omnino interdixerim. Olera, præsertim syluestria, sunt omnino euitanda. Fructibus etiam horarijs parcissime utatur, & non nisi ante cibũ: omnino enim à cibo sunt fugiendi. Studeat ut quotidie beneficium alui habeat, quantumq; matronæ conuenit, corpus matutinis horis exerceat, pomeridianis quiescat potius, iucundeq; cum familiaribus tempus transigat. Hęc quantum ad uictus rationem pertinet. Pro euacuatione bis singulis annis euacuabitur, uere inquam

& au-

& autumno, ac primo per sanguinis missionem, deinde per pharmaciam: sanguinis tamen missio semel tantum singulis annis sufficiat, atque illud uere magis quàm autumno. Si igitur feruor temporis hoc anno non impedierit, purgari poterit in hoc Iunio mense, primo cum uncia una floris cassiæ, adiectis drach. duabus specierum hieræ simplicis. Quo pharmaco sumpto, proximo sequenti die syrupum accipiat, qualis est infrascriptus:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli cum Rheubarbaro
Mellis rosati ana ℥ 1.
Aquæ betonicæ ℥ 4.

Misce pro uno, & fic pro alijs septem. Sumptis duobus primis syrupis, mittatur sanguis à uena communi dextri brachij usque ad uncias octo uel decem. Post septem syrupos bibat infrascriptum pharmacum:

℞. Confectionis hameeh ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 4.

Cum aqua betonicæ fiat potio danda in aurora cum custodia. Quòd si feruore æstatis impediente purgari non poterit, ad proximum mensem Septembris differatur. Hæc quantum ad euacuationem uniuersalem singulis annis seruandam. Atque ut melius tum euacuari, tum etiam auerti possint humores, consulo ut præter annuas illas euacuationes habeat quasdam pilulas familiares, quibus frequenter utatur: erunt autem sine custodia, & sine aliqua molestia sumendæ, qualis esset huiusmodi descriptio:

℞. Rheubarbari electi
Aloes optimæ
Myrrhæ ana ʒ 3.
Croci ℈ 1.
Sandalorum citrinorum
Rosarum rubearum
Myrobalanorum chebulorum ana ʒ s.
Garyophyllorum ℈ 2.

Puluerizentur omnia subtilissime: deinde aspergantur succo rosarum puro, & permittantur exiccari, & ita reiteretur septies: postea cum melle rosato fiat magdaleon, de quo fiant pillulæ pro singula drachma tres, de quibus unam, aut alteram, aut etiam tres, si parum eduxerint, sumat hora una ante cœnam, ter aut ad summum quater in mense. Hæc igitur satis dicta sint, quantum attinet ad uniuersalem corporis purgationem, quemadmodum antea pollicebamur. Quantum uerò pro membrorum alteratione & corroboratione, primo quidem caput quater saltem in mense lauabit hoc modo: Fiat lixiuium ex cinere salicum aut uitis, in quo deinde coquantur rosæ, folia myrti, maioranæ, camomillæ, singulorum drachma, & agarici electi. Deinde forti colatura & expressione facta singulorum, hoc decocto caput lauabitur. Item singulis saltem septimanis in tinea uel dolio ad id commode fabrefacto, quod sit oblongæ uel oualis figuræ, totum corpus fouebit, & lauabit cum aqua dulci moderate calida, in qua decocta sit camomilla, anethum, pulegium, maiorana, & betonica. Ventriculo ceratum apponat confectum ex mastiche, aloë, myrrha & ladano partibus æqualibus, quod perpetuo adhærebit uentriculo, præter horas quibus moratur in balneo, & præter diem in quo sumet pillulas, & proxime sequentem. Vtatur quàm poterit frequentissime zuccharo rosato optimo unius anni, quod sumat hora una ante cibum mane, seu ante prandium, pondere unius unciæ, aut saltem dimidiæ. Quòd si etiam, his non ita perfecte conferentibus, cauteria fierent in tibia utraque in loco consueto, crediderim fore illi remedium præstantissimum. His omnibus rite peractis speramus nobilissimam matronam aliquid in melius prouectum iri, & à deterioribus dispositionibus præseruatum iri, ad laudem Dei opt. max. cuius nomen sit benedictum in secula.

Pro Matrona capitis dolore laborante.

Consilium XI.

Eneta quædam mulier Nobilis, annos nata 40. pinguis & bonæ constitutionis, menstrua etiam suis debitis temporibus habens, tribus iam mensibus laborabat acutissimo dolore capitis prope sinciput in uertice, qui per uices eam uexabat: bis, ter, quater aut sæpius in die, cum rubore faciei, dolore & alijs sæuis accidentibus. Durabat aliquando per integram horam, & cum cessabat, materiam pituitosam, tenuem & uiscidam expuebat. Post aliquod interuallum denuo redibat dolor. Venetijs fuit purgata aliquoties, sed nihil profuerunt medicinæ. Montanus sanguinem missurus erat, sed quia à phlebotomia abhorrebat mulier, interim dum tempus magis commodum aduentaret, bis aut ter in septimana iussit sumere pillulas ex aloe, & singulis diebus mane masttichen masticare. Aloen dedit ad diuersionem materiæ, quam à uentriculo frigidiore, & hepate calidiore ad caput ascendere iudicabat, ut aloe pituitam & bilem, & ipsas etiam feces euacuaret, & materiam paulatim ad oppositum fluere assuefaceret. Mastichen uerò ad particularem materiæ in capite existentis euacuationem dedit. Ante omnia uero bono uictus regimine uti uoluit, & uinum quod antea nigrum & merum bibere solebat, in album ac tenue commutauit. Hæc si non prodessent ad fortiora, & ipsam sanguinis missionem progrediendum consulebat.

De alia nobili Matrona diuturno capitis dolore uexata.

NObilis quædam mulier, uehementissimo ac diuturno capitis dolore laborabat, per interualla non regularia: cui uaria à Medicis erant adhibita remedia, in melius tamen nihil profecerat, quòd scilicet menstrua alba, quibus laborabat, ipsi non respicerent. Montanus autem obseruauit menstrua illa causam esse huius doloris, idque ex urinis uiridibus, leuiter ad olei colorem accedentibus, cum plurimo sedimento albo, per totam substantiam sparso. Hanc itaque purgatam, ad Thermas Apponenses misit, ut eas biberet, & postea in ipsis etiam ad uberiorem exiccationem & calefactionem lauaret.

De dolore capitis, cum anhelitus difficultate, & dolore dextri lateris, & febre leui, pro puella Maurocena.

Consilium XII.

I sanare debemus hanc puellam, oportet cognoscere ægritudinem & causas: neque tantummodo hæc cognoscere debemus, sed & loca affecta particularia, & naturam ipsorum. Si enim ista non cognouerimus, fieri non poterit, ut habeamus indicationes curandi. Primo ergo quæ sit ægritudo, uel quæ sint ægritudines, & quæ symptomata, uidebimus. Secundo, quæ sint causæ facientes eam. Tertio, quæ loca affecta, & quæ sit natura totius corporis. Postea ad curationem accedemus, & procedemus per capita, & cõclusiones, quoniam cum Doctoribus, & non cum scholaribus habemus sermonem. Pro recta igitur cognitione, oportet rememorari quædam audita heri, quòd hæc puella fere ab ortu suo, ichoras & fluxus quosdam emanantes à capite habuit. Deinde audiui, quòd ictericitiam patitur, ut à quacunque leui causa in citrinitatem totius corporis deueniat. Ista sunt rememoranda, quia erunt signa rememoratiua, & coniecturæ ad cognoscendum essentiam & causas ægritudinis. Quantum ad has dispositiones attinet, quibus affligitur in præsentia, audiui primo, quòd dolorem capitis patitur, & diu perseuerasse, ut

etiam

etiam nunc conqueratur. Audio præterea, quòd difficultatem anhelitus patitur, ut non sufficiat diaphragma & thoracis musculi ad dilatandum pectus: sed etiam musculi uentris inferiores & superiores, qui non faciunt ad dilatationem pectoris, nisi urgente necessitate. Audio etiam quòd conqueritur continue de dolore existente circa latus dextrum supra costas mendosas è regione hepatis. Audio præterea dolorem habere in iuncturis brachiorum, & tibiarum aliquando, sed maxime circa brachium dextrum. Et hæc sunt omnia illa, de quibus conqueritur. Habet etiam febrem continuam, quoniam pulsus seruat motum uniformem, & motus hodiernus uniformis est cum motu hesterno. Pulsus uerò unum modum habet, insignem scilicet duritiem, ac si chorda arcus extensi tangeretur: cum urinis crassis, multam & fæculentam habentibus subsistentiam, non multum tamen intensæ rubedinis: sitiq; minime uexatur, dolor tamen clamosus est. Omnia ista rectè consideranda sunt, & quæ possint esse causæ omnium istarum dispositionum: & forte unica erit causa omnium istorum symptomatum. Ego incipiam rememorari dispositiones præter naturam. Habet caput quod continue abundauit multis ichoribus, qui tamen cessauerunt. Citrinitatem etiam habet, qua semper ferè uexatur ex leui occasione. Considero etiam complexionem corporis naturalem. Video quòd hæc puella, ex quo multā copiam bilis generat, multam habet caliditatē in hepate, ex qua sanguis calidior generatur, cū bilis sit ueluti spuma, & tanto feruentior sanguine, quanto subtilior. Et cū humor ille effundatur per totū, signum est, caliditatē plurimam in hepate esse. Multitudo etiā sanguinis indicat eius temperaturā calidam & humidā. Et quia uideo plurimam pituitam generare, ut ex dispositionibus illis apparet, & nunc ægritudinibus torquetur, quæ dependent à pituita: ex hac coniectura uideo uentriculū frigidum esse, quæ duo inæqualitatem faciunt maximā: & cum in uentriculo sit frigiditas præter naturam, male concoquit, & humores crudi aggregantur: & quia secunda concoctio nō corrigit primam: ubi enim excesserit prima, non corrigitur, quin humor crudus non sit crudus, cum in uentriculo est genitus: & cū hepar intemperatum est, in quo sanguis generatur, si excedat ad intensum, adurit: si deficit, crudos generat humores. Cum ergo hepar ratione caliditatis cholericum generet sanguinem, uentriculus ratione frigiditatis pituitam, non est mirum si omnia hæc contingant, maxime cum natura imbecillum caput habeat suscipiens bilem plurimam, ac pituitam simul: quia Galenus & Auicenna inquiunt à natura ita institutum esse, ut debilia membra superfluitates suscipiant aliorum. Non est mirum igitur, si puellæ de bile caput, ut ex principio natiuitatis apparet, excrementa in uentriculo, hepate, & in ambitu totius genita suscipiat: ascendunt enim bilis & pituita ad caput, & ibi incrassata descendunt, & omnes dispositiones, quibus affligitur, generant. Et quia perpetuo uapores ascendunt ad caput imbecillum & magnum, & hepar calidum, & uentriculum frigidum habet, ideo habet omnes causas, ut incurrere potuerit in has dispositiones, quia habet omnia quæ possunt replere caput. Et ideo dolorem capitis incepit pati, qui perseuerauit, quia causæ perseuerabant: & quia repletio ad intensionem deuenit, defluxum fecit, & ad inferiora decurrens ad loca magis præparata, expellitur: sunt autem imbecilliores iuncturæ. Descendit ergo materia pituitosa bili permixta, tanquam uehiculo quodam, per partes posteriores, & per spondylos colli, per neruos aditum habens, ut inquit Galenus in X. τῶν τόπων, ubi de podagra loquitur. Occupat autem iuncturas, cum ibi chordæ & cartilagines sint, & loca exanguia: ideo ibi detinetur, & cum imbibitur, non facile tollitur. Eadem præterea materia cum destillat ad pectus, catarrhum facit: & eadem protsus materia est, bilis scilicet & pituita, quæ omnes istas dispositiones facit. Secundum autem quòd diuersa occupat loca, diuersa sortitur nomina: si enim pedes occupat, podagra: si iuncturas, arthritis: si pectus, catarrhus appellatur: cum uerò materia hæc occupat annulos asperæ arteriæ, bronchus appellatur. Quæ autem est causa faciens dolorem in costis? est materia biliosa & pituitosa, faciens difficultatem anhelitus, quia non potest pectus dilatari libere, sicuti oportet: non quod adsit aliqua imbecillitas uirtutis causans talem

difficul-

difficultatem,sed ex copiosa materia. Et licet non habeat tussim, hoc prouenit, quia materia illa non mordicat,& forte excitabitur, cum magis putridus humor fiet. Sed difficultas apud me est,ubi sit causa efficiens dolorē in costis,& ubi sit ægritudo,an in diaphragmate,uel in pulmone,an in musculis exterioribus. In hepate esse non potest, quia est supra hepar,& non excedit mendosas costas. In diaphragmate esse non potest,quia maior esset difficultas anhelitus,& sæuiora accidentia, & non esset sine tussi: quia cum patitur diaphragma, excitatur tussis, etiam si in hepate fuerit materia, eam expellere natura quærit. Vbi igitur erit? Si uolumus secundum rationem sumere coniecturas, cum per illas interiores ægritudines cognoscantur, tertio de locis affectis, crediderim hanc affectionem esse in musculis exterioribus,non in membrana,quia dolor ille magis acutus esset,ut patet in ijs, qui habent falsam pleuritidem. Habet autem dolorem,quia musculus ualde sensibilis est,& ob hanc causam habet difficultatem anhelitus,non quidem per essentiam, sed per consensum. Nec ad pulmonem descendit materia,quæ faciat talem difficultatem, quia adesset tussis, & perciperetur sonus per respirationem transiens. Et forte causa cur maior non sit dolor,est,quia in musculis exterioribus est causa faciens dolorem, & non in interioribus. Et quia in una uice non potest dilatari pectus,omnes musculi conueniunt ut suppleant, ideo sequitur difficultas ob dolorem in musculis. Sed cum affectus sit in ea parte, credendum est membranam ratione consensus pati,& ideo fit pulsus durus,ac si esset in membro membranoso affectus. Apparet postea serrinus, cum dolor est in membrana succingente costas. Hactenus sit dictum de dolore in costis existente,& de difficultate anhelitus: & quantum attinet ad dolorem iuncturarum,& ad causas eius: & quòd factus est per defluxū materiæ biliosæ & pituitosæ per spondylos colli descendentis: loca uerò non habere in se ægritudinem,sed quia defluit materia illa,ita quòd cessante defluxu, cessabit etiam dolor:& quòd caput naturaliter debile,à uentriculo male affecto,& ab hepate suscipit excrementa, ideo dolore capitis molestatur: & cum descendit materia hæc ad costas in musculo exteriori,causat dolorem ibi,ad cuius consensum membrana patitur interior,& facit difficultatem anhelitus,& pulsum durum. Non dicam quomodo extrinseca fuerint in causa, ut hæc contingerent, quia hæc dicta sunt. De febre autem, quia uniformis est,ut apparet ex motu perpetuo, quem uniformem seruat, non credo quòd propter dolorem iuncturarum aut capitis causata sit: quia contingit sæpe,quòd aliquis habeat dolorem capitis & iuncturarum,& non habeat febrem,& si adest,ut in podagra,maximus est dolor: sed nec diu perdurat, nec uniformis est. Credo ergo quòd sit ratione doloris existentis in costis,quia stante materia in loco calido cordi uicino, putrescit, & febrem accendit: & ideo uerisimile est,quòd febris nascatur ab ea causa. Sed à quacunque causa proueniat, credo quòd à materia dependeat, & quòd sit febris accidens, & à dolore illo dependens, & ab humoribus putrescentibus in locis dolentibus, quæ remouebitur ad remotionem suæ causæ, sicut curatur febris curata pleuritide. Ideo Hippocrates in secundo de ratione uictus in acutis,curat dolorem neglecta febre. Cognita igitur essentia & natura ægritudinis, & cognitis causis,facile est uidere quid præsagiendum sit,& quid agendum. Quo ad præsagium,si consideremus dolorem capitis,nullus unquam,ut dicit Galenus in secundo τῶν τόπων, mortuus est ex dolore capitis: ideo talibus negat dari optata. Quo ad dolorem iuncturarum, idem etiam dicendum est, ut patet experientia. Quo ad dolorem qui est in musculis exterioribus,tutissimus est. Quo ad febrem,non est tanta,ut possit interficere. Quantum igitur sit ratione ægritudinum, non est timendum: & si timendum esset,de debilitate uirtutis deberemus timere,quia cum quis debilis est,si portaret pondus decem librarum,caderet:quod non faceret baiulus cum pondere decem millium librarum. Cum igitur uirtus sit ualida,isti morbi non erunt lethales,bene erunt longi:& in longitudine cum multa noua possint contingere,timendum est, ne febris fiat habitudinalis, & ne dolor inducat puellam ad uirtutis debilitatem & maximam refrigerationem. Credo tamen quòd diligentia nostra nullum horum occurret. Quod ad curationem attinet, cum

net, cum morbus iste sit ex repletione, indicat de euacuatione. Sed quia non est simplex res indicãs, ideo nec simplex oritur indicatio: ultra enim corporis repletionem, quæ debet euacuari, est caput imbecille, ex cuius imbecillitate repletur, & causantur dispositiones istæ: & præterea adest inæqualitas in hepate & uentriculo. Ideo primo euacuandum est, secundo corroborandum. Quod ad euacuationem, cum bilis & pituita sint causa, siue cholera uitellina, quæ cholera maioris famæ ab Auicenna appellatur, sitque crassus humor, debemus habere indicationes, & modum operandi, ut abstergamus & incidamus, quia habet crassitiem & uiscíditatem. Cum ergo non possit euacuari, nisi præparemus: possumus igitur præparare prius, & possumus etiam minoratiuũ præmittere. Et mihi summopere placet, quia syrupi, qui debent subtiliare humores & incidere, nisi uentriculus, & uenæ mesaraicæ fuerint expurgatæ ab humoribus crudis, distribuerentur humores illi crudi per syrupos ad uenas, & putrescerent, & facerent febrem: ideo recte minoratiuum præmittendum est. Euacuata autem materia illa cõmuni existente in uijs ductuũ, ad digerentia procederem. Sed hic esset aliquis, qui diceret: Tu uis incidere, sed ab oxymelite, & omni re quæ acetum habet, est cauendum, quia neruis nocet. Ego uidi Galenum 3. κτ γέν, ubi loquens de aceto, & de ægritudinibus neruorum, dicit ibi: Cum ægritudo neruorum est in profundo, & uirtus aceti non transeat cum medicina, acetum non timeas. Et in emplastris ad neruorum uulnera, ubi debet apponi aliquid ad penetrandum, ponit acetum. Nec timeas igitur (inquit Galenus) ibi acetum, quia antequam accedat ad neruos, amittet mordacitatem, & adiuuabit ad penetrationem. Si uerò statim tangeret emplastrum neruos, caueas ab aceto, quia faceret conuulsionem. Cum igitur in uulnere profundo per quatuor digitos non timeamus acetum, non timebimus in casu nostro acetum, tanto magis, quia melli, uel zuccharo est admixtum, & in uentriculo cum humoribus permiscetur: quia dicit Galenus de cepis, & allijs, quòd licet exterius ulcerent, interius tamen non mordicant, quia amittunt mordacitatem in uentriculo ex cõcoctionibus & mixtione aliorum ciborum. Habet postea acetum uim incidendi, & mel abstergendi: ideò Mesues dixit de syrupo acetoso, quòd acetum facit penetrare medicamentum ad locum, ad quem forte non penetraret. Ideo oxymel simplex, aut acetosum syrupum, & de betonica acciperem, cum ob incisionem, tum etiam ut faceret penetrare alium syrupum, & sic facerem:

℞. Oxymellis simplicis ℥ 1.
Syrupi de betonica
Mellis rosati ana ℥ 8.

Deinde acciperem decoctum betonicæ ac endiuiæ: & quoniam calidum est Oxymel, licet Galenus dicat ipsum potius frigidum esse, aquam endiuiæ miscerem usque ad ℥ 3. ut caliditas contemperaretur. Facta concoctione, nunquam ab Agarico recederem, quia Agaricus ultra hoc quòd de benedictis medicinis sit, crassos humores educere potest, si cum aloe, uel rhabarbaro misceatur, & exhibeatur in forma boli. Nec sum ego illius opinionis, ut credam, quod multi dicunt, cum uolumus à longinquo euacuare, in forma potabili exhibenda esse medicamenta: cum autem à capite uolumus euacuare, in forma pillularum. Credo ego quòd fundentur in falso fundamento, & contra Galen. 2. de facult. nat. in 5. de simp. medic. & in 2. ubi uult, quòd humores trahantur ad uentriculum, & uentriculus imbuatur pharmaci qualitate, ut sopita propria ipsius actione, attrahat humores ad se: nec uapores aut medicamenta ascendũt, sed manet in uentriculo medicina, & trahit. Cũ igitur uolumus exhibere medicinam, ut facilius expellatur, nec potenter euacuet, facimus eam in forma potabili: si uerò ut potenter euacuet, nec ita de facili expellatur, potius oppositũ esset faciendum: ideo uel in forma potabili, uel boli, & cũ rhabarbaro exhiberem, ne tota materia, si ea nostra esset intentio, & opportunum esset, euacuaretur, ut paulatine euacuemus, & paulatine digeramus, replicatis syrupis eos augendo, & cũ uidebitur materia cõcocta factis euacuationibus accederem ad corroborationem membrorum, & præseruationem. Primo ergo

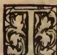
respice-

respicerem uentriculum, & hepar, & si non esset caput exquisite euacuatum toto corpore euacuato, quia multoties figitur materia in loco, & localibus indigemus, caput purgijs etiam utendum erit, & post succum betæ, maioranæ, ad succum cyclaminis accederem per nares trahendum. Facerem masticatoria, cum mastiche, dictamno, & radicibus capparis decocta. Et quia radix hæc amara est, cum staphisagria, uel pipere fieri possent: & ita uellem caput localibus euacuare. Inspergerem præterea caput sandaracha, rosis, maiorana. Et pro corroboratione hepatis & uentriculi, si chebuli myrobalani haberi possent, essent optimi ad corroborandum etiam iuncturas: si non possent haberi, zuccharum rosaceum erit conueniens pro corroboratione hepatis & uentriculi, & iuncturarum. Si etiam uideretur, ut humores à iuncturis euacuarentur, fieri posset, & materia eligeretur conueniens. Sed in his Medicus sit prouidentissimus. Et quia longa est ægritudo, & membra assueta sunt mandare, & recipere, ut corroborentur tam membra mandantia, quàm recipientia, ne diutius repleantur superfluitatibus, & fiat recidiua, ter uel quater in mense pilulam unam ex aloë cum rhabarbaro exhiberem. In æstate uero modicum cassiæ cum rhabarbaro, & etiam sana ipsa existente id fieri posset. Et istud est iter, quo ego procederem. Quo ad uictum, cum ægritudo sit chronica, & debilitentur membra, uinum leue conueniret. Et quòd dicitur uinum nocere neruis, ueritatem habet de potenti, & de assumpto in magna quantitate: conuenit autem ne stomachus debilitetur. Ideo tenue uinum darem, non album; licet Galenus album exhibeat, ut prouocet urinam. Nos autem eligemus circesolum, uulgari sermone rosseto nuncupatum. In reliquis rectè se habeat. Factis autem euacuationibus, nunquid modicum theriacæ uel Mithridati cum modico zucchari rosati conueniret? Quæsiuit D. Marcus Alcherius ea de re, & conclusum fuit quòd sic, in modica quantitate, puta ad quantitatem fabæ, & rarò: quia dicebat Montanus ex Galeni sententia, medicamenta ista non conuenire pueris: ex hac enim medicina concoquetur materia, corroborabuntur membra, & materia resoluetur. Et pro corroboratione cerebri, & cordis proposuit Diamuscum dulce cum corallis rubeis, & cum zuccharo, & aqua rosacea, ut fieret confectio: Pro confortatione autem iuncturarum proposuit fomentationem ex lacte, cum rosis, floribus camomillæ, & meliloti. Vnctionem etiam ex radice ebulorum ad quantitatem ℥ 1. cum olei rosacei ℥ 6. ad consumptionem tertiæ partis. Et ultra confortationem ad resolutionem materiæ existentis in iuncturis, proposuit unctionem ex olei rosati ℥ 2. & olei de Terebinthina ℥ 1. Superius minoratiuum fuit prætermissum, quod tale est:

℞. Electuarij lenitiui ℥ 1.
Cum zucchoro fiat bolus, uel fiat potabile hoc modo:
℞. Electuarij lenitiui ℥ 1.
Syrupi rosati solutiui ℥ 1.
Cum aqua Cichoreæ quantum sufficit, fiat potio.

De dolore capitis periodico, uentriculi debilitate, & mensibus albis, cum detestatione coitus, pro matrona Veneta.

Consilium XIII.

TRia in hac magnifica Domina membra affecta sunt, cerebrum, uentriculus, & uterus. Cerebrum, quoniam patitur dolores uehementissimos, tam in anteriori, quàm in posteriori parte, & illos periodicos: quamdiu enim uentriculus suos uapores ad ipsum transmittit, tamdiu infestatur, & hoc propter colligantiam quam uentriculus cum cerebro habet. Patitur uentriculus. Primo plus appetit quàm deberet. Secundo male concoquit. Tertio non reti-

non retinet cibum, quod ex ructibus & flatibus declaratur. Quarto non recte expellit, imò quandoque acida per uomitum ejicit. Vterus uerò & ipse suo munere non fungitur, menses etenim albos reddit, offenditur in coitu, ita, ut post congressum pessime semper se habeat, & sæpe uirum suum deprecatur, ut ab eo abstineat, neque delectatur in uenere. Istis dispositionibus & affectibus præter naturam affligitur. Quantum ad dolorem capitis nihil aliud dicam, cum per essentiam in capite non sit, sed per consensum uentriculi. Ratio ergo tota ad uentriculum referenda erit. Ventriculus, sicut apparet ex operationibus læsis, frigidus est: plus enim appetit, quàm concoquat, quod supra uentriculi frigiditatem attestatur. Male etiam retinet, cuius signum est, quòd flatus & ructus acidos percipit, & cibum in stomacho fluctuantem, euomit acida semper, quæ omnia frigidam uentriculi intemperiem ostendunt: & dum uentriculus ita male dispositus est, caput ipsum non pauca læsione affligit. Vtrum uerò cum ista mala intemperie frigida sit coniuncta siccitas, uel humiditas? Si considero substantiam uentriculi, & abdomen gracile, siccus erit & exanguis: si uerò totum hoc aggregatum, & humorem frigidum contentum in ipso, dicam humidū esse. Itaque mala ista intemperies cum affluxu humoris frigida statuenda est. Vterus frigidior quoque factus est, quod patet ex multis: Primo ab exeuntibus mutatis, ex illis albis menstruis ante & post fluorem, quæ frigidiorem uterum declarant. Secundo, ab actionibus læsis, cum decennio non pepererit: ergo actio diminuta: diminuta autem actio à frigiditate prouenit, sicut corrupta à caliditate. Signum postea à posteriori, quoniam semel tantum peperit, & fœmellam: fœminæ autem, si Hippocrati credimus, generantur propter uterum frigidiorem, ergo læditur in coitu, non quòd collum matricis tortuosum sit, quòd dum actum uenereum lædat, sed quia uterus ex emisso spermate uirili affligitur, quod dum emissum est refrigeratur, inflatur & intumescit: unde postea matricem lædit, ipsam extendendo, & dilatando: cuius signum est, quòd dum calida applicat, statim uaporibus per calorifica ista discussis dolor cessat. Quarto, uterus frigidior redditus est ex magno fluxu, quem passa est post partum: quantum enim superflue euacuationes membrum lædant, à quo excernuntur, testatur Hippocrates ipse plurimis in locis. Quid ergo mirum, si uterus cum uentriculo frigidior, quam par sit, caput ipsum in consensum traheret? unde dolet caput propter communicantiam istorum duorum membrorum; in parte posteriori, quoniam ab utero per uenas & arterias plurimi uapores frigidi eleuantur, qui ipsum extendunt, & replent: In anteriori, quoniam uentriculus uapores & fumos ad ipsum delegat, sicut etiam apparet in his qui uertiginem, aut suffusionem per consensum uentriculi patiuntur, magis in anteriori cerebri parte dolent, sicut illi quibus per aortam, & uenam cauam uapores ascendunt magis, in posteriori. Prognosticum erit, quòd curabitur, non tamen ita perfecte ut omnino integram ualetudinem sit receptura: concipiet proculdubio, si nostris præceptis obsecundabit. Cura talis instituenda est, ut bona ratio uictus præscribatur, & bono regimine in sex rebus non naturalibus utatur: nihil enim perniciosius in ægritudinibus chronicis, quàm multis solutiuis corpus macerare, quæ licet primo occursu uideantur proficere, tempore tamen ipsum destruunt, uires dejiciunt membrorum præsertim naturalium, sicut & nix super segetes dum cadit, iuuat nonnihil, sed tamen quoque illas in totum destruit. Instituto bono regimine, leniendus erit uenter cassia, & hiera simplici: postmodum concoquenda materia hoc infrascripto syrupo:

℞. Syrupi de absinthio
De cichorea Nicoli sine rhabarbaro ana ℥ 1.
Decocti foliorum cichorij, Absinthij, in iure pulli tenui, quantum sufficit. Purgetur postea. Assumpto secundo syrupo fiat phlebotomia non euacuandi gratia, sed ut euentetur iecur, quod calidius aliquantulum est, sicut ex urinis apparet. Peractis purgationibus accedat ad thermas Apponenses, quas bibat, & in illis se immergat: hac enim ratione, & uterus, & uentriculus refrigeratus calefiet & corroborabitur, quod præcipue intendimus.

De dolore capitis post partum, cum symptomatibus melancholicis, pro matrona Germana.

Consilium XIIII.

Mulier quædam 14. diebus post æditum partum cœpit laborare ex dolore capitis, adeò ut existimauerit, caput sibi inane & uacuum esse, ceu olla uacua, nec dormire potuit, unde timuit, ne priuaretur sensibus, & ratione, aut ipsa sibi inferret uiolentas manus, aut aliquid mali faceret. Interdum etiam sibi ab hominibus discedendum esse putabat. Quod quidem perdurauit à puerperio tribus mensibus. Hoc quidem etiam illi contigerat ante in duplici partu, sed non ita diu perdurauerat. Cum uerò uterum gestabat, dolebat quidem ex capite, sed magis quieta fuit. Curanda erit hæc nobilissima mulier ab affectionibus suis, quas melancholicas arbitror, habita ratione ætatis, temperaturæ, & generis morbi, temporis anni, & reliquis non repugnantibus: primo recta ratione uictus, secundo missione sanguinis, tertio alteratione & purgatione humorum, quarto confortatione membrorum. Pro uictus ratione, caueat ab omnibus animi molestijs, degatque cum amicis cum omni animi hilaritate, quantum fieri potest, arte & studio comparanda. Vtatur uino albo & tenui, & si fieri potest, subdulci. Carnibus iuuenum animalium, hœdorum, pullorum, & reliquorum huiusmodi. Sumat mane singulis diebus oua sorbilia, neque utatur multitudine ciborum: euitet crapulas, potationes & cruditates cuiusque generis. Aluum mollem quàm fieri potest conseruet, pro quo si natura defecerit, enitetur cum flore casiæ, uel decocto prunorum dulcium & saccharo, uel decocto maluæ ex iure pulli aluum lenire: nihil enim perniciosius eius affectibus, quàm aluum strictam habere. Procuret concoctiones, neque cum cruditate accedat ad cibum: cruditas enim melancholico omnino uitanda. Circa Martij mensis medietatem, lenita prius aluo uel clysteri, uel drachmis decem floris casiæ cum zuccharo in bolo confectis, sequenti die sanguinem mittat ex basilica dextri lateris, trahaturque sanguis pondere unciarum decem, ac postea die etiam eodem missio sanguinis repetatur, sed à sinistro latere. Deinde utatur diebus septem iure hoc modo confecto, quod sumat mane hora syrupi:

℞. Foliorum boraginis		
Buglossæ		
Betonicæ	ana	℥ 1.
Polypodij		
Glycyrrhizæ		
Radicis althææ	ana	℥ 1. s.

Decoquantur omnia in libris duabus iuris pullacei, ad consumptionem dimidiæ partis, deinde facta expressione & colatura, bibat totum residuum una uice: & sic repetatur per dies septem. Octauo die sumat bolum infra scriptum:

℞. Confectionis hamech	ʒ 4.
Radicis hellebori nigri	ʒ s.

Misce cum modico iuleb uiolati, fiat bolus cum zuccharo, deturque in aurora cum custodia. Item:

℞. Conseruæ florum boraginis	℥ 6.
Conseruæ rosarum	℥ 2.
Zedoariæ	ʒ 1.

Misce, fiat electuarium, de quo sumat singulis diebus cochlear unum tribus horis ante prandium. Deinde illinatur totus uenter quotidie infrascripto linimento:

℞. Olei de absinthio	℥ 4.
Masticis	ʒ [illegible]
Ceræ parum,	Fiat linimentum.

Item

Item abluat caput singulis septimanis bis cum infrascripto decocto:

℞. Furfurum tritici	℥	3.
Florum camomillæ	℥	2.
Glycyrrhizæ	℥	4.
Polypodij	℥	2.
Radicum ellebori nigri	℥	2.
Agarici electi	℥	1.

Bulliant omnia simul in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem medietatis; deinde facta expressione, utatur hoc decocto pro lixiuio, & tergat caput sapone odorato muscato, & hæc omnia explebunt quæ promisimus. Quod si optimum quoq; Mithridaticum ter in mense sumat ad drachmæ unius quantitatem, cum modico uini aromatici albi, quinq; horis ante prandium, perficiet adhuc magis corroborandi consilium. Montanus iussit diligenter inquiri, an post partum 30. diebus, ut moris est, post masculum partum, post fœmellam 40. sit satis purgata: an habeat sua debita menstrua, an utatur debita ratione uictus, an uisa sit aliquando habere purgationes, quæ nunc aliquandiu cessarint, alui, uomitus, hæmorrhoidarum.

Pro eadem, & marito eius laborante morbo Gallico.

Consilium XV.

PRo consultatione sanitatis huius nobilis & strenui uiri, & nobilissimæ suæ uxoris, nunc duo sunt proponenda, ratio uictus inquam, & medicamentorum usus. Quantum ad rationem uictus attinet, erit illa utriq; communis, ideo de hac ratione uictus quæcunq; admonebuntur, intelligi uelim utrunq; esse pariter admonitum. Medicamenta uerò singulorum cum diuersa sint, explicabuntur seorsim. Primo igitur quærent ambo omni conatu quascunq; animi molestias quàm maxime uitare, & tanquam pestem abominari, iracundiã præcipue, mœstitiamq; ac timorem, sed læti ac in optima spe constituti uiuant. Præterea ocium & quietem corporis procul effugiant, moderato exercitio utantur, mane præcipue ac uesperi ante cœnam. Caueant tamen ne exerceantur, & post exercitium quiescant, in aëre admodũ frigido aut uentoso, & ubi talis aër cõtigerit, tunc se intra domũ contineant & exerceant, suas res familiares procurando, hoc enim optimum exercitij genus est. Fugiant meridianũ omnino & diurnum somnum: proinde hortor, ut mane ante uel circa solis exortũ surgant, & procuratis excretionibus corporis consuetis per aluum & urinam, per sputa & per screatus, narium emunctiones, frictiones capitis, auriumq; sorditie expurgata, tunc uegeti atq; hoc modo excitati ad exercitia corporis se conferant. Et si aliquando contigerit, uel in altero, uel in utroq;, ut excrementa alui præter consuetudinem supprimi uelint, non permittant hoc uitiũ inualescere, sed protinus si clysteres non admiserint, præbibant ante prandium ius pulli, in quo decocta sit mercurialis, malua, & beta, uel folia brassicæ, deinde adiecta portione zucchari rubei: lenietur enim aluus sine molestia. Præterea non diu uersentur, aut cõmorentur, aut aliquo modo se exponant, ubi sit aër frigidus & uentosus: & tempore hyemis caueant, ne more Germanorum repente exeant à suis uaporarijs & hypocaustis calidis, exponentes se aëri frigido: illud enim longe detestabilius est, quàm si perpetuo in eodem aëre frigido uersarentur: sed ubi necessitas aduenerit exire hypocausta, habeãt operimenta tam capitis quàm uniuersi corporis, quibus se à repentina aëris frigiditate tueantur: neq; ita calefiant hypocausta, ut multi consueuerũt, quibus non satis est, ut corpore mediocriter incalescant tantũ, ut à frigoris excessu muniantur, imò non cessant nisi prius torrefiant & assentur. Caueant igitur ab eo importuno hypocaustorũ feruore, sed tantum tepescat locus, nimis enim offenderetur in egressu. Præterea aëri nocturno ne occurrant, sed in locis altis, uersus Orientem & Meridiem sitis habitent. Caueant quàm

maxime, tanquam à peste, à comessationibus & compotationibus, sed sobrij intra proprios parietes sibi uiuant: nisi enim hoc fecerint, frustra reliqua agentur. Bis in die moderate comedant, & moderate bibant, omittendo has compotationes, quæ nedum sanitatem amissam reficere, sed eam quoque quam possident perdere, quàm maxime possunt. Potus ante omnia deligendus: ille sit uinum minime potens, sed lene & pauciferum, nullius aciditatis particeps, sed bene maturũ, colore album uel rufum: à nigro, obscuro, crasso, prorsus abstinendum: & si album uel rufum haberi non potest, eligatur giluum, limpidum: & eo modeste utantur, neque à prandio aut à cœna potent. Panis sit bene fermentatus, bene coctus, neque antiquior unica die. Carnes pullorũ, castratorum iuuenum, hœdorum, auium campestrium pinguium. Sed caueant maxime à palustribus, ut anatum, anserum. A piscibus abstineant quàm maxime fieri potest. Oua recentia uel cum aqua, uel cum igne mediocriter cocta, conueniunt, cum modico zuccharo & cinnamomo condita, prorsus sine butyro. Fercula etiam ex oryza, hordeo, spelta, farro, non uitupero, si in iure pingui optime cocta fuerint. Euitent herbarum omne genus præter lactucas, quandoque & boragines. Fructus etiam præcipue fugiãt, & maxime horarios. Autumnalia pyra & poma decocta cum saccharo & aniso, non male post cibum admittuntur. Caueant ab omnibus lacticinijs, pastilibus, rebus cuiuscunque generis in sartagine frictis, à carnibus antiquis, sicut bubulis, hircinis, à salitis item omnibus, à multitudine cibariorum, imò in singulis mensis singulo tantum genere sint contenti. Hęc quantum attinet ad uictus rationem, quam diximus utrique esse communem. Nunc ad medicamenta accedemus, quæ sint singulis seorsum propria. Nobilis igitur uir quàm primum se in propriam domum contulerit, incipiet purgari hoc modo, qui proxime sequitur. Primo:

℞. Floris cassiæ ℥ 1. s.

Cum zuccharo fiat bolus, sumatur mane hora una ante prandium. Deinde:

℞. Syrupi de fumo terræ simp.
Oxymellis simp. ana ℥ 1.
Seri caprini ℥ 6.

Misce pro uno, & sic pro septem alijs. Postea uerò

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 2.

Cum aqua fumi terræ fiat potio, sumenda cum custodia in aurora post syrupum ultimum die sequenti. Sed post assumptionem duorum syruporum primorum, mittatur sanguis à uena basilica dextri lateris, extrahantur unciæ decem, uel ultra. Finita hac purgatione, quiescat per dies duos, & interim mane & uesperi hora ante cibum sumat sacchari rosati unciam unam. Peractis his duobus diebus, incipiat bibere syrupum infra scriptũ, ex quo soluetur aluus sine molestia quater aut sexies singulis diebus. Erunt autem omnino sex syrupi, sex diebus exhibendi.

℞. Aquæ fumi terræ ℔ 6.
Myrobalanorum citrinorum
Chebulorum
Emblicorum
Indorum
Belliricorum ana ℥ 1.
Epithymi
Thymi polypodij
Senæ
Glycyrrhizæ ana ʒ 6.
Seminis citri ʒ 2.
Corticum ellebori nigri ʒ iij.

Fricentur myrobalani cum oleo amygdalarum dulcium, ubi prius contusi fuerint grosso modo, deinde infundantur in prædicta aqua per diem naturalem, postea

decoquan-

decoquantur omnia simul secundum artem, ad consumptionem medietatis: postea facta diligenti expresione & colatura cum saccharo dulcoretur & reseruetur, & tota illa coctio diuidatur in sex partes, & sumatur una pars singulis diebus tepida in aurora cum uncia una Syrupi de infusione rosarum. Vbi uerò hæc tota purgatio peracta fuerit (hæc purgatio uere & autumno fiat, eademq́ erunt prorsus & similia omnia, præterquàm quòd misio sanguinis uere tantum admittenda est) trium dierum quiete interiecta, ac saccharo rosato ante cibum semper sumpto, ut paulò ante instituimus, interim parabit sibi decoctum ligni Indi, quod transacto illo triduo potare incipiet. Accipiat igitur illius ligni nigri & derasi ℔. 1. Aquæ destillationis endiuiæ ℔. 14. & fiat infusio in olla noua bene obturata per horas 24. postea in eadem olla sensim decoquatur, donec decrescat tertia pars: deinde facta colatura, bibat huius decocti calidi ℔. 1. mane, & alteram uesperi, hoc modo, ut hora octaua primam bibat, duodecima comedat siue prandeat: decimanona uerò bibat secundam, & uigesima tertia cœnet: atq; ita perseueret usq; ad diem quadragesimum. Caueat interim hoc toto spacio à uentis, & si sudor prouocetur, accubet lecto, pannisq́ diligenter operiatur. Quotidie procuret beneficium alui. Cibus sit singulis uicibus panis bis cocti unciæ tres, pulli iunioris unciæ totidem. Loco uini bibat aquam communem optimi fontis uel putei, in quo id lignum secundo decoctũ fuerit. His rite peractis, habeat postea familiares pillulas, quas pro conseruatione sanitatis toto anno usurpabit semel in septimana, hora ante cœnam pondere ℈ 2. uel drach. unius. Et si integre se percipiet restitutum bene erit: sin minus, futuro uere rursus eadem purgatione præmissa, ad decoctum ligni Indi redibit. Neq; enim dubitamus hoc solo remedio tandem esse curandum.

℞. Aloes optimæ ℥ 1.

Puluerizetur optime, inde aspergatur succo rosarum puro, & permittatur exiccari. Deinde:

℞. Agarici electisimi ʒ 6.

Et similiter puluerizetur: postea aspergatur oxymelite, & exiccetur eodem modo, ut de aloe diximus. Postea:

℞. Rheubarbari ʒ 3.
Rosarum siccarum
Succi glycyrrhizæ
Nucis muscatæ ana ʒ 1.
Salis gemmæ ʒ 2.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum melle rosato fiat magdaleon, de quo conficiantur pillulæ ut supra, quæ sumantur ter uel quater singulis mensibus hora una ante cœnam pondere ℈ 2. uel ʒ 1. & fiant pillulæ tres. Et hæc satis pro nobili uiro. Pro honestisima uxore, & ipsa bis singulis annis purganda est, uere inquam & autumno, ita ut uere etiam sanguinem mittat, autumno nequaquam. Purgatio autem talis erit:

℞. Electuarij de sebesten solutiui ʒ 10.

Cum saccharo fiat bolus: sumatur mane 3. horis ante prandium, ac parce prandeat.

℞. Syrupi Sabor regis
De fumo terræ ana ℥ 1.
Aquæ boraginis ℥ 3.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Item:

℞. Confectionis Hamech ʒ iij.
Syrupi rosati solutiui ℥ 2.

Cum aqua boraginis fiat potio, sumenda die proxima sequenti syrupum ultimum. Sed post duos primos mittatur sanguis è uena basilica dextri lateris, & trahantur unciæ decem, uel libra sanguinis: & hoc Vere tantum, non Autumno. Vbi ita bis in anno purgata fuerit, utatur postea bis uel ter aut quater in mense infra scripta potione benigna, & sine custodia, quam sumat tribus horis ante prandium:

℞.Folliculorum senæ
Epithymi ana ℥ 4.
Polypodij ℥ 1.s.
Glycyrrhizæ ℥ 1.

Ponantur uesperi in infusione in iure pulli pinguis, uel in sero lactis caprini: mane facta diligenti expresione, & colatura, bibatur decoctum tepidum addito sacchaɂro, si libuerit. Hoc præcipue erit utile ad omnes affectus arcendos in hac nobili muɂliere. Item ante prandium utatur quam sæpissime electuario infra scripto, quod sumat hora antequam prandeat, pondere ℥ s.

℞.Sacchari buglossati
Boraginati
Violati
Nenupharini ana ℥ 4.

Commisceantur omnia simul, & addantur folia auri puri numero 6. & seruetur in uase uitreo, & hoc maxime utatur cum fuerit grauida.

De melancholico Iudæo, clarissimorum Doctorum, Petri Nauarræ, Frisimelicæ & Baptistæ Montani.

Consilium XVI.

Doctor Nauarra cœpit.

Etsi uestra præsentia, Clarissimi Doctores, & casus qui offertur difficilliɂmus, multa requirere uidentur, tamen ne tempore abuti uidear, seriem rerum ordine & breuiter recitabo, ut facilius iudicare possitis, quæ meɂdicamina in posterum applicanda: neque dissimulabo quid usque adhuc egerim. Sextus agitur dies, cum uenit extra rationem: loquitur nihil, & toruè omnes intuetur. Ante hoc tempus, quod sciam, uirũ illum nõ noui, nihilominus tamen ex breui hac consuetudine & astantiũ relatu, primo loco quæ mea sit de complexione hominis sententia, expediam. Sentio eum calidum esse & siccum à prædominio bilis, & subdominio sanguinis: status etiam corporis indicat, est enim gracilis, color niger, & uigiliæ, & promptitudo ad omnes actiones, pronus fertur ad iram, optimi ingenij uir & discursus. Aestimatur ad hæc cõplexio totius ex principalibus, cerebro nimirũ, hepate & corde. Præsuppono ista omnia, ne si omnia persequar, tædio uos afficiam, & accedo ad dispositiones non naturales, & accidentia, quæ magis curam Medici ad se trahunt. Dixerunt astantes, quòd semper fuerit extrà rationem. Ante hoc tempus ocɂcupatus fuit maximis occupationibus, timebat multũ, & irascebatur leuibus de causis, exercuit maxima negocia, longa cõfecit itinera, sub dio multũ fuit, exposuit se calori & frigori. Cum rediit in Italiam, in hæc mala incidit: aderant hæc accidentia, uidi stupidũ, oculi impotentis motus erant, irato uultu iracundus, uerberare uoluit astantes, seipsum ex lecto uolutauit: loqui noluit, ut ego credo quadam imaginatione. Tangebamus brachium contractum, at nolebat se exponere tangenti: postdimittebat se tangi, & memɂbrum offendimus flexibile satis. In hoc autem obseruandum uenit, uariari symptomaɂta pro diuersitate horarum: mane loqui noluit, circa uesperas loquebatur incompositè, postea in prima hora noctis deterius se habebat: similiter cũ erat in tali dispositioɂne, comedere nolebat: succedente deinde tempore, diuersa & alia inuadebant symptomata, ut in media die compos erat mentis, post impos. Heri pulsus adhuc fuit cum bona mensura, tardior quàm frequentior: uidimus talem mutationem, ut uix tangeremus pulsum cum subtractione. Beneficium uentris aliquot diebus habere non potuit, nec ui enæmatis. In principio, ut referunt illi qui adfuerant, in quodam oppidulo missus est sanguis, notabili ut audio quantitate. Alij referunt missum ad uncias sex. Quid præteɂrea egerit ille, referre non possum: quæ mea fuerit sententia, exponam. Sensi auɂ

tem autoribus Hipp. & Galen. 3. de locis affectis, esse melancholicum, quia timebat, aderat perturbatio mentis, leui de causa irascebatur. Febri autem liberatum mirabar, & Doctores sine hac esse nolunt, sæpe tamen sequitur. Melancholiæ plures esse pos sunt causæ, quæ quidem omnes in hoc uiro ualde sunt potentes. Primo extrinsecę: quia solicitus, timidus, & habuit sæua animi accidentia. Hęc uero quomodo causant melancholiam, clarum, quia impediunt concoctionem, & membra principalia debilitant. Huc accessit etiam uictus ratio, qua melancholia multiplicatur, ut si quis uescatur pastillis, carnibus salitis, lentibus, autore Gal. 3. de interiorib. Similiter & alia causa mali, quia notabiles oppilationes deprehenduntur (& nunc magis quam ante, quia urinæ minus tinctæ, fæces cholericæ etiam sine tinctura) & in splene maxime, quæ obstructio potens est causa ad generationē melancholiæ, & quando fit retentio humoris seu euacuationis debitæ. Splen enim affectus melancholiam non euacuat. Hepar igitur inimicum sibi succum retinet, qui una cum sanguine sursum deorsum fertur, ac uitiat simul totum corpus. Vnde habemus in hoc omnes causas generationis melancholiæ. Stantib. autem his causis, sæua sunt symptomata secuta. Sed uidendū prius, an humor melancholicus in capite per essentiam sit, an per consensum ex toto. Mea quidem sententia est, illā multiplicationē esse principaliter in cerebro, atq; insuper eo ex aliis per consensum deriuari. Nam cum obstructus sit lien, & afficiatur hepar, mittuntur inde humores in caput. Quomodo causentur consimilia symptomata docet Gal. in 3. de loc. aff. exemplo suffusionis, quæ est ex crasso humore obstruente opticos neruos: sic melancholia crassa terrestris cum ad cerebrū perfertur, infert rationis perturbationē, idq; per consensum, & per essentiam: ea enim membrorum omnium est colligantia. De causis & qualitate accidentium nolo plura adiicere. Ex materia unde multiplicata melancholia, symptomata proueniunt, & diuersa qualitate humorum, in præsens est febris, à qua in biduo non est liberatus: & febris continua propter materiæ terrestreitatem, & quia intra uenas: & urinæ magis tinctæ & rubeæ. Ad tactum modo sentitur non tam caliditas quàm frigiditas. Prognosticon. Humor iste qui morbum facit, difficilis est solutionis, & curæ longioris. An salubris? Meo quidem iudicio timendum est: uidemus enim materiam motam, adesse sæua symptomata, & naturam prostratam. Heri sine pulsu erat, frigida externa. Hucusque quid factum sit narrabo, ut facilius sit iudicium. Cum uiderem instantiam uigiliarum, quæ potui feci omnia. Euacuare non potui, quia impos mentis. Vt æger etiam cibū assumeret, usus sum alterantibus usque, cum cordialibus & substantifice humectantibus. Nam nescius non sum, autore Galeno, in talibus dispositionibus principalem curam esse in humectantibus. Dedi digestiuum, syrupum de pomis, de buglosso, de succo rosato. Curam habui cordis, quare electuarium cum syrupo dedi, & pilulis cordialibus. Imposui quoque epithemata & sacculos cordiales. Necesse enim est in huiusmodi ægritudinibus permutare. Ad inducendum somnum iussi ut papauere in omnibus cibis uteretur: inunctiones circa tempora factæ, & oxyrhodinum administratum. Et quia propinare nihil potui, tentaui ratione diuersionis & euacuationis, ut hæmorrhoides fluerent per sanguisugas, quæ copiose non eduxerunt, surgere enim non potuit. Quomodo porrò faciendum, ambigo: quia uirtute deficiente non ualet curatio. In sex rebus non naturalibus ante peccatum est, non solum in quali, sed in quanto etiam. Nunc uero quia mentis compos, uentrem subducerem una cum euacuatione melancholiæ. Etsi autem multa sunt huic intentioni appropriata, non tamen inter cętera prętermitterem decoctionem cum epithymo, sero, & cordialibus, & adderem cordialia, ut est parum hamech sine diagridio, quemadmodum hîc præparare consueuerunt (ualde conueniens est) aut diacatholicon in pauca quantitate, & imponerem aut de manna aliquid, aut de rheubarbaro, propter obstructiones. A principio morbi in hunc usque diem non habuit euacuationem per medicinam. Postea probarem continuam administrationem alterantiū. Iulep longum facerem, & electuarium. Quid sentiam de balneis, roget quis. Credo humectatiuum conuenire, autore Gale. quia humectat, diuertit, & inducit somnum.

FRISIMELICA. Casus adeo difficilis nobis proponitur, ut parum spei sit reliquum: & quia expositus est ab excellenti Doctore, non necesse habeo pluribus eum retexere. Iste uir rediјt superioribus diebus ex Polonia, defunctus uarijs laboribus: affectus est animi perturbationibus, tandem in Italia insaniuit Citadellæ: id enim oppido est nomen. Missus illi est sanguis, post quem magis insaniuit. Deinde ubi huc uenit commissus est excellenti Doctori, cuius cura sanguis per hæmorrhoidas est euacuatus. Accersitus & ego proximo sabbato, quasi contractum uidi: pulsus nullus erat: uigilauerat duos dies, ut dormiret iussi, quare ex populeone fieret inunctio, atque pro uirtute cibaria ordinaui. heri pulsus bonus & magnus: clystere iniectum, nam uentris beneficia nulla. Cholericæ fæces erant. Superioribus diebus urinam nullam emisit: pulsus paruus & contractus iterum. Vt autem urinam prouocaremus, inunximus locum oleo amygdalino, & chamæmelino, & emisit urinam quæ rubicunda erat, ostendens icteritiam. Deinde fomenta ex althæa alijsque facta, ut deijceret: & ut intestina confortarentur, rosæ siccæ impositæ, hac nocte male dormiuit. Quid igitur? Complexio calida & sicca. Supposita hac, credo melancholiam cum mania. Præter hæc uidetis, quòd patiatur dissolutionem uirtutis et caloris. Factum est ex dissolutione caloris, & ipsis humoribus adustis, ut sit complexio calida & sicca: confecit enim longum iter, quod calefacit, præter incommoda hospitiorum. Calor dissoluit, & frigora exiccant. Corpus itaque exiccatum, & humores sunt adusti. Huc accedunt & passiones animi, quæ præter cætera exiccant corpus. Vnde illud: Tristis spiritus exiccat ossa. In Italia peruenit ad melancholiam cum mania, & per essentiam & per consensum caput exiccatum est, & cerebrum patitur principaliter: spiritus syluestres sunt & mali, unde in hoc rixandi studium. Humores namque adusti si sunt cum sanguine, rident melancholici: si uero cum cholera, rixantur. Adeo ingens est in hoc adustio & exiccatio, ut morbo habuerit usque adhuc taciturnitatem coniunctam. Probatur id alijs quoque signis: oculi concaui, excarnatissima facies, adsunt uigiliæ, quæ siccitatem cerebri arguunt: pulsus ipse frequentissimus & durus: unde liquido constat, exiccatum adeo ipsum corpus. Heri pulsus bonus, propter naturæ pugnam uehementem. Credo autem propter missionem sanguinis, corpus magis exiccatum, unde propter resolutionem uirtutis, humores ipsi mali, ita ut nec uirtus nec spiritus restitui possint. Hinc sequuntur inconcoctiones. Vrina talis ex obstructione aut multitudine choleræ, atque hoc ex fæcibus superiorum dierum. Prognosticon. Male spero: moriturum credo, quia tanta exiccatio, & corporis est attenuatio, ut restaurari nequeat. Accedunt huc ingentes obstructiones, quæ nisi abstergentibus curari nequeunt. Illa uero omnia calida & sicca: & si hæc curabimus, malum augebimus. Quid igitur agendum? an exiccationi & obstructioni attendendum? Exiccationi certe magis, idque humectantibus. Humectant autem autore Galeno somnus, cibus, & balneum. Balneum in præsentia non auderem suadere, ne uirtus amplius dissoluatur, quod fit in balneo aquæ tepidæ, in qua ipse expiraret: quare somno & cibo insisterem. Cibus esto ouum sorbile. Vinum exiccat: darem quidem, sed parum. Conciliatur somnus populeone, oleo uiolaceo, & fouerem caput infrigidantibus. Victus, aqua carnis cum ouo. Vinum cum aqua dilutum, potens, non aquosum. Virtute recuperata curabimus melancholiam: ante non auderem euacuationem moliri. MONTANVS: Quoniam conuenimus huc curaturi immorigerum uirum, morbi sunt cognoscendi, antequam curationem instituamus. Obseruamus autem plures operationes læsas, à quibus ad morbos transimus, quas primo loco considerabimus, & symptomata. Operationes autem læsæ & symptomata quæ? Primum, si recte considero, nullum reperio genus operationum, quod non intensissime lædatur. Animalis actio est læsa, passus est enim melancholiam, & corruptionem discursus: & non solum læsa, sed uarie diminuta, corrupta, & ablata. Deinde uitalis ita læsa est, ut uix percipi possit. Pulsus uero nullus, qui motus est actio uitalis caloris. Virtutes naturales omnes affectæ. Primo appetitiua non appetit: concoctrix ita læsa, ut corrupte agat: adest multitudo fæcum, & D. Frisimelica corruptas uidit.

uidit. Virtus igitur nihil secundum naturam. Vrinæ neq; substantiam, neq; colorem, neq; hypostasin laudabilem habent: color enim rufus ad nigredinem tendit, & inficit pannum. Hoc tempore neque per secessum, neq; per urinam egerit quicquam. Quod si ita est, nihil dubij relinquitur, uirtutem naturalem esse ualde læsam. Ita uirtutes tam multipliciter læsæ, uaria symptomata efficiunt, propter quæ sumus uocati. Sed quoniam à symptomate nulla sumitur indicatio, nisi causæ rationem habeat, causæ læsarum operationum inquirendæ. Si considero ea quæ possunt inducere læsionem operationum, externa & interna concurrerunt ad symptomata generanda. Externa quidem, ut longum iter, calor in capite & frigus, quæ in itinere pertulit: labores præter rationem sumpti: usus deinde est cibarijs & aromatibus multis, ut mos fert Poloniæ, ubi uno die plus aromatum insumitur, quàm hic anno integro. Bibit uina potentia, & alijs rebus usus est siccantibus & calefacientibus. Quantum igitur ad causas exteriores, exiccatum est corpus & cerebrum, unde deinde secuta est generatio uaporum, qui in capite efferuntur: unde alteratio mentis, & materiæ quę suffocant calorem, & minuunt uirtutem. Intrinseca concurrunt, ut corpus facilius recipiat alterationes. Corpus enim siccum est, idq; constat ex toto habitu, colore & accidentibus animi. calidum etiam credo, quia multarum operationum. Stantibus his, causæ exteriores fuerunt potentiores: ubi calor in capite adauctus, attractæ sunt materiæ. Quantum ad alienationem, crediderim concurrisse omnes causas exteriores, ut solem ardentem, frigus, iter, & siccitatem cerebri. Accesserunt symptomata in cerebro, impressa siccitas, remota calida intemperie, spiritus redditi tenebrosiores: unde essentialis læsio cerebri, & multiplicata materia ratione collectionis, & læsa ratio propter ascendentes uapores. In uentriculo materiæ corruptæ, propter multa incommoda in hospitijs ex equitatione, & animi perturbationibus, & complexione. Ex ignea caliditate hepatis generantur humores biliosi, ut uidere est apud Galenum, de hypochondriaca melancholia. Plurimi flatus generantur propter caliditatem hepatis, & cruditatem uentriculi, neq; etiam contrarijs iuuari possunt. Propter temperaturam & causas exteriores, materiæ corruptæ putrescunt, unde humores innominati. 3. de naturalibus facul. in fine. Eleuati humores biliosi subfrigidi, unde uariæ species melancholiæ. Ita habemus melancholiam non solum per essentiam, sed etiam per consensum, cuius signum urina subtilis, non permixta: & tunc insaniebat maxime cum talis esset urina, quia ostendebat materiam ad caput esse eleuatam, iuxta Hipocr. 4. Aphor. 72. Quibus urinæ albæ & perspicuæ, malum, præsertim si in delirantibus appareant. Et sublatus nunc est uapor, quia urinæ tinctæ sunt: dein etiam argumento sunt plurima corrupta exeuntia: neq; ea tantum, sed etiam tumor uentris, & utriusque hypochondrij, ijq; cum dolore.

De melancholia per consensum à toto.

Consilium XVII.

ACCIDENTIA quibus affligitur hic nobilissimus uir, sunt manifesta sensui, de quibus ambigere non potestis. Primo percipit stuporem manifestum ferè in omnibus corporis partibus, præcipue tamen circa tibias: & obtusionem ferè omnium sensuum, tactus, gustus, &c. Dicit etiam aliquando ita sibi diffidere, ut non ausit egredi domum, metuens ne deficiat, & in discursu etiam detrimentum quandoq; percipit: non audet interdum loqui, ita defectus totius discursus referatur ad diffidentiam. Est & aliud insigne, maculæ nigræ circa omnes partes corporis in ipsa cuticula, non profundæ, sed superficiales tantum: & illæ sunt cum pruritu magno, ut conetur scalpere: estq; ipsum genus quod & Diosco. & Galen. ἐφηλίδας uocant, quasi à sole contractas: sunt enim nigræ, quales sunt homines multum in sole ambulantes: hæc contingunt

per

per interualla, & solebant redire singulis mensibus: sed postquam est curatus Venetijs ab excellentiss. medico & fratre meo, non tam sæpe redeunt interim illa, ut nunc post duos menses aut unum cum dimidio redeunt. Addit, quòd licet rarius ueniant ea symptomata, tamen in interuallis non ita prorsus ab ijs liber sit ut ante: nunc quasi semper sentit aliquid quod ante illam curationem non senserat. Hæc sunt accidentia ab eo recitata, quæ omnia sunt facilia cognitu: sed in causis indagandis est summa difficultas, nec possum mihi satis facere. Circa stuporem maxima difficultas est. Stupor est actio diminuta: ergo à frigiditate. 3. de causis sympt. Actio corrupta à caliditate uenit, diminuta ab intemperie frigida: hic actio diminuta, ergo à frigiditate, idq; uel positiue, uel priuatiue. Diminuitur actio, cum fit frigiditas in membro, propterea quòd uirtus animalis seu calor ac spiritus ueniens ad membrum illud non accedit: ita membrum priuatur calore debito, refrigeratur priuatiue. Sic refrigerantur membra in timore, quando spiritus & calor ad cor refugiunt, ac cessant motus & sensus. frigiditas positiua est cum refrigeratur membrum, uel quia in propria essentia & in temperatura læsum est ac refrigeratum, uel quia materia affluxerit, atque ita in ipso membro sit quod lædit. Hæc ergo est difficultas, quòd non scio unde possit esse stupor. Si à causa priuatiua, ea est uel ob obstructionem, uel ob paucitatem spirituum, seu ob aliud accidens subitum: in his omnibus debebat ante lædi motus, ad quem longe maiori & uehementiori calore & spiritu opus est: quia motus est in actu, sensus autem in pati. Secundo, natura magis solicita de necessarijs, semper reseruat id quod magis est necessarium: igitur cum alterum est amittendum, potius motus quàm sensus aufertur, ut in paralysi. Propter has duas causas paucitatem scilicet spirituum & obstructionem, non credo esse imbecillitatē in sensu alicuius membri, aut in motu. Sed dicat aliquis, diuersi nerui sunt, nam nerui sensus sunt humidiores, & facilius lædi possunt quàm nerui motus. Responsio: nerui motus duriores quidem sunt, & propterea etiam non ita facile implentur à spiritu pauciori, ut nerui sensus, qui humidiores sunt & parui. deinde nerui circa quos ipse sentit maximam imbecillitatem in sensu tactus prope tibiam, non sunt tam humidi, quia non à cerebro, sed nucha & spondylis dorsi oriuntur. Nec ob frigiditatem positiuam hoc fieri posse uideo. Si enim dicas factam frigiditatem quia fluxerit materia ad neruos sensuum, & non ad neruos motus, quia diuersi sunt, & quidem sensus nerui imbecilliores non ita resistant læsionibus extrinsecis: responsio: uerum est, facile posse pati eos neruos, ut Gal. 1. de sympt. cau. de his qui in sensu tactus impedimenta habent, & non in motu: sed id non uidetur esse in hoc uiro. Si enim intemperies esset in illis neruis, perpetuo esset, nec aliquando cessaret: hic uero sentit quandoq;, quandoq; non: si esset ibi fixa materia perpetuo, non sentiret. Et ita restat difficultas apud me magna, quæ sit causa. Præterea si tantum esset ibi humiditas obtundens calorem, & non frigiditas quædam, sed caliditas quæ obtunderetur quidem ab humiditate, non posset tamen extingui, non sequeretur diminutio actionum, sed corruptio. Intemperies cerebri calida humida corrumpit actiones: & si esset tanta humiditas cerebri quæ obtunderet calorem, non bene discurreret, nec memoraretur: hic est optimi sensus & exactissimi, memoriter refert omnia quæ contigerunt ei per totam uitam. Scitis autem dictum Heracliti: Spiritus siccus, anima prudentissima. Non igitur possum imaginari quomodo humiditas sit impediens & obtundens calorem in hoc uiro: atque ita plenus sum difficultatum. Audiatis processum, quo in rebus ignotis deducam uos per coniecturas. Suppono temperaturam: à natiuitate abundauit in hoc corpore caliditas cum humiditate: id conijcio ab habitu corporis in hac ætate: est enim uiginti annorum, obesus & crassus seu pinguis. & uideo signa manifesta: est subniger, & non habet pilos indicantes frigiditatem: deniq; abundat multo sanguine, ex quo hepar est calidum & humidum generans multum sanguinem. Habuit autem pessimam rationem uictus Venetijs primum: præterea 16. natus annos iuit in Dalmatiam, ubi crassus & meridionalis aër, uescebatur carnibus & piscibus crassis, laborabat animo & corpore sub sole, & in negocijs circa quæ non erat assuetus, inde

contraxit

contraxit cacochymiam ratione temperaturæ,& causarum extrinsecarum,& congregauit multam materiam melancholicam: quia qui calidi & humidi, generant multum sanguinem, & plurimum etiam fæcum: quia ubi multum est de sanguine, præsertim crassiore, ibi etiam multum est de fæce sanguinis:& tales fiunt facile melancholici cum accedit causa extrinseca, sicut hic omnia conspirant: multos noui tales. Est etiam manifesta coniectura ex Gal. 4. de san. tuen. tale esse dominium humoris, qualis est color cutis: hic sunt maculæ coloris admodum nigri, quę cooperiunt ferè totam cutim, quæ significant dominium humorum eius. illæ maculæ pruriunt plurimum: excitatur autem ille pruritus à difflatione, quia difflatur humor melancholicus: deinde etiam, quia humor est acidus: semper enim aliquid pituitæ admixtum habet, quia melancholia frigida est,& extinguit calorem naturalem hepatis, & repletus est splen eo humore, intumescit,& sua frigiditate minuit calorem hepatis,& impedit coctiones, ita fit ut generetur multa pituita. Ideo multi qui abundant melancholico humore, sunt hydropici & splenetici, ob extinctionem caloris naturalis, & multitudinem phlegmatum. Hinc est quòd apud ueteres, omnes medicinæ euacuantes humerem melancholicum, semper habent admixtum aliquid euacuans pituitam, quia nunquam separantur: ut in confectione hamech, elect. Indo,& alijs antiquis. Nec credo esse succum melancholicum adustum, quia faceret ulcera: sed credo naturalem esse, non enim est malignus. Pruritum autem facit propter adustam pituitam: abundat succus melancholicus naturalis, qui generatur in hepate,& transit per omnes uenas: quod mihi manifestum est, quia maculæ sunt per uniuersum corpus: ex uenis autem succus ille transit in corpus,& ad cutim,& facit illas maculas. Quia igitur in toto ambitu uenarum est, ideo perpetuo euaporat ad caput,& suis certis periodis corrumpit actiones cerebri, prout magis uel minus augetur à mala ratione uictus. Sunt enim certæ periodi & uariæ, pro ratione humoris, ut apparet in quartanis:& actiones uarie diminuuntur, prout uapores ascendentes diuersas cerebri partes occupant, ut tertio de causis symp. nunc discursum, nunc imaginationem, nunc memoriam. Et est uarietas magna in eo præcipue humore, nam refert Galenus, quendam imaginatum se esse gallum, alium se habere caput ex olla fictili. Nec harum rerum causæ certæ referri possunt, cur uel hæc uel illa actio impediatur. Hic homo illud, aliud alius imaginatur. Vidi quendam qui totam mundi superficiem imaginabatur esse ex subtilissimo uitro, & subtus esse serpentes, se in lecto tanquam in insula, unde si egrederetur, frangeret uitrum,& incideret in serpentes, ideo nolebat ex lecto egredi. Credo autem totum hoc imaginationem esse,& quòd omnia illa symptomata imaginetur,& quòd non sentit in tibijs: si pungeretur fortiter, fortasse sentiret. Ita imaginatur, ut non possit discurrere: aliquando ita diffidit sibi, ut non possit exire domum. Timet, quod est proprium melancholici. Vidi plures tales Venetos. In oculis bene credo defectum aliquem. Videtis quàm latam habet pupillam. Reliquum totum credo esse imaginationem.& fit interdum reuera ut homo non sentiat, cum est intentus in aliud, ut ait Aristot. in proble.& 2. de anima, quę alio occupata non percipit obiecta. Hipp. ait: Vbi aliquis dolorē non sentit, mens laborat: quod admodum quadrat ad propositum nostrū. Iste dolores non sentit, ergo mens ægrotat. Nec (meo iudicio) possumus referre alias causas, sed credo totum affectum melancholicum,& ponerem illum in capitulo de melancholia, ut dicunt. Est autē humor melancholicus non per essentiam in capite, sed per consensum. exhalat ex hepate,& ex ambitu uenarum. Est enim duplex humor melancholicus. 3. locorum affect. quandoque in capite, quandoque in ambitu uenarum. Credo quòd sit hic per consensum in capite, per essentiam in uenis, idque eo, quòd certas periodos habet. Si in capite, semper & perpetuo talis esset. His stantibus, credo quòd difficulter curabitur, quia omnes affectus melancholici diu durant, ex Galen. sententia, qui ex Diocle refert de hypochondriorum dolore, qui per consensum tamen est: quanto hic cura difficilior? Nihilominus si quis toto studio quærat euacuationes, & curet ne generetur alius nouus humor, melancholiam uel curabit, uel ad meliorem statum reducet: quia interim ex quo euacuari cœpit & curari, leuius nunc inuadit, & per longiores

periodos, si præsertim talis euacuatio fiat cum elleboro, qui uere euacuat melancholiam: uidemus enim effluere cum exhibetur, non aquea & humida, sicut fit cum dantur folia senæ & epithymum: nam elleborus uere & sine difficultate melancholiam euacuat, si debito modo & iusta quantitate exhibeatur.

CVRA.

Quia igitur in toto corpore & ambitu uenarum est, primo minuerem sanguinem, præmissa leui purgatione materiæ communis, quæ est in uentriculo & intestinis. Darem igitur casiam, uel hieram: præterea euacuarem sanguinem copiose ex basilica utriusque lateris ad 16. uel 20. etiam uncias, duabus uel tribus uicibus, quia corpus est plenum sanguine. Post missionẽ sanguinis darem præparantia, syrup. borag. buglosse, lupuli, & decoquerem in quindecim uel sedecim uncijs aquæ casei cum modico oxymellis, ad purgandum, leniendum & coquendum succum melancholicum: tandem euacuarem cum leuioribus, primũ quæ succum melancholicum & pituitam simul educunt, ut confectio hamech, & alia: postea ubi semel aut bis hoc factum esset, ad decoctũ ellebori accederem cum alijs: ut, omne genus myrobal. contusum & infusum in aqua fumi terræ decoquas: coctioni præterea addantur folia senæ, epithymũ, polypodium, glycyrrhiza, & semen citri, ℥ semis ellebori: & ℥ 6. huius decocti sumantur: idque ter uel quater facerem, prout & humorem educi, & ægrum melius habere uiderem. Videbit proculdubio se iuuari hac ratione. Præterea utatur uictu optime nutriente: comedat carnes iuuenes generantes bonum sanguinem: uinum bibat, maxime nigrum aut subrussum: sit cum socijs lætus & hilaris: uiuat in aëre puriore, æstate præsertim, qualis est in Foroiulio, uel ad montes Vincentinos. Hæc omnia si quo ordine debet, agat, uel curabitur, uel saltem minus laborabit.

De melancholia, & appetentia canina.

Consilium XVIII.

CASVS recitatus à Frisimelica. Proponitur nobis iuuenis melancholicus, qui in prima ætate molliter educatus fuit, & cui permissum uiuere suo arbitrio. Est igitur usus hucusque pro sua uoluntate, inordinato quouis uictu, discursauit huc illuc, nunc ad uenandũ, nunc ad piscandum, in æstate, & æstu, per frigora, per imbres, & tempestates. Aliquando ualde æstuans, aquis frigidissimis se immersit, persequens aues & alia. Vsus etiam plurima Venere, & amoribus plurimarum mulierum, à quibus suspicantur ei amatoria data esse. Cum etiam lusisset & amisisset plurimum pecuniæ in lusu, fuit propterea solicitus & anxius. Quicquid sit, melancholia laborat, nam delirat. Medici clariss. qui Venetijs cum sub cura habuerunt, exquisite eum purgarunt cum Elleboro, tum alijs Medicinis: sed nihil profecerunt, imò etiam plus creduntur obfuisse. Nam exinde secuta sunt sæuiora symptomata. Nam magis delirauit, & timuit, & stolide noctes atque dies uociferatus est, præterea famescit supra modum, & ita expetit cibum, ut furiose & cum clamore, ac strepitu extorqueat cibum, quo tamen oblato quiescit. Adhæc moribus agitatur inordinatis, nam se continere non potest neque quiescere, sed uult hinc inde diuagari, & expatiari. Præterea non egerit etiam, nisi dato clysteri, quo heri uidimus plurimum pituitosi excrementi eductum esse. Dormit alioqui, neminem percutit, nec alicui nocet. Agit iam annum ætatis suæ 22.

MONTANVS: Duo sunt ingentia symptomata in hoc iuuene, uidelicet melancholia, & operationes læsę cerebri. Secundo, ingens fames, importuna, quę nullo modo potest sedari. De his duobus petit curationem, quæ ut recte fieri possit, ista duo symptomata sunt redigenda in suas causas. Quantum ad primum, est operatio læsa ipsius cerebri, tristatur sine caussa, & timet, quod est signum melancholię commune. Sed quoniam plurimæ sunt species melancholiæ, non distinguam iam melancholiam ratione loci per consensum, uel per essentiam; sed distinguam per materiam facientem

ipsam,

ipsam, quæ facit differentias essentiales. Cum hic dicimus melancholiam, intelligimus affectum cerebri, ergo patitur cerebrum, à qua caussa, dubium est apud me, & etiam dubium de loco. Audio enim recte memorare, & cognoscere, & discurrere, & distinguere, quando uidet hominem, etiam de longinquo, tamen agnoscit, etiamsi diu illum non uiderit. Quantum igitur ad sensus interiores, bene se habet, sensus exteriores item bene exercet. Quæ igitur facultas operationũ cerebri est læsa? Metuit, quæ sunt neutiquam metuenda, & tristatur, de quibus non debet, ergo uidetur, quod eius discursus non est secundum rationem, & uirtutem discursiuam læsam esse. Et quoniam læsio illa multiplex esse potest, aut diminuta, aut corrupta, aut ablata, distinguendũ erit, quæ nam species læsionis adsit in hoc iuuene. Non uidetur habere corruptionem discursus, sed potius deficere, quàm excedere metam, quia non discurrit, quantum debet. Est ergo diminutio potius, quàm corruptio. Cum igitur appareat, quod nulla alia facultas lædatur in hoc iuuene, quam solus discursus, atque hæc læsio potius sit diminuta, quàm corrupta, aut si est corrupta, parum erit, iam uidendum an talis affectus, qui est cum mœrore, & tristitia, quæ nonnunquam separantur à melancholia, sit uel à melancholia naturali, uel à melancholia facta per adustionem, uel alio humore frigido, ascendente ad cerebrum, à qua caussa nascitur effectus, qui dicitur amentia, seu stoliditas. Vbi enim refrigerantur spiritus, fiunt homines amentes, & stolidi, qui non possunt discurrere. Hæc sunt prius consideranda, antequam aliquid dicatur de morbo, uel per consensum, uel per essentiam. Si considero modũ læsionis, non est propter melancholiam, factam ex adustione bilis, nam ubi illa adusta est, fiunt maniaci, & furiosi, quod non fit in hoc iuuene. Non est igitur, cur sua amentia referatur ad bilem adustam. Neque etiam ad melancholiam adustã referri potest, quia melancholia adusta facit dæmoniacos, teste Auicenna, fugientes homines, quærentes solitudines, uersantes circa sepulchra. Est ergo referenda caussa, uel ad melancholiam naturalem, uel ad aliũ humorem frigidũ. Credo itaque ego, quod uterque frigidus conueniat humor, melancholicus & pituitosus. Primo, melancholicus succus, qui spiritus obtenebrat, ascendit ab inferioribus, qui humor solus ater est in corpore. Accedit plurimus humor pituitosus, refrigerans spiritus. Et inde est, quod licet adustio quædam humorum adsit, illa tamen acrimonia retunditur ab humore illo frigido. Sicut enim retunditur uinum ab infusa aqua, ita & melancholicus humor adustus retunditur à pituita frigida. Duo igitur humores cõueniunt sub forma uaporum in qualitatibus actiuis, frigidi ambo, in passiuis contrarij, alter siccus, alter humidus, & se mutuo contemperant, unde ista melancholia non facit eum maniacum uel furibundum, sicut ubi humor melancholicus solus, præcipue adustus. Nam tales plærunque ad sepulchra currunt, auersantur consuetudinẽ hominum. Hic uidetur obtinere contrarium: affectat præsentiam hominum, & quærit homines. Sunt alij uapores frigidi, & humidi commixti, qui retundant illam tenebrositatẽ. Reliquæ partes cerebri non sunt affectæ, nisi ea pars, ubi solus est discursus, nam operatio discursiua læsa. Neque hic opus est disputare, an facultas illa discursiua habeat sedem suam in medio uentriculo cerebri, uel alibi. Considerato & loco, & humore, uidendum, utrum huiusmodi humor generetur in capite essentialiter, an à toto ambitu uenarum ascendat, an à uijs, quæ sub hypochondrijs. Credo quòd à toto ambitu corporis, & à uentriculo ascendant uapores ad cerebrum. Audiuistis quæ præcesserunt, duæ tertianæ duplices, quæ uix potuerunt curari, nisi maximo temporis spacio, neque tamen satis bene, ut ipsi Medici fatentur, quod remanserunt plurimæ obstructiones circa membra naturalia. Ille iuuenis semicuratus à febre est relictus. Nam non fuit sublata caussa, uidelicet obstructio. Postea usus mala ratione uictus, ex qua rursus auctæ obstructiones, ex quibus mox ructus secuti, & calor circa hypochondria, quasi arderent, & flatus plurimi. Ac ista semper processerunt augendo, quia noluit pati curationes. Subsecutum est illud, quod solet consequi, id est melancholia hypochondriaca, ubi efferuescit humor existens in uenis inter uentriculum, & hepar, ut docet ex Dioclis sententia Gal. 3. de locis affect. Caussæ intrinsecæ. Primo est insignis caliditas hepatis, quam habet naturalẽ, ut ex uenis, colore,

& toto habitu corporis patet. Prætermitto maximam salacitatem, & libidinem ad coitum, quæ hoc etiam arguit, teste Galeno & Platone, qui affirmant, quanto hepar calidius, tanto libidinem maiorem. Habet igitur indicia calidioris hepatis. Hinc consecutiue sequitur frigiditas uentriculi, ut iam sæpe dixi. Non quòd necessario hæ duæ discrasiæ simul sint: sed consecutiue hoc fit. Aucta etiam fuit caliditas hepatis, & frigiditas uentriculi ex febre. Nam hepar, & totus ambitus uenarum incalescit, quia sanguis feruescit, præterea, necessario sequitur frigiditas uentriculi, & propter febres longas uidemus homines ad dispositiones cachecticas deuenire, quoniam redditur uentriculus imbecillior. Est alia ratio, cur refrigeratus uentriculus, & hepar calidius factum. Vbi fiunt obstructiones, ut in longis febribus, propter illas prohibetur caloris euentatio. Vnde coarctatur calor, & ita fit feruor, & hepar quoque calidius. Postea uentriculus frigidus cum non habet liberum transitum spirituum, qui ab hepate ab se uenire deberent, magis frigidus efficitur. Ratione igitur obstructionis duo membra, alterum frigidius, alterum calidius est effectum. His factis secuta sunt hæc, ut in hepate, uidelicet fieret ebullitio, unde generaretur sanguis calidior. In uentriculo autem pituita acesit, quia humor frigidus & humidus putrescens, id est, dum accipit principium putredinis acesit, ut ait Gal. 4. simpl. Porro generatus iam in uentriculo plurimus humor pituitosus emittit uapores in cerebrum, qui retundunt uapores melancholicos. Cuius signū maximum est, quòd in principio morbi istius iuuenis, cum fuisset euacuatus, parumque comedisset, tunc magis delirabat, quia euacuatus fuerat uentriculus, & non humor melancholicus. Imo postea, cum cessatum fuit à purgationibus, mitior factus fuit iterum sanguis, & corpus renutritum. Atque etiam hoc tempore, quando sumpsit cibum, illico suauiter dormit. Fortasse si uteretur tenui uictu, efficeretur uera ista melancholia. Ergo ea symptomata sunt à melancholia, sed retusa à pituitoso humore. Dico etiam affectum esse essentialiter in capite, licet primogenio affectum non fuerit. Nam licet in principio non fuerit per se in cerebro, sed per consensum, frequentata tum & continuata passione, tandem etiam essentialiter cœpit esse in capite. Caussam famis non puto esse ex inanitione, seu naturalē, quia fames naturalis habet quinque caussas, quas scitis ex Gal. 2. de facult. naturalibus. Hæ non apparent in hoc corpore, quod est satis repletum. Vtrū ab acido humore fiat fames? Videtur quod non, quia non obtunderetur à cibo. Dico, quod posset retundi, quando non est in concauitatibus ipsius uentriculi, & quando cibus imperfecte concoquitur, semper noua pituita accedit acida. Potest etiam esse per uenam ex splene ad uentriculū deductam, si modo ea poni debet cum Galeno. Quicquid sit, puto ibi esse humorem aliquem acidum, qui incitat famen caninam.

PROGNOSTICVM. Diocles apud Galenum. 3. de locis affectis inquit: Difficillime extirpatur humor melancholicus sub præcordijs contentus, ergo multo magis, quando est per essentiam in cerebro. Quod uero per essentiam etiam sit in cerebro, hinc manifestum euadit, quoniam si esset solum in hypochondrio, non semper timeret, neque amisisset rationem decori, ut nunc uidetis, quòd absque ulla ratione indifferenter se gerat in sua amentia erga omnes.

CVRATIO. Quamuis Galen. dicat se curasse tales usu balnei, & pillulis Ruffi, credo hoc fieri cum aliqua iactantia, ego nunquam uidi curatos tales perfecte. Sed tamen ex parte aliqua curari quempiam posse concedo, sed non ex toto. Verum faciendum, quantum possumus. Quoniam igitur fundamentum horum symptomatum consistit in ascensu uaporum, & imbecillitate illorum duorum membrorum. Ideo confortetur uentriculus, & alteretur hepar, & tollantur obstructiones, & diuertantur uapores. Sed quo genere euacuationis utemur? Si consideramus ea, quæ sunt in uenis, credo expedire sanguinis missionem, ratione humoris melancholici mixti cum sanguine. Sed ubi sunt obstructiones, primo eas auferre oportet, ut 4. de tuend. sanit. dicitur. Vterer igitur sæpe Cassia, additis etiā speciebus Hieræ, ad liberandam obstructionem Mesaraicarum. Exhiberē etiam oxymel, cum syrupo de pomis dulcibus. Is enim eius acrimoniam retundit, & adderem aquam destillatam Boraginis. Factis his non esset

malum

malum secare uenam pro refrigerando hepate, & sanguine, & illo euentando. Postea uterer balneis aquæ dulcis & abluerem caput decocto Maluæ, Altheæ, Camomillæ, & reliquorum, quæ habent remissam caliditatem. Quæritur num balnea conueniant. Credo quòd ratione uentriculi & aperiendi obstructiones essent conuenientia, sed tamen caute & parce exhibeantur. Et interim tueatur caput cum oleo Amygd. dulcium, ad prohibendam siccitatem capitis, ne superueniant uigiliæ, quod si fieret, ualde ei metuerem. Non oportet igitur morari, & cras exhiberem Hieram cum Cassia. Vtatur cibo humectante, & sæpius in cibo exhibeantur ei brodia pulli.

De dispositione Melancholica, & affectionibus oculorum, pro Gallo.

Consilium XIX.

HOC unum præmoneo Domine, ut sis diligens & prudens circa uictum, sine quo cætera remedia frustra adhiberentur. Et quidem facilis & expedita huius rei commemoratio, sed firma constantia, & obstinato animo opus est in exequendo. Sis autem contentus uno solo, & simplici cibo, utaris uino claro, & pellucido, non uinoso, sed albo & flauo. A prandio aut cœna prorsus non erit tibi potandum. Hac in re penitus oportet à more Gallico desuescere. Carnes sint boni succi. Abstinebis à piscibus, à rebus frixis in sartagine, à leguminibus cuiuscunque generis, à pastillis, siue laganis, ab oleribus maxime crudis: Hæc est summa rationis uictus. Eris hilaris, cauebis à uento, & aëre nocturno, maxime propter oculos. Vbi uero quieueris, capies infra scriptas medicinas.

℞. Confectionis Hamech. ʒ 3.
Folliculorum Senæ, Epithymi ana. ʒ 1.

Puluerizentur, & misceantur cum syrupo de pomis, fiat bolus: quem capies mane in aurora. Eo die, quo accipies, eris quietus in hospitio. Feres tecum uas, in quo sint Conseruæ florum Boraginis, & rorismarini simul mistorum, æquis ponderibus, & capies ad ℥ s. singulis uicibus, hora dimidia ante prandium, & cœnam. Hoc erit ad præseruationem, ne in deterius prolabare. Pro principali autem curatione, quando domi eris quietus, ante dimidium Maij: purgabis te ut inferius.

℞. Electuar. lenitiui, uel floris Cassiæ. ℥ 1.
Specierum Hieræ simpl. ʒ 2.

Cum sacharo fiat bolus. capies mane tribus horis ante prandium.

Deinde ℞. Syrup. de pomis dulcibus,
De Fumoterræ ana. ℥ 1.
Seri caprini. ℥ 6.
Vel decoctionis Ceterach. ℥ 5.

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs. Sic bibas ad sex uel octo syrup. & postea capies medicinam infrascriptam.

℞. Confectio. Hamech. ʒ 3.
Corticum radic. Ellebori. ʒ s.

Misce cum saccharo fiat bolus, quem capies mane in aurora cum custodia, post ultimum syrup. Et quiesces per quatuor dies. Postea capies sex syrup. infrascriptos mane in aurora. Et isti syrupi purgabunt absque molestia, tanquam medicina. Si autem purgabunt paulo copiosius, intermittes duos, uel tres dies, quia multum utiles erunt uestro humori melancholico, atque etiam oculis.

℞. Myrobalanorum singulorum ana. ℥ 1.

Contundantur grosso modo, & fricentur cum manibus cum oleo Amygd.

 dulcium,

dulcium, deinde infundantur in aqua Fumiterræ, & Betonicæ lib. 7. per horas 24. Ad hæc.

℞. Polypodij, Folliculorum Senæ, Epithymi	ana	℥	2.
Seminis Citri, Liquiritiæ rasæ	ana	℥	ß.
Corticum rad. Ellebori nigri		℥	3.

Decoquantur omnia simul lento igne ad consumptionem medietatis: deinde facta diligenti expressione, & colatura, seruetur decoctum, quod postea diuidatur in sex partes, pro sex syrup. Et dabuntur modo infrascripto.

℞. Syrup. de Corticibus Citri	℥	1. ß.
Decocti suprascripti	℥	6.

Detur calidum in aurora. Acceptis istis syrup. quiescas quatuor alijs diebus, postea prouocabis sanguinem hæmorrhoidum, maxime si te senseris grauatum in aliqua parte isto humore melancholico. Sin uero bene te habueris, omitte istud remedium prouocandi hæmorrhoidas, usque in autumnum, hoc est, usque ad medium Octobris. Et hoc est, quantum ad curam humoris melancholici, quam etiam spero profuturam dispositioni affectæ oculorum. Nihilominus pro cura separata, facies etiam infrascripta. Hoc primo procurabis, ut capias mane Electuarium infrascriptum ad quantitatem duorum, aut trium cochlearium, tribus horis ante prandium, quàm sæpissime poteris, hoc est ter aut quater in septimana.

℞. Succi Verbenæ, Rosar. Fœniculi, Rutæ, Chelidoniæ, Euphragiæ	ana	℥	6.

Purificentur secundum artem, deinde cum sacchare fiat Electuarium, ad consistentiam syrupi, uel mellis, & ultimo aromatizetur cum Musco, uel Ambra. Item.

℞. Rha barb. electi, Aloës optimæ, Agarici	ana	℥	3.
Mirobal. Chebul. Indorum	ana	℥	2.
Caryophyll. Nucis Muscatæ	ana	ℨ	2.
Rosar. rubrarum, Sandalorum Citrinorum, Violarum, Florum Nenupharis	ana	℥	1.

Pulverizentur omnia per se, deinde misceantur cum syrup. de pomis, uel ex infusione rosarum & fiat Magdaleon. De quo fiant pillulæ, pro singula drachma septē, quibus pillulis uteris, pro præseruatione uisus, duabus aut tribus: pro illarum operatione, uesperi, hora ante cœnam, & eo die parcissime cœnabis, sed te committes lecto. Sunt autem multum efficaces tuo proposito. Verum oportet te illis uti longo tempore. Quia hæc ægritudo oculorum non pōtest tolli, nisi longo tempore, ut quæ sit etiam antiqua. Intra oculos consulo ne quid immittas. Neque sinas tibi persuaderi, siue propter oculos, siue quauis alia ratione, ut fiant cauteria in aliqua parte capitis, uel uesicatoria, aut stillicidia alicuius balnei, siue artificialis, seu naturalis, quoniam fieret tuo maximo detrimento. Hoc moneo, & obtestor, ut quod maximi referat ad tuam salutem. Illud uero erit gratum, & uidebitur utile tibi, ac quodammodo necessarium, si pro diuersione curabis, ut fiant in utraque tibia, infra genu quatuor digitis, loco debito, & consueto, duo cauteria, quæ postea tenebis aperta per aliquot annos, quandiu erit necesse, purgando ea quolibet uesperi ab omni sorditie, nec propterea minus aptus eris gerendis tuis negocijs, sed poteris equitare, saltare, & currere, ocreas gestare, artem gladiatoriam exercere, & quodcunque libuerit facere. Et hoc futurum est tibi maxime commodum, non modo oculorum affectioni, sed etiam humori melancholico.

De puero

De puero stulto.

Consilium XX.

LARISS. D. ex quo nobis proponitur casus, qui longe difficilimus est, afferam in medium, quæ ego conijcere de cura, & caussis eius conquirere possum. Primo proponam, quæ ab ijs dicta sunt. Duo autem sunt symptomata. Primum est priuatio, uel saltem diminutio omnium operationum animalium intrinsecarum, quæ fiunt in cerebro. Secundo, quædam cordis anxietas, quæ non bene adhuc à puero explicatur. Quæ symptomata cum sint nobilissimarũ partium totius corporis, est ualde aduertendũ, ut ordine procedamus. Caussę igitur horũ symptomatũ maxime cognoscuntur à propria temperatura. Temperaturam ex toto corporis habitu diceremus calidã & siccam, maxime ex motu, qui adhuc illæsus est. Est autem uelocis motus, amplas habet uenas, colorem nigrum, habuit patrem adustissimum & matrem quoque talem. Redundat ergo naturaliter in corpore caliditas, & siccitas. Ad hoc accesserunt duo, habuit maximam familiaritatem cum parentibus, semper etiam apud illos uixit, comedit quoties uoluit, & ita aggrauit humores crassos, cum corpus alioqui sine illo uictu crassos humores generaret. Et accesserunt denique animi accidentia extrinsecus, cum lactarent eum in 9. mense ætatis, fuit timor tantus, ut etiam conuelleretur. Timor & iracundia sunt affectus cordis, sed ita ut sint annexa operationibus cerebri. Nemo enim irascitur, aut timet, nisi uideat, aut audiat aliquid quod male habet, ideo fit, ut prius cerebrum, deinde cor afficiatur. Et cum nerui pueri sint aptissimi ad istas passiones, incidit tunc temporis in conuulsiones epilepticas, & propter ualidissimum motum, & calida externa, calor naturalis factus est seipso frigidior, & sic in corde non fuerunt spiritus eo modo sicut prius. Ita cor tandem & totum cerebrum reddita sunt frigidiora, cum præsertim morbus per longum tempus duraret, quem Epilepsiam esse redarguerunt exacerbationes in accessionibus. Hoc igitur modo corpus redditum est seipso frigidius ob motum excedentem. Circa tertium ætatis annum accidit, ut decideret è fenestra, & ibi ob concussum cerebrum, mansit sine motu, & sensu octo dies. Leuatus est successiue, postea ita fuit calor resolutus, ut maneret per quatuor annos attonitus. Et puto esse nullam aliam caussam, nisi quod cor læsum ob timorem, spiritus frigidiores generat, ac deinceps spiritus ascendentes ad cerebrum non faciunt operationes tam perfectas, quàm oportebat. Et cum frigiditas facit spiritus crassiores, & magis grossos, sequuntur malæ affectiones cerebri. Sensus uero exteriores optime exercet, ad eos enim non requiruntur lucidissimi spiritus. Currit optime, & obambulat expedite. In prima impressione adeo fuit læsum cerebrum, ut intra quatuor annos mutus factus sit. Et quia deinceps fuit in urbe, ubi plurimũ delectatus, & spiritus recreati, aliquando cœpit loqui, & sic post quatuor annos melius se habuit. Hinc sunt inquirendæ caussæ immediatæ horum affectuum: cum unusquisq; istorum sensuum, (dico de ratione, imaginatione, memoria) possit dupliciter lædi, uel corrumpi, & diminui, uel augeri, ut .1. de differ. Sympt. dicitur, ubi notat, quòd diminutio procedat à frigiditate. Hic non omnino ablati, sed diminuti sunt, ut uix possit percipi imaginationem corruptam, quod signum est frigiditatis. Memoratur omnium præteritorum, sed præsentium non, neque multum refert. Hæ sunt diminutæ actiones, uel corruptæ, propter ægritudinem essentialem in cerebro, unde proueniunt actiones læsæ propter malam temperaturam. Licet enim aliquando possit esse uitium in organo, non est tamen læsa operatio, nisi temperatura sit læsa, quia essentia animæ sequitur temperaturam corporis. Quoniam igitur temperatura est, quæ facit hæc accidentia, non potest esse alia, quàm frigida ex diminutione operationum, idest stultitia, quæ diminutio est. Quòd autem patiatur aliquod genus delirij, non est mirum, propter continuum ascensum uaporum ab humoribus melancholicis, qui corrumpunt actiones ipsius cerebri. Agit

igitur corrupte ob ascensum uaporum in caput. Quomodo autem illi uapores diminutionem efficiunt in hoc corpore? quia corpus redditum frigidius seipso, sicut & cor, & spiritus. Nam ad temperaturam cordis sequitur temperatura totius corporis, propterea omnis caliditas corporis est in potentia, & reducitur ad actionem à calore cordis, ut 8. de placitis Hipp. & Platonis legitur. Cum igitur redditus sit calor cordis imbecillior & frigidior, & spiritus crassiores, fiunt concoctiones deteriores. Dicimus autem frigiditatem respectu corporis iuuenilis non absolute, sed quia frigidior est, quàm conuenit ad exercendas operationes in hac aetate, quare non negamus caliditatem omnem. Quia uero concoctiones deteriores fiunt, plurima generantur excrementa, & uapores plurimi ascendunt per neruos & arterias à massa sanguinea cruda ad cerebrum, & corrumpunt eius actiones. Quòd patitur cor, uel est tremor uel palpitatio, & patitur quando fuliginosus uapor accedit ad ipsum. Nam quia ibi est maximus sensus, subito adueniente symptomate, fit maximus dolor, & credo potius esse uapores, quia subito recedit, & accedit, & non est grauitas aliqua impressa, ut scribit Galen. de epilepsia. Aegritudo autem in cerebro frigida est, an uero sit cum insigni humiditate, uel siccitate, non uideo aliquod signum. Si enim cum siccitate esset, esset Catoche, sin cum humiditate esset, torpor adesset. Itaque non multum excedit. Prognostica uno uerbo dicam. Fatuitates ut plurimum incurabiles sunt, & uulgo dicitur, stultorum curationem omnino esse cassam. Ratione autem aetatis spes est, ob dominium pituitae. Quanto diutius enim uiuunt, tanto ad acutiorem tendunt caliditatem, & ita deinceps deueniunt ad temperamentum calidum, quia mutantur ratione aetatis. Si uero augmentum transierunt, non mutantur. Sed si sit in corde aut cerebro facta impressio, erit difficilima. Et ego uidi nunquam tales curatos, etsi nouerim quam plurimos. Si tamen deberet curari, dicerem meam opinionem. Habet multitudinem humorum, nihilominus principaliter temperaturam simplicem, quae frigida est, & quae multiplicat humores, ergo erit euacuandus. Initium autem erit, sicut perpetuo est, in humoribus pituitosis, deinde à melancholicis. Confortentur postea uentriculus & hepar, & totum corpus sit bene transpirabile. Ventriculus concoquere debet: dabitur ergo alimentum conueniens, & quod facile concoqui possit, carnes uitulinae, castrati, pulli, gallinae, oua si posset recte conficere nihil melius, lac apud me non est tutum ob flatuositatem. Vinum bibat non omnino potens, sed clarum, lucidum, pauciferum. Corroborat enim spiritus uitales, & naturales. Vtatur postea rebus, quae faciunt ad facilem distributionem, semper ante prandium Anisum sumat praeparatum, siue cum saccharo, siue non, prout magis placet. Et nunc in caloribus Diarhodon abbatis, post calorem aromaticum rosatum, Diatrionpipereon. Pro tertia concoctione laudarem balnea aquae dulcis, cum decoctione Camomillae, rosarum, ad penetrationem reliquorum, & confortationem. sic etiam aquae calidae simplicis. Euacuationes facerem cum pharmacis non uiolentis, uellem uti modico pulueris Hierae, cum Epithymo, uel etiam Cassia, sed modica. Syrupi quoque exhibeantur tempore commodo, syrupus scilicet de succo Buglossae, Boraginis, de pomis dulcibus. Sic euacuarem materiam, quae subinde generatur, cum prouocantibus urinam & aluum, & per partes cutis, & per halitus. Deinde roborarem uentriculum, qui in melancholicis ferè semper abundat pituita. Et longe difficilius est separare pituitam ab humore melancholico, quàm è contra. Laudo itaque mel rosatum, syrupum acetosum, oxymel simplex. Postea adhiberem alterantia caput, & uellem cauere in capite, ne adderem magnam refrigerationem & exiccationem. Timeo enim ne post fatuitatem ex aetate, uel ob multiplicatam uictus rationem exiccato cerebro fiat maniacus, & furiosus. In reliquis remedijs paucissimam spem habeo.

De im-

De imbecillitate totius capitis, & oculorum, pro Ciue Cracouiensi Polono.

Consilium XXI.

Eminisse debet Magnificus Dominus atque animo perpetuò tenere, & tanquam fundamentum necessarium præsupponere, atque ad hoc, ueluti ad scopum quendam omnes actiones suas dirigere, uidelicet, se habere totum caput & oculos utrosque imbecillos, & paratos ad recipiendas superfluitates totius corporis, & ad omnia morborum genera subeunda, ut nulla iam arte, nullo'ue remedio huic uitio succurri posit: ita enim iam confirmatum est, & per essentiam parti illi appropriatum, ut ne Aesculapius quidem ad ferendā opem sit suffecturus. Et bene aduertet Dominatio sua me dicere hoc loco, imbecillitatem capitis & oculorum, ac præparationem ad suscipiendas superfluitates tolli non posse: sed non propterea dico, quin præseruari posit, & curari à malis præsentibus & futuris. Aliud enim est, membrum aliquod esse imbecille, & paratū ad morbos à quacunq; leui causa: aliud ægrotare. In hac opinione & cognitione huius rei, quam diximus, tantam inueniet utilitatem, ut nisi id præsupposuerit, & constanter crediderit, in duo maxima incommoda & pericula perpetuo collapsurus sit. Primū est, quòd quoties inciderit in medicū, uel cuiuscunq; generis hominem, qui sanitatē polliceatur, statim illi adhærebit, & torquebitur, & in deteriorem dispositionem, & forte ultimam perniciem deducetur, quod ipse facile potest proprio experimento, & suo etiam discrimine cognouisse. Quòd si in bonam aliquam fortunam, uel peritum Medicum inciderit, qui præsentes morbos curauerit, secundum incommodum non effugiet. Si enim arbitratus fuerit se ita fuisse curatum, ut imbecillitas quoq; capitis, & oculorum, & præparatio ad eosdem morbos simul sublata sit, huius meæ admonitionis oblitus, suo postea periculo facile recognoscet uerum & fidele fuisse nostrum consilium. Nam negligendo curam perpetuam sui capitis, & oculorū, quam inferius explicabo, etiam si millies curabitur, millies quoq; uel in eosdem, uel etiā deteriores morbos præcipitabitur. Præsupponat, & fundamentum firmissimum habeat, se habere caput & oculos summe imbecillos, perpetuaq; cura & præseruatione indigere, si uult inter homines bene esse. Atq; æquo animo ferat calamitatem, quæ tamen non ita improba est & detestabilis, ut si ipse uelit non negligenter res proprias procurare, non posit satis commode & honeste, sine multa molestia curari, actionesq; singulorum membrorum non inualide exercere. Quibus igitur hæc omnia præstari possint, nunc tempus est explicare. Sua uerò dominatio ea audiat, legat, & perlegat, neq; corrumpi patiatur, uel à societatibus, uel à more patriæ, quæ, si uerū fateri uolumus, plus æquo uoluptatibus indulget, iubeatq; ut hoc nostrū consilium in propriam linguam uertatur, secumq; familiariter habeat, & non tantum edifcat, sed etiā exquisitissime obseruet: alioquin præterquàm quòd oculos amittet, multò etiam deteriora patietur. Longe enim humanius est admonere hominem de futuro aliquo periculo, in quod facile posit incidere, quàm ita molliter secum agere, ne dicam peruerse & dolose, & ne tristitia ipsum afficiamus, ut permittamus incuriosum, & nil tale cogitantem hominem in extremam perniciem præcipitari. Qua igitur arte S. D. præseruari posit, iam explicare incipiam. Et primò ita aëris commoditate potietur, ut nec feruenti soli, nec uehementi frigori se exponat, cauebitq; præcipue sub cœlo uentoso ac nebuloso diutius immorari, neq; fenestræ se exponat, quam uentus aliquis perflauerit, aut aëri nocturno occurrat, uel noctu apertis fenestris dormiat: fugiat etiam humidas, terrenasq; habitationes. Hyemis tempore, dum manebit in uaporarijs, sicut est mos suæ patriæ, non operiet caput, nisi operimento quodam leui: & postea, dum exibit, accipiet cooperimentum pelliceatum, cum uellibus optime suffultis. Vaporaria etiam non erunt ualde calfacta, sed moderate. Cauebit intueri ignem, manere ubi fumus uel puluis aderit. Prouidebitq;, quantum fieri po-

fieri poterit, ne irascatur, ne'ue tristetur, aut aliqua animi molestia multum torqueatur. Coitu raro admodum, & moderato utatur. Mane exercebit totum corpus, ut calescat, & anhelitus fiat magnus, & frequens. Surgat singulis diebus ante ortum Solis, & procuret omnes superfluitates collectas per omnes uias excernere, tum per aluum, tum per urinam, tum per screatum, & per nares, tum etiam pectinando se, & collum faciemq; panno lineo molliter & suauiter perfricando, & aures donec rubescant: neq; unquam faciem lauet aqua frigida, sed uel desistat à lotione, uel utatur uino albo: aures etiam quotidie perfricet, & abstergat, similiq; modo dentes etiam abluat, & os uino albo. Quæ omnia ubi mane surgens effecerit, tum ad consueta negocia progredietur. Prandebit itaq; quatuor, aut ad summum quinq; horis, postquàm à lecto surrexerit, & nouem uel octo interpositis horis à prandio cœnabit, diligentissime obseruando, ne interbibat spatio aliquo intra prandium & cœnam: neq; etiam comedat, sed sobrie interim degat, duobus illis tantum temporibus cibis contentus, prandio inquam & cœna, alioqui non erit tutus à recidiua. Cibaria sint simplicia, cũ paucis, aut nullis aromatibus: neq; delectetur ciborum uarietate, sed unico tantum cibo contentus sit: illa enim uarietas corruptionem, cruditatem, & malitiam humorum generat, unde postea ægritudines oriuntur. Abstineat à carnibus antiquis, & ab his ouis quæ in sartagine uel patella assantur. Abstineat à piscibus, caseo, leguminibus, & auibus palustribus: olerũ etiam usum euitet. Vinum, si fuerit consuetus bibere, eligat pauciferum, clarum, subtile, & mixtum aqua, quod etiam moderatissime bibat. Sed si uini potationi non fuerit assuetus, uel aquam mellis, uel ceruisiam bibere consueuerit secundum patriæ suæ morem, tunc laudarem magis ut prorsus à uino abstineret, & ceruisiam, uel mulsam eligeret. Hæc si rite & diligenter peregerit, uix imaginari poterit, quantum sanitati suæ sint collatura. Si uerò contraria sequatur, etiam medicinis omnibus adhibitis, frustra sanitatem expectabit. Sed ut exacte suæ saluti consilium adhibeatur, paucula quoq; adijcientur, quæ quicquid in corpore colligitur excrementorum, totum illud excernant. Vtetur igitur ter uel quater in mense pilulis infra scribendis hora una ante cœnam ad pondus drachmæ. Descriptio talis est:

℞. Aloes optimæ.			
Rhabarbari electi	ana	ʒ	6.
Agarici electi		ʒ	2.
Garyophyllorum			
Gingiberis			
Cinnamomi	ana	ʒ	1.
Rosarum rubearum		ʒ	2.
Myrobalanorum chebulorum		ʒ	5.

Pulverizentur omnia per se, deinde misceantur cum melle rosaceo, fiat magdaleon, de quo singulis uicibus fient pillulæ tres pondere drachmæ, sumendæ ut supra. Præterea laudo, ut in uere, si semel: in autumno & uere, si bis, mittatur sanguis à basilica dextri lateris. Præterea si his omnibus peractis reliquiæ etiam suorum morborum permanserint, laudo ut in parte exteriori utriusq; tibiæ infra genu per digitos quatuor, cauteria fieri iubeat, quæ uulgo appellantur fontanellæ: efficacissime enim diuertunt à capite. Item laudo ut bis uel ter in mense accipiat bolum optimi Mithridatici pondere drachmæ, additis drachmis quatuor sacchari rosacei, tribus horis ante prandium.

De inflam-

De inflammatione capitis, cum dolore dorsi, suppresione menstruorum, & hectica febre, pro nobili matrona Veneta de gente Cornelia.

Consilium XXII.

ON tantum uidetur casus iste difficilis propter rationem dictam à clarissimo Doctore, quoniam prolongata fuerit ægritudo, sed sunt etiam aliæ rationes quamplurimæ, quare sit difficilis cognitu & curatu: quia si naturam ægritudinis considero & symptomatum, & in causas uolo reducere, non est facilis prouincia. Ideo etsi longiori tempore essent consideranda, nihilominus quantum potui colligere ex hac improuisa uisitatione, tam circa essentiam, quàm circa curationem, quod mihi uidebitur, dicam. Primo notanda sunt symptomata quibus affligitur, & proxime afflicta fuit, quoniam non parum facient ad cognoscenda præsentia. Conqueritur primo de inflammatione, & grauedine capitis perseuerante sine dolore cum caliditate insigni, ut referat illa magnū nocumentum se ex illa caliditate percipere, & ita dispositā esse, ut à quacunque causa lædente incurrat in talem inflammationem cum pruritu oculorū & ardore, cū asperitate cutis. Et dicit etiā se impetiginem quandem pati. Dixit præterea consueuisse excernere pituitam ex naribus, & nunc suppressam esse talem excretionē. Præterea conqueritur de dolore dorsi maxime circa infimam partem spinæ: refertque circa renes non dolere, sed circa finem dorsi. Præterea dicit affligi aliquando doloribus uentris inferioris. Habet præterea menstrua suppressa maxima ex parte, atque ea licet sint in quantitate diminuta, sunt etiā qualitate corrupta, imò aquosa, pallida, permixta excrementis albis, quibus solet etiam sana existens affligi. Ista fere uidentur quæ potui percipere. Vnum etiam notandum est, quòd semper à quocunque medicamento, dum melius se haberet, ita affecta est, ut in febriculam incurreret, & in capitis inflammationem. Hæc sunt tot symptomata, ut non sit facile causas assignare. De febricula illa quid dicam? cuius sit generis, & naturæ, non uideo quæ possimus pronunciare. Dicam ergo unum. Considero ego naturam & habitum huius corporis. Corpora enim maximam dant occasionem ad ægritudines certas suscipiendas, ita quòd corpus aliquod facilius labatur in unam quàm in aliam ægritudinem. Ideo ex operationibus animalibus, & ex habitu totius, uideo ita optimi ingenij & discursus esse, ut animales operationes ita uegetes sint, ut dicam spiritus tenuissimos hanc nobilissimam iuuenem habere, & calorem tenuissimum: quia operationes tam uegetes non possunt aliunde prouenire, nisi quia tenuissimos spiritus, & tenuissimum sanguinem habet. Quòd autem talem sanguinem habeat, & calorem, accipiendo pro qualitate simplici, hinc patet, quòd adest caliditas moderata non adiuncta siccitati, nec humiditati obtundenti: sed moderata, ita quòd caliditas illa moderata non habet dominium, nec in siccitate, nec in humiditate: quæ siccitas iuncta caliditati faciat mordacem, & sanguis fieret crassus. Crediderim igitur quo ad temperaturam, & quo ad qualitates primas, quòd habeat caliditatem moderatam sine dominio passiuarum. Quo ad habitum corporis credo, quòd sit raræ texturæ, ut ex mollitie carnis apparet, quæ consequitur prima principia, quia molles carne apti sunt mente. Et hac de causa pueri molles sunt, quia sunt raræ texturæ, tenuium spirituum, facile alterabilium, & sanguinis tenuis. Talia ab omni causa extrinseca, & ab intrinseca læduntur. Præterea habet hoc corpus, ut apparet ex auditis, hepar excedens à temperatura aliorum membrorū etiam pro merito complexionis totius: ideo dicendum est calidū, & ideo facillime inflammatur propter calorem non conuenientem temperaturæ. De uentriculo an sit temperaturæ frigidæ, cum abundet pituita multa, & de capite etiam, an quia ratione frigiditatis cerebri excrementa non possint dissolui per halitum, uel confici, uel ratione alimenti proprij, uel ratione uaporum ascendentium, difficile est iudicare. Tamen credo quòd tēperatura cerebri optima sit, quia operationes optimas

& sanas efficit. Et ideo cum operationes eius sint ualidissimæ, temperatura etiam ualidissima est: & propterea si laborauit coryza à naribus, fuit ratione membrorum inferiorum mandantium. Et quia pituita in uentriculo generata est, siue modo per ocium, siue propter uictum delicatum, & fructus, & propter cibaria diuersa, & ratione obiecti praui, & intempestiue sumpti, ratione frigiditatis fuit, quæ non impedit appetitum, imò aliquid facit ad appetitum. Et cum hepar calidum sit, non impeditur concoctio. Bene ergo merito suæ temperaturæ potest id contigisse, quod ad frigidum declinet, & operationes non sint læsæ: præparauerit tamen ad ægritudines frigidas, & ad præparandum pituitam apta sit, & ab extrinsecis omnibus læditur, hoc forte non est ab re: quia nobilissima mulier hæc non est multæ carnis, & hepar calidum habet: & ferè semper cum caliditate hepatis est frigiditas uentriculi, quia omentum, cuius munus est detrudere calorem innatum uentriculi interius, propter caliditatem hepatis absumitur pinguedo, & uentriculus fit frigidus. Præterea habet musculos abdominis graciles, quia, ut relatũ est, percipitur motus arteriæ è directo spinæ: exiles ergo erũt musculi uentris. Sed ubi est gracilitas illa, uentriculi frigiditas est. Si ergo spiritus tenues habet cum raritate texturæ, cũ caliditate hepatis, frigiditate uentriculi, uidemus corpus præparatum ad ista nocumenta, quibus affligitur. Ex ijs soluitur prima dubitatio, cur facile in febriculam incurrat, & inflammationem capitis ex pharmaco: hoc est, quia proprium est pharmaci attrahere à circumferentia ad centrum, in qua attractione agitatio fit: & cum humores agitantur, spiritus tenues facile eleuantur, & humores facile putrescunt. Ideo post euacuationes perpetuo inflammatur. Et licet non fuerit inflammata ab illo pharmaco exhibito à Papiensi, hoc potuit esse, quia inuenit humores præparatos ualde, & uias apertas: ideo facillime quos mouit, eduxit, & nulla fuit facta agitatio. Sed ubi humorum attractio facta non fuerit, eorum omnium qui moti sunt & agitati, ut ex pharmaci debilitate, uel quia uiæ nõ sint apertæ, & humores non sint præparati, uiolenta fit tunc attractio: ideo in talibus corporibus fit accensio talis. Patet etiam cur facile inciderit in menstrua alba, & retentionem ipsorum. Talia corpora quæ habent calidum hepar & frigidum uentriculum, obstructionibus maxime parata sunt, quia hepar ualide attrahit humores frigidos & pituitosos, quos aggregat uentriculus frigidus. Facile autem pituita obstruit, & sanguis intercipitur, & natura sæpe pituitam liquidiorem expellit, & ita apparent alba & diuersa, pro diuersitate temperaturæ, ut lædatur ab omni nocumento extrinseco, quia tenuium spirituum est. Ideo quando nubilis erat, sana degebat: postquam autem coniuncta fuit uiro iuueni ac forti, non amplius sana est: hoc accidit mulieribus istis imbecillibus facile alterabilibus ad quemcunq; terminum, & maxime cum uir fortis est, quia spiritus ualde resolubiles, resoluti fuerunt per commertium uiri. Ideo habuit corpus præparatum ualde ad has ægritudines. Et ita ex occasione huius temperaturæ omnia contigerunt symptomata, & quæ patitur habent easdem causas. Inflammationem capitis habet sine dolore, quia raritatem texturæ habet, & uapores tenues: ideo mala temperatura non potest fieri, quia euaporant: & quia non extendunt, non fit solutio continui, ideo nec dolor, quia ab his duabus causis fit dolor. Grauitatem percipit, quia humores aliqui frigidiores permanent, quia non exhalant omnes. Percipit mordacitatem & pruritum oculorum, propter exhalationem multorum uaporum tenuium. De dolore dorsi causa facilis est: quia sanguis pituitosus, cum descendit ad renes per uenas deferentes, aut cauam ad matricem, in delatione illa cum transit per angusta loca, uentosatur: uentosatur autem per admixtionem pituitæ, & facit dolorem in fine dorsi. Etiam circa uterum causatur dolor, quia cum uentosatur materia illa circa membrum sensibile admodum, facit dolorem in uenere inferiori. Sed remanet difficultas una, quam consulto hactenus omisi: habet enim febriculam, ut patet ex pulsu, qui nec secundum magnitudinem, nec frequentiam, aut secundum mensuram seruat propriam naturam. Ideo posset quæri, quomodo febris hæc perseuerans à cholera vitellina putrescente, ut suppositum fuit, tamdiu perseuerauit, ut iam mensis sit cum dimidio, & secuta nõ sint plura accidentia:

quia

quia cum febris perseuerans in corpore, multa sequuntur accidentia. Et Auicenna in cap. de febre phlegmatica dicebat, quòd cum phlegmatica febris pertransit 14. diem, membra naturalia debilitantur: ideo exhibet ipse transacta 14. die trochiscos, quia uirtus concoctrix & appetitrix debilitatur, fiunt obstructiones, & hypochondriorũ tensiones, intumescunt sæpe pedes. Ista autem magnifica Domina appetit, concoquit, bene dormit, & tamen continue febrit: & supposuimus omnino ex humoribus putrescentibus intra uenas prouenire. Præterea si tangatur pulsus, uidebitis uelocitatem & frequentiam maiorem esse, quàm inæqualitatem: præterea non uideo pulsum remotum à tensione, & à duritie. Quantum uero attinet ad illam perceptionem caliditatis, ubi manum diutius impresseritis, quoniam ego non tetigi eam, de eo quid dicam, habeo nihil. Illud tamen uerendum est, ne post cibum inflammetur, cum sit signum proximum & pathognomonicum, ut Galenus & Auicenna dicunt, febris hecticæ, quia omnes spiritus incalescunt. Est ergo mirum, cur incalescat post cibum, & ibi non sit febris habitudinalis. Diceret aliquis, etiam ante cibum incalescit. Non est mirum, quia potest esse febris interpolata, habens periodos, quamuis fixam habeat febrem. Si diceretis, non est marasmata: si autem haberet fixam febrem, magis extenuata esset. Dico quòd non est ita malus Diabolus: imò facilius curatur ista prima species, quàm illa quæ ex putredine humoris cholerici à cholera uitellina fit: nulla est ita difficilis. Imò Galenus li. 10. meth. med. & sæpe ubicunque curat hecticam post febres ephemeras, facillime curat eã, dum est in primo gradu, non dico cum pertransiuit ad marasmum. Ideo suspicor quòd sit febris hæc habitudinalis: nec certo statuo, quin sit aliqua febris in habitu: itaque non solum indiget corpus hoc euacuatione, cum in eo sit inæqualitas membrorum, & suppresio menstruorum, sed etiam alteratione. Et credo quòd à principio putredinalem febrem habuerit, & cum medicinis fuerit leuata: sed remansit febris aliqua in habitu, facileque potuit inflammari tale corpus, cum sit spirituum tenuium, texturæ raræ. Imò uult ibi Galenus, quòd ubi perseuerauerit ephemera per tres dies, & non pereat typus, dicas ipsam transiuisse ad hecticam: ideo leuiori coniectura utitur Galenus, quàm nos utamur. Ideo non solum euacuatione, sed alteratione etiam indigebitis. Et propterea dico, quòd in habitu totius corporis est febricula hæc fixa, non tamen mala, quin possit curari, & facilius, quàm si esset putredinalis. Et credo, quòd habuit putredinalem febrem, quæ sublata fuit ex euacuationibus, permansit tamen feruor aliquis. Talem ergo crediderim esse naturam febris, & complexionis. Ex his patet consequenter, quid futurum sperem: si uerum est, corpus hoc ita facile alterari ad quencunque terminum, licet ponam secundum habitum caliditatem esse, cum illa sit in primis humiditatibus, & leuis, facile remouibilis est. Neque absolute intelligendum est dictum Auicennæ, quòd difficillime cognoscatur cum sola est. Bene difficilis cognitionis est, cum alteri febri putredinali coniuncta est, & tunc difficillime cognoscitur, facillime tamen curatur: imò credo quòd facilius curetur quàm tertiana. Credo etiam, cum adsint obstructiones in corpore, quòd inde humores facile putrescibiles putrescunt, & fit typus. Minera autem putredinis ubi sit, quia dicit Gale. 2. de diff. feb. febres quæ habent periodos, non habent ita humores paratos, ut natura faciat putrescere hodie unam partem, cras aliam, sed membrum superfluitates aggregat, ad membrum debile expellit eas, & illa dicitur minera Et exemplificat de inflammatione oculorum, & inquit, quòd oculus affligitur periodice, cum aggregatur in capite materia, & ad oculos transmittitur. Vnde etiam contingit, quòd in febre hepar, uel aliud aliquod membrũ aggregat superfluitates, & secundũ periodos expellit eas, & ita fit periodus. Ita etiam credo, quòd in utero aggregatur superfluitas, & partim per foramen expellitur: & superfluitates etiam in superioribus partibus sunt, uel etiã in uenis supra hepar, & ab intra ad extra expellũtur, & putrescũt in uenis etiã, & ideo periodicat: & quia humores illi expurgantur, cessat periodus. Istud est quantũ ad ægritudinẽ attinet, & quo ad hoc credo quòd facile curabitur, nec debemus deterreri, licet dixerim hecticam febriculã esse. Cũ quibus aũt ingenijs & instrumentis? Cũ hic sint obstructiones, & suppresio menstruo-

menstruorum, ijs prouidendum est: postea si factis istis aliqua supercalefactio in corpore fuerit, alterabitur. Primo ergo aperiendæ sunt obstructiones uteri, & omnes tandem. Secundo alterandum est membrum. Aperiuntur autem obstructiones euacuando humores qui obstruunt, incidendo, subtiliando, & abstergendo: utrunque enim necessarium est. De phlebotomia non dixerim denuo repetendam esse, quia maturé facta est, & tunc fieri debet cum principium est ægritudinis. Quid autem nunc facere debeamus, consulendum est. Ego quidem sum concors cum suis Medicis, quòd materia cōcoqui debeat cum aperientibus & incidentibus ac abstergentibus, & euacuari taliter, ut simus memores huius temperaturæ & texturæ, nec unquam rhabarbarum transeamus. Agaricum autem fugeres tu: minime, quia dixit Mesue, familiarissimum esse naturæ: & Dioscorides dixit, quòd corroborat uentriculum & cor: & dat eandem dosim de agarico, sicut de rhapontico: ita rhabarbarum appellatur ab ipso. Est autem infamis quadam tenus propter suam leuitatem, quia supernatat. Possumus autem corrigere ipsum, addendo aliquid quod aggrauet, sicut salgemma: & duo corrigit: Vnum quòd est tarde solutionis: Secundo, facit ipsum grauitatem habere, ut descendat commodius ad fundum uentriculi. Melius autem corrigitur quàm cum sale, si rhabarbarum & aloen, quæ grauitem habent, miscebimus: societas hæc fidelior est, quàm fuerit triumuiratus Lepidi, Marci Antonij, & Octauiani. Ideo placet mihi compositio ex aloe, agarico, & rhabarbaro: & crederem quòd aperirent obstructiones, & corroborarent membra. Sed diceret aliquis, in rhabarbaro adest stipticitas, & in aloe, quomodo igitur aperientur obstructiones? Credo uos uidisse Galenum in 3. & 5. de simpl. med. ubi ait: Cum uolumus bene aperire, cum re aperiente debet aliquid esse quod adstringat. Ideo absinthium optime aperit, & stipticitas eius adiuuat ad penetrandum, & est tanquam manus aliqua impellens. Et examplificat de oleo rosaceo, quod magis humectat corium, quàm oleum simplex, quia stipticitas olei rosacei adiuuat penetrationem, quod non faceret oleum simplex: & ita non debemus deterreri substantia rhabarbari. Iuuabit igitur, quia transit per uenas, quæ non sunt strictæ, sed amplæ. Bene exterius non aperiret absinthium, quia poros cutis, qui sunt stricti, non transiret: hoc autem facit farina fabarum, nitrum, succus limonum: interius autem timerem exhibere hæc tria. Syrupum etiam laudo de cichorea cum rhabarbaro, sine alia additione rhabarbari, quia in singula uncia syrupi ingreditur scrupulus unus rhabarbari. Ideo satisfaciet ista portio, quæ ingreditur ipsius compositionem. Syrupus etiam acetosus compositus optimus est, & si timeremus nimiam eius incisionem, quoniam humores facile incisibiles sunt, essem contentus acetoso simplici, melle rosaceo, syrupo de betonica cū aquis distillatis, uel cum decoctionibus, quia ex eo simplici pauca aqua elici potest: uel cum aqua cuscutæ, endiuiæ, boraginis, ut fieret præparatio & incisio. Nec statim totum euacuarem, sed paulatiné digererem, & paulatiné euacuarem, & facta una iterum redirem ad aliam. Postea si euacuatis humoribus remaneat caliditas in membris, quia timeo quòd sit impressa caliditas, quoniam alterabilis admodum est, tum procederem non cum exterius refrigerantibus, sed cum interius, cum zucchero rosato simplici & nouo: deinde linirem corpus totum cum oleo rosaceo, factis prius frictionibus: leuiter enim refrigeraret, & penetraret, & si esset exiccatum humectaret. Sed ante omnia prouiderem, ut habeant exitum menstrua, & à leuioribus inchoarem, & circa uterum inciperem, factis prius euacuationibus cum decocto camomillæ, liliorum alborum, cum modico anethi, propter penetrationem maiorem, & pessarium facerem ex oleo maioranæ, uel alio odoramento in coto uel bombyce, cum menstrua instant. Factis euacuationibus procederem cū frictionibus circa coxas, & applicatione uentosarum intra coxas, siccas applicando. Vtrum modo balnea conueniant, cum fuerint omnia facta? Credo quòd non erunt necessaria, ideo excellentissimus Doctor proposuit sub dubio: quia timerem supercalefactionem. Et hac uia procedendum.

De intem-

De intemperie humida cerebri, & præseruatione dentium â nigredine & putredine, pro puero nobili Germano.

Consilium XXIII.

TRia â nobis requiruntur. Primo, cum cerebrum & caput suapte natura
ualde humidum sit, ad temperiem magis æqualem quomodo reduci
posit. Secundo, quomodo dentes ad putredinem nigredinemq; pro-
cliues, præseruari & custodiri posint. Tertio, utrum dentes qui iam ad
nigredinem & putredinem deducti sunt, posint uel arte uel natura re-
staurari? Ad primum quæsitum respondemus, cerebrum posse ad maiorem æqualita-
tem traduci, ablata superflua humiditate, non solum arte, sed etiam natura. Constat
enim pueros omnes humidioris esse cerebri, & postea in ætatis incremento exiccari
magis, & ad æqualitatem quandam peruenire. Habebit igitur & istud nobilissimus
puer, quòd beneficio ætatis in melius uerget: sed non propterea ars ociosa esse debet
in adiuuanda natura, præsertim cum illa cerebri humiditas eo deuenerit, ut multorum
incommodorum causa fuerit. Hactenus autem non defuimus consulendo, credoq; cu-
ratores suos, quæ probauimus ante, uidelicet, ea quæ moderate exiccant, adhibuisse: ut
tamen magis ac magis optatum finem consequi posit, nunc quoq; pauca dicemus. In
ratione uictus præcipuam perseuerantemq; curam adhibere debemus, sine qua recte
nihil fieri potest. Post reliqua aër est præcipue obseruandus. Ideo animaduertendum,
si quandoq; in Germaniam accesserit, nam certo accessurus est, ut caueat ab intensa fri
giditate & humiditate aëris, eligatq; loca, quæ minime de his qualitatibus participent:
& si cogatur in tali aëre manere, caput suum aliquo cooperimento muniat, & utatur
odoramentis calidis & siccis, sicut est suffumigium ex storace, belzuino, decocto ga-
ryophyllorum, corticum citri in aceto & aqua rosata, ac pluribus huiusmodi. Circa po-
tum caueat à potationibus, & uino potenti: hæc enim maxime replent caput, & calo-
rem innatum extinguunt. Fugiat uentriculi cruditates, utaturq; uino simplici & mo-
derato. Et quisnam cibus esse debeat, iam frequentissime illi præcepimus: neq; enim
à laudabilibus carnibus est abscedendum, qualis est uitulina, hœdina, pullorũ, & auium
campestrium, caponum senum: oua sorbilia, & fercula ex hordeo, oryza, panico, conce-
duntur. Cauendum est ab oleribus, piscibus, à lacticinijs & leguminibus, â rebus fri-
ctis, & fructibus quantum fieri potest: hæc enim omnia cruditatem habent, caput re-
plent, humoremq; excrementitium efficiunt. Hæc in ratione uictus seruari debent, ut
caput ad æqualem temperaturam reduci posit. Quantum uerô ad medicamenta atti-
net, optimũ erit si bis singulis annis purgabitur, uere inquam & autumno. Purgatioq;
sit talis:

℞. Aloes optimæ ℈ 4.

Detur per unam horam ante cœnam. Postridie incipiat sumere infra scriptum
syrupum per dies septem:

℞. Syrupi de betonica
De sthœcade ana ℥ 1.

Decoctionis { Saluiæ, Maioranæ, Betonicæ } factæ in aqua melissæ destillatæ ℥ 4.

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs. Vltimo pillularum cochiarum ʒ. 1. uel in-
clarum, uel confectionis hamech cum zuccharo in bolo, aut in haustu, in decocto be-
tonicæ, prout illi placuerit: detur in aurora cum custodia. Hæc satis sint pro euacuatio-
nibus. Spatio uerò quod est inter ambas purgationes, utetur semel tantum in septima-
na hora una ante cœnam ℈ 1. aloes optimæ in pillulæ formam redactæ: ac præterea
sæpissime accipiat mane myrobalanum chebulum conditum in Oriente: erit enim ef-
ficacissimum remedium ad exiccandum cerebrũ, corroborandumq;. Præterea utetur

lotionibus capitis singulis septimanis semel tantum, quæ sint ex lixiuio dulci, facto ex sarmentis uitium, uel ligno salicis quantum sufficit, maioranæ, saluiæ, betonicę, rosarum rubearum, ana M. 1. Agarici 3. 1. Decoquantur omnia in prædicto lixiuio, & cum hoc caput abluat, deinde moderate siccando extergatur cum pannis moderate calidis: abluatur uespertinis horis ante cœnam, ita ut non amplius in aërem exeat usq; ad sequentem diem. Item gestet continue in manibus poma odorata arte confecta, & poterunt esse huiusmodi:

℞. Seminum nigellæ 3 4.
Garyophyllorum
Nucis muscatæ ana 3 iij.
Storacis calamitæ optimæ ℈ 4.
Laudani electi mollis ʒ 2.
Musci
Ambræ ana ℈ 1.

Cum mastiche & colophonia dissolutis secundum artem, admiscendo aquam rosaceam, & oleum aromaticum garyophyllorum, uel cinnamomi, fiat pomum, & utatur ut supra. Hoc quantum ad cerebri temperiem inducendam, quod primum fuerat à nobis propositum. De secundo, de præseruatione dentium à putredine & nigredine, erit sciendũ primo, quæcunq; diximus ad cerebri temperaturam corrigendam, maxime etiam facere ad dentium præseruationem, si modo credimus, sicut credendũ esse arbitror, dentes & nigrefieri & putrefieri ab excrementitia cerebri humiditate: erunt tamen nonnulla localiter adhibenda, ut dentes præseruentur. Quamuis multa iam præcepimus facienda, nihilominus addentur quoq; alia quædam, ita tamen, ut ea, quæ hactenus instituimus, non propterea contemnantur: unumq; erit quod præstantissimum iudico tum ad abstergendos mundificandosq; dentes, tum etiam à putredine conseruandos, quod eiusmodi est:

℞. Ossium dactylorum 3 2.
Coralliorum rubeorum 3 1.
Farinæ lupinorum 3 3.
Scillæ assatæ 3 6.
Radicum iridis 3 3.

Contundantur contundenda, & omnia misceantur cum optimo melle, deinde fiant trochisci parui, & exiccentur in umbra: postea usus tempore dissoluantur uel in aceto scillitico, uel in uino albo, uel in decocto raporum lentisci cum uino, & cum eo liquore abluat singulis diebus mane dẽtes, & foueantur, tenendo in ore istũ liquorem, in ea maxime parte, in qua putrefiunt dentes: sed prius diligenter fricentur panno albo, subtili, mundo. Et si uidebuntur gingiuæ quandoq; nimis rubeæ, liuidæ, uel tumentes, scarificentur mane, ita ut inde sanguis exeat, qui exprimatur diligenter & expuatur: postea in ore teneat uinum nigrum calefactum, in quo saluia, rosæ, & balaustia decocta fuerint. Aliud dentifricium optimum:

℞. Corticum ostreorum combustorum & puluerizatorum 3 3.
Vernicis seu Sandarachæ 3 4.
Radicum iridis 3 2.
Radicis Aristolochiæ.
Gentianæ
Centaurij maioris ana 3 2.

Terantur omnia per se, deinde misceantur, & excipiantur cum oxymelle scillitico, fiant trochisci parui, & postea tempore usus fricentur dentes cum illis, & lauentur dentes cum aceto scillitico, uel dissoluantur isti trochisci cũ uino, & fiat sicut supra dictum est. Aliud præstans remedium, quod dentes mirum in modum abstergit, & à putredine præseruat, prius frictis dentibus, sola gutta liniat dentes oleo uitrioli, & postea perfricentur cum panno asperiori, statim enim decidunt sordes per plurimum

mum temporis collectæ in eis. Si haberi etiam posset cedria, optimum esset ad eundem usum. Quòd si haberi non poterit, loco eius utatur oleo per artem destillato ex uernice seu sandaracha, hocq́ idem præstare poterit quod cedria. Quantum ad tertium, non uidemus dentes euulsos aliquo pacto uel artificio refici posse, sicut & alias affirmauimus.

De imbecillitate cerebri cum uertigine & catarrho perpetuo, pro Matrona & Comite à Drichtristain Germana.

Consilium XXIIII.

Illustrissimam Dominam primò esse imbecillis cerebri constat ex uertigine, quã tot annis perpetitur: ex perpetuo catarrhi defluxu: ex eo quod accidit, ubi se bis inuerterit, uideri sibi omnia concidere. Hanc imbecillitatem tantummodo in cerebro ortum habere, an aliunde fieri, posset aliquis dubitare. Cum tamen tam diu perseuerauerint accidentia, quæ multis etiam remedijs hactenus non potuerunt tolli, in ipso cerebro læsionem esse probabile est. Non tamen fieri potest, quin & à uentriculo, & à toto corporis ambitu augeantur cerebri affectus. Nam quamuis propter capitis destillationem, tum ad uentriculum delabentem; tum per neruos & uertebras ad singulas partes corporis deriuatam, languor ille uniuersalis, & uentriculi affectus generari possint, tamen fit inde circulus: nam ubi semel affectio in inferioribus partibus generata fuerit, cerebro quoq; communicabitur. Iam ergo neq; cerebrum omnino sine inferiorum consensu, neq; inferiora sine cerebro affici puto, sed sibi inuicem utraq; simul mutuo labefieri. Hinc perseuerantia ęgritudinis, & curationis difficultas, omnibus scilicet membris affectis, & præcipue principalibus, quæ sibi æqualiter cõmunicant affectum. Si uerò à me quæratur, quæ'nam imbecillitatis causa sit, credo ad frigidam intemperiem esse referendam, ex perpetua destillatione & perseuerantia, & longitudine morbi, ex tarditate & segnitie accidentiũ. Neq; dubium esse potest, hanc intemperiem frigidam copiæ materiæ congeneris, frigidæ scilicet & humidæ copulari. Non tamen hoc corpus priuari atræ bilis abundantia crediderim: nam calida hepatis temperatura, & habitus corporis, & amplitudo uenarũ hæc facile possunt ostendere: quæ ubicunq; adfuerint, si postea adiungantur curæ, & molestiæ, & animi accidentia, & longæ ægritudines affligantes, & ætas iam decliuis, fieri non potest quin ibi melancholicus humor redundet, atq; inde deteriores diuturnioresq́; fiant uertigines, inde etiam quandoq; tremor cordis. Ergo si curari uoluerit illustriss. D. à tam longa tamq; pertinaci ægritudine, quæ fundamentũ habet, & firmam sedem in membris etiam principalibus essentialiter affectis, & sibi inuicem ad maleficiũ, consentientibus, cum accessione quoq; pessimorum humorũ, pituitæ inquam destillantis, & atræ bilis euaporantis. Si ergo curari uoluerit illustriss. D. indigebit procul dubio plurimo tempore, diuturna perseuerantia, & pertinaci pacientia, obediendo fidelibus medicorũ consilijs, neq; ab illis recedendo, donec integram sanitatem fuerit consecuta: alioqui si parũ confidat & desperet, & tardum euentum nunquam futurũ putet, medicamentaq; opinetur nihil propterea cõferre, quia sero curant, profecto immedicabilem prorsus reddet ægritudinem, & dum sæpe ad uaria medicorum consilia, & uarias opiniones se conferet, in nullo proficiet. Quod ergo primum præcipimus illud est, ut proponat morbũ habere longum & diuturnum, qui etiam longa indigeat curatione. Hoc ita supposito, primo deliberabit, & enixe studebit Illustrissima D. ut in ratione uictus moderatissima sit: caueatq; in primis ab omni aëris excessu, cerebrum enim imbecille pręcipue ad aëris omnes iniurias exponitur: & quamuis frigiditas in hoc casu maxime aduersa sit, non tamen propterea calori tuto occurret: nam sicut frigiditas auget, deterioremq; reddit intemperiem, ita calor colliquat humores, calorem resoluit, & uires exhaurit. Studendum igitur est

quam maxime, ut aërem eligat temperatum: ideo ab omni flatuum genere, & à pluuijs, à niue cauebit, & æstatis tempore in feruente sole non ambulabit, neque immorabitur. Germanica etiam uaporaria non adeò placent: qui enim in uaporarijs degit, semper in extremis uersatur, uel nimio scilicet calore, uel nimio frigore. Caput muniat operimentis, quibus ita se ab aëris iniuria defendat, ut non tamen grauetur. Hoc etiam loco laudo, ut semel saltem singulis septimanis caput abluat, scilicet horis uespertinis, post solis occasum, ut possit post capitis lotionem tota subinde nocte se intra cubiculum proprium commode continere, neque se aëri exponere: eritque lotio huiusmodi. Sumatur lixiuium ex sarmentis uitium, quantum sufficit ad unicam capitis lotionem, atque in eo decoquantur maiorana, lauri baccæ, pulegium, calamentum, ocimum cum seminibus, & agarici electi contusi, & ligati in petia ʒ 2. addaturque uini pars tertia ad lixiuij mensuram, & tunc omnia decoquantur ad consumptionem quartæ partis, postea fiat expressio, & colatura, & cum hoc lixiuio lauetur caput cum aliquo sapone odorato. Ex hac enim lotione mirum in modum caput corroborabitur, quæ si conferre uidebitur, laudo ut bis in septimana repetatur. Præterea mirum in modum placet, si pomum habeat odoratum, quod assidue manibus teneat, & odoret. Pomum erit talis descriptionis:

℞. Ladani electi, & pinguis ℥ 1.
Styracis pinguis
Belzoini ana ʒ 1.
Garyophyllorum
Cinnamomi
Nucis muscatæ
Seminum nigellæ ana ʒ 2.
Olei de garyophyllis odorati ℥ 1. s.
Gummi tragacanthi
Masticis ana ʒ 2.

Dissoluatur gummi in aceto rosaceo, postea omnibus simul compositis secundum artem fiat pomum, additis in fine, moschi, ambræ, ana gr. 10. Seruetur hoc pomum, & odoretur, ut dictum est. Ad idem quoque conferet, si perpetuo in cubiculo, in quo dormit, & uersabitur, fiat suffumigium infra scriptum.

℞. Ligni aloes
Belzoini
Styracis ana ʒ 1.
Sandalorum citrinorum ℈ 4.
Thuris masculi ʒ 1.

Excipiantur omnia cum gummi tragacanthi dissoluto in aqua rosacea, & fiant trochisci parui pro suffumigio. Præterea operimenta capitis sint, quam maxime fieri possit, candidissima, & caueat, ne sordescant humore capitis: perpetuoque, præcipue in hyeme, antequàm applicentur capiti, calefiant, & apud ignem exiccentur, deinde suffumigentur odoratis aromatibus, & sic capiti imponantur. Circa cibum & potum, primo, si uino fuerit assueta, à uino non discedat, sed eligat limpidum, non multum potens, colore albo. Si uerò sit assueta ceruisiæ, ad uinum non accedat, ceruisiam tamen eligat sine lupulis: lupuli enim summopere replent caput. Vnico etiam cibo contenta erit, & multitudinem epularum tanquam pestem euitabit, & mihi credat, nihil magis illi perniciosum fore, quàm eduliorum uarietatem: hoc præcipue admoneo & obtestor, & repeto, tum quia ad curationem maxime suam refert, tum quia nouerim nobilium & prædiuitum hoc esse uitium peculiare, ut copia & diuersitate epularum maxime delectentur, sitque illis honori & ambitioni relatum, quod in perniciem & mortem uertitur. Ergo cauendum moneo, ac præmoneo, à ciborum diuersitate. Vnicus aũt cibus sit facilis concoctionis, & optimi nutrimenti. Talis erit, primo panis purissimi tritici, optime fermentatus, carnes hœdinæ, castratorũ iuuenum, uitulorũ lactentiũ, pullorum,

pullorum, perdicum, phasianorum, auicularum paruarum montanarum: à reliquis carnibus abstinendum consulo. Oua sorbilia recentia congrua sunt: quandoque, rarius tamen, pisces saxatiles, ita tamen, ut si pisces comederit, nullum præterea cibum admittat. Abstinebit à fructibus, ab omni acetariorum genere, præcipue ex crudis herbis, à lacticinijs, à pastilibus, & ab his quæ in sartagine friguntur. Cauebit etiam sacietatem: bis tantum in die comedat, neque omnino bibat inter cœnam & prandium. Euitabit animi accidentia quam maxime poterit. Exercebit corpus horis matutinis, uel ambulando, uel equitando, uel intra domum aliquo familiari exercitio incumbendo. Non dormiat ultra horas octo, manèque circa exortum solis exurgat, neque comedet nisi post horas quinque, cauebitque omnino à meridiano somno. Studebit quotidie excrementa alui reddere, quæ si forte defuerint, ea prouocabit usu aloes, cuius scrupulum sumat hora ante cœnam, quotiescunque dictabit necessitas. Hæc sufficiant ad uictus rationem, in qua potissimum studiũ ab illustrissima sua D. ponendum est, & in hoc potissime curatio huius morbi consistit. Quantum uerò ad medicamenta attinet, laudo ut bis in anno totum corpus expurgetur, uere scilicet & autumno, poteritque purgatio esse huiusmodi:

℞. Specierum hieræ simplicis ʒ 2.
Floris casiæ ℥ 1.

Cum saccharo fiat bolus, sumendus hora una ante prandium. Sequenti die syrupum huiusmodi sumat:

℞. Syrupi de stœchade
De betonica ana ℥ 1.
Decoctionis corticum citri, addita portione garyophyllorum in aqua endiuiæ ℥ 4.
Misce pro uno, sic pro alijs usque ad septimum. Deinde
℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 3.
Misce, & fiat potio cum aqua betonicæ sumenda in aurora cum custodia.
Item:
℞. Sacchari rosati ℥ 2.

Sumat semunciam ante prandium & cœnam per duos dies post assumptum pharmacum, quod quidem tam autumno, quàm uere repeti poterit. Laudo tamen ut uere mittatur sanguis à uena basilica lateris dextri, uel à saphena pedis dextri, si forte menstrua defuerint, tempusque mittendi erit post duos syrupos assumptos. Item laudo, ut frequenter, necessario etiam, quotidie mastichen mandat, expuatque saliuam: quòd si quoque eandem mastichen deglutiuerit, non erit importunum. Quandoque etiam mastiches loco mandere poterit frustulum nucis muscatæ, uel tantundem radicis zedoariæ, uel folia dictamni Cretensis non exoluti, si haberi poterit. Præterea hora decubitus, si in aurem utramque iniecerit oleum odoratum ex garyophyllis, uel oleum nucis muscatæ, quod ex Lusitania defertur, si haberi poterit, non fuerit inutile. His omnibus peractis, si non succedat euentus, quemadmodum cupimus, laudo ut cauteria fiant in utroque crure, in utraque parte extrinseca, per quatuor digitos infra iuncturam, & dimittantur aperta saltem per annum integrum, & diutius quoque, si oportuerit. Quòd si etiam tales aquas habere posset, & stillicidium ab eis sumere, quales sunt nostræ Aponenses, crederem mirifice esse profuturas, si modo & suo tempore, & post debitas purgationes cito exhibeantur.

De uertigine: pro clarissimo Senatore Veneto: Magnifico Domino Bernardo Nauagerio.

Consilium XXV.

Larissimi Domini, sicut mihi uidetur, in quolibet colloquio, quod fit inter medicos, duo debemus euitare. Primo, ne in colloquio discedamus à scopo, quem intendimus. Secundo, ut habeatur ratio eorum cum quibus loquimur. Ne ergo in tales errores incidamus, reminiscemur scopum quem intendimus: ut scilicet, sanemus & rectè consulamus symptomatis & affectibus, secundoque cum doctissimis Doctoribus sumus locuturi, materiæ non sunt disputandæ, sicut in scholis. Quia igitur hodie sumus locuturi de quibusdam cerebri affectibus, qui fuerunt etiam hoc anno declarati in scholis: propterea nunc procedemus tantum per quæstiones quasdam cum illis sufficiant, qui audierunt ea quæ diximus publicè legendo. His ita propositis: Cum non possimus curare affectus existentes in hoc Magnifico domino, nisi exquisitissime cognoscamus ipsos: & quia cognitio nostra incipit ab ijs, quæ apparent, primo considerabimus symptomata recitata ab ipso, quæ oportet explicari diligenter. Conqueritur iste clarissimus Dominus de pluribus, & quia olim fuit Consul in Dalmatia, & dum uersaretur circa negocia, & circa lites, propter laborem cerebri, inquit se incidisse in imbecillitatem cerebri: & cum postea Venetias accessisset, & mala etiam ratione uictus uteretur, & studio literarum incumberet, iam menses aliquot sunt, ex quibus inuasit eum hoc symptoma, ut uideretur cadere in terram, & cecidisset, nisi fuisset adiutus, & hoc habuit sæpe. Sed posteaquam sibi consuluit, non sunt uisa perseuerasse, nisi quòd iam quatuor menses sunt, in quibus cum quibusdam circumuolutionibus laboraret, & uideret circumuolutiones illas, cogebatur sedere. Nūc uerò cum sedet, patitur: cum uerò surgit, cessat. Hæc autem circumuolutio non est cum uertigine multa, nec ita immensa, ut uideatur cadere: sed eam circumuolutionem patitur, ut uix possit scire, an circumuolutio sit, adeò breui tēpore perdurat. Dum autem inuadebat eū, iam sunt nonnulli dies, circumuolutio ipsa, inflammabatur facies, & iam à duodecim diebus inflammatur. Et uidi ego ipsum insigniter inflammatū cum leui sudore circa faciem, & cū ambulabat, cessabat: nunc cum rubedine liuida circumuolutionem patitur leuem sine causa, & cū ambulat, cessat, nec audimus pati symptomata, alioqui perseuerarent in capite aliqua præter naturam. Sensus autem omnes, tam interiores quàm exteriores, habet acutissimos, & dum percunctamur ab ipso, an percipiat in uentriculo aliquid, dicit percipere ructationes. Sed alia symptomata sunt aduertenda, quia inquit quòd postquam hæmorrhoides fuerunt apertæ, apparuerunt pustulæ quædam, & ab ipsis mirum in modum læsus est. Præterea inquit, dum iacet, ut pedes suspendantur, nunquam inuadere ipsum symptoma, etsi multum remanserit: dum autem pedes super terram figit, symptoma inuadit. Quantum autem attinet ad excrementa, quo ad urinam, non est secundum naturam, tum quo ad colorem, tum quo ad residentiam; quia color magis fuluus est, nec habet colorem illum palearem, qui indicet bilem esse concoctam, ut inquit Galenus 6. de tuenda sanitate, ubi dicit: Cum bilis concocta est, in colorem pallidum transit: cum cruda, rufa est. Et Auicenna secunda Fen inquit: Vrina aurea arguit in corpore redundare plus bilis, quàm oporteat. Habet præterea urina hæc subsidentiam indicantem adustionem, & arenulas subrubeas. Excrementa autem per aluum nigra sunt (ignoro tamen an omnia talia fuerint) cum ampullis, & tumida sunt: & tetigi hypochondrium dextrum, & percepi tensionem cum flatibus. Hæc sunt quæ præter naturam uisa sunt consideratione digna, tam symptomata, quàm actiones læsæ, quàm excrementa mutata, quia hæc indicant affectus interiores. Inuestigandi ergo sunt intrinseci morbi, à quibus proueniunt talia symptomata. Sed quia ordinate debemus procede-

procedere in diuisionibus, ut sciamus lapsum præter naturam, ad moderanda medicamenta, & ad præsagiendum maxime facit, si sciuerimus temperaturam totius corporis, omissa pro nunc singulorum membrorum temperatura. Et proculdubio plus redundat in isto Magnifico uiro, & plus redundauit calidi, quàm frigidi: & secundum qualitates actiuas per calidum uidetur recedere à temperamento: in passiuis per humidum, ut possit corpus calidum & humidum pronunciari, & ut dicunt isti, sanguineum, quia ex tali temperatura generatur plurimus sanguis. Et hoc ostenditur ex signis: si habitum totius uolumus considerare, redundat plurima carne, & sanguine, & habet colorem rubeum, quia quarto de tuenda ualetudine, color indicat humorum dominium, nisi in profundo latuerint. Igitur temperatura calida & humida sanguinem indicat. Præterea ex operationibus naturalibus hoc idem attestatur: bene concoquit, & reliqua naturalia opera bene exercet, quæ per calorem innatum, qui humidus est, fiunt. Præterea operationes cerebri caliditatem indicant cum humiditate, quæ non superat caliditatem, sed hæc dominatur humiditati: ideo bonus discursus est. Pulsum præterea habet plenum, magnum, & excandescit, licet facile sedetur, quod indicat caliditatem & humiditatem. Ideo ex operationibus omnibus facile eliciemus, & ex habitu faciei, & ex pilis, qui non sunt nigri, nec rufi bilem attestantes, esse sanguineam temperaturam. Ideo iudico ego, corpus hoc secundum totum plus calidi quàm frigidi habere, & plus humidi quàm sicci: & habere corpus tale, talem à natiuitate temperaturam. His ita constitutis, cum talia symptomata apparuerint, & primo circa corruptas imaginationes cerebri, quia quòd uideatur circumuolui, aut non posse sustineri, sine dubio est operationis cerebri læsio: sed quæ operatio lædatur, nolo disputare, utrum lædatur imaginatio, uel sensus communis, an exteriores sensus. Dixerim ego unam lędi facultatem, & esse phantasticam uirtutem, quia potest contingere quòd imaginatio corrupta sit, & sensus reliqui incolumes sint præter uisum, quia spiritus deferuntur ad oculos, qui cum uentriculis cerebri sunt communicantes, ideo patiuntur. Si autem esset passio sensus communis, paterentur etiam exteriores: nisi magnum sit symptoma, nam tum compatiuntur, & priuantur, ut in epilepsia, & in apoplexia uidetur accidere, quia morbi isti sunt affines, & difficile est quòd separetur unus ab alio, sicut hæsitarunt medici Veneti, ut patet ex eis quæ ordinarunt. Iudicarunt enim dispositionem hanc esse in confinio cum epilepsia. Tale ergo symptoma est uirtutis imaginatiuæ, ad quam reliquorum sensuum & interiorum & exteriorum sequitur læsio, cum inualescit causa. Materia uero faciens symptoma, & locus affectus, consideranda sunt. Locus affectus sunt uentriculi anteriores cerebri: materia uero & causa proxima faciens symptoma, ut à Galeno & ab Hippocrate probatur, sunt uapores agitantes & mouentes inordinate spiritus existentes in ijs uentriculis: & agitatio illa est causa formalis & essentialis, quia uertigo nihil aliud est, nisi motus inordinatus spirituum existentium in anterioribus uentriculis. Talęque ergo est symptoma, talis locus affectus, causa proxima uapores. Quid modo moueat uapores, an generentur in cerebro, uel aliunde mittantur, dubitari potest. In cerebro quidem, ueluti ob malam temperiem cerebri, uel ob materiam crassam existentem in cerebro. Cum à mala temperatura generantur, fit quia agit diuersa, & fit motus inæqualis humorum, & ex eo motu agitantur spiritus, & fit symptoma. Materia autem crassa, causa est uaporum, uel propter causas extrinsecas, cum à caliditate aëris materia agitatur & incalescit, & ex illa excitantur uapores: uel à nimio motu, uel ab agitatione exercitij, quia materia agitatur, & uapores agitant spiritus: uel ab intrinsecis, ut sunt cogitationes molestæ, ex quibus agitantur spiritus etiam animales intrinseci ex discursibus, & fiunt uapores: uel ob medicinam, aut cibum calidum, ratione cuius fiunt uapores, & eleuantur, & spiritus exagitantur. Vel aliunde deueniunt, tunc aut à stomacho, aut ab alijs membris, uel à toto. Materia autem faciens tales uapores per consensum, potest esse sanguis & subtilis & crassus: potest esse pituita, bilis, humor melancholicus, & mixtus. Ex hoc igitur discursu habemus cognitionem essentiæ morbi: Et an declinet uersus epilepsiam, in ista inclinatione licet lædatur

 magis,

magis, & fiant maiora symptomata, ab eadem tamen causa fiunt: ideo non discedimus in discursu à consinio. Cum ergo hæc ita se habeant quid iudicandum est esse in causa, Magnificum hunc uirum tantis symptomatibus laborare? Non habemus signa, ut dicamus uapores istos esse in cerebro, & in cerebro generari: quia signa quæ indicant primogenium affectum esse in cerebro, sunt grauitas perseuerans, capitis dolor, oblæsio sensuum interiorum & exteriorum: quæ cum non fuerint in hoc Nobili, non est dicendum cerebrum per protopathian lædi: ergo erit per consensum ab inferioribus. A quibus igitur? Proculdubio licet credam aliquid à uentriculo eleuari, non tamen totum, quia non habet morsum cordis, nec mordicationem percipit: non negauerim tamen esse aliquid, quod eleuetur. Sed cum consideramus temperiem calidam & humidam hepatis, & timeat de proprio affectu, & quia est multæ carnis, & abundat calore, & feruido sanguine & calido, habet cerebrum calidum: & Galenus dicit in tertio de locis affectis, nullum corpus magis paratum ad excrementa multiplicanda in cerebro, quàm corpus sanguineum, & calidi capitis, & uenarum, & hepatis: talia corpora non possunt liberari à talibus symptomatibus. Et cerebrum factum est debilius, ut inde apparet, quia existente ualido membro non recipit aliorum excrementa, imo reppellit: cum uero imbecillius redditur, cum non possit resistere, recipit excrementa, Sed cum cerebrum ante septem annos ualidum esset, repellebat excrementa: sed cum in maiorem debilitatem incidit, recipit excrementa, & patitur affectus: non tamen ita debilitatum est, ut multum suscipiat. Sed quæri potest quæ materia, & qui uapores: an à pituita eleuentur, & uapores crasßi sint, an à sanguine, & tenues sint? Crediderim ego uapores fuisse tenues, & à subtiliori parte sanguinis & bilis eleuatos. A calidis igitur & subtilibus uaporibus affectus prouenit, quia leuem uideo esse uertiginem, & non apparent tenebræ. Ex leuitate autem spirituum subito euaporant, nec tenebras patiuntur, quia non sunt uapores crasßi à pituita eleuati, ut in hypochondriaca pasßione contingit, in qua tenebrescunt spiritus non nisi à uaporibus crasßis. Cum ergo non appareant tenebræ, sed subito quædam reuolutio cito transiens, sunt igitur leues, & tenues uapores subito euaporabiles. Cuius signum est, cum sedet ascendunt uapores, quia cum non mouetur, non difflantur: sed cum mouetur, excitatur uirtus per motum, & discutiuntur. Est etiam aduertendum aliud symptoma: cum suspensos tenet pedes, non patitur: cum uero figit in terram, patitur symptoma hoc. Causa huius esse potest, quia sanguis decumbit ad illas partes, & præ multitudine sanguinis obstruuntur uiæ, & fiunt obstructiones, & stupores etiam illi, qui formicæ dicuntur. Cum ergo suspenduntur pedes, declinat ad illas partes sanguis, & humores & uapores non ascendunt. Præterea quòd calor & uapores calidi ascendant ad cerebrum, habemus indicium, quòd ex quo habuit illam phlebotomiam uiolentam factam per hæmorrhoidas (dico uiolentam, quoniam cum non sint ibi foramina, fit uiolenta: & si adsunt, adeo constricta sunt, ut sanguis tantum uaporosus & spumosus exeat subtilis admodum, uiolenter extractus, & crasßiores partes remaneant) nō apparet amplius in facie rubor, nec inflammatio, sicuti prius apparebat, quia non ascendunt uapores subtiles. Et quòd sanguis crassus remanserit, indicant pustulæ illæ, & in urina color rufus: & hoc credo post phlebotomiam apparuisse, quia in corpore est maior caliditas, & propter accidentia animi. Cur uero hypochondrium dextrum appareat subtumidum, hoc est, quia abundat pituita: quia corpora humida facile incidunt in multiplicationem pituitæ, maxime cum causæ extrinsecæ concurrunt: quia habuimus in uere turbulentiam aëris, & nubilosum uer multiplicauit pituitam, quia crasßiores spiritus redduntur, & corpus frigidius fit pro ratione temperaturæ: ideo abundat pituita. Et quia habet membra tendentia ad humidum, multiplicata est etiam in cerebro: ideo patiebatur grauitatem, quæ cessauit, postquàm per nares exiuit: & quia ad uentriculum descendit, etiam potuit obstructiones fecisse: ideo apparent adustiones plurimæ, quia sanguis calidior factus est seipso, & pars subtilior euacuata per hæmorrhoidas. Et hæ sunt causæ symptomatum. Id autem quod trahit curationem ad se, est symptoma apparens in capite,

quo

quo ad febrem non percipitur, nec aliud nisi de pustulis conqueritur, de quibus nos debemus esse soliciti in curatione. Stantibus ijs causis, quid credis tu posse contingere? Minime dubium est, si consideremus perseuerantiam symptomatis, credendum est imbecillitatem factam esse in cerebro, & forte intemperies iam fixa est, quia uidetur labi ad frigiditatem non solitam: siue ab aere extrinseco, siue ab impresione contingat, dies indicabunt. Siue igitur à causa extrinseca, siue ab intrinseca intemperies maior reddita est, & iam cerebrum incipit pati per essentiam, difficilis erit curatio. Præterea redundat sanguis in corpore calidior euaporabilis, & hæc temperies cum sit difficilis ut remoueatur, difficilis etiam erit curatio. Credo tamen quòd diligentia nostra poterit curari, & maxime quia faciet quicquid imperabitur pro salute sua. Pro curatione igitur huius symptomatis siue sit mera uertigo, siue dispositio ad ipsam, siue dispositio media inter uertiginem & epilepsiam, quicquid sit, crediderim in duobus principaliter consistere curationem: primo, ut prohibeamus uapores ne ascendant: secundo, ut corroboremus caput ne recipiat. Prohibebuntur uapores ascendere, si prohibebimus generari: secundo, ut materia iam genita pro uaporibus, educatur, & auertatur quam longissime. Credo si hæc tria fient, prohibebuntur uapores ascendere: deinde corroborabitur caput cum moderate refrigerantibus & exiccantibus. Quo ad primum, pro prohibitione generationis uaporis, circa rationem uictus studerem, & prouiderem ut cibaria essent pauci alimenti, & non plurimi, quia calorem habet plurimum, concoquentem etiam carnem porcinam, & optime. Oportet igitur ut abstineat à multum nutrientibus, & à pane non bene fermentato. Carnes uituli porcinasq; euitet: & ab omnibus quæ plurimum nutriunt, à leguminibus, & ab ijs quæ multum & malum præstant nutrimentum, summopere abstineat: à lacticinijs, à pastillis, & ab omni genere piscium, præterquàm à saxatilibus. Pullorum iuuenum caro, & auium quæ degunt in campis, & hœdina, uel uitulorum paruorum, alterata cum frigidis succis, ut cum succo agrestæ, probatur: & utatur succo granatorum, citriorum, ubi stomachus tolleraret, & tandem quæ parum nutriunt essent laudabilia. Et si cibis Arabum ex lentibus cum aceto decoctis uti posit, illi mihi non displicerent: sed quia non sumus consueti in his, dimittemus illa. Ptisana etiam hordeacea conueniret. Præterea uina paucifera alba, quæ prouocarent urinas, essent conuenientia: & uellem ut diureticis uteretur, quia diuerterent ad alias partes, & non generaretur plurimus sanguis: & uinum sit potius acidum & austerum, quia non multum nutrit, & urinam prouocat. Deinde declinet potius ad uigilias, & à somno diurno caueat. Præterea prouideat ut habeat beneficium alui. Vtatur frictionibus assiduis, & maxime inferioris partis: ideo post cœnam fricentur pedes, quando uadit dormitum. Dicetis uos, in podagram incidet: utinam, ut caput defendatur. Præterea utatur mane exercitio temperato, & multum ambulet post frictiones. Caueat ab omni excessu circa operationes animales, & maxime circa studium literarum, à quo abstineat. Quo ad coitum, uellem ut uteretur aliquando, non tamen multum agitante, tanquam re excernente superflua, & maxime ante cibum. Et hæc quantum ad sex res non naturales, ut non multiplicetur multum sanguis. Quo ad medicinas, hoc corpus quia maxime tolerat phlebotomiam & pharmacias, uellem ut ijs duobus uteretur auxilijs. Quo ad missionem sanguinis, quia iam fuit euacuatus, dimittemus eam. Laudarem & euacuationem toto anno: & medicinæ essentillæ quæ purificant sanguinem, & euacuant: primo esset cassia, quæ humores crassos, adustos, bilem & pituitam euacuat. Vteretur etiam rhabarbaro, quia aperit, abstergit, & euacuat. Vteretur etiam syrupo rosato solutiuo, agarico præparato, præcipue propter dominium pituitæ nunc generatæ: & acciperetur cassiæ uncia, agarici præparati sesquidrachma: & interpolatis uicibus sumat hanc medicinam, quandoque rhabarbarum, quandoq; syrupum rosatum solutiuum, & zucharum rosatum cum rhabarbaro in diebus calidioribus æstatis. Transactis diebus æstiuis, pilulis uteretur ex hiera simplici, agarico, & rhabarbaro, quæ possent dici de tribus, nisi quòd loco aloës ponitur hiera simplex. Hæc euacuant uentriculum, ob-

structiones remouent,& à capite euacuant. Placeret etiam syrupus acetosus multæ acetositatis,cum aqua pentaphylli, aut acetosæ: quia in pentaphyllo est uirtus exiccandi,& prouocandi urinam: acetosa etiam corroborat cor,refrigerat, & exiccat intemperiem hanc:syrupus etiam de acetositate citri: & quandoq; alterando perseuerarem, & quandoque dictis uterer medicinis, quia optime tolerabit. Et hæc quo ad euacuationem,quæ fuit secundum institutum,ut prohiberentur uapores. Tertium institutum propositum est,ut fierent auersiones uaporum: & quod mihi præcipuum uidetur,est, quòd omnino fierent cauteria in cruribus,& si quod corpus accipiet iuuamentum,hoc erit:si enim à suspensione pedum accipit iuuamentum,quid recipiet à cauterijs? Etiam in hæmorrohidibus sperarem,si fieret apertio: sed fallax est apertio hæc, quia prouocatione per sanguisugas non est usus: aperiuntur enim uenæ ex operatione illarum,& si hoc fieret,optime res se haberet:si non,non succedit, quia subtilior pars euacuatur, & crassior remanet.hæc de auersionibus. Dicetis uos,Tu igitur uelles in hoc iuuene tam magna remedia facere? Vtiq;:quia dicit Galenus 5. Methodi: Cum magnæ sunt ægritudines non modo præsentes,sed futuræ,si à leuioribus uolumus procedere,longum paramus ægroto interitum.Cum ergo accidens non sit ita leue,sed suspicio est de epilepsia & apoplexia, ideo plurimo studio oportet prouidere. His omnibus factis, si perseuerarent affectus,esset considerandum an conuenirent balnea Calderiana,quia rectificant caput,refrigerant, & prouocant urinam, & adustiones remouebuntur,& obstructiones, & pustulæ: estq; maximum remedium pro adustionibus,& tunc non eleuabuntur uapores, quia in hoc corpore est maxima dubitatio de sanguine adusto. De Patauinis non dicerem,nisi fieret maior lapsus. Et quia aquam ligni Indi proposuerunt medici Veneti,nō laudarem eam:quia cum uteretur uictu tenui, aqua exiccaret,quare exiccarentur humiditates & per accidens iuuaret:ideo in ea nihil sperarem. Quo ad corroborationem capitis, credo quòd optimum erit corroborare prohibendo uapores ascendere: & factis euacuationibus optimum esset zuccharum rosatum, & confectio triasandali, & myrobalani conditi chebuli, quia mirum in modum corroborarent caput & uentriculum.Similiter ex linimento,ut Galenus facit, inungerem caput cum oleo rosaceo, & inijcerem in aures puluiscula ex sandalis, myrtis, rosis,& sandaracha,ad reprimendum & refrigerandum:eadem spargerem super caput, odoramentis etiam ex sandalis,rosis,uiolis,nenufare,camphora,cum aceto rosaceo in sindone uteretur,& oderaret. Et ista uia procederem. Multa alia essent dicenda,sed hæc exempli loco sufficiant.

De uertigine, & melancholia.

Consilium XXVI.

Casus recitatus à Bellocato. Proponitur nobis nobilis iuuenis 28. annorum,qui patitur malam dispositionem uentriculi,uentositatem,& agitationem,& uomit materiam pituitosam,& aquosam, Vertiginosus etiam factus est ante annum, adeo, ut quando equitat,metuat casum ex equo. Sed si quiescit aliquantulum super manibus, redit ad pristinum statum, perpetuo sentit grauitatem capitis. Tristis etiam est sensatio,ut credat se priuatum esse manu, & eam sibi prolapsam esse putat. Tristatur alioqui de nulla re,sed semper timet ista mala,quæ tamen nulla sunt,& agitatur corde. Olim multa laboriose & inordinate fecit,noctu discurrendo,& alia. Antea passus fuit febrem quartanam per quinq; annos. Post illam,cum fuisset curatus, acquisiuit pustulas, seu abscessus in occipitio capitis,unde liberatus fuit per quendam dolorem capitis. Sed de qua nunc quæritur affectione,est uertigo,uomitus,tristis illa sensatio Fuit autem uir negociosus, mercator & agricola,& moratus est in locis palustribus.

MON-

MONTANVS. Nobilis hic iuuenis queritur de duabus dispositionibus præter naturam. Primo, timet plus æquo, ea, quæ timere non debet. Secundo, uertigines patitur. Ista duo symptomata sunt ambo affectus cerebri. Primum attingit imaginationem, quia iste timor est quædam corrupta imaginatio. Vertigo autem manifesta est, quia uersatur circa sensum communem, quoniam uidentur omnia circumagi. Hæc inquam symptomata consideranda nobis ueniunt, non tantum secundum speciem, sed etiam secundum intentionem, & remissionem. De timore autem prius dicemus. Timor est imaginatio. Imaginatio autem læditur tripliciter. Primo ratione metus corrupte, si quidem est imaginatio corrupta. Sic etiam corrupte imaginatur, qui nimis sperat. Sed corruptio, quæ in metu, adiunctam sibi etiam habet aliquam diminutionem. Diminuitur enim motus imaginationis in metu, quia deficit spiritus in proprio motu & manet intus, contra in spe extenditur, quia augetur ibi plus æquo. Timet igitur iste iuuenis, non præsens aliquod obiectum, sed ne aliquid de futuro ei accidat. Nihilominus tamen, quando audit iucundum aliquid referri, supra modum lætatur, sin iniucundum, tristatur. Vtroque igitur corruptionis uitio laborat, & spei, siue gaudij, & timoris. Vertigo est etiam actio corrupta in sensu communi, sed non est cum diminutione. Est igitur uertigo maior, quàm metus. Timor est affectus ipsorum spirituum, uel ipsius animæ, quæ timet ob frigiditatem spirituum, & caloris, sicut audaces habent spiritus calidiores, sic qui timent, semper frigidiores spiritus habent. Spiritus enim calidi, humidi atque subtiles esse debent. Ergo quando decedunt à proprio temperamento, frigidi fiunt, sequiturque timiditas, secundum quod spiritus isti magis uel minus sunt affecti. In hoc igitur iuuene caussa timoris est frigiditas spirituum, sed remissa. Spiritus uero generantur ab humoribus. Est enim spiritus pars uaporosa sanguinis, unde Aristotel. secundo de gener. animalium. Qui habent sanguinem subtilem, spiritus habent agiles, & contra. Ergo sanguis in isto iuuene est frigidus, & crassus, non tamen intense. Hinc dicimus in hepate istius iuuenis à caliditate generatum esse sanguinem crassum, in principio quidem propter adustionem, quæ tamen nunc fit remissior. Adustio enim fuit à calidiore plus æquo ipsius hepatis intemperie. Etenim naturalis hepatis istius temperies fuit calida, quæ quidem aucta primum fuit ab ætate florida, in qua nunc est. Deinde etiam cogitationibus, curis domesticis, computando, scribendo, &c. siquidem est mercator. Accessit pessima uictus ratio, quæ etiam auxit cruditates, & obstructiones uenarum Mesaraicarum, & hepatis. Aucta obstructione prohibetur euentatio, unde supercalefit sanguis, & inde quartana nata est, post quam dolor capitis successit ex delatis sursum uaporibus, ut Gal. tertio de locis affectis docet. Dolor capitis fit, quando inflammatur hepar, & nidorosos uapores emittit. Ab hoc dolore subortum est ulcus cum eschara, e quo plurimus euacuabatur humor, sicut in morbo Gallico crustæ fiunt ex adustione. Ergo caussa quartanæ & escharæ fuit calefactio hepatis. Ex nuncio allato, de morte amicæ, incurrit in summam constrictionem cordis, ex frigiditate, & crassitie spiritus, quia sanguis ex tali nuncio etiam magis refrigeratus, & exiccatus fuit, & sequuntur spiritus tales qui principaliter in corde generantur. Cor contrariam sibi temperaturam, uarijs motibus agitatum, & angustijs affectum, contraxit. Nam dolor ob nuncium mortis multos dies durauit. Non igitur mirum, si spiritus cerebri per consequens ad talem dispositionem deueniunt. Igitur ægritudo est in cerebro, quia calor non est in subiecto proportionato, nempe crasso. Et recte dicit Aristot. secundo de gener. animal. Sanguis non est calidus per se, sed à spiritu habet suam caliditatem. Caussa igitur intemperiei est in hepate, sanguine, & spiritibus. Vertigines fiunt à circumuolutatione uaporum in cerebrum ascendentium à partibus inferioribus, ae humore pituitoso. Quia si essent melancholici uapores, sæuiora facerent accidentia, & diutius ibi perseuerarent. Porro uapores hi pituitosi sunt, ex uentriculo frigido pituitoso, quandoquidem etiam nausea infestatur, & spumosam habet urinam. Cæterum pituita ista generatur à frigiditate uentriculi, licet uentriculus in sua substantia siccitatem habeat, quia partes

illæ attinentes ad uentrem, sunt graciles & excarnes. Ergo est frigiditas illa cum sic citate, quæ proinde generat pituitam, unde requiritur, ut intemperies illa calefaciendo corrigatur: sed tamen non siccando. Hinc sequitur, ut de timore dicamus, qui oritur, cum crudi humores sunt in uenis Mesaraicis, & ibi interclusi faciunt uapores, adiuuantes ad timorem, sicut dicebat Diocles 3. de loc. affect. apud Gal. Et ab illa materia uiscida etiam fiunt flatus. Sunt ergo affectus isti per consensum in cerebro, ab hepate & uentriculo. Macilentiam adesse, & illum emaciari non est mirum, quia hepar corrupte concoquit, uentriculus diminute, & Mesaraicæ obstructæ impediunt transitum.

PROGNOSTICVM. Quia non uenerunt hi affectus, seu symptomata ad multum gradum, & potius sunt à causis procatarcticis, credo eum bene curatum iri. Versatur in locis palustribus, & semper in ijs aër est crassus. Ex aëre autem nutritur spiritus, ergo ex crasso generatur crassus spiritus, & obscurus. Vitet igitur ea loca, eligat aërem subtiliorem, quàm sit Estensis, qui tamen non omnino sit subtilis. Alioqui cura Medicorum uana erit, & seruet bonum regimen in sex rebus non naturalibus. Purgetur bis in anno. De Thermarum potu an conueniat, quærendum, quia timuit eius Medicus, ne fieret maior siccitas spirituum, & proinde crassities: recte igitur cauit exhibitionem illarum aquarum. Vtatur potius ijs quæ humectant sua substantia. Potestis quidem exhibere etiam istas aquas, sed cum tali diligentia, ne exiccetis. Et propterea modice exhiberem eas, tum quantitate, tum tempore. Credo utilissimum esse mittere sanguinem, propter refrigerationem & contemperationem ipsius hepatis, quia humor iste melancholicus, non multum recessit à sanguine, & tali in casu libenter mittit sanguinem Gal. 4. de tuenda ualetud. & in capite de Melancholia similiter, lib. 3. de locis affectis.

De uertigine ex melancholia Hypochondriaca.

Consilium XXVII.

Asum recitauit Stephanellus. Nobilis uir in ætate iuuentutis 33. annorum, quatuor ferè mensibus conqueritur de malis dispositionibus in partibus corporis principalibus & minus principalibus. Est enim scabies, seu infectio cutis per uniuersum corpus cum uertigine, quæ primo contigit illi, cum esset in templo, & frequenter illi, noctu præsertim, contingebat. Facta purgatione, nunc ita frequenter uexatur, & magis in die. Queritur de stipticitate alui, & quòd cibus illi in stomacho uideatur fluctuare, sicut pila in aqua. Non dormit bene, ut prius, & percipit grauitatem quandam in somno. Olim etiam siti affligebatur, nunc non ita, nec dolor capitis adeo continuus. Ante quatuor annos omnino sanus erat: sed solebat habere purgationes naturales bis in die, sanguis fluebat per nares, & sordes quoque per aures. Ille 17. annorum uxorem duxit, & plures habuit filios.

MONTANVS. Illud, de quo præcippe queritur nobilis uir, uidetur esse uertigo, quæ merito timetur. Est enim accidens cerebri, non contemnendum, propterea quòd minetur grauiora. De uertigine igitur loquemur, & ita omnia accidentia quæ patitur, & passus est, considerabimus simul. Vertiginem, quam patitur, principio noctu magis sentire solitus fuit quàm die, ita ut cum aggrederetur eum, totus contremisceret. Cum uero magna uertigo non sit, nisi in ea omnia obiecta uisus uideantur circumuerti, ac noctu nullum sit obiectum. Erit in hoc uiro maxima, & quasi species epilepsiæ, quæ fit, quando uapores & flatus circa uentriculos circumuoluuntur, & faciunt sua reuolutione, ut exteriora uideantur circumagi. Habet hoc symptoma morbum aliquem, á quo pendet, Et quia cerebrum patitur, in cerebro erit morbus aliquis, sed quis

quis sit,& quales habeat caussas,inquirendum. Quod ad solutionem continui,nulla hic facta est,quod ad compositionem,credo,quòd toto tempore, quo adest morbus, sit in compositione. Est enim morbus in uia, quæ occupatur à materia flatuosa, non quòd penitus uiæ repletæ sint,sed accedunt ad obstructionem, ita tamen ut materia agitari posśit,& facere sensum uertiginis. Est etiā morbus in numero,quia ibi est aliquid,quod esse non debet. Atq; ita duplici modo uitium est in compositione. Quod autem non sit morbus in temperatura,apparet, quia si qualitas aliqua impressa foret,non recederet, sed perduraret:& quod sit à flatu,apparet inde etiam,quod tam facile desinit, flatu scilicet superius,uel inferius emisso,quod non fieret,si facta esset aliqua impresśio. Quia igitur morbus dependet à re obstruente, à flatibus uidelicet, qui sunt uel calidi & humidi,aut calidi & sicci, uidendum quales sint, & à quo membro generentur. Credo autem,quòd sint permixti,& generati ex omnibus quatuor humoribus. Nunc uideamus primo caput,an illud det aliquam occasionem morbi,an uero sano capite uapores tantum ab inferioribus membris ascendentes morbum excitent. Sensus interiores, imaginationem,memoriam,discursum (quæ sunt actiones propriæ cerebri in ipso,& dispositiones eius immediatæ, nec unquam fallunt) omnes habet integros: actiones etiam prodeuntes à cerebro. Sensus exteriores,& motus est illæsus, unde non possum dicere aliquam occasionem morbi à cerebro pendere: cum illud membrum sanum dicatur,cuius actiones integræ. Hic caput modo patitur,quandiu durat paroxysmus,& à flatibus occupatur. Vnde igitur est? Habemus caussas manifestas,conqueritur de uentriculo,quòd tarde concoquat,percipiat rugitus perpetuos. Ex operatione autem læsa cognoscimus uentriculi intemperiem frigidam(forte etiam humidam,sed hoc non ita perspicue notū)quæ diminuit actiones,ut non fiat uera concoctio, ideo partes uiscosæ à calore debili agitantur(sicut etiam in mundo exteriori fieri solet)& fiunt flatus. Ita habemus,quòd sit læsio à uentriculo,& qualis sit. Habemus & hepar male affectum,& intemperie calida præditum. Ideò autem hoc est,quia laborauit pruritu,& scabie,quam non habuit per contagium aliquod extrinsecum,sed sponte. Est autē propter adustionem in sanguine crassiore seipso,& magis feruente,unde & salsedo sequitur in materia humida,ut dicitur 2.& 3. Meteororum: Salsi autem humores,à natura expulsi ad cutim tendunt. Et quia crassiores sunt, non possunt diffiari, sed pruritum tantū excitant. Pruritus igitur indicat hepar calidius, quàm conueniat naturæ, licet naturaliter etiam calidius habeat,ut primo statim intuitu apparet. Ex ratione autem uictus, & alijs extrinsecis factum se ipso calidius, quod quidem facile fieri potuit. Nam in habentibus symbolum facilis est transitus. Et quòd hepar calidius generet plurimum humoris adusti,aliud signum est,quòd noctu,cum mouentur humores melancholici, timet præter modum, ita, ut etiam tremat, quod quidem arguit abundantiam humoris melancholici,ad quem, sicuti uidemus, tota curatio illorum Medicorum tendebat, & forte plus uidebant isti, quàm nos in paruo hoc tempore. Ex his omnibus patet generari plurimum pituitæ,ratione uentriculi frigidioris,plurimum etiam sanguinis,quia hepar sua propria dispositione calidum, sine multo excessu in pasśiuis, plurimum etiam biliosi humoris adusti, propter hepar nunc supercalefactum. Atque ita omnium humorum copiam maiorem esse,quàm requirat natura, idq; propter intrinsecas dispositiones uentriculi,& hepatis. Ad quas deinde accesserunt caussæ extrinsecæ: aër primo, per totam enim hyemem in cubiculo subterraneo egit,& humido. In pluuijs equitauit, passus accidentia animi plurima. Multa usus Venere,quæ potuit maxima caussa esse ad debilitationem uentriculi. Assidue scribit,quod exercitium omnes coctiones impedit, ex quibus omnibus paulatim fit impresśio,quæ ultimo tandem conspicitur,sicut gutta cauat lapidem paulatim,& non uides quantum una gutta faciat. Ita in ratione uictus mala paulatim fit impresśio, & cum deinde manifestus fit morbus,ultimo delicto imputatur. Hic post multa & longa delicta, mense Martio primum pruritus apparuit, tandem reuelatus morbus,uapores scilicet ad caput ascendentes, & facientes uertiginem,quæ ubi semel cœpit,durat postea,& per interualla certa redit,ubi scilicet aggregantur

F gantur

gantur uapores, sicut fit in alijs morbis, qui paroxysmos habent. Ex his patet, quis sit morbus, num essentialiter in capite, & à quibus pendeat caussis. Ac fortasse sit feruor ille, quem Galenus uocat melancholiam hypochondriacam ex sententia Dioclis, quæ est ebullitio humorum in uenis Mesaraicis, ex qua plurimi flatus fiunt in corpore, & plurimi uapores crassi, & adusti eleuantur ad caput, & faciunt non tantum uertigines, sed etiam melancholiam. Et uidetur, quòd Medici myrachialem putarunt, ex ipsorum curatione. Hæc de indicatione morbi, nunc ad prognosticum. Vbicunque huiusmodi flatus, dicit Galen. prolongantur, hæc est natura morbi, ut longus sit. Sed si sibi caueat, non est periculosus, si non caueat, periculosus maxime, quia uertigo, nisi occurratur, uel epilepsiam, uel apoplexiam, uel melancholiam prænunciat. Ex se quidem non periculosa, sed uidendum ne in grauiora cadat.

CVRATIO. Omnino, ex quo morbus est in membris naturalibus indiget euacuatione & diuersione. Hic autem oportet nos diligentes esse. Si enim euacuabimus isto modo, ut hactenus factum est, ad peiorem statum ægrum deducemus. Membra affecta sunt. Hepar calidum, & uentriculus non bene concoquens, & aggregans cruditates. Quòd si medicinis soluentibus euacuabimus, illa primo calefacient hepar, omnes enim medicinæ trahentes, calidæ sunt, & tractio non fit nisi motu & calore. Oportet etiam calorem esse, qui penetret, & aperiat, & ita plus calefiet, & exiccabitur hepar. Trahentur enim humores uitiosi ab ambitu totius corporis ad membra principaliter læsa, tanquam ad centrum, quod prohibet Auicenna. Ad hæc, longo eorum usu deperditur uirtus uentriculi, & præparabitur ad fluxiones detestabiles. Exterminarent enim calorem eius naturalem, quem adhuc habet, & eliderent uirtutes eius, & mineras. Cauerem igitur ab Electuario de Diaphænicone, & alijs, quæ hactenus exhibita sunt. Ideo laudo Excell. Vest. cum præposuerint Rha barb. & Diacatholicon, in quo nihil ingrediatur tale. Et quidem perpetuo euacuandum est hoc corpus, quo duo efficiemus, euacuabimus materiam, & diuertemus à capite uapores. Et fortasse si adhuc purgaretur, sicut solitus erat, non laboraret. Sciunt enim Vestræ Excell. quantum timent Medici, cum supprimuntur aliquæ euacuationes solitæ. Et si Gal. ait, quòd abscissa manu, aut alia corporis parte, nutrimentum eò perferri amplius nequeat, hominesque subiecti sunt fluxionibus & dysenterijs, propter partem nutrimenti superfluam: quanto maioribus morbis obnoxij erunt, in quibus excrementa retinentur, & euacuationes naturales sistuntur. Laudarem ego in hoc casu frequentem usum Cassiæ, syrup. rosat. solutiui recentis, præsertim autem Rha barb. quocunque modo exhibiti, uel in pillulis, uel infusione, uel masticatum. syrup. de Cichorio Nicoli, cum Rha barb. qui pro epilepticis compositus est: multo igitur magis minori morbo proderit, & aluum quoque leniet, si accipiatur ℥ i. s. Diacatholicon etiam laudatur, quia ingredientia omnia sunt benedicta, dummodo bene paretur, propter Rha barbarum, quod ingreditur, hac æstate dari poterit. Hyeme aliquando Hieram, & Aloën simplicem exhiberem, ut continuo euacuetur & diuertatur, & omnia simul confortabunt uentriculum. Diacatholicon propter Rha barb. & Hiera atque Aloë astringendo & exiccando, nam Hiera facta est pro stomacho. In his igitur perseuerarem, quibus si curabitur, bene est, si non, deuenirem ad fortiora. Cauteria in cruribus maxime laudo: diuertunt uapores ascendentes à membris naturalibus. Si morbus essentialiter esset in capite, meliora forent in brachijs, quia plus à capite euacuarent. Et noui quendam ab epilepsia solis cauterijs curatum, nec ulla alia re. Missio sanguinis nunc dimitti potest in hoc corpore bilioso, & in hoc calore. Vidi enim ante paucos dies, bilem furere in quadam Magnifica domina post missum sanguinem. Euacuetur itaque nunc paulatim, & fiant cauteria, ut dictum est, quæ melius est fieri in æstate, dum humores magis fluidi & colliquati sunt. Hyeme non ita fluunt. Quod autem ad remedia ulteriora, decoctum ligni magis laudarem, quàm aliquod genus balneorum, quia Thermæ calefaciunt hepar, quod non minus curandum est, quàm ipse stomachus. Lignum, etsi quoque calidum, & siccum est, tamen ita alterari potest, ut remotis qualitatibus primis,

tantum

tantum operentur secundæ. Hanc enim ob caussam componuntur Medicinæ, ut inquit Auerroes 3. Colliget. Tolletur caliditas, si decoquatur in aqua Endiuiæ, adeo ut etiam febricitantibus exhiberi possit, & tamen remanebit uirtus secunda, roborabit uentriculum, & exiccabit totum corpus. Credo tamen, quòd aqua Thermarum quoque non esset inconueniens, si tempus pateretur, & tueretur hepar, & detur cum debitis conditionibus. Nunc uero tempus non est idoneum, poterit tamen bibere, si uidetur necessarium, sub Septembrem. Interea duo fierent, haberet familiaria, & in quotidiano usu aliqua, quæ continuo euacuarent, & diuerterent. Fierent cauteria in cruribus, ac teneret optimam rationem uictus, quæ nota est. Quibus si liberabitur, ut speramus, bene est, sin minus, erit de maioribus cogitandum, ac uel ligni decoctum, uel Thermæ exhibendæ.

De uertigine & paralysi diminuta, pro Doctore Veneto causidico.

Consilium XXVIII.

CASVS recitante Frisimelica: Conqueritur excelentiss. Vir, quod passus sit, & adhuc ex parte patiatur uertigines, quæ si perdurabunt apoplexiam facient. Ante aliquot annos discessit ex patria sua Foro Iulio, ubi uersatus est in legibus, petijt Venetias, ut ibi caussas ageret. Ante undecim menses, cum cœnatus esset laute, cum socijs ad aliquot horas naui circumuectus, domum redijt, & dormiuit: mane postea apparuit tumor, & dolor circa genu sinistrum, quem Medici suppurarunt, & ulcere facto curarunt. Cum per triginta dies ita stetisset, postea iterum subeundo magnos labores in causis dicendis, & per plures horas noctis circa urbem uectus, deuenit ad aliquot defluxus amaros, post quos ulcera in ore apparuerunt. Medici multa exhibuerunt, raro tamen dederunt caputpurgia, imò semel loto capite peius habere uisus est. Venit tandem ad ingentes uertigines, durantes per quinque aut sex horas, ita ut casurus esset & huiusmodi uertigines frequentes sunt, & crebro redeunt, superuenit tandem stupor, seu paralysis in brachio, & pede dextro, quæ satis molesta fuit. Catarrhus quoque descendit ei in os, qui apparebat tanquam glacies. Adhibita multa cura, & cum ab agendis causis desisteret, tandem uisus est opera Medicorum melius habere. Quærit modo, an denuo posit subire labores, & qua ratione: An uero quiescendum, & quæ ratio uictus sit ei usurpanda:

Suppositis symptomatibus, quibus iste Excellentissimus Doctor molestatur, quoniam fuerunt iam explicata, uenio ad id quod principaliter iste quærit à nobis: quærit enim curationem. Iste est scopus, quo deductus fuit ad nos. Volumus ergo curare Excellentiss. uirum, quid agendum: Primo debemus cognoscere causas suæ ægritudinis, quibus cognitis facile remedia administrabuntur à nobis. Vt autem eæ causæ cognoscantur, debetis primo scire, quòd causæ morbum facientes aut sunt intrinsecæ, aut extrinsecæ, aut ambæ. Intrinsecæ dicuntur illæ, quæ proueniunt à causa intrinseca, ut à mala temperatura membrorum, aut ab eorundem debilitate, extrinsecæ autem sunt illæ sex res non naturales, aër, cibus & potus, &c. Videamus à quibus causis dependeat morbus Excellentiss. Doctoris. Discurrendo primo per intrinsecas, uidenda est temperatura membrorum principalium, & primo hepatis. Video hominem satis carnosum esse, habentem bonum colorem, & ut ipse refert, passus fuit fluxum hæmorrhoidum. Ex ijs iudico hepar ipsius esse temperatum: non dico temperatum temperatura illa æquali, sed accedit maxime ad illam temperaturam: uerum si declinat, declinat per calidum aliquo pacto. Declaratur, quia uideo hominem habere colorem nigrum, similiter pilos nigros, & reliqua, quæ attestantur super caliditate hepatis adurente & exiccante, uerum ista discrasia per calidum non est magna. Accedamus ad uentriculum, audio ipsum bene concoquere, similiter non pati aliquos dolores in ipso, & breuiter

exercet rectiſsime ſuas operationes. Et quia ab operationibus cognoſcuntur potiſsime diſcraſiæ membri, ideo teneo uentriculum eſſe bene diſpoſitum, & recte ſe habere. De corde: cor eſt ſpiritibus refertum, potens ualde, & calidum, cuius ſignum eſt, quòd ipſe eſt firmus, ſtabilis in ſuis operationibus, magnanimus, & alia habet quæ indicant cor eſſe calidum, ac ſpiritibus refertum. De cerebro: credo, & re uera ita eſt, cerebrum ipſius eſſe optime diſpoſitum, ſimiliter recte ſuas operationes moliri: nam audio ipſum habere memoriam tenaciſsimam, ſimiliter eſſe oratorem, & quòd optime diſcurrit, & orat in cauſis ſuis agendis, & breuiter, iſte cerebrum habet ſatis temperatum, atq; nullam diſcraſiam patitur. Audio autem ipſum habere debilitatem uiſus, ita quòd cum prope eſt perſpicaciſsime intuetur, à longe uero non ita recte, hoc non debet referri ad malam cerebri diſpoſitionem: nam ſtat cerebrum optime ſe habere, tamen oculos quandoque eſſe affectos, aut ratione organi, aut ratione conſuetudinis: ratione conſuetudinis, quia & hoc contingit ut plurimum in hominibus ipſis literatis, uti ipſe eſt: iſti enim quia ſtudendo tenent libros prope oculos, taliter quòd ex continuo illo uſu uirtus ipſa oculorum, & natura ipſa ex tali conſuetudine aſſueſcit in tali uiſione prope: quare fit ex tali conſuetudine, homines hos prope acutius intueri, quàm à longe, quia cum à longe uidere non ſit oculus aſſuetus, tunc debilitantur ſpiritus, & non poteſt longe intueri: & hoc, ut dixi, ſtudioſis, ac literis deditis ſolet euenire. Poteſt etiam ratione organi prouenire: nam ſunt aliqui habentes oculos eminentes, ſimiliter oculos ualde nigros: ex tali eminentia, & ex tali immoderata nigredine longe non poſſunt uidere, poteſt etiam contingere propter ſpiritus claros admodum & paucos. Ad rem ergo. Tametſi Excellentiſsi. Doctor habet quod à longe uidere non poteſt, prope uero poteſt, non propter hoc debemus arguere cerebrum eſſe affectum, cum optime ſuas operationes exerceat: ſed, ut dixi, poteſt prouenire iſta debilitas uiſus in hoc Excellenti Doctore à duabus illis cauſis, ſiue hoc proueniat à prima, ſiue à ſecunda, non refert: hoc unum eſt, quòd non prouenit à cerebro. Habetis hucuſq; membra omnia principalia eſſe bene affecta. Et quia diximus in principio, quòd morbus poteſt à duabus cauſis prouenire, aut à cauſa intrinſeca, aut extrinſeca. A cauſa intrinſeca credo morbum hunc in iſto Excellentiſſ. Doctore non prouenire, quoniam (ut dixi) membra omnia intrinſeca principalia recte ſe habent. Quòd ſi dependet à cauſis intrinſeca, tantum ab iſta prouenire, uidelicet ab hepate, quod cum ſit calidius quàm oporteat, & conueniat ſuo temperamento, poteſt inflammare humores, & maxime illos qui putrefactioni ſunt obnoxij: iſti enim mediante caliditate hepatis poſſunt alterari & putreſcere, & ex ipſis eleuari fumi, petentes caput, qui faciunt talia ſymptomata, uidelicet uertiginem, paralyſim illam diminutam in brachio ſiniſtro, & in pede ſiniſtro: ſimiliter abſceſſum in facie, uidelicet in parte dextra faciei: ſimiliter iacturam illam gingiuarum, & alia ſymptomata enarrata. Sed illa cauſa ex ſe non poſſet hoc facere, niſi cauſæ extrinſecæ adfuiſſent. Et quòd proueniant à cauſis potiſsime extrinſecis iſta ſymptomata, uidelicet ab ipſis omnibus non naturalibus, declaratur primo ex aëre. Nam audio iſtum Excellentiſſ. Doctorem dereliquiſſe ſuam patriam, ubi aër frigidus eſt & ſiccus, & montanus, & acceſsiſſe Venetias, ubi aër eſt calidus & humidus & paluſtris. Quantum potuerit iſta aëris mutatio, nullus ignorat: Nam fuit principaliſsima cauſa iſta iuncta cum reliquis cauſis extrinſecis offendendi: aër enim immutat mirum in modum corpora noſtra, cum continue attrahatur: & notum eſt quid dixerit Galenus de aëre in 2. Artis paruæ, ubi uſus fuit hoc uocabulo Exterminare, quaſi innuerit alterationem & damnum impreſſum in corporibus noſtris: & ita aër fuit in cauſa ſymptomatum. Secundo, cibus & potus. Audio hunc excellentiſſ. Doctorem, quando fuit cum ſocijs, ultra modum crapulatum eſſe, & bibiſſe, ſimiliter comediſſe cibos diuerſæ ſubſtantiæ, Ex iſta crapula ergo (re uera ita eſt appellanda) fuit facta putrefactio illorum ciborum, ex quibus fumi eleuari, ac cerebrum petentes, potuerunt facere hoc apoſtema, & abſceſſum, & reliqua ſymptomata. Deinde motus & quies. Audio hunc Magnificum

uirum

virum perambulasse satis per Venetias, & etiam in cymba cum socijs permansisse detecta, & aërem illum captasse, cuius signum est quòd statim fero hora 2. noctis reuersus est domum, & incidit in illum abscessum ingentem, similiter in uertiginē, & paralysim illam diminutam. Similiter somnus & uigilia fuit in causa: nam audio istum, cum uigilandum est, dormire, cum dormiendum, uigilare: nam ipse fessus ex causis agitatis, quandoque noctu non poterat dormire. ita hæc permutatio uigiliarum & somni potuit etiam esse causa. Similiter accidentia animi ipsa: fuit solicitus in illis causis peragendis: & quantas ipsi Iurisconsulti patiantur solicitudines, & animi affectus, nullus ignorat, & maxime Venetijs, ubi fiunt tot motus, & tot labores in causis peragendis. Similiter inanitio & repletio: hęc fuit etiam potissima causa, eo quia (ut ipse dicit) sunt multi dies quòd ipse non egessit, imò ut solitus erat, nihil egerebat. Ista retentio facta an possit generare uapores malos, nō nos latet. Præterea permutauit consuetudinem: ipse enim solebat comedere horis consuetis, tamen non obseruauit hoc: imò aliquando hora prima noctis cœnabat, aliquando tardius, aliquando citius. Et ita uidetis, quomodo omnes causæ extrinsecæ concurrunt ad hanc ægritudinem. De causis intrinsecis sola illa caliditas hepatis (ut dixi) est. Habemus hucusque causas. Quid est agendum? curandus est morbus, quomodo curatur morbus? curatur remouendo causas; quænam fuerunt causæ? fuerunt omnes enarratæ: illæ ergo remouendæ. Quid ergo agendum? ego maxime consulo, ut uelit aërem ipsum permutare: nam ex permutatione aëris refrigerabitur corpus, quia consuetum aërem sentiet. Ista est potissima cura ad remouendum morbum hunc, scilicet permutare aërem. Deinde in cibo & potu debet se moderare, sumendo optima cibaria, similiter in debito tempore, animi affectus omnino repellere, dormire quando dormiendum, uigilare quando uigilandum. De euacuatione: ego non auderem fortiter euacuare, quia nūc sumus in æstate, iam mensis Iunius transactus est. Ideo auderem tantum in lenitiuis, dando cassiam cum rhabarbaro, aut cassiam tantum, florem dico: ista enim maxime præstarent, quia tenebimus ipsum corpus lubricum, & hoc maxime debemus quærere. Nam, ut retulit mihi sua Excellentia, quando accessi ad cubiculum, conquerebatur de ista repletione, & dicebat se ex ipsa maximum detrimentum sentire: ideo bonum est uti cassia, ut corpus mundum & lubricum teneatur: & si nollet ita sæpe uti cassia, poterit mane assumere brodium, in quo sit decocta mercurialis, & beta, & aliquid passularum: istud enim lubricat corpus, & facit egerere ualde, ut dicit Galenus in 5. de tuenda sanitate, sanguinis missionem omnino iudico fore conuenientissimam. Nam eius natura, indicat et indicauit, quòd indiget crebra sanguinis missione, quoniam ipse habet fluxum illum hæmorrhoidarum, & nondum est repressus, quod mihi maxime placet, ideo sinerem ipsum defluere, & adiuuarem, si non defluat, est enim sententia illa Hippocratis, Vndecunque natura repit, eo ducere oportet, si natura demonstret locum conuenientem, quo ipsa facile exoneratur, quare cum uolumus sequi illam uiam, non debemus desistere, & ita prouocare hæmorrhoidas. Postea uellem ut fierent duo cauteria, & si non duo, saltem unum in crure sinistro, ubi habet paralysim illam diminutam: neque impediret hoc cauterium naturam, ut non faceret diuersionem. Et ita habebimus diuersionem maximam, tum per cauterium, tum etiam per hæmorrhoidas: quā diuersione, ut dixi, maxime indigemus, eò quia materia est in capite, & fuit causata ex illis causis dictis extrinsecis. Similiter causata fuit (& hoc dereliqui) ex clamore. Quantum possit uociferatio ad replendum caput uaporibus, unusquisque manifeste uidet: isti enim declamatores, fiunt rubicundi, & oculi etiam inflammantur. Et ita quia in causis actitandis ipse multum clamabat, ea propter facta est inflammatio: & ita diuersio necessaria est: quare cauteria summopere laudo. Et ita agerem hac æstate, lubricando corpus cum omnibus dictis, aut cum zucharo rosato recenti: dico recenti, quia recens maxime lubricat, non commiscendo aliquid. Et si isto zucchero posset lubricari, mihi maxime placeret, quia ex isto haberemus tria, uidelicet corroborationem capitis, uentriculi, & euacuationem fæcum: sed si hoc non præstet, curetur prædictis. Veniente autem autumno, tunc poterimus

terimus concoquere materiam, & euacuare cum pharmacia, & præsertim cum illa confectione hamech : illa enim mouet humores adustos, & ipsos euacuat, & alijs pharmacis poterit uti secundum humores peccantes, quod cognoscendum illis medicis tunc curantibus derelinquo. Deinde ego corroborarem caput cum caputpurgijs, & ea pararem ex rebus exiccantibus, & resoluentibus. De materia ista, quænam sit materia faciens hunc morbum, an calida, an frigida. Dicam duo uerba. Illi Excellentissimi Medici in hoc fuerunt discordes. Aliqui dicunt quòd erat materia frigida, aliqui calida. Ista est disputatio de lana caprina, eò, quia clarum est quòd sit calida : patet, quia salsa est, erodit gingiuas. Et ita dico, ut etiam dicebat Excellentissimus Doctor, quòd materia est calida & frigida mixta scilicet : & ita si duæ illæ opiniones in unum redigantur, fiet una opinio. Et utranque opinionem saluabimus. Dicam duo uerba de prognostico. Morbus iste curabilis est, non tamen est contemnendus : quia si contemnatur, augebitur continue: quare fiet apoplexia, aut epilepsia, aut paralysis in toto corpore perfecta, ideo non sunt dandæ induciæ. Hæc pauca uolui breuiter dixisse, quæ per Excellentiam uestram erunt iudicanda.

Ad spasmum, ex retentione urinæ, & Vigilijs.

Consilium XXIX.

NOBILIS quidam Vicentinus, ex inordinato regimine in cibo & potu, ante nouem annos in ophtalmiam inciderat, cum exulceratione crurum, curatus á Frachanzano, & nihilominus inordinatissime uiuens, ex cibis crassioribus & multo usu casei, quo mirifice delectabatur, in calculum incidit satis grauem, ut subinde excerneret lapides ; iam demum, ante mensem, incidit in omnimodam suppressionem urinæ, ita ut intra mensem totum, uix sex cyathos urinæ emiserit, quanquam multa fuerint exhibita, ut syrupus de radicibus, & Daucus Creticus. Cum per sedecim dies autem integros nihil omnino urinæ reddere posset, nunc per tres dies rursus habuit urinam tam crudam & turbidam, ut mirari aliquis merito posset, porro per nouem dies continuos uigilauit, ita ut in conuulsionem totius corporis, cum febri & amissione uocis inciderit, & nunc patitur continuam contractionem omnium membrorum. Habuerat autem ante aliquot dies uomitum copiosum ex materia pituitosa, & biliosa, ac item fluxum uentris. Cum igitur tantum esset periculum, petijt deliberationem reijci in crastinum, sed tum, ut modo etiam aliquid adhiberetur : est clystere ordinatum.

℞. Centaurij minoris
Anethi
Camomillæ — ana M. 1.
Parietariæ M. 2.
Fiat decoctum in iure pulli, deinde addantur
Olei Anethini ℥ 3.
Mell. ros. ℥ 2.
Hieræ picræ ʒ 6.

Misceantur pro clystere. Deinde actum est de phlebotomia. Montanus omittere malebat, propter tempus frigidum, & uirtutem oppressam à materia crassa, & frigida. Sed quia Frachanzanus, & alij urgebant, qui ex prioribus uisitationibus uirtutem constare affirmabant, illis quantumuis inuitus concessit, quod non sit præstantius remedium in spasmo, quàm missio sanguinis, si uirtus & reliquæ circumstantiæ concedant. Vngatur autem totum corpus cum hoc unguento.

℞. Olei

℞. Olei Anethini ℥ 2.
Chamæmelini ℥ 1.
Olei de spica simp. ℥ 2.
Adipis anserini, sine sale ℥ 1.

Misce, & fiat linimentum. Et quia de singulari cordis dolore conquestus est, ordinauit hoc pro corde linimentum.

℞. Specierum cordiali ʒ 2.
Vnguenti rosati Mesuæ recentis ℥ 1.
Ambræ
Musci ana G 1. Misce.

Ad confortandum cerebrum iusserunt inspergi hunc puluerem capiti.

℞. Ladani electi ʒ 4.
Spicæ
Stœchados
Maioranæ
Rorismarini
Asari ana ʒ 1.

Puluerizentur minutissime, & inspergantur capiti. Pro potu hæc accipiat.

℞. Cinnamomi electi ʒ 2.
Anisi ℥ 3.
Sacchari ℥ 3.

Decoquantur in aquæ communis ℔. 6. ad horam integram, & bibat. A uino abstineat, diæta utatur tenuissima, & attenuante. Montanus metuebat secuturam apoplexiam, idq; factum est eo uesperi: & paulò post mortuus est.

De Vertigine & Epilepsia.

Consilium XXX.

Rimo, Luna crescente exhibuit Cassiam, postea detraxit sanguinem ad ℥ 10. ex uena communi dextri brachij. Deinde exhibuit seq. syrupum.

℞. Syrupi de Cichorio Nic. cum Rhabarb. ℥ 1.
Syrupi de betonica
Mellis rosati ana ℥ 2.
Decocti sequentis ℥ 4.
℞. Pæoniæ G. 50.
Radicum Pæoniæ N. 4.
Betonicæ M 1.
Caryophyllorum
Rosarum rubearum
Sand. Citrinorum & rub. ana ʒ 4.

Inuoluantur ista aromata contusa grosso modo, in panno lineo, & decoquantur simul cum Pæonia, & Betonica, secundum artem, in duabus ℔. aquæ, ad consumptionem tertiæ partis: Deinde colentur & exprimantur. Finitis his syrupis, utatur hac medicina.

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Trochis. Alahandal G. 10.
Syrupi rosati solutiui ℥ 2.

Misce, fiat potio, detur in aurora cum custodia.

Pro purgatione peculiari ter in mense sumat, una hora ante cœnam, pillulas è sequenti pasta.

Rhabarbari electi		ʒ s.
Caryophyll.		
Cinnamomi	ana	℈ 2.
Aloes		ʒ 4.
Agarici electi		ʒ 3.
Sem. Paeoniae		ʒ 1. s.

Misce, cum melle rosato, fiat Magdaleon, de quo sumat ʒ 1. singulis uicibus. Sumat etiam interdum una hora ante cibum Myrobalanum Chebulum unum cõditum. Item interdum mane, ter in septimana, tribus horis ante cibum, utatur infra scripto Electuario:

℞. Scyllae assatae, & praeparatae secundum artem	℥ 2.
Seminis Paeoniae puluerizati	℥ 1.
Mellis optimi, colati, & despumati	℔ 1.

Misce, & fiat Electuarium ad usum. Item collo suspendat radicem uerae Paeoniae Masculae.

Pro Puella Epileptica.

Consilium XXXI.

℞. Floris casiae	℥ 1.
Specierum Hierae simp.	ʒ 2.

Cum Saccharo fiat bolus. Postea utatur syrupo septies.

℞. Oxymell. Scyllitici		
Syrup. de Betonica	ana	℥ 1.
Aquae Paeoniae		℥ 3.

Deinde sumat medicinam ex confectionis Hamech ʒ 4. Syrupi rosati solutiui ℥ 4. cum aqua Paeoniae. Postea, quando uult in septimana, tribus horis ante prandium accipiat ℥ s. de Electuario sequenti.

℞. Mithridati optimi	℥ s.
Sacchari rosati	℥ 3.
Seminis Paeoniae	℥ 1.
Limaturae cranij humani	ʒ 6.
Syrup. de cortice Citri	q. s.

Misce. Item in septimana, loco syrup. mediam scutellam bibat brodij pulli, cum ʒ. 2. infra scripti pulueris.

℞. Limaturae Cranij humani		
Seminis Paeoniae	ana	ʒ 1. s.

Fiat puluis, & misce. Si non uelit uti Electuario suprascripto, sumat eius loco mediam unciam mellis Scyllitici. Laudarem & fontanellas factas in loco consueto, si uelit, caput lauet in septimana semel, injiciat in lixiuium radicem Paeoniae, Maioranam, Stoechados folia, rosarum rubearum, folia lauri, cum una drachma boni Agarici, siccet pannis mediocriter calidis, & custodiat se ab aëre.

Pro illustri Comite à Polhein Germano, Epileptico.

Consilium XXXII.

EX structura capitis Illustrissimi Domini, atque ex multis excrementis, nemo non potest iudicare cerebrum illud humidissimum esse, plurimaque redundare pituita: quod facile etiam indicant omnes operationes animales, atque alia signa omnia: ubi postea accesserit pessima uiuendi ratio, non absque ratione consecuta fuerunt pessima accidentia, & praecipue epilepsia,

lepsia, quæ proprie consequitur talem temperaturam cerebri: Cum ergo tum naturalis corporis habitus, tum mala uiuendi ratio ad morbum tum generandum, tum alendum conspirent, meminerit, si modo Illustrissima sua Dominatio suæ ualetudinis curam habuerit, omni conatu utrunque emendare, malam scilicet uiuendi rationem, malamque cerebri temperaturam. Quæ quidem præstare non poterit pauco quodam tempore, abstinens etiam ab his, quibus nocumento affici possit. Ideo perpetuo indicenda est illi talis uiuendi ratio, quæ simul & possit morbum, & naturalem corporis constitutionem in contrarium uertere. Primum igitur studebit, ut deligat aërem in quo degat, quam maxime siccum. Calidior etiam eligendus esset, si regio eius pateretur: sed illum saltem eligat, qui quam minime frigidus iudicetur. Humiditas autem aëris quam maxime cauenda est. Valles igitur concauas, paludosaque loca, & quæ à uentis minime difflari possint, euitet: non tamen propterea uentis caput est exponendũ, Austro præcipue, & Boreæ: alter namque excrementitio humore caput replet, alter intenso frigore constipat, comprimit, concoctionesque omnes impedit, unde obstructiones oriuntur. Serenas igitur temperatasque regiones quam maxime expetat, ubi neque montium asperitas, neque uallium depressa inæqualitas, neque paludes, aut stagna, aut uastitates, aut syluæ intercedant: sed eligat amplas planities libero sole, & ab omni euaporatione quã maxime immunes. Nocturnũ etiam aërem effugiat, neque loca inhabitet terrena, neque fenestris apertis dormiat, etiam si feruor æstatis accedat. Vbi frigus uel uenti regionem occupauerint, quod euitari non possit, tunc caput congruis operimentis est tegendum, auresque & ceruix, & totus thorax ab omni frigoris iniuria præcipue defendi debent. Nec minus studebit, pedum ne frigiditatem patiatur: pedum enim frigiditas cerebro ob rectitudinem non mediocriter consentit. Vbi ergo corpus ita optime munitum fuerit, ut possit & humiditati, & frigiditati aëris, & omnibus importunis uentis resistere, tunc curabit ne accidentibus animi molestis aliquo modo affligetur: cerebrum enim ex illis quam maximo afficitur nocumento. Iram igitur, tristitiasque omnes tanquam pestes effugiat, & quietem animi quærat, iucunde uiuat, cum amicis lætetur, unde etiam cauebit a solitudine. Recedat ab eo prorsus diuturnus somnus, præcipue meridianus & matutinus: meridianus enim generat, matutinus retinet capitis omnia excrementa. Surgat igitur in diluculo, & intra cubiculũ suum se continens, deambulando, & corpus congruis motibus exercendo, caput etiã pectendo, quærat omnia capitis excrementa tum per palatum expuendo, tum per nares, tum per aures etiam excernere. Quæ ubi pergit, tunc ad exercitium corporis se conferat, quod quidem suaue molleque esse debet, & in quo præcipue caput non agitetur, sed crura potius & inferiores partes moueantur acrius: in aëre tamen hoc erit faciendo temperato. Quod si regio, uel aëris constitutio, aut anni tempus prohibeat, intra proprios lares, atque intra cubiculum etiam se exercere poterit: neque enim exercitium singulis diebus est intermittendũ: quod sicut molle suaueque esse præcipimus, ita etiam longum statuimus, ut longitudo expleat, quod mollities præstare non potest. Et si exercitium aliqua occasione prorsus impediatur, exercitij loco frictiones longas toto corpore fieri oportet, omisso tamen capite. Deinde enitatur, ut secundum ciborum proportionem quotidie etiam egerat excrementa conuenientia, tum per aluũ, tum per urinam: maxime enim studere debet, ne excrementa retenta caput suis malis uaporibus repleant. Vbi igitur natura in hoc satisfecerit, bene erit: ubi deficiet, tũc artificio suppleatur, cõmodissimumque & præsentaneũ remedium, & ad hunc usum instrumentũ erit clysteriũ: maxime enim auertit à capite, confertimque & subito expurgat sine aliqua molestia. Clysteres aũt sint ex betæ, maluarum, furfurisque decocto, addito oleo & sale, & ℥ 3. mellis rosati. Quod si clysterem non ita facile assumpserit, utatur ante cœnam ℈ 1. optimæ aloes ad formam pillulæ redactæ, hora una ante cœnam, bis aut ter in septimana, si ita res exegerit: nam hoc remedium auertet à capite uapores omnes, prouocabit urinam & alia excrementa, aperiet obstructiones uenarum, corroborabit uentriculum, & uegetabit calorem innatũ: hæc enim omnia efficacissime præstat aloes usus. A Venere quam maxime

maxime abstinebit: nam ab antiquis omnibus, præcipue ab Hippocrate medicorum principe, Venerem nihil aliud esse quàm breuem epilepsiam, proditum est. Superest uiuendi ratio circa cibum & potum, in quo maxima eius curationis portio consistit: ex cibo namque & potu generantur humores, ex humoribus obstructiones, ex obstructionibus epilepsia. Curandum igitur est, ut humores boni generentur, & non boni tantum, uerum etiam quantitate moderati: redundantia namque humorum, etiam si optimi fuerint, pessimos generat morbos, inter quos epilepsia quoque, & apoplexia numerantur. Cauere igitur oportet à cibis tum qualitate, tum quantitate peccantibus. Sed & multitudo ciborum uel uarietas uitanda est: neque enim in uarietate contingere potest, quin & plus sumatur alimenti, quàm oporteat, & deinde cum assumptum est, ob naturarum diuersitatem & contrarietatem non corrumpatur, & putrefiat. Vnico cibo contentus erit, idque horis consuetis. Cauebit diligenter, ne cibum assumat, nisi priorem concoxerit: ideo ad mensam non accedat, nisi uera fames coëgerit. Et propterea non malum erit, si quando omnino etiam abstinebit à cibo: id enim natura sæpe exigit, ut quod assumptum est, decoquat atque distribuat. Prandium sit & cœna inter se proportione correspondentia, ut ex tribus partibus cibi uigintiquatuor horarum, pars una sumatur in prandio, duæ uerò partes in cœna, ita tamen ut post cœnam leuiter & suauiter deambulet, neque prius cubitum eat, quàm duæ saltem horæ à cœna peractæ fuerint. Cauebit, ne inter prandium & cœnam, & horam decubitus, aliquid prorsus bibat, siue uinum, siue aqua fuerit: neque etiam aliquid comedat, siue sint fructus, siue aliquid aliud genus edulij: omnia enim hæc summopere nocebunt, & coctionem impedient. Abstinebit præcipue ab omni genere carnium antiquarum, sicut sunt bubulæ, caprinæ, & castratorũ ueterum: à carne porcina cuiuscunque generis, siue recens, siue salita fuerit: ab omnibus palustribus auibus, sicut sunt anseres, anates: à coturnicibus, quas Itali Qualias uocant, habent enim innatum quendam & naturalem consensum ad epilepticos motus excitandos. Cauebit ab omni piscium genere, præcipue tamen à palustribus & anguillis, & ab his quas Tencas uulgo uocant: ab omnibus pastilibus, lacticinijs, cibarijs frictis in sartagine, à fructibus, præter ficus & melones, quos tamen in pauca quantitate, nec quotidie, concedimus: à caseo, ab ouis duris, ab omnibus acetarijs, præcipue herbarum crudarum, & maxime lactucæ, & tandem ab omni eduliorum diuersitate: à uinis quoque omnium generum, hoc enim præcipue placeret. Sed si aliquod uinum bibendum est, sit illud pauciferum admodum, & bene dilutum, albũ, & in paucissima quantitate. Quantum uerò ad medicamenta alia, laudo per aliquot subinde annos autumno & uere purgetur: purgatio autem sit huiusmodi:

℞. Floris cassiæ ʒ 10.
Specierum hieræ simp. ʒ 2.

Cum saccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium. Item:

℞. Oxymellis scillitici
Syrupi de betonica ana ℥ 1.
Aquæ pæoniæ ℥ 3.

Misce pro uno, & sic pro alijs septem. Post ultimum syrupum die immediate sequenti accipiet infra scriptam medicinam mane in aurora cum custodia:

℞. Confectionis hamech ʒ 3.
Corticum radicum ellebori nigri ℈ 1.
Syrupi rosati solutiui eiusdem anni ℥ 3.

Cum aqua pæoniæ fiat potio, sumenda in aurora cum custodia. Deinde:

℞. Sacchari rosati ℥ 4.

Sumat ℥ s. hora una ante cibum, bis in die. Et hoc pro euacuationibus tam autumni quàm ueris. Medijs uerò temporibus utatur ter uel quater etiam in mense pilulis infra scriptis, sumendis una hora ante cœnam ad pondus ʒ. 1, uidelicet:

℞. Semi-

℞. Seminum pæoniæ ʒ 1.
Garyophyllorum
Nucis muſcatæ ana ʒ ſ.
Rheubarbari electi
Aloes ſucco citrini
Agarici præparati ana ʒ 2.

Puluerizentur omnia per ſe, & miſceantur: deinde aſpergantur ſucco roſarum puro, & permittantur exiccari, & ita iteretur ſepties: deinde cum oxymelle ſquillitico fiat magdaleon, de quo fiant pillulæ tres ſingulis uicibus, ex ſingula ʒ 1. & reformentur cum oxymelite ſquillitico. Item utatur frequentiſsime electuario infra ſcripto bis aut ter etiam in ſeptimana, & deglutiat ſingulis uicibus cochlearia duo, tribus horis ante pran dium.

℞. Oxymellis ſquillitici ℥ 2.
Mithridati optimi ℥ 1.
Succi radicis pæoniæ recentis ʒ 3.
Seminum pæoniæ
Seminum citri ana ʒ 2.
Puluerís cranei humani ʒ 2. ſ.
Sacchari roſati ℥ 4.

Miſce cum ſaccharo ſiue Iuleb roſato, fiat lambitiuum. Item quandoque ubi electuarium faſtidierit, ſumet ʒ 1. infra ſcripti puluerís in brodio pulli circa auroram:

℞. Seminum pæoniæ
Puluerís humani cranei ana ʒ 3.
Garyophyllorum
Nucis muſcatæ
Seminum citri ana ʒ 1.

Miſce, & fiat puluis, qui ſeruetur ad uſum. Duo autem cauteria in cruribus continue teneat aperta, & pro his dilatandis loco puluerís utatur unguento hoc:

℞. Vnguenti Aegyptiaci ℥ 1.
Lithargyrij ℥ ſ. Miſce.

Et cum huiuſmodi ratione uictus & remedijs cum diuino auxilio probabile eſt, ſuam illuſtriſsimam dominationem conualituram. Efficaciora remedia uti minime neceſſaria omittimus, faxit Deus, ne illis indigeat. Succeſſum uerò morbi reſcire ſubinde deſideramus. Caput poterit abluere ter & quater etiam in menſe ante cœnam, atque eo die ſe contineat in ædibus, cuſtodiendo ſe à uento & à frigore. Lixiuium quo ſe abluet, tale erit. Primo conficiat lixiuium dulce ex cinere ſalicum uel uitium, deinde accipiat huius lixiuij quantitatem pro una ablutione neceſſariam, & in ea decoquat maioranam, betonicam, aſarum, & ʒ 1. agarici optimi in panno lineo inuolutam, quam poſtea exprimet diligenter, & cum lixiuio caput abluet, ut dictum eſt, adhibito ſapone odorato.

Pro eodem regimen ante Thermas, in Thermis & poſt Thermas.

Conſilium XXXIII.

℞. Floris caſsiæ ℥ 1.
Specierum hieræ Gal. ʒ 2.
Miſce cum ſaccharo, fiat bolus. Item:

℞. Syrupi de Cichor. Nicol. cum Rhabarbaro
Oxymellis Scillitici ana ℥ 1.
Aquæ Betonicæ ℥ 4.
Miſce pro uno, & ſic pro alijs.

℞. Con

℞ Confectionis hamech ℥ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 4.

Cum aqua fumiterræ, fiat potio, danda in aurora cum custodia.

℞. Mithridati ℥ s.
Sacchari rosati ℥ 3.
Syrupi de corticibus citri q. s. Fiat mixtura.

Hoc Electuario usus per interualla est, pro præseruatione, sæpius etiam aloes pillulas deglutiens, uespere, ante cœnam, donec Thermarum tempus adesset: Tricesimo Maij die, ad Thermas missus est cum hoc regimine. Vt caueat ab aëre humidiori, à pluuijs & uentis maximis, cum uel aquam biberet, uel ex balneo lotus rediret, quo tempore aër apertos facilius poros penetraret. Mane semper in ortu Solis surgat, sicut in Thermis consuetum est fieri, & ibi redditis excrementis, post integram horam, cum iam Sol lumine suo aquam attigit, & humiditatem nocturnam calore suo depulit, ualidioremque in operando aquam reddidit, curet sua dominatio afferri aquam à fonte, & ibi paulatim obambulando bibat, usque ad tres aut quatuor cyathos, quos nunquam excedat, nec aquam in sequentibus horis aliam bibat, nisi priorem antea reddiderit: & postquam bibit, se exerceat, ac, si serenum est cœlum, & sine uento: ipse ad fontis scaturiginem accedat. Nam aër ipse apertiones obstructionum adiuuat. Ieiunabit autem post aquæ potum, per quatuor horas, & postquam operationem suam expleuit, ad prandium accedat, quod ex cibo tenuiore, facilisque concoctionis paratum sit, cum propter potũ uentriculus debilitatus, multitudinem cibi ferre nequeat. Poterit etiam comedere alternis diebus, ouum recens, in aqua coctum, sorbendo uitellum sine albumine, postea brodium pulli, cum modico carnis, de capreolo, aut uitulo iuuene, non ualde salito, semper cum appetitu desinat, & caueat omnes cibos dulces, calidos, pingues, crassos, difficilioris decoctionis, quia obstructiones augere possunt. Columbas, conturnices, omnia fricta & salita, quæcunque item ex aceto, lacte, piscibus, atomatis facta sunt, & omnia genera fructuum, uitet. Post prandium, in maximis caloribus Solis, in camera oblectetur cum socijs ludendo, aut aliud aliquid agendo, quod somnum impediat, qui ei omnino fugiendus est per quatuor horas post cibum, donec cibus in uentriculo digestus, & per membra distributus sit. Neque se exerceat, ne crudus cibus à membris attrahatur, & nouæ obstructiones fiant. Vacuo uentriculo, ad aquas ipsas accedat, & ibi in uase, uel loco bene cooperto, ad collum usque in aquis sedeat: prima die per dimidiam horam, secunda die per dimidiam, cum quatta parte horæ, & sic ascendendo, donec per integram & horam dimidiam ibi manere possit, quod tẽpus nunquam excedat, ne nimium uires fatigentur. Post balneum in camera bene clausa, & ab omni uento libera, bene abstergatur pannis linteis calidis, uel etiam dimidiam horam in lecto quiescat, sine somno tamen, & si tum sudaret, esset eo melius. At tum iterum calidis pannis absterfus bene, induatur uestibus, etiam calidioribus, ne aër amplius iam rarefacto corpore penetrans febrem illi excitet. Obambulabit in loco aliquo amœno, uel si uentus, & cœli intemperies impedient in cubiculo suo, cõtra omnes flatus munito. Dum in ipso balneo est, nihil bibat, neque comedat, multas ob causas. Esset in primis necessarium, semper etiam tertio uel quarto die aquam mutari. Videmus enim, licet semper affluat alia, tamen nisi loca balneorum eluantur, aquam ipsam naturalem calorem amittere & uirescere, ita ut quasi mutata & corrupta uideatur. Vespere autem id semper fieri debet, quoad horam debitam iterum repleatur, & refrigeretur. Post ambulationem uespertinam, cum dimidia hora quieuit, cœnabit, & comedet duo oua, iniecta & cocta in aqua, sine putamine, cum modico, aut nullo sale, uel ex iure pulli, cum modico pane, & bibat aquam suam coctam ordinatam, uidelicet ex Aniso, & parum Cinamomi per dies quinque uel sex, ut uideamus, quæ iam natura & uirtus corporis pati possint. Pro eo enim reliqua augeri aut moderari necesse erit. Elapsis diebus aliquot, ut ad guttam deueniat uelim, quam accipiat super suturam coronalem, in dorso iacens, seu inclinatus potius, ut ad posteriores partes corporis aqua defluat. Velim autem

lim autem, ut singulis diebus potum aquæ acciperet, ut supra ordinatum erat, & postea elapsis horis duabus, acciperet guttam per unam horam, aut minus, secundum quod posset pati, post horam unam uel duas pranderet, modo præscripto. Inde ad duas uel tres horas, cũ alij ad guttam redire solent, redeat & ipse, & per horam accipiat, deinde per aliam horam quiescens, balneum ingrediatur, ac se lauet per horam, ac reliqua agat, eo ordine, quo supra. Hoc regimine usus, bibit aquam duodecim diebus, lauit se tredecim horis, accepit guttam sedecim horis, & inde Patauium reuersus est. Vt redijt: D. Montanus cauteria duo in cruribus loco solito apponi curauit. Ea, ut facilius aperta teneret, Chirurgus laminas ex argento cum hemisphærio perforato fecerat, pilei figura, sed ea nimium inferebant dolorem, quare ex ligno Hederæ globulos fieri curauit, quos imponebat, supponendo folium Hederæ, si non adesset inflammatio, cum unguento magistrali, aut si appareret, iubebat folium Plantaginis imponi, aut Solani, cum eodem unguento. Fit autem illud hoc modo.

℞. Vnguenti de cerussa ℥ 1. s.

Misce ad ignem, & postea in petia extende, & appone. Pro immunditie intus auferenda uelim inspergi farinam hordei: prohibet enim ne generetur caro, & ne globuli dolorem inferant. Si autem nimium cresceret caro, imponat spongiam, factam in modum globuli, & imbutam alumine usto, per duos uel tres dies, uel loco Aluminis usti, utatur unguento Isidis, ut fiat globulus ex Bombace: uel spongia, & in eo unguento bene intincta, imponatur per noctem. Quòd si hæc leuiora nascentem carnem non prohiberent, utatur sequenti, & applicetur prædicto modo.

℞. Vnguenti Aegypt. ℥ 1.
Lythargyri ʒ s.

Misce. Hæc facta eo tempore sunt, & ille perseuerans in debito regimine uictus, & abstinens à uino, liber fuit per tres menses à morbo. Sed sub autumnum, aut quia in uictu peccarat, aut quia tempus frigidius aduenerat, uel ex utroq;, iterum redijt malũ, eam ob causam Montanus eum subito purgare cœpit, & primo dedit iterum.

℞. Casiæ ℥ 1.
Specierum Hieræ simpl. ʒ 2.
Cum saccharo fiat bolus. Postea:
℞. Syrup. de Betonica,
De Stœchade ana ℥ 1.
Aquæ Boraginis ℥ 3.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Horum cepit 12. & illi medicinam exhibere uoluit.

℞. Trochis. Alahandal G. 12.
Confectionis hamech ʒ 4.

Cum saccharo fiat bolus, inuoluaturq; in nebula, & detur mane cum custodia. Hunc bolum cum accipere deberet, & abhorreret nauseabundus, & differret usq; ad horam decimamquartam, relapsus in morbum, duos paroxysmos habuit, sed leniores, fortasse ex medicamento. Vocatus Montanus iam peracto paroxysmo, iussit ut nucem muscatam in ore teneret, & smaragdum alligaret ita pectori, ut gemma respiceret regionem cordis. Diæta quoq; exquisita uteretur. Altero uesperi, bolũ quem morbo præuentus non acceperat, in clysteri immittere iussit, & exhiberi uesperi, hora ante cœnam. Mane uerò eundem bolũ renouari & accipi iussit. Hæc bene operata sunt, & plurimum materiæ uiscidæ, & pituitosæ eduxerunt. Sequentibus diebus cum ob paroxysmum quem habuerat, timidior, metueret subinde, ne iterum morbo corriperetur, & se semper correptum iri imaginaretur, iussit, ut alternis diebus sumeret hoc Electuarium.

℞. Mithridati optimi ʒ s.
Sacchari rosati ʒ 3.
Musci
Ambræ ana G s.

G Misce cum

Misce cum modico Iuleb rosaceo, fiat bolus, inuoluatur in nebula, & detur tribus horis ante prandium. Interim lætus uiuat, sine timore: quòd ex solo timore hic morbus interdum oriatur. Post hæc pillulas ex Aloe, per totam hyemem sæpius exhibuit, interdum etiam Coccias deglutire eum uoluit. Ipse nihilominus toto tempore singulis mensibus laborauit semel, ac diutius fere, quàm antea laborare solitus fuerat, ita, ut semper duos, nonnunquam tres paroxysmos, unum post alterum pateretur. Sub medium hyemis, cum ualde timeret, & paroxysmi etiam anticiparent, ita, ut non semel, sed interdum bis in uno mense, aut ter in duobus mensibus inuaderet, iussit ut singulis diebus sumeret Oxymellis Scyllitici ℥ 1. horis tribus ante prandium, & postea obambulet, idq; multis diebus continue faciet, cibis ordinatis semper utens, & aquam bibens sine uino, toto tẽpore, nec ulla in re peccans, nisi quod cibi quantitate nonnunquam, & præcipue uescendo pane, modum excederet. Vere primo iterum purgari cœpit.

℞. Casiæ	℥	1.
Specierum hieræ simp, Gal.	ʒ	2.
Misce, fiat bolus.		
℞. Syrupi de Absinthio		
Mellis rosati ana	℥	1.
Decocti Boraginis		
Liquiritiæ		
Calendulæ	℥	4.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Accepit syrupos undecim, & post hos alium bolum ex Casia, cum Hiera, Statim postea suum syrupum de Elleboro exhibuit, ut euacuata pituita tot iam purgationibus melancholicum etiam humorem aggrederetur, neq; id infœliciter succesit, & sine aliqua difficultate. Post syrupos ad decoctum ligni uolebat accedere: Sed quia aliquot dies intercesserant, quo corpus melius perpurgaretur, pillulas Coccias uesperi exhibuit, quæ ea nocte fœlicissime operatæ sunt. Mane subsecutus paroxysmus uehemens, & grauior quàm unquam ante sensisset. Quare post biduum ad lignũ accessit, & uoluit quidem, ut in syrupis decoctis in Aqua Betonicæ semper decoquantur ℥ 2. radicis pæoniæ, & præterea cum biberet syrupos, imponeretur etiam pulueris seminum pæoniæ ℈ 1. uel ʒ s. Syrupum primum mane hora octaua sumeret, ac inde in lecto maneret per horam, ac si sudor emanaret, sudaret, sin minus non ad id se cogeret. Hora duodecima deinde pranderet, ac primis quidem decem diebus quarta parte pulli, & uno pane contentus, suam aquam biberet. Subsequentibus uerò 20. præter passulas & bis coctum nihil cõmederet, & secundario coctum lignum biberet, post 31. ad primorum dierum diætam rediret. Horà uigesima secunda secundum syrupum acciperet, ac deinde hora uigesimaquarta cœnaret, uel antea. Toto hoc tempore, ab aëre humidiori, & uentis sibi caueat. Et si talis esset constitutio, in suo cubiculo conclusus uiueret. Singulis etiam 10. diebus bolũ Casiæ ex ʒ 10. sumat, quo die syrupum matutinum posset omittere, ut deniq; in hoc regimine ad quinquagesimum diem usq; perseueraret. Ita ut ultimis diebus unicum mod o syrupum acciperet. Aeger statim secundo die, postquam ad potum ligni peruenit, cœpit passulis & bis cocto uiuere, & secundum decoctum ligni, pro potu accepit, & in ea ratione uictus perdurauit. Post quadragesimum diem paulatim ad carnes, & priorem diætam redijt, usus deniq; potu ligni per aliquot dies. Toto autem eo tempore morbo non laborauit, quin etiam corporis habitus, qui inflatus antea uidebatur, melior fieri uisus est, & ad naturalem speciem reduci. Post potum ligni, quia in patriam sibi redeundum erat, iussit Montanus, ut non nisi matutino tempore equitaret, ad decimamtertiam uel decimamquartam horam usq;. Reliquũ uerò diei ardente sole in hospitio uiueret. Vino parce uteretur paucifero, & quàm maxime diluto. Et per multos menses & dies optima utatur diæta, uescens carnibus iuuenum uitulorum, hœdorũ, & alijs optimis cibarijs, quæ in consilio prohibita nõ essent. Corpus bene exerceat

horis

horis opportunis, & omnes animi molestias fugiat, sed quàm maxime Venerem. Vtatur quotidie, aut alternis diebus, dato puluisculo, sumendo in brodio, aut aqua cocta, aut uino, multa aqua diluto, quousq; durabit. Tertio quoq; die Aloeticas pillulas accipiat hora una ante cœnam, in reliquis post modum se regat, prout in Consilio nostro diffuse scriptum est.

Electuarium pro Epileptica grauida, ad educendam pituitam, sine molestia & nocumento fœtus.

Elect.m ad educ. pituitam sine molestia et nocumento fetus

Consilium XXXIIII.

℞. Caricarum pinguium per setaceum expressarum	℥	4.
Medullæ Carthami	℥	1.
Rhabarbari electi	ʒ	2.
Cariophyl.	℥	s.

Misce omnia simul, & cum syrupo de corticibus Citri, fiat Electuarium, de quo sumat ℥ s. horis tribus ante prandium, semel aut bis in septimana, secundum necessitatem. Exquirente quodam rationem compositionis, dixit se eam ex Galeno habere, semen Cartami ad educendam pituitam sine molestia prodesse. Et ut id facilius, & cum minore molestia fiat, addi carnem caricarum pinguium. Rhabarbarum uerò iuuat ad eductionem, & simul confortat membra sine astrictione. Caryophylli cor & cerebrum roborant, quæ duo membra in hoc morbo maxime affliguntur. Sunt omnia hæc talia, ut in quantitate tam parua, grauidæ tuto quidem exhiberi possint.

De Epilepsia, per consensum à partibus inferioribus, unà cum retentione menstruorum.

Consilium XXXV.

FRACHANZIANVS casum ita exposuit. Puella tredecim annorum, patitur semel in mense, uel bis aut ter contractionem uniuersi corporis, in qua non memoratur. Et hoc maxime noctu illi accidere solet. Et cum illam aggreditur hoc symptoma, incipit quidam affectus in uentriculo, qui ascendit per gulam in cerebrum: post quem aduenit symptoma, quod durat interdum per horam, interdum per semihoram, interdum citius pertransit. Emittit quandam spumulam ex ore, & cum recedit symptoma, relinquitur resolutum alterum brachium dextrum, ita ut non possit flectere. Si ei porrigatur aqua, euadit, cum eam bibit. Dum carnibus, piscibus aut dulcibus cibarijs utitur, incurrit in hos affectus, qui inordinarij sunt, & minus laborat in quadragesima.

MONTANVS. Postquam mihi est ultimus loquendi locus attributus, ideo seruando ordinem propositum, suppono, puellam tredecim annorum esse calidæ & siccæ temperaturæ, ut nobis relatum est. Et licet ratione ætatis, & sexus etiam debeat esse humidius hoc corpus, ita tamen dominatur in eo caliditas, & siccitas, ut tendat ad adustionem. Neq; immorabor in recensendis symptomatis cum facilimum sit reperire causas istorum. Primo, certum est, quôd epilepsia sit contractio uentriculorum anteriorum in cerebro. Est enim talis contractio formalis ratio, ex qua sequitur contractio totius. Fit autem ea contractio propter aliquam læsionem, quæ potest esse uel à qualitate nuda, uel à materia, eaq; uel corpulenta, uel uaporosa. Qualitas adueniens potest inducere subitam alterationem, ideo uentriculi insurgunt ad expellendum nocu-

nocumentum, sicut fit in tussi à pulmone. Et talis qualitas potest esse uel frigida, quæ faciat talem contractionem, uel etiam aliqua ex secundis qualitatibus, ut mordicatio: uel est aliqua materia, quæ facit nocumentum ratione quantitatis, uel etiam est ratione qualitatis innominatæ. Sed quales sunt illæ qualitates innominatæ? ut est Epilepsia per consensum, quæ fit à uermibus. Et talem causam refert Galenus, quando dicit de qualitate frigida, deueniente à pedibus ad caput. Ac tot modis fieri potest Epilepsia sine materia. Materia autem adueniens, & inducens Epilepsiam, uel est uaporosa, uel humorosa. Porrò tot genera uaporum esse possunt, quot sunt humores. Sed Epilepsia solet fieri ex pituita, cum propter sui uiscositatem adhæret uentriculis. Et uirtus insurgit ad expellendum, & fit cerebri constrictio. Et quando fit à materia, plerunque fit à pituita, raro à bile, neque à melancholia, cum non sit tanta, ut possit facere talem obstructionem. Si ergo fit à materia, fit à pituita. Tot igitur esse possunt causæ Epilepsiæ. Modo, huiusmodi materia an uapor sit, siue humor, uel per essentiam, uel per consensum est uestigandum. Quæramus igitur, quæ causæ sint ratione quarum incidit in epilepsiam. De hoc dicam quod sentio. Non credo possibile causam istius epilepsiæ esse pituitam, imò potius esse uapores malos, operantes sua mala qualitate. Et non simpliciter mala qualitate faciunt hoc, sed ratione multitudinis, contractionem efficiunt in istis uentriculis. Nec uapores arbitror generare in capite, sed ab ambitu uenarum totius corporis eleuari, & per eas ascendere ad caput: atque utrunque conuenire, materiam uaporosam, & malam qualitatem. Quæ autem sunt rationes, quæ me moueant? Præmitto corpus esse calidum & siccum, & gracile, præterea magis afficitur æstate quàm hyeme, & longe melius degit in hyeme quàm æstate. Quando lac & dulcia comedit, exacerbatur. Si esset pituita causa huius morbi, in maiori copia pituitæ magis affligeretur. Et in hyeme plus aggregatur de pituita, uerum in æstate plus affligitur. Fit ergo ex uaporibus malis, generatis in inferioribus membris, & ascendentibus ad caput, quibus in hyeme pituita illa generata potius est medela, quæ restinguit eos, & diluit, quare in quadragesima non patitur. A comestione lactis, cum ingeritur in uentriculum facientem flatum nidorosum, & hepar est calidum, ratione eius attrahitur lac ante coctionem, & acescit, & corrumpitur, ac in euaporationem nidorosam conuertitur, qui uapores nidorosi ascendunt ad caput, & faciunt hos affectus. Lac enim cum acescit, habet uim stimulandi, & quia acrimonia fundatur in substantia tenui, cito ad caput perfertur. Læditur à dulcibus, quia dulcia illa uertuntur in bilem, & euaporationes acres, à quibus excitantur illi affectus. Præterea est unum symptoma, quod præcedit, nam ante paroxysmum tremore maximo occupatur corpus. Iste tremor procedit à uaporibus acribus erodentibus, ut uidemus in febri tertiana. Deinde audiuimus, quòd plerunque pertransit cito, & ad summum per horam durat, deinde percipit in brachio resolutionem, quæ facile pertransit. Si esset materia crassa, non tam facile resolueretur. Quòd autem plus, aliquando minus accidit, est ratione diuersitatis uaporum, secundum quod sunt crassiores uel minus acuti, uel magis. Post audio catarrhũ apparere in fine paroxysmi, hoc est, quoniam uapores excutiunt aliquem humorem generatũ in cerebro. Et ita uidetis omnia correspondere rei, & si uolumus loqui cum ratione, credo, quod non possit aliter esse, quoniam adest caliditas hepatis. Et Gal. 3. de locis affectis, de dolore capitis ait, quòd habentes calidum hepar, facile patiantur dolores capitis. Quod aũt ita sit, uidetis, quia est iracunda, propter multam adustionem factam in bile, & ratione huius temperaturæ, accedente mala uictus ratione, accidunt ista symptomata. Retentio etiam menstruorum non parum nocet, nam in anno 12. solent euacuari ista menstrua, & credo quòd horũ retentio foueat morbũ, cum habeat 14. annum. Non dico, quòd non possit esse aliqua mulier, quæ in 16. incipiat habere menstrua: sed istæ sunt frigidissimæ. De curatione credo, quòd optimum est expectare tempus eruptionis menstruorum. Parũ exercetur, & si exercetur, mouetur tumultuarie. Audio, cum est in naui, quod excitantur illi uapores, & fit ille affectus. Quia tunc uidetur moueri, & non mouetur caput, in terra autem non ita afficitur, quoniam

etiam caput mouetur. Et ideo credo, quod bonum esset, ut exerceret se moderate, & haberet decoctum, quo prouocarentur menstrua & medicamenta, ut est uel Aloe, uel Hiera. Et si uellet purgari, esset optimum, ut bis in anno purgaretur uniuersaliter, ut tamen primo minoraretur materia. Et daretur syrupus de fumo terræ, qui aperiret, & syrupus de Cichorio, & decoctum eius, & capilli Veneris: et euacuaretur cum syrupo rosati solutiui uel infusione Rhabarbari. Quæritur modo, an conueniant balnea? Et respondeo, quòd conueniant, quia est in eis uis purgandi & aperiendi, ex quo conuenirent, ut prouocarentur menstrua: ideo per 14. dies possumus uti, nec timeo caliditatem, modo redderentur per urinam. Quia si non redderentur, adhærerent hypochondrijs & inflammationis periculum esset. Sed si pertranseunt hypochondria, non faciunt tantam impresionem. Et inde habemus apertiones uenarum, & prouocationem menstruorum. Sed dentur moderate balnea, ita ut egerantur priores aquæ, antequam reliquæ accipiantur. Quod autem dicit Arist. in 14. anno emitti menstrua illa, dicit terminatiue, quia uidemus manifeste in 12. hoc fieri. Et quod dicit de nigellis, illis non esse copiosum sanguinem menstruum, intelligit de melancholicis adustis. De pituitosis autem excrementis in uentriculo, non curo hoc, an habeat uentriculum frigidum, & refertum plurimis excrementis pituitosis. Et sic argumenta Doctoris non faciunt contra ueram determinationem, quam credo omnino esse uerissimam.

De Epilepsia, cum morbo Gallico.

Consilium XXXVI.

MVlta sunt in hoc casu, quæ singulari speculatione indigent, sed ego ea, quæ necessaria sunt, tantum attingam. Petit nobilissimus uir auxilium à nobis, ut epilepsiam, qua hactenus molestatur, auertamus. Hoc ut rite faciamus, natura eius diligenter consideranda est. Perspecta enim natura morbi, curatio quoque facilior erit. Natura autem consideratur in suis causis, quæ duplices sunt, uel internæ uel externæ, & deinde in ijs quæ sunt annexa, ut intensio morbi. Intrinsecæ quædam formales sunt, quædam materiales. Formalis, siue characterismus huius morbi, est actio læsa uirtutis animalis, tam interioris quàm exterioris. Pereunt enim hic sensus & motus. Causa huius impedimenti principalis est cerebrum, locus sunt uentriculi cerebri, qui obstruuntur, ut uirtus animalis ad reliqua membra transmitti amplius non posit, ut testatur Gal. lib. 2. de placitis Hipp. & Platonis. Obstructio autem, teste Gale. 3. de causis symptomatum, potest fieri multis modis, & non solum propter uasa continentia obstructa, sed propter aliquam intemperiem, & qualitatem malam mordicantem membrũ. Quam cum natura insurgens expellere nequit, uehementem motum instituit. Sicut contingit in motu tussis, propter mordicantem aliquam qualitatem, uel in uentriculo patiente singultum, qui assimilatur spasmo, unde Gal. licet spasmum fieri ab inanitione, & repletione dixerit: tamen tertiam speciem spasmi in 7. secundum loca, non proportionatæ materiæ enumerat, ob aliquam qualitatem mordicantem, ut si piper quis comedisset. Causa autem obstructionis, ratione uasorum, est à materia pituitosa, quæ sua uiscositate, & lentore, facile adhæret, & crassitudine uentriculos cerebri replet. Humor enim crassus, ut scitis, maximam habet uim replendi. Raro autem contingit, epilepsiam à melancholia fieri, quod eius sit parua quantitas, nec ita facile ad cerebrum ascendat. Et si hoc fiat, meningas potius, quàm cerebri substantiam occupat. Pituita etiam facit, ratione malæ qualitatis uenenosæ, teste Galeno lib. 6. de loc. affect. Contingit item ex ictu scorpionum, quandoque in pueris propter uermes, ut recitat exemplum Galenus in consilio de puero epileptico. Hæc erat opinio Aristotelis, cum dicat causam epilepsiæ esse uehementem motum. Quantum ad intentionem morbi, dico, quòd est excitatus à ualidissima causa.

Audio enim omnes operationes cerebri maxime in eo ualidas fuisse, quæ non nisi à siccitate cerebri proueniunt:concludendum igitur, quòd fuerit calidi cerebri. Ideo lapsus est maximus, quòd in tali temperie cerebri ad hunc morbum deuenerit. Causæ externæ sunt sex res non naturales, in quibus ita deliquit, ut mirum, quòd non diu obierit. Ad hoc, deterius est, quòd coitu usus est sine modo, & cum incidisset in infectam, & contraxisset morbum Gallicum, uelletque curari, argento uiuo usus est: quod ex sua substantia frigidum, lædit neruos, & Galenus non nisi pro ueneno agnouit. Pro curatione illæ omnes causæ procatarcticæ amouendæ sunt. Circa cibum & potum necessarium est, ut his utatur, quæ sunt boni nutrimenti, & ut semper admisceas Cinamomum & piper, quia piper, præterquam quòd discutiat flatus, etiam calefacit. Et si est ægritudo chronica, à uino paucifero non abhorrerem. Quantum ad medicamenta, intentio est calefacere & exiccare. Pro morbo Gallico uterer ligno decocto, cum uino, quia habebit siccitatem maximam. Ab unctione uerò argenti uiui prorsus abstineat. Cauteria in hoc casu multum conferrent, quoniam diuerterent, & euacuarent sine molestia. Et hæc satis.

De Incubo & Epilepsia.

Consilium XXXVII.

CLARISS. D. D. si ego rectè obseruaui ea, quæ à patiente dicta sunt, inuenio eum laborare quibusdam affectionibus, quarum genus est conuulsio. Et illi, qui eum à principio illis affectionibus uiderunt laborare, retulerunt eas in conuulsionem, tanquam genus propriū. Est igitur conuulsio. Ea uerò cum sit in neruis, necessariū est, ut principium neruorum afficiatur: principium autem neruorum est cerebrum. Cerebrū itaque afficitur. Sed conuulsio fit, tum ex siccitate, tum ex repletione. Addunt moderni ex mala qualitate mordicante, quam uocant non proportionatam ad materiam. A qua sententia Galenus quoque non dissentit in libro de comp. medicam. Ex siccitate spasmus fieri in cerebro non potest. Non enim ob siccitatem cerebrum ita contrahitur, ut spasmus generari queat: sed fit à materia opplente uentriculos cerebri, ut uirtus laboret in expellendo eam, & contrahatur principium neruorum, quod est cerebrum. Fit etiam à mala qualitate mordicante, à qua contrahitur cerebrum, ut de puero Epileptico illo testatur Galenus. In hoc Aristoteles non conuenit cum Medicis, qui à sola qualitate frigida uult fieri epilepsiam. Sed nos cum Medicis sentimus. In uiro isto est epilepsia ex duplici causa, tam ex materia opplente, quæ est partim per essentiam in capite generata, partim demandatur aliunde, quàm per consensum, seu auram illam malam ascendentem de crure. Est igitur in hoc uiro conuulsio cerebri, proueniens tum à materia opplente, tum à mala qualitate. Causa huius materiæ crassæ opplentis est prima ipsius temperatura. Ex signis enim uideo cerebrum eius esse frigidum, nam materia pilorum deficit, hinc siccitatis etiam indicium est. Tempora emaciata prolapsa, facies tornatilis, quod siccitatem ostendit. Sed quia siccitas potest iungi cum calido & cum frigido, in isto uiro non est cum calido iuncta, quia si cum calido fuisset iuncta, non tam cito caluus factus esset, quia caliditas adhuc prohibuisset caluitiem, suppeditasset nutrimentum pilis, item non tam cito senuisset, est XXIX. annorum, & apparet sexagenarius. Nam qui habent cerebrum frigidum & siccum, facile & cito circa partes capitis senescunt. Stante tali temperatura cerebri frigida & sicca, non est mirum, si tot materiæ sunt auctæ in capite crassæ. Cum sit cerebrum priuatum calore, ut non possit proprium alimentum conficere, inde excrementa plurima frigida & crassa sunt multiplicata: hepar etiam adiuuat, ut ea augeantur, nam est hepatis calidi & sicci, ut uenarū amplitudo indicat. Huiusmodi igitur hepar quantū faciat ad replendū caput, nemini est dubiū, cum semper excitet uapores, qui translati ad cerebrū, augent illā mate-

riam in cerebro. Quia in habentibus symbolum &c. uentriculus quoq; frigidus cruditates multas multiplicauit, quæ etiam ad capitis repletionem contulerunt. Hæ igitur sunt caussæ quæ in corpore fuit, & effecerunt materiam illam immediatam Epilepsiæ. Quibus accesserunt res non naturales, etiam adiuuantes illas internas. Victus fuit inordinatissimus, comedit quæcunq; oblata fuerunt, copiose quoq; legumina, & brassicas ingessit. Accessit etiam ad hæc, quod est uenditor caseorum, inde in apotheca delitescit, non exercitatus, & inde plurimum multiplicat materias frigidas, & crassas. Aestatis autem tempore exercitatur inordinatissime, á cibo sumpto multum discurrit, quod, quantum malum sit, facile patet, quia cibus crudus, nondum coctus, rapitur ad uenas, distribuitur per corpus, inde multa excrementa in corpore generantur. Item frequentius in sole uersatur, qui exiccat cerebrum, & attrahit materias. Inter extrema duo uersatur, uno tempore nihil prorsus se exercet, alio autem multum, & intempestiue, quod utrunq; cruditates multiplicat. Cum igitur habuerit temperaturam huiusmodi multiplicantem excrementa frigida, crassa, & uictus rationem inordinatissimam, non est mirum si incidit in has affectiones, quas omnes patitur, cum illæ materiæ crassæ obstruant uentriculos cerebri, & iuxta quantitatem oppletionis eueniat affectio. Cum etenim ualde obstruit, accidit epilepsia, ut præterito anno, & abhinc duodecimo die ei contigit. Cum uero minus, accidit incubus in somno, ut nocte hodierna. Non differt enim incubus ab epilepsia nisi quantitate, & est incubus quasi leuis epilepsia. Sed hic quæreret aliquis. Cum sit materia in capite, cur non effecit epilepsiam, nisi bis? Fieri potest, ut uirtus expulsiua fortis, tanquàm in iuuene, expellat materias, & inde affectiones non sint ortæ, uel fuit pauca materia, quæ expulsa non caussabat epilepsiam. Sed cum materiæ auctæ sunt tam per essentiam quàm per consensum & ab inferioribus partibus & membris accessit qualitas mala ex crure, inde facta est epilepsia. Item si quæreres, an eius cerebri temperatura sit talis á natiuitate, de hoc nihil est, quod dicam, certi. Potest esse á natiuitate, potest etiam acquiri mala uiuendi ratione. Vt igitur uera ueris consentiant, patitur epilepsiam, ex materia partim generata in cerebro, ob debilitatem cerebri, non conficientis alimentum proprium, partim per consensum, á membris subiectis demandantibus, ut uentriculo, & hepate. Hic etiam dicã pauca de illa aura, quæ ascendit ex pede. Potest ibi materia putrescere, sed Deus scit, si est ibi. Si est, potest putrescere, ex quo pessimi uapores eleuantur, qui sua mala qualitate afficiunt cerebrum, qui etiam illi materię additi facile caussant epilepsiam, quia in habentibus symbolum &c. Ad curam iam deueniamus. Est hic intemperies cum materia, Materiæ debetũr euacuatio, intemperiei alteratio. Sed mala qualitas non potest alterari, nisi euacuetur materia. Igitur euacuanda, quia repletioni euacuatio debetur. Sed cum sit hoc tempus hybernum, & simus circa solstitium hyemale, ante quæ solstitia Medici non iubent purgare, nisi 15. dieb. Quæritur igitur, an debet euacuari. Quod euacuari debeat, morbi magnitudo poscit, quia epilepsia omnes sensus hebetat, atq; destruit, & epileptici in omnibus actionibus suis fiunt torpidi. Item si epilepsia firmata fuerit, & perseuerauerit, conuertitur aliquando in apoplexiam, & tales apoplexia ferè moriuntur. Quod non debeat euacuari, plures concurrunt caussæ. Prima est, quia humores in centro sunt congelati, non poterunt rectè educi, & extrahi. Si enim extraheremus sanguinem, rarefieret corpus, læderetur facile á frigore, quia is non est unus é principibus, qui calido conclaui, aut calidis uestibus defendi possit á frigore, & ita essent ultima peiora primis. Si autem uertimus nos ad morbi magnitudinem, est necessarium, ut euacuemus, licet temporis constitutio contrarium nobis suadeat. Ego inter utrunq; uersans, cum morbus det inducias, euacuarem eum attenu ante uictu, & præscriberem uictum tenuissimum. Ita enim mea sententia fert, non ut determinem, sed ut sententiam meam retegam, & conscientiæ satisfaciam. Et purgarem cum leuissime purgantibus, quæ uentriculum parum, & cerebrum euacuarent, ut sunt pillulæ Masticinæ, pillulæ de Rha barbaro, de Agarico, de tribus, de Aloë. Hæ & uentriculum, & cerebrum purgarent leuissime, illæ de tribus

 & spiritum

& spiritum cordis reficerent, ob Crocum. Terebinthina etiam esset optima, sed quia nonnulli Medici, & quidem doctissimi sunt in ea sententia, quòd odore suo augeat epilepsiam, & adducunt suas rationes, ego de hac re modo non disputo. Parum quidem est, potest omitti Terebinthina. Et illis, prius à me dictis, poterit uti bis, uel ter in septimana. Et cum continuabit in his purgationibus leuibus per mensem unũ uel duos, educent tantam quantitatem materiæ, quantam uos quæritis uno impetu educere. Item poterimus educere & diuertere per urinam, darem ad hoc acetum Scylliticum, & Oxymel, ante cibum, si haberet mel Scylliticum, optimum esset, quia incideret & attenuaret materias, quæ ita incisæ illis pillulis de tribus, uel Masticinis, facile educi possint. Ad confortandum cor bis in mense Mithridaticam confectionem sumat. Darem etiam baccas Iuniperi, Dictamum Cretense, uel Caryophyllos ad masticandum, moderate enim exiccarent materias cerebri, & calefacerent: sed quia cor quoque compatitur in epileptica affectione per consensum, ut nonnulli Medici epilepsiam magis cordi ascribant, ac illud immediate compati dicant. Sed hæc quæstio nondum est determinata apud Medicos, utrum cor primario, uel cerebrum afficiatur in epilepsia. Vtcunque sit, certum est cor etiam laborare in epilepsia, inde ad reficiendos spiritus facerem linimenta odorata, & per os darem, ante cibum, bis uel ter in septimana Diambram, uel Diamuscum: ex odore enim reficerentur spiritus. Et recta ratione uictus quoque eum gubernarem. Et hæc facerem hac hyeme, ut illum præseruarem, quæ parua quidem uidentur, sed sunt maxima, & in processu tantum materiæ educent repetita, quantum uestra semel impetuose. Transacta hyeme, circa Pascha, facerem purgationem ordinariam, quam uocant, lenita aluo, minuerem sanguinem, quia hoc corpus excrementis in uenis redundat, & sunt aliqui humores adusti in uenis. Minuerem itaque materiam Cassia, cum Hiera, concoquerem cum oxymelle, cum syrupo de Betonica, his etiam addi posset syrupus de Cichorio Nicoli: si enim recte perpendimus, inuenimus eum factum propter epilepsiam. Deinde materia euacuari poterit Cassia, cum Hamech & alijs similibus. Et tunc etiam Thermas suaderẽ Aponenses, ad exiccandam materiam cerebri, & calefaciendum. Cauteria quoque in cruribus facerem, ut materias diuerterem, præsertim in illo crure, ex quo transit aura, factum enim cauterium prohiberet ascensum auræ ad caput, & natura foramine inuento per illud expelleret. Lotiones quoque capitis utiles essent, ex betonica, maiorana, agarico & similibus, quæ nunc ei erunt præscribenda. Hæc uolui dicere, ut huic ægro & conscientiæ meæ satisfacerem.

De præseruatione ab epilepsia pro puero.

Consilium XXXVIII.

EST ualde uerendum ne incidat in epilepsiam, nam habet caput dispositum ad hanc, quia est humidum, & prosternitur sine causa, qui uidetur esse quidam motus epilepticus. Abstineat omnino à uino, bibat aquam decoctam cum cinnamomo. Item decoquantur tormentilla, pæonia & cætera quæ confortant caput & uentriculum, ne uapores transmittantur ad caput ex uentriculo. Vtatur frequentissime agarico, & faciat hoc sibi familiare, ut euacuetur caput, & accipiat 3. s. agarici. Et sic procedatur usque ad annum 15. quia mutatione ætatis fortasse curabitur hic morbus. Quòd si perseueret, fiant cauteria non solum in cruribus, sed etiam in brachio. Caput etiam abluatur cum pæonia, agarico, betonica. Item fiant pulueres ex maiorana, sandaracha, betonica, & similibus, quibus solemus uti ad exiccandum caput in his & similibus morbis, & addatur etiam ladanum contusum cum his pulueribus.

De

De epileptica puella, Frisimelicæ & Montani,
Consilium XXXIX.

Cribitur ad nos de puella, quæ nata est annos uiginti, cuius temperaturam humidam iudico declinantem ad caliditatem. Caput frigidius forte est & humidius, quia dolor grauatiuus infestat, & ipsa frigus in capite sentit. Vitæ ipsa est intemperatissimæ, & menses sunt suppressi, atque iam à decem mensibus non purgatur: quare in epilepsiam incidit. At uero in dubio relinquitur, ante ne menstrua fluere desierint, quam epilepsiam sentiret: quanquam ratione probabili id fiat uerisimile. Adhæc uentriculus male est affectus. Ipsa etsi adhibuerit doctissimum Medicum antea, à quo corpus & pharmaco & phlebotomia est purgatum, & bona uictus ratio instituta, tamen & nos propter consilium requisiuit. His supra paulò repetitis, quid rei sit perpendamus diligentius. Temperaturam iudico humidam cum leui caliditate: quia carnosum est corpus puellæ & pingue. Sola uero pinguia semper sunt frigida. Eadem ratio est membrorum principalium, quæ toti: plerunque sunt uniformia. Caput igitur summe humidum: unde deinde uaria symptomata, & ipsa denique epilepsia. Labor capitis diuersus est, dolet, & percipit frigiditatem, laborat epilepsia: an uero fuerit ea cum spuma, aut sine hac, aut cum conuulsione, incertum est. Huc accedunt iam alia symptomata: menstrua enim sunt suppressa, unde promanat mala intemperatura frigida & humida capitis, quæ morbus est mulieris: nam percipit summam frigiditatem. Ipse capitis dolor est grauatiuus, qui demum sunt fontes epilepsiæ: nam epilepsia nihil aliud est, quàm obstructio in ipsis cerebri uentriculis, quæ fit à pituita, alijsque uiscidis humoribus & crassis, qui cum in capite abundent, & accedat ipsa capitis intemperatura, sequitur epilepsia: menstrua enim sunt suppressa, quæ uel sola parare uarios morbos solent: unde etiam materiæ congestæ frigidæ & humidæ, & uentriculi uitio, intemperanter enim uiuit. Intemperantiam sequuntur cruditates, quæ replent corpus malis humoribus, & maxime cerebrum. Ita fouetur intemperatura capitis ab inferioribus: cum eodem communicat totum corpus, quod illi noxios uapores transmittit. Quid igitur agendum est? credis ne eam posse euadere? Vereor equidem ut id fiat, cum ob alias causas, tum quòd in loco sit frigido & humido. Quare nec mirandum est, nihil medicum effecisse clarissimum adhibitis illis medicinis. Verumenimuero cum epilepsia sit primarie in cerebro, uel per consensum: si est per consensum, membrum est alterandum, & antequam hoc fiat, totum corpus euacuandum. Quid? euacuari ne debet per phlebotomiam? Per tempus non licet, quare in uer differendum censeo. Restant instrumenta euacuandi corporis duo, diæta scilicet & pharmacum. In diæta assumat quę aperiunt, incidunt, & aperte attenuant. Inter cætera utatur pane satis fermentato, cum seminibus fœniculi & alijs. Vtatur carnibus attenuantibus, ut auicularum paruarum, & hæ condiantur aromatibus item attenuantibus. Vinum ne dandum sit, dubitari possit, quia caput est affectum: sed quia humores sunt frigidi & crassi, modico utatur uino, atque si hoc nolit, bibat aquam mellis, uel zucchari, aut oxymel, aut oxysaccharum: nec acetum quicquam hic nocere potest ob mixtionem. Decoquantur item betonica & saluia. Vtatur item exercitijs. Quid? semel ne interdiu comedet? Quia uero edere bis in die consueuit, nolo ut quicquam contra consuetudinem faciat. Vti quoque poterit salsamentis, quorum incidere est. Venter frequenter leniendus est, nam est adstrictior, ob crassos & uiscidos humores suspendentes fæces. Quare ante cibum etiam oxymelite utatur. Partes inferiores exerceantur, & frictiones fiant, sed non item in capite. Cæterum exerceatur ambulando & equitando. Concocta materia, ad caput ueniemus. Hiera & cassia uenter leniatur, & materia concoquatur cum syrupo de betonica, oxymelle composito, & squillitico interdum, pilulis cochijs purgetur, quibus aliquid colocynthidis addatur. Ego misceo drachmæ uni ipsarum specierum

hieræ,

hieræ ℥ 1. Colocynthidis, usus quandoque erit propter intemperaturam corporis, Trochiscorum alhandal,& confectio hamech ualde est bona. Laudarem multum pilulas illas cochias in hoc casu, quas describit Gal. lib. 5. meth. cap. 14. Suadeo etiam ut sæpe interim purgetur, ac per interualla sæpe pilulis utatur, donec uer attingeremus, in quo demum purgarem & alterarem caput, tunc mitterem sanguinem, cum syrupis materiam concoquerem,& euacuarem: denique consulerem etiam ut in nostras has thermas ueniret, & aquam biberet, prouocarentur frictionibus menstrua, ac darem diospoliticon, diacalamenthon, diatrionpipereon. Vterer etiam decoctis calamenthi, pulegij, dictamni, ut materia attenuaretur. Nunquid saphena secanda? Ita: & si hoc nolis, fiant scarificationes circa malleolos, quas antiqui multum laudarunt: nam & ego hyemem uereor.

MONTANVS. In casu proposito utar omni breuitate, qua potero, non tamen ea, ut uidear aliquid quod necessarium sit, prætermittere. Ne igitur tempore abuti uidear, deueniam ad casum istius nobilissimę puellæ. Supponatur istam pati epilepsiam, quod apparet tum ex symptomatibus, tum ex relatione nobis facta à medico ita affirmante: & non morabor nunc in recensendis omnibus causis ipsius epilepsiæ, quoniam necessarium esse minime puto. Ideo ero breuis in recensendo quasdam causas, quas ponere oportet, quoniam ista laborat tali morbo ex diuersis causis. Principales tamen duplices sunt: Efficientes aliæ, aliæ naturales. Quantum ergo ad efficientes causas, quædam sunt intrinsecæ, quædam extrinsecæ. Intrinsecarum prima est inundatio, siue agitatio spirituum in uentriculis cerebri, ita ut spiritus impediantur à libero transitu,& agitati, uernos ingredi nequeant. Vnde sequitur ut totum corpus aliquandiu sensu ac motu priuetur. Secunda causa est ebullitio humorum, siue spirituum contentorum in uentriculis cerebri, propter caliditatem ascendentem. Tertia causa sunt humores contenti in cerebro, qui sua crassitie, uiscididate & multitudine obstruunt uentriculos cerebri. Quarta causa sunt uapores, uel mala qualitas, ascendentes ad ipsum cerebrum ab istis partibus inferioribus, sicuti à uentriculo, hepate, utero,& consimilibus: qui quidem uapores & mala qualitas cum petunt cerebrum, excitant motus istos epilepticos. Et sic istæ sunt quatuor causæ intrinsecæ. Extrinsecæ uero potissimæ sunt, aër, cibus & potus, accidentia animi: temperatura etiam potest hoc idem efficere. Et has uolui enumerare causas, quas duxi esse necessarias in cognoscenda hac ægritudine, qua ista puella laborat. Materiales uero causę istius ægritudinis sunt uel humores uel uapores: humores quidem aut sanguinei, aut melancholici, aut pituitosi: qui quidem humores uel sunt in cerebro, uel in partibus inferioribus. Si in cerebro, dicuntur causare epilepsiam in capite per essentiā. Si in inferioribus, per consensum, quando scilicet eleuantur uapores, aut mala aliqua qualitas, sicuti à uermibus, aut à morsu scorpionum, aut à cōsimilibus, quæ qualitas tendit ad uentriculos cerebri,& motus hos excitat epilepticos. De loco aūt nihil dicam, cum satis per se constet. At cum sint tot causę, iudicas ne ab aliqua istarum, an ab omnibus talem affectum generari in hac puella? Credo ego quantum ad efficientes attinet, primo quòd adsit illa inundatio spirituum, ut indicatur à strepitu illo percepto, ac si aliqui dimicarent, quem scribunt puellam sensisse in capite, propter agitationem scilicet. Secundam etiam adesse causam credo: nam dixit se percipere ueluti fulgura quædam præ oculis: & sunt uapores quidam ignei, qui faciunt ebullitionem spirituum in uentriculis cerebri, & faciunt apparere ista fulgura. Quòd autem tertia causa adsit, scilicet obstructio ex humoribus crassis & uiscidis ac multis, patet: nam hoc indicat grauitas capitis. Quòd etiam adsit mala qualitas, arguitur, quoniam retenta sunt menstrua, à quibus eleuantur uapores uenenosi ad ipsum cerebrum. Quòd autem à menstruis eleuentur isti tales uapores, testatur Gal. in 6. de locis affectis ultimo. Et sic uidetur quòd omnes causæ efficientes concurrant in ista nobili muliere,&c. Accedit postea temperatura humida uniformis huic dispositioni: nam audiuimus corpus eius esse carnosum, pingue: corpus autem in quo est pinguedo cum carnositate, significat quòd in eo dominatur caliditas,& humiditas. Si autem fuerit plus

de pin-

de pinguedine quàm de carne, ostendet humiditatem præpollere caliditati: & contra si plus de carne, quòd caliditas sit maior. Ideo temperatura hepatis in ista calida est & humida, & nulla est temperatura magis apta ad replendum caput, quàm ista. Et sic inter causas efficientes connumeranda est temperatura. Quòd autem ratione cerebri disponatur ad epilepsiam, patet: nam audio quòd semper habuit debile caput, & semper fuit affecta aliquo dolore ipsius capitis. Causę autem extrinsecæ, fuit mala ratio uictus. Accedit etiam, quòd incœpit alere illos uermiculos sericum nentes, à quibus tum putrefactis, tum uiuis & folijs quibus illi aluntur, eleuantur mali uapores, qui quantum posśint disponere ad hos motus epilepticos, unicuiq; per se patet. Habuit insuper retentionem menstruorum. Accedit ad hæc omnia regio ipsa, quæ primo est exposita Austro: Auster enim spirat per hos lacus Venetos, & accedit ad hos ualde humidus. Ex parte autem Septentrionis sunt montes, & spirat Boreas, & credendum etiam ibi esse ualles, in quibus colligitur iste uentus, & unitur, & causat maxima frigora, & sic Auster humectando, & Boreas refrigerando, potuerunt hanc malam qualitatem & affectum inducere. Et sic omnes ferè causæ concurrunt, & nulla fuit à nobis superflue enarrata, neque enumerata. De causis autem materialibus, credo quòd humores sint in cerebro: nam habet grauitatem cum summa frigiditate in parte posteriori: ideo concedendum est, quòd ibi sit plurima pituita. Quantum uero ad consensum, credo quòd adsit consensus uteri, uentriculi, & totius. Et ista materia in capite est difformis: nam in parte anteriori sunt uapores illi ignei, in posteriori autem pituita frigida. Talis igitur est ægritudo istius puellæ, quæ agit 22. annum. Et hoc notandum, quantum ad prognosticum attinet. Aetas enim ideo est obseruanda, quia ea sola doceat, an hic morbus curari posśit. Hęc ætas in fœminis æqui pollet prope annis 40. in uiris. Quia uero anno 14. per menstruorum fluxum, à dolore capitis sanari non potuit, quomodo nunc sanari posśit nō uideo. Nam hic morbus si à 25. anno ætatis uirum inuaserit, cōmoritur. Vbi puella creuit usq; ad 14. annum, & non sunt remotæ eæ malæ affectiones, non est sperandū quòd ita facile debeant remoueri. Nam ratione ætatis uerendū est ne ægritudo ista sit incurabilis, præsertim alijs concurrentibus. Sed quicquid sit, cura non est imposśibilis, & si non poterit penitus tolli, saltē efficietur leuior. Et hæc quantū ad prognosticum. De curatione autem, ex quo tot habet causas, oportet singulis occurrere: nam intentiones tum curatiuæ, tum præseruatiuæ sumentur ab illis: oportetq; omnes causas amouere extrinsecas. At si posset mutare aërem, mihi summopere placeret: & si non potest, caueat à uentis australibus, & alijs uentis, & remaneat in cubiculo bene disposito, & alteret aërem ipsius cum aliquo alterante: ut, si esset acetum cum aqua rosata, & fieret suffumigium cū Garyophyllis. Et mihi summopere placeret, ut in cibo habere tur maxima cura, ut scilicet utatur attenuanti diæta: nam si uentriculus abundat pituita, & in toto redundant plurimi humores crasśi, nihil melius quàm quòd attenuentur, ex quo etiam prouocarentur menstrua. Et panis sit fermentatus, in quo ponerem anisum, & cinamomum: cinamomum enim est tenuisśimæ substantiæ, si quid aliud, Quantum uero ad carnes attinet, omnes quæ habent uim attenuandi. Galenus autem in hoc affectu exhibebat Apium, quod tamen Auic. maxime detestatur, & dicit quòd nihil deterius: imò quòd à proprietate nocet ipsis epilepticis: & tamen Galenus utitur eo pro medicina conuenienti, in consilio pro puero epileptico. Hæ sententiæ in speciem contrarię facile componi possunt. Credo ego quòd Apium apud antiquos sit quod nos Petroselinum uocamus, non est ita uaporosum, sicuti apium. Et si consideretis, in apio sunt plurimæ humiditates indigestæ, crassæ: nam in tota ferè hyeme est pertinacisśimæ uiriditatis, & est uaporosum, ac replens caput: & de isto intelligit Auic. à quo est summopere abstinendum. Sed Galenus intelligit de petroselino, quod conuenit in ipsa epilepsia: & hoc modo isti duo magni uiri poterunt conciliari. Et sic attenuanti diæta est utendum. Vinum autem, quoniam est inter attenuantia, uideretur conueniens, licet in principio morbi prohibeatur: hoc enim fit iure: nam triplici causa prohibetur uinum, morbo existente crudo, dolore capitis, & inflammatione intrinseca.

Nam

Nam si exhiberemus uinum materia existente cruda, præcipitaretur ipsa materia: & in epilesia inconcocta materia est, & mala. Vinum, ut inquit Auic. dilatat animam, & adiuuat concoctionem, moderate tamen sumptum: uinum autem forte & ualidum percutit neruos, & caput: sed laudarem uinum pauciferum. De carne autem & alijs nihil aliud dicam. Factis his, cum morbus habeat duas materias, pro materia quæ est in inferioribus uellem diuersiones, & uellem habere ea quæ continuo diuerterent materiam à capite, & lubricarent aluum, ut pilulæ ex myrrha, aloë, & rhabarbaro: ex ijs enim haberemus euacuationem materiæ, & apertionem menstruorum: & si ijs adderetur aristolochia longa, esset optimum: & sumantur per horam ante cibum: & prouocentur menstrua cum pessarijs, cum lotionibus non multum euaporantibus, ut si decoqueretur pulegium, calamenthum, baccæ lauri, & lauarentur pedes cum tali decoctione: & ante cibum uel mane uel sero cucurbitulæ applicentur popliti. Et si ista non euacuarent menstrua, non mihi displiceret euacuatio hæmorrhoidarum: ista enim iuuarent ratione diuersionis per rectum: nam uereor ne tanta multiplicetur materia, ut tandem fiat apoplexia, & mors. Præterea euacuetur cum tali aliquo, qualis est hiera Logodij, uel Hermetis, uel pilulæ cochiæ, uel confectio Hamech, & similibus, in quibus est uis agarici, & colocynthidis, raro tamen: nam si hæc fortiora sæpius sumerentur, debilitarentur spiritus animales, & uentriculus, ex quo fieret apoplexia. Ideo nollem crebro uti ijs medicamentis uehementioribus, ne debilitentur ipsius uirtutes, & membra. His non iuuantibus, & accedente uere, ad ipsum caput accederem, cum ualde exiccantibus, & cum cauterijs, synapismis, rubificationibus, uesicatorijs, quæ & capiti & spatulis essent applicanda, sicut de ijs tunc melius consulendum esset. Si etiam exhiberetur decoctum ligni, non esset malum: nam ex ipso haberemus attenuationem ipsius materiæ facientis epilepsiam, & multa alia bona huic morbo necessaria. Et uellem quòd ter in mense tantum Mithridati acciperet, quantum esset una drachma, cum aqua pæoniæ, & uteretur ipsa pæonia in omni suo ferculo. Laudarem etiam scarificationes saphenæ, quando cætera non prouocarent menstrua. Et ita sperarem hanc nobilissimam puellam posse, & si non penitus curari, saltem præseruari.

De epilepsia per consensum, pro puero Germano.

Consilium XL.

CVM actio medici circa epilepsiam sit genere triplex: uel enim excitamus hominem quando actu cadit in epilepsiam, & hæc proprie cura symptomatis, non morbi appellatur: uel præseruatur, ne cadat, aut saltem rarius, uel leuius: tertia est causarum remotio, id est, ægritudinis, à qua immediate epilepticus casus contingit. Nos tertiam sequemur, arbitrantes hanc esse potissimam, quæ si remoueatur, alia quoque duo facile propellentur. Et cum in hoc nobilissimo puero causa proxima symptomatis sit materia frigida, à subiectis partibus, præcipue à brachio, tanquam aura repente ad caput ascendens, spiritusque & uirtutem animalem maxima ex parte intercipiens: ideo curationem ueram duco, prohibere ne talis materia generetur: auertere ad partes oppositas, quæ iam fuerit generata: caput corroborare, ne tam facile recipiat. Quantum ad auersionem attinet (ab hac enim primum incipio) iampridem idoneè, ut arbitror, à me prouisum fuit, brachio, unde potissimum ascendebat materia, synapismos & cauteria applicando, à quibus non prius desistendum putaui, quàm integram (si Deo placuerit) adeptus fuerit sanitatem. Altera pars auersionis erat, ut per oppositas partes euacuaremus quicquid continue excrementosum generaretur, quod neque à me prætermissum fuit. Iussi enim ut iugiter uteretur alui subductione cum pilulis ex mea quadam descriptione, quam apud se seruat, in quam ingreditur agaricum. Consului præter hoc, ut leuioribus quan-

bus quandoq; uteretur, ut aloe simplici, ante cœnam, uel hiera Galeni de sex rebus, uel aceto scillitico, mane tribus horis ante prandium, aut melle itidem scillitico. His omnibus adhuc utendum consulo, hoc uel illo, prout felicius succedet. Et hæc quantum ad auersionem attinet. Vt uero prohibeatur materia ne generetur, quæ sicut uerior & integrior, ita difficilior curatio est, præcipue ex parte ægroti male ferentis consilium, dicam tantum ea quæ necessario quam diligentissime obseruanda putauerim, præcipuumq; est, ut in omnibus sex rebus non naturalibus regatur exquisitissime. Primo igitur euitabit omnem aëris excessum, præcipue dum fuerit in Germania, aëre frigidissimo, & humidissimo: in ea enim regione peculiari circa hoc admonitiõe indiget: ferè enim Germani hyeme præcipue, in duobus extremis summopere peccant: nam uel in æstuarijs suis torrentur, uel sub dio frigido & gelu torquentur, cũ tamen ab utroq; enixe cauendũ sit. Dum enim nobilissimus iste adolescens in uaporario uersatur, meatus cutis, præcipue capitis aperiuntur, humores attenuantur, & in uapores transeunt, unde necessario caput repletur, alioqui ex morbo debile & imbecillũ. Sed ubi postea repente in subdialem aërem transit, algor uehemens occurrit, qui penetrans per apertos meatus, cerebrum refrigerans, humores in eo contentos comprimens & congelans, efficit ut omnino deterrima subsequantur. Cum igitur hæc nocumenta omnibus communia iudicem, huic tamen puero arbitror futura esse magis perniciosa. Erit ergo ab illis quammaxime cauendum, eritq; artificialis ratio, ut omnem aëris excessum quamprocul effugiat. Quòd si necessarium erit quandoq; ex consuetudine gentis in utroq; uersari, primo frigiditatem munimentis & uestibus quammaxime propellet: uaporaria uero eliget moderatissime calida, & uix tepentia, in quibus magis aperto capite commorabitur, ut postea eodem munito, cum egreditur, minor fiat illa mutatio & transitus de contrario in contrarium. Si præterea perceperit status aliquos malos, ut niuem, uel pluuias aërem turbare, intra domum se continebit. Deniq; illud commune seruabit, quemadmodum diximus, ut aëris immoderatos excessus effugiat. Præterea omnis animi molestia, ira præsertim & mœstitia summopere arcenda erit, studebitq; cum socijs & amicis honeste & iucunde conuersari. Quotidiano exercitio præcipue delectabitur matutinis horis, quòd inferiores potius partes exerceat sine multa capitis agitatione. Ideo pilæ ludum, aut gladijs dimicare, aut saltus immoderatos facere non probauerim in nobilissimo hoc puero & adolescente: cerebrum enim nimis concutiunt & exagitant: sed potius eligerem deambulationes, equitationes, sagittarum, lapidum, pali ferrei iaculationes, & huius generis exercitia, in quibus sine insigni motu capitis reliquum corpus exerceatur. Exercendi tempus commodissimum est, quod duabus horis prandium præcedit. Sed & frictiones quotidianas non minus laudo, siue præcedant, siue sequantur exercitium, sintq; uniuersi corporis, lenes quidem & molles sed longæ, quousq; corpus incalescat, & rubescat, dimittaturq; in frictione caput, & partes omnes quæ ad collum attinent, fricantisq; manus semper deorsum trahatur: optimumq; est, si post frictionem totum corpus illinatur oleo garyophyllorum odorato, quod unguentarij conficiunt, & non aromatarij. Et si quis unquam cauere debet à somno meridiano, uel matutino, aut nimis prolixo, adolescens iste unus ex illis est. Erit igitur illi somnus moderatus, nocturnus, non diurnus. Procurabit ut quotidie beneficium alui habeat: quòd si defecerit, adiuuetur uel pilulis prius nominatis ex hiera simplici, uel aloë, quandoq; etiam cum clysteribus emollientibus, neq; omnino patiatur fæces in uentre plus æquo retineri: inde enim magna grauitas capitis subsequi solet. Bis in die tantum comedat, sitq; cœna longe parcior quàm prandium. Neq; credant critici isti medici me propterea Galeno contradicere, cum longe alia ratio sit cœnæ nostratum, quàm fuerit antiquorum. Sed hic non est huius difficultatis determinandæ locus: sat habeat, quòd si abunde cœnauerit, non erit immunis à maxima capitis repletione. Cœnet igitur parce, neq; in hoc discedat ab Auicennæ præcepto, quod est nihil aliud, nisi Galenicum ex opposito immutatum, uidelicet, ut ex tribus partibus diurni cibi duas in prandio assumat, tertiam in cœna; ita enim neq; interdiu percipiet

H repletionem

repletionem aut grauitatem, neq; noctu multa opprimetur cibi nimietate, sed suauiter & iucunde dormiet. Caueatq; ne post cœnam aut prandium aliquid degustet, aut bibat, Germanorum more: frustra enim imperaremus aliquid de cœna & prandio, si aliæ quoque cœnæ intercederent. Cibus sit unicus, ac quammaxime simplex: nihil enim illi æque nocebit, quàm epularum multitudo. A uino si toto tempore suæ curationis abstinere poterit, quemadmodum hactenus me admonente abstinuit, optime illi succedet: sit tamen aqua cum cinnamomo & aniso confecta illi potus sicut præcepimus. Abstineat quammaxime à pastilibus, leguminibus, à lacticinijs, caseo præsertim, à fungis, ab oleribus, crudis præcipue, à piscibus, rebus frictis in sartagine, à carnibus auium palustrium, à carne porcina tam recenti, quàm salita: non etiam laudo carnes agnorum, propter redundantem humiditatem. Et cum iam appropinquet ætas Veneris, consulo ut ab ea quam maxime abstineat: nihil enim aliud Venus est, quàm breuis quædam epilepsia, si Hippocrati credimus. Hæc sit tota uictus ratio, in qua ferè totum est curationis fundamentum. Si enim hoc modo sibi cauerit, materia illa frigida & cruda, quæ fouet epilepsiam, nulla uel paucissima generabitur, quod erat à nobis intentũ. Atq; ita satisfactum est & auersioni materiæ, quæ generatur: & prohibitioni, ne generetur. Supererat capitis corroboratio, ne nocumentum suscipiat. Est autem in corroborando capite ratio præcipue habenda, ne agitetur cerebrum, aut aliquo pacto concutiatur: propterea neq; caputpurgia probauerim, neque frictiones capitis, aut stillicidia à medicis uulgo in huiuscemodi casu proposita: sed masticatoria, quæ ἀποφλεγματισμοὶ à Græcis uocantur, admittat, primo ex mastiche sola & simplici, deinde etiam adiecto pipere, & staphisagria, & pyrethro, pastillos conficiendo. Mandere etiam matutinis horis garyophylla, nucem muscatam, cinnamomũ, zedoariam, & quæ huiusmodi sunt, summopere laudo: maxime enim conferunt ad capitis corroborationem, in hoc casu, exiccatione & euacuatione. Præterea caput abluere singulis septimanis circa horas uespertinas ante cœnam, est remedium à me ualde probatum, si lixiuium dulce eligatur in quo decoquatur asarum, sena, betonica, maiorana, rosæ, & capillus Veneris, adiecto etiam agarico: erit enim lixiuium ad hunc usum præstantissimum. Post lotionem uero suauissime exiccari debet, neque fricando, neque agitando, cum pannis moderate calidis. Caueat etiam ne ignem acriter intueatur, aut magnum splendorem, aut campos niue refertos, aut turbam hominum circumcursantem, aut curruũ rotas uelocissime motas, uel molas, nec quicquid in gyrum uersatur: ab alto etiam ne prospiciat, neque decurrentem fluuium intueatur: hæc enim omnia cerebrum & spiritus exagitant, & robur adimunt. Laudo præterea pro capite & membris quoq; inferioribus corroborandis, ut bis in mense sumat optimi Mithridatici drachmam. Est etiam præstantissimum remedium instillatio olei de ladano, per sapientem destillatorem confecti, tum in aures, tum in nares, tum etiam quandoque illinendo uerticem capitis. Sed etiam mane suauiter pectinari illito pectine ex eodem oleo, non mediocriter conferet ad caput corroborandum, sed pecten semper retro trahendus est uersus occipitium. Et hæc sufficiant, tum in auertendo materiam, tum in prohibendo, ne generetur, tum in capite corroborando, quæ tria nobis à principio fuerunt proposita. Quòd si etiam magis præseruari uoluerit nobilissimus adolescens, uere purgabitur ex Galeni præcepto, poteritq; huiusmodi esse purgatio:

℞. Hieræ simplicis		ʒ 2.
Floris cassiæ		℥ 1.

Cum saccharo fiat bolus, sumendus horis duabus uel tribus ante prandium. Item

℞. Oxymellis scillitici		
Syrupi de betonica	ana	℥ 1.
Decoctionis granorum pæoniæ in aqua destillata pæoniæ		℥ 4.

Misce pro uno syrupo, & sic pro septem. Deinde

℞. Confectionis hamech	ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui	℥ 3.

Cum

Cum aqua pæoniæ fiat potio, danda in aurora cum custodia. Talis igitur, uel huiusmodi poterit esse annua purgatio, quæ ad præseruationem attinet. Et hæc pro tempore sufficctura arbitror in curatione & præseruatione huius nobilissimi adolescentis ad laudem Dei optimi maximi.

Initio huius Consilij Montanus dicit se fœliciter in brachio usum esse synapismo, & quandam etiam pilularum descriptionem illi dedisse, qua frequenter uteretur. Cum autem horum medicamentorum compositio non sit adscripta: ne quid desideraretur, hic curauimus imprimendam. Nam in priori æditione huic loco affixa appendix: ex alio Consilio desumpta est, ac minime huic quadrat.

Cerotum applicandum brachio.

℞. Sinapis			
Pyrethri			
Sem. nasturtij	ana	℥	2.
Euphorbij		℈	4.
Nitri			
Aluminis scissilis	ana	℥	1.
Adarces		℥	3.
Sagapeni			
Galbani	ana	℥	1.
Salis Ammoniaci		℥	3.
Picis naualis		℥	1.
Olei de Euphorbio			
De Castoreo			
Balsamini	ana	℥	1.

Dissoluantur gummi in aceto squillitico & puluerizanda puluerizentur, deinde cum oleis & resinis componantur omnia secundum artem, & cera modica addita, fiat Cerotum solidum loco applicandum, quod singulis quatuor diebus remoueatur, & fricetur locus cum squilla, & rursus apponatur eo modo ut res exigit.

Pillulæ.

℞. Castorei		℥	1.
Radic. Pæoniæ			
Dictamni Cretici			
Sileris montani	ana	℥	1.
Cornu cerui usti			
Rasuræ cranij humani	ana	℥	2.
Sem. citri		℥	2.

Puluerizentur omnia per se, postea misceantur & aspergantur aceto squillitico & permittantur exiccari, & hoc reiteretur ter. Deinde

℞. Agarici electi			
Rhabarbari			
Aloes	ana	℥	2.
Caryophyl		℥	1.
Moschi.			
Ambræ	ana	G	3.

Cum syrupo de corticibus citri fiat magdaleon, ex quo formentur pillulæ, quarum singula septimana sumatur ℥ 1. uel minus post medium noctis & eo tempore parum cœnet.

De epilepsia, pro nobili uiro Vicentino.

Consilium XLI.

Roponitur nobis curandus iste Magnificus dominus, quia quo morbo infestetur, hoc uidere clarissimum est, ideo breuiter me expediam. Iste laborat epilepsia, habuit enim tria signa attestantia super ipsam epilepsiam. Primum quod habuit, fuit spuma in ore: secundo passus fuit conuulsionem, siue spasmum: tertio amisit sensum & motum. Ex ista accidentium syndrome facile possumus conijcere morbum hunc esse epilepsiam. Habita notitia morbi, quia oportet ut & nos aliquid de cura dicamus, non possumus autem quicquam perfecte dicere, nisi causas morbi indagemus, ideo est necessarium distinguere præsentem morbum, ut omnia hæc clare habeamus: & primo uidendum est quidnam sit epilepsia. Epilepsia nihil aliud est, nisi spasmus quidam factus ab obstructione uentriculorum cerebri, à materia crassa & uiscida, siue ab aliqua qualitate uenenosa, quam isti auram uocant. Et quia in definitione cadit spasmus, uidendum est quotupliciter fiat spasmus, ut ex hoc habeamus causas ipsius epilepsiæ. Spasmus, ut dicebat Galenus in 3. de locis affectis, ubi loquitur de hac re, fit tripliciter: aut à materia, aut à qualitate (quam auram uenenosam appellauit idem Gal.) aut à siccitate: istæ enim sunt tres causæ potentes facere spasmum. Videamus modo nunquid istæ tres causæ faciant epilepsiam. Quòd possit fieri à materia, hoc patet, quia cum materia crassa est in uentriculis cerebri, siue sit per consensum, siue per essentiam, ita quòd ibi generetur pituita, obstruit uentriculos cerebri, qui postea insurgunt ad expellendum, & contrahuntur, & in illa contractione deficiunt mittere sensum & motum ad membra, & ita priuantur membra sensu & motu. Quòd autem possit fieri epilepsia absque materia, uidelicet à qualitate illa mala, & ab illa aura, Galenus pluribus signis hoc probauit in illo loco prærallegato. Dicebat enim ipse, uidemus in ictu phalangij, qui etsi tantillus sit, tamen dispergitur per totum corpus, & omnia membra inficit illa mala qualitas. Non est dicendum, dicebat Galenus, quòd fiat à materia uenenosa, quia illa fuit ita exigua, quòd non potuit hoc corpus totum inficere. Quare dicendum est, quòd sit aliqua mala qualitas eleuata à tali materia uenenosa exigua, quæ postea qualitas per totum corpus dispersa & disseminata, fit sufficiens tale nocumentum causare. Simile potest contingere de epilepsia: à materia potest fieri mala qualitas, quæ postea petens cerebrum potest esse causa contractionis uentriculorum cerebri, & facere epilepsiam: & ita Galenus ex sententia Pelopis præceptoris sui conclusit, posse à mala qualitate fieri huiusmodi morbos. Nunquid autem à siccitate possit fieri? Dico quòd non, & in hoc differt spasmus ab epilepsia, quia spasmus potest fieri à tribus illis causis: epilepsia uero tantum à duabus causis prædictis, & non à siccitate: quod potest & à priori, & à posteriori manifestissime probari. Et primo à priori: nam cum siccitas sit causa habens causare epilepsiam, oportet quòd cerebrum ita exiccetur, ut per siccitatem contrahantur uentriculi cerebri, & fiat epilepsia. Sed hoc non potest fieri, quia cerebrum cum sit membrum humidissimum, nunquam poterit taliter exiccari, ut per siccitatem deueniat ad contractionem: quia cum fuisset exiccatum statim periret homo, & ita antequàm fieret epilepsia, moreretur homo. Similiter à signo confirmari potest, quia epilepsia subito fit: statim enim homo cadit in paroxysmum epilepticum: illa autem exiccatio non potest, si habet fieri, subito causari, sed successiue, ita quòd in tempore oportet ut exiccetur. Quare relinquitur, quòd à siccitate non potest talis ægritudo causari. Derelinquamus ergo tertiam causam, & accipiamus reliquas duas, scilicet quòd epilepsia potest fieri à materia, & à qualitate sola. Si fit à materia, fit ab humore crasso, utputa ab humore pituitoso & melancholico obstruente uentriculos cerebri: uentriculos dico anteriores, de his intelligatis. Similiter intelligatis de obstructione non perfecta, sed imperfecta & diminuta; quia si intelligeremus de per-

de perfecta obstructione, fieret tunc apoplexia, & non epilepsia, quia tunc homo penitus ex perfecta & completa obstructione uentriculorum amitteret sensum & motum, ita quòd iaceret sicut cadauer. hoc fit in apoplexia: ideo intelligatis de obstructione diminute facta. Cum ergo habeamus morbum hunc fieri à materia & qualitate, uidendum est modo, à quanam harum duarum causarum in isto Magnifico domino talis morbus proueniat. Ideo in hoc crediderim quòd à qualitate mala non principaliter causetur, licet reuera ipsa concurrat, & maxime quòd, ut retulit Excellentissimus Doctor, iste fuit à passionibus animi ualde uexatus. Quantum autem possunt isti animi affectus ad hos morbos epilepticos concitandos, unicuique poterit esse manifestum. Noui ego duos, qui tantum ex animi affectibus inciderunt in hunc morbum: unus enim fuit quidam Laurentius Brachadenus, & Marcus Antonius Contarenus: isti tamen in uictu erant parcissimi, non erant excrementosi, tantum ex animi affectibus uenere in talem ægritudinem: & ita dico quòd potuit ista causa concurrere. Sed quod principaliter est causa, est materia crassa, ita quòd diceremus morbum esse materialem. Et cum materia potens epilepsiam causare duplex sit, melancholica & pituitosa, à quanam, dicetis uos? Dico quod potest prouenire ab utroque: utraque enim materia concurrit: & ita causatur essentialiter in cerebro, & per consensum à reliquis membris ad ipsum demandatur. Quòd autem pituitosus humor in hoc Magnifico domino dominetur, hoc ostendit eius temperatura, & membra principalia. Audio quòd iste abundat pituita multa, quæ excernitur per nares & per os. Istud est signum humiditatis cerebri, habet enim cerebrum calidum & humidum, ut per signa manifesta potest apparere, & facile comprehendi. Similiter habet uentriculum satis abundantem pituita, in quo ab inordinato uictu & coitu, ut retulit, maxima copia pituitæ generatur, pituitæ dico non ueræ: nam, ut scitis, non uera pituita in uentriculo generatur. Ideo ex pituita genita in uentriculo, & item illa quæ in cerebro generatur, concludo materiam esse tum per essentiam, tum per affluxum. Quòd autem fuerit aliqua materia melancholica, hoc facile persuaderi potest. Audio hunc esse melancholicæ naturæ, etsi non fuerit ex naturali temperatura, tamen propter accidentia animi potuit effici melancholicus. Cum quis autem aliquando cadit in melancholiam, impossibile est ut non retineat illam materiam in cerebro, ut dicit Galenus. Ideo cum adhuc reliquiæ melancholiæ remaneant in hoc Magnifico uiro in ipso cerebro, potest & ipsa concurrere ad obstructionem. Similiter hepar habet calidum: uiget enim caliditas in toto illo corpore, & ita ob caliditatem hepatis potuit fieri adustio: nam cum hepar est calefactum, oportet quòd & uenæ sint calidæ: nam ut dicit Galenus secundo Artis medicinalis, orta debent attestari suis principijs. Cum ergo hepar sit calidum, non est mirum si patitur cerebrum: nam, ut dicit Galenus in 3. de locis affectis, loquens de dolore capitis, qui habet hepar calidum, facile incidit in dolores capitis, quia ascendunt materiæ & uapores, ut causent dolorem. Qualis fuerit in qualitatibus passiuis, non facile dixerim, quod corpus continue mutatur. Ex humido fit siccum & sicci interdum pinguescunt, prout uel exercentur, uel bene & in ocio uiuunt: calor ille resolutus est coitu, uictu inordinato, & ita alteratum totum corpus. Habetis hucusque, ut omnia colligam, causas morbi, & morbum ipsum, à quibus facile poterimus indicationes curatiuas sumere. Veniamus modo ad curam. Iste cupit curari, credisne hunc posse curari? Vt ingenue fatear, morbus epilepticus, morbus est maximus, & non, nisi à uehementi causa potest causari, fortissima causa concurrit ad excitandos hos dolores, & talem sensus & motus ablationem: dolor enim cum in hoc morbo intrinsecus fiat, oportet quòd fiat à fortissima causa soluente continuum. Dimittamus modo nunquid dolor fiat à mala temperatura facta in quatuor qualitatibus, an à solutione continui. Teneo, ut aliàs dixi, fieri à solutione continui, & à mala temperatura: & quòd ista solutio continui sit æquiuoca ad illam solutionem continui, de qua intelligunt alij: longe enim differt ab ista. Sed de hoc diffusius alibi dixi, ideo nunc non est opus ea

 reuocare.

reuocare. Propterea dico, cum ista ægritudo fiat á forti causa, quæ cum difficultate potest remoueri, ille Magnificus dominus de facili poterit mori. Audio eum hucusque habuisse duos paroxysmos epilepticos, incipiendo á 15. Iulij usque ad 24. Augusti: propterea facile poterit iterum cadere in hos paroxysmos: imò nunc conqueritur de aliquali tremore. Neque debemus nos confidere eius naturæ robustæ, & carnositati: nam licet uideatur sanus, non propterea uacat periculo. Nunquam uidi in senibus apoplecticis, epilepticis & melancholicis aliquem ita curatum, quin redierit. Qui semel stultus semper stultus. Noui ego Iustinianum quendam, qui habuit tantum unum proxysmum, postea mansit per tres menses sanus absque molestia, deinde reuersus est alius paroxysmus, deinde alius, & tandem mortuus fuit. Ideo cura difficillima est, neque, ut dixi, uacat periculo: tamen non est desperandum. Veniamus ad curam, & primo indicationes sumamus á morbo, & á causis eius. A morbo, cum morbus sit in nobili membro, indicatur, quòd sit cito remouēdus, & quam citissime potest: epilepsia enim, cum occupet nobile membrum, morbus sacer fuit ab Hippocrate appellata. Sumamus modo indicationes á materia. Materia ista, ut dixi, duplex est, pituitosa, & melancholica: ista uenit euacuanda. Et quia facta fuit sanguinis missio ab illo perito medico, propterea desisterem á missione sanguinis, deuenirem ad concoquentia pituitam, ut est syrupus de eupatorio, decoctum pulegij, origani, syrupus de calamentho, & infinita alia ipsam pituitam digerentia. Concoquerem etiam melancholicum succum, ut cum syrupo de fumoterræ, de epithymo, & talibus. Postea cum erit cocta materia, euacuarem, & inciperem á leuioribus pharmacis: non transirem ad confectionem hamech, & pilulas cochias. Medicinas enim cum colocynthide, & agarico, pro nunc non exhiberem, quia sunt ualde fortes. Quæ autem recipiunt ista, ut sunt trochisci Alhandal, hiera Logodion, isti aromatarij in hac ciuitate, cum sit mater studiorum, non conficiunt, & miror cum uilla quæuis parua habeat hæc parata. Postquam hoc corpus est euacuatum, Ego deuenirem ad caputpurgia, & ad masticatoria, & uellem ut masticaret, sicut de pipere, & reliquis. Deinde per nares prouocarem naturam cum aliquo leui sternutatorio. Facto hoc, si uoluerit assumere illa balnea Aponitana, cum sint calida, ego laudo, Theriaca item prodest. De cauterijs, ego summopere laudarem cauteria in brachijs, imò hoc est familiare remedium. Et uidi anno præterito nobilem senem qui solo cauterio sanatus est, & erat senex, in 52. anno ætatis suæ constitutus. De diæta, quia morbus longus est, instituatur conueniens diæta, & ea sit tenuis & attenuans, ut Gal. consulit puero Epileptico. Pro potu poterit conficere aquam decoctam cum aniso, cinamomo, & saccharo: est enim potio gratissima tum in colore, tum in sapore, Restat unum derelictum, utrum debeat bibere uinum, uidetur ex una parte quòd non, quia uinum fumosum est, & facile replet caput. Ex alio uidetur quòd sit dandum uinum pauciferum, quod sapit naturam aquæ. Sed, ut dicit Galenus in 3. de ratione uictus, uinum si magnum est, obest cerebro sua fumositate: si uero sit paucifferum, licet non noceat cerebro, obest tamen uentriculo: & ita uidetur conuenire, & non conuenire. Ego tamen conficerem uinum, & maxime quia sumus in tempore conuenienti, uellem ut sumeret mustum album, in quo aliquid aquæ imponeretur: & apponerem radicem pæoniæ, betonicæ, folia saluiæ, roris marini, item folia senæ propter humores adustos, & alia quæ respiciunt hos humores, & omnia simul ebullirent, & conficiatur uinum, quo poterit uti. Ista hic posita non sunt ingrata, non sunt amara, & sunt appropriata pro tali morbo sanando, oxymel cauerem, sed mel scilliticum non noceret, non enim ita penetrat ut acetum scilliticum. Laudant pæoniam ob singularem quandam occultam uim. Ego tamen sæpe eam exhibui, sed semper coactus sum ad alia remedia deuenire, nec unquam ita efficacem expertus sum. Tamen detur cum non possit obesse. Et hæc sufficiant.

De diuer-

De diuersis dispositionibus præter naturam, cum metu futuræ apoplexiæ, pro Illustrissima Duce Bauariæ,

Consilium XLII.

PRobabile admodum est Magnificum hunc & nobilissimum uirum à natiuitate laudabilis fuisse temperaturæ, neq; in corporis compositione deliquisse: audio enim & bono habitu constare, semperq; constitisse, & esse carnosum, rubei ac floridi coloris, hilarem, ingeniosum, prudentem, & rebus agendis idoneum. Quæ quidem indicant non tantum corporis temperaturam bene habere, sed membra quoq; omnia principalia in idem exquisitissime conspirare. Si quo igitur morbo uel laborat, uel hactenus laborauerit, non est iudicio meo, uitio corporis, sed uictus rationi tribuendum. Cum tamen calidioris hepatis sit, plurimumq; sanguinis generet, parumq; exerceatur, & lautissime uiuat, non est postea mirum, si ex redundantia in uarias ægritudines semper inciderit, & primo in adolescentia in tertianas febres, & icteritias, ob feruorem ætatis, bilis copiam, & malam uictus rationem: deferuescente autem ætate, dū calor non ita acris adesset, frigidiores postea morbi inuaserunt, ut testiculorum, calculi renum, iliaci affectus, ulcera crurum erodentia propter humorum adustionem: & nunc cum tantū sit in primo senio cōstitutus, totq; morbis subijciatur, periculum est, nisi exquisitissime sibi caueas & præcaueat, atq; iterum caueat, ne in apoplexiam tandem etiam incidat, aut subito suffocatus intereat, præcipue cum uideatur hoc illi esse hæreditarium ob similem patris interitū. Oportet igitur, ut tanquam prudens & temperantissimus uir muniat se, atq; ab imminentibus periculis se custodiat: quod non ita difficile efficiet, si rationi & fideli medico uelit obtemperare. Neq; enim, ut prius dicebamus, uitium aliquod naturale in hac corporis structura esse opinamur: sed sola deprauata uictus ratione contractum. Incipiet ergo à fundamento solido & necessario, ubi tandem totam præseruationem, totam etiam curam inuenerit, sine quo nihil exequi poterit, & quo solo omnia facile exequetur. Fundamentum illud est, ut in sex rebus non naturalibus, quantum fieri potest, nihil delinquat. Exercitijs utatur moderatis: euitet omnes aëris excessus, omnesq; animi molestias: quotidianam alui excretionem procuret: somnum meridianum effugiat, omninoq; ad uigilias potius declinet: sed præ reliquis omnibus cibum & potum moderetur. Caueat ab aromatum usu, qui mos apud Germanos plus nimio uiget. Vnico cibo contentus sit, ferculorumq; ac omnium esculentorum copiam euitet. Ideo à lautis mensis, & communi nobilium conuictu, & compotationibus quàm maxime potest abstineat. Iuniores carnes comedat, sicut hœdorum, uitulorum lactentium, pullorum, perdicū: oua etiā recentia & sorbilia conceduntur. A piscibus, leguminibus, pastillibus, lacticinijs, rebusq; omnibus frictis abstineat. A uino quàm maxime abstineat: in uino enim omnia fere inueniet detrimenta, suarumq; omnium ægritudinum fomenta. Sit ergo uinum uel nullum, si fieri potest, loco cujus utatur uel ceruisia: uel si uinum admittit, neq; ceruisiam toleret, sit saltem uinum dilutum, pauciferum, clarum, subtile, & modica admodum quantitate ebibitum. Quantum ad id quod quæritur, utrum quemadmodum consueuit, sit in illo singulis annis secanda uena: dicimus, ex quo hactenus consueuit, non protinus esse desuescendum. Sed si ita uiuet, quemadmodum à nobis est institutum, non aggregabit ea excrementa, quæ indigeant tanta missione sanguinis: & tunc poterit paulatim ab annua uenæ sectione desuescere, præsertim maturiori succedente ætate, in regione frigida & boreali. Ad secundum quæsitum, utrum ulcera crurum sint curanda nullis factis cauterijs, quæ uulgus fontanellas appellat. Respondemus, cum iam natura assueuerit ad eas partes excrementa corporis, & ea quidem acerrima & pessima transmittere, si defluxus huiusmodi intercipiatur, fore hoc cum maximo ægri discrimine. Sæpe enim uidimus, & habemus parata

exempla multorum, qui ex crurum emanantium sanatione & exiccatione, in apoplexias, & perniciosissimos morbos inciderint. Laudamus igitur cauteria in utroque crure loco consueto in parte exteriori quatuor digitis infra genu, euitando chordas, & loca neruorũ, rite esse facienda. Et ubi cauteria hoc modo peracta destillare, saniemque emittere satis copiose inceperint, tunc nisi ulcera sponte sanentur (id enim frequenter fieri solet) arte Medici nequaquam sananda esse consulimus. Ad tertium quæsitum, quodnam Thermarum genus illi conueniat. Respondemus, iudicio nostro omnes calidas Thermas ab illo quam maxime esse euitandas, quales maxime sunt sulphureæ, nitrosæ, bituminosæ, aluminosæ: æneæ uerò, & reliquæ huiusmodi, in quibus tamen ferri minera prædominatur, ac consequenter frigidæ sunt & siccæ, harum usum summopere laudamus: hepatis enim, renumque ac dorsi feruorem contemperabunt, per urinam excrementa corporis expurgabunt, corpusque totum sua adstrictione corroborabunt. Debet autem hoc corpus ita præseruari, ut bis in anno, uere inquam & autumno, exquisite purgetur pharmacis, bilem præcipue & pituitam purgantibus. Inter quę omnibus ego prætulerim confectionem Hamech, syrupo rosaceo solutiuo admixto. Et quoniam à me requiritur, ut particularis modus purgandi tradatur, licet hoc præsentibus medicis esset dimittendum, nihilominus, ut amicorum desiderio satisfaciam, particularem purgandi formam exponam. Ineunte igitur uere circa primam Lunæ quadram, mane hora ante prandium, duodecim drachmas floris casiæ in bolo confectas exhiberem, ac die sequenti syrupum infra scriptum propinarem, qui habet:

℞. Syrupi acetosi simp. multæ acetositatis
Syrupi de succo limomum ana ℥ t.
Decocti acetosæ
Seminum citri
Carnis citrangulorum, uel arantiorum, cortice dempto ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Sumptis septem syrupis, pharmacum accipiet, quod ita habebit:

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosacei solutiui ℥ 4.

Cum modico aquæ acetosæ fiat potus. Sumat in aurora cum custodia: Postea utatur saccharo rosaceo per plurimos dies, quod etiam laudo, ut familiare habeat. Sanguis autem mittatur è uena basilica dextri lateris, post exhibitionem secundi syrupi, tertio scilicet die ab assumpta casia. Quantitas sanguinis est pro uirium ratione metienda. Autumno eandem prorsus euacuationem repetet, excepta sanguinis missione. Quantum ad asthma attinet, illud, ut audio, merum fuit symptoma, ob retentionem materiei consuetæ ad crura defluere: hoc enim tantum proximo anno inuasit, dum crurum emanatio detenta esset. Propterea emanantibus cruribus crediderim non superuenturum asthma. Si tamen contingeret, in paroxysmo quàm maxime esset abstinendum à cibo & potu. Sorbitio tamen paulatim, & per interualla exhibenda esset, modo aquæ mulsæ cum hyssopo decoctæ, modo cum oxymelite, eodem hyssopo adiuncto. Erectus maneat, neque omnino iaceat supinus, ubi spirat aër liber, frigidus, minime suffocatus. Illinat pectus & thoracem totum tam anterius quàm posterius linimento ex adipe anseris, butyro, oleo amygdalarum amararum confecto, adiuncta particula croci. Procuret etiam cum clysteribus acutis alui lenitionem, ita enim euacuabit & auertet materiam. Declinante paroxysmo posset agarici præparati drachmas duas deglutire siue in forma pilularum, siue ex melle rosaceo collectum, siue dilutum aqua betonicæ, uel hyssopi, & similium. Mense Iulio, Anno 1547.

De dispositione Apoplectica,

Consilium XLIII.

Ebrææ laboranti febre quotidiana, symptomata superuenerunt, ut nec loqui posset, nec se commode commouere. Erat autem mulier pinguis, neutiquam iuuenis. Metuebat D. Montanus ne esset species Apoplexię. Itaq; statim ordinauit.

℞. Mithridatij optimi ʒ 1.
Sacchari rosacei ʒ 2.

Fiat bolus, & exhibeatur. Et superbibat uini Maluatici optimi admixti cum aqua rosacea, æquali pondere, quantum capere possunt tria cochlearia. Quod si accipere nollet, solo Mithridatio fauces, & os bene illinatur. Tempora item et nares excitentur Castoreo post uesperam. Postea utatur clysteri.

℞. Hieræ picræ
Benedictæ ana ʒ 4.
Mellis rosati ℥ 3.

Misce cum decocto sequentium.

℞. Artemisiæ
Maioranæ
Chamæmillæ
Anethi ana M 1.

Decoquantur omnia in iure, & cum prædictis El. misceantur, Hoc repetatur bis aut ter, secundum exigentiam.

De paraplegia ac memoria diminuta,

Consilium XLIIII.

Obilis quidam Veronensis, annos natus circiter 50 ante menses aliquot patiebatur memoriæ diminutionem, ita ut aliquando non recordaretur, quid ante horam egerat. Et accepimus ab amicis, eum passum ante annum, tremorem manuum, & brachiorum, simul & crurum. Excellentiss. D. Montanus consecit esse paraplegiam, quod sensum & motum interdum per horæ fortassis spacium amiserat: cumq; nihil fecisset interea temporis, quod profuisset ad curationem, ita eum aggressus est. Primo purgetur hoc modo.

℞. Specierum Hieræ ʒ 2.
Electuarij lenitiui ℥ 1.

Cum succharo fiat bolus.

Pro syrupo.
℞. Polypodij ℥ 3.
Liquiritiæ rasæ ʒ 4.
Seminis citri ℥ 1.

Decoquantur in tribus ℔. aquæ fumi terræ, ad consumptionem tertiæ partis, inde facta diligenti expressione.

℞. Huius decocti ℥ 6.
Syrupi infusio. rosa.
Syrupi de Bethonica ana ℥ 1.

Misce sic pro uno & pro alijs. Post secundum syrupum mittatur sanguis ex basilica dextri lateris, Idq; propterea, quia habere constat eum uenas, sanguine turgentes.

De leui

De leui Apoplexia cum Catarrho.

Consilium X L V.

ASVS difficilior curatu, quàm cognitu. Naturalem complexionem sanguineam esse, ex omnibus signis, statura, & habitudine corporis, & moribus statuimus. Cor declinat ad humiditatem, cerebrum etiam naturaliter calidum & humidum, tamen etiam magis abundat humiditate aduentitia: ex morbo & ætate dispositionem præter naturam hanc habet, uehementissimum catarrhum scilicet. Is uerò aliquando descendit ad nares, & palatum abundantissime, aliquando ad alia membra. Ideo laborat podagra & chiragra. Vrinæ frequentes, per longum spacium temporis, hoc modo durantes, & ex eadem materia. Hanc igitur esse credo causam omnium symptomatum. Deinde partes, uentriculus uidelicet, uenæ, uiæ urinales, ex senio debilitatæ sunt. In præsentiarum molestatur paralysi uniuersali, quia non tantum in manibus per longum tempus hoc malum patitur, sed torturam oculorum, oris, & in pedibus tristem sensationem percipit. Dicitur autem leuis apoplexia, credo, quia inuasit subito, considerandum autem est, an ex nuchæ uel cerebri debilitate ueniat. Hic ex cerebro nocumentum prouenire signa ostendunt. Accidentia enim remissa sunt, non est difficultas spirandi, & per medicamenta facilime melius habuit, nec est aliqua extrinseca causa ex uictus regimine. Est igitur communis causa, & intrinseca debilitas, uidelicet cerebri, & ætas debilitans continue. Quanquam ad hanc leues quoque causæ extrinsecæ conuenerint, bibit uina potentia, nec modice. Aër etiam aliquantulũ iuuit. Causis igitur extrinsecis, materia qualitate & quantitate cumulata est, & multiplicatur somnus, quod arguit multiplicationem superfluitatum in qualitate & quantitate. Tribus diebus nihil excreuit, cum alioqui bis aut ter soleret. Hoc igitur incommodum considerandum est. Vrina etiam non apparet hodie tam turbida, nec tam multa, quare timendum, ne fiant obstructiones.

CVRATIO. In uictu abstineat à uino, & utatur Mellicrato, item uictu tenui ad siccum tendente, non tamen omnino abstinerem propter consuetudinem, ætatem & uirtutem quoque, loco digestiui mel rosatum darem, propter ardorem urinæ. Non deuenirem ad fortiora. Dedi hactenus tantum Enemata ex decocto quodam, cum melle rosato heri & nudiustertius. Quia enim materiæ est multiplicatio, necesse est subtrahere. Nunc procederem ad euacuandum phlegma, suntque proposita quædam, sed stante urinæ difficultate, ad ea non auderem deuenire, sed pillulas tantum darem, quæ euacuarent, & paulatim diuerterent à loco, quales essent Cocciæ, item de Hiera cum Agarico, de Hiera simpl. syrupi de Stoechade, de Betonica, cum decocto Saluiæ, Betonicæ & similium. Postea confortetur cum Theriaca & Mithridato, cum conserua Dianthos, Saluiæ, Sacchari rosati, Acoro, cibaria alterentur cum Saluia & Roremarino, nutriatur pullis gallinarum & columbarum, perdicibus, auibus teneris, & alijs tendentibus ad siccitatem.

De præseruatione ab Apoplexia & Paralysi.

Consilium XLVI.

Euerendissimus Antistes sibi consulere cupiens, quærit non tantum curationem symptomatum quæ iam patitur, & quæ tamen leuia sunt, sed etiam tanquam uir prudens, quomodo possit præseruari: uidet enim hæc symptomata esse prænuncia sæuarum ægritudinum, & in hoc recte & sapientissime iudicat. Considerandus habitus corporis istius Domini, & symptomata, quæ sunt prænuncia futurarum ægritudinum. Dispositiones præter naturam, quas nunc patitur, sunt leues: patitur enim brachium dextrum leuem quendam

dolorem

dolorem, imò non est dolor nisi cum facit insignem motũ. In reliquis non laborat: & ideo non multũ curat quod nunc est, sed quod futurũ. Conqueritur etiam de grauitate aliqua auditus in parte dextra. In reliquis nihil habet pręter naturã, bene dormit, bene comedit, egerit, & exercet operationes omnes inculpatas. Dicebat quidem se habuisse quædam symptomata circa uentriculum, sed nunc nihil conqueritur. Sunt tamen hæc symptomata consideranda, & redigenda in suas causas, quia sunt prænuncia grauiorum morborum. Primò dolor in brachio. Locus illius tristis sensationis est uarius: Primò est periostium, id est, membrana continens os illud inter iuncturam & iuncturam, qui dolor est necessariò in membrana: nam os non sentit. Item percipit dolorem in utraque iunctura. Causę quę? Hic non est abscessus, non est solutio continui: ergo in complexione est morbus. Sed morbus in complexione est duplex, cum materia, & sine materia. Audiuimus à Reuerendissimo, quemadmodum consueuerit uti regione calida, in quarto scilicet climate, sed etiam in situ prope mare. Accessit in sextum clima, imò in finem sexti climatis, scilicet Tridentum, ubi mutauit aërem per duo climata: sed etiam situm plane contrarium, quia Tridentum est maxime borealibus uentis expositum, & regio sua est exposita Zephyris & meridionalibus uentis, & ita aër Lusitanus est totus contrarius aëri Tridentino. Hic aër multum potuit in corpore præparato, id est, senili. Et licet aliquam habuerit lassitudinem ex alapis sæpe replicatis in confirmatione, tamen quia per undecim postea dies sequentes semper fuit sanus, ideo non credo ego eam debilitatem esse factam propter illum motum, sed potius propter aërem. Nam semper unam partem magis exponimus aëri frigido quàm aliam, ut fieri solet: & sic illud periostium & membrana, quia frigida, facile potuit affici & lædi ab aëre frigidiore & insueto, & in habentibus symbolum facilis est transmutatio: & sic credo quòd sit facta & impressa complexio frigida sine materia, & hæc subita alteratio ad contrarium facit illum dolorem. Et hæc complexio frigida impressa in membrana, non facile recipit curationem: quia membrana recipiens impressionem aliquam, amittit calorem naturalem & proprium, per quem natura operatur & curat morbos, & ita est debilis: & tunc contingit quod semper solet contingere: ubi enim aliquod membrum ad aliquam intemperiem, & plerunque frigidam mutatum est, non potest fieri concoctio, ut oportet, illius alimenti & proprij, & sic multiplicatur materia cruda circa locum, & sit membrum illud rheumatizans, non quòd aliunde defluat materia, sed quòd excrementa redundent propter intemperiem: nam qualis est complexio membri, talis est concoctio. Et hæc excrementa etiam non facile difflantur, quia membrum est frigidum, & ideo aggregatur materia. Ergo si quæratur à me, qualis sit complexio introducta in membro præter naturam: dico, quòd complexio frigida sine materia à temperie aëris frigida: qua complexione stante, abundant etiam materiæ per uiam inconcoctionis. Et sic sunt duo: primũ, intemperies in parte: Secundo materia, & illa materia etiam est compressa ad partes laxiores & frigidas, & spaciosas, ut sunt iuncturæ, quod sæpe euenire solet: & sic patitur dolorem in uarijs locis, & sic etiam iuncturæ sunt repletæ. Et quòd hæc materia non defluat aliunde, probatur: nam modicum est nutrimentum quod deuenit ad membrum, & sic est etiam paucum excrementum, & ideo non est magnus dolor, & illa uasa non extenduntur, & musculi & chordæ & nerui magis infrigidantur: & hæc est causa illius difficultatis motus. Et hanc credo esse potissimã causam illius doloris: primo frigidam impressionem & intemperiem: secundo materiam aggregatam per uiam inconcoctionis, quæ tamen est pauca, quia nullũ facit tumorem, nullũ abscessum. Quod ad alia membra, an à capite defluat materia ad locum per uiam catarrhi? Non credo ego quòd catarrhus defluat ad illas partes, quia si semel inciperet ille fluxus, & cum plurima pituita sit in capite, credo quòd illud brachium longe sæuiora accidentia pateretur, & solent fieri ut podagræ, paralyses, morbi articulares &c. Sed cum ille uiuat, comedat, & exerceat operationes ut alij sani, & aliud nihil persentit, credo quòd nõ sit defluxus catarrhi ad illas partes, sed quòd sit tantũ materia aggregata per uiã excrementi propter imperfe-

ctionem

ctionem concoctionis, & debilitatem illius membri Praeterea conqueritur Reuerendissimus Dominus se habere catarrhum copiosissimum, quod plurimum expuit, & plurimum excernit per nares, & sentit difficultatem auditus. Credo hoc factum esse ex causis procatarcticis. Nam in die synodi per 13. horas continuas uacauit studijs, ut audio: & ex hoc studio si nihil aliud esset, possent fieri cruditates in uentriculo, & etiam in toto ambitu corporis: nam hepar non corrigit coctionis primae uitiũ, & hinc plurimi uapores ascendunt ad caput, & maxime cum caput laboret in studijs. Et hinc studiosi plerunque habent debilem uentriculum, quia ubi actio, ibi calor: nam est tantum unus calor: itaque cum capite laborant, destituitur uentriculus calore & sua operatione, & sic replentur capita, quia plurimum laborant capite, unde plurimi uapores attrahuntur ad caput, qui non possunt difflari, quia resoluitur calor cerebri ex multis laboribus, & inde tales studiosi semper habent caput repletum. Talis est etiam temperatura naturalis huius Reuerendi Domini: nam habet hepar calidum, quod testantur uenae amplae, multitudo carnis: & cum sit educatus in regione quarti climatis, ubi calores intensi, & sunt ibi homines nigri, ipse tamen abundans est sanguine bono & naturali, & habet colorem floridum etiam in senio, & ideo est quidem caliditas in hepate, sed non adurens: & ideo generat plurimum sanguinis, unde habet hepar calidum & humidũ. Et in his plurimi uapores eleuantur, si in ullis alijs temperamentis: & sic & ratione temperaturae in hepate habet hoc quod sit subiectus repletioni capitis: & hic catarrhus non solum Tridenti, sed etiam in propria regione generatus fuit: & hinc plurima materia illius catarrhi deuenit ad dentes. Est in primo senio, quod incipit à septimo septenario, id est, anno quadragesimo nono, quia agit annum quinquagesimum quintum, & ideo nondum debebant cadere dentes: & dentes illi etiam sunt corrosi, & hoc indicat continuum catarrhum, erodentem & decumbentem ad dentes. Et hoc notandum pro praeseruatione. Hic est chorus symptomatum: primo brachium dispositum ad omnes affectus, & habet intemperiem frigidam, & ita timenda paralysis, & priuatio motus, item morbi articulares: magis tamen paralysim timerem. Item cum sit catarrhus, & nunc plurimum excernatur per nares & os, si ille catarrhus sisteretur, posset fieri apoplexia, & aliae aegritudines frigidae capitis. Et est unum quod dicebat nobis: solebat euomere materiam pituitosam, & hoc erat ei familiare, qui uomitus iam restitit, quia iam in senio uirtus expulsiua est debilis: & multum referre cum consueta euacuatio desinit, nouit Excell. V. & cum iam senescit, debebant euacuari illa excrementa, quae generantur ratione senij: & haec materia augetur, & frigiditas corporis, & ideo defertur uiolenter aliò haec materia, scilicet ad caput. Ideo timenda sunt alia symptomata & grauiora. Tempore iuuentutis potuit illa materia difflari. Ergo habemus hic brachium affectum, & caput non quidem per se, nam omnes sensus habuit acutissimos: & signa sumpta à proprijs actionibus membri nunquam fallunt, & sensus interiores sunt proprij ipsi cerebro, & non habent aliud instrumentum quàm ipsum cerebrum, & illud membrum est sanum, cuius operationes sunt sanae. Ergo si caput quid patitur, patitur per consensum partium inferiorum, & non propter propriam intemperiem. Quo modo ergo praeseruabitur? Tollantur omnia illa quae faciunt incurrere in illas affectiones, in quas possunt incurrere qui ita sunt affecti. Primo caueat ab omni aëre excessiuo, qui primum illum laesit: caueat uentos boreales, & in tempore frigido optime muniat caput: deinde habeat optimam rationem uictus, ne uentriculus & hepar aggregent pituitam, & uapores ascendentes ad caput: non laboret in studijs, & in omnibus rebus non naturalibus habeat modum. Sed quia non possumus bene ita uiuere, quin saepe delinquamus, nam anima praestantior corpore, ideo saepe negocia sunt obeunda, quae nocent corpori, & ideo correctione opus est. Consulerem ego, ut continue utatur medicamentis & euacuationibus familiaribus & leuibus, & diuertantur materiae ad partes inferiores: ut est usus rhabarbari aut aloes, quam magis probarem quàm hieram, quae magis exiccat quàm aloe, quia habet aromata exiccantia usque ad tertium gradum. Cauerem ab usu agarici, & omnibus quae euacuant electiue, quia illa destruunt

omnes

omnes mineras uirtutum. Item laudarem ut fierent cauteria in cruribus, & esset continuus usus horum cauteriorum. Nam quia uult præseruari, & hic catarrhus posset facere apoplexiam, quia iam etiam tendit ad surditatem, ideo suaderem cauteria, sed postquàm aliquoties usus esset illis pillulis. Ad brachiũ, quia materia non influit aliunde, corrigenda intemperies illius loci. Et hoc tempore maxime laudarem stillicidium circa illud os ut cadat aqua, quo profundius penetret. Etiam uellem suffumigium facere ex hac aqua, ut reciperet illum fumum: hic enim fumus aperiet & rarefaciet poros & meatus: & postea ubi lauabitur brachiũ in ea aqua, maior fiet impressio illius aquæ, quia hæc est crassior quàm uapores, & sic aqua quoq; pertransire poterit. Ac sic prius fiat euaporatio, postea in illa aqua lauet brachium, deinde stillicidio utatur. An facienda aliqua euacuatio capitis ante hæc localia? Caput est repletum, & hic est maxima difficultas, ne localia attrahant materiam ad brachium, & ubi semel incipit ille fluxus, nulla est materia quæ non affluat ad locum illum: & sic & caput erit euacuandum etiam per caputpurgia. Sed tempus calidum uenit, & quod non fieri potest ad perfectiorem euacuationem, faciamus per uires ut possumus, si ut uolumus non licet.

De apoplexia terminata in paralysim dextri brachij & cruris, cum diminutione earundem partium pro nobili Illyrico.

Consilium XLVII.

HIC nobilis uir uenit in Italiam cum literis etiam Regijs subscriptis manu Ferdinandi, quæ iubent subditos, ac rogant exteros, ut pro uiribus suis iuuent strenuum & egregium hunc militem, hanc præcipue ob causam, ut curetur à paralysi, quam ipse dicit se habere in dextro brachio & crure: & dicit eas partes plus cæteris diminutas, ita ut suspicetur, ne tandem destruantur & deueniant ad sphacelismum uel syderationem, & ita pereant. Licet autem hoc præcipue petat, quæritur tamen etiam de quibusdam consequentibus: anno elapso, incidisse se ait in quandam apoplexiam, ex qua remansit hæc paralysis. Sed ante hoc tempus passus est uaria symptomata, quæ omnia nascuntur ab uno eodemq; principio, uidelicet à destillatione catarrhi à capite in partes subiectas, quæ facit diuersa symptomata, prout in diuersas partes descendit: quandoq; ad iuncturas & brachia descendit, ut non posit mouere: aliquando ad uentriculum, & habet appetitum uomendi, non uomit tamen, sed longo tempore continue expuit pituitam. Et dicit unum animaduertendum, quòd cum à medicis purgatus esset & missus sanguis, incidit in difficultatem omnium motuum: & cum mitteretur ad balnea & ingrederetur, secuta est diminutio sensus & motus, & omnium uirium prostratio, quæ diu durabat, ita ut tantum ossa & pellem habere uideretur. Id totum medicorum culpa factum ait, se autem interim non conualuisse. Vtrum hoc modo sit ex uitio medicorum, nec ne? Ex pituitæ multitudine esse ortum constat: est enim subiectus maxime pituitæ generationi, quæ tota à capite oritur: quia ipsemet à capite descendere sentit. Conqueritur & de alijs, sed hæc sunt præcipua, ad quæ reliqua consequuntur. Vnum aduertendum est, quod possumus conijcere ex habitudine totius corporis & ex ratione uictus præcedentis, quòd habet caput ualde subiectum generationi pituitæ, hepar præcipue calidum: nam ex colore, habitu corporis, amplitudine uenarum, hoc hepar calidum ostenditur. Qui autem habent hepar calidum, subiecti sunt multis euaporationibus ad caput, & destillationibus. Et reddit rationem Galenus lib. 3. de locis affectis, de dolore capitis, cur facile omnem repletionem capitis patiantur: quòd si caput etiam humidum fuerit, eius etiam ratione plura excrementa aggregantur. Et ideo non mirum est,

si hic uir fuerit subiectus plurimis destillationibus, & repletus pituita generata in capite, quæ mucus proprie uocatur à Galeno, cum distinguitur à pituita generata in uentriculo. Habet igitur ortum hoc ex naturali dispositione: & quidem signa sunt tale fuisse caput. Refert autem ipse, quòd à principio ortus habuerit plurimas excrescentias circa caput: primo nodum quendam seu duritiem circa oculum dextrum, quem incidere oportuit, ut adhuc ex cicatrice apparet: in ea parte postea paralysim passus: in parte sinistra alias habuit excrescentias, quæ quales fuerint, nescit commode exprimere, cum interdum non sit idoneus. Consuetus est plurimum expuere, & uarias passus est ægritudines ex destillatione catarrhi. Sic constituto corpore, exercuit artem militarem, & gladio multa acquisiuit: habet (ut aiunt) triginta castella, quorum maiorem partem gladio acquisiuit, uir strenuus & qui multa animi accidentia passus est, seditiones cum aliis & bella intestina, & in iis amisit multa, multa etiam ab aliis acquisiuit. Ad hæc accessit ratio uictus: plurimum bibit, nec enim, etiam cum moderatissime bibit, bibit minus ampla situla, & tamen quærebat utrum sufficeret. Ego, quia in tempore sanitatis decuplo plus se bibere dicebat, permisi ratione consuetudinis. Plurimum igitur bibere solitus, & liberaliter uiuete: nam bene accommodatus est in omnibus rebus. Nam interdum habet centũ currus uini optimi. Accessit igitur ratio uictus, quæ dispositionem naturalem corporis auxit, & nunc est in tempore ætatis paracmasticæ, & est 40. annorum, in primo senio, ubi deficit calor. Et quia sic uixit, & corpus commodum ad ægritudines habet, non mirum si inciderit in apoplexiam, si modo apoplexia fuit: ea non amplius laborat, sed tantum cum aliquid molitur, adhuc patitur uertigines, quæ sunt, ut & reliqua symptomata, ad imbecillitatem capitis referenda. Ab ea apoplexia curatus, nunc habet paralysim, quæ potius est ex relatione sua, quàm ex iis quæ apparent, quod cognoscatur. Dicit membra lateris dextri minora, sed non apparet: nam etiam filo mensuram accepimus. Dicit se habere difficultatem in motu, illud nos credere necesse est: sed uideo tamen non minus regere gladium in omnes partes, quàm aliquis ualidissimus. Sed dicit se in eo motu magnum laborem pati in iis partibus, & in omnibus articulis impedimentum: nihilo minus ualidissime mouet. Pollex aliquanto magis illi à manu diuulsus in utraque manu, maxime tamen in dextra: forte in situ eius digiti morbus est, quanquam nescio an id sit ei naturale. Est præter hoc unũ aliud: multa imaginatur quæ non sunt. Diebus elapsis cum optime haberet, quidam amicus ad eum accedens, manus illi compressit, & post ipsam compressionem deterius se habere ait, cum tamen non possimus aduertere. Habet & oculos truces, quæ significant animi intentionem acrem: & ratione ætatis 40. annorum, & etiam tẽperaturæ, abundat humoribus adustis, quæ omnia obseruanda. Tota hac hyeme, & à principio cũ nihil aliud cogitarem, semper protestatus sum, me solũ non aggressurum curam illius: & quanquã erant qui illi persuadere uellent, ut tũ inciperet, & illi integram sanitatem pollicerentur: ego tamen nolui eã aggredi, nisi in uere, & quidẽ non solus facere uolui. Est obedientissimus, omnia facit quæ iubent medici, & diligenter, uultque curari. Tota hyeme unctiones & linimenta habuit, pillulas item ex hiera, rheubarbaro & agarico diuersas, sed dimittere coactus, quia simplices melius operabantur & educebant pituitam, quod mirum est, ita uiscidam, ut nõ possit auelli à pelui: abundat enim pituita maxime, ut si quod corpus aliud. Sed præter hoc habet aliud: circa regionem stomachi in latere dextro habet excrescentiam aliquam, ut nodus uel scirrhus: est tumor languidus, qualis est in herniosis. Nescio an sit hernia uentris prope uentriculum, ita ut siphac, ut Arabes uocant, uel peritonæum ruptũ, & aliquid omenti excidit, quod faciat herniam, sicuti solet fieri in partibus inferioribus. Quod si non est, difficillimũ erit dicere quodnam genus excrescentiæ sit. Non est scirrhus, nec glandula: si quid est, erit hernia, & quidem est casus ualde rarus. An possit curari? Quo ad morbum, dicerem facilem curatu: quia paralysis leuissima, sine deperditione sensus, nec cum ablatione motus est. Magna enim dicitur paralysis, cum amissione utriusque: parua, cum perditione motus. Hæc est tantum cum diminutione motus, ut ipse dicit. Sed habet alia

difficilia

difficilia: est confirmata paralysis, & sequuta apoplexiam: nec curatus est, cum tentaret curam tempore morbi recentis: est in primo senio in ætate paracmastica: caput habet perpetuo generans pituitam: nec satis per omnia obediens, quia si uinum prohibeas, uitam adimes: & si parum bibat respectu consuetudinis, multum tamen est ratione morbi, & parum se exercet. Hæc impediunt curationes ut metuam: ideo anceps sum propter rationes ancipites. Si mihi tamen curandus sit, ut hodie est, sic aggrederer curationem. Primo exquisitissime purgarem, & ideo mature incœpi, ut non una uice, sed ut pluribus euacuare possim. Accepit minoratiuum ex flore cassiæ, quæ eduxit pituitam plurimam cum bile non pauca. Iam syrupos accepit non paucos de betonica & cichorea, ad concoquendam bilem & pituitam: quia utrunque respexi in decoctione materiæ: & bene conferunt, quemadmodum ipse dicit. Purgarem cum euacuantibus pituitam, cum confectione hamech, uel pillulis cochijs, uel aggregatiuis, & cum his in quibus agaricus & colocynthis ingreditur, quæ educunt pituitam & humores crassos, & simul respiciunt ad humores crassos, & ad humores adustos, habent enim scammonium & myrobalanos. Ideo idem est apud me dare hoc uel illud, quia eadem intentio est euacuare humores crassos & adustos. Semel purgato corpore, post aliquot dies iterarem euacuationem, & post modum ubi tempus balneorum aduenerit, ad thermas eum mitterem: est enim corpus, quod aptissimum est, ut accipiat eas secundum omnem modum administrandi, uentriculum sesquipedalem habet, aptus est ut bibat: & quanquam hepar calidum est, non tamen ita poterit nocere, si præsertim muniamus & defendamus hepar refrigerantibus, uti consuetum est. Habet caput humidissimum, aptissimum ut accipiat stillicidium. Et quia de iuncturis etiam quæritur, nataret in ijs, & uteretur etiam tuto. Quid post balnea faciendum sit, postmodum scribemus, cum intellexerimus quid balnea profecerint. Sed quia imaginatur multa, oportet attendere humorem melancholicum, quem abundare uideo, quod etiam ipsa facies indicat. Sed quid de eo faciendum sit, tempus indicabit, ubi primo euacuauerimus. Vnum omisi, quod ad sanguinis missionem attinet. Dicerem mittendum quam citissime: sed unum est quod me impedit: dicit se antea ex incisione uenæ incidisse in priuationem sensus & motus, atque ita defecisse, ut tantum ossa & pellis remanerent. Id sane siue sit imaginatio quædam, siue uerum sit, ut sit secta uena à Medico imprudentiore, humoribus crudis abundantibus in corpore, qui attracti ad uenas illa symptomata excitarunt, tutius erit eum primo euacuare à pituitoso humore, & postea uidere de missione sanguinis. De casu uirtutis non est quod uereamur: est corpus robustum, & facile se poterit recreare, ubi semel atque iterum biberit: habet optima uina, nec est quod properemus in eo: uult enim in consilijs medicorum consistere, donec integre sanetur.

Pro eodem nobili Illyrico.

Consilium XLVIII.

Vratio, quæ in tota hac hyeme est facienda à sua Dominatione modo infra scribetur. Primo omni diligentia conabitur sua illustrissima Dominatio habere rectam rationem uictus, sine qua sanitas acquiri non potest. Cauebit igitur quam maxime ab aëre frigido & uentoso: & exercebit corpus suum mane & sero ante cibum, saltem per horam, exercitio mediocri, uel deambulando, uel equitando, uel alio motu se mouendo, donec totum corpus calefiat notabiliter, & maiorem faciat anhelitum: postea quiescat circa horam saltem dimidiam: deinde sumat cibum, qui quidem sit in quantitate quantum sua Dominatio bene ferat, seruata sua consuetudine, & natura. Sed sit ille cibus unicus, & simplex: multitudo enim epularum destruit uires uentriculi, malosque & putridos humo-

res in toto corpore generat. Vinum eligat album, uel rubeum, clarum, quod sit purgatissimum, limpidum, & transparens, non dulce, neque acidum, sed medij saporis, quod bibat temperate. Et ante omnia caueat, ne inter cœnam & prandium bibat, hoc enim illi maxime nocet. Carnes, quas comedet, erunt uitellinæ, hœdinæ, cuniculorum, gallinarum, caponum, perdicum, & auium campestrium. A carnibus antiquis, ut est bubula, omnino abstinebit, & à carne porcina, siue recens, siue salita fuerit. Item abstinebit ab omni genere piscium, à pastilibus, à lacticinijs, & præcipue à caseo. Sit contentus prandio tantum & cœna, nil ultra comedat, siue noctu siue interdiu. Quotidie curet habere beneficium alui: quod si defecerit, & raro fæces emiserit, utatur aloe non lota una hora ante cœnam pondere scrup. duorum tertio quoque die in forma pillularum. Ab usu ueneris abstineat: est enim ægritudini suæ quàm maxime aduersus. Hac ratione uictus adhibita exacte singulis septimanis caput abluet circa horas uespertinas more infra scripto. Fiat lixiuium satis acre ex cinere forti, & in eo lixiuio decoquantur folia maioranæ, stœchados, rosarum, radices asari, & facta decoctione & expressione dictarum herbarum, postea accipiatur quantitas lixiuij, quæ est necessaria pro una ablutione, & in ea imponantur drachmæ duæ agarici incisi, & inuoluti in panno lineo, & bulliat aliquot ebullitionibus, postea fiat fortis expressio, & colatura. Et ex hoc lixiuio lauet caput, & barbam, cum sapone odorifero & muscato. Item singulis diebus in introitu lecti ungat omnes uertebras colli in ea regione, quæ dicitur nucha, & declinet cum eadem unctione ad totam spatulam dextram, & brachium. Vnctio erit infra scripta, & adhibebitur hæc unctio calefacta:

℞. Olei uulpini antiqui
Nardini
De costo ana ℥ 1.
De euphorbio ℥ s.

Misce, & utere, prout dictum est superius. Item singulis diebus comedat una hora ante prandium rotulas duas ex confectione infra scripta:

℞. Garyophyllorum optimorum
Nucis muscatæ
Cinnamomi ana ℈ 4.
Zedoariæ
Zingiberis ana ʒ s.
Piperis longi
Albi ana ℈ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur cum saccharo albo, & aqua betonicæ fiat confectio in rotulis pondere drach. duarum, de quibus singulis uicibus duas accipiat, prout dictum est. Item:

℞. Agarici electi ℥ s.
Aloes ʒ 2.
Nucis muscatæ
Cinnamomi
Garyophyllorum ana ʒ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum syrupo de stœchade fiat magdaleon, de quo singulis uicibus formentur pillulæ pondere drachmæ unius, sumendæ in aurora, in septimana semel, & eo die custodiat se ab aëre, & ab omni motu corporis & animi. His ita peractis accedet, Deo adiuuante, uer, in quo fortasse cum diuino auxilio se sanum percipiet. Sin minus, eadem diuina fauente gratia aggrediemur perfectam curationem, quam polliciti sumus, ad laudem Dei omnipotentis, qui uiuit ac regnat per infinita secula seculorum.

Pro eodem

Pro eodem, continens curationis factæ ordinem.
Consilium XLIX.

Circa principium hyemis M.D.XLVI. accessit ad nos nobilissimus ille uir Illyricus natione, cum paralysi diminuta totius dextri lateris, præcipue tamen manus & brachij, qui quemadmodum ipse referebat, plurima auxilia uarijs in locis expertus fuerat, diuersorum medicorum usus ad suam salutem recuperandam opera: habuerat etiam Venetijs peritorum Medicorum consilium. Quibus omnibus ita instructus cum ad me tandem peruenisset, intuitusque essem anni tempus atque aëris constitutionem frigidam, in qua uersabamur, ætatem decidentiæ (agit enim quadragesimum annum) morbi speciem non tantum natura frigidi, sed etiam longo tempore confirmati, nolui tentare curationem, quam ego eo tempore desperabam. Et ita plane & explicite, quemadmodum sentiebam, suæ Dominationi declaraui, talem curationem tunc omnino non esse tentandam: ideo ei persuadebam, satius esse, ut in patriam abiret, rediturus deinde tempore magis opportuno. Cumque Dominatio sua decerneret se hic acturam quod ego consulerem, quantum ad curationem attineret, præstare iudicauit tota hyeme morari potius in Italia, uerno tempore postea curationem auspicandam, quàm tantum itineris eundo & redeundo frustra conficere, à me petens interim, ut quæ expedire uiderentur mihi, saltem ad præseruandum corpus in tota hyeme diligenter præscriberem. Cui rei cum esset plane satisfactum, aduentante tandem uere curationem aggressi sumus, consilio etiam simul adhibito alterius excellentissimi Medici. Nunc tandem à me petit ille idem Illustris dominus, ut sicut præscripsi quæ ad præseruandum facerent in præterita hyeme, ita nunc describam, quæcunque & ego & alter Medicus ille consuluimus pro curatione à principio usque ad finem, nihil omittentes omnino, & aliud addentes quæcunque scilicet facere deberet post curationem, quod iam à principio commemorabitur. Volentes igitur huic suæ petitioni satisfacere, dicimus consilium nostrum hoc uere esse, totum corpus primo exquisitissime purgare, & missione sanguinis, & pharmacia. Deinde purgato corpore, ad attenuanda & corroboranda membra pituitoso humore refertissima, primò Apponenses aquas ut biberet, deinde in ijsdem lauaretur, denique uapores quoque & lutum earundem thermarum affectis membris applicaret: & ex hac curatione sperabamus illud commode successurum, quod in tali casu succedere potest. Sanguis igitur missus fuit à communi uena non quidem dextri lateris, ne ad affectum tota materia traheretur, & totus etiam affectus per sanguinis missionem magis etiam refrigeraretur, sed sinistrum potius elegimus. Euacuationes uerò fuerunt infra scriptæ. Pro minoratione accepit:

℞. Floris cassiæ ℥ 12.
Cum saccharo fiat bolus. Deinde Syrupos:
℞. Syrupi de cichorea simplici
De Betonica ana ℥ 1.
Aquæ Iuæ arteticæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs septem. Post septem syrupos, sequentem habuit medicinam.

℞. Cassiæ ℥ 1.
Confectionis hamech ℥ 8.

Misce, cum zuccharo fiat bolus, accipiendus in aurora cum custodia. Post hanc pro uberiori præseruatione sequentes sunt ordinati syrupi:

℞. Syrupi de betonica
De cichorea
Oxymellis simpl. ana ℥ 6.
Decocti betonicæ
Cichoreæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Post septem syrupos iterum exhibita est medicina.

℞. Floris casiæ ʒ 6.
Confectionis hamech ℥ s.
Decocti betonicæ
Cichoreæ quantum sufficit.
Misce pro potu.

De paralysi sinistri lateris.

Consilium L.

RES & ægritudo est in propatulo, & ea quæ patitur sunt manifesta, & ideo ero breuis. Patitur Magnificus uir impedimentum circa ambulationem in crure sinistro, & circa brachium eiusdem lateris, ita ut etiam oculus sinister ingrauescat, licet non sit affectus quantum ad uisionem: & sic illa dispositio occupat totam partem sinistram, & est tantum in motu, non in sensu læsio. Quæritur quæ sit ægritudo, & quod accidens, & sub quo genere ponendum, item à quo morbo dependeat. Quantum ad symptoma, utrum sit paralysis? Si proprie uolumus loqui, dico quòd non sit paralysis: nam paralysis proprie dicta, est particularis apoplexia, & apoplexia est paralysis uniuersalis: sicut & spasmus & epilepsia differunt, quòd scilicet spasmus est epilepsia particularis, & epilepsia spasmus uniuersalis. Ergo uersantur circa idem. Sed cum apoplexia semper habeat deperditionem sensus & motus, ita & paralysis. Hic autem uidemus tantum esse impedimentum in motu, & nullum in sensu, & ideo dico quòd non est passus apoplexiam, nec magnam nec leuem. Iuxta Hippoc. soluere apoplexiam leuem difficile, & fortem impossibile. Sed quomodo erit apoplexia si non sentiatur? & sic potius erit subita motio alicuius humoris ad aliquod membrum, & ita non erit apoplexia, nec uera paralysis. Est impedimentum in illa parte in motu, & sic nerui & musculi sunt affecti, & quod spiritus uel uirtus prohibetur uel propter intemperiem, uel propter obstructionẽ. Vtrum sit hic affluxus materiæ, aut sola intemperies? Audio eum pati granphum, quæ est conuulsio quædam leuis, propter subitum transitũ materiæ ad musculos. Vnde est conuulsio leuis, quia est materia leuis & uaporosa, & sic credo illa membra debilitata. Vbi autem est intemperies sine materia, non fit ea subito. Ergo credo quòd sit facta aliqua præcipitatio alicuius materiæ frigidæ & pituitosæ, quia non habet dolorem, & est in uno loco, & non habet calorem, ergo uidetur quòd à materia frigida. Et ipse etiam dicit se à medicis per calefacientia esse adiutum. Ergo habemus ægritudinem facientem hoc symptoma, & est intemperies cum affluxu materiæ frigidæ & pituitosæ. Nunc de causa uidendũ illius subitæ præcipitationis, an à capite, an ab alijs partibus proueniat. Ego habeo coniecturam unam à modo præcipitationis, quia occupauit totam illam partem sinistram, quòd caput fuerit repletum, & sic uirtus expulsiua surrexit & expulit: nec credo quòd tanta materia à uentriculo sit transmissa, sed quòd à capite illa materia deuenit ad eũ locũ. An ibi generata propter aliquam intemperiẽ, an ab alijs membris eo deuenit? Ego non audio quòd præcesserit aliquid, quòd cerebrũ sit obnoxium alicui nocumento, nec quo ad sensus interiores, nec quo ad exteriores. Quod passus est asthma, & quòd materia à capite descenderit, fateor: sed inde nõ sequitur quòd illa materia primogenio affectu genita sit in cerebro: & ita credo quòd in toto corpore generatur illa materia, & sub modo uaporis ascẽdit ad caput, & sic præcipitatur ad diuersas partes: & ut hoc credam habeo indicia duo: primũ est dispositio corporis, est enim totũ corpus humidum, & hepar est calidum & humidum etiam in senectute, multo magis in pueritia tale fuit: omnes enim pueri calidi sunt & humidi, sunt item ingluuiosi, & plurimũ ingerunt, & hinc fiunt plurimæ euaporationes, quia ubi calor & humiditas multa

multa, ibi etiam multa fit euaporatio, & ita repletum est caput, teste Galeno, 3. de loc. affect. Qui habent hepar calidum, semper subiecti sunt repletioni capitis. Secundo, huic naturali dispositioni accessit postea ratio uictus, quia delectatus semper est conuiuijs, & sic multiplicata sunt plurima excrementa. Quando erat puer, materia illa superabundans & superflua præcipitata est ad pulmonem, & fecit asthma: postea in iuuentute, ubi calor fit igneus & fortior, multiplicata est adustio: quia ubi plurimum de sanguine, ibi est plurimum de fæce sanguinis, & etiam bile, & sic natura incitata, loco asthmatis generatus est fluxus hæmorrhoidarũ, per quem sanguis melancholicus & adustus expurgatur: quia in mutatione ætatis, ut anno 21. id est, in tertio septenario, teste aphor. 3. lib. mutantur ægritudines: & sic eo tempore facta est alia ægritudo, siue potius excretio, scilicet mariscarum. Nam & Galenus quærit, an hæmorrhoidarum fluxus sit ægritudo, uel sola excretio quædam. Et sic semper fuit sanus. Postea in senio, ubi iam calor extinguitur, & refrigeratur sanguis, & totus habitus corporis, multiplicatur pituita. Hinc in Augusto mense factis obstructionibus, ne materia exiret per mariscas, aggregata sunt excrementa: quia senes uolunt uiuere ut iuuenes, & accedunt ad conuiuia, quod sæpe soleo in senibus reprehendere, & ideo congregant multas superfluitates & frigidas & crudas, & sic ascendunt uapores frigidi ad caput, & repletur caput, quo repleto defluit materia ad partem affectam. Et sic habemus successum huius morbi ex historia rei. Materia est quidem in capite, sed per consensum partium inferiorum, & maxime uentriculi. Quo ad prognosticum, habemus quidem morbum factum, quod est considerandum: sed non uideo morbum fientem, & nullum plane uideo signum morbi fientis. Quando incandescit, repletur caput: & facta est uertigo, quæ est ex bile & crudis humoribus in uentriculo, & non cecidit in terram, sed dixit ad seruum ut eleuaretur, quod non est mirum, quia habuit debile crus. Et sic non uideo quomodo generetur hic morbus. Neq; erit ratione frigiditatis uentriculi, quæ non est magna, nõ enim expuit multum &c. Fames illa non est signum frigiditatis uentriculi, imò pituita relaxat os uentriculi, & non fit fames ex pituita in uentriculo, nisi sit & acida & pauca. Ergo non sequitur, habet famem multam, ergo uentriculum frigidum. Et sic non credo quòd sit uentriculus frigidus, nec quòd sit in cerebro aliqua noxa, sed tantum esse morbum factum. Deniq; dicit, quòd postquàm habuit bonam rationem uictus, iam melius habeat. Et si haberet membra ista debilitata, etsi comederet mannam, tamen generarentur superfluitates. Et sic non credo ego quod sit morbus in fieri, sed solum in facto esse. Ergo cura tota ad morbum factum dirigatur, & postea præseruetur, ne iterum aggregetur materia. Nam stante aliqua debilitate capitis, erit timendum ne incidat in maiores ægritudines. Et sic credo quòd tantum morbus factus sit curandus, & nullum membrum faciens curandum.

Petitur à nobis præcipue, an debeat accipere aquam thermarum? Hæc autem assumi potest uario modo, uel per potum, uel stillicidium, uel foueam, uel lutum. Dico ego quòd non sit differendum remedium ad mensem Septembris, sed nunc debemus occurrere, quia morbus factus est, & membra sunt debilia ex frigiditate, & nisi in æstate hoc fiat, multo minus fiet in autumno: & ideo dico quòd in his caloribus aliquid sit faciendum: & aër, 9. Therap. est pro ægritudine, quia ægritudo est frigida & humida, & aër est calidus et siccus, & sic est conueniens tempus operandi. Non autem darem hanc aquam in potu hoc tempore, sed potius in Septembri, quia calefacit non solum uentriculum, sed etiam uenas, neruos & musculos, quod ex sudore, quem prouocat, uidemus. Quo ad stillicidium, dico quòd non conueniet, quia illud membrum, scilicet cerebrum, non est affectum, & morbo facto est occurrendum. Et sic non sentio cum medicis Venetis, qui consuluerunt eius Magnificentiæ stillicidium tale. Sed pro parte affecta suaderem ego quòd fieret stillicidium: uerum quia iam sunt maximi calores, & aër balnearum nunc est pessimus, & propter uapores & propter muscas, non consulerem quòd accederet ad balnea, sed quòd curaret sibi afferri eam aquam tam calidam actu ut fieri posset, & sic fieret stillicidiũ pro parte affecta, & maxime circa uertebras colli,

ubi ferme est causa omnium dolorum, & etiam circa alias partes. Et quia habemus aërem una operantem, sentio quidem cum medicis Venetis, quòd conueniat stillicidium, sed non in capite, ut ipsi dicunt, sed circa illas partes quas dixi, scilicet uertebras colli, ut uideant medici Veneti quòd & nos rem intelligamus. Quo ad foueas & lutũ, dimitterem nunc, quia non est tempus opportunum. Interim tamen, ut est consuetudo nostra, & experientia edocti sumus, ne resoluatur illud quod est tenue, & indurentur partes crassiores, emolliatur quotidie illa materia, quando scilicet non est usus balnei. An conueniat cauterium? Ego credo quòd omnino fieri debeat: sed maxima quæstio est, in quo loco fieri debeat. In cauterio habemus quatuor. Primum, corroborationem loci & exiccationem: ideo sæpe applicamus ipsi loco affecto, ut Gal. applicat, synapismos capiti & parti læsæ, & Albucasis capiti applicat cauteria. Secundum, ut fiat diuersio. Tertium, ut deriuetur materia à loco propinquo ad locum alium: ut cum in epilepsia facimus cauteria in crure, est auersio: deriuatio est, ut cum patiente coxendice dextra, facimus cauterium in loco uicino. Ideo Gal. pro ualidissimo remedio phlebotomauit eundem locum in ischiade. Quartum est euacuatio à loco, ut etiam euacuetur materia in loco existens, cum sit morbus factus. Hic non indigemus diuersione, quia materia illa est in loco, & imbibita in uluis, non potest trahi per auersionem: & ideo non facerem diuersionem in pede altero, quia illa diuersio esset uana & inutilis. Si ratione deriuationis, an conueniat circa partes affectas? Dico, quia tota pars à principio ad finem afficitur, nescio in qua parte debeat fieri cauterium pro illa deriuatione. An uero pro corroboratione loci? Hoc cauterium non debet fieri, nisi post euacuationem materiæ illius loci, & ideo non pro corroboratione etiam loci conueniet cauterium. An pro euacuatione à loco, qui est quartus usus cauteriorum? Dico quòd nec hoc, quia totus ille locus patitur: igitur non uideo quomodo cauterium conuenire possit. Ideo primo uellem euacuare materiam ad præseruationem, & non ad curationem: & facerem cauterium in brachio dextro, & in crure dextro, non ut curarem morbum, qui est in loco affecto, sed ut, cum applico resoluentia ad illum locum affectum, ne trahatur materia ad locum affectum. Facerem igitur cauteria in brachio & crure sano propter diuersionem, quia tota pars sinistra est affecta: & non facerem propter materiam in loco existentem, sed propter præseruationem, non ut tollatur ægritudo facta. Et sic accipiat istud stillicidium circa illam partem, ut diximus, & cauteria applicentur, prout indicauimus esse ex re Magnificentiæ suæ.

De Paralysi ex uulnere.

Consilium LI.

AUDIVIMUS, nobilissimum uirum uulneratum mucrone ensis, circa quartam uertebram colli, post quod uulnus subsecutam esse paralysin totius corporis, tam brachiorum, quàm etiam crurum, ita ut prorsus amiserit sensum, & motum, & præterea anhelitum fuisse aliqua ex parte interceptum. Sed post nonnullos dies adhibita curatione, anhelitus impedimentum primo fuit sublatum. Deinde tota sinistra pars in pristinam sanitatem redijt, tam in sensu, quàm in motu. In dextra uero parte, permansit in brachio & in crure motus priuatio, sensu tamen recuperato. His ita se habentibus quæritur à nobis, primo. Quæ caussa fuerit uniuersalis paralysis, & unde postea tam facile in pristinum statum maxima ex parte fuerit restitutus. Dicimus ergo, ex ictu penetrante in regionem tertiæ, aut quartæ uertebræ, non quidem medullam spinalem aliquo pacto fuisse incisam, incisione insigni offensam tamen & percussam, uel compressam. Qua occasione plurima materia ad eam partem confluxerit, ex cuius concursu loco inflammato & obstructo, non mirum fuit, si ea uniuersalis paralysis fuit consecuta, non aliter, quàm ille, de

quo

quo meminit Galen. in lib. de locis affectis, qui cum de curru cecidisset, & percussisset uertebras dorsi, ex casu amiserat sensum, & motum brachiorum & crurum. Et postea cessante inflammatione, ut ipse ait, brachia quoque & crura in pristinam rediisse sanitatẽ. Similimus igitur est casus istius nobilissimi uiri, unde postea curata inflammatione, & euacuatis humoribus, per illos clarissimos Medicos, tum etiam resolutionis, uel paralysis malum fuit remotum, quantum factum fuit circa euacuationem, & remotionem inflammationis. Et cum in dextra parte eiusdem loci affecti, non fuerit ita euacuatio facta, uel obstructio curata, siue quòd fuerit ea pars magis laxa, uel natura debilior (ut audio) siue quòd materia in illa parte fuerit crassior, & magis rebellis, persistit nocumentum in parte dextra, tandiu permansurũ (meo iudicio) quamdiu non tolletur materia, replens eam dextram partem, quæ est circa istas uertebras. Hæc est sententia mea de causis paralysis, tam præteritæ, quàm præsentis. Quantum uero ad curationem attinet, tota uis consistit in residuo materiæ euacuando, & corroborando partem affectam. Circa euacuationem, nescio an exquisite totum corpus fuerit euacuatum, sicut ego euacuandum censeo. Quod si non fuerit factum, hoc pacto euacuare tentarem. Primo ut acciperet ʒ 2. specierum Hieræ simp. quæ in bolum redigerentur cum melle rosato colato. Et facta uentris lenitione, tunc septem diebus continuis haberet in aurora syrupum infrascriptum, uidelicet.

℞. Syrup. de Stoechade
De Betonica ana ℥ 1.
Decoctionis Saluiæ
Iuæ
Arteticæ
Betonicæ ana ℥ 4.

Fiat autem decoctio in aqua Boraginis, misce, fiat syrupus. Post Syrup. autem sumat pilularum Cocciarum ℈ 4. Et huiuscemodi facta uniuersi corporis euacuationé, laudarem masticatoria, euacuantia humores é capite, sicut essent; quæ hoc modo præparentur.

℞. Staphisagriæ
Medullæ Carthami
Piperis ana ʒ 2.
Mastiches ʒ 4.
Croci ℈ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, ac cum cera fiant trochisci ad masticandum, qui teneantur mane in ore, ita ut expuat assidue. Sed & caputpurgia laudo, placida tamen, sicut est succus Maioranæ, uel Betæ per nares attractus. Hæc sufficiant pro capitis purgatione. Loco uerò adhiberem ea, quæ resoluunt, & mollificant, siue separaretur mollificatio à resolutione, siue simul uniatur. Et si separaretur, optimum esset, ut per duos dies, aut tres illinat locum (ulcere tamen intacto si adest) linimento infrascripta.

℞. Olei Amygd. dul.
Adipis porcini recentis sine sale
Olei Liliorum alborum ana ℥ 1.
Myrrhæ ʒ 2.
Croci ℈ 1.

Misce, fiat linimentum secundum artem. Et ubi hoc linimento locus fuerit inunctus per duos, aut per tres dies, tunc accipiatur decoctum Althææ, & Maluæ in uino optimo albo, & in eo ponatur marchesita ignita, uel frusta lapidis molendini, similiter ignita, & uapor, qui ascendere ex huiusmodi lapidum ignitorum humectatione solet commode recipiatur in partem affectam, ita, ut dum recipit fumum, collum moueat hinc inde, quantum potest. Erit autem faciendum hoc in uase stricti orificij, ut totus fumus

fumus magis coarctetur, & ad eam partem magis ascendat. Deinde, per unum diem hoc facto, redibit ad mollificantia, & sic successiue faciet modo liniendo, modo resoluendo, donec liberetur, cum auxilio Dei. Deinde, si uult peruenire ad resolutionem, hoc fiat unguentum.

℞. Olei de pice, si haberi potest, uel de Terebinthina, uel de Euphorbio	℥ 1.	
Olei de croco	℥ 1.	s.
Olei Amyg. dul.	℥ 3.	
Adipis anseris	℥ 1.	
Butyri recentis	℥ 2.	
Ceræ q. s.		

Misce, fiat linimentum pro loco. Hoc igitur uel altero utatur, prout magis expediet. Vltimo laudarem, quòd applicaretur ceratum, præcipue sanato ulcere, quale est, uel de Betonica, uel de gummi Elenij, uel (quod præstantissimum est omnium meo iudicio) Oxycroceum. Et super omnia, in toto tempore curationis, habebit optimam rationem uictus, cauendo ab omni superfluitate, & utendo optimis cibarijs, & abstinendo à uino, quantum fieri potest, præsertim à uino potenti, & ab aceto, à rebus frigidis, ac uento, à frigido aëre, & coitu præcipue: is enim illi esset maximum uenenum. Dabit quoque operam, ut habeat aluum apertam, & si non habebit, clysteribus continue utatur, usque ad perfectam curationem. Post hæc æger multis remedijs à Chirurgis adhibitis, usus, nondum sanitati restitutus, rursum Patauium accessit, cui Montanus exhibuit Cassiam cum Hiera. Instituit insuper, ut per tres dies sumat aquam balneorum Aponensium. Postea per x. alios dies sumeret stillicidium eiusdem aquæ in loco, in quo uulneratus fuerat, quod stillicidium illi aliquantulum profuit. Postea iussit accedere ad lutum S. Bartholomæi, in agro Patauino, & tunc, quando exibat à luto, statim inungebat loca, quæ fuerant luto operta, donec iterum lutum applicaret tali unguento.

℞. Olei Mastichini		℥	4.
Chamæmelini comp.			
Liliorum alborum, cum speciebus			
Costini	ana	℥	2.
Irini,			
de Euphorb.			
de Piperibus,			
de Croco	ana	℥	1.
Stiracis electi			
Myrrhæ			
Sampsuchi			
Rorismarini			
Sauinæ	ana	℥	s.
Terebinthinæ, seu Laricinæ		℥	2.
Opopanacis		℥	1.
Ceræ Citrinæ		℥	3.

Misce, fiat unguentum

Hoc autem lutum cum isto unguento satis notabile iuuamentum præstitit, postea cum uoluit discedere domum, tale balneum illi Leonicus præscripsit, quo quandoque uteretur, transactis diebus canicularibus, in quo decoctum sit Chamæmelum, Melilotum, Iua, Hypericon, Calamentum, Pulegium, Satureia, Nitrum. Quibus, tempore frigidiori, addi poterit Saluia, & Rosmarinus, & in hoc balneo sudet aliquantulum, & ubi primum ex balneo exiuerit, inungatur tali unguento.

℞. Ole

℞. Olei antiqui		lib.	2.
Rutæ		M.	2.
Piperis			
Pyrethri	ana	ʒ	2.
Euphorbij			
Castorij	ana	ʒ	1.
Rad. Cucumeris asinini recent.			
Bryoniæ	ana	ʒ	2.
Mastiches		ʒ	1.
Cocti			
Inulæ	ana	ʒ	1.
Vini albi odoratiss.		lib.	1.

Decoquantur ad consumptionem uini, & colentur. Tali unguento, seu oleo inungatur bis in hebdomade. In reliquis, circa uictum, præscripta sunt ea, quæ solent in similibus affectibus ordinari. Montanus uero tum circa balneum non admittebat Satureiam, nec Nitrum. Et unguentum, quod fuit ordinatum post balneum, applicari debere omnino damnabat, quia nimium exiccat: sed eius loco laudabat ea, quæ possunt & emollire, & resoluere, sicut est linimentum tale.

℞. Olei Amyg. dulcium			
Adipis porcini, recentis, sine sale	ana	ʒ	2.
Bdellij			
Myrrhæ	ana	ʒ	1.
Croci		ʒ	1.

Dissoluantur gummi in aceto. Deinde simul omnia misceantur, & fiat linimentum secundum artem. Aut, huius loco, etiam sine balneo poterit uti, quod supra ab Excellentiss. Montano fuit ordinatum.

De paralysi, seu resolutione medij digiti in manu, ex defluxu à capite.

Consilium LII.

Clarissimi Viri, habemus Magnificum uirum: qui conqueritur de diminuta operatione tertij digiti dextræ manus. Resolutus enim incidit in paralysin, quam sequitur dolor lateris, & brachij: de his quidem solicitus est, sed maxime de digito queritur, quem mouere non potest. Vt igitur possit curari, quærendæ sunt caussæ paralysis, seu resolutionis, quæ nihil est aliud, quàm omnimoda ablatio, uel diminutio sensus, & motus, uel alterius, & dicitur perfecta paralysis, quando amittitur sensus, & motus. Hic est imperfecta. Nam in digito non est ablatus sensus & motus, sed tantum diminutus, & digitus redditus debilior, ut non sit sufficiens ad actiones. Est igitur resolutio imperfecta, quia sensus adest, & motus non est omnino ablatus. Quærendæ modo sunt caussæ, quas etsi uno uerbo dicerere queam, tamen ut iuniores etiam instituantur, aliquid copiosius est dicendum. Omnis paralysis duas habet potissimum caussas, uidelicet uel ex parte instrumenti, uel spirituum. Nam omnis actio læditur, læsis illis, quæ faciunt eam actionem, & tot modis læditur, quot modis concurrunt ad eam actionem. Quia igitur in paralysi fit læsio uel sensus, uel motus, uel tam sensus, quàm motus, fiunt hæc propter duo, uidelicet uel instrumentum debile, uel uirtutem, seu spiritus læsos, qui demittuntur à cerebro: & dant sensum & motum. Quærendum igitur est, quid læditur in hoc Magnif. Viro, spiritus ne, an instrumentū, an utrunque, & ita inueniemus ueram indicationem, & cura etiam facilis erit. Instrumentum lædi potest dupliciter, uel ut coniunctum,

uidelicet nerui, musculi, seu chordæ, uel quando læduntur uiæ, quæ hic etiam dicuntur instrumenta, quia per eas transit uirtus ad membrũ quod patitur, & continuatur cum suo principio, seu cerebro, ut cum læditur ipse digitus, seu ipsum membrum continuatũ. Ita igitur potest esse læsio, uel in instrumento, ut in neruo, uel potest esse in uirtute. Læditur autem instrumentũ materia adueniente, uel quoniam fit ibi mala complexio, id est, si sit caliditas, frigiditas, humiditas, uel siccitas nimia, siue aliqua materia. Potest enim impediri motus ex qualibet harum intemperierum, siue materia. Licet frequentius fiat à frigiditate, quàm à caliditate, quia non nisi maxima excedat caliditas, & siccitas, corrumpere potest, sed diminuere non. Hoc membrum habet actionem diminutam, ergo est temperies frigida, & humida. Sed hæc potest esse uel cum materia, uel sine materia. Et si cum materia, ea erit calida uel frigida. Si hic est materia, non potest ea esse calida, uel sicca, quia non est corrupta actio. Ergo necesse est esse ex intemperie frigida, & humida, siue sit cum materia, siue non. Sed potest fieri ratione uiarum, quæ sunt in neruis continuatis, atq; id ipsum erit etiam humidi, uel frigidi ratione. Potest etiam esse uel ex parte spirituum, & uirtutis, ut propter paucitatem resoluantur spiritus, ut non sufficiant ad motus exercendos, uel quoniam in transitu impedimentum patiuntur, ut non possint uenire ad membrum mouendum. Quam igitur caussam discernus esse in isto? Ex resolutione, uel diminutione spirituum non potest esse, quoniam habet plurimam redundantiam spiritus & sanguinis, totus calidus est, facit omnia sicut puer, cum sit senex admodum. Quod autem sit impedimentum in transitu, non credo, alioqui enim & alia membra impedirentur, & non unus digitus. Relinquitur ergo, quod tantum fiat ratione ipsius membri, seu digiti, in quo erit mala complexio, uel cum materia, uel sine materia. Sed quia digitus sane repente fuit impeditus, ea læsio non potest esse ab intemperie, quæ sit essentialiter in membro. Talis enim non fit, nisi successiue, sed bene ex improuiso, & subito materia aliqua potest fluere à loco aliquo, & lædere aliquod membrum. Et ita credendũ est accidisse huic Magnif. uiro. Materiam autem frigidam & humidam esse puto, quia uidemus motum diminui potius quàm corrumpi, quod fit à materia frigida, & quia perseuerat admodum, nõ est materia calida, quia iamdudũ ea esset resoluta. Est igitur causa intemperies frigida, & humida, existens in digito medio, cum materia per defluxum, & non essentialiter. At durat effectus, quia membrum est debilitatum, ut alimentum non possit concoquere, propter præsentiam materiæ frigidę, & humidę. Sed quęritur, unde fiat defluxus ille. Licet hoc sit plane coniecturale, crediderim tamen, quòd ille fit à capite. Primo audiuimus, eum expositum fuisse maxime Austris, qui potissimum replent caput, ex qua repletione descendunt catarrhi ad partes inferiores, & imbecilliores (ut Galenus testatur 2. de diff. febriũ) & Austro flante, semper deterius habet. Hinc est prima coniectura. Secundo, quia percipit etiam dolorem in brachijs, & cruribus, & transitus materiæ illius fit per neruos, qui cum à cerebro ortum habeant, credendum est, à cerebro materiam illam descendere, & licet in partem dextram magis defluat, tamen nuper admodum cœpit etiam labi in partem sinistram, & ad uaria loca defluere, tum ratione ætatis, tum propter malum uictum, & respectu materiæ, seu defluxus inualescentis. Etiam in uentriculo potest multiplicari pituita, idq; propter duas caussas, nam ditissimus cum sit, uiuit lautissime, quocunq; cibi genere utitur, nihil laborat, neq; in repub. neq; priuatim, ideo plurimum pituitæ generat, ratione ætatis, etiam si sit calidæ naturæ, tamen redditur frigidior. Quanquam apparet uentriculum bene concoquere, est enim corpus illud repletum bono sanguine, ita, ut ratione ætatis suæ, potius calidiorem, quàm frigidiorem iudicem, ac bonas fieri coctiones in uentriculo non dubitem. Non enim potest coctio hepatis emendare uitiosas coctiones uentriculi, & qui patiuntur errata primæ coctionis, omnes sunt coloris liuidi. Iste autẽ est rubeus. Non igitur est dicendũ, quòd peccet uentriculus, & ideo totum referendũ credo ad ipsum caput. Ex his patent caussæ leuis illius paralysis, & doloris in latere, ac cruribus, qui fiunt ab eodem defluxu, & ita totum esse credo à defluxu materiæ frigidæ, & humidæ, à capite ad partes dictas.

PROGNO-

PROGNOSTICVM. An posit curari. Vbi humor frigidus, crassus, & inuiscatus in aliquo membro, maxime in sene est, difficulter curatur, si modo credimus Hippocrati. Primum senium iam excessit, agit enim sexagesimũ annum, & quartam, in qua ætate catarrhi & fluxus cuiuscunq; generis difficulter maturantur, præsertim cum sint in chordis, & neruis, seu mẽbris siccioribus, ita credo hic quoq; curam difficiliorem futuram. Quomodo igitur curabitur? Si materia sit impacta partim, & inuiscata, partim defluat. Primo impacta remoueri debet. Sed utid fieri posit, oportet ut affluẽs auertatur prius, & ita pręseruabimus eũ. Præseruatiua cura refertur ad causam efficientem: ad coniunctã uero causam curatio. Prius igitur remouenda efficiens illa, id est, defluxus, antequam amoueatur morbus iam factus. Primo euacuetur totũ corpus, ac in coquenda ac præparanda materia syrupus de Iua optimus est, & ideo arthritica dicitur, quia maxime conferat artubus & neruis, sed tamen cum uolumus præparare & concoquere materiam præcedentem, & uolumus ne talis ueniat ad locum læsum, crediderim in hoc casu meliores esse syrupos, qui concoquant materiam crassam, ut sunt minus calidi, & qui habent uim incidendi. Conueniret oxymel, atq; syrupus acetosus simp. in maxima etiam quantitate, ut ita coqueremus materiã euacuandã: præmisso prius minoratiuo, quod educeret materias crudas, existentes in uentriculo & intestinis, ex flore Casiæ, cum speciebus hieræ, quæ non nimium laxabit. In euacuatione laudo Agaricum, uel cum flore Casiæ, uel alio ex Agarico composito, & pillulas Coccias, aggreg. confect. Hamech. An modo hoc sumatur, uel aliud, non curo, dum modo euacuetur pituita. Laudo misionem sanguinis à latere opposito, ne trahatur materia ad locum affectum. His ita factis corroborarem caput, exhiberem saccharum rosatum, & fieri iuberem exiccationes sine calefactione, ut cum Camomilla & rosis in lixiuio, & adderem rosas in maxima quantitate, nec uterer multũ astringentibus, ne sequeretur compresio, & augeretur fluxus. Ideo ea, quæ sunt in primo gradu astringentia, essent mihi grata, quæ non penetrarent ad profundum. Post hæc, pro remotione materiæ iam impactæ adhiberentur loco affecto mollificantia. Non darem aquas Thermarum per os, sed ponerem digitum in luto, uel habeat lapidem molarem ignitũ, & extinguat, ut emittat halitum, quem excipiat. Vehementer enim exiccat, ut Gal. 14. Meth. de scirrhis docet. Posteaquàm per duos aut tres dies fuerit mollificatus digitus, iam luto uterer aliquo resoluente, ita tamen, ut semper tribus diebus molliatur, & uno tantum resoluatur. Videndum autem, ne resoluamus materiam tenuem tantum, & crasior lapidescat. Deinde uellem, ut uteretur continue cerato Betonicæ, quod haberet uirtutem corroborandi & resoluendi, aut emplastro facto cum Diachilon. Post hæc eidem sequentia præscripta sunt:

℞. Floris casiæ ℥ 1.
Specierum Hieræ ℥ 1.
Cum saccharo fiat bolus.
℞. Oxymellis simpl. ℥ 1.
Syrup. de Betonica
Cychorij ana ℥ s.
Cum decoctione Betonicæ & Endiuiæ ℥ 4.
Misce, pro una uice, & sic pro alijs.

De sene paralytico, cum febre & suppuratione in aure. Consilium LIII.

Laborauerat senex aliquot annis catarrho, accesit febris, & suppuratio in aure. D. Montanus accersitus, audiens eum non posse proferre quæ uellet, & linguam hærere, cum antea expeditisime esset locutus: urinas in magna quantitate, non albas, sed liuidas, ad colorem plumbi tenden-

tendentes, tenues, cum sedimine albo, & pauco. Sitis quoq; adesset maxima, nigredo & ariditas linguæ, dicebat initium paralysis, seu apoplexiæ esse, quæ nihil differunt, nisi quod apoplexia est uniuersalis, paralysis particularis. Deinde mens turbabatur, non exprimens intentiones suas. Hæc monebat obseruanda, quod ad prædictiones facerent. Febrem autem dicebat nunc curam requirere, et eam sic considerabat. Licet in senibus febres non dicantur acutæ admodum, sunt tamen ut plurimum intrinsecæ, et ob hoc uulgo laticæ, uel sepultæ febres dicuntur: habentq; hoc proprium, uidelicet cum multa frigiditate extrinseca, multam caliditatem intrinsecam. Cuius hic sunt signa. Primo, sitis magna, quia appetitus frigidi et humidi arguit caliditatem intrinsecam. Secundo ariditas linguæ, faucium, & simul nigredo. Tertio sputa cruda, & tenacia, quod fit, cum uapores calidi miscentur cum materia flatuosa & uiscida, & maxime ante prandium est compactum sputum: ideo tum uidetur expuere bombacem. Quarto ex uigilijs. Adsunt autem multa signa frigiditatis, urinæ tenues & liuidæ, quæ significant calorem naturalem quasi extinctum esse. Et istæ mihi non placent in febricitante, in quo urinæ debent esse tinctæ. Quòd multa emittitur, non est criticus motus, sed significat naturam non bene regulare materiam. Adest sedimentum album, & paucum, quod est signum abundantiæ pituitæ, & materiæ uiscidæ in uenis. Habemus ergo febrem cum istis symptomatis & inæqualitate. Ista apud me sunt difficilia, præsertim in sene, & uere frigido. Nam hæc symptomata in iuuene non essent uerenda. Est igitur mala ista febris. A quo loco pendet, & ubi est putredo? Humor non facile diiudicatur, præcessit catarrhus uiscidus cum flatibus, ita ut in uia propter compresionem Diaphragmatis aliquoties coactus sit quiescere. Illa pituita aliquando est salsa propter adustionem, uel admistionem bilis. Non percipit frigus, quia materia non putrescit extra uasa, nec typum, licet semper post prandium uideatur sentire accessionem. Habet suppurationem in aure, & etiamsi multum puris exiuit, tamen rursus colligitur, & adest pulsatio, quæ arguit suppurationem. De dolore pedum non curo: imò uellem ut augeretur. Non enim dubium est, quin sit á flatuosa materia, quæ dum ad illas partes descendit, diuertitur à membris nobilioribus.

CVRA. Febris coniuncta est cum causa, ideo sine ea curari non potest. Primo abstinerem á uino. Quod etsi uideatur attenuare humorem crassum, tamen capiti noxium est. Facerem autem decoctum ex Aniso, Cinamomo, facchoro, quod extingueret sitim, & iuuaret caput: Darem iuscula ex Betonica, Saluia, & Roremarino, & ponerem folia in panno lineo, & sic decoquerem. Et quia nihil præstantius in febribus, á pituitoso humore, quàm habere rationem uentriculi: darem ante cœnam ℈ 1. Hieræ. Vterer fricationibus ex Anethino oleo, cum uino decocto. Aërem etiam exiccarem, acciperem aquam rosaceam, & imponerem puluerem Caryophyllorum, & coquerem in cubiculo. Exhalaret enim odorem suauem & exiccantem: indigemus autem exiccatione & non calefactione. Circa aurem concoctio materiæ est quærenda, quia pulsat. Quare acciperem album Cepæ, & excauarem & imponerem butyrum, & coquerem in cinere calido, & illo succo illinirem aurem, & instillarem. Et si applicaret Cotum, uellem esset odoratum, iaceat semper super illa aure. Hæc in præsenti uidentur sufficere. Sequenti die æger incidit in paralysin. Biduo post habuit fluxum sanguinis ex naribus, qui eum releuabat aliquantulum. Altero die, post fluxum,

Virtus lassa cadit, soluuntur frigore membra,
Vitaq; tartareas fugit indignata sub umbras.

De

De stupore ac leui resolutione lateris sinistri, Consilium LIIII.

Primo temperaturam consideremus, quæ multũ ad rem faciet. Est itaq; temperaturæ calidæ, secundum hepar & cor: quod apparet ex operationibus hepatis, redundat enim sanguine, uenæ amplæ sunt, color rubeus, habitus corporis deniq; & pili, omnia caliditatem hepatis attestantur. Color quoq; ad fuscedinem tendit, est igitur calor in sanguine declinans ad siccitatem. Cor calidum habuit & siccum, exercuit rem militarem, audax est & fortis. Ergo tota temperatura calida & sicca est. Agit annum 27. prope uigorem ætatis incidit in ægritudinem frigidam, estque maximus lapsus, ergo à causis ualidissimis, quia de contrario in contrariũ lapsus est, membra calida fuerunt, nunc essentialiter frigida. Non autem magnus est lapsus ratione intensionis, & gradus ægritudinis, quia accidentia non sunt sæua. Hæc uero conferunt ad curam. Symptomata: Patitur diminutionem circa actionem motus in brachio & crure, præsertim parte sinistra, mouet quidem, sed cum difficultate, non tamen est priuatio motus. In crure sinistro feruet, & rubet, quæ animaduertenda sunt, ut inueniamus curam. In colli etiam parte sinistra tale symptoma percipit, & calorem, & quasi feruorem. Quod ad operationes in cerebro, nulla est læsa, odorat, uidet, discurrit, optime memoratur, imò quæ à septem paribus neruorum ueniunt, optime habent, licet in lingua parum male habuerit in principio morbi. Ista sunt accidentia, utcunq; nominari debeant. Vt curemus, quæritur an sit stupor, uel resolutio, ut 3. de locis affect. dicitur. Videtur, cum nullus sensus sit ablatus, stupor potius esse, cum imbecillitate sensus, quàm motus. Nec est resolutio, quia mouetur. Sed cum dolore, & difficultate, ergo si est resolutio, est debilis, quia quædam est ualidissima. 3. de locis affect. ubi uitium in sensu & motu, & paralysis dicitur. Modo refert causas inquirere. Omnis actio sentiendi, & mouendi est à spiritibus & uirtute animali, quæ possunt impediri dupliciter, uel quia non possunt transire, sed intercipiuntur: uel quia etiam, cum ad locum perueniunt, non possunt operari, quia membrum inueniunt non bene dispositum. Hic non est uitiũ in uirtute, uel spiritibus, quia mouetur. An intercipiatur, uel impediatur transitus spirituum? quod fit, cum soluitur continuum, uel est inflatio, uel durities, uel obstructio. Ego credo, ab aliqua materia descendente obstructionem esse, & repletum esse principium: sed illa obstructio leuis est. Ideo imbecillitas facta est in crure & brachijs, quia membra facta frigidiora se ipsis sunt. Porro frigiditas motui nocet: primo, quia non apta sunt accipere uirtutem animalem, & ad motum egent caliditate moderata. Est autem hic frigiditas impressa in membris. Virtus non transit, ita non recipitur tantum spirituũ, quantum oportet. Secundo diminuto calore in membris, magis recipiunt fluxiones à quibus hęc incommoda secuta. Quòd autem frigiditas sit in membro essentialiter, intelligimus ex causis procatarcticis, quia cum esset ruri, saltabat, ludebat: totus igitur sudauit, & exposuit se pluuijs, ac cum madore mansit, itaq; totum corpus rarefactum & resolutum, pluuia refrigerauit, ingessit multum uini frigidioris (ego quidem noui iuuenem, qui ex pilæ lusu calidus, multum aquæ bibit, & factus est hydropicus. Porro uinum frigidum bibitum plus refrigerat) usus præterea coitu ea nocte, resolutus est calor in cerebro, & ob uapores durantes adhuc, semper est noua fluxio, membra redundabant excrementis, quia proprium alimentum concoquere non poterant, neq; repellere aliorum superfluitatem. Vbi autem principium habet ægritudo? Non à cerebro, quia si principium hoc pateretur, non pars, sed totum corpus esset male affectum. In hoc igitur uiro, ubi est impedimentum? Ibi ubi imbecillitas incipit, uerbi gratia: Si dorsi pars media læditur, fortasse in quibusdam spondylis, in sinistra parte afficitur, & cerebrum quoq; eò expellit excrementa sua, non tamen est nocumentum in cerebro, deinde materia fluens est mixta, habet partes frigidas & calidas. Hepar licet offensum sit, tamen forte redijt ad temperaturam suam. 3. de locis affect. quia hepar calidum facile

confert ad repletionẽ capitis, percipit calorem in parte sinistra, & imbecillitas membrorum est circa motum ob defluxum materiæ, & tales sunt causæ.

CVRA. Credo quod curabitur, nulla erit difficultas (ut spero) sed quia duo anni sunt, quibus laborauit, opus erit duo uel tria facere. Caput recipit excrementa, oportet igitur euacuare & diuertere materiam, sed ne transeat ad locum affectum, cauendum, uerum ad partes oppositas. Hoc principaliter faciendum, & membrũ corroborandum contrarijs. Victus sit attenuans, abstineat à uino, quia eius abstinentia multi podagrici curati, & qui neruorum morbos habent. Fiat aqua cum Cinamomo, saccharo, passulisq́, prouocans urinã. Euacuetur Agarico, confectione Hamech, Rhabarb. pillulis aggreg. sed prius accepto minoratiuo. Ab opposita parte dextri lateris phlebotometur. Deinde stillicidium aquæ in spondylis sumat, neq; caput tangat. Gal. enim ei qui ex curru decidit, remedia principijs neruorum applicauit, & sanatus est. Capiti autem non applicanda medicamenta, quia caput non male affectum est. Quæ uero diuertunt, ea oppositis partibus sunt facienda cauteria, scilicet ut natura eò transmittat excrementa. Ad roborandum, quia frigiditas causa imbecillitatis, linimentis & fomentis procederem. Sumerem autem Caryophyllos, Calamum Aromaticũ, & Acorum communem: quæ tria roborant, atq; una ponerem in duplici uase, & oleum facerem, idq́ miro modo roborat neruos, & quod attinet ad malam temperiem, eam corrigunt, uigorẽ membris addunt, quia astringunt. Vtatur quoq; Myrobalanis Chebulis conditis, quotidie cum saccharo rosato.

De paralysi imperfecta sinistri lateris, cum lienis tumore, & crurum iectigatione ac tumore, & diarrhea.

Consilium LV.

Casus ab alio recitatus. Nobilissimus uir, sanus ante & aptus ad omnes operationes, non parcens laboribus, & in uictu temperatus, patiebatur aliquando hæmorrhoides, & in pede sinistro tumorẽ cum rubore: qui à seipso dissoluebatur, adhibita cõmoda uictus ratione & linimento: passus singulis annis febres, sed breues: quæ soluebantur, continuas item destillationes. Iam ante tres annos suppressis hæmorrhoidibus & destillationibus, cum pateretur in pluuijs, & inordinate uiueret, habuit in testiculis pustulas nigras, quas ipse perforauit, & emanauit sanguis niger, post euanuerunt. Deinde habuit duos bubones in cruribus: qui etiam postea sunt curati. Febręs item uarias, interdum quotidianas, aliquando uero tertianas per totam hyemem, quas secutus est tumor lienis & pedum. Sumpsit multa medicamenta quæ nihil profuerunt. Mense Maio profectus est ad balnea Montis falconis: distant à mari medio miliari, & habent augmentũ & decrementum sicut mare, & maxime crescunt crescente luna. Ex ijs crura resoluta, & lien ad naturalem dispositionem redijt. Relictis igitur balneis in patriam redijt, & tota æstate & hyeme postea male habuit: nunc febres habebat, nunc lien, aut crura intumuerunt. In Martio sequenti, duo sunt iam anni, bibit aquam ligni, unde deuenit ad hoc, ut male moueat linguam, & brachium & crus sinistrum: & ad diarrheam etiam in qua uarij coloris excrementa exibant, per tres menses: nunc male mouet linguam, & deterius uesperi quàm mane: male mouet brachium sinistrum, sed melius quàm post potũ ligni: tumet crus, uesperi tamen magis quàm mane. Habet tumorem lienis & diarrheam adhuc, in qua materia corrupta non biliosa nec flegmatica: pus expuit etiam, & habet leuem defluxum à capite: uenit & iectigatio in utroq; crure, & uidebatur sentire flammas seu faces accensas sub digito crasso pedum, sed id nunc non sentit. De reliquis quærit consilium: excreuit annis elapsis etiam lapillos aliquot, & bis passus est dolores renales. Agit iam annum quinquagesimum. Montanus: Si considerare uolumus & apparentia, & quæ audiuimus, hepar sine dubio est calidum ex amplitudine uenarum, colore, pilis. Talis habitudo hepatis est insignis, est uelocis motus, &

tus, & promptarum actionum, dum est sanus: postea siue id ratione uictus sequentis factum sit, siue etiam à natura, quia ubicunque calidum est hepar, sanguis quidem multus est, sed habet etiam multa excrementa, uictu præcipue iam inordinato existente, multiplicata sunt excrementa in corpore, & secutus fluxus hœmorroidum, destillationes à capite, quæ ubi suppressæ, longus catalogus symptomatum secutus est, propter eam suppresionem, febres, pustulæ, bubones, & alia quæ quia præterierunt, ideo non curamus ea. Contigit postea uel ex ratione uictus deteriore, uel ex ligni potu, uel utroque, quia dum ruri uiuebat uarie affligebatur, pluuijs, uentis & alijs, inde secuta paralysis imperfecta, in tota parte sinistra, & lingua etiam: tumor circa regionem lienis, tumores crurum circa uesperum &c. & refert ipse etiam se subito percipere quandam morsionem, ac si quis subito aliquid euellat, & in partibus affectis iectigationem & diarrheam, uel fluxum uentris. Quæritur causa horum symptomatum: sine cognitione enim causarum non poterit curari. Videtur nulla difficultas. Temperatura calida hepatis generat plurimum sanguinis feruentis. Inde hæmorroides & fluxus catarrhi, quia ex multo sanguine multi uapores ascendunt, ita ut sola temperatura ad hos morbos sufficiat, si non accedat alia causa, ut suppressæ hæmorrhoides & fluxus catarrhi, & uictus magis inordinatus, siue ob decoctum ligni, siue ob suppressos fluxus priores, quod ego magis credo, quàm ex decocto ligni, neque enim probabile est decoctum ligni tam repente generare paralysin & eum defluxum, qui durabat tantum temporis per tres menses & amplius. Potius crediderim ex multitudine humorum deprauatorum factum esse, propter suppresionem euacuationum, sed decoctum mouet causas & materias quietas alioqui, & præcipitauit per uarias partes: materia uaria, sanguis feculentus propter suppresionem hæmorroidum, & pituitosa propter defluxum catarrhi suppressum, quæ materiæ propemodum contrariæ. Atra bilis ex adustione generatur, & est calida & sicca, phlegma frig. & humid. Et causa etiam est alia longe deterior. Erat intemperies quędam in membris, primo propter affluxum, sed eo perseuerante & multiplicata materia, suffocatus est calor membrorum. Materia melancholica deueniens ad lienem, obstruit meatus, & facit tumorem notabilem, & propter contactum hepar etiam frigidius redditum seipso: quod sæpe fit. Sæpe generatur hydrops ex tumore lienis, frigefaciente hepar per contactum & communicationem mutuam: & fortasse lien causa est omnium horum malorum, De frigiditate lienis nō est dubium, quia propter obstructiones suffocatus est calor proprius. Quòd autem & hepar sit frigidius apparet ex tumore crurum, qui ostendit sanguinem aquosum generari & crudiorem, propter hepatis imbecillitatē, non satis concoctum, inde defluere ad eas partes. Non enim tumor est ex materia pituitosa ibi perdurante, sed est ex uaporibus, qui nocte resoluuntur partim calore propter tegumenta, partim etiā quòd à calore naturali coctiones meliores fiant, nocte dum quiescunt. In die uero cū agitantur intumescunt, cum coctiones non ita perfectæ sint. Hæc ostendunt actionem hepatis diminutam, quæ semper est à frigiditate. Secundo redundat multa pituita in uenis, quod apparet ex crassitie uenarum, quæ est ex frigiditate hepatis non satis concoquentis sanguinem. Tertio est iectigatio in illis partibus, quæ est ex flatuosis humoribus in sanguine existentibus, qui non sunt concocti, & illæ iectigationes in parte sinistra maxime, quæ affecta est & imbecillior: in altera parte calor fortior dissipat eam materiā. Hęc ostendunt hepar non esse calidū, ut fuit à principio. Quod autē frigidior uentriculus, ostenditur per excremēta alui, quæ sunt signa primæ coctionis, sunt fęces, sed molles, & quasi corruptæ, quia imperfecta est coctio chili, non attingens propriū finem, & adiuuat ad hoc obstructio in uenis mesaraicis: quod iuuat, quia chilus non debito modo distribuitur, sed quia corruptæ etiam, ostenditur uitiū uentriculi propriè, & egerit non consuetis horis, quod ipsum etiam uitiū uentriculi, ut & Gal. refert. Habetis uentriculum & hepar frigidioris temperaturæ, ut lædat insigniter operationes: & frigiditatem maximam in liene, & in eo etiam morbum in compositione, obstructionem & tumorem lædentem operationes, Gal. 1. de diff. morb. Tumor non est ægri-

tudo nisi lædat operationes. Ex his morbis & malis complexionibus dictorũ membrorum, quæ faciunt primã & secundam coctionẽ, & lienis etiam qui purgat sang. à fæce, sequuntur deteriora symptomata. Primo imperfecta paralysis in parte sinistra, præcipue diminuens motũ relicto sensu, indicat magnam intemperiẽ frigidam, & uapores ascendentes ad caput: & credo quòd habuerit leuẽ aliquam apoplexiã uel epilepsiam. Principiũ enim læsionis fuit in capite, & cõmunicata est à prima uertebra per omnes uertebras succedentes. Fit autem hoc cõmuniter, ut una pars lædatur ex altera, & læsa prima uertebra omnes inferiores communicant: læsa igitur prima uertebra est obstructus meatus ne transire possint spiritus, siquidem illi ad motum necessarij: quòd in 8. de placit. uidetur dubitare Gal. siue impediens uirtutem ne transmitti possit: & ita facta paralysis per totũ latus sinistrum, incipiendo a lingua. Diarrhea est propter frigiditatem uentriculi, nec concoquentis nec retinentis ut oportebat. Secundo propter obstructionem in mesaraicis. Tumor pedis propter hepatis frigiditatem, multiplicantis sanguinem flatuosum & aquosum, generantem tumorem.

PROGNOSTICVM. Natura indicat difficultatem, membra principalia læsa, lien obstructus & refrigeratus cum hepate & uentriculo: quæ membra concoquunt alijs membris: & in sene agente 51. annũ, difficile erit remouere paralysin, quia humores uiscosi & impacti in neruis: in sene uix unquã, in iuuene difficulter remouetur paralysis. Non tamẽ desistendum est quin aliquid agamus, erit enim aliquid lucri ægro: cauebit sibi ne in deterius labatur, & aliquanto etiam melius habebit. CVRATIO à natura rei: euacuationes consuetæ suppressæ sunt, ex eo morbi secuti. Ergo iterũ prouocandæ euacuationes. Non curarẽ euacuationes quæ fierent per pharmaca, cum sit in eo plenitudo propter suppresionẽ sanguinis melanch. & (nunc maxime) pituitosi: ideo non ponerem spem in euacuatione alicuius humoris, sed deuenirẽ ad ea, quę redderent membra fortiora, & ponerent in sua temperatura naturali. Imbecillũ enim redditur membrũ, cum ab eo remouetur calor. facta igitur leui euacuatione humoris pituitosi, prouocarẽ hæmorrhoides, ille supplerent mihi missionẽ sanguinis: nec aliter euacuarem, quia hæmorrhoides euacuabunt sanguinem per locũ conuenientẽ, & familiarem naturæ: quod in euacuationibus faciendũ præcipit Hipp. Aliqui per sanguisugas dicunt trahi sang. tenuiorẽ, quia foramen paruũ est, quod uideri non potest, quomodo igitur talis apertio utilis in proposito? Ego etiam fui in hac sententia olim, & deridebam eos qui applicabant, sed iam me pœnitet, cum ulterius uidi. Tunc putabã foramen paruum, per quod non posset exire sanguis crassior. Sed postea uidi effluere usq; ad 20. ℔. usq; ad syncopen sang. crassiss. Et est ratio, quia sanguisugæ trahunt sanguinem ad orificia uenarũ, propter attractionẽ enim & sua quadam mala qualitate faciunt, ut natura eo mittat excrementa, postmodũ sponte aperiuntur orificia uenarũ, si præsertim ponatur æger supra aquam calidã feruentẽ. Non per foramina quæ faciunt sanguisugæ effluit sanguis ille, sed per solita foramina, & per orificia uenarum, quæ illa irritatione aperiuntur, sicuti cum ex naribus prouocamus sanguinem: abstergentibus aperimus orificia uenarum, sed dicas, sæpe hoc non succedit: Respon. Et alia sæpe nõ succedunt: nihilominus tamẽ tentandum est: cum sit rationabilis operatio. Non pono spem in sanguine quem exugunt sanguisugæ, sed in eo, qui post sanguisugas applicatas sæpe effluit, ex ipsis orificijs uenarũ. Ideo sępe tentandũ erit, si non succederet fluxus: & tantũ fieret hoc, ut uenę illæ inflãmarentur & intumescerent. Deinde aperirem eas ferro: sicut medici in Epidemia illa magna quæ fuit post annos Christi, extrahebant eas uentosis duplicibus, & postea incidebant: medicinas sumerem leuiores. Cassiam cum hiera, nõ simplicem: non transirem ad agaricũ aut alia, sed potius iterarẽ uices, pro roboratione credo conuenire balnea, maxime huic uiro, si ulli alij in potu, lotione, & secundũ omnem modum adhibitionis. Primo ad corroboranda membra, aperiendas obstructiones, corroborandũ hepar & uentriculum, potus aquæ erit utilissimus. Secundo ad paralysin lotiones cõmodissimæ, ad resolutionẽ materiæ, quæ hæret in musculis & neruis. Tertio non sit contentus lotione, sed circa primas uertebras

utatur

ietur stillicidio, non ex alto cadente, sed leuis impressionis, quia in primis uertebris maxime defectum esse iudico, sed si his non iuuabitur, darem mithrid. cum zuccharo rosato, aut aqua rosacea: & per interualla interdũ pillulas hieræ, uel hieram cum flore cassiæ uel Rhabarb. & his leuioribus sæpe euacuaretur, ut materia quæ generatur quotidie educatur, & membra reducantur ad meliorem habitũ. Localia. Nux muscata & dictamnus cretensis bona sunt ad resolutionem linguæ, sed præstantissimum est mel anacardinum: quod uidi in 7. diebus sanare eos, qui plane loqui non poterant, habeatur recta ratio uictus, quæ sæpe dicta est.

De paralysi leui dextri brachij, cum uertigine, ac multis alijs symptomatis pro muliere. Consilium LVI.

Vlier annorum 45. patitur dolorem & impotentiã mouendi brachij & manus dextræ: interdũ etiam sinistræ, laborat etiam in dextro pede pustulis, uel inflãmatione aliquando, sed nunc cessarunt: sed tamẽ aliquãdo mouere cogitur pedem cum non uult, & nisi moueat dolet. Percipit & pruritũ in auribus frequenter, ut sæpius cogatur eas scalpere, aliquando etiam percipit uertiginẽ quandam & lipotymiam, sed magis hyeme quàm æstate: patitur & tussim aliquando & difficultatẽ anhelitus. Ventriculus item imbecillus est admodum, ita ut si assumat cibum non satis conuenientẽ, inclinetur ad uomitum, & tamẽ non potest uomere, menstrua conuenientissime effluunt. Passa plurima accidentia animi, & multa incõmoda in longo & diuturno morbo mariti. Montanus: Contigit isti mulieri quod est frequentissimum in omnibus, qui habent membra inæqualia, uentriculum frigidũ, & hepar calidũ, omnes tales subiecti sunt multis ægritudinibus: & præcipue capitis destillationibus, quia generatur multũ bilis & pituitæ, quorũ uapores ascendunt ad caput, & hęc est ratio omniũ symptomatũ. Quòd hepar sit calid. naturaliter & fortasse etiam aduentitia caliditate, patet ex toto corpore ex amplitudine uenarum, colore, pilis, & de aduentitia etiã ex uictu, laboribus & accidentibus animi. Ideo inceperant pustulæ circa coxas mordicantes, conuellentes & lacerantes eam, ut uarie multis modis se cogeretur mouere, nec stare nec firmare membrum propter dolorẽ posset: color rubeus, pruritus maximus, quæ omnia signa caliditatis & sanguinis subtilioris, qui generatur in hepate ex caliditate maiore, sicut ex calid. temperata bonus sanguis: has crebro passa est, sed euanuerunt tandem. Ostenditur ergo & esse & fuisse calidius naturaliter, & caliditate etiam aduentitia, ut impediretur ab actionibus conuenientibus naturæ. Quòd uentriculus frigidior à natiuitate, non possum affirmare, sed quod nunc sit, apparet ex operationibus: primo aciditatẽ in eo percipit, quæ diminutam indicat coctionem: sequitur enim aciditas cruditatem pituitæ, quæ incipit putrescere, sed non perfecte putrescit: fundatur enim in materia subtiliori frigida aciditas, modo si materia frigida ibi, signũ est, quòd non fit coctio sicut fieri debebat. Ructus igitur acidi significant frigiditatem uentriculi, ut & Gal. ait, talem autem aciditatem semper passa est. Ergo uentriculus frigidus est præter naturam. Secundo dicit se mane surgere cum cruditate, ita ut non concoxerit cœnam hesternã, quod etiam indicat frigiditatem uentriculi. Est igitur frigiditas in uentriculo, & caliditas in hepate: quæ licet nunc extinguitur decrescente ætate, & pituita ex uẽtriculo & capite illuc descendente, non tñ prorsus extincta est: ideo pustulæ inuadunt eam quidẽ, sed rarius & minori frequẽtia. Tertio catarrhus salsus est, quia uapores à serosa humiditate & bile ascendunt. Caput igitur recipit uapores, cum uentriculus frigidior, & hepar calidius, fiunt multæ uaporationes, quia calidũ uaporosum agit in humido multo, ideo plures uapores & uarij ascendunt ad caput. Quare etsi forte aliter etiã patitur, tamẽ id est ab alia causa. Nam membrũ de duplici causa patitur repletionem, uel quia ipsum non concoquit suum alimentum, & excrementa non expellit, propter debilitatem, uel propter uapores nimios ascendentes, qui difflari & expelli nequeunt: ideo destillant per aures, palatum, &c. Hic etsi cerebrum ualidum, tamen multæ sunt superfluitates,

quia & uentriculus & hepar, & totus ambitus uenarum mittunt eo uapores in maiori quantitate: qui qualitatem etiam non naturalem habent. Sunt enim acriores, & ita repletur caput. An iam concurrat imbecillitas capitis quæ adiuuet? non dixerim facile, quia optimam formam habet naturaliter & colorem secundum naturam, & sensiteria quomodo habere debet, ut non possim dicere fuisse dispositionem naturalem. Patitur nunc quidem uitiũ in auribus & oculis, sed tamẽ ea omnia integra fuere olim. Percipit & defluxum per nares & palatum, ut percipiat propter multitudinem & malam qualitatem catarrhi excoriationẽ, & abrasionem gutturis. Est ergo & in capite læsio iam, ita ut illud etiam patiatur per essentiã nunc, quia tam diu perseuerant symptomata in sensorijs eodem modo: & ita cõtingit, ut symptomata quæ nunc patitur, necessario ad sint uel etiã deteriora. Vbi enim uapores illi colliguntur in capite, & ibi congelantur, uel causant ibi morbos periculosos, epilepsiam, letargos, uel necesse est ut descendant, secundũ uarias uias. Vapores autẽ partim pituitosi sunt à uentriculo imbecillo, partim calidi à sanguine euaporantes, qui calidior est & biliosus magis propter caliditatẽ hepatis maiorẽ, faciunt ergo materiam mixtã quandoq; salsam sub forma pituitæ, sed cũ salsedine, quia admiscentur uapores à serosa humiditate accedentes. Qandoq; percipit sed rarius, catarrhũ amarũ, ex quo arguuntur uapores non serosæ humiditatis, sed ex substantia bilis quæ amara est, etiã quando cum pituita miscetur. Est ergo materia ex pituita insipida & humiditate serosa, quæ facit salsedinẽ, & bile quæ facit amaritudinem. Destillat autem ad uaria membra per uarias uias, interdum per latiores & cõmunes, & facit excoriationem & arrosionem dictam. Quandoq; ad pulmonẽ, & cum in bronchijs colligitur, facit difficultatẽ anhelitus, & tussim cum insurgit uirtus ad expellendam materiã. Quando per neruos & uertebras dorsi ad utrunq; brachiũ, magis tamen dextrum. Quare hoc ex uarijs causis fieri potest, quas nos nescimus, ut una pars magis sit affecta quàm alia: sicut uentus nunc ab hac, nunc ab alia parte flat: interdum tamen fit ex rectitudine, sed siue sit ex causa extrinseca siue intrinseca, nihil refert, nõ impedit curam, sufficit quòd locus ille ad suscipiendum magis aptus sit, deuenit tandẽ & ad partem sinistram, sed in dextra manifeste motus læditur, & partim sensus etiã. In sinistra dolet quidem, sed non læditur motus, scitis autẽ, quod quæ lædunt sensum debiliora quàm quæ lædunt motum. Et facile fieri potest læsio in sensu, seruato motu, quia sunt diuersi nerui. Patitur uertiginem & imbecillitatẽ in omnibus sensibus exterioribus, ac tota uis imbecillitatis est in utroq; brachio, & maxime dextro, quia illud dolorem habet, & amittit etiam sensum, quòd maxime deterret eam. Patitur etiã aciditatem stomachi ex naturali frigiditate stomachi, qui ex pituita descendente redditur frigidior, & facit deteriores coctiones, propter mutuũ illum circulũ inter duo correlatiua. Nihil hic dico de causis procatarcticis, quia exercuit se in agris & accidentibus animi, illa non faciunt indicationes. PROGNOSTICVM. Non facile tolletur, imò nunquam omnino, sed mitigabitur, cum uentriculũ naturaliter imbecillum habeat, & hepar calidum. Alterum humorẽ crudum, alterum adustum generat, & dum succurrimus alteri loco, alter læditur; sunt enim ægri, duo coqui materiæ. Igitur tota familia male habet. Et Auic. dicit: dispositio stomachi præter naturã mater est omnium ægritudinum. Et ægritudo iam confirmata per plurimos annos, adhibita uaria remedia, quæ nihil promouerunt, poterit tamẽ leniri & præseruari à symptomatis. Cum quibus & quando? Considerans intensos calores non auderẽ aggredi curationẽ serio, ut cum uolo tollere ægritudinẽ & eradicare: mitigare possumus. Et nunc primo instituerem rectam rationem uictus, abstineat à potu post cœnam & prandiũ: bibat uinũ nec pauciferum, nec potens admodum, sed mediocre, & bibat moderate: surgat matutino tempore tempestiue (quo solo uidi curatos aliquos) & tum nõ occurrat aëri frigidiori & subtiliori, tum excreet, & se ab omnibus excrementis purget. Prandeat & cœnet tempestiue, & tribus horis post cœnam eat cubitũ, non cum cibus est adhuc in uentriculo, id enim pessimũ est habentibus uentriculũ & caput imbecille: cibaria sint boni nutrimenti & non multiplicia. Deinde perseuerarem, ac singulis 8. diebus, uel etiam quin-

quinquies in mense darem cassiæ portionē cum Rhabarbaro puluerisato, aut modico hieræ uel Agarici, caueat hieram simplicem solam. Rhabarb. laudarem & frigid. & humidius quàm Aloe, & dicitur pater & anima hepatis. Ad septembrē postea, si hęc succederent, non alia adderem, sed in his perseuerarē. Si uero sympt. perseuerarent, uellem primo exquisire euacuare totum habitum corporis: educere primo quæ in uentriculo & primis uenis cum cassia: postmodum humores incidere & abstergere oxymellite & alijs, postea euacuare cum Agarico colocynth. Rhabarbaro. Post euacuationem, inter omnia, quia conqueritur de uentriculo, maxime laudarem thermas aquarij: quas experti Brixienses, quia diuites & delicati, podagris & destillationibus & uentriculo maxime laborant: quia cibis indulgent. Non est remedium magis expertum: & incœpit etiam Veronæ notum esse, & utilissimæ sunt: habent multum de sulphure & asphalto, ideo non procul inde est petroleum, conferunt ualde ad cerebrum & destillationes. Ideo in ijs considerem, & cum accipiet aquas aquarij, nunquam percipiet calores, quia semper exhiberi potest etiam æstate, ut dicunt Doctores: sed tum fieri uellim linimentū infrigidans Galeni, ut ipse Gal. fieri iubet, nō ut uulgo faciunt: est enim efficacissimum si lineatur tota longitudo lumborū, non renes tantū. Est enim ualde infrigidans, & sufficit ad restinguendū calorem hepatis, sicut hodie experior in his caloribus. Do aquam Thermarū cuidam, & non percipit caliditatem hepatis propter linimentum, & interim maxime iuuatur in uētriculo, si post hæc bene haberet, bonū esset, si perseuerarent accidentia & effectus in uentriculo, perseuerarem in supradictis, & sumeret tandem confectiones magnas Mithridatum cum saccaro rosato 4. in mense. Item cassiam cum Rhabarb. uel Aloe & alia supradicta, circa brachium locale adhiberem, linirem cum oleis dissoluentibus materiam in membris profundam, ut oleum de Euphorbio, uel etiam Nardinum, quòd resolueret materiā & corroboraret membra. Diuersiones: credo superiora non opus habere diuersionibus, sed si haberet, laudarem lotiones ex decocto rosarum, Myrtorum & Agarici, qui confert ad tollendas fluxiones capitis, & corroborat, ita ut podagricis etiam multū seruiat, ut refert Diosc. Ad cauteria non descenderem, nisi augeretur morbus.

De brachiorum tremore.
Consilium LVII.

PRobabile est hominem ab ineunte ætate cudendis nummis occupatum, uehementissimo motu, & magno malleorum pondere, brachia ita exercuisse & calefecisse, ut plurimo alimento indigerent, quod etiam cōmodissime attraherent per uasa abundanti calore dilatata, tum optime conficerent, ob bonum habitum, & caloris redundantiam: sed ubi postea à consuetis laboribus desijt, consuetum quidem alimentū ad brachia deriuasse, sed ocio ac desidia effectum, ut sublata pristina difflatione & excrementorū expulsione, calor naturalis paulatim suffocaretur, temperatura brachiorum frigidior redderetur, excrementa colligerentur, meatus constiparentur: unde imbecillitate in ijsdem brachijs parta, præterquàm quòd propriū alimentū non rectè conijceretur, etiam aliunde defluuium pateretur, sicut perpetuo comparatum est, à fortioribus ad imbecilliora defluuium fieri. Ergo & totum corpus languidius, segnius, obesius effectum, & brachia præ frigiditate acquisita, & humorum cruditate, in tremorem insignem incidisse. Curatio esset, ut quam maxime corpus exerceret in aëre temperato, frictionibus longis & assiduis, & balneis uteretur, parcissime uiueret, à uino, quā maxime posset, abstineret, sed decoctum saluiæ, cinnamomi, & garyophyllorum, addito zucchero potaret. A cibis crassis, frigidis, humidis, glutinosis prorsus abstineret, commessationes potationesq́ tanquā pestem euitaret. Singulis septimanis pilulis uteretur in hunc modū confectis.

℞. Agarici electi	ʒ 6.
Colocynthidis	ʒ 2.

Aloes hepaticæ		℥	i.
Garyophyllorum			
Nucis muscatæ	ana	℥	ß.
Salis gemmæ		ʒ	iij.

Cum oxymelite simpl. fiat magdaleon, ex quo fiant pilulæ ℈. singulis uicibus pondere ʒ. i. sumendæ in aurora. Post aliquot purgationes, brachia assidue lauentur oleo quod ex benzoi ab unguentarijs conficitur. Cinamomo optime condito cum zuccharo, ante & post cibum assidue uescatur.

De tremore ac ophthalmia sinistri oculi, pro matrona Leonora Sacrata Flischa. Consilium LVIII.

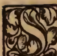
Auditis & diligenter consideratis affectibus omnibus, quibus infestatur nobilissima matrona Leonora Sacrata Flischa, iudicauerim primam originem esse in cerebro, propter paucitatem & malitiam spirituũ animalium, non sine tamen materia aliqua frigida descendente ad partes affectas. Materiam autem descendentem, malitiam, & paucitatem spirituum fieri ob cerebri frigidam intemperiem. Et quòd ita sit, coniecturas habeo: primo imbecillitatem omnium intrinsecarum actionum, quæ cerebro proprię sunt, sicut ingenij, memoriæ, & cogitationis: non enim actiones remittuntur, nisi ob intemperiẽ frigidam cerebri, præcipue si humiditati coniuncta fuerit. Cum ergo animalis uirtus in cerebro sedem habens, siue sine spiritus uehiculo subito, tanquam solis radius omnes corporis partes illustret, sensumq; ac motũ adferat, siue uehatur spiritu (hoc enim apud illustriores Medicos non sat compertum habetur) constat tamen sine animali spiritu, siue præcesserit, siue comitetur, nihil agere posse, uel sentiendo, uel mouendo. Sed spiritus animales neq; multi, neq; boni esse possunt, ubi fuerit ea, quam prædiximus, cerebri intemperies: quicunq; enim habent talem temperiem, primo segnes in motu & sensu redduntur, deinde aucto incommodo torpidi: quòd si ultra processerit, tremuli, ac tandem resoluuntur, inciduntq; in eam, quã paralysin medici uocant. Neq; hic à me repetendum esse arbitror, tremorem membrorum fieri æquatis uiribus, quæ sunt ex parte membri grauitantis, & deorsum trahentis, & ex parte animalis erigentis: dum enim æqualiter illa quidem erigit, hæc uero grauitant, fit tremor ex duobus motibus contrarijs. Quòd autem hic tremor præcipue fiat ob spirituum paucitatem, ita conijcio: primo quòd eò magis tremit sinistrum brachium, quo magis laborat, uel nititur aliquid complecti. Constat enim ex hoc conatu spiritus resolui, & pauciores fieri, unde necessario quoq; tremor augetur, sequiturque deinde etiam dolor ob intemperiem frigidam confertim ad membra accedentem, scilicet ex spirituum & caloris subita dissolutione. Præterea dum aliquid acriter intuetur, statim admirando quodammodo brachij tremor augetur, non ob aliam profecto causam, sicuti ego arbitror, quàm quòd spiritus animales ab illo intuitu dissoluuntur, atq; ita paucioribus redditis, necessario tremor augetur. Audio etiam, quòd ubicunq; stat, cum motus ille fit omnium musculorũ, qui tonicus à Galeno appellatur, plurimam fieri spirituũ exolutionem necesse est, propterea mira etiã imbecillitas totius corporis consequitur, ingensque dorsi dolor: musculi enim qui in ea parte sunt, præcipue laborant, & ideo sentiunt ueluti confractionem & lassitudinem. Vbi etiam sederit, si difficilis est exurrectio, ad quam causam melius potest referri, quàm ad spirituũ paucitatem? Denique illud ita esse manifestissime arguitur, quòd post quemcunq; ingentem motũ præcipue sinistri brachij, dolor ad cor accedere uidetur: quod quidem nihil aliud esse crediderim, quàm quoddam ueluti procemiũ lipothymiæ, scilicet ex spirituum multa dissolutione. Quòd autẽ à labore sequatur dolor uehementissimus, incipiens ab ore uentriculi, terminans in uterum, causam esse crediderim, quòd in eo labore calor in magna arteria, & uena descen-

descendentibus ferueat,& in eo feruore humores crudi attenuentur,& per ramos eo rundem uasorum deriuentur ad uterũ,qui postea flatuati dolorem tanquam puncturę excitent:sedatur postea flatu cum murmure emisso ob compressionẽ uiarum. Cur autem frequentissime infestetur oculi sinistri pulsu,ophthalmiaq; laboret, illud ego pati crediderim cũ intumescat,ac sanguine repleatur. Et cur eiusdem sinistræ partis facies uehementer incalescat,inquisitione dignum est. Id autem fieri crediderim,quoniam ubi dolor & imbecillitas eas partes occupauerit, calidus sanguis & uaporosus illuc recurrit,remouendi incõmodi causa.Est enim(ut aiebat Hipp.)omniũ partium corporis mutua quædam conuenientia,ut suapte natura altera alteri succurrat, & secundum omnes affectus consentiant. Si uero etiam pedes intumescant, de huius tumoris causa non possum ita exacte proferre sermonẽ, cum nec tumoris quidem naturam aut colorem audiuerim. Superest tamen mihi dubiũ non paruũ,nunquid sit oedematicus, an erysipelatodes:nam cum intelligam circa naturalia optime habere,forte humor aliquis calidus & crassus ad eas partes decumbit ob hepatis caliditatem:& cum ille tam frequens feruor appareat circa partem faciei sinistrã,circa oculũ eiusdem lateris,& cer uicem,suspicionẽ fecit ne hepar sit calidius. Nouimus enim quàm facile uaporibus calidis caput repleri soleat,in his qui temperaturã capitis calidam habent.Sed quicquid sit,in re non mihi intellecta, neq; ab alio explicata,non possum certũ ferre iudicium. Tales ergo,uel non multum dissimiles causas esse crediderim omniũ symptomatum, quibus nobilissima matrona afficitur,non tamẽ adeo sum pertinax,ut ita esse omnino contendã.Casus enim meo iudicio admodũ difficilis est, qui non tam facile à quolibet etiã peritiss. Medico sit iudicandus,præcipue in corpore quod nunquã uiderit, neq; curauerit,neq; ab aliquo medico præsente fuerit exaratus,aut manu ductus,ad causas indagandas. His ergo ita se habentibus,supposita recta uictus ratione,quã credo diligentissime esse præstandam à peritissimis medicis,ego in hoc genere curationis oculum ad illud præcipue haberem,ut nec cibus,nec potus,nec aliquid extrinsecus occurrens,excessum in aliqua qualitate haberet,sed omnia essent quàm maxime temperata. Idemque de quantitate oblatorũ prorsus censeo. Substantiã tamẽ cibi & potus talem eligerẽ,quæ esset optimi alimenti,& facillimæ concoctionis & distributionis,uellemque ut in hac re præcipue studiũ collocaretur,quod quidem omnibus diuturnis morbis uidetur esse cõmune. Quantũ uero ad medicationem attinet,optarem ut assidue uteretur aliquo leui medicamento,quod uim leniendi haberet, uentriculumque & intestina expurgãdi,qualia duo essent præcipua,uel cassia,uel rhabarb.uel utrunq; simul confectum:nam absq; facultatũ & spirituũ detrimento,corpus totũ hoc consilio mundum conseruaretur,sanguisque purior redderetur,unde & alimenti & spirituũ copiosa generatio bene succederet. Si ergo ter uel etiam quater in mense sumeret ℥.floris cassiæ cum semidrachma rhabarb.credo bene consultum fore. Quòd si forte cassia,ut multis mulieribus contingit,flatus & tormina excitaret,exhiberem ʒ.rhabarb.cum ℥ sacchari rosacei,uel ℥ 3. aut 4. syrupi rosati solutiui: talia enim in purgando hoc corpore excedere non auderem. Pro capite uero,uentriculo ac corde roborandis darem etiam nonnunquã,præcipue ubi aër esset magis temperatus ℈ 2. uel etiam ʒ. 1. optimi Mithrid. adiecta semuncia sacchari rosacei. Laudo etiã si matutinis horis mandet, aut,ut uulgo dicitur,pro masticatorio utatur mastiche,aut garyophyllo, aut nuce muscata confecta:caput enim corroborabit,pituitamq; educet. Illinire etiã sæpe trementia loca ex aliquo oleo odorato calefaciente ac resoluente,non parũ utile existimauerim: qualia sunt quæ à pigmentarijs uenduntur,de styrace,garyophyllo,& huiusmodi. Quòd si consueuerit caput abluere, omittendum non puto, sed lixiuio dulci,in quo maiorana,stœchas,chamæmelũ & anethum decoquetur. A fortioribus autem quibuscunq; remedijs in hoc morbi genere,& ab huiusmodi causis generato,& in hac ætate maxime abstinendum putauerim:credo enim ex his,uel similibus,si curari potest,esse curandum: si non potest,quod magis suspicor, saltem esse præseruandam, ad laudem Dei omnipotentis.

De

De tremore membrorum, & mouendi imbecillitate, pro Magnifico uiro.

Consilium LIX.

Vppositis his quæ tum ab Excellentissimo medico, tum ab assidentibus & familiaribus intellexi de hoc magnifico uiro, qui tot annis membrorum tremore, & mouendi imbecillitate laborauit, cõsideratacp septuagenaria ætate, temperatura calida & sicca, insignicp extremorum caliditate, & doloribus pungitiuis, immoderatacp alui adstrictione, consulerem primô circa rationẽ uictus, ut effugeret pro uiribus molesta animi accidentia, sicut iram & mœstitiam, quæreretcp omni studio, ut cum amicis quietam uitam iucundamcp degeret, calidum aërem euitaret, ptisana, lactuca, boragine, portulaca, endiuia in ferculis uteretur: ac si uentriculus ferret, laudarem ut omnino à uino abstineret, & uini loco huiusmodi potum sibi confici curaret.

℞. Aquæ fontis ℔ 16.
Ligni guaiaci ℔ 1.

Bulliant ad consumptionem quartæ partis: coletur & referuetur. Est & hoc poculum præstantissimum ad nutriendum, ut quod nihilo segnius uino nutriat. Pro alui uero lenitione uelim, ut singulis diebus sumeret ante cibum libram mediam iuris pulli, in quo decocta esset malua, uiolæ, hordeum, & sex uel decem pruna dulcia. Præterea acciperet quater in mense, duabus horis ante prandium, tale medicamentum:

℞. Floris cassiæ ℥ 1.
Rhabarbari electi ʒ 8.

Cum saccharo fiat bolus. Quotidie ad hepar & renes huiusmodi linimento utatur:

℞. Vnguenti rosacei Mesue eiusdem anni ℥ 2.
Vnguenti Sandalini recentis ℥ 1. Misce.

Præterea foueret omnia membra dolentia huiusmodi balneo:

℞. Florum Camomillæ M. 4.
Hordei M. 6.
Rosarum siccarum M. 2.
Violarum M. 2.

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ, in qua moderate calida sedeat ieiunus, bene coopertus uestibus, & in aëre calido: curetcp ut post huiusmodi balneum statim membra huiusmodi linimento inungat:

℞. Olei Camomælini
Rosati
Violati ana ℥ 2. Misce.

Et nisi facta fuerint cauteria, infra genu exterius, sicut fieri consueuit, laudo ut omnino fiant. Nec displicet hæmorrhoides prouocare, præsertim si natura per eas uias aliquid tentare uideatur. Quantum uero ad aquas thermarum attinet, nullas ego laudarem, nisi forte Calderianas, quæ in agro Veronensi sunt, tanquam ad refrigerandum hepar & renes idoneas. Sed quod ego præstantissimum remedium iudicarem, esset ut ligni Guaiaci decoctum sumeret, non quidem eo uictu tenui, qui solet adhiberi plerisque, sed moderato, qualis ętatis temperamento, & uiribus fulciendis conuenit. Velim tamen ut quod loco syrupi biberet, in aqua endiuiæ decoqueretur, quod si ita fieret, si quid unquam huic magnifico uiro prodesse debet, hoc maxime profuturum credo.

De tinnitu aurium antiquo, pro uiro integerrimo Domino Matthia Zesz Bohemo.

Consilium LX.

Voniam et purgatio uniuersalis, & potus aquarum thermarum præcessit, & ratio uictus est instituta, ideo ea quæ nunc sint agenda proponam. Et primo

℞. Olei de pice
Olei amygdalarum amararum ana ℥ 2.

Misce, & frequenter auri guttatim instilletur: prodest enim ad surditatem, & aurium tinnitum antiquatum, & cerebrum confortat. Pro capitis autem & stomachi confortatione, semel in septimana utatur pilulis infrascriptis, aut ter in mense, prout necessitas exegerit:

℞. Nucis muscatæ		
Garyophyllorum	ana	ʒ. s.
Zedoariæ		℈ 2.
Gentianæ		℈ 1.
Rosarum rubearum		
Sandalorum citrinorum	ana	ʒ 1. s.
Aloes opt. succocitr.		ʒ 6.
Rhabarbari electi		ʒ iij.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea aspergantur aqua rosacea, & permittantur exiccari, & ita iteretur septies, Postea cum syrupo uiolato formetur magdaleon, de quo singulis uicibus fiant pilulæ ℈ 1. num. 3. cum eodem syrupo uiolato, & sumantur hora una ante cœnam. Lotio pedum fiat ad prouocandũ somnũ.

℞. Folia salicis.
Anethi
Cortices papaueris albi, quantum sufficit.

De sinistræ auris ac dentium dolore.

Consilium LXI.

℞. Resinæ cedri, qua Dioscorides utitur, ℥ s.
Auicenna habet gummi iuniperinum, quo Italia caret.
Aceti quantum sufficit, & abluantur dentes.

Si dolor ad aures pertingit:

℞. Olei rosati ℥ s.
Ceparum incisarum M. 1.
Vini dulcis quantum sufficit.

Decoquantur instar pultis. Quòd si uehementior fuerit dolor, addatur semen lini, & fiat emplastrum: auri imponatur. Præter diætam matutinam pilulis quoq; duabus cochijs ℈ 1. dimidia hora ante cœnam utatur. Quia uero dolor intensior erat, nec mitigari poterat uel repercussiuis, uel laxantibus & extrahentibus, nedum tolli, applicari iussit illi duo cauteria, alterum in loco dolenti secundum aurem sinistram, alterum è regione. Primum uero Chirurgus locum ab inunctionibus mundabat & tondebat, deniq; nouacula fricabat. Cauterium hoc erat: nam cauteria sunt duplicia: aut enim est actuale, aut potentiale. Et quemadmodum illud fit ferro ignito & incisione, ita hoc rebus terrestribus multum, ne uis cito exhalet, & multum exiccantibus. Po-

tentialia autem iterum bipartito diuiduntur in ἐσχαρωτικὰ & uisicantia: horum usus maximus in diuertendis fluxibus illis qui in sicdoribus locis, unde materia dolorifica euacuari debet. Quia uerò caput habet siccissimam cutem, nec carnis multum adest, applicari fecit potentiale cauterium ἐσχαρωτικὸν, ob materiam doloris exiccandam. Fuit autem hoc ex cinere aut ficuum, aut quercuum, aut sarmentorum fabarum, aut ex cinere alkali, id est, herbæ, quæ Empetron est Dioscoridi, unde sapones quoque & ultra fiunt: inde fit lixiuium, quod ad spissitudinem decoquitur, & exiccatur: additur deinde calx uiua. Multi decoquunt etiam lanarum pulueres, addito sale, quibus loco cauteriorum sæpe utuntur.

De surditate & tinnitu aurium.

Consilium LXII.

Agnificus quidam surditate & tinnitu aurium laborabat, quare præmissa totius euacuatione, caput deinde purgabat per nares. Nam attrahere cogebatur in caput brodium pulli indito calamo in nares, cui admixta erant:

℞. Succi blitis ℥ 3.
Aquæ maioranæ ℥ 2.
Olei amygdalarum dulcium ℥ 1.

Nam cum succus blitis sit calidus, resoluit & attrahit: & ne uis restinguatur, addita est aqua maioranæ: denique ad erosionem prohibendam, adiectum oleum. Purgauerat plus phlegmatis, quàm quisquam facile credat, & surditate atque tinnitu liberabatur. Postremo caput calidis & exiccantibus lauari triduo post uolebat.

De Parotide.

Consilium LXIII.

X decocto Chamomillæ, Anethi, Liliorum alborum ana. q.s. fiat fomentum cum spongia actu calida: idque bis. Postea locus inungatur hoc unguento:

℞. Olei amygdalarum amararum
Chamomelini
Pinguedinis anseris
Galli q. s.

Misce, & inungatur locus diligenter sæpius in die, ut semper sit humidus. Fiat etiam pessulum ex bombice, & imbutum eodem unguento, mittatur in aurem. Iuuabit ad maturationem. Post biduum, cum intumesceret locus, & mollis esset, ita ut ad suppurationem uenturam speraret, iussit suppurantibus uti, & apponi à chirurgo quæ ad suppurationem deducerent. Vt est farina hordei uel mica panis. Chirurgus applicuit emplastrum ex caricis, passulis, fermento, & axungia æqualiter mixtis. Id resoluit, ita ut ad salutem uergeret. Vsus est deinde fomento.

Montanus dixit, parotides post febres aut durante febri, inter malignos morbos referendas, & ægre curari, ex decem uix sex euadere: & illis etiam sæpius redire, ac difficulter curari. Si autem sine febri sunt, minus malignas esse.

De

De diminutione uisus, pro matrona Veronensi.

Consilium LXIIII.

Offertur nobis casus huius nobilissimæ mulieris dignus consideratione, quoniam oculorum ægritudines multa habent problemata, quæ nūnc temporis angustia omittemus. Symptoma quidem affligens hanc nobilis. mulierē est diminutio uisus, & magis in oculo dextro q̃ in sinistro, quam quidem passa est hinc ab annis quinq;, & à uiginti diebus incœpit esse in sinistro. Genus autem diminutionis huius & læsionis, est à nobis considerandum. Narrat enim ipsa, in oculo dextro læsionem hanc incœpisse, & uidebatur ei quòd scintillæ quædam obuersarentur ante oculos, & radij quidam, & maxime cum à longe in aliquod magnum lumen seu lucernam intueretur: qui radij uidebantur circa lumen circulum quendam facere subuiridem, & hoc maxime cum à remotis inspiceret, maxime cum in lumine magno attolleret palpebras, quòd uidebat eosdem radios, & hoc præcipue mane cum surgeret è lecto per horam, & quod in nocte opplentur ei oculi multis excrementis, & uidetur quòd sit quasi tela seu umbra quædam ante ipsum oculum dextrum: sed cum abstergit oculos & mundificat, quòd remouetur maxima pars illius nocumenti. Præterea dicit quòd percipit grauitatem palpebrarum, ut uix uideatur posse attollere, & maxime dextri: & si quis diligentius intueatur pupillam dextri oculi, uidet obscuritatem quandam, quæ non apparet in sinistro: & sic reliqua omnia minus in sinistro apparent, ita quod uideatur esse quasi principium in sinistro illius, quod iam confirmatum est in dextro. Et dicit quòd nullum prorsus iuuamentum percipit à rebus extreme frigidis, sed tantum à moderate calidis, & maximum: à rebus uero summopere calidis maxime læditur, quia uidetur quòd inflamentur oculi, & quòd repleatur caput. Hæc sunt symptomata, de quibus conqueritur hæc nobilissima mulier, & quorum curationem à nobis expostulat. Sed ut simus boni medici, inuestigemus primo causas horum symptomatum. Pro quorum inuestigatione debetis scire, quòd hoc symptoma præcessit dolor capitis, qui diu perseuerauit, ad quem secuta sunt postmodū hęc accidentia. Habuit præterea dolores quosdā ueluti arthriticos, & præcipue circa brachia ipsa. Passa etiā est dolores cholicos, & flatus quosdam in uentriculo: dolores præterea renum. Quæ omnia sunt indicia deprauatorum humorum ex ascensione uaporum petentium caput, qui postmodum crassefacti descendunt ad partes inferiores per uenas, neruos, nucham, atq; arterias, & replent totū corpus, & percipit caliditatem à quacunq; leui causa extrinseca. Quantū sit de membris principalibus huius Magnificæ dominæ, dico quòd uidentur omnia calida esse. Nam hepar, ex eo quod potest per exterius iudicari, est calidum: babet enim corpus carnosum, uenas latas, multum sanguinem, & reliqua omnia attestantur supra caliditatem hepatis. Habet etiam cor calidum, quia potius est uirago, quàm fœmina, & aptissima est ad omnes hominis operationes, & habet generositatem, ut ita loquar, & audaciam maximam in omnibus rebus, ita ut uideatur quòd caliditas sit insignis in corde. Ex operationibus præterea uegetalibus & animalibus indicatur cerebrum esse calidum. Igitur habet mulier hæc omnia sua membra calida, & ut dicit Gal. in 3. de locis affect. in cap. de dolore capitis, corpora habentia membra inferiora calida, & maxime hepar, facile capitis repletione laborant: & ratio est, quia plurimi ab hepate eleuantur uapores qui replent caput, & præcipue si ratio uictus non sit exquisita, imò perperam facta, neq; multum se exerceat. Præterea ista habet stomachum frigidum, ideo debet multa pituita abundare: & ex sexu etiam, quia mulieres sunt natura frigidiores uiris: & credo quòd etiam laute admodum uixerit, & nullum penitus exercitium facit. Quòd autem uentriculus eius frigidus sit & imbecillis, declarant illi flatus, illi dolores colici, & renum, qui omnes indicant non fieri bonam concoctionem. An uero ratione obiecti, an ratione subiecti? Credere ego ratione utriusq;, & quia utatur cibis

diuersis, & quòd uentriculus non concoquat. Ex quibus elicio, quòd corpus istud aptissimū sit ad congreganda multa excrementa, & præcipue in capite. Pręterea uexata fuit diu à maximis animi accidentibus, quæ quantū ualent ad replendū caput ipsum, & ad faciendum omnes concoctiones deteriores, norunt omnes. Habemus igitur causas intrinsecas facientes repletionem capitis, scilicet caliditatem hepatis, & omnium membrorū inferiorū, & frigiditatē uentriculi, & etiam capitis imbecillitatē. Habemus etiam causas extrinsecas, scilicet accidentia animi, inordinatam uictus rationē, uigilias, & reliqua omnia quæ uidemus. Cum igitur ex istis, alter oculorum, scilicet dexter, magis imbecillus sit, quærenda modo à nobis est imbecillitas ista quænā sit: potest enim esse uel ratione imbecillitatis ipsius uirtutis uisiuæ, uel ratione instrumentorū, per quę demandatur uirtus uisiua: uel ratione spirituū. Quòd nō sit ratione imbecillitatis uirtutis uisiuæ, apparet, quia reliquæ operationes aliorū sensuum perfectæ sunt. Quòd non ratione spirituū etiam, quia si esset ratione spirituū, aut esset, quia spiritus essent crassefacti, uel refrigerati: sed hoc nō potest esse, quia ijdem spiritus, qui transeunt ad instrumentū uisus, illi ijdem transeunt ad reliqua organa sensuum: sed cum in nullo alio sensuum organo lædatur, præterq̃ in organo uisus, non est credendū hoc ratione spirituū accidere posse. Praeterea si ratione spirituū læderetur, magis de longinquo, quā de prope uideret, quia illi spiritus egredientes magis illustrarentur per aërem, & tamē totū oppositū contingit. Quòd si sit uitio instrumentorū, aut in neruis esset obstructio, uel impactio quædā humorū crassorum uiscidorū? Non est quòd sit obstructio in neruis, quia penitus uisu priuaretur, neq; inuiscatio humorū, quia si sic, non uideretur impedimentū exterius, id est, nebula illa & obscuritas in oculo. Si igiť erit læsio in oculo, hæc potest esse in diuersis partibus, quia oculus ex diuersis constat partibus, uel in tunicis extrinsecis & intrinsecis, uel in humoribus. Quòd sit in tunicis intrinsecis, nullum est indiciū: quia si sic, spiritus semper æqualiter impedirentur, & non magis mane, cū surgit è lecto, q̃ postea. Neq; in extrinsecis, quia in cornea nullū apparet esse nocumētū, nec etiam in pupilla. Ideo crederem ego potius uitium istud in humoribus esse, quoniam circa pupillam apparet nebula quædam, quæ magis uidetur esse in humore albugineo, quàm quòd sit in pupilla ipsa. Et sic credo quòd humor ille albugineus ob permixtionem substantiæ crassioris à capite defluentis, sit denigratus, quia substantia crassiori nutriatur, & ob id non fiat uisio ita clara, quia instrumentum non est perfecte clarum. Et hoc etiam admonet nos ætas, quia excrementa crassiora & frigidiora fiunt procedente ætate: hæc autem sicut audio pertransiuit iam 50. annos. Et ita credo, cum ratione materiæ descendentis ad humorem albugineum, tum ratione alimenti crassioris, quo alitur, affici uisionem ipsam. Cuius signum est, quòd dum surgit, deterius uidet: & hoc est, quia plurimi in nocte uapores concepti, & deuenientes ad humorem albugineum, cum non possint pertransire, causant illud: sed cum abstergit oculos & mundificat, & permanet per horam à surrectione, melius uidet, quia illi uapores resoluti sunt. Et quòd hoc sit, patet, quia percipit plures sordes siccas mordaces, dum surgit: & hoc est, quia illi succi deprauati diuersi sunt, & à diuersis causis: aliqui enim à cerebro, aliqui à uentriculo, quia humidi sunt interdum, & interdum mordentes, & supercilia grauantur: hoc signum est, quod ægritudo est materialis, & quòd plurima materia tendit ad illas partes, & habet etiam omnia illa impedimenta inæqualiter se habentia, non perpetuo illam turbant. Hoc signum est, quòd ibi non adsit semper præsentia materiæ: & quòd morbus non est in complexione, quia nòn semper eodem modo affligitur, tum etiam quia subito aduenit huiusmodi læsio. Sed perpetuo illa materia à capite emanat, quia oculus imbecillior factus recipit excrementa à cerebro, sicut dicit Galenus secundo de diff. febrium, referens causas ophthalmiæ. Credo igitur ego, quòd cum symptoma istud diu perseuerauerit, dexter oculus sit debilitatus, & ita credo quòd causæ proximæ huius affectus sint humores deprauati partim biliosi, partim pituitosi, & partim adusti, deuenientes ad oculos, & occupantes palpebras, & facientes sordes illas, & perturbantes humiditates oculi.

An uero huiusmodi humores misceantur cum spiritibus, & ratione horum fiat deterior uisio: hoc facile potest contingere. Quibus sic stantibus, quid credis futurum de hac ægritudine? Si uerum est quòd habeat causas illas corporeas perpetuo affligentes, & quòd iam per quinquennium passa sit istam malam dispositionem, & ob id quòd imbecillis factus sit oculus, & sit illa membrorum inæqualitas, etiam sit quinquagenaria, in qua ætate crassescunt tunicæ omnes & crispantur, atque humores omnes pauciores & crassiores redduntur, crederem ego huic morbo naturali mixto cum accidentali occurri neutiquam posse, nisi prouidendo ne in deterius labatur: quia oculus senis non est oculus iunioris: sed si poneremus oculum iuuenis in sene, uideret ut iuuenis, dicit Aristoteles in primo de anima. Prouidendum est ergo ne in deterius labatur, cum omnimoda cura impossibilis sit. Hoc autem facerem: primo iuberem ut omnia animi accidentia dimitteret: uteretur optima uictus ratione: exerceret se quandoque, & in sex rebus non naturalibus nihil peccaret. Quantum uero ad membrorum inæqualitatem, corroborarem uentriculum & hepar, ut bene concoqueret, & ne uapores malos generaret: & uellem quòd continue uteretur aliquo medicamento: uellem ut corroboraretur etiam caput & oculi, præcipue dexter, & purificaretur & abstergeretur pupilla. Quantum autem ad euacuationes attinet, uellem ut hoc uere faceret uniuersales purgationes: primo acciperet aliquod lenitiuum, ut esset cassia, seu electuarium lenitiuum, ex quibus purgaretur stomachus ab humoribus crudioribus, & educeret etiam humores malos in primis uenis. Postea uteretur quibusdam concoquentibus, sicut esset mel rosatum, syrupus acetosus, oxymel simplex, syrupus de endiuia: ut exempli gratia:

℞. Oxymellis simp.
Mellis rosati
Acetosi simp. ana ℥ s.

Decoctio uero fieret ex seminibus endiuiæ, ex folijs boraginis, ex seminibus anisorum, ex eufragia, ex cinnamomo. Et si timeremus nimiam hepatis supercalefactionem, poterimus addere semina melonum, cucurbitæ. Medicamentum uero sit ad diuersos humores educendos commodum, ut docet Gal. in 5. Meth. medendi, ex colocynthide, agarico, & scammonio: & huic cochiæ sunt similes, atque etiam confectio hamech, similiter & pilulæ aggregatiuæ, quia in hac peccant omnes humores. De phlebotomia uero utrum sit facienda? Ego certe uideo corpus admodum repletum, & licet sit iam quinquagenaria, tamen quia est uirago, & abundat plurimo sanguine, & forte ei etiam defecerunt menstrua, ideo placeret mihi quòd post minorationem, quam fecerit, seu ex cassia, seu ex lenitiuo, & post assumptionem duorum uel trium syruporum, quòd mitteretur sanguis à cephalica, & si placeret à basilica, & postea procederet ad purgationem uniuersalem. Quibus peractis placeret mihi, quòd haberet aliquod pharmacum sibi familiare purgans caput, quo uteretur singula quoque hebdomada, sicut essent pilulæ ex tribus illis confectæ, quæ caput euacuant, uentriculum & hepar: & corroborant etiam omnia ista membra, quia ingreditur rhabarbarum, agaricum & aloe: & uellem quòd ista corrigerentur cum eufragia, cum capil. Veneris, cum modico macis uel cinnamomi: quæ omnia respiciunt caput, hepar & uentriculum, cum spica nardi & consimilibus. Vteretur masticatorio frequenter, quale esset mastiche sola, quia ipsa non potest tolerare aliquod calidum uehemens: est enim efficacissima mastiche simplex ad purgandum caput, & saliuam multam educit. His factis, uellem ut accederet ad diuersiones, & ad roborationem capitis, quia iam sumus certi, quòd ægritudo ista materialis est, sicut apparet ex signis iam dictis, ex grauitate palpebrarum, ex lippitudinibus oculorum: & quia etiam non semper permanet, aduenit etiam subito: nulla autem immaterialis ægritudo subaduenit. Ideo oportet deriuare, & diuertere materiam istam à capite: & hoc posset fieri cum cauterijs in cruribus, cum applicatione sanguisugarum, hæmorrhoidibus, quia sicut audio, hoc sibi fuit utile, cum semel fecerit, & cum frictionibus in cruribus & brachijs. Quibus sic factis, accederem

ad aliquod leue collyrium in oculis apponendum. Acciperem igitur sex uel octo radices althææ mundatissimas cum tribus uncijs fœnugræci optime præparati, & decoquerem in aqua clarissima, & cum essent decoctæ, exprimerem ualidissime, & acciperem ℔. 1. decoctionis huius, & ℥. 2. aloes subtilissime puluerizatæ & lotæ in aqua uiolarum, & iterum ponerem ad ignem lentũ, clarum, sine fumo, & sine puluere, & rursus decoquerem, donec hæc omnia ad substantiam mellis redigerentur: quod quidem fiet facillime, propter aloen, & mucilagines illas, & ponerem in phiala, & ex hoc collyrio illinerentur oculi, & maxime dexter, & mane; corroboraret enim oculum, mundificaret, abstergeret, & confortaret etiam. Et sic uoluit Galen. 2. de locis affect. & in 2. de compos. medic. secundum locos, ubi dixit expresse de dolore capitis, quòd siue in substantia cerebri, siue in meningis fuerit, nihil refert, nec propter hoc uariatur cura. Ita affectus iste siue sit in albugineo humore, siue in pupilla, non uariatur cura, siue in rhagoide. Hæc sunt quæ mihi pro temporis angustia occurrerunt, tamen rem hanc indies magis atque magis perpendemus, & si quod in mentem aliud uenerit, consulemus.

De actione uisus diminuta, pro iuuene Augustano.

Consilium LXV.

Vdicamus actionem uidendi diminutam in hoc iuuene, cum procul non uideat quantum oportet, sed prope exquisite possit, non esse ob aliam causam, nisi quia spiritus ex longo studio & labore mentis rationalisque discursus, fuerunt resoluti paucioresque redditi, quàm ut sufficiant longinquæ uisioni. Ac præterea ita longo usu ac consuetudine comparatum est, ut non nisi in interuallo distante, acute & exquisite uideat, in quo iugiter intueri consueuerit. Solet etiam id contingere tum in alijs omnibus actionibus membrorum, tum maxime in usu. Ergo curatio huius symptomatis per sua contraria procul dubio administranda erit, uidelicet ut spiritus multi, clari & limpidi generentur, atque ut procul intueri consuescat eo modo & arte, quam infra docebimus. Spiritus generabuntur si adhibuerit studium in optima uictus ratione, quæ perfici solet in recta administratione rerum, quas medici non naturales uocant. Primum igitur cauebit, quantum fieri potest, ab aëre multum frigido, nec minus etiam à calido, etiam à feruente. Ventorum omne genus euitabit, præcipue tamen Austros, & dum in Hispania moratur, orientales quoque: in Germania uero ab occidentalibus, & omnibus septentrionalibus flatibus cauebit: denique omnes excessus aëris sunt fugiendi. Neque dormiat in cubiculo aut loco humido subterraneo, & ubi fenestræ noctu sunt apertæ. Omnes animi molestias, iram, mœroresque præcipue euitabit. In somno mediocritatem requiret, laudoque ut ad horas octo extendatur: sed postea meridianis horis non dormiet. Nec post cœnam subito cubitum eat, sed duas saltem horas interponat: hæc enim capiti & oculis maxime aduersa sunt. Si fuerit forte adstrictæ alui, quærat quàm maxime singulis diebus naturalia excrementa reddere, non enim hoc parum confert spiritibus clarioribus & minime turbulentis efficiendis. Si eius natura in hac actione defuerit, aliqua arte supplendum: sed præcipuum remedium erit, si pruna Hispanica dulcia arefacta numero octo uel decem, cum pugillo passularum dulcium in iure pulli, aut carnis uitulinæ, uel optimi castrati exquisite decoxerit, & decoctum mane sumpserit ante prandium: hoc enim sine molestia leniret aluum, & omnes humores corporis temperabit, unde etiam clariores spiritus reddi necesse est. A coitu inter cætera abstinebit, & præcipue si non sit assuetus: nam si prius in eo fuerit inordinatus, non laudarem omnino omnimodam abstinentiam, sed tamen ut quàm maxime fieri potest, moderetur: hoc enim tantum refert, ut cum hic in ratione uictus peccetur, illud unum reliquorum omnium diligentiam impediat: nam oculorum acumini

& spiritibus animalibus nihil potest esse magis aduersum. Exercitio temperato quàm maxime utatur, presertim sub dio ubi cœli temperies fuerit, & serenitas aëris: magisque deambulationem laudo in hoc nobilissimo iuuene, quàm quodcunque aliud exercitationis genus. Exercitādi hora maxime opportuna proculdubio matutina est: neque post exercitium frigido aëri se exponat, nec nisi post horam cibum sumat. A prandio uero & cœna deambulare suauiter potest, quod potius laudo, quàm quòd ociosus sedeat segnis & dormitabundus. Cauebit tamen ab omni ualido exercitio tam mentis quàm corporis: & si fieri potest consulo, ut post quatuor horas à cibo nihil scribat, nihil cogitet quod animum torqueat aut solicitet. Bis in die tantum comedere assuescat, atque inter cœnam & prandium ne minimum quidem bibere aut comedere. Simplici cibo quàm maxime delectabitur: mensas uarias, uariaque epularum genera effugiet. Caro ab eo eligetur uitulina, castrati iuuenis, perdicum, atque omnium auium terrestrium, praeterquàm in paludibus degentium: omnes antiquas carnes fugiet, & porcinas. A piscibus magnis abstinebit, & qui in stagnis ac fœtidis capiuntur aquis: reliquis parcissime utetur. Olera, praecipue lactuca, pastilia, lacticinia, legumina, & quae in sartagine friguntur, omnia haec maxime aduersa. Vino utetur tenui, albo, & subrufo, non multum potenti, uel certe plurimum diluto. In secunda mensa comedet pineas, anisum, quandoque etiam coriandrum conditum, & cydonia. Haec ubi obseruauerit cum multa diligentia, fieri potest ut exquisitissima sit ratio uictus. Atquia corporum temperaturae rarissime sunt aequales & undecunque congruae, ideo necessario plurima excrementa iugiter generantur in corpore, quae nisi arte aut natura excernantur, in tractu temporis laedunt imbecilliores partes corporis, quales sunt oculi. Ergo enitendum ut arte quoque & purgationibus corpus statis temporibus emundetur. Vere igitur & autumno hoc modo purgabitur:

℞. Floris casiae ʒ. 10.

Cum saccharo fiat bolus, sumendus hora ante prandium. Proximo die accipiat talem potionem:

℞. Verbenae
Rutae
Chelidoniae
Rosarum
Euphragiae ana M. 2.
Seminum anisorum
Fœniculi ana ʒ iij.

Decoquantur omnia secundum artem in aqua fontis, ad consumptionem duarum partium, & facta expressione & colatura, syrupizetur decoctum cum optimo saccharo. Deinde

℞. Huius syrupi ℥ 2.
Aquarum euphragiae
Chelidoniae ana ℥ 2.

Misce pro uno syrupo, & sic pro aliis septem. Quibus assumptis, sumendum erit proximo die tale pharmacum:

℞. Pilularum cochiarum ℈ 4.

Cum melle rosato formentur pilulae numero 5. deaurentur, & sumantur in aurora cum custodia. Et haec purgatio bis singulis annis repetatur, autumno inquam & uere. Intermediis tamen mensibus laudo, ut hora ante cœnam sumat unam uel duas pilulas ex infrascriptis, sine aliqua custodia, quod poterit fieri bis aut ter, aut etiam quater in mense:

℞. Agarici electi
Rhabarbari
Hierae simpl. Galeni ana ʒ iij.
Garyophyllorum ʒ 1.

Conterantur omnia per se, deinde misceantur, ponantur in ℥ 4. succi euphrasiæ, donec exiccetur succus in umbra, postea cum melle rosato fiat magdaleon, de quo ad libitum fiant pilulæ sumendę, sicut dictum est. Et caueat ne oculos abluat cum aqua frigida, imò nec faciem: sed cum uino optimo Aromatico albo, quo etiam abluat os & dentes: nec in hyeme actu sit frigidum, præsertim ubi fuerit in Germania, uel aliqua regione frigida. Quantum uero attinet ad secundum propositum, uidelicet ut assuescat procul intueri, non hoc utiq; facere conabitur, nam magis noceret resoluendo spiritus: sed eligat loca angusta, per quæ introspiciat aliquod obiectum uiride, sicut arbores, prata uirentia, & sit hoc aëre non multum claro, sicut in meridie, sed potius in uespertino crepusculo, uel aurora, uel saltem in loco umbroso uel opaco, etiam si meridies fuerit. Neq; inutile est, quod multi opinantur introspicere eum per aliquam oblongam tubam intus concauam, uel etiam uitream, ex uiridi uel cæruleo uitro, quod esset præstantius, & poterit terminari uisus non tantum ad uiridia & amœna loca, sed etiam ad limpidissimos fontes, & ad nitidas aquas, quæ tamen non currant, sed uel stagnent, uel sensim repant. Pro lotione uero capitis utatur lixiuio ex cinere salicum uel uitium confecto, in quo maiorana, saluia, betonica & citri folia decoquantur, uel lauri, si citri defuerint: apponaturq; semper agarici ʒ. 1. Et hoc lixiuio caput abluatur sine multa frictione, cum pannis lineis moderate calidis, & exquisite siccetur, sapoq; eligatur præparatus cum aromatibus musco & ambra.

Syrupi in superiori consilio descripti, uaria compositio.

℞. Succi fœniculi, Verbenæ, Rosarum ana ℥ 2. Eufrasiæ M. 2. Endiuiæ, Chelidoniæ ana M. s. Bulliant herbæ simul in 2. ℔. aquæ ad consumptionem medietatis, deinde fiat fortis expresio, ac postea admisceantur succi cum decocto & cum saccaro albo syrupizetur: deinde ℞. Syrupi huius ℥ 2. Aquæ euphrasiæ ℥ 3. Misce pro uno & sic pro aliis. Alib. sic: ℞. Sem. fœniculi, Anisorum ana ℥ 3. Eufrasiæ, Verbenæ, Rosarum siccarum ana M. 3. Chelidoniæ M. 1. Rutæ M. s. Bulliant omnia simul ad consumptionem medietatis, facta deinde diligenti expresione in colatura, syrupizetur decoctum cum saccharo albo.

De diminutione uisus, & pilis in palpebris interius retortis, pro Polono.

Consilium LXVI.

Agnificus Dominus perpetuo cogitare debet, se habere totum caput & oculos, utrosq; ita paratos ad recipiendas superfluitates totius corporis, & omnia morborum genera subeunda, ut nulla iam arte, nulloq; remedio huic uitio succurri posit, ne ab Aesculapio quidem. Non tamen propterea dico quin præseruari posit, & curari à morbis præsentibus & futuris. Aliud enim est imbecille & paratum esse, aliud actu ægrotare. Hac igitur ratione D. sua præseruari posit. Primum ita aëris commoditate potiatur, ut nec feruenti soli, nec uehementi frigori se exponat, cauebitq; præcipue sub cœlo uentoso ac nebuloso diutius immorari, neq; fenestræ se exponat, quando uentus aliquis perflauerit, aut aëri nocturno occurret: uel noctu apertis fenestris dormiet, fugiat etiam humidas terrenasq; habitationes. Hyemis tempore dum manebit in uaporariis, sicuti mos suæ patriæ, non operiet caput nisi cooperimento leui quodam, & postea cum exibit, accipiet cooperimentum pelliceum, cum festibus optime suffultis. Vaporaria etiam erunt non ualde calefacta, sed moderate. Cauebit intueri ignem, manere ubi fumus, uel puluis aderit: prouidebit quantum fieri poterit, ne irascatur, neue tristetur,

tur, aut aliqua animi molestia multum torqueatur. Coitu uero admodum moderate utatur. Mane exercebit corpus equitando aut ambulando, donec totum corpus incalescat, & anhelitus fiat magnus & frequens. Surget singulis diebus ante horam Solis, & curabit omnes superfluitates noctu collectas, per omnes uias excernere, tum per aluum, tum per urinam, tum per screatum, & per nares, tum etiam pectinando se, & collum faciemq; panno lineo molliter, suauiterq; perfricando, & aures donec rubescant, nec nunquam lauet faciem frigida aqua, sed uel desistat à lotione, uel uino utatur albo. Perfricet & absterget simili modo dentes etiam, abluatq; os uino albo. Quæ omnia ubi mane surgens effecerit, tum ad consueta negocia progrediatur, prandebitque quatuor aut quinq; ad summum horis, postquam à lecto surrexerit: & septem uel octo horis interpositis à prandio cœnabit, diligentissime obseruando, ne bibat inter cœnam & prandium, neq; etiam comedat, contentus tamen prandio & cœna: alioqui non erit tutus à recidiua. Cibaria sint simplicia, cum paucis uel nullis aromatibus. Ciborum namq; uarietas corruptionem, cruditatem, & malitiam humorum generat, unde postea ægritudines oriuntur. Abstineat à carnibus antiquis, & ab his omnibus quæ in sartagine uel patella assantur. Abstineat à piscibus, caseo, & leguminibus, & auibus palustribus, olerum etiam usum euitet, Vinum si fuerit consuetus bibere, eligat illud pauciferũ, clarũ, subtile, & permisceat aqua, quod etiam moderatissime bibet: sed si non fuerit assuetus uino, sed uel aquam mellis uel ceruisiam bibere consueuerit, secundũ patriæ suæ morem, tunc laudarem, si se à uino abstineret prorsus: sed uel ceruisiam uel mulsum eligat. Hoc si rite & diligenter peregerit, uix imaginari poterit quantum sanitati suæ sint colatura. Si uero contraria sequetur, etiam Medicis omnibus adhibitis, frustra sanitatem sperabit. Sed ut exacte suæ salutis consilium habeat, paucula adijcientur, quæ quicquid in corpore colligetur excrementi, totum excernent: utatur ergo ter uel quater in mense bolo infra scripto:

℞. Specierum Hieræ simpl.	ʒ 2.
Floris casiæ	ʒ 6.

Misce, & cum saccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium. Præterea laudo quòd bis in anno, uel saltem semel, in Vere si semel: in Autumno & Vere si bis, mittat sanguinem à basilica dextri lateris. Præterea si omnibus his peractis, reliquiæ etiam suorum morborũ permanserint, laudo ut in parte exteriori tibiæ utriusq;, infra genu per digitos quatuor cauteria iubeat fieri, quæ uulgo fontanellæ uocantur. Efficacissime enim diuertunt à capite.

Pro eodem.

Consilium LXVII.

Vm Magnificus dominus tantum à nobis particularia remedia petat, (iam enim uniuersalibus euacuationibus usus est, & ratio uictus illi est instituta) ideo ne illi desimus, collyrium hoc erit:

℞. Radicum Althææ		
Sem. fœnugræci	ana	℥ 3.

Mundentur diligentissime ab omni sorde, deinde decoquantur in aqua fontis limpidissima, sine puluere, sine fumo: sitq; aquæ pondus ℔. 3. Bulliat donec remaneat libra una, postea fiat fortis expressio & colatura. Deinde ℞. Aloes optimæ, raræ, & transparentis ac puluerizatæ drachmas duas. Bulliat decoctum cum aloe ad ignem clarum ad consistentiam mellis, deinde seruetur ad usum in uase uitreo optime obturato. Quando oculi mordicantur, abluat uel lacte recenti, uel aqua rosacea, in qua

qua dissolutum ante sit saccharum candi rosatum, & eligat hoc uel illud. Circa palpebrarum curationem postquam infœliciter expertus est incisionem chirurgicam, ideo nouerit ab ea abstinendum esse, à qua & ego semper abhorrui: sed curabit ut euellantur commodisśime à perito uulsore. Et remedium celebratisśimum apud antiquos, ne pili succrescant, est, ut post euulsionem frequentisśime illinatur locus lacte canis. Optimum etiam est, ut pili qui se inuertunt introrsum, reuellantur extrorsum, & deglutinentur palpebræ exteriori colla uel alio glutinis genere. Vbi abluendum caput, eligatur lixiuium dulce, factum ex cineribus dulcibus, ut cinere salicum, & addatur singulis uicibus drachma una Agarici, quæ inuoluta in panno lineo decoquatur in lixiuio, & fortiter exprimatur. Abluat autem se uesperi, & postea non exeat eo uesperi domum. Queritur etiam quòd pedes ei aliquando sudant, eos abluat: & hunc sudorem utilisśimum arbitror, quoniam per eum fit aliqua auersio à capite, eamq; minime impediendam existimo. Postea non conferentibus remedijs præscriptis, ordinauit hæc:

℞ Decoctionis nostræ de elleboro ℥ 6.
Syrupi de betonica ℥ 1. s.

Misce pro uno, & sic pro alijs: dentur mane in aurora. Hos syrupos præcesśit euacuatio uniuersalis cum præparatione. Postea accipiantur libræ duodecim aquæ Endiuiæ, & libra una ligni Guaiaci detriti uel limati, & ponantur in olla magna noua stricti orificij cum suo coopertorio, & ita dimittantur in infusione per horas uiginti quatuor. Deinde decoquantur lento igne ad consumptionem tertiæ partis, fiat expresśio & colatura, & seruetur in uase uitreo bene obturato, & diuidatur hoc decoctum in octo partes siue syrupos. Sumat duos in die, alterum hora octaua, & prandeat hora duodecima. Alterum hora uigesima uel decimanona, & cœnet uigesima secunda. Et dum bibit primum istud decoctum, semper anticipet & præparet secundum, ne deficiat, & ita perseueret usq; ad quadraginta dies ad minus. In primis decem diebus suus cibus erit iste: Comedat uncias tres panis in prandio, & medium pullum paruum elixatum, qui non excedat magnitudinem perdicis, & medietatem eiusdem comedat in cœna, cum eadem quantitate panis: & panis sit optime coctus, non tamen assatus: cauebit etiam à crustis assatis. Bibat duos cyathos uini ad summum, & potius paruos quàm magnos. Vinum sit album, clarum, pauciferum. Poterit comedere post prandium & cœnam unciam unam uel duas uuæ passæ paruæ & dulcisśimæ, bene lotæ cum uino albo. Et si non poterit tolerare maiorem diætam, perseuerabit usq; ad quadraginta dies: sed si posset tolerare, laudarem quòd post decem primos dies, per uiginti dies postea subsequentes abstineret prorsus à carnibus & à uino, & esset contentus pane & passulis lotis ac præparatis, sicut dixi, & loco uini biberet decoctum eiusdem ligni, quod quidem decoqueretur in aqua putei, & acciperet illud idem quod decoxerat in aqua Endiuiæ: tolerat enim duas aut tres decoctiones, si ultimo bene exprimatur. Idem laudo in toto tempore quadraginta dierum, in quibus bibet hoc decoctum, quòd semper octaua die sumat tribus horis ante prandium bolum hunc.

℞. Floris casśiæ ℥ 1.
Specierum hieræ simpl. ℥ 1. s.
Cum saccharo fiat bolus.

Restitutus est integræ ualetudini.

De

De uisus obscuritate ex crassitie spirituum, & alijs quibusdam symptomatis, Consilium LXVIII.

Identur accidentia quibus infestatur Reuerendissimus D. Oeconomicus, omnia ita sibi respondere, ut ab eadem causa dependeant. Et primo patitur obscuritatem uisus, secundo plurimum sputum, ultimo manus & pedes incalescunt, & ultra modum sudant. Dico hæc omnia referri in unam & eandem causam: nam assumpsit primo aquas thermarum, postea incidit in hos affectus: & non audiuimus alias causas, quæ hæc potuerint efficere. Ergo uidendum an ratione potus aquarum hæc potuerint contingere. Prius dispositiones naturales considerabo. Est hepar calidum, & hoc patet ex omnibus signis, amplitudine uenarum, colore: & habet imbecillitatem uentriculi, ratione cuius abundat pluribus flatibus. Hæc duo membra sufficiunt ad hæc symptomata Aquæ illæ sunt calidæ & siccæ, quia habent sulphur, alumen, calcem, salem, & hæc omnia sunt calida. Potauit has aquas, & hæc calefecerunt hepar, & consequenter renes, & per consequens totum corpus: nam orta principijs suis consentiunt: & qualis est temperatura hepatis, talis temperatura uenarum, & sic etiam totum corpus sequi solet: & sic sanguis redditus est crassior, & si sanguis, sequitur etiam quòd spiritus, qui semper proportionati sunt sanguini: nam nihil aliud sunt, quàm uapor sanguinis bene concoctus. Ergo si sanguis crassus, & spiritus sunt crassiores: Sanguis enim redditus est crassior, propter hepar supercalefactum, & etiam spiritus, qui faciunt omnes operationes in toto corpore. Ille autem sensus qui indiget spiritu lucidissimo & purissimo, merito primo percipere debet hanc læsionem, & hic est uisus. Ergo hæc crassitudo spirituum cœpit affligere uisum. Quòd autem sit in spiritibus causa huius diminutæ uisionis & læsæ, apparet, quia in instrumento nulla est læsio, nec in facultate, non enim læsus discursus: ergo læsio in spiritibus. Sed hæc ratio ex remotione aliorum non sufficit, sed ex proprijs signis & pathognomonicis iudicandum est: nam uidet clarius ubi est multa lux, deterius uero in obscuro. Sed in obscuro dilatatur pupilla, in claro constringitur. Et hæc sunt signa imbecillitatis: nam lux plurima illustrat oculum, & humidum aqueum, & crystallinum: & si spiritus qui deferuntur per illum sunt clari, non indigent magna luce illustrante exterius. Vnde qui habent spiritus claros, non possunt uidere nisi semiclaudant oculos, ut quasi subumbrentur spiritus. Et si contra, est signum quòd sint crassi spiritus, ut in hoc casu: & ob id in tenebris dilatantur, quod sit propter multitudinem spirituum. Nam cum claudimus unum oculum, dilatatur altera pupilla, quia impetus spirituum qui omnes deueniunt tunc ad unum oculum, facit dilatari pupillam. Sic in his fit, quia enim habent spiritus crassos, indigent plurimo spiritu, ut quod deest in qualitate, suppleat natura in quantitate: & sic fit maior dilatatio pupillæ, quia quod deest claritati, conatur supplere copia spirituum. Et in claro constringitur pupilla, quia tunc spiritus non ueniunt ad pupillam, nisi quantum opus est ad illam lucē. Ergo hæc est causa quare læsa sit uisio: primo crassitudo spirituū, & hæc facta est propter crassitudinē sanguinis, & hæc propter calefactionē hepatis, & hepar supercalefactū ex potu aquarū. Et sic ex resolutione causarū patet, quòd potus aquarū fecerit diminutionem uisus. Item est alia causa: cum habeat naturalem imbecillitatem uentriculi, quæ non est curata per potum aquæ, hinc plurimum saliuæ expuit, propter expulsionem flatus: nam hæc non proueniunt ex uentriculo, nisi propter tria, ut aliquoties iam dictum in collegijs. Et sic saliua illa permiscetur cum spuma, & hæc indicat flatum, alias nō posset expui. Et hi uapores generati ex debilitate uentriculi ascendunt ad caput, unde spiritus fiunt crassiores, ut uidemus in suffusionibus, quæ ortū habent ex uentriculo. Causa inflāmationis renū (nā urina arenosa & color indicant hoc) est eadem supercalefactio aquarū, ut & hepatis: & renes consentiūt hepati, tū propter propinquitatē, tū propter uenas cōmunes. Præterea est sudor & supcalefactio manuū

& pe-

& pedum,& hoc est proprium symptoma:ubi supercalefit hepar, statim inflammantur manus & pedes. Ratio est,quia illæ partes minus habent carnis, & uenæ sunt magis exteriores in illis partibus,& sunt ibi multi nerui & ossa, & hæc ubi incaluerunt, retinent calorem. Vnde in ferro est intensior caliditas, quàm in aqua feruente. Hac stante caliditate,cum in toto ambitu uenarum aggregentur plurimi serosi humores propter hepar auarum, quod trahit ad se chylum inconcoctum, & non potest eum conficere:& hi humores crudi attracti ad ea loca calefacta difflantur postea per cutim,& hinc apparet illa humiditas:& Gal.dicit quòd materia sudoris est ἰχώρ,& serositas in uenis: ergo omnia symptomata dicta ex caliditate hepatis & potu aquæ proueniunt. Sputum non prouenit ab aqua, sed hoc erat etiam ante aquæ usum. Et illæ aquæ non fecerunt impressionem in uentriculum, quòd habebat renitentiam,& supercalefecerunt hepar,quod habebat symbolum:& ex his fit circulus. Plurimi flatus & uapores ascendunt ad caput ex uentriculo,& hi iterum ad uentriculũ descendunt.

PROGNOSTICON. Nisi prouideat sibi bene, tandem incidet in flatum hypochondriacum.

CVRA. Omnia sint temperata. Caueat à uino potenti,& omnia sua medicamenta sint moderata in caliditate & frigiditate: cum enim sint illa membra contraria,utriusq; cura habenda erit.Ergo hoc sit ei pro regula,quòd omnia actu & potentia sint temperata.Non laboret,quia inflammat spiritus: & potius delinquat in nimietate somni,quàm in uigilijs: & utatur continue quæ possint refrigerare hepar, & non infrigident uentriculum, & hoc est zuccharum rosatum, quod assumat sæpe & semper,& in magna copia: nam refrigeratio eius est satis mitis,ne infrigidetur uentriculus,& quod nõ potest facere agens debile in pauco tempore, hoc faciet in longo spacio temporis,& magis etiam aget quàm agens forte in pauco tempore.Et admisceatur etiam aliquid quod facilẽ faciat transitum,ut sunt rosæ, ut Gal. 3. de simpl. dicit, & iuuetur transitus cum diureticis: & si aliqua suspicio incidat ne refrigeretur uentriculus,addamus piper tenuissime contritum, quia piper est tenuissimæ substantiæ, & sic secundum tempus calefaciet uentriculum, & uis eius statim difflabitur,ut sunt illa quæ sunt tenuia & calida. Galenus plurimum laudat piper, unde ego sæpe precor modernis meliorem mentem,qui cum uident Galenum uti ptisana cum pipere in febribus,putant Galenum dormire, & dicunt quòd melius sit uti cinnamomo, & ita illi ordinant cinnamomum. Sed hi non uident istud mysterium Galeni, quòd scilicet piper calefacit uentriculum,& non hepar. Et dicit Galenus 4. de tuend. ualet. diospoliticum & diacalamenthum & similia,pẽssima sunt uentriculo crudo,quia ducunt humores crudos ad hepar,& faciunt obstructiones. Nam licet non sit tanta caliditas in cinnamomo,tamen est magis diuturna.Ideo zuccharum rosaceum cum modico pipere minutissime contrito,ut facile exhalet,darem ego, & consulerem in hoc Reuerendo uiro. Vtatur etiam Rhabarbaro unà cum Zuccharo rosaceo,quod educit materias calidas & etiam frigidas, & aperit obstructiones si quæ sunt, & confortat.Hæc esset præseruatio huius uiri, & sic longo tempore curet se. Missionem sanguinis maxime laudarem,quia hepar calidum,prius lenita aluo cum flore cassiæ. Vtatur etiam syrupo de cichorea,& cum Geleniabin,& etiam sine aqua. Item Trochiscis de rosis minoribus interdum uterer in brodio pulli. Et non aggrederer morbum totis uiribus, ne fieret deterior.

De uisus obscuritate & macula in altero oculo.

Consilium LXIX.

Onqueritur hic de quadam dispositione præter naturam circa oculum, & maxime quòd in sinistro oculo sit imbecillitas uidendi, uidet enim quasi per quandam nebulam: in alio oculo est quædam punctura. In sinistro oculo adest etiam quædam macula circa corneam, maxime ubi terminatur ad pupillam. Petit consilium. Et cum omnis dispositio præter naturam indigeat curatione sibi propria, ideo inuestigandæ causæ illius maculæ. Et quæ sit causa illius nebulæ apparentis in uisione, inuestigabo ego ex his quæ uidi. Iste Nobilis uir ubicunque uersatur, aut aspicit aliquid circa aërem tenebrosum, pupilla fit maior: ubi autem in luce aliquid uidet, redditur pupilla cōstrictior. Hoc est unum quod est inuestigandum, & hoc uidimus heri. Adest igitur nebula, id est, uidet quasi per nebulam: hoc est ab una trium causarum, uel ab instrumento, uel à uirtute illustrante, uel à spiritu: his enim tribus fit uisio. Ergo apparet nebula, uel propter instrumentum, ut in cataracta, quia in ea, in spatio est quædam aqua obscura, quæ impedit transeuntem spiritum, & reddit spiritus obscuros: hoc non est in hoc uiro: nam hæc aqua appareret ad sensum, imò in utroque oculo pupilla est clara, sine aliquo nocumento. Non etiam est materia obstruens in neruo, quia spiritus libere transit, & pupilla dilatatur, cum alter oculus clauditur, quod & Auic. ponit. Vnde arguitur quòd sit liber transitus spirituum. Ergo nullam uideo obstructionem in uijs, per quas uel uirtus uel spiritus non possit pertransire. Ergo hę partes sunt liberæ, & oculus, quantum ad hanc uisionē impeditam. Sed uirtus etiam non est affecta: quia hæc est in cerebro, & postea determinatur ad ipsum oculum, in cerebro autem non apparet aliqua læsio: ideo nec ad uirtutem hoc referendum. Ergo relinquitur, quia ex tribus his aliquid esse necesse est, quòd hæc obscuratio sit in spiritibus, & ad hoc refero omnem hanc obscurationem: & hoc est præcipuum: nam dum est in obscuro aëre, dilatatur pupilla ad oculum, & uidetur cornea constringi ex dilatatione pupillæ. Contra in aëre claro & lucido pupilla constringitur, & cornea dilatatur. Hoc indicat spiritum quidem esse multum qui deueniat ad oculum, sed tamen crassum. Ergo dixerim ego, spiritum emanantem esse propter aliquam materiam crassam admixtam, factum crassiorem. Vnde in loco obscuro, cum non adiuuentur spiritus ab aliquo extrinseco illustrante, hinc natura illud quod non potest agere, facit ex multo spiritu, & hinc ex multo conatu dilatatur pupilla, propter multitudinem spiritus aduenientem. Sed in luce clariore illustrantur spiritus à luce: ergo minor spiritus requiritur ad operationem uidendi, & inde pupilla redit ad propriam suam naturam & magnitudinem: & hoc etiam uidetur in illis qui habent crassos spiritus. Ex illa igitur manifestissima dilatatione in obscuro loco, & constrictione pupillæ in luce, dico quod sit hæc læsio uisionis propter crassitudinem spiritus, & non propter crassitudinem corneæ. Et quòd hic spiritus sit crassus, sunt multa signa. Patitur etiam in oculo sano dolores. Oculus qui patitur est imbecillior. Et quia quælibet impressio fit fortior in subiecto disposito, ideo ille oculus resistit quidem plus, sed non ita oculus affectus. In oculo sano non potuit se defendere, quia descenderat materia stimulans & acris, tamen se defendit quantum potest. Ergo uterque oculus affectus: sanus, quia est destillans. Oculus autem affectus duobus modis. Et spiritus deuenientes ad oculum affectum, patiuntur. Hæc uidetur esse causa. Et non possumus imaginari quidem quæ causa sit in instrumento. Hoc quantum ad nebulam & obscuritatem, quam percipit uidendo. Hoc in ebrijs uidemus manifeste, & quibus uapores ascendunt ad cerebrum: nam spiritus illi sunt crassi in eis. Et quod illis in pauco tempore contingit, fit in his perpetuo propter causam intrinsecam.

Nunc de macula. Non constat apud me certi aliquid de illa. Si dixerit aliquis, quòd

M

quod ibi sit cicatrix, propter aliquod ulcus, quod præcesƒit: uerum est quod contingunt quidem sæpe ex ulcere: sed an hic ita sit, in hoc est difficultas. Si fuisset ulcus, uidissent illi qui curarunt. Sed hoc nobis non est indicatum: nam an successerit ulcus ex illo tumore, non est nobis dictum. Hoc ergo apud me est ignotum. Si non ulcus, ergo nec cicatrix: si non cicatrix, ergo aliqua materia uiscida & crassa in causa erit huius maculæ: sicut & in reliquis corporis partibus hoc euenire uidemus, ut in cute, in qua sæpe oboritur talis tophus aut macula: & in oculo hoc frequentissime accidit. Ergo ego potius crediderim hoc esse ex materia tali, uiscida & duriore, nisi audiam de ulcere. Sed hanc maculam non curo. An autem sit in superficie uel non? Heri uidi, & sum quidem iam senex, & uisum debiliorem habeo, tamen uidi esse in superficie. Hoc tamen relinquam in dubio, & relinquo hoc conscientijs uestris: & pro nunc pono in dubio, quia uariat cura prout est ille locus. Modo est uidendum de illa obscuritate uisus, quia de hac plus refert, quia in deterius ueniet proculdubio. Supposito quod sit propter obscuritatem spirituum, propter materiam mixtam: & cum materia fluat per oculos, primo quæritur quæ sit illa materia: secundo, unde, an sit in oculo. Quo ad primum, dico esse materiam mixtam, partim pituitosam, quod apparet ex consistentia & crassitudine, gummositate & uiscidiate. Ergo est pituita. Sed percipit puncturas aliquas & corrosiones, ergo est & biliosa. Dominatur quidem pituitosa quo ad quantitatem, sed non quo ad uires. De secundo, unde deriuatur? In oculo non generatur, cum sit copiosa. Et si esset tanta intemperies in oculo quæ generaret hanc materiam, essent alia symptomata in oculo, & oculus non esset tam clarus. Sed an caput, an partes inferiores transmittant? Credo quod non sit referendum ad caput. Illud membrum sanum est, cuius operationes sunt sanæ. Sed hoc caput non est affectum, nam haberet uitiatas operationes. Sed adest grauitas, & adest materia. Dico, quod hoc est propter ascensum uaporum. Non nego ibi esse materiam, sed an ibi generetur, uide te Gal. lib. 2. de. diff. feb. de causis periodorum, & de natura fluxuum &c. Ergo non nego à capite materiam fluere ad oculum, sed non uideo uitium in capite, unde generetur in capite. Primo igitur dico, quod est imbecillitas uentriculi. Et hepar habet ualde calidum, cum conqueratur quòd nihil calidi posƒit tolerare. Item quòd hepar calidum habeat, manifestissimum est ex habitu corporis, & habitudine uenarum. Stantibus his duobus, quid mirum repleri caput? Ex uentriculi imbecillitate multiplicatur pituita: ex hepatis caliditate ascendunt uapores ex toto ambitu uenarum, ut Galenus de dolore capitis. 3. de locis aff. Ergo cum sint hæ duæ causæ, non mirum si patitur destillationes multas & catarrhum: & cum oculi sint imbecilli, expellitur materia ad oculos. Et uidemus omnia consona rationi. Ex uentriculo sunt uapores crudi, ex caliditate hepatis uapores calidi: ergo materia mixta, quum habeat diuersas mineras. Concludo ergo caput non esse affectum per essentiam. Sed est repletum, dolet, grauitatem habet capitis. Dico hæc omnia esse per consensum. Item plurimum dormit. Dico, hoc fit propter multitudinem uaporum ascendentium. Vnde ebrij, qui alias sunt uigiles, & omnino parum dormiunt, tamen tunc cum ebrij sunt multum dormiunt. Vnde credo, ut apparet ex toto habitu & operibus optimis, quòd sit in se calidi & sicci cerebri, & quod non sit deductum ad aliquam intemperiem: sed est quidem affusio materiæ refrigerantis, sed non in essentia est mutatum cerebrum. Ergo credo quòd sit propter materiam pituitosam & biliosam, & quod deueniat à capite, sed non generetur ibi, sed à toto ambitu corporis.

His suppositis de cura dicendum. Potest ne curari? Duo sunt hic: primo macula, secundo obscuritas uisus: & si tollatur materia, ille spiritus remanebit in propria substantia. Tamen cum spiritus sit nobilissimæ naturæ & oculus, facile accipiunt nocumentum: & hæ affectiones perseuerantes non bene curantur: & Auic. dicit, post sex annos non esse curabiles. Ego credo quod cura erit satis difficilis, sed præseruandus

tamen

tamen est. Si illa macula est ex ulcere, non potest curari. Si à re quadam dura, ut diximus, & nec tunc etiam. Nam si res illæ duræ, & tophi in cute uix possunt curari, quid fiet in membro tam nobili? Ergo hæc cura impossibilis. Sed quia petit præseruationem, & curationem etiam, si fieri potest, natura rei indicat nobis quomodo sit curanda. Quia repletur perpetuo caput ex causis inferioribus, ergo materia primo est auertenda. Si materia est aggregata, euacuanda erit: quæ continue ascendit, erit auertenda: & quæ generatur, prohibenda ne generetur: quo ad partē generatam euacuetur. Ergo euacuandum corpus. Non tolerat fortia. Ergo faciamus ut baiuli, ut Galen. 2. de caus. pulsuum, portant pluribus uicibus quod alius fortis quidam portaret una uice. Ita & nos sæpius & leniter purgemus, ut cum hiera, cum pilulis masttichinis, quas dicit se ferre posse, propter agaricum, quia in capite est materia: euacuant etiam uentriculum propter aloën. Item tolerare poterit pilulas de tribus, ut Rhabarbaro, agarico, & aloë, quia materia est in hepate, uentriculo, & capite. Ergo hæ pilulæ optime conuenirent hepati propter Rhabarbarum: capiti propter agaricum: & uentriculo, propter aloén. Exhibeantur syrupi qui non tantum attenuent materiam crassam, sed etiam quibus clarificentur spiritus: & ideo faciemus ex succo fœniculi, uerbenæ, euphragiæ &c. Item betonicam possemus addere, & facerem ita syrupum magistralem, qui attenuaret materiam, & clarificaret spiritus. Et hi syrupi exhiberentur inter pharmacum primum & pharmacum alterum. Euacuato toto corpore, & diuersione etiam simul facta per ipsum pharmacum, tamen necessariæ etiam sunt postea continuæ diuersiones, & hæ fiant per pilulas, licet Galenus damnet hunc continuum usum pilularum, tamen non est inconueniens. Facerem ego quidem cauteria, non in capite, quia attraheretur materia: nec in brachijs, quia tunc etiam attraherem ab inferioribus ad superiora: sed in tibijs facerem, scilicet in utroq; crure. Et hæc puto sufficere pro auersione, non pro deriuatione: hanc enim nō intendimus. Hæc cauteria teneantur aperta non per menses, sed per annos. His factis non puto caput multum corroborandum esse: si tamen uidetur quôd sint faciendæ lotiones, ne recipiat materiam, possent fieri cum decocto ex rosa, pro confortatione, & chamomillæ, & parum gummi sandarachæ diluti, & aliquid etiam agarici addi potest, ut fiat mundificatio capitis. His peractis ego nollem molestare uirum hunc cum aqua balnei, quia sicci habitus, & calidi hepatis. A stillicidio abhorrerem ut à peste, propter intemperiem illius capitis, & credo quòd pessime inde haberet si uteretur eo. Quo ad oculum, non indigemus una intentione. Nam non est uerisimile, quòd cum semper aliquid ascendat, quod non aliquid insideat. Ideo corroboretur calor innatus oculi, & concoquatur materia. Ideo cum Gal. nihil præponat fœnugræco, hoc enim concoquit sine attractione, & corroborat calorem, & difflare facit si ibi est aliquid crudi, ergo uterer frequentissime decocto fœnugræci. Quo ad abstersionem & mundificationem præcipue illius pustulæ, cauerem tanquam à peste, à re mordicante. Tutiam si recte præpararetur, & ueram haberemus, laudarem: sed quia non recte præparatur, & semper uidemus quôd quotiescunq; utimur excitet dolorem, cum tamen ipsi antiqui dicant eam minime esse mordacem, ideo omittitur. Soleo ego parare albumen oui cum zucchero candi ros. & ponere in sole in aliquo uase donec exiccetur, & postea contundere & conterere in marmore, & de hoc puluere inspergere oculum. Vel si uolumus facere collyrium, diluere cum usus postulat,
cum modico decocti fœnugræci: hoc abstergit sine mordicatione. Et con-
fortat etiam hoc collyrium exiccando, ne recipiat nouam impres-
sionem. Et caueat à fortibus remedijs, prædico enim
ei, si multa remedia adhibuerit, quod efficietur
totus cæcus. Hoc eum admonitum
uolo, & credat mihi.

De quodam patiente tenebrositatem ante oculos & leuem capitis dolorem.

Consilium LXX.

Onqueritur de affectione quadam circa oculos, quæ ex improuiso ei accidit, imaginatur aliquid, postea incidit in somnum profundum, ex quo excitatus, sentit caput aggrauari, & manet dolor capitis; postea imaginationem, seu tenebrositatem quandam seu nebulositatem patitur ante oculos: post somnum sudat. Primo gradus dispositionum naturalium consideremus, & poterimus cognoscere gradum morbi, ac caussas. Temperaturam cognoscere facile est, sed gradum scire difficile, imò impossibile. Porrò tria membra consideranda sunt, quæ ad rem faciunt, & sunt necessaria, dispositio capitis, in quo est affectus: hepatis, in quo sanguis, & reliqui humores generantur: & uentriculi, qui deseruit operationibus principalibus. Amplitudo uenarum, mollities carnis, capilli, albedo corporis, testantur multam esse abundantiam calidi, & sicci: sed tamen à temperatura recessit: indulsit Veneri diutissime, ex qua resolutum corpus: nihilominus perseuerat color, & pili priores, uentriculus flatuosus est, quod frigiditatem arguit, ubi est frigiditas in uentriculo, abundat pituita. Cum uero multa est, fiunt cruditates. In capite frigiditas dominatur, & uapores multi ascendentes cum concoqui non possunt, somnolentiam generant, & grauitatem sine dolore, oculorum temperatura bona, & ipse dicit se habere uisum optimum, pupillam paruam & cæsij coloris, qui optimus est. Habet motum, nec tardum, nec uelocem. Est igitur optimæ temperaturæ, nec mala compositio, nec in instrumentarijs, nec in similaribus partibus uitium, in imaginatione uero est uitium præcipuum, quod nunc sæpius inuadit. Quæ est caussa huius? Nullum est in uirtute uidendi uitium. Cerebrum etiam non patitur primario affectu. Membra enim afficiuntur uel per essentiam, uel per affluxum, & consensum. Verbi gratia, cum in corpore sano membrum aliquod inflammatur, non est per essentiam, sed per affluxum. Imaginationes hæ non sunt per essentiam: quod non fiant ratione capitis: oculi enim bene uident & caput non dolet, nisi per duas horas: igitur primario affectu morbus non est in oculis: nec fiunt imaginationes illæ ratione oculorum: sed per consensum quem habent cum membris inferioribus, seu per affluxum, non quidem præterfluentem, sed imprimentem, & ibi permanentem. Non itaque in cerebro morbus proprie, non in oculis, sed oculi tamen præcipue patiuntur, non reliqui sensus, quia habent humores tenues, sunt perspicacissimi, ut Galen. & Arist. testantur. Ideo sicut specula limpidissima facile suscipiunt maculas, ita oculi leui uapore facile læduntur, sunt enim acutissimi sensus. Est igitur refrigeratum caput ex coitu, quo etiam oculi exiccantur, ut refert Aristot. in Problem. Euacuantur enim spiritus, quibus operationes perficiuntur, & dolor capitis sequitur. Nunc dum uapores transeunt partes oculi, sequuntur nebulæ, dum uero sunt in capite, seu ipso cerebro, cessat ea imaginatio nebularum, & dolor capitis sequitur, & quia ex humore calido & sicco fiunt uapores acres, augetur dolor, quousque uapores acres resoluti fuerint, qui cum resoluuntur, & crassiores remanent in cerebro, fit somnus, & dum concoquuntur tales uapores, flatus excitantur, ij uero semper permanent: quia uapores semper ascendunt, & quia propter multitudinem, concoqui omnes nequeant, degenerant in humores, & defluunt per catarrhum interdum, quo cum laborat, leuatur dolor capitis. Quia uero morbus per consensum est in capite, uidendum, quæ sint membra principaliter mandantia. Id ex proprijs accidentibus cognoscitur, primo à uentriculo uapores ascendunt ad cerebrum, qui frigidus est ualde, quod inde patet, quia abundat excrementis, & flatibus. Deinde ab hepate quoque ex toto ambitu uenarum uapores ad caput eleuantur, quia hepar calidum, & tenuem facit sanguinem. Ideo etiam percipit caliditatem in hepate, quando

dolorem

dolorem & imaginationem patitur, & sudat etiam. Magis autem ad sinistram partem ea materia defluit, quia illa pars est imbecillior. Passus est gonorrhœam, & ex longo defluxu seminis in erosionem glandis incidit. Barbitonsor dedit aquam, unde foramen factum ex mala applicatione, sed curatum à Medico perito, ut nec in bubones, nec pustulas inciderit. Cum sedata esset gonorrhœa, circa brachium leues dolores percepit, qui facile recesserunt. Nec habet signum aliquod, quòd sit morbus Gallicus. Quandoquidem capitis dolores soli morbum Gallicum significant, sed sunt dolores continui, & intensi. Quod ad Prognosticum, poterit curari si uult, quia non uideo insigne nocumentum, nec morbus per essentiam in capite est: sed uapores dum perpetuo ascendunt, perpetuo faciunt dolorem, aliquando nō confertim ascendunt, & tum minus dolet, & materia non ita acris, ut potuerit adhuc facere magnam impresionem, estque diuersa, quia multa est ex uentriculo, ut uincat caliditatem materiæ ex hepate, & uenis. Sed facta est aliqua impresio in transitu, non magna, quæ poterit curari. CVRA. In morbis longis recta ratio uictus obseruanda. Primo abstineat à Venere, in qua peccat. Bibat uinum renue, & pauciferum album idque parce. Singulis diebus beneficium uentris habeat. Gal. 3. Method. irridet Methodicos, quia uolentes curare oculum, non purgabant totum, quod tamen in omnibus particularibus faciendum est. Quomodo euacuabitur? Phlebotomia & Pharmacis, quæ bilem euacuant, & quia uapores non simplices, sed cum pituita, utatur Agarico cum Rhabarbaro. Vnum optimum, usus Hieræ simplicis, qui plurimos curauit, ut ait Gale. Digestiua & concoquentia omitto, quia nota, post purgationem uniuersalem factam, propterea quòd uapores per consensum ascendunt à toto: pro auersione applicarem cauteria tibijs, quæ optima essent, quia perpetuo fieret auersio. Et ita totam curam in his duobus ponerem, in auersione per cauteria: & ne humores generarentur in uentriculo, unde postea ascenderent uapores, singulis hebdomadis bis, ante cœnam uel semel saltem darem ℥ 2. Hieræ. Posset etiam corroborare caput, si uteretur ad hoc quoque lixiuio ex Myrobalanis, & alijs facto. Decoctum ligni optimum foret, si esset morbus Gallicus, sed quia non est, illud omittamus.

De uisione perpetuo diminuta, corrupta quoque sed intermittente, pro monacho sanctæ Iustinæ.

Consilium LXXI.

CVm duobus Reuerendus hic pater accidentibus molestetur, id procul dubio à nobis præponendum quod magis notum est, & ad minus notum deueniendum. Accidens ergo confessum & notum est debilitas uisus, adeo ut non posst à remotis conspicere, sed tantum de proximo uideat: & hoc illi perpetuum est, cum iam duodecimus agatur annus, ex quo huiusmodi accidente afficitur. Aliud uero accidens non perpetuum est, quòd dum intensius aliquid legit, & aliquid fixe aspicit, percipit falsas imagines in aëre apparentes, ut muscas, uel fila, quæ ascendant & descendant per aërem. Primum est proprium, ut dixi, & est uisus operatio diminuta: secundum uero non est proprium, sed consequens ad primum, & est imaginatio corrupta, & operatio corrupta. Et sic sunt duo symptomata, seu accidentia, quæ non dant nobis indicationem curandi de se, nisi prius cognoscatur ægritudo, & causa ipsius. Ideo ægritudo, & causa ægritudinis quærenda est. Ipse enim narrat, quòd dum esset puer sex annorum, ichores quosdam in capite & crustas habuit, quæ cum medicamentis & inunctionibus repressæ fuerunt: in decimotertio anno post clausionem illarum cœpisse debilius uidere, & hucusque perseuerare: & hæc existimat facere ad inueniendam causam istius ægritudinis. Ideo à nobis uidendum erit, an ista fuerit causa. Sed prius tamen notanda sunt quædam, & primo consi-

considerãda est complexio eius, quia ex complexione elicietur aliquid, quod ad cognitionem causæ istius ægritudinis faciet. Iste enim habet habitum corporis satis bonum, robustum, & optimi est coloris, & habet operationes uitales & animales optimas, quia iste optime conficit alimenta: quæ omnia indicant supra caliditatem eius, quia omnia ista procedunt à calido. Ideo nulli dubium est, quin iste sit calidæ temperaturæ. Vtrum uero ista caliditas sit æqualis per omnia membra principalia, an uero sit cum siccitate uel humiditate? Ego quia non uideo multum excessum in humiditate & siccitate, ideo in istis non multum laboro, quia non multum etiam faciunt ad rem nostram. Quòd autem iste habeat humidum cerebrum, ex naribus & oculis licet uidere, ex forma & figura totius oculi, quia sunt magni & prominentes: ideo cerebrum eius & oculi labuntur à temperamento per calidum & humidum, quod patet ex uenis in eis existentibus, quæ magnæ apparent. Quod uero magis refert, est uidere de loco, in quo sunt symptomata, scilicet in quo subiecto sit iste malus affectus, & de causa materiali faciente istum malum affectum. De subiecto ergo uidendum est, sicut præcipit Galenus 1. de causis symptomatum, an ista læsio uel ægritudo sit in substantia cerebri, uel in membranis eius, uel in spiritibus, uel in neruis opticis, uel in instrumento: & si in instrumento, an in tunicis, an in humoribus. Ideo difficile est uidere, ubinam possit esse ægritudo ista, quia hæc est tota rei summa, ad hoc ut inueniatur modus curandi. Quòd autem non sit in cerebro patet, quia nulla est de hoc coniectura, quia (ut audio) omnes cerebri operationes rectè se habent, & secundum naturam: quia non conqueritur nec de grauitate capitis, nec de odoratu, nec de gustu, nec de auditu, nec de alijs, sed solum de uisu, non autem de aliqua læsione quæ in cerebro fiat: propterea illud membrum sanum est, cuius operationes sunt sanæ. Igitur cum operationes cerebri sanæ sint, sequitur ipsum sanum esse. Neque læsio ista est in membranis, quia si sic, ipse in radicibus oculorum haberet dolorem uel grauitatem: sed nullum istorum habet, ergo non est in membranis. Sed forte dicet quis, quòd ista est in neruis opticis: hoc autem esse non potest, quia si sic esset, uel esset constipatio aliqua ibi existens, uel aliqua mala complexio, ut nimia humiditas, uel nimia siccitas: & ubi sunt ista, ibi ut plurimum est constipatio. Præterea si esset siccitas, faceret alia longe sæuiora accidentia. Non est etiam humiditas, quia non est constipatio perfecta. Quòd autem non sit constipatio, apparet ex eo, quia nihil uideret, ergo non diminute. Nec potest esse ægritudo in compositione, quia si sic, contorquerentur illi nerui: sed non contorquentur, ergo. Quòd autem non contorqueantur patet, quia ipse non habet uisum obliquum, sed rectum: sed si esset contorsio, obliqꝫ uideret, etiam si esset constipatio aliqualis, spiritus essent æquali modo, nec esset causa quare debilitaretur uisus, cum per longum tempus uidet: quia ubi est constrictio neruorum opticorum, uel astrictoria oppilatio in neruis illis, uisus suus semper in illa paruitate perseueraret, & non debilitaretur. Ideo nõ possumus dicere, quòd in neruo illo sit aliquid quod impediat. Præterea si claudat oculum aliũ, uidebitis spiritum confestim irruentẽ in plurima copia. Ideo cum sit liber transitus totius spiritus ad pupillam, non est dicendum impedimentum esse in optico neruo: ergo erit uel in spiritibus, uel in humoribus, uel in tunicis oculi. An in spiritibus, nec ne, cum sciamus uisum principaliter fieri per spiritus, secundario per humores, ut crystallinum, & alios duos, & præcipue per aqueum, ideo sum in hac re multum cogitabundus. Quòd non sit in tunicis, certum est: quia ego uideo quòd non sit in cornea, quia non apparet nocumentum, nec etiam in uuea, nec in parte in qua est humor albugineus, quia si sic, esset suffusio: non durasset tamdiu, quia secundum Galenum suffusio ad summum durat per sex menses, deinde fit turbulentia: sed iste habet oculos claros, & spiritus prodeuntes, & ideo in tunicis non est læsio. Ideo crediderim & in spiritibus, & in humoribus residere ægritudinem istam. Quòd autem sit in spiritibus, coniicio: quia cum iste Reuerendus pater incipit uidere, non diminute uidet, sed bene uidet: cum uero diu uidit, iam incipit diminute uidere: ideo credo ego quòd sint pauci spiritus, & etiam crassi, qui non possunt

ad longam

ad longã distantiam diffundi & dilatari. Et maius signũ est, quòd postquàm uidit per multum spaciũ, & facta est multa spirituum resolutio, quòd tunc sequitur secundũ illud accidẽs, & apparent ei muscæ, & fila ascendentia & descendentia. Ideo credo quòd simile nocumentũ sit in spiritibus, & etiam in humore aqueo, quia nocet ei lux multa & subita: & hoc est accidens ipsius aqueæ humiditatis, quæ facta est propter defensionem humoris crystallini: quæ cum pauca sit & tenuis, ideo facile læditur à multo lumine. Et sic uitium est etiam in humore aqueo ex paruitate & subtilitate eius: & sic ægritudo est præcipue in spiritibus, & in humore aqueo. Vtrum uerò ista sit materialis uel non, & à qua materia: & si peccent spiritus, qua qualitate, an propter malam complexionem, uel quia magis crassi, uel magis subtiles, uel magis humidi, uel magis sicci? Certe est dubium non paruum, quia iste dominus dicit se lædi & ab aëre lucido, & æstiuo, & à turbulento. Quamobrem spiritus, si quidem essent subtiles, iuuarentur à contrario: si autem nimis crassi, non læderentur ab aëre perlucido. Et ideo dico, quia omnis excessus nocet eius uisioni, quod est imbecillitas in spiritibus, quæ non sequitur malam temperaturam simplicem, sed solum paucitatem, adeò, ut sint pauci spiritus, qui si etiam transirent, immutarentur à subiecto, & instrumento non bene affecto, quia figura istius oculi, ut uidetis, non est naturalis, ideo non est commodum instrumentum: & si spirituum materia sit eadem, quæ in bono instrumento bene uideret, hic tamen non potest commode uidere. Et sic quia sunt pauci spiritus, & etiam alterantur ab instrumento non proportionato & idoneo, ideo à quacunque causa extrinseca de facili læduntur. Vnde autem prouenit ista paucitas spirituum? A debilitate caloris innati dixerim ego: & sic credo quòd ista paucitas spirituum cum aliqua mala dispositione & affectu in humore aqueo sit causa. Vtrum uerò sit aliqua materia, quæ concurrat ad hoc faciendum, ita ut ægritudo nedum immaterialis, sed materialis dici possit? Certe iste non conqueritur de aliqua mala stomachi temperatura, & habet optimam temperaturam, cũ humiditas & caliditas non multũ excedant in cerebro, & sic per totum. Et sic credo quòd imbecillitas oculi sit causa materialis istius, quia stante imbecillitate oculi, stat imbecillitas instrumenti: & alimentum, quod ad oculos defertur, non ita recte conficitur, sicut si essent secundũ naturam. Et non uideo quòd sit aliquis humor, quia non habeo aliquod indicium, quo deducar ad hoc coniectandum. Dices, quare apparent imagines post fixionem uisus? Dico quòd resoluuntur partes subtiliores spirituum, & remanent crassiores, ideo apparent imagines post fixionem uisus, cum spiritus non possint recipere obiectum sicut est, quia quod est intus, apparet etiam exterius. Ideo quando diu laborauit, quia partes subtiliores resolutæ sunt, & restant crassæ, apparent istæ imagines. Cum igitur nullam aliam causam istius affectus possimus afferre, nisi hanc, dicendũ est, quòd sunt paucæ materiæ facientes huiusmodi accidens, uel quòd nullæ sunt, quæ de directo hoc faciunt. Cum igitur iam sint duodecim anni, ex quo perseuerat iste affectus, & quia spiritus tales, & oculus qui est magnus & ualde dispositus ad recipiendas istas dispositiones, & sic ægritudo talis, & causæ symptomatum tales, ideo quid circa curationem dicendum est? Certe credo quòd iste non possit sanari, neq; hoc sperandũ, neq; tentandum, sicut unusquisq; potest iudicare. Sed quid faciendum? Dico quòd prouidendum est, ne isti spiritus pauciores, & debiliores fiant. Ideo alendum est corpus optimis alimentis, & cauendum ab extrinsecis alterantibus, neq; se exponere debet aëri, neq; soli, neq; uentis, quæ excedant, & sic ab omni aëris excessu semper cauere. Et ab animi accidentibus: quia quantum animi accidentia faciant ad resolutionem spirituum, quisque nouit. Et à nimio somno, quia replet caput, & cum oculi sint debiles, omnes superfluitates tenderent ad oculos. A nimia etiam uigilia, quia resoluit spiritus: & à somno meridiano, quia ille maxime replet caput, & maxime ad rheumata facit. Ideo in cibo & potu debet esse diligens: debet enim cauere à crassis & euaporantibus cibis, sicut sunt legumina, pastilia, fricta omnia, pisces fere omnes, & præcipue ab ijs quæ proprietatem habent contra oculos, sicut sunt Barbones, & alia huiusmodi, & à lactucis, quoniam crassefa-

ciunt spiritus. Et sic eligat uinum album, pauciferum: & post prandium utatur chebulis myrobalanis, sicut deferuntur ex Damasco, quia assiduus coriandrorum usus noceret: citonia cum zucchare conueniunt: & acoris communibus utatur, qui habent stipticitatem, & reprimunt summopere uapores. Deinde habeat aliquod familiare, quo utatur ter in mense ad expurgationem stomachi, & ad expurgandum loca communia, ita ut semper sint uacua, sicut essent pillulæ ex tribus, ex hiera simplici, agarico, & rhabarbaro, cum succo eufragiæ: & succus eufragiæ esset optimus cum fœniculis, aniso & zucchare. Præterea conferrent syrupi ex decocto anisorum, fœniculi, eufragiæ & uerbenæ, si uteretur per 25. dies: & si uellet euacuari, mihi placeret, quia excrementa semper ad debiliores partes tendunt. Quantum sit de balneis, non uideo iuuamentū aliquod: forte posset sequi aliquod nocumentum: posset tamen tentari. In potu uero cum sit calidi hepatis, quod ex colore, & ex uenarum latitudine patet, cauere oportet ne incendatur. De cauterijs in capite, & setaceis, non approbo, quia facerent spiritus paucio res, & nimis exiccarentur spiritus. In cruribus autem possent fieri, quia nullum inde sequetur nocumentum: & si aliquæ materiæ deberent ascendere, ista esset diuersio. Et quia uidet quòd peius se habet, postquàm ingressus est religionem, ideo cauendum à suo modo uiuendi: sed comedat spiritus corroborantia, & à resoluentibus abstineat: oua enim recentia dicuntur spiritus corroborare, auellanæ, pini grana, & huiusmodi. Extrinseca uerò apponenda oculis, non laudo, tantum lauet cum rebus astringentibus & confortantibus, sicut esset aqua rosacea cum modico aloes puluerizato, & ebulliant, deinde elābicentur: & ex hoc potest lauare oculos, uel cum aqua fœniculi, & similibus.

De debilitate oculorum, & periculo suffusionis ex consensu uentriculi, pro D. Casparo Vngaro.

Consilium LXXII.

Bstineat à nimia lectione & studio, præcipue post prandium & cœnam, & alijs etiam horis nimis diuturna. Duo ocularia paret, unum primo ex crystallo, quo in legendo utetur: & alterum ex uitro uiridi, quo non utetur in legendo continue, sed per certa interualla, quò spiritus recreentur. Tertio faciat pyramidem rotundam in acumine non perforatam, ex uitro densiori uiridi, cuius basis tam lata sit, ut utrunq; oculum recipiat, intus uerò concauam, in quam intuens colligeret spiritus, & radios ad inuicem adiuuaret. Quarto, diæta utatur debita, abstineat à uino nigro crassiore, & omnibus fumosis cibarijs & crassis, qualia lacticinia, pisces, fructus & fricta. Quinto, utatur singulis septimanis semel drachma una hieræ simplicis, quam in hoc casu mirifice laudat Gale. ita ut ea sola multos in Asia per literas Roma missas se curasse iactitet: uel tantundem aloes accipiat, quam felicissime in hoc casu probauimus, & nunc magis in usu habemus, quòd ex ijs quæ hieram ingrediuntur, tria nunc non possunt haberi, & male plerunq; conficiatur. Sexto, collyrio usitato utatur, quando extrinsecam aliquam in oculis humiditatem sentiret, aut quando in ipsis oculis uideri posset, abstergit enim illud et exiccat: sed dum nihil in oculo apparet, nec ab extrinseca inconuenienti humiditate infestatur, ab eo desistat. Esse autem malum illud non essentialiter in capite, sed ex uentriculo affecto, colligitur primo, quia ex uomitu cœperat: secundo, quia intermittebat quandoq;, non erat continuum: tertio, cum amouebatur, præcipue sentiebat, dum enim calefactus uentriculus, eleuabat uapores. Collyrium commune, quo utetur:

℞. Fœnigræci ℥ 1. s.
Radicis althææ ℥ 2.

Mundentur diligentissime, & decoquantur in aqua communi purissima sine puluere & fumo ad consumptionem duarum partium. Facta diligenti expressione & colatura.

℞. Aloes optimæ puluerizatæ ℈ 4.

Bulliant omnia simul ad spissitudinem mellis liquidi, & referuetur in uase uitreo bene obturato ad usum.

De ophthalmia ad Corricium iuuenem doctissimum.

Consilium LXXIII.

VIX persuaderi possum, Corrici doctissime, me quicquam de re medica excogitare aut præstare posse, quod non abs te perceptum prius ac probe deprehensum fuerit: noui enim ingenium, noui diligentiam ac doctrinam, qua plurimum polles. Tu tamen enixe rogas atque obtestaris aliquid de ophthalmia conscribam, habiturum te illud tanquam sacrum, & ab Hippocrate missum: utinam tantæ spei de me conceptæ satisfacerem. Sed quoniam amor te decipit, facile fero: amari enim abs te mirum in modum gaudeo. Ergo onus adeo efflagitatum subire non recusabo, haud quidem quod aliquid noui sperem in medium me allaturum, sed tantum ne optimo amico defuisse uidear. Habebis autem quicquid hoc est, raptissime scriptum, quum nuncius festinans & ad iter paratus, incunctanter exigat, & de quacunque morula conqueratur. Quum uerò tres similes morbi, ob naturæ propinquitatem, ab imperitioribus medicis plerunque confundi soleant, χήμωσις, τάραξις, & ὀφθαλμία, (Græcis enim nominibus agendum, ob Latinorum inopiam) primo singula distinguemus, postea ad ueram ophthalmiam accedemus. Est igitur τάραξις leuis quædam inflammatio, quæ sine ullo discrimine palpebras, tunicam coniunctiuam, & reliquas oculi partes inuadit, ut nullus tamen uel minutissimus certe dolor consequatur. Sed nec rubedo aut tumor insignis apparet, ut merito inflammationis potius exordium, quàm inflammatio appellari possit: raroque à causa intrinseca generatur, & si quandoque contingit leuissima est, & quæ pauco curamine indigeat: sed fere semper ab extrinseco originem ducit, sole, puluere, fumo, ac reliquis similibus. Ophthalmia autem est inflammatio tunicæ coniunctiuæ, quæ sæpe præ magnitudine totum oculum inuadit. Differt τάραξις à chemosi & ophthalmia, tum quia semper mitis, tum quia nullius partis oculi proprius affectus est. χήμωσις item ab ophthalmia differt, quoniam chemosis proprie palpebrarum inflammatio est, licet nonnunquam alias partes in consensum affectus trahat: ophthalmia ad coniunctiuam tantum tunicam attinet, facile autem taraxis in primo intuitu dign[illegible]scitur, quæ tamen si negligatur, corpusque malis succis refertum inuenerit, in gra[illegible]os morbos incidit. Chemosis & ophthalmia cum simplices fuerint, facillime discernuntur: chemosis enim tantum palpebras inflammat, ophthalmia coniunctiuam: sed utraque sæpe uno & aliquando quam pluribus oculorum morbis complicantur, quorum singuli ex proprijs accidentibus à prudenti Medico distinguuntur. Nos uerò hic de simplici ophthalmia differere proposuimus: iustum siquidem uolumen, non epistolam conficeremus, si uarias morborum, quæ oculis euenire solent, complicationes, curationesque singulis correspondentes prosequi tentaremus. Est igitur ophthalmia (ut diximus) coniunctiuæ inflammatio, & quatenus inflammatio est, tot habet causas, quot reliquæ omnes inflammationes, & ijsdem curationibus tollitur: sed indicatione sumpta à natura loci multam habet diuersitatem, ut postea ostendemus. Nunc uidendum quomodo simplices ophthalmiæ distinguantur. Meminisse autem oportet, me simplices appellare, quæ neque ulceri, neque alicui morbo coniunctæ sunt: uel enim à materiæ inhærentia, uel à forma distinctiones habent. A materia, nam fieri potest à sanguine, à bile, à pituita, à succo melancholico, à flatu, sicuti & reliqui tumores præter naturam. A modo inhærentiæ, nam quædam per essentiam inest, quædam per defluxum, quædam utroque modo. Per essentiam,

ut si

ut si coniunctiuæ aliqua mala temperatura contigerit siue ab extrinseco, siue ab intrinseco aëre, uel cibis, uel coitu, cum coctiones propriæ alimenti deteriores redduntur, & inde excrementa plura colliguntur in loco, unde postea inflammatio. Per defluxum, quia à capite, uel alijs membris materia ad locum imbecilliorem pellatur eo modo, quem Galenus secundo de diff. feb. descripsit. Vtroque modo, ut simul & mala temperies seu laxitas coniunctiuæ fuerit, & defluxus ab alio membro. A forma distinguitur, nam quædam earum humidæ, quædam siccæ sunt, quas Græci ξηρὰς ὀφθαλμίας uocant. Si ergo fiet à sanguine, maximus tumor in loco apparebit, maximus etiam rubor, tensio præterea, pulsatio & dolor, calidæ lachrymæ exprimentur ad crassitudinem declinantes, quæ ubi moram fecerint, facile exiccantur: sordes insuper molles circa angulos oculi frequenter apparent. Et si à causa intrinseca euenerint, plerunque corpus ægri sanguine refertum uidebis, prominentibus uenis, colore rubro, qui fortasse in ocio pridem uictitauerit, lautosque cibos atque potus ingesserit. Si à bile, tumor modicus, magisque in superficie eminens, color ad pallidum uergens, dolor acris & mordicans, lachryma uel nulla, uel parua, salsa, aut amara, statim excrescens: sordes in angulis siccæ, & asperæ, plerunque etiam uigiliæ, præsertim si à capite materia defluxerit. Si materia fuerit in stomacho, sæpe & febris tertio die accessiones habens. Et si materia fuerit in toto, urinæ, & fortasse etiam excrementa biliosa egerentur: sed & corpus ægri gracile, quod cibo & potu calido, ualidis exercitijs pridem abusum fuerit. Si à pituita, tumor quidem maior, sed laxus, color quidam albus, lachrymæ plurimæ, tenues, insipidæ, quæ non excrescant, sordes uel nullæ, uel mollissimæ, & pene liquores: & totum corpus ægri pituitosum, segne, quod multo ocio marcuerit, & cibos potusque frigidos & humidos ingesserit. Si à flatu, quod rarissime euenit ob loci raritatem, tensio tantum sine grauitate percipietur, tumorque facillime, & tota inflammatio discutietur. Quòd si per essentiam, non per affluxum ophthalmia contigerit, paulatim & non subito inuadet, & ante inflammationem lachrymæ, & sordes oculorum præcesserunt, & mordicatione à quolibet aëris leui excessu percepta etiam læditur, maximeque à quacunque re astringente, quæ forte inflammationi applicatur, cibique & potus abstinentia iuuantur. Si per defluxum, dolor plerunque & tumoris augmentum certas habent periodos, membrique unde excrementa illa expelluntur, affectus per sua signa non ægre deprehenduntur, estque plurimum caput in causa. Si utroque modo, tunc & utriusque notæ apparebunt. Distinctio itaque ophthalmiæ quæ sumitur à forma, est (ut prædiximus) ut quædam ophthalmia humida sit scilicet, quædam sicca. Humida contingit ob materiæ multitudinem, tenuitatem, aut acrimoniam, & loci affecti tenuitatem, raritatemque, & aëris caliditatem relaxantem, & uirtutis expultricis robur, aut contentricis imbecillitatem. Sicca ob causas euenit oppositas, & propterea Hippocrates primo Epid. sectione secunda, cum in Thaso Austri & imbres præcessissent, successisse ait ophthalmias manantes & humidas. Et tertio Aphor. flante Aquilone siccas ophthalmias generari: siccas autem ophthalmias uereri oportet, nam si cum siccitate materia adfuerit acris & erodens, non euadet æger ab ulcere maligno. Pessimæ uerò omnium ophthalmiæ sunt, quæ & siccæ fuerint, & à materia acri, & cum his imbecillitas magna oculi, & ingens à capite defluxus conuenerit. Atque hæc quidem de singulis ophthalmiæ distinctionibus dicta sufficiant. Quæ postea multifariam commisceri, conuenireque possunt, ut sanguis simul pituitæ, aut bili, aut utrique iungatur. Oportet igitur prius exerceri in particularibus, singulorumque signa exquisitissime obseruare, & memoriæ commendare, & inde non adeo difficulter composita quæque ex signis compositis discernemus. Vbi ergo ophthalmia curanda nobis occurrerit, antequam quippiam facere moliamur, oportet primo, si ueri medici esse studemus, totam eius naturam exquisitissime considerare: huius enim cognitionem curandi indicationes sequuntur, perpetuoque ex distincta cognitione, distinctæ redduntur indicationes: & qua parte deficiet, eadem deficere indicationes necesse est. Natura autem exquisitissime cognoscetur, si quæcunque supra retulimus, diligenter rememorabuntur, quænam materia peccet, sitne per essentiã

an per defluxum, sit ne humida, an sicca: eruntque singula ex proprijs notis, quas diximus, perpendenda. Supponatur primum à sanguine bilioso ophthalmiam generatam propter defluxum à capite, cum raritate texturæ in tunica coniunctiua, quæ redditur ad excrementa suscipienda paratior, sitque ex genere manantium & humidarum: talis enim plerunque contingit. Hæc ut manifesto apparet, plurimæ commixtionis est: nam ex diuersa materia constat, bile inquam & sanguine, & partim per defluxum, partim per essentiam loci affectio exoritur. Quòd si epidemicam quoque posueris à constitutione aëris calida & sicca, cui præcesserit australis calida & humida, adhuc eam magis multiplicem efficies. Qua igitur uia & ratione hoc loco procedendum? Diximus, ubi naturam rei recte conceperis, primo istiusmodi distinctione uteris. Habemus materiam talem, sanguinem inquam cum bile iugiter defluentem à capite: habemus membrum recipiens, tunicam scilicet coniunctiuam relaxatam, nec resistentem alienæ expulsioni: ex quibus relinquitur, aliquid iam fluxisse, & aliquid iam esse fluxurum. Hinc oriuntur indicationes quatuor: Prima, ut fluxum prohibeamus: Secunda, ut quod fluxit euacuemus: Tertia, ut causam remoueamus, quæ talem defluxum fouet: Quarta, ut membrum recipiens corroboremus, & laxitatem emendemus. Fluxum prohibebimus auertendo & euacuando: id quoque quo modo, à natura rei colligitur. Cum ergo quod defluit, sit sanguis & bilis, constat utrunque in hepate generari: à fonte igitur commodissime haurietur & auertetur. Vtrum à sanguinis missione prius incipiendum? Si sanguis exuperauerit, copiose educendus: si bilis, parcius, ut postea purgatio à medicamento bilis ducente partem, sanguinis missionem emendet. Basilica ergo incidenda, postridie purgandum. Sic humorum fluxum euacuabimus, deinde tum repellendo, quod inter initia conuenit, tum digerendo, seu per halitum soluendo, quod circa statum efficiemus: tum utroque, quod à principio augmenti usque ad statum fieri conuenit. Causam defluxus remouebimus, si recto calle uenabimur, quidnam efficiat, ut tanta uis sanguinis & bilis multiplicetur in capite. Et si fuerit caliditas excedens, refrigerabitur: si fuerit uiarum amplitudo, moderabitur: si succorum feruor & tenuitas, in contrarium habitum ducentur membra: sed coniunctiuæ raritatem stringentibus roborabimus. Quantum uerò ad aëris constitutionem attinet, studebimus uel contrarijs qualitatibus emendare, uel ægrum in regionem ægritudini oppositam ducere. Et hæ sunt communes indicationes, quæ à natura rei sumuntur. Sed quoniam hunc, sicut reliquos morbos, in certis corporibus, regionibus, temporibus, multisque intercurrentibus occasionibus necessario curabimus, ideo bonum artificem singula quæque istorum spectare oportet, & sub recta uia, rationeque colligere, qua postea munitus tuto & facile possit ad particulares accedere. Vbi ergo communes omnes indicationes, quæ sumuntur à morbo, diligenter distinxeris, primo totam ægri naturam recensebis, cuius temperaturæ sit tam in uniuerso, quàm in membris particularibus, & præcipue in membro affecto, & an ibi ægritudo temperaturæ correspondeat, an sit diuersa uel opposita, quam habeat compositionem, an rari densiue habitus, an gracilis aut obesi, quæ sit figura membrorum, præcipuè capitis, sed potissimum oculorum, utrum prominentes, concaui, aridi uel humentes, nigri uel cæsij, aut alterius coloris, perspicaces an hebetes, uenis apparentibus an occultis, affectibus obnoxij uel perpetuo sani. Deinde de illius consuetudine in uictu diligenter percunctaberis, quo cibo potu'ue utatur, quantum & quoties comedat. De exercitijs, item uigilijs, & de somno, de animi accidentibus, de coitu, de egestionibus, & reliquis huiusmodi. Interrogabis quam artem exerceat, quo genere exercitij, & in hoc potissime ophthalmiæ affectum intelliges, legere'ne an scribere consueuerit, & quod literarum genus, minutas'ne, an ampliores, & si non ita multum à cibo. Regiones præterea, & anni tempora obseruabis, calidiora'ne, an frigidiora: sicciora'ne, an humidiora: nunquid ægritudini conueniant, uel opponantur. Insuper duo alia, quæ morbi annexa uocare possumus, summopere sunt attēdenda. Primū, unus'ne sit morbus, an plures cōplicati. Secundū, quod'nam sit istius morbi tempus. In primo uix credi potest q̄ multi medici cum

cum summo suo dedecore, & ægri detrimento fallantur. Quoties enim oculum tumescentem aspiciunt, sine alia distinctione ophthalmiam appellant, & quod longe deterius est, statim curant, quemadmodum simplices ophthalmiæ curari solent, non perspicientes, num quis humor corneam quoque inuaserit, & palpebras, & nunquid in ipsis palpebris asperitas, quæ frequentissime acerrimos dolores, & nouos defluxus excitat, & nunquid aliquod tuberculum, aut ulcus, aut pustula parua è diuerso seu directo pupillæ appareat. Hæc & alia complurima cum ophthalmia sæpissime complicari solent, quibus nisi diligentissime occurratur, non est mirum si postea cæcitas, & multa alia incommoda sequantur. Ego enim miserum quendam ophthalmicum noui, cui in ea parte, quæ pupillæ opponitur, pustula inerat admodum exigua, ut uix sensu perciperetur. Huic imprudens medicus occurrens tanquam solam ophthalmiam curaturus, pomum feruenti cinere maceratum zuccharoque conditum, temere applicauit, eaque nocte tamen dolor omnino sedatus est, probeque obdormiuit, mane lætus surgens medicum accersiuit de sanitate gratulaturus, nec minori lætitia gestiens delirus medicus, soluto oculo, propereque abluto cataplasmate, subsequutus est humor aqueus, qui crystallinum præcedit, ut miserabili euentu æger altero oculo cæcus subinde redderetur: illo enim cataplasmate disrupta pustula profundiori quàm sensu apparuerat, ulcus subortum est. Dies non sufficeret, si errores omnium recensere uoluerimus, qui quotidie oculis curandis committuntur. Nec mirum, cum nullum aliud membrum sit, in quo tot partes insint tam exiguæ, tam coniunctæ, tam molles, tam affectibus obnoxiæ, tam simul consentientes, tam parum medicamenta tolerantes, ut omnino sagacissimum medicum esse oporteat, qui talium particularum morbos exquisite distinguat, & ubi distinxerit commodis remedijs occurrat: ut optime de hoc, sicut & de reliquis, ueteres consuluerint, medicos nonnullos oportere cæteris morbis omissis solum esse oculares. Tantum enim negocij in solo hoc membro fore comprehenderunt, ut uix integro officio recte obeundo, totus homo sufficeret. Ergo si quid aliud, hoc maxime intueri oportet ophthalmiam curaturus, sit ne alius aliquis in oculo morbus, uel alia pars læsa præter coniunctiuam: & præcipue aduertendum an in cornea, & circa pupillam sit nocumentum, in hoc uero totus discriminis cardo uersatur: partis enim nobilitas, & imbecillitas, & erroris nocumentum nunquam nos satis cautos reddit. Si ergo affectus aliquis in ea parte consistat, uidendum an ulcus, uel pustula, an nubecula appareat: & singulis commode occurrere, rei natura considerata: de his enim non est sermo à nobis propositus, sed ad hoc tantum, ut ophthalmiæ ita suas medicinas applicemus, ut separentur à reliquis. Quòd si, quemadmodum iam sæpe contingit, in ipsomet loco ophthalmiæ præter inflammationē ulcera quoque adfuerint, curatio reddetur procul dubio difficilior: quod & nos protestari debemus, ne forte, quod est in morbo, nobis id uitio uertatur. Deinde ita remedia moderari, ut simul & inflammationis, & ulceris ratio habeatur, ad id caute declinantes, quod magis infestare uidebitur. Et hæc satis sint quantum ad morborum complicationes. De temporibus uerò ophthalmiæ dicendum superest, quæ sunt, sicut reliqua omnium ægritudinum, ad curationem admodum necessaria: longe enim diuersa in principio, quàm in augmento, aut statu, & facienda, & iudicanda sunt. Ergo tempora in ophthalmia ante curationem distinguere oportet, quod non admodum difficile fuerit. In principio, in humida quidem lachrymæ & sordes nulla coctionis signa præ se ferentes, seruabuntque uel nimiam caliditatem, tenuitatem, pallorem, acrimoniam, uel frigiditatem, crassitudinem, lentorem pro humoris peccantis uarietate. In sicca uerò nullæ prorsus aderunt lachrymæ, sordes, neque adhuc erit humor insignis, dolor tamen infestabit ob continuum defluxum. In augmento & humor & dolor augmentabuntur, lachrymæ tamen & sordes quædam tenues meliorem consistentiam acquirent. In statu maximus dolor, rubor, & tumor: lachrymæ uerò & sordes in salubri ophthalmia, æquales, albæ, concoctæ: in perniciosa uerò, aut liuentes, aut uirides, aut nigræ, & fœtidæ, ac in substantia ab omni mediocritate recedentes. Erit præterea motus morbi attendendus, utrum uelox an tardus, utrū paribus an dispa

an disparibus diebus affligat, quæ'nam habeat accidentia. Ex quibus diligenter collectis & comparatis, diligenter prognosticemus quoque quid de morbo futurum sit, & quo tempore fœliciter uel infœliciter terminabitur. Quæ omnia assistentibus prædicentes, simul & culpa absoluemur, ac præterea exquisite noscemus, quo modo & circa uictum, & circa remedia regendus sit æger. Accidentibus etiam, si quæ erunt sæua, quæ rationem causæ habere uidebuntur, opportune occurremus, inter quæ præcipue dolor est, cui frequenter cum stupefacientibus remedijs resistemus, ne forte tantæ materiæ uis ad locum trahatur, ut suffocato innato calore loci, gangrena aut sphacelos occupet. Cum ergo hæc omnia, quæ diximus, prudenter & maturé collegerimus, à qua'nam materia ophthalmia generetur, sit'ne per adfluxum, uel per essentiam, sit'ne humida an sicca, demum quænam ægri temperatura, quæ compositio, quæ uictus ratio, quæ ars, quibus assueuerit, quod tempus anni, qui motus, qui periodi: cum hæc inquam omnia recte collegerimus, tum cũ optimis remedijs singula repellentes, & illud aureũ præceptum semper intuentes: Contraria cõtrarijs mederi, ut plenitudinem euacuare, asperitatem lenire, caliditatem refrigerare, quarto humiditatem exiccare, & sic de singulis. Vbi igitur materiam præparatam & probe notam habuerimus, quid restabit, nisi ut hanc artem rectissime exequamur, ac sanitatem uindicemus? Occurrat igitur nobis Socrates 30. annos natus, temperaturæ calidæ & humidæ, qui præter cõsuetudinem suam ante aliquot dies biberit uina potentissima, aromataque, & mellita cibaria ingesserit, plurimoque coitu exhaustus fuerit, & nocturno aëri plus æquo se exposuerit: habeatque in coniunctiua oculi tunica maximũ tumorem rubrũ, durum, pulsantẽ, cum dolore extensiue, ac mordicatiue, ut fere sensum acuũ pungentium percipiat: emanantes lachrymę ex angulis oculorum, acres, substantia mediocres, tũ colore quadantenus ad citrinũ tendente: sintque in ijsdem angulis sordes mediæ cõsistentiæ erodentes, sitque grauitas, ac rubedo totius capitis, cum plenitudine uenarũ apparentium: urinæ rufæ & crassæ, pulsus ingens, uehemẽs, frequens, & uelox. Talem cũ aspexerimus, facile est iudicare ophthalmicũ, quoniam in tunica cõiunctiua habet inflammationem. Materiam autem inflammationis esse sanguinem bili admixtum, ex notis partim bilem, partim sanguinem indicantibus: & per defluxum capitis, ut eius grauitas, rubedo, & uenarũ amplitudo attestantur, concurrente etiam oculorum imbecillitate, quã præcipue ex intemperato coitu uendicauit: atque inter ophthalmias humidas connumerari debet, ut lachrymæ & sordes ostendũt: demum totius corporis plenitudinem, uel defluxũ conspirare, adiuuante regionis & constitutionis intemperie, & nocturno aëre, in quo moram contraxerit, & reliqua uictus ratione. Esse uerò simplicem ophthalmiã, nulli morbo præterea commixtam: nam aliæ partes oculi sunt immunes: tempus autem morbi augmentũ. Ergo seruatis indicationibus, quas sæpius diximus à morbi natura sumendas, non repugnantibus alijs quæ ab ægri natura, & à reliquis annexis mutuantur, sicut hic minime repugnãt, primo reuulsio euacuatioque materiæ fluentis quærenda est, quæ cũ sanguis ac bilis sit, ad uenæ sectionẽ & purgationem properabimus. Et stante totius corporis plenitudine, quam supponimus (quicquid alij iudicent uel sciant) ego ita partirer missionem sanguinis, ut mane, exempli gratia, basilica secaretur, uespere cephalica eiusdem lateris cum loco affecto, in singulis sectionibus, tali ætate, temperatura, regione & statu cœli, ac plenitudine corporis existente, qualia omnia supposuimus, non minus quàm uncias decem extraherem. Deinde ubi altero die corpus congrue alimento recreassem, postridie mane exhiberem infusionem drach. 2. rhabarbari, adiectis uncijs 4. syrupi rosati solutiui: uel si corpus robustissimũ, pro syrupo rosato, electuarij rosati Mesue drach. 5. uel electuarij de psyllio drach. 3. Et hæc quantum ad euacuationem. Loco uerò, nactus tali augmenti tempus, in quo simul & multa iam materia defluxerit, & multa adhuc defluxura est, applicarem quæ partim repercutiunt, partim per halitum digerunt. Vbi modo maximæ indicationes à loco affecto sumuntur, illius enim partis laxitas, sensibilitas, patiendi aptitudo, consensus, & uicinitas maxime pupillæ, & humorũ oculi: hæc omnia non sinunt nos applicare aliqua quæ

N sint

sint uel repercutiendo, uel resoluendo efficacia. Quę enim nimis acerba astringentiaq; sunt, licet ualidissime repercutiant, has tamen oculi partes irritant, exasperant, maioresq; dolores excitant. Quæ uerò nimis calida & acria, potenter quidem resoluunt, sed inflammationē augent, & à propria oculorū temperatura partes exterminant. In utraq; igitur facultate tū repercutiendi, tum resoluendi, applicari debent moderata: repercutientia quidem, qualis rosa, albumen oui confractū, myrtus, rubus, radices mori, hypocistis, lentiscus: resoluentia uerò, chamæmelum, lilia, eorumq; radices, fœnumgræcum, partheniū, malua, althæa, & eiusdem radices, atq; huius generis alia. Consulo aūt, ut nihil oculo ophthalmico adhibeatur, tusi molle, lene, nullius uiscidítatis lentoris'ue particeps, aut nimis corpulentum: talia enim frequenter adhærent affecto loco, & ita impinguntur, dum exiccantur, ut remoueri non possint, tusi locus exacerbetur, dolor excitetur, & inflammatio augeatur. Si uerò ita impacta omittantur, ut multi imperiti & sordidi medici faciunt, computrescunt, & alia forte ratione etiam deteriorem morbum exasperant & adaugent. Ab his igitur quàm maxime fieri potest, abstinere oportet. Neq; hic ego reticebo, quod mihi familiarissimum est, & quo frequentissime magna fœlicitate uti soleo. Rosas, myrtos, rubos, aut reliqua huiusmodi cum fœnugræco, chamæmelo, seminibus lini, & similibus, in aqua simplici, uel aqua etiam destillata plantaginis concoquo, atq; in eo decocto pannos lineos tenuissimos ac mollissimos, multiplices, ad oculi magnitudinem & complicatos, dudum maceratos, oculis admoueo, æstate quidem frigidos, hyeme calidos: obseruentq; diligenter, ut priusquàm arescant, remoueantur, nouiq; iugiter applicentur, ita sæpe repetendo, donec eorum usus commodo esse uideatur: ex his enim, sine aliqua molestia aut grauitate corpulenti & uiscidi cataplasmatis, repercutio simul, & per halitum digero, meq; à multis periculis tutum reddo: quale est, quod de pomo cocto, zucharo admixto, retulimus supra: laudo etiam albumen oui cum lacte mulieris ex optimis cibis nutritæ, confractum exquisitissime, ut nihil uiscidi aut crassi remaneat, & in locum eodem prorsus modo applicetur, quo diximus de decocto. His ita rite peractis, si adhuc fluxus perseueraret, uel inflammatio intenderetur, quærerem deriuationem, tum scarificatione in uenis post aures apparentibus, aut hirudinibus applicatis, tum etiam si res urgeret, uena frontis dissecta. Postea ad intercipientia medicamenta accederem. Quæ ualide repercutiunt, fronti applicantur, sicut cataplasmata ex albumine oui cum aceto, admixto bolo Armeno, terra sigillata, & eo quem uulgo sanguinem draconis uocant. Quòd si dolor maximus adest, qui tolerari non posit, cum decocto paulo supra memorato admiscerem hyoscyamum, & papaueris nigri semina, & nonnihil ex pomo mandragoræ, uel in eodem diluerem aliquid ex opiatis collyrijs, quæ ex Paulo & Galeno ab omnibus recentioribus describuntur, qualia sunt ab Arabibus Sief appellata. Vbi uerò iam defluxus cessauerit, & corpus caputq; satis euacuatum uidebitur, tantū fomenta ex solo fœnugræco, & semine lini, & huiusmodi reliquis per halitum digerentibus commode poterunt applicari. Quo etiam tempore balnea aquę dulcis calida maxime cōpetent: quo etiam eodem tempore uini potus utilissimus erit, nam antea prorsus est abnegandus. Quantum uerò ad uictus rationem attinet, contineri debet æger summa quiete in cubiculo, si fieri poterit, uel ad aquilonem uel ad septentrionem uerso, iubendo ne oculos fricet, aut aliquo modo exasperet, nec quidpiam intueri conetur. Capite elato dormiet super puluinari molli quidem, sed ex rosis siccis, aut minutissima palea, aut alga confecto. A carnibus, uino, ouis penitus abstineat, & nisi secus uires eius ferant, sola ptisana & mulso contentus sit, aut eo saltem ferculo, quod panatellā uocant. Quotidie uel natura, uel clystere aluus ducatur, mane aūt in aurora bibat uncias 6. decocti boraginis, endiuiæ, eufragiæ, cū uncia iuleb rosati. Et hac arte ophthalmia simplex curabitur, quæ quidem per defluxum à materia sanguinea & biliosa generatur. Hic reliquas quoq; ophthalmiæ species curaturus eram, quæ ab alijs humoribus oriuntur, & quæ per essentiam fiunt, & quæ siccæ appellantur, ac præterea quæ cum alijs diuersis oculorum morbis

complicatæ, cum ulceribus, cum chemosi, cum trachomate, cum hyposphagmate, cum ruptura corneæ, cum procidentia uueæ, cum suffusione, ac cæteris huiusmodi, quæ singulæ propriam diligentiam, & admirandam quandam curam requirunt, & pace audientium dixerim, ab omnibus ferè Medicis nostræ ætatis neglectam, ac penitus ignoratam: Sed nuncius interpellare me non desinit, ut me pudeat adolescentem optimum tam diu à concepto itinere impedire. Hæc igitur omnia in aliud tempus omittam, quæ si exquisite & diligenter (ut spero) explicabuntur, in iustum uolumen excrescent: quod fortasse aliquando perfectum tuo nomini dicabitur, cum tu solus autor fueris, ut hoc magnum pelagus sim ingressus. Interim me ama, ut facis, & audenter iube quidquid à me fieri posse speraueris. Vale, Patauij 16. Calend. August. M.D.XLI.

De præseruatione ab ophthalmia, pro quodam nobili Veneto.

Consilium LXXIIII.

STEPHANELLVS hæc exposuit de ægroto. Nobilissimus hic iuuenis in ætate iuuentutis constitutus, sæpe habuit principia ophthalmiæ, & semper passus malam affectionem oculorum, à principio natiuitatis suæ usque ad septimum uel octauum annum, inde usque ad decimumseptimum melius habuit. Ab hoc iterum sæpe corruptus hac mala affectione, præcipue in sinistro oculo, à quo tamen sanatus, affligitur in dextro, idque aliquando autumno, aliquando uere, aliquando hyeme, sed æstate rarius. Semper curatus est missione sanguinis, aliquando etiam alterantibus, sed præcipue post missionem sanguinis melius habuit. In alijs membris nihil desideratur, bene appetit, digerit, egerit suis temporibus, bene exercet omnes actiones, & naturales & animales. Aetatis est 21. annorum, complexionis naturalis calidæ, & siccæ.

MONTANVS. Clariss. Doctor, primo proponam naturam totius ægritudinis, postea causas inquiram, & ad curandi rationem inde perueniam. Apparet manifeste, quòd hic Magnificus Dominus per stata interualla affligitur in oculis inflammatione quadam, & interdum est inflammatio coniunctiuæ: interdum palpebrarum, & ea diutius, & frequentius affligit. Aliquando inflammatio tendit ad partem corneæ, & occupat etiam quandoque partem pupillæ. Ita multiplex est inflammatio, & non simplex. Hoc autem habet perpetuum bonum, quòd quantumuis magna sit, nunquam impeditur uisio, sed semper acerrime uidet, nisi cum ipsam corneam inflammatio occuparit. Cum hæc ita sint, uidendum, ex qua materia constet, una enim & eadem est, eodemque nomine denominatur, in quacunque parte corporis sit inflammatio. Ideo Auicenna in tertia primi inter ægritudines uniuersales eam numerat, sed tamen, secundum loca, quæ occupat interdum, denominationem sumit, si in latere pleuritis, si in coniunctiua, ophthalmia. Quia uerò quandoque etiam non tantum coniunctiuam occupat, sed interdum corneam, quomodo illic uocabitur? Recentiores, Oribasius, & Aëtius, quando inflammatio occupat palpebras, uocant χήμωσιν, & meminit eius etiam Auicenna de ophthalmia. Cum igitur nobilissimus ille Dominus patiatur omnes illas inflammationes coniunctiuæ, palpebrarum, corneæ, & pupillæ, omnes considerandæ sunt, & uidendum, quomodo curari possint. Quo ad causas, eadem consideratio erit, sed curandi ratio diuersa est. Verum quia curare morbum non possumus, nisi rationem eius sciamus, & membri etiam, in quo hæret, de ipsa ophthalmia, & natura oculorum huius M. D. dicendum erit. Certum est ophthalmiam, siue in coniunctiua fiat, siue in palpebris, siue ubicunque, semper fieri per defluxum: est enim destillatio ad oculum. Ille defluxus necessario habet quatuor conditiones. Non enim fieri potest, ut fiat defluxus, nisi quatuor concurrant, humor defluens, membrum à quo incipit defluxus, ut termi-

netur ad aliquem certum locum, ut ſint uiæ paratæ & diſpoſitæ, per quas tranſeat materia. Si aliquid horum deeſt, non poteſt fieri defluxus, nec unquam poterimus curationem uerã inuenire, niſi hæc omnia conſideremus, uideamus ergo, quomodo hæc defluxio fiat ſecundũ iſta quatuor. Primo, quis ſit humor, eſt humor calidus, quia inflammatio, ut primo de differentijs morborũ, & quarto de ægritudinibus ſecundum loca, teſtatur Galenus ophthalmiam eſſe calidam inflammationem, uel à ſanguine, uel à ſanguine cum bile. Licet Auice. etiam ab humoribus frigidis fieri dicat, tamen id eſt contra rationem, licet oculus quandoq; intumeſcat, & faciat abſceſſum ob materiam frigidam, tamen ea non eſt inflammatio. In hoc caſu eſſe inflammationem à ſanguine, apparet ex colore & humore redundante. Habetis colorem rubrum, & affluit materia multa calida, & acris, cum dolore, quæ ſignificant prædominium ſanguinis. Indicat etiam curatio, quia ſicut expreſſe refert, nullũ inuenit remedium magis præſentaneum huic morbo, quàm miſsionem ſanguinis, nec unquam alio remedio fœlicius curari potuit, quàm miſsione ſanguinis, ergo ſanguis peccat. An modo ſit ſimplex quæritur, an uerò permixtus cum alijs humoribus. Raro aliquis humor ſolus defluit, & ex tota tẽperatura crediderim aduſtum cum bile craſſa permixtum. Secundo, locus unde principaliter fluit materia. Domini, hic eſt punctus, ut mihi uidetur, dicam meam ſententiam. Conſtat humorem facientem morbum eſſe ſanguinem, qui non generatur niſi in hepate, & toto ambitu uenarum. Credo igitur humorẽ peccantem, uenientem ad oculos, habere ortum ab hepate, & toto ambitu uenarum, & non à capite principaliter. Et quidem uerũ eſt, non poſſe peruenire ad caput, niſi tranſeat per uenas iugulares intrinſecas ad caput, nam exteriores diſperguntur per cutim, & tantũ nutriunt muſculos, & partes exteriores capitis, ſed interiores mittunt ramos ſuos præcipue ad coniunctiuã. Reliquæ enim tunicæ habent quidẽ uenas, ſed ualde exiguas. Si igitur conſideremus anatomen, uidebimus, quòd ſi aſcendat ſanguis ab ambitu uenarũ, & ab hepate ad cõiunctiuam, neceſſariũ ſit, ut tranſeat cerebrum, & inde feratur ad oculũ. Et ita mandatur à cerebro quidem neceſſario, licet per accidens id fiat, quia cum ex ambitu uenarum materia illuc delata aggregetur, à uirtute illico tum expellitur ad partem magis debilem, & deinde rurſus ad aliam magis imbecillem, donec tandem tale membrum inueniat, quod propter debilitatem expellere nequeat, ſed recipiat neceſſario: ut de temperamentis, & de tumoribus præter naturam tradit Galenus. Cum igitur materia ad oculos expellitur, ſi ea defertur per uenas, facit ophthalmiam (nunc non diſputo de uarijs appellationibus, de quibus aliàs dixi) ſi per neruos, ſuffuſionem. Fit igitur hæc inflammatio, quia per uenas erumpit ſanguis ad partes inflammatas, ob ſanguinis multitudinem, quæ non eſt à cerebro, ſed ab hepate, & à uenis quæ multiplicant ſanguinem, qui deinde ad partes magis imbecilles defluit. Ideo ego primum fontem, unde emanat, dixerim eſſe hepar, generans multum ſanguinis. Et hoc uerum eſſe, ipſe rei euentus oſtendit. Nam per miſsionem ſanguinis ſtatim ceſſat, etiamſi non mittatur ex uenis frontis, uel uenis capitis, ſed à uenis inferioris brachij, & aliorum membrorum, quia hoc modo deriuatur ſanguis, ne ab inferioribus ad partes ſuperiores, & ad caput aſcendat, & inde ad oculum defluat. Locus igitur unde defluit materia faciens morbum, ẽſt hepar, ubi generatur, ſecundario caput, quod recipit excrementa aliorum membrorum, & deinde ad membra imbecilliora tranſmittit. Membrum recipiens manifeſtum eſt ipſa coniunctiua oculi, & palpebræ, aliæ partes non item, quia in illis non ſunt tot uenæ, nec tam grandes, ideo non fit aliqua læſio in illis, cum ſanguis per uenas ad eas non ita diffundi poſsit. Fit igitur defluxus ad oculos, quia debiliores, & ad coniunctiuam præcipue, quia illa habet plures uenas. Viæ ſunt uenæ, quæ amplæ, & ad fluxiones paratæ, propter temperaturam calidam. Et hæc ſunt illa quatuor, quæ concurrunt in omni fluxione. Ex hoc defluxu modo cauſatur inflammatio, ſed quæ eſt cauſa defluxus? cur generatur tãta multitudo ſanguinis? Hoc fit ex naturali temperatura corporis, quæ calida eſt, cuius rei manifeſta apparent ſigna. Dicit aũt Gal. temperaturas calidas, quæ non excedunt in paſsiuis, plurimum generare

ſangui-

sanguinem: ideo maxime tolerare famem, quia abundant thesauro sanguinis in uenis. Esse autem calidum, ostendit latitudo uenarum apparentium in oculis. Ergo hepar calidum est, quicquid sit de corde, nam de hoc parum hic laboro. Generatur igitur multitudo sanguinis calidioris, quia hepar calidum, & qualis est temperatura membri, talis generatur humor. Et quia calidior est sanguis, ideo eo non nutritur, sicut enim cum frigidior est sanguis, non nutritur eo corpus, sed uertitur in pinguedinem, ita ubi calidior, fit excrementum, quod natura ualidior expellit (secundo lib. de facultat. naturalibus) ad partem imbecilliorem, per reliqua membra, quadam successione, donec tandem ad partem omnium maxime debilem perueniat. Et quia uenæ amplæ sunt, paratior & facilior est defluxio. Hac ratione factum in hoc Magnifico Domino, ut ad oculos pelleretur, cum præsertim caput calidum habeat, ut patet ex nigredine pilorum, ex nigris oculis, & eminentibus. Et quoniam calidum habet hepar, & meatus amplos, & sanguis calidior, & feruens magis natura sursum uergit: ideo erysipelata ex sanguine tenuiori, uel bile admixta cum sanguine, ferè semper in facie apparent. Hic igitur sanguis subtilior ad nutrimentum non aptus, cum ad caput & partes superiores defertur, ibi colligitur, donec à uirtute fortiori expellatur à cerebro, & ex ijs partibus ad imbecilliores, ut ad oculos, qui imbecilles sunt, ut ex figura & eminentia apparet, sed quare magis ad sinistrum? Quia semper ea pars magis debilis est, quamuis & alias causas habere potest, quæ nobis ignotæ sunt. Non enim possumus omnium rerum causas inuenire, sufficit scire esse imbecillitatem aliquam, cuius ratione non resistit. Ex hoc patet, compositionem non bonam esse, ergo nec componentis debita, ac firma resistentia. Quòd ad caput humores tendunt, non tantum corporeæ & intrinsecæ ac naturales, sed etiam extrinsecæ possunt esse causæ: ut mala uictus ratio, quam ex relatione cognoscimus, ex studijs, uigilijs, coitu, & alijs quæ afficiunt oculos. Quæ quia nobis relata non sunt, non possum in medium proferre. Hæc uolui breuiter de natura morbi dicere, quia multa alia dici poterant, quæ hic necessario omittuntur. Curatio non uidetur simplex in hoc Magnifico Domino, sed mixta, cum adest inflammatio, curabimus, cum non ea adest, præseruationi studebimus. De curatione igitur pauca dixerim, quia facile curabitur, & non est ophthalmia permanens, nec uidetur morbus factus, sed fiens, & cum factus est, statim remota causa, cessat. Habet igitur expeditam rationem, scilicet missionem sanguinis, quam sibi prodesse satis expertus est. Quærit præseruationem, ne aliquid deterius, ei contingat ex hoc defluxu, quia ætate deteriora omnia, & uirtus imbecillior quotidie, posset deuenire ad suffusionem. Quomodo præseruabitur? Si fieri poterit, per remotionem causæ, ne generetur tantum humoris fluentis, ut pulcherrime docuit Auicenna 22. primi de podagra, cum retulisset quatuor causas supradictas cuiuslibet fluxionis, pulchrum uerbum Auicenna profert. Remota materia, reliqua omnia frustra erunt: neq; recipiens recipiet, neq; mandans mandabit. Si igitur prohiberi potest, ne generetur humor, optimum erit. Habebit igitur bonam uictus rationem, abstinebit à uino, & bibet aquam: cum soror eius quæ paruula eodem morbo & erysipelate, quæ ex eadem causa prouenit, laborarit, interim uerò ex quo à uino abstinet, & aquam bibit, non amplius laborat, quia feruorem generationis sanguinis, & eius redundantiæ principalem causam remouit. Si ergo fieri potest, ut abstineat ab omnibus generantibus sanguinem, maxime calidis & uaporosis, bonum. Caueat ab uino crasso, bibat tenue, aquosum, dilutum, quod quia diureticum est, diuertet etiam aliquid materiæ per urinas. In reliquis placeret aqua, sed quia timendum, ne continuus usus illius noceat uentriculo, generentur cruditates, & pituita, quæ si eleuarentur ad cerebrum: facerent suffusiones loco inflammationis, quæ longe deteriores: ideo magis expediet, ut bibat uinum aquosum, quod tenue sit, ut eo facilius penetret hypochondria, & abluat renes, nec ita adhæreat hypochondrijs, ut aqua simplex. Vtatur cibarijs non adustis, aut melancholicis, sed quæ generant sanguinem frigidiorem, qualis est ptisana hordeacea, quæ frigida est. Si hoc ordine procedat, ut semper

minimum sanguinis generetur, quantum fieri potest, bonum erit. Sed quia hoc difficile, ne homo ita uiuat, ut non generetur multum sanguinis, & ne aliquando excedat, nec ita promptum est, temperaturas alterare, occupatis præsertim circa alia negocia, ideo hæc non sufficient. Indigebit igitur continua aliqua, & familiari medicina euacuante, quæ diuertat. Et quia uapores ascendunt, faceret ut retraherentur ad oppositum. Darem igitur Hieram uel Cassiam, quæ maxime purgat sanguinem, uel utrunque compositum, quod etiam antea laudaui huic Magnifico Domino, & laudant Clarissimi Doctores. Vtatur & Rhabarbaro, quod maxime iuuabit. Inter reliqua accipias Myrobalanos Chebulos, reprimunt enim uaporea ascendentes ad cerebrum, & confortant illud. Laudarem igitur eos secundum omnem usum & exhibitionem, sed præcipue mane, & uesperi sub introitum lecti. Sed hoc quoque non sufficit, quia continue generatur & eleuatur sanguis. Ideo remedium non æquabitur causæ. Quare facienda aliqua diuersio in morbo tam longo, & causa tam potente. Sed ubi ? Galenus de missione sanguinis, & alibi dicit, renes esse medium, & ueluti horizontem, terminantem partes superiores ab inferioribus. Est autē quælibet diuersio, uel simplex, uel mixta. Si simplex, à parte opposita, & maxime distante fieri debet. Si composita, à loco medio. Si enim partim deriuare, partim auertere conamur, locum medium eligimus. Si uerò deriuare, tantum locum proximum, ubi modo hæc fieri debeant uidendum. Certum est deriuationem fieri in morbo iam facto, ut si quis laboret ophthalmia iam facta, quæ diu perdurasset, nec iam amplius fieret. In tali casu intendimus euacuare materiam, iam ad locum fluxam. Ideo deriuatione simplici utimur in loco propinquo, & post aures, uel ad collum fient cauteria optima, & laudabilia. Faciunt enim optimam deriuationem materiæ iam fluxæ. Sed cum pars materiæ iam in loco adest, pars uerò affluat, fiunt cauteria in loco medio, & circa brachia, ur bene dixit Dominus Doctor, in quibus est mixta simul auersio, & deriuatio, quia utraque indigemus, cum materia huiusmodi partim sit in loco, & continuo affluat, ideo locum medium, qui sapit naturam utriusque, eliginus. Sed si simpliciter auertere materiam ad locum fluentem uolumus, sine aliqua alia intentione, id facimus per locum oppositum, & maxime distantem. Hæc est sententia Galeni, & ipsa natura rei sic facere iubet. Hic præseruationem quærimus, ergo non factam, aut fientem ægritudinem, sed futuram curare quærimus. Ergo auersione simplici opus est, quæ à loco longinquo maxime trahit, dummodo seruetur rectitudo, & fiat κατ' ἶξιν. His igitur omnibus ita stantibus, ego, quia præseruationem simplicem quæro, & morbus nondum est factus, antequam aduentat, consulerem ut fieret diuersio, seu reuulsio à parte, maxime longinqua, seruata rectitudine, quod fiet, si ponantur cauteria in crure, quia protenditur per lineam rectam, præcipue si de sinistro oculo est metus, ut in eo crure fiat. Quia si per renes, tanquam horizontem distinguitur pars superior hominis ab inferiore, cauteria facta in crure, uel tibijs à superioribus trahent ad inferiora, & ita ad partem maxime longinquam fit diuersio. Omnino igitur uelim fieri cauteria in tibijs, secundo in brachijs seu loco medio, minime uerò circa caput, quia morbus non est factus, cui deriuatio ex propinquo debetur.

De ophthalmia

De ophthalmia, cum principio suffusionis, & ulcere in cornea.

Consilium LXXV.

HIC Magnificus uir patitur quasdam dispositiones præter naturam circa oculos, quæ quidem diligenter considerandæ sunt: quoniam partim curatu faciles sunt, partim difficiles, & nunquam curabiles uidentur. Primo est materia quædam existens intra corneam & pupillam, ratione cuius uidet quasi per nebulam interpositam. Secundo, in cornea dextri oculi est album quoddam tendens uersus pupillam, non attingens tamen, quod etiam in sinistro oculo uidetur exoriri. Tertio, in coniunctiua manifestam habet inflammationem, ut ex rubedine apparet. Horum trium ratione, consilium petit. Sed cum ijs alia quædam habet coniuncta, quòd per interualla quædam patitur, non quidem dolorem capitis, sed strictúram cum grauitate circa frontem: præterea sibilum perpetuum circa aurem sinistram. De his secundario conqueritur, at præcipue de oculis: de his principaliter uidendum, quia partim morbi sunt, partim symptomata, de quibus quæritur. Nebula interposita est morbus in compositione: inflammatio est etiam morbus. Album uero in cornea, an morbus uel symptoma sit, uidebimus inferius. Constrictio capitis, & tinnitus aurium, symptomata sunt. Sed quia neutrum curari potest sine suarum causarum cognitione, cum natura cuiusque rei per causas suas intrinsecas & extrinsecas cognoscatur, prius ergo causæ inquirendæ sunt. Cum itaque primo caput calefactum sit, deinde dolor frontis subsequutus sit, & ultimo morbi oculorum, non dubitandum uidetur, an oculi prius affecti fuerint, an uero caput occasionem dederit. Quia manifeste apparet caput occasionem dedisse, ideo eius dispositio inquirenda, & uidendum quænam causæ fuerint. Id uero ex dispositione naturali, & extrinsecus occurrentibus cognoscemus. De dispositionibus intrinsecis audio quo ad caput, semper habuisse operationes capitis secundum naturam, unde non scio quomodo posset esse dispositio in capite, quæ dederit occasionem morbo. Consueuit quandoque expuere, & per nares emittere excrementa, unde in capite humiditas conijcitur à quibusdam. Et hoc unum dixerim uerum perpetuò esse, quòd caput humidum semper est excrementosum, & redundat per nares ac os. Sed ex hoc non sequitur oppositum, ut si caput humidum necessario, ubi plurima excrementa: est fallacia consequentis, quia hæc ab alijs causis fieri possunt, à uaporibus scilicet ascendentibus & replentibus caput, ut fiat seipso humidius, unde plurimum excernitur. Idem de somno, quòd qui humidi cerebri sunt, multum dormiunt: non tamen ualet oppositum, quòd etiam sicci cerebri naturaliter, plurimum dormiunt interdum, propter plurimos uapores humidos ascendentes, ex quibus interdum etiam subeth contingit. Idem de colore circa faciem: frequenter rubicundus color, barba & capilli rubri, & tamen non est calidum caput: quia signa communia sunt hepatis calidi, generantis sanguinem calidum, qui diffunditur per omnes partes, & nutrit eas, & præstat eundem usum cuti, capiti, & fronti, quem reliquis partibus. Vnde signa hæc communia sunt, nec fidem faciunt, nisi reliqua adiuuent, quæ propriæ sunt operationes, uidelicet intrinsecæ quæ nunquam fallunt. Qui ergo rectè imaginatur & memoratur, habet tenuitatem & siccitatem substantiæ cerebri: quoniam humiditas obtundit, siccitas acuit. Qui caput humidum habent, nunquam sunt ingenio perspicaci, nec memoria bona pollent. Ideo dicebat Heraclitus, Spiritus siccus anima prudentissima. Is Magnificus uir, quia est ingenij perspicacis, ideo est operationum intrinsecarum cerebri optimarum: nam optime de omni re discurrit, quamuis literas non habeat. In extrinsecis etiam quo ad motum, agilis est. Præterea quia oculi à membranis cerebri oriuntur, & sunt signum complexionis, uideo oculos paruos, & non magnos secundum

proportionem capitis, prorsus introrsum recedentes: unde crediderim cerebrum in propria natura siccius esse. Quo ad caliditatem, an calidum uel frigidum cum siccitate? Ex quo cor & hepar ponimus calidissima, sanguis feruidus & spiritus calidi generantur, propter quos præcipue cerebrum frigidum generatum esse ait Aristoteles, ut temperet & refrænet caliditatem spirituum, quo faciant officium suum. Necesse est igitur, ut si quando cerebrum calidum cum hepate & corde concurrat, mores feri fiant, & ut ij homines habeant mores tyrannicos ob caliditatem membrorum & spirituum. Hic uir est mitissimi ingenij, nec mores tyrannicos habet, ideo magis iudico quòd cerebrum cum colore faciei & barba rubra, quæ ab hepate habet, sit temperaturæ siccæ & frigidæ, & ideo magis passibile à quacunque causa extrinseca: quia frigidum diminuit omnes actiones. Video igitur tali capite existente, quomodo facile catarrhum sit passus per os & nares: quia quicunque uapores ascendentes non possunt difflari & concoqui, facile uertuntur in catarrhum: & proinde facile passus est catarrhum, quia facile recipiunt tales temperaturæ, nec possunt concoquere: sicut & senes frigidi & sicci tatione ætatis redundant catarrho propter uapores. Quòd autem plurimi uapores ascendant in hoc magnifico uiro, clarum est, quoniam cor & hepar calidum habet, sanguis & spiritus calidi generantur: unde plurimi uapores ascendunt, & caput facile repletur, ex quà repletione uaria oriuntur symptomata. Sed aliud est non præter rationem, quòd scilicet ubi hepar calidum, uentriculus fit frigidior seipso, & non ita concoquit, propter deperditionem pinguedinis: unde ratione uentriculi uapores pituitosi ascendunt. Et quòd hoc sit uerum, inde patet, quòd aqua aliquando descendebat ad oculos, quæ humida erat & frigida, quæ proculdubio ex uaporibus pituitosis ortum habuit. Ex hoc ergo ascensu uaporum, existente ipsa dispositione cerebri apta, factum est ut pateretur descensum catarrhi sine aliquo grauiori affectu. Successit postea ætas, exercitium, ambulatio in Sole. Et sicut gutta cauat lapidem non bis, sed sæpe cadendo: nec dici potest, quòd prima, uel secunda, uel ultima, uel penultima, sed ipsa continuatio id facit: ita symptomata paulatim succedente tempore, & redduntur grauiora, & magis manifesta. Præterea delectatus est equitatione, uenatione, liberrime uixit, sine delectu ciborum, unde aggregata materia in corpore, & attracti humores ad caput, & repleto capite, principio leuius infestari cœpit: quoniam principio calefieri tantum cœpit caput, quem calorem neglexit. Successit grauitas circa frontem, & uidebatur illi ac si quis stringeret, quia humores decumbebant circa radices oculorum, & membranas ad basim cerebri, quæ corrugabantur, & faciebant constrictionem apertam ad radices oculorum. Cum hæc quoque non curaret, & in eadem ratione uictus perseueraret, successit inflammatio, & reliqua tandem. Primo inflammatio, quæ ophthalmia dicitur: quia dominium est uaporum calidorum ascendentium, & ideo incœpit cum lachryma, quæ salsa erat. Cum deinde ingrauesceret morbus, consuluit medicum, nam adiungebatur aliud malum in utroque oculo: apparebat nebula, ut omtino quasi per telam intermediam uideret: quia paulatim ingrauescebat morbus, ortus ex causa sanguinea. Sed cum sanguis quotidie magis magisque adureretur, uapores etiam magis biliosi ascendebant, causa etiam biliosa reddita est ipsius morbi, ideo sordes cœperunt apparere in oculis. Successit ergo nebula, quæ suffusio est, seu descensus aquæ, ut uocat Auicenna: quia aqua descendit inter pupillam & corneam, & ita occupat, ut radij uisorij uel uisibiles non possint exire, uel saltem spiritus uisibiles ad eum penetrare. Hæc aqua aliquando crassior, aliquando subtilior est, & diuersorum colorum, prout purior est uel impurior. Mihi uisa est non esse alba nec cærulea, sed ad cineritium subobscurum colorem accedere, quæ omnium deterrima, uix unquam curam recipit, imò ne per manualem quidem operam remoueri potest, uidetur omnium maxime detestabilis. Quod mirandum est, licet adhuc esset in principio: quia dum sex menses præterierint, suffusio incurabilis est, ut dicit Galenus, & Auicenna confirmat. Hic nunc annum integrum patitur, & eo minus curabilis est: imò Auicenna aliud dicit, quòd cum muscæ tantum per sex menses apparent, incurabilis est. Est præter

hoc

hoc aliud, materia scilicet alba in oculo dextro, quæ ut plurimum subsequitur ophthalmiam, & incussit multis difficultatem in perquirendo, quid esse possit: quia ipsæ tunicæ ita ambiunt oculum, ut sint continuæ, & nihil possit penetrare sine solutione continui. Hic facta penetratio est, ergo solutio continui, & forte ulcus: perseuerante enim ophthalmia, fit arrosio. Et ita in oculo tres morbi sunt in hoc Magnifico uiro, suffusio, ophthalmia, & ulcus: & sunt morbi in compositione, & solutione continui. Hæc ergo sufficiant de his tribus morbis, & qui sint curabiles, & qui nõ. Nam ophthalmia, & album in cornea, facile curabitur, siue ex uulnere, siue ex resudatione sit: suffusionem incurabilem credo. Si quis tamen etiam eam possibilem curatu contendat, tunc non litigare uolo, dummodo constet non uenire eum affectum essentialiter à cerebro. Quibus ita se habentibus, satis constat iam quid de prognostico sentiam. Nebulam credo difficilem curatu, præseruari tamen poterit ad plurimos annos, sicut multos noui, curatum autem scio neminem. Quibus autem remedijs curandus? Dicit Hippoc. & affirmat Galenus, sæpe ex curatione facta indicari nobis curationem ueram, & naturam morbi. Medicus quidam euacuauit illũ, & fœlicissime successit, ita ut remota ophthalmia melius uideat. Ideo præterquàm quòd secundum rationem euacuandum esse uidemus, fiunt enim hi morbi propter uapores ab ambitu corporis ad caput ascendentes, sumpta occasione ab ipso cerebro: unde per essentiam ibi esse dicere possumus, non quòd ibi sit primogenio affectu, sed quia successu temporis facta sit aliqua impressio in ipsa substantia membri. In curatione igitur credo euacuationem necessariam, & erit necessarium etiam ut continua euacuatione præseruetur, ne repleatur. Primo ergo euacuandum, quod repletum est: Euacuatio autem multiplex est, ut dicit Galenus de phleboromia contra Erasistratum, qui disputabat non esse necessariam euacuationem, quia sola inedia euacuare possimus ad quem uelimus gradum. Respondet Galenus, uerum esse, sed quia sæpe contingunt morbi, in quibus statim euacuandum, ut dum tu expectares euacuationem per inediam, moreretur æger: ideo concludit necessariam phlebotomiam & purgationem. Hic morbus dat inducias maximas. Si igitur utatur inedia, id est, parsimonia ciborum & delectu, iuuabitur, maxime autem in tempore purgationum: quia si ita uti continuo uellet, extenuaretur. Purgetur item, & mittatur sanguis, id enim refrigerabit hepar & euacuabit: poterit autem fieri missio sanguinis à mediana uel basilica. Si hæmorrhoides prouocentur, fiet diuersio cum euacuatione, quæ futura est usui. Euacuetur autem cum educentibus bilem & pituitam: & ideo conueniunt pilulæ cochiæ, aggregatiuæ, & confectio hamech. Tandem utatur electuario facto ex succo euphragiæ, rosarum, & fœniculi, & cum saccharo fiat electuarium, quo utatur quotidie. Vtatur etiam aliquando myrobalanis chebulis, nam inhibent ascensum uaporum. Circa oculos utatur collyrijs nostris, quæ conseruant oculos, abstergunt sine exiccatione. Credo cauteria in cruribus, quo ad causam antecedentem, conferre plurimum: sed quo ad morbum factum, non curabitur ex ijs. Erit operæpretium localibus eum remouere, inde poterunt applicari sanguisugæ, & lauari caput cum decocto camomillæ, maluæ, & rosarum. Temporibus intermedijs laudo usum cassiæ frequentem, adiuncta hiera. Auribus uero instillet oleum amygdalarum amararum, quod quidem non mediocriter profuturum credo. Modus autem euacuationis in periculo suffusionis, talis erit. Principio

℞. Floris cassiæ ℥ 10.
Specierum hieræ simp. ℥ 2.
Cum saccharo fiat bolus. Postea

℞. Succi rosarum puri & recentis
Verbenæ
Fœniculi
Chelidoniæ
Maioranæ ana ℥ 5

Purificentur

Purificentur ſucci, deinde ſyrupizentur cum ſaccharo. Deinde

℞. Huius ſyrupi ℥ 2.
Aquæ euphragiæ
Fœniculi ana ℥ 2.

Miſce pro uno, & ſic pro alijs, donec conſumpſerit totam deſcriptionem ſupraſcripti ſyrupi. Interim toto illo tempore dum accipit ſyrupos, conſulo ut habeat beneficium alui, & ſi deficiet, utatur clyſteribus communibus. Sumptis ſyrupis, ſumat infraſcriptum pharmacum cum cuſtodia:

℞. Floris caſsiæ ℥ 1.
Trochiſcorum alhandal gr. 8.
Agarici præparati ʒ 2.

Cum ſaccharo fiat bolus. Laudo etiam quòd dum accipit ſyrupos, habeat puerum uel puellam ſeptem uel octo annorum, quæ uel qui mane ieiuno ſtomacho maſticet roſam unam recentem, & ſubito poſt maſticationem ſimiliter lambat oculos. Poſt hæc ad purgationem capitis ac ad localia deueniet. Habeat optimam rationem uictus. Caueat lacticinia, paſtilia, piſces. Vinum clarum, pauciferum, album, dilutum cum aqua, in qua decoctum ſit fœniculum, bibat. Sumat præterea interdum de hoc electuario:

℞. Nucis muſcatæ
Macis
Cinnamomi ana ʒ 1.
Garyophyllorum ℈ 2.
Sem. aniſi ʒ 4.
Thymi ʒ 1.
Sacchari roſati optimi ex roſis rubris ℥ 6.
Muſci
Ambræ ana gr. 2.

Cum modico iuleb fiat mixtura.

De ophthalmia, & ulcere in cornea.

Conſilium LXXVI.

DVO ſunt in oculo huius iuuenis morbi. Primus eſt ophthalmia, quæ facile uidetur, utinam ſecundus tam facile cognoſci poſſet. Eſt autem ophthalmia inflammatio coniunctiuæ, quæ cum incipit, ταράξις, id eſt conturbatio à noſtris dicitur. Cum ad coniunctiuam accedit, ophthalmia uocatur, & mutat nomen, quia complicatur ægritudo. Iam quartus eſt menſis, ex quo patitur, non tamen perpetuo affligitur, ſed per interualla accedit, & recedit, ut Gal. 2. de diff. febr. de acceſsionibus febrium enarrat, quia materia aggregata per interualla, fluit ad oculum, non continuo. Ad defluxum autem, ut ſemper fieri ſolet, ſequitur dolor, quia inflammatio eſt in membro ſenſibili, & tenſio & renitentia, ut Gal. refert. Eſt autem hic materia calida, alioqui non eſſet inflammatio, cum in hoc differat inflammatio à reliquis tumoribus. Duplex eſt autem genus materiæ calidæ, ſanguis & bilis, utrum ab altero uel ab utroq;? Probabile eſt ab utroq; fieri, quòd enim ſit ſanguis, ex calore moderato, apparet etiam rubedo manifeſta: quòd bilis ex mordicatione continua, & punctura in oculo. Igitur inflammatio cum dolore à ſanguine & bile permixta. Neq; ſine ratione, quia maximum ſymbolum, cum totius temperatura & ratione uiuendi præterita. Nam ex habitu corporis calidæ eſt temperaturæ, in qua dominatur bilis, & eſt coloris, quem in Menelao depingit Homerus, ξανθὸς, fului, rubeſcentis, qui bilem indicat abundare. Quia cum palidior color, ὤχρος, ſeu citrinus dicitur, non

tur, non est naturalis bilis indicium: sed propter admixtionem aqueæ substantiæ: inde plerunque tales habent pilos ruffos, qui consequuntur caliditatem, & propter adustionem sæpe redduntur melancholici. Est igitur calidissimæ temperaturæ, unde plurimũ bilis generatur, & sanguis plurimus, sed biliosus, & talia corpora ubi in ocio degunt, & frigidis cibis utuntur, pinguescunt, & bene nutriuntur. Et cum proprium sit calidorum humorum, ascendere in caput, uidetur naturalem dispositionem habere non tantum ad inflammationem oculorum, sed ad dolores capitis & ad omnes repletiones, ut Gal. 3. de locis affectis testatur, qui calidum iecur habent sunt omni repletioni capitis obnoxij, ratione cuius subijcitur dispositionibus, quas patitur. Sed præterea habuit rationes extrinsecas omnes. Incidit in Empiricum pessimum, qui decoctum ligni in uino potentissimo exhibuit, cum admixtis medicamentis, ut solent pessimi homines, cum Scammonio & Colocynthide, quæ uenena sunt. Eius signum est, quòd ex illa decoctione plurimum egerebat. Vnde suspicandum, non tantum hepar calefactum ob potionem ligni, & uini, sed etiam exiccatum, propter medicamenta purgantia. Accesserunt negotia mercatoria importunissima. Equitauit enim, & ambulauit in regionibus calidis, usus uinis potentissimis, passus aërem feruentem, sub quo caput maxime patitur, ut ferè impossibile fuerit hominem defendi ab his ægritudinibus, unde non mirũ incurrisse in ophthalmiam. Hæc igitur quantum ad ophthalmiã, quoniam manifeste in oculo ex uisu deprehenditur, & etiam de caussa doloris oculi ex inflammatione, quia coniunctiua membrum sensibile natura est, & materia, & agens, ut postea melius dicetur. Habemus etiam caussas inflammationis extrinsecas. Atque ita quantũ ad rationem, & essentiam morbi satis dictum est. Quoad alium morbum, qui cognitu & curatu difficilimus est, qui fusio sit aquæ crassæ, quæ obsidet uueam, estque inter albugineũ humorem, & corneam: uidemus, quod non mutatur extra, color oculi, neque substantia: nisi circa pupillã, alba uel cærulea macula apparet: ideo ne suspicari quidẽ debemus adesse suffusionem. Dictũ est à Doctore, quòd sit suspicio de albugineo humore, descendente propter humorem aliquem defluentem à capite: in hoc multam difficultatem habeo, quòd hic humor non pituitosus simplex, non albus est, sed cæruleus. Verũ de hoc non curamus, siue simplex sit, siue non, hoc mihi difficile uidetur, quomodo per humorem crystallinum & albugineum perueniat ad corneam humor, & ibi figatur sine ulcere. Si læsus albugineus humor esset, non uideret quicquam hic uir, quia si modica aqua in pupillã incidit, impedit, ne uideat, quid faciat hic tam crassus humor in albugineo qui plurimum confert ad uisionem? Refert autem, quòd dum aperit oculum, uideatur exire aliquid, quod uelit uidere: sed quasi ab aliquo exteriori impediri, ne uideatur: & quòd cornea tunica est crassior, & habet quatuor cortices: cum etiam uideamus aliquid sicut intra pupillam, idque sit quasi in superficie. Vnde dicam meam sententiã, semper remittendo me meliori iudicio. Credo non esse læsionem in interiori aliqua parte, sed quòd crystallinus & albugineus, illæsi sint, & interiores tunicæ sine nocumento: sed quia ophthalmia quinque menses durauit, cum humore acri, & erodente, credo factam esse erosionẽ, & quòd materia deuenerit ad confinia corneæ, quia quandoque tam magnam habuit, ut occuparet corneam, quę alioqui apta ad id est. Materia itaque fecit erosionem, & secutũ est ulcus in corticibus tunicæ, id quod à signis habeo. Optime refert Auicenna, qui diligentissimus est in recensendis differentijs morborum oculi, quatuor genera ulcerum circa corneam existentiũ, prout quatuor sunt cortices, & cum in primo, & secundo cortice fit, dicit apparere colorem album, tendentem ad fuscedinem, & ideo fumũ appellat, quia habet colorem fumi, est enim album in nigro. Si in ultimis corticibus ulcus est profundius, non est albedo in tota cornea, sed uel sunt granula, uel riuuli. Quia igitur in primis corticibus, tota cornea alba erat in hoc iuuene, inde dicatur potius ulcus in his partibus, quàm alius morbus. Hinc est, quòd, cum aperit oculũ, lux uidetur penetrare, non tamen deprehenditur obiectum nisi obscurissime. Quia ulcus est, probabile erit adesse materiam, quod quidem & color indicat, à quo penetrat aliquid ad interiores partes. Hæc igitur caussa est non in aliquo intrinseco cortice, sed extrinseco:

extrinseco: ulcus factum est in cornea, ab ophthalmia penetrante, & perforante corneam. Et ita duos morbos habet in eo oculo, ipsam inflammationem, seu opthalmiam, & ulcus existens in cornea, factum ab eadem materia erodente tunicam corneam. Quod ad oculum dextrum, in quo suspicio est, ne superueniat aliquid, non uideo ophthalmiam notabilem, non est color uiolatus coniunctiuæ, neque in cornea, aut pupilla quicquam uideo coloris extranei. Est tamen uerendum propter tres rationes, ne aliquid aliud superueniat. Primo, quia caput multum repletum est. Deinde habet omnes dispositiones ad id, ut repleatur: ex quo facile postea materia potest descendere ad oculum, postremo etiam alia ratione, cum materia descendat ad alterum oculum, & sit quædam approximatio, saltem neruorum, quando materia peruenit ad punctum medium, facile ad utrunque oculum defluere potest in quocunque morbo oculorum: ideo raro sunt immunes ab alterius oculi læsione, qui in uno laborant. Est præterea alia ratio in procatarcticis. Habet motum perpetuum, scribit, laborat, exercet mercaturam, unde deteritur spiritus, & est periculum, ne alter etiam oculus continua agitatione lædatur. Hæ sunt omnes affectiones oculorum, & caussæ doloris capitis: & ex his consequenter apparet, quæ sit caussa doloris, & caloris renum, uidelicet propter humores calidos, & urinam calidiorem, deuenientem ad renes, quod & urinæ ostendunt, quæ rubeæ sunt, sicut & sanguis, ad croceum colorem accedentes, & habent spumam propter cruditatem uentriculi. Quia alioqui qui habent caliditatem hepatis, ferè semper successu temporis efficiuntur uentriculi frigidioris, ut sæpe à me dictum est. Et ideo affecto uentriculo, generatur plurima pituita, & fiunt spumæ in urina. Et hæ sunt caussæ omnium symptomatum, & morborum, de quibus conqueritur hic iuuenis. De Prognostico facile apparet, quid dicendum sit. Oculus sinister, quoad ophthalmiam, posset curari facile & ulcus si uellet, sed credo difficile hoc fore, ex parte ipsius, quod non admittit curam, quia multa requiruntur ad eam, & longo tempore opus est. Ipse autem occupatus est in mercatura, non obedit Medicis, & in hoc credo præcipuam difficultatem esse, si uellet obedire, posset curari. Nam uidi, qui fœdiora & maiora habebant mala, & tamen sunt curati. Oportet autem ut sit diligentissimus, quia periculum est de amissione oculi, dum longo tempore imbecillitas deueniret ad interiora, & substantia crystallini redderetur obscurior, & siccior, propter continuum dolorem. Si ipse uelit, ut fiat cura, nemini dubium est ophthalmiam, & ulcus & dispositiones in oculis pendere à caussis extrinsecis, & intrinsecis. Quoad extrinsecas caussas, & rationem uictus, oportet illum intendere, ut bene se gerat in toto tempore curationis. Intrinsecæ caussæ sunt calor hepatis, & cruditates generatæ ex dispositione uentriculi & capitis, quæ remouendæ sunt. Non dubium, quin ab euacuatione incipiendum materiæ enarratæ. Id duplici uia fieri potest, missione sanguinis, & pharmacia. Missionem sanguinis repeterem, etsi ante facta est. Illa enim missio sanguinis, quæ nocet oculis, est, quæ fit superflue, & sine necessitate, & ubi sanguis non est mordax, aut calidus. Et Galenus etiam in ophthalmia usque ad deliquium animi mittit sanguinem, & curauit hominem, & sæpe phlebotomia curat ophthalmiam, & meri potio, ut inquit Hipp. Velim igitur fieri à uena, uel communi, uel basilica ad ℥ 8. aut 10. lenita prius aluo, ut fieri solet. Postmodum euacuatio fiat datis ante syrupis concoquentibus materiam biliosam, & pituitosam, ut iidem humores euacuarentur, cum medicamentis iam notis. Factis euacuationibus corporis sufficientibus, ad caput ascenderem, quod particulariter euacuari potest per caputpurgia, apophlegmatismos, gargarismata & lotiones capitis, quæ difflabunt, & discutient, quę omnia fieri possunt. Sed (ut sæpe dixi) in morbis oculorum non tentarem errhina propter affinitatē narium cum oculis, & uehementem motū capitis, qui sequitur exhibitionem eorum, & ita consentit totum corpus. Circa lotiones, ordinarem duplicia, confortatiua, & euacuantia. Non omitterem decoctum Camomillæ, liliorum alborum, & Maluæ: difflant enim, & concoquunt materiam, sunt commoda, & temperata caliditate. Imò si fierent balnea aquæ dulcis, pro toto corpore, in quibus eædem herbæ decoctæ essent, optime conuenirent: mitigarent humores, & difflarent

materias

materias. Quod ad alterationem membrorum, balneum Veronense proposuerim, quo nihil est præstantius in caliditate renum ab hepatis intemperie, unde uapores ascendunt ad caput, ideo præstantissimũ est suo tempore: & erit id adhibendum, ubi fuerit exquisite euacuatus. De capite, an cum re infrigidante alterandum? Dubitarem de eo: non propter infrigidationem, sed constipationem & clausionem meatuum, quæ impediret euentationem, unde plures humores cumulantur. Rectum tamen esset, si adderentur Violæ lotioni, & inungatur caput oleo uiolaceo, quod mitem habet refrigerationem cum humiditate, & idem oleum intra aures positum: quod in alteratione capitis, tam calida, quàm frigida, aliqui in aures ponunt. Circa ophthalmiam, quoad oculos, nihil præstantius est, quàm ut decoquatur Fœnumgræcum, & radix Altheę cum rosis, quæ addent uires, & corroborabunt membra, quod maxime faciendum in membro, ad quod fit defluxus: & præter id etiam, rosæ sua leni astrictione adiuuant ad penetrationem, ut Gal. docet in lib. de simpl. medic. Imò si decoquerentur hæc tria, ut fierent mucilagines, inq; eo dissolueretur Tutia, collyrium esset pro ophthalmia & dolore oculi præstantissimum, quia sedat dolorem, & concoquit materiam residuam, & abstergit sine mordicatione. Haberem utrunq; decoctum pro fomentatione, & mucilagines pro collyrio, & ulcere suo tempore. Quoad ulcus, nihil præstantius quàm Tutia optime lota, ita ut non habeat aliquam mordicationem, applicata uel ut unguentum, uel collyrium, uel pulueris modo. Et credo, quòd Tutia non applicari debeat in alijs oculorum morbis, quàm in ulceribus. Exiccat enim sine mordicatione, abstergit, & inter omnia medicamenta metallica tutissimum est. Fit ex ijsdem aliud collyrium, ex Fœnugræco & Aloë lota, sed Tutia est melior. Vnũ etiam aliud est, quod referam propter scholares, quia ualde antiquum est, & uidetur expertissimum & rarum. Accipitur substantia, quæ in ouis est recentibus alba pręter uitellũ ex 20. uel 25. uis, & ponitur in uase stanneo, uel plumbeo ad solem, donec exiccetur, postea contunditur cum saccharo candi rosato, quantũ potest contundi. Exiccat hoc quoq; sine erosione, & plurimum adiuuat. Ad alterum oculum conseruandum, credo, quòd cum locali tantũ tutius possimus procedere, quando euacuatũ fuerit corpus: & curabitur oculus extrinsecis istis, quæ rectius adhibentur, quàm astringentia aut reprimentia, quia omnia talia refrigerant uel calefaciunt. Quantũ ad cauteria diuertentia, laudo ea. Sed si hepar, sicut dixi, est caussa, quæ fouet repletionem capitis, tutissima erunt cauteria in crure; quæ etiam facilius fluerent: quia mercator est negociosus, & plus euacuabunt, quia in hepate initiũ est, quàm si fierent in brachijs, cum sit diuersio directa. Si uero in capite læsio, & ab eo immediate uellemus euacuare, melius fortasse in brachio: sed minor est in capite impressio. Et si caueatur ne hepar, & uentriculus mittant uapores ad caput, rectissime fiet: quia materiam, quæ ad oculum fluit, aliter nullo modo diuertere poterimus.

Ad ophtalmiam in sene.
Consilium LXXVII.

℞. Verbenæ
Rutæ
Chelidoniæ
Rosarum
Eufragiæ
Fœniculi
Betonicæ
Saluiæ ana M. 8.

Contundantur & ponantur in balneo Mariæ per H. 24. postea distillentur per alembicum uitreum & seruetur aqua, quæ purificetur in sole per totum Mensem, ita tamen ut non permittatur in Aëre noctis. Eidem pro purgatione in uere ℞. Floris casiæ ℥ 10. Specierum Hieræ ℥ 2.

℞. Succi Rosarum
Verbenæ
Fœniculi
Rutæ ana ℥ 6.
Syrupizentur cum saccaro purificato antea. Postea
℞. Huius syrupi ℥ 2.
Decocti infra scripti ℥ 4.
Misce pro uno sic pro alijs ℞. Foliorum rosarum ℥ 3. Seminis fœniculi, chelidoniæ ana ℥ 2. rutæ ℥ 1. decoquantur in lib. 3. aquæ eufragiæ donec remaneat una. Nihil exterius applicari uoluit nisi si Saluiæ aqua abluere uelit, nulla re alia.

De leui suffusione oculi dextri.

Consilium LXXVIII.

CASUM enarrabat Frisimelica. Aguntur aliquot menses, quòd degit in aëre frigido & subtili, ubi erant uenti, & exposuit se aëri nocturno, deliquit in cibo, & potu, comedens ostrea, & dulce uinũ bibens, incidit inde in dolorem oculorum, á quo euasit primo, sed iterũ incidens, uocauit Medicum, qui exhibuit Casiam, pillulas lucis, & uentosas, nunc patitur diminutionem uisus, ut obscure uideat obiecta, etiam in debita distantia admota, & diminute in longum. Et est oculus solus, qui patitur, reliquum corpus uidetur sanum. Oculus patitur uisionem diminutam, & obscuram, & adest humor, ut etiam sit mala temperies cum materia.

MONTANVS. Ex quo constat Magnif. Dominum habere circa oculum dextrum, & in pupilla obscuritatem, quæ á nobis uidetur, & ab ipso melius percipitur, cum aliquid uult intueri, uidet enim quasi per nebulam interpositam, & postea ex quacunq; leui occasione, & delicto in cibo & potu, & rebus cæteris non naturalibus exacerbatur, fitq; nebula densior, & dolet oculus, & inflammatur: ideo duo consideranda. Nebula, quæ est perpetua, & impedit uisum, secundo, imbecillitas magna in oculi substantia, ut ex quacunq; leui caussa doleat. Hęc suas caussas habet, quia nihil fit sine caussa. Porrò caussarum quædam sunt coniunctæ, ut materia & forma, quædam præcedentes, quædam procatarcticæ, quæ extrinsecus occurrunt, omnes debemus considerare, & inquirere, si recte uolumus curare. Antecedentes, & coniunctæ indicant curationem. Procatarcticæ nos docent de essentia & conseruatione. Caussa proxima & coniunctá est materia, quæ continetur in oculo, seu parte oculi, qualis pupilla est: eaq; materia iam fluxa est, quæ hæret semper in oculo. Hæc iam proxima caussa efficiens materialiter, & formaliter huius symptomatis. Sed an calida uel frigida: Credo frigidam, quia primo ignaua in motu semper permanet, si enim esset calida, moueretur, & excitaret dolorem, quem hic non sentit, item quia corrumpit actionem, facit materiam uidere uolantem, & alia. Hic non corrupte uidet, sed per nebulam, & semper eodem modo. Et quia duo humores frigidi, potius pituitam existimo, quàm melancholiam, etsi á melancholia etiam fieri soleat, & maxime nigra. Hęc affectio á pituita est, quæ habuit suas caussas, etsi nunc non habeat, tamen in principio habuit, & souetur etiam nunc, ut audiuimus ex relatu. Augetur enim secundũ uarium modum uiuendi, quod est signũ, quod præter morbum iam factũ adhuc augetur humor, qui obstruit, ne posit spiritus transire. Siue enim extramittendo, siue interius recipiendo fiat uisio, non poterit uel diffundi spiritus, uel recipi species, propter humorem in pupilla, uel tunica contentum. Vnde autem proueniat, an á tunica, an á uentriculo, quæritur. Crediderim primogenio affectu á uentriculo, quia nunquam augetur, aut dolet, aut inflammatur, nisi pręcedenti excesseris in ratione uictus, & factæ sint cruditates. Ita prius uentriculus

transmittit uapores ad caput, & caput postea ad membrum affectum. Sed etiam quia in altero oculorum tantum quod etiam Galenus notat in signis, an sit à capite, uel uentriculo, dicens, cum à capite in altero tantum oculo est affectus, cum à uentriculo in utroq;. Ideo crediderim esse quidem à uentriculo, sed affectum etiam caput detrudere ad partem imbecilliorē. Loca igitur mandantia, uentriculus principaliter, & caput est. Materia frigida, & humida, eadem quæ fecit morbum, illa est etiam quæ fouet. Caussæ procatarcticæ extrinsecæ ex aëre nocturno, & Borea frigidissimo. Audiuit caussas in loco aperto, ubi fenestræ præcipue uersus Boream, in quo semper flabant frigidissimi uenti. Et Boreas duo facit, exprimit materiam à cerebro & partibus superioribus ad inferiores, tanquam manus deducit propter frigiditatem. Secundo, constringit poros, nec permittit difflationem, & ita aggregatur materia. Insuper etiam nocet, quia refrigeratione crudiores reddit omnes humores, & refrigerat cerebrum, ne possit concoquere alimentum. Descendit autem materia ad oculum dextrum, quia præcipue expositus fuit, & magis læsus, quàm sinister ab eodem uento. Hæ sunt caussæ coniunctæ, antecedentes, & procatarcticæ. An modo intrinsecæ caussæ conueniant, ut cerebrum humidum, & frigidum, & uentriculus generet multam pituitam, sit dictum conditionaliter? Non sum conuersatus cum Mag. Domino, nec ex proprijs signis certo dicere possum. His caussis morbi præpositis, de gradu obstructionis in oculo modo, is leuis est & initium suffusionis, seu principium cataractæ debile, sed non principium tale, quod ad suffusionem facile deducere possit nisi per sex menses relinquatur, ut dicit Auicenna & Gal. Ideo diligenter succurrat, & caueat, quia non dexter tantum oculus pateretur, sed periculum foret, ne communicaret sinistro. Quid igitur faciendum ad præcauendum? Sumus in hyeme, & non possumus discutientibus & auertentibus uti, & uix credo posse tolli morbum iam factum, sed ad materiam iam eleuatam, & morbum futurum debemus attendere, & facere, ne augeatur humor, & ne cunctetur, quia postea nihil possemus agere. Primo igitur teneat exquisitum uictum, caueat ab aëre, didicit suo periculo, quantum noceat sanis, quanto plus nocebit ægris, caueat ab aëre nocturno, à Borea, & à frigiditate capitis, sit recta ratio uictus, uitet etiam euaporantia ad caput, lacticinia, legumina, & pisces, & maxime barbones, & cancros, qui à proprietate nocent oculis. Omnes pisces Venetijs capti præcipue nocent. A uino dulci, & reliquis euaporantibus caueat. Laudarem, ut haberet lenem aluum, & semper haberet aliquid, quod diuerteret materias ad oppositum, quo nihil erit præstantius. Ideo per totam hyemem euacuarem continuo humorem, & uapores genitos ad oppositum diuerterem. Pillulæ de Hiera optimæ sunt, quas Gal. prædicat, aut etiam ex sex rebus, accipiet bis in septimana, uel ad minus semel. Circa oculum, pro morbo iam facto, tantum aliquid adhiberem, quod concoqueret sine astrictione. Laudarem collyrium, quo sæpe utor, ex Fænugræco, & radice Althææ mundatis, quæ decoquerem in aqua, & in expressionem ponerem Aloēn ad consistentiam mellis, & hoc utor ad principium suffusionis, concoquit materiam, alterat refrigerando, & difflat per halitum, & non attrahit, imò confortat propter astrictionem Aloës, & exiccat præparatum opportune: propter Althæam & Fœnugræcum, etiam mollificat, si diligentur conficiatur sine puluere, & fumo. Si dolebit, signum erit non bene factum esse, quia cum bene fit, non dolet. In reliquis nihil agerem, quia hæc præseruabunt, & ex parte etiam curabunt. Ad curam postea integram, expectarem uer, quia enim uideo morbum non crescere, nisi fiant excessus, forte his curabitur. Si uero augeatur morbus, in uere leniter aluo purgata sanguinem mitterem, post corpus exquisite purgarem, & ultimo diuersiones facerem per cauteria. His certe curabitur, siquidem uelit.

De suffusione perfecta, an sit deponenda, pro Iuuene quodam.

Consilium LXXIX.

LARISS. DOCTOR, VT PER COMPENDIA quoque procedam, proponuntur nobis duo, utrum in Nobiliss. Iuuene possit deponi suffusio, deinde si debeat deponi, quo tempore id fieri possit, & utrum secutura sit aliqua ex eo noxa. Ad primum: nemini dubium est, cum habere caput ualde imbecille, oculo esse commodo ad recipiendos uapores, & repletionem à toto corpore. His suppositis, utrum debeat deponi suffusio, quia obijcitur primo, quòd non deponenda, quia oculus sit diminutus, & debilis, propter continuum ascensum uaporum. Deinde si deponatur, dicuntur secutura alia incommoda, propter debilitatem loci. Cum enim membrum est debile, & operatio fit, quæ nunquam fit sine dolore, metuendum est, ne sequatur inflammatio, ut non solum is oculus patiatur, sed etiam lædatur alter, quod maxime esset periculosum. Hæc sunt, quæ priores Doctores dixerunt. Quòd si addatur etiam hoc, ubi deposita erit suffusio, quòd redibit propter debilitatem oculi, non uelim illud omnino asserere. Potest enim diuerti affluxus illius materiæ ad alia loca, & quia dicimus potest redire, dicamus etiam quòd potest non redire. Quare amisit iustam magnitudinem oculorum? quia non transit alimentū, aut quia non alitur. Quòd non transeat, non crediderim, sed quòd non bene nutriatur: unde id contingit? quia cum membrum non facit operationem suam, perit calor, propterea quòd non excitatur, ita hic destituitur oculus calore innato, & fit priuatiue frigidior. Deinde propter præsentiam illius aquæ: oppositum enim expellit oppositum. Est ibi descensus aquæ. Cum sit igitur aqua frigida, obtunditur calor innatus oculi. Intercesserunt nouem aut decem anni à quibus non uidit eo oculo, & hæc frigiditas semper fuit. Non igitur est mirum, si iam induxerit intemperiem, & dico, quòd si eam deposuerimus, quia deponibilis, ut dicam, uidebit spiritus illuc prouenire, & incalescere membrum. Vnde saltem poterimus melius sperare, quàm ipsum ita destitutum relinquere, quanquam de omnimoda perfectione dubito, cum uideam oculum ualde diminutum, tamen cuperem, si aliquo modo possibile sit, perueniret ad propriam actionem, neque uereri debebat, quod dicitur, quod non curabitur fortasse. Eodem modo respondetur enim, quòd curabitur fortasse. De magnitudine doloris, quod obijcitur, Respondeo, iste dolor est mitissimus, ita ut maior dolor sit in missione sanguinis, quàm in hoc membro, quando mouetur suffusio. Inflammatio enim uel dolor contingunt, aut quia uniuersum corpus non prius purgatum, aut quia artifex sit malus, aut æger non obediens, atque ita poterit sequi, nam possibilitas est magna. Est autem probabile, quòd non sequatur hoc, cum artifex sit bonus Medicus, corpus purgauerit, & æger sit obediens. Sed si sequatur inflammatio, aut aliud incommodum, sequetur ne ut alter oculus patiatur? Credo quòd nō patietur alter oculus, etiam stante inflammatione. Fit enim fluxio propter duo, quia membrum recipiens sit ualde debile, uel quia ob suum dolorem & caliditatem attrahuntur humores. In hoc casu, ex utraque caussa, ad hunc oculum fluxio, esset ab altero oculo deriuatio, & non fieret nocumentum in bono oculo. Atque ita dico, quòd etiam sequente inflammatione alter oculus non patietur. Tertio, stante huiusmodi suffusione, longè deterius est quotidie periculū. Vbi enim suffusio, sicut experimento probatur, in uno oculo, necessario etiam alter oculus patitur. Et est ratio, quia spiritus decurrens à cerebro per neruos opticos, per cōmunem terminū diuiditur. Postea & unaquælibet pars spiritus transit ad proprios neruos. Vbi autem ad partē obstructam peruenit, redit, & transit postea ad alium locum, quod uidemus aperte, cum alterum claudimus oculum, dilatatur pupilla alterius. Et ita per malum contagiū tandem inficit spiritus alterius oculi. Dico igitur quod sit deponibilis, etsi non simus tuti, aut certi, sit ne futurum perpetuum. Incommoda quoque non necessario sequuntur, & dico, quod omnino est deponenda.

Tempus

Tempus iam instat, sol est ingressus Arietem, & ferè sumus nunc in æstate, & quia dixit Excell. Vestra, quòd tempus hoc sit satis inconstans, quod uerum est, si enim tale tempus perseueraret, omnino nollem fieri. Sed si aër fieret temperatior, uelim fieri hanc operationem. Quare eam differre non esset inconueniens. An sit periculum in dilatione? Credo minimum esse periculum in hoc pauco tempore, cum tot sint anni, ex quo patitur suffusionem. De collyrijs applicandis, uelim ea omnino esse temperata ex Fœnugræco & radicibus Althææ. Rectificetur etiam ratio uictus.

Sequentia eidem ordinata sunt.

℞. Saponis Damasceni lib. 1.
Caryophyll.
Macis
Cinamoni ana ʒ 1. ß.
Iridis ʒ 2.
Styracis Calamitæ ʒ 1.
Ambræ
Musci ana g. 3.
Agarici electi ʒ 2.

Puluerizanda puluerizentur, & reformetur sapo in forma pillularum, secundum artem. Vtetur in lotione capitis. Item

℞. Floris Cassiæ ʒ 12.
Cum saccharo fiat bolus. Item

℞. Euphragiæ
Betonicæ
Saluiæ
Maioranæ
Endiuiæ
Rosarum rubearum ana M. 2.

Bulliant in lib. 9. aquæ ad consumptionem tertiæ partis, deinde facta expressione, & colatura

℞. Nucis Muscatæ
Caryophyllorum
Cinamomi ana ʒ 3
Fœniculi,
Anisi ana ℥ 2

Bulliant rursus ad consumptionem medietatis, deinde facta expressione & colatura syrupizetur cum saccharo albo, & aromatizetur cum duobus granis Musci, & totidem Ambræ. Postea

℞. Huius syrupi ℥ 2.
Aquæ Betonicæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs, septem uel nouem. Finitis syrupis sumat sequens medicamentum

℞. Confectionis Hamech, ʒ 4.
Syrup. rosat. solutiui. ℥ 3.

Cum aqua Betonicæ fiat potio: sumat præterea interdum de hoc Electuario

℞. Nucis Muscatæ
Macis
Cinamomi ana ʒ 1.
Caryophyllorum ℈ 2.
Seminis Anisi ʒ 4.
Thymi ʒ 1.
Sacchari rosati optimi ex rosis rubeis ℥ 6.
Musci
Ambræ ana g. 6. O ʒ Cum

Cum modico Iuleb fiat mixtura. Postea utatur maxime pro oculo bono infrascripto collyrio temperate.

℞. Fœnugræci ℥ 2.
Radicum Althϗæ minutim incisarum num. 6.

Mundentur optime ab omni sorde, deinde coquantur simul in s. q. aquæ purissimæ, ad consumptionem duarum partium, postea colentur, & exprimantur, Deinde

℞. Aloës optimæ, puluerizatæ ℥ 1.

Bulliant omnia simul sine fumo, ad spissitudinem mellis, & seruentur in uase uitreo, bene obturato.

Alij cuidam ordinata, per hyemem in periculo suffusionis.

℞. Specierum Hieræ simpl. de 6. reb. Galeni ʒ 6.
Agarici electi ʒ 3.
Rhabarbari electi ʒ 2
Myrobalanorum Chebulorum ʒ 1.
Zinziberis ʒ 1.
Salis gemmæ ℈ 1.

Contundantur omnia per se, deinde inspergantur aceto Scyllitico, & permittantur exiccari, & ita iteretur ter, postea cum syrupo rosato solutiuo fiat Magdaleon, de quo fiant pillulæ, pro singulis ʒ 3.

℞. Fœnugræci ℥ 2. à puluere, & sordibus mundati
Radicum Althææ opt. lotarum. ℥ 3.

Decoquantur omnia in s. q. aquæ purissimæ, ad consumptionem duarum partium, custodiendo à fumo, & fauillis, deinde facta diligenti expressione, & colatura

℞. Aloës optimæ, puluerizatæ. ℥ 1.

Decoquantur omnia simul ad consistentiam mellis, & bene seruetur. Perfecta suffusio nunquam curata fuit: nisi manuali operatione: & tamen postea deterior fit.

De suffusione, & imbecillitate uidendi.

Consilium LXXX.

RISIMELICA. Queritur de debilitate uisus, & quòd parum uideat destincte, & imagines quasdam, & ueluti flammas eernit, & in oculis uidetur obsessa pupilla, maxime in altero &c.

MONTANVS. Circa ea symptomata, quæ enarrata sunt, non immorabor, uidenda est caussa, & quam habeant occasionem, ut inde cura rectius instituatur. Et primo, temperatura & naturalis dispositio corporis uidenda, & membrorũ, & maxime oculorum. Hepar ex toto ambitu apparet calidũ, cum siccitate, quia color est nigrior, ostendit sanguinẽ tendere ad adustionẽ, & uenę ampliores sunt. Ex hepate calido, & sicco sanguis crassior, facit spiritus turbidiores. Nam qualis est sanguis, tales generantur spiritus, & hepate calido existente tandẽ uentriculi coctiones fiunt deteriores. Et in hoc iuuene uerisimile est uentriculũ nõ satis concoquere, & conficere cibũ, sicut fieri solet in ijs qui sunt humidiores, & habent caliditatem magnam. Quod ad caput, audio, quòd semper laborauerit catarrhis, ut purgaretur etiam per nares, non multũ tamen, & nunc capitis grauitatem patitur, quæ indicat materiam adesse propter plurimos uapores eleuatos à uentriculo, uel etiam, quia ob debilitatem plurimum alimentum non recte concoquitur. Et credo in hoc iuuene utrunq; contingere, nam calidum hepar facit caliditatem per totum ambitum uenarum, & ita plurimi uapores ascendunt ad caput. Ideo etiam dicit Gal. qui hepar calidum habent, semper habent caput repletum. Secundo, uentriculus frigidus, & ipsum etiam

etiam cerebrum debile fortaſsis, ut non concoquat proprium alimentum. Si enim calidum eſt caliditate ignea, non concoquit, ut debet. Deinde ſiccius eſt, ut ex toto habitu capillorum & temperatura conſtat. Sunt enim tempora plana, & tota facies tornatilis. Conſiderata temperatura membrorum principalium: etiam oculi temperatura uidenda, quia ſemper actio ſequitur diſpoſitionem paſsi, ut uult Ariſtoteles. Hic nunquam habuit perſpicaces oculos, ſed ſemper fuit diſpoſitus ad tales paſsiones, & circa oculum ſiniſtrum uidemus magnam copiam humidi, tendentem uerſus pupillam, ita ut media pars pupillæ obducta ſit à ſuperiori parte, quæ impedit uiſum. Ita ut cum magnum inſpiciat, non totam uideat. Habet & aliud ſymptoma, quod non apparet, ſed ex eo audiuimus. Circa noctem uidet flammas, & ueluti ſcintillas, quæ ſymptomata cauſas habent ualde conſimiles temperaturæ, iam antea enarratæ: quæ multo in ocio inordinate poſtea aucta eſt. Cauſam credo multitudinem materiæ uiſcoſæ, pituitoſæ, & adustæ deſcendentis ad eam partem, quæ eſt inter corneam, & pupillam, & credo iam incipere ſuffuſionem, ſicut ſatis apparet ex dictis. Imagines aũt illæ apparent propter ſpiritus perturbatos à uaporibus eleuatis. Ignis apparet ueſperi, propter retentos ſpiritus, ut Galenus refert de frictione oculorũ, quia ſpiritus, qui ueſpertino & frigidiori aëre reprimuntur, condenſantur, & poſtea eliciuntur lucidi, ſicut ſit in ictu.

PROGNOSTICVM. Quod ad deſcenſum aquæ, & materiæ pituitoſæ, nunquam hactenus uidi curatum aliquem, qui maculas illas haberet, quin ſemper perſeuerarent. Cum eſt integra ſuffuſio, chirurgica manu curatur, ſed non perſeuerat, imò pleriq; poſt in deterius recidunt, ut & Germani prouerbium habent. Nil prodeſt oculis, quare præſeruatione opus eſt. Abſtergatur potius cornea, quàm remoueantur illi humores, ſi tamen fiet curatio, imagines quæ apparent tollentur, & fortaſsis curabitur integra ſuffuſio.

CVRATIO. Materiæ aſcendentes ad caput, diuertendæ ſunt, & auertendæ, ut non aſcendant, & ſi quid aſcendit, id ſenſim euacuandum, & corroborandum caput, ne recipiat, magis tamen auertenda materia ad partem oppoſitam, & ut ſolemus, primo uniuerſalem curam præmittere, facienda primo uniuerſalis euacuatio corporis. Sanguis fortaſſe mittendus, ſi ob calores poſsimus. Melius igitur ut expectemus autumnum, donec iſti calidi dies prætereant, poſtea in autumno ordine procedere poterimus. Poſt uniuerſalem purgationem in auerſione ſpem ponerem, primo cauterijs, quæ auerterent materiam ad partem oppoſitam, & maxime diſiunctam. Si non uolumus diuertere etiam, ſed auertere tantum, & ſic tutior in tibijs. Sed ego in brachijs facerem, quia ſimul etiam uelim diuertere à loco, & auertere. Secundo diuerſionem facerem per pharmaca ſtatutis diebus, uel bis in ſeptimana uterer pillulis, quæ facerent materiam ſemper deſcendere, & maxime Hiera prædicatur à Galeno. Confortarem quoq; caput lotionibus. Sternutatoria cauerem, quia attrahunt materiam ad loca uicina loco affecto, ſed maſticatorijs uterer. Habet familiaria Electuaria, quæ in uſu ſunt, & à V. E. ordinabantur.

De oculis lachrymantibus ex deſtillatione: quæ maxillam etiam, aures atq; dentes uexat, pro Iudæo Turcico.

Conſilium LXXXI.

OPORTET nos conſiderare ueram rationem horum ſymptomatum, ideo ſciendum, quæ ſit naturalis diſpoſitio corporis, ut poſsimus uidere naturam morbi, & ueram curam. Quantũ ad habitum corporis, qui exterius apparet, ut nigredo, bonitas intellectus, &c. ſtatuo hũc eſſe calidũ, & in qualitatibus paſsiuis ſiccũ per exceſſum. Quod enim habet uenas latas

indicat hepatis caliditatem, pulsus magnus, neq; audax, neq; timidus est, indicant temperiem cordis. Renes quoq; calidi, cæterum omnia indicia sunt uentriculi frigidi. Semper enim hoc contingit, ubi est magna caliditas hepatis, sequitur frigiditas uentriculi. Consumitur enim multitudo carnis, quæ est in fundo uentriculi. Nec omentum pingue est, nec musculi habent debitam crassitudinem. Habet ergo primum caliditatem hepatis, quod dum attrahat nutrimentum à partibus uicinis, facit, ut sit uentriculus frigidior. Deinde abundat excrementis capitis plurimis, & tamen non uidetur tanta imbecillitas capitis. Nec cerebrum multum calidum est, excrementa etiam non sunt excessiui caloris, lachrymæ non habent salsedinem, sed potius ea procedere uidetur à quadam admistione pituitæ salsæ, non multum tamen uitiosæ: ergo necessarium est membrum esse frigidum. Excrementum enim rationem membri, cuius est excrementum, ostendit: frigiditas autem est potissima causa pituitæ: excedit igitur cerebrū in frigiditate: ut non satisfaciat proprijs actionibus, nō multum tamen excedit in frigiditate, & mala ratione uictus potest esse factū frigidius: siccitas autem in cerebro manifesta est, facta comparatione ad cerebrum hominis temperati, uiget intellectu ratione siccitatis, ut est apud Aristotelem, qui asserit sapientes omnes esse melancholicos. Cum igitur membra essent parata ad dispositionem præter naturam, primo caput redditum est seipso debilius, quare superfluitates aliorum membrorum recepit, & fit hoc præcipue in ijs hominibus qui calidum habent hepar, & frigidiorem uentriculum, & sunt maxime dispositi ad capitis repletionem. Recipit igitur caput excrementa ratione membrorum mandantium, & suæ imbecillitatis 2. de diff. feb. Tum caput est repletum, & in eo materia collecta est, cum præsertim in ratione uictus etiam peccaret. Lachrymæ erant subsalsæ, plurimum pituitæ ascendebat, eaq; aliquid adustionis habebat, unde factæ sunt lachrymæ salsæ. Postea cum accessisset mala uictus ratio, & quia dormiuit sub dio, & alia fecit ad præparandos uarios humores, & uapores conducentia, congregatis plurimis excrementis, non tantum sunt expulsa ad oculum, sed etiam ad maxillam eiusdem lateris descendit humor, & carnes illæ laxæ receperunt, unde destillarunt ichores quandoq; crassi & purulenti. Albedo autem erat non ratione puris, sed quia pituita alba est. Quod autem maxilla non mouetur, non est mirum, cum ex repletione musculorum fiat hoc, ut non possit moueri, & reliqua accidentia in dentibus & auribus, in quibus grauitatem sentit, omnia ab hac causa processerunt. Hic nascitur difficultas, utrum perseuerante lachryma iam duobus annis, sit facta fistula, seu foramen sensibile, à cerebro ad locum illum, aut potius ut porus, quod non est adeo inconueniens, cum à natura hoc modo fiant in pueris.

PROGNOSTICVM. Si uult seruare exquisitam uictus rationem, spero quôd curabitur.

Curationis autem huius affectus, quo affligitur hic uir, potissimum fundamentum est, ut prohibeamus materiam, ne destillet: hoc uerò neutiquam facere possumus, nisi membris mandantibus prospiciamus, ita quôd tota ratio curæ consistat in eo, ut membra corroborentur, hepar scilicet, uentriculus & cerebrum, ne generentur excrementa in corpore. Quod maxime fiet recta ratione uictus, in qua quidem cum multiplicirer delinqui possit, in aëre, cibo, potu, & reliquis, ideo curabit ut sibi uiuat, & non alijs, quare non amplius peregrinabitur. Proposita recta ratione uictus, bis in anno purgabitur, uere inquam & autumno. Modus uerò purgationis erit iste:

℞. Specierum hieræ simplicis	ʒ	2.
Cassiæ	ʒ	1.

Fiat bolus, detur ante prandium hora una. Postea utatur septem uicibus infra scripto syrupo: ℞. Syrupi de stœchade

De infusione rosarum	ana	ʒ 1.	
Decoctionis fœniculi			
Anisorum			
Rosarum		ʒ 4.	Misce.

Sumat

Sumat deinde infrascriptam medicinam:

℞. Pillularum cochiarum ℈ 4.

Cum melle rosato fiant pillulæ, quas sumat mane cum custodia. Interdum una hora ante cœnam sumat tres infra scriptarum pillularum:

℞. Aloes optimæ
Agarici electi ana ℈ 3.
Myrobalanorum chebulorum ℈ 2.
Nucis muscatæ ℈ 1.

Pulverizentur & commisceantur, deinde aspergantur cum succo rosarum, & permittantur exiccari: postea cum melle rosato fiat magdaleon, de quo fiant pillulæ pro drach. 3. uel sumat pillulas de hiera simpl. solas, uel cum Rhabarbaro aloe: in hyeme uerò pillulas de tribus. Mastichen masticet mane, & expuat. Pro confortatione infrascripto remedio utatur:

℞. Tutiæ optime præparatæ
Corticum ouorum pulverizatorum
Aloes optimæ ana ℈ 1.

Inuoluantur in panno lineo, & fiat pila. Infundatur in aqua fœniculi, suspensa cũ filo: postea sæpe in die exprimatur ea pila in oculos, uel sola aloe puluerata in aqua rosarum posita, quæ roborat, abstergit, & purgat oculos ut uentriculum. Si uerò perseueraret mala dispositio oculorum, & sentiret se non leuari cum remedijs suprascriptis, fiant cauteria & fontanellæ in utroq; brachio supra cubitum, per spacium quatuor digitorum parte exteriore tenendo semper aperta cum pila cerea, sicut solet fieri. Corroborentur autem membra, hepar, uentriculus, & caput: & inter reliqua maxime laudo zuccharum rosatum, quod uidetur esse proprium morbis uentriculi & hepatis: abstergit enim, corroborat caput, & prohibet ascensum uaporum. Habet decoctum ex malo granato, balaustijs, rhu obsoniorum, hypocistide, & similibus in uino, quo os abluatur. Caput etiam corroboretur calefacientibus, aspergendo ei pulueres, tum etiam decoctis factis ex maiorana, camomilla, agarico, & cum sapone confecto cum agarico, abluendo caput uesperi, & postea domum non egrediatur. Caputpurgia hic quoq; conueniunt, quibus etiam Galenus in morbis oculorum utitur. Quòd si aliquis dicat, hoc esse male factum, quòd diuertamus materiam ex cerebro per locum affectum, is aduertere debet, quòd tunc hoc licet facere, quando exquisitissime corpus est purgatum: quam exquisitissimam purgationem nisi præsupposuissem antea ab eo fieri debere, nunquam ei masticatoria proposuissem: gingiuas enim etiam habet paratas ad fluxus, neq; tuta essent caputpurgia: diuersiones potius fierent ad partes posteriores, cum frictionibus & cucurbitulis siccis in dorso. Sed his non iuuantibus, postremo (ut iam monuimus) ad cauteria erit confugiendum.

Pro muliere, laborante Morphæa in facie,
Consilium LXXXII.
D. Crassus.

Nobilissima mulier, patitur defœdationem in fronte, quæ descendit infra oculos, & occupat partem aliquam faciei, à Nouembri usq; in hunc mensem Aprilis. Credo eum esse morbum, qui Græcis ἀλφὸς dicitur, & prouenit à quouis humorum malorum, qui mixtus sanguini corrumpit eum, & à natura inde ad cutim expulsus, eam uitiat. Euacuatum hactenus est corpus secta uena, datum postea Rhabarbarũ ex infusione, nec tum mitigatus est morbus, sed potius exacerbatus. Applicata quoq; localia sunt extrinseca, quæ exiccarent, & roborarent, nihil profuerũt, ita ut uideatur melius habere, cũ nihil exhibeatur. Vnũ est mirabile in hac muliere, semper enim augetur morbus, cum patitur suos menses.

MONTA-

MONTANVS. Si uolumus aliqua afferre remedia huic dispositioni praeter naturam, qua laborat nobilissima foemina, oportebit prius diligenter uidere ipsam dispositionem, à quibus causis pendeat. Et licet ego ante hac non uiderim, quia tamen ex hac accessione, & ex dictis uestris, potui intelligere naturam huius defoedationis esse talem: Color subalbidus est, cum nigredine quadam, ita ut color cineritius ex albo & nigro compositus sit. Quod ad substantiam, habet abscessum, & ulcus est ex materia adusta, ac sicca, quod si scalpatur profundius, sentitur humiditas emanans. Abscessus satis magnus est, sed aliud aduertendum, serpit, & dilatatur per longum & latum descendendo. Habemus igitur abscessum substantiae terrestris, cum humiditate, quae magis in profundo est eius materiae, ut sit quasi serpigo quaedam. Primo inquiramus nomen, & postea eius causas. Impetigo est nomen latum, & multa significans, & uere (sicut ille dicit) nomina sunt, sicut moneta & pecunia, tantum ualent quantū uolumus. Si impetiginem intelligimus, non eam, quam Plinius Mentagram uocat, quae deterior est, quàm hodie sit morbus Gallicus, sed de eo morbo (quem uulgo Volaticam uocant) eo sensu non est impetigo, uel lichen, quia is morbus tantum in extrema cuticula est, hic uerò totam cutim occupat, & est longe deterior. Quaeritur, an sit lepra antiquorū, & uidetur quod non: lepra enim, non quae hodie sic dicitur, sed antiquorū, proportionata est Elephantiasi, nisi quôd non carnem & ossa occupat, sicut Elephantiasis, sed cutim tantum, estque morbus uniuersalis. Huius uerò Dominae morbus est particularis, frontem tantummodo occupans. Num igitur ἄλφος est, uel λευκὴ? omnino aliquid tale uidetur, est enim Alphos albus, niger & mixtus, quam uulgo Morphaeam albam, & nigram uocare solent. Supponatur igitur morbus huius Dominae esse ex genere Alphorum. Sed quandoque pituita, quandoque bilis, quandoque humor melancholicus aduruntur. Quaeritur, qui hic humor aduratur. Si causas extrinsecas, existentes in corpore, & intrinsecas, & signa etiam pathognomonica, quae subsecuta sunt, consideramus, dicimus humores mixtos aduri, maxime tamen biliosos. Primo de intrinsecis, quia in similibus facilis transitus. Si quae unquam mulier à me uisa est, in qua dominatur calor excedens, haec certe est, ut colligi potest ex colore, motionibus, multitudine mensium, tot pueris genitis, quae omnia caliditatem arguunt. Et cum caliditas totius sit ratione hepatis, & cordis calidi (ut Galenus refert lib. 2. Artis paruae) sequitur quod utrunque membrum, hepar & cor calidum habeat, id quod etiam ex suis proprijs signis colligi potest. Est coloris subnigri, cum rubedine, est rubedo obscura ad nigredinem tendens, quod arguit adustiorem sanguinē in hepate generari, & magis excoqui. Ipsa etiam constantia animi caliditatem cordis arguit, & motus arteriarum magnus. Ergo caliditas maxima est, quia, ut Galenus ostendit, qui calidi sunt, tantum sine excessu qualitatis alicuius passiuae, abundant carne, sine pinguedine, & ieiunium facile ferunt, quia bono alimento abundant. Quibus humiditas accedit, plus habent pinguedinis quàm carnis. Haec modestissima Domina est carnosa admodum, sine pinguedine. Ergò calida, sine humiditate. Neque adsunt signa alicuius siccitatis: unde perpetuo tali calore existente, qui non retundatur ab humiditate, redundat sanguis, seipso magis excoctus. Ideo multi aggregati humores, sanguis plurimus, foeculentus & aptus, ut aduratur. Bilis etiam plurima, quae propter nimium suum calorem facile aduritur. Delinquit postea in sex rebus non naturalibus, sicut semper fit, in talibus temperaturis, habent enim sanitatem integram, non facile laeduntur, ideo non sibi praescribunt ullam regulam uitae, uescuntur rebus sibi forte fortuna oblatis, & mulieres nobiles non exercentur, nunquam egrediuntur domo, nisi in diebus festis, hinc sunt generatae cruditates, & multiplicata est pituita, ratione multitudinis ciborum, & pauci exercitij, quae fit postea acrior in corpore calido & sicco, propter ulteriorem adustionem. Praeterea consueta est uesci plurima carne bubula, ex qua, quod concoquitur, generat humores crassos & adustos, quod non concoquitur, cruditates. Et ita multae accesserunt causae extrinsecae, praeter intrinsecas, accidentia animi quam plurima. Habet filios multos, & magnam familiam, est prompta & ingeniosa, omnia uellet ipsa procurare, ex quo plurimum augentur humores

mores adusti. Audio quoque aliquot menses esse, ex quibus non dormit. Vigiliæ autem faciunt abundare humores malos, & ita aggregati humores adusti plurimi diuersarum materiarum, quos natura quærens exonerare, huc expulit. Et quia, ut Galenus dicit: Cutis locus est, ad quem natura solet omnia excrementa expellere, hicque est calor uigens, non obtusus ab humiditate, nec debilitatus à siccitate, ideo uerisimile est, non tantum ad hanc partem, sed etiam ad alia loca materiam expellere: unde menstrua copiosissima habet, cum sit quadraginta annorum, & menses soleant deficere quadragesimo quinto anno, uel quinquagesimo. Ipsa autem nunc plus menstruis abundat, quàm dum erat iuuenis, ideo etiam per alias partes expelli materiam, uerisimile est, per secessum uidelicet, urinam, transpirationem insensibilem. Sed hæc materia crassior est, quàm ut posset per transpirationem expelli, ideo contingit, quod dixit Galenus, quòd cum materia ibi firmata, non possit expelli, producat diuersos affectus, & pro diuersa materia, generet diuersas species morborum, lepram, impetigines, morphæas. Ergo cum & hic tanta sit copia materiæ, ut per menses, urinam, secessum, transpirationem insensibilem non possit tota expelli. Fertur igitur ad cutim, & quia crassa, ibi hæret, & in facie potissimū. Et quia meatus ibi ampliores, & materia per se à calore eleuatur, primo frontem occupauit, ubi pori laxi: & minor est resistentia ratione caloris, quia ibi non musculi infarcti carne, ideo ea pars frigidior, quàm ubi plus carnis est, & uenarum: ideo & imbecillior, & ad eam expelluntur excrementa. Hinc patet natura & causa morbi, & sua etiam sequuntur symptomata, quia dominatur bilis, ideo serpit. Est enim proprium & pathognomonicum signum bilis, facere herpetas, & quia non simplex bilis, sed alij quoque humores admixti, ideo color in nigro subalbidus est, color albus pituitam admixtam, color niger, & ipsa substantia terrestris, & crustacea, humorem melancholicum adesse testantur. His ita se habentibus uidetur manifesta natura morbi, humores adsunt adusti, & subtiliores, ideo non profundum occupant, ut humores crassi, nec extremam cuticulam tantum, sicut impetigines, cum materiæ sunt subtiliores. Materia crassa est, quæ eleuatur quidem, sed pars crassior subsidet, ita ut totam cutim occupet, & exit pituita, quæ paulatim fit acrior, & ultimo facit τὴν ἑλκώσιν. Quare in causa sunt hi humores tres, bilis, melancholia, pituita, omnes adusti, & ex hac mixtura, fiunt maculæ in facie, in alijs partibus non itidem, quia materia expellitur per alias uias, alioquin fortasis in longe periculosiorem dispositionem incideret. His ita se habentibus, cum potissimum causa huius dispositionis sit intrinseca, de prognostico unum dicam. Cum essentialis sit ea temperies, & hepar calidius, difficulter tolletur. Opottet enim, ut inquit Galenus, hominem uacare ab omnibus curis, tertio libro artis paruæ, & de tuenda sanitate. Ad hæc, ut corrigatur temperatura naturalis, opus est multo tempore, & tamen difficillime tolli poterit, & uix tandem emendatur, & insuper est periculum, ne succedente ætate, cum deficient menstrua, & talis caliditas hepatis manere soleat, omnia sint futura deteriora. Credo aliquā partem curationis in euacuatione sitam esse, cum sit repletum corpus, & generet plurimos humores adustos, qui sunt educendi. Sed tamen in illa non consistit cura integra, sed potius in extrinseco quodam impedimento, quod auferendū est, sicut dicam. Nunc in uere sumus, in quo humores mobiles facile euacuantur, facerem igitur purgationes exquisitissimas, non tantum uentriculi, & eorum, quæ in primis meatibus continentur, sed totius ambitus uenarum. Quo facto, facilius erit alterare membrum. Et quia corpus est obediens, darem lenitiuum ex Casia, quo facto, darem quoque syrupos alterantes. Et in hoc casu, sero nihil præpono, ac poterit sero multum, & utiliter uti. Exhiberem itaque octo aut decem uncias, libram etiam, omni die, si uentriculus toleraret, adderem etiam syrupum acetosum simpl. oxymel etiam quod incidit humores grossos, & facit penetrare, darem unciam unam syrupi acetosi, cum succo Fumi terræ, & exhiberem alios conuenientes syrupos. Facile enim in tam foelici temperatura motum aliquem faceret in purgando, cum præsertim serū etiam subducat aluum, neque hic uererer confectionē Hamech, cuius darem ʒ. ʒ. cū decoctione

Thama-

Thamarindorum,& ſyrupo roſato,& uiolato,qui refrænarent calorem,& (quod ferè omiſeram) dum acciperet ſyrupos,mitterem ſanguinem è baſilica dextri lateris. Facta inciſione, acciperem idem ſerum caprinum, & infunderem in id Myrobalanos, Epithymum,folliculos ſenæ,Polypodium, & adderem radices Ellebori nigri,& euacuarem humores aduſtos ea facilitate,ſicut ſolemus euacuare in morbo Gallico cum ſyrupis noſtris,& ita fierent hæ infuſiones,ut in unaquaq; eſſet drach. s. Corticum radicum Ellebori,& poſſent corrigi cum ſeminibus citri,& liquiritia. Hæc enim ſæpiſsime experior fœliciter in educendis humoribus. Vtatur poſtea recta ratione uictus,& crebro ac multum accipiat ſacchari roſati partem,& ſingulis ſeptimanis Caſsiam ſimplicem,ante prandium hora una. Hæc enim euacuat humores craſſos, & refrigerat hepar. Si uentriculus nimium relaxaretur,adderem uel puluerem Rhabarbar. uel Sandalorum. His omnibus factis,ſi nondum perfecte curata eſſet,iuberem bibere aquas Veronenſes. Vidi enim Magnificum quendam uirum Venetum ex earum potu curatum eſſe ab ulceribus peſsimis phagadænicis. Ideo crederem,quòd etiam huic plurimum conferrent. Quantum uerò ad localia attinet,ut audio, læditur à quocunq; adhibito, quia materia eſt aduſta,ideò nihil omnino apponerem ante perfectam euacuationem. Sed poſtea,ubi facta eſſet purgatio exquiſita,ſi uellem extinguere calorem, & amouere malam illam diſpoſitionem,non uideo remedium melius,& quod magis ſit ad propoſitum,quàm eſt illud Galeni ex Solatro,cum oleo roſato contrito in mortario plumbeo. Sed illud tamen ipſum non applicarem,niſi completa purgatione. Poſt emundationem deſtillentur aquæ,ex ſucco Limonum, & Thure maſculo,& eis ſæpius utatur.

Ad maculas faciei,pro nobili muliere.

℞. Olei abietis	℥	i. s.
Thuris maſculi	℥	i.
Succi limonum	℔	i.

Contundatur Thus,& poſtea cum reliquis miſceatur, & ponatur in balneo Mariæ,ad lentum ignem, per horas 12. poſtea diſtilletur ab artifice, & ſeruetur aqua ad abluendam faciem,oleum ad inungendam.

Ad ſoliditatem dentium.

Conſilium LXXXIII.

Tatur Vitrioli oleo,bene facto. Montanus retulit ſe didiciſſe ex quadam muliere Curtiſana,ad quam cum ueniſſet admodum iuuenis, poſt quindecim annos in eodem fere ſtatu eam reperit, quæ dixerat ex oleo Vitrioli ſe hoc habere, quòd dentes, quos in iuuentute peſsimos habuerat,pulcherrimos haberet & firmiſsimos, gingiuas etiam firmas, & addidiſſe, quòd uideretur ſibi ob eius uſum tardius ſeneſcere. Vſa erat autem ſingulis diebus una aut altera guttula,gingiuas & dentes leniter fricando. Montanus his dictis pro curatione cuiuſdam hæc addidit:

℞. Sandaracæ, id eſt uernicis			
Maſtiches	ana	℥	i.
Gummi Elemi			
Terræ ſigillatæ			
Boli armeni	ana	ʒ	i. s.

Gummi diſſoluantur in aceto Scyllitico,& reliqua pulueriżentur. Poſtea cum oleo Terebinthinæ fiat linimentum addita modica cera,& ut prius dixi, mane fricentur dentes cum panno lineo intus & extra,ſuauiter tamen. Deinde lauentur cum uino

aroma-

aromatico. Postremo fricentur leniter cum prędicto linimento & dimittatur, ad incarnationem & putificationem dentium. ℞. Folia Lentisci q. s. aceti Scyllitici partem unam, aquæ partes duas. Coquantur ad consumptionem aquæ, & os eo calido abluatur, tenendo illud aliquandiu, & leniter gingiuas fricando.

De destillatione ad dentes & gingiuas & ardore urinæ pro quodam mercatore Germano.

Consilium LXXXIIII.

AVDITIS omnibus dispositionibus præter naturam, quæ in hoc Nobili uiro inueniuntur, & mature his consideratis, iudicauimus fundamentum totius curationis ad duo potissimum esse referendum: ad rectam scilicet uictus rationem, & oppotunam medicinarum applicationem, illud præcipue admonentes, & testantes medicamenta prorsus nihil profutura esse, imò etiam nocitura, nisi recta uiuendi ratio adiungatur, ut erat sententia Galeni. Quantum igitur ad uictus rationem attinet, oportebit primo, ut ab omni aëris excessu caueat, præcipue tamen frigido, & humido. Vnde nec in terrenis habitationibus immorabitur, neq; habitabit ubi fenestræ ad Septentrionem sunt expositæ, pręcipue hyemis tempore, nec noctu dormiat fenestris apertis, aut denudato corpore, sine stramentis. Euitabit etiam radios lunares, & omnino in nocturno aëre immorari. Venti præterea, cuiuscunq; generis, sunt illi contrarij, præcipue tamen Auster & Boreas. Cauebit ab omnibus animi motibus, præcipue tamen ab ira, & mœstitia. Post prandium, & cœnam nec scribat, nec aliquid intentius cogitet, sed hilariter, & animo tranquillo cum amicis confabuletur. Vtatur temperato corporis exercitio matutinis horis, citra sudorem deambulando. Studebit singulis diebus naturaliter alui beneficiũ ut habeat, quod si aliquando defecerit, mane sumat horis tribus ante prandium ℥ 2. uel 3. usq; ad ℥ s. Terebinthinæ Cypriæ, quæ non tantum aluum leniet, sed optima etiam erit ad renes expurgandos, & prouocandam urinam, quo auxilio maxime indiget. Ideo consulo, ut bis singulis septimanis hoc utatur auxilio, etiamsi alioqui uentris beneficium habuerit. Somnum meridianum quam maxime euitabit. Est enim suis dispositionibus omnino contrarius, & præcipue destillationi catarrhi. Cibo inter omnia utetur quã maxime simplici, nihil enim illi deterius, quàm epularum uarietas, & multitudo. Sed & uino modice utatur, quod sit substantia tenue, limpidum, transparens, maturũ, nec dulce, nec astringens, uiribus mediocre, quod parcissime bibat. Cauebitq; omnino, tanquã á peste, à compotationibus, neq; bibat inter prandium & cœnam, euitabit piscium omnium esum, præsertim Venetijs, ubi pisces, quanto gustu iucundiores sunt, tanto sanitati deteriores. Fugiat omnem usum lactis, & quæcunq; ex lacte conficiuntur, sed à caseo præcipue sibi temperabit. Abstinebit à pastillibus, leguminibus, rebus frixis in sartagine, ab oleribus crudis, ab omnibus cibis, qui crassum & uiscidum humorem generant. Vnde & carnes agnorum sunt illi quàm maxime aduersæ, forte etiam magis quàm porcinæ, de agnis loquor minoribus. Nam si haberi possunt anniculi, illos reliquis omnibus carnibus præferrem. Inter prandium & cœnam nouem saltem horæ intercedant, fugiatq; semper satietatem, & repletionem. Parcius tamen cœnet, quàm prandeat. Quanto enim erit cœna parcior, tanto coctiones alimenti erunt meliores, & minus redundabit catarrho, & reliquis excrementis. Cum hac diligenti uictus ratione, quæ perpetuo illi obseruanda est, uel nullo modo est incipienda, nisi sit animus quoq; persequendi, spero quòd maxima pars curationis sit perficienda. Vt melius tamen, & tutius perfici posit, medicamentorum quoq; auxilium non contemnat, illudq; in primis obseruabit, ut singulis annis in uere purgetur, quod etiam summopere laudarem in autumno. Sit autem purgatio hunc ferè in modum.

℞. Electuarij de Sebesten ʒ 10.
Specierum Hieræ simp. ℈ 4.

Misce cum saccharo, fiat bolus, dandus tribus horis ante prandium. Deinde

℞. Oxymellis Scyllitici
Syrupi Byzantini compl. ana ℥ 1.
Decoctionis Ceterach
Cichorij
Capillorum Veneris ℥ 3.

Misce pro uno, & sic pro nouem. Sumptis syrupis, accipiat medicinam infrascriptam.

℞. Confectionis Hamech ʒ 3.
Oxymellis Scyllitici ℥ 2.

Cum aqua Betonicæ, fiat potio breuis danda in aurora cum custodia. Quòd si abhorreat à potu, accipiat pillulas aggregatiuas pondere ʒ 1, s. & fiant pillulæ, num. 7. sumendæ in aurora cum custodia. Magis tamen laudo potum, si tolerabit. Peracta huiuscemódi purgatione per 15. dies continuos secuturos, accipiat hora una ante prandium & cœnam ℥ s. optimi sacchari rosati. In medijs uero temporibus, inter purgationes ordinarias, ut efficacius possit præseruari, non dimittet usum Terebinthinæ Cypriæ, de qua antea locuti sumus. Præterea in toto æstatis tempore, laudo, ut ter, uel quater in mense sumat ʒ 1. optimi Rhabarbari puluerizati cum ℥ 1. Sacchari rosati opt. tribus horis ante prandium. In temporibus uerò reliquis optimæ erunt pillulæ, de tribus Ruffi, quæ conficiuntur ex æqualibus partibus Myrrhę, Croci, & Aloës, ut sumat ʒ 1. per horam ante cœnam eodem modo, ter uel quater in mense. Vbi uerò ardor ille urinæ perseuerabit, bibat singulis diebus mane, antequam domo exeat ad sua consueta negocia ℥ 10. Vel libram unam iuris pulli, in quo decoctæ fuerint Liquiritia & duæ radices Althęæ, manipulus foliorum Maluæ, & ℥ s. Seminis Citoniorum: ex quibus facta forti expresione, bibat hoc decoctum calidum, perseueret autem per plurimos dies, erit enim remedium efficacissimum, & tutissimum ad ardorem urinæ sedandum. Vnum tamen est præcipue animaduertendum, quod in uictus ratione omiseram, ut quantum fieri potest, abstineat à coitu, nihil enim magis contrarium suis dispositionibus, ita ut si omnia fiant, & in hoc tantum delinquat, plus poterit hoc solum ad destructionem, quàm reliqua omnia ad conseruationem. Et si hæc omnia diligenter obseruauerit, spero illi omnia fœliciter successura, cum auxilio summi & omnipotentis Dei, cuius nomen sit benedictum. Ad exiccandas gingiuas, dentesq; firmandos, optimum præsidium, & facile parabile: primo, ut semper mane suauiter fricet dentes intus & extra panno mundo lineo. Deinde abluat os cum uino albo aromatico, in quo nulla sit sensibilis frigiditas, postea teneat in ore inter dentes commotos, & gingiuas affectas modicum aceti Scyllitici, & quanto diutius tenebit, tanto melius. Studebit etiam habere frondes Lentisci uiridis, quas facile habere poterit, & semper aliquid leniter ex fronde contusa teneat in ore. Dictamnum etiam Cretense, quod nunc passim habetur Venetijs, teneat in ore assidue leniter masticando. Calamus etiam aromaticus, & Zedoaria, si in ore teneantur, & masticentur, hoc idem præstant. Decoctum etiam ligni Indici in uino albo aromatico, quo frequenter dentes colluat, summopere confert. Patauij 20, April. Anno Christi 1 5 5 0.

De destillatione à capite, ulceribus, animi deliquijs, epilepsia, imaginationibus melancholicis, & alijs plurimis symptomatis pro Marchione quodam Montisferrati.

Consilium LXXXV.

Suppposita tali temperatura nobilissimi uiri, qualem audiuimus, quæ dupliciter est inæqualis: primo secundum totum, cum recedat á temperamento per calidum & siccum: secundo per membrorum nobilium inæqualitatem & contrarietatem: est enim, ut refertur, frigidioris uentriculi, & calidioris hepatis. Supposita inquam huiusmodi temperatura, dicamus hoc corpus paratissimum esse ex propria sua natura ad multa magnarum ægritudinum genera, & perpetua præseruatione egere. Quandiu ergo fluebant hæmorrhoides & sanguis etiam é naribus, utrunque magna etiam copia, ut intelleximus, & quandiu fistulam in ano apertam & fluentem sustinuit, ob tales diuersiones, purgationes, & deriuationes, corpus hoc aliquanto melius habuit: ubi uero omnia suppressa sunt, non sine ratione destillationes, ulcera, animi deliquia, & forte etiam accessiones epilepticæ, imaginationes melancholicæ, febres acutæ, pustulæ, & exanthemata in cute, stupores & grauitates capitis, aliaque id genus successiué infestarunt, infestantque nobilissimum uirum. His ergo omnibus multisque alijs, quæ proculdubio progrediente ætate succederent, nisi uita intercipietur, prouisurus, proponam duo communia necessario tam in præseruatione, quàm in curatione seruanda: primo diligentem uictus rationem: secundo auxilia quæ haberi possunt, tum per pharmaciam, tum per manuum ope rationem. Quantum ergo ad uictus rationem, circa aëris qualitatem consulo, ut omnes uitet excessus tam caloris quàm frigoris: propterea æstate atque hyeme regetur diligentius quàm temporibus medijs: æstatis enim calor sanguinem adurit, & humorem præparat melancholicum: hyemis uero frigiditas auget uentriculi imbecillitatem, crudos humores & flatus generat, & in his omnia sunt semina ægritudinum. In utroque ergo excessu ea cura abhibenda est, ut æstate á caloris iniuria, in hyeme á frigore, quan tum fieri potest, se muniat atque defendat. Somnum & uigilias ita moderetur, ut longe magis inclinet ad somnum: longe enim præstat in tali temperatura somnum excedere, quàm uigilias. Nihil autem magis perniciosum sibi existimet quàm animi insignes molestias, siue fuerit ira, siue mœstitia, siue timor: hæc enim omnia tanquam uenena cauet humores corrumpentia, membris principalibus perniciem afferentia, concoctionem omnem impedientia. Quærat igitur omni ingenio læte & iucunde cum gratis amicis uiuere, occasionesque omnes alterandi animi euitet. Vsum ueneris neque omnino interceperim, neque admodum concesserim: parcius tamen eius usum eligerem ad excitandum potius corpus, quàm resoluendũ. Caueat quammaxime ad Venerem accedere uel post plurimos animi aut corporis motus, uel post ciborum plenitudinem. Studeat singulis diebus excrementa corporis reddere. Quòd si uel natura uel ægritudine fuerit impeditus, erunt remedia salutaria, ut tribus horis ante prandium uel tres drachmas terebinthinæ deglutiat, uel ius pulli, in quo decoctæ sint betæ, malua, mercurialis, & pruna dulcia, uel ut sumat cochlearia duo optimi aceti scilitici, uel ut manducet ac deglutiat drach. mediam optimi rhabarbari: hæc enim omnia excrementa alui optime educent, ac membra naturalia sine læsione corroborabunt. Corporis autem exercitio, quantum fieri potest, congruis horis incumbat, quę erunt maxime matutinę, sitque exercitij genus longum potius quàm uelox, usque ad insignem anhelitus mutationem & cutis humectationem: notumque illi arbitror post exercitium muniendum corpus ab aëris frigidioris iniuria, atque in loco tepido quiescendum, neque ad cibi sumptionem accedendum, nisi ubi prorsus quieuerit anhelitus, & totius corporis aduentitius calor,

ita ut omnia ad pristinum statum redierint. Quantum ad cibi potusq; rationem attinet, obseruetur præcipue ne ingeratur nouus cibus, nisi pristinus prorsus concoctus fuerit & distributus, quo errore sicut plerîq; omnes delinquunt, ita ab eo maxime cauendum est, tanquam ab omnium malorum fonte & origine. Accedat ergo ad cibum cum naturali fame, quod ut fieri possit, parce comedat ac bibat tam in prandio, quàm in cœna: imô si bis in die comederet, corpus illud nō toleraret, ut multi non tolerant. Laudarem ut potius semel tantū singulis diebus uesceretur, quàm assidue importunis cibis sibi cruditates & humorum putredines compararet. Et hoc caput est & fundamentum curationis totius, sine quo reliqua omnia corruent, & necessario destruentur. Caueat etiam à ciborū uarietate, ex ea enim prauitas concoctionis, putredo, cruditas, satietas nauseatiua, humorum malorum redundantia, & omne ægritudinum genus producitur. Sit ergo unico cibo contentus, eligatq; qui optimi sit alimenti. Vinum quærat maturum, colore medium & subrufum, substantia tenuissima, lucidū, & transparens, neq; acidum, neq; adstringens, qualia multa sunt circa Mediolanum. De particulari autem ciborum electione nihil dicendum arbitror, cum nihil uulgatius, nihil omnibus magis expositum sit, quàm ea maxime expetenda quæ sint optimi nutrimenti, & facilis concoctionis: credoq; hæc omnia suę Dominationi iam usq; ad fastidium inculcata. Hæc igitur satis erunt quantum ad totam uictus rationem attinet. Reliquum est ad secundam partem propositam accedere, quæ circa medicationem & chirurgicas operationes uersatur. Pro medicatione igitur compertum habemus, corpora inæqualium membrorū perpetua præseruatione egere: quacunq; enim diligenti cura circa uictus rationem adhibita, necessaria tamen pluribus excrementis redundant, quę nisi optime euacuentur, morbos pariunt. Ergo bis singulis annis hoc corpus euacuandum iudicamus, uere inquam & autumno: posteq; euacuationem hoc ferme modo perfici:

℞. Floris cassiæ		ʒ 10.
Rhabarbari puluerizati		℈ 2.

Misce, & fiat bolus cum zuccharo sumendus mane ante cibum. Sequenti die bibat infrascriptum syrupum:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli completi		
Mellis rosati colati	ana	℥ 1.
Aquæ boraginis		℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs usq; ad septem. Deinde accipiat huiusmodi pharmacum:

℞. Confectionis hamech	ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui	℥ 2.

Cum aqua boraginis fiat potus breuis, sumendus in aurora cum custodia. Quòd si forte à potione pharmaci abhorreret, loco eius sumi possent pilulæ aggregatiuæ pondere ʒ 1. s. uel bolus confectus ex drachmis 4. Confectionis hamech cum diacatholiconis drachmis sex. Perfecta hac euacuatione, per quatuor subinde dies laudarem ut mane & uesperi ante cibum unciam mediam facchari rosati deglutiret. Quòd si etiam in purgatione ueris post secundum syrupum mitteretur sanguis é basilica dextri lateris, crederem hoc præstantissimum fore. Et hæc pro annua purgatione. Pro membrorum corroboratione præstantissimum esset, si bis singulis mensibus, imô etiam ter sumeret tribus horis ante prandiū bolū confectū ex drachma una optimi Mithridatici, & drach. quatuor zucchari rosati. A reliquo pharmacorū genere consulerem ut postea abstineret: neq; enim tot inculcare corpori prętertim debili proficuum est, cum omnia illud habeant commune quòd humanæ naturæ aduersentur, secundum propriam substantiam. De stillicidijs, & potu aquarum thermarum, dicam quod sentio. Primo stillicidia in commissuris capitis prorsus respuo in hoc clarissimo uiro: est enim melancholicus, & augeretur exiccatio cerebri, quo nihil deterius melancholicis. Præterea caput, iudicio meo, destillationem illam non patitur, quoniam suapte natura non humidū sit, imò potius siccum: sed destillatio prouenit ob multū uaporum ascensum, quo caput iugiter

iugiter repletur. Est autem hoc maxime commune: primo, ut quicunque calidi hepatis sint, ad repletionem capitis sint paratissimi, quemadmodum affirmat Galenus tertio de locis affectis, secundo, quicunque frigidioris uentriculi sunt, perpetuam habent materiam crudorum uaporum per uias latas caput replentium. Non est igitur mirum, si clarissimus uir patiatur destillationes, quamuis etiam suapte natura sit sicci capitis, forte etiam calidi. Quantum autem huiusmodi cerebri temperaturis stillicidia thermarum sint aduersa, testatur Galenus sexto de sanit. tuenda. De potu uero thermarum, forte si quæ essent temperatiores, non nocerent, cum & membra naturalia euacuarent, & obstructiones aperirent, & robur etiam adderent. Hæc tamen iuuamenta fluxa temporaneaque essent, quibus postea succederet exiccatio ab omni thermarum genere inseparabilis: quam exiccationem quæ incommoda uitæ consequantur, omnes medici norunt. Ex his facile est uidere, quid ego de aquis thermarum sentiam. Quantum ad chirurgicam attinet operationem, laudo primum, ut quacunque arte fieri potest, commode fistula renouetur: plurima enim mala & orta & oritura arbitramur ex illius fistulæ suppressione. Quòd si etiam hæmorrhoides prouocarentur, quibus & antea fuit subiectus, fortè & fistulæ uicem supplerent. Sed præterea summopere laudo ut cauteria fiant, non circa humeros, imò in utraque tibia in loco consueto. Membra enim naturalia sunt illa, quæ patiuntur, & caput in consensum trahitur: & ideo auersiones circa inferiora sunt faciendæ, credoque ex crurum cauterijs non mediocre successurum iuuamentum, præcipue si reliqua quoque instituta conuenerint. Omninoque illud concludimus, necessario aperiendos esse plures ueluti fontes, quibus redundantes huius corporis materiæ continue deriuentur, auertantur, & expurgentur.

De catarrho, tussi, anhelitus difficultate, dolore capitis cum uertigine, dolore podagrico, & œdematico tumore cruris, pro Duce Melphensi.

Consilium LXXXVI.

INtellectis his omnibus quæ à clarissimo Doctore diligentissime explicata sunt circa dispositiones præter naturam Illustrissimi, & Excellentissimi Principis, & proregis in Italia Regiæ maiestatis Galliarum: uidetur hæc esse summa: Patitur primo destillationē catarrhi ad partes subiectas, quæ interdū difficultatē anhelitus inducit: assidua tussicula infestatur, non nunquam etiam podagrico dolore afficitur, ac præterea œdemate, & tumore crurum laborat, dolore etiam capitis, & uertigine non parum uexatur. Quæ cum à nobis diligenter perpensa considerataque fuerint, coniecimus probabilibus rationibus ducti, fontem primamque originem horū omnium symptomatū esse imbecillitatem membrorum naturaliū ex frigiditate contractam, quæ quidem frigiditas excessit, tum longo ætatis prouectu, tum etiam mala uictus ratione in omnibus sex rebus non naturalibus. Hoc ita esse satis indicare potest tumor ille pedum œdematicus, & sanguis aquosus, qui ex fluxu hæmorrhoidis conspici solet. Ea igitur ita existente intemperie frigida tum uentriculi, tum hepatis, par est omnia consequi symptomata enumerata, præcipue cum his accedat quoque, ut audio, capitis intemperies frigida: plurimi enim uapores crudi tum à uentriculo, tum à toto corporis ambitu ad cerebrum ascendunt: itaque non mirum est, si inde destillatio continua generetur, cum ea materia uaporum sit perpetua. Sequitur etiam, ut raptu materiæ, & catarrhi descendentis secundū locorum diuersitatē uaria sequantur symptomata, tussis inquā, anhelitus difficultas, dolores articulares, capitis etiā grauitas, dolor & uertigines. Quę cum ita se habeant, habita ætatis ratione, iudicamus Illustrissimum Principem multa præseruatione indigere, moresque ideo illi permutandos

tandos esse,ut proculdubio longe facilius sit præseruare, quàm curare. Quæ quidem præseruatio nullo modo à Medico fieri potest, nisi Illustriss. princeps eodem prorsus studio teneatur. Primo igitur tota uictus ratio immutanda est,aërisq; excessus omnes summopere uitandi, frigidi tamen præcipue & humidi. Cauebit flatus omnes, tam Austri quàm etiam Boreæ. Fugiat quantum fieri potest omnes animi molestias, atq; à cœna & prandio ociabitur animo & corpore,nihil uel intense scribendo aut cogitando,aut dictando,ut Principes solēt,sed molliter deambulabit. Neq; dormiet interdiū, nisi in tota ætate fuerit consuetus, uel plus æquo noctu uigilauerit. Si ergo dormiendum fuerit,somnus erit perquàm breuis,& si fieri potest, non decumbat. Procurabit singulis diebus,ut uenter obediat,& si natura defuerit,supplendū est. Propterea quàm maxime probauerim frequentem usum terebinthinæ Cypriæ:nam præterquàm quod uentrem leniet, conferet etiam catarrho & pectori,neruos cerebrumq; corroborabit, urinā prouocabit,quod senibus præcipue maxime est expetendū. Si etiam caricis, aut ficubus aridis pinguioribus utetur,fere ad eosdem usus conferet. Sumere etiam interdum oxymel scilliticum, uel acetū eiusdem scillæ,si uenter tolerabit, summopere proderit,non tantum ad molliendam aluum,sed etiam ad humores crassos uiscidosq; incidendos,ad tussim & podagram. Consulerem quoq;, ut aliquo illorum,uel omnibus interpolatim,& alternatim uteretur, etiam absq; leniendæ alui necessitate. Quantum uerò ad cibum & potum attinet,primo illi omnis mensa Principum lauta & deliciosa omnino interdicenda est: unico enim cibo & simplici contentum esse oportet,qui sit facilis concoctionis,& optimi nutrimenti. Neq; in eligenda materia multum immorabor, cum uulgatissima sit, habeatq; assistentem medicum prudentissimum & doctissimum. Potus sit uini minime dulcis,sed maturi,clari,limpidi, & unius saltem anni, non multum potentis,medij coloris, quod etiam parce bibat: abstinebitq; omnino à potu à prandio & cœna. Hac uictus ratione sibi proposita utatur,quæ nullo modo uarianda est,sed habitus in ea faciendus:habere enim in præseruatione,ferè totam spem debet. Laudo postea,ut nonnullis etiam medicamentis utatur, quæ possunt uentriculum & hepar corroborare, & ab illis intemperiem frigidam remouere. Laudo igitur ut utatur ante cibum diatrionpipereon, quod in rotulis ex saccharo conficiatur, uel diacalamento eodem modo confecto. Nonnunquam etiam summopere conferet usus Mithridatici antiqui,quod ego theriacæ prætulerim in Illustrissimo Principe. Vbi præterea compertum erit medico prudentissimo corpus idoneè euacuatum esse, neq; redundare excrementis, laudarem tunc temporis frictiones quoq; omnium membrorum,& balnea aquæ dulcis,in quibus tamen decoquerentur rosæ & chamæmelum, & aliquid etiam absinthij, ut simul & calor innatus augeretur, concoctiones difflationesq; fierent meliores,ac præterea tonus singulis membris adderetur. Quæ intentiones etiam augebuntur,si post frictiones & balnea totum corpus inungatur ex oleo garyophyllorum odorato, uel ex resina, aut gummi nucis muscatæ,quod iam deferri in cœpit à Lusitanis:est enim præstantissimum remedium,quod multa experientia comprobauimus ad omnes artus corroborandos, contra podagram, & morbos articulares. Consulerem præterea,ut singulis annis Illustrissimus Princeps bis purgaretur,uere inquam & autumno:esset autem purgatio mitis,conueniens ætati,& nobilitati. Neque ego transcenderem in purgatione usum cassiæ & Rhabarbari, augendo & minuendo dosim, prout purgatio bene succederet, & uirtus toleraret: nulla enim purgatio est tam exquisita, quæ perfici non possit his benedictis medicamentis, si modo dosim pro uiribus metiamur: nullus præterea humor est in humano corpore redundans,qui his duobus medicamentis educi non possit,siue ille sit crassus & uiscidus, siue terreus adustus, siue subtilis & biliosus, ut quotidiana experientia deprehendimus, & ut restatur quidem apud Græcos Actuarius,apud Arabes uerò Mesue. Non ergo hæc medicamenta excedenda putauerim. Quantū uerò profuturæ sint annuæ huiusmodi purgationes repetitæ in affectibus Illust. Principis, testatur Gal. tum in lib. Quos, quomodo & quando, &c. tū in meth. de missione sanguinis. Vt tamen melius præseruari

possit,

posset Princeps Illustrissimus, non displiceret, ubi prius aliquanto tempore omnia, quę diximus, recte peracta fuerint, accederet etiam ad utriusque cruris cauteria: plurimum enim possunt in auertendis uaporibus, & humoribus, qui raptum habent ad caput. Consulo etiam, ut familiarem habeat usum, ut mane mastichen mandat, ut inde caput purgetur, uel garyophyllum, uel portiunculam nucis muscatæ, uel folia dictamni Cretensis, quæ non sint arida. Ista enim plurimum poterunt ad expurgandum caput, neque ascenderem ad ualidiores apophlegmatismos, sed his tantum essem contentus. Quantum uero attinet ad erhina, quæ uulgo caputpurgia appellantur, dimitterem huiusmodi auxila in Principe Illustrissimo, tanquam quæ nimis excutiant, agitent, & commoueant. Hæc omnia si diligenter, & suo quoque tempore recte peracta fuerint, spero Illustrissimum Principem præseruandum, tum ab his symptomatibus, quibus nunc afficitur, tum etiam a deterioribus, quæ in neglecta curatione contingere possent, ad laudem Dei omnipotentis.

De catarrho frigido cum summa debilitate membrorum naturalium.

Consilium LXXXVII.

Asus per Phrissimelicam. Aguntur plurimi anni, quòd uidi istum puerum, & ferè semper cum obstructione membrorum naturalium hepatis & splenis: Ita ut sæpius laborarit, aliquando febri, aliquando Dissenteria, aliquando aliis morbis. Anno superiori percussus est baculis & ob eas contusiones ualde læsus est circa collũ & dorsum: euasit tamen, sine meo auxilio, post secuta febris. Ego uocatus misi sanguinem, & curaui cũ magna difficultate, propter tumorẽ splenis & obstructiones. Erat autumnus, iussi ut rus iret præscripta ratione uictus & aliis quibusdam, quæ corroborarent membra naturalia: quæ omnia neglexit, suo modo uiuens. Ego eum non uidi amplius: sed recitant ipsi incidisse eum in tumorem & inflationem omnium membrorum & præcipue crurium, cum magna totius corporis imbecillitate, urinæ etiam uidebantur extraneæ, nihil omnino recte, uiuebat suo modo ita per Hyemem usque ad Bacchanalia. Etsi uidebatur aliquanto melius habere, nunquam tamen erat integre sanus: non bene egerebat, & aliquando cibum euomebat: quod magnam arguit imbecillitatem membrorum naturaliũ. Postea de nouo iterum inordinate uixit, & accessit etiam ad saltationes, superuenit alia febris cum pustulis quibusdam per totum corpus, quas anus quædam uariolas dicebat, medici petechias cum febri pestilentiali, miserunt sanguinem, ad quod secuta paralysis totius eius lateris, quæ cum recessit, mansit impedimentum in uoluendo collo, membrorum naturalium magna debilitas, tumor & inflatio pedum sub noctem præcipue, poterat tamen ire quo uellet. Nunc afficitur etiam catarrho a capite ad uaria loca defluente, maxime tamen ad collũ & eius motum impedit, ante ad humeros etiam. Sed eo nunc non amplius uexatur. Et nisi huic catarrho succurratur, periculum erit de Hydrope, uel apoplexia aut subita aliqua Paralysi.

MONTANVS. Symptomata quibus affligitur hic iuuenis notissima sunt, & sensui apparent. Primum, de quo maxime conqueratur est tumor in collo, impediens sensum & motum: sensum, quia percipit dolorem obtusum, præcipue sub uesperam. Motum quia non potest mouere & flectere in partes, ante, retro, dextrorsum, sinistrorsum. Secundo, quæritur de dolore capitis grauatiuo, quasi uideatur trahi deorsum. Item quod sit aliquid in capite, quod uideatur moueri. Tertio male concoquit & uomit cibum, multis mensibus intumescunt crura uesperi, & in omnibus partibus corporis sentit lassitudinem. Pro his quærit consilium. De præteritis nihil dico, quia eorum fiet mentio in inquirendis causis, quæ sint necessariæ ad curationem, præcipue

autem uidendum est, an omnia ab uno pendent primo, an à diuersis, id enim plurimum refert, si ab uno primo, eo sublato, remouebuntur omnia symptomata: si diuersa, erit quoque diuersa curatio & composita. Dicam quod sentio, primo de causis intrinsecis dispositiuis, has uideo ex parte temperaturæ & compositionis perpetuo dispositas ad has ægritudines, habet caput & collum non proportionatum reliquis membris, pectus angustum, membra inæqualia, nec dici potest calidus & frigidus simpliciter. Siquidem temperatura à totius dispositione denominari debet, hepar calidum habet, quia morbos calidos perpessus est, & abundat bile: uentriculum frigidum, ideo sæpe in frigidos morbos incidit, semper sensit gurgitationes circa eas partes, & frequentes obstructiones habuit, habuit igitur quod omnes facit ægritudines à materiis pendentes, uel mediate uel immediate, inæqualitatem horum membrorum, ob quam pituita & bile abundat, & ideo naturalis dispositio fecit pro aggregatione humorum. Caput etiam deforme, quale Thersites habere dicitur ab Homero, maius proportione & acutum, quod signum est, materiam quidem redundantem fuisse, sed non bonam, & ita ratione compositurae, caput aptum est ad recipienda excrementa. Cum igitur membra generantia materiam naturaliter ad hoc disposita sint, ut multam materiam generent, & caput membrum recipiens debile, & aptum ad recipiendum ratione situs, & euaporationum ascendentium à uentriculo per uias latas, & propter rectitudinem: ab hepate uerò propter calorem generantem plurimam bilem, & sanguinem crassiorem & fumosum, & uenas ac uias etiam latiores, ob quas causas, sicut dicit Galenus, qui sunt calidi hepatis sunt subiecti repletionibus capitis. Hinc factum est, ut corpus præparatum sit ad malas fluxiones, propter talem dispositionem membrorum. His ita se habentibus, contigerunt plurima circa causas extrinsecas & intrinsecas, quæ habent uim causæ efficientis, & adduxerunt eum in hunc statum, in quo nunc est. Contusiones circa collum & dorsum, quæ partes debilitatæ & affectæ, ut se ipsis sint imbecilliores, secuta febris, & fuit in timore, accidentia animi corrumpunt spiritus, accessit febris cum obstructionibus, quæ durauit diu, & semper sunt imbecillia membra naturalia, post transactam decimam quartam, ut dicit Auicenna in prima quarti. His factis imbecillioribus, egestiones etiam sunt mutatæ, non continuit uentriculus cibum ut oportet, & si morbus est ablatus opera uestræ excellentiæ, tamen membra corroborare non poterat, quia dum rusticaretur, utebatur pessima ratione uictus. Cum igitur essentialiter essent male disposita, propter malum etiam regimen incidit in has dispositiones (quis in habentibus symbolum est facilis transitus) uidelicet in obstructiones, luteum colorem, ut minus promptus esset ad actiones, & nunquam fuerit in pristino statu post illas contusiones, incidit igitur in febrim, quæ pendebat ex humore frigido, emissus sanguis stante cruditate in uenis & frigiditate. Humores igitur redditi crassiores seipsis, & rebelles magis. Auicenna quarta primi, & de tuenda sanitate quart. Item, de missione sanguinis Ideo etiam statim incidit in paralysin eius lateris, propter humores crudos, subito illuc delatos. Dum ista febris transiuit, permansit imbecillitas in membris naturalibus, & plenitudo, quo ad uirtutem, humorum crudorum & biliosorum: ex frigiditate uentriculi, & caliditate hepatis, quos dũ natura pellit ad membra imbecilliora, caput repletum, & inde materia destillauit: primo ad spatulas, propter contusiones prædictas, quæ resolutæ sunt: remansit autem circa uertebras colli imbibita, & causat symptomata: impedit sensum, quia dolet & motum, non enim potest mouere. Huius igitur symptomatis causa est materia frigida & cruda, per neruos à capite descendens ad ea loca, & fit dolor ex mala temperatura & tensione, etiam dum fluatur materia, etiamsi non moueat. Licet autem hæc materia descendens, à capite generetur, ex parte tamen inferiores partes fouent eam, & præcipue uentriculus facile obstupescit, incidit quandoque in somnum profundum, interdum facile excitatur, propter uapores oppositorum humorum producentes oppositos effectus: atque ita apparent causæ omnium symptomatum circa caput. Habet tensionem magnam circa uentriculum, cum duritie, ut uentriculus non possit claudi supra cibum, aut complecti, sicut oportet,

oportet, quod cum non fit, percipitur grauitas, maxima murmuratio, & tandem uomitus quæ omnia accidunt, quia non bene complectitur uentriculus cibum, propter oppilationes & tenſionem. Hic eſt morbus in compoſitione, factus ex mala intemperie cum materia & ſine materia etiam: quia uẽtriculus naturaliter frigidior, plus etiam infrigidatur propter affluxum materiæ deſcendentis à capite: fit enim circulus ille notus & famoſus apud medicos, ut uapores à uentriculo exhalent ad caput, & inde ad ipſum uentriculum materiæ iterum delabantur: habet igitur uentriculus frigiditatem naturaliter, & per præſentiam materiæ, quæ eſt cauſa illarum obſtructionum, & quando bene ſe non habent illa membra propter obſtructionẽ & intemperiem etiam contrariam, non fiunt coctiones uti oportet. Ideo excrementa cruda: quæ ſua forma etiam tendunt deorſum. Ideo circa ueſperum præcipue deſcendit ad crura: quia dum ambulat aperiuntur & dilatantur uiæ, ut materia facilius dilabatur, ipſa etiam materia attenuatur, & uirtus fortior fit propter auctum calorem, ut materiam expellat ad membra debilitata. Ita uidetis omnia quatuor, quę in omni defluxu ſunt aduertenda, ad hoc eſſe diſpoſita: Mandans, recipiens, uias, & ipſam etiam materiã, & hæ ſunt cauſæ omnium ſymptomatum, quæ uidentur omnia oriri ab uno principio, à membris naturalibus generantibus materiam: licet membra præcipue affecta, de quibus ipſe conqueritur ſint caput & collum, tamen materia eſt quæ facit morbum, ad quem ſequuntur ſymptomata, & eſt unũ principium. Ergo curatio ſimplex, remouere uidelicet cauſam, quæ facit affectum. De prognoſtico. An poſsit curari? Credo non facile, quia membra naturalia affecta, quaſi hæreditario affectu à natiuitate, & acceſsit iam habitus, ita ut niſi conſiderem in adoleſcentia, non crederem curari poſſe, ſed in ætate ſpes eſt. Deinde tanta uis eſt mali, ut omnes morbi qui à frigida materia fieri poſſunt, ſint timendi, ſecundum enim diuerſum raptum materiæ fieri poſſunt Apoplexiæ uel Epilepſiæ, Spaſmus, Tetani, Opiſtotoni, Paralyſes, Aſthmata, Phtiſes, Hydropes, ſecundum quod præcipitabitur materia, ſed quia circa caput pręcipue perpetua eſt grauedo. Ideo de Apoplexia uel Epilepſia maxime eſt periculum: quia iam quaſi uidetur ſtupidus, & perpetuo dormire, neſcit explicare quæ uult. Item de Paralyſi maximum periculum, quam iam ſemel habuit. Sed de futuris contingentibus non eſt determinata ueritas.

CVRA. Si debet curari, fiet id per confortationem membrorum naturalium, & apertionem obſtructionum, id quod intendebam tum cum primo uiſitarem eum: ſed non poteram agere durius cum eo accedente hyeme, præcludebatur uia eradicandi humores impactos. Ideo ſat erat mihi tum, ne caderet in deterius: ſed quia pater ſollicitus eſt de filio unico, cui poteſt relinquere diuitias, & ægritudo eſt pertinax, quærit curationem inſtantiſs. & mauult eam nunc fieri quàm poſtea, quia metuit, ne cadat in deterius, facile accedo in eam ſententiam, ut curetur nunc. Inuenienda igitur alia curatio. Si uolumus corroborare oportet humores impactos in uentriculo & primis uenis, neruis & capite euacuare, nec ad id ſufficit una coctio, & una euacuatio. Sed neceſſe eſt paulatim & alternatim concoquere & euacuare ſecundum commune præceptum. Leniatur uenter, concoquatur incidentibus oxymel. Syrupo de Betonica, euacuetur cum his quæ ſunt accommodata ut Agaricum, confectio ſbamech, cochiæ &c. Poſtea reiteretur coctio cum fortius incidentibus, & euacuarem iterum. Sed quibus uelles corroborare? Si tempus eſſet Thermarum, illæ eſſent optimæ pro euacuando, corroborando, & penitus eradicando catarrho, ſed ſumus in inimico tempore, Interim uti poſſumus amaris, ſyrupo de abſinthio, cichorio, quæ corroborant & aperiunt. Electuaria magna: ſed ego propter ſuſpitionem morbi Gallici (quanquam parentes hoc audire nolint) & pro corroboratione iſtorum membrorum, & exiccatione catarrhi, exhiberem decoctũ ligni. Poſt purgationem tamen exquiſitiſsimam, quę nũc fieri non poteſt, calefaceret, exiccaret & confortaret. Non exeat in aërem frigidiorem, ſed domi ſuæ, & in aëre temperato obambulet propter medicinas, ut incommoditas temporis, arte ſubleuetur. Poſt collegiũ hæc ordinata: ℞. Caſsiæ nuper extractæ ℥ 1. Specierum hieræ ſimpl. Gal. ʒ 2. cum ſaccharo fiat bolus, ſumatur ſtatim propterea quòd cras (ut ipſi arbitrabantur) futurum ſit nouilunium.

℞. Syrupi de Beton.
Oxymellis simpl. ana ℥ 1.
Decocti Betonicae ℥ 3.
Misce, pro uno syrupo & sic pro alijs.

De catarrho descendente ad uertebras colli, & impediente circumgyrationem capitis. Item, de immunda matrice coniugis, pro Doctore Hieronymo Beck.

Consilium LXXXVIII.

IN eo casu primum locutus Phrisimelica, haec dixit: Nobilissime consessus, proponitur nobis nobilis Germanus, qui agit annum 55. aetatis, temperaturae calidae & humidae, ut ego possum conijcere, non enim est distincte id scriptum à Medico quodam, sed ex signis colligo, color enim corporis rubeus, est mixtus cum albedine quadam: qui testatur super caliditate & humiditate, & optimo sanguine: est etiam uir mediocriter carnosus, laetus, hilaris, tractabilis, & bonorum morum, quae omnia sanguinem moderatum indicant, cum certum sit mores etiam ad diuersitatem humorum permutari, ut etiam Galenus & Hippoc. testantur, in libro de natura humana: pili etiam non omnino nigri, ex quibus omnibus colligo probabiliter, esse eum temperaturae calidae & humidae: incidit olim in quartanam ex esu fungorum, ex qua euasit, ita ut non remanserint affectiones aliquae: quae solent sequi quartanas, ut tumor lienis, laborauit postmodum aliquando renibus: emisit arenulas, uel ex caliditate renum, uel immoderato uictu, uel negocijs nimijs, uel equitationibus, quibus multum utuntur Germani, & fortassis ex frequenti coitu, est enim coniugatus: sed de hoc non conqueritur, nunc autem alio laborat, de quo consulit nos. Scribitur, quòd laboret dolore in spatulis, prope collū & uertebras, quem dolorem sequitur symptoma, ut non possit flectere collum in partes, & fortassis etiam non demittere, ita impeditur motus, & cum uult ridere, percipit dolorem, idque aliquot iam annis patitur, & maxime cum exponitur aëri frigido, iuuaturque magis à calido, & laeditur à frigido. Quod ad consuetudines, negociosus est in Reipub. negocijs & magistratu, in uictu satis moderatus nunc, etsi iunior indulsit sodalitijs, ut solent nobiles eius regionis: uiuit in regione temperata satis, non palustri nec montana. Haec est historia. Quaerit primo integrum consilium, quomodo possit iuuari, an medicinis, an uerò balneis potius, & si balneis curari debet, qualia illi sint exhibenda, & quomodo: si enim in Germania reperire posset, bene esset, si non dispositus esset huc uenire. Secundo, quaerit etiam de honestissima sua muliere, sed dicemus de ipso primū. Sum istius sententiae, quòd morbus huius nobilissimi uiri, dicatur defluxus descendens, qui impediat neruos & motum, ne possit mouere collum ad eas partes: Ideo dolet, quia motus non est naturalis, sed uiolentus, impeditis neruis. Cum enim omnis motus fiat medio musculorum per uirtutem uoluntariae motiuam, per neruos ad illos musculos delatam, ista uirtus necessario recipi debet à musculis, & nerui praeparati esse ad transmissionem. Hic autem impediti sunt & obstructi à re extranea, non quidem ut non suscipiant (ita enim nullus omnino motus fieret) sed diminute suscipiant, ita ut si uelit mouere, motus ille sit uiolentus, qui causat dolorem, sicut fit à motu uiolento, sequitur enim eum soluta continuitas, & ad hanc oritur dolor. Qualis materia? credo crassam esse & frigidam, si enim subtilis dissolueretur, & non esset continuus dolor. Deinde praecipue dolet, cum exponitur aëri frigido, quia tum augetur illa frigiditas, quae est causa difficultatis in illa motione: ut ita fiat maior dolor. Est igitur morbus

huius

huius nobilissimi uiri mala temperatura cum materia crassa & frigida, quia non resoluitur, sed durat dolor & est continuus. Item quia læditur á frigidis. An uerò genita sit materia in illis partibus, an uerò illuc transmittatur? credo transmitti á cerebro, á quo omnes nerui oriuntur uel mediate uel immediate, & illi qui ad spatulas tendunt propiores sunt, ideo facilius recipiunt. Sed dicas cur caput non laborat, siquidem in eo generetur illa materia? Resp. Quia fortius est & genitam materiam statim expellit, nec mirum est ibi fieri repletionem in tanta ætate, quam in illis partibus magnam esse audio, & regione frigida collata saltem ad temperatam, etsi in uictu continens sit, tamen laboribus & uersatione in republica multū ingrauescit caput, & congeruntur superfluitates multæ, & forte etiam per consensum est á uentriculo, qui ualde consentit cum capite, ita ut á Galeno lib. tertio de locis affectis dicuntur germana illa duo membra, propter mutuum consensum: circa mutationes Lunæ præcipue dolet. Galenus libro tertio de diebus criticis dicit: quòd circa nouilunium & plenilunium fiant maximæ mutationes in nobis, quia ista duo sydera præcipue in nos agunt, & maxime luna propter uicinitatem & Auicenna de uentosis, crescere in nobis humores ex motu Lunæ, crescēte igitur humiditate crescit causa morbi, ideo morbus & symptomata sequūtur.

DE PROGNOSTICO. Poterit curari, sed cum difficultate, etsi enim senes sunt frigidi & sicci, tamen semper ex inconcoctione abundant humiditatibus & excrementis, ita ratione ætatis est una difficultas, deinde etiam regio frigidior & humidior est respectu temperaturæ: præterea si aliquæ malæ dispositiones contractæ sunt in uentriculo & capite, illæ temperies erunt quæ nobis quoq; adferent difficultatem: sed nihilominus curatio est aggredienda, quia temperatura bona, ipse obediens, & regio non nimis intemperata.

Ad curam: Quæ curandi ratio? Primo, ut tollatur mala temperatura frigida, cum materia existente in loco, quod cum fiet, locus exercebit operationes: tollemus temperaturam tollendo causam seu ipsum defluxum á capite, postea corroborandum caput, & uentriculus etiam, si is quoq; ad eam fluxionem iuuat. Ratio curæ incipienda á causis remotioribus, & primo euacuandum totum corpus: utrum sit mittendus sanguis? non possum asserere, sed malim omittere eam, quia humor peccans frigidus & humidus est, regio frigida, & ętas uix admittit, si tamen omnino uelit, fiat in uere, sed ego euacuarem corpus alijs pharmacis euacuantibus pituitam, & ita procederem: primo leniatur uenter cum cassia & hiera: deinde concoquerem materiam calefacientibus, attenuantibus & incidentibus, ut syrupo de Betonica, de Iua, Oxymelle, melle rosato & similibus: postea euacuarem materiam concoctam cum hiera diacolocynthidis, quæ est optima, pillulis cochijs, aut electuario diaphenicon, aut confectione hamech, & quia fortasse non sufficiet una euacuatio, poterit ea reiterari bis aut ter etiam pro exigentia: post euacuationem uniuersalem corporis, euacuarem etiam caput cum caputpurgijs, sternutatorijs & masticatorijs, & deuenirem tandem ad alterationem capitis, calefaciendo, roborando et exiccando, facto decocto ex betonica, camomillis, stecade, origano, pulegio. Tunc etiam roborarem caput & uentriculū confectionibus magnis, quæ ualent ad permutandas temperaturas frigidas, quale est mithridatū, quód optimū apud nos conficitur, & ad cū transmitti potest, & misceri cum saccharo rosato, esset & bona confectio aurea Alexandrina si fieret. Præterea curatis omnibus membris transmittentibus, poterimus postmodum uenire ad morbum iam factū, curando euacuare materiam existentem in loco, & auferre temperaturam malam, factis inunctionibus ex oleo camomillino, nardino, masticino &c. si timeretis horū caliditatem, posset addi rosaceum, sunt & emplastra plurima, ad hoc conducentia, sacrum Galeni temperatum. Item alia quæ sunt calida & sicca. Ad quæsitum modo de balneis. Tentanda res primum medicinis, & postea balneis seu Thermis, debent esse calidæ & siccæ, tenuium partium, qualia sunt balnea sulphurea, quæ erunt præstantissima, quod si erunt commista uel calx uel alumen non esset malum, si hic esset, consulerem ut immergeretur in Aponitanis, & acciperet stillicidium, & si illæ non sufficerent, uteretur thermis

sanctæ

sanctæ Helenæ, quæ uehementiores sunt, idem in Germania facere poterit, si habuerit talia naturæ sulphureæ, quòd si non haberet, essem illius sententiæ, ut sibi construeret aliquod balneum ex aquis temperatis, in quibus decoqueretur sulphur & alumen, & in illis mergeretur, & stillicidium acciperet. Nam Galenus primo de simplicibus etiam metalla concoqui iubet & illis uti. Sed quæreret aliquis de tempore quo deberet uti Thermis. Hac hyeme quæ acrior nunc est in Germania, & erit antequam hæc scripta ad eum deferantur, uteretur solummodo optima ratione uictus, abstineat à cibarijs crassis & humidis, à lacticinijs, piscibus & carnibus etiam crassioribus, à uinis potentibus, & quia utitur uaporarijs, caueat ne se ex illis subito transferat ad aërem frigidiorem, per interualla utetur pillulis, ut interdum cochijs, una aut altera pro lubricitate uentris, & euacuatione materiæ, quæ est in uentriculo & intestinis. Adueniente postmodum uere, consulerem ut expurgaret totum corpus, eo ordine quo supra, & tum uteretur balneis ut supra diximus, & uidetur quòd plurimū proficere possit. Sed quia ut Galenus testatur, de uictu tenuante in ægritudinibus longioribus præcipua cura cōsistit circa uictum, præsertim quando materia est frigida & crassa, uelim eum potissimū uti uictu attenuante & tenui: & id ipsa ratio dictat, quia calor naturalis, si nō oneretur nimio cibo, uertit se ad materiam, eamq; concoquit, partem utilem in nutrimentum transferens, inutilem uerò expellens, cum uerò plurimo uictu oneretur, calor naturalis supprimitur, ut nec materiam illam aggredi, nec oblatum etiam alimentum recte concoquere possit, ita plurimum pituitæ generatur, & augetur causa morbi.

De coniuge, Quæ scribitur habere matricem immundam, & multo phlegmate onustam, credo eam laborare menstruis albis, habet congestam pituitam in utero, & ideo semel tantum peperit partum imbecillem: qui statim est mortuus. Quæritur quomodo curanda, & an balnea illi quoq; cōueniant. Nouit excellentia uestra, quòd menstrua alba proueniant aut ex iecore, aut ex uentriculo, crediderim ego quòd iecur male affectum mittat hic superfluitates suas ad matricem, quæ est receptaculum multorum malorum humorum. Corrigetur alteratione, & sic tollatur mala temperatura illa, exhibebitur primo Hiera cum cassia, postea syrupi quales supra dicti sunt: deinde cochiæ, uel alia quæ purgant pituitam: sed quia corpus tenue, uteretur hiera sæpius, quæ temperat temperaturam frigidam & humidam. Postea, si biberet aquas balnearum, quæ calidæ & siccæ essent, temperabuntur membra naturalia, uentriculus, hepar & matrix (quod idem fortasse nobilissimo uiro faciendum erit, quod supra omiseram) postea immergetur etiam in ijs, ut magis roborentur omnia ista membra: uterer etiam confectionibus magnis & mithridato, inungerē uentriculum & hepar oleis calidis: imponerem in matricem corroborantia eam: sed potissimū uictu uterer attenuante, quæ optima foret ratio curandi.

MONTANVS. Duo quæruntur à nobis principalia. Primo, quomodo curandus sit à nobis quidam Dominus in Germania, qui laborat hoc symptomate: Habet circa scapulas & uertebras colli dolorem remissum, sed perseuerantem, qui exacerbatur sub coniunctione Lunæ: cui est annexum impedimentum in motu ad circulum, non in inflexione, sed circumquaq; mouendo. De hoc doctissime conqueritur suis literis, & petit consilium distinctum, utrum competat curatio cum balneis, aut Thermis seu fontibus calidis, an cum pharmacis: quòd fortasse sit discrepantia aliqua inter medicos illius loci, utra magis conueniat ratio, uel ipse etiam nobilissimus uir ab alterutra abhorreat. Secundo interrogat circa honestissimam uxorem suam, quæ conqueritur de immunditie uteri, quomodo ea sit curanda. Vt igitur eius dominationi satisfaciam, incipiam à primo. Ex quo paret illud symptoma, qualitate, quantitate, & in quo loco sit etiam, uidelicet circa uertebras colli, apparet iam natura symptomatis. Dolet dolore remisso, qui exacerbatur circa coniunctiones lunæ, & impedit motum circularem. Hæc symptomata nota sunt ex ipsa relatione, sed causæ facientes ea latent, & tantum patent medico experto in discursu & curationibus. Quæ igitur sunt causæ? est hic dolor & impedimentum motus. Duo igitur læsa circa facultates sentiendi & mouendi,

quæ ambo ad animalem uirtutem pertinet, quæ læsa est dupliciter, in sensu & motu. Quærendæ ergo causæ sunt, & primo intrinsecæ. Quia actio animalis impeditur, & omnis actio animalis immediate procedit à cerebro, ergo nocumentũ erit uel in cerebro, uel in instrumentis à cerebro immediate procedentibus, qui sunt nerui. Ergo hic est impedimentum uel in cerebro, uel in neruis, uel in utroque. In quo igitur est causa efficiens hoc symptoma? Primo credendum quòd sit in cerebro, apparent coniecturæ: audio circa coniunctionẽ lunæ maxime eum pati: & nos scimus ex Auicenna, cum loquitur de actionibus lunæ, quòd uim habeat in nostris corporibus, & præcipue de cerebro loquitur, ita ut id dicat crescere & decrescere ad motum lunæ: & omnes ægritudines cerebri exacerbantur secundum lunam, ut epilepsia: & omnes defluxus à capite maxime exacerbantur circa coniunctionem lunæ, quæ ut Galenus 3. de diebus criticis, maximam facit motionem, sed intensiue tantum, non extensiue, quia fit in puncto tantum. Quoniam ergo in coniunctione exacerbantur morbi cerebri, non leue argumentum est inde dependere defluxum eiusmodi. Deinde ille dominus est optimi habitus, uiuidi coloris, bonæ carnis: ergo bene concoquit, & bene distribuit, & primam & secundam digestionem habet ut oportet. Nec consueuit laborare multis morbis, semel tantum quartanam habuit ex esu fungorum, & fortasse alia accidentia, & in renibus destillationem arenularum: ita ut si colligamus totam historiam, corpus hoc non est subiectum morbis, quia membra naturalia bene disposita habet. Quod cum ita sit, & hic morbus perseueret, non possumns habere aliam causam nisi cerebrum. Est ergo in cerebro primarius affectus tanquam in membro mandante, & ex eo est origo & fomes huius fluxus. Est igitur in cerebro intemperies frigida & humida, uel natura: quoniam sæpe hoc contingit, ut hepar & cor sint bene disposita, & tamen cerebrum sit humidius: uel etiam propter causas extrinsecas, ut quia degit in aëre humidiore, & in studio legum difficili uersatur, ac negocijs publicis, unde plurimũ laborat etiam tempore coctionis, propter quod impedimentum concoctionis uapores ascendunt, & ita cerebrum laborat: & propter malam hanc uictus rationem nõ leuis est causa huius morbi. Ex his concluserim, temperaturam frigidiorẽ & humidiorem in cerebro quàm oporteat, ratione cuius abundant excrementa, quæ collecta tandem, ut Galenus refert de ophthalmia, à uirtute expulsiua depelluntur ad locum magis debilem & imbecillum. Iam de membro suscipiente dicendũ. Sunt autem nerui: hi siquidem sunt qui suscipiunt nocumentum, ex quo causantur prædicta symptomata. An uero illi etiam consentiant? hoc est necessarium: nam ad hoc ut fiat defluxio, non tantũ requiritur ut peccet membrum mandans in generatione, sed requiritur etiam imbecillitas membri suscipientis. Quod enim membrum suscipiat, fit uel quia alteratur ad calidum, & attrahit uiolenter, idq; duplici ratione, ob dolorem aut inflammationem, uel ex debilitate membri ob aliquam malam intemperiem. In hoc casu nostro fit decursus à cerebro ad neruos. An modo sit uiolenta attractio, an imbecillitas? Credo utrunq; concurrere, adest enim dolor qui attrahit, & est imbecillitas. Sed ea an calida, an frigida? Nemini dubium est esse potius frigidam, quoniam omnia attestantur super frigiditate tali, perseuerantia per longum tempus: si enim materia calida foret, diffl[?]retur, nec tandiu perseueraret. Et est dolor remissus, & omnes acuti morbi, ut primo Aphorismorũ docetur, sunt uel à materia calida, uel propter nobilitatem loci. Cum igitur hic morbus chronicus sit, necessario eius causa est intemperies frigida. Est igitur etiam debilitas loci, propter intemperiem frigidam, propter quam nec expellit excrementa, nec concoquit proprium alimentũ: hæc facit ut facile recipiat, & dolor postea etiam facile attrahit, & ita accipiens dupliciter recipit. Nec est mirum, quia subinde generatur materia in intemperie frigida & humida, ideo perseuerat & exacuitur in coniunctione lunæ, propterea quòd in cerebro præcipue est talis passio. Dolet autem propter materiam præsentem, quæ facit intemperiem, compressionem, & solutionem continui. Præterea impeditur in motu, quia ad hoc ut fiat motus, requiritur uirtus illustrans neruos, & obedientia instrumenti, ut sit aptum ad recipiendam impressionem. Hic neutrum est, ut oportet: nam uirtus

non poteſt illuſtrare, nam nõ poteſt tranſire ad membrũ quod malam habet temperaturam, uel obſtructiones, ſicut radius ſolaris nõ poteſt tranſire per aërẽ nimis nebuloſum. Hic eſt materia: ergo uirtus non poteſt illuſtrare, & inde ſpiritus impediuntur & refrigerantur. Deinde inſtrumentum etiam non poteſt extendi, dilatari, & contrahi, quod fieri debet in motu. Hic muſculus & chorda repleti ſunt uiſcidis & craſsis humoribus, ut non poſsint contrahi & dilatari. Apparet iam catalogus cauſarum iſtorum ſymptomatum, quorum curatio quæritur. Prima cauſa ſymptomatis quo ad conſiderationem, membrũ mandans eſt cerebrum, quod habet intemperiem frigidam & humidam, aggregans humores & excrementa. Secunda, recipiens locus, propter intemperiem frigidam, & in cerebro, & in his membris. Audimus primo de ſtudio, exercet autem quæ ſola poteſt reſoluere caliditatẽ cerebri, propter cogitationes, & actiones cauſarũ non ordinatas, quæ augent cruditates. Regio frigida, & ętas eſt in 55 anno: primũ autem ſenium terminatur ſeptimo ſeptennio, hoc eſt, 49. anno, ut in 3. Aphor. ſub finem, & inde incipit ſecundũ ſenium uſq; ad 63. qui eſt climactericus maior, ſunt enim nouies ſeptem, ex quo paucisſimi euadunt, ita ut merito ſacrificaret Dijs maximo ſacrificio Auguſtus Cæſar, cum eũ annum euaſiſſet, ut ſcribitur apud Aulum Gelliũ. Ita ratione ætatis frigidus eſt, & abundat excrementis: ſenectus enim per ſe morbus eſt: & ubi ſenes, qui natura ſunt frigidiores, nanciſcuntur aërem frigidisſimũ, nihil eſt perniciosius: indigent enim calore, & inde æſtate melius degunt, ſicut iuuenes hyeme, ut bene docet Galenus in Aphor. illo: Ventres hyeme calidiores ſunt natura &c. eorũ ſcilicet qui iuuenes & robuſti ſunt, non ſenũ, qui læduntur à frigiditate. Prognoſticũ. Si ergo iam uerũ eſt intemperiem eſſe in cerebro & in neruis, eſſe in ſenectute conſtitutũ, in regione frigida, morbũ longum & antiquum, non eſt facilis curatio. Et ratio eſt, quia non habemus uirtutem & calorem, cuius nos medici miniſtri ſumus, ita ualidam, ut nobis ſit amica. Nam ad curationẽ, ut dicunt Hipp. & Gale. tria requiruntur: natura, ars, & fortuna. In hoc natura nobis deeſt, quæ ſine dubio debilior eſt in ſene. Ergo dubio procul erit difficultas in curando, non eſt tamen deſperandum. Curatio uero an cum pharmaco, an cum balneis facienda? Hoc quæſitũ non erat proponendũ: quia nemini dubium eſt, quin curari cum debeat, utrunq; futurum ſit uſui. Eſt enim intemperies cũ materia, ergo euacuanda eſt materia & auertenda, & remouenda intemperies in mandante & recipiente, quæ cum ſit frigida, calidis remouebitur: & ita utrunq; faciendum erit, neq; erat disiunctiue proponenda quæſtio. Euacuationem hac hyeme non tentarem: contentus ſit leui fomento, & recta uictus ratione, fugiat frigus, & maneat in uaporarijs, ſed non ita calidis, ut quidam apud Germanos conſueuerunt, ut excoquans & elixent carnes ſuas: ſed uellem ut mediocriter calefierent, & minus in illis ueſtitus eſſet quàm cum exiret, ne ſubito obijceretur aëri frigido. Abſtineat à uino potenti: & ſi ſtudet, leniter id faciat, & non uentre pleno: minus laboret & cogitet. Vbi hæc in uictu omnia peracta erunt, tunc facerem linimentum in ijs partibus, quod nec attraheret, nec repercuteret, ſed calefaceret, ita ut iuuaret coctionem materiæ, ut poſſet facilius poſtea eradicari. Acciperem itaq; myrrham, in qua uis eſt concoquendi materiam frigidam & craſſam, & aſtringit leuiter, ut corroboret membrum ne recipiat nouam materiam: & gummi Ammoniacum, quod utrunq; diſſoluatur in aceto. Et ne timeat acetum, cùm Galenus exhibeat acetum in longe profundiorum neruorũ uulneribus: quibus poſtea addatur oleum camomillinum, quod reſoluit ſine attractione: & oleum roſaceum, quod penetrat: & crocum. Hæc mixta ſimul illinantur. His peractis habeat aliquas pillulas leuiores, quæ nõ moueant materiam: quã poſtea non educant. Ideo fugiat cochias, ſed ſint ex aloe ac hiera ſimplici. Poſtea accedente tempore uerno, ſi uerum eſt, quòd corpus redundat ſanguine, non eſſet alienum ut fieret ſanguinis misſio, cum podagra etiam & alij morbi frigidi curati ſint à Galeno misſione ſanguinis. Deinde erit euacuanda materia: proinde dabitur minoratiuum ex caſsia & hiera. Syrupus de cichorio laudatur à Nicolo inuentore eius in ægritudinibus capitis, & epilepſia. Cõuenit etiam ſyrupus de lua, de ſtœchade, ſimplex & compoſitus. Facta concoctione, euacua-

euacuarem cum omnibus, in quibus agaricus & colocynthis ingreditur, siue pillulis, siue electuarijs. Ideo confectio hamech, electuarium Indum, pillulæ cochiæ, aggregatiuæ, confectio hieræ compositæ, conueniunt. Post euacuationem, ad corroborationem membrorum laudo theriacam & Mithridatum, quia mirũ in modum conferunt. Ad quæsitum, an conueniant thermæ Italicæ, an uerò Germanicæ? non possum respondere, quia Germanicarum naturam nondum perspectam habeo. Hoc unum dixerim, balnea conuenirent, sed calida, & maximè sulphurea: & si quid haberent aluminis admixtum, non refuto, quia corroborarent membra. Si talia haber in Germania, utatur illis, sed bene prouideat. Factitia prosunt quidem, meo tamen iudicio non possunt conferri cũ natiuis. Nam artis confectiones & mixturæ, non sunt ita perfectæ, ut illæ quæ à natura fiunt. Nostræ thermæ bonæ essent: quare si non reperiret idoneas in Germania, poterit in Italiam accedere. Modus administrationis fieret, ut biberet, lauaret se, & uteretur stillicidio in capite & parte læsa. Ad secundum, cum proponatur mulierem matricem habere immundam, quia quæstio confusa est, non possum etiam nisi confuse respondere: & curatio necessario confusa erit, cum indicatio sit confusa. Est immunditiès: ergo abstergenda. Sed cum quibus? Non patet, quia à uarijs causis pendere poterit. Mundificetur ergo, sed cum quibus? sit autem siue à calidis, siue à frigidis humoribus, utatur hiera simplici, quod est præstantissimum in istis defluxibus menstruorum alborum, Galeno etiam testificante; quia diuertit, & euacuat, & corrigit membra mandantia. Vtatur ergo illa.

De catarrho, pro Illustrissima Ducissa Vrbini,

Consilium LXXXIX.

Vm illud nobis propositum sit, ut curemus destillationem Illustrissimæ Ducissæ, præcipuam curam ac diligentiam in recta uictus ratione inprimis illi adhibendam esse existimamus. Igitur à uario ciborum genere sibi temperet, comedat parcè, potissimum in cœna: inter unam mensam & alteram nihil bibat. Vinum illi conueniens, tenuè sit oportet: aut si natura tale non fuerit, aqua erit diluendum, modo illi aqua à natura non sit infesta. Nec uerò illi esset aduersum, si uinum lenem quandam dulcedinem haberet. A fructibus, pisci bus, lacticinijs & pastilibus est abstinendum. Interim dum utitur hac uictus ratione, eius Excellentiæ consulo, ut quotidie in nocte, hora somni, inferius describendi Electuarij cochlearium unum accipiat: illicq; admodum consultum esset, si sæpius etiam in die exiguam eius quantitatem in os acciperet, nec tamen statim deglutiret: sed tamdiu sibi retineret, donec paulatim, & sua ferè sponte in spiritalem arteriam destillaret. Hoc illi proculdubio saluberrimum est futurum. Illud quoq; mihi maxime probaretur, si faceret sibi consuetudinem sumendi bis in septimana medullam casiæ fistularis, recens è canna extractam: idq; per horam mediam ante prandium. Quantitas autem eius medullæ sit, quanta è canna ponderis unciarum quatuor extrahi potest. Curabit autem eius Excellentia, ut se præsente è canna extrahatur, atq; illam statim deuorabit: plurimi enim eo modo libentius accipiunt quàm consueto. Illi tamen liberum erit, hoc'ne an illo modo uelit accipere, perinde enim est. Electuarij descriptio ea est quæ sequitur:

℞. Capitum papaueris albi	N 20.
Liquiritiæ rasæ	℥ 2.
Carnis siliquarum pinguium dempto cortice, & exemptis acinis	℥ 3.

Bulliant omnia simul in libris 10. aquæ fontis, donec remaneant duæ.

Deinde,

℞. Zucchari albi ℔ ſ.
Penidiarum ℥ 3.

Syrupizentur omnia ſimul ſecundum artem, uſq; ad conſiſtentiam mellis, deinde ſeruetur ad uſum.

De catarrho, cum affectu quodam melancholico.

Conſilium XC.

EX relatione noſtri Hebræi comprehendo duo. Primum quod noto ego, eſt, quod habet aliquam diſpoſitionem ex parte rei, & non ex imaginatione: & eſt quòd patitur defluxum catarrhi, qui ueniens à cerebro ad partes diuerſas, facit diuerſos dolores. Huic diſpoſitioni poſſumus credere. Poſtea patitur paſsiones quaſdam imaginarias, quas non patitur ex parte rei. Dicam primo de catarrho. Cauſæ catarrhi fuerunt fortes, ſcilicet procatarcticæ, cum eſſet in balneo illo, tunc incœpit ille catarrhus. Hæc fuit quidem cauſa primitiua: ſed multa dederunt occaſionem huic cauſæ primitiuæ, ut commoueret antecedentes: nam & hepar eſt calidum, & uentriculum habet frigidum, & hæc diuerſitas eſt ualde mala in conſeruatione ſanitatis. Et quando eſt hepar calidum, & uentriculus frigidus, facillime multiplicatur catarrhus. Nam in uentriculo frigido cibus non concoquitur: hepar autem auatum propter caliditatem igneam trahit humores hos crudos etiam ante tempus, & ſic plurimi humores crudi diſtribuuntur per uenas, quia ſecunda concoctio non corrigit primam & præcedentem, & ſic fit neceſſario euaporatio ad caput. Hinc omnes illi qui habent uentriculum frigidum & hepar calidum, ſemper habent repletū caput, & hi etiam facile patiuntur affectionem hypochondriacam. Hæc eſt naturalis eius diſpoſitio, quam facile mouent cauſæ externæ: ſolet enim comedere plurima, quæ poſſunt aggregare humores crudos. Et cauſa illa procatarctica quæ fecit ut deueniret ad actum catarrhi, ad quem naturaliter diſpoſitus erat, fuit iſtud balneum: nam ex iſto balneo colliquati ſunt humores: & illa uini potatio Germanorum maxime replet caput, quia reſoluunt humores, & fluere faciunt congelatos à frigore. Hic igitur catarrhus cum ita incœpit, ſemper ita durauit. Nam uidemus in illis fluxibus, quòd cum ſemel incipiunt, ſemper poſtea illam partem afficiunt, uel quia illa pars facta eſt imbecillior, uel quia ita conſueuit natura, uel quamcunq; aliam cauſam uelimus reddere. Et ſic etiam uidetur contigiſſe in hac parte. Vtrum ſit infectio Gallica? nam dolor eſt circa crura & perioſtiū, qui locus uidetur eſſe proprius morbi Gallici: nam per hoc ſignum diſtinguuntur dolores Gallici, à doloribus articulorū, quia hi ſunt in iuncturis, dolores autem Gallici ſunt inter iuncturam & iuncturam. Item deciderunt pili ex ſupercilio. Hæ ſunt quidem coniecturæ, non tamen habent aliqua ſigna certa. Hæc ſigna non poſſunt nos inducere, quòd fuerit morbus Gallicus, ſed ſolum fuit ille catarrhus, qui occupat partes iſtas diuerſas. Quo ad affectum melancholicum, quia multa imaginatur ſibi quòd patiatur morbum Gallicum, quem tamen non patitur: ego credo in tali habitu eſſe humorem melancholicum, tum quia totum illud genus Hebræorū eſt fere melancholicum, tum quia ſanguinem habet craſſum, & hepar calidum. Et ſic non eſt omnino expers ab affectione illa hypochondriaca, quia habet hepar calidum, & uentriculum frigidum: & ſi non patitur melancholiam hypochondriacam, incipit fieri, & habet per totum ambitum humorem melancholicum. Hos duos affectus ut tollamus, quid agendum? Ego uellem omnino dare aquam balnei, quia habet catarrhum, & habet dolores circa uniuerſas partes corporis. Catarrhus eſt frigidus, & occupat omnes partes corporis, & ſic non eſt omittenda occaſio illa, & eſt etiam tempus. Mane darem minoratiuum, item ſyrupum, ut Oxymel, cum aqua Betonicæ, ſaluiæ.

Euacua-

Euacuarem cum confectione hamech, uel pillulis aggregatiuis, cochijs &c. Purgato corpore, statim mittatur ad balneum. Forte etiam hepar cum aliqua missione sanguinis possemus purgare ab humore melancholico. Aqua illa corroborabit uentriculũ, & distribuetur per uenas, & corroborabit totũ corpus, & sic & iuncturæ & musculi corroborabuntur. Euacuabit etiam hæc aqua per sudorem humorẽ melancholicũ, ut ego experientia obseruaui. Et uidi multos qui ex usu harum aquarũ incœperunt nutriri, & accipere bonum sanguinẽ, cum antea essent extenuati, non quidem per se propter has aquas, sed per accidens, quia scilicet euacuabatur humor melancholicus & siccus. Et sic etiam propter humorem melancholicum conuenient hæ aquæ. Post balneum si adhuc esset catarrhus, ponerem cauteria pro diuersione, ne ita uapores ascendere possent ad caput, & fiant circa utrunque crus. Postea accipiat semper per interualla aliquid, ne aggregentur humores, ut sunt pillulæ illæ de tribus, quas maxime laudo ad hanc intentionem.

De dolore dorsi, ex destillatione frigida, pro mercatore Veneto.

Consilium XCI.

Anifeste patet ex historia lassitudinem præcessisse hũc dolorem, ait enim quòd cum in quadragesima præterita plurimum laborasset dorso, incidit in lassitudinem longam, unde dolor causatus est, qui dolor labor, à Græcis πόνος dicitur. Sed πόνος est affectus potius laboris, quàm labor, & sequitur ex defatigatione: & sicut contingit hoc sponte fieri, ita quoque à causa extrinseca: fiunt enim sæpe ijdem morbi à causa extrinseca, qui à causa intrinseca fieri solent. Cum igitur soleant esse, & sint (ut tertio de sanitate tuenda dicit Galenus) tres lassitudines diuersæ, quæ indigent diuersa curatione, quædam ulcerosa, quædam extensiua, quædam apostemosa, ut ipse appellat, unaquælibet istarum habet diuersas causas corporeas. Et quamuis à diuersis accidentibus extrinsecis fiant, sunt tamen semper eædem causæ coniunctæ proximæ. Vlcerosa fit propter humores acres erodentes, qui decurrunt ad locum læsum ex labore. Extensiuà fit, dum flatus tendit ad musculos, & facit extensionem. Apostemosa composita est ex utraque. Quærendum est, quæ'nam lassitudo ex his tribus sit in hoc uiro. Ex quo perseuerauit illud idem, quod factum est à causa extrinseca, primo dixerim non esse ulcerosam, quia non audio perpessum esse corrosionem in loco, sed tantum grauitatem quandam circa dorsum, ita ut non possit erigi: uidetur enim tanquam clauum infixum habere in dorso. Nec est apostemosa, nam illa est cum maxima caliditate, & cum extensione, quæ rarissime contingit, & illam semper sequitur febris. Ergo cum nec ulcerosa, nec apostemosa, relinquitur quòd sit tensiua propter humores crassos, ut denotat morbus, & perseuerantia ipsius doloris. Refert enim ipse dolorem esse grauatiuum, fixum, & permanentem in loco: refert etiam hactenus eum ita perseuerasse, licet uariet secundum tempus. Credo igitur quòd ab ea causa primitiua, uidelicet à labore & nimio exercitio contigerit idem, quod in lassitudine spontanea contingit, ubi multiplicantur humores siue acres, siue calidiores, siue frigidiores, qui tensionem faciunt, uel apostemosam, quæ est mixta. Quoniam ergo humores plurimi sunt in corpore, à quacunque leui causa mouentur, & faciunt lassitudinem. Contigit id in hoc ex nimio labore dorsi: licet enim non adsit multitudo materiæ, nihilominus propter maximum dolorem relaxatæ sunt partes dorsi, arteriæ, & uenæ, & nerui, & propterea incaluit membrum, & propter calorem apertæ sunt magis uiæ: calor etiam attraxit, unde materia defluxit, & ex ea causatus est dolor: nam non dicerem, quòd tanta esset materia frigida, quæ sponte defluxisset, sed contigit hoc uiolenter. Quòd non fuerit materia multa, quæ potuerit hoc facere, habeo coniecturam satis rationabilem. Habet corpus hoc membra scilicet penitus

præparata, ut minime generent humores pituitosos. Habet hepar calidum, ut ex toto ambitu apparet, & quod potius calidos, quàm frigidos humores generet. Præterea nunquam conquestus est de uentriculo: uidetur ergo uentriculus calidus. Nec de catarrhis conqueritur, & consequenter habet cerebrum calidum, quod non potuit generare humores frigidos, quantum ad naturalem dispositionem. Nihilominus patitur ægritudinem frigidam, propter materiam frigidam, quæ ægritudo non proportionatur suæ temperaturæ. Sed unde contigit? Est mercator, uendit merces, manet in sua officina semper, & mala ratione uictus utitur. Potuit ergo contingere hoc tum ratione dispositionis corporis, tum ratione cibationis, præcipue tempore quadragesimæ, in qua usus est cibarijs maxime generantibus humores crudos, qui dum habuissent occasionẽ à causa procatarctica, & incaluisset dorsum, fecerunt morbum istum, de quo nunc conqueritur. Credo igitur defluxisse materiam frigidam ad locum à causis extrinsecis uiolenter, non ratione propriæ temperaturæ: nam propter malum uictum, & artem quam exercet generatus est humor, ex quo dolor. Nemini dubiũ est quòd materia defluens congregatur in aliqua parte, & quòd ex ea collectione fiunt duo: primo intemperies, quæ est frigida: secundo materia defluxa, quæ si frigida fuerit, refrigerabit locum: si calida, calefaciet, & itidem de passiuis dicendum. Vnde generatur intemperies in membro secundum affluxum materiæ. Materia frigida est, ut apparet ex dolore, & perseuerantia longa doloris: iam enim est annus, & tamen resolutus non est ex aliqua parte, imò augetur potius. Materia frigida & uiscida est, ergo probabile quòd impresserit talem intemperiem in membro ad quod defluxit. Secundo, dum materia ibi colligitur in neruis, musculis, & locis angustis, extenditur & flatuatur, & ex tali extensione causatur dolor. Istæ sunt duæ causæ doloris propriæ, ut altera possit inducere dolorem sine altera, ut recte est interpretatus Auicenna sententiam Galeni, licet importunus Auerrois male intelligat Galenum, utitur enim æquiuocatione. Ex intemperie ergo primo causatur dolor: ex tensione, & solutione continui causatur dolor: ergo si utrunque conuenit, & dominatur hoc & illud, fit acutior dolor. Ergo crediderim quòd materia genuit intemperiem, & probabile est (loquor de materia fluxa) quòd materia affecerit locum eadem intemperie, qualis ipsa est. Ideo non percipitur amplius dolor, quia æqualiter facta est intemperies in loco: & illud euenit (quod diximus in lectionibus de phrenitide) propter humorem biliosum existentem in capite, quando æqualiter occupat totum cerebrum, cerebrum non percipit amplius nocumentum, quia factum est tanquã hecticum: ita contingit in membro, ubi perseuerauit diutius humor: facit enim membrum tanquam hecticum, ut æqualiter per totum membrum inducatur qualitas secundum naturam humoris. Et ideo non percipit dolorem, nisi quando flatuatur materia propter extensionem, & solutionem continui, cum non possit percipere dolorem propter illam intemperiem habituatam. Hic adest intemperies permanens frigida, & materia suis temporibus flatuata & extensa: ergo secundum uarietatem temporum dolor efficitur. Ista est ægritudo, ex qua sequitur, quòd locus est factus imbecillior, & tandem istæ dispositiones permanentes: factus autem est imbecillus propter intemperiem frigidam & humidam, qua intemperie inducta, necessarium est, ut existente corpore tali, ubi semel est facta illa occasio, defluant postea humores, qui aggregantur in corpore ad illam partem, qui humores sunt necessario pituitosi. Ex imbecillitate præterea loci, & intemperie, datur occasio noui defluxus, ita ut iam partim materia fluxerit, & fecerit morbum, partim fluat, & faciat morbum, & partim factura sit. Oportet ergo ista omnia distinguere recte, pro recta curatione. De materia quæ fluit, dico quòd non est uniformis, sed talis, qualis natura cibariorum, ex quibus, præcipue in corpore calido, probabile est quòd generentur humores calidiores, & descendant ad partem debiliorem. Eadem ratio est de humoribus fluxuris. Hactenus habuimus, qui sit ille morbus, à quibus causis dependeat, & utrũ sit factus, an fiat, uel partim factus sit, & fiat, uel futurus sit. Dicamus modo de accidentibus. Dicit quòd in tempore hyemis & æstatis melius se habet, quàm in uere & autumno. Vnde causatur ista diuersitas?

Stante illo humore pituitoso, certum est quód non generatur dolor, nisi quando flatuatur & extenditur humor pituitosus: & hoc fit in temporibus medijs, in uere & in autumno: in hyeme quiescit, quia tunc materia non flatuatur, quæ excitet dolorem: in æstate tantum resoluitur, quantum flatuatur: in tempore medio flatuatur, quia attenuatur & colliquatur humor, & non potest resolui: aptus enim est ut colliquetur, sed non resoluitur. Vnde dolor maior causatur in temporibus medijs, quàm in temporibus calidioribus uel frigidioribus, propter causas iam dictas. Quæritur an humores biliosi præter pituitosos adsint: Possunt ad esse, nihilominus est pituita à prædominio. Non tamen negarim etiam adesse plurimum debile, propter temperaturam suam naturalem, & de sanguine, licet sanguis sit parcior. Est dicendum de loco affecto. Cum dicat se dolere circa ultimas uertebras colli & dorsi, dico ex sententia Auicennæ, ubi dolor, ibi ægritudo. Est ergo credendum, quòd ibi sit circa illas partes materia impacta, & propterea credo breuiter humorem esse, ubi dolor est, & in profundo, quia non audimus quòd extra appareat tumor ad tactum: sed interius percipitur dolor circa ossa & neruos, qui proxime deueniunt ad uertebras. Vtrum in periostio? Credo potius esse in uertebris, quia consentit totum crus, & coxa: non posset hoc fieri, si in periostio esset, tantum enim doleret in ea parte. Si in musculis, læderentur illæ partes quæ mouentur à musculis: sed cum sentiat totum crus, & musculi illi non moueant crus, qui sunt affecti, credendum est quód nerui uigesimæsecundæ uertebræ sint læsi, & dolorem patiantur, & ita per consensum causent dolorem in mouendo crure. Quia uerò materia uiscida & crassa est infixa in parte frigida & priuata calore, nemini dubium est quód tum ex parte materiæ, tum ex parte loci curatio erit difficilis. Materia enim quæ crassa est, non facile concoquitur, & expellitur: ubi postea est in membro frigido & exangui infiltrata, quod non habet rationem concoquendi, longe difficilius tollitur. Præterea si membrum non habeat meatus apertos & uias, sed sit densum, & compactum, difficilior adhuc est curatio: ut si adhuc materia est in profundo, cui difficulter possint applicari remedia, sequitur etiam ratione situs difficultas curationis. Ergo tum ratione situs & compositionis, tum ratione materiæ, erit difficilis curatio, & longa, ut quotidiana experientia uidemus. Quòd si etiam ratio societatis accesserit, & membri affecti cum alijs membris mandantibus sit consensus aliquis, tanto difficilior est adhuc curatio. Cum ergo laborent huiuscemodi nerui existentes circa uertebras, & cerebrum sit aptum ad hoc ut multiplicet catarrhum & pituitam, siue ut Græci dicunt, blennam, siue mucum, magis & minus ratione temperaturæ: cerebrum enim suapte natura est frigidum, quod ascendentibus uaporibus plurimam materiam generat: unde cum in partibus superioribus generetur pituita, consensusq́ magnus sit, propter talem consensum membrorum superiorum cum spondylis fit, quód continue descendat materia, & foueatur augeaturq́ morbus, & ideo fit difficilior curatio. Quòd si accesserit ætas senilis, facilius quidem corripietur à catarrhis: sed difficilius tamen curabitur propter imbecillitatem caloris concoquentis, ut Galenus testatur in aphorismo: Bronchi & coryzæ in ualde senibus coctionem non admittunt. Tot sunt rationes, quare curatio nobis difficilis erit. In curatione non debemus discedere à natura morbi. Morbus iste partim est factus, partim futurus: utriq́ debetur curatio, sed diuersa. Quantum ad factum, debemus remouere intemperiem frigidam & humidam, & ita confortare locum. Materia impacta frigida est, quæ est causa propinqua, & continetur in morbo. Sunt causæ aliç, est materia continue affluens, & est materia fluxura. Quid debemus facere? Incipiendum est à causa coniuncta, quia adfert indicationes curandi. Materia fluxura habet rationem primç causæ antecedentis, & non est in parte, sed in toto: quandoq́ enim materia excrementosa est in toto corpore, quæ habet rationem illius causæ, quæ ubi commodos habet meatus, defluit ad locum imbecillem. Ergo primo euacuanda est materia factura morbum: unde breuiter euacuarem totum corpus, & redundantes humores, qui in corpore generantur. Hoc corpus est calidum & siccum, ergo multiplicat humores calidos & siccos, & sanguinem cholericum:

redundat ergo bilis & melancholia, sed minus, postea secundum proportionem de sanguine magis generatur, quàm de bile, & de melancholia. Igitur cum uelimus euacuare, debemus respicere ad redundantes humores. Sed quia etiam adest aliquid de pituita, dico quòd euacuandum est de omnibus humoribus. Lenita igitur prius aluo, extrahendus est sanguis, non dixerim ratione magnitudinis morbi, quia extensiue morbus iste non est magnus, nec intensiue, sed propter futurum morbum uellem quòd caueret omnino ab omnibus excrementis: ita crediderim esse mundandum totum corpus. Mittatur sanguis à basilica, non tantum ratione diuersionis, sed euacuationis, quia non est maior diuersio à brachio, quàm à pede, ut dicebat Galenus sexto Epid. qui, ubi ægritudines sunt intra hepar, circa diuersionem ambigit, primo commento, loquens de affectibus renum. Et sic æqualiter possumus facere diuersionem, uel à pede, uel à brachio: sed eligerem brachium, quia magis euacuaretur sanguis, propter basilicam magis respicientem fontem, quàm ex saphena. Tales curarem syrupos conficiendos, ut sanguis redderetur bonus. Non dimitterem syrupum de cichorea Nicoli sine rhabarbaro, qui habet aliquam uim incidendi humores crassos, & adæquandi. Haberem etiam aliquid oxymelitis, propter adæquationem, & incisionem. Postea haberem decocta ex betonica, iua, saluia, boragine, & reliquis, propter intemperiem calidam hepatis. Postea deuenirem ad euacuationē materiæ: deinde accederem ad materiam quæ defluit, quæ debet diuerti, ne defluat. Et licet quando erit euacuatum totum corpus, non fluet amplius, nihilominus laudo ut confortetur corpus faciendo ablutiones capitis. Deuenirem postea ad morbum factum, qui curatur deriuatione, & euacuatione. Et in hoc casu, sicut consueuimus, debemus facere deriuationem prope locum affectum: & deriuationes optimæ sunt in hoc casu per clysteres acutissimos, qui deriuant materiam à loco, propter uicinitatem loci. Fierent clysteres cum decocto centaureæ, & aliarum herbarum, quæ possunt habere abstersionem, ut anethum, camomilla, & alia huiusmodi. Apponerem hieram picram Logodij, Hermetis, quoniam acrius purgabunt humores. Hæc breuius dico tantummodo pro forma medendi. Postea facta ista deriuatione per clysteres acutos, oportet, si aliquid residuum erit materiæ, deuenire ad ea quæ mundificant locum: non dico de repercussiuis, quæ non conueniunt in morbo facto, sed in futuro. Ergo euacuarem à loco affecto, ubi utitur Galenus his, quæ solent inducere ulcus in locum. Facta ergo prius diligenti euacuatione, facerem scarificationem, uel adhiberem etiam ærata. Præterea si aliquid perseueraret doloris, & accederet tempus Maij, non displiceret si acciperet aquas thermarum, & ablueret se in istis: & etiam acciperet per potum, quia locus ex aluminosis aquis confortaretur, & aliquid etiam resolueretur: habent enim calcem & alumen ista balnea. Postea his omnibus rite peractis, quantum ad præseruationem, facerem cauteria ex opposito loco, ne materia flueret amplius. Placeret terebinthina, qua diuerteretur materia per aluum. Vtatur acoro, & tandem ea accipiat quæ possunt corroborare partes neruosas, & si quid est impactum resoluere, si accesserint ad partes istas. Hæc satis sint dicta. Patauij. M. D. L.

Pulueres pro catarrhosis à cœna, post quorum usum non bibendum amplius.

℞. Cinnamomi electissimi		℥	s.
Fragmentorum lapid. pretiosorum	ana	℈	s.
Ossis de corde cerui		℈	i.
Sem. melissæ		ʒ	s.
Zuchari ʒ s. Fiat puluis.	Vel:		
℞. Cinnamomi electi		ʒ	s.
Coriandri præparati		ʒ	i. s.
Sem. melissæ		ʒ	s.

Rasuræ

Rasuræ cornu cerui usti
Corallorum rubeorum ana ℈ 1.
Sacchari ʒ 6. Fiat puluis. Vel:
℞. Cinnamomi electissimi ʒ 2.
Sem. melissæ ʒ 1.
Coriandri præparati ʒ 1. s
Pellicularum uentriculorum galli ʒ 1.
Sacchari ℥ 1. Fiat puluis.

De catarrho ad occipitium & dextrum brachium destillante, cum uentriculi imbecillitate, in sene.

Consilium XCII.

SI bene considero casum huius Magnifici uiri, cognosco semper fuisse, dum erat iuuenis, sanum & inculpatæ ualetudinis, ut de nulla re conquereretur: sed succedente ætate, curæ illi maiores erant, & aër in locis ubi degebat, deterior fuit, ideo passus est dispositionem præter naturam. Atque ideo non confero rationem morborum, quibus affligitur, ad causam aliquam intrinsecam, seu temperaturam aliquam membrorum: quia ut dixi, cum fuit iuuenis, bene ualuit, & cum iam consenuit, pessime ualet: est enim in secundo senio. Nam primum senium in septimo septenario, id est, anno 49. finitur: ipse habet 58. annos: senectus uero ipsa morbus est, sequuntur enim eius multa incommoda, & præ cæteris in ea omnes coctiones fiunt deteriores: nam calor imbecillior cum sit, multiplicantur excrementa præsertim in eo qui non habet rationem senij, uel propter necessitatem, uel propter electionem. Nam, ut audio, fuit in infortunijs patriæ & bellis continuis, magnas curas animi habuit, aër mutatus in deterius, & ratio uictus in cibo & potu commutata est, & non semper fuit eadem per omnes ætates eius. Ad has causas accedente senio, incidit primum in has ægritudines: nam queritur de uentriculo, qui habet insignem frigiditatem quam percipit. Nec mirum si in hac ætate & tot causis accedentibus fiunt cruditates, & pituita in uentriculo multiplicatur, quæ facit frigiditatē: & quia flatuatur sæpe, ideo inflationes in uentre superiore & inferiore percipit, ut multos emittat flatus & ructus, & ex illis emissis percipit iuuamentum, & cum flatus intercipiuntur interdum, ut exire nequeant, faciunt uertigines, sed subito transeunt, quia flatus est & statim euanescit: sed ubi materia crassior & crudior ad partes alias præcipitatur, ut ad colon intestinum, & ibi flatuatur, nec exire potest, incidit in passiones colicas, & summis angustijs affligatur, donec educatur clysteribus. Quando in hypochondrio dextro uel sinistro acrem dolorem percipit, tunc postea urinas arenosas emittit, quia materia quæ facit calculos, est pituita, quæ postea aduritur in renibus uel uesica ibi collecta, ut docetur in libro de affectibus renum, qui ascribitur Galeno, sed reuera non est Galeni. Ideo mingit cum dolore, quia calculi minuti adhuc existunt. Et aliud etiam patitur, cum flatus illi ad caput ascendunt, quod iam omnino est imbecillius redditum propter frigiditatem, & inde maxime patitur ab illis, & etiam propter debilitatem alimentum proprium non conficit, quo fit ut destillationibus laboret, quas omnes senes patiuntur. Hippocrates uero dicit, catarrhos in senibus difficulter curari: quod quidem à Galeno in commento exponitur, difficulter, id est, nunquam. Quod uero in hoc nobilissimo uiro catarrhus destillet, & defluat ad partem posteriorem capitis ad occipitium, causa reddi potest, quòd illa pars sit in eo imbecillior. Nam semper in corpore est una pars debilior quàm alia, etiamsi nescimus causas, ideo dolores ibi ciet, ut non possit mouere caput, & totum brachium dextrum: in sinistro non tam insigniter cruciatur. Hæ sunt causæ omnium symptomatum

symptomatum:inter omnes tamen præcipua est senectus, ratione cuius multiplicantur cruditates,quæ occupant uaria membra. Quòd autem integre curari posit, difficillimum est affirmare,id enim non fiet nisi restituatur in iuuentutem. Iam accedit ad climactericum maiorem,quem cùm euasisset Augustus Cæsar,sacrificauit dijs.Huius recordetur,& se regat, sicuti debet in hac ætate. Nunquam curabitur quin habeat catarrhum:nec erit eius uentriculus tam robustus,sicut fuit ante annos 30. aut 20. sed tantū lucrabitur ex optimo regimine,ut melius uiuat.Primum oportet ut habeat uictus rationem conuenientem morbo & ætati, & ut curet coctiones ne generentur cruditates. Vtatur cibis boni nutrimenti, & excrementi pauci, ut generent bonum sanguinem. Sit cibus facilis concoctionis,& non redundet in quantitate,& non sit multiplex. Non bibat post prandium aut cœnam, nec statim à cibo dormiat, & cœnabit sicut fert natura,non tantum nisi duabus horis post cibum eat cubitum, interim sensim deambulabit,ut bene descendat cibus. Mane surgat & matutinis horis antequàm prandeat, se exerceat:ita enim reddet multum excrementorum,& plusquàm putet, quod illi multum ad rectam ualetudinem conferet. Procuret quotidie beneficium alui ut habeat. Quantū uero attinet ad medicamenta, quandoq; autumno & uere euacuatio generalis facienda.Sed si habeat rationem uictus congruam,& præterea aliquo familiari utatur remedio per interualla,ut hiera,uel cassia iuncta cum hiera,quæ melior quàm hiera sola,quoniam hiera nimium exiccat,sicut & aloë,non erit opus illis maioribus euacuationibus & uniuersalibus, quæ extinguunt calorem naturalem. Accipiat quandoque terebinthinam,quæ ad colicam & ad renes utilis erit,quæ etiam à Galeno laudatur in senibus. Quòd si uera terebinthina reperiri non posit,habemus laricinam, quam etiam Galenus accipiendam in eius locum dicit. Pro corroboratione uentriculi Diacalamenthum bonum est in sene:sed in tot cruditatibus magis laudatur Diatrionpipereon, quod etiam posset misceri cum saccharo rosato. Potest etiam admittere lotionem capitis, & semper in lixiuio decoquat ℥ 1. agarici,in quo ualde acquiesco:lauetur autem uesperi caput, nec egrediatur postea ædes. Ex usu balneorum non poterit non maximam habere utilitatem,cum maximis redundet cruditatibus. Si uero quis timeret siccitatem,ne ex harum thermarum potu accederet,dico quòd ea non potest fieri, si temperate sumatur, & paucis diebus, quia tunc minus exiccabunt. Destillatoria laudo, & caputpurgia,ac masticatoria, quòd si mastichen masticabit quotidie, maxime laudarem, quia diuerteret materiam à parte posteriore ad anteriorem: nec noceret, etiamsi quandoq; ad uentriculum descenderet,quia illi etiam conuenit. His non sufficientibus ad cauteria,tanquam ad sacram anchoram,deuenirem.

De sputo sanguinis & puris,ex catarrho.

Consilium XCIII.

Larissime D. non ero longior,cum ille morbus sit admodum expositus per suum genus: uidemus enim eum laborare sputo per tussim: expuit enim catarrhum putrefactum, cum aliqua parte sanguinis, ut uidimus: & febrem continuam patitur.Hæc satis sunt nota.Sed distincte inuenire causas & locum affectum in hoc casu, est admodum difficile. De febre quæ adest non dicam multa,quæ pendet ex catarrho tanquam accidens. Circa inquisitionem causarum uidemus difficultates quasdam. Excellentia uestra proposuit coniectura probabili,quod posit esse ulcus in pulmone quia præcesserunt causæ quæ potuerunt hoc facere: & indicat quòd uena sit erosa, quia putrescit catarrhus salsus, ex quo fit corrosio: & quia uasa illa pulmonis sunt ualde parata ad corrosionem, propter mollitiem,ideo ualde probabile est,quòd sit ratione corrosionis. Præterea cum perseueret cum sanguine eiectio puris, est probabile quod pendet ab ulcere: quia ubi pus, ibi est

ibi est ulcus: & quia sanguis ille qui expuitur, est ille qui non potuit conuerti in pus. Et sic uidetur esse ex uena in substantia pulmonis & pus & sanguis. Dicam ego primo, Clariss. Doct. me habere difficultatem circa hoc. Nam si esset uena corrosa, cum illæ uenæ in pulmone habeant plurimum sanguinis, haberemus hic plus sanguinis. Hoc autem hic non uidemus, sed paucum sanguinem, & plurimam quantitatem catarrhi & puris. Ergo si ex eodem loco deuenirent sanguis & pus, deberet esse ulcus magnum, & sic, si esset in corpore uenæ, plus etiam sanguinis esset. Præterea quamuis ille locus sit putrefactus, tamen sanguis defluens ad corpus uenæ & locum illum non est putrefactus, & sic sanguis appareret & in maiore quantitate, & clarus, & purior. Vnde uidemus in alijs ulceribus Venarum sanguinem effluere clarum, quia qui affluit, nondũ est corruptus & putrefactus. Et sic facit mihi difficultatem, num sit ratione exulcerationis pulmonis. Est tamen pus. Dicam ego quod sentio. Primo, credo quòd illud pus fit ex catarrho descendente à capite, qui putrescit in concauitate pectoris, uel in pulmone: postea enim dicam qui locus sit affectus ex his. Ratio est, quia habuit semper catarrhũ. Solet autem contingere quòd pituita à capite descendens, crassescit & putrescit: est enim sanguis semicoctus: & ita cum sapiat aliquid de natura sanguinis, & sit humidus, facile putrescit, & magis quàm humor melancholicus aut cholericus, quia est humida, & sanguis semicoctus: sanguis autem omnium facillime putrescit, licet putredo pituitæ non sit ita detestabilis ut putredo sanguinis. Vnde Gal. quærit, quare putredo sanguinis sit ita detestabilis. Facilius putrescit sanguis quàm pituita, quia est calidus & humidus, & ita habet causas putrefactionis suæ tam ab extrinseco quàm ab intrinseco: sed phlegma tantum ab extrinseco, quia est frigidum & humidum. Vnde etiam dicit Gal. quòd corpora calida & humida facilius patiantur putredines, quia hæc corpora subiecta sunt putredini omnis generis. Corpora frigida & humida etiam patiuntur putredines, sed non tantum. Ergo pituita etiam facile putrescit, sed non in eo gradu, & tam intense ut sanguis. Habuit ergo catarrhum, qui est pituita, teste Gal. 2. de facult. natur. Hoc eum sit in loco calido & humido, id est, in pulmone, & illis partibus, credo quòd continue putrescat illa pituita, & catarrhus ille descendens, & quòd non sit pus ex ulcere quodam, sed ex catarrho ex capite descendente, & putrefacto propter motum in illis partibus. Hinc contingit, quòd dum putrescit in illis partibus, habet aliquam salsedinem, ratione cuius abstergit: & addit etiam aliquam putrefactionem ipse locus, propter plurimum motum, quod scilicet quædam uenæ apertæ sint potius uel relaxatæ, quàm quòd sint corrosæ: & ideo etiam effluit sanguis & expuitur, interdum plus, interdum minus, prout illæ uenæ plus aut minus aperiuntur ex illa materia salsa transeunte. Et sic non credo hic esse corrosionem, sed potius apertionem quandam uenarum, non magnarum, sed paruarum: unde etiam ille sanguis apparet non uere rubicundus, sed saniosus, propter motum: & quòd ita ille sanguis est ex apertione, & non ex ulcere. Et hoc de catarrho & pure satis. Vtrum autem locus affectus sit in pulmone, an in concauitate pectoris, quæritur. Dico ego, ex quo uideo difficultatem anhelitus, & etiam difficultatem in loquendo, quòd potius illa materia seu catarrhus putrescat in pulmone, quàm in alijs partibus, & faciat ibi illa symptomata: & quòd locus affectus sit pulmo: & quia est salsus ille catarrhus & abstersiuus, ideo facit apertionem uenularum minimarum in pulmone. Et sic ille sanguis prouenit ab eadem causa, à qua pus: nam pus prouenit à catarrho putrefacto, sanguis autem à catarrho salso & abstergente: & ita catarrhus est causa illius sanguinis qui unà eijcitur cum catarrho. Catarrhus descendens. Sed quæritur, utrum sit in ipso capite principaliter & per essentiam, an sit ex partibus inferioribus quæ generant continue materiam catarrhi, & sic ille catarrhus aliunde proueniet, & non generabitur in cerebro. Audiuimus quòd dixit, se antea perpessum esse affectum hypochondriacum, & quòd fuerit semper tristis à natura & melancholicus, & multum comedit &c. Et uideo omnes esse caussas catarrhi. Nam si est melancholicus propter passionem hypochondriacã, & omnes illi qui laborant melancholia hypochondriaca habent proprie

uentriculum frigidum & hepar calidum, ut audietis cras in futuro collegio, quòd hoc semper sit necessarium in illa affectione, si aderitis. Quibus sic stantibus, habemus omnes causas catarrhi, uentriculum frigidum, & hepar calidum, auarum, quod semper attrahit chylum inconcoctum & crudum. Et cum posterior concoctio non corrigat priorem, hinc fit quòd in omnibus uenis multiplicantur superfluitates, & in toto ambitu uenarum. Vnde quia hepar est calidum, & uenæ etiam necessario calidæ, quia orta attestantur fonti: cum humores illi crudi sint in loco calido, fiunt plurimę euaporationes, Ergo suapte natura hoc corpus fuit paratum ad hoc ut pateretur catarrhum, teste Gal. Præterea dicit se fuisse ociosum, & in studijs uersatũ esse: & quantum studia conferant ad catarrhum, nouerunt illi qui student. Vnde Marsilius Ficinus recte dicit, scholares non habere hostem maiorem quàm catarrhum. Et sic non mirum si incidit in catarrhum. Et incurrit in catarrhum tempore conuenientissimo ad hoc, id est, hoc anno ineunte uere, in quo anno non habuimus uer, sed hyemem immediate consecuta est æstas, & non credo quòd in 50. annis tale habuerimus uer, propter maximas humiditates: & ideo uidemus etiam quòd plurimi hoc anno in catarrhum inciderunt. Et sic omnia conueniunt ad causas catarrhi, & dispositio corporis, & genus uitæ, & constitutio anni: fortasse etiam habet caput debile, quamuis ego hoc non scio: semper enim fuit timidus, propter spiritus frigidiores, & inde caput fortasse frigidum fuit. Hinc apparet etiam cur catarrhus salsus sit: quia cum frigidus sit uentriculus, & hepar calidum, à quo fiunt adustiones illius pituitæ in uentriculo generatæ, & inde fit salsedo, quæ fit ex partibus adustis in substantia aquea, ut dicit Arist. in 2. Meteo. Et sic habemus catarrhum cum suis causis, locum, & materiam catarrhi. Adest febris continua, quæritur an sit accidens, uel morbus distinctus à catarrho? Dico quòd hæc febris est potius accidens catarrhi: quia dum putrescit illa pituita in pulmone, & exeat putrida in tam magna quantitate, & locus sit uicinus cordi, unde non mirũ uapores putridos ductos esse ad cor, cum aër trahatur ad cor per pulmonem, & sic etiam trahuntur uapores putridi, & inde propter putredinem in pulmone factam febris est continua. Vtrum hectica, uel putrida tantum? Dependet à uaporibus putridis. Cum perseuerauerit hæc febris tamdiu in corpore habente hepar calidum & sanguinem adustum, & propter uapores propinquos cordi, uidetur quòd sit etiam in substantia ipsa cordis sic facta impresio caloris, & sic in ipso corpore cordis sit facta febris hectica: & sic credo esse febrem hecticam. Et habemus signa, quia incalescit post cœnam & prandium, & hoc est inseparabile à febre hectica. Pulsus est ualde inæqualis: primo, quia aliqua putredo: secundo, quia materia est in pulmone, ex quo semper fit inæqualitas pulsus, ut Gal. prædixit mortem habenti maximam inæqualitatem pulsus, cum esset adhuc sanus, & de caus. puls. lib. 2. uide plura. His ita se habentibus, præsente catarrho & illo pure, si quæratur à me, utrum sit phthisis, dico quod est phthisis, sed non proprie ulcus pulmonis, sed est illa phthisis de qua loquitur Auic. in ultima parte capitis illius de phthisi: & dicit Auic. esse quandam speciem phthisis, quando catarrhus descendit à capite, & putrescit in pulmone, ex quo arescunt corpora, & consequuntur eadem symptomata quæ consequuntur exulcerationem pulmonis. Et sic est quædam phthisis hæc affectio, sed non proprie: & tales homines sæpe obueniunt nobis in cura, & credo etiam Excell. V. sæpissime tales habuisse: & casus ille propter quem uocatus fui Taruisium, erat ille ipse casus, & similis huic præcise. Et notate hoc. Rarissime curantur, & ut plurimum moriuntur, quia contabescit cor & pulmo: & credo quòd ille iuuenis habeat malam intemperiem in pulmone, ex tanta putredine contractam. Ego tamen aliquos curaui: & ne hoc per arrogantiam dictum à me esse puteris, addam etiam hoc, quòd ubi unum curaui, ibi centum fuerunt mortui.

Aggredienda itaq; in hoc cura, sed cum prognosticatione. Cum quibus? Exquisitis morbis, exquisita remedia adhibenda sunt, non curabitur remedijs leuibus, sed ualidissimis. Descendit catarrhus, catarrhum primo sisterem, factis tamen prius purgationibus, si non factę sunt, & raderem totum caput, & uesicatoria applicarum capiti,

prius

prius ex leuioribus, tandem etiam ad fortiora, ut ad cantharides, deuenirem. Puto Excell. V. meminisse, quomodo matronæ cuidam nobili laboranti tali catarrho & phthisi, applicauimus etiam uesicatoria ad caput, & natura suppleuit id quod nos non potuimus facere, & caput totum obductum fuit uesicis & crustis, & sanata est ab hoc catarrho, & adhuc uiuit. Ideo in hoc adolescente etiam uesicarem caput, donec fierent crustæ. Postea deuenirem etiam ad exiccationem pectoris & pulmonis, & uesicarem totum pectus: & tandem facerem cauteria circa utrunque brachium, & sic ubique exhalaret materia, & ita desinet putredo, & fiet diuersio materiæ illius. Vnde Gal. in phthisi uera, circa pectus præcipit cauteria, ut satis expurgetur. Sed hæc non possunt fieri ante præparationem corporis. Primo igitur euacuarem corpus cum cassia & agarico: non darem scammonium & pilulas cochias. Postea ad expurgandum pectus ab illa materia, singulis diebus darem oxymel cum melle rosaceo & sumat una uice ad ℥ 2. Paulus dabat ad expurgationem pectoris mellis ℥ 2. una uice his qui expuebant pus. Et ego potius mel rosaceum darem quàm mel simplex. Adderem oxymel, propter penetrationem: dicit enim Mesue, & recte, quòd facit penetrare medicinas ad partes, ad quas fortasse non penetrarent. Et Gal. sæpe admiscet suis medicinis acetum. Ergo mane accipiat unciam unam & semis mellis rosacei & ℥ s. oxymelitis, & sumat una uice tantum. Item loco syrupi acciperet magnam scutellam iuris pulli mane, in quo iure essent decocta hordeum, liquiritia, & farfara, ad remittendam salsedinem & acredinem catarrhi. In reliquis parum confido, & credo quod si poterit curari (quod tamen non polliceor) sic curabitur, scilicet ut uesicetur caput, exiccetur pectus cum cauterijs, & fiant uesicæ & crustæ etiam.

De difficultate aperiendi mandibulam ex catarrho pro domino Andrea Ponticello.

Consilium XCIIII.

Symptoma frequenter afficiens hunc nobilem uirum, quod est clausio oris uiolenta, & mutua dentium insertio, cum aperiendi impotentia, siue fit per contractionem musculorum temporalium, siue ob momentaneam resolutionem inferiorum, qui ad os mandibulæ ascendunt, certum est fieri à materia frigida, uel tenui admodum, uel sub forma uaporum, quæ ad eas partes tanquam debiliores à capite uiolenter exprimitur. Quòd materia frigida sit, indicat perseuerantia morbi, perceptio frigiditatis, color extrinsecus, & iuuari mirum in modum à calidis. Quòd tenuis, uel uaporosa, quoniam (ut audio) æger manifeste percipit descensum. Quòd etiam catarrho laborauerit, quòd musculi recipientes debiles sint, ostendit, quòd prius in ijsdem partibus conuulsionem est passus, & quòd tamdiu perseuerauerit in hunc ipsum locum expulsio. Sed & hæc eadem perseuerantia demonstrat nocumentum iam esse per essentiam in capite, licet forte inter initia potuit aliunde habere consensum. Optimum pro salute consulo, ut uir nobilissimus primo non prætermittat annuas purgationes, ita ut bis eodem anno repetantur, autumno inquam & uere: sintque uel pilulæ, uel potiones, uel solidiora antidota, dummodo admittat talia, qualis est agaricus, colocynthis, elleborus niger, pityusa, & reliqua huiusmodi. Propterea laudauerim hieram Galeni ex colocynthide, hieram Logodij, Rufi, Archigenis: confectionem hamech, pilulas aggregatiuas, & quas cochias appellant: decoctum uel infusum agarici & rhabarbari cum syrupo rosato: bolum ex cassia & agarico, & plurima huius ordinis: ut tamen materia prius attenuetur concoquaturque cum oxymelite, syrupo de betonica, de stœchade simplici, cum decoctis ex aniso, fœniculo, ammi, cymino, betonica, & huiusmodi. Et post purgationes utatur caputpurgijs ex succo betæ, & tandem etiam cyclamini, & elaterij. Pro musculorum corroboratione illinia tur, mundo existente corpore, ex oleo hoc modo confecto:

R ℞. Foliorum

℞. Foliorum saluiæ
Menthæ
Betonicæ ana man. 2.
Radicum consolidæ maioris
Calami aromatici
Enulæ ana. ʒ 4.
Garyophyllorum
Piperis
Cardamomi maioris
Nigellæ ana ʒ 2.
Rosarum rubearum man. 1.

Contundantur radices & semina suauiter, deinde bulliant omnia secundum artem in sufficienti quantitate uini albi odoriferi, ad consumptionem duarum partium. Inde facta diligenti expresſione & colatura, adde olei anethini libram unam. Bullians omnia simul ad consumptionem uini, & in fine decoctionis adde euphorbij optimi puluerizati ʒ 2. croci ℈ 2. & utere. Item singulis quibusq; decem diebus laudo ut deuoret duabus horis ante cœnam, pilulas ex tribus rebus confectas, uidelicet rhabarbaro, aloe, & agarico, æquis portionibus cum melle rosato simul confectis. Sit autem pondus pilularum pro qualibet uice ℈ 2. Ratio uictus præterquàm quòd boni & facilis succi sit, declinet etiam ad genus attenuantium: utaturq; aſsidue aniso, fœniculo, cinnamomo, confectis cum saccharo. Quę ita peracta si non suffecerint, laudarem, non tamen ab ijs desistendo, ut accederet ad fortiora auertentia & deriuantia, quale esset cauterium, aut perforatio occipitij, in parte tamen inferiori circa tertiam colli uertebram, & in cute tantum, uel in utroque brachio supra cubitum ad quatuor digitos, in parte exteriori carnosa.

De catarrho, ad oculum & aurem sinistram.

Consilium XCV.

ONQVERITVR de defluxu à capite ad oculum sinistrum, in quo apparet macula. Est etiam ad aurem sinistram & fauces fluxio, ergo quatuor consideranda. Primum locus, unde fluat, est cerebrum. An uero per essentiam ibi generetur non conficiente cerebro alimentum proprium, an uero per consensum aliunde deferatur, uidendum. Hepar constat esse calidum, ex habitu toto, adustione, & pilis nigris. Ventriculus ita frigidus est, ut ferè omnibus accidit, qui calidum habent hepar. Stante hac inæqualitate, debilitantur membra, & generantur plurima excrementa, & mittuntur ad caput, quod debilius ante, quia sæpe laborauit catarrhis, & accesserunt caussæ extrinsecæ. Fuit sæpe in mari perpessus magna incommoda, ita caput debilitatum, ut nec alimentum proprium conficiat, nec aliunde accepta concoquat. Secundo loco uidendum membrum, ad quod terminantur defluxus, suntq; plura. Tertio, uiæ, sunt autem uenæ, nerui & foramina circa cerebri basin. Quarto, materia. Spuma in urina signum est materiæ flatuosæ, eaq; est partim aquosa, partim crassa, quia excrementa membrorum, ad quæ fluit, diuersa sunt, & in sapore salsedinem referre dicuntur. Fit autem per adustionem salsedo, sicut putredo ex calore remisso, ideo apparet rubedo in sinistra parte. Aduritur autem ea materia ratione calidioris hepatis.

PROGNOSTICVM. Licet morbus leuis, caussas tamen magnas habet. Si igitur membra talia permanserint, uerendum ne talis perseueret affectus, ut ijs contingit, qui omnia negligunt. CVRATIO. Pro euacuatione materiæ sæpe exhibeantur pillulæ Cocciæ ex Agarico, & Colocynthide. Euacuant enim & diuertunt materiam per

secessum.

fecessum. Primum autem totum corpus euacuandum, postea tales pillulas habeat pro præseruatione. Illæ autem non debent esse ex ualidioribus quia destruunt uirtutem, cum crebro illis utimur. Non etiam sunt exhibendæ, nisi cum urget necessitas. Exhiberem itaq; semel in septimana, aut in 15. diebus hunc bolum.

℞. Agarici
Specierum Hieræ simp. ana ʒ 1.
Floris Cassiæ ʒ 4.
Fiat bolus. uel fiant pillulæ quales sunt de tribus. ʒ 2. pro uice

Per uices hæc darem, sed pillulas non tam libenter, propter exiccationem. Caueat ab omnibus, in quibus Scammonium, & Thurbith est, quia lædunt uentriculum. Pro concoctione meliori ante prandium & cœnam sumat saccharum rosatum: corroborat uentriculum, & hepar, ac auget spiritus, & calorem innatum, prodest cerebro ob odorem: frigidius est hepate, & calidius quoq; uentriculo. In introitu lecti, semel aut bis in septimana sumat parum boli Armeni orientalis, pro exiccatione catarrhi. Pro conseruatione oculi, uelim utatur collyrio abstergente, quod tale est.

℞. Aquæ rosatæ lib. 4
Se. fœnugræci ℥ 1.
Radices Althęæ num. 6.

Bulliant ad consumptionem tertiæ partis, deinde huic decocto addatur Aloës opt. puluerizatæ, sacchari Candi rosati ana ʒ 2. Ad aurem. ℞. Olei, facti ex pice nigra nauali, addantur uni parti duæ partes olei rosati. De cauterijs & uesicatorijs hoc tempore nil dicemus. Lotio capitis, cum decocto eorum, quæ exiccant & roborant (quæ aliàs diximus) est utilis. In cibo ac potu abstineat à uino potenti. Caueat à commessationibus. Cœna semper sit parcior. Abstineat à Venere, quia uires destruit uentriculi, & substantiam cerebri.

Pro muliere Vicentina, catarrho laborante, perq; certas periodos patiente dolores uentriculi.

Consilium XCVI.

NE repetam ea, quæ à singulis explicata sunt, unum proponam, cuius ratione uocati sumus. Patitur dolores periodicos circa os uentriculi acutissimos, cum sæuissimis accidentibus, ut dicemus. Iste dolor est symptoma, ergo pendet ab aliquo morbo, qui inquirendus est una cum suis causis. Sunt autem tria inquirenda, morbus, symptoma, & caussa. Incipiamus à morbo, nam symptoma satis patet, est enim dolor sæuissimus. De morbo igitur quærendum, an pendeat à materia, an sine materia sit, & an sit aliquid in uentriculo uitij, quod sine materia possit facere dolorem, an fiat propter materiam. Dico, quód pendet à materia, quod quidem multa arguunt. Primo, audiuistis cum eam occupat dolor, eiectam esse materiam per uomitum, & ita liberatam. Item supprimitur aluus ante dolorem, & post illam suppressionem materiæ, sequitur dolor. Item, quando habet sua menstrua debita, libera est: & (ut uno uerbo dicam) quando habuit euacuationes aliquas, fuit libera ista nobiliss. Domina, per totum quinquennium quando laborauit scabie manuum, quia per eas euacuabatur materia, sicut & per duritiem mamillæ, & in summa, quocunq; modo euacuata fuit materia, semper fuit incolumis. Quandoq; eiecit multum per screatum, & per destillationes, quibus etiam fuit leuata. Est ergo iste morbus materialis. Quæ uero materia, quæ fecit morbum & dolorem? Credo esse pituitosam. Dico autem pituitam, & eam, quæ in uentriculo generatur, & eam quoq;, quæ in cerebro, & facit destillationes, & propter similitudinem pituita dicitur, quia humor est

frigidus & humidus. Huius rei signa sunt. Primo, quia talem materiam per destillationem euacuat. Secundo, tempore uomitus etiam ejicit huiusmodi materiam. An uero sola sit pituita, an uero admixti alij humores sint? Respondeo, non parum succi melancholici admixtum esse, idq; ideo iudico. Primo, quia ante dolorem semper insignem famen sentit, ex qua intelligit uenturum dolorem. Sed fames non generatur principaliter ex pituita, ut Galen. 6. de usu partium, ubi de usu succi melancholici loquitur, ait eum incitare famem, non ob frigiditatem, sed ratione corrugationis, quia austerus est, & facit corrugationem. Ita aciditas pituitæ non tantum ex ipsa pituita est, in hac nobiliss. Domina, sed ex adustione humoris melancholici. Est enim quædam species pituitæ, quæ accessit commixtione humoris melancholici, quam etiam Auicenna refert. Secundo quoq;, quia circa regionem lienis apparet tumor, qui uel nunquam, uel raro delitescit. Tertio, temperatura, & totius habitus corporis calidus, & siccus: generat igitur multum melancholiæ in hac sua ætate paracmastica, seu potius in descensu, in quo præcipue melancholia dominatur. Quarto, animi accidentia, quibus ualde & continue molestatur. Incidit etiam in maximos terrores, cum uidit uirum in armis, & periculis uersari. Nec mirum etiam, si hac ultima caussa sublata, tamen permaneret dolor, & tumor, quia reliquæ iam corporeæ caussæ permanent, & perseuerant. Hos igitur humores arbitror notandos, pro ijs, quæ affligunt nobiliss. hanc Dominam. Nunquid autem morbus in uentriculo incipat per essentiam, an ibi sit per consensum? Certum est, partim per essentiam in uentriculo, partim non ex primogenio affectu uentriculi, sed cerebro esse, & quidem id primum esse affectũ existimo. Cœpit laborare primo, ob noui uelaminis facti ex iuncis gestationem, quo humectatum est caput, & postea cœperunt destillationes, nec cessauerunt, donec facerent dolorem uentriculi. Sed quæ caussæ destillationis, cur ex gestatione uelaminis excitatus catarrhus? Primo dicendum de temperatura cerebri, quam ego existimo quoad qualitates passiuas, & nunc, & ante siccam fuisse. Sensus enim excitatissimi & interiores & exteriores, id ex siccitate, ut Gal. ex Heraclito refert in libro, Quod animi mores, & spiritus siccus anima prudentissima, ergo siccitati debetur prudentia. Intelligo autem non siccitatem carbonum, sed talem, qualis conuenit humano cerebro. Humiditas enim obtundit, ideo pituitosa capita sunt obtuso ingenio. Ex forma, facies est optime figurata, & bene formata, & expressa, id siccitati conuenit, sicut humida temperatura omnia confundit, & facit Bacchos. Prçterea neq; collum plenum et robustum, sed gracile & omnia bene figurata. De caliditate & frigiditate dubium est iudicium: quia ab utroq; pariter læditur, nec circa ea, quæ apparent, facile aliquid colligi potest. Credo etiam non esse talem aliquem excessum in actiuis, neq; fuisse etiam. Sed si quis nunc est, euenit ab alijs caussis, & ex eo gestamine. Prius nihil excrementorum habuit, ergo ualde sicca. Et primo caliditas fuit moderata, sed nunc puto totum corpus calidum, & siccum. In hepate credo plus esse de calido, quàm de frigido. Sed longe plus de sicco, quàm humido. In corde caliditas & humiditas forte æqualis, quod colligo ex operationibus, quia irata placatur facile. Talis autem temperatura, in qua excedit siccitas in corde, etiamsi non sit nimia caliditas, illi non facile placantur. Deinde sanguinem generat subtilem, & uaporosum, & ideo prudentiores sunt tales, facileq; alterantur a quacunq; caussa extrinseca. Habent etiam mollem carnem, & texturam raram, ita ut quiduis facile euaporare & transpirare posit. Dum sana erat, exercebat se, & uiæ erant apertæ, & expirabant superfluitates, postea propter raritatem exercitij, aucta excrementa, & retenta, prohibentq; transpirationem. Vidi plurimas, quod cooperiunt totum caput, & maxime futuram coronalem, propterea incidere in catarrhos. Vbi igitur cœpit defluxus fieri, & retineri uapores, membrum seipso redditum debilius est, quia excrementa suffocant calorem, ita tenuem, & euaporabilem, & assuefit membrum ad recipiendum, & debilitatur ab excrementis, quæ excernere nequit. Impingitur materia in foraminibus cutis, & ita generatur catarrhus. Caussa igitur defluxionis non est aduenniens noua caliditas, uel frigiditas, sed illa detentio uaporum, quæ postea ad fauces descenderunt, ubi diu hæserunt,

hæserunt, sicut bolus, quod ipsa etiam sensisse se ait, à quo liberari non poterat. Accessere postea animi accidentia, ualidissime augentia resolutionem, quibus calor innatus est diminutus, & uentriculus paratus, ut recipiat facile excrementa, à quibus debilitatus. Postea ad eum defluxerunt superfluitates plures, quàm expellere posset. Ita paulatim descendente destillatione, & accedentibus caussis proximis, & ultimis abortu & diminutione menstruorum, secutus est dolor uentriculi, cuius caussa primogenia fuit in cerebro, & per consensum in ipso: sed credo tamen essentialiter quoq; factam esse læsionem in uentriculo. Primo imbecillitatem propter intemperiem frigidam: cuius ratione generatur multa materia pituitosa, quæ cum altera pituita, quæ descendit ex cerebro, & humore melancholico, qui ex splene est, congregata, facit ualidiorem caussam horum affectuum, conspirantibus simul tribus membris, & duobus humoribus. Ita humores crassi, mucosi, & tenaces expuuntur, & euomuntur, ita ut uix distrahi possint, quia mucus à capite descendens naturaliter uiscosus, & cum postea moratur in uentriculo, magis densatur, & iungitur cum pituita ibi generata. Ista igitur caussa à capite, & uentriculo, partim per essentiam, partim per consensum est, & sic habemus, quòd morbus sit materialis, quæ item materia, & ubi generetur. Sub quo uero genere morbi? An sub solutione continui proprie dicta, ad quam sequitur dolor? An uero in complexione, uel temperatura? Credo, quòd in utroq; sit. Est in complexione, & ea quidem materialis, sed utrum materia remota, sit futura libera? ut inam. Hic nobis aqua hæret. Si enim nihil esset aliud, præter materiam, facile curaretur. Sed credo malam complexionem fixam in uentriculo, cuius ratione semper morbus post curationem reuersus est, & reuertetur, nisi illi intemperiei succurratur. Puto autem eam esse frigidam, & siccam. Quod frigida, constat, quòd sicca, ex gracilitate musculorum colligimus. Ac per affluxum quidem materiæ, frigiditas, & humiditas est multa, quæ etiam inter ipsas tunicas imbibita, sine dubio fouetur uentriculi multa humiditate crassa, & uiscida. Sed quod ad essentiam attinet, signa sunt siccitatis uentriculi, cuius ratione multa pituita generatur, ut Galen. testatur, primo de temper. Frigiditas uero est, quod patet ex habitu corporis, gracilitate abdominis, quia uentriculus non calefit debito modo, ubi non est pinguedo abdominis muniens eum. Quod ad ægritudinem, in compositione est manifesta obstructio, percipimus tensionem, an sit perpetua haud scio, non enim tetigi, sed si perseueret, plane in compositione uitium dicendum est. Habemus essentiam morbi, quòd sit cum materia, & quæ materia, item quomodo per consensum, & per se, quæ item ægritudo, & sub quo genere: nunc quærendæ caussæ. Et prima caussa corporea, est temperatura corporis, cum raritate texturæ, & sanguinis subtilitate, quæ facit, ut sit paratum subiectum ad omnia nocumenta extrinseca, & hæc præcipue caussa est, cur hic sit secutus morbus. Deinde sunt aliæ extrinsecæ acriores, omitto longinquas, & tantum dico de his quæ faciunt nouum dolorem, quo ante per octo annos uexata est semel tantum, cum antea singulis annis aliquoties, & interim semper exibat catarrhus per screatum, qui antea liberabat eam: nunc uero per triennium perseuerat screatus, nec tamen prodest amplius. Quę est caussa? Accesserunt caussæ, quæ longe acriores morbos excitare possunt. Dormiebat ruri, in loco humidissimo, ut Tapetes etiam marcescerent. Erat ei ædificium in cęlla uinaria, & ibi permanebat assidue in multa humiditate. Deinde uersabatur in uentis Septentrionalibus, non temperabat sibi in cibo, & potu, comedebat uarios fructus. Habet etiam suppressa menstrua, & hæ caussæ extrinsecæ accesserunt, ut non mirum etiam, perseuerante screatu & catarrho, non esse liberam à morbo uentriculi, cum non sufficiat screatus ad excernendam pituitam, quia plus iam generatur in uentriculo, & ego credo uterum esse sicut uentriculum. Nam menstrua ante ualde aquosa, & non regularia fluxerunt, & annus 44. nunc uel 45. licet sint tempora conuenientia suppressionis mensium, non tamen subito supprimuntur: sed præcedit ordo irregularis. In hac repente cessarunt propter aliquam caussam, consentiente fortassis utero cum uentriculo. Quæritur modo primo, num curati possit. Non enim cura tentanda est, si nulla spes, ne infamentur

bona remedia. Respondeo de uera & perfecta cura, loquendo ita, ut sanitati perfectissime restituatur, & statui, in quo fuit ante annos 14. ego nihil promitto. Indigebit perpetua præuisione, alioqui nisi aduertet, semper incidet in hunc, & alios morbos, adiuuante illo catarrho, qui est quasi morbus factus, & illi congenitus. Sed si sui curam habebit, non infestabitur amplius, uel saltem melius habebit, erit tamen semper ad talem lapsum disposita. Non enim uideo, quomodo hic uentriculus per 14. laborans annos, curari possit. Hoc tamen fieri potest, ut uiuat cum minori molestia pluribus annis. Omisi rationem omnium symptomatum, quæ sequuntur morbum, syncopen, & alia, sed nolo repetere dicta ab alijs, nec in hoc immorari: deueniamus ad curam. Debemus prouidere, ne generentur humores, quoties enim generantur, sicut audiuistis, inuadit eam hic dolor. Et quia difficilimum, in hac membrorum debilitate prouidere, ut nihil generetur: quia semper accidunt errata aliqua: ideo quando non possumus prohibere, uidendum ut euacuemus. Primo igitur opera danda, ne generetur morbi caussa, & si generata fuerit, ut euacuetur, & quia non continue euacuari potest: ut diuertatur. Circa primum, ne generetur, duo facienda. Ratio aptissima uictus sit, in cibo & potu omnia sint facilimæ concoctionis, optimi nutrimenti, & aliquantisper attenuantia, ne faciant ad generationem pituitæ. Vinum etiam tale sit. Aër, exercitium, animi accidentia, & reliqua moderata. Balnea etiam aquarum dulcium in hoc casu conueniunt, & in ijs multum confiderem, iuuarent etiam coctionem. Præterea haberet, quo corroboraret uentriculum, & cerebrum, quod mihi maxime placeret. Et optimum esse pro confortatione eius crederem saccharum rosaceum, cui si uoletis addere modicum Mithridati, mihi non displicet. Item saccharum uiolatum, uel Boraginatum etiam bonum pro confortatione. Deinde pro euacuatione, utatur per menses duos, uel tres, uel quatuor euacuantibus, quæ neque calefaciant, neque exiccent, ut Hiera simplici, cum flore Cassiæ. Corroborabunt enim, & non metuenda est exiccatio. Pro tertio, in tanta duratione morbi, pro diuersione laudarem usum cauteriorum in brachijs, quæ optime iuuabunt, id quod nos natura docuit. Cum enim pustulas habuit in manu, non laborauit. Et quia morbus urget, ad grauiorem medicationem deueniendum, quia magni morbi maxima requirunt remedia. Thermas etiam probarem, existente tanta copia humiditatum in uentriculo, & in ipsis tunicis, quia exiccant. Et laudo, ut exhibeantur moderate per 16. dies. Hippo. in lib de aëre, & aquis, improbat usum balneorum, quia faciunt dysenterias. Sed ipse ibi loquitur, de usu eorum continuo in cibo. Hic per 16. dies exhibentur sine cibo, & postea cibi addentur humectantes, & siccitatem aquarum metallicarum restinguentes. Alius quidam Medicus dixit in hoc colloquio, Gal. nunquam meminisse aquæ Thermarum, nisi in 4. de Tuenda sanitate, ubi quosdam eam exhibere refert, posteriores autem & Paulum etiam, multis in locis exhibere.

De usu Thermarum in Catarrho.

Consilium XCVII.

Iuuenis laborans catarrho salso, defluente ad pectus, & impediente interdum respirationem, & in sinistro latere dolores magnos faciente, existente magna caliditate hepatis, & frigiditate uentriculi: adductus à Stephanella ad Montanum, rogabat, an pro corroborando uentriculo, & euacuanda materia conueniret potus thermarum: an uero propter caliditatem hepatis esset omittendus. Arbitrabatur Stephanella esse exhibendas, quia usum maximum præstarent in euacuanda materia, & confortandis membris, ita tamen, ut 15. aut 16. cyathos non excederet, & hepati fomentis subueniretur, quæ caliditatem Thermarum refrænarent.

MONTANVS primo considerabat temperaturam iuuenis, & eam in passiuis qualitatibus in sicco excedere uidebat ex habitu corporis, ex iracundia, & alijs, eamq; siccitatem Venere nimia quoq; auxerat. In actiuis uerò inæqualitatem esse obseruabat, hepar calidum ex uenarum amplitudine, uentriculum autem frigidum, tum ex consequenti, ob caliditatem hepatis, tum ex tot catarrhis, & malis coctionibus, ceu signis iudicabat. Ita hepar calidum & siccum, uentriculus frigidus, & siccus, repugnant coctioni, quæ fit per calidum & humidum. Quod ad Thermas, omnino dissuasit eas, non quòd metueret calefactionem hepatis, sed propter siccitatem uentriculi, quæ potu aquarū augeretur magis. Et diligenter cauendū dixit, ne ad phthisin deduceretur. Quod ad catarrhum, existimauit eum remissurum, ubi fonti, seu uentriculo succurreretur, idq; contrarijs faciendum dicebat, uidelicet calidis & humidis. A frigidis etiam, & humidissimis abstinendum, sicut etiam ab omni sicco. Optimum esse Absinthium aiebat, & syrupus fiat pro coctione materiæ, postea euacuetur cum drach. 6. Casiæ mixtæ, cum drach. s. uel ℈. 1. Hieræ, quæ corroborabit uentriculum, & simul refrænabit lubricitatem Casiæ. Ab Hiera alioqui, & Aloe simplici abstineret, quia exiccant. Sed temperata cum Casia exhiberi possunt. Quod enim adest humectationis in Casia, in Aloe siccitate compensari potest. Vtatur uictus ratione conuenienti, & humectante. Extrinsecus applicetur Emplastrum ex uitellis oui, carnibus Citoniorum, Dactylorum, cum Mastiche, & uino. Vel inungerem linimento corroborante, ex oleo Chamæmelino, uel Amygdalarum dulcium: cum Mastiche, & modico olei Caryophyllorum, sed emplastrum magis placet. Abstineat à multitudine medicinarum, & si omnino Thermas uult bibere, non dentur ultra sex uel octo cyathos, nec aliam aquam accipiat, nisi primam reddiderit exquisite. Victus sit tenuis, & humectans, uinum album, tenue, & subdulce, quod ipsum etiam humectet.

De catarrho cum febri continua, & alui fluxione, pro nobilissimo priore Barletano.

Consilium XCVIII.

Patitur catarrhum magnum defluentem à capite ad uentriculum, & thoracem, efficientem difficultatem anhelitus, & inhæret ori: quia uiscidus est. Per uertebras etiam dorsi ad iuncturas defertur, & ibi dolores ciet, maximè uerò debilitat uentriculum. Deinde febrim habet continuam, cum siti maxima, & ariditate linguæ. Ad hæc egestiones putridas, ut apparent in ijs, qui aliquid crudum & incoctum egerunt integrum, sicut comedunt. Temperatura uentriculi frigida & sicca est. Siccam dico, quia musculos, thoracem, & membra circumiacentia habet gracilia, & tenuia admodum, solida ac dura. Frigidam, quia semper patitur cruditatem & incoctiones. Hepar ualde calidum est, etiam nunc, quia patitur perpetuam & inextinguibilem sitim, & ariditatem linguæ. Generat enim hepar plurimum bilis, sicut uentriculus multum pituitæ, unde multi uapores eleuantur, & faciunt, ut caput superabundet excrementis, etiamsi cerebrum per se calidum sit, & siccum, quod ingenij bonitas indicat. Sed in sex rebus nō naturalibus multum peccauit. Bibit uinum frigidissimum, comedit integras patinas lactucarum. Nunc autem nihil ei restat, præterquā pellis & ossa, omnia mēbra sunt attenuata, & mutilata carne. Caret exercitio, uix potest se mouere. Non igitur est mirū, si abundet excrementis. Deinde nūc bibat potū cuiusdam radicis, quæ sapore aliquo est prædita, sed nullius caliditatis, nullius astrictionis, aut qualitatis admodū insignis in gustu: nō igitur mirū, si multū frigiditatis ex ea cōtraxerit. Postea tēporis cōstitutio hoc anno pessima fuit, & generans

multum catarrhi. Has ob causas multiplicatus catarrhus in hoc uiro, ut per os amplius educi non posit. Et ista fuit causa, & origo huius morbi, quem habet. Catarrhus uerò spargitur per totũ corpus, & primo ad pectus, ubi ciet tussiculam, postea ad uentriculum, in quo omnes quatuor uirtutes lædit. Obtundit enim appetitum, lædit retentiuam uentriculi, quæ à sicco roboratur, ab humido flaccesit, ideo non complectitur cibum, sicut debet, sentit enim rugitus, & ructus post cibum, quos audiui. Et quia non continet cibum, nec amplectitur, & laborat propria frigiditate, ideo sequuntur cruditates, & incoctiones, & generatur multum pituitæ loco chyli. Stante igitur cum his excessiua hepatis caliditate, necessarium est fieri multas obstructiones in Mesaraicis, quas sequitur inflammatio, & putredo. Vnde oritur febris, cum præsertim multa pituita sit in uenis, ut testatur urina, in qua plurima subsidentia, & alia excrementa, quæ habent quasi formam puris, quæ iuuant obstructiones, & prohibent euentationes, unde oritur febris, quæ est typhodes, & similis hecticæ, ob calorem remissum. Ad fluxionem modò, de qua plurimum sumus soliciti, ea enim uidetur habere rationem causæ, & ad se trahere curam. Est autem cognitu & curatu difficilis. Est hic intemperies frigida, & sicca per affluxum, quomodo igitur fæces sunt biliosæ? Cum bilis à calore generetur, & secundum gradum assationis sit nigra aut flaua, quomodo potest in corpore frigido & humido tanta fieri assatio, & quomodo illæ materiæ putridæ à stomacho ad intestina proueniunt? Diximus hepar calidum, & in eo generari multum bilis, quæ cum defertur ad intestina, miscetur pituitæ, & fit cholera prasina, quæ maioris famæ dicitur, & ex putredine nouum fit genus humorum, quod cum per aluum excernitur, ὀιναζίς appellatur, lib. 3. de morbis Epidi. Quod postea apparent particulæ cibi, non concocti, causa est manifesta, propter imbecillitatem alteratricis non potest fieri coctio. Ea autem fluxio sequitur post cibum sumptum, tum enim semper percipit anxietatem, & grauitatem, quia uentriculus summopere laborat.

PROGNOSTICVM. Virtus consistit in tribus. In spiritibus, humoribus & membris solidis. Membra solida eam non habent, quia musculi, & reliqua sunt extenuata. In humoribus & spiritibus caliditas modica, & ita est impedimentum maximum. Est tamen tam fortis & audax adhuc, sicut semper fuit à principio ætatis.

CVRATIO. Catarrhus tollitur euacuatione, eam non poterit ferre hoc corpus propter imbecillitatem. Solitus fuit purgari sola pillula aloes data. Nunc Diaphænicon ℥ s. parum eduxit, tam est inobediens corpus modo. Si catarrhum totum tollere non possumus, saltem euacuabimus ab ijs membris, ad quæ fluit: & multum declinauit ab eo tempore, quo huc uenit. Iam autem agitur 30. dies. Non debemus propterea desperare, uolumus dare syrupum de Endiuia, Absinthio, sine aquis, quia ita magis roborabimus uentriculum. Sed cum solitus sit comedere pira, dabimus nos pistacia loco pirorum, quæ adiuuant calorem innatum, & nutriunt. Dedimus panem bis coctum, & iussimus bibere uinum, non tamen nimium potens, propter uentriculum. Quantum ad reliqua, possumus dare Diarhodon Abbatis, & Diatrionpipereon. Expresse enim dicit Galenus resolui eius uirtutem, antequàm transeat ad hepar. Potest etiam fieri talis potio.

℞. Corticum Mirobal. Chebulorum ℥ 1.
Citrinorum ʒ 6.

Contundantur, & confricentur cum modico olei Amygdalarum dulcium, & infundantur in s. q. aquæ Absinthij, & post 20. horas leuis fiat expresio, in qua infundatur Rhabarbari ʒ 1. Spicæ Indicæ ℈ 1. Facta infusione primum cum modico uino Maluatico, decem horis post infusionem fiat fortis expresio, in qua dissoluantur mannæ ℥ 1. s. & fiat potio.

De catar-

De catarrho, cum aure ſuppurata & febre in ſene.
Conſilium XCIX.

STE nobiliſsimus uir laborauit diſpoſitionibus præter naturam ante hunc morbum, quas primo inquiram, earumq́ cauſas, hinc curatio ſequetur. Prius conſueuit laborare catarrho eo, qui proprie dicitur coryza. Hoc autem anno catarrhus ad pectus & crura deuenit, in quibus dolor, eumq́ occupauit dolor auris, quæ ſuppurata eſt, in qua percipit pulſum & tinnitum. Laborat etiam febre, & nunc ueſperi longe notabilius ſentire febrim uidetur, quod ex pulſu percipitur, quàm hodie mane. Nocte præterita perpeſſus eſt hoc nocumentum, quod impeditius loquatur, uocem habet quidem, tamen articulate exprimere non poteſt, nam catarrhus erat in gutture etiamſi poſtea quoq;, cum catarrhũ tertio expurgaſſet, hoc manſit malum. Alias uerò expeditiſsime loquutus eſt. Vidi etiam urinas eius liuidas, tendentes ad colorem plumbeum, cum ſedimento albo, & pauco ſupernatante. Audiui ipſum conqueri de interna caliditate, & ſecundo etiam rubedinem uidi circa Amygdalas. Impedimentum locutionis ſpecies erat paralyſis & apoplexiæ. Non enim tantum impediebatur uox, ſed etiam non cogitabat ea, quæ dicebat. Paralyſis autem eſt apoplexia particularis, & hæc apoplexia, quæ metuebatur, eſt remiſſa admodum. Hæc licet ita ſunt, tamen ſolicitus ſum de cauſa febris, cum adhuc urgeat, & ea hic maxime ſit curanda. Iſta enim febris interius affligit, & exterius quieſcit, quæ eſt una ex malignis, & proprie eſt febris ſenũ, quæ ſepulta dicitur, hocq́ habet proprium. Quod mala adſint ſigna uideatis, quia adeſt ſitis, quæ eſt appetentia frigidi & humidi: unde calor internus uehemens indicatur. Apparet ſputum eandidum,, quod fit, cum plurimi uapores calidi admiſcentur materiæ uiſcidæ. Habet item areſactionem faucium, & dicit expuere bombacem quaſi, eſt enim ſputum tenax & craſſum. Habet etiam uigilias, quod fit ex mutatione naturalis caloris in igneum. Cum liuor in urina tendat ad colorem plumbeum, ſignificat calorem naturalem extingui. Appetitus uidetur corruptus, & emittit urinam in maiori quantitate, quàm bibat, quod ſignum eſt peſsimæ concoctionis. Nec uirtus bene regulat iſtos humores, quia huic calori plurimum etiam frigoris admixtum eſt. Adeſt itaq; febris admodum difficilis, & in ſene, exceſsit enim 65. annum. Eſt itaq; ſenex in ultimo ſenio conſtitutus & frigidus. Validus autem eſt ignis, qui ab aqua non extinguitur. Et Hippocrates dicit: In ſenibus febres ſunt difficillimæ. Catarrhus præceſsit omnino pituitoſus, quia etiam plurimos ſenſit flatus tempore ſanitatis, & uidetur ſpiritus craſſus, uel aſcendere ex uentriculo ad diaphragma, & ibi etiam impedire ſpirationem: pituitæ tamen admixtum eſt uel terreum aliquid, uel bilis. Idem etiam catarrhus occupat uenas, & prohibet tranſpirationem, efficit putredinem, ex qua hæc febris, quæ nullum facit typum. Habet poſtea aliud ſymptoma, ſuppurationem uidelicet in aure, & arguitur ibi aliqua materia eſſe in loco abſceſſus: quod colligitur ex pulſu, quem ſe ſentire dicit, & cum pars maturatur, quæ antea fuit cruda, efficit pulſationem. Poteſt etiam eſſe, quòd uapores retenti circa aures aſcendant ad cerebrum, & ita cauſatum ſit impedimentum circa imaginationem & locutionem. Dolorem etiam pedum ſentit, qui cauſatur à materia flatulenta. Nunc aũt tantum attenderẽ febri, & abſceſſui, ſeu ſuppurationi auriũ, quibus curatis omnia remittentur. De febri primo reſpicerem ad eius cauſam, quæ uel intra uenas, uel extra uenas, eius materia eſt uiſcida, quod apparet ex cõtentis, quæ non occupant fundum urinæ, ſed ſupernatant, ex quo ſignificatur flatus, & pituitoſum quiddã. Cũ igitur ſit materia craſſa & uiſcida, erit attenuanda. Itaq; uinũ, licet prouocat urinã, tamen quia habet debile caput, & uinum ſemper ad illud euaporat, abſtinendũ à uino. Huius aũt loco utatur decocto, uel cũ Aniſo, uel cũ Cinamomo, uel cũ utroq; & ſaccharo. Hęc abſtergerent, & calorẽ naturalem cõſeruarent, modo nõ uteretur actu frigido, ſed calido & tepido. Decoquerem Betonicã in omnibus iuſculis, quæ efficacior eſt Saluia, & ma-

& magis resistit frigori. Huic etiam adderem Anisum. Darem illi iura, sed non carnes, nisi auium. Et in ista materia uiscida semper ea exhiberem, quæ leuis essent concoctionis. Curarem etiam clysteribus, quibus adderem mel rosaceum, ad diuertendam materiam. Vterer syrupo de Liquiritia & Betonica, in his sunt iuuamenta contra catarrhum, corroborant etiam cerebrum. Hunc potum exhiberem singulis diebus. Singulis tribus diebus darem pillulas ex Hiera picra, quę tam adiuuarent concoctionem, quàm syrupus ipse. Nihil etiam præstantius in febribus pendentibus à materia frigida, quàm corroboratio uentriculi. Acciperem uinum album, & oleum Anethinum, & ita decoquerem, donec uinum euanesceret, & cum eo facerem totius corporis frictiones. Ita melior fieret concoctio, & materia discuteretur. Illinantur pedes quoque oleo Anethino & Chamæmelino. Quoniam dicit se dolorem pedum sentire: suffitum quoque facerem, & acciperem acetum rosatum cum modica aqua rosacea, & adderem Caryophyllos, ex quibus odor suauissimus, quem semper haberet in cubiculo. Circa aures acciperem Cepam magnam, eaque excauata imponerem oleum Amygdalarum, & sub cineribus calidis coquerem, hac cocta, instillarem in aures expressum succum, maturat hoc, & educit suppurationem. His adderem odorem aromatum, qui item exiccat. Si quid deinde euacuandum uidetur in auribus, id successu temporis uidebitur.

De catarrho, fluxu alui, & febri hectica cum putrida.

Consilium C.

EST hic concursus, & syndrome dispositionum quarundam præter naturam. Adest enim catarrhus, febris, fluxus alui. Circa ista tria debemus uersari diligenter. Quod attinet ad curationem, non curabimus, si non cognoscamus harum naturam, & causas coniunctas, & proximas. Iste catarrhus incœpit in ea, quæ erat carnosa & constitutionis bonæ, uixitque sine querela, sana. Ex malo uerò uictu & regimine malo, cum die carnisprivij nocte nimium saltasset, contraxit. Videndum hoc diligenter, quia habemus causas pro morbo. Sed hic nulla erat præparatio corporis, ideo causæ cum diligentia uidendæ sunt. Audio eam fuisse humidam carnosam, est ætatis 20. annorum, & nunquam antea in saltando ita excessit modum. Scimus autem, quantum possit caliditas & motus in corpore humido & molli, nam tale facile colliquatur, ut etiam uidere est, quomodo colliquatur sanguis, & caro concreta. Ex illo motu & calefactione superflua eleuantur multi uapores ab humiditate, & carne, in quibus fit colliquatio, & inde uapores ascendunt in caput, & non fit concoctio eorum in capite, sed condensantur, inde catarrhus: ut Galenus 3. de locis affect. dicit, ex superfluo labore, & uaporibus fieri potest, item ab æstu, ut cum sol calefacit cerebrum, quemadmodū laborantibus in sole accidit, etsi etiam habeant caput tectum, tamen à sole aperiuntur pori, & ita resolutum cerebrum facile repletur uaporibus, ut in hac quoque muliere contigit. Nam cum sit hæc humida, calefacta, perseuerauit in ea caliditas, quia habuit magnam humiditatem, itaque multi uapores eleuati, & longus est catarrhus secutus, quia diu perseuerauit, & non tam uehemens ante partum, quia erat corpus humidum & prægnans. Nam in prægnante multa excrementa descendunt in uterum, unde tales tolerant malam uictus rationem, quia expurgantur in uterum, & non ægrotant. Hæc igitur mulier, cum grauida esset, licet obstructiones in ea essent, & membra naturalia labefactata, tamen in prægnante non apparuerunt ea incommoda. Nam descendebant, ut dixi, excrementa in uterum, sed incurrit in hoc malum post partum, quia illæ materiæ non erant bene purgatæ: nec sanguis exiuerat, sed quædam materiæ aquosæ fuerunt in corpore illo humido, & modo adsunt febres pessimæ, quia secuta putredo. Iste catarrhus mutatus à priori, pro ratione

materiæ, nunc enim excoriat guttur. Nam licet non sentiat salsedinem, tamen ex putredine acquisiuit caliditatem. Cum prior catarrhus descenderit ad pectus, facta obstructione præsens catarrhus putruit, & locus ille aptus ad putredinem, ubi materia non potest bene concoqui. Est enim calor uehemens, & in catarrho humidum multum, & ita putrescit catarrhus in pectore, & non fecit ulcus, nec empyema. Nam empyema est in concauo pectoris, & est sensibile, & sanies aliquando decumbit ad alteram partem, quia est media membrana. Et ita antiqui linteolum intingebant bolo Armeno, & pectori imponebant, ad cognitionem, qua in parte esset pus, & ita caliditatem obseruabant. Quia ubi putredo, ibi caliditas est. Habet item excreationem facilem, licet materia sit crassa, & nescio quomodo transeat per membranas, & deueniat ad pulmonem, & inde ad tracheam arteriam, & cum in illam deuenit, putrescit, & ita expuitur. Si uolumus dilatare nomen, ut dicamus Empyematicum, quia habet pus, & excernit per screatum, improprie dicemus, non ut Galenus & Hippocrates. Vtrum sit ulcus, unde emanat pus? Ego non uideo, quomodo possit pus exire ex ulcere sine sanguine, ut apparet ex Auicenna: ubi dicit de mictu sanguinis. Mictus, & fluxio sanguinis fit diuersis modis, uel apertione, uel resolutione &c. Vnde male dicimus, est hic sanguis, ergo est ulcus. Item cum exit pus é corpore, non statim est ulcus, ut sæpe uidemus in urinis, quando excernitur cum urina pus, & habet fœtorem, & subsistentiam, & tamen non semper est ulcus, quia humor in loco collectus putrescit. Vnde Galenus secundo Prognost. dicit, quòd sanguis extra uenas exiens putrescit, & uertitur in saniem. Vnde hic quoque potest esse ita, ut sanguis putrescens transeat in pus. Ita etiã pituita putrescit, & fit pus, cum sit sanguis semicoctus. Ego dico, quòd catarrhus á capite moram faciens diu, in pulmonibus putrescit, quia est in loco calido, & cum adhuc aucta febris, facit calorem maiorem, & illa materia facile putrescibilis est, & facile excernitur, quia est in trachea arteria, ex qua non transit per longum iter. Habet causam antecedentem hoc pus, quia descendit catarrhus in pectus, & putrescit á calore, qui est, tunc ratione febris. Inde autem catarrhus habet fomentum, quia ex toto ambitu corporis exeunt uapores ad caput, propterea quod febris colliquat corporis humidum. Quod uerò materia sit uiridis, est causa putredo, quia in alba materia exhalat tenuitas, & grossa pars manet, inde fit minor translucentia, & ita uiridis color. De febre, ex quo audimus ex Doctoribus, quòd excrescit post cibum, & non habet typum, sed est continua, igitur hæc sunt signa febris hecticæ. Hæc habet putredinem & fomitem circa cor, & ita facile potuit incidere in hecticam. Non ualet autem contra, iudicatur hectica non ratione ulceris, sed saniei. Hæc habet autem saniem in pulmonibus, ergo habet hecticam. Et quia, qui habent catarrhum, sæpe habent febrem putridam, ratione uaporum, ita hæc potest habere febrem putridam. De fluore alui, an sit uel diarrhœa, ex humorum multitudine, & ambitu corporis, uel ex catarrho, & consequatur malitiam eius? Credo quòd fiat ratione catarrhi. Cum enim descendit in uentriculum, relaxat eum, & intestina, ac stimulat ad excernendum. Potest etiam esse ex colliquatione, nam audio esse putrida excrementa, & multam habere putredinem, atque ita iudico fluxum colliquatiuum. Item quoties putrescunt humores in uenis, & excernuntur, fit fluxus. Hoc unum scio, ubi sequitur hecticam fluxus alui, propter malitiam catarrhi, fitque casus pilorum, sequitur mors: ut Auicenna quoque inquit: In hectica, fluxus sequens hecticam mors. Prognosticõ. Vbi catarrhus perseuerat, & putredo in pulmonibus, pauci sanantur. Vlcus non potest curari, quia quod tangitur á putrido, facile putrescit, ut pulmo. Hic, quia fortiter, & frequenter excernit, ideo non putruit, nam ad putredinem opus est tempore. Sed hic etiam fortis est pulmo, nec in eo ulcus, quia in pulmone multæ sunt uenæ, & arteriæ, in quibus si esset ulcus, iam ex arterijs & uenis sanguis efflueret. Hæc semper expuit, & nunquam quicquam exijt cum pure sanguinis. Non igitur potest esse in pulmone ulcus, quin exeat cum pure aliquid sanguinis (ut D. Mont. contra Frisimelicam & Bellocatũ doctissime conclusit post multas disputationes, quæ de hoc fuerũt inter eos) sanguis erũpens ibi ex ulcere potest uerti in saniem, & ita

& ita non sanguis, sed pus excernitur. Curatio est interceptio catarrhi. Incipiendum dico à cauterijs, neque timerem æstiuum, aut febrilem calorem, facerem actu cauterium. Quantum ad pectus, procederem cum Electuario de seminibus, seu cum Diacodio, cum Papauere, de seminib. s. Galeni. Poterit dari parum boli Armeni, pro roboratione, & tollenda putredine. Quia uerò sententiam Montani alij aliter intellexerunt, sequenti die proposuit in schola duas conclusiones sequentes. Prima: Nullum ulcus potest fieri in pulmonibus, ex quo sputum sanguinis non præcedat expuitionem puris. Ratio. Quia pulmones sunt uenosi, & arteriosi, itaque illis exulceratis, statim sanguis erumpit, qui antequam in pus uertatur, à uirtute expultrice per tussim paulatim expellitur. Secunda: In parte carnosa non potest esse ulcus, ex quo simul cum sanie non profluat sanguis.

De catarrho fluente ad nares, & os, cum febri.

Consilium C I.

CVM offeratur nobis Dominus, qui conqueritur de catarrho effluente ad nares, & os, atque inflammatione, cum qua adest febris: & ego sim eiusdem sententiæ, cuius V. E. nempe febrem & inflammationem dependere à catarrho, ideo de catarrho tantum loquar. Catarrhus iste, quantum ad substantiam, partim crassus, partim subtilis est, quoad qualitates calidus, ita ut efficiat inflammationes, atque omnino salsus. Non quæro nunc, utrum ab intemperie capitis sit, uel ab alijs partibus. Dico, quòd ab utroque habeat originem. Hepar calidum est, unde uapores eleuantur. Ventriculum habet debilem, & uixit male, & non exercuit corpus, unde aggregauit multa excrementa, & ita à uentriculo, & hepate multi uapores eleuantur, & fit catarrhus, qui defluit ad subiectas partes. Is igitur catarrhus est in capite, atque indiget curatione. Proponam id quod sentio. Potest curari catarrhus uel curando membra mandantia, ut Gale. 5. Method. curabat catarrhum per caustica, exiccando, & prohibebat defluxum. Secundo, potest curari, ut prohibeamus defluxum, corroborando partes, in quas decumbit. Tertio, ut diuertatur. Quarto, ut tollatur catarrhus euacuando, & ad hoc proponit pillulas Coccias Gal. Est & alius modus curandi, quatenus uel subtilis, uel crassus, uel corrodens. Quæritur, quid modo agendum cum hoc catarrho? Videntur aliqua in hac curatione non attingenda. Ego dimitterem catarrhi suppresionem, applicatione rerum ad caput, quia caput est calefactum, nec est purgatum. Item diuersio non est tuta, quia si diuertemus, ad partes affectas id fiet, nam omnes fere partes eo affectæ sunt. Sed per nares possumus diuertere & ista esset diuersio commodissima, quæ mihi quoque placeret, neque est prætermittenda. Cum sit euacuatus, sinatur nunc, & præparentur materiæ, ac dentur syrupi, ac postea euacuatio fiat, quia diuertetur materia per loca apta, uidelicet per intestina. Præparatio humorum, cum sint uiscidi (non enim potest expuere, nisi habeat liquorem in ore) fieri posset cum syrupo rosaceo, qui contemperat acredinem catarrhi, huic commiscerem acetosum simplicem, factum ex saccharo, qui incidit & refrigerat, hoc modo. ℞. Syrupi rosati, & acetosi simplicis an. ℥ 1. Da cum his syrupis ius pulli iunioris. Nam contemperabit humores, & huic iuri pulli non præfero aquas destillatas. Quantum attinet ad catarrhum, qui descendit ad fauces, & corrodit eas, indigemus contemperatione. Sunt autem inflammationes partim factæ, partim fiunt, ut ipse conqueritur, quia semper defluit, quare nos debemus habere duas intentiones. Factæ indigent represione, & lenitione, atque euacuatione. Potest etiam fieri represione tantum, sed repellentia non sint acria, neque ualde repellentia, ut Galenus ostendit libro sexto de comp. medic. Conueniunt rosæ, & albumen oui, quod lenit. Sed quia indigemus ablutione, decoquerem in aqua uel Endiuiæ, uel simplici hordeum, rosas, Sebesten, Iuiubas, Liquiritiam & Camomillam cum aliqua portione Maluæ. Hæcque lenient

& miti-

& mitigabunt, repellent & confortabunt. Sed quia opus est, ne statim uis medicamenti transeat solido, ideo concutiatur albumen oui, & inspergatur saccharum cum aqua rosacea, & teneat in ore. Item in ore habeat solidum aliquod, ut Diacodium, quia prohibet defluxum catarrhi, & ita continue aliquid in ore gestet. Quantum ad uictum, ptisana nihil melius ei exhiberi potest. Far quoque coctum in iure pulli dari potest, quod contemperabit humores. Item exhibeatur panatella, albumen oui, cum luteo. Vinum non esset concedendum, si recte progrederetur. Hippocrates lib. tertio de ratione uictus inquit: Tribus casibus prohibetur uinum, quando materia petit caput, quando est cruda, & quando intestina sunt inflammata. Sed consuetudini eius aliquid permittendum, & cum petat, exhibeatur parum uini. Ablutio oris cum uino non conuenit, quia inflammat, & uapores ex eo ad caput ascendunt. Si aluus non fluat, adhibe clystere lenitiuum. Post collegium hæc eidem ordinata.

℞. Rosarum M 1.
Sebesten
Iuiubarum ana N 10.
Liquiritiæ rasæ ʒ iij.
Misce pro decoctione.
℞. Aquarum solatri
Portulacæ
Plantaginis
Scabiosæ
Lactucæ ana ℔ 1.
Syrupi rosati recentis
Diamoron ana ℥ 2.
Misce pro gargarismo.
℞. Syrupi rosati recentis
Acetosi simplicis ana ℥ 1.
Misce pro syrupo, quem temperabis iure pulli, ut Montanus iussit.

De destillatione ad diuersas partes, & febre, pro Abbate sancti Gregorij octuagenario.

Consilium CII.

Primum quod uenit considerandum, est natura morbi, & subiecti. Subiectum autem est in ultimo senio constitutum, quæ quidem senectus, est pessimus morbus: & comparando morbum hunc ad senectutem, longe maior est senectus, quàm morbus, quo affligitur. Habemus ergo ætatem in ultimo senio: habemus corpus quo ad radicem ualidum: quod si compararetur alijs decrepitis, robustum est, absolute tamen non est robustum: nos autem robore indigemus absolute, non per comparationem ad aliud. Habemus ergo imbecillum corpus: nec est consideranda temperies elapsa, sed præsens. Et quo ad præternaturales dispositiones non omittam, quòd in hyeme proxime elapsa apoplexiam & paralysim leuem passus est: quæ quantum adferat incommodi in omni corpore, argumento esse potest, quòd apoplexia ita prosternit uires cerebri, & calorem innatum, & uires cordis, propter consensum cordis cum cerebro, ut uideamus iuuenes cum in apoplexiam inciderint, nunquam restitui: quanto magis senes, si inciderint, uel non euadent, uel raro, semper tamen percipiunt tale nocumentum. Considerandum igitur est symptoma, quod licet non curemus, tamen admonet, quòd ægritudo deterior est. Nunc uerò patitur duas dispositiones, destillationem scilicet à capite ad diuersas par-

tes : & quidem quę occupat fauces, bronchus appellatur, aliam præterea patitur quæ pectus occupat, & catarrhus nuncupatur, ad ischiam etiam, & ad crus infra genu usque ad talum descendit, & ibidem tumorem facit in præsenti œdematicum: adeoque copiosa est destillatio hæc, ut perseueret nunc cum tussi, quæ non est sufficiens ad excernendum catarrhum crassum. Alia dispositio est ipsa febris, quia iam mensis est, ex quo incœpit affligere, & ita affligit, ut nunquam fere fuerit sine febre: ita tamen erat mos febris, ut seruaret hunc ordinē, ut alternis diebus magis inuaderet. Quo ad febrem, quæ primo consideranda est & forte primo curanda, si consideremus excuntia, quæ maxime indicant naturam febris, & præcipue urina, quæ indicat febres putridas, etsi mineram putredinis habeant extra uenas, quia humor qui putrescit intra uenas, ille est qui effunditur extra: ideo urina indicat humorem putrescentem. Cum ergo urinas rubeas & crassiusculas, quæ tales perseuerant, habeat, super humorem peccantem attestantur. Et cum duo sint humores in humano corpore rubei, sanguis, & cholera ξανθὴ à Græcis appellata, à Latinis rubea, igitur cum non uideamus in hoc corpore sanguinem abundare, nec signa sanguinis apparere, & pituitam multam abundare, non est sanguis absque dubio qui peccet: tum etiam, quia sanguis putrescens non facit periodos. Relinquitur ergo quòd bilis sit, quæ putrescit in aliqua minera putredinis, de qua nondum constat. Habemus ergo febrem hic etiam, & ex putredine humoris biliosi: habemus præterea egestiones biliosas: & hæc duo arguunt bilem putrescere. Et quia inuadit sine typo, cum calore leui, & segni, sine siti, sine capitis dolore, & sine sudore, credendum est quòd sit mixta cum pituita, & sit ex genere bilium quæ appellantur maioris famæ, & hoc uerisimile est, cum abundauerit tanta copia pituitæ, maxime cum corpus sit frigidum, & siccum: hæc enim temperatura (ut dicit Galenus in 2. de temperamentis) multam pituitam generat. Bene uerum est, quòd si caliditas & siccitas temperaturæ excederet, redundaret bilis: quatenus autem remanet uestigium caliditatis, bilis abundat scilicet: processu uero cum sit corpus frigidum & siccum, abundat pituita. Nec uerum est id quod olim dicebat Cassanus, cum quo habuimus super hac re disputationem, quòd generaret talis temperatura humorem frigidum & siccum, quia talis humor generatur à caliditate adurente. Vlterius, cum uir iste frigidus & siccus sit ratione ætatis, non est aliter credendum, nisi quòd sit pituita multa bili permixta. Febris ergo, ut ex motu febris & excuntibus apparet, est febris quæ pendet à cholera uitellina crassa mixta cum pituita multa: ideo longa est. Talis ergo est causa, & mos febris, iudicio meo. Vbi uero, & quo modo putrescat, uidendum est. Omnino bilis generatur in hepate. Sed quomodo in isto uiro generetur, multæ causæ adduci possunt, ex regimine maxime facto, cum dulcibus scilicet, quæ bilem generant, & pręterea potuit esse causa, quòd factæ sint obstructiones in hepate à catarrho, & cum in uenis meseraicis sint factæ obstructiones, nihil magis facit ad calorem augendum hepatis, & ad calefaciendum, sicut obstructio: quia cum sanguis tenetur, calescit, & facit multiplicare bilem: quæ cum partim per uenas deferatur, quia uenæ omnes non sunt obstructæ, sed plures, ideo non euentatur sanguis, incalescit, & partim per uenas, partim per porum felleum ad intestina defertur: & ideo per secessum, & per urinam, plurimam bilem emanantem uidemus. Minera ergo putredinis est, quia uenę sunt plenæ bile & pituita, & putrescit pars in uenis, pars extra: sequitur quòd putredo uaria sit, & modo in uenis, modo extra uenas sit, quia natura potest transmittere materiam extra uenas sine typo, ut in primo ad Glauconem dicit Galenus: & nō fit rigor in tertiana, nisi propter multitudinem materię subito excurrentis ad loca sensibilia, ob sensibilitatem multam. Cum igitur priuetur multa bile sincera, & membra sint sicca sine sensibilitate, ideo potest putrescere extra uenas, & intra etiam. Sed quicquid sit, siue extra, siue intra putrescat, materia hæc cholera est crassa mixta cum pituita multa. Sed quantū sit de ratione febris factæ ex obstructione, si aperietur, transpirare poterit, & bilis non generabitur, quia remota prohibitione transpirationis, omnia prospere succedent. Circa catarrhum uero aliter est dicendum: quia senes habent catarrhum congenitū, & cum occupantur,

tunc

tunc fit illis ita congenitus:& ægritudo,sicut Hippo.retulit, branchi & catarrhi in senibus raro maturantur. Dicit Hippoc. raro. Galenus uero exponens in commento, nunquam catarrhos tales in senibus maturari dixit:& ratio est, quia sunt ipsis congeniti, quia cerebrũ cum non possit concoquere alimentum, & uapores eleuati ad ipsum non expellantur,ideo tum ratione proprij alimenti, tum etiam ratione uaporum,tum ratione utrorunq́,sic fiunt catarrhi senibus congeniti,præterea cum uapores sint multi in corpore senum, propter imperfectionem concoctionum, plurimi ascendunt, & cum non possint expelli,multiplicatur catarrhus:maxime autem multiplicatur in illis, qui habuerunt caliditatem in iuuentute ualidam. Vbi enim perfecta frigiditas est,ut in sene qui fuit frigidus, non fit in eo euaporatio multa, ideo nec multitudo catarrhi,& non nisi propter alimentum cerebri. Corpus autem tale fuit calidum in iuuentute, ut apparet ex toto ambitu, & nunc etiam hepar suum calidum est: ideo fit multa euaporatio ad caput:ideo catarrhi multiplicantur:multiplicatio autem catarrhi ratione cerebri non potest tolli,quia non potest fieri,ut cerebrum non sit frigidius seipso,ideo non possumus curare catarrhum: possumus bene remorari ne cito interficiat. Cum igitur hæc duo ita se habeant in hoc corpore, quid esset dicendum,& quid faciendum? De ijs quæ possunt contingere, aliquid est dicendum. Quod ad catarrhum attinet, non curabitur perfecte. Quo ad febrem poterit forte,sed cum difficultate:& ratio est, quia febris hęc non est nisi à forti causa,& non habet uirtutem quæ adiuuet Medicum,quia Medicus naturæ minister est, ipsa uero operatrix 3. artis medicinalis. Non ergo ita facile curabitur ratione debilitatis corporis,& causæ:& ita sumus in re ualde ambigua. De faciendis est primo uidendum, cui primo occurrendum sit. Dico quòd intentio circa febrem dirigenda est,non neglecto catarrho,quia febris periculosior, quia difficilior est naturæ senis:catarrhus autem familiaris. Ideo febris non seni, sed iuueni est familiaris:neq́ ea febris hic dependet à catarrho, nisi quia facit obstructionem: & bilis multiplicatur,quæ miscetur cum pituita. Ideo obstructiones essent tollendæ, ut febris tollatur:quia si tollamus febrem,poterimus prouidere,ut iste Reuerendus dominus uiuat diutius:si uero non tolletur,interficietur,quia fiet quotidie deterior, sed quia ab humoribus dependet, tollendi sunt, & prouidendum est ut obstructiones hepatis aperiantur. Et quia materia crassa est, quæ euacuari debet, attenuantibus indigemus, deinde educentibus humores crassos in uenis existentes. Et sic una indicatio ab humoribus sumitur,alia à uirtute:quia debet sumi uenia à uirtute,tanquam à principe terreno. Nos habemus uirtutem quæ præcipit, & cum sit in corpore senili, & uirtus affecta admodum, non possumus ea facere quæ morbo conueniunt. Primo igitur manna proposita est,& ab ipsa inciperem. Sed diceret aliquis:Tu euacuabis humores subtiles,hic autem crassi peccant,ideo non euacuabis humores peccantes. Dicebat autem Hippoc. Si talia purgantur, qualia purgari conuenit, confert,&c. Cum ergo non purgentur humores quos conuenit,non iuuabitur. Dico, quòd etsi tenues humores euacuet manna, non debemus abstinere ab ea, quia ab humoribus præparatis debemus incipere,qui sunt in uenis mesaraicis, ideo tutissimæ conuenit: & quia iuuabit etiam catarrhum, cum febri non sit occurrendum neglecto catarrho, ideo summopere conuenit. Non dico quòd manna penitus sanabit, sed quòd erit principium optimum: quia uidi ego sæpe, quòd manna licet tenues humores euacuet, aperit obstructiones: & facta præparatione, uidi crisim fieri, & post quatuor dies sanitatem secutam esse. Ideo inciperem à manna tanquam à re tutissima,& darem in uespere ipsam: imò felicius operabitur,ut est mos Romæ,ut libentius dent in nocte, & experiuntur feliciter operari, sed ante cibum statim:& exhiberem ℥ 1. s. uel 2. Postea deuenirem ad alia,nisi natura adiuuaret nos, ut non indigeamus alijs. Altera die nec brodium,nec syrupum darem,quia nollem ut brodium lauaret medicinam:nec syrupus distribueret humores, quos uolo euacuare. Altera die,quæ tertia erit, darem syrupum qui habet uim abstergendi,& mundificandi,propositum est oxymel simplex,à quo non recederem:sed uellem ut esset magis acetosum,& præpararetur cum sua acetositate: id enim

quod habent pharmacopolæ, dulce est. Non derelinquerem mel rosaceum ratione stomachi, quia senum membra sicca sunt sine pinguedine, & intestina non habent pinguedinem, possemus deuenire ad excoriationem: uellemq; ut esset subamarum, quia multum refert habere optima medicamenta. Postea facerem decoctum, accipiendo aquam endiuiæ, uel capillorum Veneris, si haberentur capilli Veneris, nec erit dimittenda farfara, id est, tussilago appellata propter excellentiam, quam habet ad tussim. Ideo uellem quòd haberemus has tres aquas ad pondus singularum lib. unius. Et decoquerem in ipsis aliquid anisorum, ut corrigeretur earum frigiditas, quoniam omnes aquæ destillatæ frigidæ sunt, ut etiam aqua destillata à calidissimo simplici, puta à calamentho, quod stimulat linguam ueluti piper, non calefaciat, imò infrigidet: & uidi inflammatos homines propter potum decocti ligni Indi, ab aqua calamenthi infrigidari summopere. Quia ergo aqua endiuiæ est frigidior, aqua capillorum Veneris ad temperamentum accedit, uellem miscere anisorum aliquid, ut aperirentur oppilationes, & corrigeretur frigiditas, & decoqueretur ut duæ libræ remanerent: & exhiberentur huius decocti unciæ quatuor: oxymellis simplicis, mellis rosati sing. uncia. Cum autem dedissem quinq; uel septem syrupos, si uiderem concoctionem, replicarem medicinam, & constante uirtute, cum manna, uel infusione rhabarbari, uel cum syrupo rosato solutiuo euacuarem, nec accederem ad agaricum, quia laboriose soluit, & nauseam facit. Sed ego non recederem à benedictis, nec haberem uirtutem defectam: oportet ergo manu tenere ipsam, & cum deuenerimus ad rhabarbari infusionem, & ad syrupum rosatum solutiuum, sufficiet nobis. Si postea symptoma catarrhus urgeret, cum linimentis procederem: & ego maxime confido in uno à methodo Galeni sumpto. Vellem ut acciperemus adipem anserinum, quia maxime penetrat. Et licet antiqua expositio laudibus extollat anatinum, id perperam dictum, quia textus Græcus habet anserinum. Etiam ille qui traduxit, ea attribuit arietino, quæ sunt attribuenda anserino, cum modico croci, & olei amygdalarum amararum: iuuabit enim mirum in modum ad concoquendum materias crassas. Nunc autem masticatoria non conuenirent, sed facta euacuatione. Caputpurgia per nares conueniunt ad euacuandum catarrhum, & si per spatium leue facere uellemus masticatoria, possemus. Ideo si uellet masticare radicem capparum, optimum esset, uel mastichen: corroborat enim, nec facit uiolentam attractionem ad fauces: & conueniret liquiritia pro uentriculo, & pro concoquendo catarrho, & pro febre. In ijs immorarer, ut scopus meus esset non recedere à benedictis. Circa rationem uictus, ab eo tollendum uinum potens, & uinum sit tenue, subtile, album, ut nō habeat aciditatem, nec dulcedinem, quia uellemus curare febrem, non catarrhum. Quo ad cibum, iusculis ex hordeo optime cocto, & farre cum lacte amygdalarum utatur, & oua sorbilia accipiat, quia in tertianis oua iuuenibus exhibebat Galenus: in reliquis regimine senum utatur, cum aliquibus frictionibus. Quo ad illam excoriationem, non laboret supra nates, quia longo decubitu faceret deuenire ad gangrænas, & estiomenum. Ideo petiæ lineæ subtilissimæ in oleo de cerussa madefactæ loco apponentur, uel cum carie lignorum salicis, & cum modico olei rosati: uel puluis ille siccus conueniret, uel item unguentum de lithargyrio simplex: & inter omnia ne molestaretur in decubitu, uellem ut super re molli sederet, & cum subtilissimis petijs, ne aliquid asperum læderet ipsum. Quo ad œdema, uellem ut maius fieret: si tamen timerem ne humor multus destrueret temperaturam cruris, non esset malum si aqua marina salsa acciperetur, & germina ebulorum coquerentur in ea, & fierent lotiones, & petiæ lineæ magnæ infusæ essent: facerent enim ad resolutionem, nec reprimerent: & corroborarent membrum, ne materia illa diutius permaneret destruens calorem innatum. Et ista essent iudicio meo facienda.

De

De Catarrho ad fauces, diminutione uisus, & purulentis auribus.

Consilium CIII.

MNIA, quæcunque afficiunt hunc nobiliss. Virum, sunt circa caput. Audiuimus enim totum corpus optime ualere, non solum audimus, sed uidemus, quod optime nutriatur. In actionibus naturalibus & uitalibus bene se habet. Sed in capite patitur tria. Primo, catarrhus defluit, & occupat fauces, & ille timet, ut ad alias quoque partes defluat. Secundo, queritur de detrimento facto in oculo, & cum ablatus sit uisus, timet de altero. Tertio, quòd habet aures purulentas. Nos igitur eius petitioni satisfacturi, consideremus symptomata circa caput, quia de alijs non conqueritur. Est itaque catarrhus, qui à capite deorsum (quia catarrhus significat defluxum) defluit ad partes subiectas. Materia uero ad fauces defluit, de qua quæritur, an sit generata in cerebro, uel à cerebro quidem defluat, ab alijs uero membris transmittatur. Nam prout fit à diuersis catarrhus, ita habet diuersas quoque caussas. Non dixerim, cerebrum non esse affectum, nec quòd ab inferioribus nihil ascendat, quia audimus, quæ præcesserunt ab infantia. Cerebrum semper fuit affectum. Habuit sæpe scrofulas, quæ fiunt à materia uiscida. Et cum uteretur nutrice, cerebrum affectum fuit. Cessantibus scrofulis passus est fluxum narium, qui indicabat repletionem capitis. Nunc uero hæc symptomata, quæ enumerata sunt, patitur. Ergo habet cerebrum affectum. Plane igitur credo caput imbecille esse, & malam in cerebro intemperiem, ratione cuius generetur catarrhus. Ac propterea in cerebro læsionem essentialiter facientem catarrhum. Sed est ne intemperies pura, ita ut nihil ascendat à partibus subiectis? Non est possibile, quia habet caliditatem, & humiditatem in corpore. Color ad albedinem cum rubedine tendit, habet uenas amplas. Caret pilis, quia caliditas cum humiditate non generat pilos, ut in pueris. Est copia sanguinis, & ad ea confert temperies hepatis, nam in eo fit sanguificatio. Et sanguis immutat corpus, ut sit humidum & calidum, quia hepar calidum, & humidum multum sanguinis generat. Habet etiam cor calidum, & humidum, de alijs enim iam non curo. Qui uero habent caliditatem, & humiditatem, in illis fit redundantia uaporum, & ideo talibus facile repletur caput à uaporibus. Et si quis habet imbecille cerebrum, plures ascendunt, ratio est: quia uapores suapte natura ascendunt, & quia cerebrum imbecillum, non concoquuntur, refrigerantur, & condensantur. Vt in Alembico fit, uel in generatione pluuiæ. Habemus igitur uaporosas materias, & deinde imbecillum cerebrum. Eaque imbecillitas est accidens consequens ægritudinem, uidelicet intemperiem, quam uidemus ex humiditatis redundantia. Huius est signum excrementorum copia. Nullum enim ut 2. artis paruæ lib. dicitur, est signum, quod indicat magis humiditatem cerebri, quàm excrementa. Præterea cum humiditate est calor, ut apparet ex magnitudine uenarum. Adest igitur caliditas, & humiditas: sed longe maior est humiditas, caliditas uero remissior. Cum igitur plus sit de humido, nihil mirum, si sint tot catarrhi, quia caliditas non potest resoluere tantam humiditatem, præsertim cum sit imbecillitas cerebri naturalis, facta ab humiditate, & accedente caliditate. Respondemus igitur quæstioni, quod catarrhus in capite generetur, partim per essentiam, propter caliditatem & humiditatem cerebri, partim uero per consensum à membris inferioribus demandantibus ratione caliditatis, & humiditatis. Propterea non mirum est, si à primo ortu fuerunt generati catarrhi: quia pueri inepto cibo utuntur, Multiplicati uero sunt uapores & à frigiditate condensati, & à natura expulsi ad emunctoria. Cumque natura fecerit, quantum potuit, reliqua in Medici diligentia posita sunt.

De Catarrho ad crura descendente, & in genibus dolorem excitante.

Consilium CIIII.

Acile est iudicare ueritatem manifestam. Excell. uestra bene existimat de origine, & curatione morbi. Sed primo considero unum, quod maxime apud me est aduertendum, quòd fuerit calidæ temperaturæ per totum corpus, hepatis & cerebri calidi. Cum igitur habuerit à principio calida ista membra, & nunc frigiditas dominetur in cerebro, ut apparet à multitudine humoris pituitosi, & excrementis, & sit talis lapsus à propria natura, uidendum est, unde habeat originem. Scit Excellentia uestra, quando ægritudines sunt diuersæ à tēperatura, est maximus lapsus, indigebit igitur cura diligentissima. Circa hęc symptomata facile est uidere caussas. Primo, obtusus dolor, occupans utrunque genu, sed magis sinistrum, ac si aliquis digito pungeret. Verum non est nimium pertinax, & si multa materia descendit ad eum locum, impedit potius motum, quàm ut dolorem intensum excitet, sentit frigiditatem insignem, dum transit materia. In dolore ucro non sentit. Caput ita affectum habet, ut sit nauseabundus, etiam dum est in nauicula, ac si in magna naui esset. Ideo omnino probabile est, hanc destillationem à capite esse. Ita ortus istorum symptomatum, non est nisi ex hac caussa. Qualis modo materia est catarrhi? Ex ratione doloris, nos credimus materiam hanc tenuem esse cum insigni humiditate. In actiuis quoque non esse intensam, non sentit in descensu, nisi parum frigiditatis. Calida non est, non enim calorem percipit. Existimo ergo ex humore frigido pituitoso non oriri dolores acutissimos, ut Galen. in libris de simpl. dicit, ubi frigidum ulceribus mordax. Ista igitur materia humida est, non multum frigida. Decubuit in locis humidis, & diuersis regionibus, cum esset mercator. Cum autem multi uapores ascendunt ad caput humidum, non potest conficere omnem eam humiditatem, sed necesse est, ut expellat per fauces, & per uertebras colli, & alias uias ad loca imbecilliora. Et continuo descensu membrum fit imbecillius suscipiens, & mandans fortius mandare assuescit, & uias latas habet, ratione caliditatis naturalis. Descendit igitur ad crura, quæ semper habuit imbecilliora, & quia etiam maxime distant à corde, seu fonte caloris, tanto quoque sunt debiliora. Non igitur mirum, si ad eas partes humores crudi tenuiores & frigidiores descenderunt. Hæc ergo caussa erit omnium symptomatum.

PROGNOSTICVM. Cum talis sit casus, curabitur, si uixerit secundum ea quæ præscribentur. Hoc enim necessarium est ob caussas dictas. Habet lapsum capitis à propria temperatura, qui non ita facile curatur, nisi adsit diligentia, & perseuerantia. Solent enim huiusmodi, nisi curentur, incidere in podagras, paralyses & alias huiusmodi resolutiones. Bonum igitur erit, si uelit curari, ut perseueret.

CVRA. Corpus debet euacuari, ubi sunt humores destillantes à capite. Necesse est igitur, ut ratione uaporum, & materiæ aggregatæ in capite, omnis massa humorum in toto corpore corrigatur. Euacuantia sint Agaricus, quomodocunque exhibitus, nihil enim melius ad humores pituitosos extrahendos. Minoratiuū. Cassia cū Hiera. simp. uel loco Hieræ, Agaricus, uel Rhabarbarum. Præparantia, syrupus de Stœchade, syrupus Acetosus, cum decoctis, uel aquis destillatis Endiuiæ, Betonicę. Factis mundificationibus corroborarem caput, si modo esset bene euacuatum masticatorijs ex Staphysagria: & cætera caputpurgia, suecum Maioranæ usurparem, usque ad Cyclaminis. Masticarem radices Capparis, quæ ut Dios testatur, corroborant. Extrinsecus quando se pectit, adhiberem pulueres ex Caryophyllis, Maiorana. Ocimo, odoratiss. rosis, Sandaracha, & reliquis, quæ habent uim exiccandi & corroborandi. Lauaret caput singulis septimanis uesperi, & postea maneret domi. Lixiuium dulce, ex se, in quo coquatur Polypodium, Camomilla, Stœchas, Fiet sapo ex Caryophyllis, nuce musc. Cinamomo: im-

mo:imponatur Ambra, erit delicatum admodum pro barba & capillis. In lixiuium etiam ponerem Agaricum, & uterer Agarieo loco saponis: corroborat, ut testatur Dios. Postea in frequenti usu haberet Electuaria, uel Myrobalanos Chebulos, si boni haberi possent, hi enim corroborant caput & uentriculum. Saccharum rosatum præstantissimum est. Ratio uictus sit bona, abstineat à coitu, non ambulet in sole, nec ad austrum & Boream expositus sit. Non dormiat in loco subterraneo. Cubiculum spectet ad orientem. Cibus sit caro uitulina, hœdina, pulli, aues montanæ, oua sorbilia. Pisces fugiat, si uerò lupum reperiat, eum sumat recentem. Lactucam fugiat, & olera. Capares sumat. Factis corroborationibus balnea laudo. Cum cerebrum fuerit calidū, & siccum, & nunc à temperamento declinet ad frigidum & humidum, erit optimum balneum. Si debilitas remanserit, fiant fontanellæ, post ea omnia, quæ iam dicta sunt.

De catarrho, qui in oculis facit uisionem corruptam, in auribus tinnitum, in brachio sinistro stuporem.

Consilium C V.

HISTORIA. Magnificus uir, natus annos triginta, molestatur in dextro oculo, ita, ut percipiat obtenebrationem, & ei appareant nigra, quæ aspicit, & quasi per telam aranearum perspiciat. In auribus sentit tinnitum. In collo, humeris, brachio, coxendice, in sinistra parte affligitur, & nunc in motu sinistri brachij quoq; impeditur, etsi illud mouet. Patitur dolorem in iunctura clauiculæ, ubi annectitur ossi pectoris. Dum assumpsit cibum, sentit grauitatem, & eructationes graues. Hæc sunt de quibus conqueritur.

D. MONTANVS. Clariss. D. D. propter multas causas sumus hic consulturi de symptomatibus. Primo, hic est uisio corrupta, tinnitus aurium aliquando illū molestus est, percipit defectum in motu brachij sinistri, & stuporem in tactu, circa clauiculas tumorem cum duritie, de quibus quærit à nobis consilium. His consideratis, si aliquid dicere uolumus de symptomatis, aut ea remouere, non possumus id facere, nisi noscamus naturam, & causas symptomatis. Et cum causæ sint duplices, quædam intrinsecæ, quædam extrinsecæ, de intrinsecis nobis dicendum, quæ non æqualiter alterant: sed prout sunt uariæ impressiones, & prout uariè reperiuntur. Quod ut rectè intelligere possimus, uidendum est, quæ sit temperatura, per ea, quæ sensui apparent, ac per ista signa deueniemus ad occultorum cognitionem. Sunt autem duo membra, quæ constituunt temperaturam totius corporis, cor, tanquam principium formale, hepar tanquam materiale. Ideo oportet nos inquirere naturam istorum duorum membrorum, ex quibus temperaturam totius cognoscere facile poterimus, & quantum uariantur hæc, ab ijs signis cognoscere oportet, quæ perpetuo talia sunt, & à principio generationis talia fuerunt, de quibus secundo libro de temperam. Primo igitur ab his incipiamus, quæ à principio generantur, & hæc sunt pili, qui oriuntur in pubertate, illi non sunt albi, qui indicant dominium pituitæ, uerum flaui. Sed causa flauitiæ est mistio quædam nigricantis coloris, cum florido, qui à bile est: obscuritas uero indicat quandam adustionem. Inde colligimus, quòd à principio generationis fuerit calidus. Musculi quoque robustiores apparent, & carnis multitudo. Carnosi homines sunt, ubi caliditas est, & ubi ea cum humiditate, fiunt pingues. Postea actiones per se uniuscuiusque membri naturam ostendunt. Hic Magnificus Vir semper abundauit sanguine, etiam nunc, cum non rectè ualet. Perpetuo itaq; uidimus signa caliditatis, etiam in his, quæ ab initio generationis apparent. De corde autē in thorace plurimi pili, amplitudo thoracis, pulsus magnitudo, uelocitas, frequentia, omnia caliditatem cordis indicāt, huic membro tamen credetem siccitatem adiunctā. Amplitudo

uenarum, etsi fieri potest, ut in sectione uenarum appareant minores, & angustiores, quia carnositas plurima est, & pinguedo, non potest tamen tanta esse angustia, quin respondeat copia sanguinis, quæ humiditatem hepatis arguit. Corpus igitur totum ex his iudicari potest calidæ, & humidæ temperaturæ: est enim expressa Galeni sententia, ubi hæc duo principalia conueniunt in temperatura, corpus totum necessario tale reddi. Et cerebrum tale esse, omnino arguunt sensuum operationes, & præcipue interiorum. Est quidem discursus mediocris, non excellentis, cuius causa est humiditas, Spiritibus enim siccis est prudentissima anima. Ventriculus autem quòd sit frigidus ob caliditatem hepatis, est uerisimile. Sic ex his signis temperaturam totius, & præcipuorum membrorum uenari oportet, quæ à primo ortu talia sunt, & semper permanent. Verum si sumamus signa ab humoribus, qui quotidie generantur in corpore, uidebimus indies immutari talem habitum, in mollitie, crassitie, gracilitate, secundum dominium uariorum humorum. Sicut hoc corpus lapsum etiam est à sua naturali temperie, ob malum regimen, uictus enim ratio modo frigidior & humidior. Deinde quòd ad colorem, qui de humoribus indicat, quia rubedo in hoc corpore non est uiuax, sed obscurior, potius pituitæ dominium est, quæ album facit corpus, non floridum. Totum igitur corpus hoc immutatum est, & subsecutæ sunt diminutæ actiones, & impedimenta, cum membra ob temperaturam mutatam opera sua non recte perficerent. Sed cum corpus calidum & humidum à natura, quænam fuerunt causæ extrinsecæ, quæ illud immutarunt? ubi est caliditas & humiditas in corde, hepar quoque calidum generat plurimum sanguinem, deinde bilem, non tamen multam, & plus pituitæ. Vbi enim caliditas iungitur humiditati, fit elixatio, non autem ullo modo adustio. Vnde abundant tales pituita, quod Galenus testatur, ideo iam sanguis est humidior. Hic accessit postea mala uictus ratio, raro se exercuit, semper in ocio degens, cum egeret exercitio plurimo, ex hoc etiam cœpit multiplicari pituita. Ingessit plurima cibaria omnis generis: plurimo somno deditus fuit, uersatus in aëre nocturno, & habitauit in loco, propter situm suum, semper frigido. Facile igitur aggregata sunt excrementa ob symbolum, quod habuit cum loco, & causæ intrinsecæ facile mutantur ab extrinsecis. Continuo, & quotidie aucta pituita, suffocatus est tandem calor naturalis à multitudine materiæ, & secundum uarios impetus, quos habuerunt humores, factæ uariæ ægritudines. Accessit hoc unum, quod plurimi uapores ascenderent ad caput, nam qui calidi sunt hepatis facile patiuntur repletionem capitis, & in cerebro, quod frigidius est, respectu hepatis, naturaliter incrassati descendunt, inde & defluunt ad uarias partes, præcipue uerò ad iugulum, & clauiculam, hinc est initium omnium malorum. Ante oculos apparet nigredo, & obscuritas, quia spiritus perturbantur ab humore crasso, & pituitoso. Vapores omnes pituitosi id efficiunt, sicut apparet in aëre extrinseco, quando illum nebulæ obscurant. Ita secundum magis & minus descendunt huiusmodi humores ad alias partes, & faciunt dolores, ut ad Ischiam in brachio efficiunt stuporem, quia uirtus non potest transire, & penetrare ad locum, sicut fit in sole obscurato. Vbi neruus est obstructus, fit stupor, & tunc percipit impedimentum circa motum. Ventriculus etiam factus est frigidior, & deteriores fiunt concoctiones, ob quotidianum descensum catarrhi, ut ita omnia symptomata pendeant ab una causa. Atque adeò iam habetis eorum causas, tam intrinsecas quàm extrinsecas. Sum enim breuior, quia ter incidi in uertiginem, dum hæc dixi.

De Prognostico. Nihil est quod impediat curationem, nisi id contigerit, ut ipse nolit parere. Si infirmus cum morbo facit, sine dubio non curabitur, quia duo plus ualent contra unum, Si autem stat ex parte uirtutis, euadet. In quacunque tandem parte sit materia fluxa, poterit relinquere aliquid malignitatis, maxime, quando diu talis intemperies permanserit, ut in oculo, qui patitur obtusionem uisus, & dubium est omnino, an iam morbus sit factus per essentiam.

Curatio quomodo facienda est? ex quo dominantur plurimi humores crudi pro-

propter malam uictus rationem, patet, quòd oporteat remouere causam, malam uictus rationem. Cum autem lapsum sit hoc corpus ad frigiditatem & humiditatem, uictus ratio debet offerri contraria, scilicet calida & sicca. Primo, carnes sint sine excrementis, ut carnes auium montanarum, cum modico Cinamomi. Ante prandium utatur Aniso, Betonica optima est etiam, & grata gustui. Granum, quod illi conueniat, potest esse hordeum, reliqua omnia relinquat. Panicum exiccat, si optime coquatur, sed parum adfert nutrimenti, lac amygd. dulcium non omnino improbatur. Non etiam prorsus uinum aufferrem, sed offerrem, ita, ut moderate sumeret album, tenue & paucifęrum, uel cum aliqua aqua permixtum. Euacuatio fiat attenuantibus & concoquentibus, & prius euacuetur sanguis, postea humores attenuentur. Oxymel, syrupus de Betonica, cum decocto ex Aniso, Fœniculo, & Betonica, pro attenuatione humorũ conueniunt. Postea fiat euacuatio cum Agarico, uel Colocynthide mista cum alijs. Factis euacuationibus, quia est lapsus à temperatura calida, tuto calefacientibus uti possumus. Ideo laudarem balnea, quibus primum in potu, postea stillicidio uti poterit. Reducetur enim hac uia corpus ad suam naturalem temperaturam. Vltimo uelim ut faceret cauterium in crure.

De catarrho in pectore putrescente, & febrem ferè hecticam excitante, pro muliere Veronensi.

Consilium CVI.

DElloeatus: Laborauit febri, quę post curationem redijt semper, & diuersis modis, iam ab Augusto, nunc uexatur catarrho, faciente grauedinem capitis, & anhelitus difficultatem, quæ prosternit appetitum, ut nihil comedat, nisi sit in forma potus magis quàm cibi, laborat etiam nunc febri, etsi ipsa non sentit, nisi quòd noctu uaporationes se sentire ait, idq; tribuit cibo sumpto. Catarrhus meo iudicio à capite ad pectus defluit, & facit difficultatem anhelitus propter impactionem in aspera arteria, ne possit aër libere transire, & refert quandam putredinẽ, ut uideatur minari ulcus uel phthisin. Qualitatem ipsa refert dulcem potius quàm amaram uel salsam, unde conijcimus frigidum, quòd etiam profunditas & inclinatio ad somnum testatur, cum ante plus uigilarit. Ergo testatur frigiditatem & humiditatem cerebri, & si per se in 55. ætatis anno sicca sit, tamen hoc est accidentale, attestatur etiam grauedo capitis, & obtusio sensuum, quòd uidetur sibi non ita memorari & discurrere: parum etiam catarrhi ad uentriculũ descendit, & facit ut omnis appetentia adimatur ac prosternatur. Flatus item ostendunt caliditatem debilem, non intensam. Est igitur catarrhus humidus & frigidus, & quia putris, cauendum ne fiat ulcus in pulmonibus, causæ aũt cur debilitatũ sit caput, ut generet tantum catarrhi, est ambulatio ad ægrotantes affines, dolores animi, & non recta uictus ratio. Itẽ morbi, febris tot diebus & mensibus, in hac præsertim ætate, apparet tumor circa hypochondria in dextro & sinistro latere ex materia crassa, quæ fecit obstructionem. De febri sum anceps, an ratione putredinis, an uero habitualis iam sit & fixa in membris. Quod quidem uidetur ex pulsu duro, & est fortasse in secunda specie hecticæ: est enim pulsus paruus & durus, nec percipit ualiditatem illam, cum semper febricitet, quod etiam signum est, esse iam habituatam, & præcesserunt tot febres, quæ in hoc corpore calido & sicco naturaliter etiam cum sana erat, facile potuerint causare huiusmodi febrim. Difficultas anhelitus est ex materia descendente ad pectus, quæ etiam appetitum prosternit, quia pars eius etiam ad uentriculum deuenit. Quid faciendum? considerans Aphorismum: Raucedines in senibus non concoquuntur, & addit Galenus: quia à causa frigida quæ contumax coctioni, & maxime dicit de difficultate anhelitus

anhelitus, ideo maxime uereor, ne sit dubium potius de pernicie quàm de salute, sed quid agendum? Primo febris, secundo catarrhus adest, quæ duo sunt principalia, sed prius catarrhus tolli debet, qui frigidus & humidus, febris hectica calida est & sicca, ideo difficultas in curatione, quia morbi cõtrarij: oportet procedere cũ ijs quæ ita sunt auxilio uni, & alteri non noceant. Primo euacuandum pectus & caput, non admodum soluentibus, nec calidis, quia augerent febrem, sed non prætermitterem, quin euacuarem cassia, uel si magis placeret manna, permitterem etiam aliquam portiunculam Agarici, non magnam tamen, sed potius iterarem uices, quam augerem quantitatem. Catarrhus crassus est & frigidus, opus haberet calidis quæ inciderent, sed ea oberunt febri. Nec acetosis uterer, quia uentriculus excarnis, & ualde debilitatus est. Nõ negligerem tamen syrupũ de Iuiubis, qui extinguit caliditatem sanguinis, de liquiritia, cum decocto capillorũ ueneris & Betonicæ contemperatũ. Postea paulatim euacuarem caputpurgijs & sternutatorijs leuioribus, ut decocto corticum mali arancij, uel alijs, non helleboro, masticatoria non adhiberẽ. De febri, iam humectantia & infrigidantia danda erunt, sed ea augent catarrhum: adhibenda igitur quædam extrinsecus, quæ non faciant obstructiones, oleum amygd. dulcium cum modico olei uiolati. Balneũ forte conueniret, sed id remitto uestris excellentijs. Materia in pectore educenda, opus lambitiuo, quòd careat acetositate, ideo syrup. de liquiritia, de Iuiubis, & si urgeret res, syrup. de hysopo aut brassica darem: sed interim dũ non urget, alijs uterer leuioribus, ut zuccharo candi. Pro uentriculo facile aliquid dari potest, extra non ualdè astringentia possunt adhiberi, sed cauendum, ne materia tendat ad tunicas, & faciat plus periculi. Pro tumoribus quoque extra nihil adhiberem, ne fieret maior attractio materiæ, habeat fedes continue, & aluum lenem. Victus ratio difficilis, starem in panatella, pane in iure pulli, ouis sorbilibus, contuso ex pullis &c. Vinũ etsi nec febris, nec catarrhus exigit, quia tamen uirtus prostrata est, concederem uinum subdulce, nõ austerum nec astringens.

Phrisimelica, eadem omnino enumerare uisus est, nisi quòd catarrhũ dicebat mixtũ ex materia frigida, quia insipidus & bile crassa, quæ generetur propter febrem, & ob id imminere ulcus in pulmone, uel etiam in præsenti esse: si incipiet expuere sanguinem, iam de eo desperatum. Quanquam sic etiam difficillime curabitur, propter obstructionem ingentem, & febrem hecticam, quæ catarrho plane contraria. Quare res protrahi potest, & pallio tegi, priori sanitati nunquam restitui poterit. Victus tenuis non attenuans, sed mediocris, darem pro syrupo aliquid oxymellitis cum syrupo de Endiuia, & admiscerem aliquid Betonicæ, euacuarem cum lenioribus, agaricum non exhiberem, nisi in parua quantitate.

MONTANVS. Habemus catarrhum maxime urgentem nos, cuius ratione uocati sumus. Est enim sæuissimus ratione qualitatis & quantitatis, & ratione symptomatis. In pulsu uidentur hæ esse differentiæ, ut sit paruus, frequens, inæqualis, & etiam durus: circa hypochondria tensio est, prostratio appetitus, difficultas anhelitus, & corpus uidetur tabescere: quæ symptomata cum omnia sint præter naturam, diligenter sunt consideranda causæ eorum, ut recta prognosticatio & cura inueniatur. Videtur catarrhus causa omnium symptomatum, ideo ab eo incipio. Est ex genere fluxionum, ideo habet locum unde manat, locum ad quem, uias item per quas, materiã etiam quæ fluit. Hæc quatuor sunt consideranda. Primo emanat à capite, quia nulla fluxio catarrhus dicitur, nisi à capite emanet, sed quia non semper ibi generatur, uidendum an ibi generetur, an sit per affluxum. Ego ex temperatura & affectionibus animi iudico essentialiter generari in capite. Nam & hoc familiare est toti familiæ, & locus Veronæ talis est, ut homines post quadragesimum annum omnes laborent catarrho, & plerique eo moriantur, ibi cum fuit nuper ita auctus est catarrhus in ipso cerebro, ut non potuerit discutere uapores ascendentes, nec proprium alimentum conficere. His accedunt aliæ causæ, febres longæ & diuturnæ exiccantes corpus, & depra-

uantes

uantes omnes coctiones, ex quibus etiam uapores ascendentes molestant caput. Ita catarrhus ille ex uentriculo quotidie augetur, ubi non fit coctio. Cum igitur omnes hæ causæ concurrant, & catarrhus membrum mandans habeat, propter causas extrinsecas, & propter uapores etiam ascendentes, ideo non mirum, quòd tam diu perseueret. Recipiens membrum est unum præcipue pulmo, ideo per tussim excernitur. Est enim tussis motus pulmonis, ad excernenda excrementa in eo contenta, & spurum etiam quod expuitur spumosum est, ideo potius ex substantia pulmonis, quam ex alio loco. Hic igitur est locus recipiens, uiæ sunt cõmunes per colatorium ad Arteriam, & inde ad pulmones, sed non tamen ad pectus fluit, & si id quod nos præcipue solicitos facit, ad pectus fluit, tamen ad uentriculũ quoq; pars descendit quædam, & quia frigidus & humidus est, ideo relaxat & prosternit sensum appetendi, & sic fit mala coctio. Et ex eodem catarrho, quia materia crassa & uiscosa destruens concoctionẽ, ideo ueng mesaraicæ, & quæ sunt inter lienem & uentriculũ, obstruuntur ex parte, & quia materia uiscida in locis calidioribus inflatur & turget, & generat flatus, de quibus quæritur Mag. dom. Materia etiam plurima ad musculos peruenit, propter quam tensio magis est in musculis, quàm in uenis aut intestinis, quia raro sentiuntur: ideo ego nõ crediderim, nec in hepate, nec in splene uitiũ esse, quia nec color, nec coctiones id ostendũt in excrementis. Et Hipp. ait: qui catarrho laborant raro duritie splenis laborant: omnia igitur symptomata enarrata eueniunt ex catarrho defluente à capite ad pulmones & uentriculũ. Nec sunt signa hecticæ pulsus frequens, paruus & inæqualis, sed causa omniũ est catarrhus. Gal. 5. de locis affectis, & 2. de causis pulsuũ: quando materiæ crassæ & uiscosæ in pulmonibus, pulsus paruus est & inæqualis, quia non dilatatur sufficienter pulmo, propter grauedinem, quia igitur paruus est pulsus, & non replet necessitatem euentationis, ideo suppletur frequentia, quod deest magnitudini: & excrementa præcipue extinguunt calorem naturalem, faciunt uirtutem motiuam, & omnes alias debiles. Hæ igitur sunt causæ pulsus parui & frequentis, sed de duritie pulsus ambigitur Gale. 2. de pulſ. & 3. de prognoſt. pulſ. Cur pulsus paruus & frequẽs in febri pestilenti? quia morbus in substantia cordis, quæ cum generet spiritus, generat paucos & malos spiritus, quia statim debilitatur uirtus, ideo pulsus paruus, & tamen frequẽs, quia magnus est calor præter naturã, qui euentationem requirit, durus uerò pulsus est propter siccitatẽ. Hæc quidem sunt signa cõmunia febris hecticæ, sed non propria, ita ut soli hecticæ conueniant, ideo non ex ijs concludendũ est, quòd febris hectica sit. Pulsus enim & durus, & frequens, & paruus esse potest, èx qualibet causa alia: Sic durus pulsus ex qualibet siccitate, potest tabescere & macrefieri, non tamen esse hectica. Scimus enim propter defluxũ catarrhi, plurimas fieri atrophias, & defectũ caloris naturalis, quia ob malum nutrimentũ destruitur, nec deducit alimentum ad partes alendas uel nutriendas, nec concoquit. Sic in hac Mag. dom. habemus causas, quæ faciunt uelocem, paruum & durũ pulsum, ipsam senectutẽ: potest enim exiccari corpus non ab hectica tantũ, sed à quacunq; alia causa, quæ impedit coctionẽ, quia materia transit in excrementa, quæ debebat abire in nutrimentum, & calor diminuitur: ideo corpus non nutritur, sed tabescit, idq; contingit frequentissime laborantibus catarrho, etiam sine hectica. Vtrum sit iam hectica? Resp. ea à duobus arguitur, ut dicit Gal. temperies naturalis & intemperies debent sensu iudicari, quia actu tales sunt. Vtrum calor hecticus debet sensu deprehendi? Bene Galenus dicit: Vbi hectica ibi calor mordax ad tactum, ita ut quo uehementius tangas, tanto magis sentias, cuius oppositum in hac muliere, quia sentitur frigiditas, ideo non est hectica. Quod ad signũ de inflammatione post cibum. Contingit id quidem febri hecticæ, sed non in ea sola, & hæc non statim à cibo grauitatem sentit, sed noctu, nec est à cibo. Hæ rationes me mouent, cur nõ existimem esse febrim hecticam, & deprehendi in hac Magnifi. dom. cum quieuit, sæpe non adesse febrim, in horis matutinis, quando quiescit, non sentio illam inæqualitatem pulsus nec paruitatem, quanquam, ut dixi, illa non sunt signa propria, deprehendi eam aliquando sine febri. Ergo non est hectica. Adest quidẽ febris, sed non hectica, sed talis quæ sequitur putre-

putredinem,& est per accidens,pendet ex catarrho, utinam solus catarrhus posit curari, materia est crassa & pituitosa, quæ putrescit in pulmone propter moram, ulcus non est quia non sunt signa,possunt putrescere materiæ sine ulcere, in ea qualitate pectoris cal. & humida bene debemus uereri,quia quod tangitur à putrido, putrefit facile,& pulmo maxime aptus putredini, sed quia hic sumus in senio, durior est & siccior,ideo non ita facile putrescit,sicut & Auicenna & Galen.in commento 46. tertij Aphor.Eos qui transeunt 35.annum nõ ita facile incidere in phthisin. Quid igitur dices? prognosticon manifestũ est, cum habeat tantum catarrhum sine febri hectica, à capite defluentem, uix possum credere qnod curetur, quin cito etiam deueniet ad mortem,tabescit enim magis, & plurima habet animi accidentia. Quid faceres? Vnum dicam,ut concordentur prophetæ & scriptura,Auicenna in 3. de fluxu catarrhi: ubi febris cum catarrho,non cures febrim,etiamsi sit hectica.Hic igitur catarrhum curabimus,quo facto duo fient,uidebimus si sit hectica, & facilius occurrere poterimus, non curato catarrho incidet in hecticam & phthisin seu ulcus pulmonis,sicut fiet si nõ præueniet mors:est enim in maximo periculo, ut hæc omnia fieri posint, uolumus igitur curare catarrhum, quicquid sit hectica, debet euacuari materia quæ fluxit,quæ fluit diuerti:Ego in spatulis ambabus uesicatoria adhiberem,& etiam cauteria,illis non satis facientibus,ut materia diuerteretur à loco nobilissimo, nec me impediret quicquam si posset ferrè uirtus,inciperem tamen à uesicatorijs:materia fluxa excernenda, sed quia natura prompta expuit cum magna difficultate,adiuuarem eam: darem diuretica, quæ diuertunt & euacuant per urinam & aluum lenirem, & euacuarem paulatim & frequenter,sed leuioribus. Cassia præstantissima est,sed ab eius usu frequenti abhorreo,quia nimis relaxat uirtutem naturalem,ideo uelim ut uentriculus corroboraretur Reubarbaro, quod prodesset uentriculo, quare in frequenti usu cassiæ semper adderem Rebarbarum:syrupos darem concoquentes,& adderem decocta polipodij, liquiritiæ, scabiosæ & betonicæ,ut fieret facilior excretio, & polipodium occurrit humori melancholico (cui subiecta est hæc mulier) sua qualitate & euacuando, & simul conuenit pectori, quia amicum pectori & similiter liquiritiæ, nec malum erit postea iterare florem cassiæ cum aliquantulo Rebarb. uel Hieræ simpl.roborantis uentriculum,ne sequatur nimia relaxatio eius,& ita perseuerarem euacuando & concoquendo materiam.Gal.5.meth.de oxymellite,id inter omnia acida non exasperare dicit,& ab omnibus alijs cauere iubet, in affectibus pulmonis, præterquam in hoc, ideo ab eo non abhorrerẽ, si adderetur aliquid ex melle rosato,quod leuiter astringit.Quæ enim ualde astringunt exasperant,que in primo gradu astringunt corroborant. Cras igitur detur decoctum,sequenti die cassia ut dixi,correcta. De febri cum tempore paulatim uidebimus uisitando eam sæpius, optime cognoscemus ,si adsit febris hectica nec ne. Post collegium dum domum iret & Phrisemelica & Bellocatus contendebant esse Hecticam, sed curata est,nec fuit Hectica.

De catarrho diuturno pro nobili iuuene,Domino Adamo à Dietrichstein.

Consilium CVII.

IN adolescente uix circa annum 20. constituto, alioqui boni habitus, satis proceri corporis & optimæ indolis, non potest esse catarrhus tam diuturnus,tam molestus, tam confirmatus, nisi intemperies cerebri insigniter frigida & humida fuerit, est enim catarrhus mucosus, pituitosus & frigidus. Vnde autem contracta fuerit huiusmodi intemperies, siue à natiuitate, siue à magno excessu, circa omnes, uel aliquam

aliquas sex res naturales, haud satis compertum habeo: quantum uero ad præsens negocium attinet, non ita multum refert, siue naturalis, siue acquisita hæc fuerit intemperies. Hoc unum proponendum, neque facile neque cito remouendum fore, imò indigere exactissima diligentia medici quidem, sed longe magis ægrotantis: ex longa enim perseuerantia curationis poterit æger ad meliorem habitũ deduci. Alioqui periculũ imminet, ne in deteriorem aliquẽ morbũ delabatur, præcipue ætate maturiori succedente. Enixe igitur tanto discrimini est resistendum, atque in primis exquisitissima ratio uictus habenda est, sicut uere in omnibus diuturnis morbis obseruari debet. Primaria ergo diligentia circa aërem sit, omnino enim tam frigiditas quàm humiditas aeris est uitanda, sed nec flatus cuiusque generis admittendi: uel enim cerebrũ replent, uel refrigerant, uel constipant, omnes certe concutiunt atque agitant, terrena etiam habitacula: præterea frigida & humida uitabit. ubi studia literarum uel aliqua mentis intentio sit adhibenda, obseruabit ne fiat cibo adhuc existente in uentriculo: probabile autem est ibi fore per quatuor aut quinque etiam integras horas, interim ergo quiescendum uel leniter deambulandum, remisso animo simul cum amicis lætis ac iucundis, & quacunque hora omnino animi molestias euitabit: illæ enim catarrhum non tantũ fouent ac augent, sed omnino etiã generant. Exercitia laudamus matutinis horis, quæ sint placidiora quidem, sed longiora, usque ad manifestam mutationem anhelitus, totiusque corporis calefactionem insignem, ita tamen, ut post exercitium euitet aeris excessum omnem, flatus, frigiditates, humiditates, immutetque uestimenta, si forte sudorem habuerit. Laudo ne comam nutriat, caputque abluat semel saltem singulis septimanis, sitque ablutio talis: Sumatur lixiuium dulce ex cinere uel salicis, uel populi, uel sarmentorum uitium, uel nucis aut huiusmodi, & ex eo quantitas eligatur unicæ ablutioni conueniens, in qua chamemelum, rosæ, maiorana, & betonica decoquantur simul cum duabus drachmis Agarici minutim incisi, & in panno lineo inuoluti, qui postea pannus post decoctionem diligenter in suo decocto exprimatur, hoc lixiuio caput abluat, adhibito sapone aliquo odorato, quales distrahuntur à pinguentarijs: hora ablutionis tutior est uespertina, ante cœnam scilicet, ut aeris omnia incommoda facilius euitare possit. Post ablutionem suauiter ac leniter exiccetur, cum pannis moderate calidis. Vni rei præcipue studeat, ut mane ante solis ortum exurgat, neque comedat nisi quinque horis postea, ita enim catarrhus noctu collectus optime concoquetur ac digeretur, ac cibus in prandio uentriculum purum inueniens, optimam concoctionem perficiet. Nihil enim pestilentius his qui catarrho subiecti sunt, quàm sero è lecto surgere, atque ad prandium accedere, nocturno catarrho adhuc fluctuante: à prandio caueat ne aliquo modo dormiat, neque bibat neque comedat, nihil enim inter prandium & cœnam omnino sumendum est, si quis catarrho liberari studet: imò & cœna longe parcior debebit esse quàm prandium, tam in cibo quàm in potu: laudaremque si uesperi à carnibus abstineret. sed nec cubitũ eat, nisi saltem duabus horis transactis à cœna, interimque leuiter deambulet, uel stet: ita enim noctu leuissimum caput erit, excrementis ac uaporibus omnibus liberum. Ergo ut hæc commode fieri possint, præueniet horas ut mature surgat, mature prandeat & cœnet. Cibus illi omnino simplex est eligendus, ciborum enim multitudo catarrhis aduersissima est. Vinum sit illi pauciferum, album, limpidissimum, bene maturum, quod etiam parcissime bibet. Carnes animalium iuuenum, castratorum, pullorum, hœdorum, uitulorum, leporum etiam iuniorum & cuniculorum, & auium campestrium. Abstineat à palustribus cuiusque generis: pisces etiam euitet & caseum, & lacticiniorum uniuersa genera, & legumina & pastilia, panesque azymos, & quæcunque in sartagine assantur. His ita recte dispositis necessarium est quamplurimo tempore seruare institutum: neque enim tam facile, sicut etiam supra diximus, tolletur affectus, tam longo tempore confirmatus. Quantum uero attinet ad medicinas, noui hunc illustrem dominũ ab quocunque genere medicamentorum abhorrere, ut nesciam an unquam talem inuenerim, ideo ne frustra offerantur, quæ nullo modo sunt admittenda, placidissima

T quæque

quæq; proponamus, quæ non nisi à pertinacissimo reijci possunt, & primo utatur saccharo rosato, in singulis anni temporibus, singulis etiam diebus si hbuerit, uel saltem ter aut quater in septimana, sumet autem hora una ante prandium, & ℥. s. singulis uicibus. Vtatur etiam ante prandium odoratissima & iucunda confectione quæ habet:

℞. Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum
Sem. citri ana ʒ i.
Ligni aloes optimi & sinceri ʒ 2.
Sacchari optimi quantum sufficit.

Misce, & fiat confectio in rotulis ʒ. 2. & utatur ante prandium & cœnam, singulisq; uicibus rotulam 1. assumat: quod si pateretur rhabarbari optimi ℈ 1. mane tribus horis ante prandium, mandere sensim primo, deinde deglutire, haberet remediū præstantissimū. Quod si id noluerit, enitatur saltem bis singulis mensibus, non cœnatus ire cubitum, & eo uesperi lectum ingressurus, sumat ʒ. infra scriptarum pilularum:

℞. Rhabarbari electi
Aloes succo citrini
Agarici optimi ana ʒ i. s.
Nucis muscatæ
Garyophyllorum
Gingiberis ana ʒ s.

Pulucrisentur omnia per se, postea misceantur, deinde aspergantur succo rosarū puro, & permittantur exiccari, & sic iteretur septies. Deinde cum melle simplici fiat magdaleon, & seruetur ad usum. Item laudo ut ingressu lecti unam aut alteram guttam in utramq; aurem inijciat olei ex optima Terebinthina, & opposito bombice muscato dimittat usq; ad sequentem lucem. Si etiam mandat mane granum mastiches, expuatq; quicquid saliuæ redundauerit, saluti egregie consulet. Atqui ubi hæc rite & diu peracta fuerint, spero Illust. D. ab omni deteriori dispositione præseruandum, atq; ad meliorem habitum profecturum, diuino tamen aspirante auxilio.

De catarrhoso cum dolore capitis, tinnitu aurium, ac multis alijs symptomatis, Pro Polono.

Consilium CVIII.

Bellocatus: Habemus casum difficilem nobilis Poloni, ætatis annorum uiginti octo, uel circiter, qui ab ineunte ætate uaria patitur symptōata: in pueritia pustulas, in adolescentia dolores capitis, pectoris, dentium, defluxuum, catarrhi, Gonorrheam, febrem quotidianam, dolores artuum, præcipue circa pedes, & maxime dextrum. Postea usus pessimo regimine in sex rebus non naturalibus: coitum, scriptionibus inordinatis post cibum, & omni hora, Gonorrheam passus per sex menses, & ea suppressa dolores oculorum: successit dolor in uentre inferiori cum torminibus magnis: successit febris ingens ob potum uini cum dissenteria magna, quibus curatis iterum sensit dolores circa partes pedum posteriores, ita ut ambulare non posset, & hæc dolores circa pectus & partes uicinas secuti. Nunc de talibus conqueritur symptomatis: de tinnitu in aure dextra maximo, de dolore capitis, de fluxu catarrhi, de dolore in humero, in digito etiam magno dextri pedis, qui non impediunt eum in negocijs, sed noctu tamen plus affligunt. Habet & bubones in inguinibus: propter hoc accessit ad thermas in Germaniam, & per menses septem bene babuit, sed quia reuersus ad inordinatum regimen, symptomata redierunt,

Mon-

MONTANVS. Ex tam immensa congerie symptomatum, elicimus primo tinnitum aurium, dolorem capitis, defluxum catarrhi, dolorem in utroque brachio & in pede, & si hæc symptomata consideremus, omnia referri debent ad defluxum, proueniunt enim omnia à defluxu materiæ. Cum igitur materia sit quæ facit symptomata, uidendum ubi ea generetur, & qualis sit. Habet dolorem capitis & tinnitum aurium, quæritur an sit propter primogenium affectum in capite? an propter consensum capitis cum alio membro? Idem quærendum de dolore in cubitu & digito pedis, si curationem recte instituere uolumus. Est etiam defluxus catarrhi, qui licet semper in capite generetur, sed interdum etiam cerebro fortiori ac ualidiori existente fit, cum uapores ab alijs membris ascendentes tot sunt, ut à cerebri caliditate concoqui nequeant, sed ad inferiora iterum depellantur. Primo igitur causæ extrinsecæ considerandæ, postea & extrinsecæ: ubi enim & naturales & acquisitas dispositiones habemus, affectum facile agnoscemus. Membra habet inæqualia, hepar calidissimũ, & symptomata talia quæ hepatis caliditatem sequuntur. Stomachus est frigidus, quòd in dicant plurima excrementa, semper redundauit deprauatis humoribus à prima ætate, quòd quanquam ad rationem uictus referri potest, tamen ab hac præcipue causa dependet, quòd satis constat, cum sine dubio multi alij in eadem domo eadem & peiori fortassis ratione usi, non laborauerint, & quòd talia membra necessario eiusmodi faciant accidẽtia, etiam in bona ratione uictus sæpe auditis. A calore præternaturali hepatis fiunt humores adusti & deprauati, etiam consistente optima ratione uictus. Ita uentriculus frigidus semper plus pituitæ prętернaturalis facit, quæ finem debitæ concoctionis non assequitur, & cum peruenit ad hepar, non potest illud emendare uitium primæ concoctionis, nisi sit admodum leue, & quia calor prętеrnaturalis plus faciet de excrementis, de bile & succho melanch. adurendo chilum: non igitur mirũ hunc iuuenem à pueritia subiectum tot morbis cholericis, propter multum bilis, unde febres tertianæ, & phlegmatis, unde febres quotidianæ, & uapores ascendentes à uentriculo frigido replent caput, generantque uarios catarrhos & defluxus per diuersas uias descendentes: postea etiam generantes diuersos affectus, prout ad diuersa membra defluunt. Duo igitur illa membra distemperata, & in sua discrasia apposita: alterum frigidum, alterum calidum, causæ sunt omnium horum affectuum. Ad hæc accessit pessima ratio uictus, scribebat tota die, laborabat mens, & omnes coctiones fiebant deteriores. Post scriptionem sine exercitio præcedente ad crapulam & consortia commessationum accessit, quod generabat excrementa deterrima: præcipue circa caput, quod debilitatum erat exercitio mentis continuo: & iuuit aër frig. & illius regionis, qui multum facit ad alteranda corpora, ut refert Hipp. de aëre & aquis, & locis. Ob has causas incidit in magnas dispositiones, & accessit hoc, quòd incidit in malos medicos, qui curauerunt eum uenenis, applicuerunt argentum uiuum, quod repercutit humores à partibus exterioribus ad intrinsecas, & ita subito & ualide, ut pellat ad centrum: & sua etiam qualitate destruit naturam membrorum, ut uidemus paralysin sequi, & uertigines & epilepsias, ita ut unumquodque membrum cui applicatur destruatur à propria temperatura, nec ea tantum quibus applicatur, sed ea etiam quæ recipiunt ut caput &c. Hæc igitur causa ad reliquas accessit, & destruxit cola & membra, & eorum temperaturam naturalem, ita ut si prius habuisset temperaturam laudabilem, ratione cuius resistere potuisset fluxui, nunc non posset resistere propter debilitatem. Ideo circa eas partes humores colliguntur, nec expelli possunt, caput debilitatum catarrhum non ita tenuem generare potest, ut prius, & membra alimentum suum non ita conficere, nec excrementa expellere, ita uitium est in mandantibus & recipientibus. Mandantia membra hepar & uentriculus, quæ tanquam fons in quibus generatur materia, humores scilicet & uapores deprauati, qui mittuntur ad alias partes, per musculos & neruos ad membra inferiora per alias uias latiores, & defluxus illius natura mixta est, sicut duo etiam uaporum genera mixta sunt, quæ semper ascendunt. Ideo apparent etiam signa mixta ex pituita & bile, recipientia caput principaliter, de

inde & alia, quæ ipsa etiam debiliora propter continuitatem defluxus, qui obtundit & suffocat calorem naturalem, ut reddatur seipso frigidior: & illinito etiam adiuuit ad faciendum caput imbecillum ad excernendas operationes debitas. Hinc causantur symptomata, dolor capitis, tinnitus aurium, quia materiæ uiscosæ dum inflammantur, turgent propter calorem debilē, qui non potest difflare, sed inflat tantū: fit tinnitus auriū, quia materia mouetur, & spiritus exire nequeunt, in materia uiscosa moti à calore imbecilli, postea pars descendit per uias latas. Quare non ad pectus? quia partes illæ fortiores sunt, ut non recipiant, sed repellant. Alia pars per uertebras, spondilos & uenas etiam, ac arterias neruosq; ad musculos deuenit, & facit dolores articulorum & iuncturarum, sed nescio an dolor in ipsis iuncturis, an uero inter iuncturam & iuncturam, quia his distinguitur dolor podagricus à morbo Gallico, quia morbus Gallicus occupat partes quæ sunt intra iuncturas: articularis uero ipsas iuncturas infestat. Omnia igitur symptomata pendent à membrorum inæqualitate, accedente mala ratione uictus, & debilitate aliquorum membrorum & illinitione Mercurij, sed utrum aliqua mala qualitas in hoc iuuene faciat difficiliorem curationem. Versatus est cum meretricibus, quæ magnam copiam morbi Gallici habebant, & est uerecundus ualde, ita ut cum medicis libere non loquatur. Successit scabies longa & bubones, non habeo argumentum demonstrans, sed coniecturas multas, quæ coniunctæ faciunt opinionem firmiorem. Circa Prognosticum. Quia membra ita naturaliter se habent, ut necessario multiplicentur excrementa: indigebit cōtinua ratione uictus exquisitissima, maxime cum membra mandantia sint inæqualia, & recipientia debilia, & maior nunc ætas in deterius labatur. Neq; curabitur nisi summā diligentiā præstet in ratione uictus, ita ut tota quasi cura ab ea sola pendeat, si obtemperabit in ratione uictus, & purgabitur debito modo, per uices & interualla temporum, facile curabitur. CVRATIO. E[illegible] fluxio materiæ, ergo euacuanda. Quia materia fluens, concoquendum & euacuandum esse, tritum est ab omnibus: id factum est, licet posset fortasse fieri ulterius. Sed quæ[illegible]tur de balneis, uentriculus frigidus abundat materia humida plurima, caput debile propter longum defluxum, & materiæ maliciam, credo optimum remedium fore potum Thermarum, cum bibet non 60. cyathos, sed 14. cum enim 14. ℔. aquæ in uentriculo habuerit, satis erit, nec accipiet secundam aquam nisi primam egesserit. Hepar non poterit admodum offendere in transitu, quia statim ad renes defluit, & in tam parua quantitate absterget, mundificabit, prouocabit urinā, & addet robur membris. Postea ex euentu res melius iudicabitur: si profuerint hæc, iniungenda ratio uictus, & singulis mensibus bis uel ter pill. uel electuario aliquo euacuabitur subinde, in quibus non transeatur aloe, cassia, rhabarb. Ad agaricum nunquam deuenirem in illis assiduis euacuationibus. De stillicidio, quia caput imbecillius, commodum erit, si sit moderate calidum, & non ex nimis alto cadat. Caput habet discrasiam frigidam, ergo bene tolerabit, etiam si natura fuisset alioqui calidum.

Puluis pro exiccatione catarrhi.

Post purgat. ℞. Sandaracæ, Mastiches ana ʒ. 2. Maior. Stech. Florum maior. Se. Basilic. ana ʒ. 1. s. Garyophyl. Nucis muschatæ, Macis ana ℈ 4. Santalorum sing. ana ʒ. 1. Puluerisentur omnia, deinde misceantur, & fiat puluis subtilis pro commissuris capitis: ponat in capite uesperi post pectinationē, sub introitū lecti & mane etiam si uelit.

Pro diuersione aliqua per nares.

Vngat nares pinguedine anseris, attrahat item per nares succum maioranæ.

In catarrho cum tussi sicca & angustia pectoris, si nescias an tenuis uel crassus, oleum amygd. dulc. cum saccharo fiat bolus, utilissimum & securissimum: dilatat pectus, & facit expuere.

Aut ℞. ℥ s. Olei amygd. dul. recentium. ℥ 1. Penidiarum. Misce.

Pro

Pro puero, cui catarrhus fœtens per nares copiosus exibat.

Consilium CIX.

Vrabitur, si uolet, facile. Abluat caput Agarici decocto, purgetur sola hiera, quia humidus, utatur succo maioranæ, & masticet masticem, sed præferrem decoctum Betę uel maioranæ cum zucchara uel mannę duo uel tria grana, & attrahat per nares: utatur bono regimine uictus. Retulit Montanus, se quendam pro desperato à medicis Veronensibus Venetias missum, phthisicũ iam, & qui quotidie duas scutellas puris expueret, curasse solo usu zuccari rosati, sed id dedisse in maiori copia, ita ut fere nihil aliud comederet, & pharmacopolæ Veneti illi zuccarum rosatum uendere nollent, sed cogeremur aliunde afferre. Vixit tribus annis post sanus. Sed quia mulierem pulchram habebat, in eandem recidebat ægritudinem: ex qua mortuus est post triennium.

De catarrho, & fluore sanguinis ex hæmorrhoidibus cum macie corporis, & dolore pectoris, pro illustrisima matre illustrisimi Ducis Florentiæ.

Consilium CX.

Rimum audiuimus, quòd ista Illustrisima mulier habet sua membra nobiliora ualde inæqualia, quod est maxime attendendum. Habet enim uentriculum frigidum & humidum, cum deberet esse calidus & humidus pro concoctione fienda: hepar est frigidum & humidum, cum deberet esse calidum, est tamen excessus frigiditatis: habet præterea cerebrum calidum & humidum, cor uero calidum & siccum. Stantibus ergo istis horum membrorum inæqualitatibus, nobilisima hæc mulier uexatur multis dispositionibus præter naturam, quæ sunt septem. Prima enim est catarrhi destillatio à capite descendens ad inferiora, qui in substantia modo tenuis est, modo crassus: in sapore uero perpetuo est insipidus. Secundo patitur flatus & rugitus in ipsis intestinis. Tertio dicunt hanc pati fluxum hæmorrhoidum admodum excedentem, qui in principio confertim consueuit fluere in maxima copia, ita quòd quandoq; effluxerint 25. ℔. quandoq; uero decem, quandoq; duodecim. Et aiunt hunc fluxum ferẽ semper præcesisse menstrua. Nunc uero non ita confertim & affatim fluit iste sanguis, sed paulatim & continue: & sicut tunc menstrua talem fluxum præcedebant, ita etiam nunc præcedunt & subsequuntur: non tamen tempore menstruorum patitur huiusmodi fluxum. Quarto patitur diminutionem menstruorum, ita ut nunc duæ aut tres unciæ sanguinis effluant. Quinto, ipsa est arefacta & extenuata, & cachexiam habuit, & circa oculos, & fauces, & circa tibias tumores quosdam. Sexto habuit urinas continuo albas, tenues, & crudas, & in magna etiam quantitate, licet nunc non sint tam copiosæ. Septimo aiunt habere dolorem pectoris, modo in dextro latere, modo in sinistro, modo in medio, quod σύγκοπ appellant, qui talis est naturæ: in principio incipit calor, & motus fluxionis sanguinis futuræ, & paulatim paulatim descendit, quousq; ad pectinem deueniat, & cum ibi est, tunc erumpunt menstrua, & cessat talis dolor. Ista sunt accidentia pręter naturam afficientia nobilisimam hanc mulierem, quæ scripta sunt ab Excellentisimis illis Medicis, quæ consideranda sunt à nobis: quoniam, ut inquit Galenus, neq; affectus præter naturam, neq; symptomata, neq; ægritudines possunt curari non cognita causa, & essentia ipsius: quoniam ab essentia, & à proprijs causis sumuntur ueræ indicationes curandi. Et ideo seriatim procedendo, primo dicam causam illius destil-

lationis catarrhi, à quo multa incõmoda dependent: nulla enim natura inuenitur magis prona ad catarrhos generandos, quàm ea, quam diximus istam nobilissimam mulierem habere, quia cum uentriculus sit frigidus & humidus, sequitur quòd fiat mala decoctio, & per consequens multi adsunt humores crudi, à quibus multi uapores ad caput eleuantur. Cerebrum autem cum sit calidum & humidum, ideo idoneum est, ut habetur lib. 2. artis medicinalis, ad suscipiendas tales superfluitates & uapores, qui à plurimo sanguine & tenui, in hepate antea calido & humido generato, eleuantur. Vnde non tantum à uentriculo, sed etiam à tota massa sanguinea plurimi uapores ascendunt ad caput, qui, cum eius cerebrum sit calidum & humidum, facile ab ipso suscipiuntur, & maxime si accedat aliqua ex extrinsecis causis, ut si fiat peccatum circa cibum & potum, circa animi accidentia, circa aërem, in quibus omnibus puto hanc nobilissimam mulierem peccasse: habitat enim Florentiæ, ubi est aer subtilissimus, qui est causa fluxionum. Præterea non est mirum si quando talis catarrhus fuit crassus, quandoque uero tenuis, quoniam talis fuit secundum uarios & uarios cibos, & uarias concoctiones. Quòd autem sit perpetuo insipidus, hæc potest esse causa, quoniam hepar, uentriculus, & cerebrum, omnia ista ad hoc conspirant. Et sic uidetur mihi quòd istæ sint causæ istius catarrhi, & qualitatis substantiæ, & saporis. De secundo modo dicendum est, scilicet de flatu, & rugitu, & dolore intestinorum. Si enim uentriculus ipsius natura est frigidus & humidus, & sæpe fiunt destillationes à capite, & fiat ille circulus debili existente calore, ratione obiecti fiunt flatus: quia cum materia est frigida, & calor innatus est debilis, statim ex eo eleuantur uapores, & flatus, ex quibus sequitur dolor. De tertio accidente dicendum est, scilicet de fluxu hæmorrhoidum, unde proueniat. Certe ad inueniendam causam huius fluxus, utar distinctione Galeni 3. de causis accidentium. Vel enim talis fluxus fit ratione uasorum & meatuum, qui magis dila[...]ntur: uel quia dilatantur orificia uasorum propter rarefactionem (prætermitto modo dilatationes uasorum quæ fiunt ex contusione, atque etiam prætermitto fluxus qui ex erosione fiunt, quia non faciunt ad rem nostram) uel fit talis fluxus uitio sanguinis, uel quia plurimus fit sanguis, uel quia nimis tenuis, uel quia sit acris, ita ut excitet uirtutem expulsiuam: uel nimis feruens, ita ut faciat intumescere uenas: uel fit ratione membrorum mandantium, quorum uirtus sit potens in expellendo, uel ratione imbecillitatis uirtutis recipientium: ex istis enim potest causari talis sanguinis fluxus. Sed dices, à qua causa putas prouenire istum fluxum sanguinis? Dico quòd forte ab omnibus. Primo enim quòd concurrat dilatatio uenarum & orificiorum, potest coniectura assequi ex duobus signis: nam dicit fluxum sanguinis incepisse dum igni dorsum exposuit, ex quo non tantum uena caua propter caliditatem potest fuisse aperta, sed etiam aliæ, quia calidi est aperire, ita quòd causa procatarctica fuerit caliditas. Alia coniectura potest consequi à iuuantibus & nocentibus, quia bis cum aquam balnei Villæ & Aquarij sumpserit, illico cessauit fluxus: aqua enim Aquarij est aluminosa, & astringens. Præterea ex sola lymphatione aquæ balneorum Villæ, quæ aucta est ex impositione ferri, unde aucta est uis astringendi, fuit liberata. Præterea existimo illud accidens non solum contigisse ex uasorum apertione, sed etiam propter sanguinis multitudinem, quoniam emanarunt interdum 25. ℔. sanguinis, interdum decem, interdum duodecim. Et præterea talis effluxus hæmorrhoidum euenit, postquam dimisit phlebotomiam frequentem. Quia igitur impeditæ fuerint consuetæ excretiones, & ut scitis ex 2. de ratione uictus in morbis acutis, consuetudo interdum uertitur in naturam: quia igitur dimissa fuit phlebotomia consueta, natura tentauit aliam excretionẽ. Et sic patet quomodo multitudo sanguinis fuerit causa huius defluxus. Etiam acredo, & tenuitas sanguinis fuit in causa, quia sanguis qui exit tenuis est, & prius à prædominio choleræ, nunc uero aquosus. An uero nunc etiam sit cholericus, nec ne? Dico quòd non potest esse cholericus: sed fuit feruor in sanguine tunc, dum bis assumpsit stillicidium Sancti Philippi, quod calidum est, ut illum catarrhum sisteret, & semper post assumptionem irrigationis, in fluxum sanguinis deuenit, ita quòd calefacto corpore data fuit occasio pro-

prodeundi sanguinis. Et sic ratione latitudinis uenarum, & apertione orificiorum, & ratione uirtutis expulsiuæ fortis, & ratione multitudinis sanguinis & acredinis, & tenuitatis ipsius, factus est iste fluxus. Et licet ille medicus, qui scribit ad nos casum, dicat quód corpus sit arefactum, addit tamen, uirtutem non resolui: & ad hoc etiam concurrit imbecillitas contentiuæ. Et quia dubitatum est, an iste sanguis fluat à partibus superioribus, scilicet ab hepate, & ad inferiora per intestina descendat: nam dicunt, est maxima copia, & uidentur potius declinare in hanc sententiam, quàm quód sit fluxus hæmorrhoidum. Sed non inconuenit quin etiam ex hæmorrhoidibus possit prouenire: imó credo quód ex ipsis ueniat, si posset uideri, quia iam multitudo sanguinis facta fuerat. Et nos uidimus non tantum 25. libras fluxisse ex hæmorrhoidibus, sed etiam 36. & 40. in paucissimis diebus, & ex naribus in uno die 10. & 20. & 25. libras uidimus effluxisse, in quo tamen sunt debiliores uenæ. Ideo dico quód non concludit, hic est fluxus sanguinis copiosus à sede, ergo non ex hæmorrhoidibus. non tamen ego assero quód ex hæmorrhoidibus contingat, quia nullam habeo coniecturam super hæc: sed tamen bonum esset si haberemus præsentem, & possemus uidere, quia si ab hæmorrhoidibus flueret, facile uideretur. Sed si esset ab hepate talis fluxus per concauitatem intestinorum, esset commistus cum fæcibus quandoque, quod tamen non est dictum ab Excellentiss. illo Doctore. Siue ergo ab hepate, siue ab hæmorrhoidibus, satis est quód sit ex apertione uenarum, & ex multitudine sanguinis, & ab acrimonia, tenuitate, & eius feruore. Tertiũ symptoma est, quia habet menstrua nunc diminuta, quia non excedit duas uel tres uncias sanguinis. Dico quód hoc est duabus de causis: uel ratione ætatis, quia agit, ut audio, 42. annum, & fortasse amplius, & plerunque in tali ætate deficiunt menstrua ex toto, uel saltem diminuuntur. Præterea habet auersionem, scilicet fluxum hæmorrhoidarum, ideo non angor in hoc. Præterea adest urina alba, tenuis, & cruda: de hoc non habenda est cura, quia frigesit corpus ex rarefactione habitus, & ex frigiditate coctiones fiunt deteriores, & ideo urina apparet crudior: præterea color, qui deberet esse in urina, fortasse auertitur per defluxum sanguinis. Præterea dicunt quód adest arefactio corporis & imbecillitas, & tumor in facie, oculis, & tibijs: hoc habet cum sit frigidius corpus, & rarefactio, quia factis deterioribus concoctionibus, facta est atrophia, & sic non potest fieri assimilatio, & sic consequitur dispositio ad cachexiam, & ad hydropem, ut 2. de facult. natur. & sic ad anasarcam. Præterea ait dolere ei pectus modo in parte dextra, modo in sinistra, modo in medio, & postea cum sequitur fluxus, cessat dolor. Talis potest esse causa, quia pars subtilior & tenuior catarrhi peruenit ad aliquas uenas, quæ siue trahatur à uenis, siue ab arterijs, ideo distenduntur, & sic causatur dolor, quia natura illuc transmittit talia excrementa, & non cessat motus naturæ, donec transmiserit ad loca consueta, scilicet ad uterum. Cum igitur talia sint symptomata, talesque habeant causas, ex tali notione causarum possunt præuideri quid circa singula sit iudicandum, & qua arte sit singulis occurrendum. Quoniam ergo plurimus sanguis euacuatus est, ideo uidendum quód corpus sit infrigidatum, & rarefactum: ex quo sequitur, quod etiam hepar sit infrigidatum, & ideo posset sequi hydrops, sicut patet ex 6. particula Aphoris. Vel etiam ex retentione sanguinis posset fieri scirrhus in splene, uel in hepate, & sic sequetur omnino hydrops, quod apparuit ex illis tumoribus. Sed dices, quare nunc non apparẽt illi tumores? dico quód ratio est, quia nõ effluit sanguis in ea copia qua prius. Sed si talis sanguinis fluxus non cessauerit, refrigerabitur hepar, & ea frigiditas, quæ nunc est per absentiã caloris scilicet sanguinis, fiet positiua, licet nunc existimẽ quód non sit positiua, & sic omnino sequetur hydrops, quia hydrops est propria passio sequens ad ipsam hepatis frigiditatem. De destillatione autem dico, quód ea non potest penitus sisti: bene potest mitigari, si uoluerit uti recto uictus regimine: & sic alia sex symptomata poterunt emendari, si ipsa uoluerit uti recto regimine: quód autẽ curetur non credo. Et si possit omnino sisti talis fluxus, ego non laudarem, quoniam Hipp. & Gal. 6. Aphor. 12, dicunt, quód semper cũ fluunt, debet una aperta relinqui, quia aliter

fieret collectio multarum rerum præter naturam,& sic deueniret uel in scirrhum hepatis,uel splenis, & tandem in hydropem caderet. Pro cura uero omnium istorum symptomatum tradam distinctas curas omnium. Et pro destillatione à capite ad inferiora:primo corroborabimus membra,ex quibus eleuantur uapores,ut hepar,& stomachum: dico stomachum,ne ita esset aptus ad recipiendum. Suppono tamen uniuersales euacuationes fieri cum consuetis, & cum facillimis. Si enim uellet hac æstate purgari,aliud esset,quàm si autumno: quoniam hac æstate sumeret leues syrupos,qui plures haberent intentiones, & respicerent omnes affectus: & ideo eligerem syrupum de endiuia,quia habenda est ratio ne hepar nimis incalescat,& uentriculum corroborare oportet,ut posit melius concoquere. Et hoc non facerem cum uehementer calidis,sed cum moderate calidis,& ad roborationem corporis,& inferiorum,darem syrupum de betonica,quia non habet caliditatem de qua sit timendum,& habet proprietatem respiciendi caput,mel rosatum, ieleniabin zuccarinum, & acciperem singulorum ℥. 6.ita ut essent ℥. 18.in singulo syrupo,& cum decoctis siue ex cichorea, siue ex coma absinthij,ex betonica, ex uiolis. Post aliquot syrupos darem uel mannam,uel casiam cum infusione rhabarbari,uel cum syrupo rosato solutiuo. Sed nunc non consistamus in agarico stante illa caliditate. Si uero autumno uellet purgari,pro digestione materiæ exhiberem oxymel compositum: pro euacuatione darem agaricum,& eius infusionem,& darem confectionem hamech: quoniam euacuat materias crassas,& euacuat à capite propter myrobalanos,& habet uim astringendi & corroborandi. Postea procederem ad corroborationem membrorum per exterius & interius,& uellem quòd recta uictus ratione uteretur. Pro corroboratione uentriculi & capitis,uellem quòd continue uteretur zuccharo rosato, & bolo Armeno, antequam ingrederetur lectum, quia Galenus multos asthmaticos solo bolo Armeno sanauit: præterea corroborat inferiora,& exiccat catarrhum,& confortat, & corroborat omnia membra principalia:ideo dicunt isti quòd resistit uenenis. Et sic ista bolo Armeno uteretur singulis diebus,uel saltem alternis in uesperi, cum uadit dormitum. Et uteretur lotionibus capitis conuenientibus cum lixiuio dulci,cum rosis,balaustijs exiccantibus & infrigidantibus: quia caput calidum est & humidum,ideo cum contrarijs debemus occurrere,cum myrtis,cum corticibus granatorum, & etiam cum agarico decocto in lixiuio: & sapo confectus esset ex agarico,iride,& sapone communi. De reliquis uero accidentibus, & de flatu, credo quòd curata destillatione,& roboratis membris,omnia cessabunt:tamen pro flatu uteret zucchаro rosato cum cinnamomo,cum garyophillis,macis,& reliquis huiusmodi: & ista corroborant etiam uentriculum. De fluxu quærerem moderationem tantum,& maxime si non ab hæmorrhoidibus:& omnia quæ diximus conferunt etiam ad corroborandas uirtutes. Vellem ut uteretur myrobalanis chebulis,indis,& citrinis, & præcipue chebulis. Præterea in sex rebus non naturalibus nollem ipsam delinquere: & si posset euitare illum aërem tam subtilem,laudarem ut iret aliquo extra urbem:præterea fugeret animi perturbationes,& accidentia, quantum fuerit posibile, & uteretur moderato exercitio. Cibus autem neque nimis tenuis, neque nimis crassus sit, sed medius:sed si esset aquosus ille sanguis effluens & acris, darem cibos crassos. Vellem præterea ut uteretur confectione facta ex pistacijs,& ex seminibus melonum, cum granis pini,licet fortasse melius esset sine huiusmodi granis.

De

De iisdem affectibus, pro eadem.

Consilium C X I.

Voniam inter malos corporis affectus huius Illustrissimæ Dominæ quæ quadragenaria est, præcipuus esse uidetur ille sanguis eiectus à sede: unde credimus etiam corpus exaruisse, & seipso imbecillius reddi- tum iam pridem, quòd tum crura, tum facies intumuisse uideantur, & à destillatione, ut patet, non parum foueri: & cum nõ sit nobis explicatũ, utrum à uenis, quas hæmorrhoidas uocant, an ab intestinis deferatur, determinare nolumus id quod coniecturis tantum assequi possumus. Et quamuis à uenis hæmorrhoidalibus plerique nostrum potius effundi arbitrabantur, tutiorem tamen partem elegimus: itaque remedia ita moderaturi sumus, ut undecunque fluxerit, communis utilitas consequatur. Primo ergo ex malo corporis habitu necessarium est excrementa multa in uentriculo, & uenis, & extra uenas quoque aggregari: postea natura stimulata ad expulsionem non desinit à continua sanguinis excretione, cum quo & laudabilis excernitur. Propterea consulimus, ut is à medicis præsentibus proxime sistatur, & corpus exquisite purgetur, ita tamen ut habeatur ratio temporis & uirtutis, nec ad ualida medicamenta accedatur. Igitur molliri prius uentrem uolebamus, uel clysteri, uel electuario de sebesten sine scammonio, uel lenitiuo simplici, uel tali quopiam, prout in uarijs regionibus uarij usus seruari solent. Deinde syrupum quoque exhiberi, qualis est de cichorea Nicoli, uel rosaceus, uel de betonica, hoc modo:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli ℥ 1. s.
De betonica ℥ 1.
Decoctionis betonicæ
Cichoreæ ℥ 3.

Misce, fiat syrupus sumendus 9. aut 10. diebus. Deinde sumeretur medicamentum, quod haberet rhabarbari optimi drachmas duas, spicæ grana sex, madefiant in aqua agrimoniæ: addatur diacatholiconis drachma, syrupi rosac. solutiui ℥ 2. misce, & fiat potio. Qua purgatione perfecta, si satis corpus purgatum fuerit, bene erit: sin minus, tunc iteretur. Purgato autem corpore, tunc uolumus primo, ut singulis diebus ante prandium & cœnam utatur saccharo rosaceo, ita præparato:

℞. Sacchari rosacei unius anni ℥ 4.
Garyophyllorum ʒ s.
Cinnamomi ʒ 1.

Misce. Post cibum uero per horam sumat myrobalanos chebulos optime præparatos, ex his scilicet, quæ ex Alexandria deferuntur, & Genuæ potissimum inueniuntur: & in hoc præsidio summe confidimus. Præterea consulimus, ut singulis septimanis dormitura assumat boli Armeni quantum est granum ciceris. Deinde ut ter uel quater singulis mensibus sumat rhabarbari optimi scrupulum in puluerem redactum: quæ admisceantur uel cum drachma facchari rosacei, uel cum passulis & saccharo. Postea stomachus quidem illinatur assidue istiusmodi unguento.

℞. Olei de floribus aranciorum, quod habetur in officinis eorum qui conficiunt Aromata ℥ 1.
Mannæ belzoini, quæ ibidem reperitur ʒ 1. s.
Garyophyllorum
Macis ana ʒ s.
Ladani optimi ʒ 2.

Misce, & fiat linimentum pro stomacho: erit enim stomacho utilissimum, & odoratum, & præcipue dignum, si recte conficiatur. Ad hepar uero aliud unguentum nõ minus nobile parabitur ita confectum:

℞. Olei

℞. Olei de rosis paruis confecti, quod apud unguentarios uulgo appellatur oleum de rosettis ℥ 1. s.
Olei de spica, quod apud eosdem unguentarios inuenitur ℥ 1.
Masticis
Rhabarbari electi ana ʒ 1.
Specierum triasandalorum ʒ 1.

Misce, cum modico ceræ albæ fiat linimentum pro hepate. Præterea uolumus ut singulis septimanis caput abluat hoc modo: Conficiatur lixiuium ex cinere salicis, aut uitis, in quo decoquantur rosæ, myrti, & ladani durioris frustulum, & agarici ʒ. 2. quo lixiuio lauabitur caput, & sapone infrascribendo utatur:

℞. Saponis optimi ℥ 2.
Agarici ʒ 2.
Iridis
Garyophyllorum ana ℈ 2.
Camphoræ ℈ 1.

Misce, & fiat sapo secundum artem. Laudamus præterea ut mastichen assidue teneat in ore, mandat, expuat, coneturq; ut per nares pituita excernat, fiantq; à medicis caputpurgia, prout illis magis opportunũ uidebitur. His igitur ita diligenter peractis, non minor pars reliqua est, & maxima: sine hac enim frustra reliqua adhibebuntur. Est autem ratio uiuendi, quam exquisitisime seruare debebit, si se ab extrinsecis periculis præseruari uoluerit. Ergo primum eliget aërem temperatum, cauendo à nebuloso, & crasso, & à tenui, & frigido, qualis est Florentinus, præsertim accedente hyeme: & uitabit etiam uentos, Solis ardorem, & pluuias, & demum omnem aëris excessum. Et curabit ut quotidie naturalia excrementa excernantur per aluum, per urinam, per palatum, per nares. Iubebitq; sibi fieri matutinas frictiones in brachijs, & partibus superioribus, quæ sunt supra diaphragma, sintq; frictiones leues & longæ. Deinde cum è lecto surrexerit, se exerceat deambulando, donec anhelitus immutetur. Cibum eligat qui optimum sanguinem generet, & facile concoquatur, qualis est caro perdicum, pullorum, phasianorum, hœdi, annalisq; castrati: & si ob nimiam inanitionem sanguinis debilem se senserit, quandoq; sumat ouorum recentium uitella, & cum uino albo Aromatico aquæ permixto lente decoquantur ad lactis consistentiam, & hoc ferculo ante cibum utatur: esset enim optimi nutrimenti, & ualentissimum: utatur præterea ouis sorbilibus. Ab oleribus, leguminibus, & ijs cibarijs, quæ uulgo lacticinia & pastilia dicuntur, à piscibus etiam abstinendum est. Post cibum etiam utatur confectione ex pistacijs, seminibus melonum, & saccharo. Vitet ciborum diuersitatem, neq; ad mensam accedat, nisi præteritum cibum recte concoctum senserit. Vinum eligat pauciferum, maturum, substantia & colore moderatum, quod etiam parce bibendum est: ac potissime obseruabit, ne inter cœnam & prandium bibat, longe tamen deterius est, si post cœnam dormitura potauerit. Inter medicamenta unicum superest præstantissimum, quod superius suo loco omissum fuerat, quod ita habet:

℞. Succi foliorum myrti
Succi agrimoniæ ana ℥ 3.
Succi absinthij
Succi hypocistidos ana ℥ 2.

Hoc succo post purgationem inungantur renes, uenter, stomachus, & utraq; hypochondria, & quod est in partibus inferioribus circa lumbos: est enim membris mandantibus efficacissimum, & uasis recipientibus corroboratiuum. Hæc si fuerint peracta, speramus illustrissimam Dominam à multis imminentibus periculis præseruatam iri, Deo fauente.

De quodam catarrhoſo.

Conſilium CXII.

EX accidentibus iudico defluxum à capite ad partes propinquas, uidelicet ſeptem neruorum paria, quia facit impedimentum in motu, eſtq; lenis ea diminutio, ut non poſsit recte mouere quaſdam partes in capite. Secundo, deſcendit per medullam ſpinalem, & impedit quoq;, quia facit relaxationem in uertebris, & ideo, ubi ceſſat uinculum, ibi neceſſe eſt fieri impedimentum. Eſt autem in 1.2.& 3. uertebra, & declinat parum ad exteriorem partem. Tertio, impedit deglutionem, quantum enim reflectitur, tantum reſtringitur Oeſophagus. Facit etiam catarrhus impedimentum in muſculis aperientibus. Nunc autem quòd ſint ab externis cauſis, credo. Quia diu in aëre humido permanſit, mœſtitias paſſus eſt, ſtuduit à prandio & cœna, moratus in loco ſubterraneo, hæc omnia ſæpe etiam cauſant paralyſin. Quare conijcio quidem, caput debilius factum, ut in eo ſit læſio eſſentialiter, ſed fouetur tamen morbus à ſtomacho, & hepate calido. Et catarrhus ſalſus eſt, quia habet hepar calidum.

CVRA. Remoueantur impedimenta, ne auferant ſenſum & motum. Loco autem nihil applicandum: ſed tollatur cauſa, quare omittantur reſoluentia, donec poſt euacuationem confortetur cerebrum, & uentriculus, ut generentur boni humores. Sed primo fiat euacuatio exquiſita à iuncturis, quæ an fieri poſsit hoc calido tempore, quærendum. Ego darem Caſsiæ ℥ 1. cum Agarici 3. ʒ. ſ. Frigidiori uero tempore ſyrupos. Poſtea fierent ex ſucco ſaluiæ & roriſmarini ſyrupizatis, & aqua betonicæ potiones, poſt quas iterum ſumat Caſsiam cum Agarico. Deinde omni die ſaccharum roſatum uſq; ad autumnum.

De Angina.

Conſilium CXIII.

PRobatur ex Auicenna, ſi quis uult morbum recte indagare, debet naturam locorum affectorum cognoſcere. Angina ipſa eſt in laringe, ibi ſunt tot nerui, quot muſculi: locus igitur eſt admodum cognitu difficilis, quare tractabimus iam ſecundum ueram methodum. Caput Auicennæ non eſt de Angina, ſed de præfocationibus: ideo breuiter dicendum quid ſit præfocatio: Arabes omne anhelitus impedimentum, præfocationem uocant. Duplex eſt autem modus exercendi nos: primus ut in praxi quando ad ægrum accedimus laborantem dolore gutturis, cum anhelitus impedimento, ibi non eſt accurrendum ad libros, ſed debemus cognoſcere ibi propriam ægritudinem, & quomodo lædit, hic eſt modus exercendi particularis: alius modus eſt uniuerſalis. Primo de cauſis uniuerſaliter dicemus: fit iſte motus anhelitus ab aliquo inſtrumento. (ſunt hic duo, locus & morbus, qui eſt impedimentum anhelitus) Sunt autem tria potiſsimum neceſſaria ad reſpirationem, quæ actionē faciunt inſtrumenta, & ſunt muſculi: & quoniam dicimus inſpirationem & expirationē, neceſſe eſt eſſe uias, per quas corpus ipſum tranſit, hoc igitur eſt ſecundū. Tertiū eſt uirtus mouens, ubi igitur unum iſtorū tantū impeditur, erit anhelitus impedimentū: ſi duo, maius: ſi tria, maximum. Inſtrumentis ſæpius impedimenta accidunt, ſunt autē inſtrumenta unus ſolus magnus muſculus, qui diaphragma dicitur, & muſculi intercoſtales per ſe, hi mouent Thoracem. Viæ ſi obſtruuntur, & præcipue rimula quæ Græcis γλωτ̃ις dicitur, ſubito ſuffocatur animal. Aliæ uiæ ſunt circuli integri, qui ſunt in ſubſtantia pulmonis, qui obſtructi aut obturati faciunt impedimentum anhelitus, atq; ita etiam ſuffocabitur animans. Virtus mouens quæ in

cerebro est si aufertur, cessabit anhelitus. Principium uiarum est ipsum cor, si cor impeditur, cessabit attractio: hi sunt tres modi quibus impeditur anhelitus per se. Per consensum autem, ut si musculi qui debent dilatari in eo quo dilatantur, coarctati fuerint à uicinis partibus, & hic quot erunt impedientes causæ, tot erunt rationes difficultatis anhelitus, uiæ etiam impediuntur, si à uicino comprimuntur, sic in principio motionis potest fieri impedimentum anhelitus communicatione, & ita processimus nunc usque ad primas causas. Causæ læsionum primo in musculis sunt, aut causæ quædam proximæ: omnes autem causæ proximæ symptomati ægritudines sunt: ex definitione morbi: ubi nulla est differentia inter actionem læsam & causas, morbus sunt causæ antecedentes: ab omnibus enim his & coniunctis prouenit læsio: causæ proximæ sunt morbi, morborum tria genera sunt, in complexione, compositione, solutione continui. Cum igitur impedimentum in musculis est, sub quo continetur? Respondeo primo sub complexione sine materia. calidum facile potest per accidens exiccare musculum, & sic impedire motum. à frigido, ut in conuulsis cum materia, ut ex sanguine inflammatio: ex bile erisipelas: ex pituita œdema: ex melancholia scyrrhus. Secundo sub mala compositione in magnis obstructionibus, ut in paralysi, quando adest materia quæ obsidet uiam, quæ est inter neruum & musculum ex solutione continui: si neruus frangitur, contunditur, impeditur. Causæ antecedentes repletio in toto corpore, uel in parte corporis unde fluunt materiæ, & impediunt motum, & possunt esse omnes humores, & serositas sanguinis. προκαταρκτικαὶ, aliquis occurrens maximo frigori, unde musculi & diaphragma impediuntur ab actionibus, & cerusa bibita hoc facit, sic & fungi, generant enim humorem uitreum. hoc est ratione musculorum mouentium. Hic motus habet aliud impedimentum in principio motionis, ut in cerebro, quinto enim pari neruorum affecto, potest fieri impedimentum: non quod musculi sint affecti, sed principium motionis. Secunda causa per se sunt uiæ quæ possunt obstrui, & præcipue rimula quæ fit à tertia chartilagine. Studiose relinquo aërem à quo suffocantur, raro tamen contigit, ut máxime Neapoli, & in pestilenti aëre, sed ea reducitur ad extrinsecas siue procatarcticas causas. Quòd primo constringit huiusmodi uias per se, uel est in aspera arteria, uel in annulis paruis atque pulmone: in his obstructionibus suffocatur animal, quod raro contingit: uel quòd etiam indurentur omnes annuli, quod sæpe contingit, est quando rimula illa obstruitur primo & per se: fiet autem ista suffocatio quando musculi annectentes tertiam chartilaginem primæ, inflammantur & intumescunt. Reliquæ omnes fiunt per consensum, ut quando in œsophago fit inflammatio, uel quando prima & secunda uertebra dislocatur: fit enim hoc per compressionem chartilaginum: mediocres consensus sunt in illis musculis, quibus secunda tertiæ connectitur chartilagini: uel prima secundæ, sed non sunt acutissimi sicut duo primi modi. Hactenus de causis uniuersalibus, nunc de particularibus: Occurrat modo qui laboret maximo dolore gutturis, cum difficili anhelitu: habet difficultatem anhelitus, quod debet primo considerari, dolor enim est communis ad omnem inflammationem, adest difficultas anhelitus, est itaque aliquod impedimentũ in illa rimula, per quam anhelitus transit, constringi itaque necesse est. Fit autem uarijs modis: uel quia musculi proximi sunt impediti, uel quia reliqui intumescunt. Nomina modernorum sunt, quando inflammatio est in musculis interioribus, Græcis κυνάγχη dicitur, quasi strangulatio canina, quæ ita est perniciosa ut statim suffocet, coguntur homines exerere linguam, ideo canina dicitur. Quando est luxatio spondiliũ παρακυνάγχη est quæ accedit ad eam, quando contingit læsio in duobus paruulis musculis, in basi tertiæ chartilaginis, & quando in musculis annexis ossi hyoidi: tumor prouenit ad pectus, & sunt musculi longi annexi primæ chartilagini. Tria sunt ueluti relatiua inter se: causæ, signa & indicationes, quemadmodum de causis dictum est. Dicemus etiam de signis: principia enim uniuersalia debemus præponere. Signa quædam sumuntur ab intrinseco, quædam ab extrinseco. Intrinseco, id est, ab dispositionibus quæ sunt intra corpus: Extrinseco, id est, quæ extra ueniunt, ut aer, ratio uictus, exercitium &c. Hæc non habent

tan-

tantum artis, quia ea solum ab ægris quærimus, quare non est artificiosum, sufficit ut sciamus quot sint, & cognoscamus exacte. Ab intrinseco quædam pathognomonica dicuntur, & sunt proxima ipsius morbi, & ab eo emanant tanquam umbra à corpore & referunt morbum & locum affectum. Indicantia igitur propriũ affectum dicuntur, pathognomonica. Quædam cõmunia quæ non proprie indicant morbum, sed aliquid cõmune: ut sunt grauitas, tarditas, uelocitas morbi, uerbi gratia, signum pathognomonicon in pleuritide sputum est citrinum sanguinolentũ, urina cruda uel concocta non indicat ægritudinẽ, potest in pleuriticis esse bona urina, & ęger moritur. mala autem semper malum indicat, multiplicantur enim incõmoda. ita signa cõmunia non indicant certo morbum aut locum affectum. Pathognomonica dicunt habere duas conditiones, uel saltem unam earum, oportet enim ut perpetuo consequantur morbum, & uni morbo particulari tantum conueniant uerbi gratia, difficultas anhelitus est signũ pathog. pleuritidis, quia illi perpetuo cõuenit, sed non soli, orthopneæ enim & anginæ etiam conuenit. Dicitur tamen pathog. signum pleuritidis, quia semper sequitur eum morbum. Curuitas unguiũ soli tabi conuenit, sed non semper, nõ est perpetuũ: calefieri immediate post cibum conuenit soli hecticæ, & semper illud est uerum pathog. signũ, de his primo dicemus. Signa respiciunt suas causas, & quot sunt causæ tot erunt signa, sicuti si considerentur causæ in cõmuni, habemus signa cõmunia, si in particulari, particularia erunt signa: difficultas igitur anhelitus in se consideretur & accidentia quæ sequuntur, quæ signa sunt. Vtilitas anhelitus est, ut calor naturalis euentetur, & spiritus alantur, & natura semper conatur ne impediatur: ut autem anhelitus in musculis, in uijs & in uirtute consistit, ubi fuerit difficultas anhelitus, necesse est eam esse ex horũ trium defectu, uel aliquorum uel omniũ. Videmus autem quòd illi qui patiuntur difficultatem anhelitus propter musculos & uias impeditas, dilatant collum, & stant recti, ut facilius spirent: ita enim non impediuntur neq; uiæ neq; musculi, hæc igitur signa sunt quæ proprie sequuntur difficultatem anhelitus: & si augetur difficultas, augentur & signa. Consentiunt autem omnia membra in difficultatẽ anhelitus, quod facile ostendit ipse pulsus, qui emanat à principio uitæ. erit necessario inæqualis. sed hoc est signum uniuersale, ubicunq; uirtus aggrauatur, uel à multitudine uel ab imbecillitate, ut bene 1. & 2. de Pulsib. dicitur. Hæc igitur sunt signa pathognomonica uniuersalia indicantia quantum. Difficultatis anhelitus signa distinguentia causas: primo à loco affecto, deinde ab ipsa affectione sumuntur. Locus affectus sunt aut musculi aut uiæ, si musculi seu principia mouentia sunt affecta, uidendum sit ne in diaphragmate an musculis intercostalibus, uel uertebris colli superioribus, uel in cerebro. Si in diaphragmate dolor loci aderit, neq; possumus spirare quacunq; leui spiratione. si in musculis intercostalibus: possumus spirare, sed leuiter, quod non fit ubi diaphragma fuerit impeditum: si uertebræ, cognoscemus an ceciderit ex alto, an ea quæ exhibuerimus profuerint: si ex cerebro, ex nocumentis cerebri secundũ naturam causæ. Viæ duæ sunt: aspera arteria, & substantia seu annuli pulmonis: si in aspera arteria fuerit obstructio, erit strepitus in anhelatione: si fuerit ratione siccitatis, tantum erit difficultas in motu, ac si ligatus esset pulmo: si in substantia pulmonis non fit ille sonitus. sed cum substantia pulmonis habeat duos usus, ut sit stratum uenæ arterialis, & ut excoquat & præparet cordi aërem (sicuti hepatis caro sanguinem præparat omnibus membris: ita caro pulmonis aërem præparat cordi, ut inde spiritus generentur) non impeditur anhelitus, cum est uitium in substantia pulmonis, sicut quando est obstructio in aspera arteria: sed spiritus & aër, qui debebant præparari cordi, commiscentur crassis humoribus, qui fracti ob necessitatem penetrationis inflant pulmonem, ut impediat cor, ne ita uentiletur, unde difficulter spirant, & hoc modo de Astmate fit transitus ad hydropem, cum cor non nutritur sicut debet: & est eadem prorsus ratio quæ in hepate. Signa particularia. Quando est uera cynanche in musculis exterioribus, connectentibus primam tertiæ chartilagini, eminent oculi, rubet facies, & statim suffocatur æger, sicut qui suspenditur. Quando ob dislocationem spondilium, signa sunt, quòd mani-

nifesta appatet cauitas in uertebris colli, si in paracynanche, difficultas anhelitus non est tanta, deglutit difficulter, & præcipue si in œsophago sit tumor. Si uero tertia species, quæ est in musculis secundæ chartilaginis, difficulter quoque spirat, neque acutissimus est dolor, febris remissior, & accidentia remissiora. quando est in musculis scutiformis, difficulter suffocatur, habent scutiformem chartilaginem, quæ resistit inflammationi & tumori. An autem omnis Angina sit inflammatio? dubium est. Nam musculi illi proprij conuelluntur ad principium suum, cum exiccantur, non tantum cum inflammantur, & tamen ipsa actio est læsa: uidelicet aperire ipsam linguľã aut rimam. Fecimus hactenus discursum omnium signorum, quæ indicant difficultatem anhelitus per se, nunc de ijs quæ per consensum dicemus: Quando membra uicina inflammantur, & ueniunt ad tumorem, dilatatio & anhelatio impeditur: ita lien, hepar, uentriculus, quæ membra uicina sunt diaphragmati, inflammata, impediunt dilatationem eius. Quæ igitur sunt signa distinguentia, an per se sit, an per cõsensum? Primũ quod occurrit est, quando nihil uitij essentialiter in membris proprijs est, sed in proximis. Si lien est affectus, agnoscitur ex dolore in loco, in parte sinistra, ex colore melancholiæ subnigro, & subfusco: quando non purgatur lien ab eo humore, sed tumescit & impedit diaphragma, & per consequens anhelitum: si uentriculus, dolor est circa locum & grauitas: si hepar, signa hepatica sequuntur, sed nunc non uolo dicere, ista enim nõ sunt propria huius loci. Quando est propter uiam, quæ sunt annuli pulmonis, & aspera arteria per consensum fit, cum comprimuntur: præcipue si fiat suppuratio inter pulmonem & thoracem, Græci ἐμπύημα dicunt. Impletur flatu thorax, & tunc non sequitur pulmo. Sequitur enim dilatationem thoracis ratione uacui. Vbi autem repletus fuerit locus, non sequitur pulmo, atque ita fit difficilis anhelitus, & uiæ impediuntur ne possint dilatari: signum distinguens hoc. sunt signa Empiematis. Diximus hactenus de omnibus signis indicantibus locum affectum: ueniendum nunc est ad ea, quæ affectionem indicant. Sumuntur autem ab alio principio, uidelicet à tribus generibus morborum: morbus uel est intemperies, uel mala compositio, uel solutio continui. Si intemperies aliqua est, uel frigida, uel calida, uel sicca, uel humida: si frigida, omnia signa sunt frigiditatis: si calida, caliditatis signa manifestabuntur: & sic de alijs, si erit mala temperatura calida & humida, erunt omnia signa talia: & talis uel erit in loco tantũ affecto, uel diffusa per totum: si tantum in loco affecto erit caliditas ad tactum, si cum humiditate erit mollicies, si materia ut sanguis, erit color rubeus & tumefactio uenarũ: si in reliquis partibus, appatet quoque in alijs locis arteriarũ plenitudo: si fuerit ijs in partibus, pulsus magnus & uelox, & reliqua capita sunt consideranda: tempus anni, regio &c. Et sicut de sanguine diximus, ita & de reliquis humoribus: si à bile caliditas mordax, cũ siccitate, dolor mordicatiuus & exasperatiuus si in carne fuerit, sic de humore melancholico, frigiditas tactu percipitur, & sic de reliquis. Ita iudicabis eodem modo de signis, quæ ex mala cõpositione aut solutione continui sunt. Diximus hactenus de signis pathogno. quæ aut soli morbo, aut semper, uel & soli & semper conueniunt. Morbus hic motum habet, non igitur sufficit essentiam morbi scire, sed oportet scire tempora motus, & eorũ tempora quærenda sunt: sunt autẽ tempora morborũ, principium, augmentũ, status & declinatio. Penes quid sumuntur hęc signa? Tempora morborum sumuntur à motione morbi, quãdo mouetur, ab uno loco ad aliud tendit: uel ad salutem, uel ad mortẽ: uel ascendit, uel descendit: in ista alternatione semper est aliquid quod indicat. Inuenerunt igitur medici quatuor tempora, & principium determinant moderni: Totum illud spacium, quando non apparet aliquis motus: ubi autem incipit moueri augmentum, quod dicetur donec non amplius augetur, totum deinde spacium, quo nec augeri nec diminui uidetur status, & quando diminuitur declinatio dicitur. Ex quibus signis indicantur hæc? Si accedam ægrum, & inueniam pulsum paruum, frequentem, urinam albam, tenuem primo; postea in tertio mutatur pulsus, & adhuc minor, & quod magnitudini deest, tantum auxit frequentia, Vrina tamen eadem adhuc permanet, tunc est auctus morbus: si iam ratione ægritudinis

hæc

hæc accidant (nam de extrinsecis quæ pulsum mutare possunt, ut coitu & alijs, nihil hic loquimur) semper ponderabimus hoc, quod dicit Galenus in prognosticis: Signa quæ indicant tempora & prognostica, debemus considerare secundum dignitatem, & uniuscuiusq; morbi maxime propria præcipue attendenda, urinæ non mutantur, quando natura non concoquit morbum. Accidentia non crescunt quando uirtus non est ualida: si sit febris continua, uel ægritudo renum, aut uesicæ quæ habeat manifestum signum in urina, aut ægritudo in uenis: & sit mutata urina, ægritudo erit mutata. Est enim proprium signum & pathognomicon, si sit pleuritis, & sputum mutatur, ægritudo mutatur. Est enim proprium excrementum illius morbi mutatum, sed si urina sit mutata in pleuritide, & sputum retineatur, non propterea ęgritudo mutata est, quia illius coctio non fit in uenis, quarum urina est signum pathognomic. Quando morbus neq; declinat neq; augetur dicitur status, penes operationes naturæ meliores uel peiores, sunt propria & præcipua signa temporum. Intelligantur autem ista tempora penes mutationem. Augetur morbus quando natura pugnat cum ipso morbo, & tunc in crisi medicus longe aliter se habet quàm uulgares: ubi enim apparentia accidentiũ ostendunt pugnam morbi cum natura, timet uulgaris, Medicus maximam uitæ spem alit: Quantum ad tempora igitur sufficit scire coctiones & cruditates morbo proprias. Signa prognostica sumuntur ab ijsdem, à quibus sumuntur coindicantia morbi essentiam, & ab interioribus: sunt eadem substantia, sed ratione differunt, illa tanquam umbram consideramus, hæc tanquam cruda uel cocta, uehementiora aut leuiora. Consideramus autem prognostica penes tria: imbecillitatem & fortitudinem uirtutis. Secundo coctionem & cruditatem excrementorum. Tertio penes magnitudinem accidentium, aut paruitatem. Dies prognosticorum ex arte dierum prognosticorum accipiuntur. Indicationes. Videndum modo quomodo debeant curari. Principium curationis enascitur ab aliqua ratione indicationis, curatio autem debetur morbo proprie à quo incipit tanquam à carceribus. Indicationes autem sumuntur non tantum à morbo, sed à uirtute quoq; & reliquis, quæ sunt: anni tempora, regio, ætas, temperatura, locus affectus, consuetudo, ars, propria natura, ut multi sunt qui casiam nec agaricum sumere possunt, & sic de alijs. Ex his decem tria sunt, quæ quotidie ob oculos habere debemus; Indicationes scilicet, quæ sumuntur à morbo, à natura, à loco affecto. Indicatio à morbo: in difficultate anhelitus, symptomati est occurrendum, quod est remouendum: oportet igitur remouere causam quæ facit eiusmodi symptoma, causa si fuerit actio læsa, erit necessario dispositio præter naturam, supponamus quod signa dicta indicant quandam malam temperaturam. Contraria autem contrarijs curantur: est temperatura mala, oppositis ergo remoueatur, si iam distinctæ erunt causæ morbi, distincta erit indicatio & cura: si confusæ, confusa erit curatio, si tantum scio esse malum temperamentum, indicatio adhuc est confusa, nescimus enim quale sit eiusmodi temperamentum. Sed si dico calidum excedere, statim sequitur refrigerandum esse, & sic est distincta causa, quare curatio distincta. Sed talis temperies potest esse uel cum materia uel sine materia: si est cum materia, duplices sunt indicationes, oportet refrigerare locum & euacuare materiam, materia autem aut fluxa est, aut fluit: aut partim fluxa est, aut partim fluit: tria tunc facere oportet, materiam fluentem prohibere, fluxam euacuare, & locum refrigerare. Sed nondum possumus operari, quia dimisimus unam diuisionem qualis sit materia, si sanguis est permixtus bili, sanguis per phlebotomiam extrahi, bilis euacuari debet, refrigeremus locum affectum, materiam fluxam euacuemus à loco: quæ fluit prohibeamus ne fluat. quæ fluxit ad locum localibus tantum eget, quoniam locus calefactus debet refrigerari. Quoniam mala temperatura cum materia sanguinea & biliosa partim fluxa est, partim fluxura: debemus accedere ad opus, & primo oportet uidere an eiusmodi materia sit in toto corpore, an uero in aliqua parte. Si enim non esset in toto corpore, non esset purgandum totũ corpus: si fluit à membro ad membrũ, illud membrum solum purgare debemus, & intercipere materiam quæ fluit exiccando &c. ut si

materia fluit à capite ad tonsillas, exiccandũ caput uentosis uel alijs &c. si à toto corpore, quid agere debemus? Est enim in loco mala temperatura calida, cum materia quæ est euacuanda sanguinea & biliosa, partim fluxa & partim fluxura, hæc intercipi debet, illa euacuari; omnes uenæ redundant, debemus igitur euacuare totum corpus, ubi sanguis peccat plurimũ, à phlebot. incipimus. Moderni fuerũt ex dimidio empyrici & dogmatici ex dimidio, qui intentiones inuenerunt & non indicationes. Hic sunt quinque indicationes, ergo quinque intentiones: & quod primum est in discursu, ultimũ est in operatione, & econtra. Incipimus à phlebotomia & purgatione. Hæc ars resolutiua dicitur à Gal. primo artis paruæ. Resolutio fit à notione finis, primo phlebotomamus, postea purgabimus, & ueniemus ad locum, adhibebimus discutientia & resoluentia, deinde ad malam temperaturam, refrigerabimus locum & corroborabimus, quod fit remouendo acquisitam illam malam temperaturã. Tandem sequitur sanitas. Antequàm ad alia descendamus, sciendum diuisiones omnes fieri secundũ aliquem scopũ, et si scopi sunt uarij, uarias esse diuisiones. Nostra methodus unam sibi eligit intentionem & finem, qui ad curationem morborum utilior, & magis necessarius uidetur, qui morbi essentiam & naturam indicat, ideo ea usi sumus diuisione signorum, quæ præsentem morbum indicant, si modo alios scopos haberemus, alias diuisiones signorum faceremus, ut Gal. 3. Prognost. diuidit in signa quæ semper idem significant: & sunt pathognomonica, uel τυχαῖα, & illa quæ aliquando bona sunt, aliquando mala, ut in urina alba hypostasis, sudor stante cruditate signum malum: si appareat in die laudabili, est bonum tale signum. Primo tamen Aphor. 12. alio modo diuidit signa, quæ possunt indicare morbum, ubi dicit: Signorum quædam sunt pathognomonica, quædam assidentia, quædam iudicatoria, quædam cruditatis: de his omnibus diximus in diuisione. Obijciat aliquis: de syndreuontis non est facta mentio? Resp. Sub hoc nomine non fecimus mentionem, sed diximus quædam signa esse communia, quoniã non indicant certi aliquid de essentia morbi, & talia sunt omnia signa, quæ non sunt pathognomonica: sic apud philosophos habent signa, quæ temperaturam perpetuo consequuntur, quædam tamen alia habent aliam proprietatem, quæ non sit communiter in omnibus: Vt inflãmatio hepatis habet sua signa propria & assidẽtia pathog. ut est situs immensa, urina rubra & crassa, cõcoctio deterior, prauitas in ea parte. Assidentia aũt sunt difficultas anhelitus, quãdo inflãmatio adeo magna est, ut cõprimat diaphragma, & difficulter spiret homo, uerũ nos hic, quia introducendis legimus, non oĩa sumimus, sed utiliora, & sub cõmunib. συνδρόμοντα comprehendimus. Ad rem. Diximus necessarios esse locos, à quibus præcipue curationes indicatiuę sumuntur, & in ijs quæ referuntur ad essentiam morbi, tres esse præcipuos, in quibus maxima ars, & à quibus indicationes sumũtur: morbus, locus affectus, & natura seu uirtus, sed quoniã in morbo duo consideramus: essentiam & motũ, & omnia signa essent frustra, nisi ab ijs sumerentur indicationes, à quibus colliguntur intentiones, à temporibus igitur & motu morbi sumendæ indicationes: alia enim remedia necessaria in principio, alia in augmento, alia in statu &c. Diximus antea esse euacuandũ, quãdo fit materia fluens partim, & partim fluxa. Nunc de tempore est quærendum, quando sit euacuandum, an in principio aut augmento? Semper est in principio euacuandum. Hæc indicatio à natura rei sumitur, unde omnes indicationes sumi debent. Morbus pendet à materia, quæ est res præter naturã, non debemus igitur dare inducias, semper enim fit cum periculo: sed duo sunt impedimenta ex parte corporũ, quia corpora quæ purgare uolueris, debes prius fluida facere, & ex parte humorum sæpe materiæ sunt crassæ, uiscidæ & grossæ, quæ etiã impediunt, concocta moueri oportet, nõ cruda: stante igitur prima indicatione, si non possumus propter has duas causas, illæ remouendæ quamprimum, & statim accedendum ad curationem, ubi dominatur sanguis, statim primo die fiat phlebotomia, quia non indiget concoctione, 4. de tuen. sanit. & in lib. quos & quando purgare oportet. Quòd si uiæ fuerint obstructæ, nõ subito phlebotomandũ, ne materię crudæ & inconcoctæ trahant ad uenas, ideo præparare oportet prius uias, & humor obstruẽs meatus

sollen-

tollendus, qui si bilis fuerit tribus indiget, duo propria sunt, & unum commune: cum omnibus commune est ut concoquatur. Concoctio autem est, ut separet bonũ à malo, neq; est diuersa hæc sententia à Philosophis: humor autẽ biliosus crudus dicitur, quando mixtus ex malis humoribus, talis enim est euacuandus. Si cogeremus naturam ante concoctionem tantũ boni ageremus, quantũ mali, quod est ualde incõmodum: fiat igitur cõcoctio in bile. Et inde est error Rasis, quem Auic. bene intellexit. Propria bilis sunt, quòd ob tenuitatem imbibitur porositatibus membrorum, ideo abstergentia frigida adhibemus, ut aquam endiuiæ, decoctum hordei, cucurbitæ & eius sem. ut educatur quod est in profundo, & obstruit poros. Secundum propriũ bilis est, quòd acris est & mordax, ita ut si ante præparationem extrahatur, fiant inde dissenteri: :: priu; igitur præparetur bilis, & contemperetur rebus emplasticis & frigidis, quæ bilis acrimoniam extinguat: factis eiusmodi præparationibus (quas ex egestionibus, ut ex sputo in pulmone, ex sanie in uulneratis & urinis ei deberi agnoscatis) facile educetur. Si pituita, tribus indiget, cõmuni primo coctione & duobus proprijs: crassa est, igitur inciden tibus præparari debet, & his quæ habent tenuitatẽ substantiæ: & quia lenta & uiscosa, & adhærens ac impacta, oportet abstergere, & quidem cum calidis & siccis in tertio. Melanch. humor tribus indiget: primo coctione: secundo duobus proprijs: quia crassus incidẽtibus mediocriter calidis, ut aceto: & quia siccus leuiter humectantibus, quæ soli humori melanch. conueniunt: unde & practici nostri calida & humida exhibent, sed multam humiditatẽ cum paũco calore, ideo & comestio raparum & earum decoctum probatur modernis, & reuera optime conuenirent, nisi flatuosæ essent. Propter flatum enim periculum est ne in splene fiat repletio. Ventriculus enim propter flatum non potest rectè concoquere, unde uiæ obstruuntur & implentur, quæ repletio transit ad splenem. Repetendo igitur dico, statim in principio euacuandum esse humorem, nisi impediamur ab istis duobus, tunc enim abstinendũ ab euacuationibus tam diu donec adsunt. Quæret aliquis, nunquid si impedita fuerit euacuatio, & in principio & augmento, remota autem fuerint impedimenta in statu, an tunc debemus euacuare? Respon. Nunquam in statu neq; prope statũ euacuare debemus, etiamsi apparet concoctio: quia hoc tempore est maxima naturæ pugna cum morbo, & unũ ex tribus hic sequetur: uel enim natura uincet, & nil est quod agimus, nec oportet in periculum ponere quod certum est: uel natura à morbo uincitur, duo sequuntur incommoda, magis enim aggrauatur natura remedijs, cum ante morbo plus satis sit occupata, & facilius opprimitur. Secundo infamantur etiam remedia, & ars uel pugna anceps est, nec con stat an uincat natura uel morbus, & tunc quoq; nequaquam euacuare decet, quia committimus rem fortunæ & casui. In declinatione bene poteritis euacuare & exhibere medicinas, si debilis sit natura, ut non possit expellere inimicum, & tunc est adiuuanda & confortanda primũ natura afflicta pugna, & postea adiuuare eam poteritis euacuando. Indicationes quæ sumuntur à loco affecto, sumuntur etiam à natura rei, mira bili enim arte hæ se inuicem consequuntur, & semper secunda persupponit primam, & tertia secundam. Ex essentia morbi inuenitur materia, ex motu tempus, à loco affecto modus operandi. Hinc autem à natura rei discimus naturam loci affecti considerantes, & primo eius substantiam: utrum carnea, neruosa, ossea, membranosa, an raræ an laxæ substantiæ ut pulmo, densæ ut renes, utrum sensibilis ut musculi, nerui, insensibilis, ut hepar, consideramus & situm: item operationẽ, an nobilis sit an ignobilis, an sit receptaculum excrementorũ ut uesica, an propinquũ alicui membro nobili uel non: an sanguineum uel exangue, an habeat foramina & uias, Et si habet: utrum habeat finem uel exitum, & quomodo terminetur meatus, an intrinsecus, an uero extrinsecus. Hæc omnia quærere oportet, quia loci diuersitas intentionem parit diuersam. Nam si substantia loci carnosa est, humidum membrum est: iuuatur à frigidis, læditur à siccis, si sit neruus, os, cartilago: sicca enim sunt & secundum propriam suam naturam curationem expetunt, & multum refert an in secundo uel tertio gradu. A modo substantiæ, an laxum uel densum, in laxo possumus ponere medicamenta crassæ substantiæ,

 facile

facile enim ob naturam membri penetrabunt: si solidum, durum & densum, indigemus substantia tenui & subtilissima: ut sunt pulueres, qui cum adhibentur subtilissimos & tenuissimos puluerizatos esse oportet. A sensibilitate. Si membrum ualde sensibile, cauendum ne ualde mordicantia apponantur, ut neruis, aliter in spasmum induceremus ægrum, si os est non timemus à mordacibus, dummodo usui sint, ideo in κατὰ γένη à terebinthina cauet Gal. in neruis ob mordacitatem, cum alioqui sit medicamentum conuenientissimum. A situ huius etiam mensuram sumetis, an profundum sit membrum, an superficiale, si est in superficie, utimur ijs quæ in primo gradu, si profundius recurrimus ad secundum uel tertium gradum, ne antequam deueniant ad locum læsum, amittant uires, unde cum uolumus exiccare pulmonem, utimur rebus ualde exiccantibus, etiamsi uno gradu indigemus: si uero uentriculus, præcisam exhibemus mensuram, quia statim illi occurrit. Ideo Gal. κατὰ γένη in neruorum uulneribus profundioribus aceto utitur, quia putat id uim suam amittere, antequam ad locum deueniat, si uero non sunt profunda, & nerui uiciniores, ab aceto cauet. Ab operationibus. Nobiles operationes non oportet impedire, si uitium in stomacho, non licet impedire actionem eius rebus nimium frigidis, etiamsi talibus indigeamus, quia eius operatio, quæ corpori uniuerso alimentum præparat, impeditur. Fit enim coctio à calore, ideo non absolute frigida exhibenda, sed moderate calida admiscenda. Neque relaxare oportet eum nimis, ut non possit cibum amplecti, ita in membris nobilioribus attendendum. Sed in bubonibus aut adenibus, uel parui momenti membris, non timemus ob membrorum ignobilitatem, quare etiam medicamentis foras trahuntur aliquando. Si autem aliquam uitæ necessariam actionem faciat, diligentius attendendum: Et primo repercutiatur materia, ut in Angina, si fiat inflammatio in musculis intrinsecis, ratione cuius non possit aër transire per foramē, statim mederi oportet, quia ne tantillum stare homo sine respiratione posset. A ujs etiam insurgit intentio: ut in hepate, si est inflammatio in conuexo, quia hi meatus respiciunt ad intestina, medicinam proponimus, quæ per secessum ducat, si in concauo, quia uias uersus renes habet, urinam prouocantia exhibemus. Ita igitur natura loci affecti consideranda est.

De paupere pleuritico.

Febre pestifera, tussi sicca, non potente quicquam eijcere laboranti, ordinata sunt hæc à Montano.

℞. Olei Sem. lini ℥ 2.

Detur pro lambitiuo qualibet hora, dilatabit mirum in modum. Item decoquatur carduus cum aqua calida, & bibat illam quantum potest: pro dolore decoquantur Brasicæ plurimæ in aqua ad perfectam consumptionē, deinde pistentur, cui adde pul. Sem. Cimini q. s. cum butyro, farinis sem. lini, & Fœnugræci, incorporentur optime, & fiat emplastrum pro loco affecto. Et quouis mane bibat succum purum Vincæpervincæ loco syrupi. Est curatus.

De altero pleuritico.

Consilium CXIIII.

Aderat febris continua, difficultas anhelitus, tussis uehemens cum sputo, dolor in latere dextro pungitiuus, ita tamen ut in eo latere quiescere posset. Pulsus durus, & serræ instar. Montanus pleurisim esse statim iudicabat. Exhibuerant oleum sem. lini, id improbabat, tanquam nimis resolutiuum, cum materia adhuc sine dubio esset in fluxu. Imposuerunt aliqui loco dolenti sacculum, nescio ex quibus rebus aridis, id etiam reijciebat. Et statim uespe-

uesperi sanguinis ʒ 8. extrahi iussit. Et cum seniorem 60. uel 50. annis obijcerent, non minus tamen 6. ℥ mitti uoluit, quod Hipp. usq; ad mutationem sanguinis fieri uelit. Victum ordinauit ex ptisana hordeacea, ter cocta, coquatur hordeum integrum in aqua, donec crepat, postea abiecta aqua pistatur, & cum aliqua aqua expressum rem peretur, donec fiat succus aliquantulum spissus, potest ita fieri cum hordei modico & saccharo. Penidias confectas habeat pro screatione, & quia aperiunt, & facilitant tussim, corpus lubricum uoluit. Item

℞. Olei Chamæmel. Liliorum alborum, rosati ana ℥ 1.
Adipis anseris recentis, huius anni ℥ s.

Misce cum modico ceræ, fiat linimentum pro loco patiente. Adeps anseris additur propter penetrationem, quia hic inter omnes adipes maxime penetrat.

R. Olei amygd. amar. Adipis anseris ana ℥ 1. s.

Misce pro unctione totius pectoris, ad facilitandam tussim, & resoluendam materiam, sed hic attendendum dixit, ne plus resoluatur, quàm possit reijcere, quia ex hoc uiderit plurimos mortuos, qui materia agitata cum à uirtute eijci non posset, subito suffocarentur. Pro syrupis

℞. Syrupi uiol. Mesuæ compositi ℥ 1. s.
Aquæ uiolarum ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs syrupis, & quotidie duos accipiat.

De cura pleuritici.

Consilium CXV.

IVuenis quidam Nouocomensis febri laborabat, cum magna anhelitus difficultate, tussi uehementi, cum dolore insigni lateris pungitiuo, ægre expuens. Montanus pleurisin metuens, qua ante biennium etiam laborarat, statim sequentibus uti uoluit:

℞. Florum Camomillæ
Melliloti
Rosarum ana M. 1.

Contundantur grosso modo, & in aqua decoquantur, pro fomentatione loci affecti cum spongia. Item

℞. Olei Camomill.
Sem. lini ana ℥ 1.
Rosati completi
Anethini ana ʒ 2.

Misce cum modico ceræ, fiat linimentum post fomentationem. Pro uictu, panatella utatur sine butyro, & sale. Vino penitus abstineat, ita ut nonodoret. Bibat aquam hordei, cum saccharo, qua os etiam sæpius abluat, & quæ exhibentur, dentur tepida, Vesperi deinde accipiat bolum:

℞. Casiæ nouiter extractæ ʒ 10.
Pul. Liquiritiæ
Hyssopi ana ʒ 1.

Cum saccharo, fiat bolus. Sequenti die uenam aperire iussit, & extrahi sanguinē ad ℥ 5. uel 6. donec mutaretur color, è basilica sinistri lateris, ubi erat dolor, & ordinauit:

℞. Syrup. uiolati ℥ 2.
Penidiarum ℥ 1.
Syrup. de Liquiritia ℥ s.

Misce pro lambitiuo. Item

℞. Syrup. uiolati Mes. De Farfara ana ℥ 1.

Aquæ scabiosæ
Inulæ ana ℥ 2.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Hunc bis sumat in die, mane & uesperi, tribus horis aut quatuor ante cœnam. Inungat partes pectoris ante & retro oleo Amygdalarum dulcium, ita ne tangat regionem uentriculi. Sequenti die cum Montanus Venetias abiret, & Bellocatus urinas ictericas, tingentes, & ad nigredinē obscuram accedere uideret, & de doloribus æger plurimum quereretur, uocatus est Frisimelica, qui iam desperatum propemodum dicebat. Iterum sanguinem misit, & emplastrum applicuit suum, & cum septima meliuscule haberet, illo solo leuatum esse prædicabat. Septima Montanus iterum accessit, dolor & tussis sese remiserunt, nec sanguinem, ut præcedentibus diebus, sed materiam concoctam expuebat. Vrinæ licet ictericæ adhuc tingebant, non tamen ita nigræ erant. Petebat æger carnes & uinum. Sed Montanus concedere nolebat. Et ut ad minimum ad 11. uel 14. diem, in præscripta diæta perseueraret, iussit maioris securitatis causa, dare panatellas tantum, & aquam coctam. Emplastrum quod supra dictum est à Frisimelica fuisse adhibitum, in superiori quodam consilio descriptum est, cuius argumentum est: De catarrho cum pleuritide. Vbi ante Montanum loquitur Frisimelica.

De catarrho, pleuritide, & febre pestilenti.

Consilium CXVI.

CVm primum uenissem (agitur iam 5. dies) ad magnificam hanc Dominam, dolebat ex capite, inueniebam eam febrire: tussiebat, & nihil expuebat. Suspicabar illico de pleuritide: sed quia conquerebatur se toto triduo beneficium uentris non habuisse, cassiam extractam ob lenitionem alui exhibui, & ut biberet aquam hordei cum zuccharo decoctam, uesceretur& loto pane & ptisana, iussi. Pectus meo iussu cum oleo amygdalino & liliaceo inunctum est. Cassia bene operata est, & altero die multū egessit materiæ. Tertio die minui sanguinem ex basilica dextri brachij ad ℥ 10. & locus interim inunctus est, neq; in diæta quicquam mutatum. Quarto die, ut dolori capitis, qui quodammodo familiæ toti hæreditarius est, quo etiam annis retro actis sæpe laborauit, facerem medicinam, & lenirem quadantenus pectus ipsum, dedi electuariū de penidijs, cum syrupis de glycyrrhiza, & de farfara. Ipsa etiam bibit syrupū acetosum simp. cum farfaræ decocto. Heri ueni, & egessit ipsa copiose, & cum ita egerebat, iterum rigor eam inuasit, qui seruat tertianæ febris periodum. Superioribus diebus claræ urinæ erant, iam uero crudissimæ, & prorsus iumentitiæ, ut inquit Hipp. Accessit ad alia mala tinnitus aurium, quod ante biduum senserat: pessime dormiuit: lingua erat aspera & sicca: non delirauerat: sed an essent uspiam maculæ in posterioribus corporis partibus, iussi inquirere alias Dominas: nam febrem pestilentem alia indicabant. Primitiuæ causæ fuerunt: cum longius iter fecisset & incaluisset, domum reuersa uestes exuit, ut totum corpus obrigeret: unde obstructio secuta, quæ putredinis causa. Et quia catarrho frequenter laborat, iam descendit in pectus: unde inflammatio pleuretica. Hodie mane eclegma ordinaui quod usurparet:

℞. Oxymellis simp.
Succi liquiritiæ ana ℥ 2. Misce

Et emplastrum, quo etiamnum utitur:

℞. Maluarum
Florum camomillæ ana M. 2.
Meliloti
Anethi
Violarum ana M. 1.

Sem.

Sem.lini. Fœnugræci ana ℥ 2.
Decoquantur in aqua,& contundantur.
℞. Olei amygd. dulcium
Liliorum alborum
Sesamini ana ℥ 2.
Pinguedinis gallinæ ℥ 1.
Farinæ hordei
Fabarum quantum sufficit.

Fiat emplastrum. Cibus panis lotus fuit,& quia petebat pomū coctum cum zuccharo,concessi,ut pectus leniretur,& confortaretur cor. Neq; enim ueritus sum,ut in bilem conuerteretur,quod fieri assolet,quia admixtum erat zuccharum,ut maior eius esset utilitas. His prædictis, ad alia examinanda,quæ quidem cognitu uideantur necessaria,accedamus. Temperatura eius est calida & sicca, atq; ita semper iudicaui:noui enim eam iam inde à pueris. Frequentissime caput dolet,quòd hoc familiare est familiæ:pariter etiam ex uentriculo est ægra. Agere nunc eam credo annum 40. Patitur inflammationem pleuriticam,& quæ ad eam sequitur febrim. Materia mixta est à prædominio choleræ & pituitæ,quod cognoui ex emisso sanguine : ostendit etiam præterita uiuendi ratio. Cum enim pro arbitratu suo uiueret, multum congessit cruditatum,cum ob alias causas,tum quòd obitum mariti sui Clariss. Doctoris impatientissime ferret. Laborauit ob easdem cruditates catarrho ferè perpetuo,& qui hoc laborant,facile in pleuritidem incurrunt,& ita non tantum febris putrida subsecuta est, sed etiam pestilens ob materiam putridam nimis. Pessimi humores collecti fuerunt antea,& ex ratione uictus non bona,& naturali quadā dispositione. Accesserunt causæ primitiuæ:corpus enim alioquin uarijs affectionibus obnoxium, motu uehementiore calefactum,& post aëri frigidiori expositum,obriguit,ac cutis omnis transpiratio prohibita,ad obstructionem uapores plurimi cumulati,qui quia exhalare non potuerunt,& calor extraneus accesserat,computruerunt, atq; sic facta est putredo,totius usq; adeo massæ sanguineæ ebullitio. Indicio sunt urinæ perturbatæ, quæ mihi ostendunt perturbationem sanguinis maximam ; item tinnitus aurium significat ebullitionem humorum. Et etsi adesse pestilentem febrem satis constet, tamen maculæ nullæ apparent,eò quòd materia ad cutim non est transmissa. Prognosticon. Vereor ne decedat,propter pestilentem dispositionem. Nam cum alia symptomata sint uehementia,naturam etiam pestilentem esse magis & magis docent: inflammatio enim est ingens,& materia plurima. Sed nondum est desperandum:nos nostræ operæ non parcemus. Cura:Febris & inflammatio pleuritica simul erunt curandæ : sed quomodo? Causam utriusq; tollendo. Qua ratione? phlebotomia. Quocirca leniui etiā prius uentrem cassia,totum nanq; corpus fuit repletum: deinde secui uenam. Quid? conuenitne phlebotomia in pestilentia? Ego ante non uidi: sed enim quamuis uidissem,tamen ut materia euacuaretur,stante præsertim uirtute,& ut natura posset dominari,secuissem uenam. Materiam concoxi cum syrupo farfaræ & acetoso, qui in hoc casu plurimum ualet:dein ut expueret facilius,pectus inunxi. Sed quæstio hic esse posset,an bolus armenus eclegmati immisceri possit,qui mea sententia multum iuuaret. Et si quis neget,propterea quòd astringat,respondeo cum Gal. fac esse quod astringat,tamen putredinem tollit:& ego hic putredinē ualde timeo. Cibus usq; adhuc panis lotus fuit: hodie parum pulli dedi. Quòd si quid mutandū fuerit,me uolente etiam poterit mutari:quanq; malim nos stare cum omnibus istis usq; ad septimū. Postremo contra pestilentiam scordij puluerē & decoctū laudarē maxime. Syrupū etiam de liquiritia,& de farfara:uel cum sacch.uiol.permiscebimus bolum armenū,atq; hæc mihi facienda uidentur. MONTANVS. Tendimus ad eundem scopum,Clariss. domine Doctor, nam utriq; cura ea incumbit,ut mulier hæc magnifica sanetur. Considerabo igitur naturam morbi paulo diligentius,ut de instituēda curatione facilius concludi possit. Natura autē morbi ex symptom. cognoscit,quæ in hoc casu sunt:difficultas respirationis,

tussis, febris, dolor pungitiuus, quorum συνδρομὴ constituit nobis pleuritidem. Deinde de catarrho laborare eandem Dominam, non est cur alijs rationibus inquiramus: sensu enim percipitur quòd etiamnum defluat: audimus enim in faucibus & aspera arteria sonitum. Nobiscum faciunt etiam alia signa, ut grauitas capitis, de qua conqueritur, & aurium tinnitus. Laborauit insuper etiam catarrho, antequam in febrem incideret. Sunt igitur morbi huius Dominę, pleuritis & catarrhus. At multū mecum dubitaui, febris ne inflammationis pleureticæ sit symptoma, uel morbus per se, atq; ab illa seiunctus: atq; certis quibusdam rationibus adducor, ut statuam febrem esse morbum, & non symptoma, quia humores putrescant in uenis. Ergo pleuritidem habet, & febrem, & catarrhum, morbos disiunctos: cum his morbis urina subiugalis ebullitionē humorū in uenis indicat, quia magna putredo. Ergo hæc domina sic se habet nunc. Quod ad habitudinē corporis, est siccum & gracile corpus. Siccitas manifeste apparet cum caliditate, sed ille calor est debilitatus. Etiam habet stomachū imbecillē, & caput debilitatum à natiuitate. Est corpus inæquale, & illa in prima senio: & in australi & boreali tempore sumus, quæ conferunt catarrho, autore Hipp. Vnum notandum, diligenterq; exquirendum, qualis nam sit pleuritis, uerane & sincera, ut quæ in pleura fit, an non sincera & notha. Vna coniectura hæc est, quæ arguit non ueram esse, nec à subtili humore, quia nec dolor pungitiuus est, neq; magna difficultas anhelitus: ipsa nanq; dicit sparsum esse dolorē. (lege Gal. 2. de loc. aff.) Est igitur potius in locis sparsis, quàm in membranis, nempe musculis in pectore, quia membranæ non ita facile recipiunt. Sputum præterea semper pituitosæ substantiæ, quia musculi pectoris inflāmantur potius intrinseci quàm extrinseci. Pulsus durus est quando membrana inflāmatur: uerum hic neq; pulsus ita durus est, ergo pleuritis hęc à materia crassiore est. Adest catarrhus perpetuus, fouens morbū perpetuo: tussis quoq;. Satis de catarrho & causis, quia uentriculus semper laborat, postea caput, ista est causa materialis, & efficiēs catarrhi. Verū febris accidens inflammationis & catarrhi, an ueram causam habeat separatam? dico quòd urina talis sequitur magnam in uenis ebullitionem, & putredinem, & ubi febres (7. Aphor.) accidunt, sequentes putredinē, cor petentes uapores, interimunt. Sed hic putredo & ebullitio & febris pestilens, quo ad causam proximam magna putredo, ut non tantum uapores putridi ascendant, sed massa etiam sanguinis putrescat, sed nondum in corde, quia ubi cor corripuerit putredo, omnia destruuntur: sed dum in humoribus est putredo, potest curari, sed raro, & à peritis Medicis. De natura febris, catarrhi & pestis, satis sit dictum. PROGNOSTICON. Iam primo omnium, quod ad catarrhum attinet, uenit in mentem mihi Aphor. 2. Hipp. 2. sectionis. Branchi & catarrhi in ualde senibus difficulter curantur. Et uidetur in hanc regulam cadere domina, ut ratione ætatis morbum difficilis curationis fore satis appareat. Quo ad pleuritidem, raro inflammationes in senibus contingunt: sin autem, ægre curantur, & præsertim in hyeme. Pulsus tamen etiam est gracilis & tenuis, quod significat multos spiritus non adesse: quare non facile curabitur. Coctionis signa nondum apparent: etiam febris molesta & periculosa: & ista complicatio est pessima, & habet contrarias indicationes. Ista relaxantibus lenientibusq; eget, febris pestilens exiccantibus: quin cura eius 3. Epid. exiccatio, quare cura difficilis. Catarrhus etiam utriq; dispositioni nocet, & auget difficultatē spirandi, & febrem: augentur obstructiones in uasis, & ubiq;: ideo ex istis rationibus morbus difficilis. CVRA. Hic est catarrhus, pleuritis & febris, quæ sunt separata secundum materiā: dico nullum esse istorum contemnendū, quia omnia habent rationem causæ. Ergo catarrhus principio diuertendus, & dolor leniendus. Quidnam agendū? Respondeo ad id quod dubitabatur de phlebotomia in febre pestilentiali. An sit uena secanda? Et assero non secandam uenā, idq; autore Galeno 11. Meth. Non enim curamus putredinem nisi sanguinem feruemus, sed in peste maxima est putredo. Vnde dicemus, in principio febris pestilentis phlebotomare optimum, quia refrigeratur corpus: & phlebotomare dico optimū suo tempore, cum putredo aucta est minime, quia eo modo uirtus debilitatur et putredo augetur, deinde de

de uictu dicam. Sumus in quinta die, & indicatur uirtus, quæ uincet materiã, quia copiose expuit, & faciliter. Verumenimuero Hipp. de rat. uict. 2. inquit: Vbi incipit coctio apparere, primis diebus debemus augere cibum, ut uirtus possit augeri, & maior fiat sputi facilitas & reiectio, quod uictus cõmodus facit: sed ubi non signa coctionis adsint, uictus tenuis datur. Pulli ius primum darem: si tolerabit, & uirtus fortior sit: sin minus, darem contusum, ut uirtus sustineatur, cui uel soli debemus attendere, sine qua nihil facimus. Pro concoctione, ut adiuuetur catarrhus, & materia inflammationis, ut conferrem cordi, ne putredo augeatur, nihil scio melius ad incisionem humorum, scilicet sine caliditate, quàm syrupum de succo acetosæ: in oxalide enim uirtus incidendi, refrigerandi & corroborandi inest. Et licet Hippo. 1. de rat. uict. ab astringentibus & acidis cauendum putat, præterquàm oxymelle: sed ibi est aciditas sine astrictione, quod & Gal. docuit, idq; multo magis si saccharum admisceatur, illud itaq; exhiberẽ, quod uim etiam habet, ut sedet calorem febrilem. Postea aqua farfaræ, id est, tussilaginis confert ad tussim. Atq; his pro digestiuis uterer. Pro peste, an bolus armenus conueniat, quæritur. Si haberemus Gal. bolum, quem tantopere prædicat ob exiccationẽ sine astrictione, nihil haberẽ prius, præsertim cum ille fœliciter dederit eundem asthmaticis. Sed noster ille (quem rubricam Synopicam esse inter doctos iam conuenit) exiccat cum astrictione: quare ne periculosus error cõmittatur, abstinendum censeo. Ego dicam unum obseruatu dignum in hoc casu. Quia exiccare uolumus pestem & catarrhum, & præparare, utemur cornu cerui usti loco boli armeni, idq; exhibebimus cum zucchcaro, uel in iure pulli: nam corroborat cor, & catarrhum exiccat, ut si quid aliud. Malim uti unicornu, si esset eius nobis copia: non enim inueniri nego, sed in minori copia, & maiori precio, pro quo interea cornu cerui utemur, quod illius æquiualens est. Non obfuerit etiã subinde uti seminibus acetosæ, autore Gal. (quæ astringere aiebat Frisimelica, sed negabat Montanus.) Proderit etiam scordium refractũ, cum zucchcaro rosato. Placet & cornu cerui, uel in Iulep, uel in succo acetosæ: fiat eclegma, & teneat sub lingua zuccharum candi quoq;. Quod attinet ad potum, à uino abstineat, bibat aquam hordei cum saccaro, sed prorsus non frigidam. Emplastro porro utatur, eius enim fœlix est usus, quia facile tolerat. Reliqua etiam omnia à Clariss. D. Doctore ordinata, seruetis. In acutis morbis est occasio præceps, quare oportet Medicum prudentem esse, quia in horas, quæ non sperabantur, contingere solent, quæ uarietatem postulant, & quotidie leniatur uenter. Domina in sexto die est mortua.

De præseruatione à Catarrho salso, sputo sanguinis, stillicidio, & de potu thermarum Lucensium, pro equite Corn. Clementino.

Consilium CXVII.

DVo sunt quæ à nobis in casu illustrissimi equitis Cornelij Clementini requiruntur. Primo, qua arte sit præseruandus à destillatione pituitæ salsæ à capite ad partes subiectas, à stillicidio urinæ, & excretione arenarum, uiscidęque materiæ, & à sputo sanguinis ob corrosam uenam paruam pulmonis contingentem, ut refertur. Secundo, utrum illi competant aquæ thermarum Lucensium. Incipiam ab hoc secundo, nam & hoc uidetur maximè ad præseruationem conferre. Supponentes igitur hepatis ac renum caliditatem, unde par est & urinæ stillicidium, & arenas generari, Lucenses aquas, illas inquam quæ ferreæ sunt, crediderim præstantissimum fore remedium hepati & renibus corroborandis, tum excedentem caliditatem contemperando, tum laxitatem uasorum ad mediocritatem ducendo: retundent etiam salsedinem pituitæ, quam probabile est ob hepatis sanguinisque feruorem fieri: simul etiam uenis pulmonis egregie tonus addetur: & cum salsedo destillantis materiæ retundetur, maxima ex parte tolletur pericu-

periculum corrosionis. Nec obstat uentriculi frigida & humida intemperies: primo enim remouebitur humiditas, cum omnes thermarum aquæ, siue calidæ siue frigidæ fuerint, semper exiccent. Exiccata ergo redundante humiditate, uentriculus procul dubio reddetur robustior, & aptius cibum amplexabitur, & consequenter felicius con coquet. Quantum uero ad aquarum frigiditatem attinet, poterit interim defendi uen triculus cum linimento calefaciente, quale est oleum de garyophyllis odoratum, de styrace, addita mastiche & ladano. Non ergo ab harum thermarum usu abstinendum censuerim. Reliquum casus quod ad præseruationē attinet, cum iam plurima sint per acta à clarissimis illis medicis, eius rei potissimum gratia, præcipua sunt duo cauteria, tum brachij, tum sincipitis. Neq; uerisimile est eos, qui ad tantam accesserunt præser uandi diligentiam, dimisisse exquisitissimam uictus rationem in omnibus sex rebus non naturalibus. Ideo ne ineptire uidear, indignum duxi, ut hic à me explicarentur circa uictus rationem, quæ etiam semidoctis medicis sunt comperta. Vnum tantum proponam, quod in omnibus his affectibus, & in tota syndrome, nullo penitus re pugnante, ad præseruationem summopere conuenire uidetur, uidelicet frequentissi mus usus duorum remediorum, secundum omnem administrationis modum, sacchari inquam rosacei, & rhabarbari. Consulerem ergo eius illustrissimæ D. ut singulis die bus ante cibum uteretur saccharo rosaceo etiam ad unciæ quantitatem, ac præterea quater in mense tribus horis ante prandium manderet ac deglutiret drachmam opti mi rhabarbari. In reliquis omnino abstineret ab omnibus ualidioribus medicamen tis: & in qualibet etiam magna purgandi necessitate non excederet rhabarb. cassiam, mannam & syrupum rosatum solutiuū. Quæ omnia si recte obseruentur, & addentur his quæ clariss. illi Doctores iampridem consuluerunt, spero non tantum ad præserua tionē ex catarrho cum sputo sanguinis, sed etiā curationē, ubi oportuerit, subuentura.

De destillatione catarrhi ad partes subiectas, fluore alui penè dy- senterico, assiduo uomitu, torminibus uentris, cum fe- bre assidua & insigni totius corporis tabe, pro adolescente filio Medici.

Consilium CXVIII.

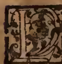

Non ab re Excellentia tua onus istud grauissimū uix subeundum putat, curandi huius nobilißs. adolescentis, tanquam illius diuini præcepti me mor: Caue ne malarum ægritudinum curam suscipiens, mali medici no men adipiscaris: præterquam enim quòd difficillimis quamplurimis, & inter se etiam discrepantibus morbis infestatur, adeo consumptus est & labefactatus, tamq; uirium imbecilliū, ut penè nulla omnino uia relinquatur, qua etiam medicus audacissimus aggredi uelit prouinciam tam difficilem; nihilominus, ut tibi uiro amicissimo & doctissimo morem geram in re tam ardua, tanquam Iphiclus, hæ renti sine adminiculo, dicam quod faciendum iudicarem. Cum ergo adolescens iste nobilissimus simul destillatione catarrhi ad partes subiectas laboret, alui fluore penē dysenterico, assiduo uomitu, rugitibus, & torminibus uentris, febre forte assidua, in signi totius corporis tabe, ego tentandum censerem primo, ut fluor alui sistere tur, uomitus sedaretur, & uentriculo robur adderetur, ut corpus nutriri incipiens red deretur ualidius, nosq; simul aptiores redderet ad reliquos affectus tollendos: quod si cut fieri posse dubito, ita iam faciendum necessarium esse duco. Et quoniam ab excre mentis biliosis tam per uomitum, quàm per secessum maxima copia redditis, iudica mus esse hic maximam hepatis caliditatem, cuius ratione forte ex plurima bile assi due generata, & ad uentriculum intestinaq; erumpente, perseuerat alui fluor, uomitus, inappetentia, & sitis: ideo ad hepar accederem curaturus, tanquam ad omnem malo rum

rum fontem: quod cum calidum sit refrigeratione proculdubio indiget: cumq; eius tonus sit ualde remissus, leui etiam adstrictione roborandum iudico; & ut hæc fiant, aliquo exquisito, potenti, & parato remedio indiget. Nihil igitur ad hæc omnia peragenda præstantius occurrit, quàm potus thermarum Calderianarum: in illis enim, propter plurimam ferri materiam, magna uis est refrigerandi & astringendi: nec tantum id præstat, sed & ualidissime præstat. Et quoniam, sicut Hippocrates dicit, maximis morbis maxima & exquisita remedia adhibenda sunt, sicut etiam Gal. testatur in 5. Meth. in magno morbo à leuioribus incipere nihil aliud est, nisi parare ægro longum interitum: ideo hanc præcipue æstatis occasionē nactus, quam citissime ad hoc auxilium accedat, priusquam uires huius corporis, alioqui ita affectæ, ad extremū debilitentur. Et si suspicio aliqua occurreret, ne inde uentriculus aquarum frigiditate læderetur, facile huic quoq; incommodo occurrere possemus, illinentes eam uentriculi partem quam refrigerandam timemus, cum oleo, quod uim habeat calefaciendi simul & corroborandi, sicut præcipue oleum est odoratū ex garyophyllis, quod à pigmentarijs confici solet, addita mastiche, & modico ceræ. In ratione autem uictus occurrit magna dubitatio, nunquid huic iuueni uinum competat: uirium enim imbecillitas, ac uentriculi frigiditas, uinum potius exposcere uidentur; at illa insignis hepatis caliditas, febris, & destillatio, omnino contrariū postulant. Crederem ego in hoc casu, dum tantisper hepar refrigeretur, cui maxime, ut supra dixi, insistendum est, tutius esse si omnino à uino abstineret, uteretur q; uel iure leui pulli iunioris, quod uulgo aquam pulli medici appellant, uel etiam hordei decocto in optima & tenuissima aqua, quæ facile distribuatur, & transeat hypochondria: cui si quid etiam adderetur quod uentriculo consuleret, moderatæ caliditatis, non etiam displiceret, & hoc esset quale est cotoneum cum saccharo conditum, si eius frustum simul cum aqua & hordeo decoqueretur: fieret enim potus iucundus uentriculum roborans: & cotoneum ex condimento & saccharo patet aliquid remissæ caliditatis acquisiuisse. Ergo huiusmodi potus, præter hoc quòd hepar refrigerabit, non etiam uentriculo nocebit. Hoc uellem clariss. Doctor, tentare, antequam ad aliquam aliam curationem accederem. Quòd si Excellentiæ quoq; tuæ idem uidebitur, nihil ultra morandum iudicauerim, quin ad opus accedatur. Si uero contra senserit, idq; ad me scribere dignetur, enitar sedulo, ut aliud proponam, quod magis Excellentiæ tuæ satisfecerit, cui plurimum me cōmendo. Erit etiam mihi gratissimum audire successum curationis filij tui suauissimi, & quidnam proficiant remedia, quæ simul conuenimus esse facienda. Oro igitur ut me quoq; admoneas: nam de eo æque ac de filio meo audire cupio, quòd bene succedat. Vale.

De præseruatione sputi sanguinis, & curatione Catarrhi descendentis ad pectus.

Consilium CXIX.

Aborauit quidam Patauinus fluxu sanguinis ex pulmone, qui curatus erat à Bellocato. Rursum tamen ex ualido exercitio, & nimia Venere incidit in eundem affectum. Excellentissimus Montanus catarrhum maximam causam huius mali esse uoluit, qui ex cruditatibus generatis in uentriculo, & sub forma uaporum ad cerebrum delatus esset, deinde ad pectus & pulmonem, permixtus multo flatu descendisset, ac uenulam quandam in pulmone suo impetu & mala qualitate soluisset. Cura igitur & præseruatio talis fuit. Nos habemus eundem casum, quem Galenus in 5. Metho. habuit de sputo sanguinis, à catarrho originem trahente, ergo ijsdem etiam indicationibus curatiuis utemur. Sicut autem Galenus testatur, tria potissimum erunt facienda. Primum: ut fiat uenæ sectio, & minoratio materiæ simul, cum his enim diuertetur san-

guis, nec amplius ad locum affectum defluet. Et quoniam ab Excellentiss. Bellocato fuit secta uena, & euacuatum caput pillulis Coccijs, ideo de hac prima intentione nihil dicemus. Secundum: Gal. instituit uesicatoria in capite, ut catarrhus descendens ad pulmonem interciperetur, sed quoniam non possumus habere ea, quæ Galenus usurpauit, utemur nos interea Sinapi, Euphorbio, Pyrethro, Cantharidibus, quibus uesicas excitemus, quas teneat apertas, quandiu fuerit à catarrho molestatus. Tertium. Fiat confortatio pectoris, cum electuario papaueris albi, cum saccharo rosato, ut ait Auicenna, nec transeat papauer album. Nostri moderni septies decies exhibent Philonium in sputo sanguinis, quo nihil detestabilius, teste Galeno in lib. κατὰ τόπους. Ratio uictus sit tenuis, mediocris, nec darem inuiscantia multa, ut sunt pedes uitulorum: timeo enim cruditatem in uentriculo ex his generari. Potus nec sit uinum, nec propterea aqua, quia frigida nimis, & causa erit maioris catarrhi copiæ. Decoquatur hordeũ in aqua, cui admiscerem & medullam, & semina pomorum Cotoneorum, quibus confultum erit sputo sanguinis: præterea astringunt etiam, nec calefaciunt uentriculum, absq; eo, quod non hepar calefaciant, quod admodum calidum in isto nobilissimo uiro. Abstineat etiam ab omnibus excessibus, præsertim à coitu, si uitam suam propriam amet. Habuit secum mulierem, ex quo incidit in maximam imbecillitatem uentriculi, unde plurimus catarrhus generatus fuit. Vesicatoria ualentiora possent fieri ex Adarce, Lepidio, id est, Piperella, Hyperide, & tandem caustica capiti applicari.

℞. Pyrethri			
Sinapi	ana	ʒ	2.
Euphorbij		ʒ	iij.
Cantharidum		ʒ	2.
Fermenti			
Caricarum denudatarum	ana	℥	1.

Fiat mixtura cum lixiuio.

D. Bellocatus usus est in catarrho defluente ad pectus istis pillulis ops.

℞. Dragacanthi, Succi liquiritiæ, Gummi arabici ana ʒ. 1.
Cum sapa quantum sufficit, fiat pasta.

De Catarrho, in quo periculum de tabe, pro nobili Veronensi.

Consilium CXX.

Hic nobilissimus uir factus est ferè tabidus ob copiam catarrhi defluentis à capite ad pectus & stomachum, unde extenuatio & macies totius corporis sequuta est, liber tamen ab hectica febre existit. Cuius, ut ueram curationem instituamus, principio operæpreciũ est caput exiccare, pectus deinde corroborare, quod utrunq; futurum credimus materiæ euacuatione. Pro capitis exiccatione puluis sequens toti capiti aspergatur:

℞. Sandarachæ		ʒ	iij.
Maioranæ			
Rosarum rubearum	ana	ʒ	6.
Seminum ocimi		ʒ	2.
Ladani		ʒ	iij.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur. Quòd si non esset præsens puluis tantæ efficaciæ, ut inde aliquod iuuamentum sequeretur, utatur sinapismis, Galeni descriptione 5. Metho. ex stercore columbino. Pro stomachi confortatione utatur sepisme zuccharo rosato. Pro catarrhi lenitione, & confortatione pectoris, melle rosato. præterea utatur Diacodio confecto in hunc modum:

℞. Capi-

℞. Capitum papauerum num 20.
Siliquarum dulcium ℥ 3.
Liquiritiæ rasæ ℥ 2.

Eximantur è siliquis grana, & decoquantur postea omnia in ℔.12. aquæ purissimæ ad consumptionem trium partium, ut scilicet remaneant ℔.3. Deinde colentur, & exprimantur. Postea

℞. Penidiarum
Zucchari candi rosati ana ℔. s.

Decoquantur omnia simul ad consistentiam mellis, & sumat de hoc electuario cochleare unum in introitu lecti. Præterea pro euacuatione catarrhi sumat singulis mensibus bis aut ter hunc bolum:

℞. Specierum hieræ simp. ʒ 2
Floris casiæ. ℥ 1.
Cum zuccharo rosato fiat bolus.

Aquam bibat in qua cocta sit farfara, & eam misceat cum oxysaccharo. Fiat etiam lixiuium forte, in quo decoquatur agaricus, quo lauetur caput semel uel bis etiam in septimana. Diebus intermedijs aspergatur puluis iamordinatus. Per nares attrahat decoctum iridis, arantiorũ, aut maioranæ. Postremo fiant fontanellæ in brachijs per transuersum, & in cruribus per directũ diuertentes, ut quæ non prosunt singula, multa iuuent, ut saltem aliquid diuertatur. Vesicatoria si fierent in capite, mirum in modũ mihi placerent. A cauterijs autem capiti adhibendis, etiamsi uiderim in his magnos effectus, abhorreo: nam raro commode fieri illa posse scio, & ut bene fiant magnum semper adest periculum. Et uidi ego Venetijs puellam iuuenem, & Patauij scholarem etiam adolescentem, utrunque in catarrho non desperato, post cauteria facta misere interijsse, cum tamen ab excellentiss. Chirurgo & sine dolore fierent. Huius uero causam existimo fibras illas duræ matris transeuntes meatus cranei, & alligantes cerebrum cum neruis commixtis, qui sunt ualde sensibiles, unde facta adustione in cauterio ad os usque, illæ partes facile læduntur, ad quod sequuntur spasmi. Præterea sunt quędam capita, quę suturas habent ualde largas, per quarum commissuras maiores etiam duræ matris portiones transeunt, quæ proinde facile læduntur. Si tamen hæc cauteria in capite bene fiunt, & non læduntur, aut aduruntur nerui, ualde prosunt, sed est magnum periculum. Et propterea Gal. in tota cura catarrhi, nunquam dignatur nominare cauteria, sed tantum uesicatorijs utitur. Arabes tandem, qui sua omnia habent ex Galeno, cum uiderent uesicatorijs se parum proficere: nam ea quæ recitat Galenus de stercore columbino, & alijs, ut cantharidibus, quia cantharides molestiores sunt propter mictum sanguinis, ideo ad cauteria transiuerunt, relinquentes uesicatoria: Arabes enim erant ignari anatomiæ, ut quæ lege apud illos prohibita fuit: & eam quam sciunt, uidemus esse fragmenta ex Galeno collecta: & proinde hæc non ita diligenter considerabant. Sed de his hactenus sufficiat.

De Catarrho, cum tussi, & sputo sanguinis, Pro Matrona Veneta Nobilissima.

Consilium CXXI.

Olebam primo loco loqui, quia primus adfui, & uidi sputum sanguinis, audieram etiam prolixius de catarrho, ut reliquos Clariss. Doctores rectius informare possem. Talis igitur est magnifica Domina, laborat sputo sanguinis per interualla, & quidem raro, ita ut duobus annis & dimidio, quibus laborauit catarrho, bis tantum laborauit sputo sanguinis, cum tamen continue laboret catarrho. De utroque igitur dicendum erit, & primo

de ijs quæ sensui apparent, ex quibus postea reliqua, quæ minus nota sunt elicientur. Primo de sputo sanguinis, quantum ad quantitatem non multus est nunc. Imò si uolumus limitare, dicendū erit potius esse paucum. in spacio enim 24. horarū non audio eam expulisse, nisi hoc mane paululum sang. quantitas erat 3. uel ad summū 4. guttæ, ampliores quantitate fortasis unius unguis, ita ut non sit quantitas omnium 3. 1. sanguinis, substantia crassissima est sang. & compactus, color obscurus & niger: quo ad mixtionem admixtus est sputo, sed ita ut emineat supra omne sputum, tanquam sit flatuosum aliquid, quod faciat eum supereminere. Heri uidebam sanguinem non admodum dissimilem hodierno, nisi quod copiosior aliquantulum erat, non multū tamen: & hæc sunt quæ uidi. Postea audiui ex charissimo marito, & astantibus Venetis, eam ante sex dies confertim & repente expulisse sanguinem copiosum, ad quantitatem dimidiæ scutellæ una uice, idq; cum tussi, quæ posthac etiam semper durauit, ita ut nunquam reiecerit sanguinem nisi cum tussi. Medicus Venetus Massa, deterritus quantitate sang. statim sine alia re præmissa uoluit sistere sanguinem, & usus est reprimentibus à primis qualitatibus, ut frigidis & secundis etiam restringentibus, uidelicet bolo armeno, Tragacanto, & inuscantibus; ut portulaca, ita usus est supprimi sangis, ut pauca quantitate eijceretur: post hæc cum eiectus sanguis per sputa, non tanta quantitate, & semper circa horas matutinas, semper mane quando excitatur expuit sang. quæ hora matutina est. Toto reliquo tempore noctu & die, eijcit quidem catarrhum, sed sine sanguine. De catarrho, qui cum sanguine eijcitur, crassus est, nec albus, sed liuidus, spumosus non omnino quidem, sed habet spumam intermixtam cum substantia catarrhi, sapor salsus dicitur, sed secundum maius & minus, secundum diuersa tempora, semper tamen aliquid salsedinis habet, & semper cum tussi per annum & dimidium. Dicit se præterea sentire grauitatem capitis, ac ueluti torporem quendam. Hæc sunt quæ audiuimus & uidimus de catarrho & sputo, quæ ambo diligenter considerandá, & utrunq; curandum est. Dicam prius de sputo: sputū sanguinis hic est, & cum sputo & tussi educitur. Ergo in pulmone est sanguis ille, qui insurgente uirtute expellitur. Est enim tussis motus pulmonis, qui fit ad excernenda ea quæ sunt in pulmone, præter naturam: ut & Gal. & Auic. definiunt, & præcipue Auic. diligenter distinguit huiusmodi sputa sang. cum dicit: Quando sanguis expuitur, fit illud uel spuendo, tunc est in ore: uel screando, & est in gutture: uel uomendo, & est in uentriculo: uel tussiendo, & est in pulmone. Hic per tussim eijcitur, ergo est in pulmone. Sed hic potest à multis locis exire: non enim necesse est, si eijciatur à pulmone, quòd ibi sit primogenius affectus. uidendū igitur an à pulmone exeat, an ex aliqua parte pectoris defluat, uel à capite deueniat, & postea per tussim expellatur. His enim modis potest sang. reijci à pulmone: uel enim à capite defluit, & ibi colligitur, ac insurgente natura per tussim expellitur: uel ex ipso pulmone emanat, aut corrupta substātia pulmonis percussione aliqua, uel acri materia, aut etiā non ex substantia pulmonis, sed ex uenis, apertis earum orificijs, uel disruptis aut corrosis, uel ab aliqua parte pectoris. Videndū igitur unde proueniat in hac M. D. Ergo quòd sit à pulmone, uel uenis in eo cōtētis reijcio: quia si ex substantia pulmonis, .. esset ita admixtus spumę, ut minima pars sang. esset cum minima parte spumæ: sanguis etiam floridior esset, & subtilis: ut testatur Gal. de usu partiū. Si hinc deflueret, actū esset de M. D. Nec à uena rupta, quia esset sanguis rubeus & clarus in maiori quantitate, nec tam crassus, & quia putrefactus est, etiā colligi potest, quòd ex longinqua parte ad pulmonē deferatur: uidelicet uel ex capite, uel ex aliqua parte pectoris, ita ut morā aliquā faciat, anteq; eò deueniat. Vtrū iam à capite sit, an ab aliqua pectoris parte, in hoc, ut ingenue fateor, sum dubius: licet quòdā capite deueniat, signum sit, quia per nares etiam defluit, tamen his posterioribus diebus nihil per eas defluxit, neq; in faucibus dulcedinē aliquam percipit, quod fieret sanguine per eas descendente. Heri aliquot guttæ apparuerunt per nares defluere. Sed cum inde nō cœperit huiusmodi sang. excretio, ideo anceps sum an à capite. Quod autem à pectoris aliqua parte prouenire possit, patet: quia si ex capite deflueret, esset parata, & facilis excretio per bronchos sine tanta tussi. Hæc tussis tota die & nocte durat, &

tamen

tamen eius paruam quantitatem eijcit horis matutinis, cum magna difficultate, quod signum est esse sanguinem in pectore & musculis. Et aliud signum quod nocte magis patitur quàm interdiu, quòd ipsum etiam refert Auic. in hoc casu: & apparet etiã dolor in pectoris certa parte, qui arguit super solutione continui. Si esset sine solutione continui, ita ut sanguis resudaret, quod fieri potest ex qualibet parte, id fieret sine dolore. Sed quando prouenit, ex solutione continui, ut in inflammatione & apostematibus apparet, fit cum magno dolore, ut in pleuritide; longe igitur plures coniecturæ sunt, quod ex pectore emanet, & in hac parte anceps sum, propter difficultatem: non eijcit nisi post longam tussim, magisq́ noctu quàm die laborat, sanguis etiã propter moram longiorem in pectore crassior est & liuidus, & dolorem sentit tendentẽ uersus axillam inferiorem sinistram in regione thoracis, idq́ maxime tum cum spuit sanguinem, isq́ dolor est in una parte pectoris, licet per consensum neruorum faciat etiam dolorem circa spatulam: sed siue à capite siue à pectore sit, satis est, ut uitemus illum scopulum, ne sit à pulmone, à pectore quidem magis periculosum, sed tamen sanari potest. Vtinam à capite, quia tum adhuc facilior curatio. Vtrum autem reijciatur à pectore, uel quia aperiantur orificia uenarum, uel quia resudet, uel sint uenæ corrosæ? Magna suspicio est de corrosione, quia catarrhus salsus est, calidus & acris, & tussis est ualidi motus, qui dubium facit ne sit rupta uena. Sed quia pauca quantitas, non credo ruptam uenam aliquam, sed esse arrosionem & abstersionem aliquam, ut fit in catarrho salso. Ita credo sputum sanguinis in hac magnifica Domina prouenire à pectore propter apertionem orificij uenæ alicuius, propter catarrhum salsum abstergentem & erodentem, & motum tussis ualidiorem, & ipsam etiam naturam sanguinis, quem credo in ista domina subtilem esse & flatuosum. Apparet enim ex naturali dispositione corporis & excrementis, calidum est hepar, ut apparet ex colore corporis, gracilitate, uenis amplis, est prompta ad omnes actiones, quæ omnia sunt signa caliditatis. Est ergo calidioris & subtilioris sanguinis, præterea redundat pituita plurima, quod est propter uentriculi frigiditatem maiorem, quàm naturaliter debeat esse. Id quod ab actionibus iudicatur, quia scilicet pituitam generat, & alioqui sequi uidetur necessario ad caliditatem hepatis, quæ absumit pinguedinem omenti, & musculos inferioris uentris graciliores reddit, & corpus extrinsecis aëris offensionibus magis obnoxium: sicut fit omnibus qui sunt calidi hepatis, ut uentriculum habeant frigidiorẽ. Hinc igitur sanguis seipso subtilior est, & propter pituitam admixtam flatuosus etiam. Propter quod cum calor agit in materiam uiscidam, flatuatur, ita igitur ex naturali etiam temperatura sanguis facile flatuatur, & expellitur per orificia uenarum. Habemus igitur naturam morbi, materiam, locum affectum, & causas cur exeat sanguis inde: uidelicet propter abrasionem, ac propter subtilitatem ac flatuositatem sanguinis. Catarrhus oritur à dispositionibus intrinsecis paratis ad catarrhum, quia hepar calidũ, uentriculus frigidus, & cerebrum si non à natura (sicut omnino arbitror) tamen uiolenter factum est calidius. Ideo & catarrhus salsus est propter uapores calidos, qui eleuantur & miscentur pituitæ. Et ita fit salsedo & catarrhus. Nam propter naturalem dispositionem generatur plurimũ pituitæ in uentriculo, & caput propter suam caliditatem uenas apertas habet & latas, attrahit facile, sicut omnes qui calidi sunt capitis, sunt subiecti destillationibus, quia uiæ paratæ sunt, & propter caliditatem attrahitur materia. Stante autem huiusmodi dispositione naturali, causæ procatarcticæ facile imprimũt. Solita est se multum exponere soli, ad dealbandos crines, ut solent eiusmodi nobiles & magnificæ mulieres, ociose uixit in delicijs, comedit fructus in magna quantitate, & omnia alia etiam quæ offeruntur sine delectu, nec se exercuit mouendo corpus, igitur aggregata est materia & insuper morata in sole. Ergo non potuit non necessario laborare catarrho. Hæc igitur est dispositio naturalis causæ corporeæ, extrinsecæ, & procatarcticæ. Hic catarrhus descendit per uias communes ad pulmones: cum uero natura surgit ad expulsionem, reijcitur cum tussi, durauit autem iam diu propter causas iam enumeratas.

PROGNOSTICON. Nemini dubium est de sputo sanguinis, si à pulmone deueniret, quod actum esset de M. D. sed quia ut dictum est, uel est ex capite uel ex pectore (dico enim disiunctiue de ijs, de quibus non sum certus) utrumque curabile est, sed maior erit difficultas, si à pectore. Hic coniecturis agitur, non demonstrationibus. Aegritudo curabilis est, sed si tamen obedire nolit, non erit res facilis. Oportet igitur ut uelit, quia illa altera ægritudo catarrhus scilicet, non tam facile curabitur, ut sputum sanguinis, quia causas habet magis ualidas.

CVRA. Oportet corroborare membra quæ generant catarrhum, habita ratione uentriculi, hepatis, pectoris, & uiarum etiam. In alimentis oportet utatur bonis cibis, generantibus bonum chylum, & minime excrementosis. quantum ad sputum sanguinis præsens, quod primo respiciendum est: laudarem ut abstineret à calefacientibus: quæ enim refrigerant, & sanguinem crassiorem faciunt, magis conueniunt: quia qualitate peccat sanguis ille, non quantitate. Videndum igitur ne ferueat & flatuetur: sit cibus diminutus, ne generet tantum pituitæ: & sit talis qui generet bonum sanguinem, sed paucum, ut carnes pullorũ & auiũ: & sint cibi inuiscantes, sed non probo crassiora, ut iura ex pede uitulino, nunc in principio, quia metuo esse sanguinem concretũ, qui si putresceret esset magnũ periculum. Ideo abstergere uolui, & refrigerare magis quàm incrassare: ideo ordinaui ptisanã & aquã mulsam cum zuccharo, coriandro, & cibarijs lenioribus: ptisana abstergit & refrigerat: aqua mulsa, si quis esset sanguis leuiter concretus, sine arrosione, soluet et. Coriandrum præter abstersionem & resolutionem refrigerat etiam: uolui etiam ut continuo lamberet mel rosatum, ut confortaret & abstergeret, & si quid esset concreti sanguinis illud expueret. Nolui adhibere fortiora propter suspicionem uenæ apertæ. Aetius & Paulus in hoc casu instituunt usum mellis simplicis, sed mihi mel rosatum magis placet, quod præter abstersionem confortat etiam, & est suspicio uenæ apertæ, propter usum continuum ceparum & alliorum, quod inter signa Auicen. in hoc casu recenset. Ideo Massa: non usque adeo malefecit, dando inuiscantia & refrigerantia. in his perseuerarem, & omnino abstinerem à uino: quod tamen heri non potui ei persuadere: noluit enim quicquam comedere, nisi uinum exhiberetur. si uos illi persuadere potestis, ut omnino abstineat, faciatis. Curabitis etiam ut aluum semper lenem habeat. ego dedissem casiam. sum autem impeditus propter fluxum menstruorum, quem hac nocte habuit satis copiose ut audio. De secanda uena. Galenus de missione sanguinis: propter duas causas uenam secare iubet: uel ratione multitudinis sang. si sit maior quantitas, uel si propter impetum maiorem fluit subito motu, confertim ad aliquam partem. hic non est impetus magnus, nec tanta copia aut quantitate effluit. Si tamen posthac tanta copia appareret, ut diuersione sit opus, paulatim extrahendus erit: duæ unciæ una uice, idque bis aut etiam ter iterandum. Id enim obseruaui in huiusmodi diuersionibus plurimũ prodesse. sed si non sequeretur maior impetus: plane abstinerem: quia habuit copiosum fluxũ menstrui: ut ipsa natura uideatur sua sponte diuertere. Ab euacuatione autem abstinerem nisi retentis menstruis, à morbo postea magis urgerer. nec dum etiam excederem casiam & rhabarbarum, quod sistit & purgat sanguinẽ. Syrupos hactenus non dedi, sed mel rosatum tantum lambere iussi. quod si uultis alios, potestis syrup. rosa. Iuleb saccarinum uel rosaceum exhibere, cum aquis consolidæ & plantaginis, si esset exulceratio, uel cum aquis boraginis aut betonicæ, si nulla exulceratio adesset. Denique secundum impetum sang. & qualitatem & quantitatem iudicabit medicus continue. De futuris enim non possum dicere. De catarrho postea longior cura erit reperienda: diligentissime se gubernabit in sex rebus non naturalibus. Abstineat à mora sub sole: nec cum uitæ periculo conetur suos crines dealbare: ac illud consideret, se tũ melius habere, cum ab huiusmodi perniciosa consuetudine abstinet. Habeat rectã uictus rationem: contenta sit unius generis cibo, eumque parce etiam comedat. Vinũ bibat parce, tenue, dilutum, nec inter pastus bibat unquã: nec interdiu dormiat. Postea facerem diuersiones per cauteria in cruribus: non enim aspernanda sunt: cum nihil illis sit

in defluxionibus continuis catarrhi. Laudarem denique omnem diuersionē rectam, ut frictionem &c. Optarem ut in continuo usu haberet sacch. rosa. neque ab eo unquam discederem: nam in falsi descensu catarrhi plurimū confert. Potest misceri cum sacch. uiol. possunt etiam addi semina aliqua frig. uel etiam inuiscantia, ut tragacanthū. Vtatur etiam masticatorijs, & præcipue mastiche simp. quæ tuta est: etiam si aliquid eius descenderet, confortaret pulmonem. Si uultis etiā caput corroborarē, in aures immittendū est oleum amygd. amar. uel caputpurgijs utendum. Hæc satis. Gal. 3. de sympt. causis dicit: Cum sanguis fluit, id fit uel ratione sanguinis, uel uirtutis, uel instrumenti. A uirtute solet accidere in crisi, cum natura superat morbum. Ab instrumentis, propter solutionē cōtinui, uel aperta orificia. A sanguine, ratione malæ qualitatis aut quantitatis.

De catarrho, & sputo sanguinis cum phthisi, pro puero Hebræo. Consilium CXXII.

PRimo sputa diligenter extinguantur pedibus in terra: nec expuat in muros aut lectum: quia periculum est à tabe alijs odorem haurientibus, præcipue consanguineis & iuuenibus. Comedat carnes uitulinas, hœdinas, pullinas, oua recentia cocta in aqua aut cinere. Vinū pauciferum sit albumque. Caput sæpe lauetur, idque uesperi, quando amplius non exibit ædes, ex lixiuio dulci, in quo decoquantur camomilla, maiorana, & agarici ʒ. 1. in petia ligata, & postea exprimantur. Aliquando terebinthinę uidelicet lachrymę, aut pinguedinis abietis accipiat quantitatē nucis, corroborabit caput, mundificabit pectus, & aluum molliet. Capilli incidantur, & in uertice ponantur huiusmodi pulueres, capite prius mundato pectine:

℞. Laudani electi		ʒ	2.
Rosarum rubearum			
Sandarachæ	ana	ʒ	iij.
Garyophyllorum		ʒ	1.
Maioranæ		ʒ	1. ß.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & imposita capiti permittantur per diem & noctem. Quouis mane loco syrupi bibat brodium, in quo decoquantur enulæ, marrubij, singulorum quantum sufficit, & hyssopi parum. Enula pistetur ante, & post decoctionem fiat fortis expresśio: quod si gustui ingratum esset, addatur mellis aut zucchari parum. Hoc per decem dies continuabit, postea quiescet per quatuor uel sex dies, & iterū inchoabit: interdum clysteres fiant usitati ex rebus solitis cū melle rosato, uel etiam simplici, cum rosatum raro bene præparetur. Pruna non conueniunt illi, sed passulæ sunt conuenientisśimæ. Iste etiam puluis erit optimus pro exsiccatione catarrhi defluentis, post omnimodas purgationes:

℞. Sandarachæ			
Masticis	ana	ʒ	2.
Maioranæ			
Stœchados			
Florum maioranæ			
Sem. Basiliconis	ana	ʒ	1. ß.
Garyophyllorum			
Nucis muscatæ			
Macis	ana	℈	4.
Sandalorum omnium	ana	ʒ	1.

Puluerisentur omnia, deinde misceantur, & fiat puluis subtilis pro commissuris capitis, & imponatur uesperi capiti post pectinationē in introitu lecti, & mane etiam si uolet. Pro diuersione aliqua per nares, ungat nares pinguedine anseris: attrahat item per nares succum maioranæ.

De Catarrho cum tussi, excretione sanguinis, uigilijs, & corporis extenuatione.

Consilium CXXIII.

Abemus in hoc nobilis. uiro duo, ratione quorum uocati sumus, Catarrhum, quo triennio laborat, & cum tussi excreuit sanguinē. Quærit igitur à nobis de his consilium. Nam quæ consequuntur hæc duo, de ijs postea dicemus, ut de uigilijs, & corporis extenuatione. Nunc de catarrho qui descendit à capite. Non enim esse, aut dici catarrhus potest, nisi descendat, à capite ad diuersas partes, & ita posito catarrho, dicimus affectū esse caput. Membrum enim læsum est, cuius actiones sunt læsæ. Nunquid cum catarrhus sit ex capite, etiā sanguis ex capite? Fluit certe ex capite in pulmonē, ergo in capite est. Sed uideamus, an sit principaliter, uel per consensum. Caput dicimus esse affectum. Affectio in membris pluribus modis fit. Primo, cum in eo principaliter est, & primogenia affectio dicitur. Secundo, quando ab alijs aduenit, quod per consensum uocamus. Hic quæritur, an sit per consensum, uel essentialiter, quia ad curationem hoc nos scire refert. Si dicamus, quòd sit principaliter ortum à capite, quodq; sit primogenio in capite, nullo modo simpliciter uerum est, sed si intelligamus quòd primogenio afficiatur, quia sit suscipere aptum excrementa redundantia in corpore, propter suam debilitatem, quia semper fortiora membra ad imbecilliora demandant materias, potest concedi. Quia membrum non ægrum in se, sed sanum, tamen cum sit imbecillū, est aptū ad recipiendum excrementa. Crediderim autem in hoc uiro, si ullum membrum aptum ad recipiendum excrementa, & debile sit, hoc esse caput. Affectus igitur in capite per consensum est, & est intemperies cum affluxu materiæ. Quia intemperiem duplicem ponimus per essentiam, & per affluxum materiæ, quia propter imbecillitatem recipit caput omnem euaporationem, unde uero imbecillitas? Credo propter cerebri compositionem & intemperiem. Arbitror enim cerebrum esse calidum à natiuitate, quia audio mobilem in omnibus operationibus cerebri, & ualidum esse, quod sit ratione caliditatis, præterea uenæ oculorum tument. Quod ad passiuas qualitates, inclinat ad siccitatem: est promptus ad operationes. Magis enim acuit homines siccitas, quàm caliditas. Vnde Gal. in libro: Quòd animi mores, dicit siccitatem plurimū conferre ad motum. Si uis argumentari, quòd sit humidum, quia multū dormiuit: dico quòd somnus non indicat humiditatem naturalem, sed aduentitiam, quia uapores intus ad cerebrum euehuntur. Ideo statuo, cerebrum eius fuisse naturaliter calidum, & siccum, & ita aptum erat ad attrahendos uapores, quia calida & sicca sunt apta ad trahendum. Item calidi est dilatare, & ita dispositio ad recipiendum, quia uenæ amplæ facilius concedunt aditum. Est igitur intemperies cum affluxu materiæ, quæ attracta ab imbecillitate cerebri tum in compositione, & intemperie naturali. De intemperie aliorum uideamus, fuit semper gracilis & biliosus, id indicat hepar eius calidum. Idem colores pilorum testantur. Habet igitur hepar calidum & siccum, uel naturaliter, uel consecutiue, ita autem fit uentriculus frigidus, licet naturaliter non sit frigidus, quia omenti pinguedo exhauritur, quæ adiuuat concoctionem, & musculi abdominis tenues sunt, quia exiccantur ab hepate calido, & inde frigidus uentriculus euadit. Stante frigiditate uentriculi, & caliditate hepatis, non solum sequitur quantitas uaporum, sed & qualitas. Tempore adolescentiæ, cum non esset hepar tam calidum uel igneū, erant uapores mitiores, & ita cum adoleuit, non potuit bene dormire: quia calor acrior euaporat, ut ex ferro. Sed cū puer esset, optime dormiebat. Cum uero est factus iuuenis, primo ratione ætatis factum est hepar calidius, & accesserunt talia, quæ acuunt humores. Vsus plurimo coitu, inde exiccatur humor, & acuitur uapor. Exhausta enim humiditate naturali, fit calor acrior. Deinde ratio uictus idem potuit præstare, uentriculo existente imbecilli. Et ita ex ratione uictus, & coitus, & hepatis calidi, est uentriculus

frigi-

frigidus, & multa in eo excrementa generantur. Non mirum igitur, si caput afficitur, quia Gal. 3. de loc. aff. autore, illi sunt apti ad dolores capitis, in quibus hepar calidũ, unde plurimi uapores eleuantur, quibus miſcentur uapores frigidi à uẽtriculo, & deueniunt ad caput, & fit catarrhus diuerſus, ex hac collectione diuerſa. Fit autẽ uaria proportio catarrhi, iuxta proportionem uaporum, efficiturq; diuerſus in ſapore, colore, et ſubſtantia. Subſtantia quidem aquoſus, craſſus, colore niger, albus, ſapore ſalſus. Quod fit, ut dixi, ex uaria cõ mixtione uaporum. Porrò deſcenſus catarrhi ad pulmonẽ, cauſa eſt difficultatis anhelitus, quia fit repletio pulmonum, unde ſe non poſſunt bene dilatare, quia iſta diuerſa materia replet pulmones. Vnde etiam uigiliæ ſunt, quia uapores calidi eleuantur ad caput. Fit uero acidus à frigiditate, & à putredine ſalſus. Et in ſenibus quamuis acidus, uigiliæ ſequuntur, quia non eſt mitis catarrhus. Quantum autem ad ſanguinem, quod à cerebro fluat, apparet ex eius ſubſtantia, eſt enim niger & groſſus. Si à pulmone, floridus & tenuis eſſet. Et à ſignis aſsidentibus, uidemus, cum expuit ſanguinẽ per tuſsim, & ex ſanguine effluente è naribus. A ſignis ſubſequentibus etiam, ſi à pulmone eſſet, corroſi pulmones forent, & is iam tabidus, nam Gal. dicit, non poſſe tales curari, qui expuunt ſanguinem, & uix triduum uiuere. Eſt igitur ex uenis capitis, & per conſenſum capitis. Nã ſanguis calidus generatus in hepate profluit per uenas & arterias, & uenæ tument, & aperiuntur orificia uenarũ, & defluit ad pulmones, & ex illis excernitur, ſed procedit tamen generaliter à capite. Hactenus de morbis, cauſis, & ſymptomatis. Quantum ad curationẽ, cum ſint membra affecta ex principalibus, & affectio quaſi naturalis ſit, uix poteſt curari, ſed debet pręſeruari. Nõ igitur debet uiuere, ita ut illi, qui habent membra naturaliter bene affecta, ſed eo modo, ut habeat rationem membrorũ diſtemperatorũ. Deinde uidendum eſt, ut intercipiamus congeriẽ materierũ ad cerebrum, ut ſit cerebrũ ab his immune. Primo igitur interciperem aſcenſum uaporũ, & ab hoc inciperẽ, ac deuenirẽ deinde ad cerebrum alterandum & roborandũ. Ita primo cauſę facienti conſulerem, poſtea morbo iam facto. Sed ante omnia euacuarem corpus, etiam miſsione ſanguinis, & pharmaco. Quęritur an ſanguinis miſsione debeamus euacuare. Clariſs. D. uolunt mittere ſanguinẽ, ſentio cum illis, quia multitudo ſanguinis dat indicationẽ euacuationis ſanguinis. Sed quia ſecundũ Gal. non ſemper emittimus ſanguinem, ut euacuemus, uerum, ut diuertamus & refrigeremus, ut dicit in Meth. de miſsione ſang. Duo igitur indicant in hoc uiro mittendum: primo ut refrigeremus hepar, & diuertamus uapores, & ita mitterẽ parce, ſicut fecit Gal. ubi erant humores mali, qui etiam parce mittebat, & epicraſiam uocabat, & alebat bene. Quod ad euacuationem: corpus eſt exiccatum: ideo timemus exiccationem ratione euacuationis. Exiccatio eſt in pharmaco duplex: cauſa euacuationis, & ratione ſiccitatis medicamentorũ. Euacuarem igitur lenibus, ut Agarico, Rhabarbaro, cum Caſsia, uel Manna, ſyrupo Cichorij, oxymelle, melle roſato. Facta euacuatione, utrum membra ſunt confortanda, nunquid balnea etiam conueniunt, pro contemperatione? Videmus uentriculum frigidũ & ſiccum, licet cum adſit pituita, ſit frigida intemperies, & humida. Sed naturalis intemperies eſt ſicca, & ita illæ materiæ contentæ, uidelicet pituitæ, debetur euacuatio. Frigiditati autem & ſiccitati alteratio. At thermæ conueniunt uentriculo ratione frigiditatis, ſed ratione ſiccitatis non conueniunt. Vnde Gal. iubet ſemper conſiderare qualitatem utranq;. Et ita ſi magis exiccauerint, augebis eius frigiditatem, quia caliditas fundatur in humido radicali. Sed an conueniant thermæ hæ? Cum ſit materia pituitoſa, conueniunt modice, & paruo tempore exhiberi poſſunt, ut exiccetur pituita, & calefiat uentriculus. De alijs membris non multa dico in præſentia Medicorum. Facta ei ſunt cauteria in cruribus, & recte, quia experientia & ratio dictat, quòd materia auertatur ad membra illa ignobilia.

Obſeruetur igitur ratio uictus. Pro capite laudo lotiones, in quibus agaricus, roſæ, camomilla, betonica, &c. roborant enim iſta. Et ijs factis, credo illum optime ualiturum.

De

De Catarrho cum tussi & sputo sanguinis,

Consilium CXXIIII.

QVincꝫ patitur nobilissimus ille iuuenis, tussim, ex destillatione Catarrhi salsi, crassi, & pituitosi longo tempore. Expuit aliquando etiam sanguinem, habet interdum febrim, & tensionem circa hypochondria, & uigilias. Sputum est purulentum. Quod ad temperaturam eius, in passiuis siccitas dominatur per totum corpus: In actiuis est inæqualitas. Hepar & cor calida esse, ex uenis latis, & magno arteriarum pulsu constat. Ventriculus frigidus, quia superabundat in eo pituita, & uapores ad caput ascendunt, cerebro existente frigido & sicco. Talia corpora sunt destillationi obnoxia, ut patet ex libro de locis affect. quia propter caliditatem uenarum, multi uapores petunt caput, & id propter frigiditatem, uel saltem remissam caliditatem eos conficere non potest, ideo infrigidantur, & accipiunt formam catarrhi. Destillatio igitur est ob dictas qualitates, & est salsus catarrhus, propter adustionem sicci terrestris in aqueo humido, factam à uaporibus calidis adurentibus. Fuit autem intemperans in sex rebus non naturalibus, præsertim in coitu, & cerebrum habet adeo siccum, & frigidum, ut non tantum aliena excrementa, sed & propria alimenta non possit concoquere: hinc plurima generatur pituita, quæ postmodum descendit per tracheam arteriam ad pulmonem. Et quia salsa est substantia, & mordax, excitat tussim, natura insurgente ad expulsionem. Sputum etiam sanguinis est ob salsum catarrhum erodentem uenam aliquam in pulmone, uel musculis thoracis, & facientem suppurationem. Idꝫ testatur dolor in sinistro latere præcipue, sed ea corrosio non magna est, quia non multum sanguinis uidetur, nec sæua admodum accidentia. Febris putrida, pulsus magnus, uehemens, & creber adest. Est enim putredo in pulmone ex materia salsa & pituitosa, quæ per respirationē communicatur cordi. Ea uero cum attigerit substantiam cordis, erit hectica. Tensio hypochondrij dextri est è materia pituitosa, à uentriculo deueniente ad uenas Mesaraicas, & obstruente eas, uentriculo præsertim ob debilitatem non bene concoquente chylum. Vigiliæ propriam & immediatam causam habent ipsam cerebri siccitatem, quæ efficit uigilias, sicut humiditas somnum. Pituita enim præternaturalis non facit ad somnum, sicut senes etiam in quibus abundat pituita, propter siccitatem cerebri non possunt dormire, quia cruda est pituita, & non concoquitur à cerebro.

PROGNOSTICVM. Stante tali intemperie, difficile est eiusmodi corpus reducere ad temperamentum proprium. Cum autem non possit tolli causa, difficile tolletur morbus. Deinde omnis corrosio in pulmone, etiam minima, est difficillima curatu. Tertio, pro assidentibus, arcendi sunt proximi à conuersatione huius ægroti, propter ulcus pulmonis, nec permittendum, ut sputum exiccetur in cubiculo. Medicum etiam uidi incidere in phthisin ex solo odore sputi.

CVRA. Hostis pessimus est continua destillatio à cerebro, ea si remouenda, tollendæ eius causæ. Curetur igitur primo, ut sit corpus mundum, darem cassiam statim. Vt uentriculus perpetuo esset mundus, darem rhabarbarū singulis diebus ad magnitudinem ciceris. Euacuato postea corpore, pro auersione materiæ fiant cauteria in cruribus & humeris, quæ minus periculosa sunt, quàm ea, quæ fiunt in commissuris. Cibis utatur refrigerantibus, & emplasticis, chondro, farre, ptisana. In singulis ferculis ponatur pes uitulinus, uel Diacodion, uel gummi Tragacanthi. Sumat singulis diebus mel rosatum ℥ 1. s, Decocti betonicæ ℥ 3. Confert pectori, & supercomedat saccharum rosatum. Bis in septimana sumat cassiam. Destillatio continua est, primo propter uapores ascendentes ab ambitu totius, ac propter uapores ascendentes ex uētriculo: deinde propter frigiditatem cerebri, non concoquentis alimentum proprium.

De

De Catarrho, & sputo sanguinis periodico, pro nobili Veneto.

Consilium CXXV.

HVius nobilissimi uiri supponatur hepar, & cor calidæ admodum temperaturæ à natiuitate fuisse, & uentriculum à natiuitate frigidum, sicut hoc perpetuo accidit ijs, qui habent hepar calidum. & rationabile est, quia tales non habent multam carnem in suis uentriculis, quod est unum quod in uentriculo facit caliditatem, cum plurima caro est in fundo ipsius: tum etiam, quia caliditas hepatis adurit pinguedinem quæ in omento est, quæ etiam ipsa caliditatem facit: tum quia musculi longitudinales abdominis graciles sunt. Et ideo quia tales non habent musculos amplos circa fundum stomachi, nec pinguedinem circa ipsum myrach, & circa cutem ipsam, ex his male concoquunt. Præterea habent nocumentum, quia non retinent in uentriculo cibum, quandiu oporteret retinere pro optima concoctione, quia hepar propter sui intensam caliditatem attrahit ad se citius quàm oporteret. Habet igitur nobilissimus ille uir frigidum uentriculum à natura, cum hepate calido, addita omni mala uictus ratione, & maxime in coitu: quia ut audiui in duodecimo suæ ætatis anno cœpit uti coitu immoderato admodum. Et nos scimus quòd in illa ætate, cum sit incrementum, uix sufficit alimentum pro incremento corporis, ideo non opus est ut aliò demandetur: & huiusmodi habent texturas raras, ut non possint sustinere sanguinis missionem. Et scimus ex Galeno, quòd maior fit euacuatio ex unica seminis emissione, quàm si quadragesies mitteretur sanguis. Et ideo credo ego, quòd causa ista fuerit efficacissima ad augendam uentriculi frigiditatem. Sunt & alia signa: solitus est aliquando redundare pituita acida, quam euomit aliquando. Habet præterea cerebrum inæquale admodum. Et quia uideo aliquos medicos hæsitare circa capitis temperaturam, ex hoc arguo cerebrum neq; temperaturæ admodum calidæ, neq; admodum frigidæ esse: quia sic faciebat Gal. 3. Meth. loquens de aceto: quia acetum non excedit neq; in caliditate, neq; in frigiditate, ideo, inquit, dubitauerunt multi an esset calidæ, an frigidæ temperaturæ. Ita ergo de cerebro istius nobilissimi uiri, dico non excedere multum per caliditatem, neq; frigiditatem. Et primo quantum ad agnata: pili enim sunt albidi, & sic capilli. an uero sint molles & tenues, quia non tetigi, non possum hoc dicere: habent enim colorem attestantem super debilitatem caloris, & super debilem frigiditatem, tamen uidetur mihi quòd magis ad frigiditatem declinet. Vtrum uero cum remissa caliditate uel frigiditate iuncta sit humiditas, uel siccitas? Si deponere debeo quid sentiam, dico quòd magis siccitas dominatur: & ratio est, quia uideo promptitudinem operationum in augendo: & cum non sit immensa caliditas, sed remissa, si ei iuncta fuisset humiditas, non fuisset ita acris ingenij: sed ubi non est caliditas admodũ intensa, tamen iuncta sit siccitas, illi promptissimi sunt ad operationes, & acris admodũ ingenij, & magis etiã, quàm qui calidi sunt admodum cerebri. Ideo qui moderatam habent frigiditatẽ cum siccitate, illi sunt acerrimi ingenij: imò uidemus melancholicos optimi ingenij esse, quia habẽt cerebri temperaturam frigidam & siccam, non tamen cum multa frigiditate. Arguitur præterea ex ægritudinibus calorem cerebri esse diminutum: & quia non poterat conficere alimentum sibi demandatum, ideo pustulis redundabat, quæ pustulæ à pituita salsa proueniunt. Habuit præterea à principio suæ natiuitatis redundantiã catarrhi per nares, quæ omnia arguunt super debilem cerebri caliditatem. Item ex mala uictus ratione, & præcipue ex coitu redditum est frigidius, quia nos scimus quantum infrigidet ipse coitus. Ideo quantũ ad cerebrum, crederem ego quòd sit frigidæ & siccæ temperaturæ: & sic etiam uentriculus, quia siccitas est ei naturalis cum caliditate remissa, quæ postea ad frigiditatem declinauit, tum propter inordinatum regimen, tum propter coitum, cuius signum est redundantia pituitæ: cum etiam hepar sit calidæ & siccæ

tempe-

temperaturæ. Ex qua membrorum inæqualitate si studuisset dedita opera in istas ægritudines incidere, nihil aliud fecisset, & maxime si in fluorem sanguinis deuenire uoluisset. Primo enim habuit fluorem sanguinis per nates, secundo per sputum, tertio per urinam. Et iam sunt septem anni, ex quo patitur symptomata hæc. Præterea incidit in aliam dispositionem peiorem, scilicet in catarrhi destillationem à capite, à qua procedunt symptomata multa: & præter fluorem sanguinis habet tensionem etiam circa hypochondrium dextrum, & etiam quandoque cum dolore ad tactum habet difficultatem anhelitus, quæ incipit in confinio thoracis, & membrorum naturalium. Et quæsiui ego diligentissime, an percipiat sonitum aliquem in anhelitu, & negat se sentire. Habet præterea febriculam diuersam quidem, quia prima uice qua tetigi ipsum, inueni calorem adurentem tactum cum pulsus inæqualitate. Heri uero cum tetigi, sensi caliditatem quidem, sed admodum remissam, & in pulsu non tantam inæqualitatẽ: & hodie reperi caliditatem adhuc minorem: & urinæ rubeæ perseuerant. Et ista sunt accidentia, quibus affligitur nobilissimus uir iste. Et licet nunc non patiatur sanguinis fluorem, tamen non minus est considerandus, quàm sit catarrhus qui adest, quoniam natura sanguinis nobis ansam & ad iudicandum, & ad curandum maximam dabit. Incipiam ergo primo à catarrho, deinde ad fluxum sanguinis deueniam. Quantum sit ad catarrhum, oportet primo uidere in quo loco generetur catarrhus iste: deinde, cuiusnam sit naturæ, & reliqua quæ in catarrho considerari debent ac solent. Catarrhus enim est species fluxionis: generatur ubi excrementa multiplicantur, uel in toto uel in parte, & in partem corporis imbecilliorem demandantur. Quod contigit in isto uiro: ex membrorum inæqualitate, & mala uictus ratione, cacochymiæ multæ, & deprauationes, multorũ humorum diuersitates, & etiam ex animi accidentibus quamplurimis, quæ passus est nobiliss. uir iste, secutæ sunt. His ita aggregatis cum cerebrũ à natiuitate fuerit debile, & nunc maxime sit debilius propter causas iam dictas, non mirum est si iste fluxionem patitur tum propter uapores à toto, à uentriculo, & ab hepate ascendentes. Et caput est magis aptum ad suscipiendas superfluitates, ut dicit Gal. 3. de locis affect. quàm corpus, in quo est caliditas in ambitu uenarum, & in hepate: & cum cerebrũ naturaliter debile sit, non potest difflare uapores illos nec concoquere, & hoc non solum per consensum, sed etiam per essentiã, & ratione propriæ imbecillitatis: ideo uere rheumatizans est. Habet præterea texturam admodũ raram: ideoà quolibet extrinseco tum calido tum frigido patitur mirum in modũ, cum etiam non habeat calorem innatum ualidum. Quantum uero ad naturam catarrhi, tenuis est & frigidus, & insipidus, quandoque tamen salsus. Quod antem sit tenuis, cognoscitur ex hoc, quia fluit, & in principio tenuior adhuc erat: ideo Venetijs medici plurimum laborarunt, ut crassefacerent, sicut refert magnificentia sua. Quòd autem sit frigidus, patet à substantia, quia pituita de se frigida est, nisi aliquid extrinsecus adueniat. Præterea est pituita insipida, quæ arguit maiorem frigiditatem. Præterca longam moram traxit, diu etiam perseuerauit: sed cum catarrhi diu perseuerant, licet sint cerebri calidi, tandem fiunt frigidi. Tum etiam propter priuationem signorum catarrhi calidi, arguitur catarrhum istum frigidum esse: quia si esset coryza, quod nomen tractum est ἀπὸ τοῦ κορύζειν, quod est lacerare & mordicare, quod etiam annotauit Auicen. nares mordicaret: sed non habet mordacitatem aliquam in descensu, neque in naribus, neque in palato, neque in faucibus, & est sine sapore aliquo. Non habet præterca sitim: ideo iudicandum est esse frigidum. Quòd si aliquando aliquam salsedinẽ habuerit, hoc forte fuit, quia salsedo, ut uoluit Gal. & Arist. fuit propter putredinem humoris crassi & adusti: uel, ut uoluit Auic. propter permixtionem uaporum calidorum & acrium, fit salsedo. In isto ab utraque causa tum à pituita putrescente, ut uidebimus, tum ex permixtione uaporum calidorum, quia totum & maxime hepar calida sunt, à quibus euaporant uapores calidi & acres in non parua copia, ideo in natura sua frigidus est, & tenuis, & insipidus, quandoque tamen salsus, propter causas iam dictas, & loquor de defluente. Quanrũ ad descensum uidebimus, quòd habet tres uias, per quas descendit:

pri-

primo per gulam ad œsophagum:& nos uidimus, cum accessimus, ipsum euomentẽ catarrhum,& pituitam illam à capite defluxam. Item destillatio illa quæ uadit ad uentriculum, facit obstructionem, & difficultatem anhelitus, licet sit in fine naturalium membrorum,quia tangit ipsum diaphragma, ideo potest facere anhelitus difficultatem. Alia uia est per quam descendit catarrhus iste, & est per uenas capitis, & deuenit ad uenas thoracis,& fortasse est occasio non leuis quòd expuat sanguinem. Tertia est aspera arteria,& descendit ad pulmonem,& excitat tussim,quæ est motus à natura factus ad expellendum excrementa in pectore contenta. Videndum modo est, an istud quod expuitur sit in concauitate pectoris, quia locus ille non est debilitatus, nec dolor præcessit,nec abscessus aliquis, sicut solet contingere in epyematibus,post ægritudines pectoris,& post pleuritidem,& post peripneumoniam. Ideo credo ego quòd sit in substantia pulmonis. Vtrum modo sit purulentus? dico quòd non est immunis, nec liber omnino ab aliquali putredine, quæ fieri solet in humore qui potest putrescere,& non descendit ad fundum urinæ,quia non totaliter putridus est,& quia permixtus est cum pituita spumosa. Quòd si odoretis, sentietis aliqualem putredinẽ, non qualis est illa quæ prouenit ab ulcere: & fit ista putredo à caliditate hepatis & membrorum inferiorum, quæ resoluit ipsius tenuiores partes. Posset etiam per admixtionem bilis deferri per uenas,quod non credo, quia bilis signa perciperentur. Vtrum uero ab ulcere facto in pulmone proueniat sanguis iste? dico quòd non,quia nullum est signum hoc indicans:nam si esset ulcus in pulmone, adesset febris fixa perpetua:& licet sit exemplum Gentilis,nescio quomodo potuerit ipse imaginari,quo pacto etiam si inducatur callus in uena,non perseueret febris hectica. Præterea non audiui,quòd Magnificentia sua incalescat post cibum, quod indicat mihi non esse febrẽ fixam. Præterea si tangetis arterias,non inuenietis in ipsis maiorem caliditatẽ quàm in reliquis partibus,quod quidem obseruaui, neq; etiam duritiẽ aliquam. Præterea habet inæqualitatẽ in pulsu,quod non conuenit in pulsibus hecticorũ,imò sunt illi æquales. Præterea si esset hectica febris,colliquarentur solida membra:sed non colliquantur,imò nutriuntur. Et sic dico quòd nõ uidetur mihi,quòd adsit febris hectica. Neq; etiam est suspicio de phthisi:quia si esset phthisis,ut dicit Gal. 1. de locis affect. uolens indicare an ulcus sit intrinsecum uel extrinsecum, dicit, esse pus. Non igitur est phthisis,quia non adest sanguis cum pure,neq; pus ullum,neq; uiride, neq; pus quod non possit cõmisceri cum sputo. Præterea ubi est uera tabes,nõ poteritis ingredi thalamũ, quin percipiatis odorem malum. Præterea uirtutes omnes constant:sed si tabesceret pulmo,non constaret uirtus cordis,nec esset talis color, si esset cõsumptio in substantia membrorum. Sed quæ est causa huius febris? dico quòd ista est febris potius putrida,proueniens ab humoribus pituitosis emanantibus per uenas pectoris,qui diffunduntur per sanguinẽ,& faciunt febrẽ occultam,quam Græci typhodem appellauere, & Laticã Arabes,quæ simillima est hecticæ. Et aduertatis quòd textus antiquus Aui. habet,cum rigore:sed nouus stat bene,qui dicit:sine rigore. Talis ergo febris est,nec ita facile est iudicare,licet sit calor præter naturam, & pulsus inæqualis: quia,ut bene dicit Gale. 4. de causis pul. & in De loc. aff. loquens de Antipatro medico, ubi materiæ sunt in pectore contentæ, fiunt pulsus inæquales. Cum igitur sint in isto humores in pulmone qui putrescunt,faciunt calorem quendam præter naturam,qui medius est inter calorem febrilem & non febrilem, & faciunt etiam maximã inæqualitatem: fit etiam propter uapores illos putridos eleuatos ad ipsum cor: & quia cor non potest ita bene euentari,ideo fit febris erratica. De fluore ipsius sanguinis duo dicam:& primo de causis fluoris sanguinis per sputum:deinde de eo qui per nares,& qui per urinas,& quare cœnosus aliquando fuerit. De sanguine igitur qui per sputũ eijcitur,certum est quòd uel à superioribus,uel ab inferioribus membris excernitur,qui per tussim à pulmonis partibus eijcitur, & nõ per uomitum:quia tussis, ut iam dixi,est motus factus à pulmone, ad excernenda excrementa ipsius pulmonis. An uero ad pulmones à capite demandetur,plurima sunt indicia quę possunt hoc persuadere. Primo

quia ante fluxum apparet calor & grauitas circa ipsum caput, & cum emanat sanguis à pectore, illico cessat & calor & grauitas illa. Praeterea est & alia coniectura, quia eo tempore quo defluit sanguis per tussim, eodem tempore defluit etiam per nares. praeterea sanguis qui expuitur, niger est quandoque. potest etiam addi priuatio signi, quod est, quando à pulmone deuenit, spumosus est, ut dicit Gal. 5. Aph. 14. & 5. de locis aff. iste uero sine spuma est. Sed quia alij medici, qui ipsum curarunt, non affirmarunt quòd à capite flueret, imò inquit, quòd ei dixerunt à partibus superioribus pectoris emanare: ego si quod sentio in medium afferre debeo, dicerem à pulmone emanare, & non à capite. Et ad hoc me mouet autoritas Gal. in 5. de tuen. sanit. qui dicit contra antiquos: Etiam sanguis à capite defluit, dum fauces occupat, & si mordacitatē nullam habeat, tussim excitat, & maxime antequam uenit ad pulmonem: nam si perueniret, ibi congelaretur & cōcresceret, & faceret saeuissima accidentia, & rigores maximos, & contractiones caloris, quorum neutrum huic accidit. Praeterea sanguis dum defluit, percipitur maxime in uigilia: sed iste nobilissimus uir nunque percipit talem descensum, ideo non possum persuaderi quòd à capite defluat. Neque rationes, quae istis difficultatem pariunt, uim aliquam faciunt: nam dicunt, cum accidit isti sanguinis sputum, percipit caliditatē circa caput & grauedinem, quae cum expuerit cessat, quia credo hoc esse ex uaporibus eleuatis à partibus inferioribus qui petunt caput: quia dum sanguis aggregatur, inflammatur pulmo, & fit id quod fieri solet in peripneumonia, si peripneumonia est inflāmatio pulmonis. Cum igitur sanguis iste tenuis permixtus pituitae à toto defluat ad partes pulmonis, inflāmat ipsum, à qua inflammatione eleuantur plurimi uapores qui petunt caput, & inflāmant & aggrauant ipsum. Et quia fluit à naribus etiā tunc temporis, dico quòd illa potest esse causa, quòd cum sanguis est feruens in toto, uel ab aliqua causa antecedenti, uel à causa aliqua extrinseca, à pluribus partibus potest simul erumpere, quia potest pars illius sanguinis deuenire ad nares, & illinc fluere: & sic potest esse causa quòd caput inflāmetur & aggrauetur, cum sanguis à toto transmittatur ad nares. Et quia quandoque talis sanguis qui expuitur, niger est, ideo credunt isti à capite prouenire. Sed potest etiam à pulmone fluere, & esse talis coloris: quia scimus, quòd nihil citius putrescit quàm sanguis, cum est extra uenas. Ideo quandoque apparet rubeus, quia illico cum exit uenas expuitur: quandoque uero subniger, quia facit moram, & in principio apparet aliqualiter spumosus ex uehementi tussi: cum uero facit morā, deficit esse spumosus. Quia bene ualet argumentū: expuitur sanguis spumosus, ergo prouenit à pulmone: non tamen ualet eius oppositū, non est spumosus, ergo non prouenit à pulmone: & hoc dicit Gal. 5. Aph. 13. qui dicit: Quicunque sanguinē spumosum expuunt, his è pulmone eductio est. Gal. in fine illius cōmenti dicit, quòd cū is sanguis qui expuitur, spumosus est, indicat ulcera in pulmone, ita quòd uere dicatur solius pulmonis ulcera indicari, non uero ulcerato pulmone spumosum expui, dicit Gal. Saepius enim uidimus quibusdam ex alto cadentibus, uel calcitratis, atque in palaestra percussis, sanguinem plurimū expui cum tussi bene coloratū, sine ullo dolore, quem ratio dictat ex aliquo pulmonis uase disrupto prodire. Et sic dico quòd licet nō sit spumosus, potest tamen à pulmone exire. neque credo quòd à substantia pulmonis exeat, sed à uenis in eo existentibus. Sed contra instabis, si à pulmone, ergo phthisis. Dico quòd nō ualet, quia triplex potest esse causa exitus ipsius: uel apertio orificiorum uenarū, uel disruptio ipsarum, uel corrosio ipsarū. Dico quôd quando est corrosio in ipsis uenis, quòd tunc caueat à phthisi: cum uero factio est in uenis, quia ut plurimū, sicut dicit Gal. 5. meth. propter solutionem continui fit inflāmatio, & sic fiunt tabidi: sed si ante triduū eis occurratur, plurimi sanantur: quia si prohibeatur inflāmatio, tunc sanantur: sed si ita relinquātur, post triduū sequitur inflāmatio, & sic tabidi fiunt. Sed in apertione orificiorū uenarum, quod in extrinsecis partibus uidemus, quandoque quòd in naribus aperitur aliqua uena, quae post fluxionē sanguinis clauditur: sic etiam dicendū in interioribus, quia illa orificia claudūtur: & nos curauimus annis praeteritis Cameranū, & aliū Doctorē de Bataglijs, qui spuebat sanguinē ex apertione orificiorū

uenarum. Est tamen hoc etiam periculosum, quia potest contingere quòd sanguis ille non bene excernatur, & cum ibi retineatur, putrescit, & putrefacit quod sibi proximū est: quia quod tangitur à putrido, putrefit. Et ita credo esse in isto nobilis. uiro, quòd orificia uenarum pulmonis aperiantur quandoq;, & fuerint causa expuitionis sanguinis: & quia bene mundificatus est, & expuitur totus ille sanguis, non causat accidentia talia. Sed adest tussis maxima, quæ si perseuerabit, credo quòd facile ad rupturam uenæ deueniet. His stantibus, quid dicendum de hac ægritudine? quia est destillatio per petuo perseuerans à capite ad pulmonē & ad pectus, & fluxus sang. periodicus è pectore timendus est, & est tussis uehementissima, propter quam maius adhuc instat periculum de sputo sanguinis. Dico quod stantibus eisdem causis sequuntur ijdem effectus: quia nisi remoueatur illa mala cerebri & uentriculi intemperies, in peius quoq; dilabetur. Sed quomodo reducetis cerebrum & uentriculū ad propriū temperamentum? quia non facile erit, imò difficillimum, maxime cum sit lapsum ad contrarias qualitates, à caliditate scilicet ad frigiditatem. est tamen possibile. Sed id, quod mihi facit difficultatem, est, quia dicit Gal. in 1. Aph. oportet seipsum præstare obedientem, & non tantū medicū opportuna facientē. Et quia morbus est longus, certe credo quòd non poterit pati optimam uictus rationem in sex rebus non naturalibus, & maxime in cibo & potu, in animi accidentibus, & in Venere, quia (ut credo) habet pulcherrimam uxorē. Et sic possibilis est cura, sed difficillima, si quæ alia sit. Et quia adest istud sputum sanguinis: & uos scitis quid dicat Hipp. in 4. Aph. sanguis eiectus à quacunq; parte corporis, malum. præterea adest multitudo catarrhi, quæ maior est, quam sit cibus & potus quem assumit. & est malus etiam, quia purulentus. uarius, quia subtilis & crassus: & tamdiu perseuerat, ideo mali moris est, quia fuit curatus ab Excell. Medicis, & tamen non potuit sanari. Ideo dico, quòd licet sit uiaticum, habet tamen iter longum admodum; propter quod attendendum est ad uirtutes non tantum præsentes, quia propter longam ægritudinem tandem fient debiles, & sic non facile est prognosticari. Credo tamen quòd possit curari, & quòd ægritudo longa est, eradicabilis tamen: & quia uirtutes in hoc itinere tam longo possent deficere, ideo illis prouidendum est maximopere. Quantū modò attinet ad curam, uos scitis esse sententiā Gal. 5. Meth, in cap. de cura catarrhi, ubi est sputum sanguinis, à leuioribus non est inchoandum, quia sic facere, est parare ægro longum interitum: ideo à fortissimis inchoarem curare. Et Gal. in eo loco à tribus maximis & ualidissimis inchoat: primo cum ualidissimis euacuantibus, & sæpissimis: & legatis ipsum, quia docet facere quasdam pilulas cum agarico, quæ ualde similes sunt pilulis cochijs, & sæpissime euacuabat: secundo in synapismis fortibus: tertio in corroboratione membrorum, in quo utebatur dia spermaton, & theriaca noua, & antiqua. Ideo in primis curandum est, ut corpus istud exquisite euacuetur: & circa euacuationem huius corporis proposita sunt duo instrumenta: primum fuit emissio sanguinis: secundum pharmacia. Quantū ad euacuationē, possumus ipsam facere. Quantum ad indicationes sumptas à causis antecedentibus, sunt enim uapores calidi, & multi ascendentes à toto ad ipsum cerebrū, ideo insurgit una indicatio, quòd remouenda est caliditas hepatis, quod fiet per euentationem sanguinis, ut uidemus etiam ex urinis, quia sunt rubeæ, quæ indicant etiam de quantitate sanguinis, & ideo posset ex hæmorrhoidibus, si apparuerint, fieri. Et licet adsit multa pituita, tamen poterit fieri parcissima: quia dicit Gal. 5. Meth. & 4. de tuen. sanit. quòd ubi est putredo mixta in febribus, etiamsi indigeamus phlebotomia, debemus tunc uitæ thesaurum conseruare, qui est sanguis. & idem dicit Auic. 1. 4. Quantū possibile est, caue à missione sanguinis, quia est thesaurus uitæ. Et istud corpus indiget magis euacuari per pharmacum, quàm per missionem sanguinis. Ideo si feceritis copiosam phlebotomiā, facietis multa incōmoda, tum quia suspicio est de ruptura uenæ: & scitis Galenum in De missione sanguinis dicere: Non solum facienda est phlebotomia, quando magnus est morbus, sed etiam quando futurus est magnus. & 5. Meth. cap. de Catarrho: Vbi corpus dispositum fuerit ad rupturam uenæ, & pectus angustū

fuerit, & ipse fuerit longus, etsi nunquam inciderit in rupturã uenæ, mittas tamen sanguinem propter præcautionem, & sic cum sit multitudo sanguinis, ratione cuius soleant rumpi uenæ, uel cum sanguis solitus sit erumpere ad partes pectoris, tunc indicatio est de missione sanguinis. Et quia in uere maxime solet abundare, ideo indicationẽ sumpta ab hoc, non esset malum mittere sanguinẽ in hoc subiecto, & hoc ut prohibeamus uapores ascendentes ab hepate ad caput, uel ratione auersionis. Ideo paulatim extraherem uerbi gratia ℥ 2: deinde nutrirem, & iterum alias ℥ 2. & sic iterum nutrirẽ, & sic partiremur. Quantũ uero ad euacuationem, dico quòd totum debet esse exquisite euacuatum, quia tunc caput magis potens erit ad excernendum proprias superfluitates, & debemus uti euacuationibus quæ trahant à capite. Ideo in singula hebdomada euacuarem ipsum, cum rebus tamen leuibus, & non dimitteremus agaricum: quòd si uomitum excitaret, abstineremus ab ipso, sed prius tentarem an excitaret. Ideo exhiberem florem casiæ cum agarico, uel therebinthinam, uel cum confectionibus consuetis, ut essent pilulæ aggregatiuæ, quæ optimæ sunt, quia haberent quicquid habent illæ pilulæ Galeni: nam in illis est rhabarb. agaricum, scammoniũ, & portiuncula colocynthidis, cum myrobalanis. purgarem cum cochijs: pilulæ etiam de hiera cum agarico sunt leuiores. Sed quia non euacuamus, nisi concoquamus materiã, & quia sunt diuersæ materiæ in pectore, aliæ enim sunt crassæ, aliæ fluidæ: ideo alia præparatione indigent quæ fluunt, & alia quæ crassæ sunt. Ideo in illis uterer rebus abstergentibus, & incidentibus: in fluidis autem incrassantibus. & hæc de materia iam fluxa. Quæ autem à capite defluunt, uidentur præparatæ: neq enim admodum crassæ, neq admodum tenues, neq parietibus adhærentes sunt. Ideo pro incisione materierũ crassarum, quæ in pectore continentur, uterer rebus ualde incidentibus & abstergentibus, ut esset syrupus de liquiritia, syrupus de farfara, de hyssopo, de betonica, & consimilibus. De corroboratione uero membrorum mandantium & recipientium, quantum sit de recipientibus cum bene euacuata essent, uterer zuccharo rosato in maxima quantitate, & bolo armeno: nam bolus armenus simplex post purgationem prohibet descensum catarrhi ad pulmonem: & uterer etiam theriaca noua & ueteri: sed cum sunt uigiliæ, noua: quando non adsunt, ueteri. Et uellem ut uteretur myrobalanis chebulis conditis, quia confortant uentriculum, cerebrum & hepar. Quæritur modo, an stillicidium in hoc casu capiti conueniat. Et quia dixere aliqui, quòd temperatura huius capitis est calida & sicca: quod si ita esset, minime conueniret, quia dicit Gal. lib. de tuen. sanit. ijs qui sunt calidi & sicci capitis, non conueniunt thermæ, quia magis augent affectum. Sed quis dixerit, quòd bene à natiuitate caput fuit calidum & siccum, nunc autem permutatum est ad frigidum & siccum. Ideo non abstinerem à balneo calido: imò credo quòd per ipsum reducerem cerebrum ad proprium temperamentum calidum & siccum: prius tamen quærerem caput ex omni parte expurgare, & cum caputpurgijs, nõ ex aqua maioranæ, betæ & uiolarum, quia uidentur illa frustra adhiberi: ideo deuenirem ad succum cyclamini, id est, panis porcini, & ad alia huiusmodi, quæ maximã uim in expurgando capite habent. Abstinerem à gargarismis, quia suspecti sunt propter descensum materiæ: nam maiorem quantitatẽ ipsius traherent. Quantũ ad masticatoria, uterer mastiche simplici primo, deinde staphisagria cum pipere, ut per os catarrhum expueret, ne ad pectus descenderet. Quantũ ad reliquas diuersiones, quia factũ est cauterium in genu sinistro, facerem aliud in dextro, & in alijs etiam partibus, sicut in brachio & collo, quia ab ista ægritudine imminet maximũ periculum. Accederem etiam ad synapismos ex thapsia, ex flammula Iouis, ex apio canino, seu ranunculo. Cauerem tamen à cantharidibus, propter illum mictum sanguinis. Et sic procederem cum reliquis huiusmodi uesicatorijs, quæ facerẽt crustas. Deinde super caput, pro confortatione apponerẽ pulueres ex ladano, garyophyllis, & agarico, pari portione. Vellem & ut caput lauaret cum aqua, in quibus decoctæ essent herbæ calidæ, & odoratæ, quas temporis angustia pretermitto. Haberet preterea pomũ quod continue odoraret, confectum ex rebus odoratis: ut ex nigella, ladano, nuce muscata, garyophyllis, mace, ambra, musco. Et hac uia procederem.

De

De catarrho & ſputo ſanguinis.
Conſilium CXXVI.

VM fuerit, adſitque ſputum ſanguinis cum catarrho, & adhuc immineat periculum de maiori, noſque hic ſimus, ut prohibeamus periculum futurum, ut recte curemus, inueſtigandæ ſunt cauſæ huius fluxus ſanguinis. Ex potu aquæ Thermarum uſus eſt leuari: quod ualde notandū. Oſtendit enim morbi fuiſſe mineram, & fomentum ratione uentriculi, qui cum multas generat cruditates, uapores aſcendebant ad caput fouentes & augentes catarrhum. Viuit cum meretrice, ideo ſequuntur incommoda, quæ ſolent conſequi, dum no ſunt roborare ſe, & uires augere, plus comedunt quàm poſsint conficere, & uirtus debilitatur aſsidua uenere, ideo incidunt tales in peſsimas ægritudines, propter plurima excrementa aggregata. Propterea iſtum catarrhum credo habere fomentum à membris inferioribus. Eſt præterea naturaliter calidi hepatis, & ideo uentriculi frigidioris. Quare omnia habet, quæ ad catarrhum requiruntur. A uentriculo per uias latas aſcendunt uapores crudi ad caput. In uenis multiplicatur ſanguis craſſus aduſtus, & excrementoſus, cumque uiæ ſint latæ, facile ex ijs aſcendunt, & exhalant fumi ad caput. Ideo Galenus 3. de locis affectis dicit eos, qui calidi ſunt hepatis, naturaliter ſubiectos catarrhis. Hic uero catarrhus habet uariam naturam, quandoque ſalſus eſt, quandoque non, aliquando ſubtilior, pro uarietate humorum & uaporum aſcendentium, pro ratione etiam putredinis, accidentium animi, motus, ciborum. Credo autem quòd ex longo deſcenſu deuenit ad ſputum ſanguinis, Nec puto rupturam uenarū, aut corroſionem. Non enim tam cito conſolidata eſſent. Nec credo reſudationem, quia ſanguis eſt craſſior, ſed arbitror fuiſſe apertam uenam aliquam, & eius rei habeo rationem, quia uideo præceſsiſſe flatus. In urinis abundat ſpuma, & plus etiam abundaſſe dicitur diebus præcedentibus. Vbi autem materia flatuoſa & craſſa in uenis, & hepar eſt calidius, calor aggrediens materiam illam craſſam flatuat, hinc facile impellitur. Secundo etiam ratione uaſorum, quia cum homo laborat, calor & ſpiritus reddunt ſeipſos calidiores, fit maior motus, & ideo facilius aperitur uena, & hinc credo, eum deueniſſe ad ſputum, eamque ob cauſam facilis erit reſtrictio, quia ceſſante motu, ac materia educta per medicamenta, & miſsione ſanguinis facta ceſſauit, & uena non eſt amplius aperta.

CVRA. Galenus 5. Method. tria ponit capita principalia in fluxu ſanguinis ex catarrho. Primum, quòd ubi ſputum ſanguinis, debemus remouere cauſam, uel per miſsionem ſanguinis, uel per pharmacum, ut ipſe ſe feciſſe dicit in puero & muliere. Hæc optime facta ſunt in hoc iuuene. Miſſus eſt ſanguis, & datæ ſunt pillulæ Cocciæ, quæ exhibentur ibi à Galeno, licet ſub alio nomine. Secundo Galenus omni diligentia quærit interceptionem catarrhi, applicat capiti ueſicatoria, ut ad hunc modum prohibeatur deſcenſus. Tertio, confortat pulmonem, contra fluorem ſanguinis, & ne recipiat defluentem catarrhum cum ijs, in quæ ingreditur ſuccus papaueris, & ſemina frigida, ne fiat ruptio uenarum. Quod igitur ad hæc duo poſteriora pertinet, poſt præmiſſas euacuationes adhiberem aliquid circa caput, quod roboraret & prohiberet deſcenſum. Primo, tonderentur capilli, & applicarentur ueſicatoria, quibus cum efficacioribus propter tempus nunc careamus, facerem unum ex Adarce, Euphorbio, Sinapi, Naſturtio, Pyrethro, cum modico etiam Cantharidum. Licet enim in ijs ſit periculum de prouocatione ſanguinis per urinam, id tamen non omnibus contingit, & ſi contingit, minus periculum eſt, & remotis Cantharidibus, iterum facile utetur ſine diſcrimine: ſine ipſis autem non facile habebimus effectum. Ideo erit neceſſe eas addere, & poſtea cum fermento & caricis applicarem, ut fieri ſolet, tribus aut quatuor locis, & tenerem aperta, ut materiam diuerterem, deinde educerem, poſtea pectus roborarem. Et quia ſputum ſanguinis non eſt ratione corroſionis uenæ, nec ſubtiliſsimus

sanguis, sed potius ex feruore & ebullitione sanguinis, propter caussas dictas, ideo non ita anxie intenderem incrassantia, ne augerem pituitam. Et ideo non exhiberem aquam Portulacæ, quam tamen ipse etiam heri ordinaui cum Bolo Armeno, & Dragacantha. Audiebam enim tantam copiam sanguinis effluere, ut periculum esset de syncope, ideo feci curam coactam. Nunc quia non uideo talem casum, ab ijs abstinerem, propter suspicionem frigidi uentriculi, qui coitu etiam debilitatus est, ne usu frigidiorum, & maxime Portulacæ, cum per se sit crassæ substantiæ, & frigidissimæ, & per destillationem aqua extracta multo frigidior sit sine dubio, cum etiam a rebus calidis extractæ aquæ sint frigidæ. Ideo ab ea abstinerem, nisi hoc requireret maior copia sanguinis, quæ nos cogeret ad curam symptomatis. Biberet ergo loco eius aquam in qua coctum sit hordeum, cum carnibus Cotoneorum, quæ mundificaret, aperiret sine corrosione, roboraret uentriculum sine calefactione. Possunt etiam addi semina Cotoneorum, quia in ijs est mucilago quædam, ualde propria pectori, quæ facit ad remouendum acumen, & erosionem catarrhi. Vtatur alimento mediocri, cibis qui facile concoquuntur. Quod ad Electuaria confortantia pulmonem, non ascenderem ad ea, quibus omnes utuntur moderni, & communiter hodie practicantes, a quibus abhorreo ut a peste, qui omnes ad Philonium accedunt, & id sæpius exhibent, cum Galen. 2. lib. secund. loc. capite de dolore, & 12. capit. Therapeut. de dolore intestinorum ostendat, quantum ipse abstineat ab opiatis, & si quando cogatur semel exhibere, quanta cura laboret in uentriculo corroborando. Credo etiam D. Cassianum hanc solam ob caussam mortuum esse, quod toties N. & N. exhibuerant Philonium, ut ita uentriculum eius posternerent, & eius uxor lachrymans mihi conquesta est, se plusquã 30. lib. soluisse, pro Philonio. Ego itaq; exhiberem semina frigida, quale est semen Papaueris albi cum saccharo rosato, quod non iubet transire Auicenna in isto casu.

De sputo sanguinis.

Consilium CXXVII.

PRimo dicimus cauendum esse ab omni esu leguminum, & ab ijs quæ pastilia uocantur, a lacticinijs, a rebus frictis in sartagine, ab uuis, & pomis, & omnibus quæ sunt flatuosa: præterea a rebus acribus, ut sunt omnia aromata, allia, cæpæ, & huiusmodi: item a uino dulci & a turbido, musto & crasso, ab aceto & rebus salsis, a carnibus antiquis, & ab auibus palustribus, & piscibus, præsertim qui capiuntur in paludibus & aquis cœnosis. Non comedat diuersa cibaria: neque ubi habet in stomacho cruditatem, supercœnet aut prandeat, sed abstineat, donec se concoxisse percipiat. Habeat quotidie uentris beneficium: quod si natura defecerit, adiuuet eam modo clysteri, modo uncia floris cassiæ, modo decocto maluæ, betæ, & mercurialis, cum oleo & sale: cuius amplum cyathum bibat duabus horis ante prandium, calidum: & si illi adijciat unciam sacchari, adhuc erit præstantius. His igitur procurabit, ut aluus mollescat, modo hoc, modo illud eligendo, ne natura uni remedio assuescat. Si etiam utatur passulis dulcibus ante cibum, lenietur uenter, & conferent pectori. Caueat ab exercitijs uehementibus, ab equitationibus uiolentis, præsertim sub frigidissimo aut calidissimo aëre, aut uentis exposito. Caueat ab ira, rixa, clamore, & deniq; uitet omnes motus corporis & animi etiam. Coitu utatur moderatissime. Quantum uero ad medicamenta attinet, purgetur bis in anno, uere inquam & autumno, poteritq; purgationis modus esse talis:

℞. Floris cassiæ ℥ 1. s.

Cum saccharo fiat bolus, sumat hora una ante prandium. Sequenti die bibat syrupum hunc:

℞. Syrupi

℞. Syrupi de betonica
De lupulis ana ℥ 1.
Decocti betonicæ
Lupulorum ℥ 4.

Misce pro uno hausto, & ita pro alijs usque ad 9. Bibitis syrupis, proximo die sequenti tale pharmacum accipiat:

℞. Rheubarbari electi ʒ 2.
Spicæ G 7.

Irrorentur cum uino aromatico, & infundantur in aqua lactis per horas decem. Deinde facta diligenti expressione, colaturæ adde

℞. Confectionis hamech ʒ iij.

Misce, fiat potio danda in aurora in custodia. Hunc modum purgandi debet seruare tam in uere quàm in autumno, nisi quòd laudarem ut in uere uenam secaret basilicam dextri lateris. Ante omnia uerò pro conseruatione sanitatis, laudo ut omni mense accipiat tribus horis ante prandium tale lenitiuum alui:

℞. Rheubarbari electi ʒ 1.
Floris cassiæ ℥ 1.

Misce, fiat bolus cum zuccharo. Singulis uerò diebus ante prandium & cœnam dimidium unciæ zucchari rosati sumatur: & hoc consulo toto anno non esse omittendum. Sumat præterea semel in septimana frustulum boli Armeni ad quantitatem paruæ fabæ, dum ingreditur lectum. Et hoc seruando euitabit, nutu Dei, discrimina quæ negligenti possunt accidere.

De empyemate ex suppresione menstruorum, pro puella.

Consilium CXXVIII.

Probabile est in adolescentula in flore ætatis constituta, temperatura calida, ex omnimoda suppresione menstruorum, sanguinem regurgitasse ad partes thoracis, ut frequenter contingit etiam usque ad uenarum fracturas, & ibi collectum, siue fecerit inflammationem, & pleuritim, siue aliquam aliam abscessus speciem, tandem suppurasse, & erupisse ad pectoris cauitatem, ut inde successerit ægritudo, quam Græci ἐμπύημα uocant. Quæ cum soleat terminari uel erumpendo extrinsecus ad cutis superficiem, uel suffocando, uel exeundo per sputum, uel deriuando ad uentrem uel urinam (quemadmodum optime declarauit Auicenna) duas ex quatuor uias inuenisse sibi hoc morbi genus audio in hac honestissima adolescentula: nam & sputum purulentum excernit, & præterea in dextro latere ad uacuitates uentris decumbit materia, quæ etiam uidetur ibi colligi, neque ad naturales exitus, siue per aluum, siue per urinam excerni, sed colligi tantum extra illos meatus, & per flatum discuti, quemadmodum ex instructione colligere potui. Et cum ægritudo sit iam per quatuor annos confirmata, & partes quæ fluxionem recipiunt, imbecilliores redditæ sint, & ita totum corpus magna ex parte contabuerit, fœtereque iam incipiant quæ sputo excernuntur, uereor ne ægritudo tendat ad perniciem, nisi & inter deploratas sit referenda: imò non leuis quoque suspicio est, ne deueniat ad contagium, ita ut assistentes quoque non debeant conuersari circa ægrotam, præsertim pueri & affines. Hæc de tota natura morbi satis. Nunc de curatione quæ fieri potest, dicendum est. Ratio uictus præcipue instituenda est, ut caueat à quocunque aëris excessu, magis tamen à frigido, & ab humido. Venti omnes sunt illi aduersi, tam boreales, quàm etiam australes. Caueat ne in loco terreno & humido dormiat, aut habitet: nocturnum aërem non accipiat. Ab omnibus animi molestijs

quam procul recedat. Corpus moderate exerceat, citra lassitudinem tamen, alui beneficium singulis diebus quærat, ad quam rem commodissimæ sunt passulæ dulces singulis diebus ante cibum assumptæ unciarum duarum quantitate. Vino utatur tenui, claro, bene maturo, minime austero, aut acerbo, aut acido, neq; à cibo bibat, præcipue post cœnam, parcior sit cœna quàm prandium, utrunq; tamen moderatum. Caueat à leguminibus, pastilibus, lacticinijs, piscibus, fructibus, herbis, præcipue crudis, à rebus frigidis. A carne ueteri caueat, item suilla & recenti & salita: etiam ab auibus quæ in aquis degunt, sicut anseres, & reliqua huiusmodi. Vtatur bono pane, bene fermentato, bene cocto, ouis recentibus, carne uituli, uel pulli, uel auium paruarum, oryza, farre, spelta, & hordeo, nonnunquam etiam panico, & milio: miliaceum tamen panem euitet. Capiti quoq; maxime consulet: nam destillatio à capite uerus est fons incœpti empyematis, quod aliter quatuor annis non perseuerasset. Laudauerim igitur ut singulis septimanis lauaretur caput, & optime exiccaretur cum lixiuio, in quo decocta fuerit maiorana, abrotonum, calamenthum, folia lauri, & pulegij: sed die quo lauatur, maxime effugiat aërem, quantum fieri poterit. Item inspergatur toto uertici capitis puluis infrascriptus:

℞. Sandarachæ			
Mastichis			
Gummi helemi			
Picis colophoniæ	ana	ʒ	2.
Storacis calamitæ			
Belzoin			
Myrrhæ	ana	℈	2.
Laudani electi		ʒ	4.
Rosarum rubearum		℥	1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & ex hoc puluere inspergat caput singulis diebus, mane & uespere. Item etiam illi alternis diebus, uel saltem bis in septimana accipiendum tantum lachrymæ pinguis abietis, uel terebinthi, quantum est nux parua, & deglutiat cum hostio, uel aliquo tali, ut libitum fuerit. Præterea ter in mense circa mediam noctem optime sumet infrascriptum bolum, & uespere parcissime cœnabit:

℞. Floris casiæ	℥	1.
Agarici trochiscati	℈	3. uel 4.

Misce, & cum zucharo fiat bolus. Item liniatur totum pectus ante & retro linimento infrascripto:

℞. Adipis anseris			
Olei amygdalarum amararum	ana	℥	1.
Myrrhæ		ʒ	3.

Et cum modico ceræ fiat linimentum molle. Nihil tamen præstantius in hac curatione existimauerim, quàm ut menstrua prouocarentur: si qua enim res profutura esset, hanc maxime fore existimo. Pro ratione ergo uirtutis, quam ego metiri nequeo, laudarem ut singulis mensibus circa lunæ coniunctionem tribus diebus ante & post, bis in die ante cibum abluerentur sua crura, & fouerentur, spargendo aquam usq; ad pecten, & semper trahendo inferius cum infrascripta lotione:

℞. Pulegij			
Calamenthi			
Maioranæ			
Artemisiæ	ana	man.	3.
Cyclamini			
Aristolochiæ rotundæ	ana	℥	1.
Centaureæ minoris		man.	2.

Decoquantur

Decoquantur omnia in fitulis duabus aquæ ad consumptionem tertiæ partis. Post lotionem uero applicandæ essent cucurbitulæ ab aliqua muliere, duæ quidem sub poplitibus, duæ uero aliæ infra coxas. Tandem ijs nihil proficientibus, mitterem sanguinem, si uirtus toleraret, ab utraque saphæna, & sæpius iterarem semel in mense.

De tussi ex catarrho cum sputo sanguinis, pro adolescente Bononiensi.

Consilium CXXIX.

Ispositionem præter naturam huius adolescentis nobiliss. in membris esse spiritualibus nemo dubitare potest: tussi enim affligitur, quæ earum partium proprium symptoma est: & quod per tussim excernit, catarrhus est crassus, uirulentus, subniger, ad citrinitatem quoque declinans, quandoque salsus: & præter huiusmodi catarrhum sanguinem etiam nonnunquam expuit quantitate paucum, colore (ut audio) uariũ, quandoque enim atrum, quandoque rubentem. Hactenus in promptu est symptomata contemplanti, quæ pars corporis affecta sit. Iam uero duo supersunt cognitu difficilia, sine quorum cognitione uera curatio non potest inueniri. Primum, utrum uitio spiritualium utrunque symptoma contingat, catarrhus inquam, & sputum sanguinis, an alterum tantum, uel neutrum: an uero nihil ijs patientibus, quantum in se est, aliunde deferatur materia atque oriatur. Cui alia quoque annectitur difficultas: nam ubi etiam constaret aliunde fluere istas materias, ad hæc superesset inquirendum, cuius membri uitio id fiat principaliter, an cerebri, an uentriculi, an hepatis, an omnium, uel plurium ex istis? Altera principalis difficultas est cogitare, quæ pars spiritualium potissimum afficiatur, utrum musculi, an cauitas pectoris, an caro pulmonis, an bronchia, & lenes arteriæ, & uenæ, uel plura ex istis. Hæ sunt difficultates, sine quarum exquisitissima cognitione & distinctione, necessarium est curationem etiam cæcam, & fortunæ destinatam esse, non electioni, aut arti. Ad primam igitur difficultatem audiuimus nobilissimum iuuenem à primis statim annis semper subiectum fuisse destillationibus, ex quo arguitur uitium & affectum fuisse in cerebro eius, cuius ratione plurimis excrementis redundauit. Vel igitur humiditas cerebri naturalis (teste enim Gal. 2. Artis medic. cerebrum humidum, excrementosum, & destillationibus subiectum est) uel hoc fuit non naturalis humiditatis ratione, sed frigiditatis potius, quæ etiam siccitati coniuncta fuit: talis enim temperies cerebri frigida & sicca, forte etiam magis quàm humida, destillationi subijcitur, non quidem ipsius temperaturæ ratione (à sicco enim quatenus siccum est, nullũ prouenit excrementum humidum) sed quoniam in frigido & sicco cerebro necessario plurima excrementa colliguntur, tum quia proprium alimentum non bene conficit caliditatis defectu, tum quia non bene difflat & discutit excrementa, tum etiam quia superfluitates reliqui corporis ad tale cerebrum propter imbecillitatem facile ascendunt, neque difflantur. Necesse est igitur ut colligantur, condensentur, & multiplicentur, unde oritur destillatio. Cerebrum igitur huius nobilis iuuenis est frigidum potius & siccum in suapte natura, quàm humidum. Argumento est tum ipsius capitis forma, tum animales operationes intrinsecæ, ex quibus frigiditas & siccitas cerebri arguitur: hæ enim duæ qualitates in cerebro maxime faciunt ad prudentiam, quemadmodũ erat Arist. & Gal. sententia, & non, ut uulgus medicorũ opinatur. Stante tali dispositione, accedit postea naturalis hepatis caliditas, quæ arguitur ex amplitudine uenarũ, & colore cutis subnigro & pilis. Accedit præterea cordis caliditas, quod indicatur ex promptitudine ad iram, & ex motu arteriarũ. Vbi autẽ huiusmodi temperatura calida hepatis fuerit cũ frigiditate & siccitate cerebri coniuncta, maxima occasio exoritur ad destillationes & catarrhos generãdos: caliditas enim hepatis sanguinẽ feruentem biliosumque generat, à quo cõtinui uapores ad cerebrũ eleuãtur. Ideo 3. de loc. aff.

Gale-

Galenus dicebat, eos maxime plenitudini capitis esse subiectos, qui calidi hepatis sunt. His postea uentriculi imbecillitas accedit, & fit integer circulus, & perfectus omnino, ut nihil etiam desit iam ad omnem numerum causarum catarrhi explendum. Imbecillitatē autem simul uentriculi esse, & insignem in hoc nobili iuuene, multa declarant, siue ista imbecillitas sit naturalis, siue acquisita: hoc enim mihi non constat, nisi quòd potius crediderim fuisse acquisitam: habuit enim causas extrinsecas ad uentriculi robur debilitandum ualidissimas, sed pręcipua fuit illud assiduum studendi munus horis etiam importunissimis, quod cuilibet etiam mediocri patet, quantū possit in corrumpenda concoctione, & omnibus uentriculi uiribus relaxandis. Accessêrunt & aliæ causæ extrinsecæ ualidissimæ, uidelicet molesta animi accidentia, & mala uictus ratio in omnibus sex rebus non naturalibus, quæ potuerunt simul & cerebri & uentriculi uires debilitare. Sed tarditas etiam concoquendi cibum, manifestissimum signum est imbecillitatis uentriculi. His ergo omnibus ita se habentibus, non est difficile iudicare, catarrhum in pectus descendere, per consensum scilicet aliorum membrorum: primo propter imbecillitatem cerebri aggregantis plurima excrementa ratione sui temperamenti frigidi & sicci: secundo propter intemperiem calidam & siccam hepatis, ratione cuius plurimi & assidui uapores ascendunt ad caput: tertio, ratione uentriculi tarde & diminute concoquentis, & plurimam pituitam generantis, cuius uapores perpetuo ad caput ascendunt per uias latas. Tot igitur sunt causæ destillationis. At cum potius ad pectus descendat, quàm ad alias partes, necesse est aliquam quoq; occasionem esse in ipso pectore, cuius ratione ad illud potius, quàm ad alias partes materia destillat, inter quas potissimam iudicauerim præparationem loci: ad nullas enim partes commodius descendit materia fluens à capite, quàm ad bronchū, seu caput laryngis, quod semper apertum & præparatum est, propter necessitatem respirationis. De causa autem salsedinis catarrhi, quam interdum percipit, non est difficile uidere: facile enim salsus effici potest, propter uapores calidos ab hepate ascendentes. Quòd uero non perpetuo salsus percipiatur, sed raro admodum, signum est maximum, insignem esse intemperiem in uentriculo, cuius ratione plurima pituita generatur, quæ possit omnem acrimoniam humorum retundere: signum etiam est cerebrum immodice frigidum, & ipsum retundere salsedinis causas: & inde est quòd quoties salsedinem percipit, sicut ipse refert, prius illi incaluerat cerebrum ab aliqua causa extrinseca. Quòd etiam catarrhus per antiquam tussim à pectore eijciatur subtilis ad modum & fluens, indicat cruditatem & frigiditatem catarrhi propter causas prius commemoratas. Quòd uero quando à pectore excernitur, crassus, quandoq; subuiridis, quandoq; etiam subniger est, indicat plurimam moram factam in pectore calido, ubi partes subtiles fuerunt resolutæ, addita etiam aliqua putredine propter nimiū calorem. De sputo autē sanguinis, quæ sit eius natura, & quæ causa, in secunda difficultate dicetur. Et hæc satis de prima difficultate à nobis proposita. Nunc accedamus ad secundam, quæ talis erat, utrū sanguis iste per tussim reiectus, uel à cauitate pectoris, uel à carne pulmonis, uel à bronchijs, uel lenibus arterijs, uel à uenis in pulmone existentibus excernatur: Plurimū enim refert, & ad prognosticum de eo quod futurum est, & ad cognitionem præcipue curationis, utrum sit hoc, uel illo modo. Circa hanc partem coniecturis procedere oportet: res enim cognitu difficillima est: primo tamē remouebimus ea, quæ mihi nullam difficultatem faciunt. Neq; à carne pulmonis sanguinem illum excerni uerisimile est: nam neq; hoc esset sine febri in habitu, neq; sine pure, neq; sine fœtore anhelitus: tum enim maximum ulcus adesset, cum nulla corporis pars facilius putrescat, quàm caro pulmonis. Præterea sanguis à pulmone eiectus spumæ ita est admixtus, ut minima pars spumæ parti minimæ sanguinis admixta sit. Non etiam prodire ab arterijs, satis indicat ipsa primū crassior sanguinis substantia: deinde, quoniam perpetuo sanguis exiret: non enim posset consolidari arteria pulmonis. Si etiam à bronchijs uel asperis arterijs eijceretur, propter ipsorum solutam continuitatem aliquid ex ipsorū substantia prodiret simul, quod nunquā uisum est. Quòd

etiam

etiam non prodierit ex ruptura uel corrosione alicuius uenæ in pulmone existentis, facile inde conijciatur, quòd & maior copia sanguinis exiret à uena uel corrosa, uel disrupta. Neq; possumus dicere fuisse consolidatam, quia corrosa nunquã consolidari potest, disrupta uero intra triduũ potest consolidari, postmodũ autem nunquam, ut Gal. 5. meth. docet: uidemus enim in nobili iuuene sputũ sanguinis etiam per aliquot menses perseuerasse. Relinquitur igitur, uel quòd hic sanguis refudet per poros, uel meatus ipsarum uenarũ, uel quòd certis quibusdam temporibus aperiantur orificia, uel capita capillarium uenarũ in pulmone existentium, unde excernatur sanguis plus uel minus, secundum quòd magis uel minus illa orificia aperiuntur, quemadmodũ uidemus fieri exterius apertis ijsdem uenarũ capitibus, uel in naribus, uel circa hęmorrhoidas: quandoq; enim multus sanguis inde exit, quandoq; paucæ guttulę, prout orificia illa magis uel minus aperiuntur. Inde est, quòd nobilis etiam iuuenis quadam die excreuit tantũ sanguinis, quantũ est hemina uel scutella. Hactenus uidetur hoc esse satis probabile, & in hac parte potius hæret malum. Posset tamen etiam fluere per colatoriũ simul cum catarrho, sicut etiam frequenter contingit, ut inde postea simul cum eodẽ catarrho ex pulmone per tussim exiret: & huius rei augetur suspicio ex eo quod audimus, uidelicet quòd cum eijceret illam quantitatẽ sanguinis magnã, quam paulo supra diximus, non excernebat per profundã tussim, sed per leuem quendam screatũ: indicabat enim à capite hunc fluxũ deuenire, qui cũ maiores asperæ arteriæ bronchos occuparet, & mordicaret, leuem illam tussim & screatũ excitauit. Sed aliud est etiam, quod non temere præteriri oportet, sed diligentissime considerari & examinari. Refert nobilis iuuenis se abhinc sex annis, minus & magis quidem, perpetuo tamẽ fuisse detentũ dolore quodam circa sinistram mamillã, qui dolor sæpissime tactu externus percipitur, dumq; in eam sinistram partẽ decumbit, magis dolet, & premitur: at si in dextris decumberet, sedato dolore quiescit: deniq; in quãcunq; partẽ decumbit, semper minus dolet, quàm si in sinistram sese flexerit. Ait præterea dolorẽ illum semper ascendere usq; ad humerum sinistrum. Ex his ergo omnibus secundum rationẽ colligimus, materiam aliquam quotidie colligi, & descendere ad illas partes, tanquam ad debiliores: & quòd locus huius collectionis sit, uel in musculis extrinsecis illius partis sinistræ, uel in concauitate quæ est inter illos partis sinistræ: uel in concauitate quæ est inter illos musculos, & membranas quæ costas ambiunt. Cur autem locus ille fuerit debilitatus, multæ potuerunt esse causæ: duas tamen non parui momenti uidimus: primam, percussionem in ea parte: secundam, armorum gestationem. Quibus ita se habentibus, non est alienum quòd ex illis partibus ita debilitatis materia quæ ibi collecta residet ad partes interiores pectoris, à pulmone mediante tussi excernatur. Vbi etiam considerandum est, nunquid etiam ulcus aliquod ex longa humoris corruptione subiectum fuerit, unde etiam sanguis cum materia simul excernatur. Hæc ergo habeo quæ de causis huius sputi sanguinis possum afferre, si ex principijs artis secundum rationem, & non casu uel ad placitum loqui uolo. Reliquũ modo est, ut prædicti omnes affectus remoueantur. Circa quod duo principaliter erunt agenda: alterum quod circa præsentium symptomatum curationem uersatur, alterum circa imminentiũ præseruationem. Quantũ ad præsentium curationem, triplici curabimus instrumento: primum erit ratio uictus, secundum medicatio uel pharmacum: tertium auxilia per opus chirurgicũ. Per rationem uictus: aër primo occurrit, circa quem diligentissime erit enitendũ, ut omnes excessus deuitet: pariter enim & à frigiditate & caliditate aëris, sicut & à nimia humiditate & à siccitate læditur. Quærat igitur maxime temperatũ: nam alteratio facile contingit, uel propter uentos, uel propter pluuias, uel propter uicissitudines, æstatis inquam & hyemis. Itaq; neq; se uentis, neq; pluuijs, neq; feruori æstatis, neq; algori hyemis exponat, sed se in optima domo contineat, uel si necessarium fuerit exire, muniat se ab aëris iniuria, caput præcipue: uitet etiam nocturnum aërem, & loca subterranea, & humida. Raro abluat caput: quando autem lauandi tempus erit, eligantur horæ uespertinę, ita ut postea non exeat domo, neq; aëri se exponat. Lixiuium erit ex

cinere

cinere falicum, uel uitium, in quo decocta fint chamæmelum, anethum, rofæ, & maiorana, ponatq; in ea parte lixiuij, ita præparata & excolata, qua uult lauari, tantam quantitatem agarici boni electi puri, quantum eft pondus 3. 2. dimittaturq; infundi in eo lixiuio dictum agaricum per totam noctem in petia linea: poftea mane ebulliat ebullitione una, & cum hoc lixiuio lauetur caput: erit enim utile, & tanquam medicina, non tantum curans, fed etiam præferuans. Exercebit corpus moderate, non fortiter: & in primis exercebit partes inferiores, ad quod deambulatio optima eft. Hora exercitij fit matutina, reiectis excrementis confuetis, fitq; tribus horis ante prandium, ita ut perfecte quiefcat ab exercitio ante cibi affumptionem. Optimum etiam erit illi, fi frictiones mane fiant in partibus inferioribus, & in brachijs etiam, antequam furgat è lecto, & quanto erunt longiores, & crebrius repetitæ, tanto melius, erit enim efficacifsimum ad roborandum corpus, & ad diuertendam materiam. Exercitiũ autem crurum paucum admodum debet effe. Sed inter reliqua, duos maxime affectus uitet: iracundiam & mœftitiam. Cauebit ab afsidua fcriptione, uel lectione, præcipue poft cibum, maxime prone incumbendo fcripto libro. Procuret ut quotidie beneficium alui habeat: quod fi quandoq; deficiat, non negligat: eft enim illi admodum opus, ut utatur aliquo modo clyfterum lenientium, cum aliquo ex his tribus quæ fubfcribentur. Primum eft, accipere ius pulli tribus horis ante prandium, in quo iure decoquantur maluæ, mercurialis: & facta expresfione & colatura, addatur femuncia facchari cum modico olei dulcifsimi, & bene maturi, uel olei amygd. dulcium. Secundum remedium eft, ut accipiat terebinthinam pinguem & puram, quantitate 3. 2. uel trium, & degluttiat, una uero hora poft ius dictum fumat terebinthinam in forma pilularum, aut in bolo, ut melius placuerit. Tertium eft, ut accipiat 5. aut 7. ficus aridas, pingues admodũ & optimas, à quibus totam cutim detrahat, & accipiat tantum carnem mollem intrinfecam, & cum hac carne admifceat 3. 2. medullæ cartami, & fiat bolus, quem degluttiat eodem modo, & horis, ficut de duobus fuperioribus dictum eft. Ifta tria funt optima & familiarifsima remedia ad aluum emolliendam in fanis etiam fine aliqua moleftia. In nocte quærat, ut feptem horis tantum dormiat, octo quidem etiam, at non imperamus: fed caueat poftea tanquam à pefte, à fomno meridiano. Bis tantum in die comedat, atq; hora comedendi fit hora quinta, poftquam lecto furrexerit. Spatium inter prandium & cœnam fint horæ 9. fi prandium fuftum & integrum fuerit. Poft cœnã non ingrediatur lectum, nifi poft duas horas, & interim non fedeat, nõ dormiat, neq; apud ignem moretur, nec frigeat, præfertim caput: caueat à calore, calefiat autem fenfim, non fubito ad ignem: deambulet, uel ftet: duo enim optima inde acquiret: fuauius noctu dormiet, fecundo melius concoquet, & minus lædetur à catarrho. Vbicunq; autem igni approximabit ad frigoris iniurias propellendas, fit ignis mediocris, fcilicet ex lignis dulcibus, & caueat ne caput incalefcat. Inter prandiũ & cœnam neq; aliquid comedat neq; bibat, præcipue poft cœnam: nihil etiã catarrho deterius quàm dormituris bibere. Potus fit uinum colore rufum, clarum, limpidum, bene maturum, potentia mediocre, quod nullo modo fit acidum, uel acerbum: tale enim uinũ aduerfifsimũ eft, tufsimq; præcipue excitat. Cibaria fint unius tantum generis: nihil enim deterius, quàm ciborum inter fe differentium uarietas. Abftinebit ab omni lacticiniorum genere, ab omnibus paftillibus, ab acribus efculentis, ficut funt allia, cæpæ, & huius generis: ab aceto, præcipue acri, & potenti: ab omnibus oleribus, præter betonicam, faluiam, boraginem, & lactucam, quæ etiam non tantum ratione cibi, fed ratione medicamenti cuiufdam conceduntur. Cauebit ab omni pifcium genere qui capiuntur in paludibus: raro etiam & parce alios comedat, qui in optimis aquis degunt; & non omnis generis, fed quales funt lucij, marfones, themali, & huiufmodi. Cauebit tamen à frixis in fartagine non tantum pifcibus, fed omnibus quæ hoc modo friguntur: ideo & oua deteftabilia funt decocta in fartagine. Abftinebit à carnibus falitis cuiufcunq; generis: à carne antiqua, ficut bubula, & caftratorum antiquorum: abftinebit à carne porcina tanquam à pefte; ab omnium auium genere quæ degunt in paluftribus locis,

locis, ſicut anates, & anſeres. Fercula eligat, ſicut far, & oryzam, hordeum, ſpeltam, pani cum: omnia iſta grana ſint optime decocta in iure optimo: admiſceatur aliquid lactis amygdalarum dulcium, uel ſeminum melonum. In æſtate conuenient etiam cucurbitæ coctæ cum modico cinnamomo. Ab acetarijs conſulo ut abſtineat. Fructus parciſsime comedat, non omnium tamen generum, ſed aliquid peponis optimi, uel pruni genus, quòd uulgo uerdaceum appellatur: ficus etiam optime maturas, ut in tempore autumni: pyra decocta cum ſaccharo: ſi quandoque etiam comederit pineas poſt cibum, aut auellanas, dummodo parce id fiat, & bene dentibus conterat, non erit omnino aſpernandum. Carnes conueniunt uitulinæ, hœdinæ, pullorum, nonnunquam etiam columborum iuuenum & pinguium, omnium auium campeſtrium pinguium præter coturnices: nec uitupero carnem leporis iunioris, uel cuniculi, oua ſorbilia, uel in aqua decocta, non indurata, ſi fuerint recentia, & ante cibum exhibita, ſunt optimi nutrimenti. Et hæc de tota diæta, ſiue uictus ratione ſufficiant. Quantum attinet ad medicamenta, quanquam Galenus in 5. Therapeutices curet catarrhum cum ſputo ſanguinis ualidiſsimis purgationibus, nihilo minus ſpectata habitudine nobiliſsimi iuuenis, corporis gracilitate, hepatis caliditate, & uirium omnium imbecillitate, unum propono, quod illi perpetuo obſeruandum erit, ſi me iudicem ſequatur, ut nunquam inclinet animum ad ſumenda aliqua medicamenta fortia aut ſolutiua, in quibus ingreditur aut ſcammonium, uel colocynthis, uel turbit, uixque aſſentiat agarico, quod quidem erit ſumma, & ueluti apex omnium ſuarum medicinarum, ultra quod excedere pernicioſum erit: imò nec agaricum temere ſumendum: neque ſolum non præparatum, ut infra patebit. Laudo igitur, quòd corpus quidem ſuum ſæpe expurget, eſt enim hoc neceſſarium, cum ſit admodum excrementoſum. Purgationes uero ſint in omnibus qualitatibus moderatæ. Simplicia quidem ſint, ſicut caſsia, rhabarbarum, manna, medulla cnici, terebinthina, & ultimo agaricum. Compoſita ſint, ſicut ſyrupus roſaceus, uel uiolaceus ſolutiuus, electuarium de ſebeſten ſimplex, electuarium lenitiuum, quandoque etiam hiera ſimplex de ſex rebus, raro tamen propter nimiam exiccationē. Purgabitur autem purgatione magis exquiſita bis in anno, uere inquam & autumno. Forma aũt purgandi talis erit:

℞. Floris caſsiæ		ʒ 2.
Pulueris glycyrhizæ		
Hyſſopi	ana	℈ 2.

Miſce, & cum ſaccharo fiat bolus, ſumendus hora ante prandium. Sequenti die incipiat ſumere infraſcriptos ſyrupos:

℞. Syrupi uiolacei compoſiti Meſue		
Mellis roſacei colati	ana	℥ 1.
Aquæ tuſsilaginis		℥ 4.

Miſce pro uno ſyrupo, & ſic pro alijs. Poſt ſyrupos ſumat alterum duorum medicamentorum, prout illi felicius ſuccedet. Alterum tale erit:

℞. Floris caſsiæ	ʒ 10.
Agarici præparati	ʒ 2.

Miſce, cum ſaccharo fiat bolus. Alterum:

℞. Rhabarbari electi	ʒ 2.
Spicæ	gr. 5.

Irrorentur uino albo aromatico, & infundantur in aqua tuſsilaginis per horas decem: deinde facta diligenti expreſsione & colatura, adde agarici optimi præparati ſcrup. 4. ſyrupi roſacei ſolutiui unc. 2. Miſce, & fiat potio breuis, danda in aurora cum cuſtodia. Iſtæ erunt annuæ purgationes. In medijs autem temporibus, laudo etiam quòd frequenter aliquid ſumat quod leuius purget, ne ſcilicet excrementa aggregentur. Purgationes autem erunt, uel quales dictæ fuerunt in capite de diæta, uel quòd aſſumat caſsiam ſimplicem hora una ante prandium unciæ pondere: erit enim medicina facilis, pectori & hepati ualde conueniens, quæ euacuabit ſine extractione, à qua tanquam à peſtifero ueneno abhorreat oportet. Laudarem ego præcipue, ſi ſuus

si suus uentriculus toleraret, & nihil aliud impediat, sicut febris, uel inflatio hypochondriorum, uel dolor capitis, à quibus Deus ipsum custodiat: laudo inquam, istis non impedientibus, ut post autumnalem purgationem mane bibat lac asininũ, asinæ quàm fieri potest sanissimæ, & iuuenis, neq; multum distantis à partu. Bibat autem mane, non hora syrupi, ut male consueuerunt alij, sed hora tertia diei, postquàm reddiderit sua omnia excrementa consueta, & bibat cyathum, uel duos, etiam tres, quantum scilicet suus uentriculus bene tolerare potest. Postea caueat cibum, quandiu bene cognouerit lac esse perfecte concoctum, & fame prouocetur ad cibum, tunc modice prandebit: erit enim hora tarda, hortorq; ut sit contentus pro prandio iusculo hordeaceo cum saccharo, & postea cœnet uberius, seruando quæ dicta sunt in capite de diæta. Perseueret in hac lactis potione usq; ad 15. dies, magis tamen aut minus, prout melius uel deterius tolerabit. Istud erit remedium efficacissimum ad humectandum corpus, & nutriendum, & reuocandam famen, quod etiam uere poterit iterari, imò & æstate, & quotiescunq; libuerit, si modo prospere illi successerit, ut spero. Hæc de purgantibus quæ per os sumi debent. De linimentis autem, uel cerotis exterius applicandis, nihil scribo, in illis enim parum confido. Quantum uero attinet ad opus chirurgi, cum primis mihi placeret, si catarrhus perseueret, ut facta purgatione autumnali applicarentur uesicatoria capiti, & excitarentur uesicæ & crustæ, quæ postea omni diligentia conseruarentur. Idemq; omnino fieret circa partem sinistram pectoris, ubi percipit dolorem, uel si nollet uesicatoria, propter molestiam (essent enim molesta in ea parte) saltem foueat, & illinat locum modo infra scripto:

℞. Hyssopi
Betonicæ
Saluiæ
Scabiosæ
Centaurij minoris
Pulegij ana man. s.

Decoquantur in sufficienti quantitate aquæ, & uini albi, æqualiter commixtis, & cum ea decoctione calida foueatur locus cum spongijs. Facta fomentatione locus statim exiccetur, postea inungatur hoc linimento;

℞. Adipis anseris		
Gallinæ		
Butyri recentis	ana	℥ s.
Myrrhæ		℥ 3.
Croci		℈ 2.
Euphorbij		℈ 1.

Misce, & cum modico ceræ fiat linimentum. Laudo etiam, quòd pro auersione materierum ascendentium ad caput, post purgationem ordinariam fiant cauteria uel fontanellæ in utroq; crure in loco consueto, & dimittantur apertæ usq; ad perfectam sanitatem. Si etiam quandoq; hæmorrhoides sponte accederent, optimũ esset: ac non accedentibus, si contingeret (quod Deus auertat) sputum aliquod sanguinis, laudarem ut prouocarentur, & tenerentur apertæ: esset enim optima & recta diuersio. Et hæc de Chirurgia satis. Quantũ uero attinet ad præseruationem, ne scilicet incidat in sputum sanguinis, & membra omnia corroborentur, nihil unquam poterit præstantius habere, quàm frequentissimum usum sacchari rosacei, quo utetur mane, uesperi, & quacunq; hora uoluerit, dummodo non impediat horas coctionis. Magnum est etiam arcanum ad exiccandum catarrhum pectoris, & ipsum pectus corroborandum, tum ad prohibendum sputum sanguinis, si in introitu lecti deglutiat boli armeni orientalis optimi, quantum est granum ciceris rubei: est enim efficacissimum in præseruatione, sicut periculosum in curatione. Vesicatoria ex his confici solent, ex folio apij nascentis in pratis, flore luteo, folijs aculeatis, cortice interiore bryoniæ, flammula Iouis, sinapi, euphorbio, pyrethro, thapsia, nasturtij semine, herba quam uulgo appellant

sassariam

salfariam, quę nascitur in hortis, folio oblongo, & pingui, gustu erodente linguam, longo pipere, & similibus. Inter reliqua tamen efficacissimum, & perpetuæ ueritatis in omni temperatura, quod nunquam fallit, sunt cantharides.

Eidem ante scriptum consilium hæc fuerunt ordinata.

Primo detur clyster uesperi cõmunis cũ melle rosato, sequenti die cassiam accipiat, Postea singulis diebus accipiat infra scriptum syrupum, duab. horis ante prandium:

℞. Mellis Rosati ℥ 2.

Aquæ farfarę ℥ 3. bis item uel ad minus semel in septimana accipiat ℥ s. ex infra scripto Electuario:

℞. Zaccari rosati ℥ 6.
Reubarbari Electi ʒ 2.

Misce & hoc modo habita bona uictus ratione progredietur usq; ad suum colorem.

Cuidam mulieri in catarrho ad pectus descendente, hæc ordinata.

Confici iussit syrup. ex succo farfaræ, Betonicæ, Capillorum Veneris, liquiritia & scabiosa &c. & hunc exhiberi ita ut post quartum, uel quintum quenq; syrup. acciperet ʒ 1. Agarici, & ita per uices paulatim attenuet & euacuare conetur, capiti uero inspergat puluerem ex sandaracha, rosis siccis, sandalis, landano, tenuissime puluerizatis omnibus & commixtis, cerata capiti applicari non probat ab exemplo puellæ cuiusdam, quæ in catarrho copiose fluenti ex cerato applicato, quod catarrhum sistebat, per dies aliquot curata uidebatur, ob catarrhũ firmatum, sed paulo post ita copiose fluebat ut moreretur, subito enim una uice tantum catarrhi defluebat ut suffocaret. Nec cauteria in futura coronali probat. Etsi enim duo adiuti sint, tres, tamen ex ijs mori uidit, neq; amplius uelle se facere dixit.

De angustia pectoris ex catarrho & imbecillitate uentriculi, pro Gallo.

Consilium CXXX.

Vrgetur principio hunc in modum:

℞. Cassiæ ʒ 12. Postea
℞. Succi Farfaræ
Betonicæ
Saluiæ
Violarum
Calendulæ ana ℥ 6

Purificentur succi, deinde cum faccharo fiat syrupus. Postea

℞. Huius syrupi ℥ 2.
Decocti betonicæ
Violarum
Farfaræ ℥ 3.

Misce pro uno, & sic pro alijs.

Post secundum syrupum mittatur sanguis ex uena communi brachij dextri: id enim & tempus, & morbus, & complexio exigere uidetur. Post exhaustos septem syrupos:

℞. Floris casiæ ʒ 10.
Agarici præparati ʒ 2.

Misce, cum saccharo fiat bolus. Post hanc purgationem uniuersalem habeat pilulas, quibus sæpe utatur, quarum descriptio talis erit:

℞. Agarici præparati ʒ 3.
Aloës succocitrini ʒ 4.
Rhabarbari electi ʒ 2.
Spicæ
Garyophyllorum
Nucis muscatæ ana ʒ 1.

Puluerizentur, & misceantur, & cum syrupo de stœchade fiat magdaleon: de quo singulis uicibus fiant pilulæ tres, pondere unius drachmæ, de quibus unam accipiat semel in septimana, tribus horis ante cœnam. Item

℞. Lachrynæ abietis pinguis ʒ 2.

Inuoluantur in nebula, & deglutiat cum uino semel in septimana, tribus horis ante prandium. Item

℞. Boli Armeni orientalis ℈ 1.

Deglutiat bis uel ter in septimana in introitu lecti. Item

℞. Dictamni Cretensis
Pyrethri
Piperis ana ʒ 1.
Staphisagriæ ℈ 2.
Masticis ʒ 2.

Puluerizentur omnia, & cum cera pauca fiant trochisci masticandi mane tribus horis ante prandium, masticando eos continue per horam, & expuendo, bis aut ter in septimana, Præterea fiat inunctio narium tali linimento:

℞. Adipis anserini
Olei amygdalarum amararum ana ℥ 1.

Vngat uesperi in introitu lecti partem nasi superiorem, quæ est inter utrunque oculum. Item

℞. Decocti betæ
Maioranæ Hordei
Betonicæ, quantum sufficit.
Cum modico zucchari.

Et hoc actu calidum attrahatur per nares mane antequam egrediatur ædes. Præterea tali brodio uti poterit:

℞. Enulæ campanæ ℥ 1. dempto meditullio interiori decoquatur in scutella brodij ad consumptionem duarum partium. Deinde facta diligenti expressione, adatur zuchari semuncia, & sumatur actu calidum ter in septimana tribus horis ante prandium. His etiam pilulis utatur:

℞. Succi absinthij
Liquiritiæ ana ʒ 1.

Misce, fiant pilulæ sex, quarum sumat unam alternis diebus, una hora ante prandium. Habeat diligentem rationem uictus, & se muniat à frigidiore aëre, & à uentis. Ad æstatis postea initium, purgato corpore modo superius dicto, bibat aquas Aponitanas.

PRO

PRO EODEM.

Consilium CXXXI.

Vm ordinatis non rite usus per hyemem, uere redeunte, in eadem incidit symptomata: catarrhum uidelicet defluentem cum difficultate anhelitus asthmatica. Montanus cassiæ ℥. 12. dedit, postea ordinauit syrup. ℞. Succi farfaræ, Betonicæ, Saluiæ, uiolarum calendulæ, ana ℥ 6. Purificentur succi, deinde cum saccaro fiat syrup. postea

℞. Syrupi supra scripti ℥ 2.
Decocti betonicæ
Violarum
Farfaræ ℥ 3.

Misce pro uno & sic pro alijs, post secundum syrupum mittatur sanguis ex uena communi brachij dextri. Id enim & tempus, & morbum, & complexionem exigere dicebat. Postea rursus bolum sequentem.

℞. Floris cassiæ ℥ 10.
Agarici præparati ℥ 2.

Misce cum saccaro fiat bolus. Postea ad Thermas abijt, eas bibit primo, deinde in ijsdem lauit, propter Asthma seu pectoris angustiam, post Thermarum potum melius habens aliquanto, Venetias iuerat, ac ibi uictus ratione uarie excedens, cum amicis liberius uiuens, in febriculam incidit, ex qua postea Patauij expirauit.

De raucedine & angustia pectoris.

Consilium CXXXII.

℞. Foliorum farfaræ
Capillorum
Scabiosæ
Ceterach
Violarum recentium
Marrubij ana M. 2.

Bulliant in s. q. aquæ cisternæ ad consumptionem mediam, deinde facta diligenti expressione & colatura, syrupisetur cum saccaro ad bonam formam.

Deinde ℞. huius syrupi ℥ 2. decocti farfaræ, & capillorum uen. ℥ 3. Misce pro uno & sic pro alijs.

Electuarij len. ℥ 1. de Sebesten soluti drach. 3. cum saccharo fiat bolus, sumat 5. horis ante prandium. Postea iuit ad Thermas, & cum aquas non excerneret, ideo omittere iussit, & quia raucedo erat ex catarrho ad uentriculum, præscripsit sequens medicamentum: ℞. Balaust. Berbe: Acatiæ, Rosarum siccarum, Myrtillorum, Sandaracæ, Tragaganti, Gummi Arab. Masticis ana ℈ 2. Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & seruetur puluis pro usu infra scripto. Primo ℞. aquæ plantaginis ℥ 4. diamoron, mellis rosati ana ℥ 1. Misce & cum hoc actu frigido, mane ieiuno stomacho, fiat Gargarismus expuendo, postea iterato ter aut quater dicto Gargarismo, accipiatur spatula lignea mollis, super qua ponatur puluis prædictus, & illinatur & aspergatur à ministro in uuulam & partes adiacentes, & ita iteretur singulis diebus, Deinde ℞. olei Amygd. recentium, penidiarum ana ℥ 3. Misce fiat lambitiuum, de quo sumat singulis diebus, paulatim lambendo sæpe & parum, uacuo tamen stomacho, ne impediatur coctio.

Item:

℞. Maioranæ
Myrtillorum
Sandalorum citri
Sandaracæ
Rosarum rubearum
Laudani electi ana

Puluerisentur omnia per se, deinde misce, fiat puluis subtilissimus pro capitis commissuris.

Purgatio pro catarrho salso cum frigiditate uentriculi & dolore capitis.

Consilium CXXXIII.

℞. Florum casiæ ʒ 12. cum saccharo fiat bolus.
℞. Succi farfaræ
Scabiosæ
Betonicæ
Cetroch recent. ana ℥ 5.

Purificentur succi, postea syrupisentur cum saccaro albo. Deinde
℞. huius syrupi ℥ 3.
Decoctionis infra scriptæ ℥ 4.

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs usq; ad 7. uel etiam nouem.
℞. Liquiritiæ rasæ ℥ 3.
Polipodij ℥ 2.
Capillorum Veneris M 1.
Betonicæ M s.

Decoquantur ista in ℔ 2. aquæ farfaræ, donec remaneant ℥ 16. Deinde fiat colatura, & seruetur decoctum per 4. Syrupos. Postea decoctum repetatur quando sufficit. ℞. Agarici præparati ʒ 2.
Floris casiæ ʒ 10.

Misce cum zaccharo fiat bolus, sumat post ultimum syrup. in aurora.
℞. Saccari rosati
Violati ana ℥ 4.

Misce, & sumat una uice ℥ s. una hora ante prandium, & una hora ante cœnam, & sub introitum in lectum.

De Asthmate, pro nobili muliere Vicentina.

Consilium CXXXIIII.

HISTORIA referente Stephanella: Nobilissima mulier, ætatis uiginti septem aut uiginti octo annorum, ab ineunte ætate uexatur difficultate anhelitus, & primum octauo ætatis anno ea laborauit, quo tempore id fieri putabant propter uermes, & adhibita sunt remedia, quæ tamen morbum eum non ex toto eradicarunt, sed subsequentibus temporibus iterum eam inuasit, quia tum menstrua sua nondum habuerat, medici cum uiderent se eam integre non curare posse, existimauerunt sub aduentum menstruorum malam illam dispositionem mutatum iri, sed id non est factum, uenerunt enim menstrua; sed nec tempore debito, nec iusta quantitate, quare uiro data est, si forte ex concepto liberorum, & partu malum mitigaretur, & melius haberet, peperit quinquies: quatuor filios, & unam filiam, sed filiorum unus morbo quasi hæreditario mortuus est difficultate

tate anhelitus, nec unquã respirare commode potuit, menstrua etiam cum non concepisset latebant interdum, interdũ uero alba & foetida effluebant, quòd uidentes medici ante quinquennium eam iterum ex integro purgarunt. Exhibuerunt aquas Thermarum & cauteria etiam in utroque crure, in ultimo partu malum ingrauescebat magis ita ut pleuritica uideretur, sed tum etiam ope medicorum liberata est, non tamen integre restituta, sed adhuc uexatur aliquando, idque hyeme & tempore frigido & humido, magis quàm calido & sicco.

Sequentia D. Montanus: Constat igitur inter nos clarissimi uiri & nobilissimi scholares, uexari hanc dominam difficultate anhelitus, & quidem ea specie, quæ Asthma dicitur: Est autem Asthma ut describit Galen. & Auicenna, cum quis citra febrem crebro respirare cogitur, nec nisi erecto thorace spirare potest. Quærendum igitur de natura huius symptomatis uel morbi, ut uocare uolumus, & de causis etiam à quibus omnis indicatio, & recte curandi ratio sumitur. Causæ Asthmatis tres esse possunt Extrinsecæ & intrinsecæ, hæcque duplices. Quædam enim intrinsecæ, sunt causæ materiales quæ præstant materiam ac subiectum morbo, quædam uero efficientes. Ita igitur sunt triplices causæ Asthmatis, nunc oportet uidere, quomodo se habeant in generatione huius symptomatis, incipiam ab intrinseca materiali, quia citius agit efficiens aut tardius. Per dispositionem subiecti & materiæ, in quam agit uidendum utrum hoc corpus sit naturaliter dispositum ad hoc symptoma, an uero propter ualidissimas causas alterantes sit facta mutatio & impressio. Circa subiectum, re uera de dispositione huius corporis, non facile dixerim, quia quandoque coniecturis remotis progrediendum est, & maxime circa qualitates passiuas, quæ continuo mutantur. Quandoque coniecturis rationalibus procedendum, quibus facile persuadetur humanus intellectus. Quia tam cito cœpit laborare sub annum ætatis 7. uel 8. suspitionem mouet fuisse dispositionem naturalem generandi materiam & causam huius rei, sed quicquid fuerit eo tempore, de præsentibus uideamus. Cum considero uenas amplas potius quàm constructas etiam in musculis & uasa latiora, uideo hepar principium eorum esse calidũ, à principio ortus sui, hæc enim signa sunt, quæ non mutantur, & sunt ea ex quibus colliguntur qualitates passiuæ, de quibus non facile dixerim. De corde non possum notare, nisi ex amplitudine Arteriarum, quæ permanet, reliqua enim mutantur. De cerebro ex capillis iudicari non potest, quia isti etiam arte mutantur, possunt tamen fuisse à natiuitate nigri. Sed quantum ad principalem constitutionem corporis, quæ nunc est, non quæ fuit olim, credo iam in illa Mag. domina omnia membra conspirare ad intemperiem frigidam & humidam. Primo enim redundat destillatione humoris pituitosi, mucosi, frigidi & humidi, quod signum est alimentũ eius esse tale, quia excrementum eiusmodi, & uirtutem debilem esse, quæ non concoquat alimentum proprium, quia est multitudo excrementorum, uentriculus pituita abundat, quod apparet ex rugitibus & flatibus, de quibus præcipue queritur hæc Mag. domina, quod occupent totum uentrem, ita ut uideantur interdum occasionem præbere Asthmati, & ex illis oriri difficultas hæc anhelitus, sunt & aliæ coniecturæ uentriculũ abundare pituita, sed satis est singulorum unam dare rationem. Hepar sine dubio nunc frig. & humid. (olim calidũ fuisse dixi) quia sanguinẽ pituitosum & flatuosum generat. His ita se habentibus cor consecutiue frigidum & humidũ est (intelligendo has constitutiones secundum naturam propriam membrorum, & referendo eas comparatione ad eadem membra naturaliter se habentia, nam cor etiam frigidius ut esse potest, calidius tamen est hepate quouis) & dico consecutiue, quia stante frigiditate & humiditate sanguinis, ex eo nutrimento etiã spiritus generantur frigidiores. Nam ut & Gal. testatur. Qualis sanguis est tales sunt etiam spiritus, & quia nutrimentum cordis frigidum, cor etiam consecutiue se ipso frigidius redditur. Atque ita totum corpus est lapsum ad frigidam & humidam temperaturam. De utero quia hepar calidũ à principio fuit, & Renes & uterum tales fuisse puto, quod si is etiam nunc patitur, fit illud consecutiue & fortasis minus patitur uterus, quam omnia reliqua membra, quia officium suum

recte facit, recte concipit & etiam parit masculos, sic disposito corpore non dubium est, quin sit facilis lapsus ad Asthma, qui morbus frigidus est, & rarissime aliter fit, nisi uel a materia frigida, uel qualitate cum materia mixta: Ergo causæ dispositiuæ similes in hoc corpore, & facilis fuit impresio, cum præsertim statim in prima iuuentute eam inuaserit, necesse est dispositionem similem & ad hunc morbum aptam fuisse, patitur ergo quia ad eum est disposita. Accesserunt causæ extrinsecæ, quæ in bene præparato corpore multũ faciunt, & id alterant uarijs modis pro dispositione corporis, tunc iuuenis comedit fructus omnis generis & peccauit in reliquis causis alterantibus, sicut & hodie peccat circa easdem. Hinc factæ causæ corporeæ intrinsecæ in corpore pręparato uidelicet materia frigida multiplicata est & excrementosa in singulis membris, donec tandem cœpit laborare præcipue ex capite, & in uentriculo sentiret rugitus. postea cum apparerent menstrua, talia erant quales humores in uenis, uidelicet materia pituitosa & menstrua alba corrupta, item & fœtida, quia cum sanguis ille sit crassus & uiscosus ut uix transire per uenas posit, corrumpitur propter moram in loco angusto & calido, ita putrescit ac fœtet: estq; uariorum colorum pro diuersitate putredinis (ut obiter etiam aliquid dicamus de menstruis illis) Hæ ergo sunt causæ efficientes, quæ postea materia proxima efficiuntur, pituita uidelicet, ampliore eam significato intelligendo, non pro ea quæ in uentriculo tantum, sed etiam alibi per totum corpus & maxime in cerebro generatur. Humor ergo pituitosus & flatus sunt causæ intrinsecæ & corporeæ. Sed quia difficultas anhelitus potest fieri ex tribus causis quas συνεκτικὰς uocat Galenus de causis pulsuũ, item de difficultate spirandi & de causis anhelitus: ex uirtutis debilitate, ex aucta necessitate, ex corrupto instrumento, uidendum quæ nam sit causa difficultatis anhelitus in hac Mag. domina. Credo autem hic omnia tria impediri, quòd uidelicet ipsa uirtus, propter aggrauationem humorum prosternatur, ut dicit Galenus de plenitudine & de missione sanguinis, ubi non uult mitti sanguinem, quando in corpore est multum pituitæ: propterea quòd uirtus aggrauata sit debilis. Augetur etiam necessitas non quia est materia frigida, sed quia ipsa in bronchis continetur, eosq; obstruit, ut impediat liberum transitum spirituum: atq; ita coarctatur calor circa cor, & propterea fit maior necessitas euentandi. Tertia causa: Instrumentum, etiam non potest libere dilatari quia oppletur pituita & obstruitur. Est igitur impedimentum in omnibus tribus his, & non tantum unum instrumentum impeditur, sed præter bronchos diaphragma etiam comprocunitur propter flatus in uentriculo. Porrò ex solius diaphragmatis compressione fieri interdum difficultatem anhelitus, etiam testatur Galen. Ideo de hoc flatu hæc Mag. domina præcipue queritur. Apparet hinc etiam in quo loco sit materia faciens difficultatem anhelitus, partim in bronchijs, partim in uentriculo, ubi flatuatur & facit difficultatem anhelitus. An modo ibi fit per consensum an per essentiam? Apparet ex ipsa re pulmonem pati pręcipue per defluxũ, quia quoties patitur hæc nobilissima domina Asthma, semper præcedit dolor capitis frigidus, & percipit destillationem quandam à capite defluentem, cuius signum est, quod occupet bronchos, quia percipit sonitũ quendam, quando spiritus transit bronchos, ut quasi rauca sit, & cum strepitu loquatur, & in causa est maxime postea uentriculus ex magna parte, qui mittit materiam ad caput, & facit usitatum illum circuitum, de quo toties audiuimus. Hinc igitur apparet natura morbi, quæ eius causæ, quòd habeat omnes dispositiones procatarcticas etiam perseuerantes & efficientes magnas, ac materiam pituitosam, ex capite & uentriculo, & locus etiam, uidelicet in bronchijs præcipue & uentriculo.

PROGNOSTICVM. Quia naturalis dispositio talis est, & coniungitur etiam tot causis, uix poterit integre sanari. Quia autem membra mandantia mandare cõsueuerunt, & recipientia recipere, fit quasi habitus, qui ut scitis, difficulter à subiecto remoueri potest, & uiæ propter continuum defluxum etiam dilatantur & debilitantur, sicut & Galenus inquit superfluas euacuationes facere ulcera, quia dilatant uias & faciunt aptas ad omnes defluxiones, ideo difficilimũ erit, tollere habitum, cum præsertim

nunc

hunc fit in florida ætate & ipsa ἀκμῇ, ante quam si non soluuntur catarrhi non facile postea curantur in decrescente ætate, habebit igitur in toto tempore uitæ suæ, sed secundum maius & minus, prout uolet obedire medicis, si considerabit suam ægritudinem, & erit temperans, patietur accidentia leuiora, quia non tollitur materia qualiscunq; sit, membra etiam ad fluxionem habituata, tollitur fluxio, ut dicit Auicenna de podagra & optime.

CVRA, materia igitur tollenda, intercipienda & auertenda, quæ tolli non potest, & corroborentur membra principaliter mandantia & recipientia quantum est possibile, fiant euacuationes consuetæ & uniuersales bis in anno, uere & autumno exquisite, idq; continuetur. Nam Galenus de Phlebotomia, dicit se multos ex Asthmate & Epilepsia liberasse, solis purgationibus uernis temporibus, post etiam certis interuallis, habeat euacuationes suas leuiores familiares, quas etiamsi infamare uidetur Galenus 3. Aphoris. tamen in talibus morbis magnis necessarias & utiles comperimus, & fortasse non id uult Galenus: dicta enim talium uirorum diligenter inspicienda, & recte interpretanda sunt. Accepit heri lenitiuum ex cassia, dentur modo syrupi ex betonica & oxymellite ana ℥ 1. addantur aquæ destillatæ, sed quia materia frigida & flegmatica, malim decoctum ex cichoreo & Endiuia ℥ 3. euacuetur postea cum confectione Hamech, uel pillulis cochijs, uel etiam fortioribus si uidcantur necesse. Postea bibat aquam Thermarum, quæ supplebunt euacuationem, & membra etiam confortabunt: Sillicidium si adhibere uult, sit leue, & fiat non nisi bene euacuato corpore, cum masticatorijs, caputpurgijs, non tamen gargarismis. Pro diuersione postea, quia habet fontanellas in utroq; crure, fieri etiam possunt in brachijs, sed ego magis laudarem, si fierent continuo uesicatoria ad uerticem capitis, quibus ego multos curaui ab eiusmodi fluxionibus & catarrhis. Pro confortatione membrorum utatur exquisita diæta, abstineat à crudis & fructibus, sumat sæpe saccarum rosat. & theriacam interdum, habeat & pillulas in usu, quæ assidue euacuent materiam, in quibus contentus esse hiera & aloe, à fortioribus caueret & præcipue ab Agarico, lædit enim uentriculum, & auget fluxiones, trahendo à superficie, & circumferentia ad centrum, uinum bibat album & pauciferum, in quo decocta sint Betonica, Saluia, & Rosmarinus.

Additio. Cuidam alteri Asthmatico dedit Cassiam cum Hiera, post syrupos de Betonica & Liquirit. cum decocto Enulæ & hysopi, Tertio purgauit cum Cassia & Agari. Quarto misit ut biberet Thermas Aponitanas, & ultimis sex diebus in ijsdem nataret.

In paroxysmo Asthmatico.

Sumpserat mane cassiam, & tamen in paroxysmo, qui uesperi semper affligebat erat, loqui non poterat, ægre anhelabat, & cum tussi multum expuebat.

MONTANVS tres esse intentiones dicebat, quarum prima est Diuersio, eam fieri uolebat per clysteria, & quidem eo uesperi dari clystere, ex decoctione communi, cum ℥ 4. oxymellis, & ℥ 2. mellis rosati. Secunda, Dilatatio pectoris, quam uoluit fieri cum oleo Amygdalarum dulcium, id continuo paulatim lambendo, & recitabat historiam de quodam domestico sui patris, qui semper cum sentiret uenturum paroxysmum asthmaticum, bibebat haustum olei simplicis, & sanabatur. Tertia, si catarrhus descendat à capite, eum intercipere, id se non sentire aiebat, sequenti tamen die pro euacuatione materiæ pituitosæ, uoluit, siquidem constaret uirtus, exhiberi sequentem bolum.

	℞. Agarici trocifcati	ʒ	1. s.
	Cassiæ	℥	1. Misce fiat bolus.
Vel	℞. Agarici trocifcati	ʒ	2.
	Syrupi uiolati solutiui	℥	4.

Misce fiat potus, cibus sit ptisana, quo minus nutritur eo melius, potus oxymel & cum decocto Beth. m capil. Veneris quæ sunt herbæ pectorales.

Monacho

Monacho cuidam Asthmatico.

Ordinato uictu conuenienti, prout posset, prohibitis piscibus, leguminibus, bulbosis, frictis &c. praescribebat electuarium sic confectum: Accipiat radices Enulae, easque contundat exemptis filis contusioni repugnantibus. Adijciat postea contusae tantundem saccari, & tantundem Terebinth. Laricinae, utatur mane tribus horis ante prandium & noctu ante coenam, praeter id semel uel bis in mense utatur uesperi ℥ i. ß. Agarici in pillu. eoque sero parce coenet.

De catarrho ad pulmonem descendente, cum febri hectica, & suspitione Phisis.

Consilium CXXXV.

Clariss. D. Doctor, ut per compendia agamus, dicam quae uidi & audiui ex historia. Deinde quid sentiam de causis morborum & curatione, illa quae sunt nota uestrae excellentiae aeque quam mihi, recitabo breuiter. Nouit, quod tam longo tempore fuit in carcere saeuissimo, in quo & circa corpus, & circa animum uarie affectus est, & praeter haec contigerunt maiora dispendia, habuit (sicut solent in hac aetate iuuenes) rem cum muliere infecta, & contagium accepit, post quod in infortunium longe maius incidit in medicum imperitum, qui suos illi syrupos ex calchanto seu uitriolo exhibuit, quos ubi accepit, in grauissimum sputum sanguinis incidit, quod maxime est animaduertendum, & in catarrhum, & licet aliquanto opera illius medici inceperit a sputo sanguinis melius habere, a descensu tamen uel potius excretione catarrhi illius putrefacti, nunquam est liberatus. Eo tempore quo primum eum coepi uidere, uocatus ad eum in carcerem, reperi eum cum catarrho, & febri putrida, medicus curabat eum (respiciens ad sputum sanguinis) adstringentibus & exiccantibus, ut iam tamen meo iudicio inciperet tabescere, & incidere in febrim intensiorem, quamobrem iussi illa dimittere, & adhibere meliorem rationem uictus, & postea uidebatur melius habere, aderat tamen febris putrida propter obstructiones, quas non poteram ita subito remouere, ut integre liberarem eum, nam bis uel ter tantum eum inuisere poteram, idque casu, ut subito huc redire cogerer. Admonebam tamen, ut uel huc accederet, uel alium medicum sibi quaereret, uerum ipse dum quotidie se liberatum iri credit, neutrum fecit, sed subinde deterius habuit ex mala ratione uictus, & mala applicatione medicamentorum, quae etiamsi sint optima, non tamen sunt medicamenta, nisi adhibeantur non solum quantitate debita, sed tempore etiam & loco conueniente, ubi & quando oportet. Nihil horum factum, quia nemo neque tempus, neque modum, neque quantitatem ordinauit, omnia confuse administrata sunt, ita ut balnea etiam, quae ad humectandum corpus post febrim, & exiccationem factam, ordinaueram, non recte exhibita sint, subito postea exposuit se aëri, & frigora perpessus est, post quae in catarrhum incidit longe grauiorem, sicut fit etiam in senibus, ut si ex locis calidioribus, uel balneis subito egrediantur in aërem frigidiorem, aut se exponant uento, semel atque iterum, ut corripiantur a catarrho. Dum igitur sua quadam calamitate (breuiter enim ea cum ante iam sint nota uestrae excellentiae, sufficit tangere) in carcere uarie est afflictus corpore & animo, incidit in morbos grauissimos, a quibus pessime curatus, tandem uenit ad praesentem dispositionem deterrimam, secundum omnem considerationem. Tria enim membra praecipua seu loca principalia affecta sunt ualde, ut non possint amplius uel ulterius laedi, animalis facultas plane prostrata, ita ut non possit se amplius mouere aut erigere, cogitur iacere propter uirtutem uoluntarie motiuam extreme debilitatam, uirtus etiam intrinseca cerebri naturalis laesa est, non amplius conficit alimentum proprium, nec excernit excrementa, quae multiplicata locum magis debilitant, & faciunt ut plurima etiam excrementa

menta ab alijs membris eo deferantur, quæ cũ nec diffIentur à uirtute, nec concoquantur, perpetuo descendit catarrhus, & ad pessimum locum descendit, ad pectus scilicet & pulmones: qui enim per nares descendit, facilius curatur, qui ad fauces, medio loco se habet, qui ad pulmones, pessimus est, quia inuenit uias communes & latas, & cum ad pectus peruenit, tussim excitat perpetuam, & quia est in loco calidiore, facillime putrescit: ideo etiam hic expuitur materia putrida & saniosa. In corde, non dico in humoribus aut spiritibus, sed in ipsa cordis substantia intemperies est calida & sicca, habemus enim hecticam febrem in habitu, quæ est quando cordis substantia patitur intemperiem calidam & siccam, ideo pessime dispositum est, quia calor naturalis & spiritus nõ possunt esse boni, cum cor, quod est fundamentum & principium caloris innati est supercalefactum, & tabescit ob intemperiem intense calidam & siccam. Hepar etiam & membra naturalia male affecta, non concoquunt alimentum, nec expellunt excrementa, ideo abundant materia putrida, quia plurima excrementa generantur tam in prima quàm secunda coctione, hepar loco sanguinis bilem generat, uentriculus loco chyli pituitam: hanc ob causam excrementa fœtida sunt & putrent, nec alitur corpus, sed tabescit, & fit siccitas illa in membris solidis, & est ἀτροφία ob defectum alimenti idonei, & imbecillitatem uirtutis naturalis, ita à capite usq; ad pedes, non est inuenta in eo sanitas, & cum architectus sit deficiens, secundum omnem partem corporis, quid nos agemus? Sed accessit aliud: si catarrhus solus descẽderet ad pectus & uentriculum, & esset imbecillitas tanta omnium uirtutum, adhuc superesset spes aliqua, sed accedunt duo alia sæuissima: ista febris hectica uidetur excedere gradum, qui curari possit, uidetur exiccata omnis humiditas nutriens, & hecticã iam inuasisse ipsum Glioten, ut uocat Auicenna, & membra solida, quod apparet ex caliditate & ariditate cutis, item quod uidetur sicuti puluis apparens supra carnem, & cũ fuerit musculosus & pinguis, beneq; compactæ carnis, nunc omnia sunt absumpta, & uix ossibus hæret. Accedit aliud horrendũ prorsus: habemus plura indicia, non tantũ putrescere catarrhum in pectore, sed adesse ulcus ipsius pulmonis, idq; ex pluribus suspicionibus metuo, primo certi sumus, quòd accepit illos syrupos cum uitriolo, cuius proprium est erodendo interficere, & uidimus alios qui ab eodem syrupos istos acceperunt, & subito inciderunt in tabem. Secundo aliud signum est longe firmius, subito post exhibitionem syruporum, incidit in sputum sanguinis, quia facta est arrosio in uenis & ulcus. Tertio quędam sputa ita fœtida & purulenta sunt, ut moueant maximam suspicionem ulceris, sed non habeo id pro comperto, non enim sunt demonstrationes, sed coniecturæ rationales, quę faciunt suspitionem: non tamen affirmo id, de quo non sum certus, utinam non sit, sed dubito ne adsit. Hic est casus, qui breuiter recitari potest, sed nõ tam cito curari.

DE PROGNOSTICO, quomodo possum prognosticare bonum, ubi nullum est bonum, & uirtutes regitiuæ omnia corrupte faciant. Medicus minister naturę est, quæ non hic concoquit cibum, quomodo igitur dirigeret instrumenta medici, & medicinas? Hoc signum maximũ non posse curari, quia natura non diriget propter uirtutem mortuam, frustranea igitur erit omnis operatio, sed quia ægros amicos nostros, & uita dignos uiros non debemus relinquere, dicam quid facerem, si forte inueniretur uia curandi, quia Deus etiam in difficillimis inuenitur, & nos nõ possumus exquisite scire gradum morbi, cum non certo agnoscamus temperaturam, ut Gal. libro tertio meth. ait se, si temperaturam exacte nosset, fore ceu Aesculapium quendam, frustra sis morbus erit in eo termino, quem nos non suspicamur, cum & Hippocrates dicat, non esse certas prædictiones in acutis de salute & morte, quod uaria in ijs præter spem contingere possint, non igitur est derelinquendus.

CVRA. Sed quæ uelis remedia adhiberi? Natura morbi indicat, quid agendum: membra debilia, oportet ut confortentur, & quoquo modo id fieri possit, & quia repleta pessimis humoribus, illi prius euacuandi: cerebrũ destillat perpetuo, est igitur euacuandũ & confortandum. Euacuandum cũ his, quæ diuertũt ab opposito, & trahũt extra cutẽ, hoc faciendum cũ his quę possunt inducere uesicas, in quibus ita cõfidit Gal. in 5. method,

metho, ut his solis catarrhos grauissimos posse curari affirmet, quia duo faciunt, quibus maxime indigemus ad nostrum propositum: euacuant extrahendo, & calefaciunt cerebrum, ut melius possit concoquere alimentum proprium, & excernere excrementa, sed quia hic iuuenis male fortunatus, aduerso fato regitur, usus est pessimo instrumento, idque multo peius applicauit, excitauit enim uesicas, & permisit iterum exiccari. Et ita repetebat uesicas aliquoties, nec tamen ut oportebat, quia non habuit medicum qui dirigebat actiones, sed erat potius in manibus carnificis quàm medici. An modo iterum sit tentandum? Mihi clarissime Doctor gratissimum foret, esse uesicas per totum caput, sed timeo omnia instrumenta in corpore hoc tam sicco, uelim adesse uesicas, sed in hac caliditate & ariditate totius corporis, metuo, ne si uesicatoria adhibeantur, plus iusto calefaciant & exiccent caput, & inde sequerentur uigiliæ nimiæ, maxime si cantharidum puluere uteremur, posset mingere copiosius, id quod antea ei euenit, ut post adhibitum puluerem cantharidum minxerit tota die ac nocte, quantum autem exiccet copiosus mictus, notũ est, ideo relinquerẽ caustica & uesicatoria, & facerem aliud: lauarem caput lixiuio diuertente hoc modo: ponerem Agarici notabilem portionem, cum rosis & camomilla, in lixiuio non forti, sed dulci ex ligno salicum, ita ut in singulis lotionibus essent ad minus drach. 2. Agarici fortissime & diligentissime expressi, expurgaret, exiccaret & corroboraret cerebrum & ipsum uentriculum, ut testatur Dioscorid. in capite de Agarico, hoc igitur uteretur, quia non licet uti uesicatorijs. Postea ex puluere sandaracæ cum rosis & lignis iuniperi contritis cum stœcade, & maiorana, fiat puluis minutus, qui spargatur per totum caput, hæc pro corroboratione & euacuatione capitis. Ad hæc decoquerem camomillam, maioranam, & Agaricum in aqua, nõ lixiuio, & attraheret per nares. Post de membris naturalibus maximam rationem haberem pro rectificatione hepatis & uentriculi sine exiccatione, ut docet Galenus 7. method. de cura tabidorum, ubi dicit: non esse utendum exiccantibus, quia augent affectum, conarer redigere ea ad suam temperiem remouendo caliditatem igneam: igitur quotidie bis in die ante prandium & cœnam utatur ℥ 1. Zucchari rosati cum boraginato & uiolato, sic enim esset moderatissimũ in qualitatibus passiuis, & potius ad humiditatem declinaret, in actiuis caliditatem remissam haberet: imò esset frigidum totum, rosæ frigidæ & siccæ in primo gradu, uiolæ frigidæ & humidæ, in secundo gradu, Borago temperate refrigeraret & astringeret leniter, ideo summopere conueniret in hoc casu, sed darem in notabili quantitate ℥ 4. singulis diebus ante prandium & post prandium, ante cœnam, post cœnam, nutriret enim & corroboraret, & id quod ante cibum sumeretur ad hepar, quod post cibum ad uentriculum conduceret, exterius emplastrum adhiberem, quale præcipit Galenus κατὰ γένη & κατὰ τόπους ex rebus familiaribus & nutrientibus, quæ ualde corroborarent, quia facile recipiuntur à uirtute, uterer hoc, cuius uim mirabilem sæpe sum expertus in multis casibus. Acciperem carnes dactilorum & citoniorũ cum pane assato, uel farina hordei decoquerem in uino Aromatico, & contunderem, postea miscerem oleum Amygdala. dulcium, & conficerem ita emplastrum, quod deinde semper cum applicarem, miscerem cum duobus uitellis ouorum, & apponerem diligenter in forma emplastri omnibus membris naturalibus, idque cum exaruisset, semper renouarem pro toto corpore humectando, quia balneis aquæ dulcis, in quibus plurimum confiderem, non amplius possumus uti propter debilitatem, acciperem medullam cruris uituli, cum oleo amygd. dulcium, & uino paucifero permixtam, & cum hoc leniter fricarem totum corpus, ut excitarem calorem in membris, & non resoluerem, posset addi etiam ijs oleum uiolarum pro refrigeratione, si timeres nimiam calefactionem. Cor maxime affectum est, quare uellem, ut ipsum etiam haberet fomentum, acciperem unguentum rosatum, Mesuę recens, & ponerem circa cor, ut continuo refrigeraretur, & hæc ad confortationem & alterationem membrorum. Pro euacuatione: Video uentrem fluere, & dicit Galenus, quòd nolit dare medicamentum, quum sponte aluus fluit, etiamsi is fluxus non satisfaciat intento medici, proptereaque, quia timendus sit casus uirtutis. Id præceptum si usquam alibi, in hoc

certe nostro casu maxime uerificatur, ideo non uterer aliqua euacuatione, præsertim in tabescente & extreme debilitato. In uictu uterer optime nutrientibus, ptisanam hordeaceam nunquam omitterem, si non acesceret in uentriculo, darem mane & sero, & coquerem in prodio pulli, ouis sorbilibus cibarem, & alijs humectantibus, uinum autem sit non nimis dulce, propter fluxum alui, clarum & limpidum, medium inter album & nigrum: nigrum enim omnino non placet, album uero prouocat urinam, & non bene nutrit, habeat medium, non austerum nec acidum, sed subdulce, in quo remisse superet dulcedo, talia uina reperiuntur Vicentiæ. Hæc in ratione uictus & medicamentis facerem circa hunc ægrum, & ita dictum est, quid sentiam de causis morborum huius iuuenis, & etiam de ratione curandi.

Sermo Phrysimelicę abbreuiatus. Ego breuiter suppono, quod tot annis fuit in carcere difficili & pessimo, unde in catarrhum incidit & febrim putridam, quæ nunc tandem declinat ad tabem, suppono temperaturam calidam & siccam, nam in præsenti duo sunt consideranda, febris fixa & forte hectica, catarrhus à capite defluens ad pulmones, qui facit suspicionem de ulcere. Esse febrim hecticam, ostendit totus habitus corporis, cutis & pulueres per carnes sparsi & alia, prouenit autem ex febri putrida, quæ diu durauit, & quidem in carcere sputum etiam sanguinis, & catarrhus etiam tam diuturnus plurimum exiccant; catarrhus ortus est ex carcere deterrimo, & loco in quo fuit calido & humido mala administratione & usu balneorum, mala uiuendi ratione, quem & astrictio à medico facta auxit. Est autem catarrhus nec salsus nec acris, sed insipidus, sed deterius cæteris est, quod eũ iudico pati ulcus in pulmonibus, quod apparet ex his quæ eijciuntur, quæ saniosa sunt, fœtida & putrida, & uidimus guttulas aliquot sanguinis his diebus (quanquam hæ à naribus defluere possint, quia præcessit fluxus sanguinis narium his diebus) accedit potus uitrioli, quem ipse Galenus improbat, patitur circa omnes partes, ad regionem hepatis sunt obstructiones, fæces quotidie deteriores, & urinæ sunt nigræ magis, ut satis appareat omnia membra naturalia pessime affecta.

PROGNOSTICVM. Statim primo die suspicatus sum adesse hecticam & phthisim, ac plane pro desperato habeo, non tamen relinquendus.

CVRA, indigemus duobus, humectare membra exiccata, & exiccare catarrhum seu remouere, balnea in remouenda siccitate excellentissimum remedium, uesicatoria educerent catarrhum, & exiccarent, lac asini bonum pro humectatione, sed nunc nihil horum exhiberi potest. Pro catarrho: Caput alterarem & leniter calefacerem, laudo lotionem institutam, & pulueres ex sandaraca, exiccant enim & prohibebunt defluxum catarrhi, sed uelim prius adhiberi caputpurgia, quæ nec calefaciunt, nec exiccant, sed educunt materiam contentam in capite, qua non euacuata non poterit alterari caput: post poterunt adhiberi lotiones, & admisceri reliquis hordeũ, quod frigidum est & exiccat, pro membris naturalibus laudo saccarum rosatum, & exhibui etiam ante aduentum excellentiæ uestræ mane cum syrupis, emplastrum laudo, & sæpe eo utor. Pro humectatione totum corpus inungatur oleo amygdalarum dulcium, potest adiungi medulla carnis uituli, si uultis addere uinum, sit modicum & paucíferum, ne exiccet. Victus sit frigidus & humidus, ptisana in iure pulli cocta, feci ferculum ex carne pullorum cum pineis, propter lubricitatem uentris, potest admisceri saccaro rosato, aliquid boli Armeni, aut terræ Lemniæ: pro tutela pulmonis, & perpetuo haberet, quod descenderet ad pulmones. mane pro syrupo darem decoctum farfaræ, in quo confido, roboraret & abstergeret, quia timeo ulcus.

MONTANVS uoluit bolum Armenum quantitate ciceris solum esse exhibendum. Nec uoluit, ut semper aliquid teneret in ore quod descenderet, quia impedit concoctionem. Decocto etiam farfaræ iussit addi capillum ueneris.

Post habitum collegium, hæc illi sunt præscripta.

℞.Florum camomillæ M 1.
Hordei P 1.
Maioranæ M s.

Decoquantur omnia in s. q. aquæ uiolarum ad consumptionem medietatis, deinde facta diligenti expressione, addatur saccari opt. ℥. s. & seruetur pro caputpurgio.

Item: ℞. Medullæ cruris uituli ℥ s.
Olei amygdalarum dulcium recentium.
Violarum ana ℥ .1.

Cum modico uino paucifero, misce pro confortatione totius corporis. Item:

℞. Carnis citoniorum decoctorum in uino austero ℥ 4.
Carnis dactulorum ℥ 3.
Passularum ℥ 4.
Farinæ hordei ℥ 3.
Olei amygdalarum dulcium ℥ 3.

Misce omnia, & cum uino decoctionis citoniorum fiat emplastrum.

Item: ℞. Boli Armeni Orientalis ʒ 1. diuidatur in partes 6. detur una sub introitum lecti.

℞. Farfare M 2.

Detur eius decoctum, uel mane pro syrupo, uel ante prandium cum saccaro rosato.

℞. Saccari rosati
Violati
Boragnei ana ℥ 4.

Detur ut supra dictum &c. Sequenti die, quia phthisicum certo credebat, ac eius anhelitum & sputa inficere & astantes, & qui eum uisitarent, præsertim ieiuno uentriculo, ordinauit primo ne ad parietes, uel in camera usquam expueret, sed in sua uasa, quæ subito extra cubiculum delata purgarentur. Secundo, ut quotidie mane euentaretur & purgaretur cubiculum. Tertio, ut fierent suffumigia odorata.

℞. Aquæ rosatæ partes duas
Aceti optimi partem unam
Pulueris Sandaracæ
Caryophyllorum ana.

Bulliant continuo ad lentum ignem in cubiculo faciunt odorem gratissimum amabilem, & in contagiosis morbis ac peste optimum, tandem mortuus est. Vsus erat cauterijs, quæ nihil profecerant, nec uesicatoria uoluit admittere, præscripsit igitur sequentia.

In catarrho ordinata nobili Veronensi.

Fiat lixiuium forte in quo decoquatur Agaricus, quo lauetur caput semel uel bis etiam in septimana, diebus deinde medijs aspergatur puluere ex sandaraca, rosis & agarico facto, per nares attrahat decoctum iridis, maioranæ, Arantiorum, & fiant fontanell. in brachijs per transuersum, & in cruribus per directum diuertentes quæ non prosunt singula multa iuuent, & saltem aliquid diuertatur. Pro muniendo pulmone omni nocte ante ingressum lecti, accipiat granum boli Armeni quantitate ciceris, semper ante cibum & post cibū accipiat ℥ 1. saccari rosati, cuius usum Auic. & ego aliquādo expertus sum Venetijs in quodā, cui exhibui etiam usq; ad ℔. 1. s. in die adeo ut non reperiretur sacca. rof. Venetijs, & curaui eū à catarrho deterrimo, singulis diebus utatur ʒ 1. mithridatij. Sequenti die cum de uesicatorijs & cauterijs loquerer, dixit se

dixit se in catarrhis abhorrere à cauterijs capiti adhibendis, etiamsi uiderit magnos in ijs effectus, tamen raro commode fieri, & ut bene fiant, magnum semper adesse periculum, & se Venetijs puellam iuuenem, & Patauij etiam scholarem adolescentem, utrumque in catarrho non desperato, post cauteria facta, misere mortuum uidisse, cum tamẽ ab excellentissimo Chirurgo & sine dolore fierẽt, eiusque causam allegabat fibras illas duræ matris transeuntes meatus cranei, & alligantes cerebrum cum neruis commixtis, qui sunt sensibiles ualde, & facta adustione in cauterio ad os usque illæ partes facile læduntur, ad quod sequuntur spasmi. præterea sunt quædam capita, quæ futuras habent ualde largas, per quarum commissuras maiores etiam duræ matris portiones transeunt, quæ eo facilius læduntur: si tamen bene fiant & non lædantur aut adurantur nerui aliqui, ualde prosunt, sed est magnum periculum, & propterea Galenus in tota cura catarrhi nunquam dignatur nominare cauteria, sed tantum uesicatorijs utitur. Arabes tandem (qui sua omnia habent ex Galeno) cum uiderent uesicatorijs non proficere. Nam ea quæ recitat Galenus de stercore columbino, & alia non sufficiebant illis, ad effectus quos laudat Gale. & cantharides adhibitæ essent, modestiores propter urinationes copiosas, ideo ad cauteria transierunt, relinquentes uesicatoria, erant enim ignari Anatomiæ, ut quæ lege apud illos prohibita erat, & eam quam sciunt, uidetis fragmenta esse ex Gale. collecta, ideo hæc non ita considerabant.

Complementum pro Veronensi.

Factus est deinde Empyematicus, accessit in fine Ianuarij N. cum Montano, qui nihil consuluit, cũ uideret eum extreme laborare, loquebatur tamen de tinna aquæ dulcis, & inunctione ex amygdalarum dulcium oleo, quod dicebat optimum remedium in omni catarrho, & maxime in hoc casu, deinde post balneum exhiberi lac dulce recens mulctum, idque optimum remedium affirmabat, si præsertim stuba fieret in qua lauaret, ne externum frigus subito post balneum occupans et noceret, possunt coqui in aqua, folia maluæ, uiolarum, salicum, sed parum spei superarat, quod magna laboraret difficultate anhelitus, cum insigni debilitate uirtutis. Mortuus est tandem in medio Februarij.

Lac asini in catarrhis datur, uel ob salsedinem, uel ut nutriat. Remouet enim salsedinem. Et cum à uentriculo bene concoquitur, humectat & nutrit corpus.

Ordinata cuidam scholari in catarrho non nimis maligno.

Singulis diebus uoluit ut biberet prodium pulli mane loco syrupi, uel prodium carnis de uitello, in quo decoquerentur Betonicæ Borag. Marrubij ana M. 1. deinde singulo triduo uoluit ut acciperet unam cannam cassiæ fistulæ, & ex ea succum comederet tribus horis ante cibum, quia aperit, diuertit, & humectat. Erat enim temperaturæ siccioris, omni die præterea sumet saccari rosati ℥ s. immediate ante cibum, nisi ea die accepit cassiam, uinum bibat album, tenue, comedat pullos, carnem uitulinam, far bene coctum, panem in prodio, salatam ex lactuca, endiuia, boragine, capparibus, abstineat à nimio studio.

De catarrho, cum empyemate, hectica, & multis alijs symptomatibus coniuncto.

Consilium CXXXVI.

Ostquam diligentissime audiui historiam casus nobilissimae Dominae, quae iam decem menses laborat, considerabo praecipua. Patitur tres dispositiones praecipuas, à quibus multa symptomata consequuntur. Principalia sunt, primò catarrhus: secundo mala compositio in membris naturalibus omnibus, & extenuatio insignis: ferè est sine musculis, intestina conunguntur à cute. Praeter hanc gracilitatem habet & insignem tensionem, ut non tactum patiatur, ita dolor est & aegritudo ipsa. Catarrhus proprie in se non est aegritudo, sed in genere fluxus, est actio laesa: tamen quia curatur, principaliter ingreditur curam morbi. 12. therap. Quandoque symptomata trahunt ad se curationem, & habent rationem causae, & curantur ut morbi, & faciunt indicationes separatas ut morbi. Est ergo primo catarrhus, secundo mala compositio. Tertia aegritudo est febris, quae est de genere continuarum, licet habeat paroxysmos. Consequuntur fluor alui, praefocatio uteri: macies consequitur ad quemlibet istorum morborũ, est accidens quod non trahit curam ad se. Incipiatur à catarrho, secundo à mala compositione, & tertio de complexione mala, id est, febre. Vtrum hi morbi se habeant ita, ut unusquisque proprias habeat causas, & an uno remoto remoueantur omnia? 7. Aphor. Aliquando febres non sunt morbi per se, sed accidentia aliorum morborum. quandoque negliguntur febres, & curantur aegritudines principales, à quibus dependent, ut facimus in pleuritide, ubi tota cura est ad inflammationem. Vtrum hoc modo sint haec? Dicam prius de catarrho, neglecta febre, qui generatur in capite. Quaeritur, utrum laesio sit in capite primogenio affectu, an sit laesio per consensum? uel, utrum sit in cerebro nocumentum, ratione cuius sit inductus catarrhus? Naturaliter habuit cerebrum calidum & siccum, ut patet ex nigredine capillorum, crassitie, nobilitate omnium operationum: prompta fuit in actionibus, ista promptitudo indicat caliditatem eius partis, in qua est principium motus. Vnde uidetur calidum esse cerebrum, non expuit, nihil ex naribus profluit. Nam ex calido & sicco cõcoquitur bene alimentum. Secundo, tale cerebrum est potens in difflando: tertio, aperit uias & meatus, ut fiat facilis efflatio & euaporatio excrementorum. Incidit in catarrhum, cum habeat cerebrum, quod in sua natura non erat dispositum. Vnde est colligendum, quod ad contrarium maxima facta est permutatio. Non possum persuaderi quòd producta fuerit intemperies frigida & humida, cum prius calidum & siccum cerebrum fuerit, cum manserit in sole & sulphure: utebatur calefacientibus, quae non possunt inducere intemperiem frigidam & humidam. calidum quidem resoluit humidum, in quo est caliditas, & fit frigiditas: ut in cinere & carbone, frigidus est cinis, & carbo ex priuatione humidi. Non fuit causa aliqua ut humiditas induceretur: bene potuit fieri intemperies frigida & sicca per resolutionem humidi. Cerebrum fuit à natura calidum & siccum: dico quòd successit intemperies frigida & sicca. Vidimus catarrhum frigidum, qui non fuit nisi à causa frigida. Vnde ergo tanta humiditas in illo cerebro, cum sit frigidum & siccum? Omnia corpora frigida & sicca redundant humiditatibus & pituita: ut in senibus, quanto magis fiunt frigidiores & sicciores, tanto humidiores, per uiam inconcoctionis. Credo intemperiem frigidam & siccam in cerebro esse, & talis intemperies maxime subiecta est contumeliae, si qua alia intemperies. Acquisita ergo illa intemperies cerebri frigida & sicca, est principalis causa & origo huius catarrhi. Successerant alia quae fouerent ex partibus inferioribus, uiuebat ex quibuscunque cibarijs: ubi debile cerebrũ, sufficit intemperies cerebri. Forte & uentriculus non fuit in bona dispositione: & calidũ hepar habuit, unde uentriculus frigidus redundat excrementis, & sic multiplicatur catarrhus ratione inferiorũ membrorũ. Videnda ad haec duo, quae sunt de essentia

huius

huius catarrhi: primum, de substantia catarrhi: secundum, de loco ad quem descendit materia, quod est maximum dubium apud me. Primo de loco uideamus. Loca ad quæ potest defluere catarrhus, primo sunt musculi extrinseci: secundo, cauitas pectoris: tertio, substantia pulmonis: quarto, aspera arteria. Catarrhus ad quas partes descendit? Non occupat tanquam locũ principalem asperas arterias, ita ut ibi moram faciat, nam fieret asthma, quod non uidemus: quoniam catarrhus occupans arterias, cum obducuntur asperæ arteriæ percipitur cantus & clangor, & quando anhelaret, fieret motus: dum enim transit spiritus, & percutit catarrhum crassum, facit sonitum talem. Vtrum in substantia pulmonis? Absit: nam esset difficultas anhelitus propter dilatationem & constrictionẽ: non haberet anhelitum liberũ, esset difficultas magna, pateretur anxietates cordis maximas: cum enim in corde conficiantur spiritus uitales, inficerentur à catarrho. Cum pulmo sit putrescibilis ualde, propter humidam substantiam & excrementosam, & mollitiem substantiæ suæ, si catarrhus putridus moraretur in pulmonis substantia, generaret ulcus, & deuenisset ad phthisim, quod absit. Non in musculis exterioribus, nam perciperetur dolor ad tactum. In quo igitur loco? Credo quòd descendat ad cauitatem pectoris. Sed per quas uias? Ex anatome uidemus uias communes à cerebro ad pulmonem non esse, nisi asperam arteriam maiorem. Si catarrhus ad pulmonem tendit per asperam arteriam, in pulmone manebit. Intersunt costæ, musculi, diaphragma, quomodo ergo transit? Sæpissime contingit quòd transit à pulmone, & expellitur à natura fortiore ad cauitatem pectoris, & contra à cauitate pectoris ad substantiam pulmonis: ut ex peripneumonia fit empyema, quia catarrhus putridus expellitur à substantia pulmonis ad cauitatem pectoris, qui tandem à natura expellitur ex eadem cauitate pectoris ad pulmonẽ, & expuitur per tussim. Similis est transitus cum materia est in pulmone: est enim leuissima membrana pulmonis. Natura enim solicita de membris nobilibus, quando ad ea peruenit aliqua materia, expellit eam ad partem ignobiliorem, ut ad cauitatem pectoris, quæ longe est ignobilior quàm substantia pulmonis. In cauitate pectoris facit motum, putrescit materia, & excitat tussim, ac tendit ad pulmonem, non ut ibi maneat, sed ut expellatur. Credo autem catarrhum non solum deuenire ad pectus per pulmonem & putrescere, sed etiam à toto ambitu uenarum uenire materiam ad locum imbecillum: teste enim Gale. 2. de facul. natur. omnes superfluitates defluunt ad partem debilem, & semper aggregatur materia, ut apparet in fistulis & malignis ulceribus, quia debile membrum suscipit omnia superflua & excrementa. A toto igitur ambitu corporis deuenit materia, & facit empyema. Quare diuretica cõueniunt materiebus pectoris, quia materia à uenis descẽdit: & est magnus consensus inter uenas & pectus, ideo diuretica conferunt pulmoni & ægritudinibus pectoris. Locus ergo catarrhi proprius in quo putrescit, est cauitas pectoris: descendit partim à capite ad pulmonem, & eõcauitatem pectoris, partim facto loco imbecillo & suppurato à toto corpore, & multiplicatur ita catarrhus, qui expulsus per tussim ad pulmonẽ excernitur. Est igitur hæc mulier empyematica, & habet materiam suppuratam in concauitate pectoris. Quòd sit materia putrida, patet ex colore & crassitudine. Est pus, quod duplex est: primo, ex putredine sanguinis non fit, nisi sanguis putrescat, id semper sequitur ulcus: secundo, quando materia pituitosa putrescit extra uenas, & facit pus. Pus pituitæ non ita fœtet, quia ipse sanguis putrefactus deterrimus est, & magis fœtidus q̃ pituita putrescens. Ergo est pus non ab ulcere aut putredine sanguinis, sed à putredine pituitæ, & recedit à malignitate puris sanguinis. Sic & pus melancholicum, & bilis longe deterius est. Pus istud si esset sanguinis uel aliorum humorum, ulcerasset iam pulmonem propter transitum. Catarrhus in propria substantia quando descendit à cerebro, credo quòd sit subtilis, quia est insipidus, & propter subtilitatem trãsmittitur à pulmone ad pectus, in quo crassescit, putrescit, & resoluuntur partes tenuiores putridę, & per uirtutẽ expulsiuã excitatur tussis, quę est motus pulmonis, quo reijcit molestiam, uel ob intemperiem, uel materiã aliquam existentem in parte membranarum spiritualium, ut in pleuritide, quæ est extra totam cauitatem pulmonis, tamen

 fit ex

fit ex ea maxima tussis, cum materia non sit in pulmone. Ita hic quoq;. Quomodo transeat materia crassa ex pectore ad pulmonem, non mirandum, cum & in osse pus transeat per poros ad carnem. Non debemus mirari opera naturæ, transit per meatus membranæ, & excernitur, quod uix credi posset, nisi esset notissimum omnibus medicis. Ex quo est etiam illa febris, quia cum putrescat materia tanta in cauitate pectoris propinqua cordi, non potest fieri quin putridi uapores ascendant ad cor. Et hæc febris pro multitudine uaporum etiam augetur & minuitur. Patet quòd febris è uaporibus putridis, est putrida. Singulis diebus uesperi circa horam 22. percipit frigus, postea calor succedit. frigus, quia tum excitantur uapores putridi in re putrescente, & cæteræ periodi effumationis, ut in omni stercore apparet, in alijs horis fumat, in alijs non. In eo tempore effumationis propter fumum transeuntem ad cor excitatur febris, imò magis una hora quàm alia. Non est inuentum à medicis, naturæ secretum est hoc, quare una hora eleuentur uapores præcise, & non alia hora. Oportet admirari secreta naturæ. Num hæc febris sit putrida, uel an sit etiam febris quæ fecerit maiorem impressionem? Credo quòd inducta sit hectica: quando longo tempore tango, percipio insignem caliditatem igneam ex tactu, unde tanta extenuatio. Febris præcedens non fuit diuturna, non sunt nisi octo dies quòd sentio tantam febrem. Vereor febrem fixam, occultam, difficile cognoscibilem, quando in prima specie hecticæ difficile agnoscitur à medicis per coniecturas cognoscenda, ut Galenus cognouit mulierem suam, quæ erat calida & sicca, & habuit ephemeram &c. Pulsus secundum naturam, caliditas non mordax, non percipit se habere, ideo difficile cognoscitur. Tres sunt species: prima, quando absumitur pinguedo tantum: secunda caro: tertio cor, & illud quod continet membra. Prima & secunda secundum Auicennam difficillimæ sunt cognitionis: tertia ab omnibus percipitur. Dubito, sit'ne prima species hecticæ, & sit consumpta nimis propter febrem continuam, tamen audio nunquam quoq; liberari à febre. Habemus ergo primo catarrhum suppuratum & putredinem. Putredo est, quia rubedo circa maxillas. Quando putrescit humor circa pulmonem, ut in peripneumonia & empyemate, ascendunt uapores & calefaciunt maxillas, in istis tribus, scilicet in peripneumonia, ulcere pulmonis, & empyemate. Primo est catarrhus, putredo, & empyema. Secundo, febris putrida & fixa quædam, tensio hypochondriorum. febres sequuntur obstructiones: tamen non credo obstructionem summam hanc, sed catarrhus & febris faciunt debilitatem summam in membris naturalibus: ubi 24. diem transit, facit debilitatem. Descendit etiam pars catarrhi ad uentriculum, unde male concoquit, percipit rugitus, mala item compositio & complexio frigida est in membris naturalibus, cuius signum uentositas, gracilitas extrema, & consumpta pinguedo tota: unde suspicor esse hecticam. Fluxus item sequitur, ubi febris permanens & suppuratio in pectore debilitauit calorem innatũ, ut iam succumbat, & sequantur fluores alui, longæ ægritudines, & pleuritides quoq; ubi tendit ad suppurationem, & mortalis est. Ex his quæ proposui, uidemus quàm sit timorosum.

CVRA. Multa essent quibus indigeremus, & quæ faceremus. Primo oportet ut prohibeamus catarrhum descendentem. Secundo, ut quod in pectore, educeretur, & confortaretur pectus ne reciperet, refrigeraretur febris, confortarentur membra naturalia. Catarrhus sistitur cum rebus ualde siccantibus. 5. Meth. Ad tria reduco totam curam: primo, ut sistamus catarrhum: secundo, ut confortetur pectus: tertio, ut occurratur omnibus humoribus. Sunt ista tria uehementissima. Primo circa caput, uesicetur totum caput, ut dissoluatur catarrhus, ut exeat extra cutem, & non fluat ad pulmonem, quod non nisi calidissima efficiunt, quæ afficiunt uirtutem, calefaciunt totum corpus. Timorosum in febribus talibus adhibere calida capiti. Secundo, ut euacuemus cum pillulis cochijs: ingrediuntur fortia, ut scammonium &c. & in magna quantitate. Ego non auderem dare eas hic in fluore alui, imbecillitate omnium membrorum, & febre. Tertium quod fuit, est ut refrigeretur pectus, & utitur ibi Gal. theriaca noua, & diaspermaton. De duobus primis nõ auderem, quia nec corpus, nec imbecillitas patitur.

Non auderem super uesicatorio, uelim tamen ut unum fieret quod nolui omnino præterire, ut tonderentur capilli usq; ad cutim, & uelim imponere pulueres, ex quo nō possum caustica ponere, ex sandaracha, mastiche, rosis, quæ non calefaciunt uehementer, sed exiccant, & confortant caput ne descendat materia. Esset præsentaneum remedium uesicare, sed non audeo: nec cerata, retinerent enim usq; ad tempus, postea tota materia repente decideret, & repente suffocaretur, per duos aut tres dies manet, quia suspendit catarrhum, interim multiplicatur, & in termino duarum horarum ex repentina descensione suffocantur. Fiant leues frictiones, ne agitetur caput: exiccetur tantum cum panno suffumigato, aqua rosacea, aceto & garyophyllis. Tale suffumigium habeat in cubiculo, & suffumigentur panni, & caput foueatur sine frictione, ut inde fiat exiccatio. Quando ista non fiunt, interea in tempore quieto habeat stuppam cannabinam, super quam papyrum exiccatam, & super ponat reticulum seu uittam, ut semper fiat exiccatio, & fieret crebra permutatio ex istis. Si febris cessaret, statim uelim adhibere uesicatoria, quod esset optimum & præstantissimum ex cantharidibus. Diaspermaton esset præstantissimum, tendit ad febrem, & confortat pectus: sed hoc facere non possumus. Laudo bolum armeniū optimum, & aquam farfaræ & Consolidæ, ut accipiendo boli armeni puluerisati ʒ 2. cum lib. 1. aquæ consolidæ & farfaræ, donec tota fieret rubra, & tota uirtus transeat in aquam, phialam agitando: singulis diebus mane & uesperi quando uult dormire bibat cyathum unum aut semis istius aquæ. Mellis rosati ℥ 1. faceret ad fluxum uentris, & corroborat uentriculum, confortat substantiam pulmonis & pectoris, & corroborat cor, ne recipiat illam detestabilem putredinem. Galen. dat in asthmate, & longe magis ubi non est asthma, neq; facit difficultatem anhelitus: credo quòd non esset deterius remedium quàm Diaspermaton & theriaca noua. Cauerem à philonio & stupefactiuis tanquam à peste, ut multi faciunt ad sistendum catarrhum. Neq; pilulas de opio darem. Vesperi pillulam unam de cynoglossa sine opio retineat sub lingua, ad sistendum catarrhum, & roboranda membra. De febre. Auic: si cum catarrho est febris, non curandum de febre, sed attendat Medicus ad catarrhum: febris enim pendet ab eo tanquam accidens: cessante catarrho, cessabit febris. Si esset prima species hecticæ, curaretur tam facile ut scabies: non enim ualde curarem eam, si non esset catarrhus: neq; tamen contemnerem. Propter fluorem alui corroborandus uentriculus, & attendendum refrigerationi corporis. Ptisanam hordei accipiat, sed in ea cum iure pulli facta ponat aliquid quod habeat uim astringendi & corroborandi. Galen. imposuit frustum cotonei, corroborat enim hoc, & conuenit catarrho, & refrænat lubricitatem ptisanæ. Mane accipiat ouum sorbile, carnem pulli contusam, bibat item mane uinum, uesperi non. Circa 22. horam habuit paroxysmum: nunc incipit circa 8. horam: posset cibari ad nonam horam: ad 17. horam, potissimum aut ad 18. cœnare. minus cibi sero sumat. Pro fluxu sumat syrupum myrthinum cum puluere mastiches intus. Inter syrupum & cibum sit una hora. Quo ad confortationem & præfocationem matricis, ungatur cum linimento Mesue. Nollem confortare eam cum oleo liliorum alborum. Circa pectus febris non permittit emplastrum, ne nimium relaxando præcipitaretur materia. Inungerem pectus cum unguento ros. Mesue. Cor confortarem cum his quæ habent uim exiccandi, eo modo tamen ne arescat, cum bolo armeno in aqua farfaræ cum melle rosaceo. Curata febri, subito accederem ad uesicatoria, quia oportet attendere catarrho. Pro uentriculo fiat linimentum ex mastiche, cotoneis, dactylis. Coquantur in uino dulci non potenti, facta forti expresione per cribrum: adde olei chamæmelini & absinthij quantum sufficit. Fiat linimentum. Hoc etiam usus est Montanus in quodam, cui tota abdominis pars ita erat exiccata, ut intestinorum uideretur contractio, ut retulit postea Montanus eundo domum.

De duobus ægrotantibus altera Phthisico, altero Hectico. Vbi multa de pulsibus.

Consilium CXXXVII.

Nfirmus iste in sinistra parte, perpetuo diu noctuq; à mense Septembri usq; ad Bacchanalia, sed non nisi ad tactum, doluit, sicut mihi, interrogatus respondit. Nunc nihil dolet nisi circa uentrem: in affecto latere antea etiam cubans doluit. Hoc præcipuum est symptoma, ex quo reliqua dependent. Inquiramus igitur eius causas. Iste dolor uel est à mala temperatura, sine materia, uel cum materia: non à simplici, quia ad tactum doluit, postea multū etiam sanguinis excreuit, & cessauit dolor. Etiam si simplex mala intemperatura fuisset à principio, tamen diu sine affluxu permanere non potuisset. Est igitur affluxus materiæ frigidioris, quia per sex menses durauit. Sed ubi est materia? In parte exteriore pectoris: quia cubans in latere affecto, doluit, propter compresssionem: si enim in interiori parte fuisset, non doluisset in eodem latere cubans, quia materia costis incumbens non extendit locum. Quare etiam totum oppositum accidit, si in latere non affecto cubat. Dolet enim tunc locus affectus, quia materia suspenditur, si est in interiore cauitate pectoris: si uero in exteriore, quiescit sine dolore. Est ergo materia in exterioribus, intra uenas ibi existentes, quæ erant tumefactæ. Nam si extra uenas, putruisset, aut apostema aut scirrhus apparuisset. Ergo obstructæ fuerunt uenæ à sanguine crasso ibi collecto, quo natura irritata, postquam se patiens præter solitum mouisset, compressus hominum multitudine, Venetijs die Iouis in Bacchanalibus agitata est materia, & postea subito erupit, & transijt per membranam succingentem costas ad pulmonē, & tandē expuit. Fuit iste sanguis purpurei coloris. Ergo à pectore eductus, & crassę substantię, cum sanguis à pulmone proueniens sit rubeus, spumosus & tenuis. Igitur in exteriori parte pectoris fuit prima affectio: non tamen immediate sub cute, sed in interiori parte musculorum, quia non doluit ad tactum. Et quia locus iste debilis permansit, adhuc nonnihil dolet. Post sputum sanguinis natura euacuationem à loco est aggressa, sicut etiam faceret Medicus, uolens se iuuare: eduxit multum sanguinis ex uenis narium, quod nisi fecisset, impetus fuisset factus ad suffocationem. Non potuit autem ita exquisite purgare, quin remanserit in pulmone aliquid: sed de hoc nihil dicemus, quia prius uidebimus sputum. Tussis si non est ex sanguine in pulmone detento, erit forte propter leuem destillationem ex capite, uel ob consensum, uel est sicca propter malam qualitatem, quæ infecit pulmonem, ad cuius expulsionem uires intendit natura. Dolor uentris est propter consensum, fortasis circa diaphragma. Sanguis est unà euacuatus, & ita calor debilitatus, non potuit alimentum uitæ conficere, nec uirtus retentiua continere quantum conuenit: quare flatus exorti dolorem inferentes: frigus in extremis, & uelut horripilatio in toto est, ex uapore potius quàm ex materia. Alias horripilatio fit, quoties mala qualitas, aut humor mordax uel calidus uel frigidus, subito per membra sensibilia spargitur. Hic non est humor, quia fieret febris, sed est potius uapor, qui non potest exhalare. Nam si ægrum corpus, nihil difflatur, nisi symptomatice: si sanum, optime difflatur: si medium, medio modo se habet: & quia isti uapores non sunt tenues, sed crassiusculi, non difflantur, hinc fit ut diutius hæreant, & horrorem ita perpetuo inferant. Extrema frigent ob caloris inopiam, quia sunt exanguia. Iam habet febrem, quam ego credo esse hecticam, complicatam tamen cum putrida: quia pulsus est durus, uelox, frequens, & inæqualis, magnus non est, sed magnitudinem compensat frequentia & uelocitate. Inæqualitas pulsus semper duo significat, aut febrem putridam, aut pulmonis affectus. Est autem ista putrida ex materia pituitosa, crassa, quam Græci τυφώδη, Auicenna Laticam appellat, in qua obstruitur calor, nec potest libere transire. τύφος enim Græcis significat idem quod sepultus calor.

Hodie

Hodie deterius multo se habet quàm heri:oportet igitur attendere euentationi & exic cationi ad prohibendam putredinem,& aperiendas obstructiones. Præterea corroborandus est calor naturalis,quo corroborantur omnes uirtutes,expectandum præterea,num dolores sint proportionati futuri altero die. Ptisana hordeacea erit illi ualde conueniens,quia abstergit,refrigerat,lenit etiam ratione aquæ. Sed ne acescat in uentriculo,parum cinnamomi addere oportet, quod etiam prohibet putrefactionem & cõfortat, concoquit pituitam existentem in uentriculo,& corrigit eius frigiditatem:ac licet uerum cinnamomum non habeamus,uti tamen possumus eo quod habemus, aut etiam cassia lignea. Loco alimenti sumat uitellum oui,aut carnes etiam: est enim ualde debilis. Vinum sit album & leue:nam hoc ad humectandum confert. Etsi enim humectatio nunc non est utilis,ob putredinem,tamen facit ad aperiendum & euentandum. Nam & humida corpora dummodo euentantur,non putrescunt. Nec parum alimenti adfert humiditas illa ex uino tali. Nunc cum adeo sit debilis,& res procedat in deterius,ordinabimus linimentum pro parte sinistra dolente,quod partim istam humectabit,& facilitabit etiam sputum,nec tamen putredinem augebit. Sumimus oleum camomelinum,& adipem anserinum. Adeps anserinus ualde penetrat, est enim subtilissimarum partium,relaxat,resoluit,& habilitat pectus ad motum. Probari potest etiam subtilitas & penetratio, si infundantur in manum, tunc enim celerrime pertransit, & in substantia potius cito diffunditur ad magnum spatium. Anethinum est resolutiuum materiæ calidæ,ut sanguineæ,& est concoctiuum frigidæ. Nota: Quæ concoquere aut maturare debent inflammationem à sanguine & calida materia, non debent transire primum gradum caliditatis, sicut camomelinum,amygdalarum dulcium, & liliorum alborum,quæ in primo gradu sunt calida. Quæ concoquere debent materiam frigidam,non debent transire secundum gradum caliditatis, ut anethinum calidum in secundo gradu. Quando miscentur medicinæ calidæ in primo gradu, cum calidis in tertio,tunc totum mixtum est remissum in secundo,iuxta Galenum, sicut ostendimus in nostra Methodo de compositione pharmacorum. Ex oleis in hoc casu præferrem camomelinum,quia etiam uim habet corroborandi: habet etiam leuem astrictionem. Et iam ista tria agere intendimus: Victum instituemus, linimentum ordinabimus, & corroborabimus omnia naturalia. Ad corroborationem ergo iuuatur totus uenter inferior,cum oleo de absinthio, quòd si paulo melius habere cœperit, medicinas ordinabimus. Vix euadet hic,sed eligemus ægrum alium, de quo maior sit spes,ne si omnes prius desperati moriantur, nostra culpa perijsse dicantur:sicq; uos facietis in praxi,non sunt desperati casus recipiendi. Est à me quæsitum,utrum possimus ueram cognitionem sumere ex urina, quæ semel corrupta, calida aqua post reparatur. Respondeo,nihil sumi posse:nam in urina considerari debet liquor,color,substantia,subsidentia. Sed hæc omnia destruuntur, posita ad ignem urina: semper enim magis tincta ad ignem redditur,quia partes quædam tenues aduruntur,quę mixtæ cæteris,tingunt,quandoq; etiam minus tingitur,cum partes non sunt aptæ ad ustionem. Substantiam facit calor naturalis. quia magis uel minus attenuat. Idem non potest calor ignis: non enim eodem modo potest regere, quo calor naturalis. Idem de liquore dicendum,sunt enim liquor & substantia ualde annexa. Limpidiores plerunque redduntur. Subsidentia autem semper nulla est post calefactionem. Est ergo nihil certi ex tali urina:sed est inuentum hoc auarorum Medicorum, qui multum ea ratione lucrantur. Auicenna inquit,multi putant urinam collectam post sex horas non esse inspiciendam: ego uero nec post unam horam. Quidam post tres dies uident, & prædicant,modo des unum Mucenigum. Quando urina statim putrescit,non est facta concoctio,pus & sedimen in urina,media sunt inter putrefactionẽ & concoctionẽ. Sumat ouum sorbile, scutellam brodij carnis uituli aut pulli,loco syrupi:licet etiam carnes manducare.

℞. Adipis anserini		℥ 1.
Olei anethini		
Camomelini	ana	℥ s.

Misce

Misce pro unctione pectoris in parte dolente.

℞. Olei absinthij ℥ 2.

Misce pro unctione totius uentris inferioris. Pro eductione materierum putridarum & catarrhalium, ordinabimus nunc remedia ex facile acquisibilibus, ne nobis accidat quod Venetijs cuidam insigni Medico super hydropico consulenti accidisse nouimus, qui non sine risu aliorum consuluit, exhibendam esse urinam camelorum, quam ex India afferri oporteret. Medicamenta sunt exhibenda quæ possunt haberi, quæque non sunt ita magno comparabilia, si medearis pauperi.

℞. Terebinthinæ pinguis ℥ 2.
Zucchari rosarum puri ℥ 4.
Agarici præparati ℥ s.

Misce, detur in aurora quatuor uicibus, aut prout patiens ferre poterit. Lachryma ipsa terebinthina seu laricina, dilatat, abstergit, & tabidis iuxta Dioscoridem est accommodata. Succus rosarum refrigerat, confortat & expurgat. Agaricus euacuat materiam. Temperatura ipsa uel febris non potest tolli, nisi causa sublata. Cibus sit humidus & refrigerans. Ego semper sumo naturam rei, & inde omnia primum deduco, quæ à me dicuntur, seposita interim omni autoritate: postea uero Hipp. Gal. & aliorum sententijs comprobo. Hectico electuarium non dabimus, quia euacuauit heri quater, & dicit se mitigationem manifestam sentire ex pharmaco assumpto. Sed tamen in sinistra parte conqueritur adhuc de dolore uehementi, ita ut quiescere non possit: quare unum tantum fiet, in cæteris relinquamus eum his quæ iam sunt ordinata. Ordinabimus ei linimentum, quod uim habeat corroborandi locum, ne recipiat fluxionem. Non tamen eiusmodi erit corroboratio, qualis solet adhiberi in inflammationibus, quæ est correctio seu reductio temperaturæ. Erit hæc tamen astrictio, ad quam maxime faciet absinthium, betonica, chamædrys: habet enim uim maximam corroborandi omnia membra naturalia, cum endiuia, cichorea, & rosis, si timetur caliditas. Facta ex his fomentatione, liniendus erit locus cum oleo camomelino & absinthino.

℞. Absinthij
Chamædryos
Cichoreæ
Betonicæ ana man. 1.

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ ad consumptionem medietatis, & fiat cum spongia fomentatio.

℞. Olei de absinthio
Chamemelini ana ℥ 1. ad inungendum locum post fomentationem. Phthisicus hodie quiescet, sed tamen interim utetur suis fomentis. Pulsuum differentias, quæ possunt uere à medicis cognosci, non scio plures quàm istas sex. Si Galenus potuit alias cognoscere & obseruare, bene est. Hoc scio, quòd omnes nos non alias cognoscimus quàm illas communes: quod de alijs alij dicunt, forsitan sunt imposturæ. Prima differentia pulsus, est magnitudo, quæ indicatur secundū omnes dimensiones, scilicet, longum, latum, & altum: quandoque enim sentitur unica tantum dimensio, scilicet longitudo, & tunc percipitur arteria, uelut filum quoddam tenue extensum. Et talis nō est magnus pulsus, quia non habet omnes dimensiones. Eius opposita differentia est paruitas. Secunda est uelocitas quæ sumitur ex celeritate motus usque ad quietem: ei opposita est tarditas. Tertia est frequentia & raritas, quæ attenduntur penes quietem. Quarta est inæqualitas & æqualitas, quæ attenduntur penes omnes prædictas differentias. Est autem inæqualitas duplex: una, unius tantum pulsus, & hæc est fortassis incomprehensibilis: altera plurium, & dicitur inæqualitas συστηματική, quasi collectiua, ex multis pulsibus collecta. Vehementia etiam & debilitas pulsus potest cognosci: nam uehemens est, quia medici tangentis manum ualde pulsat: debilis contra. Item plenitudo & uacuitas. Si quærat à uobis aliquis, qualnam differentias habeat istius pulsus? credo inter uos alios aliud responsuros: sed ut habeatis ea in re artem aliquam, nunc de p-

fibus dicam. Sex differentias pulsuum habeatis semper præ oculis, sicut elementa quædam: tot enim cognosco, & cognosci posse credo. Vltimas quatuor positas à Galeno, si qui cognoscet, bene est, ego ingenue fateor me non cognoscere. Nihil enim minus unquam uolui quàm decipere. Itaq; haud æquo animo patior me interpellari inter tangendum, & explorandũ pulsum, quòd nihil adeo magnam requirat diligentiam ut pulsus: ut mirum sit alios confabulari interim, & tamen omnes pulsuum differentias assequi. Ego nescio an possint esse tam ingeniosi, & tanta celeritate discurrere. Vos debetis esse maxime diligentes, ut eas quas dixi differentias, cognoscatis. Primũ considerabitis, utrum sit magnus an paruus. Nam & à natura primum intenditur magnitudo, quam si potest perficere, ea sola contenta est. Non abundat enim in superfluis, & in omnibus moderata natura. Itaq; frustra sunt aliæ differentiæ, ubi in pulsu est magnitudo. Consideratur autem magnitudo in tribus dimensionibus, scilicet utrum sit altus, hoc est, an multum eleuetur: an longus, per quatuor digitos æqualiter: an strictus uel largus. Potest enim istorum aliquod esse sine alijs, & nihil in his sine causa accidit. Secundo consideretis utrum uelox sit, hoc est, utrum celeriter moueatur in pauco tempore: an tardus, qui longo tempore mouetur. Attenditur hæc differentia penes motum: percipiuntur enim in quolibet pulsu semper ista duo, motus & quies. Tertio, utrũ frequẽs sit an ratus? Frequens est, quando breuis quies intercedit: rarus, quando longa est quies inter duos pulsus: sicut uites raras dicimus, inter quas magnum est interuallum: & rarum auditorium, cum miser doctor uix quatuor discipulos habet: frequens autem, cum sedent confertim. Est igitur frequens pulsus, quando quietes sunt paruæ: rarus, quando quietes sunt longæ. Quòd Galenus gloriatur se amorem deprehendisse ex pulsu, apertum mendacium credo esse: eo fuit ingenio, ut uoluerit in omnibus &c. habuit nescio quid Græci. Quarto est uehementia & debilitas consideranda. Vehemens dicitur, quando est ualidus, urgens, & certat cum digitis uestris, nec uult cedere. Debilis aũt, quando non facit resistentiam. Sed hic habeatis unam cautelam, ne durities uos decipiat, & ne uehementẽ iudicetis, qui est durus. Differunt enim uehemens & durus pulsus: quia durus post pressionem quasi uictus cedit ac cessat: sed uehemens resistit fortiter. Quinto, an sit plenus uel uacuus: apparet enim aliquando arteria ac si esset uacua. Sexto utrum si æqualis an inæqualis, maxime an inæqualitas systematica. Non autem turbet uos uocabulum, quia nihil est in uocabulo: potestis uos dicere collectiuam, pro systematica. Est autem inæqualitas systematica, quando decem uel duodecim sunt pulsationes, & nulla est æqualis seu correspondens alteri. Simplex inæqualitas est, quando in una pulsatione percipitur magna diuersitas: ut si in una parte mordicat, in altera minime: aut in uno tactu est uelox, in altero tardus &c. Istam diuersitatem non puto posse deprehendi, cum uix quies in pulsu percipiatur. Quare nugas esse arbitror reliquas differentias, quas certe impossibile est cognoscere. Et quòd Galenus diuidit postea genera pulsuum usq; ad minimum, credo ipsum risisse cum scriberet. Quidam dicunt se posse pulsum serrinum percipere, quod splendidum est mendacium: sicut Medicus quidam dixit ægrũ habere serrinũ pulsum, & cum alter doctior eum se deprehendere posse negaret, tandem & ipse confessus est, nec se deprehendisse, hoc tamen ideo dixisse, ut si forte alter cognouisset, ipse nõ minus scire uideretur: sed quando tu non cognoscis, inquit, neq; ego cognosco. Hæc de differentijs pulsuũ, cras de causis agemus. De salute hectici despero, sed tamen nunc bene se habet: uirtus satis constat. Vrinę sunt laudabiles in substantia, & colore: sputũ est heterogeneũ, spumosum, tenue, & in quibusdam partibus coctũ: pars crassior, uiridis, suppurulenta uenit ab una parte, & sputum spumosum ab alia. Factũ est autem spumosum ideo, quia spiritus cũ humore eit admixtus, & confractus ad minima. Crassior autem pars est cruda, putrida, & derelicta à natura, unde non potuit spirituari, seu spirituosa fieri: non enim admittit spiritũ ista crassities. Viriditas cruditatem & malignitatem significat: spirituosa pars procul dubio descendit ex capite in pulmonem, nec multam moram fecit in ipso, alioquin enim putruisset. Est iste noster æger in capite de empyemate. Non est mirandũ quòd

pus

pus per membranam ſuccingentem coſtas in pulmone recipiatur: nam ut Galenus etiam inquit, natura multa alia facit miranda magis, ut quòd pus per os tranſit, quæ quomodo fiant, non poſſumus imaginari, fiunt tamen, & omnes medici tanquam manifeſtum id recipiunt. Hac nocte uehementer doluit in latere affecto, forſan quòd heri plus iuſto comederit, ſicut ipſe fatetur. Et quando repletio adeſt in corpore, ac pulſus non eſt factus debilior, iterabimus eius medicinam de terebinthina, ut natura alias excrementis ſuffocata excitetur. In hectico hodie nihil mutabimus, quia uirtus ſatis eſt imbecillis, & pharmacum multum eduxit. Verendum ne incidat in ſymptoma grauiſsimum, quod ferè accidere ſolet cum catarrho, in tabidis maxime, ut cum diarrhico fluxu pereat, propter uirtutis imbecillitatem, quæ conſiſtit in tribus, in calore & ſpiritu, in ſanguine, & in ſolidis. Quando hæc omnia bene ſe habent, ualida etiam eſt uirtus: quando deficit unum, imbecillior fit ipſa. In tabidis autem omnia iſta deficiunt: deficit enim calor, ſanguis, muſculi conſumpti, & denique nihil aliud ſunt quam oſſa & cutis, ut ait Galenus: non mirum itaque ſi ex retentricis imbecillitate in diarrhœam incidant, hinc enim & fæces iam indigeſtæ apparent. Poteſt etiam eſſe propter catarrhum. Ita uidebitis ſemper fieri, quando prouenit fluxus, quod ut plurimum contingit tabidis, tunc mors eſt proxima. Fiat huic tamen fomentum ex abſinthio & aceto, ad corroborationem, quia propter frequentem egeſtionem multum eſt debilitatus, & corroboratio iſta non eſt proprie dicta, ſed largius ſumpta. Quia uero confortatio cum nihil aliud ſit quàm reductio ad temperiem, eſſet in iſto procedendum cum frigidis & humidis. Pulſus eſt admodum paruus, ſed uelocitas non admodum mutata. Si hæc nondum deprehendiſtis, exercete manũ & mentem, ut poſsitis deprehendere. Velox, paruus, magnus, ſunt relatiua in comparatione ad aliud, ad temperatum ſcilicet in calido aliquo aut bilioſo. Pulſus in ſe non recte dicitur magnus aut uelox, ſed bene in comparatione ad Socratem calidum & humidum: & exceſſus notamus tantum in pulſibus. In uelocitate non receſsit pulſus, ſed mutauit inſigniter frequentiam: eſt enim multo frequentior quàm heri. Nam cum tria ſint quæ pulſum faciunt, neceſsitas, uirtus, inſtrumentum: neceſsitatem habet eandem quam ſanus, & forte etiam maiorem, & duritiem inſtrumenti. Ergo non poteſt dilatari ad iuſtam & opportunam dimenſionem. Natura ergo prouidet cum uelocitate. Sed quia etiam uirtus imbecillior, non eſt uelocior: ad uelocitatem enim requiritur uirtus, ſiquidem ſenex non poteſt bene currere. Supplet ergo frequentia, quod magnitudine & uelocitate non poteſt: & eſt frequens pulſus perinde ac formica operoſa: nec deſunt iſta uſque ad mortem, quia ultimum eſt refugium miſerorum, pulſus. Nuſquam deſperet medicus, quando conſtat in pulſu magnitudo, uelocitas, uehementia: ſi aduenit pro his frequentia, malum. Quantum ad tabidum, pauca ſunt dicenda, & pauca etiam facienda, deuenit enim ad extremam extenuationem, & ad fluxum uentris, quod peſsimum eſt, iuxta Hippocratis illud: A tabe habito fluxus uentris ſuperueniens malum, ac ferè omnes moriuntur. Sic Caſsianus noſter, & M. Antonius Bagolinus. Eſt autem malum & per uiam ſigni, quia ſignificat defectum omnium uirtutum. Virtus enim naturalis non concoquit, non ſanguificat, non diſtribuit: & præterea catarrhum augeri oſtendit, qui deſcendit ad ſtomachum, & lenit aluum. Et per uiam cauſæ malum eſt, quia ipſe nutrimento indiget, quod ſubtrahitur per defluxum uentris. Non loquemur igitur amplius de iſto, niſi quod conabimur facere dum uiuit, quæ poſſumus. Appetit lac, quod dabimus ei, ſed in quo ferrum candens fuerit extinctum, ut partes ſeroſæ, tenues, abſtergentes auferantur, & maneat pars caſealis, ad alui aſtrictionem non parum conferens. Linimentum etiam ordinabimus ad corroborandum uentriculum, & ſiſtendum aluum.

℞. Ladani electi	℥ ß.
Maſtiches	ʒ ij.
Olei de abſinthio	℥ j.

Miſce

Misce pro unctione stomachi. Ladanum, præterquàm quòd concoquit, etiam facit ad penetrationē. Mastiche appropriata est stomacho, & absinthium mirifice roborat uentriculum. Affligitur in sinistra parte, & non potest quiescere in opposita, quia tumor iste iam deuenit ad partes interiores. Ex chamæmelo & chamædry facere possumus fomentationem. Præterea emplastrum meliloti est optimum: quia resoluit, maturat, & confortat. Si materia indiget resolutione, tunc resoluit: si maturatione, maturat: si utroque, utrunque facit. Ergo loco dolenti applicabitur illud emplastrum meliloti, sicut pridem dixi. Ita iste miser est mortuus cum fluxu uentris.

De cardiaco affectu & tensione ac inflatione uentris inferioris, pro nobili matrona Vicentina boni habitus, & ætatis 47. annorum.

Consilium CXXXVIII.

VAMVIS casus iste tractatus sit ab Excellentissimis Doctoribus, qui & doctrina & experientia sunt illustres, temerariumque uideatur absentem me uelle aliquid addere his, quæ ab illis præsentibus optime administrata fuerunt: nihilominus ut ego quoque officio meo satisfaciam, præsertim rogatus, & illis etiam iisdem excellentissimis Doctoribus hoc idem petentibus, dicam quid sentio. Primo igitur ut ex his quæ relata sunt, conijcere possum, hunc affectum inter cardiacos numerandum censerem, ob calidos uapores, uel alicuius extremæ qualitatis participes, ad cor ascendentes, ac deinde ob talem affectum corde imbecilliore reddito, (à quo calor naturalis generatus per totum corpus diffunditur, dans actum uitæ) subsequutam esse imbecillitatem quoque concoctionis, & præcipue eius concoctionis quæ maiore indiget alteratione, ea scilicet quæ in uentriculo celebratur: unde postea multiplicatis humoribus crudis, flatus plurimi generantur insidentes cum circa hypochondria, tum in intestinis, tum etiam in ipso uentriculo. Et sic duo tantum complicantur affectus, cardiacus scilicet, & tensio inflatioque uentris inferioris, ex diuersis quidem causis procedentes, sed ab uno fonte emanantes. Cardiaci igitur affectus causas esse crediderim intrinsecos quidem uapores, sicut dixi, tum calidos, tum extremæ qualitatis participes, occasione sumpta intrinsecus ipsorum generationis à naturali caliditate hepatis, forte etiam renum & matricis. Accedente postea primo retentione menstruorum ante debitum tempus, in tali præcipue temperatura: secundo suppressione quoque copiosissima urinæ, quæ singulis mensibus uicem menstruorum supplebat: sed non minus fortasse quoque adiuuante seminis retentione, quod quidem semen à propria electione propter religionem retentum fuit. Quantum enim ad affectus cardiacos generandos possit retentio cum menstruorum, tum præcipue seminis, indicat longa serie Galenus sexto de locis affectis. His ita se habentibus, quoniam sermo mihi est cum uiris doctissimis, qui meam sententiam ex paucissimis etiam uerbis comprehendent, curationis caput esse crederem in hac Magnifica matrona, diuertere materias & extraneos uapores ad cor ascendentes, ad partes oppositas, & (quod uix spero nos consequi posse) ut hac iam prouectiori ætate menstrua rursus prouocarentur. In quatuor diuertentibus maximam spem ponerem. Primum diuertens esset diligentissima & exquisitissima urinæ prouocatio: nam si toto eo tempore, in quo ea copia urinæ, uice menstruorum excernebatur, sana degebat hæc nobilissima matrona, & post illius urinæ suppressionem statim cardiacus affectus incœpit: consentaneum rationi est, ut urinæ copia reuocata sedetur affectus. Secundum diuersiuum præstantissimum esset, si hæmorrhides ita prouocarentur, ut singulis men-

ſibus uicem menſtruorum ſupplerent. Neq; timenda eſt illa crebra ſanguiſugarum applicatio, paucis enim menſibus applicatis ſanguiſugis, hæmorrhoides ſponte fluerent. Tertium diuerſiuum eſſet, ut crebro per certa interualla ſumeret benedictum aliquod medicamentum, ter aut quater in menſe, aut etiam ſæpius, quod aluum ſubduceret: per hoc enim diuerteretur materia, & uacuaretur per inferiora, neque propterea facultates læderentur. Atq; apud me tale eſſet præcipue medicamentum, quod ita habeter:

℞. Specierum hieræ ſimp, de ſex rebus		℥	2.
Rheubarbari optimi & bene maturi		℥	2.
Garyophyllorum			
Cinnamomi			
Roſarum rubearum			
Sandalorum citrinorum	ana	℈	2.
Zedoariæ optimæ		℥	1. ß.
Seminis citri		℥	1.

Pulueriżentur omnia per ſe, deinde miſceantur, poſtea aſpergantur ſucco roſarum puro, & permittantur exiccari, & hoc iteretur ſepties, poſtea cum ſyrupo de corticibus citri fiat magdaleon, de quo ſingulis uicibus fiant pilulæ tres pondere unius drachmæ ſumendæ ſine cuſtodia horis tribus ante prandium, uel ſi tardioris fuerit operationis, hora ante cœnam. Erit enim remedium præſtantiſsimum, conferens flatibus uentris, remouens cordis affectus, diuertens & euacuans humores crudos corruptos, obſtructiones aperiens, & membra naturalia corroborans, quod quidem manifeſte patere poteſt ex his, quæ in eius deſcriptione reperiuntur. Quartum & ultimum diuerſiuum eſſet, ut his omnibus curam non perficientibus, tandem quoq; cruribus cauteria in loco debito & conſueto applicarentur. Quantum ad ipſius cordis corroborationem attinet, extrinſecus quidem tali linimento uterer, quod habet.

℞. Vnguenti roſati Meſue recent.		℥	1.
Roſarum rubearum			
Sandalorum citrinorum	ana	℈	1.
Zedoariæ			
Specierum cordialium temper.		℈	2.

Miſce, & ſi opus fuerit, addito modico oleo roſato completo, fiat linimentum pro corde. Intrinſecus uero confectione uterer, quam tum ipſi cordi, tum ipſi uentriculo corroborando mirum in modum conferre ſemper expertus ſum, quæ habet:

℞. Sem. citri		℥	1.
Ligni aloës optimi		℥	1. ß.
Roſarum rubearum			
Sandalorum citrinorum			
Zedoariæ	ana	℈	2.
Corallorum rub. elect.		℥	ß.
Muſci			
Ambræ	ana	gr.	2.

Pulueriżentur omnia per ſe, deinde miſceantur, & cum aqua roſata & zucchero albo fiat confectio in rotulis pondere drach. 3. ſumatq; ſingulis diebus hora ante prandium. Hæc ergo, ſermonem habens cum doctiſsimis uiris, breuiter admonenda cenſui, non quidem ut Mineruam inſtituerem, ſed ut officio meo non deeſſem. Nam ſi uellem explicare pro intentione mea prima, quæ ſint urinam prouocantia, item rationem uictus inſtituere, cum ad tales medicos ſermo habeatur, omnino ineptire uiderer.

De

De puero laborante debilitate uentriculi & uomitu.

Consilium CXXXIX.

PVER annorum 14. ex uentriculi imbecillitate, quam à partu ut arbitror ego & ab ipsa nutrice (Nam ea quoque uentriculum debilem habuerat) contraxit, certis temporibus uomere solebat materiam uiscosam, Cholericam tamen, idque interdum singulis, interdum binis, interdum etiam ternis mensibus, semel. Et semper cum uomebat cibum aliquot diebus fastidire ac quasi deterius habere solebat. Hac uero uice, in lectum se conijcere coactus est, ac ubi aliquot diebus decubuit, uocatus D. Montanus uisa urina cruda nec satis etiam colorata, uentrem tetigit, ac ibi tam rectos quam alios Musculos turgidos ac inflatos reperit, ita ut puer etiam, durius aliquanto attingente eo, dolorem sentiret. Voluit igitur ut singulis septimanis bis sumeret pill. aloes non lotæ ℈. 1. uel ut curaret fieri tales pillulas.

℞. Aloes

Reubarbari ana ʒ 1.

Puluerisentur per se & postea misceantur & aspergantur succo rosarum, & permittantur exiccari. Idque iteretur septies, postea cum melle rosato fiat Magdaleon de quo singulis uicibus sumat pillulam unam ℈. s. pondere. Idque bis in septimana: Vinum biberet album & pauciferum uel cum aqua cocta mixtum, in cibo, lacticinia, Caseum, Pisces, & omnes fructus caueret, etiam uuas: extrinsecus nihil plane admoueri uoluit.

De debilitate uentriculi pro Nobili adolescente.

Consilium CXL.

SI recte obseruaui, quæ dicta fuerunt ab E. V. intellexi nobilem hunc adolescentem usum fuisse plurimis fructibus horarijs, peponibus præcipue, qui sunt illi, quos uulgo Veneri js Peponas appellant, & humidiores, quam Melopepones: usus est inquam frigidissimis fructibus in maxima quantitate, & sine aliquo delectu. Sunt enim nonnulla corpora, quæ facilius patiuntur, alia difficilius. Habet uentriculum frigidum, qui male concoquat, & caput patiens maximas destillationes, & imbecillitatem, præterea habet hepar calidum, quæ si coniunguntur cum mala ratione uictus, non mirum est, si hæ dispositiones accesserunt, quas audiui, & potuissent deteriores contingere, nisi flos ætatis præuenisset. Primo, si considero, quæ consequuntur, Pepones habent hoc proprium, ut per multam & redundantem putredinem inducant affectum cholericum, qui passio cholerica uulgo dicitur, quando confertim tam supra, quàm infra egeruntur excrementa cum maximo dolore, sicut audiui etiam in hoc accidisse, & est signum Pathognomonicum indicans huiusmodi affectum, ubi per superius & inferius egeruntur excrementa, quod contingit propter redundantem humorem putridum in uentriculo, præcipue ex usu fructuū humidorum, & facile putrescentium generatum. Quæ dispositio ubi cessauit, per remedia adhibita recte, alia symptomata successerunt non sine ratione. Nam Galen. in capite de cucumeribus dicit: Multi quæ fiuerunt comedere cucumeres, neque inde perceperunt nocumentum, unde credunt nihil nocere eos, decipiuntur tamen

tur tamen, quia fuccedente tempore multiplicantur humores crudi, qui deinde putrefcunt, unde confequuntur febres putridæ, & peftilentes fæpe. Quod etiam in hoc nobiliff. iuuene uidetur contigiffe, nam primo fubito egefsit, & per fuperius, & inferius, & fubfecutum eft accidens colicum. Sed illi poftea humores, qui erant in toto ambitu, non potuerunt ita euacuari, ut in ftomacho & uijs ductuum, fed permanferunt, quibus fuccefsit autumnus, & hyems, quo tempore tunc quieti erant humores, poftea aduenitante uere, in quo omnes humores mouentur, & tamen propter debilem calorem non refoluuntur, cum colliquantur, obftruunt meatus, & putredo confequitur: unde non mirum eft, fi confecuta fuerit febris, quæ deinde curata fuit adhibitis conuenientibus medicamentis. Nihilominus, ut fieri folet, poft ufum iftorum fructuum, non tantum aggregati funt humores crudi, fed etiam membra fuerunt relaxata. Quomodo enim aliter fieri potuit, quin ifti fructus in magna quantitate affumpti cum morarentur in membris, non fecerint imbecilliorem tonum membrorum naturalium: propter relaxationem, & humiditatem illorũ aduentitiam, inde accefsit maior imbecillitas membris, quàm par erat, & excrementitia quoque humiditas, quàm conueniret fuo naturali temperamento. Probabile eft etiam quòd obftructiones in uenis Mefaraicis femper permanferint. Quibus ita fe habentibus, non eft mirum etiamfi fine aliqua manifefta cauffa, ftante huiufmodi intrinfeca difpofitione, à caufsis etiam leuioribus, non apparentibus, inciderit in tot accidentia, & nunc perpetiatur eofdem dolores. Videtur quòd inclinet ad affectum colicum, licet proprie non fit, fed impotentia potius quædam uentriculi, non potentis regulare, quod offertur, tranfeunt enim cibi in flatus, quia relaxatus eft, & debilis. Et Galen. 3. de Sympt. caufsis dicit: ubi actio uirtutis contentiuæ læfa eft, cum uentriculus non continet, quantum, & quomodo oportet, quòd percipitur maxima grauitas, quando oblatus eft illi cibus, quia quando non continetur commode cibus à uentriculo, neceffarium eft, ut percipiatur grauitas. Hinc poëta, leue eft, quod bene fertur onus, & male latum onus facit grauitatem. Ex grauitate poftea uentriculi confecuta funt faftidium & naufea, nam quod grauat corpus, quærit natura expellere, & propterea non eft mirum, fi propter relaxationem uentriculi acquifitam ex nimia humiditate non bene contineat cibum, fed euomat. Eft enim proprium ficci continere, & humidi relaxare, & expellere. Vnde propter talem intemperiem aucta eft uirtus expellendi, quæ corroboratur ab humido, & reddita eft imbecillior contentiua, unde expellit & eft cum rugitu & flatu, quia permanet aliqua portio de eo, quod nutrit, & illud quod continetur, in flatum conuertitur, qui deinde facit ea tormina, quæ percipit, & propter talem cauffam non poteft continere cibum. His ita fe habentibus quomodo procedemus in cura? cum contrarijs. Sed ex quo præcefferunt tot euacuationes, non eft probabile, effe multitudinem humorum, qui fint in cauffa, ut tot fymptomata confequantur, fed cauffa horum attribuenda eft imbecillitati uentriculi, quæ confequitur multam humiditatem & relaxationem. Ergo occurrendum erit calefacientibus & exiccantibus. Et quando uentriculus admodum imbecillus eft, non oportet multo cibo ipfum aggrauare. Iuberem ergo, ut in modica quantitate cibos affumeret, & illos repetitis uicibus, ac parum biberet. Nihil enim illi deterius, quàm potus præcipue uini, quia ftatim acefcit, ubi inuenit imbecillum uentriculum, unde aciditas poftea uentriculi mordicat, inflatur, & fluctuat in uentriculo. Non tamen exhiberem aquam, quæ refrigeraret uentriculum, & faceret contrarium illius, quod quærimus. Darem igitur in potu ius pulli, cum modico facchari ad abftergendum, unde haberet calefactionem uentriculi, abfterfionem humiditatis aduentitiæ, addito facchoro, quod biberet loco uini, & modice femper. Si à uino omnino abftinere nollet, detur aliquid uini aromatici, aut Maluatici, fed paucifsimi, ne fitim augeat. Comedat quæ attenuandi uim habent, ut fcilicet in brodio coquantur Anifa contufa crafsiufcule, inuoluta in panno lineo, & in brodio pulli ebulliant, facta poftea expresfione. In his enim eft, quod attenuaret & occurreret flatibus,

flatibus. Cibus esset illi idem, qui attenuaret & bene nutriret, ut sunt auiculæ Montanæ, habent enim uim exiccandi, & attenuandi in substantia. Sed ex quo nunc non possunt commode haberi, placerent columbacei pulli, & gallinacei, quos tamen non primo die occisos comederet, sed tertio ab hinc die, uellemq; quando occiduntur, non strangularentur, sed iugularentur, nollem enim ut sanguis distribueretur per totum corpus, sed haberet mundam carnem: unde magis exiccaret ista caro pulli: ergo hi coquerentur uel assarentur, sed semper aliquid imponeretur, quod attenuaret ut aromata, Cinamomum, Caryophyllorum aliqua portio, nucis muscatæ, in modica quantitate, ne inflammaretur. Posset autem comedere assa, in pauca quantitate semper, sed eo modo præparata, & parum biberet hoc tempore, quo laborat huiusmodi affectu. Quantum ad medicinalia, exhiberem singulis diebus Diatrionpipereon, quod calefaceret & exiccaret uentriculum', & si quis humor in uentriculi tunicis esset impactus, propter subtilitatem Piperis, Anisi, Thymi, quæ ingrediuntur, uirtus illius medicamenti illum excuteret, exiccaret, & non calefaceret hepar, si Galeno credimus, assignanti etiam rationem propter tenuitatem substantiæ suæ: euaporat enim caliditas piperis antequam ad hepar accedat. Vtaretur ergo Diatrionpipereon mane, & uespere ante cibum. Quantum ad medicamenta, quæ euacuant illud quod assiduo generatur in uentriculo, laudo usum Hieræ simplicis ℈ s. in pillula, alternis diebus. Exterius applicaret unguenta, quæ hoc idem præstare possunt, qualia sunt odorata, confecta à peritis destillatoribus, non ab Aromatarijs, qui omnia corrumpunt. Vellem oleum Caryophyllorum, in eo enim est gratus odor, confortans spiritus, admiscerem aliquid Mastiches cum eo oleo, credo quòd conferret. Quòd si quis oleum de Styrace, seu Belzoinum admisceret, optimum esset, præcipue de Styrace fieret linimentum præstantius. Instantibus doloribus uteretur in clysteribus Hiera picra, melle rosaceo, cum decocto Chamæmeli, cum seminibus Fœnugræci, & alijs quæ solent discutere, & carminare flatus. Hoc modo faciendo, credo, quòd restituatur pristinæ sanitati. Quòd si succederet febricula, quæ modica esset, non esset mala. Quòd si instaret, & febri etiam esset succurrendum: inter cætera remedia optimum est: ut assumat octo cyathos aquæ Aponitanæ, per septem aut decem dies, quoniam iam purgatus est sufficienter, confortabunt eum exiccabunt & calefacient uentriculum, & si quid impactum est uiolenter, excutient. Fuit curatus.

De frigiditate uentriculi cum uomitu pituitoso ac bilioso. Consilium CXLI.

Vidam anno 24. ætatis patiebatur uomitum nulla periodo seruata, sed pro materiæ quantitate molestabatur. Euomebat materiam biliosam, cum uiscosa pituita commixtam. Eo uero die, quo uocatus erat Montanus, plurimam substantiam aqueam, subnigram, cum plurimo humore pituitoso, uiscoso, & tenaci, gustu acido, & amaro euomebat. Hoc malo cum aliquot mensibus laborasset, uarios consuluit Medicos. Hi undiq; huius mali caussas inquirentes plærunq; dixerant, nimiam hepatis caliditatem in caussa esse: quod esse falsum, manifeste arguit aciditas, quæ à frigido prouenit, ideo etiam cum medicamentis frigidis diu multumq; usus esset, nihil ex ijs melius habuit. Vsus etiam erat moderato cibo non uario, sed selectissimo. A calidis uero & aromaticis iuuabatur, & cum Macis aut Saluiam uino immitteret, ei proderat. Causam uero procatarcticam narrabat ipse, unde huius mali putabat esse originē. Mulierem scilicet quandā sua sibi menstrua propinasse, ut ita ceu philtro quodam ad amorem alliceret, ab eo enim tempore, hoc malo se fuisse uexatum. Montanus uolens succurrere frigidæ huic deprauatæ uentriculi temperaturæ, quòd sæpius iam purgatus erat, & sanguinis missione, & humorum euacuatione, etiam tutissimum iudicauit, ut Hiera picra Galeni, quam ab Andromacho habuit, familiariter uteretur, quam tamen ita mutauit.

 ℞. Aloës

℞. Aloës optimæ ℥ 10. ʒ 2.
Cinamomi
Asari
Croci
Cubebarum
Macis
Spicæ ana ʒ 2.

Misce cum melle rosato, fiat Magdaleon, de quo singulis uicibus fiat pillula una, pondere ʒ 1. sumenda hora ante cœnam. Hanc sumat singulis diebus, aut si alternis uelit, sumat pro qualibet uice ℥ 1. Iussit & uti uictu laudabili, & optimo, abstinere à frigidis, humidis & crudis, uti autem aromaticis, & ijs, quæ cient bonam concoctionem, uinum eligere bene maturum, aromaticum, sed minime potens, clarum, & tenuis substantiæ.

De magna uentriculi & omnium naturalium membrorum imbecillitate.

Consilium CXLII.

Iuvenis erat, & tensiones habebat in utroque latere, & maxime dextro. Querebatur de dolore uentriculi, & appetitu prostrato, & totius corporis debilitate, capitisque doloribus, maxime cum mouebat, quod per consensum Montanus fieri arguebat. Vrinæ erant paleares, tenues, multæ, in quibus subsidebat plurimum materiæ subalbidæ, quæ plurimum pituitæ in corpore generari ostendebant, præterquam quòd ex toto corporis habitu, & colore faciei satis appareret. Pedes, & præcipue dexter in qua parte maior erat tensio, interdum tumescebant, descendente eò materia. Montanus, quia tempus non patiebatur ad Thermas eum mittere, quæ fuisset cura facilior, & magis uelox, uoluit, ut singulis diebus acciperet pro syrupo.

℞. Syrupi de Marrubio, de Absinthio ana ℥ 1. sine aquis destillatis, uel simpliciter, uel in brodio pulli. Et propter imbecillitatem membrorum naturalium dicebat ei, ut à medicinis alijs abstineret, ne illi nocerent. Deinde tale Emplastrum pro regione uentriculi, & omnium membrorum naturalium dedit.

℞. Carnis Dactylorum
Citoniorum ana ℥ 6.
Olei de Absinthio
Mastichini ana ℥ 3.
Panis assati, & infusi in uino aromatico ℥ 4.

Misce omnia simul, & cum modico uini Maluatici fiat Emplastrum in bona forma, quod si obambulare uolet, potest fieri in sacculo, de tela tenuissima, & ligari, ne cadat supra alia membra (aliàs simpliciter panem tostum infusum in Maluatico, & aspersum puluere Caryophyllorum, & Mastiches adhibuit) Pro capitis unctione.

℞. Olei lil. alborum
Camom. Amygdal. amararum ana ℥ 1.

Vngatur uesperi à temporibus uersus spatulas, quando uult ingredi lectum. Cum surget mane masticet Mastichen, & pituitam, quam facit & attrahit, diligenter expuat, & ubi satis diu, multumque expuerit, uideat an per nares quoque prouocare possit, & ad hoc accipiat Betas, & Maioranam, & decoquat in aqua & expressum succum, cum modico sacchari, leniter per nares attrahat, non nimis se fatigans. Semel in septimana lauet caput, ante cœnam, cum iam ædes non amplius egreditur, Lixiuium dulce fit ex lignis uitium, in quo decoquantur, & post decoctionẽ fortiter exprimantur Betonicæ,

Stœchados,

Stœchados, Maioranæ ana M 1. rosa. rub. M. s. in petia ligata, Agarici electi drach. 3. panno seorsim ligato. Item sapo.

℞. Ireos
Caryophyllorum
Nucis muscatæ
Macis ana ʒ 1.
Agarici electi ʒ 2.
Saponis Damasceni q. s. fiat sapo secundum artem.

Hoc faciat per 8. aut 10. dies, donec uideatur, quid profecerimus, interea utens bono uictus regimine, bonis cibarijs, & uino quidem mediocri, non tamen nimis tenui. Non comedat sine fame, nec inter cœnam & prandium, & quantum potest, fugiat cruditates.

Linimentum pro uentriculo, cuidam, qui exiccari toto corpore, & ad hecticam declinare uidebatur, ordinatum.

℞. Olei amygdalarum dulcium
Medullæ cruris uituli ana ℥ 1.
Mastiches ʒ iij.
Caryophyllorum. ʒ s.
Misce, & fiat linimentum pro stomacho, addendo modicum ceræ.

Alterum.

Carnes dactylorum contusæ, exprimantur, & succus unà cum puluere Mastiches, Caryophyllorum, Galangæ, incorporentur cum oleo Chamæmelino, & Maluatico, uel alio uino bono, fiat in forma linimenti, quo inungatur regio uentriculi, ita ut non tangatur hepar.

De uentriculi magna imbecillitate.

Consilium CXLIII.

MONACHVS quidam iuuenis ex studijs, & sua illa uictus ratione, nocturnis uigilijs quoque, inciderat in magnam membrorum naturalium, & præcipue uentriculi imbecillitatem, ita ut flatus generaret plurimos, excitantes illi acerbissimos, & quandoque etiam colicis similes dolores, quibus sæpissime affligebatur toto triennio, colorem nihilominus bonum habebat, qui hepar calidius esse satis ostendebat. Montanus hæc ei ordinauit.

℞. Specierum hieræ simpl. ʒ 2.
Mellis rosati q. s.

Ad bolum conficiendum, sumatur mane horis tribus ante prandium. Die autem immediate sequenti incipiat sumere syrupos infrascriptos.

℞. Mellis rosati, syrup. Absinth. ana ℥ 1.
Aquæ Cichorij ℥ 3.

Misce pro uno, & pro alijs similiter. Post ultimum syrupum die sequenti sumat infrascriptam medicinam.

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Cum sacharo fiat bolus, sumatur in aurora cum custodia. Deinde

℞. Sacchari rosati ℥ 2.
Specierum arom. rosat. ʒ 1.

rugitus, flatus quoque, & pondus etiam, quæ indicant uirtutem retentricem diminutam. Postea ad uirtutem distributiuam, non fit distributio, quia manifestissimæ sunt tensiones in regionibus hepatis. Illud enim considerandum, quòd tensio necessario indicat obstructionem. Ex obstructionibus sequuntur malæ distributiones, inflaturque uenter, ut percipiunt hi, qui habent obstructiones. Non percipit nutrimentum ex ipso cibo, etiamsi plurimum studeant comedere, quod ideo fit, quia non distribuitur, & dum sumpsit cibum, percipit difficultatem anhelitus. Id fit, cum cibus cum phlegmate miscetur, flatuatur, & ita comprimitur Diaphragma. Amaritudinem quoque oris percipit, quia uapores calidi & biliosi ascendunt ad os. Hactenus uidimus, quòd catalogus omnium horum prouenuiat ex mala temperatura frigida, & sicca uentriculi. Accedit caliditas percepta in dextra parte super hepar, quæ hinc incœpit, quòd biberit uinum absinthites, cum Cinamomo in maxima copia, quia facta calefactione excedente in hepate ascendunt uapores, qui faciunt timores, eo quòd obstruantur uenæ Mesaraicæ. Illa actio læsa in uirtute motiua, quòd piger est ad motum, & motus tardus, prouenit, uel quia impedimentum est in musculis, uel in principio, ut cum impediuntur spiritus. Spiritus autem impediuntur, quando pituita in medio est, sicut lumen solis impeditur à nubibus. Sed cur magis in sinistra parte? quia in ea parte fuit semper imbecillitas maior. Non autem percipit ægritudinem, sed impedimenta actionum. Et ita tandem concludimus esse in membris naturalibus, præcipue frigiditatem & siccitatem, essentialiter existentem in uentriculo, ad quam multiplicatur humor pituitosus.

PROGNOSTICVM. Si fuerit una intemperies sola in aliquo, est curabilis quidem, si autem duæ sunt complicatæ, incurabiles efficiuntur. Longe autem facilius est exiccare humidum, quàm humectare siccum, & præsertim in uentriculo, qui est membranosus. Poterit igitur præseruari, non autem curari absolute.

CVRA. Quantum ad præseruationem, quia curari non potest, lapsus tamen hepatis calidus, poterit facilius emendari. Pro huius igitur alteratione curam habere debemus, circa rationem uictus. Si enim ea utatur debito modo, facile reducetur ad temperamentum, si dimittet uidelicet illa calefacientia, & adurentia. Vtatur cibis ijs, qui sunt facilis concoctionis, ut sunt pulli, auiculæ, iuscula, quæ tamen non sint nimis pinguia. In hac re dubium magnum. Ex quo præter omnem suam consuetudinem incœpit, ut bibat uinum, utrum debeat redire ad aquam. Vtrinque sunt rationes. Quia dum biberet aquam, bene se habuit, dum biberet uinum, semper male. Habet præterea hepar calidum, unde plurimi ascendunt uapores ad caput, & fit debilis ille motus, & alteratur ab aqua temperatura hepatis. Ex altera parte est debilitas uentriculi, qui adhuc magis refrigeratur. Et quia eam quatuor annis bibit, & est assuetus, ego nollem ut biberet uinum tale, quale hactenus bibit, sed tale quale Galenus exhibuit suis ægris, quod est maxime lymphatum, clarum, & tamen minime astringens. Fiat præterea bolus ex hieræ ℈ 1. Casiæ ʒ 6. & exhibeatur alternis diebus, uel semel in septimana. Ab alijs medicinis omnibus, syrupis, & potionibus abstinere uellem.

De stomachi anxietate, & morbo Gallico pro sexagenario Anno 1550, 18, Martij.

Consilium CXLV.

Clarißs. Doctores, ut conueniamus in ratione exhibendi remedia, quibus sanitatem huius uiri restituere conamur, cũ audio Exc. uest. animũ suum ad hoc inclinare, ut sumat decoctum ligni, in quo & ipse totam spem curationis ponit, ego quoque confido, quòd hoc solo decocto curabitur, debito modo assumpto. Vt igitur quod cõclusum est, à me ratione ostẽdatur, oportet primo de ægritudine loqui. Laborat aũt iste Mag. Vir duabus dispositionibus

præter

præter naturam: una est morbus Gallicus, qui licet uideatur delitescere, semper tamen eius aliqua uestigia se ostendunt. Sed illud præcipuum, de quo conqueritur, est affectio uentriculi, post enim assumptum cibum patitur stomachicam passionem, & anxietatem. De qua re, ut par est, cum maxime sit solicitus, petit à nobis auxilium. De utrisque uerò affectibus agendum. De morbo Gallico nihil aliud dicam, cum constet quas causas habeat. Loquendum igitur tantum de dispositione uentriculi, unde possit fieri. Duo igitur hic sunt quærenda, primo in quo loco uentriculi uideatur esse affectus, an circa os uentriculi, an circa fundum eius. Secundo quis affectus sit, qui morbum ipsum faciat, utrum mala complexio, an mala compositio, uel soluta unitas. Ista sunt consideranda à me, si secundum rationem debeo concludere, quid illi conueniat. Dicam unum, cum considero omnia quæcunque audiui recitata, tum ab ipso, tum ab excell. uest. & omnia simul confero, uidetur mihi, quòd primo locus proprius, ubi sit affectus principalis, nequaquam sit os uentriculi, imò quantum in seipso est, bene ualeat, & si patitur aliquid, patitur potius per consensum. Credo ergo affectum esse circa fundum uentriculi, & dicam coniecturas, quare ita sentiam. Deinde credo circa fundum non esse malam compositionem, neque obstructionem, neque aliud, quod possit referri ad malam compositionem principaliter, sed quòd mala complexio ibi existat. quæ nam illa? Nam primo uidetur, si nos referimus causam istius intemperiei ad frigiditatem principaliter, hoc non posse ita sustineri. Video enim quòd laborat in concoctione, & maximam habet anxietatem, nihilominus bene nutritur. generat bonum sanguinem, quia habet bonum colorem, non multiplicantur humores crudi, non conqueritur de aliqua re, propter quã aggregentur cruditates. Hoc autem est perpetuum Galeno teste, ubi prima concoctio in uentriculo propter frigiditatem non potest perfici omnino, quod non emendetur in secunda, quæ fit in hepate etiam bene disposito. Cum igitur uideam in hoc corpore generari sanguinem laudabilem, sanitatem perfectam, & plus quàm huic ætati conueniat, non dixerim frigiditatem esse principaliter in uentriculo, ratione cuius hæc incommoda sequantur: quia uidetur rationi consentaneum, quòd plurimi crudi humores deberent generari propter frigiditatem, præcipue cum uideamus hoc proprium non adesse, uidelicet quòd infœliciter concoquat, nam statim facies decolorata ostenderet affectionem uentriculi. Ergo per ea inuestigari oportet, utrum sit aliqua alia intemperies causa huius affectus, præter frigiditatem. Inclino animum ad hoc, intemperiem esse principalem causam huius affectus, eamque esse humidam circa fundum uentriculi. Affero huius rationem, quòd humiditas peccet, non ita tamen, ut non consequatur frigiditas illam humiditatem, humiditas enim obtundit caliditatem. Quod signum est, quòd humiditas causa sit? quoniam humiditas ipsa hoc facit, ut uentriculus nõ possit bene amplecti, nec continere cibum, sicut oportet, nam ad bonum amplexum requiritur siccitas moderata: huius enim est constringere, sicut humiditatis superfluæ relaxare. Vnde habes hoc? ab anxietate, quam ipse dicit se sentire: percipit enim grauitatem post cibum, & ait se non posse tolerare cibum, postquam eum assumpsit, non est quod tarde concoquat, sed grauat quod male fertur onus. Est ergo illud Galeni 3. de causis symptom. ubi loquitur de ista molestia in concoctione, quando cibus male fertur in uentriculo, & dicit ibi causam esse immediatam, quia uentriculus non amplectitur cibum, unde sequitur molestia in concoctione, & ubi non recte continetur cibus, non recte potest concoqui, ex quo sequuntur rugitus, flatus, qui dum ascendunt ad os uentriculi, faciunt, ut percipiat primo caliditatem circa os uentriculi, qui postea flatus à fortitudine oris retruduntur ad fundum stomachi, unde circumuoluuntur isti flatus. Ergo propter istam humiditatem existentem in fundo uentriculi cibus non bene continetur, propterea fiunt flatus, & rugitus, quia calor innatus, quamuis in seipso bene concoquit, non potest tamen concoquere, sicut oportet, quoniam uentriculus nõ potest cibum amplecti, sicut debet. Ac quòd res hoc modo se habeat, sequuntur postea nonnulla signa. Primo est illud, quòd ipse dicit, se edere multos flatus, nullum tamen per superius, tantummodo per inferius. Et hoc est unum, quòd potius in fundo uentriculi est

affectio.

Descendit enim flatus ad partes inferiores non ad superiores. Est aliud signum: dicit, quòd quando quiescit, non uidetur affligi, nisi parum admodum, sed affligitur quando mouetur, & quo intensius mouetur, eo magis affligitur, cuius signum quoque est, quia cibus non potest concoqui à uentriculo, quia non amplectitur, & dum quiescit, melius amplectitur, & melius concoquitur cibus. Quòd si esset ratione frigiditatis affectio ista, potius à motu adiuuaretur concoctio, quia ex motu augetur calor, sed hic contrarium accidit, quoniam ex motu sæuiora sequuntur symptomata. Audio etiam, quòd iste nobilis uir multas egerat humiditates. Et ita omnia signa uidentur potius attestari humiditatem quàm frigiditatem. Et quòd illa sit potissima causa huius dispositionis, deinde ipsa temperatura, hoc idem uidetur testari. Est enim humidum corpus, & etiamsi caliditatem habeat, habet etiam non minorem frigiditatem, quia pingue olim fuit, nunc uero arefactum magis, quàm prius, cum deficiat circa cibum, quòd parum comedat, cum antea bis in die comedere consueuerit. Sed hic difficultas est, cum humiditas, & non frigiditas principaliter hic peccet, non immerito aliquis quærere posset. Vnde est illa fames, de qua loquitur? nihil enim magis extinguit famem, quàm humiditas. Facile hoc soluitur, nam cum in ore uentriculi circa quod fit fames, non sic affectus ille, sed in fundo, non propterea necesse est, ut afficiatur locus, in quo propria passio famis. Et ideo bene adhuc consistit, quòd humiditas sit in fundo, & tamen nihilominus sentiat famem, & naturalem: cum enim hepar admodum calidum habeat, quod plurimum absumit, ideo indiget multo cibo, præsertim cum etiam assuetus sit tali cibo uti, cumque non habeat cibum idoneum, necessarium est, ut famescat. Vnde dicit quando parum cibi mane sumpserit, ualde famescit, & quasi rabie quadam afficitur, quia est inanitio, quæ facit famem. Appetit ergo cibum, quia indiget eo. Sum igitur adhuc eius sententiæ, quòd humiditas potius sit causa huius affectus, quàm frigiditas, licet consecutiue cum tanta humiditate calor quoque sit diminutus, non in se, sed quia humiditas ipsum obtundit. Hæc satis, quantum ad debilitatem uentriculi, tam ad causam eius, quàm ad ægritudinem. Quantum ad morbum Gallicum, nihil de eo dicam, quoniam non curatur ille nisi suo antidoto, & ideo cum appareant eius uestigia, ualde est aduertendum, ne alijs ægritudinibus associetur: associatur autem ferè omnibus, ac illas longas, ac pertinaces ad curandum reddit. Contra fieret cæteris paribus, ubi non adesset morbus Gallicus. Et propterea de hoc morbo admodum debemus esse solicit, etiamsi præcipua quæstio sit de affectione uentriculi.

DE PROGNOSTICO nihil aliud dixero. Si uolet curari, quotuplex erit curatio? Vna debetur morbo præsenti, altera futuro, quæ potius præseruatio est, nam, ut audio elias curatus fuit ante septem & octo menses, non tamen præseruatus. In curatione duo facienda sunt: primum, ut curetur à præsenti ægritudine, qua laborat: secundum, ut præseruetur, ne amplius in eam incidat. Prius tamen, quàm ad hæc ueniam, unum dicam, quòd inter reliqua signa, quæ faciunt me credere humidam intemperiem in uentriculo esse, fuit assumptio decocti ligni, quia illa assumptio maximam uim habet exiccandi, est enim ualde siccum, & non ita calidum ut siccum, propter partes terrestres plurimas. Ex illo igitur exiccatus fuit uentriculus, & sanus tam diu uixit, quàm diu fuit inanita humiditas propter decoctum ligni: si autem intemperies fuisset frigida, propter decoctum ligni uentriculus frigidior esset factus, & ex hac assumptione potius deterior esset effectus. His ita se habentibus, quomodo curanda præsens ægritudo? Dico, quòd non erit efficacius remedium, quàm decoctum ligni. Primo enim de suspitione morbi Gallici non est dubium, quòd nullo alio quàm hoc solo decocto curari poterit. Secundo, cum sit humiditas superflua in uentriculo, nemini est dubium, quòd exiccabitur hoc decocto. Ergo decoctum hoc duas respiciet ægritudines. Purgarem quidem corpus ante eius exhibitionem, sed benigne, non purgantibus illis medicinis, quæ solent præmitti morbo Gallico. Essem contentus lenitione & syrupis, ut de Absinthio, Oxymelle simplici, & quiescerem inter duos syrupos, ad præparationem ipsius uentriculi. Decoctum cum quo dari debent syrupi, posset

posset esse ex Cichorio & Absinthio, si uellet tolerare propter amaritudinem, sed non curo multum de aquis, quia sufficeret syrupus solus, propter maiorem moram, quam in uentriculo faceret, quàm aqua, quæ cito penetrat. Postea purgabitur cum rebus benedictis, in quibus nulla essent scammoniata, uel solutiua, sed cum Rhabarbaro. Facta purgatione, accederem ad decoctum ligni. Iniungerem leuem diætam, ut comederet carnes hœdi, uel caponum, & in modica quantitate. Biberet uinum pauciferum, non cum aqua ligni commixtũ, quia ipsum destrueret. Vbi erit postea curatus à morbo Gallicô, si uellet sustinere sanitatem suam, & eam conseruare, uteretur alio regimine, & penitus abstineret à coitu, quo nihil magis uentriculum debilitat, & in alijs rebus non naturalibus haberet optimam rationem.

De uomitu Cholerico, cum singultu.

Consilium CXLVI.

ISTORIA morbi à Frisimelica recitata. Habemus ægrum in ætate cõsistente, temperaturæ calidæ & siccæ, qui laborat uomitu, & nausea: uomit materiam cholericam adustam, tendentem ad nigredinem interdum. Iracundia uehemens est. Incidit in hunc morbum ex potu Maluatici, unde crediderim inflammatum iecur generare plurimum bilis, & adurere sanguinem, ob id etiam uentriculus debilior, adeò uti ex consensu nonnunquam incidat in syncopas. Non habuit beneficium uentris, cum tamen sint exhibitæ pilulæ & clysteria. Primo uelim soluere aluum cum clystere leuiori ex oleo, melle rosato, uel saccharo, atq; electuario aliquo, Diaphœnic. uel Cassiæ, idq; pro euacuatione, & diuersione. Secundo pro refrigeratione hepatis, darem syrupum de Endiuia, cum decocto Endiuiæ. Cibũ instituerem leuem, panẽ lotum cũ contuso, ut cõsulatur uirtuti.

MONTANVS: Constat hic esse maximum uomitum materiæ biliosæ, pituitosæ, atq; etiam adusti humoris, ut ex colore apparet, quem aliquando nigrum esse aiunt: primo uiscosa, acria, & amara uomuit. Estq; hic morbus species quædam cholericæ passionis, in qua tantum raptus materiæ est ad orificium uentriculi. Ortus autem est à suis causis, ab hepatis caliditate, quod primum in seipso tale fuit. Est enim biliosus ualde, deinde etiam propter inordinatam uictus rationem, & accidentia animi grauissima. Bilis acuta est, quia facilime, & præter omnem rationem irascitur. Egessit primo humores acres, admixtos plurimæ pituitæ, si sinceri fuissent, & atri, fortasse læthale esset, ut & Hippocrates ostendit, præsertim in uomitu. Sed salus eius fuit, quòd esset admixta cum plurima pituita, & quidem ita admixta, ut tota illi esset unita, atq; hoc modo obtunderet penitus acrimoniam humorum illorum malignorum. Et cum egesserit plurimam materiam, nihilominus tamen patitur etiam singultum, qui, sicut scitis, non tantum fit ex repletione, sed etiam ex acrimonia, sicut & Galenus recitat se sæpe habuisse singultum ex commestione piperis. Quare ex singultu etiam colligimus acrimoniam humorum in uentriculo concentorum.

CVRA. Iuberem, ut pararetur, & nunquam deficeret ius gallinæ pinguioris, uel pullastri, quod tantum non esset gallus, sed gallina, uel capo, & tale ius biberet continuo pro siti quantum uellet, & si uomeret, rebiberet, alterabit enim & rectificabit humores, & bibat quantum potest. Cibus sit Chondrus, id est, far bene coctum, uel oryza, quæ decoquantur, ut Galenus iubet, cum frusto Citonei, uel mali Granati, ut obtundatur acrimonia humorum, uel ptisana, uel oryza cum iure pulli pingui. Hodie quia nimis tardum est, fiat panatella, & habeat prodium pulli, quo nihil præstantius in passione cholerica, alterat, obtundit acrimoniam humorum, abluit & rectificat. Si modo cras uoletis dare syrupos de Endiuia, rosis, Cichorio, aut talia quædam quæ aperiant obstructiones, & diuertant per urinam, non improbo, sed nunc bibat ius pulli. Vespe ri postea hæc ordinauit:

℞. Flo-

℞. Florum Chamæmel. M 2.
Rosarum M s.
Seminis fœnugræci
Seminis Lini ana ℥ s.
Anethi M 1.

Bulliant in uino & aqua ana partes æquales ad tertias, & cum spongia fiat fomentatio. Item:

℞. Olei Chamæmelini ℥ 2.
Mastiches
Rosati completi ana ℥ s.

Cum modico ceræ fiat linimentum pro stomacho. Altera die cum uomitus perdurasset, & singultus etiam, & per clystere educta esset materia uiscosa, & uiridis seu bilis uitellina: Montanus, qui materiam non tantum in uentriculo contineri, aut cauitatibus eius adhærere suspicabatur, sed intra tunicas imbibitam maxime circa os uentriculi, & heterogeneam, ideo Hiera eam educere uoluit, quæ ad hoc ualet mirabiliter, & addidit Casiam pro euacuandis humoribus crassioribus, & temperanda mordacitate, si qua est in Aloe, & acrimonia specierum.

℞. Specierum Hieræ ʒ 2.
Florum casiæ ℥ s.

Misceatur cum saccharo, fiat bolus, sumendus media hora ante prandium. Et uesperi perdurante uomitu ordinatus syrupus.

℞. Syrupi de Endiuia ℥ 5.
De Absinthio ℥ 3.

Misce, sumat lambendo, cum cochleari sæpius. Et fuit reiteratus clyster, qualis heri datus.

℞. Aquam decoctionis Coriandri, & pro qualibet libra aquæ ℥ 2.
Granatorum uini
Oxymellis simplicis ℥ s.

Pro potu. Voluit uti uictu tenui. Laudauit præcipue chondrum. In tota Italia dixit uinum non esse peius Marzamino, propter uarias eius facultates, astringit, est dulce, acerbum & crassum. Vinum Granatorum optimum aiebat in deliquijs ex morsu stomachi.

De uentriculi dolore, colico & Diarrhea.

Consilium CXLVII.

LVIS nobilis Patauinus, Doctorem ad se accersitum miserat, qui de eius constitutione ita nobiscum commentabatur: Complexio eius est calida & humida, ut ad oculum apparet: nec dum annum quadragesimum, ut opinor, egressus est. Is iam inde usque ab ineunte ætate uarie se exercuit, nec quicquam minus potuit, quàm in ocio transigere ætatem, quare in militiam profectus stipendia diu fecit. Ab hinc annis duobus exercitia primum omisit, & ocio summo se dedidit corrumpendum: quare etiam homo iste uarijs est mutationibus obnoxius. Nuper dolore uentriculi laborauit, & colico, ex quibus iuuante diuina clementia conualuit. Nunc uero de lapide renum & dolore haud mediocri conqueritur. Atque altera iam dies est, ex quo fluxu uentris laborare cœpit, & quemadmodum uidetur, deijcit crassam pituitam cum bile ex clysteri, quo materiam peccantem moui. Præscripsi deinde diætam optimam, ac inunxi uentriculum oleo masthichino. Sed quia omnis materia nec dum excreta erat, sequebatur uentris rugitus, & dolores

alij: quare clystere ordinaui ex hordei decocto, cũ melle rosato solo. Ad hęc mala accessere etiã dolor, uigiliæ, sitis. Sed quem discursum quis habere posset in hoc casu? Tria aũt in primis sunt consideranda, quod passim Gale. inculcat: Res naturales, præter naturales, & aër ambiens. Alijs omissis consideremus symptomata, quæ primũ consideranda ueniũt, & nos in cognitionem tũ morbi, tum causarũ inducunt. Symptomata uerò sunt, dolor uentriculi, & colicus, ex intemperatura nimirum, cũ materia scilicet eò delegata, quia egerebat copiose, propterea quòd non exerceretur ut antea, & ideo copiosa & crassa egerebat. Deinde fluxus uentris est symptoma, quia exiens est mutatũ: atq; is est diarrhicus. De lienterico Galenus multa, 5. Aphoris. 1. Et lientericum non esse, uel ex eo constat, quòd non inconcocta, neq; diminute concocta egerat. Inconcoctiones & cruditates hic dicimus, uel quòd non digestæ sint materiæ, uel concoctioni contrariæ. At iste fluxus promanat ex multitudine materiæ, quæ corrupta est, & quia multa, & quia calor naturalis imbecillus. Imbecillus uero est calor naturalis factus, ob omissa exercitia, quæ eum uel sola accendunt: deinde quia in hac declinandi est ætate. Postremo, quòd ea superfluitatum excretio non fiat, quæ olim stantibus exercitijs fuit ob calorem uegetum. Sed dicat aliquis, quomodo corrupta sunt excrementa, cum non fœteant? Non fœtent, quia non admodum sunt adustæ fæces: corrupta uerò à frigiditate positiua, quæ corruptionis non minus est causa quàm calor extraneus. Hinc illud quoq; est, quòd albescant, & sint spumosa aliquantulum. Atq; eadem nunc est causa lapidis: nam calculi aut congeruntur à calore, aut quia materia crassa congeritur. Quid igitur faciendum? Tria potissimum: euacuandum est corpus primum, deinde membra sunt alteranda: tertio præcipienda sunt illi usitata exercitia. Membra autem alterari non possunt, nisi corpus prius purgatum sit: itaq; uentriculum roborabo inunctione oleorum, mastichino, nardino, quibus addam etiam rosatum, propter corporis temperaturam. Cessante uentriculi dolore, obstructiones ut tollam, summa ope nitar: id autem fiet syrupo de cichorea & betonica, quia materiæ frigidæ: atq; hac de causa acetosis supersedebo. Deinde curabo purgari uberius corpus, aut hiera, aut alephanginis, quibus addam aut aureas, aut cochias, pro ut materia fuerit pituitosa. Post hæc alterationi ipsius uentriculi intendam, & dabo:

℞. Diacalamenthi	℥ 2.
Aromatici rosati	℥ 1.

Quod reliquum est, repetat sua exercitia, aut utatur diæta attenuante, id est, calida & sicca, & uescatur auibus paruis, & sæpe hauriat oxymel.

De uentriculi imbecillitate, dolore ac flatu, cum multis alijs symptomatis, pro Illustri Hispano.

Consilium CXLVIII.

Omnia symptomata uel accidentia, de quibus conqueritur Illust. D. iudicio meo, ad causas intrinsecas duas sunt redigenda. Quæ tamen causæ fomentũ incrementumq; à causis extrinsecis nactæ sunt, & continue nanciscuntur. Interiores ergo causæ sunt: frigiditas uentriculi maior quàm expedit, & excessus caliditatis in hepate & renibus, & toto uenarum ambitu. Ex his duabus causis efficitur, ut prima coctio sit diminuta & pituita, quantitate & qualitate excedens dominetur, colligaturq; in uentriculo, & subinde distribuatur, primo ad uenas mesaraicas, & deinde hepar, ibiq; plures uariasq; efficiat obstructiones. excessus autem caliditatis in hepate & amplitudine uasorum, quæ necessario talem temperaturam consequitur, multiplicat sanguinẽ, bilemq; adustam, ac præterea pituitæ partem distributam, crassiorem calidioremq; reddit. Cũ igitur massa sanguinis expur

expurgatur, attrahiturq; scrofa humiditas ad renes, prompte simul excernuntur ex occasione amplitudinis uenarum, reliquæ quoq; superfluitates pituitosæ & adustæ: dumq; in renum angustijs immorantur, ulterius aduruntur, unde & calculi arenæq; plurimæ generantur, quæ postea per urinarios meatus ad uesicam delatæ, & confertim ad ceruicem ipsius infarctæ ita occludunt meatum alioqui angustum, ut interim urina prorsus retineatur tam diu, quam diu plurima urinæ copia impetu facto erumpat, sed antequam erumpat, dolor circa illas partes excitatur, & arenularum asperitate & acrimonia, dolorq; ille maior & minor efficitur, prout etiam excrementa illa retenta, quantitate plura aut pauciora sunt & mitiora. Pituita autem in uentriculo collecta, & occlusa in uenis mesaraicis dum intumescit, & in spiritus flatuosos uertitur à calore agitata, uarios affectus producit. Nam ubi spiritus inter tunicas cum uentriculi tum intestinorum recluditur, dolores excitat uel colicos uel cœliacos, pro ut uel uentriculū, uel intestina occupauerit, pars uero eiusdem spiritus, quæ repente & confertim traducta per hepar ad renes detruditur, dolores excitat nephriticos, modo in dextro modo in sinistro rene, frequentius tamen in sinistro, quoniam pars illa imbecillior est: qui ubi amplior maiorq; efficitur, communicat etiam & protruditur usq; ad spatulam humerosq; eiusdem lateris, obseruata rectitudine transitus, siue neruos ibi existentes, siue uenas aut arterias, ut etiam ista omnia simul occupauerit, ubi uero spiritus ille, & uapor ad superiores partes confertim detruditur, suffocationes efficit maiores uel minores, pro ut maior uel minor copia uaporum fuerit. Quod autem huius suffocationis causa ad dictos uapores sit referenda, præter alias rationes hoc maximo iudicio comprobatur: quoniam sicut uelocissime inuadit, ita etiam uelocissime resoluitur, quod quidem est flatuosæ materiæ propriū non corpulentæ & crassæ: cui etiam rei adstipulatur prima illa origo suffocationis, quæ inuasit à commestione lacticiniorum, & uini diluti, cum oliuis, quæ omnia proculdubio spirituosa admodum flatulentaq; sunt cibaria: neq; ratio aliunde petenda est podagrici doloris, dextri pedis pollicē occupantis, quam ab illis prioribus duabus causis, frigiditate scilicet uentriculi pituitam generantis, & caliditate hepatis in quo bilis generatur, ex quo uiæ & meatus ampli progrediuntur, per quos cōmode possit transire materia: consentaneum autem rationi est, ut crassior quidem humor ad pedes deorsum descendat, leuior autem & flatuosior superiores magis partes appetat: quod autem magis occupet pedem dextrum quàm sinistrum, causa est, quoniam ab hepate per uenas talis materia descendit, unde seruata rectitudine, quæ naturæ familiarissima est: dextram potius partem quàm sinistram inuadit. Hæ sunt causæ intrinsecæ omnium horum symptomatum, quæ morbi ab Illust. D. appellantur numero 8. urinæ quædam suppressio & ardor. Secundo, suffocatio nocturno tempore à primo somno repente occupās. Tertio, dolor renis pręcipue sinistri. Quarto, dolor spatulæ sinistræ. Quinto, dolor uentriculi. Sexto, uentositas & oppilatio, ut ipse uocat, quæ uidetur permanere in fundo uentriculi, & colo intestino. Septimo, continua stomachi imbecillitas. Octauo, dolor podagricus remissus in pollice pedis dextri. Istæ autem duæ causæ quas intrinsecas diximus, plurimum adiuuantur & fouentur à causis extrinsecis male applicatis, ut aëre, cibo & potu, exercitio incongruo, uenere, & reliquis alijs cognatis, utrum autem frigiditas uentriculi, quam prædiximus & hepatis caliditas, fuerint Dominationi suæ cognati, & naturales affectus an aduentitij? De hepate quidē facile dixerim caliditatem esse cognatam. De uentriculo autem non ita constat, potuit enim facile cum propter uehementia studia literarū, tum propter uenerem, aut propter alias immodicas mutationes, quæ frequentissime in humana uita cōtingunt, præcipue quæ libera non est, sed negocijs rebusq; agendis addicta, ad talem intemperiem deduci. Hæc igitur dicta sint de causis illorū omnium symptomatū, tam intrinsecis quàm extrinsecis, superest nunc, ut de præseruatione futurorum agatur, & de curatione præsentium, & quoniam ut sententia Galeni est ijsdem fere remedijs præsentem morbum curamus, quibus à futuris præseruamus, ideo maxima ex parte, quæ de præseruatione dicentur, ad curationem transferri poterunt: fiet potissime præseruatio cum his quæ

calorem innatum conſeruant, quo totum animal gubernatur, neq; enim excedere poteſt in eo corpore, ubi calor naturalis dominatur, alicuius membri uel caliditas uel frigiditas. calor innatus conſeruabitur, ſi recta ratio in ſex rebus extrinſecis occurrentibus obſeruabitur. Primo igitur cauebit Illuſt. D. ab omni aëris exceſſu ſiue calido ſiue frigido: frigidus intemperiem uentriculi & cerebri augebit, calidus hepatis, renum & uenarum: & eadem omnino ratio eſt de cibis ſeu calidis ſeu frigidis. Labores uero atq; animi accidentia ſi moderata fuerint, calorem naturalem excitabunt, concoctiones diſtributionesq; adiuuabunt: ſi deficient, torpidum frigidumq; totum corpus efficient, ſi exuperabunt, primo quidem calor igneus excitabitur, & naturalis diminuetur, poſtea uero ubi maior fuerit exuperantia, calor etiam igneus reſoluetur, & torpida ſuccedet frigiditas. Ergo in omnibus exceſſus eſt uitandus. A ſomno meridiano quàm maxime oportet abſtinere, inde enim caput repletur, deſtillatiões excitantur, unde poſtea Illuſt. D. affectus foueri, adaugeriq; poſsint. Egeſtiones alui quam maxime ſunt procurandę, inde enim auerſio ad contrarias partes, ac pręterea euacuatio excrementorũ paratur, ad hanc lenitionem ſumme probauerim frequentem uſum Hieræ ſimplicis Gal. de 6. reb. Nã ex hac uentriculus roborabitur, obſtructiones aperientur, hepar euentabitur, excrementa ſimul auertentur, & per inferiora ducentur, quæ omnia in hoc corpore à nobis quam maxime ſunt expetenda. Erit uſus Hieræ ut accipiat ʒ 1. in catapotij formam redactam, hora ante cœnam, bis in ſeptimana, ſed & aſſumptio Terebinthinę uel Laracinæ lotæ, totidem quidem uicibus, ſed horis ſumendi immutatis, mane enim aſſumi ſolet 3. horis ante prandium, aſſumendi quantitas circiter ʒ 2. Hæc in alijs quidem non inferior hiera, in uentriculo tamen corroborando longe imbecillior. Quantũ uero ad nutrimentorũ ſubſtantiam, etiam me tacente intelligendum arbitror, ut cibos potusq; eligat optimi ſucci, non facile corruptibiles, & qui citiſsime concoquantur, diſtribuanturq;, tales ſunt carnes hœdorũ, caſtratorum iuuenum, uitulorum lactantium, pullorum atq; auium campeſtrium iuniorum, quales perdices ſunt, phaſiani & paſſerculorum omniũ montana genera: Turdi etiam, ficedulę & columbarum pulli non ſunt aſpernandi. A piſcibus abſtinendum conſulo, à lacticinijs, à paſtilibus, à leguminibus, à carnibus antiquis & ſalitis, ab ouis uel duris, uel antiquis, uel ſartagine decoctis, ab acetarijs crudis abhorreat, ſed præcipue à ciborum uarietate, imò unico cibo contentus ſit, cruditatem etiam effugiat, nihil enim ea peſtilentius. A Germanicis compotationibus commeſſationibusq; quam maxime abſtineat, uinũ uero eligat purũ, ſubtile, lucidum, colore mediocre inter nigrũ & album, minime acerbum, ſed neq; dulce, medij enim ſaporis, coloris, & potentiæ eſſe oportet, quod etiam parce bibat, & inter prandium & cœnam à quocunq; potu omnino abſtinebit. Vbi hęc rite peregerit, ſciat maximam partẽ ſuæ non tantum pręſeruationis, ſed etiam curationis tranſegiſſe. Quantũ uero attinet ad pharmaciam, ſuademus Illuſt. ſuę D. bis ſingulis annis purgari, uere inquam & Autumno. Purgationem ueris ita faciendam ſtatuerem circa 5. diem Martij non impediente lunæ coniunctione, triduoq; ante præparato uentriculo cum tenuiori uictus ratione, mane ſumat tribus horis ante prandium leue pharmacum ita habens.

℞. Florum caſsiæ ℥ 1.
Specierum hieræ ſimpl. ʒ 2.

Cum ſaccaro fiat bolus, ſequenti die ſyrupum aſſumet ita habentem.

℞. Syrupi de Abſinthio
De cichorea Nicoli cum Reubarb. ana ℥ 1.
Decoctionis liquiritiæ
Saluiæ
Betonicę ℥ 4.

Miſce pro uno ſyrupo & ſic pro alijs. Deinde ℞. Confectionis Hamech ʒ 4.
Syrupi roſati ſolutiui ℥ 3

Cum aqua Betonicæ fiat potus, ſumat in aurora cũ cuſtodia, die immediate ſequente ſeptimum ſyrupum, poſtridie uero accipiat zaccari roſati ℥ ſimp, hora ante cibũ mane

& ſerọ

& sero,atque ita perseueret per dies quindecim. In hac tamen purgatione ueris,laudarem,ut sanguinem mitteret à uena hepatis ad ℥ 8.uel 10. Autumno autem eandem prorsus repeteret euacuationem,sanguinis tamen missionem omitteret,in reliquis anni temporibus inter ambas euacuationes utatur Illustriss. S.D. bis in mense, aut ter ad summum,ad praeseruationem pilul. quae ita habent.

℞.Sandalorum citrinorum
Rosarum rubearum
Garyphyllorum
Nucis muscatae ana ℈ 4.
Aloes electae
Rheubarbari ana ʒ 6.

Puluerisentur omnia per se,deinde misceantur,postea aspergantur succo rosarum puro,postea permittantur exiccari, & ita iteretur septies. Deinde cum melle rosaceo fiat magdaleon,de quo singulis uicibus fiant pillulae tres,pondo unius drach.sumendae hora ante coenam. Laudo praeterea ut itidem bis in mense sumat quatuor horis ante prandium,optimi mithridatici in bolum redacti,uel in pillularum formam ℈ 2.& superbibat tantum uini aromatici,quantum caperent cochlearia duo. Ventriculum muniri quidem suaderem pannis lineis duplicibus,quantum sufficeret ad calorem optime retinendum & conseruandum:qui quidem panni linei quam maxime puri, & ab omni sorditie liberi seruarentur. Apponere uero cerata ex mastiche,siue ex quacunque alia materia ad usum continuũ,ego prorsus non laudauerim, quicquid alij uelint dicere:exugunt enim talia omnia longo usu humorem naturalem,ita ut tandem refrigeretur uentriculus:nam de gutture uulturis, pellibus leporũ, & alijs huiusmodi nihil aliud dixerim,nisi esse apertissima impostorum commenta,quibus ignorantiam propriam uelare nituntur. Quantum attinet ad emplastrum Diachilon, laudauerim quidem,si discutiendus esset tumor,uel abscessus maturandus, sed in casu nostro de renibus proposito,putarim hoc esse superuacuum:neque aliud incommodum nobis facesseret. Zuccarum modice sumptum, ego quidem non improbauerim: uinum ubi dilui oportebit, aqua erit diluendum fontana, quae maxime tenuis sit, & nullius qualitatis particeps, ubi ista nõ habentur,copiamque habuerit aquae recenter destillatae,limpidę & purę,minime putridae,laudarim quae ex Betonica,uel Absinthio,uel Saluia sublimabitur. Aqua ligni Indici ubi corpus exquisitissime purgatum esset (hoc enim admodum est necessarium) uerno tempore assumendum consulerem,quoniam mirum in modum uentriculum corroborat,intestina & renes. Quòd si praecessisset etiam suspicio aliqua morbi alicuius ad nos non relati, tunc omnibus numeris hanc decoctionem profuturam iudicauerim. Admoueri igni,& ex lignis praecipue mitioribus, quales salices sunt & uites,hyberno tempore maxime laudo, nihil enim frigore in hac praecipue aetate, & ad hos morbos detestabilius puto. Exercitium tunc obeundum puto, quando decoctio exquisitissime facta est in hepate aut uenis: quod quidem praecipue habemus matutinis horis,sit autem exercitij terminus anhelitus mutatio manifestissima: placet autem ut superiores partes magis exerceantur quàm inferiores. Equo insidere tunc optimũ est,cum renes & totum corpus fuerit expurgatum. Alijs temporibus non ita tuta equitatio est,à coena & prandio negocijs tuto non uacabitur, nisi ubi uentriculi concoctio exacte fuerit perfecta.Id uero fieri non potest etiam in ualidioribus, nisi post horas quatuor, à cibo sumpto. Post coenam somnum capiendum consulo,non nisi horis duabus peractis: ita ut interim sua Illust. Dom. suauiter deambulet aut stet, non sedeat, caput mane fricet pectine & spongia.

Id uero fiat in aëre tepido ac minime frigido.

De monacho colico.

Consilium CXLIX.

INciderat monachus in febrem: medicus qui tum accersitus erat, ante coctionem mouerat materiam, & hæc quia non erat satis euacuata, in intestinis coaceruata, dolores colicos excitauit, ante uero quàm quicquã fieret, censuit Frisimelica clysteribus subducendam aluum, & communibus ad eam rem utebatur, cupiens post euacuationem incidere uenam, ut hoc pacto febri quoq; mederetur facilius. Pulsus erat magnus & tardus, ob uirtutem oppressam à multitudine materiæ: quare illi hoc iubebat parari clystere.

℞. Olei chamæmelini
Amygdalarum dulcium ana ℥ 2. s.
Cassiæ nouiter extractæ ℥ 1. s.
Hieræ pieræ ʒ 3.
Melis rosati ℥ 2.

Misce fiat clyster. Clystere supra modum dura squibala eduxerat, & copiose: sed quoniam pulsus ualde inordinatus erat, & rubra urina & crassa, ut quæ materiæ multitudinem in uenis quoque contineri significaret, iussit denuo idem clystere administrari, in cibis seu iusculis decoqui radicem cichoreæ, propter attenuationem & incisionem materiæ grossæ. Eademq; intentione exhibendum censuit syrupum cichoreæ & betonicæ ana ℥ 1. una cum decocto.

De magna alui adstrictione, quæ per septem dies durauit.

Consilium CL.

PRObauit Montanus clysteria lenientia ex oleo simplici & butyro uel oleo liliorum alborum, Camomillæ, Anethino ana partes æquales, quod in hoc casu non transcendendum existimauit. A Clysteribus acutis in principio cauendum, quia plus exiccant. Medicinæ etiam trahentes non exhibendæ. dum enim à superficie ad centrum trahunt, & uiæ non sunt apertæ, augetur materia & malum erescit. singulis diebus bibat scutellam brodij in quo decoctæ maluæ M 1. uel maluæ mercurialis & betæ ana M 1. per os postea exhibuit olei Amygdalarum dulcium, Amygdalarum amararum ana ℥ 4. & super inglutiat 3. pillulas de Aloe simplici. cum doloribus uentriculi ex flatibus, post clysteria lenientia præmissa iam ante & non operantia, cruciaretur, per os exhibuit specierum hieræ simpl. Gal. ʒ 1. fiant pillulæ 3. postea superbibat olei Amygdalarum dulcium, amygda. amararum ana ℥ 5. & quiescat. non cessante dolore, injciatur clyster ex oleo communi, Butyro, uino Maluatico ana ℥ 5. quod contineat quantum potest, si neq; hoc iuuet, addes clysteri iam dicto ℥ 1. Hieræ.

Methodus de uentris fluxibus.

SVPONIMVS FLVXVM uentris, ut aliàs ostendimus, esse actionem læsam facultatis expulsiuæ ipsorum intestinorum. Vel igitur huiusmodi læsio primogenio affectu inerit intestinis, uel aliunde communicabitur. si aliunde communicabitur: uel ad ipsa non transmittitur quod transmitti debet, uel defertur quod deferri non debet. Primo, Dicamus non transmitti quod est transmittendum, quando facultas motiua à cerebro descendens, aliqua occasione intercipitur: ita ut omnes musculi in recto intestino existentes resoluantur, & iam præter uoluntatem continue excrementa egerantur. Sicut contingit in epilepsijs & apoplexijs, in aliqua interdum paralysi. Hoc fluxus genus sub symptomate sensuum contentum, nomine

caret

caret, tanquam qui semper á sua causa dependeat, & eius curatione tollatur. Secundo, aut defertur quod deferri non debet. uel á causa extrinseca, ut á cibis, uel quantitate, uel qualitate, uel ordine, uel tempore sumendi excedentibus, uel ratione medicinæ nimium effrenis, uiolenter attrahentis humores & mordicantis. Tertio, uel ratione ueneni assumpti colliquantis & putrefacientis. quodlibet ex proprijs accidentibus, ut ex historia relata per ægros, uel assidentes cognoscitur. uel fuit á causa intrinseca, & tunc motus huius causæ uel erit naturalis, uel præter naturā. Si naturalis, criticus hic fluxus appellabitur. Consequiturq; ægritudo nullo plerunq; remedio indigens. Si præter naturam, id quod defertur, uel erit sanguis, & hic uel ab hepate transmittetur ad intestina, ob alterantis potentiæ imbecillitatem, & si hæc imbecillitas fuerit ob caliditatem, sanguis effluens niger & crassus uidebitur, sin fuerit frigida, erit sanguis tenuis, ablutioni carnis recenter mactatæ similis: appellabiturq; hic fluxus hepaticus, uel defertur ab omnibus uenis ob mutilationem alicuius membri, uel retentionem hæmor. uel menstruorum, aut fluxus sanguinis narium, eritq; defluens ruber & naturalis. Est autem uterq; horum fluxuum sine dolore, atq; hic ubiuis á Galeno cruenta dysenteria appellatur. At si quod defluit, bilis fuerit cum alijs quamplurimis humoribus, in extraneas qualitates á putredine mutatis, appellari solet hic fluxus nomine generis Diarrhæa, cuius notæ sunt egestio biliosa, cum prædicta humorū diuersitate. Dolor nunquam in eodem loco persistens, sed omnia intestina, modo hic modo illic ueluti lacerans & diuellens. Multitudo excrementorum confertior, totiusq; corporis repentina extenuatio. uel erit quod defertur pituita, quæ uel á stomacho aut cerebro descendit, & hæc uel salsa, uel acida, uel insipida. Quæ á cerebro descendit, dignoscitur per signa destillationis aut catarrhi, appellaturq; hic fluxus á recentioribus cerebralis. Qui uero á stomacho fit, discernetur per inappetentiam, per nauseam, per paucitatem sitis, diceturq; hic fluxus stomachalis. Si pituita erit acida, dolor erit moderatus, iuuabiturq; uenter á calidis. Si insipida, nullus omnino dolor infestabit. Si salsa, dolor erit uehementissimus, & sitis, & sæpe febris & abrasio intestinorum, quæ fere semper dysenteria fit. Si quod defertur nigrum fuerit, uel succus melancholicus purus non assatus, qui ob imbecillitatem splenis deijcitur: appellaturq; hic fluxus splenicus, uel ut ipsi loquuntur, spleneticus: uel erit atra bilis generata, propter succi melancholici, uel flauę bilis adustionem. Atq; inde eodem die plerumq; fit lætalis dysenteria, cancriq; intestinorū. At si fluxus uentris sit primogenio affectu, uel erit ob malam intestinorū complexionem: & fluxus iste á recentioribus stercorarius, uel stercorosus dicitur. Neq; enim intestina ob imbecillitatem continent excrementa, sed creberrime egeritur. Notæ huius fluxus sunt liquida, & non adeo fœtida egestio, sub forma tamen stercoris, pituitæ commixta: modicus uentris dolor, excitatio ad egestionem interdiu, frequentiorq; noctu, ac præcipue sumpto cibo. Quod si talis mala cōplexio non intestina tantum, sed etiam uentriculum occupat, fluxus ille lienteria, & aliquando cœliaca appellatur, quæ maxime indicatur, quando cibus sumptus statim egeritur, nihil aut parum mutatus. uel uitiū erit in compositione, & tum generatur fluxus quem chylosum appellant, quando sunt obstructæ uenæ mesenterij, quod indicat chylus, cum fere liquide egestus nullius aut parui admodū fœtoris est particeps: uel erit ob cicatricem á dysenteria in stomacho, aut intestinis relicta, euenitq; inde altera species lienteriæ, de qua loquitur Paulus. Vel erit solutio continui, id est, ulcera in intestinis, & hoc uel in superioribus, appellaturq; hic fluxus communi nomine dysenteria: quem acerrimus dolor intestinorum continuusq; subsequitur, egestiones cruentæ & squammosæ, uel in intestino ultimo, quod rectū dicitur, & est Tenasmus, qui cognoscitur ab inani & ingenti excernendi desiderio, dolore acri, sedis loca torquente. Notandum apud antiquos cœliacum affectum, sumi pro lienteria, ac cum illa confundi, quandoq; pro eo fluxu quem nos Diarrhæam diximus appellari. Et hoc est necessariū, ut animaduertamus, & remedia distinguamus, quę ab antiquis ad cœliacos sunt descripta, quæ quandoq; uidentur opposita, ac reuera ita sunt, Quoniam & cœliaci affectus nomen æquiuocū est ad dispositiones cōtrarias.

iterum euomit, & cum sentiret subleuationem, reliquos accipere noluit. Acceperat iam clysterem ex communibus, cum melle rosato, & diaphenic. at parum eduxit, quia non diu continebat: pro sedandis doloribus ordinauit.

℞. Camomill.
Anethi
Absinthij
Rosarum ana M. i.

Decoquantur in aqua pro fomentatione loci cum spongia. Item:

℞. Olei Camomillini
Anethini
Rosarum complet. ana ℥ 3.

Ponantur in uesica, & applicentur calida pro fomentatione.

℞. Furfurum medianorum M 2.
Olei Camomill. ℥ 4.
Vini optimi aromatici uel maluat. ℥ 6.

Misce, fiat emplastrum pro loco. si est siccius addatur plus olei camomill. pro applicatione commodiori. Cibus panatina lenis, & potus brodium pulli quantum uellet, & hoc & sequenti die. Cordi fiat epithema ex speciebus & aquis cordialibus contemperatis. Voluit his uteretur: etsi dolor non sedaretur omnino, acciperet hieræ partem residuam, etsi neq; tum sedaretur, superbiberet olei Amygdal. dulcium & amararum ana ℥ 4. quod in extremis doloribus exhibere solet, ipsi uero fomentis quidem usi sunt, sed pro medicamentis clysteria tum exhibuerunt, mane dolores erant mitiores. Voluit Montanus exhibere hieram cum casia sine mithrid. quia uiso uomitu uidebant non amplius adesse suspicionem ueneni, nec flatuositatem, casiam non metuebant, cū ab hiera refrenaretur, & aliquid iam materiæ eductum, exhibitū fuit hoc.

℞. Hieræ s. ʒ 2.
Florum casiæ ʒ 4.

Sed non retinuit, statim euomuit, cum bile etiam multa, datus paulo post alius clyster acutus, in quo hiera picra erat. Vesperi aliquid ne dandum esset deliberabant. Stephanella esse aliquid dandū per os, quod euacuaret, & quidem cito, quod similem paroxysmū, uel paulo minorem saltem sequenti die metueret, & se huiusmodi accessiones in alijs uidisse dicebat. Francanzanus nihil per os exhibendū putabat, quia corpus iam euacuatū per uomitū & clysteribus, ideo cū clysteribus rem agendam, cū præsertim dolorem nō amplius in uentriculo, sed intestinis potius sentiret. Montanus se harū quidem accessionū causas non uidere, etsi enim pulsus in primo retractus uisus esset, non tamen febrim propterea necessario esse, cum & æqualis satis, & calor mitis & suauis, non igneus, sed humidus in corpore appareret. Possibile tamen esse, ut tale aliquid fiat, cum in dysenteria etiam accessiones de 3. in 3. uiderit in nepote capitanei. Voluit tamen dari aliquid per os, quòd clysteria inferiora tantum & crassiora intestina abluerent, non uentriculum & intestina gracilia, nisi per attractionem fieret, quæ in tam pauco momento, quo æger clysteria retinuerat, non erat possibilis. Vomitum præterea paucū fuisse, nec euacuatam materiam omnem, ipsam grauitatem uentriculi, & in intestinis gracilibus dolorem, ipsum denìq; uitæ regimen, & plurimorum fructuum comestionem indicare, ideo dandum aliquid Mannæ, quæ educeret fœliciter humores subtiliores, & etiam aliquam partem crassiorū, in intestinis & uijs cōmunibus contentā, sine attractione, adeo benigniter, ut parū à cibo differret, datū mannę ℥ 2. sed neq; hoc accepit, usus clysteribus, neq; brodia bibit, sed aquā coctam cū mastice & Cinamomo, sequenti die cū febris illa Ephimera restaret, Stephanella, ex pulsu retracto, siti & calore capitis, tertianā iudicabat putridam, uolebat dare syrupos ex acetosa, cich. boragine,

Endiuia in decocto brodij. Montanus hanc febrim Ephimeram esse dixit, quòd calor humidus adhuc esset non siccus & igneus, pulsum retractum ex affectione uentriculi ac sic symptoma sequens collyricam passionem, frontem uero & totum caput calidum magis quam reliquum corpus, propter plurimos uapores igneos ascendentes, & iam esse Ephimeram illam in uia ut proxime ad putridam accedat 9. Methodi, secp metuere ne fiat febris putrida continua, idcp cito, quod & calor paulatim siccior fieret, & urinæ notabiliter magis turbidæ. Ideocp statim sanguinem mittendum, sed quia nolebat, saltem eo uesperi Mannam acciperet, id factum & conualuit. Montanus in febribus, primis quatuor diebus, quæ fieri debent mouenda, postea cum alterantibus procedendum.

De Cœliaca anu.

Consilium CLIII.

Anc anum non lienteria, sed cœliaca laborare, uel illud erat argumento quòd instar pultis excerneret: & quia utriuscp eadem est cura, primo Montanus ordinabat fomentum, quo abdomen foueret, spongia illo imbuta.

℞. Corticum granatorum
Balaustiarum
Gallarum ana man. 1.
Rosarum
Absinthij
Foliorum Myrti ana man. 1.

Misce, deconquantur in uino austero. Deinde pro confortatione uentriculi & intestinorum utatur hoc puluere in panno murice primum tincto, deinde maluatico consperso, postremo inspergatur puluis, & abdomini calidus imponatur.

℞. Pulueris mastiches,
Garyophyllorum
Rosarum
Foliorum labruscæ, id est, œnanthis ana ʒ 1.

Puluerisentur & commisceantur. In cibo uero decoquantur.

Seminis sumach
Fœniculi ana ℥ 1.

Contundantur grosso modo. Misce. His ita ordinatis, altero die magis concocta excernebat, & pauca. Pulsus itidem tranquillior erat, quanquàm urina liuiditatem eandem præ se ferret, quam Doctor in Gonorrhœam, qua anus antea laborarat, referebat. Cæterum in lienteria ex ulcere nihil præsentius medicamento sequenti.

℞. Succi granatorum uel diacydonitis ℥ 3.
Boli armeni ʒ 2.

Misce, ac interius sumatur, exiccat enim ulcus. Et si succus non sit, agresta uti possumus & succo, quanquam gustui non sit grata. Victus erit siccarum carnium, sed facilioris concoctionis ut sunt perdices, phasiani, aues montanæ & non aquaticæ, necp proximæ partui. Vinum non sit acetosum, in cibis decoquantur genera sumach, cum tantillo Cinamomi, quod illud corroboret & astringat, hoc maxime confortet totum corpus, authore Galeno libro octauo, τῶν τόπων.

De fluxu

De fluxu uentris periodico.

Consilium CLIIII.

AGNIFICA Domina patitur symptoma simplex, estq; fluor alui, qui tamen non est continuus: sed modo per tres dies, modo per 15. modo per mensem, quandoque, ut nunc, tribus diebus non egerit, hodie tamen fæces liquidas egessit, & sic ægritudo durauit sex annos. Non autem curabitur, nisi cognoscatur, unde proueniat hic morbus. Inuestigandæ igitur caussæ huius morbi. Non faciam catalogum, quot sint genera fluxuum. Primo uero supponam, quòd hic fluxus non procedat propter defluxum descendentem à capite, & irritatam aluum, quia nullo catarrho infestatur. Nec à toto corpore hic fluxus demanat, is enim diarrhæa dicitur, & fit cum dolore intestinorum, quod hic non fit. Relinquitur ergo, quòd fit ratione uiscerum inferiorum, uentriculi, hepatis, lienis, intestinorum, & horum uel omnium, uel aliquorum. Ponam unam conclusionem, ut ordinate procedam, eamq; signis Pathognomonicis probabo. Credo, quòd dependeat à uentriculo hic fluxus principaliter, & deinde etiam adiuuet aliqua dispositio in hepate, & postmodum in liene: intestina nihil faciunt, nisi quòd continuo hoc fluxu reddita sint imbecilliora, quod fit in omni ferè fluxu, quoniam debilitata non possunt amplecti, sicut conuenit, nec bona fit retentio, sequitur fluxio alui. Hic siue fit exiccatio, siue aliud, necessario est intemperies. Apparet enim aciditas in eructatione, quod significat uentriculi frigiditatem, quia abundat pituita, quod apparet ab egestionibus. Sed qualitates passiuæ non facile deprehenduntur, simus contenti de actiuis. Intemperies uentriculi est, uel quia ipsius uentriculi substantia frigidior sine affluxu materiæ: talem hic esse nego, quia ubi est fluor alui, ob talem intemperiem frigidam, apparet chylus non bene concoctus, quod hic non fit, tantum pituita plurima apparuit. Præterea, si esset ob frigiditatem, ex quo substantialiter inhæret, perpetuo hæc esset, & consequenter perpetuo hic fluxus duraret. Alia est intemperies ob affluxum materiæ, atque eam hic esse dico. Ex affluxu enim materiæ frigidæ, & humidæ, quæ imbibitur intra tunicas, & propter præsentiam huius affluxus, tunicæ uentriculi non possunt suum calorem uentriculo communicare, ut bona fiat concoctio. Et si debet uentriculus recte amplecti cibum, oportet, ut mediocriter se habeat inter humidum, & siccum. Si enim humidior, non retinebit propter nimiam lubricitatem: si siccior, non apte amplectitur, & Galen. 3. de caussis symptomat. dicit, ubi uentriculus non bene continet, percipitur flatus, rugitus, grauitas & dolor uentriculi. Quòd hic percipitur grauitas per se, significat cibum non bene contineri in uentriculo, rugitus significat idem, & præterea calorem esse diminutum. Sequitur deinde, ubi materia est imbibita intra tunicas, ut & appetitus destruatur, hæc enim facit ratione suorum uaporum ab ea ascendentium, unde os amarum est, ut cibum nauseet. Vbicunq; ergo non bene appetitur, consequenter non bene continetur, deinde non trahitur ad alimentum, quia calor circunstantium partium est quoque diminutus. Hic itaque fluxus est, & cuiuscunq; generis sit, coloris habet plurimum, tamen cineritij, ob frigiditatem, ubi uero plus accedit putredinis, fit cœruleus: Gal. 3. de facult. natural. Si consideramus humores secundum naturam, sunt quatuor, si secundum putredinem, quæ est præter naturam, nec à natura regulatur, sunt infiniti. Hinc quoque percipitur tensio uentriculi, quandoque hæc materia intra tunicas tumescit, quandoque non, tunc scilicet, cum hæc materia est in profundo. Credo itaq; principalem caussam huius defluxus esse intemperiem frigidam uentriculi, ob materiam affluentem, quæ hanc materiam fouet. Hæc pituita continuo fouetur per sex annos, quod sic fieri posse uidetur sine ipsius uentriculi intemperie. Non nego hic esse aliquam intemperiem uentriculi, sed non tantam, quæ immediate caussa sit huius fluxus.

fluxus. Primo audiuimus, quòd habuerit plurima accidentia animi, quibus molestatur, quòd maxime destruit calorem naturalem, & multiplicat tales humores omnes, quibus intumescit splen, & fiunt hydropici, quia ob uicinitatem hepar refrigeratur. Et quia hic sunt signa abundare humorem melancholicum, hinc etiam ob membra adiacentia uentriculo, hic humor congregatus est. Quidam contendunt hunc fluxum esse hepaticum, & hepar habere dominium in hoc defluxu, uel propter obstructiones, uel ob intemperiem, uel ob solutionem continui, fiunt fluxus hepatici. Dicunt hunc fluxum non esse ob intensum hepatis calorem, quia Gal. κατὰ τόπους dicit, in tali casu apparere fęces, ut in fluxu colliquatiuo, quasi cibi & carnes colliquatæ, quod hic non apparet. Dicit præterea Galenus, ubi infrigidato hepate fit fluxus hepaticus, apparet diminuta sanguinis coctio, & aquositas, nec bene à uenis attrahitur, sed regurgitat ad uentriculum, & fit uomitus sanguinis, quod quidem hic non est factum. Ergo non est fluxus hepaticus, neq; ob intemperiem, aut propter obstructiones hepatis, itaq; plane credo hanc pituitam in uentriculo collectam, obstruere uenas inter uentrem & hepar, hinc ob putrescentes ibi humores uarij coloris fęces apparenr. Est quidem hic hepatis calor magnus, quod apparet ex urina coloris aurei, & granulis referta, non tamen tantus est calor, ut faciat fluxum colliquatiuum. Vtrum modo splen concurrat? Patitur mœrores animi: hinc collecti humores melancholici, qui etiam in egestionibus apparuerunt, nec esse potest, quin afficiatur splen affecto hepate, & uentriculo. Non est hic fluxus stomachicus. Hic enim est ob inremperiem malam uentriculi. Est ergo hic fluxus ob humorem imbibitum in tunicis uentriculi: quando hic humor resoluitur, cessat fluxus. Habet omnes operationes alias sanas, quare etiam alia membra non peccant. Ventriculus est redditus quidem frigidior, talis tamen frigiditas non est caussa immediata huius fluxus. Quare fluxus non erit stomachicus.

PROGNOSTICVM. Dico, quòd possit sanari, non tamen facile, quia cum hæc pituita habeat suas uias paratas per tantum tempus, habitus aliquis in hoc tempore est factus, non tamen est adeo senex, quod destituatur calore.

CVRA. In hac cura duo aduertenda. Primum, cum sit periculum, ne incidat uentriculus in habitualem frigiditatem, quærenda remedia, quæ non infrigident uentriculum, hepatis tamen ratio habenda, ne calefiat, sed potius alteretur ad oppositum, & ita temperabimus medio modo, ut principaliter uentriculus expurgetur ab istis imbibitis humoribus, ac postmodum corroboretur. Quod difficilius erit euacuatione, ne rursus incidat in peius. Accipiat aquam balneorum Patauinorum, quia hic facta est aliqua impressio frigida in uentriculo: potus itaq; exiccabit ui sulfuris, & mineralium subtilis substantia est in his balneis, quæ penetrabit ad eos humores exiccandos, ac ratione salis absterget, & corroborabit uentriculum, sumat tamen modicum aquæ, ne lædatur. Si curabitur hoc pacto, bene, si non, curandum, ut uentriculus semper sit euacuatus ab hac materia: quod postea uidebimus.

De fluxu uentris partim hepatico, partim lienterico, partim cœliaco.

Consilium CLV.

CASVS recitatus à Frisimelica: Superioribus diebus cum huc uenisset hic Magnificus uir, querebatur de fluxu pręter naturam, & putabat caussam, quòd primo Augusti mense in caloribus illis uehementibus noctu frequenter permutasset lectum, & interdum se exposuisset aëri nocturno, & dormiuisset fenestris apertis. Ex eo tempore totis his tribus mensibus, hoc fluxu lobórauit. Laborauerat ante dolore capitis, & defluxu catarrhi, ad partes inferiores, & præcipue brachia, tandem superuenit febricula, quæ cum non intensa fuit,

fuit, non multum durauit. Vltimo accessit hic fluxus, in quo quandoque sanguinem, quandoque feces egerit, laborauit etiam hæmorrhoidibus, ad quas restringendas multa sunt adhibita, fumi, inunctiones, syrupi, medicinæ, & tandem sunt restrictæ per medicamenta, per os assumpta, & foris applicata, ut satis imbecillus & macilentus euaserit. Iam die ac nocte 7. aut 8. egerit sanguinem interdum cum fæcibus: interdum fæces sine sanguine, easque diuersi coloris, cineritij, subnigri, interdum sanguinem aquosum, sicut est lotura carnis. Hypochondria in parte dextra ad uentriculum & hepar tensa sunt, imò totus uenter: sed magis circa partes prædictas. Exhibui syrupum ex decocto Cichorij, & Agrimoniæ, quæ attenuat, aperit, & roborat iecur, cum syrupo eiusdem, & curaueram fieri Electuarium ex melle rosato, & alijs. Sed quia melius habebat, & non toties egerebat, ut iam Venetias ire uellet: non feci. Nunc iterum cœpit similiter egerere. Ideo uoluit consulere. E. V.

MONTANVS. Ex quo habemus Clariss. D. Magnificum Dominum laborantem fluxione, uel profluuio alui, & ut id curemus, uocati sumus, oportet considerare naturam fluxus: quia etsi uno uerbo dicimus fluxionem, tot tamen ea habet differentias, ut fortasse uix ullus morbus alius. Oportet igitur quærere caussas, & naturã eiusdem, à quibus omnes indicationes sumuntur. A natura rei igitur incipiamus, quæ eo difficilior, quo maior discrepantia inter clariss. Doctores. Alius enim fluxus potest esse ratione corruptorum humorum, & caliditatis hepatis, alius ratione frigiditatis huius. Ad ueritatem quæsiti uenire oportet ex natura rei. Materia, quæ exit, est multiformis substantia, qualitate, quantitate & horis egestionis præter naturam. Singula ordine consideremus. Substantia uaria est, quædam crassa, quædam tenuis, quantum ad qualitatem, quædam sanguinolenta, quædam pituitosa, ita ut miscella omnium humorum adesse uideatur. Colore diuersi, subniger, uiridis, subalbicans, rubeus apparet, & sine fœtore, quod est obseruandum. Quantitas est satis notabilis, tota die ac nocte plus egerit, quàm par sit, & mirum quod plus egerat, quàm assumat cibi, & hoc durat per tres menses, & sic quantitas maxima extensiue, & intensiue. Horas certas non seruat, plus tamen interdiu, quàm noctu egerit, sed non sunt statæ horæ. Cum hæc itaque omnia ad hunc modum se habeant, oportet uenire ex his accidentibus in cognitionem caussarum. Tria sunt hic præter naturam. Substantia excreta, non enim naturale est, ut aliquis egerat sanguinem, bilem, pituitam, & humorem nigrum, sed debent egeri feces, & excrementa primæ concoctionis, ut 2. Prognost. legitur. Est etiam qualitas & quantitas præter naturam 2. de diff. feb. Duæ uero sunt principales caussæ in qualibet fluxione: membrum mandans, & recipiens. duæ deinde accessoriæ: materia generata, quæ defluit, & uasa, per quæ defertur. Discurram in hac re, sicut me docuit Galenus: & ibi, & alijs in locis plurimis. Quæ igitur caussæ substantiæ mutatæ, membrum mandans, an recipiens? Appello recipiens, intestina quæ recipiunt, mandans, à quo talis materia defertur. Hic non est caussa membrum recipiens, sed generans illam materiam. Si enim non generaret, non deferretur per eas uias. Dicimus ergo uitium esse in aliquo membro generante, & illud inquirendum, an unum uel plura. Vbi igitur generatur, & quod est membrum generans? Incipiam inquisitionem à substantia, postea ad quantitatem, & qualitatem deueniam. Videmus uarias materias uariarum naturarum, quæ in uno & eodem membro nõ possunt generari, quia unumquodque secundum suam determinatam complexionem generat proprium, & determinatum humorem. Hic humores contrarij, ergo in eodem membro generari nequeunt, quia contrarias caussas habent. Adest pituita, quæ frigida & humida, estque uel pituita uera, quæ in uentriculo generatur, uel per similitudinem sic dicta (2. de potentijs naturalibus) qualis est mucus descendens à capite. Hæc præsens an ad cerebrum, uel uentriculum referenda, inquirendum est. Dico de cerebro, nos non habemus signum manifestum, quia nunquam perpessus est catarrhum, neque per nares, neque per sputum, aut os, ut diceremus illum subiectum esse destillationibus, ergo caussa ad uen-

triculum referenda est, non ad cerebrum: licet autem semper generetur pituita naturaliter in uentriculo, nocumenta non affert, si ea se secundum naturam habet, tamen ubi plus gignitur quantitate, & qualitate peccans, generatur uel à frigiditate, uel ab alia qua caussa procatarctica, ut à cibis frigidioribus. Sunt tres menses, in quibus nihil deliquit, præterquàm in principio Augusti, comedendo Melones & Angurias, sed non potuit ab illo principio fieri tanta intemperies. Et quia perseuerat tandiu cum bono regimine uictus, uerisimile est fieri ex temperatura uentriculi, nō perficientis primam coctionem. Crediderim igitur membrum mandans & generans pituitam, esse uentriculum, quæ fluit præter naturam, quia in maxima copia generatur. Adest materia etiam adusta, quam ad lienem referendam esse constat, quia in ipso aggregatur, licet non generetur, illa materia, sed in hepate: tamen ad lienem perfertur, tanquam excrementū, & pro ipsius lienis alimento. Ita ad lienem referri debet, si non primarie, secundarie saltem, quia non attrahit debito modo, uel quia plus attrahit, ut non possit conficere, & ita plurima quantitas illius humoris in eo congregatur, quod inde colligo, quia cum tango dextrum hypochondrium, non uideo resistentiam, sed possum comprimere. Cum uero tango partem sinistram, & regionem superiorem uersus uentriculum, & lienem, uideo tensionem insignem, quæ indicat materiam aggregatam in uentriculo, & liene, plus quàm in alia parte, quæ regurgitans ad intestina, admiscetur cum alijs fæcibus. Est igitur inter membra mandantia etiam lien. Habemus & alias materias, non rantum citrinas, sed uirides, & prasinas, quæ significant adustionem bilis ulteriorem, factam in hepate, ita ut non tantum generetur in hoc corpore bilis naturalis, quam appellant flauam, seu citrinam, sed & uiridis propter maiorem adustionē. Est ergo membrum generans huiusmodi humorem aliquod, quod ratione suæ intemperiei non naturalis generat humorem peccantem quantitate, & qualitate. Sunt autem duo membra generantia bilem, unum uentriculus, qui prasinam generat, alterū hepar, quod flauam. Vnde modo est tanta excretio bilis? Non est ratione uentriculi, quia comprobauimus illum factum esse frigidiorem. Prasina autem bilis generatur ratione calidioris intemperiei, aut ciborum calidorum, ut bene notat Gal. Hic nullum istorum apparet. Ergo oportet hoc referri ad membrum aliud calidius. Licet enim prima generatione generetur bilis prasina in uentriculo, citrina autem in hepate, tamen ipsa etiam bilis citrina, si aduratur ulterius, in prasinam uertitur, seu uiridem. Cum igitur in uentriculo ob frigiditatem generari nequeat, necessarium est, ut generetur in hepate, & in uenis. Ergo in ijs erit aliqua caliditas intensa, alioqui enim generari non posset. Nunquid igitur est caliditas maior in hepate, & ambitu uenarum, quæ generet? Hoc nisi per signa exterius apparentia iudicari potest. Video autem hic manifesta signa caliditatis, & adustionem in fæcibus, quæ non potest referri ad alias caussas. Est ergo aliqua caliditas præter naturam, uel in hepate, uel in uenis. Et ita credo, diuersos humores habere diuersas caussas, uentriculi frigiditas pituitam generat, lien imbecillior, quòd plus humoris melancholici ad eum defertur, quàm conueniat: hepar calidius generat multum bilis, & adusti humoris. Multiplicatur atra bilis, quam non potest attrahere totam, quia plus est, quàm oportet, & non ita concocta, ut naturaliter fieri debet, ideo uirtus expulsiua insurgens mittit huiusmodi materiam ad membrum recipiens, scilicet intestina. Habemus igitur caussas generantes diuersam substantiam, modo præter substantiam adsunt diuersæ qualitates. De colore nihil dicam, quia prius exposuimus. Sed quædam materia est malorum morum, in quibus est uis sæui accidentis. Hęc materia exiens non facit dolorem, sed alia habet accidentia. Primo sanguis exit multiformis, de quo aliquid dicendum est. Quidam admixtus fæcibus, quidam admixtus cum pituita non uera, sed ea, quæ est indumentum intestinorum, & adhæret illis ad usus notos, & plurimum huius materiæ admixtum est: & sanguis est satis floridus. Alius sanguis niger est, qui admixtus fæcibus, ut uideatur unitus. Videndæ horum caussæ. Floridus sanguis admixtus cum pituita solidiore, adhęrente intestinis, fit

propter

propter humores adustos, & calidos, & prasinam bilē, quæ semper exeunt, & attrahunt aliquid de illo indumento, & aperit uenarum orificia, & sic extrahitur ille sanguis, alcuraty dictus ab Auicenna, qui præcedit dysenteriam, hæc enim sequitur, si fiat excoriatio maior. Hic autem fit sine multo dolore, quia nondum est excoriatio, sed tantum abrasio, licet quandoq; dolorem sentiat. Quantum ad sanguinem fæculentum, credo illum manare uel à toto ambitu uenarum, & hepate, & tunc est permixtus fęcibus, quia de longinquo uenit: sanguis uero qui supernatat fæces, non commixtus ijs, credo quòd ab hæmorrhoidibus, quas perpessus est. Ita habemus 3. differentias sanguinis, fæcum, & suas caussas. Opinor autem, quòd hic sanguis fluat à toto ambitu uenarum, quia dum in hepate generantur humores præter naturam ob caliditatem nimiam, sanguis acrior se ipso redditur, & dum transit per singulas partes corporis ad nutriendas eas, natura non attrahit nisi meliorem partem. Excrementa postea expelluntur à uirtute expulsiua ualida per intestina, & hoc puto fuisse principium huius fluxionis, perdurat autem, quia tot habet caussas mandantes, & ita à toto ambitu uenarum mitti credendum, eamq; ob caussam corpus aridius se ipso factum, quia non nutritur debito modo. Hic igitur defluxus partim potest dici diarrhæa, potest etiam dici defluxus à toto ambitu uenarum, & secundum alium sensum hepaticus, quia fit uitio hepatis, generantis malum sanguinem, uel ob temperaturam ipsius frigidam, quando defluxus est sicut lotura carnis, uel ob temperaturam calidam, quando sanguis generatur quidem, sed tenuior. potest etiam dici stomachicus, id est cœliacus, quia uentriculus debilitatur. Itaq; fluxus est omnino mixtus, & habet multas caussas. Quod ad hos mores malos attinet, quos fecit, & deteriores facere potest, credo, quòd referendum sit uitium ad intemperiem membrorum mandantium & generantium, ut & Galen. refert, nam in membro generante, quò intemperies est fæuior, eo peiores mores sequuntur. Quantitas quoq; partim referenda est ad intemperiem membrorum generantium, & mandantium multos malos & crudos humores, qui expelluntur, partim ad imbecillitatem membri recipientis, quia non resistit. Quia igitur plurima materia, dicendum est adesse maximam discrasiam in istis membris, tam mandantibus, quàm recipientibus, scilicet intestinis, quæ debiliora & laxiora seipsis facta facilius recipiunt, propter nimiam humiditatem relaxantem, ut dicit Galen. in Aph. Quibus iuuenibus alui laxiores, &c. & totam causam fluxus lienterici refert ad humiditatem, relaxantem intestina. Hic quoq; comedit fructus, pepones, angurias, quæ humidiora excrementa generant, & relaxant intestina, & constitutio anni adiuuat, ut est 2. comment. Epid. de constitutione humida, & Australi, sequente calida & sicca, sequi disenterias in corporibus cholericis, & recitat optimas causas. Temperatura huius corporis admodum cholerica, ut etiam ad adustionem inclinet. In uere constitutio Australis fuit, succeßit æstas admodum calida, & sicca, ideo accedente mala ratione uictus, & debilitatis intestinis ob humiditatem fructuum, in corpore sunt aggregatæ plurimæ materiæ, succeßit diarrhæa, quæ durauit tandiù. Sunt autem hic quædam difficultates quæ discutiendæ sunt. Quæritur, si intemperies calida & sicca in hepate, & in toto ambitu uenarum, cur non adsit febris? cur non doleat? cur non biliosus uomitus? cur non sitis? Omnia ista explicatu facilia sunt. Primo, non habet sitim, quia plurima redundat pituita in uentriculo, quæ extinguit & obtundit sitim, etiam in febribus ardentibus, ubi est cum illis fluxus, quia obtunditur appetitus calidi & sicci. Cur non uomitus biliosus? quia materia biliosa descendit ad intestina per meatum fellis. Cur non febris? quia non adest putredo, sed materia statim eijcitur per intestina, non autem sequitur febris, ubi humores non putrescunt, uel intra, uel extra uasa, & cum humores tales hic exeunt, nequaquam caussant febrem. Quòd autem uideatur apparere simile aliquid loturæ carnis, id est, talis sanguis, qui est aquosior, puto hoc esse propter apertionem uenarum, & sæpe fit in caliditate hepatis, quando frustratur coctio in uentriculo frigidiore, transmittitur chylus ad hepar non concoctus, & hepar præter naturam calidum, crudum humorem partim adurit, partim inæqualiter concoquit, ideo ex ipso humore crudiori, & rebelli

concoctione, facit tenuiorem sanguinem, & magis aquosum, non quia non adsit caliditas, sed quia pars transmissa sit rebellis magis caliditate hepatis adurente, & inæqualiter concoquente. Ita potest exire sanguis aquosus ratione caliditatis hepatis.

PROGNOSTICVM. Magnificus Dominus mansurus est per aliquod tempus in tali dispositione, quia plurima membra in eo affecta, & diu durauit. Potest etiam fieri, ut membra fiant frigidiora hyeme, & præsertim hepar. Exhalante enim calore ob cruditates, relinquitur frigiditas in omnibus ægritudinibus chronicis, quæ à calore incipiunt, & desinunt in frigidam dispositionem: ita uero successu temporis fieret fluxus hepaticus, qui à frigiditate hepatis procedit. Credo, quòd curabitur, sed non ita facile. Vtinam æstatis tempus esset, & credo, quòd nihil præstantius esset, quàm aqua Thermarum Veronensium. sed nunc non licet, quòd autem illis curari posset, omnino arbitor.

CVRA. Habemus membra admodum affecta, & natura inclinata, ut ex toto ambitu uenarum materiæ transmittantur, & sunt obstructiones plurimæ in uenis Mesaraicis, obtunditur uirtus Mesaraicarum propter tantum concursum humorum, & materiam plurimam, ubi regurgitant, uelut in Euripum quendam, qui fluit, & refluit. Et primo, quantum ad uentriculum, curandum est, ut concoquat. Calefiat etiam, sed ita ne noceamus hepati cum ijs, quæ extrinsecus applicantur, & propterea maxime considerem in linimentis diuersorum generum, quæ coctionem uentriculi iuuant, absque eo, quòd calefaciunt hepar. Nollem exhibere Diatrionpipereon, licet id Galenus laudet 4. de sanit. tuenda, quòd calefaciat uentriculum, absq; eo, quòd calefiat hepar, tamen cum assumetur in quantitate maiori, quàm par sit, & crebrius transit ad hepar, illinerem cum oleo Absinthij, spicæ & aromatibus calidis, Mastiche, Ladano, Caryophyllis, Cinamomo. Ex his, & alijs facerem linimentum pro uentriculo. Postea uellem, ut singulis diebus acciperet confectionem aliquam confortantem uentriculum, ut Diarrhodon Abbatis. Corroborat enim, & non nocet hepati. Hepar non mutandum, neq; frigefaciendum, neq; calefaciendum, quia certo certior sum, si materia quæ offendit, & à toto ambitu uenarum ad id transmittitur, confertim diuertetur per urinas, sudorem, & alias euacuationes, redibit ad suam dispositionem naturalem calidam & siccam. Confido in diureticis, quæ essent temperata, ne facerent resolutionem calefaciendo, uel refrigerando, ut sem. Melonum, sem. Citrullorum, Endiuiæ, Lactucæ, cumq; his apponerentur quædam calida, ut Apij, Petroselini, Carui, Anisi, contunderentur omnia grosso modo, & fieret decoctio, postea miscebuntur cum syrupo de Absinthio, uel Cichorio, & singulis diebus accipiet. Considerem & in diuersionibus, & corroborarem intestina astringentibus, bolo Armeno, cum sacharo rosato, quod in hoc casu utile, quia non tantum debemus prouocare urinam ratione diuersionis, sed etiam cauere, ne membra recipientia, cum laxa sint, amplius recipiant, idq; cum astringentibus & exiccantibus, cum relaxatio sit causa debilitatis, & fluxus. Laudo & terræ Lemniæ usum. Facerem frictiones singulis diebus prouocantes sudorem, etiam cum his, quæ difflarent materiam per cutim. Vterer balneis dulcibus, quia diuertunt, & in hoc præstant, quia diuertunt materiam: & iuuant concoctionem & præcipue debilitatem uentriculi, & corpus transpirabile reddunt. Sperarem in Cichorio, quia nutrit hepar arefactum, & aperit obstructionem. Ad hæc etiam, confortarem membra: utatur ultimo certa ratione uictus, quæ præscribetur.

Electuarium post fluxum hepaticum ordinatum.

℞. Passularum mundatarum, & bene lotarum primum in aqua, postea in uino lib. 2

Rhabarbari electi	ʒ 4.
Sachari opt.	℥ 4.

Pulueriz etur

Pulueri:etur Rhabarbarum, & omnia simul incorporentur, & ultimo addendo Caryophyllorum ℥ 2. seruetur in capsula bene cooperta: sumantur ex hac mixtione ℥ 2. singulis uicibus ante prandium, semel, bis uel ter quacunque in septimana, urgente necessitate. Confert ad hepar confortandum, quod debilitatum est ex fluxu hepatico qui præcessit: ad impinguandum, & nutriendum, & ad aperiendas uenas Mesaraicas.

De fluxu uentris, & mala dispositione, relicta post Dysenteriam.

Consilium CLVI.

CASVS. Habuit fluxum dysentericum cum excoriatione intestinorum ex uino potenti, rebus dulcibus & salsis, uenere nimia, interdum etiam statim à cibo, & negotijs plurimis. Cum dysenteria aderat febris continua, & dolores uehementissimi, tum præcipue, cum excerneret. Exhibita sunt enemata, & decoctum ex Myrobalanis, cum Rhabarbaro puluerizato, nam alia accipere noluit. Data quoque Cidonia in cibo, & sic tandem cohibitus fluxus, remansit tamen mala dispositio uentriculi. Appetitus prostratus est totus, & adhuc plus iusto, ac sæpius egerit.

TRINCAVELIVS: Omissis præteritis de præsentibus loquemur, causas eorum credo esse ex resolutione, non ex materia calida uel frigida, quæ post fluxum dysentericum & euacuationes etiam non potest adesse in tanta copia, ut causet hæc symptomata, sed fiunt ea, quia est resolutus, post fluxionem non dormiuit, uexatus grandissimis doloribus, & euacuata materia plurima, cum quibus etiam difflantur spiritus, fuit enim dysenteria uehemens cum magna arrosione intestinorum, non pituitæ solum uestientis, sed ramentorum etiam. Adhæc secuta resolutio, quæ est causa præsentis dispositionis: quæ non est à materia aliqua calida uel frigida, post tot euacuationes sponte taneas & cum medicamentis, sed quia uentriculus debilior, & adsunt obstructiones in sinistro præsertim latere, quæ impediunt transitum, ideo post dysenteriam uidi sæpius fæces, quasi cibū non satis concoctum, & chylum quendam cum materia permixtum, ideo crediderim esse debilitatem uentriculi. Et licet dicatur parum comedere, tamen ex multis & uarijs uescitur, & inter reliqua, etiam oua in aqua cocta, quarum albumen induratum magis, difficilius concoquitur, Ita ut hac stante debilitate uentriculi, & quantitate & qualitate sua onerent uirtutem: hac de causa adhuc hodie plurimum adest materię ob frigiditatem uentriculi generantis pituitam plurimam, propter cibum ampliorem quàm possit concoquere. Antea febris aderat cum fluxu, ea reliquit eum, non tamen integre ut uidetur.

PROGNOSTICVM. An possit curari, nihil mihi facit difficultatem nisi mores ipsius, nihil fere uult accipere, quod habeat uel odorem uel saporem aliquem, omnia ei dant fastidium.

CVRA. Quomodo uelles eum tractare si posses? Primo uellem ut parce biberet & comederet, ter in die, sed parce ei exhiberetur cibus facilis concoctu, contusa ex elixis uel assatis etiam (licet hæc amplius quidem nutriant, sed difficilius concoquantur) oua sorbilia &c. De uino credo necessarium propter uentriculum, nec tamen potentissimum, & quia nunquam solitus est diluere uina nec potentia neque paucifera, ideo si haberet uinum mediocre, concederem sine aqua, nec laxaretur uentriculus magis, si haberet aliquid leuiter astrictionis esset gratissimum. Acciperet aliquoties panem in maluatico maceratum, id comederet, sed parum utatur. Quiescat corpore & animo, nec molestetur curis, habet enim opus recreatione: pro exercitio frictiones adhiberi possunt. Hæc erit uictus ratio, cuius quantitas sit talis, quam possit uentriculus

concoquere, Medicinas postea si uellet darem syrup. de menta, sed cum uideam obstructionem, exhiberem syrup. de Absynthio, cum de cichorio & aliqua portione Reubarb. quod respicit uentriculum, & Iecur, & simul discutit obstructiones. Darem igitur syrupos de absynthio, & cihorio Nicoli ana, uel sine aquis quo diutius manerent in uentriculo, uel diluerem in iure aut cochleari uini, ne tanta esset amaritudo & odor & qualitas uini, iuuaret uentriculum, nec trãsiret ad hepar, si uelit omnino, adderẽ aquam Betonicæ, Absynthij &c. si non uelit syrupos, detur decoctum absynthij, & cichorij. Superioribus diebus comedit folia uiridia Absynthij nostro persuasu, sed syrupi magis penetrarent, & hi syrupi essent mihi pro medicina alterante & soluente, etiamsi aluus sponte fluat & lenis sit, & semper in una ℥ syrup. de cichorio Nicoli sit ʒ 1. Reubarb. quod purgat bilem & pituitam, ut uidemus experientia, & attenuat. Alijs itaque medicamentis non uterer, propter debilitatem uentriculi & propter imbecillitatẽ intestinorũ. Vterer Reubarbaro potius quam alijs. si nolit hæc, exhiberem trociscos de rosis, & de Reubar. fiant pill. 3. possunt misceri & Trocisci de absynthio, quanquam illi sunt calidiores.

MONTANVS. Clariss. D. prætermittam præterita, de quibus nulla est consideratio, & dicam de præsentibus, quæ uideo, & audio, & ex fundamentis ad caussas ueniam, ut de curatione loqui possim. Incipiam autem ab excrementis, quæ indicant, utrum affectus præcedens remotus, auctus uel diminutus sit, & in quo statu ægritudinis simus. Hesterna non uidi, sed hodierna erant compacta, & uidebantur habere formam, quam laudat Hipp. 2. Prog. & accedere ad substantiam mellis concreti, color tamen non naturalis erat, sed nigrior, substantia inæqualis, & materia liquidior cum spuma etiam. Audio præterea ex ægro, dum egerit, affici doloribus circa uentriculum, & intestina gracilia, & interdum etiam circa intestinum rectum, qui dolor non ita acutus est, ut prior, non tamen ablatus. Vrinæ habent spumam hærentem in corona, color ad rubedinem tendens, non proportionatus temperaturæ, nec clara est, ut in sano, habet dispersum sedimentum per totam substantiã urinæ, & crassum. Habet præterea magnam appetitus prostrationem, & uirtutis, abhorret ab omnibus, non dormit, & licet assidentes eum hac nocte putent dormiuisse, ipse tamen omnia audiuisse affirmat. Præcessit dysenteria longa, & insignis cum febri, quę exiccat, & facit arescere membranosas & tenues illas partes, ut quasi breuiores factæ uideantur. Hic conuenerunt omnes caussæ, quæ faciunt graciles musculos, & remouent pinguedinem corporis. Corpus naturaliter siccum. Febris exiccans, & fluxus, & tamen habet musculos adhuc boni habitus, nec exaruit, & in parte sinistra apparuit tensio, & tumor præter naturam. Hęc omnia consideranda sunt ad ueram inuentionem curæ. Incipiam ab excrementis, quorum superiora nõ uidi, ideo nihil de ijs dicere possum. Sed diebus præteritis cineritia quandoque, quandoque alba excreuit, & luto candidiori similia, & nunc nigra excernit, quod deterius est, & auget intentionẽ meam, melius enim esset perseuerare excretionẽ unius generis. nam cum sunt uarij generis, indicant esse uarias caussas, & interdũ oppositas, & morbum esse difficiliorem. Sed quicquid sit, præcessit dysenteria acrium humorũ, ita ut etiam ramenta intestinorũ egereret, quæ fiunt ab acerrimis humoribus crodentibus & adustis. Accessit temperatura adusta, quæ plus generat bilis adustæ, quàm naturalis, & color niger totius corporis indicat dominium talis humoris. Accesserunt & alia, quæ augent adustionem, uidelicet ratio uictus, & in præsenti sunt obstructiones in liene, est tumor in omnibus intestinis, & habet uentrem inflatum. Ideo credo, etiamsi cessauit fluxus propter optima remedia uestra, tamen ex his signis adhuc perseuerare intemperiem uentriculi, & membrorum naturalium, circa quæ magnus labor est. Nam nisi remoueantur, incidet in fluxum hepaticum, uel alium morbum, quo tota deinde hac hyeme laborabit. Sed quas tamen credis esse dispositiones ? Credo primum uentriculum frigidiorem seipso, & ideo multiplicari humorem pituitosum, qui relaxat uentriculum, & destruit appetitũ, quia pituita adhæret impacta orificio uentriculi, & facit prostrationem appetitus, quia cõtraria est corrugationi, quæ est caussa famis.

Ideo

Ideo arrident ei acida, & incidentia propter eandem causam: quia pituita abundat in uentriculo, & eum reddit frigidiorem: unde inappetentia sequitur, & cruditates etiam ob quas exeunt excrementa, non colorata, ut uidit Excel. V. diebus præteritis. Nam ubi cruditates sunt, fæces albæ egeruntur, quia non fit bona concoctio in uentriculo, & humores crudi exeunt. Video etiam, quòd abundet flatibus, quia uenter heri multo magis tumidus, quàm hodie, & sæpe incitatur ad egerendum, & nihil egerit. Est ergo in uentriculo frigiditas, ratione cuius sequuntur dicta symptomata. Deinde in hepate fuit, & nunc etiam est, licet non tanta caliditas, quanta fuit ante, cum generabatur maxima copia bilis adustæ, quæ fuit causa dysenteriæ. Nunc non tantus calor, quia humores calidi educti sunt, & eorum euacuatio refrigerat corpus. Secundo, quia in longis ægritudinibus semper caliditas resoluitur, & exit, frigiditas uero remanet. Tertio, propter remedia exhibita purgantia, non est tantus calor modo. Talis tamen adhuc est, qui nobis facessat negotium. Ideo & urinæ tinctæ, & excrementa nigra & inæqualia, quia membra inæqualia à quibus excernuntur, uentriculus frigidus, hepar calidum, & permiscetur etiam aliquid de fæce sanguinis, propterea quòd lien propter obstructiones non ita attrahit, sicut oportet: ideo regurgitat in intestina, & exit cum fæcibus, & hanc ob causam sunt nigræ etiam, non tamen propter caliditatem hepatis adurentis humores. Varias igitur colligo ægritudines in hoc corpore, frigiditatem uentriculi, caliditatem hepatis, obstructiones circa regiones lienis, quarum manifesta est causa, illa inæqualitas membrorum. pituita obstruit meatus, & ideo lien non attrahit, sicut oportet, ergo abundat humor melancholicus in maiori copia, quàm debet, & ita educitur per intestina. Hinc etiam sunt uigiliæ quæ præcesserunt, & exiccarunt cerebrum. Cerebrum natura siccum habuit, accessit fluxus calidus, & uapores calidi & sicci ascenderunt ad caput à melancholia & bile, unde timet magis quàm debebat, desperat, & despondet animum præter rationem, quod proprium est melancholicorum. Cum dormit, imaginatur se non dormire, & sentire omnia. Quibus prouidendum præcipue: Obstructiones aperiendæ sunt, confortandus uentriculus, & cauendum ne hepar calefiat magis, non tamen uellem refrigerare, quia si humores euacuentur, & aperiantur obstructiones, euentabitur caliditas eius, & sponte redibit ad temperamentum, & sequetur sanitas. Ventriculus igitur corroborandus, & aperiendæ obstructiones. Quibus: Sola ratione uictus curari poterit, si obtemperet. Ea igitur primo instituenda. Comedat cibos facilis coctionis, & multi nutrimenti. Detur opera, ut calor naturalis augeatur, quo restaurato, uentriculus corroborabitur, & optime faciet operationes suas, hoc fiet, si utatur illis, quæ faciunt bonum sanguinem, quæ sunt nota. Vinum sine dubio dandum est, tanquam medicina nutriens, sed illud sit subtile, clarum, limpidum, album, non aquosum & flatuosum, nec acidum, nec acre, non quidem Maluaticum nec fortissimum, sed tantum sapiat naturam uini. Est enim solitus bibere uinum potens sine aqua, & corpora magis nutriuntur cibis consuetis. Tale uinum præterquam quòd nutriet, aperiet etiam obstructiones, & cõcoquet materiam, quæ in ijs est, & erit medicamentum & alimentum. Si album non inueniatur, accipiatur medij coloris, & quod non sit nigrum, sed transparens. Deinde frictiones fiant cum uino aromatico, & oleo de spica, quod non habeat fortem odorem, & si habeat, refrangatur cum oleo amygd. dulcium, & uino Maluatico, cum hoc calefecto illinat leniter corpus totum, confortabit enim membra, & reuocabit calorem naturalem, & supplebit exercitium. Si perseuerarent uigiliæ, acciperem Anethi, Chamæmeli flores & Nympheæ, & folia salicum, si haberi possunt, & uesperi pedes & manus in eo decocto tenerem, corroborabit calorem natiuum, & prouocabit somnum, & erit etiam bonum ad humorem melancholicum. Accidentia animi quoque moderabitur, sit lætus, & non seipsum affligat. Hæc ubi facta erunt circa medicinas non derelinquerem ea, quæ exterius applicantur, & uideo à uobis occursum esse oleo Absinthij & Mastiches, item sacculo Absinthij apposito. Ego unum adderem, in quo confido plurimũ, & cuius uires sæpe expertus sum mirabiles, quando corpus erat imbecille ex longa ægritudine.

Accipio carnes Dactylorum & passularum, & Citoniorum coctorum, & ea decoqui facio in uino Maluatico, postmodo addo oleum de Absinthio, & Amygdalis dulcibus, cum mica panis assati, & ex omnibus bene contusis facio Emplastrum in optima forma, idque in sacculo panni linei subtilissimi membris naturalibus applico calefactū, iuuat mirabiliter, & corroborat. Hæc si facta fuerint, & deinde uultis aliquid pro liene facere, poterimus uti oleo Amygdal. amararum, & oleo de Capparibus, cum Bdellio, Ammoniaco, & puluere corticum radicum Cappar. pro linimento. Per os syrupus de Absinthio optimus, item de Cichorio Nicoli, quia in uentriculo est frigiditas & copia humoris frigidi non imbibiti. Oportet igitur abstergentia, corroborantia, & aperientia exhibere, & confortantia hepar, qualia sunt Absinthium & Cichorium: si uultis addere decoctum ex capillis Veneris & Ceterach, nihil melius pro liene, & aliis obstructionibus, & ita satisfaceret omnibus intentionibus: hos syrupos si accipiet, bene faciet. Trochiscos laudo, imò semper Trochiscos, & syrupos eum sumere uelim ℈ 1. uel Trochisc. ex Rhabarb. uel ex Absinthio, si uero non uult utrunque accipere, accipiet alterum, si neutrū, saltem confectionē accipiat ex Trochiscis contusis, & Rhabarbaro. Si uult, bene est, si non uult, quid agendum sit non uideo. Postea altero die iterum conuenerunt, & cum uiderent egestiones multas adustas cum debilitate uirium, quid agendum iterum consuluerunt, & sic cœpit Montanus loqui: Videmus dominari bilem, & est periculum, ne fiat fluxus hepaticus, qui fit ex frigiditate hepatis, & facit ex crementa similia loturæ carnis, ob alterantis uirtutis imbecillitatem, ex nimia frigiditate, quia per continuum fluxum exhalat calor, hepar exiccatur, & ultimo infrigidatur, & fit fluxus hepaticus, ut bene dicit Auicenna, quem postea curamus uuis passis, &c. Oportet igitur attendere hepati, alterando illud & corroborando, ita ut non infrigidetur, per ea quæ intrinsecus dantur, & exterius applicantur. Darem syrupum de Absinthio, & Cichorio, ut heri dictum, cum Trochiscis de rosis, quæ humidæ sunt, & moderate frigidæ. Miscerem syrupo aquam Endiuiæ, quæ frigida & humida. Extrinsecus illinerem oleo rosato, & uiolato cum modico Mastiches, quia prorsus frigida non sunt adhibenda membris concoquentibus, etiamsi peccent caliditate, uel species de tribus Sandalis cum unguento Mesues. Si non uult syrupum, accipiat brodium pulli alteratum, (quod, ut bene dicit Auicenna, contemperat humores) cum herbis illis, Absinthio, Cichorio, capillo Veneris, & Ceterach. Interrogabat Trincauella, an iterum posset accipere Myrobalanum Chebulum conditum: Montanus & illos, & alia omnia astringentia improbauit, nec uoluit sisti aut impediri illum fluxum materiæ cholericæ. Si uelet radices Cichorei conditas, accipiat. Vinum ei quæratur tenue, pauciferum, & humectans substantifice, tale enim penetrat & iuuat ad apertionem obstructionum, & prouocat urinam, quod maxime ad propositum. Nam optima cura in fluxu uentris est, prouocatio urinæ. Si uellet fieri principium dysenteriæ, possent inuiscari intestina per os, & clysteria. Per os acciperet Tragacantham in omnibus ferculis, pro muniendo uentriculo, & intestinis gracilioribus, & magis placet, quàm seuum hirci, quia amabilius est. Cauerem ab astringentibus & exasperantibus, quia faciunt inæqualitatem humorum, & augent dolorem. Inuiscantia autem obtundunt humorum acrimoniam, quæ est causa doloris. Exhiberem etiam clysteria cum seuo hirci, pro muniendis intestinis grandioribus, deinde deriuarem materiam ad oppositum, per prouocationem urinæ cum omni ingenio, in syrupis & ferculis. Et omnino debetis attendere ad hoc, ne incidat in peius malum, quod accidere potest, cum sit debilis, & materia maligna. Si adesset dysenteria, tunc penitus abstinerem à uino, nec respicerem uentriculum, sed cauerem magis principale, etiamsi orietur quædam cruditas, biberet aquam decoctam, uel brodium pulli, quod esset melius.

De Dysenteria.

Consilium CLVII.

Alenus autor est nono Meth. cap.14. medicatorias indicationes peti à morbo, à corporis temperamento, & aëre ambiente. Hæc itaque in medicatione instituenda, primum diligenter consideranda & perpendenda sunt. Nos à temperatura initium sumemus. Eam uerò calidam esse, & ea quæ essentiam consequuntur probant, & symptomata. Color citrinus, significat cholericam dispositionem: accedit iuuentus, quæ est sicca: consuetudo uero repugnat, nam pro arbitratu suo uixit, & obuia quęque ingessit. Aër ambiens & hyemalis, frigidus & siccus. Ab horum consideratione, quæ partim naturalia sunt, partim non naturalia, ad ea accedimus, quæ sunt præter naturam. A symptomatis uerò incipiendum est, quia hæc notiora sunt nobis, ut effectus morborum, qui nos in morbi cognitionem deducunt: cognoscitur enim ab excunte mutato, ut hic sunt egestiones inconsuetæ ipsius sanguinis, cui bilis est admixta: & operatio est læsa, quæ in hoc est læsio sensitiuæ, id est dolor, autore Gale. lib. 1. de sympt. cap. 6. Locus doloris est uenter ipse: species doloris est pungitiua, quæ humorem peccantem arguit, & inde est, quòd tenasmus accedit. adsunt & uigiliæ, & sitis, quorum causa est febris. Pendent autem à morbo læsa sensitiua, dolores, per unitatis solutionē, per humores ab hepate, ad intestina, quæ soluuntur & abraduntur. causa bilis supercalefactio hepatis, & diæta nō bona.

De duobus dysentericis.

Consilium CLVIII.

Rior laborabat fluxu uentris triginta diebus ferè, non tamen ejciebat sanguinem, nec ad ulcus intestinorum, quod proprium est dysenteriæ, uentum erat, nec febri laborabat, quæ ueram dysenteriam semper comitatur, apparebat tantum in fæcibus pituita illa, uestiens & ambiens intestina, & abrasio incipiebat, ita, ut metuenda esset grauior, ni prospiceretur. MONTANVS hunc syrupum ei ordinauit, sumendum omni die.

℞. Syrup. Endiuiæ
Betonicæ ana ℥ 1.
Aquæ Endiuiæ ℥ 4.
In cuius tantum una libra sit decocta.
Sem. Citoniorum ℥ s.
Maluæ
Althęæ ana ʒ 2.

Cibus, pullus, uel contusum, uel panatella, & semper in iusculis sumat puluerē Tragacanthæ gummi liquefacti in aqua rosarum 6. grana, & eius sumat cochleare unum in uice, & quia carnes mandere, & degluure non poterat, concessit ut ad eas uteretur succo Citoniorum, item succis, aut lactucis conditis. Potum concessit uinum, non libenter tamen, quia ab aqua abhorrere omnino sensit, modicum quidem & pauciferum, ne hepar supercalefieret. Clysteria etiam adhiberi uoluit, non ex rebus fortioribus, ut alij putabant, sed ex sola ptisana hordeacea, scilicet hordeo, in iure pulli cocto, contuso postea, & bene comminuto cum uitello oui. Alteri qui iam erat dysentericus, & cuius in fæcibus apparebat manifesta abrasio, & sanguinolenta etiam, & febrem insuper patiebatur quotidie, syrupum dedit eundem, ut superiori. Clysteria uero duo, alterum mane, ex ptisana hordeacea, & uitello oui abstergens, alterum uesperi ex decocto seu furcini, oleo Myrtino, & sicut Frisimelica ordinauerat, exiccās leuiter. Ab Hypocistide

tamen

tamen & omnibus astringentibus omnino in dysenteria cauendum dixit. Cibum eundem, quem supra cum Tragacantha in aqua rosarum liquefacta, exhibuit. Aliorum, quia non tam delicatus erat, nulla est facta mentio. Potũ ius pulli simplex, uel in quo etiam sit decoctum modicum Portulacæ, idq; non per triduum adimendum aiebat, sed subinde recenter fieri uoluit, ne putresceret, & de eo, ut biberet quantum uellet, concessit. Vinum omnino prohibuit, quod id calefaciendo hepar, generet sanguinem magis biliosum, qui postea erosiones quoq; generat. ac dixit, se tum adhibere, uel aquam hordei cum saccharo, uel si maior necessitas, ius pulli, uel summa necessitas, deuenire ad aquam Portulacæ. Tertio die post, fluxus inualuerat quidem, sed febris erat mitior. Quare ad roborandam uirtutem hanc ordinauit confectionem.

℞. Gummi Tragacanthæ		
Gummi Arabici		
Sandaracæ		
Mastiches	ana	ʒ 1.
Succi Liquiritiæ		
Sem. Portulacæ		
Endiuiæ		
Lactucæ	ana	G 10.

Coterantur omnia per se, deinde misceantur, & cum saccharo albo fiat confectio in rotulis pondere drach. 2. de qua sumatur una rotula mane, & sero, hora ante cibum. Item:

℞. Emplastri Diaphæniconis ℥ 2. pro toto uentre.

De Dysenteria, pro Magnifico Domino à Dietrichstein.

Consilium CLIX.

INciderat in fluxum uentris ex esu fructuum, à quibus nihilominus abstinebat, admodum se exercebat, & ita calefacto hepate, fluxus adeo creuit, ut tertia die metuentes malum uocarent medicum, nondum erat aliqua abrosio. Montanus ordinauit clystere absterſiuum, ex pulli brodio, aqua hordei cum uitello oui & saccaro, cibum ordinauit aues montanas, carnes pullorum, & ptisanam hoc modo factam. Hordeũ decoquatur in aqua tam diu donec crepet. Postea abiecta aqua hordeũ pistetur & exprimatur succus. Deinde decoquatur in optimo brodio pulli, cum aliqua parte lactis, sem. melonũ ad spissitudinem aliquam, & deinde incorporetur cum uitello oui. pro potu uinum pauciferum bene mixtum cum aqua, in qua decocti sint corianduli sine zaccaro. Mane postea syrupum accipiat ex syrupo de rosis siccis, Endiuia ana ℥ 1. Aquæ cichorei ℥ 4. ab omnibus astringentibus abstineat. Sequenti die nondum apparebat abrasio aliqua, de qua curandum. Humores autem plurimi & diuersi, ita ut iudicaret corpus euacuatione aliqua opus habere. Ordinauit Mannæ opt. ℥ 2. diluantur in iure pulli feruentissimo, uoluendo semper cum cochleari donec dissoluatur. Deinde exprimatur diligenter, & cũ à fæcibus erit purgata, addatur Rhabarbari puluerati drach. s. & bibat una hora ante prandium. Non inuenientes mannam bonam, dederunt syrupi rosati solutiui ℥ 3. Rheubarbari electi drach. s. pulueriżetur Rhabarbarũ, & ponatur in syrupo cum modico aquæ Endiuiæ, fiat potio, & detur tepida. Vesperi iussit ungi stomachum oleo de Absinthio, cum masticino æqualiter mixto, & quia fęces plurimæ eductæ, cum aliqua abra-

abrasione & febri, clysterem ordinauit absterſiuum,ut ſupra. Vino abſtinere iuſsit per biduum,& bibere aquam hordeaceam cum coriandro & zaccaro coctam. Quinta die excoriatio in fæcibus maior,tum inuiſcantibus procedendum dixit,quæ ueſtirent inteſtina,& à roſione munirent,ordinauit igitur:

℞. Adipis hircini ℥ 2.
Olei roſati omphacini ℥ 2.

Miſce, & diluantur in aqua calybeata ferrariorum ℔ 3. bulliendo per aliquos ebullitiones,donec remaneant ℔ 2. & injiciatur uefperi, hora ante cœnam. Antequam autem id fiat,mane ante prandium hora una accipiat lenitiuum.

℞. Hordei cum corticibus ſuis M 2.
Furfuris latioris P 3.

Bulliant in brodio pulli. Huius decocti accipiatur ſcutella una cum dimidia, & zaccari albi ℥ 2. & exhibeatur pro clyſteri. Deinde ſemper decoquantur in ſuis carnibus pedes uitulorum, comedat etiam ex pedibus decoctis, comedat criſtas gallorum,hepata,pedes,& cerebrum, & alarum extremitates,non tamen dimittat pro meliori alimento etiam pulpas albas,hæ enim erunt pro alimento,reliqua ad medicinam. In omnibus ſuis ferculis & brodijs ſemper ponat mane & ſero tantum Tragaganti diſſoluti,in aqua ſimplici uel roſata (pro ut magis placet) quantum eſt nux pontica ſiue auellana. Item ter aut quater in die deglutiat tabellam unam pondere drach. 2. uel circa ex confecto Tragaganti albi. His perſiſtebat tota die, & ſequenti,quia adhuc abraſiones & materia cholerica apparebant. Veſperi ſyrupum ordinauit pro uentriculi corroboratione,quia à cibo nauſeabat.

℞. Syrupi de Abſinthio
De Endiuia
Geleniabin zuccarini ana ℥ 2.

Sumat cochlearia duo, mane & ſero tribus horis ante cibum, ſequenti die, quæ erat ſeptima,noctu quieuerat,& fluxus etiam frequentia ceſſarat: febris nulla apparebat,nec excoriationes aut materiæ cholericæ,ſed pituitoſæ exibant. Iuſsit prætermitti inuiſcantia, comedat oua mollia,auiculas,pullos,uinum cum aqua mixtum,quia autem ſyrup. illum ſumere non poterat, quin uomeret, & ideo ab eo abhorrebat,ordinauit confectum.

℞. Specierum Diarrodon Abbatis ʒ 1.
Aromatici roſati ℈ 1.
Zaccari albi q. s.

Fiat confectio in rotulis pondere drach. 2. ſumatur una ante cibum, per horam mane & ueſperi. Ad concoquendam autem materiam & diuertendam, ordinauit hæc pro prouocanda urina:

℞. Radic. petroſelini.
Graminis ana M 1.
Arundinis ℥ s.
Foliorum Endiuiæ
Boraginis ana M 1. s.
Hordei P 1.

Bulliant omnia ſimul in iure pulli tenui, & bibat amplam ſcutellam ex eo in aurora actu calidum,& quieſcat poſtea. Octaua die melius habebat,natura enim ipſa diuerſioni intenta plurimam materiam per urinam expulerat,fæces pituitoſę erant,cum quibuſdam etiam partibus compactis, ſed conquerebatur de dolore & torminibus, ideo ablutiuũ clyſtere fieri iuſsit ante prandium, & ut in reliquis perſiſteret. Poſt aliquot dies cum de debilitate uentriculi & flatibus conquerebatur, generatis ex pituita in uentriculo retenta,uoluit ut ſingulis diebus tribus horis ante prandium acciperet 1. ℥. ſyrupi de Abſinthio ſic facti.

℞. Succi

℞. Succi de Absinthio
Succi de menta ana ℥ 3.
Purificentur succi & cum zaccaro albo syrupisentur.

De Dysenteria.

Consilium CLX.

Epos Patauini Capitanei, puer duodecim annorum, sine aliqua euidenti causa notabili, nec præcedente fluxu aliquo uentris, subito in dysenteriam incidit, ita, ut paucis horis quater uel quinquies ad secessum iret, cumque abrasione notabili intestinorum, materiam cholericam, & ualde malignam excernebat, sine dolore uentris & torminibus.

MONTANVS: Clysterem ordinauit abluentem, ex decocto hordei in brodio pulli, cum zaccaro rubeo, & uitello oui, cessauit ea nocte fluxus, nec sequenti die quicquam percepit. Tertia die fluxus rediit eodem plane modo, sicut ante, cum aliqua alteratione febrili. Iterum aliquoties excreuit materias biliosas cum abrasione. Montanus iterum clysterem ordinauit eundem, si dolores haberet: uictum ex auibus montanis: perdices, phasianos, turtures, propter caliditatem, minus probabat: pro uino aquam coctam cum coriandris: pro ferculo ptisanam supra descriptam cum saccharo, eam quotidie etiam bis comederet, syrupum mane ex Endiuia, hordeo, & coriandris, in brodio tenui decoctis, & regionem hepatis inungi oleo rosato completo, pro refrigeratione. Iterum sistebatur fluxus ea nocte, & sequenti die etiam. Montanus Cassiam exhiberi uolebat, quòd metueret humores in eo corpore contineri, quos cum natura non potuisset expellere, tentasset tamen, ut ita eo medicamento iuuaretur, & interim hepar etiam corrigeretur Rheubarb. sed nolebant metuentes fluxum uentris grauiorem: sequenti quæ iterum tertia erat, fluxus iterum rediit & grauior. Montanus adhibito propter mulieres Phrisimelica etiam, cassiæ ℥ s. exhibuit, cum ℈ 1. Rheubarb. id cum quatuor aut quinque uicibus bene euacuasset, febris illa delituit, & fluxus etiam non apparuit amplius. Iussit tamen persistere aliquot diebus in diæta & syrupis ordinatis, & cauere ab omni genere fructuum: atque ita euasit.

Pro quodam dysenterico.

Pro syrupo: ℞. Syrup. de cichorio sine Rheubarb.
Gelenabin zuccarini ana ℥ 1.
Decocti pentaphyllorum
Agrimoniæ
Rad. petroselini ℥ 4.

Fiat decoctio in aqua cichorii. Mulieri cuidam in fluxu has easdem herbas cum cichorio & Endiuia decoctas in brodio, exhibuit pro syrupo.

Pro confortatiuo.

℞. Saccari rosati
Violati ana ℥ 3.
Diatrion sandalon
Diarrhodon abbatis ana ʒ 1. s.
Misce, fiat electuarium, una hora ante prandium & cœnam sumendum.

De dysen-

De Dysenteria.

Consilium CLXI.

IN Septembri, filius Ioachimi Genensis in fluxum dysentericum incidit, cum febri. apparebant excoriationes cum materia æruginosa uiridiq́ue, usi erant statim aqua calybeata, & alijs astringentibus, quæ omnia remouenda dixit Montanus, & pro refrigeratione, quia febrim præcipue timebat, hunc ordinauit syrupum:

℞. Syrupi de Endiuia
De rosis siccis ana ℥ s.
Aquarum cichorij & borag. ana ℥ 1. s.

Misce pro uno & sic pro alijs. Pro corroboratione membrorum naturalium, præcipue uentriculi unguentum hoc:

℞. Olei de Absinthio
Rosarum comp.
De Camomill. ana ℥ 1.

Inungatur tota uentris regio: comedat carnes pullorum, & auium montanarum, perdicum &c. ℞. Tragaganthi ℥ 2. dissoluantur in aqua rosacea, de quo postea quantum est una nux auellana, ponatur in brodijs quæ comedit uel bibit, & in ijs semper etiam decoquatur pes uituli, & una radix petroselini. Vino abstineat, bibat aquam coctam cum coriandro & radicibus graminis, & saccharo, quæ tamen si omnino uinum uelit, leniter uino intingi potest. Pro clysteri lenitiuo accipiatur brodiū in quo coctus sit pes uituli, & immittatur Tragaganthum, ut supra, sed addatur aliquid zacchari rubei, uel loco zacchari addantur mellis rosati ℥ 2. & seui hircini ℥ 1. postquam egesserit, accipiatur pannus lineus subtilis, & intingatur in aqua plantaginis, & cum eo abluatur intestinum rectum, & tabula e nuce arbore calida habeatur, super quam sedeat, calor enim ille adstringit & penetrat ualde, ut Galenus etiam in Synanche hoc remedio utatur.

Vtrum fluente aluo, uel existente uomitu aliquo debeamus curare fluxum hunc, fluxu.

Consilium CLXII.

PRoponitur fluxus sanguinis narium, aut fluxus uentris: Moderni pro parte affirmatiua proponunt argumenta, & dicunt, quòd fluxus debeat curari fluxu. Et primo citant autoritatem Auicennæ 16. tertij de curatione fluxus, ubi Auicenna bene dicit, & quandoq́ue fluxus fluxu curatur, & uomitus uomitu. Ergo per locum ab autoritate, etiam fluente aluo licet purgare. Præterea habent autoritatem Galeni, libro secundo Aphoris. illo in Aphorismo ubi dicitur, quæ relinquuntur in morbis, & dicit Galenus, quòd etiamsi fluxisset aluus, debemus etiam fluxu curare fluxum, quia ea quæ relinquuntur in morbis, recidiuas facere solent. Arguunt insuper experientia. Videmus inquiunt quotidie Medicos, ubi fluunt hæmorrhoides, uel sanguis narium, uel sputum sanguinis copiosum, curare tum fluxus istos per alios fluxus, per sanguinem ex uenis multum. Quod quidem omnino contrarium est sententiæ Auicennæ hoc loco, quæ quidem autoritas ab Auicenna prolata, confirmatur à Gale. primo ad Glauc. ubi dicit. Si in febribus fluat aluus, non debemus moliri aliam euacuationem, neq́ue per sanguinis missionem, neq́ue per pharmacum. Affert rationem, quia contingeret debilitas uirtutis & alia multa. Pro utilitate quęstionis, distinguere debetis. Vbi fluxus superuenit in corpore humano, uidendum

dendum est, utrum dependeat ab aliqua materia aggregata in corpore sano alioqui existente, in quo neque febris adsit, neque abscessus, neque adsit alia ægritudo, ac tum accedat fluor alui, & egerat homo iste materias biliosas, uel pituitosas, quæ insigniter peccent in qualitate: uel iste habet fluxum cum febre, uel alia ægritudine, quæ postulat curationem particularem. Magna differentia utrum hoc modo, uel illo sit fluxus. Nam si fuerit in corpore, ubi nulla sit ægritudo simul, tunc uidendum, nunquid ille fluxus sit idoneus pro illa materia, & dum fluit materia, an corpus seipso leuius percipiatur, aut melius sese habeat. In hoc casu totum opus naturæ permittere debemus, iuxta præceptum Hippocratis. Si talia purgentur qualia &c. Quòd si aluus fluat, & homo tunc percipiat se debiliorem reddi, nec fluxus ille sufficit pro plenitudine, uidetur quòd natura sit impotens ad expellendum. In hoc casu fluxus fluxu curatur, cum nulla sit ægritudo, & nullam hominis, uel uirtutis imbecillitatem afferat: hic ualde cauendum, ne materia retenta ægritudinem faciat, quare adiuuanda ægritudo est. Et hoc est, quod Auicenna loco citato dicit, fluxum fluxu curari, non absolute, ita ut regula esset uniuersalis, sed dicit quandoque, in hoc casu scilicet, quando fluit aluus, uel uomit aliquis: sed non tantum, quantum oportet, tunc necessarium est, ut arte suppleatur, in quo natura deficit. Et hoc est, quod Galenus in Aphorismo dixit, quæ relinquuntur & quando natura non potest expellere, quantum erat expellendum: Medicus ipse adiuuat eam. Quòd si fluxus est cum ægritudine, & non est sufficiens, debemus ne adiuuare naturam? Galenus non uult, nam considerat non tantum præsentia, sed futura etiam. Scitis, quando adest febris, & oportet materiam euacuare, illa euacuatio, quæ à natura fit, paulatim expellit materiam, sed uos euacuatis primo per medicinam soluentem, omnis autem medicina soluens calida est, ergo auget febrim, exiccat, colliquefacit corpus, deijcit uirtutem, cum nos humectantibus non exiccantibus, refrigerantibus non calefacientibus, conseruatione uirtutis, non deperditione uirtutis indigeamus. Præterea debilitantur intestina, ne retineant etiam alimenta propria, & quid deterius in mortem? Hinc bene Gale. octauo Therap. ubi curat hominem patientem synocham sine putredine, mittit sanguinem usque ad syncopen, & statim illam curat, cum non adsit putredo. Sed undecimo Meth. ubi curat hominem putridam febrem patientem, mittendum quidem sanguinem dicit, sed minus quam requirat ægritudo. Quare? Quia euacuato sanguine, uirtus fit debilior: unde nõ sufficit ad maturationem, & concoctionẽ humorum. Et ideo, quando nos consideramus non tantum præsentia, sed etiam futura, ubi fluat aluus cum febre, & non tantum quantum oportet, non debemus supplere nos, ne faciamus omnia incommoda dicta. Videtis quando Auicenna dicit fluxus fluxu curatur, & quando non, & quomodo autoritates concordentur.

De acutissimo dolore uentriculi ex uermibus.

Consilium CLXIII.

Postquam & ego quoque pro ista nobili puella sum aliqua dicturus, ut satisfaciam meo loco, afferam nonnulla, de quibus inter nos constare debet. Cum uerò iam eam non uideamus, ad relata me confero, ac suppono in temperatura caliditatem & humiditatem excedentem, id enim arguebat Clariss. D. ex colore cutis, dicit eam esse albam, cũ colore rubeo, habere capillos albicantes cũ quadam citrinitate, & esse carnosam. Statuamus ergo fuisse calidã, & humidam secundũ naturalem tẽperiem, deinde esse in pueritia. Ergo ratione ætatis, & tẽperaturæ, & habitus corporis arguimus, quòd in ista puella plurima redundet humiditas, habemus hoc etiã ex ratione sexus, quoniã puella, ergo humida. Tria ergo sunt, quæ indicãt redundantiam humiditatis, & calorẽ mediocrẽ, quoniã humiditas

ista ob-

ista obtundit acrimoniam caliditatis. Stantibus his omnibus semper redundauit, & nunc redundat humiditas in hoc corpore, absq; eo, quòd ægrotauit, & consequenter habuit calorem innatum remissum. Suppono aliud, quòd in ætate 2. annorum super-uenerint menstrua ex loco consueto prodeuntia in pauca quantitate. Suppono tertio, quòd tandem cessauit fluxus istius materiæ rubeæ, & supcruenit aliud postea sympto-ma, quod isti Medici ex ratione tantũ crediderunt esse epilepsiam, & hoc ex eo con-ijciunt, quia apparebat spuma circa os. Audio etiam quòd conuellebatur, non tamen certo constat ex relatione Doctoris de conuulsione, quia nihil de ea locutus est. Sup-pono quarto, quòd tandem cessauerit post aliquas purgationes fluxus iste per uterum, qui sicut exibat per matricem prius, nunc per os, nec amplius per matricem: cui post-modum successit epilepsia, à qua fuit liberata anno præterito per pharmacum. Hoc uero anno undecimo ætatis suæ inuasit eam febris, & ab ea non tantum non remota est febris, sed ex una effecta est duplex, quam iudicarunt Doctores esse pituitosam, propter urinas pallescentes, pulsus raros, undosos, & paroxysmos singulis diebus in-uadentes æqualiter. Et nõ tantum duplicata est febris, sed accessit etiam aliud sympto-ma, quod crediderim esse melancholiam, cum magno clamore absono, & summa ex-clamatione, & cum interrogaretur, quæ esset caussa huius clamoris, respondit, quòd pateretur maximum dolorem circa uentriculum. In reliquis non imaginatur perpe-ram, nec delirat, nisi in paroxysmo aliquid de scorpionibus imaginatur. Ista omnia sunt, quæ circa hanc puellam contigisse audio. Stantibus tot symptomatibus, primo in-cipiam à defluxu sanguinis per uterum. Si quis à me quærat, quodnam nouum genus symptomatis, nunquam scriptum, aut auditum ab aliquo, hoc sit, (nunquam enim uidi menstrua rubea in tantilla ætate, bene uidi alba in puella 3. & 4. annorum) caussa huius noui, & tam rari symptomatis fuit dispositio corporis, nam quia calida & humida à natiuitate fuit, unde redundauit sanguine, & apta fuit, ut citius prodiret sanguis, quo-niam ea caliditas non fuit tanta quæ excoquat, & consumat humiditatem, sed caliditas ista obtusa est ab humiditate redundante. Vnde oportet, ut plurima excrementa re-dundent in ea, & ita natura parat aditum, ut excernat superfluitates per conuenientes regiones. Verum est, quòd uterus cõueniens locus est menstruis & cum humida esset, & priuaretur exercitio, ratione etiam ætatis & temperaturæ habuit caussas omnes in-trinsecas, quæ potuerunt hoc facere. Sed non propterea probabile, cum puellæ pluri-mæ habeant easdem conditiones, & maiores quandoq;, & tamen menstrua ex illis non erumpunt. Credo difficile esse ponere os in cœlum, tamen si consideramus om-nia possibilia, multa possumus dicere circa hæc. Stante enim naturali hac dispositione, facile est, quòd accedant caussæ procatarcticæ, ut talia fiant. Potuerunt enim hoc mo-do aliqua contingere, quæ dederunt huic puellæ occasionem, ut sanguis in hac ætate prodierit. Sed de hac naturali dispositione non loquar plura. Exiuerunt ergo men-strua, uel potius imago menstruorum, uidelicet guttulæ quædam sanguinis, & post cessarunt, siue quòd humores crassiores obstruxerint uias illas, præcipue cum illud esset uiolentum, facile potuit fieri, ut uijs illis obstructis menstrua cessarent, uel quia à mulieribus ipsis fuit suppressum, quia usæ sunt astringentibus, suppressus est ergo ille fluxus sanguinis post constrictionem. Vbi natura assueta erat excernere sanguinem per illas uias, quæsiuit alias, sicut sæpe contingit, ubi flatus per uias inferiores con-stringitur, tunc per os exit. Arbitror aliquid tale contigisse, nam postquam menstrua erant repressa, natura aliam sibi præparauit uiam per superius, & per os eiecit ea, quæ per inferiora excerneret, unde tandem uentriculus habuit plurima signa, cur debi-lior esset factus, & consecutum est symptoma, quod uocarunt Vicentini Doctores epilepsiam, quæ ipsam per interualla affligit, & est probabile à uentriculo procedere, propter uapores eleuatos ad cerebrum. Sed dignum est consideratione, an fuerit epi-leptica, quia subseruiet nobis ad sequentia. Clariss. Doctores, si uolo loqui secundum rationem, non audio ipsam fuisse epilepticam, quamuis apparuerit spuma circa os, nihil enim audio de conuulsione. Concedatur quòd fuerit conuulsio, quæratur

an fuerit epilepsia uera, uel motus aliquis, ad quem motum consentiat cerebrum, propter aliquid aliud. Credo quòd circa uentriculum fuerit læsio, quodq; ratione uentriculi consentiat cerebrum, unde sensum & motum amiserit. Quid potuit esse hoc? Porro quòd sit per communicationem, quòd fuerit ratione uermium, unde hanc coniecturam habeam, apparebit ex dictis. Purgata fuit pharmaco, & statim cessauit epilepsia, quoniam caussa, quæ faciebat (de qua dicam) siue materia, quæ lædebat os uentriculi, per cuius consensum caussabatur motus epilepticus, fuit deducta, qua remota symptoma cessauit, non uero caussa symptomatis, id est intemperies uentriculi, quæ generabat materiam, ex qua fiebant conuulsiones, & ideo conseruata caussa morbi & intemperie, licet remotum sit symptoma, contigit ut rursum generetur materia pituitosa, quæ tunc non erat ita corrupta, quia nuper genita intra uenas distributa est, & generauit febrem, non epilepsiam, quia non ad caput amplius ascendebat, sed generauit febrem pituitosam. Habuit autem ista febris accidentia pituitæ, urinam albam, & cætera, quæ ad phlegmaticam febrem attinent, unde apparet fuisse ueram febrem phlegmaticam, propter imbecillitatem uentriculi. Contigit postea dum illi curarent febrim, & esset intemperies uentriculi, isti modo attenderunt ad materiam peccantem, non ad ægritudinem, sed ad caussam, & rationabiliter quæsiuerunt præparare materiam pituitosam cum syrupis attenuantibus & incidentibus: materia præparata est incisa & attenuata ijs, quæ incidunt, & quia tenuis substantiæ sunt, & urinam prouocant, maximam copiam urinæ eduxerunt, quæ non curauerunt puellam, sed perseuerauit caussa, imbecillitas scilicet uentriculi, unde quotidie generata est pituita. Vrina prouocata est, sed frustra, perseuerante interim intemperie uentriculi. Deinde Medici isti uolentes extirpare febrem, quæsiuerunt eam euacuare cum pharmaco, in quo est uis electiue attrahendi, & Agaricus fuit exhibitus. Omnia autem pharmaca sunt calida, & sicca mordicantia, & qualitatem habent uenenosam, & trahunt materiam à superficie ad centrum: ideo maxime cauendum ab illis, ne imbecillo uentriculo exhibeantur. Et licet plurimum de materia pituitosa eduxerint, tamen propter plurimam uenenositatem aliquid derelictum istius pharmaci, quòd præcipue accidit in puellis, & in corporibus symbolum habentibus, unde facta est maior imbecillitas, multiplicata adhuc est pituita, & ex una quotidiana febri facta est duplex, nihilominus processerunt isti adhuc cum suis syrupis, qui communiter fiunt, & nos scimus quomodo componantur, tamen omnes qui degustant, dicunt esse dulces, quia dominatur mel in ipsis, & nisi dominetur, sunt insigniter amari. Ista puella habens pituitam plurimam, & debilitatem maximam uentriculi, ad tantam deuenit multitudinem pituitæ, quòd accesserit aliud symptoma. Percipit nunc maximos dolores circa os uentriculi, ideo prius fuit imaginata de scorpionibus, credo id fuisse, propter plurimos uapores delatos ad cerebrum. Nunc conqueritur de dolore uentriculi, certum est, quòd est acutissimus dolor circa uentriculum, cum quo etiam consentit cerebrum. Et merito est acutissimus, quia uentriculus est admodum sensibilis. Exclamat & merito. Quænam potuit esse caussa istius doloris? Certum est, quòd fuerint aliqui uapores ascendentes ad uentriculum, nec enim perpetuo clamat, sed interdum, quia uapores isti qui mordicant uentriculum, corrupti sunt, & fæua accidentia faciunt. Vtrum tantum sit dominium pituitæ, à qua uapores eleuentur ad uentriculum, & ad cerebrum, à quibus tot fæua accidentia sequantur? Videamus quæso effectus, quos facit pituita. Inducit somnos, grauitates, obtusiones sensuum corporis. Nam materia humida non facit dolorem nisi maxima extensione. Modo hic sunt acutissimi dolores, & tales, qui non possunt ab ea exprimi, est potius anxietas quædam, quæ prouenit à qualitate acuta magis, quàm ab humore pituitoso. Credo quòd sint uermes multiplicati in uentre: ostendimus enim excessum humiditatis tum ratione ætatis, tum sexus, & temperaturæ. Quæ cum adfuerint, materia pituitosa generata in uentriculo, accessit primo epilepsia ista, quam credo fuisse ratione uermium, sicut & dolor iste. Scimus enim quòd uapores eleuati à uermibus faciant epilepsiam, ut ait Galenus & Aristoteles. Curata

fuit

fuit pharmaco. Hic nota obiter, uermes sæpe interficiuntur, sed non statim exeunt, sed corrumpuntur, & postea exeunt, & in forma pituitæ obductæ educuntur: quicquid sit probabile est, quòd fuerint uermes, quia pituita non potuit facere epilepsiam, nisi materia fuisset magis uenenosa. Nunc uero habet dolores, & potius anxietates stomachicas, quæ non habent nomen. Et uermes non apparent: Triplex est genus uermium. Quidam parui sunt, existentes circa intestinum rectum, & musculum. Sunt alij teretes dicti. Alij lati, qui sunt deteriores omnibus, non enim facile exeunt, sed faciunt deterrima accidentia, & quandoque uidentur tales uermes, & non exeunt nisi magna difficultate interficiantur. Ergo illa pituita, quæ solet inuestire intestinorum tunicas, illa generat uermem, quandoque secundum longitudinem intestinorum. Et quòd uermes sint, uideo non tantum habuisse causam suæ generationis, propter materiam pituitosam, sed propter exhibitionem frequentem syruporum dulcium. Vnde crediderim, quòd in ista puella sit uermis latus in causa, quòd ita affligatur. Quòd si fæces uiderimus, magis de hoc certus essem, sed consideratis sæuissimis accidentibus credo aliquod esse detestabile genus uermium. De essentia morbi hoc dictum sit. De futuro quid sentiam, etiam indicabo. Procul dubio quoniam uidemus puellam hanc nobilem in hac ætate constitutam ita affici dolore uentriculi, credo quòd non facile curabitur, nisi menstrua naturalia accesserint, quæ adsunt in propinquo, quia tendit ad decimumquartum annum, qui secundus septenarius est.

Pro curatione non essem multū occupatus in solutiuis, sed maxime cauerem ab illis. Vterer his, quæ abstergūt pituitam, & euacuāt materiam in primis uenis existentem, & in uentriculo, deinde attenuantibus uterer, & his quæ materiam coctam exprimunt, deinde confortarem omnia membra, & præcipue uentriculum. Quantum ad euacuationem, non credo aliud esse præstantius remedium, quàm Agaricum, & Rhabarbarum, quæ duo uel permiscerem simul, uel sola exhiberem. Sed quoniam materiæ pituitosæ sunt imbibitæ intra tunicas uentriculi, Hieram præferrem alijs, quia subtilioris est substantiæ, propter aromata ingredientia, incidit, penetrat, abstergit, & amara est, & ita magis interficit uermes: quòd si admisceatur Rhabarbarum, credo, quòd fuerit optima mixtio. Oxymel Scylliticum nonnihil præstaret ad abstergendum, & exiccandum os uentriculi & occidendum uermes. Sed acetum Scylliticum cum hoc, quòd facit purgationem, maxime ad incisionem & abstersionem prodest. Secundo, pro euacuatione & concoctione in uenis, non uterer syrupis, sed decoctis, in quibus non esset saccharum. Si uellet ferre, optimum esset decoctum Absinthij, Chamædryos, Saluiæ, Cichorij, Anisorum etiam, quæ non habent amaritudinem. Scordium non displicet. Ista est uia, qua ingrederer. Placeret, ut uteretur uel Mithridato, uel Theriaca, sed magis placeret ℈ 1. uel drach. s. Mithridati, facit enim ad uermes. adq; corroborationem uentriculi, placerent Trochisci de Absinthio, de Rhabarbaro. Et ita assidue his confortantibus uterer. Comedat Anisa mane ante prandium, & uespere ante cœnam. Et uellem ut in omnibus haberet optimam rationem uictus. Primum exhiberem uinum, sed quia redundat pituita, post euacuationes præmissas: uinum esset pauciferum, & si toleraret uentriculus, quod haberet aciditatem, & astrictionem: unde tale uinum non displiceret. Quantum ad cibaria attinet, sint attenuantia non excrementosa, uescatur auibus syluestribus. Et ita procederem in ista puella, donec aliud uiderem. De cataplasmate exterius applicando, uellem continue euacuare uentriculum, donec perfecte euacuatus est. De alijs exterius applicandis non essem occupatus, Clysteres alios non facerem nisi ex lacte & saccharo, quia non euacuationem per clysteres nisi ex intestinis crassis quærimus: sed materia est in uentriculo. deinde clysteres attenuant & subtiliant intestina. Ergo uacuarem per pharmaca in os assumpta, quia materia non est in intestinis, & uellem ipsam euacuare cum Hiera (ut dixi) & Aloe.

De quodam puero, qui ex uermibus cadebat in lipothymias.

Consilium CLXIIII.

Puer quidam duodecim natus annos, optimi coloris, & habitus corporis, feré quotidie sub horam 22. incidebat in angustias & dolores circa regionem uentriculi, alioqui sanus. Montanus primo ex materia contenta inter tunicas uentriculi arbitrabatur fieri, ideo pillulam unam de Aloe exhibebat in septimana, quæ minuebat aliquid, sed non totum auferebat. Solitus erat alioqui uermibus laborare, & cum colorem bonum uideret faciei, & bene nutriri, flatus uenenosos à uermibus excitatos in causa esse putabat, ideo ordinauit puluerem, & unctionem:

℞. Scordij
Sem. Citri
Boli Armeni orientalis
Terræ sigillatæ
Corall. rub.
Rosa. siccarum
Sandali citrini, Electri ana ℈ 1.

Puluerizentur omnia per se, & addito Musci grano 1. & auri puri folijs 3. accipiat ℈ 1. per uicem, tribus horis ante prandiū in brodio, bis uel ter in septimana. Item

℞. Aloes opt. Myrrhæ ana ʒ 2.
Ladani electi
Mastiches ana ʒ 1.
Olei de Absinth. ℥ 1.

Misce, fiat linimentum pro stomacho, cum modico ceræ, si opus sit.

De puero, qui unguentis repercussiuis curatus à scabie, in febrem incidit & uermes.

Consilium CLXV.

Exhibuit paululum casiæ cum sacchar o, & syrupum ex sero lactis capræ cum succo boraginis & sacchar o, quo esset delicatior potus, pro expurganda materia, & mundificando sanguine, unctiones omnes in delicatis reprobauit, & maximę repercussiuas, subsequentibus diebus, puer à febre liber uidebatur, eam ob causam, qui eius curam habebant, purgari noluerunt: omissa purgatione, uermes (quibus abundare non senserūt) adeo in magna copia sunt generati, ex materia illa putrescente in corpore, ut ascenderent in uentriculum & gulam, ut facerent feb. acutissimam & paroxysmos, propter uenenosos illos uapores à uermibus ad cerebrum ascendentes. Subito uocatus Montanus, clysterem exhibuit, eum non totum sumpserat, sed nihilominus excreuerat copiose, & uomuerat quoq́, siti ardebat uehementi. Ideo potum ordinabat ex oxymellite simplici, aqua acetosæ, succo arantiorum non dulcium, & modico aquæ rosaceæ, eius biberet quoties uellet, & quantū uellet, quod & nutrimentū aliquod daret (nihil enim comedere uolebat, & resisteret putredini, ac uermes etiā pelleret, nec se curare dicebat, quod nihil comederet (dummodo biberet illam potionē) quia magis de suffocatione uirtutis, quàm resolutione timeret. Voluit etiam ut inungeretur regio cordis unguento rosato Mesue recenti, cū modico aquæ rosa. ad reficiendos spiritus cordis laborantes propter febrim & uermes. Postea in paroxysmo uehementiori cum pulsus quasi perditus uideretur,

& cor

& cor admodum laboraret, frictiones ordinauit in partibus inferioribus à natibus uersus pedes & uentosas siccas apponi uoluit, & deinde etiam scarificari, pro auersione humorum, & puer pati noluit, propterea cordis regionem sæpius inungi unguento supradicto uoluit, uesperi suppositorium exhiberi iussit ex melle simpl. & si illud non operaretur, clysterem ex lacte, & zuccaro ut supra: Vnctiones sæpius repeti circa præcordia, & Theriacæ bonæ aut mitridati exhiberi quantitatem unius fabæ. Deinde potu suo uti quantum uellet: & in eo inspergi puluerem unicornu, pro cibo coqui folia acetosæ in iure pulli, & id dari cum uitello oui. Et quia uentosas recusauit hoc ordinauit:

℞. Olei amygdalarum dulcium	℥	2.
Aquæ chamomillæ	℥	4.
Salis nitri	ʒ	2.

Contundatur nitrum, & decoquatur usque ad consumptionem aquæ. Si forte paroxysmus aliquis superueniret, suppositorium iussit ex melle imponi. Mortuus est ea nocte.

Pro alio puero trium annorum uermibus laborante.

℞. Rhabarbari	℈	2.
Syrupi acetosi multæ acetositatis	℥	1.
Aquæ acetosæ	℥	3.

Misce per sex dies bibat hanc potionem.

De fluxu Hæmorrhoidum, & suppresione urinæ.

Consilium CLXVI.

FLVXVS sanguinis è sede esse potest, uel ex ulcere, uel ex erosione uenæ, uel apertione hæmorrhoidum. In hoc casu non est ex ulcere, quia adessent magnæ cauitates in intestino recto. Non ab erosione, quia in maxima quantitate sanguis excerneretur, non immixtus fæcibus, sed cum aquositate & mucositate quadam. Pendet igitur ab apertione uenarum hæmorrhoidum, adest autem leuis quædam abrasio, cum dolore præcipuo. Nam ex continuo fluxu, & sorditie contraxit leuem excoriationem. Conqueritur et de uesicæ obstructione, ardore urinæ, & dolore perinei, quod est spacium inter anum & testiculos, qui non potest esse, nisi aliqua materia deuenerit ad ipsam uesicam, quæ biliosa fuerit cum admixta pituita. Est etiam aliquid putrefactum, quia adest febris. Causa ardoris ac doloris est acrimonia bilis, putredo febris, obstructionis pituita. Cura est, ut abstergatur materia, non uterer astringentibus, sed his, quæ sine erosione mundificant, ut est decoctum hordei, uel fabarum, item furfuris. Astringentibus ideo non puto utendum. Nam si materia aliqua discederet à superioribus, & ita interciperetur, esset tenasmus metuendus. Nam is fit à materiebus expulsis ad intestinum rectum, & musculum Sphincterem, in quo est obstructio facta, quas cum musculus non obediens expellere nequeat, facit tenasmum, qui longe maior est dysenteria, unde in frequenti insessione in locis frigidis, uel usu astringentium musculus inobediens ad expellendum redditus tenasmum caussat, idque (ut testatur Auicenna) ab astringentibus plurimum contingit. Cauendum igitur ab astringentibus, ne tenasmum inducamus. Nec ullus fluxus teste Auicenna est astringendus, nisi ægrum ad manifestũ casum uirtutis deduxerit. Dico non quemlibet casum uirtutis, aut leuem suspicionem. Et Gal. in Terapeuticis dicit, accidentia non debent curari in morbis, nisi habeant rationẽ causæ. Et illud dicit, ubi syncopen in morbo curat, estque cura illa coacta, non regularis: sic quando astringimus fluxũ, loquimur autem de fluxu spontaneo, non de uiolento, ut ex casu, uel incisione uenarũ, hic enim statim cõprimendus & astringendus est. Hic igitur

non astringendum, sed potius diuertendum est, ut Galenus sputum sanguinis per misionem sanguinis curat. Nostri statim currunt ad bolum Armenum, non respicientes misionem sanguinis. Galenus. 5. Methodi, docet curare duos, qui patiebantur rupturam uenarum, curat fœminam & uirum, utrunq; synapismis & Diaspermaton & Theriaca noua. A muliere non mittit sanguinem, sed à uiro. Et addit rationem. Nos tamen hoc tempore importune omnibus mittimus sanguinem, nec curamus inanitionem, aut uirtutis defectum. Igitur si multitudo sanguinis, aut flatus affuerit, confert misio sanguinis in sputo. Si uero sputum sanguinis fuerit à sanguine calido erodente, utimur Diaspermaton & relinquimus misionem sanguinis.

De Hemorrhoidibus fluxibus, pro nobili muliere.

Consilium CLXVII.

X his quæ percipere potui, tum ex Illustrissimo Domino recitante, tum ex instructione excellentissimi Medici, iudicauerim Illustrissimam Dominam pati fluxum hemorrhoidum simplicem, neq; enim sufficiens signum est, ex Mesaraicis sanguinem fluere, quoniam circa eas partes dolor sentiatur: cum idem posint flatus efficere, uel alia materia ibi reclusa, ut contingit in obstructionibus, à quibus non arbitror Illustrissimam Dominam immunem esse. Quod uero fæces uel præcedunt, uel sequuntur, utrumq; continue uidemus in hæmorrhoidum defluxu contingere, & ratio ita manifesta est, ut explicatione non indigeat. Est autem perpetuum signum, sanguinem à superioribus partibus per egestionem emitti, si fæcibus fuerit ualde permixtus, quod non audio hic euenire. Imò quod uel præcedat, uel subsequatur. Omitto accidentia fæuiora, quę contingerent, si fluxus à Mesaraicis prodiret, præcipue ubi grummi retinentur. Nam syncopæ, quas audio nunquam succedere, ex multa fiunt inanitione, quæ maxima syncoparum causa est, ut 12. Therap. testatur Galen. Ex fluxu autem redundanti Hæmorrhoidum, ita solet hepar refrigerari, per priuationem sanguinis, & spirituum, ut homines frequenter inde primo in malum habitum, quam καχεξίαν uocant, deinde tandem in hydropen incidere consueuerint, quod quidem iam euenire in Illustris. Domina, ex instructione percepi: habet enim totius corporis colorem pallidum & exanguem: quòd est cachexiæ peculiare. Habet tumorem pedis, quod etiam initium Hydropis. Crediderim igitur hepar illius insigniter refrigeratum: non tamen quia aduenerit illi in substantia aliqua essentialis frigiditas, sed quia priuatur sanguine & spiritu: qui ex uapore sanguinis generatur. Hic pauci & mali generantur: & cum color mediantibus spiritibus impertiatur toti corpori, per actualem calorem, necessarium est, ut corpus refrigeretur, spiritibus uel quantitate, uel qualitate corruptis. Refrigerationem intelligo hic priuationem caloris innati, cum qua refrigeratione stat sæpe caliditas ignea ex uaria putredine humorum: & contingit in diuersis corporis partibus. Et hinc est, quòd quidam hydropici, quandoq; etiam plurima bile redundant, quamuis frigidissimi sint hepatis, & perpetuo citrina repleantur aqua, non ob aliud, quàm propter obstructiones, unde putredines & calor igneus augentur. Ideo & frequentissime hydropici & cachectici febricula laborant quæ tum à medico tum ab ægro percipi potest: Hoc genus febris à Græcis Typhodes, ab Arabibus latica appellatur. Hoc dixi, ne mirum sit, cur stante frigiditate hepatis in Illustris. Domina, redundant quandoq; humores acres & rodentes: qui quidem igneæ caliditatis indicia sunt. Ex his patet, quid ego sentiam, de dispositionibus Illustriss. Dominæ: Quas uero causas habuerit huiusmodi fluxus tam copiosus, non satis mihi constat: fortasse

fortasse tamen contingere potuit, ut stante hepatis naturali caliditate, ut refert medicus excellentissimus, quòd sanguis paracmasticæ ætatis redditus sit se ipso magis adustus & melancholicus, ut in talibus temperamentis contingit. Accedentibus forsitan etiam accidentibus animi & alijs molestijs, & mala uictus ratione. Multiplicato igitur Melancholico humore, natura per hæmorrhoides, ut par erat, excretionem tentauit. Perpetuo autem ita in reliquis omnibus euacuationibus contingit, ut quoties superfluunt, uiæ relaxantur, membra recipientia fiunt imbecillia, unde postea continuatur defluxio, & habitum contrahit, qui postea nulla arte emendari potest. Hæc de causa & morbo quantũ potui cõijcere. De prognostico hoc unicũ dixerim, ualde mihi suspectã esse ęgritudinẽ. Nunc & morbus confirmatus est, & quemadmodũ nuper dixi, fluxio induxit malum habitũ: præterea ubi membra, in quibus naturalis caloris sedes est, uel materialiter, uel formaliter, sicut hepar & cor, fuerint refrigerata, haud facile calefiunt. Cum enim in his sint facultatum domicilia, sitque naturæ medicus minister, quid erit illud quod calefaciet, si natura deficit? Tentandũ tamen est, si perfecte curare non possumus, ut præseruemus hanc Illust. dom. à deteriori dispositione, in quam facile posset incidere, sicut est hydrops, uel mors repentina, ex interuentu ualidioris syncopæ. Neque propterea dico non posse eam curari, quamuis difficillimum sit. Quibus autem remedijs id fieri possit? Credo præstantissima instrumenta esse, uel intentiones operandi: Primo, ut auertatur fluxus ad oppositas partes. Secundo, ut ita regatur corpus, ut optimum sanguinem generet. Tertio, ut membra mandantia corroborentur, ne expellant quod expellere non debent: uiæ etiam per quas fit expulsio, & loca quæ recipiunt, sunt confortanda, hoc tamen ultimo loco, iudicio meo, cum maxima cautela & timore fieri debet. stante enim sanguine malo & corrupto, & perseuerante expulsione nobilioris membri; si fiet importuna astrictio, cohibebitur sanguis, & tunc à syncope & à suffocatione, sæuissima contingent accidentia. Optime igitur dicebat Hipp. Vbi hæmorrhoides astringendæ sunt, unam semper apertam relinquendam esse. Incipiamus igitur primo à bona sanguinis generatione, quæ fit per uictus rationẽ, ac primo consulo, ut eligat amœnum aërem, in hilari domicilio ad Orientem libere, si fieri potest, exposito: uitetque omnes prorsus animi molestias. Et si musicis delectatur, cum illis conuersetur, & tandem exquirat omnia animi delectamenta, ex aëre enim puro & animi iucunditate, multiplicantur spiritus, tum quantitate tum qualitate perfecti. Exercitium moderatum admittat superiorum magis partium, quàm inferiorum. Et quamuis mulier sit cui non competant exercitia uirorum: pro salute tamen laudauerim, ut admittat, atque ita si arcu delectaretur, esset in hoc casu præstantissimum. Est etiam aliud exercitij genus à Medicis repertum, ociosum quidem sed utile, & est ut duæ plumbeæ pilæ, ponderis, pro ratione uirium exercentis, utraque manu teneantur, & inde ita crebro & uario manuum & brachiorum iactatu, superiores partes exerceantur, hoc enim maxime facit ad coctiones corroborandas, & calorem naturalem augendum, facit etiam diuetsionem de qua sumus locuturi: uinum eligat iudicio meo album magis quàm nigrum. Inde enim lucidior & melior sanguis generabitur, sed ita præparetur, ut uindemiæ tempore accipiantur 8. uuæ expressæ partes, & 2. limpidissimæ aquæ, in qua prius decoctæ sint, Polipodij ℔ 4. Betonicæ ℔ 10. rosarũ siccar. ℔ 6. Bacearum Mirti ℔ 5. Bulliant omnia simul in prædicta aqua. Deinde facta diligenti expressione, & colatura, superijciatur uuæ expressæ succus, atque ita dimittatur secundum consuetudinem feruere, postea extrahatur & feruetur. Hoc uinum optime nurriet, sanguinem lucidum generabit, atque etiam membra quantum satis fuerit, corroborabit. De reliquo uictus genere, credo ex longo morbo, iam assueuisse, ut nihil delinquat, si tamen delinqueret, admoneo nihil illi fore perniciosius. Tota enim uis est in recta uictus ratione. Nam medicamenta in corpore priuato sanguine & spiritu, uel parum proficiunt, uel etiam magis lædunt. Abstineat igitur à quocunque genere fructuum, à leguminibus, à lacticinijs, ab acetarijs crudis, ab omni carne antiqua & salita, ab aromatibus, ab acribus cibarijs, qualia sunt allia, cæpe: & ne in hac parte morosa sit, uta-

sit. Vtatur cibis optimi alimenti & facilimæ coctionis, quæ præsenti Medico ita nota sunt, ut omnino sit superuacancum enumerare. Hæc satis pro ea parte quam proposuimus, ut procuremus sanguinem perquam optimum generare. Pro auersione & retractione ad partes oppositas sanguinis fluentis, faciēt primo exercitia prædicta. Deinde assidue fiant frictiones matutinæ in brachijs, spatulis & pectore, ita ut suaues quidem sint & leues, longiores tamen, ut cutis floreat & rubescat, tamen pro illius corporis statu, ubi etiam importunus fluxus quandoq; molestauerit, optimum est, ut sinistro lateri uentosa in lienis regione applicentur. Non etiam malum esset, si hoc idem fieret in dextro hypochondrio, in hepatis situ. Ligare etiam brachia ligaturis dolorosis, non leue præsidium est. omnino enim longe tutius est diuertere quàm constringere, quod si quandoq; euenerit, sicut audio euenire, ut sanguis qui exeat, sit corrodens, biliosus & feruens, præstantissimum remedium est in hoc casu, mane singulis diebus ius pulli pinguis bibere tribus horis ante prandium, & copiose etiam bibere. Nam si quid aliud facit ad acrimoniam sanguinis temperandam, ius pulli maxime facit: testariq; possum, me plurimos fluxum hæmorrhoidū patientes, hoc solo remedio curauisse: continuandus est tamen usus huiusmodi iuris, per plurimos dies. Neque enim pauco tempore perficere potest. Erit etiam cogitandum, nunquid huiuscemodi auersionibus prædictis non iuuantibus conueniant fortiores: qualia sunt cauteria, uel in brachijs, uel in spatulis applicata. Nam quantum ad me attinet, illis ego quam maxime assentirer. Hæc de auersionibus. Pro membrorum mandantium corroboratione, laudarem, ut exterius quidem hepati applicaretur linimentum ita confectum:

℞. Olei de spica sumpti à pigmentarijs, quos uulgo perfumarios uocant		℥	1.
Olei de rosetis ab ijsdē desumpti		℥	1. s.
Masticis		ʒ	4.
Sandal. citrin.		ʒ	2.
Ambræ			
Musci	ana	G	3.

Misce, & cum modico ceræ fiat linimentum pro hepate, si etiam haberet sacculum ex syndone de Chermes, in quo consueretur huiuscemodi puluis, laudarem.

℞. Garyophyl.			
Nucis muscatæ	ana	ʒ	2.
Macis		ʒ	s.
Laudani electi		ʒ	iij.
Sandal. citrin.			
Rosarum rubearum	ana	ʒ	1.
Ambræ			
Musci	ana	G	4.
Masticis		ʒ	6.

Misce, & fiat sacculus pro stomacho. Interius uero summopere laudarem usum Mirobal. Cheb. conditorum, ut mane unum assumeret tribus horis ante prandium, uel acciperet optimi Mithridatici ʒ 2. zaccari rosati ℥ s. Misce, & sumat eadem hora, ut dictum est, de Mirobalanis. ista enim maxime faciunt ad membra naturalia corroboranda. Pro confortatione uiarum & uenarum relaxatarum, non uituperauerim futuro uere, si sumeret aquam aquarij, quæ est in agro regij Lombardiæ. Ita tamen, ut non pertransiret decem uel duodecim cyathos, & nō sumeret secundā, nisi prius reddidisset primam, laudaremq; ut ipsa concederet ad dicta balnea, & non tantum biberet, sed cum illis quoq; se ablueret. Pro confortatione loci recipientis, & ipsorum hæmorrhoidum, laudo ne constringantur, sed tantummodo prohibeantur à contrarijs,

caueat, ne sedeat super re frigida & humida, aut dura, aut aspera, caueat ab equitatu, neq; adeo placeant currus, præcipue currentes, uel tracti in locis lapidosis, & inæqualibus, suffumigium tamen factum ex his quæ infra scripta sunt maxime confortat ea loca, sine manifesta adstrictione & habet:

℞. Laudani electi ʒ s.
Thuris optimi ʒ 2
Sandaracæ ʒ 1.
Bdelli ʒ 3.

Cum mucilagine tragacanthi excipiantur, & fiant Trocisci parui, pro suffumigio locorum hæmorrhoidum, abluerem etiam loca ex decocto absinthij, rosarum & betonicæ, compertum est non parum prodesse. Quod si præterea bis uel semel saltem in septimana ʒ s. optimi Rheubar. masticauerit, maxime faciet ad corpus mundificandum, & ad membra mandantia, & ad uasa etiam corroboranda.

De intemperie membrorum naturalium ac obstructione, à materia frigida & crassa, orta, pro Francisco Casali, Medico Brixiano excellenti.

Consilium CLXVIII.

CVM in proprijs negotijs affecti sumus, iudicium quoq; proprium afficitur, ut delitescat. Sed ego propter officium fidelis amici huius excellentis medici non deficio, & quod in eo casu facturus essem, affero. Et primum hoc pro fundamento apud me constituo, hunc morbum non esse uno impetu aggrediendum, ac depellendum, sed paulatim remouendum. Cum enim in naturalium membrorum essentia intemperiem esse iudicem, obstructionesq;, ac materiæ frigidæ & crassæ collectionem, patet neq; quo ad intemperiem, neq; quo ad materiam, neq; quo ad membrorum affectorum naturam, aliquid esse uiolenter impetuoseq; agendum. Constituta igitur optima uictus ratione, quæ in hac cura primaria esse debet, ad medicationem accedendū. In uictus ratione obseruarem, ut omnia cibaria essent optimi alimenti, facilis coctionis, sed quantum fieri posset, attenuantia: ideo uinū subtilissimū, mediocris substantiæ sit. Præponerem cibis omnibus usum anisorū, aut fœniculi, aut cinamomi, ante prandium & cœnam. Panem optime fermentatū, cum modico salis & puluere anisorum conficerem: reliqua cibaria nouit sua Excellentia. Et bibat parce, nam desiderarē ut plus humoris per urinam excerneretur, quàm biberet. Somnus sit satis prolixus, meridianus tamen euitetur. Mane satis tempestiue surgat, & moderate exerceat corpus: sitq; quammaxime fieri posit, læto & iucundo animo. Aluum habeat semper mollem, & pro hac re laudarem maxime frequentem usum resinæ terebinthinæ, de qua sumat Excellentia sua mane tribus horis ante prandium drachmam unam aut duas: præter quàm enim quòd moderate leniet aluum, etiam ad uentrem roborandum, & obstructiones uiscerum aperiendas sine molestia conferet. Et hoc facto deinde purgationem exequerer.

℞. Specierum hieræ simp. ʒ 2.
Electuarij lenitiui ℥ 1.

Cum zuccharo fiat bolus, dandus tribus horis ante prandium. Concoctio:

℞. Syrupi de absinthio
Oxymellis scyllitici ana ℥ 1.
Decoctionis cetrach, id est, asplenij
Cichoriæ
Agrimoniæ ℥ 4.
Chamædryos

Misce

Misce pro uno syrupo,& sic pro alijs septem. Euacuatio per pharmacum.

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Oxymellis scyllitici ℥ 2.

Cum decoctione cetrach & florum cordialium fiat potio danda in aurora cum custodia. Hic meus esset curandi modus,quem si necessitas exigeret,in autumno repeterem. In medijs uero temporibus non praeterea dictum usum sex rerum non naturalium. Laudarem ut singulis septimanis bis sumeret Rhabarbari in puluerem redacti sesquidrachmam,possetque illud assumere uel cum resina terebinthina, uel cum saccharo rosaceo,uel cum passulis Corinthijs,ut ei placeret magis. Quòd si etiam bis in mense sumeret Mithridatici optimi drachmam uel in pilulas redactam,uel in formam boli,admiscendo sacchari rosati drach. 2. credo illud fore ad calorem naturalem corroborandum,& ad membra principalia summopere collaturum. Iis essem nunc contentus:credoque si omnia diligenter exequetur, ut mandantur, quòd Excellentia sua sanitatem adipiscetur.

De potu Thermarum,an conueniat in dispositione uentriculi frigida,& obstructionibus,existente insigni caliditate hepatis,& lienis.

Consilium CLXIX.

QVAERITVR à nobis,an debeat bibere aquas Thermarum. Non igitur occupatus ero alijs quaestionibus,nisi quatenus sine illis ad propositam quaestionem respondere non possum. Primo autem nihil possum dicere nisi optime sciatur morbi natura, nam ab ea indicatio proprie sumitur,quid agendum, sicut ab alijs postea reliquae, quomodo & quando. Natura igitur morbi primo inquirenda. Conqueritur ipse, quod habeat rugitus & flatus in uentre,ascendentes ex sinistra parte circa regionem lienis,& hypochondriorum ad furculam usque, ubi haerent,in parte sinistra maxime, ut interdum uideatur ardere is locus, interdum uero uacuus esse,ut hodie,nec de hac re dubitatum est, quia flatus tanguntur,& rugitus audiuntur. Quando enim uult, comprimit uentriculum, & percipitur rugitus maximus. Praeterea affectum cordis habet, quia ascendit aliquid,quod uelit suffocare cor,ceu aqua. Circa actiones tamen cerebri & sensus tam exteriores quàm interiores,bene habet, bene imaginatur,& quae debet,recte ratiocinatur ac memoratur, delectatur conuersatione hominum, & sodalitijs. Exteriores quoque sensus omnes integri, nec motus impeditus est. Heri praeter consuetudinem dicit se incidisse in uertiginem aliquam, & obtenebrationem oculorum, dum ambularet,& antea nunquam sensit, nec timet, nisi cum materia illa petit cor,tanquam suffocatura. Praecipuus igitur morbus sunt flatus illi,ac rugitus circa abdomen totum, seu Mirach, & totam regionem hypochondriorum ascendentes, excitantesque calorem circa furculas. Et isti flatus habent caussas materiales,& efficientes. Caussa efficiens est, ut & Galen. refert, calor diminutus, qui non potest perfecte concoquere materiam, tamen aggreditur eam,& ita excitat flatus. Calor autem diminutus esse potest,uel in seipso,ut cum temperatura frigidior, uel propter abundantiam materiae. Videndum igitur,utrum sit. Hepar calidum insigniter ex toto habitu corporis, ex nigredine,& pilis & egestionibus etiam cholericis (ut ipse recitat) Ratione igitur caloris non est diminutus,sed satis sufficientem haberet,si non esset materia in uentriculo aggregata, & eam uel non concoquit uentriculus debilitate & frigiditate impeditus, uel propter obstructiones non recte distribuit,hinc fit,ut hypochondria tensa habeat (ut saepe diximus aliàs) quia abdomen gracile est,& sine pinguedine omenti,propter hepatis insignem caliditatem colliquantem, & consumentem pinguedinem. Item propter assiduum

aſsiduum ſtudium, quod ipſius uentriculi imbecillitatem generat. Et ideo materia ag-
gregatur, quia alimentum non diſtribuitur, ut oportet, nec perfecte concoquitur, ideo
ebullit, ac feruet, & rugitus facit. An modo aggregetur materia in uentriculo, uel lie-
ne, uel inteſtinis uel alibi uidendum, quia ſemper de ſiniſtra parte magis queritur, &
cum eam ſuperius comprimit, deſcendit flatus, cum inferius aſcendit. Coniicio intra
peritoneum, & muſculos colligi materiam, & muſculi recti ad furculas terminantur,
ubi terminantur & flatus. Sub iis igitur, & inter eos aſcendunt & deſcendunt rugi-
tus. De materia difficultas eſt à qua ſumitur indicatio operandi, an ſit materia uapo-
roſa, quæ à ſanguine in uenis feruente, aduſto atque ebulliente excitetur, & inde ad hæc
loca deueniat: & ſic omnino uidetur, quia maximos percipit ardores in parte ſiniſtra
& circa hypochondria, & circa furculas, ſeu terminum ad quem terminatur, ubi quaſi
ignem percipit. Si materia frigida pituitoſa eſſet, non faceret tantum calorem, quia à
re calida fit quoque calida impreſsio, non à pituita uel humoribus lentis. Si hoc uerum
non eſſet, ſed ex uitio uentriculi, non eſſet uerus flatus hypochondriacus, quem defi-
nit Galenus ex Diocle, uel eſſe feruorem ſanguinis uaporoſi in uenis inter uentricu-
lum & hepar, uel propter obſtructionem aut inflammationem pylori. Vbi addunt re
centiores etiam fieri eam obſtructionem ex materia frigida, quod conſiderandum
eſſet an ſit poſsibile. Poſſunt autem flatus hypochondriaci eſſe ſine melancholia hypo
chondriaca, ſed melancholia hypochondriaca nunquam eſt ſine flatibus. Et ibi diſpu-
tat Galenus contra Dioclem, ubi dicit propter feruorem ſanguinis aduſti fieri melan-
choliam hypochondriacam, non ob frigiditatem, & id ſatis conſtat, ſiquidem in pri-
mis principiis conſtare uidemus. Frigiditas diminuit actionem, facit torporem & fa-
tuitatem, non corrumpit actionem. Corruptio uero fit ex caliditate, pituita uero tor-
pidos & ſegnes facit homines. In hoc credo permixtionem utriuſque, & iudico illum
habere uapores aduſtos aſcendentes, quia circa lienem percipit feruorem, ideoque exi
ſtimo, uenas & meatus, qui à ſplene ſunt, ad uentriculum & alias partes, plenos eſſe
humore melancholico, crudo. Habet præterea multum pituitæ, propter incoctiones
in uentriculo, ideo ſentit eructationes acidas, quas etiam Galenus eos habere dicit, &
poſtea liberari. Prouenit autem ea aciditas ex leui corruptione, quæ non aſſequitur
finem. Materia autem puttefcit, quod non poſsit diſtribui ſuo tempore. Ita igitur ego
materiam non ſimplicem puto, ſed mixtam, ſicut cauſæ ſunt diuerſæ: frigiditas uentri
culi & imbecillitas, non cõcoquentis debito modo, nec diſtribuentis, ad quod ſequun
tur obſtructiones, & caliditas in hepate, ac feruor in ipſis uenis, ac noxia etiam calidi-
tas, ipſius lienis. Morbus igitur compoſitus eſt ex diuerſis & oppoſitis temperaturis,
quare remedia oppoſita quærenda ſunt, ſed de iis nihil à nobis nunc quæritur. Sed de
balneo, utrum potus Thermarum Apponitarum conueniat: Fauentinus iuſsit ut tri-
duo biberet, poſtea uero ſtillicidio uteretur 23. aut 25. diebus. Ego potius contrarium
facerem, biberem aquam 14. aut 20. diebus, ſtillicidium uero omnino omitterem. Sed
de potu aquarum uidetur occurrere hæc dubitatio, quia ægritudo duplex. Quod ad
frigiditatem uentriculi attinet, & obſtructiones, conueniret optime, quia morbus eſt in
compoſitione, ſed illa caliditas ignea in lienis regione, qui eſt initium, unde egreditur
flatus, & terminatur poſtea in iugulo, & feruet ſanguis in ipſis uenis, hepatiſque calidi-
tas contrarium ſuadent quibus non dubium eſt, non conuenire Thermas. Num igi-
tur debemus deſiſtere? Ego quidem exhiberem. Sed interim uellem habere rationẽ
quoque aliorum membrorum. Natura aquarum inſigniter calida eſt, ita igitur proſpi-
ciendum eſt uentriculo, ne noceamus aliis membris, & præſertim hepati ac lieni. Pri-
mo igitur non excederem 12. aut 14. calices in quantitate, hoc eſt, ne biberet ultra 10
aut 12. libras ad ſummũ. Deinde munirem iecur, & lienem etiam infrigidante Galeni.
Non enim aliud ſcio remedium magis ſecurum, & bonum, dummodo ſit recens, &
diligenter confectum. Vngerem autem totam regionem lumborum ſecundũ totum
longitudinis ſpaciũ, & hepatis etiam locum. Hoc modo non nocebit aqua, quia magis
figitur in uentriculo, & locis frigidioribus; ad hepar uero & loca calidiora non perue

 nit, aut

nit, aut ea solummodo transit, nec moram facit. Quod ad os furculæ attinet, ingrederer aquam, & lauarem totum corpus. Quanquam ad tollendum hunc morbum, etiam alijs remedijs opus fore credam: sed possunt primo aquæ experiri. Stillicidium omnino improbo, quia magis calefaceret caput, & fieret Maniacus tandem.

De Melancholico Hypochondriaco,

Consilium CLXX.

On possum dissentire admodum à uestris Excell. quia omnia sapientissime cogitata & ordinata sunt à uobis. Sed cum dignus sit iuuenis, in cuius curatione laboremus, ut loco meo etiam satisfaciam, dicam primo quæ uidere & deprehendere possum sensu. Primum temperatura ac habitus corporis, etsi tendit ad caliditatem & siccitatem, tamen non arbitror generatum sanguinem crassiorem, quia morum optimorum & boni ingenij est, sed semper pronus ad iram, in qua tamen facile placatur. Inde spiritus tenuior, & sanguis etiam subtilior ac calidior indicatur. Ex his enim ingenium promptum ad omnes actiones. Qui autem tales sunt, habent uentriculum frigidum, uel saltem frigidam intemperiem facile acquirunt, quia resoluuntur, & non possunt contrarijs resistere, propter subtilitatem spirituum. Hic deliquit in cibo, potu, & animi accidentibus, quæ resoluunt ualde. Inde uentriculus debilitatus non concoquit, & hepar calidum facit sanguinem crassiorem, unde sequuntur flatus hypochondriaci. 3. de locis affect. Est enim hæc passio feruor quidam circa uenas Mesaraicas, qui oritur cum uentriculus non recte concoquit, & cibus non coctus perfecte, sed crudior ad hepar defertur, & fit ebullitio quædam, & motus præter naturam, ex quo eleuantur uapores, reddentes spiritus obscuriores primo, & postea cum augentur secundum proportionem, & acres fiunt ob adustionem, faciunt uarios affectus, quales solent habere, qui corruptam habent imaginationem, secundum rationem uaporum ascendentium. Ideo rident, & lætantur, nunc irati alios percutiunt, sicut omnia contigerunt in hoc iuuene. Primo quidem ex ratione uictus, & leui timore, qui auctus postea uenit ad melancholiam, nec puto à capite factum. Non enim in eo principaliter est affectus, sed primam causam credo esse ratione uaporum ascendentium à partibus hypochondriorum. Cæterum quia abundat sanguine cholerico, est ualde afflictus animi accidentibus molestissimis. Inde aucta humorũ adustio, & tota quasi massa sanguinis adusta, tandem in ambitu uenarum propter exercitia, accidentia animi, rixas, malam rationem uictus, uigilias, ambulationes nocturnas, multiplicatus humor melancholicus per aliquam adustionem. Nec puto esse proprie fæcem sanguinis, quia non est ea mœstitia, quæ fit ex toto corpore refrigerato propter abundantiam fæcis sanguinis: sed semper quasi hilaris: nisi quod interdum propter adustionem humorũ sequuntur alia accidentia fæuiora. Iudico igitur, omnes rationes ad duo referendas: ad uapores ascendentes ex hypochondrijs, facientes melancholiam, uel myrachialem, & ad uapores ascendentes ex sanguine, facientes uaria symptomata pro ratione uariæ adustionis. An caput afficiatur quærendum. Non mirum pati illud, cum maxime recipiat uapores, cumq; sit perpessus tot sæua accidentia tamdiu. Non enim adfuimus à principio, sed malum multo ante præcessit: ut requiratur iam in curatione magna diligentia. Duo autem maxime necessaria sunt: Medici diligentia & cura, hocq; instrumentũ non deerit. Secundo, ut æger se præstet obedientẽ oportet, & ut omni modo obsequatur, alioqui frustra eruht omnes conatus. Requiruntur tamen & assidentes cōmodi, qui administrent res, ita ut sint ordinatę: quæ ubi omnia recte perficientur, speramus illũ reditorũ ad sanitatẽ. Habet cerebrũ tales operatiōes, ex quibus lumẽ ingenij apparet. Adest memoria omniũ præte-

præteritorum, in quo maxime spero: quia memoria est ex ijs, quę considetamus in intellectu. Ergo non ita ualde corrupta est quoq; imaginatio, cum seruetur omnium memoria. Non enim est tanta perturbatio, quin ibi etiam sit aliqua lux, sicut aqua etiam, dum accipit aliquam imaginem, non est ultime perturbata. Est ergo signū quod possit curari. CVRA. Nemini dubium est, si uolumus curare nobiliss. iuuenem, debere hæc fieri: Primo, humores adusti multiplicati circa uentriculum, & in toto ambitu uenarum exquisitissime euacuandi. Secundo, prouidendum ne noui generentur. Tertio humectandum corpus, quod præcipuum est in omnibus patientibus affectus melancholicos, & hoc maxime considerandum ijs, qui eos curant. Primo humor euacuabitur ijs, quæ recte humorem ducunt, in hoc maxime animaduertendum, ut non exhibeamus tantum confectionē hamech, aut pilulas coccias, cum elleboro, quia euacuant pituitam potius, quàm melanch. sed utamur etiam quæ melancholiam educunt: ut decocto Myrobal. Senæ, Epithymo, Elleboro. Coccias uero cum Elleboro solas si dederitis, ad 3. 1. uel etiam 3. 1. s. tantū erit in illis Ellebori, ut uix pulicē euacuare possit, præterq; quòd maximū sit impedimentum, simul pituitam & melanch. euacuare. Nam in transitu unus humor impedit alium, & pituita obstruit meatus, ut postea hæreat humor melanch. & creet deteriora accidentia. Quare ego hac in parte Coccias cum Elleboro non audio. Primo autem pituita euacuanda exquisitissime, & postea melancholia poterit cōmode educi. Pituitam igitur concoquerem syrupis, & euacuarem exquisite. Amara æger respuit, sed si componatur agaricus cum trochiscis Alahandal in forma pillularū, & deaurentur, acciperet. Syrupus fiat ex præparantibus, ut oxymelle, cichorio & alijs. Postea factis euacuationibus accedere ad balnea aquæ dulcis, propter humectationem. Deinde concoquerem humorem melanch. qui non potest melius concoqui, quàm cum rebus mediocriter calefacientibus & humectantibus, quod facere solent aquæ dulces, quæ etiam aperiunt uias, ut fiant latiores, & implebunt etiam secundum & tertiū, ut humectetur totum corpus, & ne generentur humores acres, & adusti. Videtis igitur quas utilitates habeant, ut non male dixerit Gal. solis balneis aquarum dulcium se multos curasse absq; medicamento alio. Postea per interualla certa exhiberem Elleborū in sufficienti quantitate, ita ut in singulis exhibitionibus essent ℈ 2. corticum Ellebori præparati, & fieret decoctum myrobal. quibus adderem quædam corroborātia membra principalia, ut Caryophyllos & alia similia. Huius decocti ℥ 2. cum rebus dulcibus exhiberē. uel si non uellet bibere, contunderem ℈ 1. uel 3. s. substantiæ Ellebori, & darem in rotulis cū rebus dulcibus, uel semel in septimana, uel bis: post ad usum balneorū deuenirem quotidianū, uel bis etiam in die, cum cautione, quia magna apertio pororū & resolutio, quæ tandē exiccat, sequi posset. Ideo fortasse esset obseruandum, quod Gal. præcipit de usu baln. ut ponatur statim in aqua frigida, quod non uelim consulere: sed hoc, ut corpus leuiter exiccatū cum pannis, illiniretur postea oleo uiolato & rosato. Humectat enim & refrigerat, & prohibet resolutionē sua uiscositate. Et corroborarem membra, præcipue recipiens. Caput lauarem cum humectantibus, & pro eo non displiceret medicamentū hoc: ℞. Maluam & Camomillam, decoquantur cum modico hordei, ut abstergat. Quidā addunt caput hœdi, uel adipem: sed illud est unctuosum, ut hæreat, quare forte abborreret, ideo in decocto berbarū solo persisterem. Auferrē quoq; pilos usq; ad cutim, postea illinerem oleo amyg. dul. (cui tantū tribuit uir summus Auinzoar, ut dicat humectare caput, ita ut etiam redeant capilli) & oleo uiol. idq; perpetuo facerem die ac nocte, 4. aut 5. uicibus. Est enim dulce: & quandoq; solo oleo amygd. quandoq; mixto cum uiolaceo, ne nimis calefieret: nam calefactionē metuo. Secundo curarem, ne generarentur humores mali: quod fieret primū hac corroboratione membrorū: deinde etiam ratione uictus humectante moderate uterer. Laudarē uinū album, tenue, humectans, qualia sunt uina paucifera, dulcia, limpida, tenuia. Victus sit attenuans, oua sorbibilia corroborant cerebrum, & faciunt bonum sanguinem. Bibat iura pulli quantum potest, humectant enim & corroborant stomachū, ut sentire Galenum recte dicit Auic. qui uidit meliores codices.

De flatibus Hypochondriacis, cum doloribus uentriculi & intestinorum.

Consilium CLXXI.

Octissimi iuuenes, natura symptomatum & morborum tam in hac nobili matrona, quàm alijs omnibus, ostendunt quæ sint agenda: Ideo primum proponenda sunt symptomata & morbi, quibus hæc nobilis matrona affligitur, postea causæ & curatio est inuestiganda. Primo tristatur hæc domina plus quàm oportet, sine causa, timet semper, extra tempus, & modum. Secundo abundat flatibus tum infra, tum supra, est repleta flatibus in omnibus membris naturalibus, matrice, uentriculo & intestinis. Patitur præterea magnos dolores, ut cogatur iacere interdum, cum magno timore astantium. Quæ igitur affligunt hanc nobilem dominam, est timor assiduus, qui tamen maxime augetur, cum dolores inuadunt: sunt autem pruritus & flatus assidui, & dolores acerrimi in uentre. Hæc tria consideranda, & quærendæ causæ, quæ indicabunt curationem. Sed quia causæ inquiri non possunt sine dispositionis naturalis cognitione, quæ primo indicat gradum morbi, quantum distet à statu naturali, & præterea hoc præstat, ut facile uideamus, quænam fuerint causæ intrinsecæ morbi. Plerunque enim dispositiones naturales dant occasionem præternaturalibus, propterea quòd in habentibus symbolum, est facilis permutatio. Video in hoc corpore duo maxima: Habitum naturalem non bonum, & temperaturam non bonam. Quantum ad habitum corporis eius, est rarissimæ texturæ, ut apparet ex contactu carnis, mollissima enim est, cedit, ita, ut maximam partem possimus in angustum locum intrudere. Est igitur rarissimæ texturæ, ideo facili de causa resoluitur, quia spiritus ex ea raritate facile difflantur & exhalant. Habet deinde intemperiem & inæqualitatem membrorum naturalium, & ideo est mala temperatura: quia ubi est inæqualitas, & temperatura contraria in membris, malum censetur per uiam signi, & per uiam causæ: quia semper necessario generantur excrementa, siue incalescat, siue refrigeretur corpus, semper aliquod membrum nocumentum patitur. Primo uentriculum frigidum habet, ut patet ex operationibus, si excrementa consideramus cum flatibus plurimis, qui significant calorem membrorum naturalium imminutum, & præcipue uentriculi, in quo fit prima coctio: cuius coctionis excrementum sunt fæces alui: item arguit multitudo pituitæ excretæ: item compositio corporis. Habet magnifica D. totum abdomen gracile, sine pinguedine & carne musculorum, ita ut Hypochondria utrinque subsideant, & abdomen etiam circa uentriculum depressum, quod ostendit nullam esse omenti pinguedinem, & ideo semper significatur frigiditas uentriculi. Hepar autem calidum est, ut apparet ex uenis, & colore totius corporis, cutis & pilorum nigro, quia sanguis nigrior est & adustus. Recte enim ait Gal. 4. de tuen. san. Color corporis semper arguit dominium humorum, nisi ad profundum humores resederint. Humores igitur adusti sunt ex caliditate hepatis, quod est instrumentum generandi sanguinis, & humorũ in corpore. De corde, utrum calidum fuerit, nec ne, quicquid ante fuit, nunc credo non esse talem caliditatem, de qua sit curandum, quia timor frigiditatem arguit. An modo naturalis sit ea frigiditas, non facile dixerim, quia naturales temperaturę immutantur. Ideo Galenus iubet temperaturas naturales, non quales fuerint, sed quales in præsenti sint considerare. Hic timor, ergo frigiditas. Audacia enim calorem arguit 2. de temperam. & 2. artis paruæ. De cerebro non habeo signum manifestum, uel caliditatis, uel frigiditatis. Nam neque capilli, neque color faciei est certum signum temperaturæ cerebri, sed potest esse ex caliditate hepatis. Ex operationibus cerebri melius arguitur. Habet operationes uiuaces, ergo cerebrum calidum. Sed quæ à colore cutis & pilorum signa sumuntur, commu-

communia sunt, cum ex hepatis caliditate, ut dixi, contingere possit, generantis humores adustos, qui postea per totum corpus sparguntur. De operationibus modo intrinsecis: optimum ingenium habet, quod arguit subtilitatem substantiæ, non caliditatem. De mobilitate earum operationum non sum certus, non enim nota mihi fuit antehac, sed credo spiritus subtilissimos in toto corpore, propter raritatem texturæ totius. Quod autem maxime nos solicitos habet, est hepar calidũ, uentriculus frigidus, & excarnis, & omnia intestina gracilia, & frigida necessario, quia priuata sunt omento pinguiori, ac propter suam propriam gracilitatem facile sentiunt externos motus, quia non habent pinguedinem, & unctuositatem illam interius tuentem intestina & uestientẽ, ideo facile percipiunt omnia nocumenta leuiora. Consequenter uterus, qui per se neruosus, & maximam habet confinitatem cum uentriculo & intestinis, facile in consensum tractus est, & frigidior seipso redditus, cuius argumentũ est redundantia flatuum. His suppositis, sequuntur symptomata, mœstitia, & rugitus, quo fere semper affligitur. Eum affectum credo reducendum ad flatus, quos 3. de locis aff. Gal. hypochondriacos, uel myrachiales uocat. Isti enim flatibus & tristitia perpetuo obnoxij sunt, & eam passionem maxime patiuntur, qui calidum hepar & uentriculũ naturaliter frigidum habent, ita ut omnibus, qui laborant eo affectu, hæc duo membra inæqualia sint. Atq; hæc ratio est, quia, ut dicit Gal. eo loco, in hoc morbo fit inflammatio, & ebullitio humorum crassorũ in uenis Mesaraicis circa hepar, præbente materiam uentriculo, hepate autem calorem, ita ut in tali dispositione membrorũ, concurrant causa materialis & efficiens. Materialis est pituita crassa, generata in uentriculo frigido. Efficiens est calor hepatis, materiam illam crassam in Mesaraicis inflãmans, unde feruntur uapores in caput, à quibus habet mœstitiam hanc præter rationem. Rugitus fiunt propterea quod debilitato calore naturali generantur flatus. Per interualla postmodũ capitur & doloribus intestinorum, & uentris, cuius rei causa intrinseca manifesta est: quia paulatim per singulos dies generatur materia crassa, quæ colligitur in concauitatibus, & etiam inter tunicas uentriculi & intestinorum, præcipue tamen in intestino crasso, quod colum uocant: ex qua geniti flatus retinentur, propter multitudinẽ fęcum crassiorum, & causatur dolor, quia fęces obstruunt, & includunt intestinum, tuncq; flatus cum impetu quærunt exitum, & cum erumpere non possunt, inflatur, atq; ita causant dolorem, & eius rei signum est manifestum, quia sæpe patitur retentionẽ fæcum, ut audio. Ideo flatus cum exire nequeant, talia fiunt, non tantum in intestino colo, sed etiam interdum in alijs, ut sæpe in uentriculo: ubicunq; materia crassa & pituitosa impedit, & prohibet flatus, ne exeant: & ideo in diuersis locis queritur se sentire dolorem, quandoq; supra in uentre, quandoq; infra, prout retinetur materia pituitosa flatulenta in diuersis partibus, generata ex uentriculo frigido, & matrice etiam consentiente. Et sic habetis causas efficientes & materiales. His ita se habentibus, patet natura omniũ symptomatum, & quæ sint ægritudines, quæ faciunt accidentia talia: & sicut in apoplexia, epilepsia & melancholia solent contingere, uidelicet ut sit intemperies in capite, quæ non est proprie ægritudo, sed dispositio, ratione cuius mouentur illi paroxysmi per interualla: ita hic est perpetua intemperies in hepate & uentriculo contrarie affectis, & generantibus multum pituitæ & bilis, ex quibus per interualla excitantur dolores. Mœstitia uero perpetuo manet, sicut & apoplectici & melancholici semper attoniti sunt, & nunquam in bono statu. Hæc igitur materia morborum & symptomatum. De prognostico dicam, quod sentio, cum Galeno, ubicunq; flatus hypochondriaci, in omnibus prolongantur, ideo hæc magnifica domina etiam hoc morbo diutius laborat, nec aliquo modo adiuuatur ab applicatione frigidorum, neq; calidorum, uel parum admodum. In præsenti tamen tempore dum applicantur calida, quæ uentriculo primum occurrunt, in quo plurimi flatus & pituita, quæ digeruntur, ideo sentit iuuamentũ. Sed postea cum calor ad hepar transit, auget eius intemperiẽ, magisq; inflãmat. Quod cum uident medici, res frigidas applicant, & ita longe magis nocent, sicut plerunq; fit à medicis illis in curando, qui tandem ad contraria refugiunt, cum

Ff 3 tamen

tamen utrinque noceant. Cum igitur intemperies fixa, & ægritudo prolongetur in omnibus, erit ægritudo longa, nec potest curari cito, sed posset quidem cito mori, si non recte curetur. CVRATIO. A rebus naturalibus quantitas operandi sumitur. Videmus raritatem texturæ, & corpus à quacunque causa resolubile, spiritus exhalabiles, & membra gracilia, & admodū sensibilia, ideo enim sæpe dolores recurrunt, quia membra habet sensibilia. Cum igitur resolubilis, & facile lædatur à quocunque excessu, debet magna cautela esse in pharmacis, sicut statim à principio admonui eius maritum, ut ab omni genere pharmacorum sæuiorum caueret, uteretur optimo regimine, moderareturque affectus quantum esset posibile. Quomodo igitur curares? Ex quo nunc sumus in uere, & aggregauit plurimos humores multorum generum, sicut fieri necesse est, stante intemperie in membris naturalibus, & accedente continua mœstitia, & quòd uiuit in aëre non consueto, aucti sunt plurimi humores melancholici, cholerici, & pituitosi, qui educendi sunt, sed medicamentis facilibus, & potius iterando, quàm eam obruendo. Iam sunt tres uel quatuor dies, ex quo persuasi, ut euacuaretur, data est cōmuni consensu nostro Casiæ ℥ 1. cum Hieræ ℨ. 1. ut educeret materiam contentam in uentriculo, & primis uenis. Sed cum sint modo alij humores in ambitu uenarum, illi educi possunt uel pharmaco electiue ducente, uel misione sanguinis. Vtrum uero horum conuenit? utrunque ne, an alterum tantum? Clarissimi Doctores si extraheretis ℥ 4. sanguinis, non uideo incommodum. Et si esset niger & adustus, per interuallum iterum extraherem sine nocumento. Ita enim sanguis ille crasior, & non nutriens educeretur paulatim, & interim generaretur bonus sanguis, sicut fieri consueuit in alijs melancholicis, et in hoc etiam casu admittit Gal. 3. de locis aff. Mitterem igitur sanguinem, sumptis tamen ante duobus uel tribus syrupis, postea iterum euacuarem, sed non transirem ad fortiora, quæ trahunt electiue, sed augerem potius dosim. Nam ego omnes medicinas benedictas, etiam casiam & aloen trahere credo, si dentur in sufficienti quantitate! sicut etiam illa, quæ maxime per electionem (ut uocant) trahunt: in tam parua quantitate exhiberi posunt, ut tantum per contactum euacuent: sicut modicus magnes trahit ferrum per contactum, magnus uero etiam à longinquo. Et hoc Galen. innuit de Aloe. Ideo credo quaslibet medicinas benedictas exhibitas in maiori quantitate, plus trahere, quàm electione educentes in pauca, licet in pauca quantitate id tantum euacuent, quod contingunt. Darem igitur non ea, quæ pauca quantitate uiolenter trahunt, ut scammonium: cuius 3. aut 5. G. aut ad summum 12. tantum G. exhiberi posunt, sed darem casiam cum hiera, & potius uices iterarem, quàm intenderem uires medicinæ. Syrupi propositi à Clariss. D. Doctore mihi non displicent. Mel rosatum abstergit humorem frigidum & uiscosum, & confortat uentriculum: syrupus de cichorio omnia habent conuenientia, & amaritudine sua contemperat hepar super calefactum, & aperit obstructiones, ideo non omitterem. Accipiat igitur eos, & euacuetur medicinis benedictis, non ijs, quæ uehementer trahunt, quia tales ferre non poterit. Facta euacuatione dirigatur ad rectam rationem uictus, in qua præcipue spem ponat, & quia à uino præcipuas sentit alterationes, eligat uinum pauciferum, non nimis aquosum, aut crudum, uel acerbum, sed bene maturum, propter uentriculi debilitatem, carnes comedat meliores, reliqua iam illi sæpe enarrata sunt. De electuarijs: saccharum rosatum, & modicum Diatrionpipereon non transirem, quia reliqua omnia nimis calefaciunt, & exiccant, piper uero, ut Gal. dicit, & ratio ipsa subijcit, calidū quidem est admodum, & calefacit, & exiccat usque ad tertium, sed non facit impresionem, quia statim exhalat eius calor propter substantiæ tenuitatem, antequam ad hepar transeat. Ideoque hoc utitur etiam in senibus, cum tamen alioqui ab alijs minus calidis abhorreat, quæ sunt substantiæ crasioris, & calorem diutius, propterea retinent. Exhiberem igitur, sed raro Diatrionpipereon, saccharum uero rosatum sæpe darem, quòd si quam perciperet inde frigiditatem, admiscerem aliquid specierū aromatici rosati. De balneis putauimus, si medicus ea moderate applicet, & muniat hepar ne calefiat, non improbanda, dummodo diligenter exhibeantur, & quidē in pasione hypochondria ca mirabiliter sum expertus balnea iuuare.

De flatibus hypochondriacis cum descensu Catarrhi.

Consilium CLXXII.

Risimelica narrauit historiam hoc modo: Doctus & nobilis iuuenis, ex Britannia Galliæ oriundus, est affectus dispositionibus præter naturã, ex quibus licet uideatur sanus, & obambulet, ita tamen afficitur, ut non possit exercere operationes debitas: non potest incumbere literis, ut uult, nec alias operationes homini necessarias debito modo exercere. Historia autẽ rei fere talis est: Cum esset in patria usus pessima ratione uiuendi, uescebatur lacte & lacticinijs, fructibus horarijs, & aquam etiam bibebat plurimam, exercebat se horis non conuenientibus. Postea cum esset Tolosæ in studio literarum, incubuit legibus per multos annos, non habita ratione nec loci, nec temporis, semper inhærebat studijs post cibum, & ante, die noctuq́; ac simul animi quoq; accidentia uaria patiebatur. Ibi quinq; annos moratus, postea Bononiã uenit, ac hyeme, in aere per se frigido & humido, ac subtili etiam degens, incidit in affectus molestos. Prius Tolosæ affligebatur circa uentrem inferiorem, præcipue in parte sinistra, sentiebat rugitus plurimos, ac flatus, & dolores interdum, ita ut hora una uel duabus horis post cibum affligeretur, ut non posset incumbere literis, nec reliquas operationes exercere. Adhibita sunt multa medicamina, sed non iuuerunt. Nunc Bononiæ etiam in catarrhum incidit, quo uexatur plurimum. Temperatura à naturali declinat per calidũ, omnia enim membra per calidum declinant. Cor calidum, quia mobilis ac pulsus magnus, hepar calidum, quia abundat sanguine, & carnosus est, non nimis tamen, uentriculus imbecillis ac frigidus fortasse, potius ex ægritudine, maloq; regimine, quàm naturaliter. In passiuis ad humiditatem declinare uidetur, quia carnosus aliquantum, & cum rubore albus. Res præter naturam quas patitur, sunt rugitus maximi in parte sinistra, præcipue post cibũ dolor in parte illa, & circa caput. Multa imaginatur, quæ non sunt imaginanda, & insomnia habet grauia, unde credo melancholiam hypochondriacam esse, qua laborat. Hæc enim describuntur eius signa apud Gal. 3. de locis aff. cap. 6. Estq; affectio circa uenas Mesaraicas, uel ex obstructione, uel ex inflãmatione, uel ex utroq; orta. Hic obstructio est, inde fit rugitus ille, cum chylus concoctus transmittitur ad hepar: sequitur dolor propter obstructionem & inflationem. Imaginatur etiam, & cogitat tristia, & somnia terribilia habet, propter humores adustos, exhalantes ad caput. Habet dolorem capitis, quia uapores inducunt malam temperaturam in cerebro, quæ causat dolorem. Causa horum omnium uentriculus frigidus, ratione cuius plurimum appetit, male tamen concoquit, ideo cruditates multæ generantur. Hepar calidum, adurens humores, efficiensq; eos crassiores: unde sequitur obstructio, & inflammatio in partibus iecori uicinis. Idq; auxit ratio uictus, usus lacticiniorũ & fructuum. Caput postremo calidum attrahit uapores à partibus inferioribus ad se, unde dolor capitis, & alia symptomata. Catarrhus etiam plurimas habet causas: primo, quia caput calidum & humidum, & tales obnoxij catarrhis, cum præsertim inordinate uiuunt, sicut solitus est facere hic æger. Deinde statim à cibo studebat, ideo ascendebant uapores ad caput: præter studia quoq;, patiebatur frequentes agitationes animi, & tristitiam, quæ etiam replent caput. Accessit postea aer Bononiensis, qui frigidus ac tenuis, & humidus per sese replet caput. Materia catarrhi est insipida, non crassa, sed tenuis, quæ per essentiam quidem generatur in capite, fouetur tamen etiam à membris inferioribus mandantibus eam. Ad catarrhum sequuntur uaria symptomata, tussis quandoq;, aliquando sputum, interdum affectio uentriculi, prout ad uaria loca defluit: astrictio quoq; alui, quia fæces inuoluuntur pituita. Hi sunt affectus præter naturam, & eorum causæ, quas etiam sequuntur uigiliæ, & quòd ineptior ad studia.

PROGNOSTICVM. Morbus antiquus, & multa adhibita, quæ non profuerunt, ideo res difficilis, propter intentiones curandi difficiles, quæ non ita facile curari possunt. Curandi autem intentiones sunt: Primo aperire obstructiones in Mesaraicis: secundo, tollere causam ex qua fiunt. Incipiendum ab euacuatione, quæ educat humores crassos & adustos, obstruentes meatus, ut postea membra naturalia, hepar, & uentriculus corroborari, & capitis temperatura, quā ex aëre frigidiore contraxit, alterari posit. Fiat autem euacuatio per subductionem uentris, & sanguinis. Primo, leniatur uenter cum Cassia & Hiera. Secundo concoquatur materia cum syrupo de Endiuia, Cichorio, & Fumoterræ etiam, propter adustos humores, & similes attenuantes, & aperientes sine calefactione. Tertio post duos aut tres syrupos secarem uenam, & mitterem sanguinem è basilica dextri uel sinistri brachij. Quòd si catarrhus respiciatur, à communi poterit hoc fieri, sed basilica magis placet in hoc casu. Quarto euacuetur cum ijs, quæ ducunt humores crassos, & adustos, ut confect. Hamech, cum Cassia commixta, uel pillulis Coccijs, cum Elleboro. Semel euacuato corpore iterum repetatur euacuatio, quia unica uice non poterit perfecte euacuari. Instituatur recta ratio uictus, attenuantium in primo ordine. Cibaria non sint crassa, sed calida & sicca in primo & secundo, & sine superfluitatibus, postea alteretur uentriculus, qui ualde imbecillis est, cum leuiter calefacientibus & astringentibus. Confectiones quidem plurimæ sunt, sed propter hepar calidum, cuius adustio non augenda, sit Diarhodon aromaticum rosatum, Diatrionpipereon, Diacalamentum cum saccharo rosato. Ad aperiendas hepatis obstructiones, & lienis, mitterem ad Thermas, quæ roborabunt uentriculum & membra naturalia omnia, aperient etiam omnes obstructiones, nec supercalefacient hepar, si illi occurramus. Nam & experientia comprobat, conferre eas aquas huiusmo di melancholiæ, si purgato antea corpore, & cum certo moderamine exhibeantur. Ad tollendam dispositionem capitis post euacuationem, cum caputpurgijs, & masticatorijs id euacuarem. Lauarem cum lixiuio modico calefaciente & corroborante, ut è camomilla & betonica. Et tandem si nullam uiderem inflammationem ex potu aquarum, consentirem fortasse in moderatum usum stillicidij, sub quo non diu moraretur. Si hæc in uere non iuuarent, in autumno repeterentur, quia hæ ægritudines difficiles non possunt una uice tolli.

MONTANVS. Symptoma, quod patitur nobilis hic iuuenis, ita notum fuit omnibus medicis, qui curarunt ipsum, ut non oporteat de eo dubitare. Patitur melancholiam hypochondriacam, ut merito determinatum est ab ipsius medicis. Quo supposito, de eo affectu quærendum, uidenda eius natura, & ex quibus causis procedat, quo inuento, habebitur modus curandi. Et sæpe nos de eo locuti sumus, & causas diximus, è qubus generetur, ita ut notæ sint, tamen propter præsentiam horum iuuenum, ut illis satisfiat, nonnulla dicam. Hic affectus & cognitu & curatu difficilis est: cognitu primum, quia uideo medicos plurimos circa inquisitionem causarum eius discrepantes. Nam Galenus cum de hoc affectu loquitur ex sententia Dioclis, etsi satis exprimit causas eius, tamen satis diminutas exponit. Dicit enim nasci ex inflammatione quæ est in Mesaraicis, inter uentriculum & iecur, & nihil addit nisi inde sequi imaginationes melancholicas. Licet enim ascendant ad caput humores adusti & nigri, qui faciunt obscuritatem & timorem, non aliter, quàm cum pueri timent, cum sunt in tenebris. Id tamen non uidetur sufficiens, quia multa alia contingunt in hoc morbo, quæ ad id non uidentur consequi: inter quæ illud præcipuum est, quòd non conquerantur de latere dextro, ubi sunt uenæ illæ, in quibus dicit Diocles esse inflammationem: sed circa sinistrum latus apparet rugitus, dolor, & tensio, quæ sensu & tactu percipitur. Igitur ea determinatio Dioclis & Galeni non uidetur sufficiens. Præterea cur rugitus & flatus, perpetuum signum est eius affectus, qui generatur ex inflammatione hepatis, & uenarum, quæ potius rugitus destruere deberet. Fiunt enim rugitus ex calore diminuto, ut uult Galenus, & ante eum etiam Aristoteles. Hic calor intensus est, qui debebat discutere, & remouere flatus. Hæc causa est, cur omnes Arabes & Latini

tini, qui postea de hac passione locuti sunt, in magnam confusionem incurrerunt, uti semper faciunt, ubi deest lux, & perspicuitas, ut incidant in magnas tenebras. Quid igitur dicendum? Dicam quid ego obseruauerim in illis, & plurimis à priori, unde etiam à posteriori animaduerti omnes eos hanc habere causam difficultatis, nempe contrariam dispositionem duorum membrorum naturalium, uentriculum frigidum ualde, & hepar ualde calidum, & quidem uarie fieri passionem ipsam, & symptomata uariari, prout uaria est dispositio istorum membrorū. Perpetuo tamen hæc duo membra sibi inuicem respondent, uidelicet ut sit uentriculus frigidus, hepar calidum. In hoc iuuene, qui magis patitur rugitus, dolores & tensiones in sinistro latere, quàm in dextro, quæ sunt causæ particulares? Si considero habitum naturalem totius, est proceræ satis staturæ, gracilis, agilis ad omnem motum, coloris (quo ad suam nationem, est enim Britannus, & ad Septentrionem remotus, sub altitudine poli 50. grad. ubi sunt naturaliter homines albi) nigrioris. Dico si albus esset, non esset signum necessarium frigiditatis in ea regione, quia ex colore non possumus colligere caliditatem, uel frigiditatē, nisi in regionibus temperatis, ut docet Gal. 2. de temp. sicut Aethiops nō necessario calidus est, quia niger est, si uero albus esset, frigidus haberetur absq; dubio. Ita hic iuuenis, natus in frigida regione, ubi naturaliter omnes albi, tendit ad rubedinem purpureā, uenæ amplæ, cito loquitur, & ad omnē motū promptus, plenus sanguine & spiritu: ergo calidus & siccus. Hepar quoq; calidum ratione sui temperamenti, & quia augetur caliditas eius à calore cordis, potest enim calor cordis augere caliditatem hepatis, licet calor hepatis non possit augere caliditatē cordis, ut bene docet Gal. 2. art. paruæ, & nos alias declarauimus. Duo igitur membra principalia calida determinant totius corporis habitū. De cerebro coniecturæ sunt magis remotæ. Nam ab operationibus intrinsecis proprium de illo iudicium sumi debet. Extrinseca nihil necessario indicant, ut & agnata, sicut oculi qui coniecturam faciunt, non certam tamen. Oculus enim acute uidere potest, uel male, tam ratione propriæ dispositionis organi, quàm ratione originis seu cerebri. Sed operationes intrinsecę intellectus, discursus, memoria uere indicant de temperatura cerebri. Mihi non notus est, sed uideo ingenium promptū, quod arguit subtilitatem substantiæ cerebri, quæ non potest esse humida nimis, quia cum humiditate uiscida esset crassities. Et ideo Gal. in lib. Quod animi mores &c. Cerebrum siccum demonstrat animam prudentissimā. Video magnū ingenium, & paratum ad discursus & literas, nihil etiam plus conqueritur, quàm quòd non possit studere. Promptitudo autem & multitudo in operibus arguunt caliditatem, unde & in cerebro temperatura sicca & calida, ut secundū totum uideatur temperaturæ calidæ & siccæ. Et quia talis temperies est secundū totum, & corpus est gracile, cor calidum augens caliditatem hepatis, & ideo hepar calidissimum habet, erunt partes circa uentriculum excarnatæ & graciles, sine pinguedine abdominis, & crassitiæ musculorum, quæ conseruant ac fouent calorem naturalem uentriculi, qui calidus est & humidus, ut & Gal. ostendit cum ait: Cui ex uulnere pars omenti ablata est, deteriores sequuntur coctiones. Sequitur igitur frigiditas uentriculi omenti priuationē. Et hinc causæ proximæ huius dispositionis, ad quam accesserunt fomenta alia, quæ facerent, ut ratione hepatis generaretur plurima adustio, & uētriculus frigidior generaret excrementa. Vacabat studijs horis importunis, in regione frigida magis aucta excrementa, & spiritus inflāmatus, & cogitationes etiā magis inflāmarunt hepar. Nam & illæ semper calefaciunt, donec ad ultimū gradum deueniant, in quo refrigerant. Accessit comestio lactis, quod, quia hepar calidū, efferuescit, & pars unctuosa & pinguis in bilē uertitur: quod serosum & caseale est, generat humores crassos & pituitosos, atq; ita tota substantia corrūpitur, & generanē humores crassi & adusti. Accessit usus fructuum horariorū, qui generant pituitā & humores crudos. Ita naturali dispositione aucta à ratione uictus, tandem deuenit ad affectū melancholicū, quia humores pituitosi crassi cum chylo admixti, ab hepate calido inde attrahuntur, & crudus chylus in uenis

Mesa-

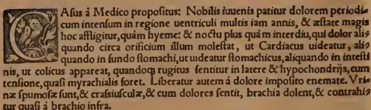
Mesaraicis efferuescit,& ab hepatis calore inflammatur, unde fiunt plurimæ euaporationes nigræ,& obscuræ,sicut fit,ubi calor uehemens subito occupat materiam humidam,crassam, uiscosam. Vt in olla apparent uapores & fumi nigri bulliente materia crassa:ita & in corpore uapores crassi ascendunt,qui sunt causa imaginationum,& inde metus,ac facit ad melancholicum affectum ipsorum uaporum nigredo.Et ideo necessario concurrunt hæc duo membra ad excitandam hanc passionem, quia si hepar solummodo calidum,non fierent rugitus,nam discuterentur & dissoluerentur à calore.Atq; requiritur uentriculus frigidus, ratione cuius generentur excrementa multa crassa,uiscida & flatuosa.Sed concurrunt alia in hoc iuuene.Primo ex frigiditate uentriculi,omnes actiones &operationes naturales diminutas habet:plus appetunt tales quàm possint concoquere:deinde non bene continent, & amplectuntur cibum,quia plus ingestum est,quàm oportet,& quia uentriculus est frigidior:&illa est propria causa rugitus & grauitatis, ut à Gal. docetur, utq; poëta innuit, leue fit,quod bene fertur onus.Deinde aliæ causæ extrinsecæ adiuuerunt. Cum igitur propter caliditatem hepatis generentur plurimi humores adusti & fæculenti,ac melancholici,qui redundant inter lienem & hepar,attrahuntur à liene pro alimento,& simul cum ijs defertur excrementum,ac reliqui humores crassi & uiscosi,unde intumuit lien,& factę obstructiones maiores in parte lienis, quàm in parte iecoris, quia humores crassiores sunt: & maior est ibi frigiditas.Hinc est, quod plærisq; eorum circa partem sinistram conquerantur præcipue,ubi diu durauit morbus,non quia non uerum dicat Gal. sed quia succedente tempore trahitur in consensum lien:quod duo sequuntur.Primo auctum esse morbum,eò quòd lien est etiam tractus in consensum.Secundo,quòd sit magnus excessus caliditatis in hepate & longe maior, quàm frigiditatis in uentriculo. Eam ob causam ualde affligitur adolescens hic nobilis,licet alios quoq; uiderim,qui plus affligerentur.Sic igitur patet,quæ sint causæ ægritudinis,uidelicet frigiditas uentriculi,& caliditas hepatis,& auctum esse morbum adeo,ut peruenerit ad latus oppositum.Ex quibus sequuntur symptomata, dolor capitis ex uaporibus, qui ab obstructione atq; ebullitione & toto ambitu uenarum,præcipue autem liene & hepate tanta quantitate ascendunt,ut mirum sit etiam,quod non magis doleat. Vigiliæ sunt propter uapores adustos exiccantes. Catarrhus ut plurimum insipidus,de hoc mirum,quia longe magis uerisimile esset,si salsus diceretur,si tamen insipidus est,potuit causari propter aërem Bononiensem. Nam ea ciuitas tota occlusa,uersus Austrum habet montes,unde aër frigidior,& est humiditas plurima:quia solum,ex quo maxime alterantur qualitates aëris, est humidum,pingue.Et est ibi longe pinguius,quàm Patauij, quod ab Austro defenditur montibus,à septentrione nullum habet impedimentū,ad alpes libere perflatur à Borea. Ex eo itaq; aëre frigido & humido potuit fieri tanta cerebri ipsius intemperies,ut catarrhus secutus sit frigidus,ratione loci ubi generatus est,quòd si est quandoq; salsus,fit ratione uariorum uaporum ascendentium. Astrictio alui symptoma est perpetuum ijs: quia hepar calidum plurimū chyli attrahit, & licet multum etiam bilis eam ob causam generetur, quæ postea ad intestina descendens debebat irritare egestionem:tamen acrimonia bilis obtunditur à pituitæ multitudine,& humorū crassorum generatorum in uentriculo ; quæ ipsum etiam meatum à cysti fellis facile potest obstruere : & licet non obstruat,intestina inuestit,& munit,ut acredinem bilis minus patiantur:inuoluitur etiam fæcibus:quæ cum diutius retinentur,exiccantur ab hepate exugente & attrahente humidū,unde fiunt scybala,ut à Gal. appellantur.Hæ sunt causæ omnium symptomatū,& natura totius morbi. Circa prognosticum unum dicam,cum Gal.qui ex Diocle ait,in quocunq;, qui correptus fuerit hoc morbo,eum prolongari.Ex toto igitur genere,cum longus sit morbus, indiget plurimo tempore: quia naturales habet dispositiones membrorum contrarias, quæ contrarias curas requirunt: & quia dependet ab intemperie essentialiter in membris existente, difficulter eradicari potest.De curatione unum suppono,quod est Galeni &antiquorum.His morbus non debet curari ab aliquo excedente,sed à temperatis omnibus:&maxime caueri

caueri debent euacuantia electiue, quia si hepar calidum, & uentriculus imbecillis, medicinæ, quæ à toto ambitu tanquam à circumferentia ad centrum (ut Gal. probat) trahunt, materiam alibi etiam contentam trahent ad membra affecta, quod non potest tuto fieri, cum potius ad alia diuertere debeamus, quàm ad offensa trahere. Sed est aliud maius malum. Tales medicinæ debilitant uentriculũ, & destruunt mineras uirtutum, & faciunt homines cito senescere: est etiam hepar, & uentriculus præcipue, admodum iam ante imbecillis. Tertio, uenæ illæ, & uiæ dum assidua attractione uexantur, debilitantur & relaxantur, & præparantur ad destructionem, ita ut deinde pessimi fluores sequantur. Et ideo cauerem ab omni medicina, quæ electiue trahit, & darem quæ non à longinquo euacuent, sed tantum per contactum educunt, quales sunt cassia, hiera, electuar. lenitiuum, rhabarbarum, diacatholicon bene factum, in quo nil solutiuum, quæ tuto darem ante prandium, aut ante cœnam. Ab his non discederem, sed Diacatholicon raro bene fit. Ideo si eo uti uellemus, oportet præparari separatim in parua quantitate, & ex præscripto, pro hoc nobili. Purgarem igitur frequenter, & non uno impetu: quia non toleraret cum præsertim habitu sit rariori. Syrupos exhiberem concoquentes & aperientes, ut syrup. de Cichorio cum Rhabarb. uel sine illo. Habet enim omnia quæ temperant hepar. De absinthio, qui uentriculo confert. De pomis dulcibus pro humore adusto. De boragine, capillis ueneris, cum decocto Cete rach, & fumiterræ, ac alijs. Hi omnes suo loco ac tempore exhiberi possunt: unum modo, alterum alio tempore, & alterum in forma syrupi, aliud in forma decocti. His per uices concoquerem, & per interualla euacuarem, præcipue omnibus uiderem, ut aluum teneret lubricam. Sed totum situm erit in ratione uictus, ut sit potus uini albi, clari, limpidi, non austeri, sed bene maturi, mediocre in robore & debilitate. Cibi sint boni nutrimenti, & quàm minime excrementosi. Aër temperatus, non frigidus, nec nimium calidus, eumq́ crebro mutet. Hoc enim mirum in modum iuuat in morbis melancholicis, & præsertim in iuuene. Quærat somnum, & multum dormiat quantũ potest: plurimum enim iuuat somnus in hoc affectu. Humectat caput, ita ut cura melancholiæ sit somnus. Crebro utatur balneo aquæ dulcis. Et postquam egreditur balneum, illinat corpus oleo amygd. dul. uel oleo uiolarum, cum amygd. commixto. Humectabit corpus, & humores adustos contemperabit. Crebro bibat brodia pulli, quæ ut Gal. affirmat, & fidelissimus eius interpres Auic. declarat, contemperant humores. Caueat à uenere superflua, utatur tamen quandoq́ non multum, sed ut excitetur corpus, non resoluatur & exiccetur. Lætetur, & quærat esse cum socijs quantumcunq́ potest, caueat à nimio studio literarum, utatur etiam exercitio temperato. De missione sanguinis eam laudo, & facta una euacuatione mittatur à uena basilica, refrigerabit enim hepar. De aquis thermarum quæritur: & uidentur intentiones contrariæ. Nam quòd ad uentriculum calefaciendum, & roborandum, non potest ferè inueniri remedium præstantius: sed timendum est propter hepar calidum, ne illud magis inflammetur. Sed re uera, si exhibeantur illæ aquæ cum cautela debita, & dentur in quantitate modica, non 40. calices (ut quibusdã moris est) nec die sequenti bibatur alia, nisi præcedentem aquam prius reddiderit: Muniatur etiam hepar linimento infrigidante Galeni contra calefactionem aquæ, & uinum eo tempore non bibat forte: Ita plurimum iuuabitur eo balneo uentriculus, & curabitur. Quod si hepar nimium inflammaretur, posset postea accedere ad aquam balneorum Veronensium, quæ supercalefactionem illam restinguerent, & hoc uideo à multis fieri in hoc ipso casu. Imò noui quendam Medicum nostrum, senem, qui utranq́ aquam, & Patauinam & Calderiacam commiscet, & ægris exhibet in Maio, ea de causa, ne hepar supra modum calefiat, quod tamen an bene factum sit, nec ne, nunc non disputo. De stillicidio ex rei euentu iudicabitur, cum uiderimus, quantum alijs remedijs profecerimus.

De

De melancholia Hypochondriaca, cum doloribus uentriculi, ac Lipothymia.

Consilium CLXXIII.

CAsus à Medico propositus: Nobilis iuuenis patitur dolorem periodicum intensum in regione uentriculi multis iam annis, & æstate magis hoc affligitur, quàm hyeme: & noctu plus quàm interdiu, qui dolor aliquando circa orificium illum molestat, ut Cardiacus uideatur, aliquando in fundo stomachi, ut uideatur stomachicus, aliquando in intestinis, ut colicus appareat, quandoque rugitus sentitur in latere & hypochondrijs, cum tensione, quasi myrachialis foret. Liberatur autem à dolore imposito enemate. Vrinæ spumosæ sunt, & crassiusculæ, & cum dolores sentit, brachia dolent, & contrahitur quasi à brachio infra.

MONTANVS. Proponuntur duo symptomata, de quibus conqueritur nobilis iuuenis, maxime tamen de uno: Primum est dolor stomachi intensus, qui dilatatur per totam regionem uentriculi, præcipue tamen circa os, qui periodicus est, & maxime noctu inuadit. Secundo, est mœstitia quædam, qua cogitur amare solitudinem, & aliquando plorat. Hæc ad suas causas reducenda sunt, ut inueniatur curatio. Et hic non nullæ quæstiones propositę, quæ in sermone soluendæ sunt, cur scilicet æstate magis affligatur quàm hyeme: cum dolores à pituita generentur, qua magis abundat hyeme quàm æstate. Item quòd periodice affligitur, & maxime noctu. Sunt & annexa, ut de perditione motus, & sensus brachiorum, tempore doloris. Adest dolor & mœstitia, quæritur an ex eadem causa? Crediderim prouenire utrunque, propter malam temperaturam uentriculi & hepatis: ita ut duæ sint intemperies, una in uentriculo, altera in hepate, inter se contrariæ. Atque hæ sunt causæ omnium symptomatum. Ex frigiditate uentriculi plurima pituita multiplicatur, ex caliditate hepatis bilis multa, quæ etiam aduritur. Ex his consequuntur: primum, quòd generata pituita fiant obstructiones circa uenas Mesaraicas, quia hepar calidum attrahit alimentum ante perfectam coctionem, atque ita humores crassi & uiscidi eò delati, obstruunt meatus angustiores. Deinde hepar generat bilem, quæ cum non habeat liberum transitum, propter pituitam in uenis Mesaraicis infarctam, & etiam in uenis ipsius hepatis, quæ angustiores quoque sunt, magis incalescit, & aduritur, ac postea ad obstructiones facit. Cumque ferueat, & non habeat liberum transitum, magis ebullit & incalescit præter naturam, & generat plurimos uapores crassos, quia cum pituita plurima commiscetur. Et hinc est, ut refert etiam Galenus de sententia Dioclis, cur ex illis uaporibus mœstitia oriatur, quia biliosi sunt quidem, sed nigri propter adustionem, unde perturbant & obscurant spiritum, ac sequitur timor, sicuti pueri nocturnas timent tenebras. Quia, ut etiam Galenus dicit, nihil refert, utrum intrinsecæ uel extrinsecæ sint tenebræ. Ac inde etiam plorare cogitur, quia habet tenebras illas intrinsecas, quæ causant mœstitiam. Dolor uentriculi non est præter rationem, cum plurima pituita in uentriculo generetur, plurima bilis in hepate calido, & hepar amplectitur uentriculum, multi uapores ascendunt à pituita ebulliente in uentriculo, propter calorem ambientem, & quia materia uiscida, tam cito transire uapores, & euaporare non possunt. Fit enim extensio, cum in loco angusto fluctuat materia, & propter uiscidiatatem non resoluuntur facile. Flatus inclusus extenditur, & fit maxima solutio continui: præterea intemperies pituitæ subito occurrens membris sensibilibus, etiam dolorem inducit. Quia, ut dicit Galenus ex sententia Platonis, repentina mutatio est, quæ dolorem inducit. Et maiores dolores circa os uentriculi percipit: quia flatus ascendunt, & locus ibi est angustior: & quia uentriculus, ceu subtilissimus omnium membrorum, sensibilis est, in eo excitatur dolor acutus, qui ratione acuminis facile causat alterum symptoma, deliquium animi, ut uideatur interdum periculum de morte, nec

sine ratione, quia maximum est commercium inter os uentriculi, & cor, ita ut antiqui uocarint morsum cordis, dolores oris uentriculi. Aliquando ad inferiores partes dolor percipitur, prout flatus occupant uaria loca. Et quia iuuenis est, tandem attenuatur ac dissoluitur, & uirtus expulsiua insurgit, & depellit, adiuuantibus ad hæc clysterijs, adhibitis ab excellenti Medico. Sed cur non potius per uomitum expelluntur? Id primo fieri potest, eo quòd quidam naturaliter ita affecti sunt, ut uix aliqua ratione possint euomere, sicut audio hunc etiam esse, uel inde insuper, quia humores pituitosi potius per secessum ejciuntur, quàm per uomitum. Et ideo Hippocrates ait: uomitum hyeme periculosum, quia tum pituita abundat in corpore, æstate magis prodest, cum multiplicatur bilis. Cum autem generetur pituita in uentriculo, & plurimæ sint obstructiones in uenis Mesaraicis, sequitur, ut impedito transitu humorum, inflentur hypochondria, & percipiantur rugitus, quia materia illuc decumbit, nec liberum habet exitum, propter obstructiones, & sequitur murmur, tanquam currentis aquæ, quia uapor ibi contentus ualde crassus est, & similimus aquæ. Sed unde habet uentriculum frigidum, & hepar calidum? Quòd hepar calidum, ostenditur primo ex colore subnigro, qui dominium sanguinis adustioris significat, habet amplas uenas, de multitudine pilorum nihil dicam, quia tantum 20. annorum est, nondum sunt emissi, ut debent. De frigido uentriculo, unũ habet indicium, quia semper multiplicata in eo est pituita, cuius duo sunt indicia, inclinatus fuit ad epilepsiæ morbum: qui prouenit uel ab humore pituitoso, uel ab aura frigida, præterea asthma habuit, quod ab ijsdem caussis prouenit. Sed pituita uel in uentriculo generatur, & ea proprie pituita dicitur, uel in cerebro, quæ improprie pituita nominatur, cum sit potius mucus. In cerebro autem non est generata, alioqui enim cerebrum frigidum, & humidum haberet, quorum neutrum est, ut apparet ex operationibus. Nam in uirtute animali promptissimus est, cum frigiditas & humiditas tardum faciant. Habet operationes intrinsecas omnes uegetas, acres, & acutas, quod neq; à frigiditate intensa, neq; ab humido fieri potest. Nam ut Gal. ait ex Heraclito, spiritus siccus, anima prudentissima. Ab humiditate nihil prouenit, præterquam uapor. Vnde huius cerebrum potius siccum cum moderata caliditate. Sed multum dormit, & est epilepticus. Id non est propter pituitam generatam in capite, sed in uentriculo, cum caput nec humidum sit, nec frigidum excessiue, sicut operationes ostendunt, quæ sunt indicium temperaturæ. Si igitur in uentriculo generata pituita, necessario à prima constitutione in eo frigiditas & humiditas fuit, ideo semper abundabat pituita, quæ in puero epilepsiam (quæ mater puerorum ab Auicenna dicitur) generabat propter abundantem humiditatem. Postea exiccato capite uirtus expulit eos uapores ad pectus, unde asthma secutum est, nunc ad uentriculum, & intestina, & ita dolores excitat. Atq; caussas hoc modo intrinsecas habuit disponentes ad hos affectus, uidelicet uentriculi frigiditatem, & hepatis caliditatem. Caliditas autem aperit, & facit humores aptos ad ascensum, ut 3. de loc. affect. dicitur. Vnde secuta Melancholia hypochondriaca, quæ est feruor humoris adusti, ebullientis circa uenas Mesaraicas, quæ ebullitio fit à frigiditate uentriculi, & hepatis caliditate. Hæ caussæ intrinsecæ plurimum adiutæ sunt ab extrinsecis. Degit in aëre crasso, qui, ut 3. Epid. scribitur, implet corpus cruditatibus, quæ obstruunt meatus, & impediunt transpirationem. Vsus quoq; pessimo genere uictus: accidentia animi grauissima accesserunt: litigauit de uita: quod uel solum sufficiens ad melancholiam faciendam: gestauit quoq; grauia arma: quæ plurimum calefaciunt hepar: quia habent resistentiam per Antiperistasin, & frigefaciunt uentriculũ, quia non habet resistentiam. Sed cur brachia uidentur relaxari? Non mirum, cum fiat lipothymia, si deficiant extrema, quia calor ab illis ad interiora trahitur. Cur periodice inuadit? Hoc quoq; non mirum, inuadit enim secundum quod multiplicatur pituita sufficiens, ad hoc, ut faciat affectum, præcipue in iuuene: & quia medicinis utitur: & si non seruat morbus rationes in periodis, signum est, quod non seruat rationes in uictu, ut & Gal. refert. Cur æstate magis, quam hyeme? In hyeme quidem pituita generatur, sed optime conficitur, pręsertim in iuuene, in quo etiam,

cum est melioris habitus, non generatur ea copia. In æstate maxima imbecillitas est uentriculi, quia calor totus est in circumferentia, & exhauritur uentriculus calore: & accedunt alia in hoc iuuene. Bibit plurimum: mansit discooperto pectore: dormiuit nudus: comedit fructus: atque ita debilitatur uentriculus, & augentur cruditates. Sed cur noctu magis patitur? Quia tum magis contrahuntur humores, & non ita difflantur, & noctu simul in corpore congregantur prandium & cœna, quæ non bene concoquuntur, ideo plus pituitæ generatur. Hæc satis de caussa morbi & symptomatum. Quod ad prognosticum, dicam cum Galeno, in quibuscunque contingit hic morbus, in omnibus ijs prolongatur, non perniciosus est, sed non facile etiam curatur. In longum producitur, & ferè semper ad mortem usque comitatur aliquem: cum habeat duas caussas ualidissimas ab ortu tales essentialiter: intemperiem scilicet frigidam uentriculi, & calidam hepatis. Quarum si unam tantum haberet, uix possemus succurrere, ut quotidie fieri uidemus intemperie aliqua simplici, quid fiet in contrarijs? cùm sit periculum, ne calefaciendo uentriculũ, inflammemus hepar, & refrigerando hepate, obsimus uentriculo: siue exteriùs, siue interiùs id facere conemur. Præterea plurimum ualet confidentia infirmi in curandis morbis, sed in his melancholicis nihil minus est, quàm confidentia: sed semper desperant: ita ut & morbus & infirmus nobis contrarij sint. De curatione igitur unum dicam, omnia temperata exhibenda, & fugiendi excessus in calido, & frigido. Cauenda etiam medicamenta soluentia, quia calida sunt, & attrahunt a uenis ad uentriculum, ad quod duo sequuntur incommoda, trahunt per hepar, quod magis debilitatur, & relaxant uenas, ut præparentur ad fluxus. Secundo, uentriculus ipse etiam plus patitur, quissam antea satis affectus. Et Mesue dicit, nil magis destruere mineras membrorum, quàm medicamenta solutiua: & soli aloë unam tribuit prærogatiuam, quòd illa confortet stomachum, in quo cardo uersatur rei. Cum igitur sit euacuandum propter multiplicationem humorum, non uno tempore, simul & semel id faciendum: sed per interualla tentandum: sicut in quartana: quæ ut Galenus ait, exacerbatur à medicamentis. Non transirem florem Cassiæ, Rhabarb. syrup. rosatum solutiuum. Vterer etiam frequentissime syrupo de Cichorio Nicol. cum Rhabarb. quia omnia in eo conueniunt, & Rhabarb. etiam soluit. Habeat optimam rationem uictus, in accidentibus animi, cibo & potu, item in uenere, quæ scribi melius poterunt. Quod ad Thermarum potum, corroborant uentriculum, quod requirimus: sed dandæ suo tempore modeste, ne impleatur corpus, ac distribuatur per uenas: cum intentio nostra hoc tantum uelit, ut calefiat uentriculus sine calefactione hepatis. Non transirem in exhibitione quatuor cyathos, & nihilo minus munirem hepar, ne supercalefieret, sicuti solemus facere. Missio sanguinis placet, propter refrigerationem, ex qua tolletur melancholia, & tristitia, quæ est ex adustione. Mitterem autem ab hepatis uena tempore uerno, uel autumnali, quia & ætas, & morbus & temperatura hoc postulant.

De passione Hypochondriaca, pro quodam Abbate.

Consilium CLXXIIII.

Assio hypochondriaca in quocunque reperiatur, & à quacunque caussa fiat, ut dixit Gal. tertio de locis affectis, ex sententia Dioclis, semper est longa, diuturna, morosa, nec facile curari potest. Ideo non mirum, si Reuerendus pater sex annis ea fuerit uexatus. Licet enim Diocles & Gal. sine ulla temporis determinatione dicant, tamen quotidiana experientia constat, quod huiusmodi passiones plærunque ad interitũ homines comitantur. Et quamuis tum Medicorũ diligentia, tum ægrorũ obedientia aliquod præbeant interuallũ, penitus tamen non tollunt unquam. Imò adeo sunt importunæ, ut minima quaque occasione, aut errore

redeant

redeant acerbiores quàm antea. Et quanto hominis ætas magis maturescit, tanto acerius infestatur. Et qui caussam, originem, & locum, ubi radicantur, considerat: facile cognoscit, quàm sint detestabiles. Oriuntur enim à mala complexione calida, in Mesenterio atq; in uenis, quæ ibi sunt. Quare cum situ mediæ sint inter stomachum, & hepar, sunt importunæ ob malam, quam habent temperaturam calidam, in attrahendo, perfidæ in corrumpendo, & illud mittendo corruptum ad hepar. Ex quibus necessario sequitur corruptio, & cruditas. Ebullitio quidem, & corruptio ob dictam caliditatem: cruditas, quia coctiones suis temporibus fieri nequeunt, cum nec cibus tandiu contineatur, quàm oportebat, propter uiolentam & intempestiuam attractionem, quæ fit ab immodico calore, existente in loco supradicto. Et calor præterea igneus non naturalis, non æquam facit concoctionem: Partim enim adurit, partim inconcoctum relinquit & sine ulla coctionis forma. Ista materia post modo, cum sit substantiæ uiscidæ, calefacta intumescit, & replet stomachum, ac hypochondria rugitibus, ac uaporibus, & flatibus, qui dum mouentur, & agitantur uarie, præterquam quòd cerebri operationes offendunt, non sinunt etiam cibum contineri in stomacho, quem tumefaciunt, & infrigidant. Nam cibus à calore naturali cum sit destitutus, augentur cruditates, & pituita multiplicatur. Ex quo, cum stomachus sit refrigeratus: tum quia gracilis redditus ob defectum omenti pinguis, tum quia inanitus, & rarefactus à feruore loci proximi inflammati, & ob multitudinem quoq; pituitæ in locis proximis: duæ admodum contrariæ dispositiones perseuerant, caliditas & frigiditas. Caliditas quidem & feruor in dictis uenis, frigiditas uero & pituita in stomacho, flatus & rugitus in hypochondrijs. Nam id quoq; signum, quòd miseri ægri percipiunt nocumentum à medicinis, tam calidis, quàm frigidis. Et sæpe Medicus angitur, nescius quo itinere progredi ad curationem debeat. Ideo quoq; curam sæpe relinquunt: Et præterea, id quod in longis morbis, qualis iste excellenter est, ægri amittunt patientiam & spem, sæpiusq; regimen mutant, ac modum uolentes aliquando inuenire, nunquam inueniunt. Non est igitur mirum, si ægritudo ista tot rationibus diuturnißima sit, ita ut Reuerendum Abbatem dolor potius suæ sortis capere debeat, quàm admiratio, quòd non curatur. Nec enim nouum aliquid patitur, quod alijs, qui tali morbo affliguntur, sit insuetum. In cura igitur istius non licet præfinire tempus mensis unius, aut anni, sicut in alijs contingit. Sed oportet in toto uitæ suæ tempore curationi operam dare: interdum præseruationi, interdum curationi attendendum. Et utriusq; horum præstantius fundamentum, & conueniens est recta uictus ratio, in sex rebus non naturalibus. Et quoniam in hoc consilio alloquor uirum peritißimum: sat erit rerum tantum capita attigisse: nam in his reliqua intelligentur. Primo igitur notandum, quod aër crassus, & nebulosus, & uenti Australes, & loca humida reddunt spiritus crasßiores, astringunt cutis meatus, prohibent euentationem, & difflationem uaporum. Vnde imagines humorum melancholicorum multiplicantur, & feruor Mesenterij maior efficitur, cæteraq; accidentia omnia, quæ sequuntur. Non dicam de anxietate animi, superfluis laboribus corporis, de nimio ocio, uigiliarum, aut somni excessu, à quibus cauere debet tanquam lætiferis inimicis. Sed præ cæteris, id perniciosum est ipsi, aluum parum lubricam habere: sicut é contra salubre admodum lubricam esse: atq; sæpe eam exonerare: ita nanque uapores omnes descendunt & diuertuntur. Ideo laudo usum Casiæ, & Terebinthinæ, Rhabarb. aut coniunctim aut seorsim sumptorum. Cibi esse debent boni nutrimenti, facilis concoctionis, nec oportet materias nominatim exponere, quia sunt notißimæ. Vinum esse debet tenuißimæ substantiæ, pauci caloris, bene maturum, quod non sit austerum, & mediocriter inter potens & imbecillum. Comedat minus quàm mediocriter, bis in die, & fugiat cruditates, sicut uenenum. Non incumbat studijs, nec sinat se corripi ab aliqua anxia cogitatione, maxime post cibi assumptionem: uersetur cum iucundis hominibus. Conueniens mane faciat exercitium. Purgetur bis in anno, & in uere ex basilica sanguinē minuat. Summe laudarem balnea Calderiana, quòd ad penetrationem et urinæ motionem: alioqui essent contraria, & noxia. In medicamentis

nihil præpono Casiæ. Hæc enim qualitatibus manifestis, substantia & uirtute aromatica magis conuenit huic ægritudini, quam alia aliqua. In reliquis consulo Reuerendo Abbati, ut Medicos fugiat, & Medicinas: facile enim erunt caussa sui exitij. Quia in hoc casu communis consuetudo aliquorum Medicorum est exhibere calida, & (ut ipsi inquiunt) carminatiua uentositatum. Dum autem illi symptomati attendunt, non aduertunt, quod ægro noceant, & interitum accelerant, augendo caussam atque originem ipsius ægritudinis.

De affectu hypochondriaco, pro Comite de Montfort Germano, Consilium CLXXV.

Laborare Illustrissimum Comitem eo affectu non dubitamus, quem antiqui medici flatum hypochondriacum, recentiores myrachialem appellarunt: ita enim esse, & mœstitia prҫter causam, perpetuique ferè circa hypochondria rugitus facile ostendunt. Cum uero huiusmodi affectus à contraria intemperie duorum membrorum dependeat, uentriculo inquam frigidiore, & hepate calidiore, habemus in Illustrissimo Comite utriusque intemperaturæ manifestissima signa: nam & tarde admodum concoquit, plurimaque redundat pituita, & quod ad uentriculum attinet, iuuatur à calidis, nocumentoque afficitur à frigidis. Renes uero calidiores, arenarum rubearum frequens & copiosa eiectio ostendit, urina lutei coloris, subtilis, pellucida: pustulæque quandoque erumpentes, mordaces, ulceraque emanantia, caliditatem insignem hepatis arguunt. Aegritudo igitur Illustrissimi D. est intemperies uentriculi frigidior, & hepatis calidior, à quibus proxime generantur symptomata cruditatis, flatuum, mœstitiæ, ob uapores feruefactos & adustos, à uenis mesaraicis ascendentes ob materiæ inflammationem in illis partibus collectæ. Hinc oritur curationis difficultas, & morbi longitudo: cum enim uentriculus calidioribus ad curationem indigeat, hepar uero frigidioribus, non potest medicus alterum sine alterius insigni noxa curare: unde etiam morbi longitudo consequitur, præcipue quoniam duo illa membra uniuerso corpori nutriendo inseruiunt, quæ cum ægrotent, necessarium est nutrimentum quoque generari neque aptum, neque utile corpori. Tot igitur sunt causæ & longitudinis, & malitiæ morbi, quibus postea si accesserit mala uiuendi ratio, & medicorum importuna & male intellecta curatio, tunc nihil deerit ad perniciem Illustrissimi Comitis perficiendam. Primo igitur pro scopo curandi illud est proponendum, ne aliquis medicus audeat totis uiribus, uel magno aliquo impetu ad morbum tollendũ proficisci, siue purgando, siue alterando, uel corroborando processerit. Cum enim purgationes fiant per attractionem humorũ à tota corporis circumferentia per hepar ad uentriculũ, uenenosa uirtute pharmaci uiolenter attrahente, necessarium est ut ab huiusmodi purgatione tam uentriculus quàm hepar mirum in modum debilitentur, exiccentur, proprioque ac naturali calore destituantur, ac consequenter ad omnem perniciẽ præparentur. De alteratione uero & corroboratione quid dicere oportet? Quomodo enim uel uentriculum, quantum oportet, calefaciet medicus, uel refrigerabit hepar, sine alterius maximo detrimento? Ergo primum prouidere debemus, ut placide moderateque omnia pertractentur, & siue purgatione, siue alteratione indigeat (utroque enim indigebit) tam hæc quàm illa cautissime fiat: quodque uno impetu confertim fieri non potest, longo tempore paulatim efficiatur, atque hæc uidetur esse tota ratio curationis in Illustrissimo Comite, à qua si tantillum discesserit, præterquàm quód frustra laborabit, maximis etiam periculis se exponet. Exordiendo igitur curationem magis particularem, dicimus Illustrissimam D. S. potissimam spem in rectissima uictus ratione constituere debere: ac primo omni diligentia procurare debet, ut ab omnibus animi molestijs prorsus liberetur, fugiat præcipue aulica negotia, in quibus nunquam ab ambitione, ab æmulatione, ab ira, à suspicione & odio

poteri

poterit separari: hæc enim omnia ita aulæ & regijs domibus sunt annexa, ut nullo unquam tempore, neque segregari potuerint, neque poterunt. Quandiu igitur in negotijs aulicis implicabitur, tandiu morborum suorum causam præcipuam fouebit. Ergo si sanitatem procurat, ad animi quietem, & ad tranquillitatem confugiat, proprijsq; fortunis amplis & honestis contentus sit, eligatq; habitationem optimi aëris, & iucundam: opportunisq; & commodis uenationibus corpus exerceat, atque in alijs honestis uoluptatibus occupetur, cum iucundis amicis uersando, ludendo, & confabulando, de nullaq; alia re minus, quàm de sua ægritudine sit solicitus, tantum se custodiat, & muniat, in reliquis morbum contemnat. Cauebit tam à frigore intenso, quàm à calore: unde & uentos omnes euitabit, niuesq; horridas, & pluuias: sed aëri tranquillo se sem per exponat: & si quandoq; aliquo urgente negotio cogetur in aërem intemperatum accedere, muniat se opportune his, quæ illi temperaturæ aduersari possunt. A Venere non omnino uellem ut abstineret, imò (quemadmodum ego opinor) moderata Venus illi non mediocriter conferet, si modo commode, & suis temporibus illa utatur. Tempus opportunum tam Veneris, quàm exercitij est, cum uentriculus sit à cibo uacuus: facta enim prima concoctione, tam ad Venerem, quàm ad exercitium accedere oportet. Procuret præ cæteris omnibus, ut quotidie habeat alui beneficiũ: & ad hunc usum summopere laudo illud etiam quod prius admonui, ut habeat familiarẽ terebinthinam Cypriam, quam deglutiat ad quantitatẽ nucis paruæ, tribus horis ante prandiũ, semel aut bis aut ter in singulis septimanis, prout expedire uidebitur. Nam præterquàm quòd aluum mollem efficit, uentriculum etiam purgat, obstructiones aperit, urinam prouocat, calefacit uentriculum, neq; propterea hepar lædit, imò & illi mirum in modum confert, aperiendo, abstergendo, & mundificando. Quantum uero ad cibum & potum attinet, primo euitabit tanquam pestem multitudinem cibariorum, sed unico tantum cibo contentus erit, neque illo copioso, sed semper citra satietatem à mensa recedet. Erunt cibi laudabiles, à quibus nunquam discedet, caro pullorum, hœdorum, uitulorum lactentium, phasianorum, perdicum, & auium campestrium pinguium, præter coturnices, quas uulgo qualias uocant: utetur ouis sorbilibus, & recentibus. Abstinebit ab omnibus carnibus antiquis, ab auibus palustribus, à carne porcina, à piscibus, à leguminibus, ab oleribus, à fructibus, à caseo, & ab omnibus lacticinijs, ab usu aromatũ, à rebus frictis in sartagine. Vinum eliget album, clarum, pellucidum, bene maturum, mediocriter potens (uina enim potentia sunt illi maxime infesta) quod etiam uinum moderate bibet, in prandio tantum & cœna: & omnino compotationes effugiet. Hæc est uictus ratio à S. D. diligentissime seruanda, in qua ferè tota curationis spes statuenda est. Quantũ uero ad medicamẽta, in illis ero admodũ parcus: laudarẽ tamen ut bis singulis annis moderate se purgaret, uere inquã & autũno. Esset purgatio huiusmodi:

℞. Specierum hieræ simpl. ʒ 2.
Floris casfiæ ʒ 10.
Cum saccharo fiat bolus, sumendus hora ante prandium. Deinde
℞. Syrupi de cichoria Nicoli sine Rhabarbaro
Mellis rosati ana ℥ 1.
Aquæ absinthij ℥ 4.
Misce pro uno, & sic pro septem. Deinde
℞. Rhabarbari electi ʒ 2.
Spicæ gr. 10.

Irrorentur uino albo aromatico, deinde infundantur in aqua endiuiæ per horas decem. Postea.

℞. Syrupi rosati solutiui ℥ 4.

Misce, & fiat potio, danda in aurora cum custodia. Hic est modus purgationis, quem tam uere quàm autumno poterit obseruare. In spatijs uero intermedijs, si quandoq; terebinthinæ usus non sufficiet ad uentriculum idoneé expurgandũ, poterit quandoq; mandere scrupulos duos rhabarbari electi, & deglutire tribus horis ante prandium.

Vtetur etiam frequentiſsime ante prandium & cœnam ſaccharo roſaceo ad unciæ quantitatem: eſt enim & uentriculo, & hepati, & renibus quammaxime utile. In extrinſecis autem linimentis parum admodum confido, ideo illa omnia conſulto prætermitto. Neque hic electuariorũ & confectionum multitudinem congero, noui enim quantum turba ac multitudo remediorum confertim congeſta diuturnis morbis nocere ſolet. Et hæc ſi recte obſeruauerit, ſpero Illuſtriſsimam S. D. bene habituram, cum Dei optimi auxilio, cuius nomen ſemper ſit benedictum.

De Melancholia hypochondriaca.
Conſilium CLXXVI.

ERAT ſententia Galeni, Magnifici & Excellentiſsimi uiri, doctiſsimiq; ſcholares, in libris Prognoſticon, quòd ea quæ poſſunt breuibus explicari, ualde ſit ineptum longius dicere. Ego igitur ero breuior in hac mea oratione, & proponam ea quæ ſunt neceſſaria in caſu huius nobiliſsimi adoleſcentis. Patitur flatus hypochondriacos, quod non poſſumus negare, quia & motu percipiuntur, & nos audiuimus. Eſt ibi melancholia, & flatus percipiuntur manifeſte: ergo merito appellatur hæc affectio flatus hypochondriacus. Sed hoc eſt accidens ſeu ſymptoma, ergo cõſideranda eius cauſa, & morbus, à quo pendet hoc ſymptoma. Huius igitur ſymptomatis quęrenda ratio, & ex hac pendẽt omnia reliqua accidentia. Hic flatus hypochondriacus quo ad rationẽ formalẽ, eſt quidam flatus ſeu uentoſitas, quæ pendet à quodam humore craſſo, ita ut non poſsit difflari: quia ſi poſſet difflari, non faceret rugitum. Ergo pendet ab humore craſſo, qui facit ne poſsit difflari illa uentoſitas. Nunc quærenda cauſa efficiens, proxima & remota. Primo, proxima cauſa efficiens nulla alia datur, niſi illa quam dat Galenus 3. loc. affect. cap. de melancholia, ſcilicet quòd eſt inflammatio & ebullitio circa hepar in regione dextra inter uentriculum & ipſum hepar in ipſo meſenterio, ut dicit Galen. ex Diocle. Ergo eſt quoddam calefaciens hunc humorem, & faciens hanc inflammationem. Sed nullum eſt aliud membrum in corpore humano quod faciat humores præterquàm hepar: unde ſequitur quòd hic calor proficiſcitur ab hepate. Et ex hoc diſcurſu habemus, quòd ſit caliditas hepatis ignea, faciens hanc ebullitionem. Sed hæc inflammatio eſt in aliqua materia, quia non ſolum eſt inflammatio ibi, ſed etiam inflammatum requiritur. Ex caliditate hepatis ſequuntur multa. Primo, cum calidi ſit attrahere, & continue trahatur chylus ab hepate per uenas meſaraicas ex uentriculo, ſi hepar ſit ualde calidum, cum plurimum conſumat, indiget continua reſtauratione, & ſic hoc hepar plurimum attrahet de ipſo chylo ex uentriculo, & habebit continue illam attractionem propter ſuam caliditatem extenſiuam, & ſic habebit quaſi guloſitatem quandam, ut uocat Gal. Et hinc accidit quòd attrahat chylum ad ſe non bene concoctum in uentriculo, ſed crudum, & trahit eum uiolenter per uenas meſaraicas. Ex hoc ſequitur, quòd materia multa, & humores crudi perueniunt ad hepar, & erunt rebelles concoctioni, quia coctio prima non corrigitur in ſecunda coctione. Et hi humores crudi cum ebulliunt, generant illam inflammationem. Sed hoc non eſt ſolum, ſed accedit aliud: quia hepar calidum generat plurimum de bile, & ita etiam plurimum de humore melancholico generabitur. Humor melancholicus naturaliter eſt frigidus & ſiccus, ſicut & reliquæ omnes melancholiæ ſpecies, ſed maxime naturalis. Et quamuis lien attrahat ad ſe humorem melancholicum ſeparatum, & generatum in hepate, tamen non poteſt lien tantum trahere quantũ generatur, & ita humor melancholicus retinetur in hepate: unde hic humor melancholicus naturalis frigidus & ſiccus, miſcebitur cum illo humore crudo. Et ita ſunt hic duo humores facientes hos flatus, & qui aptiſsimi ſunt ad generationem flatuum utriq;: & hinc omnes melancholici apparent uenerei, quia habent plurimum flatuum, ratione quorum multa fit erectio & inflatio: & ideo plurimũ appetunt, licet parũ poſsint. Et cum ſint hic duo humores qui maxime ſunt apti ad flatus, ſcilicet

humor

humor crudus & humor melancholicus naturalis, non mirum si flatuantur. Et cum sit illa ebullitio circa hepar & uentriculum in ipsis uenis mesaraicis, ideo regurgitat materia illa frigida ad uentriculum, ubi inuenit plurimum humorem crudum, & inde uentriculus infrigidatur, ut postea etiam causam infrigidationis uentriculi reddemus: & ita hic humor melancholicus ingreditur humorem illum pituitosum, & non potest le inde explicare, & sic fit flatus ille & rugitus. Et sic sunt duæ causæ, humor naturalis melancholicus, cum humore pituitoso. Hæc autem omnia intensiua sequitur frigiditas uentriculi, quia semper ubi est ignea caliditas hepatis, consumit illam pinguedinem, quæ est in abdomine, quæ conseruat & colligit calorem uentriculi, & ideo diminuta hac pinguedine infrigidatur uentriculus. Sed præter hoc est adhuc aliud. Quia splen cum redundat humore melancholico & intumescit, refrigerat etiam uicina membra. Hepar autem non potest ita facile refrigerari ab illa frigiditate collecta in splene, quia calidior: sed in habentibus symbolum facilior fit transitus: ergo ex humore melancholico aggregato in splene, uentriculus etiam infrigidatur. Et ita ex utroque latere uiolatur, & diminuitur calor uentriculi & robur, qui refrigeratus auget humores crudos. Et hic humor crudus consequenter audet ebullitionem & flatuositatem, & ita fit circulus quidam, & inde prolongabitur etiam morbus, quia quasi in circulo quodam recurrunt omnes causæ, ut diximus: frigiditas enim uentriculi adiuuatur à multis, ut magis generet cruditates, & materiam huius ebullitionis: & caliditas hepatis, & humor melancholicus in splene redundant. Et hinc Galenus tertio locorum affectorum dicit, quòd in quibuscunque contigerit esse flatus hypochondriacus, in omnibus prolongatur. Signa huius affectionis adsunt: est tristitia & timor, qui solent esse in melancholicis. Primus effectus melancholiæ, est timor, qui est potius præludium quoddam: & sic timor est perpetuum signum melancholiæ: non tamen ibi necessarium ut sit melancholia, sed tantum principium melancholiæ indicat: nam sunt multi melancholici qui non timent, adeo ut seipsos etiam interficiant. Et ideo Galenus quærit, quare Diocles nihil de his loquitur? & dicit Galenus, quòd illa tristitia sequitur, cum augetur melancholia illa: & non est necessarium, quòd ubi est flatus hypochondriacus, ibi sit melancholia. Non deuenit ergo ad summum hæc affectio, sed est in aliquo gradu: nondum communicatum est nocumentum ipsi cerebro, quod absit. Accidentia quæ necessario sequuntur, morbum declarant. Primo sputum copiosum, quia uentriculus est frigidus, & abundat pituita & cruditatibus, & flatus facit, quòd pituita ascendit. Nam ex uentriculo nihil excerni potest, nisi uel per uomitum, uel per flatum, uel eructationem: & inde fit multum sputum. Sequitur aliud accidens, scilicet imbecillitas crurium; quia calor naturalis est debilitatus, & non generatur multum de bono sanguine & spiritu, in quibus consistit uirium robur: & quia multi humores crudi & frigidi in uentriculo existunt, qui transeunt per hepar ad uenas, & postea sparguntur per musculos, & faciunt istam debilitatem membrorum & lassitudinem. Et non est hoc mirum, cum sæpe ista materia transiens ad uenas, faciat paralysin & stuporem. Sequitur aliud accidens, quòd corpus non nutritur, & non augmentatur, ut extendatur in omnes dimensiones: quia non generatur caro, quia sanguis est corruptus, & humores indigesti. Et natura est magis solicita de membris radicalibus & solidis, quia hæc faciunt ut animal sit animal, & in his est uita: caro autem non est substantia principalis istorum membrorum. Et quia ista materia nutrimentalis non fuit sufficiens pro nutritione & augmentatione utriusque, ideo natura magis fuit solicita de membris solidis, & dat alimentum illis partibus quæ magis indigent, quia non sufficit materia pro utroque. Et ideo uidetis quòd tantum augeatur in longitudine. Et hinc etiam illa macies quæ est in carne nata, caro enim multum est diminuta. Hinc etiam aliud accidens est, scilicet quòd color totius corporis est subfuscus, quia humor talis dominatur, scilicet Melancholicus, ut patet ex libro quarto, de tuenda ualetudine. Sequitur adhuc unum, scilicet adstrictio alui ut plurimum, quæ est ex caliditate hepatis, quæ exugit totum humidum ipsarum fæcum. Et hinc patet uerum, quia si hæc affectio esset ratione uentriculi

principaliter, existerent fæces humidiores. Sed hepar maxime patitur in caliditate, & facit hanc malam dispositionem. Ista ægritudo est proportionatissima huic adolescenti: nam est calidissimi hepatis à natiuitate, licet primo habuit carnem multam: & illa caliditas hepatis est ei naturalis, & à patre, & ex semine materno. Noui patrem, qui erat calidissimus. Præterea & fratres eandem intemperiem habent. Item ipse exercet cogitationibus mentem, & hæc omnia inflammãt spiritus & hepar. Et sic sanguis est crassior, & adustum alimentum à caliditate hepatis, & omnia recte se consequuntur. Primo etiam antequàm laboraret quartana, habuit flatus, postea successit quartana. Multiplicatus est humor melancholicus, & crudi humores attracti ad hepar, unde facta ebullitio, & etiam obstructio uiscerum ab illo crasso humore. Et quia uirtus fuit fortis in expellendo, facta sunt illa exanthemata per uniuersum corpus, aut si uolumus appellare escharas: sunt autem quædam efflorescentiæ cutis, & sunt potius ex quodam flatu pituitæ salsæ, quàm ex materia, quia cito accedunt, & statim recedunt: fiunt ex humore crasso, sanguineo & melancholico, & faciunt pruritum, quia etiam bilis uel pituita salsa admixta. Curatus est ex quartana & exanthematibus illis, & remanserunt illi flatus. De Prognostico satis dictum supra. Circa curam unum dicam, & ponam pro fundamento huius curę, quòd scilicet debemus cauere ab omni pharmaco solutiuo fortiori, & nõ possumus hoc casu aliquid deterius & perniciosius facere quàm hoc. Ratio est, quia si detur fortius pharmacum, ista omnia consequentur: nam primo non euacuabitur ut oportet, quia sunt multæ obstructiones quæ impediunt, ut non possit duci materia, & hepar supercalefactum magis calefiet: & quia uentriculus est debilis, & necesse est illas materias duci ad uentriculum, ideo magis infrigidabitur & debilitabitur uentriculus: & sic omnino non conueniunt pharmaca solutiua. Et hoc sit primum fundamentum huius curæ, quod bene aduertendum: unde necessario morbus & cura eius erit longa: primo, ex sua natura: secundo, quia non possumus uti remedijs. Et Galenus ad Glau. dicit, quòd quartana acrius curata, duplex fit quartana. Ideo humor melancholicus benigne & clementer tractetur. Primò concoquatur. Primum igitur in curatione huius est euacuatio sanguinis, & non una uice solum, sed sæpius fiat: quia ubi melancholicus humor est in uenis cum sanguine, est mittendus sanguis. Deinde fiat epicrasis, id est, contemperatio. Nutriatur corpus, & paulatim generetur bonus sanguis: & nihil magis conuenit pro melancholia, quàm phlebotomia, & quidem iterata, ut Galenus suasit. Postea epicrasis, id est, optima nutritio & restauratio. Deinde deuenirem ad syrupos qui alterent humorem melancholicum & cõcoquant. Confortare & euacuare non possumus simul, quia confortantia stringunt, & euacuantia soluunt. Concoquentia sint omnia humectantia, & modice calefacientia. Ego non uterer alio, quàm quo soleo uti in his qui abundant humore melancholico. Acciperem ius pulli iuuenis, & decoquerem in hoc radi. polypodij, quia sunt dulces, & non multũ calefaciunt, & gratæ gustui, & non fortiter euacuant: duas radices liquiritiæ, tres boraginis uel buglossæ: & uterer hac decoctione loco syrupi. Neq; soleo aliter facere in his. Ius pulli omnes humores acres temperat & æquat. Et hæc decoctio paulatim etiam euacuat humorem melancholicum: & singulis quatuor diebus de ea accipiat. Darem florem cassiæ, uel flores cassiæ cum Rheubarbaro, quia hęc maxime conueniunt, & non trahunt à longinquo. Vel saccharum rosa. cum Rhabarb. darem. Et tali medicamento supra posito uterer per totam æstatem, etiam in diebus Canicularibus: & sic per totam æstatem procederem cum illis alterantibus: neq; alia ratione procedere possum, quia non debemus refrigerare propter uentriculum, nec calefacere propter hepar: & ideo optime conueniunt illa quæ diximus. Vtatur optima ratione uictus. Vina sint alba, matura, & tenuia. Vina rubra sunt acerba & immatura. Alba conueniunt, quia facilius distribuuntur per uenas, & non hærent in hypochondrijs, & digeruntur per urinam, & humectant. Caueantur acerba uina. Sed cum dico uina alba, non sunt capienda flaua, nam illa sunt calidissima & infestissima hepati calido. Vere igitur sit album. Quo ad balneum, dico quòd non conueniat, quia hæreret in hypochondrijs, & inflammaret. Galenus dicit, quòd

quòd aqua pluuialis adhæret hypochondrijs,& inflammat, multo magis illa aqua aluminosa. Medici Veneti uoluerunt illi dare lignum, sed ego sum in ea opinione quòd lignum nihil faciat,nisi sit morbus Gallicus.Non enim operatur quia calidum, humidum uel siccum,sed quia tale.Ideo hoc ego non consulerem.

De affectione hypochondriaca confirmata ex liene, pro nobili adolescente.

Consilium CLXXVII.

Mnia quæ sunt enarrata in hoc consessu per Excell. D. Hieronymũ,sunt integra syndrome, & concursus eorum quæ possunt indicare affectionem hypochondriacam: & non simpliciter quidem ex illis, habet enim multos gradus:sed hæc enarrata indicant confirmatum hunc affectum in malitia.Et ita non simplex est affectus,scilicet affectio hypochondriaca, sed etiam confirmata. Verum quia non curamus symptomata, sed ea solum consideramus in hunc finem,ut ueniamus in cognitionẽ morbi,quo cognito & inuento omittimus omnia illa signa & accidentia: nam nullum symptoma trahit curam ad se, nisi sub ratione morbi:uenio igitur ad affectum & morbum,hoc est,melancholiam hypochondriacam.Ero breuis,& procedam tantum per conclusiones. Hic affectus fit,cum illæ uenæ inter uentriculum & hepar inflammantur, non quidem inflammatione ea quæ phlegmone dicitur & apostema,sed quædam φλόγωσις,id est,ardor quidam est,& quædam efferuescentia.Et sunt humores crudi & melancholici qui sunt in illis partibus,& non trahuntur ab hepate,sed ibi flatuantur,& inde rugitus incipit,qui postea communicatur uentriculo,& fit frigidior.Nam habet hoc proprium hæc affectio , quód calidior incipit in hepate,& postea frigidatur in uentriculo:& quare hoc sit,alibi demonstratur.Hæc igitur est proprie affectio hypochondriaca, quæ fit propter obstructionem & inflammationem obortam in illis uenis,propter frigidum uentriculum & hepar calidum.Sed quæritur hic,num talis affectus sit uere & proprie in hoc uiro, an sit quidem affectus similis huic,qui tamen eadem faciat symptomata?Nam sæpe contingit,quód sunt aliqui affectus non quidem proprij,sed tamen similes: & hoc sæpissime contingit in curando, ut in pleuritide, quæ non semper est propria, sed interdum in musculis,& tamen affectio ferè similis.Item Hipp.dicit, febrem causonicam etiam ex pituita salsa fieri,& esse causon improprie sumptum.Ita sæpissime contingere solet, & etiã hic ita fit:nam duæ species hypochondriacæ melancholiæ à modernis medicis & recte ponuntur:una est propria ex efferuescentia in uenis hepatis,alia est affectus non ita proprius, sed qui tamen facit sæuiora accidentia, qui non est ex efferuescentia circa dextrã partem,sed in parte sinistra,ubi sunt uenæ illæ inter uentriculum & splenem, & tamen habet eadem symptomata quæ solent accidere in parte dextra. Et sæpe nos uidimus hunc affectum,& sic experientia quoque testatur , præterquam quód describitur à modernis & Arabibus qui proprie hunc affectum describunt, quod omnes isti rugitus incipiunt in parte sinistra, & non à dextra, ut est etiam hic. Quæritur igitur, cuius generis sit hic affectus,an sit ratione inflammationis hepatis,& illarum uenarum quæ sunt inter hepar & uentriculum,an uero sit ratione inflammationis splenis,& illarum uenarum quæ sunt inter splenem & uentriculum? plurimum enim refert hoc ad curationem. Respondeo, non possum iudicare nisi ex signis. Non audio quod afficiatur aliquid in parte dextra, nec habet hos rugitus & flatus nisi in parte sinistra, sub istis costis mendosis,ubi est situs splenis, & inde dicit fontem esse istorum dolorum. Et cum omnia patiatur in sinistra parte, & de hac sola conqueratur, crediderim ego quod hæc melancholia hypochondriaca non sit uitio hepatis, sed ratione lienis male affecti: quia dum replentur illæ uenæ inter lienem & uentriculum, tunc fiunt illi flatus. Et nullus humor est tam flatuosus quàm melancholia, & magis etiam quàm

quàm pituita. Hinc melancholici sunt falacissimi, propter plurimas uentositates, & iu-uantur etiã ex coitu, quia illæ uentositates expelluntur. Et quamuis hic humor sit frigidus & siccus, & terrestris, tamen non ideo dicendum, quod non sit flatuosus, sed dici-tur talis respectu aliorum humorum, quia plus habet de partibus terrestribus, & ideo cum calor agit in illum, est rebellis ut dissoluatur, & inde conuertitur in flatus, & facit flatus molestissimos. Lien repletus hoc humore, refrigerat & totum corpus, & uniuersum sanguinem. Hinc & spiritus fiunt syluestres, quia sanguis etiam est talis, unde & spiritus erunt melancholici. Et quia spiritus sunt proxime domicilium animæ, ita fiunt & operationes malæ. Cũ ergo & uapores multiplicentur, ascendentes ad caput & ad os uentriculi, & spiritus in toto corpore fiant frigidi propter sanguinem frigidum, hinc fit ille chorus omnium illorum symptomatum quæ patitur. Habet unum insigne quod est considerandum, & est hoc, quòd non potest concoquere nisi ligetur, & strictè: nam teste Galeno lib.3. de causis symptom. cum uentriculus non continet cibum, tunc sequuntur uentositates: nam continet flatus cum non stringitur: nec constringitur, quia plurimi flatus. Vnde & ipse doctus ab experientia, quæsiuit remediũ ostensum à natura: & sic cum ligatus est uentriculus, melius complectitur cibum. Credo quòd hoc symptoma oriatur, quia uentriculus non bene continet cibum, & non amplectitur, propter flatus. Plurimum sputum ex ore mittit, & uariorum odorum & diuersorum, pro diuersitate concoctionis: quandoq; etiam putrescunt cibi in uentriculo. Et cum ille flatus in uentriculo semper sustollat humidum aliquod, semper est sputum tale: nam ille flatus eleuat illos humores. Et ideo dicebat Galenus, quòd non potest aliquid exire ex uentriculo nisi per illa tria: uomitum, eructationem, & flatum: plurima autem materia congregatur in uentriculo, propter obstructionem in liene & frigiditatem: nam lien interdum refrigerat non solum uentriculum, sed etiam hepar, adeo ut sequatur hydrops, ut scribunt Doctores, tantum propter consensum splenis. Si igitur tanta est refrigeratio lienis, ut trahat in consensum hepar, multo magis infrigidabit uentriculum, qui magis est paratus ad lapsum frigidum. Et hinc generatur in uentriculo propter frigiditatem plurima pituita, quæ suspenditur à flatu: & hinc est illud sputum. Vapores melancholici ascendunt ad caput, & causant illam tristitiam, ut patet ex Galeno. Præterea cum in hoc corpore sint spiritus tenebrosi, generati ex sanguine frigido, qui sparguntur per totum corpus, sic infrigidatur etiam totum corpus, & fiunt malæ concoctiones, & hinc est illa macies, & dispositiones illæ impetiginum, siue alphi, siue morphea, quocunq; nomine appellare uoluerimus, nihil refert, quia non generatur sanguis bonus, sed corruptus. Et sic patet, quòd series omnium illorum symptomatum sequitur ex illa ægritudine quæ est in liene: & si quæ à nobis omissa sunt symptomata, hæc omnia eo reduci debent, tanquam ad causam. Hæc autem ægritudo in liene est duplex: prima est in complexione, quia lien est frigidus: secunda est in compositione, quia sunt obstructiones, ut tactu percipi potest. Et sic locus principaliter affectus, est ipse lien, qui ita affectus in consensum trahit & reliqua membra: & credo etiam quòd propter lienem hepar non generet bonum sanguinem, & sic afficitur ex liene & hepar. unde omnino credo, quòd hæc hypochondriaca melancholia non est principaliter in hepate & suis uenis, sed in liene & suis uenis. Et hoc satis de natura huius morbi & symptomatibus, quæ omnino inde dependent.

CVRA. Hac ægritudine curata, curabuntur etiam omnia symptomata, ut rugitus, macies, morphea, sudor &c. An possit curari? Clariss. Doct. quamuis ille morbus & affectus ratione splenis, faciat maiora accidentia, quàm qui est ratione hepatis, tamen dico, quòd facilius curatur quàm ille, quia non est in hoc morbo affectum aliquod membrum principale, licet etiam hepar patiatur per consensum, non tamen principaliter: & credo si possemus curare lienem, & aperire suas obstructiones, quòd non esset magna dyscrasia hepatis: nam non est magna læsio hepatis, quantum ad frigiditatem, quia non est tumor pedum, ut solet esse in illis. Et nunc habeo quendam nobilem, qui laborat hac affectione hypochondriaca cum tumore pedum, & est propter

frigidi-

frigiditatem hepatis factam ex frigiditate lienis. Nec sunt in hoc casu signa alicuius caliditatis insignis, sed sunt signa humoris melancholici illius qui est fęx sanguinis: & semper tales humores sic generantur prout est intemperies membri affecti: nã quodlibet ita operatur & concoquit, prout est sua temperies. Praeterea lien est durus, ergo erit aegritudo longa. Tamen si potuerit pati & curam, & omnia alia quae erunt agenda, poterit curari, & si non ita integre, tamen ita ut non pigeat uiuere. Sed cum quibus? Si uellet recipere aquam balnei, dicerem quae essent facienda ante balneum. Si uerò non uult, longe aliter de cura eius mihi dicendum est. Ego omnino exhiberem. Sed est gracilis & exiccatus. Dico quòd hoc non debemus timere: nam etiam sine illis aquis exiccabitur, & longe magis. Imò & decoctum ligni exhibemus semitabidis, quia remouemus causam illius gracilitatis, deinde incipio melius nutrire corpus, & sic possumus dicere quòd lignum faciat pinguedinem per accidens, scilicet remouendo illud quod faciebat gracilitatem. Ita hic est quidem gracilis, sed tollendae sunt causae gracilitatis, & corroborandus uentriculus. Et longe maius est iuuamentum in remotione obstructionum in hoc balneo, quàm nocumentum in exiccando. Atqui si aqua haec non educeret, sed haereret in hypochondrijs, non darem ego: sin egerit, si mouet sudorem, si urinam, uellem uti. Et haec aqua educit multum de atra bile. Si uellet assumere, ante aquam aliquid facerem, & post assumptionem aquae possemus iterum colloqui de rebus eius, quia nescio quomodo se habebit post balneum. Ante balneum uellem euacuare corpus, & statim cras mane darem cassiam cum hiera, ut consueuimus: deinde darem syrupos incidentes cum oxymelite, de cichorea, & in tribus diebus darem cassiam cum drah. 2. agarici, pro euacuatione corporis. Facta hac, accederet ad balneum: & instat nunc tempus. An secanda uena? Non uideo tam magnam imbecillitatem quo minus liceat incidere uenam: licet enim non habeat multam carnem, tamen habet multum sanguinem, & malum, quod apparet ex tumore uenarum: & sic emisso sanguine malo, fortificaretur natura à sectione uenae, & euacuaretur malus sanguis, ut reliquum posset melius concoquere & uincere.

De eodem adolescente nobili, an sit mittendus ad balnea.

Consilium CLXXVIII.

Vamuis haec materia diligentissime fuerit à me pertractata, tamen ut satisfiat magnifico patri uolenti audire dispositiones filij sui, ego breuibus explicabo sententiam meam magnificentiae suae. Cum sit triplex species melancholiae, teste Galen. in locis affect. qua affligitur homo: una, quando caput tantum per se patitur, & redundat in eo humor melancholicus, unde afficitur tristitia, & alijs affectionibus melancholicis, totum autem reliquum corpus est immune. Secunda species est, quando non solum caput, sed & corpus uniuersum redundat humore melanchol. ita ut totus sanguis sit eo humore infectus. Tertia species est, quae dicitur affectio hypochondriaca, non quod sit in uenis aut capite, sed fit quando uapores ascendunt ab utroque latere ad caput, & ita inducunt tristitiam, & difficultatem anhelitus, & caetera symptomata melancholica, secundum quod hic morbus est maior uel minor. Hic quaeritur nunc, utrum hic adolescens patiatur unam speciem tantũ, aut duas, aut omnes? Primo suppono, quòd non est tantũ affectio haec in capite: & hoc est manifestissimũ. De alijs duabus dico, quòd patiatur utranque: nec frustra dico hoc. Primo, quòd hoc corpus redundat humore melancholico in omnibus uenis, testantur primum illae maculae (seu escharas seu pustulas appellare uelimus, nihil refert) hae indicant humorem melancholicum. Et quòd fuerit melancholicus constat

constat, quia accessit quartana incipiendo, quod non potest esse ex alia causa, nisi ex abundantia humoris melancholici: ut omittam alia signa, nam fuit intentus curis studiorum, & diligentissimus in studijs, & perpetuo cogitauit. Sed hoc est extrinsecum, & ferè semper ita est, quòd ea quæ extrinsecus accidunt, si inueniant dispositum corpus, facile idipsum afficere & mutare possunt. Intrinsecum est hoc, quòd habuit à principio generationis hepar ualde calidum, & etiam forte ipsum cor: & ex his factum est totum corpus calidum abundanter. Et hoc indicat etiam augmentũ illud repentinum & magnum: nam calor fortis cum inuenit & habet materiam aptam extensioni, facile illam superat & concoquit. Nam licet complexio eius naturalis in origine sit calida & sicca, tamen in prima ætate fuit humidior: & quia illa ætas est humida, & illa humiditas potuit obtundere calorem, ergo cum in illa ætate fuerit humidus, & calor fortis, ideo optime nutritum fuit hoc corpus, quia affuit & agens, & etiam materia conueniens fuit agenti. Et uidemus etiam experientia, quòd pueri melancholici in principio celeriter augentur & crescunt, propter fortitudinem caloris agentis in illud humidum, quod est proprium illi ætati: sed non diu permanet illud augmentum, & fiunt graciliores propter tenuitatem caloris. Et ita in hoc adolescente illud repentinum augmentum indicat mihi calorem magnum. Item habitus corporis, habet enim uenas amplas, calorem subnigricantem, qui indicat caliditatem sanguinis. Nam sanguis cum exit ad cutem, facit colorem cutis. Et ita ex hac coniectura patet hunc iuuenem habuisse à principio ætatis hepar calidum, & hoc adurit sanguinem, & hi homines sunt apti, ut adurant sanguinem. Vnde Galenus dicit, qui sunt calidi & sicci, tempore paracmasticæ ætatis fiũt melancholici. Sed iste iuuenis præuenit hoc tempus: habuit ergo naturalem dispositionem ad humorem melancholicum: & accessit studium, & curæ, & multæ cogitationes, unde magis est exiccatus sanguis, & corpus affectum: nam curæ (quæ dicuntur quod cor urant) primo inflammant sanguinem, licet postea infrigident, resoluto toto humido, & cum hoc etiam omni calore, & inde aucta est illa dispositio. Et forte etiam bibit uinum uetus, ut solent Veneti nobiles bibere Maluaticum, & comedit aromata, multum se exercuit. Sed hæc quæ diximus sufficiunt, & fuerint satis in causa ad sciendum affectum illum quem nunc patitur. Hæc quo ad coniecturas, quibus ego colligo hunc iuuenem repletum esse humore melancholico in toto corpore & uenis, & sic laborare secunda specie melancholiæ. Tertia species melancholiæ est, cum fiunt obstructiones circa illa uiscera, siue sita in latere dextro: & hæc dicitur propriè affectio hypochondriaca à Galeno: uel ex latere opposito, & hæc species est etiam ualde frequens: & quandoque etiam in utroque latere contingit, & hoc est deterius. Hæc tertia quæ est an propter inflammationem extantem in uenis hepatis, an propter ebullitionem factam in uenis splenis? Dico, ubi dolor, ibi ægritudo: & in utroque latere percipit flatus, ut nũc audio, signum est quòd in utroque latere sunt obstructiones: & si magis in latere dextro, signum quòd maior obstructio est in hepate & eius uenis. Ergo prima ratio illius melancholiæ hypochondriacæ & tertiæ huius speciei est, ut sint ibi illæ materiæ in uenis, quæ efferuescunt propter obstructionem, & hinc fiunt flatus. Ex his sequitur necessario frigiditas uentriculi, quia hepar calidum indeficienter attrahit, & attrahit chylum inconcoctum, & sic non potest eum conficere: unde per totum corpus multiplicantur humores crudi, quia concoctio secunda non potest corrigere primam, & sic ille humor crudus auget flatuositatem melancholiæ. Et cum hepar adurat sanguinem, & multiplicetur humor melancholicus, hinc cum superest, & non potest recipi & concoqui à liene, obstruit lienem, quia lien nimia copia illius humoris suffocatur, & non potest conficere totum nutrimentum, & ita obstruitur. humor uerò qui non potest confici, redundat & regurgitat in totum corpus: & sic hæ duæ species melancholiæ se inuicem consequuntur, & secunda species nutrit & fouet tertiam, & tertia secundam, & sic fit circulus: & cum est circulus in causis, efficitur difficillima cura. Et quia splen repletum humore melancholico est frigidum, ideo solet infrigidare hepar: nam sæpe ex splene refrigerato ita infrigidatur hepar, ut sequatur hydrops, ut uidimus hodie in D. Benedicto, qui

cto, qui laborat affectione hypochondriaca, atque ita infrigidatum est hepar, ut secutus sit tumor pedum. Hic autem iuuenis nondum deuenit ad illum gradum, quia humor nondum ita collectus, neque affectio splenis ita inualuit, ut posit communicare nocumentum hepati, communicat tamen uentriculo, & hinc illud sputum, ut iam sæpe dictum, & alia, &c. Et hinc etiam est illa astrictio alui, quia dum humor melancholicus multiplicatur, transit ad uentriculum, & etiam ad intestina descendit, & ibi flatuatur, & sic sua flatuositate suspendit fæces, & inde aluus astringitur. Præterea bilis quæ solet naturaliter ab hepate per porum felleum ad intestina peruenire, & ea abstergere, & excitare uirtutem expulsiuam, non peruenit eò, propter obstructionem illius pori, & inde intestina illa non possunt abstergi: & sic non fit hoc officium bilis, ad quod à natura ordinata erat: & inde aduruntur illæ fæces, & fiunt squibala tanquam pilulæ caprarum. Et hæ sunt ægritudines & accidentia huius adolescentis. Patitur ergo duas melancholias, & in toto, & in hypochondrijs: & hoc ualde aduertendum, quia non patitur simplicem affectum, sed duplicatum.

De Prognostico. Dico ex sententia Galeni, ut & antea dixi, in quibuscunque generatur melanch, hypochon. in omnibus prolongatur, & sic suapte natura est longus hic morbus. Et quia est circulus, ut dictum est, unde difficilis erit curatio. Quo ad curam. Proxime satis dixi, & replicabo unum quod tunc temporis dixi. Nulla maior pernicies horum, & quod inducit in incurabiles ægritudines, quàm multiplicare pharmaca: & uos uidebitis, quanto magis exhibebit Excel. uestra illa fortia medicamenta, tanto deterius habebit. Sint itaque placidissima remedia, & sine uiolentia procedendũ. Proponitur unum, utrum debeat accipere aquas Apponitanas, quia curam aliorum dixi proxime, & post assumptum balneũ dicam etiam aliqua de ea. Et dico ego quòd omnino debet accipere hanc aquam: nam habet sulphur, alumen, cinerẽ, & calcem, & hæc possunt aperire, quam apertionem maximè quærimus, & hanc maximè præstabit nobis aqua. Sulphur aperit, & educit etiam humorem melancholicũ. Et uidi in quadam nobili Domina, ex qua educta est maxima copia humoris melancholici per potum huius aquæ Aponitanæ. Item corroborat & uentriculum: & in hoc generatur pituita, & sic etiam uentriculo conueniet. Vnde credo huiuscemodi aquam profuturam magnopere, dumodo exeat. Si uideatur inflammare, quia hepar est calidum, potest inungi hepar, & circa dorsum, & exhiberi zuccharum rof. & alia ad prohibendam nimiam calefactionem hepatis: sed non accipiat magnam quantitatem una uice. Patres nostri accipiebant maximam quantitatem, ut 30. aut 40. cyathos, & ita magis debilitarunt & obruerunt uires. Calor innatus est, qui dirigit medicamenta, qui non est supprimendus. Ego darem per 15. dies in modica quantitate: quia primi dies præparant, & ultimi proficient: & confido procuidubio quòd melius se habebit.

De melancholia hypochondriaca.

Consilium CLXXIX.

Egritudo, qua affligitur hic nobilis uir, iudicio meo est melancholia hypochondriaca, non sicut illa Dioclis, quam describit Galenus lib. 3. de locis affectis, quæ nascitur per inflammationem humorum, aut ebullitionem in uenis inter stomachum & hepar. Sed hæc ab illa diuersa est, quoniam ex inflammatione seu ebullitione humorum crassorum malorum est, qui sunt inclusi in uenis sinistri lateris inter splenem & stomachum, à quibus eleuatur quamplurima uentositas: & quia splen redditus est debilis, sæpenumero intumescit, & crassior apparet, nec etiam ad se trahit fæcem sanguinis, sicut oportet: & ita fæx ista per sanguinem dispergitur, & reddit eum nigrum, pallidum, & melancholicum. Omni igitur diligentia curare debemus, ut illæ uenæ mesaraicæ sinistri lateris aperiantur, & liberæ fiant, & splen confortetur, ut suo officio fungi posit, & ita sanguis purus

efficiatur: ex quo etiam sequetur, quòd stomachus nullam uentositatem patietur. In primis igitur curare debemus, ut sit aër optimus: quoniam in humoribus ipsis melancholicis plurimum refert optimi aëris electio: euitareque debet præ omnibus nimis palusosum & crassum, sicut communiter est in locis Veronensib. planitiem uersus, & debet cauere ne in locis humidis degat & subterraneis, ac expositis Tyrolum uersus. Omniaque animi accidentia euitabit, sicut iram, tristitiam, mœrorem, omnique ingenio conabitur læte uiuere inter musicos & bonos socios. Exercebit se conuenienter mane equitando, eundo, & parua pila ludendo, aut simile aliquid faciendo. Curabit quoque, ut quotidie beneficium uentris habeat. Circa uictum euitabit omnes carnes antiquas, ut bubulas, castrati antiqui, atque quæ crassum dant nutrimentum, ut pernas salitas & recentes, omnesque aquatiles aues, anates, anseres, & huiusmodi cibos, omnesque pisces, exceptis quibusdam, ut lupis qui in aquis currentibus uiuunt, auratis, carpionibusque recentibus. Comedat lemnulas, mazarones: ab omnibus alijs omnino cauebit, præcipue ab anguillis & huiusmodi, quæ crassum & uiscosum dant nutrimentum. Præterea omnia lacticinia cauebit, & præcipue caseum tam recentem, quàm salitum: omnia pastilia, placentas, tortas, rossiolos, panem calidum, male fermentatum, & sine sale, ac pessime coctum: omniaque legumina fugiat cuiusque generis, aut recentia, aut exiccata, aut cruda, aut cocta. Cauebit etiam ab omnibus fructibus, & si eis quandoque uti uoluerit, accipiat ante reliqua cibaria, sed parce admodum. Omnes salatas crudas seu acetaria fugiet, sed cappares earum uice comedat, asparagos, lupulos, lapathum, endiuiam coctam, cichorium coctum, aceto & zucchar o conditum, uel oleo & sale. Vinum bibet album, sed pauci coloris, quod rosetum uocant, subtile, transparens, & bene maturum. Vnico cibo sit contentus, neque inter prandium & cœnam bibat, neque sine fame comedat. Vellem ut hoc anno mense Iulij, primum tamen aliqualiter purgato corpore cum cassia & Rheubarbaro, & syrupo rosato solutiuo, acciperet aquam balneorum de Caldera, eo pacto, quo ei dicent excellentissimi medici qui aderunt. Bis in anno se purgabit, in uere & autumno: & uelim quòd mitteret è basilica cubiti sinistri sanguinem. Intermedijs uerò temporibus, inter uer & autumnum accipiet ter & quater in mense per horam ante cœnam infrascriptas pilulas:

℞. Epithymi Cretensis ʒ 6. Agarici electi ʒ iij. Corticum radicum ellebori nigri ʒ 4. Specierum hieræ simpl. ʒ 4. Cum melle rosato fiat magdaleon, de quo singulis uicibus drachmam unam accipiat, & formentur pilulæ tres cum melle rosato: & eo die quo assumet has pilulas, sumat etiam unam scutellam panis loti seu panatellæ, & aut nihil aut parum admodū bibat, accipiatque sæpissime per horam ante prandium conseruæ florum boraginis atque buglossæ parum. Ante syrupos sumere poterit:

℞ Electuarij lenitiui ʒ 10.
Cum zucchar o fiat bolus. Pro syrupis:

℞. Syrupi de fumoterræ
De buglossa
De pomis ana ʒ 5.
Aquæ boraginis ℥ 4. Misce.

Pro purgatione uerò:

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 3.
Aquæ betonicæ quantum sufficit, fiat potus.

Post hanc medicinam utatur sequenti electuario:

℞. Sacchari rosati ℥ 2.
Conseruæ florum boraginis ℥ 2.
Buglossæ ℥ 1. s.

Misce fiat electuarium. Et hæc pro nunc sufficiant pro tali dispositione.

De fla-

De flatibus hypochondriacis, pro sacrifico.

Consilium CLXXX.

Primo custodiat se ab omni genere piscium, & præsertim palustrium, ab omnibus leguminibus, tam recentibus quàm exiccatis, ab omnibus lacticinijs, & præsertim caseo antiquo, ab omnibus pastillis: olera etiam sunt illi pessima, uti tamen quandoque poterit lactuca leuiter decocta, & boragine, & calendula, quæ uulgo dicitur fior de ogni mese. Bibat uina clara, limpida, & omnino abstineat à crassis, nigris, dulcibus. Comedat tantum in die bis, neque bibat inter cœnam & prandium, præcipue uesperi. Euitabit omne genus salsamentorum, ut carnes salitæ sunt, pisces saliti, oliuæ, & eiusmodi. Non comedat carnes antiquas cuiuscunque generis sint, sicut bouinæ, caprinæ, castratorum antiquorum. Euitabit item carnes omnes palustres, sicut anserum, anatum, & similes. Et hæc quantum ad uiuendi rationem. Vtatur singulis mensibus bis in potu uncijs sex infrascripti decocti, ita ut sint duo dies continui, & bibat mane in aurora. Decoctum erit tale:

℞. Myrobalanorum citrinorum
Chebulorum
Indorum
Emblicorum
Belliricorum ana ʒ 2.

Contundantur grosso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium, deinde infundantur in ℔ 2. aquæ fumi terræ per diem & noctem. Postea

℞. Epithymi
Polypodij
Folliculorum senæ ana ℥ 1.
Seminum citri
Glycyrhizæ rasæ ana ʒ 2.
Corticum rad. ellebori nigri ʒ 1.

Decoquantur omnia simul in prædicta infusione ad consumptionem medietatis. Facta diligenti expressione & colatura sumatur decoctum, quod totum sumat, duabus uicibus duobus diebus, quemadmodum dictum est. Item habeat caput semper sine capillis, ita ut attondatur usque ad cutim, postea uesperi quando it dormitũ, inungatur oleo amygdalarum dulcium. Item abluat caput bis in septimana infrascripta decoctione.

℞. Maluæ
Radicum althææ
Florum camomillæ ana M 2.
Boraginis
Calendulæ ana M 1.
Furfurum tritici P 2.

Bulliant omnia simul in aqua fontis ad consumptionem medietatis. Cum hac aqua colata caput abluat, & post ablutionem & exiccationem illinatur prædicto oleo amygdalarum dulcium, & habeat semper capillos detonsos usque ad cutim, ut dictum est. Item frequentissime etiam singulis diebus, si possibile est, bibat ante prandium per horas tres magnam scutellam brodij pulli cum modico zuccharo: hoc enim erit illi maxime utile. Item semper teneat suum uentrem mollem, & utatur clysteribus frequenter cum oleo communi & decocto maluarum, althææ, camomillæ, addito modico salis, & uncijs duabus mellis rosati colati.

De passione hypochondriaca, cum annexis symptomatibus, nimirum tremore cordis, & uentriculi mordicatione, & totius corporis macie, pro Veneto.

Consilium CLXXXI.

Ristatur iste Nobilissimus uir sine causa, timet non timenda, & non lætatur, hoc est primum symptoma, quo maxime affici consueuit. Est aliud, quòd quotidie in maciem deuenit, & maxime hoc anno uidet se aridiorem factum, quàm duobus præteritis annis. Conqueritur præterea, dixitq; hoc anno in prima quadragesimæ hebdomada correptum esse à quodam cordis tremore, quo frequentius solebat corripi. Dixit etiam, singulis diebus affligi circa finem concoctionis ante prandiũ & cœnam erosione uentriculi, ut debilitetur, & quærat subito cibũ, & famem incurrit, à qua irritatur: assumpto autem cibo nihil sentire dixit. Hæc ergo sunt symptomata, ut ea per capita colligã, quibus affligitur: Tristitia, metus sine causa perseuerans, tremor cordis non perseuerans: tertium est gracilitas, quartum mordicatio uentriculi ante cibum. Hæc symptomata cum sint præter naturam, tolli debent, sed sunt inueniendæ causæ, quia sine inuentione causarum non possumus modum curandi & præseruandi inuenire. Incipiamus igitur à primo illo affectu, à timore subito et tristitia præter rationẽ, quam melancholiam appellant: huius symptomatis, inquam, incipiamus causas indagare. Certe timor iste prouenit, quia corruptæ sunt imaginatiua & cogitatiua, quia cogitat quæ non sunt cogitanda: imaginatiua autem & cogitatiua sunt operationes animales in cerebro apparentes secundum medicos. Est igitur affectus iste cerebri, & actio corrupta operationum intrinsecarum animalium cerebri. Causa potest esse dispositio existens in cerebro præter naturam, uel in toto ambitu, uel in parte aliqua. In cerebro autem non potest principaliter esse, quia habemus signa manifesta: habet enim interualla manifesta, & perseuerat pluribus temporibus sine ipso affectu: si enim haberet affectum in cerebro essentialiter, perpetuum haberet timorem. Non est igitur in cerebro essentialiter, sed per consensum. Consensus autem iste præcipue & per se & talis metus sine causa à uaporibus melancholicis, & ab humoribus melancholicis prouenit, ut dicit Galen. 3. de loc. affect. & sunt uel in cerebro, uel in ambitu totius corporis: & duæ sunt species melancholiæ, & non sunt plures, quia uel uapor uel humor est per essentiam in cerebro, uel in ambitu uenarum. Non possumus autem dicere, quòd sint in uenarum ambitu per se, ut probabimus: quia non consequuntur accidentia, quæ solent consequi, ubi humor melancholicus fuerit in uenis, ratione cuius humoris uapor ascendit, & fiunt symptomata melancholica, ut dicemus. Cum igitur non sit in cerebro causa ipsius, nec in ambitu uenarum, quærendus est ergo alius locus. Et quia metus non est causa per se, nisi ab humore melancholico, & cum non sint illæ duæ species, uidendum est quæ sit causa huius metus. Gal. posuit aliam speciem melancholię loco citato, quã hypochondriacam appellauit, ratione membrorum naturalium: & posuit illam ex Diocle, ex feruore sanguinis existentis in uenis mesaraicis inter hepar & uentriculum causatam. Cum ergo non sit in cerebro, uideamus an sit in ambitu totius, uel in uenis illis mesaraicis. Quòd potius sit imaginatio ista & tristitia prę ter rationem, ratione affectus hypochondriaci, per signa probatur propria & pathognomonica. Primo uidemus affectum habere periodos. Sed posset quis dicere, illa etiam quæ ratione uenarum fit, ab ambitu quarum ascendunt uapores uel hũores melancholici, potest habere periodos: ideo signũ istud fit commune. Præterea patitur tremorem cordis, scitur autem quam communicantiam habeat cor cum uentriculo, imò dolor in ore uentriculi appellatur morsus cordis, & cardiacus affectus: & nesciebant antiqui distinguere an cordis, uel uentriculi esset affectus. Ego potius credo, quòd ratione uentriculi fiat, quoniam nobiliss. iste uir habet cor

ualidissimę

caliditatis & ficcitatis, resistens nocumentis. Ideo tremorem non patitur in corde ratione imbecillitatis, sed ratione uentriculi: ergo propter uapores ascendentes à mesaraicis uenis fit. Mordicatio etiam apparet circa finem concoctionis, eamq́ percipit talem, ut deficere uideatur, nisi cibum assumat: & hoc est ratione humoris acidi mordicantis, quæ mordicatio facit ut incidat in talem defectum, ex quo cibo sumpto quiescit. Præterea propter priuationem reliquorum signorum, quòd affectus iste non sit ratione sanguinis adusti in uenis existentis per se, quia non uideo nigredinem in corpore, ut possimus dicere à sanguine adusto in uenis existente causari, quia carnes lucidæ sunt, & optimi coloris: & dicit Galenus 4. de tuen. ualetud. humoris dominium à corporis colore indicari, nisi in profundum decubuerint humores. Si ergo in uenis humorem illū haberet, nutriretur ab humore illo, & color carnis similis esset humori illi. Cum igitur non uideam uestigium melancholici humoris, quia illi qui talem habent in uenis humorem, & nutriuntur ab illo, efficiuntur admodum nigri: & ex alia parte cum uideam signa propria attestantia affectum hypochondriacum, ideo nō dubitaui, quòd passio hæc melancholica sit ratione affectus hypochondriaci. Sed quoniā hanc ægritudinem non possumus curare, nisi uideamus eius naturam, & quomodo eam consequantur accidentia alia, dico ego omnia symptomata dependere ab hoc affectu: & si remouebimus hunc affectum, remouebitur tremor, qui fit ratione uaporum, qui eleuantur ab illo loco. Præterea arefactio totius pendet ab eadem causa, & natura huius ægritudinis hoc indicat: quia dicit Gale. quando humores crudi in uentriculo generantur, hepar attrahit humores illos crudos à uenis mesaraicis: & quia fortior fit attractio propter ualidam hepatis caliditatem, & humor tenuis facile ebullit, ideo fit inflammatio, & eo maxime accidit, ubi hepar calidissimum sit, & uentriculus frigidus. Et cum nobilissimus iste uir sit temperaturæ calidissimæ, & habeat caliditatem in hepate cum frigiditate uentriculi, quæ licet naturalis non sit, est tamen acquisita frigiditas multa in uentriculo, tum quia delectatur calefactione uentriculi, tum etiam quia dicit se habere deterius hyeme quàm in æstate. Et licet dixerit Hipp. Ventres hyeme natura calidissimi sunt, illud dixit per antiperistasin, quia frigiditas aëris occursans unit calorem interius, ideo ualidus est. In senibus autem frigiditas occurrens penetrat ad uentriculum, quia non fit in illis antiperistasis, cum sint pauci caloris: ideo peius se habent in hyeme, sicut animalia frigida: non iuuantur autem, nisi qui habent antiperistasin à ualidissimo frigore. In æstate uerò calor aëris corrigit frigiditatem, ideo melius se habent. Præterea abundat rugitibus, & flatibus, & piruita crassa, hoc est signum frigiditatis: cumq́ eleuantur à uentriculo uapores ad caput, facit circulum, & multum refrigeratur. Stante ergo hepatis caliditate, & uentriculi frigiditate, tardatur concoctio, abundat cruditas, hepar calidum attrahit multum cibum crudum continue. Et cum in uenis illis mesaraicis sit redundantia talis humoris crudi, exhalatio fit deterior, quia obstruuntur: & quia maior fit caliditas hepatis propter obstructionem illam, cum non possit transpirare, contingit quòd ex maxima caliditate hepatis naturali & aduentitia & ex obstructionibus, sanguis multiplicatur crassus & adustus ex nimia caliditate, & ille sanguis redundat ad uenas, & ad ambitum uenarum, redundat dico per accidens: nec principalis ægritudo fit in uenis, sed per consensum à primo affectu, quia adustio tantum fit in hepate ratione maximi caloris hepatis. Et hinc pendent omnes leges & Prophetæ. Est ergo sanguis aliquis adustus in ambitu totius, qui cum non sit simplex & uerus, sed mixtus pluribus crudis humoribus, & cum coctio fiat à calore moderato, ideo corpus non bene nutritur. Et licet plurimus sit sanguis in uenis, non nutritur, quia non est gratus naturæ, ideo exarescit, & licet sumat cibum, non facit pro uera nutritione. Et hæc est causa tertij symptomatis, propter cruditatem & putrefactionem humorum tenuium, qui transeunt in aciditatem, ideo isti euomunt acida. Tum etiam ratione obstructionis causantis caliditatem maximam in hepate, non nutritur ut oportet, quia sanguis non est laudabilis: uentriculus enim non concoquit, propter frigiditatem: hepar uerò propter caliditatem maximam non facit sanguinem idoneum, & adurit: uen-

triculus aũt crudũ dimittit humorem. Causa uero cur debilitatem ante cibũ sentiat, est, quia cum fiunt digestiones, membra redduntur auara: ideo uenæ trahunt ab hepate, hepar à uenis mesaraicis, mesaraicę à uentriculo. facta ultima cõcoctione, cum percipit uentriculus mordicationem, debilitatur, quia indiget multo nutrimento tum, propter humorẽ mordicantem: sumpto cibo obtunditur acrimonia humoris, & hepar inuenit quod attrahit, & uenæ, & tunc cessat symptoma. Hæc igitur sunt symptomata, & causæ, symptomatũ, quæ pendent ab affectu hypochondriaco, quem melanchol. hypochond. appellant. Cur aũt habeat interualla per 2. annos: hoc est, quia cũ non sit per essentiam in capite, sed ratione obstructionis, & humoris feruescentis in uenis mesaraicis, ideo habeat interualla: & si leuabitur obstructio ab euacuantibus, & à uictu debito, liberabitur. Si uerò multiplicabitur, hoc est, uel ab aëre, uel à cibo, aut ab aliqua alia extrinseca causa, uel ab humore corporeo, augebitur morbus. Nõ fuit aũt mirum si hoc anno multiplicatus sit, quia (ut dicit Hippocrates & Galenus tertio Epid.) cum aër nebulosus est & humidus, spiritus existens in ambitu totius, & sanguis ab aëre nubiloso crassescit, & non fiunt debitæ transpirationes, multiplicantur humores, fiunt malæ coctiones, calor naturalis obtunditur, fiunt obstructiones, & symptomata dicta causantur. Vnde ego crediderim, symptoma hoc etiam non nisi per accidens contigisse, quia humor melancholicus non per se, sed per accidens multiplicatus est, propter feruorem hepatis adurentis, ob obstructionem quæ facit inflammationem in uenis, & sanguis seipso calidior factus est: affectus autem non est per se à melancholico humore, sed à phlegmatico frigido ebulliente circa illas partes. Vnde à medicis cura uariatur non parum: alij frigidam credunt esse affectionem, & ad calida recurrunt, & non parum nocent, quia hepar inflammant: alij ad frigida descendunt, & nocent, quia frigidus est uentriculus, hepar calidũ: unde fit, ut cum unũ sanetur, alteri noceant. Cum igitur humor phlegmaticus frigidus sit causa huius affectus, & non humor calidus, frigiditate non indiget, sed indiget apertione obstructionis. Ideo Gal. 3. de loc. aff. contra Dioclem disputans, cũ de inflammatione uenarũ mesaraicarum loqueretur, dixit Dioclem non assignasse rationem, cur ex ascensu uaporũ fiant tristes imaginationes, cum tamen humor melancholicus non sit redundans: ac si uideretur alienum, quòd fieret affectus melancholicus, & non ab humore melancholico. Ideo Gale. posuit tres differentias, & quòd alia sit melancholiæ species, cũ uapores eleuantur ab humore crasso frigido, quibus spiritus obtenebrescunt: & illæ tenebræ sunt causa quòd timeant, cũ spiritus non habeant claros, timentq́ ac si uiderent tenebras, & essent in tenebris exterioribus, quia nati sumus ut uiuamus luce ex spiritu animali, scilicet qui lucidus est. Qui ergo fuerint tenebrosi ex melancholia uera, patiuntur melancholiam: qui aũt ex uaporibus ab humore pituitoso eleuatis, hypochondriacam passionem incurrunt, propter obstructionem uenarum mesaraicarũ ab humore pituitoso. Cognita natura morbi, apparet quid præsagiendũ. Ego nullum aliud præsagiũ proponam, nisi quod à Galeno propositum est, qui loquens ex Diocle dixit, quòd à quacunq; causa proueniat hypochondriaca passio, prorogatur in pluribus, & non curatur, nisi diligentes simus, & in multis annis. Quantũ ad curationem attinet, cum hic duo sint humores multiplicati præter naturã in ambitu totius, tam ratione uentriculi, quàm ratione hepatis, ut ex urina apparet, quæ coloratior est, quia feruor est in toto, & excessus maior quàm sit opus, & obstructio adest: ideo ad ueram curationem, primo cacochymia, quæ est in toto, remouenda est: quia non curabitur obstructio hepatis, & eius temperatura unà cũ temperatura uentriculi non redigetur in melius, si permittamus hos humores etiam quo ad præseruationem. Imo si stabit cacochymia, succedet ægritudo, & uel in humorem melancholicum incidet, uel in ægritudinem deteriorem. Ideo primo est euacuandum corpus, & hæc prima est indicatio recte operandi. Circa euacuationem modo bene constituti sunt multi modi: & primo missio sanguinis proposita est, deinde pharmacia. Vtrunq; conuenit, quia sanguis malus multiplicatus nõ debet permitti, sed euacuari, ut natura rectificato hepate faciat meliorẽ sanguinem. Sed ubi hæc duo cõueniunt, debemus incipere à mis-

sione

ftione faguinis, antequàm medicamentum purgans exhibeamus: nisi forte lenitiuum exhibere uellemus, ad euacuandum id quod in uentriculo & in intestinis, & in urijs (ut isti dicunt) ductuum repetitur. Et accederem ad uenam illam quæ á fonte euacuat, ad basilicam scilicet, ut fieret euentatio & refrigeratio hepatis. Si etiam á uena media, ut propositum est, fieret, non esset error: quia Hippocrates in 2. reg. acut. & Galenus dicunt: Si non inuenitur basilica, mediam tangas. Ideo non est disputandū, an media uel basilica sit secanda. Si à media, euacuabitis, quia habet ramum magnum à basilica, ab hepate etiam trahet: sola autem media solet secari, cum læsio est etiam in cerebro, ut ab utroque euacuetur. Facta sanguinis missione, non omitterem euacuationem per pharmaciam. Sed quia corpora cum quis purgare noluerit, oportet fluida facere, maxime si obstructio sit in mesaraicis, debent aperiri, ut melior fiat attractio: ideo syrupi abstergentes & aperientes conueniunt. Tales autem syrupi sumuntur ab indicationibus recte operandi: & quia suppofuimus in toto, sanguinem calidiorem humori crudo permixtum, stante uentriculi frigiditate, cum prima concoctio non corrigatur á secunda, si in uentriculo est cruditas, attrahitur talis, ideo humor crassus est incidendus. Et quia hepar calidum est, non utemur calidis incidentibus: ideo usus syrupi acetosi conueniret. At dicit Hippocrates 3. reg. acut. cum Galeno, acetum conuenire magis biliosis, quàm melancholicis: & dicit ibi unum uerbum, quòd acetum facit degenerare bilem in pituitam: an uerū sit, & fieri id possit, remitto alijs considerandū, quia Gal. locum illum transit sicco pede. Quamuis igitur acetum non conueniret, quia abundat humor melancholicus, associabitur cum syrupo de pomis, in quo est frigiditas & humiditas ad contemperandū feruorem sanguinis, & humor ille adustus reducetur ad temperiem: ex acetoso autem habebimus incisionem, & cum melle rosato parabimus ad abstergendum. Decocta accipiemus ex buglossa, boragine, capillis Veneris. Pro euacuatione autem eligerem eradicatiua, ut confectionem hamech, in qua est agaricum & colocynthis, quæ crassos humores euacuant: est præterea sena, polypodium, epithymū, quæ euacuant efficacissime humorem melancholicum, & maximam habet uim corroborandi, quia ingrediuntur in ea myrobalani omnes: & forte magis dicenda est medicina securitatis á Mesue, quàm diaphinicon. Et si uellemus aliud, syrupus rosatus solutiuus addi poterit ad confortandum cor, hepar, quia facit solutionem aliarum medicinarum meliorem. Circa euacuationem hactenus persisterem. Propositum est, an hæmorrhoides essent prouocandæ. Certe feruor sanguinis circa uenas mesaraicas existens ita calefacit hepar, ut necessariū sit quòd multiplicetur humor melāncholicus in uenis. Esset optimū tempore ueris prouocare ipsas: sed postquam hominem dimittemus sibi ipsi, redibit dispositio. Si ergo haberet hæmorrhoidas quæ ueris temporibus fluerent, contemperarent hepar, & euacuarent melancholicum humorem. Sed in appositione sanguisugarum nihil spero, quia crassum sanguinem dimittunt, & attrahunt subtilem, cum non sit ibi foramen. Vtilitas autem, quam spero, non ex attractione sanguinis, sed quia aperiuntur per se ex tali applicatione. Et uidi ego mercatorem frumentarium, cui affecto liene á tumore maximo, iussi ut prouocarentur, & duabus sanguisugis applicatis ita apertæ fuerunt, ut exirent uiginti libræ sanguinis, ita ut crederem bouem iugulatum. Quia ergo uidemus quòd sponte in multis sanguis euacuatur, apertis illis, non ex sanguisugis sperarem utilitatem, sed ex apertione quæ sequitur. Proposita fuere balnea ex dulcibus aquis: & ego illa laudo, quia corpus humectant, coctionem adiuuant, calorem hepatis contemperant, & corpus maxime corroborabunt. Ideo parare poterimus solium domi, & ibi permanebit usque ad guttur, & post balneum corpus inungetur cum oleo de rosetis. Balnea tamen non fient nisi factis prius euacuationibus, & apertis obstructionibus. Ad præseruandum, quia in præsenti modica est obstructio, licet sanguisugæ non prouocarent, paucum damnum facient, quia unciæ duæ uel tres ad plus euacuarentur, uel aperirentur, quod esset ualde utile. Proposita autem fuere balnea Patauina & Calderiana. Patauina nullo modo conueniunt ratione suæ caliditatis: & si non timerem uentriculum, laudarem Calderiana,

 & credo

& credo quòd conuenirent, quia aperiunt obstructiones, & prouocant urinam: & domino Fabio Contareno affecto olim melancholia, mirum in modū profuerunt. Nunc autem conqueritur de uentriculo frigidiori: sed scio curatum fuisse melancholica affectione, & nescio quomodo conqueratur, cum sit pinguis, & optimam habeat habitudinem. Et hæc dicta sint circa balnea. Pro confortatione, & conseruatione sanitatis, & ad contemperandum hepar & uentriculum, & ad apertionem uenarū mesaraicarum, laudarem pro re familiari continue utenda, ut tempore totius anni uteretur zuccharo rosato cum puluere rhabarbari, quia ex hac semper educeretur aliquid aggregatum in mesaraicis. In æstate uero, prætermisso zuccharo rosato, casiæ drachmas quinque uel sex, cum semidrachma rhabarbari eligerem: præter illos dies æstiuos, cū zuccharo rosato miscerē confectionem dianthos, & species diamusci dulcis, & diacinnamomum. Præterea circa cibum & potum & circa reliqua recte se habeat. Et circa potum, credo quòd tota uis consistat in electione boni uini, quia uinum continuum est: & ideo uinum bene maturum, & album, & ceresiolum esset eligendum. Conuenientius autem pro stomacho esset quod minus album est, quia uina alba in hac ciuitate Venetiarum habent quandam crasitiem. Et ita ego isto itinere procederem.

PILVLAE PRO MELANCHOLICO.

℞. Epithymi Cretensis		℥	1.
Aloës optimæ		℥	s.
Garyophyllorum			
Nucis muscatæ	ana	ʒ	2.
Corticum ellebori nigri		ʒ	6.

Cum syrupo de corticibus citri fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ, pro singula drachma tres: sumantur ante cœnam per horám, bis in septimana.

De intemperie frigida splenis, cum tumore insigni, cruditatibus uentriculi, & corporis atrophia ac decolorationibus, cum metu futuræ aquæ inter cutem, pro nobili Polono quadragenario.

Consilium CLXXXII.

Portet ut nobilis iste uir, si curari debet à longa & difficili ægritudine, quæ est præcipue intemperies frigida splenis cū tumore satis insigni, ex qua postea multifariæ dispositiones præter naturam consequuntur, ut cruditates uentriculi, & in iecore, & in toto ambitu uenarum, atrophię & decolorationes, ex quibus non immerito timetur tandem aqua inter cutem: oportet inquam, si ab his sæuis dispositionibus liberari cupit, ut præcipue habeat exquisitissimam uictus rationem, quæ competat primario morbo, sine qua diutissime & diligentissime seruata, frustra medicorum implorabit auxilium. In primis igitur eligat aërem in quo habitet subtilem, minime palustrem, minus frigidum quàm fieri possit. In quo aëre cauebit etiam ab omni excessu uentorum, ubi postea sereno cœlo & tranquillo se exercebit in uenationibus, & eiusmodi motibus nobilibus. Laudo huiusmodi exercitium, si modo suo tempore fiat, uidelicet mane, uel paulo ante cœnam. Euitet omnes animi molestias, sed iram præsertim & mœstitiam. Mane surgat diluculo, septem horis dormiat, caueat à meridiano somno, esset enim illi admodum lethalis. Deambulet & exerceatur in cubiculo proprio, motibus, frictionibus, pectinationibus, cantu, lectione alta, excernendo excrementa per sputum & tussim, quæratq; reddere

dere alui & urinæ egestiones. Vbi uero hæc omnia peregerit diligenter, mundasq; & odoratas uestes induerit, tunc ad exercitium se conferat extra domum, si serenitas cœli apparuerit: sin minus, intra domum sese contineat, ludendo pila, uel gladio, uel alio aliquo exercitio. Bis in die, non amplius comedat, idq; satis parce, unoq; cibarij genere contentus sit, & illud sine aromatibus sit, sed cum modico croci & cinnamomi tantum. A uino etiam caueat crasso, dulci, nigro, & potenti: sed eligat tenue, album, clarum, pauciferum, quod etiam parce bibat. uel si assuetus sit ceruisiæ, illam bibat moderate, bene tamen confectam: hic enim morbus maxime requirit temperantiam. Ergo cauebit à compotationibus. Inter prandium & cœnam nihil nec comedat nec bibat. Cibaria sint, carnes iuuenum pullorum, hœdorum, uitulorum, auium campestrium, ut sunt perdices, phasiani, aues paruæ, oua sorbilia. Nec uitupero in ferculis hordeum, far probe concoctum, si parce utatur, præcipue uerò addito croco. A reliquis ferculis abstineat. Pane utatur madefacto in iure carnium cum petroselino, & modico cinnamomo. A piscibus omnino abstineat, & à cibarijs arte confectis, sicut à tortis, pastillis, & omnibus lacticinijs, à leguminibus, oleribus, à carnibus antiquis, & omnibus cibis crassis & seruilibus. Panem azymum, uel male coctum ne comedat, nec aliquod placentarum genus. Quantum ad medicinas, hoc primum obseruet, ut & uere & autumno, quo usq; perseueret hæc mala dispositio, euacuetur modo infrascripto:

℞. Floris casiæ ℥ 1.
Sumat hora ante prandium. Deinde
℞. Oxymellis simplicis
Syrupi de absinthio
Decocti polypodij
Cetrach
Endiuiæ ana ℥ 1.
Endiuiæ ℥ 4.
Misce pro uno, & sic pro alijs septem. Deinde
℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Trochiscorum alhandal G 10.

Misce, & cum zuccharo fiat bolus, sumendus in aurora cum custodia. Postea interquiescat per duos dies, & iterum accipiat zuccharum rosatum semper ante prandium & cœnam per duas horas. Deinde sumat istos syrupos:

℞. Myrobalanorum Indorum
Citrinorum
Emblicorum
Chebulorum
Belliricorum ana ʒ 4.

Contundantur grosso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium. Postea infundantur per diem & noctem in ℔. 10. aquæ fumiterræ, postea decoquantur ad consumptionem tertiæ partis. Postea adde:

Corticum radicum ellebori nigri ʒ 4.
Liquiritiæ
Polypodij ana ʒ 6.
Seminum citri ℥ s.

Bulliant donec remaneant ℔ 5. Postea adde folliculorum senæ.

Epithymi Cretensis ana ℥ 1. s.

Bulliant, donec remaneant libræ tres. Vltimo colentur, & exprimantur, & seruetur decoctum. Postea

℞. Eiusdem decocti ℥ 6.
Syrupi de infusione rosa. ℥ 1. s.

Misce, & detur mane hora syrupi. Sumat autem per sex dies continuos: sed si nimium euacuarent, sumat alternis diebus: deinde quiescat, & utatur uictus ratione præscripta.

Erit

Erit autem tempus ueris & autumni, in quo euacuabitur. Inter hæc uero tempora placet ut familiares habeat pilulas, quibus utetur ter in mense hora ante cœnam.

℞. Succi cetrach
Succi Chamædryos
Succi Polypodij recentis ana ℥ 1.
Exiccentur in umbra secundum artem. Deinde
℞. Agarici electissimi
Rheubarbari electi
Aloës hepatici ana ʒ 3.
Gingiberis
Cinnamomi
Garyophyllorum ana ʒ 1.
Salis gemmæ ℈ 1.

Misce, cum melle rosaceo fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ pro singula drachma tres, sumendæ ut supra. Si uirtus constiterit, laudo ut uere tantum, mittat sanguinem é basilica sinistri lateris, die sequenti post casiam.

De tumore splenis duro, post diuturnam febrem, pro Reuerendo Boschetto Mediolanensi,

Consilium CLXXXIII.

Euerendus Dominus Ludouicus Boschettus, post longam febrem passus est & patitur tumorem durum in splene multæ duritiei & magnitudinis. Pro cuius curatione, si ex toto fieri poterit, ordinandum est in primis regimen in cibo & potu, subinde deueniendum est ad medicinalia. Quantum ad cibos attinet, euitandi sunt omnes humores crassos generantes, necnon & humores melancholicos facientes, qui habentur in consilijs de melancholia, & in alijs omnibus ferè. Elixa plus conueniunt, quàm assata: non tamen ex toto prohibetur usus assatæ carnis, præsertim paruarum auium. Pisces sint maritimi, uel de flumine currenti petroso, squamosi. Oua recentiora, ac tremula. Ex oleribus conceduntur beta, borago, spinachia, lupuli, asparagi, artichiochi, endiuia, cichoria, & lactuca tempore calido. Cappares cum aceto & oleo conditi, & aliqualiter cocti, conueniunt ante alios cibos: similiter sardellæ uel anguillæ salitæ cum aceto & oleo conditæ ante alios cibos conceduntur: oliuæ etiam mediocriter salitæ interdum conceduntur. Aromatum, item porri, allij usus, & cæparum, prohibetur, æstate maxime, hyeme uero non nisi paucus conceditur. Aceto & acetosis uti licet. Fercula sint ex rebus supra concessis: brodium uel ciceris, ual caulium, uel raparum. Ex fructibus conceduntur uuæ & ficus bene maturæ, tam uirides quàm siccæ, pistacia, amygdalæ: tempore autem calido interdum concedo passulas, pruna bene matura, ac melopepones. In potu uitet aquam: uinum autem sit antiquum, album, quod modice flauum dicunt uel medij coloris, mediocris potentiæ, subtile, boni odoris & saporis, non dulce, uelut nouum, crassum, & turbidum, nigrum. Euitanda sunt ciborum & potus repletio, & uarietas: saccharo & melle cum alijs cibis raro utendum est. His obseruatis, ineunte uere extrahantur quinque uel sex unciæ sanguinis ex basilica sinistri lateris, nisi forte sanguis hæmorrhoidalis multum fluxerit. Subinde capiat infrascriptum syrupum, & medicinam:

℞. Radicum tamarisci
Scolopendriæ, quæ cetrach dicitur
Chamædryos ana man. 2.
Corticum radicum capparum ℥ 2.

Contun-

Contundantur, & decoquantur in libris octo aquæ ad consumptionem medietatis, & huius decoctionis accipe libras quatuor: mellis, aceti ana libram unam, & fiat oxymel.

℞. Suprascripti oxymellis ℥ 1. s.
Aquæ cetrach ℥ 3.

Misce, & fiat syrupus. Deficiente aqua cetrach ponatur aqua decoctionis tamarisci, in qua sæpe ferrum ignitum sit extinctum, & capiat singulo die unum usque ad septimum. Deinde capiat medicinam infrascriptam:

℞. Polypodij
Folliculorum senæ
Stœchados
Passularum
Liquiritiæ ana ℥ s.
Myrobalanorum Indorum ʒ 3.

Decoquantur in libris tribus aquæ lactis, donec remaneant unciæ nouem: deinde addantur epithymi drachmæ sex, bulliant unica ebullitione, & facta colatura addantur floris casiæ drachmæ sex, specierũ hieræ simplicis scrupuli duo, & fiat potio, quam capiat summo mane, & tardet prandium horis sex. Facta purgatione, quæ reiteretur, si opus esse uidebitur medico adstanti, sit frequens usus electuarij infrascripti in quantitate drachmę mane, bibendo post uncias tres flaui uini, decoctionis tamarisci, cetrach, corticum radicum capparum, chamædryos, partibus æqualibus.

℞. Cetrach, Chamædryos
Radicum tamarisci
Corticum radicum capparum ana ʒ 6.
Ammoniaci
Rubeæ tinctorum ana ʒ 4.
Polij
Artemisiæ ana ʒ 3.
Galbani
Seminum hyperici
Nigellæ
Amygdalarum amararum ana ʒ 2.
Cardamomi fructus
Periclymeni ana ʒ 1. s.

Ammoniacum dissoluatur cum aceto, & omnia excipiantur oxymelle scyllitico, & fiat electuarium. Applicanda spleni exterius sunt mollientia, subinde resoluentia, uel miscenda mollientia cum resoluentibus. Sit igitur frequens usus inunctionis lienis cum oleo infrascripto:

℞. Corticum radicum capparum
Foliorum tamarisci ana ℥ 1.
Olei communis lib. 2.
Vini albi boni ℥ 6.
Decoquantur simul ad consumptionem uini. Item

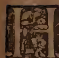
℞. Ceræ
Olei antiqui
Ammoniaci ana ℥ 6.
Croci ʒ 2.

Aceti quantum sufficit ad dissoluendum ammoniacum, & fiat in forma ceroti. Item sit usus frequens unguenti de arthanita parui, descriptionis Mesue, & loco applicetur uel succus cetrach, uel succus ebuli. Item accipe salis usti quantum sufficit, dissoluatur in succo tamarisci, uel cetrach, uel in decoctione corticum radicum capparum, & cum uesica actuali caliditate sæpe lieni applicetur. Item.

℞. Visci

De lienis obstructionibus & duritie, cum periculo hydropis & reliquijs quartanæ febris, pro doctissimo iuuene Vtinensi, domino Ioanne Baptista Luuisino.

Consilium CLXXXIIII.

Honestus ille iuuenis, qui nobis sanandus in præsentia proponitur, cum uarijs præter naturam affectibus uexetur, & inter se contrarijs, nimirum diuersis etiam auxilijs inter se pugnantibus curandus est. Vitia itaque tollenda, prius recenseamus: deinde propria auxilia, & ita seruabimus methodum. Laborat itaq; in primis lienis obstructionibus, atq; duritie adeo, ut ferè scirrhus uocari possit: atq; hic est præcipuus morbus, de quo conqueritur iuuenis. Etiam nonnihil obstructionum in mesaraicis patitur. Flatu præterea in uentriculo, & toto ferè abdomine abundat, cum insigni tensione atq; sonitu, si quis digitis pulset: propterea ipsi discrimen magnum hydropis imminet, nisi iam inchoata sit tympanites cum leui ascite. Nihilominus ipsum hydropicum appellari posse negamus, sed spleneticum potius, quoniam eo sanato, a quo tanquam à fonte cætera uitia emanant, totum corpus ad pristinam sanitatem reuertetur. Præterea & febre quadam laborat, quæ residuum esse uidetur quartanæ, quæ ipsum Decembri mense proximo inuasit, & pluribus mensibus infestauit. Nunc uero quodammodo erratica esse facta uidetur, cum neque certum diem, neque horam in suis circuitibus seruet. Huiusmodi tamen febricula non est ægrotanti admodum molesta: neque enim ipse propterea decumbit, sed domo exit, & quolibet expedite admodum & prompte deambulat: nullum prætcrea in initio accessionis rigorem, aut extremorum frigiditatem percipit. Hi sunt præter naturam affectus, quibus iste infestatur, opemq; à medicis implorat, ne in peius labatur, uerum pristinam ualetudinem recuperet. His cognitis à causarum narratione superfedebimus: hanc enim à nobis ægrotus non postulat, sed illico ad remediorum explicationem accedemus. Omnibus itaque per clarissimos medicos consideratis, ita illis satisfaciendum est. Primum quidem, quoniam omnia hæc uitia à materia pendent, ut à causa, ea prius remouenda est: id uero duplici instrumento fieri potest, uenæ sectione, & purgante pharmaco. Antequàm ad alterum istorum ueniamus, aluus lenienda est, deinde materia aliquibus conuenientibus syrupis præparanda. Accipiat ergo per quartam horæ partem ante prandium electuarij lenitiui, ut uocant, sescunciam, idq; aut sub forma boli cum saccharo, aut cum sero caprino liquetur, aut cum aqua cichorij, & fumiterræ, & fiat potio. Sequenti die in aurora huiusmodi syrupum accipiat:

℞. Syrupi de fumoterræ simplicis		
Acetosi simplicis		
De cichorio simplicis	ana	℥ s.
Decoctionis infrascribendæ		℥ 3.

Misce, & fiat syrupus.

℞. Agrimonij, id est, eupatorij		
Cetrach, id est, asplenij		
Endiuiæ		
Cichorij	ana	man. s.
Aquæ quantum sufficit.		

Misce, & fiat decoctum secundum artem. Quater aut quinquies huiusmodi syrupo accepto, mane prius aluo lenita sponte, aut clystere communi, per horam saltem ante cibum secetur uena interior cubiti sinistri, extrahaturq; sanguis moderate usque ad uncias sex, aut septem, aut pro iudicio præsentis medici: melius tamen fuerit si hæc

sanguinis quantitas duabus uicibus, non semel extrahatur, neque propterea à syruporum assumptione desistat, quoad in urina concoctionis bonæ signa uideantur. Quibus uisis pharmacum summo mane assumat:

℞. Agarici præparati ℈ 4.
Confectionis hamech sine scammonio ʒ 5.
Aquæ lactis ℥ 3.

Misce, & fiat potio. Vel ita:

℞ Diasenæ ℥ 1.
Sacchari quantum satis est.

Misce, & fiat bolus. Accepto hoc medicamento iterum syrupi accipiendi sunt, sed prioribus efficaciores, hoc pacto:

℞. Syrupi de endiuia
De fumoterræ compositi
De pomis compositi ana ℥ s.
Decocti infrascribendi ℥ 4.

℞. Fumiterræ
Stœchados
Asplenij Cichorij
Tamarisci ana manip. s.
Aquæ communis quod satis est.

Incidantur omnia crassius, & mixta, in aqua decoquantur. Tales syrupos accipias numero septem, uel etiam plures. Postea hanc medicinam sumere debet:

℞. Confectionis hamech compositæ ʒ 4.
Electuarij lenitiui ʒ 6.

Misce, & cum saccharo fiat bolus. Hoc medicamento assumpto per duos dies aut tres quiescat, iterumque ad nouos syrupos accipiendos accingat se: cum enim morbus à materia pendeat contumaci ac rebelli, non unica præparatione & purgatione educi potest, sed pluribus eget. Itaque huiusmodi syrupis, sequentibus diebus etiam utetur.

℞. Syrupi acetosi de quinque radicibus ℥ 1.
De epithymo ℥ s.
Decoctionis infrascribendæ ℥ 3.

℞. Corticum radicum capparum
Polypodij
Dulcis radicis
Passularum enucleatarum ana ℥ s.
Asari
Fumiterræ
Filicis
Tamarisci
Asplenij
Betonicæ
Agrimoniæ
Cichorij ana manip. s.
Corticum radicum ellebori nigri
Florum cordialium ana ℥ 1. s.
Seri caprini quantum sufficit.

Misce, fiat decoctio secundum artem. Cum huiusmodi syrupos acceperit septem aut octo, postea illico talem medicinam accipiat:

℞. Rheubarbari optimi ʒ 1. s.
Spicæ ℈ 1.
Vini aromatici parum
Decocti proxime scripti quantum sufficit.

Fiat

Fiat infusio per diem naturalem: deinde facta expreſsione.

℞. Confectionis hamech
Electuarij Indi ana ℥ 2.
Syrupi roſacei ſolutiui ℥ 1. ſ.

Miſce, & fiat potio. Vel loco huius potionis accipiat pilularum cochiarum cum elleboro ſcrup. quatuor, aut pilularum Indarum, de fumoterræ, ana ſcrup. duos, & reformentur cum aqua fumiterræ, & fiant pilulæ quinque. Deinde cum ita exquiſite corpus euacuatum fuerit, accedendum eſt ad alia remedia, quæ cum iecoris, tum lienis obſtructiones ualenter expediant. Itaque ſemper in iuſculis ſuis decocta ſit radix petroſelini, & fœniculi cum folijs, & parum aſplenij. Et quoniam morbus longus eſt, neque unico remedio diutius utendum, quia ei natura aſſuefacta non patitur, ideo modo utatur hoc decocto:

℞. Radicum arnogloſsi, id eſt, plantaginis ſiccæ
Corticis lauri
Chamædryos
Lapati ſylueſtris
Foliorum hederæ ana M. 1.
Aquæ lactis quantum ſufficit.

Miſce, fiat decoctio uſque ad conſumptionem tertiæ partis, & in fine parum aceti, quantum ſit potabile, admiſceatur: & ex hoc decocto ſummo mane ſumantur unciæ 5. Aut hoc:

℞. Scordij
Foliorum ſalicis
Radicum eryngij
Anagallidis cæruleum habentis florem, ana M. ſ.
Filicis
Chamæmeli
Agrimonij ana M 1.
Aquæ lactis quantum ſufficit.

Fiat decoctio ut ſupra. Poſtea ubi hoc uſus fuerit per aliquot dies, inde utatur quibuſdam remedijs ſub forma pilularum, aut puluerís, & paſtillorum, ad reſerandas occluſiones hepatis, & lienis. Ad iecoris autem obſtructiones hoc ſit remedium:

℞. Radicum chamæpityos
Radicum cichorij ana ℨ 4.

Conterito, & melle cocto excipito, & ad auellanæ magnitudinem præbeto, & aquæ calidæ ℥ 4. ab eius aſſumptione ſorbendas dato. Item lupini iecoris ſicci drachmam in puluerem redacti, cum uncia ſyrupi de cichorea propinato:

Pro lienis obſtructionibus:

℞. Scillæ aſſatæ
Corticum radicum capparum ana ℨ 1.

Contunde, & præbe ex poſca drachmam. Aliud ualde laudatum: Accipe ſeminum uiticis contuſi & cribrati per ſubtiliſsimum cribrellum drachmas tres, atque ex poſca præbeto bibendum: atque ita alternatim in aurora exhibebis modo ſpleneticum, modo iecorarium medicamen: ſed multo frequentius ſpleneticum, longe enim magis in hoc iuuene ſplen, quàm iecur ægrotat. Item ultimo poſſunt aliqui paſtilli ad patefaciendas uiſcerum occluſiones exhiberi, ut exemplum ſit: Accipe paſtillorum de rha barbaro, aut de roſis, aut de eupatorio drachmam, redigatur in puluerem, & cum uncia decocti cichorij & aſplenij in aurora exhibeantur iſta eodem modo. Poſt paſtillos autem exhiberi poteſt, aut drachma confectionis dialachæ, aut diacurcumæ, aut Mithridatici, aut theriacæ, ſi bona haberetur. Atque ita ſemper uariando, modo unum, modo aliud ex antedictis remedijs dandum eſt, neque diutius in uno inſiſtendum. Quòd ſi caliditas febrilis interdum cogat, aliquantulum de ſpeciebus diarhodon admiſcendũ eſt. Præterea exterius fomenta ſpleni adhibenda ſunt, ut ex decocto geniſtæ, filicis,

Ii 2 aſplenij,

asplenij, chamæmeli, seminum lini, anisorum, dauci, cumini, & spongia ex hoc decocto madens applicanda, uel uesicula bubula huius decocti plena superponenda: deinde cum oleo de capparibus, & amygdalino, & nardino inungendum est. Sed hæc olea debilia sunt, ideo ad cerota & unguenta magis mollientia & digerentia ueniendum est, quale est cerotum de meliloto, aut œsypi cerotum: oportet enim simul mollire & digerere: ideo cerotum diachilon mollitum cum oleo irino optimum est, aut cataplasma ex radice cyclamini, hoc modo:

℞. Radicum cyclamini lib. 1. s.

Caricarum pinguium lib. s.

Aceti quantum sufficit.

Coquantur, & fiat cataplasma optimum. Item, stercus gallinarum, siccum, contusum, cribratum, in oxymelite concoquito, & confidenter imponito. Item, optime facit farina hordei, lupinorum, fabarumque ex oxycrato imposita: præterea pyrites, aut molaris, aut gagates longitudine octo digitorum, latitudine sex digitorum, non multæ crassitudinis, ignescat, acetoque aspergatur, panniculoque in aceto calido madefacto inuoluatur, & loco imponatur affecto, ibique quamdiu calidus est, permittatur. Emplastrum quoque ex hoc lapide à Galeno fit diapyrites uocatum, quod mirum est in scirrho discutiendo. Veruntamen totum ferè in ratione uictus situm esse existimandum est, siquidem omnis diuturnus morbus maximam ex conuenienti uictus ratione opem sentit. Quapropter aër in primis eligatur, qui neque in calore excellat, neque in frigore, & ad siccum declinet. Caueat itaque à pluuijs, nebulis, & uentis australibus, neque incolat, si fieri posset, loca palustria, lacustria, aut aquis ullis tum currentibus, tum stagnantibus irrigua, sed stagnantes longe sunt pessimæ: præterea loca olidis putridisque uaporibus referta euitentur: sed aër sit purus, apertus, & leui aura boreali perflatus. Exercitium corporis, cum febre caret, sit ante cibum, exonerata prius aluo, & id quidem moderatum, ingrediendo, aut equitando, & alijs gestationibus utendo. Quod si non possit, fricetur eius dorsum, crura & brachia deorsum uersus cum panno lineo tepido, non ualde molli, neque aspero, usque ad cutis ruborem. A cibo quiescat omnino per tres aut quatuor horas. Loquatur ante cibum alta uoce, & uociferetur. Noctu dormiat, quantum ad concoctionem satis est: meridianum somnum, nisi assuetus sit, caueat. Quotidie ante cibum aluum exoneret aut sponte, aut glandula simplici ex melle cocto, aut addita drachma specierum hieræ, aut per clystere ex decocti chamæmeli, betæ, furfurum, mercurialis, maluæ, libra, olei anethini unc. tribus, sachari rubei uncijs duabus. Animo sit semper læto, nihil triste cogitet, semper se conualiturum esse confidat: solitudinem fugiat, musicis delectetur, semper amicorum & hominum iucundissimorum consuetudine utatur. Cibi uero & potiones, in quibus maxime uictus ratio consistit, sint attenuatorij, incisorij, abstersorij, & acrium rerum. Commistiones per interualla interdum proderunt, ut sinapis, piperis, sacchari, & huiusmodi, præcipue cum febris sedata fuerit, modus autem cibi est, ne satietur. Potus uini sit paucissimus, quantum satis erit ad sedandam sitim. Panis itaque, ut ab eo incipiamus, ex polline triticeæ farinæ conficiatur cum mediocri sale, & bene fermentetur: præterea, ut flatus, quibus hic ægrotus abundat, discutiantur, conficiendo pani commisceatur semen anisorum, fœniculi, seseleos, cumini, & optime coquatur. Carnes sint hœdi aut ueruecis iuuenis, aut uituli lactentis, pullorum gallinaceorum, aut columborum in turribus degentium, auicularum quæ ex arboribus, montibus, aut campis uictum quæritant. Vitentur aues in aquis degentes, & carniuoræ: oua etiam sorbilia prosunt. Etiam omnino hæ carnes elixentur, & in iusculis coquantur radices fœniculi aut petroselini cum folijs, aut utraque, & condiantur cum cinnamomo omnia cibaria, & aceto. Pisces non sunt boni, nisi saxatiles. Oleribus interdum elixis uesci poterit, ut beta,

beta, malua, aut quod cerefolium uocant, mentha, petroselinum, & reliqua huiusmodi. Abstineat ob omnibus leguminibus, à brassica, rapis, cucurbitis, cucumeribus, lacte, & omnibus lacte confectis, & lacticinijs. In aceterijs frequenter utatur capparibus ex oxymelite, aut folijs buglossæ & boraginis coctis, & endiuiæ, intibi, aut cichorij. Fructibus uti potest, uuis passis ante cibum & post, interdum amygdalis, nuclei pinei stomachum lædunt. A pomis, nucibus, castaneis, uuis, persicis, melonibus, & breuiter ab alijs omnibus fructibus, præter ficus, & eis consimiles, abstinere melius fuerit, donec huiusmodi febris & obstructiones penitus sublatæ fuerint. Potu utatur uino albo, tenui, non acerbo, cum quo permisceatur aqua, in qua ferrum candens igne sæpe sit extinctum. Optimum erit si omnia ipsius cibaria in tali aqua decoquentur. Præterea fiant uascula ex ligno tamarisci, in quibus uinum, quo uti debet, contineatur. His omnibus ita congruenter institutis, & corpore diligentissime, ut superius comprehensum est, purgato, si febris abolita fuerit, tunc credimus ultimum & præsentissimum remedium fore, si aquas Apponenses potauerit, quarum experimenta multa uisa sunt in aperiendis uiscerum obstructionibus, & omnibus naturalibus membris roborandis. Atque ita, Deo annuente, huic nobilissimo iuueni pristinum corporis robur & ualetudinem restitutum iri speramus, atque indubitanter confidimus.

Pro nobili, cui hepar inflammatum, & uentriculus ob id debilitatus erat.

Consilium CLXXXV.

QVIDAM NOBILIS à quibusdam rei medicæ imperitis persuasus, maluaticum nimium hausit, ac in uindemia uinum, nigrum, ut potè fortius, hoc consilio, ut imbecillitas uentriculi, quæ ex frigiditate ortum habebat, corrigeretur, cumque ad potum uini fortioris æstas calidior accessisset, inflammatum est illi hepar, cuius demum intemperatura multo maiorem uentriculo imbecillitatem conciliauit. Nam cum actiones hæ sint uentriculi, appetere cibum, ingestum retinere & concoquere: duæ eius partes sunt: superior, quæ nimirum appetit, siccior ac frigidior: inferior uero calidior & humidior. At uero caliditas nimia hepatis exiccat humidum, cum quo calor dissoluitur: nulla est concoctio, nec appetentia cibi ulla, ob uentriculum calefactum nimis. Quid ex his prognosticandum? Corporis imbecillitas: quia uentriculus non concoquit, sed corrumpuntur uerius omnia, quare uomitus frequens: & quia obstructum hepar, atque etiam supercalefactum, nulla est in corpore sanguificatio. Calefactio hepatis & obstructio tollenda esset misione sanguinis, à qua abstinendum est propter uirium imbecillitatem, ne magis prosternantur. Quare diæta uentriculus corroborandus, & ministrandi cibi pauci, & facilis coctionis. Interdico illi uino omni, nisi austero. Decoctum endiuiæ bibat, nam omnia cichoracea confortando uentriculo apprime sunt utilia. Dico autem cichoracea, endiuiam, sonchon, & si quæ sunt alia id genus: nam quia amara, ideo sunt calida: calefaciunt igitur & confortant, & leniter etiam refrigerant. Quare syrupum de cichorea cum rosato ordinaui. Confortato uentriculo, totoque adeo corpore, accedam ad infrigidationem hepatis, quæ fiet per phlebotomiam basilicæ dextri lateris.

De tensione hypochondrij dextri, ex hepatis scirrho, cum cachexia & dolore dorsi, qui ad renes extenditur.

Consilium CLXXXVI.

T satisfaciam officio meo, quatuor proponam. Primum erit explicatio omnium symptomatum, quibus affligitur Nobilissimus iste uir. Secundo est quærendum, quis sit locus principaliter affectus, uel dans occasionem symptomatibus: & simul ægritudinem quæremus, an una uel plures sint. Tertio uidendum, qui mores, quod tempus, quis motus, qui terminus, & quæ causæ tam extrinsecæ, quàm intrinsecæ. Hæc sunt à nobis dicenda. Circa symptomata, ut à notioribus incipiam, primũ quod occurrit, & manifeste apparet, est tensio hypochondrij dextri, circa costas mendosas in regione uentriculi cum dolore, qui uix percipiatur, cum leuiter comprimitur: si uero fortius comprimatur, manifeste percipitur. Secundum quod apparet, est tensio in toto uentre inferiori, ita quòd dextra uentriculi, intestinorumq; regio inferior tument præter naturam. Præterea conqueritur de dolore, qui incipit, ut ipse asserit, à spina, & extendit se usque ad utrunq; renem, percipitq; intendi cum mouetur, ascendit scalas, & se exercet. Habet præterea egestiones liquidas, & quod notandum est, quandoq; ueluti loturam carnis egerit. Vrinas tenues & uarias habet, aliquando fuluas, aliquando albescentes. Conqueritur aliquando, sed raro, quòd nauseam patitur cum deiectione appetitus. Principalia uero symptomata sunt, tensio dextri hypochondrij cum dolore dorsi, qui ad utrunq; renem extenditur. Habet præterea in toto corpore non quidem atrophiam, sed dispositionem ad cachexiam, quia non uidetur mihi admodum emaciatus, habet tamen carnem subtumidam. His ita existentibus symptomatibus, oportet primo considerare locum affectum, an sit unus uel plures: secundo, dolorem & tumorem hypochondrij dextri, quoniam ex eis causas omnium symptomatum inueniemus. Nulli dubium est, quòd ibi est dolor & tumor: & ex quo est in dextra parte prope costas mendosas in regione uentriculi, nemini dubium est ægritudinem facientem hæc duo symptomata esse uel in hepate, uel in uentriculo, aut in musculis exterioribus. Sed quòd non sit in uentriculo, ex actionibus uentriculi apparet, quia actio læsa indicat affectionem: & quia non uidemus actionem aliquam uentriculi læsam, non possumus dicere esse in uentriculo. Quo ad uirtutem appetendi, licet non appetat, ut solitus est appetere, comedit tamen: & licet eueniat ut uideatur affectus contentiuæ: quia tamen raro id accidit, ratione obiecti uidetur contingere, cum multum & copiosissime bibat & comedat. Præterea non habet fluctuationem in uentriculo, quod est signum, iuxta Galeni sententiam in tertio de causis symptomatum, pathognomonicum, cum uirtus contentiua est affecta: quia cum non continet uentriculus quantum & quomodo oportet, fluctuationes apparent. Ideo quantum ad contentiuam, bene se habet. Quo etiam ad concoctionem, ex egestionibus non apparet læsio: & licet sint liquidiores, non ualet propter hoc, quòd non sint concoctæ, quia quo ad substantiam & colorem sunt concoctæ. Quare autem sint liquidiores, dicemus. Cum igitur omnes operationes sunt sanæ, igitur uidetur sanus uentriculus, non dico sanum, quin dicam esse diminutum, quia uentriculus patitur per consensum membri affecti, propter propinquitatem, imò reliqua membra naturalia compatiuntur. Si igitur nocumentum est in uentriculo, illud est ratione compassionis. Cum igitur non sit in uentriculo ægritudo faciens illa symptomata, erit uel in musculis, uel in hepate. Sed non est in musculis, quia dolor est obtusus per compassionem, & uix percipitur, nisi fortiter cõprimatur. Præterea reliqua signa etiam apparent, quæ indicant affectionem hepatis. Erit igitur in hepate, tum quia dolor & tumor sunt in regione hepatis, & ubi dolor est continuus, ibi est ægritudo. Cum ergo in dextra parte sit, & non sit nec in musculis exterioribus, nec in uentriculo, ergo in hepate est.

Iste

Iſte diſcurſus mihi uidetur rationabilis, & ſic locus affectus inuentus eſt iudicio meo. Sed hic difficultas eſt, quæ ſit ægritudo in loco iſto. Dicam ſententiam meam (ſaluo ſemper meliori iudicio) non quidem animo contradicendi, ſed ut id quod ſentio, pro rei ueritate in medium adducam. Mihi inquam uidetur, quòd ægritudo hæc, quæ in hepate eſt, nullo pacto ſit calida, ſed prorſus frigida: & dicam coniecturas, quæ me mouent, ne uidear ad placitum loqui. Primum eſt totius cutis decoloratio, quia color plumbeus uidetur eſſe in toto, qui atteſtatur ſuper dominium frigiditatis. Et maximum quod urget me, & perſuaſit ut id crederem, fuit, quia ipſe dixit, quòd omnes in patria ſua admirabantur, & percunctabantur ab ipſo, cur ita decoloratus eſſet. Cum igitur indicet color priuationem ſanguinis laudabilis, ad liuiditatem tendit. Sufficit ergo quòd plumbeus color ſuper dominium frigiditatis atteſtatur, quia Galenus 4. de tuenda ualetu. dicit, colorem dominium humorum atteſtari, niſi ad profundum decũbant: raro tamen (inquit ipſe) ad profundum decumbunt. Sed præter illum colorem, eſt illa diſpoſitio præcedens: quia ſcitis quòd proprium munus hepatis eſt ſanguinem facere: quando temperatura ipſius excedit per caliditatem, aſſat ſanguinem, & calidiorem facit, & corrumpit: cum autem ſanguis calidior multiplicatur in toto, & ſuperaſſatur, non poteſt uniri nec aſsimilari, & tunc non contingit decoloratio, nec tumor, ſed ulcera in toto uel in parte apparent, in quam præcipitatur humor. Ideo alia ſymptomata, & aliæ ægritudines ſequuntur ad caliditatem intemperatam hepatis: hic autem eſt potius diminutio, & infœlicitas ſanguinis: propterea quòd ſanguis non concoquitur, & inde abundat ſanguine crudo. Et iſta uidetur una coniectura, ut credam frigidam ægritudinem eſſe in hepate. Sed aliæ ſunt fortiores. Prima eſt, quia Galenus dicit in 8. τ͂ τόπ͂, quòd ubi in hepate eſt mala temperatura frigida, uirtus alteratrix afficitur, ut liquidæ appareant egeſtiones, ſimilesq́; loturæ carnis: & hæc indicant ægritudinem frigidam. Sed ultra autoritatem Galeni, ratio hoc indicat & dictat, quia hepar non poteſt deducere chylum ad rectam formam ſanguinis, ideo regurgitat ad inteſtina, & apparet lotura carnis. Quòd etiam ibi adſit frigiditas patet, quia nõ fit attractio chyli, ut oportet, quia ubi eſt affectus calidus, non ſolum non deficit attractio, ſed fortior fit. Nec debet dici, omnem dyſcraſiam corrumpere actionem, & deficere: uerum quidem eſt quòd corrumpit actionem naturalem, ſed ubi fiat exceſſus per calidum, deficit ex ſuperabundantia caloris coctio, & corrumpitur, nec fit actio bona, deficit autem, quia ſuperaſſat, & ſuperat. Ita ubi eſt caliditas in exceſſu, quanto maior caliditas erit, tanto maior fiet attractio, non quidem ſecundum naturam, ſed præter naturam, quia plus attrahit, quàm oportet. Præterea dicit Galenus, ſi in hepate talis affectus fuerit, & diutius perſeuerauerit, fiet temperatura frigida. Si ergo in iſto perſeueraſſet affectus calidus per quatuor annos, deueniſſet ad tabem: ſed potius in cachexiam deuenit. Præterea ſi tangimus, non apparet quòd ibi ſit inſignis caliditas: imò obtuſa eſt, ergo non poteſt eſſe affectus calidus in hepate, nec in extremis. Et iſta ſunt ſigna, quæ mihi ſatis perſuadent, intemperiem frigidam eſſe. Diceret aliquis, quid dicis de egeſtionibus illis liquidis, & de urina fulua? Dico quòd cauſa poteſt eſſe tam intrinſeca, quàm extrinſeca. Extrinſeca quidem, aſſumptio uini potentiſsimi inflammantis hepar alioquin naturaliter calidum inſigni inflammatione. Intrinſeca uerò poteſt eſſe, quia ibi adſunt obſtructiones, nec liber eſt tranſitus humorum, qui generantur in hepate, congregantur in loco, calefiunt, & corrumpuntur, & hepar calefit, ex qua calefactione generatur poſtea bilis, quæ apparet per urinam, & per excrementa. Et ita poſſunt eſſe cauſæ tam intrinſecæ, quàm extrinſecæ. Præterea caliditas renum poteſt eſſe cauſa, quia ſtat quòd ſit caliditas in renibus, & frigiditas in hepate ſuperacquiſita. Iſtæ ſunt coniecturæ, quæ mihi perſuadent ut credam intemperiem frigidam potius quàm calidam eſſe in hepate. Vtrum modo ſit intemperies ſola, an uero præter eam ſit aliquid aliud? Cum ibi ſit dolor ex compreſsione, & tumor in eodem loco præter naturam, ergo ibi eſt aliquod genus humoris præter naturam. Sed quod genus? Scitis ex GALENO, quomodo hepar ad ſcirrhos ſit paratum. Ego uereor, & utinam non ſit, quòd

fibi fit fcirrhus, licet non infignis:fed tumor præter naturam frigidus, non quidem à melancholia,fed à pituita craffa caufatus:quia fcitis ex Galeno,fcirrhum dupliciter fieri poffe,ut inquit in fecundo ad Glauconem,à melancholia,& à pituita craffa. Quòd autem crediderim effe ægritudinem compofitam in hepate ex intemperie frigida & humida cum fcirrho incipiente, & in conuexo hepatis, id me mouit,quia tactu percipitur talis tumor.Igitur mihi uidetur,quòd locus affectus fit hepar, & pars illa quæ amplectitur ftomachum,& in parte eius gibba:& non folum intemperiem adeffe, fed malam compofitionem,principium fcilicet fcirrhi.Et hæc de effentia ægritudinis. Quantum uerò attinet ad mores,ad tempus ægritudinis, & ad alia, credo mores effe pefsimos.Primo,quia in hepate eft, & in membro nobilifsimo, cum fit inftrumentum generationis fanguinis neceffarij ad uitam, ex quo generantur fpiritus: ergo ægritudo mala eft ratione membri.Præterea principium fcirrhi eft,& paucifsimi poffunt curari: & Galenus dixit,nunquam curatos effe fcirrhos. Præterea eft pefsimorum morum, quia eft maximus lapfus à naturali temperamento, quia ex habitu totius corporis, & quia mores habet bellatoris uiri,calidi eft cordis & hepatis:& cum ad frigiditatem lapfum fit,maximus eft lapfus,& ex confequenti ægritudinem credo malam effe. Præterea ratione fubiecti,quia hic homo non indulgebit præceptis noftris. Quo ad motum, quia ita tardus eft, credo quòd fit chronicifsimus,quia iam quatuor anni funt, necdum apparet principium.Ideo crediderim tum ex intemperie, tum ex ratione, fcirrhi effe principium,quia omnia adhuc funt imbecillia:nec frigiditas ualida eft,ut faciat hydropem,bene credo uenturam. Quo ad terminum morbi, credo quòd in hydropem terminabitur,fi uerum eft quòd talis fit intemperies,& fcirrhus,& quia iam incipit turgere uenter. Reftat modo,ut de caufis tam intrinfecis quàm extrinfecis dicamus. Sed antequam hæc dicamus,reliqua quæ fequuntur ad iftam ægritudinem, explicabimus. Primo confequitur tumor tã in dextra,quàm in finiftra parte. Caufa huius uidetur manifefta,cum fanguis non fit ficuti oportet,fed pituitofior,flatuatur in locis fubcalidis,& cum flatuatur in loco ubi funt inteftina,tunicæ inteftinorum,omentum,abdomen,quæ partes dilatantur,implentur flatu, & intumefcunt, & ad afciten uel tympanitem terminabitur. Et quia fplen confentit, non attrahens fæcem fuam, plumbeitas apparet, quia mifcetur fanguini:præterea dolor in dorfo confequitur,qui extenditur ad renes. Credo quòd caufa fit fanguis ille pituitofus delatus ad uenam cauam in gibbo hepatis: cum ad uenam illam defertur in loco calidifsimo exiftens,ebullit pars illa, & ita apparet dolor in uena caua: & quoniam ramificatur in duas propagines ad utrumque latus, & ad renes diftribuuntur, extenditur dolor ufque ad renes, propter uenas illas quæ ad renes deferuntur. Augetur autem cum afcendit fcalas,& cum exercet fe,quia tunc turget fanguis magis per motum, & inflammatur magis frigida materia exiftens in uenis copiofa. Etiam urina multa confequitur ex plurimo potu, quia funt apertæ uiæ: & quoniam fumus adhuc in principio,non funt fæua fymptomata. quia ergo multũ bibit, ergo multũ urinæ egerit. Quo ad caufas illius intemperaturæ hepatis, à qua dependẽt talia fymptomata,dico quòd aliquæ funt extrinfecæ,aliquę intrinfecæ & corporeæ,feu antecedentes.Extrinfecæ quidem & manifeftæ,quia audio uirum intemperatifs. effe: ideo circa omnes res non naturales fecit multa peccata:& quia miles fuit, circa aërem, circa coitum inordinate fe habuit,& breuiter omnia fecit delicta,quæ fieri poffunt circa fex res non naturales. Et ex fuerunt caufæ extrinfecæ & primitiuæ,ex quibus poftea ortæ funt obftructiones, propter crapulas, & maxime quia adeft fufpicio ueneni affumpti. Sed nunquid pofsit uenenum affumptum à quatuor annis citra, effe caufa? Credo quòd non,nec poffumus imaginari, quod genus ueneni hæc fecerit fymptomata.Bene poffunt effe uiri qui faciant uenena,quorum notitia non deuenerit ad nos.Sed quoniam ad tria capita uenena omnia deducuntur, quorum quædam per qualitatem manifeftam frigidam interficiunt,aliqua per calidam, aliqua per occultam qualitatem: fi fuerit uenenum quod per frigiditatem operatur, dicebat Galenus lib. 5. de fimplici medicina, fi prima die non operatur, ftatim ceffat eius uirtus: quia faciens moram non po-

non potest pertransire ad cor, & alteratur à calore innato, & nō amplius fit uenenum: cui si calidum quippiam permisceatur, facilius & citius penetrabit, & magis interficiet. Habentq; sua signa: ceerussa inficit dentes: mandragora, cicuta, & reliqua frigida ostendunt sua signa. Quia ergo pertransiuerunt quatuor anni, ideo non potest esse suspicio de ueneno frigido. Calida uero uenena sunt illa, quæ per corrosionem operantur, ut auripigmentum, risigallum, sublimatum: ubi hæc fuerint assumpta, corrosionem faciunt, & uomitus æruginosus sequitur, nec deficit actio nisi forte purgato toto corpore, cor fuerit corroboratum ex Mithridato: sed hæc confectio occurrit uenenis, quæ à proprietate, & à forma occulta operantur. Si uerò fuerit uenenum quod à forma specifica operatur, statim interficit. Si forte diceretis, ex pugna inter corpus & uenenum talia sequi accidentia: non uideo quomodo id fieri posset. Posset aliquis dicere, inficitur hepar, sicut ex uulnere accidit, cum curatum est uulnus, remanet adhuc imbecillius membrum, ita poterit uenenum causare qualitatem malam ex illa infectione. Dico, hoc posse quidem dici: sed si consideramus symptomata, illum leuem uomitū, non uideo quomodo tam diu potuerint perseuerare symptomata. Quantum ad signa illa iam dicta de fuga coqui, si ego essem iudex, essent signa efficacissima ad torturam. Sed si considerata fuerit res à propria essentia, fuga coqui potuit esse, quòd cum hic sit uir magnificus & terribilis, timens eum aufugerit: sicut pincernæ Cardinalis de Medicis euenit, qui auditis querelis, quòd Reuerendiss. fuit ueneno interemptus, aufugit timens, postea tamen compertum fuit ipsum fuisse in re illa innocentissimum. Hæc uolui dicere, ut ostendam signum nullum sumi à natura rei de ueneno assumpto. Sed quicquid sit de illa suspicione, quod potuerit facere huiusmodi imbecillitatem, nō uariabitur cura, modo conueniamus in causa, & quæ sit temperatura in hepate. Quo ad causas intrinsecas, credo tum ex malo regimine, tum ex ueneno assumpto (si uultis uenenum assumptum fuisse) multos humores crudos fuisse aggregatos obstruentes, & intemperiem illam causasse, & adhuc multam cacochymiam perseuerare unà cum symptomatibus. Et ex his quæ diximus, credo hæc fuisse symptomata, & quis locus affectus, & quæ ægritudo, & quæ causæ tam intrinsecæ quam extrinsecæ. Remanet ultimo, quomodo sit curanda hæc ægritudo. Circa quam curationem, sicut distinximus de causis, & natura morbi, ita etiam in ipsa distincte debemus procedere, quia tunc distinctas habemus indicationes, cum natura rei fuerit distincta. Indicationes autem curatiuæ potissimum à causa, & à loco affecto sumuntur: & quia causæ aliæ sunt intrinsecæ, aliæ extrinsecæ, de extrinsecis primo dicemus. Dico igitur cum rebus omnibus extrinsecis attenuantibus esse procedendum ad calidum declinantibus, ut obstructiones aperiantur, & crassi humores attenuentur, & intemperies mala tollatur, quæ tamen non sint eleuatæ in caliditate, quia causa faciens ægritudinem cum ualida non sit, ualidis etiam non indiget. Ideo moderate calidis utemur, quæ in primo calida sint: & sic ptisanam concederem, confectam tamen cum modico piperis uel cinnamomi: & reliqua mihi placerent, quæ currunt eodem cursu. Vinum moderetur in potentia, & tenue sit in substantia. Carnibus utatur modicæ superfluitatis, facilis decoctionis: & circa reliqua seruetur ratio hæc, ut crudi humores non multiplicentur, nec obstructiones, uel propter multitudinem somni, aut paucitatem exercitij. Quantum attinet ad causas intrinsecas, est primo causa, quæ habet formam causæ antecedentis, præter eam quæ loco affecto coniuncta est. Et cum in toto sit cacochymia, ut ex temperatura & ex colore apparet, ideo corpus primo mundificandum est ijs instrumentis distinctis: primo curatione per secessum: secundo prouocatione urinæ: tertio prouocatione sudoris uel difflatus per habitum. Et hæc tria credo esse necessaria. Per secessum autem euacuabimus, cauendo ne exhibeamus medicinas trahentes à longinquo, ut dicit Galenus in secundo uel tertio de fac. nat. qui ait, quòd nimia euacuatio medicinarum ualidarum colliquat substantiam hepatis, & relaxat ita uenas, ut præparetur ad recipiendas superfluitates: & præterea attraheremus cacochymiam ad locū affectum. Ideo benedictis medicinis uti debemus, quia cum his attrahimus ab hepate, splene, & ab intestinis: & nollem

& nollem ut transiremus hepar, ideo Rhabarbarum, manna, diacatholicon, lenitiuum, essent conuenientes medicinæ: & si modicum agarici uellemus exhibere, possemus, sed in modica quantitate, quia à longinquis attrahit, ut etiam à iuncturis attrahit. Et hæc fiant, quo ad euacuationem per secessum, præparatis tamen prius humoribus, non cum his quæ habent proprietatem ad hepar, quia tunc nolumus corroborare: sed cum syrupo acetoso, oxymelite, cum melle rosato. Secundo per urinam euacuare uellem materias quæ sunt in conuexo hepatis: tunc syrupus de cichorea, qui habet Rhabarbarum, bysantinus, de radicibus, & omnes alij qui prouocant urinã, mihi placerent, aliaq; tam simplicia, quàm composita. Et in isto secundo processu ita facerem. Tertio per sudorem & per halitum euacuarem, ut malus habitus solueretur: & cum oleis calidis aperientibus, & cum balneis præparatis cum herbis habentibus uim resoluendi & aperiendi procederem: & eo tempore uterer euacuatione, quæ euacuat per hæc omnia. Tunc laudarem balnea Patauina, quia illa hunc affectum tollent: & credo quòd balnea S. Helenæ, ubi adest bitumen, magis conuenirent, in quo est uis molliendi, ut si qua durities esset in partibus, solueretur. Imò ne aliquid intactum relinquam ad intemperiem tollendam hepatis, cogitarem de potione ligni, ut prouocarentur urinæ, & tolleretur intemperies. Vellem etiam ijs ita peractis me conuertere ad locum affectum, & linimentis uterer habentibus uim corroborandi, sicut est oleum de spica, de absinthio: & deuenirem ad confectionem habentem uim corroborandi. Et inter reliqua post euacuationes factas, donec uiderem sanitatem exactam, uellem ut in qualibet septimana pilulis ex hiera & Rhabarbaro uteretur, ut si quid residuum esset in hepate, tolleretur, & obstructiones etiam, & per interualla assumeret florem casiæ cum Rhabarbaro, maxime in tempore æstatis, & perseueraret, & contineret se in recta ratione uictus. Et ista est forma, qua ego procederem.

De hydrope.

Consilium CLXXXVII.

HYDROPS est nomen accidentis. Videndum igitur est, quæ sit ægritudo, unde hæc proueniat. Est autem ægritudo faciens hydropem intemperies frigida hepatis: eaq; est immediate caussa, Hippocrate & Gal. testantibus. Sicut igitur non potest esse febris, nisi sit caliditas ignea in corde, ita non potest esse hydrops, nisi sit frigiditas hepatis, siue postea aquositas, siue uentositas proueniat ex diminuto calore. Cum autem generetur sanguis ab hepate, necessario est magis aquosus, & flatuosus. Talis autem frigiditas uel accessit hepati immediate essentialiter, uel ob resolutionem & defectum sanguinis, ac spirituum, ut fit in hæmorrhoidum fluxu nimio, aut sanguine narium, unde sæpissime uidemus hydropem generari. Hæc priuatiua est frigiditas hepatis, alia positiua. Et hi sunt duo modi, quibus contingit hepatis frigiditas. Potest autem etiam alio modo contingere, ob multitudinem humorum in corpore dominantium, ut si pituita plurima abundet corpus, ob multam cibi molem, ita ut ratione subiecti, id est ægri, sumentis multum & malum alimentum, confundatur & suffocetur calor hepatis, ut non possit conficere bonum sanguinem. Vel fit ob scirrhum, uel apostema, contingens uel in hepate uel uentriculo: uel ob plurimos flatus: semper igitur frigiditas debet esse in corpore. Cum igitur hic constet esse hydropem, & propterea frigiditatem, qualis sit ea uidendũ. Temperatura huius fuit calida & humida. Si loco naturalis caloris, successisset non naturale frigus, primum deuenisset ad quandam καχεξίαν, postea ad Anasarcam, sic enim incipit Hydrops. Secundo non præcessit euacuatio sanguinis: ergo non potest esse frigiditas priuatiua. Tertio, non potest esse ex deprauatione multorum humorum, quia non uixit intemperanter, relinquitur igitur quòd sit ex obstructione, quæ

facta est in uenis mesaraicis. Habuit enim febrem tertianam intensam, in qua maxime patitur uentriculus, ita ut nisi intra 14. dies curentur, in pessimas incidant ægritudines. Cum igitur præcesserint febres, postea intumuerint pedes, uerisimile est factas esse obstructiones in illis partibus, & ita refrigeratum hepar per consensum. Cumque est frigiditas in hepate, necessario sequitur frigiditas (per consensum) aliorum membrorũ. Talem igitur fuisse causam credo. Intumuerunt pedes, & cum natura habuit alimentum incommodum, non amplexata est, quare crudum, & inconcoctum fluxit per omnes partes, & illa pars, in quam magis agere potuit calor, flatuata est, nam calor agens in materiam & non resoluens flatuat, sicut circa autumnum & uer sunt plurimi flatus: æstas autem resoluit eos, hyems uerò côuertit in aquas. Ita diebus præcedentibus cum calor ualidior esset, uidimus tympanitem, nunc suffocata caliditas, ob multam materiei redundantiam apparet Ascites. Hanc mutationem non miremur, utrumque accidit à pituita, sed antea est flatuata, nunc resoluta in aquam manifestissime apparentem in uentre, cum materia flatuosa. Habemus igitur ita actiones læsas, quarum causa est frigiditas in hepate, facta primo per consensum, nunc uerò, ut uereor, essentialiter propter longam moram.

PROGNOSTICVM. Vbi multa copia humorum frigidorum, maxima debilitas caloris, & spiritus sequitur, longus & difficilis morbus, membra affecta, ut suo officio fungi non possint.

CVRA. Necesse est ut hepar redeat ad temperaturam suam naturalem: & quia habemus tam ualidum hostem, circa materiæ eductionem animaduertendum. Facerem igitur hoc, ac singulis diebus euacuarem aliquid, cum illis, quæ aperiunt obstructiones, & calefaciunt corpus, talem calorem scilicet addendo, ut possit conficere alimentum. Darem igitur, quod mihi est familiare, ligni illius Indi ℥ 1. cum rhabarb. ʒ 1. subtiliter puluerisati. Ex hoc sumat duo cochlearia quotidie, uel alternatim hieræ simp. ʒ 2. ante cœnam. Singulis etiam septimanis accipiat elaterij G. 4. uel 3. cum lacte, hoc modo: ℞. Elaterij G. 3. Lactis ℥ 2. educit illud aquam, & si hoc non satis esset, darem ad G. 5. uel sex Elaterium. Omnino cuperem, ne multum, imô parum biberet, quia exiccatio est huius morbi cura. Exiccat autem lignum, & roborat. Id tribus horis ante prandium sumat. Vellem uinum tenue quod biberet, staret per medium diem è uase exhaustum prius quàm biberet, quia tenuius fit, & acerbitas aufertur, & uellem quoque quàm primum ex uase sumptum esset, imponeret Cinamo. Caryophyl. aliquid, nec excederet unum cyathum. Cibi actu, & potentia sint sicci, panis cum Aniso & Fœniculo. Carnes condiantur cum Cinamomo & Caryophyllis, quæ exiccant, & prouocant urinam, ut petroselinum, & sint carnes bonæ. Ante & post cibum utatur duobus cochlearijs Anisi præparati, & opt. masticet. Febris ei non nocet, quia exiccat. Exterius nihil applicarem. Si uellet, darem balnea, ita tamen, ut quantum biberet, tantum etiam per urinam excerneret.

Alia curatio Hydropici.

Monacho sexagenario Ascite & tympanite laboranti, dedit pillulas de Aloe, nec uoluit uti fortioribus, & eduxit aliquid quotidie, ac roborauit membra, ac aperuit obstructiones. Item Absinthite, uinum dedit album, subacidum, propter excitandum appetitum. Diuretica exhibuisset, sed plus urinæ reddebat, quàm biberet. Limacum carnes cum suis cochleis contusæ, & superpositæ, ualde prosunt, educunt & exiccant mirabiliter.

Alia Hydropici cura.

Habuerat quidam morbum Gallicum, ex quo factus fuit Hydropicus, dedit Elaterij G. 10. cum aquæ lactis ℥ 3. postea syrupum de Absinthio, & aquas Thermarum.

Victum

Victum præscripsit tenuem, & dedit asparagos. Pro lotione pedum iussit accipere Anethum, & Chamæmelum. Alia. Quidam habebat durissimas obstructiones hepatis, & splenis, eratq; Hydropicus, ei consuluit, ut decoquerentur cortices fraxini cum aqua, & modico aceti, & cum syrupo de Ceterach biberet. Deinde accederet ad Thermas, & dum biberet aquas, exciperet singulis diebus fumum de lapide molari ignito, & aceto asperso. Et reliquo tempore se ungeret oleo Amygdalarum dulcium.

Puellæ Hydropicæ.

℞. Elaterij G 7.
Seri lactis ℥ 8. Item
℞. Agarici præparati
Aloes optimæ
Rhabarbari electi ana ʒ 2.

Cum oxymelle fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ 3. pro singulis uicibus ʒ 1.

Item ℞. Anisi
Caryophyllorum ana ʒ 1.
Diachylon cum gum. ℥ 3

Extendantur supra corium, & applicentur toti uentri ab ore stomahi usq; ad umbilicum.

De hydrope pro puero in hospitali S. Francisci.

Consilium CLXXXVIII.

Hydrops hic oritur à fluxione. Estq; fluxio in suo genere generalissimus morbus, sed hydrops pendet à mala temperatura, quæ in corpore est, propter excessum frigiditatis, quæ facit, ut non possit concoqui materia, sed maneat in corpore sicut aqua, estq; ille proprius characterismus hydropis, quod ubi debebat esse calor, ibi est frigiditas. Regula est, ubicunque uidebitis in ægro totum corpus affici mala temperatura, hic dicatis uitium esse in principio alicuius uirtutis. Verbi gratia, si nulla pars corporis mouetur, dicatis uitium esse in principio motus, id est in cerebro. Si uerò unum membrum esset immobile, alterum mobile, iam non est uitium in principio. Sic ubi uidetis unum membrum laborare uitio coctionis, ut cum crus intumescit, reliquum uerò corpus est in bono habitu, non est uitium in principio uirtutis naturalis. In hoc puero non est uitium in motu, quia mouetur, nec læsæ operationes cerebri, quia imaginatur, & memoratur, nec exteriores sensus læsi, quia uidet, audit, nihil ergo uitij in operationibus animalibus, quæ sunt à cerebro. Quantum ad uitales operationes, pulsus boni satis, ergo calor influit à corde. In naturali uitium est, quod indicant læsæ operationes, non enim nutritur, ut debet, crura, & pedes arefacti, & alimento priuati, uenter turget, sunt igitur extrema sine nutrimento, nec uenter nutritur, sed habet materiam aggregatam potius, quàm nutrientem. Est ergo uitium in principio, quia æqualem uidetis læsionem in toto, est arefactum alimentum per totum, ergo uitium in hepate, & quia est diminuta actio, necesse est eam ex frigiditate prouenire, quia ubi est corrupta actio, ibi est calor præter naturam, ubi est diminuta frigiditas. Est ergo hepar temperaturæ frigidæ, quod colligetis ex actione diminuta. Sicut proprium in febribus cor nimium excalefieri, ita in hydrope semper hepar nimia frigiditate afficitur, ut testantur Galenus & Auicenna. Est ergo hic intemperies frigida, & est facta dispositio, & impressio. Videndum tamen, an cum materia, an sine materia, & si ex materia, an per essentiam, an uerò per affluxum. Potest autem utroq; modo contingere talis frigiditas in hepate, uel essentualiter, ex naturali dispositione hepatis, quia frigidius; tales hepatici dicuntur; & sæpe etiam incidunt in hy-

in hydropem, præsertim cum & cor est frigidius, etiamsi non sit affluxus alioqui, nec apostemata frigida, nec scirrhi: uel etiam per affluxum, quando multitudo materiei affluentis obstruit uias, & calor eliditur, & impeditur transitus, propter generatum apostema, aut scirrhum. Potest etiam talis frigiditas fieri ex resolutione caloris, ob defectū alimenti, & cum exhauritur sanguis. Ita ob fluxum hæmorrhoidalem nimium, sæpe uidetis hominem in hydropem labi. Sicut Medicus Florentiæ, qui ex nimio fluxu hæmorrhoidum incidit in hydropem, ubi uolebant calefacere hepar. Ego dixi cauete à calidis, quia frigiditas non est in hepate per essentiam, sed propter priuationem alimenti. Si adhibebitis calida, deducetis eum ad tabem. Si uultis curare, debetis nutrire, & regenerare sanguinem amissum. Si esset ex intemperie frigida sine materia, illa corrigi deberet calidis. Sed ibi est frigiditas per priuationem, ob remotionem alimenti seu sanguinis, qui fouet calorem. Cum igitur possint esse tres causæ frigiditatis, quæ ex illis est in hoc puero? Hæc à forma & magnitudine sumenda, uenter tumet magna mole, externa membra sunt arida, id fit, quia uenter abundat alimento, & illud non conficitur, cætera membra carent. Si frigiditas esset per essentiam, totum corpus esset inflatum & tumefactum, brachia etiam & pedes, quæ species Hyposarca dicitur. Sed hic æger Asciten habet, quia membra arida sunt, nec ita sonitus percipitur, nec est simplex intemperies sine materia. Sed est aliquid quod impedit. Non est etiam positiua frigiditas essentialiter facta in hepate, alioqui enim omnia membra pariter tumerent. Ergo priuatiua: sed non ex defectu alimenti, non enim sanguis ex eo effluxit, ergo ex affluxu materiæ, quia totum corpus turget, obstruuntur meatus, & prohibetur transitus, ne alimentum possit per uenas commode distribui. Ideo cibus aggregatur, & in aquositatem redigitur, transitque inter peritonæum & intestina. Difflatur enim eò per uenas, ubi etiam inuenit partes frigidas, & si in uentum transit, plenum aëre fit abdomen. Si uerò in aquam, fit Ascites, & raro fit unum solum: sed ferè semper utrumque: nisi quòd quandoque plus de aëre, quandoque plus de aqua, prout plus, uel minus est frigiditatis.

PROGNOSTICVM. Puer ille morietur, quia quatuòr iam annos laborat, & præter obstructionem, duritiem quoque hepatis patitur: hepar in scirrhum incidit, & ego credo, eum scirrhum habere, ut lapidem, sed propter duritiem non potest attingi: est ergo refrigeratio essentialiter in hepate, & est morbus, primo in temperatura per affluxum, deinde in compositione, quia meatus obstructi: & in figura, quia tumor præter debitam figuram, in quantitate, nam uenter magnus, & in numero, quia ibi plurima aquositas præternaturalis: operationes uitalis & naturalis læsæ. Vtrum autem in corde sit febris? Non credo: calor tamen aliquis esse potest. Est enim pulsus paruus, frequens, & inæqualis. Sunt autem tres causæ contentiuæ pulsus. Virtus mouens arteriam, instrumentum & necessitas, seu usus euentationis. Vbi aliqua horum mutatur, mutantur & pulsus. In hoc paruus, quia uirtus debilis non potest mouere, frequens, quia multis supplet uicibus natura, quod semel non potest: inæqualis, quia natura aggrauatur multa materia, cupit cito euentare, & defatigatur cito, & rursus insurgit, non aliter ac baiulus portans magnum onus, nunc currit, nunc paulatim it, nunc tremunt crura, nunc stat. Semper priusquam ad opus accedetis, consideretis, utrum possitis agere, & sic poteritis prognosticare, uel saltem ambiguitatis rationem dicere. An igitur possit curari, uidendum est à causa efficiente, & materia, quia omne agens per hanc agit. Causa efficiens est calor innatus. Deinde materia, quæ debet expelli, eam necesse est proportionatam uirtuti esse. Sed hic superat, nec est aliqua proportio, quia materia quotidie augetur, & uirtus minuitur, ergo uereor ne moriatur. Non enim potest sequi actio, ubi non est proportio efficientis, & materiæ.

CVRATIO. Indicationes à natura rei sumuntur. Hic refrigeratum est hepar. Sed contraria contrarijs curantur, ergo calefiat. Item à materia corporea, id est, humorum euacuatione. Incorporea intemperies alterationem indicat, hic adest frigiditas cum ma-

cum materia: non igitur possumus alterare sine expulsione. Est enim frigiditas per affluxum materiæ, & pendet ab humore. Ergo non incipiatis à frigiditate hepatis, sed aperiatis obstructiones, & expellatis materiam. Sed quia materia crassa concoquenda est, ut separetur bonum à malo, & quia concocta, non cruda mouenda. Si non esset tanta frigiditas, possent applicari calida in primo gradu, sed hic materia frigida atque rebellis admodum, ergo potestis dare calidum usque ad secundum, ut Bdellium, Myrrham, & alia, quæ concoquant materias crassas, & frigidas: Emplastra ex Fœnugræco, aceto, Stœchade, Betonica, Amaraco uiridi, & decocta facere. Idem & in potu faciendum. Sed in principio non cureris nimium aperire, nisi factis aliquot euacuationibus, quia alias per uenas distribuetis crudas materias, & facietis Hyposarcã. Euacuantia aquam duo sunt præstantissima, quibus Medici utuntur: succus Iridis, quocunque modo detur, eius dosis drach. 3. uel 4. Elaterium, cuius dantur sex uel octo ad summum g. sed quia excoriat, ego soleo admiscere lac asini, uel caprinum, uel uaccinum, usque ad ℥ 4. Sæpe etiam clysteres dantur, qui per aluum educant materiam. Cibis utatur exiccantibus, facilis concoctionis, auibus assatis cum Cinamomo, Caryophyllis, & Macere, quæ calefaciunt. An à potu debeat abstinere? Vbi est Tympanites cum ariditate membrorum, oportet ut bibat, nisi enim nutriatur alimento humido, non habet distributionem alimenti, ergo cum humido oportet iuuare distributionem in membris aridis. Bibat igitur uinum album, tenue, mediocre, non acidum, sed bene maturum.

De hydropico ex ascite cum Tympanite.

Consilium CLXXXIX.

HAbemus hominem qui fuit Cursor, & prius incidit in anginam, quæ uexauit eum per 40. dies. Est ualde prudens, ut mihi uidetur, inter eius ordinis homines: quia audiuit uinum non conuenire, abstinuit à uino per duos menses: quia uerò sitijt admodum, multum aquæ bibit, in quo non satis fuit prudens: & iam undecimus est dies, ex quo incidit in tumefactionem pedum, & uentris inflationem. Credit se melius habere, cum non appareat tumor adeo magnus in pedibus; sed deterius habet multo, quia materia ascendit ad uentrem, & percipit ex motu uelut fluctuationem quandam, & uidetur initiũ esse ueræ tympaniæ, & ascitæ: plerunque enim iunguntur ista. Tympaniam non possum deprehendere ita manifeste hodie, ut heri ex uentris inflatione. Sed quibus ex causis oritur? Anasarca fit, quoties intemperies est in uenis & hepate, sine aliquo alio insigni nocumento: ascites uerò & tympanites fiunt, quãdo sunt obstructiones in hepate, mesaraicis & splene, ut cibus non posit reddi per omnes partes. Et semper fiũt istæ duæ species cũ obstructionibus insignibus. Vidi Venetijs religiosum quendam ordinis Prædicatorij in hospitali S. Ioan. & Pauli, hydropicũ ex ascite & tympanite, qui fuit curatus. Adfuerunt mecum excellentiss. medici plurimi, scilicet, Papiensis, Eugubinus, Trincauella & alij. Habebat is, ut dixi, ascitem cum tympanite, & tabem cum febre hectica: oportebat tum exiccare & humectare: quare eramus in maxima discordia. Ego uolebam ut multum biberet, sed quæ aperirent, quia habebat plurimas obstructiones. Præterea ut humectaretur, quia ad tabem peruenerat. Ordinabam ego syrupum acetosum, cum omnibus quæ prouocant urinam. Eugubinus nolebat quicquam esse bibendum, & narrabat de quodam historiam, qui per sicca fuit curatus. Papiensis, ut litem dirimeret, conclusit, neque liberaliter, neque omnino nihil esse bibendum. Res extrahebatur usque ad noctem, deducebant nobiles unumquenque Medicum ad suam cymbam. Ibi tum Papiensis, quod antea dissimulauerat, conuersus ad Magnificum quendam, dixit, si uultis curare hunc Dominum, profecto non aliud erit faciendum, quàm quod consuluit Baptista Mont. Vidi repletum quendam aqua inter cutem, qui non poterat

uentrem

uentrem sustinere,sed fascia ligatum continebat. Vidi alium qui in ponte Riui alti eleemosynam petebat,mendicum hydropicum tantum in brachio: is adeo distentam habebat manum,ut facile æquaret manicas ad terram usq; demissas. Vidi etiam puellam hydropicam in gutture tantum,ut tumor longissime dependeret,quam curaui per incisionem,Est ergo hydrops abscessus quidam, qui in qualibet parte corporis accidere potest,præcipue tamen in abdomine. Quanto deterius habent, tanto plus habent de aqua:& si melius, plus de uento. Est igitur tympania minus malum quàm ascites. In hoc autem nostro est adhuc plus de uento quàm de aqua,nec adhuc facta est putredo. Accipit iam syrupum acetosum,diarhodon,ordinatum à Domino Hieronymo de Saxonia,quem non mutabimus,quia aperit & confortat:sed loco aquarũ iubebimus fieri huiusmodi decoctionem:

℞. Chamædryos
Agrimoniæ
Cichoreæ ana M. 1.

Coquantur in libris duabus aquæ ad consumptionem tertiæ partis:facta expressione diligenti,seruetur decoctum pro quatuor syrupis,cum syrupo ordinato à Domino Hieronymo, Item accipiat ante syrupum pilulam infrascriptam:

℞. Specierum hieræ simpl. ℨ ß.
Fiat una pilula.

Per agrimoniam intellige eupatorium antiquorum, non argemonem: debemus enim nominibus uti usitatis, & habere intentionem rectam. Habebit inde hæc iuuamenta:egeret singulis diebus, aperiet, corroborabit uentriculum,concoquet melius, & exiccabit aquam. Agrimonia, chamædrys & cichorium habent etiam proprietatem ad hepar:& quia obstructionem magis habet in uentriculo, singulis diebus accipiat unam pilulam de hiera. Quando septies,aut prout uideritis,ista exhibueritis, poteritis alia maiora exhibere. Nunc nihil exterius applicetur, ne materia attrahatur. Accipiat syrupum tantum cum pilula,quia ista pilula plurimum eduxit: unde colligere possumus,esse in concauo magnas obstructiones,quæ uentositatis causę sunt,& imbecillis coctionis. Quare nisi istæ ablatæ fuerint cum uentositatibus, nunquam curabitur. Necesse igitur est,ut accipiat hieram. Præterea uolo fomentum ex absinthio,cum uino potente & aceto,sine aqua,ordinare,quia uolumus resoluere: ut fomentetur uenter cum spongia bis uel ter,deinde linimentum adhibeatur.

℞. Absinthij M. 2.
Aceti fortissimi
Vini optimi ana quantum sufficit pro fomentatione.

℞. Pulueris Cimini
Anisi
Carui
Ameos ana ℨ 1.
Olei de costo
Nardini ana ℥ 1.
Cum cera fiat linimentum molle pro loco.

Tertio die abijt Montanus,& post octiduum redijt, ac prohœmij loco sequentia nobis retulit.

De eodem Hydropico, in quo multa de uiribus fumi terræ explicantur. Consilium C X C.

N sene isto hydropico, uidetur mihi malum auctum, quia intumuit uehementer, etiam facies magis est tumida, si recte animaduertetis. Causam audietis. Cura nostra, si recte meministis, erat directa in id, ut calefaceremus, & exiccaremus hepar, quia ex longo aquæ usu, quam copiosissime biberat per sex fere menses, nimium sese refrigerauit: obstructæ ergo uiæ inter hepar & uentriculū mesaraicę, & facta est tympania flatū habens inter peritonęū & partes alias, quæ raro, imò nunquam est sine aqua. Est præterea uir circa 56. uel 60. annū. Est ergo morbus frigidus, ut omnis hydrops essentialiter est frigidus. Exhibebamus ergo syrupos calefacientes & aperientes, & singulis diebus unam pilulam de hiera, ut calefaceremus, & paulatim educeremus. Præterea fecimus magistrale linimentū uentri & pedibus, & ita in hoc puncto reliquimus patientem, & abiuimus alio uocati, credentes ita perseueraturum eum in medicamentis ordinatis. Sed aliter factum inuenimus. Nam interim accepit succū fumi terræ, cum sero lactis, & extra usus est emplastro meliloti. Videamus quid ista possint, an intentionibus nostris satisfaciant. Serū lactis refrigerat & humectat, teste Gal. lib. de alim. & simpl. facult. Quamuis Mesue dixerit habere uim calefaciendi & exiccandi, sed eam admodū leuem, nec insignē. Quare & ipse ubi uult refrigerare in humoribus adustis, exhibet serū lactis tanquam aquā, (non putemus Mesuen, uirū certe magnum, contradixisse Galeno) quę habet frigiditatem, actu potius humiditatem quàm potentia. Quare Gale. uolens infrigidare, accipit aquam ualde frigidam in synochis & causonibus, & ista frigiditas potest remoueri facile cū aliquo simplici: nam si addatur sulphur, calamenthū &c. tunc calefacit magis: utimur enim aqua tanquā fundamento, materia, basi & subiecto aliorū calefacientiū & refrigerantium. Tale quid præcise imaginatus est Mesue de sero lactis. Et sine dubio per se, & absolute loquendo, uoluit serū esse frigidum: sed quia à lacte uulgo separatur cū coagulo, quod est calidū & siccū, facile in se recipit istas qualitates, aut secundū Dioscoridem cum oxymelite. Credidit ergo propter adiuncta, serum esse calidum & siccū, non per se. Et ita est concordandus Mesue cū Galeno, neq; propterea est mendacij arguendus, sed proprie confusus est dicendus, quod propriū est Arabū: nam omnes Arabes potius sunt confusi quàm mendaces, quia procedunt confuse, aut quòd bene intelligebant, non poterant exprimere, aut quòd male uersi & translati sunt. Certe Mesue non debebat absolute dicere serum esse calidū & siccū, sed distinguere, scilicet, serum præparatum secundum modū Dioscoridis, aut etiam ut nos facimus, esse aliqua ex parte calidum & siccum, licet in se sit frigidum & humidū. Sed si non uis conciliare ipsum hoc pacto, crede magis Gale. princip Medicorū, qui distincte loquendo, aperte serū frigidum esse ponit. Non ergo dandum fuisset, ubi calefacere & exiccare oportebat. De fumoterræ nullus certus est gradus à Gale. neq; ab alijs expressus: ubi enim Gale. subticet, ibi miris modis alij cæcutiunt & cōtendunt: uelut etiam de rhabarbaro, argento uiuo, ferro: methodū eorum nō habent, quia destituuntur luce Galeni. Sed nos certum gradum dabimus, uera methodo inquirentes. Gustanti apparet in fumoterræ amaritudo satis insignis, hoc est, supra mediocritatem, non tamen aloe & absinthio cōparanda, & præter ipsam nulla percipitur uis aut astringendi, aut acrimoniæ. Ergo amarus est cū aqueis partibus pluribus. Signū huius est quia aquositas eius uidetur linguam humectare. Præterea tantilla herbula plurimum reddit succum, & si tantum saluiæ, calamenthi aut absinthij sumpseris, duplo fere plus ex fumoterræ extrahes. ad hæc facile exiccatur, & fit prorsus effœta, sicca, sicut fœnū: nec retinet ea succum, sicut aliæ plantæ, quia succus eius est tenuis, subtilis: percipitur igitur amaritudo cū insipiditate. Sensus autem magis percipit sensibilia intensa quàm remissa: sed aquea cum sint insipida, non mouent sensus. Amaritudo autem est obiectū gustus, fere ut dicit Arist. uellicans, quod sumpsit à Platone, Amaritudo est ex partibus terrestribus adustis, insipiditas ex frigidi-

frigiditate & humiditate. Et licet plus adsit humiditatis & frigiditatis, tamen non ita percipitur:non enim mouent sensum,nisi frigiditas ualde intensa fuerit. Scimus nunc esse partes diuersas in fumoterræ,sicut in coriandro,quod & calidum est & humidum. Ratione amaritudinis fumusterræ est calidus & siccus,abstergens & aperiens,& hæc non potest secundum gradū pertransire: nam omnis amaritudo in caliditate non pertransit secundū gradum,quia per uehementissimam adustionem fit acris sapor. In amaris simplicibus partes igneæ potius exhalarunt,& remanserunt terreæ. Sic absinthium est calidū in primo gradu:succus aūt eius, quia terrestreitas est magis remota, est calidior. Ita aloe nō pertransit secundū gradum. Si ergo absinthium calidū est in secundo gradu,quid dicemus de fumoterræ,qui adiunctam habet plurimam humiditatē? Certe uix attingit primū gradum caliditatis. In passiuis autem est ferè temperatus,quia habet amaritudinem cū multa humiditate tenui:quare ualde abstergit,& obstructionem liberat,& non calefacit:potest etiam refrigerare & humectare multa aquositate. Quare rectè dicitur abluere melancholicos humores,& conferre succis adustis,quod experientia in omnibus terris probauit:& certe experientiæ est plurimum fidendū. Quod si opiniones omnes uulgi huius urbis coniungerentur,de fumoterræ, aut re alia, optimus exurgeret medicus. Quare ego consulo,ut quoties refrigerare, humectare & abstergere uolueris,sumas fumumterrę:non autem quando intentio occurrit calefaciendi & exiccandi. Male ergo hactenus factū est cum ægroto nostro. Neq; emplastrum meliloti admodum facit ad propositum nostrum, quod in duritie confert,sicut etiam cerotum œsipi descriptione Philagrij,ut habent luminaria. Sed in isto uolumus resoluere,& etiam una corroborare,ut tonus membrorum maxime principalium conseruetur. Nam quando laxa sunt reddita,non possunt bene conficere alimentum: ergo & illa remouebimus. Hæc prohœmij loco dicta sint hac uespera, quæ uobis ualde utilia esse iudico. Neq; uerò me quisquam iniquū esse dixerit in alios medicos,qui ea uobis propono & declaro,quæ recta sunt & artificiosa. nam hæc esset magna malignitas, indigna bonis disciplinis. Primum omnia symptomata obseruate circa ęgrum,postea eadem diligenter audite,si uultis proficere. Hydropicus quia habet tympaniam cū ascite,magis tamen tympanitem,est iam in manifesta declinatione: perseuerabimus tamen adhuc in nostris intentionibus,quæ sumebantur à ueris indicationibus. Calefaciemus & exiccabimus hepar,& obstructiones auferemus,tumorem etiam ex flatu & aqua resoluemus & euacuabimus. Quatuor ergo ista faciemus. Ordinabimus autem linimentum,non emplastrum (Sumo autem emplastrum modo moderno: quod nos cerotum uocamus,appellarunt emplastrum) quia emplastra dum exiccantur, decidunt,& per lectum sparguntur,& sunt ægris molesta.

℞. Olei de costo	℥	i.
Nardini	℥	i. s.
De absinthio	℥	2.
Masliches	ʒ	2.
Specierum diacimini	ʒ	2.

Cum modico ceræ fiat linimentum pro toto uentre.

℞. Syrupi acetosi			
De radicibus	ana	℥	i.
De absinthio		℥	s.

Detur mane sine aquis:quia humida ut aqua, non conueniunt,ubi habemus aquam & uentum:atq; ubi aperire uolumus obstructiones,in regione stomachi & mesaraicis, oportet medicamen ibi morā facere. In radice credo quòd fuerit calidæ & siccæ temperaturæ:sicut etiam ex habitu corporis apparet & colore:qui ex malo regimine prouenit. Fuit enim cursor,& post magnam defatigationem, ut fit in tabernis,uini plurimum hausit potentis,aut etiam crassi. Collegit multū etiam adustionis, melancholici humoris,qui descedit in crure:solet enim illa loca petere propter grauitatem, unde uarices,& cacoythi ulcera fiunt. Ex colore igitur, asperitate ad tactum,& calore etiam,

sibi apparet humor adustus, qui longe aliter est tractandus, quàm superiores illi affectus, qui calida & exiccantia requirunt. Nam cruribus in hac dispositione conueniunt res abluentes & refrigerantes. Optimum igitur fuerit lauare pedes sero lactis, in quo sint res abstergentes, ut fumus terræ: si uero sumptibus parcant, aqua hordei cum fumo terræ, folijs boraginis, & aliquanto furfuris.

℞. Hordei		℥	4.
Fumi terræ			
Boraginis			
Endiuiæ	ana	M	2.
Furfuris		P	4.
Ebulorum		M	5.

Bulliant in situlis duabus aquæ, ad consumptionem medietatis.

De eodem Hydropico.

Consilium CXCI.

Vrsor peius nunc habet quàm antea unquam, quia nihil eorum quæ præscripsimus, fecit. Vrina est alba, liuida, non pallida: nam hæc esset satis bona, si pallida aut citrina: sed plumbea aut cineritia, significat frigiditatem, & extinctionem caloris naturalis. Luciditas & splendor urinæ, aliorumque quæ sunt in corpore, fiunt à calore & spiritu. Ergo priuatio luciditatis indicat spirituum priuationem. Hydrops est accidens, non ægritudo. Intemperies autem hepatis, & mesaraicarum obstructio est ægritudo. Prouidimus ergo cum calefacientibus, aperientibus & abstergentibus, sed nihil est adhibitum. Morietur bonus senex, nisi adhibeatur summa diligentia. Potest commode adhiberi in hoc casu emplastrum diaphœnicon, meliloti, Agrippæ. Sed quia aggrauant, & etiam exiccant, sunt ægris molesta. Linimentum igitur ordinauimus, quod idem faciat. Semper est opera danda, ut non tantum salutaria ordinemus remedia, quod ad morbũ attinet, sed etiam grata ægrotis, & quæ minime ipsis sint molesta. Semper cum uultis aperire, addantur amara, quia ista cum fundentur in materia crassa & terrestri, moram faciunt, & obstructiones aperiunt: acria incidunt potius, & penetrant. Galenus fuit non dico simplex, ne putetis me Galenum reprehendere, sed bonus uir: nimio quodam studio uoluit se conformare Dioscoridi. Nam cum ille in fumo terræ dixerit uim esse mouendi lachrymas, hic etiam præter methodi rationem dicit eum habere acrimoniam.

An diuretica conueniant in præseruatione affectus renum & uesicæ, pro Magnif. & Clariss. Marco Antonio Contareno Prætore Patauino, & equite aurato dignissimo.

Consilium CXCII.

Quæritur an in præseruatione sanitatis Magnifici & Clarissimi domini Marci Antonij Contareni conueniant diuretica. Et ut sub uniuersali, particularis rei ueritas magis elucescat, non erit absurdum uniuersalem quæstionem proponere: An in tempore sanitatis, ad præseruationem conueniant diuretica, ijs qui renum uesicæque affectibus sunt parati. Nam quòd conueniant, uidentur nobis persuadere aliquot rationes & autoritates. Primo enim, quæ uias aperiunt urinarum, & abluunt materias impactas, & crassas incidunt, ea maxime conferre uidentur ad talem præseruationem: sed diuretica cuiuscunque

cuiuscunque generis, hæc omnia maxime efficere possunt: ergo. Confirmatur, quia multitudo urinæ proculdubio utilissima est abstergendo, abluendo, & incidendo, ut tam renes quàm uesica purissima remaneant; ad urinæ autem multitudinem generandam nihil efficacius diureticis: ergo. Præterea Paulus in tertio lib. cap. 45. præseruandis à calculo, diuretica exhibenda iubet cum oxymelite: idemque omnino asserit Auic. lib. tertio, Fen. 18. tractatu secundo, cap. 19. Præterea autor ille qui de renum affectibus scripsit, in præseruando renes à passionibus, utitur uino albo tenui, & cibis attenuantibus, quæ omnia sunt diuretica. Ergo diuretica uidentur conuenire in præseruatione sanitatis. In oppositum, quòd minime conueniant, arguitur sic: In conseruanda sanitate renum & uesicæ, summopere cauendum est ne materia trahatur ad loca infirma, sed potius auertatur: à diureticis autem trahuntur materiæ, ergo diuretica nõ conueniunt. Neque obstat quòd aliqui dicant, trahi quidem materias, sed easdem quoque educi. Nam præterquam quòd non conueniat euacuare, & materias attrahere per loca infirma, est & aliud incongruum, quòd in longo transitu & mora, multæ materiæ fæculentæ aliquid, semper residet, impingiturque parietibus tum renum, tum uesicæ, quæ successiue ad maximam molem perueniunt, ut in mattulis uidere licet. Præterea in quolibet membro euacuando, intentio perpetua medici est, ut illud corroboret, augeatque uim, quam Galenus tonum appellat: quæ uis seu tonus secundum magis & minus omnibus membris est necessaria, ut resistat extrinsecis, & proprias uires conseruet. Id autem fit rebus medioeriter astringentibus. Ergo à diureticis cauere debemus, quæ omnia, quatenus diuretica sunt, uim habent aperiendi & attenuandi, non adstringendi. Præterea manifestum est, renes & uesicam, ubi semel aut bis afficiuntur, ut plurimum imbecilliores reddi, & præparari ad nocumenta facile suscipienda. Quod inde apparet, quòd qui semel aut bis calculum, uel retentionem aut difficultatem urinæ perpessi sunt, uix possunt omni conatu præcauere, quin toto uitæ curriculo non subijciantur ijsdem. Certum autem est, quòd ad loca imbecilliora in humano corpore semper propelluntur, decumbuntque excrementa totius, ut Gale. 3. de naturalibus facultatibus dicit. Igitur non sunt aperiendi renes aut uesica, alioqui debiles in tempore suæ sanitatis: aut præparandi ad excrementa suscipienda: sed potius corroborandi, & adstringendi, ne facile recipiant nisi serositatem tantum, quam naturaliter attrahunt. Præterea autor de renum affectibus, in præseruatione sanitatis, auertendos esse humores corporis asserit, per aluum præcipue, ut scilicet (ut ipse ait) urinæ clariores purioresque reddantur. Præterea Nicolus uir doctissimus, sermone 5. tractatu 9. detestatur in tali præseruatione diureticorum usum: cum asserit ea renes debilitare, & ad superfluitates totius corporis suscipiendas disponere, & renes tanquam lacunam efficere. Vnde concipe (inquit) errorem communiter practicantium, & assiduo utentium eis. Arculanus etiam in 9. ad Almansorem, cap. de ardore urinæ, cum cognouisset diureticorum usum summopere nocere, experientia & ratione ductus: nesciretque quomodo Rasis & Auicennæ autoritatem saluaret aliter, non male distinxit diuretica, afferens leuioribus quidem nos interdum uti posse, à fortioribus tamen cauendum. Ex ijs igitur apparentibus rationibus in utranque partem, oritur ambiguitas, quid magis credendum sit. Sed profecto uiros doctos, & in medica arte eruditos, qui scire potius quàm altercari student, ne sint tales, quales Petrarcha descripsit: Non di saper, madi contender uaghi, id est, qui sapere haud cupiunt, sed lites nectere malunt, nulla impedit dubitatio: facile enim discernunt, quo tempore, & quibus competant, & quando prohiberi debeant. Ad sophisticas igitur molestias euitandas, distinguemus quæ ad rem pertinent, ut clara singularum rerum habeatur cognitio, quæ ad rectum usum accommodetur. Primo ergo sciendum, diuretica communiori significatu sumi posse pro quibuscunque, quæ quocunque modo urinæ copiam efficere possunt: & sic omnia aquea, aut liquida, quæ tenuis substantiæ sunt, diuretica appellant, inter quæ uinum præcipue album, tenue, & pauciferum est: habent enim à tenui substantia, quòd facile penetrent ad uasa urinaria: habent ab aquositate multa, & pauco succo ad alimentum idoneo,

quò copiam utinæ faciant: nam & facile ijsdem de causis separantur à natura, & ad renes attrahuntur. Sub hoc etiam communi significatu includuntur, quæcunque cum tenuitate substantiæ abstergunt, & penetrant: hæc enim ijs qualitatibus uias aperiunt, crassioresque humores modice attenuant, & uiscidos abstergunt, quæ omnia urinæ copiam poterant intercipere. Et sic semina melonũ, gramen, adianton, hordeum, diuretica appellantur. Alio modo proprie sumuntur diuretica pro ijs, quæ uim habent separandi serositatem admistam sanguini, colliquando, incidendo, distinguendo, quæ omnia munera sunt caloris. Et hæc sunt necessario tenuis admodum substantiæ, calida & sicca in tertio, sicut seseli, daucus, anisum, fœniculum, petroselini semen: & de ijs expresse intellexit Galen. non de alijs diureticis agens, 5. de simplicibus medicamentis, cap. 12. Sciendum secundo, renes & uesicam disponi ad facile suscipiendos affectus: uel uitio essentialiter in ipsis existente, ut mala complexione frigida, exempli gratia, aut calida, aut aliqua ex alijs octo, cum materia, uel sine materia: uel mala compositione, ut nimia uiarum latitudine, aut angustia, aut obstructione impactorum humorum, aut abscessu, aut scirrho, aut huiusmodi: uel ubi aliunde uitium emanarit, ut si in toto sanguine plurimus fuerit succus deprauatus bilis, uel pituitæ, uel alterius cuiuspiam humoris, uel à capite distillatio emanauerit, uel aliquid tale. Tertio, aliud est conseruatio sanitatis, aliud præseruatio, conseruatio enim est, ubi remotis omnibus impedimentis corporis, tam complexionis, quàm compositionis, & continuitatis, totum studium nostrum est conseruare quod acquisiuimus, quod quidem fit cum ijs quæ custodiunt proprium calorem membri, propriam temperaturam, compositionem, continuitatem, & tonum. Præseruatio uero à timore uel cautela non separatur: uidet enim semper aliquid imminens, proximumque periculum, quæ adhuc duplex est, uel enim illud periculum iam actu in corpore est, uel iam proximum est ut adsit. Primo modo, uel ibi est aliqua ex malis temperaturis, uel compositionibus, quæ actu quidem non faciunt ægritudinem, sed facturæ sunt. Secundo modo, quando non est quidẽ adhuc ita, sed iam præsens corpus est, ut in aliquid eorum collabatur. His igitur ita prænotatis dicimus, in conseruatione sanitatis illius qui in morbos renũ, uel uesicæ incidere consuetus est, nullo modo conuenire diuretica, siue proprie dicta, siue improprie, nisi forte quatenus alterant, & alterando corroborant: ut, exempli gratia, si quis esset frigidiorum renum, uel uesicæ, conuenirent illi diuretica proprie dicta, nõ quatenus urinam prouocant, sed quatenus calefaciunt: si uero haberet renes calidos, conuenirent illi diuretica frigida, ut semina melonũ, cucurbitæ, quoniam alterarent sua frigiditate contrariam temperaturam, nec male talia alterantia eligemus diuretica, quoniam promptius & facilius ad eas partes deferuntur. Vnde & Gale. decimo τῶ τέχνῶ cap. primo, admisceri iubet diuretica lenitiuis & emplasticis, non quia ut diuretica conueniant, sed ut conducant reliqua &c. Si uero ratione temperaturæ aggregarent humores crassos & uiscidos, aut uias angustas haberent, conuenirent inter reliqua attenuantia diuretica communiter dicta liquida, & tenuia substantia, modice calida, quale est uinum album: & non etiam hoc quatenus diureticum, sed quatenus alimentum tenue præbet, & facilè per uias angustas penetrat. In præseruatione uero sanitatis uel est præseruatio primo modo dicta, uidelicet quando aliquid in corpore est præter naturam, non quidem faciens ægritudinem, sed iam facturum: & tunc uel illud est in renibus & uesica essentialiter, ut in secundo notato patuit, uel in alia parte corporis. Si in renibus & uesica, uel erit mala cõplexio cum materia, uel sine materia. Si sine materia, erit alteranda per oppositas qualitates, ut frigida cum calidis, calida cum frigidis, & sic de singulis: & tunc per accidens poterunt conuenire diuretica, ut in præcedenti capite dictum est. Si uero fuerit cum materia, & illa materia erit calida, & ita conuenient diuretica frigida cõmuniter dicta, ut semina frigida nota. Si uero fuerit materia frigida, præsertim crassa aut uiscosa, tunc maxime conueniunt diuretica proprie dicta, non tamen semper, & quocunque modo, sed ubi prius totum corpus purgatum fuerit, si in corpore fuerit suspicio multitudinis eiusdem humoris. Diuretica enim in hoc casu non tantum præparant humores,

sed

sed etiam euacuant,ut testatur Gal. in primo sexti Epid. Si uero fuerit uitium in compositione,uel uiæ erunt nimis latæ,tunc sic nullo modo competent diuretica,sed potius adstringentia:si uero uiæ fuerint astrictæ, in hoc etiam casu nullo modo cõpetunt diuretica absolute,sed per accidens,ut quę generant tenues humores,uel crassos incidunt, tale enim corpus humoribus indiget tenuibus, & bene concoctis, aliter renesq; facile obstruuntur. Si uero fuerint obstructiones uiarũ,certum est eas indigere aperientibus, & incidentibus:& quoniã talia sunt pleraq; diuretica,ideo hoc nomine diuretica conueniunt. At si renes & uesica nullo uitio laborent, sed propter humorũ multitudinem, & nimiam potentiam membrorũ expellentium,materias ad eas partes præcipitantiũ, nullo modo in eis conueniunt diuretica, neq; per se, neq; per accidens: imò potius utendum erit auertentibus,& purgantibus,uel per uentrem, uel per uomitum, uel per sudorẽ,aut uias alias magis paratas. Si uero præseruatio sumatur secundo modo,quando scilicet nullum uitiũ in corpore fuerit actu,corpus tamen ita se habeat, uel paratum sit,ut ipsa uesica,& renes ex qualibet leui occasione incidere possint in huiusmodi affectus,tunc neq; in hoc casu ullo pacto diuretica debẽt admitti, quatenus diuretica sunt, nisi ratione alicuius qualitatis,quæ membrum corroborare possit,ut in præcedenti capite diximus. His igitur ita uniuersaliter distinctis pro casu Magnifici & clarissimi Prætoris,suppono illum esse subiectum retentioni urinæ,quæ fit propter crassos & uiscosos humores collum uesicæ obstruentes,& impedientes transitum urinæ,ut nos ita nunc experimento probauimus. Supponimus secundo istum Clarissimum & Magnificum uirũ habere sui morbi purissima & longissima interualla:purissima,quoniam in tempore suæ sanitatis libere admodum & copiose mingit,ut ego notaui dum mingentem obseruarem: potius ut dubitandum,si ne uias nimis latas habeat, ratione quarum facile incidat aggregata in corpore materia uiscosa,in huiusmodi affectu,dum scilicet ea materia facile ad uias uesicę prolabitur,neq; habet aliquid aliud accidens interim affligens siue ardoris,siue difficultatis urinæ. Suppono tertio, suam Magnificentiam non ita exquisite uiuere:sed licet non ingurgitet se sicut heluo,uiuit tamen nullũ genus cibi aspernans,& nullum habens uinorum delectũ. Quibus ita suppositis,dico ex superius probatis,quòd si iste Clariss.uir actu iam ægrotauerit propter pręsentiam materiei,uel si non ægrotabit, percipiatur autem ex signis manifestis habere illum in uijs urinæ aut uesicæ humores crassos & uiscosos, qui proxime iam facturi sunt accidens, expediet illi in hoc casu, euacuato prius toto corpore, & præsertim uentriculo & intestinis, ut per diuretica pręparet,& euacuet illas materias in renibus & uesica contentas. Virunque enim ex diureticis fieri potest,ut diximus ex primo 6. Epid. & conuenientissime euacuabimus per urinam,quæ in uesica & renibus sunt, ut tertio Artis paruæ, cap. de causis præseruantibus. Si uero nihil quidẽ humoris in illis partibus habuerit,sed in toto corpore sint,& continuo aggregentur, maxime cauebimus à quocunq; diureticorum genere. Si uero corpus omnino mundũ fuerit huius Clarissimi uiri,neq; alia re indigeremus nisi pura conseruatione,dico nullũ prorsus conuenire illi diureticũ,quatenus diureticum:dico quatenus diureticum, nam ego sæpe admonui suam Magnificentiam, ut quammaxime euitaret quæcunq; crassos humores generant,ac propterea inter cætera laudaui uinum tenue,pauciferum, non quia uinum esset urinam prouocaturũ: sed quia facile concoqueretur,distribueretur,tenueq; alimentũ generaret,imò & crassos humores attenuaret,quod in hoc Clarissimo uiro maxime quærimus. In usu uero sanitatis suspectum habeo summopere uinũ album:nam plus æquo penetrat ad urinæ meatus, & secum excrementa conducit. Tutius ergo est uinum tenue quidem, sed subrubrum, habet enim quod attenuet,& humores minime crassos generet: sed non quòd ita urinas prouocet,& aperiat. Tota ergo uis in præseruando Clarissimum uirum est, ut humores crassi minime generentur,& si generati fuerint, per omnes potius uias educamus quàm per urinas, per uentrem scilicet, & per uomitum, & per sudorem: facile enim per sudorem est euacuare, si congrue exerceatur, ut bene notauit, & optime declarauit autor de renum affectibus, in capite de præseruatione. Si uero artificio

concoquendæ

concoquendæ sint materiæ crassæ,utatur oxymelite, & omnibus incidentibus, & abstergentibus,quę minime excedant in urinę prouocatione. Quanto enim minus erunt diuretica,proculdubio tanto magis conferent, nisi forte,ut diximus, iam materiæ ad illas uias decubuerint:tunc enim postea diureticis educentur. Atq; ijs declaratis iam apparet,quid ad argumenta in oppositum respondendum. Ad primum,in quo assumitur,diuretica aperire uias urinæ, & incidere, & abluere,concedo,& propterea etiam conuenire,ubi scilicet materiæ fuerint in illis partibus cuiuscunque generis,ut arenulę, calculi,pituita,sanguinis grumus,aut tale aliquid. Ad autoritatem Pauli & Auicennæ, & aliorum quorumcunq;, fatemur bene exhiberi, & in præseruatione conuenire, ubi scilicet aliquid residui materiæ fuerit in renibus & uesica,sicut ibi facit Paulus & Auicenna:educto enim calculo iubent diuretica per aliquot dies pro præseruatione exhiberi,ut arenulæ, & pituita,quæ ut plurimum relinquuntur, excerni possint: & propterea Paulus quidem iubet dari oxymel cum leui diuretico, quale est gramen, aut adianton.leue dicit,quoniam timet cum fortibus,ne nouæ materiæ præcipitentur:dat tamen leue, ut oxymel facilius deducatur ad abstergendum & incidendum,ita ut uideatur uti diureticis potius per accidens,quàm per se. Auicenna uero præcipit per uices utendum diureticis,ita ut paucis aliquot diebus utamur diureticis leuibus,ut scilicet præparemus leuiter humores ibi existentes ad exitum,nec nouos attrahamus: postea semel tantum uno impetu cum diuretico forti iam præparatos excutiamus. Vbi expresse declarat Auicenna, quantum timeat longum usum diureticorum, nisi quando materiæ actu in renibus sunt. Ad autorem de renum affectibus, dicimus uinum album pauciferum exhiberi,ne humores crassi,& ne bilis etiam generetur, quæ sunt materia calculi. A uino autem crasso & nigro,utcunq; fieri potest,abstinendum.

De præseruatione à calculo & podagra, pro Illustrissimo ac Reuerendissimo Cardinali Petro Bembo.

Consilium CXCIII.

Voniam arenæ quæ in urinis subsistunt,calculum fieri uel in renibus,uel in uesica indicant,ut quarto Aphor. Galenus testatur, dolor autem affectum distinguit, ut secundo de locis affectis ostenditur, certum est per seuerante dolore in renibus, ac simul arenulis in urina subsistentibus, renes ipsos à calculi suspicione minime liberandos. Ergo Reuerendissimus dominus meus,cui omnia debeo,cum in hoc ipso discrimine sit,summa ope adiuuandus est,ne incidat in deterius;quod spero facillimum fore, tum quia sua Dominatio prudentissima,& tuendæ sanitatis studiosissima semper fuit,ac præceptis exquisitissime parens,quæ saluti profutura cognouerit, tum quia me plurimum amat, mihiq; consulenti maxime confidit: quod quantum momenti afferat,ut medici remedia proficiant,indicat Auicenna sexto naturalium,qui fiduciam ægri,quam de medico concipit,& arti & consilio,& omnibus medicinæ instrumentis præferendã opinatur. Circa præseruationem igitur totum consilium uertemus,non enim iam factum, sed futurum incommodum curamus,atq; ita rem moderabimur, ut rationem quoq; podagræ habeamus:nam audiuimus suam D. in eam proxime incidisse. Alioqui duo isti affectus,renum inquam calculus,& podagra,talẽ inter se consensum perpetuo seruant, ut peritus medicus,dum alterum curat,non minori studio debeat alterũ curare,ita eueniet ut cum duobus simul sit dimicandum. Proponemus ergo duo instrumenta præsenti negotio maxime necessaria,alterum in ratione uictus, alterum in medicamentorũ quorundam auxilio consistens. Quantũ ad rationem uictus attinet,primo D. S. quammaxime fieri poterit,omnem aëris excessum euitabit,frigus inquam,solis ardorem,uentos pręcipue meridionales,et ex opposito septentrionales,pluuias,nebulas,et reliqua huiusmodi,quę

cœli

cœli temperiem ad immodicos flatus trahunt. Propterea & cubicula, porticus, stationesq; eligat temperatas, atq; ab huiusmodi prorsus incommodis muniet caput, & capitis operimenta ita moderabitur, ut neq; aggrauari caput, neq; refrigerari sentiat. Catarrhos enim & destillationes summopere cauere debet, tanquam quæ ad calculos generandos non paruam afferant occasionẽ. Reliquas etiam corporis partes indumentis, siue noctu, siue interdiu, talibus muniet, quæ nec nimis calefaciant, nec parũ à frigoris iniuria tueantur: renesq; præcipue tueri debebit, ut nullo qualitatis excessu laborent. Omnino enim huius affectus propriũ est, ut pariter tam ab immoderato frigore, quàm calore excitetur: ergo utrunq; uitare oportet. Exercitijs utetur temperatis, uidelicet usq; ad anhelitus mutationem, cauebitq; præcipue à pomeridianis. Horum commodissimum tempus erit matutinis horis, ubi prius corpus recte fuerit procuratũ, alui, urinę, screatusq; eductionibus, capitis congruis pectinationibus, faciei, manusq; lotionibus. Ab exercitio quiescat: nec citius ad prandium accedat, quàm anima spiritusq; exquisite sedato, & calore ad pristinum gradum remisso. Animi uero molestias, sed præcipue iracundiam & mœstitiam tanquã pestes euitet: inde enim & concoctiones deteriores fiunt, & feruor sanguinis præter naturam augetur: nam in mœstitia quoq; interius augetur, nisi cum immodica fuerit & diutissime perseuerans. Ab his autem causis calculi potissime generantur, si corpora fuerint præparata, ut perito medico facile patet. Studebit etiam diligenter, ne post cœnam prius cubitũ accedat, quàm duæ horæ excesserint: nec supinus omnino cubabit. Somni tempus septem horas non excedere optauerit, nisi forte longa consuetudo secus faciendum persuadeat. Mane circa Solis ortum surgere enitetur: si tamen ea hora dormire consueuerit, saltẽ moderabitur eniteturq; ut quã breuissimus somnus sit: tuncq; magis laudarem, ut sedens potius dormiret, quàm decumbens. Postea D.S. exquisitissime procurabit, & huic etiam pręsidio tanquam saluberrimo maxime fidet, ut singulis diebus semel tant ũaluus commode ducatur. Et si forte uomere consueuisset, aut certe facile ad uomendum accederet, laudarem summopere ut singulis mensibus euomeret, inde enim & euacuaretur corpus, & humor auerteretur. Præterea ad cibum non accedat D.S. cruditate existente in uentriculo, sed expectabit sensum appetitus manifestum: & in ipso comedendi initio semper aliquod iusculum, uel liquidum assumet edulium, deinde ad solidiora uertetur, ita tamen ut nec uaria, nec multa offerantur. A uarietate cauebit, uerbi gratia, carnes cum piscibus admiscere, aut cum utroq; fructus, aut lacticinia: nec minus oua piscibus male adhærent. In stomacho diuersarum naturarum cibi admiscendi non sunt, & præcipue si qui facile putrescunt solidioribus succedant, ut lac aut fructus horarij carnibus. Vitabit etiam cibaria ex diuersis generibus confecta, sicut est omne placentarum genus, quod uulgo tortas & roffiolos appellant, à frixis præcipue abstinebit, sunt enim inquinata potius, quàm cocta. Hæc autem omnia licet ad reliquum usum sanitatis maxime euitare conueniat, præcipue tamen ad præseruationem à calculo, in quo cruditates omnes prorsus sunt fugiendæ. Cibo assumpto, sensim quidem deambulet, ut facilius ad uentriculi fundum descendat, à ualido tamem exercitio & equitatu cauebit. E ferculis comedet ptisanam hordeaceam, far, oryzam cum lacte amygdalarum, & zuccharo, ac modico cinnamomo. Iusculum paretur cum petroselino, & omphacino liquore, quem uulgo agrestam uocant: raro boraginem, betam & fœniculum comedat: nonnunquam tamen cucurbitam, ac caules hyemis tempore non omnino uituperamus. Pro acetarijs utetur cappare, cichorio, lactuca, boragine, endiuia, asparago etiam & dauci specie quam carotam appellant, præcipue corpore puro existente. Quòd si talem sibi uiuendi rationem præscribet, multum illi auxilij allatura est. E fructibus horarijs ante cibum interdum assumet, sed parce, pruna bene matura, præcocia, armeniaca, persica, magis tamen melopepones & optimas ficus eligimus, omnia tamen parce sumenda, sunt enim potius humectando & refrigerando corpori, & aluo leniendæ, quam nutritione expetenda. Ex autumnalibus uero post cibum comedet pyrum decoctum uel coconeum cum zuccharo, tamen neque admiscebit anisum, uel fœniculum, ut nonnulli

perperam

perperam faciunt. Carnes comedat, ex agrestibus lepores, si iuniores fuerint, sin secus, omittendi: idemque de ceruis asserimus. Nec omnino malum pronunciamus, si quandoque apri modicum ingesserit, est enim optimi alimenti, &, si modo parce sumatur, non ita difficulter concoquitur. Aues item comedet, quales perdices, francolini, phasiani, turtures, turdi, & reliqua id genus montana omnia: nam notissimum est ab omnibus palustribus abstinendum. Ex domesticis uero animalibus, hoedi annales, castrati, uituli lactentes, pulli gallinacei & columborum: à reliquis abstinebit, præsertim à carne bubula. In uino autem eligendo, non modicum studium adhiberi oportet: habet enim uinum præ cæteris alimentis quod corpus humanum maxime afficiat & mutet, tum quòd citissime & plurimum nutriat, tum quòd copiose ingeratur, tum quòd sit eius usus assiduus, quæ pane excepto, nulli præterea alimento contingunt. Vinum igitur eligetur quod quammaxime fieri potest, nullum qualitatū excessum habeat: neque enim nouum esse debet, neque peruetustum, sed medium: nec album, nec atrum, sed subrubrum: nec potens, neque adeo pauciferum ut uentriculo noceat, sed moderatum. Duo tamen suprema in uino desideramus, unum ut quamtenuissimum limpidissimumque sit, atque permaturum, nullius aciditatis uel dulcedinis particeps, sed eum maxime saporem præ se ferat, quem uinosum uocant: talia ego sæpe bibi Romæ Salernitana. Hæc sunt quæ circa omnem uictus rationem optauerim Dominum meum semper obseruandissimum obseruare, qua obseruatione spero assecuturum, ut non tantum à calculo, & molesta podagra præseruetur, sed à reliquis quoque innumeris morbis diutissime immunis persistat. Quantum uero attinet ad medicamenta, ea quidem pauca admodum & leuissima proponemus. Si enim talem uiuendi rationem sibi constituerit, qualem præscripsimus, non erunt medicamentorum auxilia multum necessaria. Quia tamen non semper lineam ita exquisite attingere possumus (homines enim sumus) propterea laudo, præcipue si fuerit assuetus, ut bis in anno, principio inquam ueris & medio autumno, scilicet mense Octobri, suauiter purgetur, ut nobilia & delicata corpora solent. Deinde ut toto anno Rhabarbari usum familiarem sibi proponat, ita ut saltem ter in mense assumat ex eo, quantum sunt duo scrupuli uel integra drachma, siue mandendo & deglutiendo absque alterius rei commixtione, siue permiscendo uel cum zucchаro rosato, uel cum passulis, prout Dominationi suæ commodius esse uidebitur. Studebit autem ut habeat myrobalanos chebulos optime conditos, qui ex Alexandria deferuntur, quorum unum mane tribus horis ante prandium assumet: est enim optimum & singulare remedium non tantum stomacho, & membris omnibus naturalibus corroborandis, inter quos renes connumerantur, sed cerebro quoque, ut etiam sensus omnes tam interiores quàm exteriores exacuat, ac præterea gustui satis iucundum sit, & humanæ naturæ familiarissimum.

De præseruatione à calculo & podagra, pro Illustrissimo & Reuerendissimo Cardinali, Petro Bembo.

Consilium CXCIIII.

Ex Italico latinum factum, per Hieronymum Donzellinum.

Vamprimum R.D.V. literas, mihi profecto quamgratissimas, accepi ac legi, magnam mihi oblatam esse occasionem sensi, qua eius summa tum humanitate, tum benignitate reuera frui possem: non eam tamen quam ego tum primum cognoscerem ac admirarer, illam enim iamdiu antea & cognoueram, & multis etiam modis eram expertus, atque ideo in animo mihi solide inhærebat. Nec uero cuiquam mirū uideri debet, si in uiro nobilissimis

natalibus

natalibus prædito,&quem natura atq; ars certatim omni uirtute ac probatissimis moribus locupletarunt,omnia humanitatis lumina splendeant,& si quo magis illum fortuna in cœlum uehit,eo ipse se tum magis benignum,tum erga omnes affabilem præbeat:cum eorum longe diuersa sit ratio, qui tam præclaris naturæ atq; animi dotibus destituuntur:illi enim & insolentiores, & omnium contemptores esse solent. Quam itaq; mihi suæ erga me & beneuolentiæ & beneficentiæ significationem candide admodũ declarauit,eam summa animi alacritate amplector,& ingentis thesauri loco mihi conseruabo.Deũ profecto opt. max.precor,eam mihi det occasionẽ,ut ego unà cũ reliquis omnibus qui erga amplis.R.D.V. nomen præclare admodũ sunt affecti,& benignitate & liberalitate candidissimi eius animi,frui aliquando possim. Vxor mea non sine manuũ osculo,reuerenter illam salutat.Mei uero liberi eam in gratiã adolescunt,ut illi aliquando obsequantur & seruiant. Quòd uero ad meã qualemcunq; consultationem attinet,ea fuit à me descripta pro ratione earum rerũ,quæ tum mihi fuerunt exploratæ.Cum autem V.R.D.omnia quæ ad affectus suos pertinent,distincte ac explicate iam scripserit,neq; hactenus aut calculũ,aut eius principiũ adesse suspicemur,sed solam renũ imbecillitatem,& forte etiam eorũ meatuũ nimiam amplitudinẽ: cum etiam podagra nunc primũ cœperit infestare,quæ tamen admodũ sera est ac imbecilla:propterea pro exacta notitia & curatione horũ symptomatũ intelligere oportet,senilis ætatis hæc esse incõmoda,quæ necessario illã consequantur.Membra enim omnia non ex morbis,sed ipso naturæ curriculo imbecilla redduntur,hæc quidẽ magis,hæc uero minus,prout in ipsis naturę primordijs magis aut minus ualidam sortita sunt constitutionẽ,aut prout unusquisq; in suis actionibus alterũ altero grauius afflixit, fatigauit,aut nimio labore exhausit. Omnia igitur senũ mẽbra ipso naturæ cursu sunt imbecilla. Quibus autẽ accidit ob dictam iam rationẽ,reliquis corpus habere imbecillius,hi destillationibus,uertigini,lippitudini,surditati, sunt obnoxij:sæpe etiã sensibus destituuntur, aut alijs huiusmodi morbis infestantur. Aliqui ex pectore magis laborant,quibus etiã tusses accidunt incurabiles:alijs uero asthmata aut raucedines.Aliqui autem in uentriculo,renibus,uesica,aut articulis conflictantur, quibus singulis morbi accidunt peculiares,ut nauseæ,uomitus,calculi,uenarũ ad renes pertingentiũ apertiones,dysuriæ,podagræ,arthritides,&alij ijs similes morbi.Paucissimi aut forte nulli reperiuntur,qui in senectute alicui ex his affectibus non sint obnoxij. In eo tantũ est discrimen,quòd alij alijs grauius aut leuius,citius aut tardius affliguntur.Id uero aliunde non prodit,quàm quòd uariæ sunt in hominibus temperaturæ,uariæ partiũ corporis compositiones,summa in uita ac uiuendi ratione uarietas,magnum in astrorũ aspectibus,ciborũ generibus,animi affectibus,studijs ac uiuendi institutis discrimen. Omniũ tamen ex æquo una est conditio,ut quicunq; fit senex,senectutis incõmoda declinare non possit,sed aliquando,aliquo saltem modo,dictis calamitatibus afficiatur. Accidũt autem hæc omnia,non ulla ui morbi:sed ut dictum est,ipsius naturæ motu,quare inenitabilis ea est necessitas:natiuus siquidẽ calor quotidie seipso fit imbecillior,& membra sicciora:cum enim calor cibum pro ratione cõcoquere ac distribuere,& ut antea consueuerat,non possit,humoribus partim crudioribus,partim putrescentibus corpus repleri est necesse:qui certe eo magis redundant,quo membra iam arefacta & imbecillia utcunq; multo egeant alimento,eius tamen exiguam quantitatẽ,tum quia imbecillia sunt & sicca,tum etiã quia ipsum nutrimentũ à natiuo calore non ut decet est præparatũ,attrahere,ac illo frui non possunt. Vbi igitur humores dicto iam modo creuerint,eò quòd cum pauci essent, ad legitimã alimenti formã à natura minime potuerint permutari, duorum alterũ necesse est sequi, scilicet ut à natura quadantenus maturati expellantur,aut ab uno membro in aliud protrudantur:quorũ certe ea iam est conditio,ut nec tueri seipsa,nec deperditæ substãtiæ iacturam resarcire possint,quin potius illam minui,&quotidie plurimũ labefactari experientia ipsa docet. Atq; hinc D.Hip. permotus,nec semel,nec ijsdem uerbis,suis in monumentis uerissima illa oracula pronunciauit:Senibus spirandi difficultates,destillationes cum tussi,urinæ stillicidia,urinę

difficultates, articulorum dolores, renum passiones, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, uigilia, alui, oculorū humiditates & narium, uisus obtusus, glaucedines, auditus graues. Alibi uero: Seniores iuuenibus plurimum ægrotant minus: qui uero morbi ipsis accidunt longi, magna ex parte comitantur ad mortem. Hęc omnia ideo à me fusius sunt explicata, ut R. V. D. inde intelligat, ob renum quam percipit imbecillitatem, non admodum sibi dolendum esse, cum ea & naturalis sit, & ætati suæ consentanea. Sed neq; ea qua ante 25. annos fruebatur ualetudo, aut speranda est, aut expetenda. Illud potius curet, ne malum augeatur, aut renum imbecillitas progrediatur, ut aut calculum aut alios grauiores morbos gignat: hoc enim aliquando accidere illis solet, qui cum sint intemperantes, suam ualetudinem parum curant. Illud uero D. V. R. minime est metuendum, cum non recens, sed multorum annorum consuetudine temperanter uiuendi habitum sibi compararit. Primum igitur dicam, quæ tuendis renibus conueniat, tum uiuendi tum curandi ratio. Deinde ad particularia quædam postulata, de quibus illa me interrogauit, distinctè respondebo. Cum recta uiuendi ratio duplex habeatur, uniuersalis scilicet & particularis: in hoc affectu, quemadmodum in alijs quoq;, non huius tantum, sed illius etiam est usus. Vniuersalem eam uoco, quæ & si ualetudini conseruandæ in uniuersum est accommodata, uni tamen affectui magis quàm alteri uidetur conuenire. Particularis autem est illa, quæ præter communem obseruationē certis limitibus ita est circumscripta, ut unicū morbi genus respicere, illiq; soli aduersari uideatur. In cōmuni illa ratione explicanda, diutius mihi non est immorandum: certum enim est mihi R. D V. illam ita instituere, ut in ea parum desiderari posſit. Iam enim omnibus notissimū est & uulgatissimum, optima cibaria esse ingerenda, & à crassioribus abstinendum. Particularem igitur uiuendi rationem tractabo, cum uniuersalem illam à R. D. V. exactè obseruari non dubitem. In particulari igitur hac renum curatione illud in primis est animaduertendum, immoderatū & calorem & frigus, illis esse infestissimum: cum enim caloris proprium sit meatus amplificare, eadem opera plures quàm oportebat humores etiam trahit, & eos qui in loco retinendi erant, expellit. Frigiditatis autem contraria penitus est ratio: ea enim nec sanguinis serum trahit, quod quidem proprium est renum officium, neq; illud ut decet ad uesicam pellit: quo fit ut contrarij hi affectus sæpe in senibus conspiciantur; nam prout aut ex frigore, aut ex calore fuerunt affecti, fit ut aut exiguum quid, & non nisi ægre & guttatim mingāt, aut sanguinolentū quendam humorem copiose profundant. Igitur utrunq; extremum à renibus diligentissime est arcendum. Solent autem renes nimium incalescere, cum quis laborat nimis, aut calidiori cœlo se exponit, siue illud à sole æstiuo, siue à copioso igne in calidioribus cubiculis incaluerit: præterea cum quis calidioribus cibis, ut aromatis, ac uinis potentioribus utitur. Idem facit etiam Venus, quæ in senibus nullum unquam locum habet. Cum autem laborem nimium, aut nimiam aëris caliditatem dico, ad corporis affecti, ac renum imbecillitatem, comparationem fieri debere semper intelligo, quæ à leui quocunq; excessu, ob exiguam resistendi uim, haud mediocriter alterantur. Refrigeratio autem immoderata fit aut à loco in quo quis degit, aut ab aëre, aut à frigidioribus cibis, quales sunt fructus, cucumeres, cucurbitæ, lactucæ, endiuiæ, omphacium, & reliqua his similia: præ cæteris autem frigida aqua, & uina refrigerata. Nimia igitur caliditas & frigiditas renibus præcipue aduersantur. Verum non hæc sola infesta sunt, sed reliquarum rerum omnium excessus: quanquam non æque ac rerum illarum quæ nimium aperiunt, usus, à medicis eō quód urinā permoueant, diuretica sunt appellata: huiusmodi sunt, asparagi, pastinacæ, apium, petroselinum, fœniculum, ficus, pepones, melopepones, uinum album subtile, et reliqua his similia. Hæc uero multo magis noxia sunt à cibo: nam præterquàm quód plus iusto urinarios meatus aperiunt, crudioris etiam cibi partem aliquam, & minime concocta excrementa eò deducunt, quæ multorū malorum autores esse possunt. Quæ igitur plus æquo aperiunt, in renū ualetudine conseruanda semper noxia sunt: eadem autem à cibo sumpta, ualde sunt perniciosa. Hoc autem à me in quadā tractatione, in gratiam

gratia clarifs. uiri Marci Antonij Cõtareni philoſophi, aduerſus aliquot medicos qui contrarium ſentiebant, fuſius ac diligentius eſt explicatũ. Cum uero aperientiũ uſum reprehendimus, non ita eſt accipiendum, quaſi uero ea quæ nimium adſtringunt, reni bus ſint utilia: ea enim aliquando, potiſsimũ uero cum tum ipſi, tum meatus ad ipſos pertinentes excrementis ſunt referti, multo magis ſunt noxia. Adſtringunt autem ui na auſtera, pyra, cydonia, palmulæ, & huiuſmodi reliqua. Ex cibis etiam euitãdi ſunt illi, qui craſſum ac uiſcidum nutrimentũ præbent, & quæ pinguia ſunt & adipoſa. Craſ ſum alimentum gignunt legumina omnia, piſces maiores, ut thunni, ſturiones, ombri, anguillæ quoq;, tenchæ, oſtrea, limaces, fungi, terræ tubera: quadrupedum maiorũ car nes, ut bouis, ceruí, apri: aues quæ in paludibus degunt: uina dulcia aut nigra: quòd ſi utraq; præditi ſint qualitate, tum plane ſunt perniciosa. Viſcidi alimenti cibaria ſunt, caro ſuilla, paſtilia, caſeus recens, & omnia ex lacte quocunq; modo parata, placentæ quæ uulgo tortæ uocantur, pulmenta quæ paſta ſunt obducta, fricta omnia: ea etiam quæ in melle aut ſaccharo uulgo multifariam condiuntur, aut aliqua ſimili ratione miſcentur, quemadmodum etiam cruſtula, & omne itriorum genus. Hæc omnia renibus ideo aduerſantur, quòd craſſos ac uiſcidos humores gignunt, quos deinde ampliores facti renes, facile ad ſe trahunt, & aut urinarios meatus obſtruunt, aut calculum ipſum creant. Quòd ſi compreſsi ac refrigerati ſint renes, ſanguinis ſerum craſsius ac uiſcidius factum minime ad ſe trahunt: unde ſit ut multipli[illegible] periculo corpus repleatur. Siccioris alimẽti cibaria ſunt lepores torrefacti, cerui, capreæ, & diuturnior aceti uſus: Vt autem ſummatim dicam, nullius rei exceſſus renibus eſt ſalutaris: atq; hoc illis præ cæteris membris eſt peculiare, ut apud Græcos tritum [illegible]it in ſermone prouerbium, νεφριτικοῖς ὑπέρατα. Rationem eius rei non aliam eſſe puto, quàm quòd renes à natura ideo facti ſunt, ut ſanguinis ſerum ad ſe trahant, & ut ab eo excremento uniuerſum corpus expurgent. Vt autem cõmodius poſſent officium hoc præſtare, & eorum ſubſtantiam denſiorẽ eſſe oportuit, & meatus habere anguſtiores, ut ſolum ſerum & aquea ſanguinis pars attracta, tranſmitteretur. Hinc etiam uidemus, cum iuſto latiores ſunt facti, ipſum etiam ſanguinem trahere, ut in ſanguinolentis urinis apparet. Cum igitur talem & ſubſtantiam & ſtructuram renes habere oporteat, ſi à quouis exceſſu læduntur, mirum uideri non debet: ſiue enim paulo magis aſtringantur, ſiue latiores fiant, à ſua actione impediuntur: & ſiue craſsior ſiue tenuior paululũ fiat ſanguis, eadem oriuntur incommoda. Hoc autem imbecillioribus corporibus frequentius contingit, aut cum renes maiorem quàm reliquæ partes ſortitæ ſunt imbecillitatem. Hæc autem ita ſe habere, quiuis exactius rem conſiderans, facile iudicabit. Vt itaq; ad particularem R.D.V. curationem ueniam, illud in primis ſtatuo, rerum omnium exceſſus eſſe fugiendos, tam frigoris quàm caloris, idq; non ſolum in aëre ambiente, uerum etiam in cibo ac potu, & in his quæ urinam mouent aut adſtringunt: ac ut ſummatim dicam, in omnibus quæ à mediocritate ad extremum aliquod diſcedunt. Hæc hactenus de uictus ratione ſeruanda, à nobis ſint dicta. Quod autem ad medicamenta attinet, aſsiduus ſacchari roſa. uſus, in præſeruandi ratione, præ cæteris omnibus mihi ſummopere probatur: uix enim quicquã magis ſalutare à nobis excogitari poteſt, & quod ſine ullo nocumento aut perturbatione omnes corporis partes iuuet, præcipue autem renes, qui, ut diximus, ab omni exceſſu lædi ſolent. Hoc ſalutare auxilium ita eſt temperatum, ut ſi latiores facti ſint renes, ad conuenientem naturæ ſuę ſtatum illos deducat: quòd ſi obſtructi ſint & pleni, abſtergat: ſi incaluerint, refrigeret: nec tamẽ affectibus frigidis nocet, cum ſit (ut antea dictum eſt) in omnibus qualitatibus ſuis temperatiſsimum. Ventriculum autem ab omnibus excrementis præ cæteris mundum reddit ac roborat, ipſam quoq; abigit deſtillationẽ: quæ certe adiumenta quàm ſenibus ſint neceſſaria, quiuis facile poteſt iudicare. Maxime igitur mihi probaretur, ſi quotidie mane per horam unam ante prandium R.D.V. mediam eius unciam ſumeret, ac deinde leniter deambularet. Conſult[illegible] etiã mihi uideretur, ſi aliquando, ut bis aut ter in menſe,) i, aut media drachma optimi ac exacte maturi rhabarb. illi adiungeretur: quo ſa-

ne tempore per tres ad minus horas ante prandium erit sumendum: hoc enim uniuersum corpus mundum maxime conseruaret, & à multis alijs morbis & à podagra posset præseruare. Quæ autem commoda renibus afferre posśit, quiuis uulgaris etiam medicus intelligere facile poteſt. Nam præterquàm quòd per urinam exacte illos mundificat, poſtea etiam roborat, & sine ui adſtringit. Atq; hoc, in ea qua R. D. V. prædita eſt temperatura, pro præſeruatione, ſatis mihi uideretur. Si quando uero contingeret ut renes adeo aperti eſſent, ut iam ſanguis excerneretur, tum reliquo corpore mundo exiſtente, quale procul dubio eſſet, ſi præſcriptam uiuendi rationem obſeruaret, ſuaderem ut ad idoneam renum adſtrictionem, in aurora inferius deſcriptum puluerem, in aqua capil. Ven. aut aſparagorũ, aut cardui, aut fœniculi, ſumeret calidũ;

℞. Boli armeni orientalis ʒ 1.
Gummi arabici
Tragacanthi ana ℈ 2.
Roſarum rubearum
Myrtillorum
Hypociſtidos ana ʒ 1.
Coralliorum rubeorum ʒ 3.

Miſce, & fiat puluis ſubtiliſsimus, cuius ſingulis uicibus ſumatur ſemidrachma, cum ℥ 4. alicuius ex prædictis aquis. Interim etiam dum renes ita erunt aperti, & deſcripta ſuperius potio bibetur, hoc unguento renes etiam illinentur;

℞. Succi foliorum lentiſci
Foliorum myrti
Radicum conſolidæ maioris ana ℥ 1.
Vnguenti infrigidantis Gal. ſimp. ℥ 2.
Miſce, & fiat linimentum ſecundum artem.

Hæc omnia facilia ſatis ac familiaria, efficaciſsima tamen, cum nimia dilatatione renes iam laborabunt, adminiſtrari debent. Quod uero ad purgationem bis in anno moliendam attinet, ſi R. D. V. inſtitutam iam uiuendi rationem obſeruabit, & ſi rhabarbarum, ita ut ſuperius dictum eſt, ſumet, minime fore neceſſariam puto, præſertim cum ea uti non conſueuerit, neq; ullam unquam huiuſmodi purgationem admiſerit. An uero quarundam thermarum aquæ conueniant, ut Lucenſium de Villa, aut Veronenſium de Calderio? Cum ſua natura frigidæ ſint, & uentriculo infeſtæ, non ita facile aſſentior, & illarum uſu minime opus fore confido. De fructibus ita ſentio. R. D. V. ab illis quoad fieri poteſt, debere ſibi temperare: quò enim exactius hoc hactenus ſeruauit, eò in poſterum nocentiores illi erunt fructus, cum eis minime ſit aſſueta. De uino autem quod quæritur, album ne an nigrum magis conueniat. Ego medio colore præditum magis probarem, rubrum ſcilicet & clarum, ac probe maturum, nec tamen nimis potens. Huiuſmodi ferè ſunt Salernitana, & quædam etiam Romanenſia. Aceti autem uſum penitus non reprehendo: certum enim eſt mihi R. D. V. condimenti tantum loco illo uti: id uero cum exiguũ admodum ſit, obeſſe nihil poteſt. Quòd uero ita adhibitum neruis nocere, & articulari morbo aduerſari quidam dicunt, ualde eſt ridiculum: cuius ſane rei multæ mihi ſunt rationes, quas ne moleſtus ſim nolo nunc recenſere. Lac autẽ ac lacticinia omnia probari à me non poſſunt: cum tamen R. D. V. illis ſit aſſueta, & eorum uſu plurimum delectetur, aliquando ante alios cibos recentiſſimum lac, ioncatam etiam quam uocant, aut pinguiorẽ illam partem, quam ideo quòd in ſuprema lactis parte in uiſcidam quandã cruſtam concreſcit, caput lactis ſolent appellare, & recentem etiam caſeum, ſed parce, comedet: à ueteri autem penitus abſtinebit. E piſcium genere, arbores uocatos, barbos, auratas recentes, & in profundo maris uictitantes, aut in craticulis, aut in iuſculo coctas non reprehendo, quin potius illorum eſum innoxium fore puto. Autumnales fructus, ut pyra, cydonia cum ſaccharo cocta, R. D. V. aliquando deguſtabit, ſed parce admodũ, quemadmodũ in rebus omnibus illa ſemper eſt modeſtiſsima. Cæpæ atq; allia ſua quidẽ natura ut alimenta, praui

ſunt

ſunt nutrimenti, ac penitus reijciendi: quòd ſi aliquando proſunt, id certe non ut alimenta, ſed ut medicamenta præſtare ſolent: craſsiora enim phlegmata incidunt, aut flatus pellunt. Hæc mihi nunc in animo occurrerunt, de quibus R. D. V. admonerem, atque illi reſponderem: quæ certe ſi non eiuſmodi fuerint ut ipſa res poſtularet, atque ego etiam exoptarem, non meæ uoluntati, quæ erga R. D. V. propenſiſsima eſt atque obſeruantiſsima, ſed meæ potius imperitiæ eſt adſcribendum. Meam etiam in ſcribendo tarditatem ut boni conſulat ſupplex rogo: maxima enim & frequentiſsima à magnificis ac nobiliſsimis uiris exhibita mihi negotia (nam & extra ciuitatem proficiſci, & cum alijs medicis longas quotidie habere conſultationes cogor) ne horulam quidem ocij aut quietis mihi concedunt, ita ſane ut ſucciſiuis horis R. D. V. pauca hæc ſcribere uix potuerim. Cui humiliter me commendo, & ſupplex ſacras eius manus, ſumma animi ac corporis adhibita ſubmiſsione, reuerenter exoſculor. Patauij.

Ad debilitatem Renum, & eos expurgandos & confortandos.

Conſilium CXCV.

Irca uictum utetur cibo ſimpliciſsimo, unius tantum generis: multitudo enim ciborum quàm maxime eſt euitanda. Vinum bibat album, limpidum, & bene maturũ: & ſi erit potens diluatur aqua ciſterica, uel fluuij clarificata. Non bibet inter prandium & cœnam, & præcipue cauebit à potu poſt cœnam. A carnibus antiquis abſtinebit: carne porcina, piſcibus, lacticinijs, paſtilibus, leguminibus, à rebus frictis in ſartagine: abſtinebit à coitu, à ſtudio poſt cœnam & prandium, à frigore, præcipue pedum. Conabitur quotidie habere beneficium aluũ: utatur ante cibum cochleari uno aniſorum, uel ſimplicium uel conditorum cum zuccharo. Bis in ſeptimana per totam hyemem 3. hor. ante cibum accipiet infra ſcriptum bolum:

℞. Pul. beton.
Saluiæ ana ℈ 1.
Lachrymæ uel olei abietis ʒ 2.

Fiat bolus, & deglutiatur cum hoſtia uel nebula infuſa in uino.

De præſeruatione à calculo renum, pro ciue Veronenſi.

Conſilium CXCVI.

Aſus huius nobiliſsimi uiri indiget præſeruatione & curatione: debet enim præſeruari ab his quæ facillime poſſunt euenire. Cum enim ſit frigidi uentriculi, hepatis calidiſsimi, & renum, cum uenis amplis & latis, ut par eſt in tali temperatura: primum non eſt mirum, ſi redundat pluri mis arenulis rubeis excretis per urinam: excoquitur enim materia tum pituitoſa tum biliosa, & aduritur à ſuperflua renum caliditate, unde excernuntur arenulæ. Sed poſtea ſucceſſu temporis facta imbecilliori uirtute excretiua, & multiplicatis uentriculi cruditatibus, uerendum ne arenulæ concreſcant in lapidem cum maximis doloribus, ut fieri ſolet, & ſubijciatur calculis renum, fortaſſe etiam ueſicæ: imò & ab ijſdem cauſis ſenile corpus incidere poſſet in dolores articulares, & podagras, & alias huiuſmodi malas ægritudines. Ergo ſumma diligentia præſeruandus eſt: præſeruatio autem cum indigeat longo tempore, & aſsidua diligentia, tota eſt in manu patientis. Igitur erit noſtrum conſulere, ſuum autem erit parere & præſeruare. Circa igi-

tur uictum custodire se debet ab omni aëris excessu,& ne alteret corpus tam ad calidum,quàm ad frigidum,utrunq; enim nocebit. Ideo uenari hyemis tempore,& in nauicula piscari plurimum nocet,quia aër extrinsecus refrigerat & humectat:labor uero intrinsecus calefacit & exiccat,& ita in utroq; extremo simul existens etiam corpus maxime afficitur.Debet igitur primo omnes excessus aëris euitare,tam caloris quàm frigoris,omnes item excessus laboris & exercitij,præcipue post cibum,sed moderate se exercere:neq; enim ab exercitio abstinere debet, & id horis matutinis,& post cibum quiescere. A coitu quantum possibile est abstinere : sed præcipue nocet uentre repleto.Habeat quotidie alui beneficium, & si non habuerit,utatur mane iure pulli,in quo decoquatur malua,pruna sicca dulcia 10. aut 12.& passularum uncia,& facta diligenti expressione,bibat scutellam huius brodij calidam tribus horis ante cibum.Erit enim hoc remedium,& ad temperandum hepar & uentriculum,& ad leniendum aluum accommodatum, ad renesq; expurgandos. Vinum eligat pauciferum,id est,leue,coloris rubei clari, non multum, saporis medij, non dulcis neq; acidi. Caueat ab ustis,& ab omni uino turbido,& crasso,& potenti, & dulci:caueat etiam à uino refrigerato,& à potu aquæ frigidæ, & non bibat post prandium aut cœnam. Vtatur tantum carnibus iuuenum animalium,sicut uitulorum, hœdorum, castratorum iuuenum, auium omnium campestrium,præter coturnices. Vtatur ouis sorbilibus & recentibus. Abstineat quàm maxime ab omnibus aromatibus, omnibus salsis,à rebus frictis in sartagine,à caseo & lacticinijs,à pastilibus,ab herbis,&maxime crudis,& ideo euitabit acetaria,poterit quandoq; temperate uti asparagis dulcibus decoctis,capparibus & lactuca,& cichorea cum modico cinnamomi:ab alijs omnibus abstineat.Euitabit multitudinem ciborum,sed semper unico cibo sit contentus.Laudo ut pro conseruatione stomachi utatur uel aloe ante cœnam pondere scrupuli unius,uel rhabarbaro, ut consueuit,ante prandium tribus horis pondere semidrachmæ,uel etiam flore cassiæ cum rhabarbaro. Hæc omnia conueniunt & contemperant, euacuantq; membra læsa præter omne nocumentum.Sed inter omnia maxime mihi placet usus ipsius aloes,neq; timebit caliditatem eius,etiam tempore æstatis, & permittet dicere uulgares medicos quicquid uolunt.Laudo præterea,ut quàm frequentissime sumat semunciam ante cibum circa horam unam,optimi sacchari rosati per totum annum,etiam si quotidie sumeret:est enim præstantissimum remedium. Consulo igitur ut iubeat præparare sibi hoc anno uas magnum illius sacchari pro toto anno: facile enim conficitur etiam in domo propria.Hæc pauca sunt,quæ credo nunc suffectura: & si omnia diligenter obseruauerit,proculdubio ab omnibus incommodis præseruabitur. Quantum attinet ad linimenta circa renes,laudo potius unguentum infrigidans Galeni simplex, quam aliquid aliud.

De præseruatione à calculo renum,pro quodam Germano.

Consilium CXCVII.

Verebatur de dolore,qui iuxta regionem lumborum in spina dorsi incipiens,uergeret uersus lumbos ipsos, & regionem renum,& tum præcipue cum frigiditatem aliquam perciperet. Calculos nullos senserat,sed arenulas interdum mingebat. Montanus hæc ordinauit:

℞.Specierum hieræ simp. ℈ 2.

Cum melle rosato fiant pillulæ tres sumendæ per horam unam ante cœnam, semel in septimana. Item

℞.Piperis albi
Longi
Nigri ana ʒ 2.

Ty-

Tymi, gingiberis
Anisorum ana ʒ. 6.
Zuccari optimi q. s.

Cum aqua melissæ fiat confectio in paruis rotulis. Sumat rotulam unam pro ui-te, bis in septimana, aut rarius aut sæpius, secundum maiorem uel minorem necessitatem. Vtetur autem præcipue hac confectione quando inuadet ipsum suum frigus.

Oleum hieræ archigenis tres guttæ exhibitæ per os ad difficultatem urinæ, dolores renum & calculi.

De arenulis & metu futuri calculi, pro iuuene Siculo.

Consilium CXCVIII.

Cum hepatis ac renum caliditas efficiens causa sit, ut arenæ & calculi generentur: materia autem sint humores, partim biliosi, partim pituitosi, qui ex parua uictus ratione suam originem ducunt: ideo in legitima eius morbi curatione, utraque causa necessario est submouenda, ita sane ut nimia eorum uiscerum caliditas mitigetur, dictorum autem humorum copia inhibeatur. Ad ea uero præstanda, duo potissimum sunt instrumenta, quorum alterum est optima uictus ratio, quæ etiam magis necessaria mihi uidetur: alterum uero est illud, quod ex medicamentis peti solet auxilium. De priori itaque in primis, de posteriori autem deinceps dicemus. Communis uiuendi ratio non tantum ex cibo & potu, uerumetiam ab aëre, animi affectibus, somno & uigilia, inanitione & repletione, motu & quiete, solet immutari. quin imò hæc posteriora, non minorem quàm cibus & potus, uim habent corporis immutandi. Propterea in ea præseruatione, quam in nobili hoc uiro moliri tentamus, omnia ex æquo sunt consideranda. Igitur ab omni aëris tam calidi quàm frigidi excessu: à deambulatione ac labore omni qui fit in aëre aut ob solem æstuante, aut à uentis agitato, potissimum uero ab Euroaustro & Austro, quoad per ipsum fieri potest, abstinebit. Minime autem in cubiculis, quæ aut in plana humo sint, aut humida, sed ne sub dio quidem, aut sine stragulis, aut nudus, ut in magnis æstibus fieri solet, dormiet aut cubabit. Ab ira, tristitia, omnique animi grauiori molestia ac perturbatione, pro uiribus sibi temperabit. Corpus mane exercebit, aut uesperi per horam unam ante cœnam. Nec tamen statim ab exercitio cibum sumet, sed per spacium mediæ horæ ad minus quiescat. Neque ab exercitio adhuc calidus uestes deponet, nec uento, aeriue frigidiori se exponet. A cibo, longiori quoad fieri poterit temporis spacio, ab omni corporis atque animi labore abstinebit. Igitur neque scribendum neque legendum illi est aliquid, nisi id cum uoluptate aliqua coniunctum sit, & minime fatiget. Hoc uero spacium in horas aliquot extendi uellem: quòd si tandiu quiescere illi non licebit, saltem ut sero ad labores sese conferat, pro uiribus curabit. A cibo debet à somno abstinere, potissimum à prandio: à cœna uero nisi post duas horas erit illi dormiendum. Mane autem surget è lecto tempestiue: hoc enim renibus, oculis ac membris omnibus summopere prodest. Igitur à longiori ac nimio somno sibi temperabit. Dabit etiam operam ut singulis diebus alui excrementa educantur, id quod si sponte non fiat, iure inferius describendo per horam unam ante prandium assumpto, id fieri curabit. Huius autem iuris ea uis erit, ut non tantum aluum mollire, sed humores etiam temperare, & renum caliditatem possit mitigare.

℞. Hordei mundati P. 1.
Radicum althææ num. 3.
Mercurialis M. 1.

Bulliant hæc omnia in libris duabus iuris pulli, donec dimidium absumatur: & addito facchari tantillo, dicto iam modo, calidum bibatur. A coitu etiam potissimum

abstinebit, & penitus quidem à cibo. Ille autem in coeundo perniciosus erit modus, si præter ordinem ac rationem fiat: ut si in coitu diutius immoretur, nec præparatum iam semen statim emittatur: si præter naturæ ordinem mulieri uir subijciatur: si stans coeat, aut alio modo qui nimium fatiget, & dorsum labore nimio afficiatur. Hæc uero omnia ab hoc iuuene in coitu sunt obseruanda, ut quæ maximi in hoc affectu sint momenti. Igitur in coitu temperatissimum illum esse oportet, & si me auscultabit, in duabus septimanis, aut ad summum in una semel tantum coibit. Ea quidem Hippoc. est sententia: Vnciam unam seminis importunè eiecti, plus afferre detrimenti, quàm sanguinis quadraginta: idq; non tantum renibus, sed capiti quoq; ac membris omnibus maxime est noxium. Quod ad cibaria attinet, in primis abstinebit à pane non ut decet fermentato, aut minus probe cocto, à crustulis & bellarijs quocunq; modo paratis: à pane etiam quacunq; alia ratione præterquàm in furno, ut sub cineribus, cocto: & si oleum aut butyrum aut liquor alius admixtus illi fuerit. Pessima etiam sunt omne genus pastilia, ut offulæ & lagana, & fercula omnia quæ ex attenuata pasta parari solent, siue ea simplex, siue alijs rebus sit admixta: & quanquam quocunq; modo cocta noxia sint, in sartagine tamen frixa, ut in uniuersum frixa omnia, admodum sunt perniciosa: potissimum uero cum alioqui tota sua substantia aduersentur. Euitandę illi sunt antiquæ carnes omnes: ut boum, castratorum, suum, & reliquorum huiusmodi animalium: auium præterea palustrium, ut anatũ & anserum: pisces quoq; maiores, ut thunni: reliquos pisces comedet moderate. Lacticinia omnia illi sunt fugienda, quemadmodum etiam caseus tam recens quàm salitus. A cibo fructus nullos: ante cibum uero generosi peponis partem aliquam, & pruna probe matura comedere licebit, omnia tamen parce. Oua recentia sunt illi salubria, aut in cineribus cum cortice, aut in aqua sine cortice, prout illi magis arridebit, ita cocta, ut mollia sint ac tenera, non dura. A ciborum uarietate in una mensa sibi temperabit, & unico cibi genere contentus erit: & tota unius diei alimonia in tres partes diuisa: unam in prandio, duas uero in cœna sumet. Olerum genus nullum probo, præcipue crudum, ut acetaria: quanquam cappares, asparagos & lupulos, cum tempestiua fuerint, ut parce comedat illi concedo. Potus erit uinum album potius quàm nigrum, subtile, & quoad fieri potest, minime potens: quod dilui etiam debet aqua non admodum frigida, quæ non recens sit ex puteo aut fonte hausta, nonnunquam etiam cum glycyrrhiza aut hordeo aut althæa, prout urina magis aut minus est mitiganda, decoqui debet. Hic autem illi perpetuus mos erit, ne ingerat cibaria aut nimis calida, aut nimis frigida, sed temperata. Hæc, quod ad uiuendi rationem attinet, ut à calculo præseruetur, dicta sint satis. De medicamentis autem ita à nobis est statuendum, Cum morbi paroxysmus constituta quadam periodo ad medium Maij mensem reuertatur, & usq; ad medium Iunij perseueret, certam ac statam euacuationem, inferius illi præscribendam, ad medium Martium circa moliri omnino est necessarium. Illud autem in primis mihi probaretur, ut ex basilica eius lateris in quo uehementior percipitur dolor, siue illud dextrum sit, siue sinistrum, sanguis mitteretur. Quòd si latus utrunq; dolor infestaret, in dextro uenam secandam esse iudicarem. Mittendi sanguinis pondus infra octauam ne subsistat, sed ne decimã quidem unciam excedat. Particularis autem euacuandi ratio & progressus erit huiusmodi: Antequam euacuationem auspicetur, per duos dies rectam uiuendi rationem instituet, & in cibo ac potu parcior erit, quàm antea consueuerit. Tertia autem die, per horam mediam ante prandium, floris cassiæ ℥. 10. accipiet: sequenti uero die cum iam cassia suam absoluerit euacuationem (alioqui per clystere in quo sit mel rosatum, aluus erit excitanda) hora diei tertia, eo quo diximus modo, mittendus est sanguis. Quinta demum die inferius describendis syrupis uti incipiet:

℞. Syrupi acetosi simp.
Mellis rosati ana ℥ 1.
Decocti infrascripti ℥ 4.
Misce pro uno syrupo.

℞. Ra-

℞. Radices althææ num. 4.
Seminum maluæ
Melonum
Anguriæ
Cocurbitæ ana ʒ 2.
Capillorum Veneris
Comarum uirentium fœniculi ana M. 1.

Bulliant omnia simul in libris duabus aquæ endiuiæ, usq; ad consumptionem mē dietatis, deinde coletur & exprimatur, pro tribus uicibus: & sic perseueret usq; ad nouem syrupos. Sequenti uero die, post syrupos accipiet purgans hoc medicamentum:

℞ Floris cassiæ ʒ 6.
Electuarij de succo rosarum ʒ 2.
Syrupi rosati solutiui recentis ℥ 3.

Misce, & cum aqua capillorum Veneris fiat potio, danda in aurora cum custodia. Octo deinde consequentibus diebus, aut etiam quindecim, id quod longe utilius fuerit, mane ac uesperi, per horam unam ante cibum accipiet sacchari rosati unciam mediam. Atq; illi suadeo, ut per totum annum sacchari rosati usum faciat sibi familiarem, ac horis iam dictis frequenter illud sumat: pauca enim aut forte nulla auxilia inueniet suæ affectioni magis salutaria. Dictis iam euacuationibus administratis, per integrum mensem hoc unguento renes inunget:

℞. Succi rosarum
Violarum
Plantaginis ana ℥ 1.
Olei rosati comp. ℥ 2.
Ceræ albæ ʒ 10.

Misce, & fiat linimentum pro renibus. Illud uero præ cæteris curabit, ut post purgationes & sobrietate & recta uictus ratione utatur, omniaq; superius præscripta obseruet. Quòd si in Sicilia, quemadmodum in Italia in agro Lucensi & Veronensi prope Calderium, ferreæ thermæ essent, author illi essem, ut per duos aut tres annos deinceps, in æstate, in canicularibus diebus biberet eam aquam, & more etiam consueto in ea lauaret. Mihi etiam maxime probaretur, si bis saltem in mense hisce pilulis uteretur:

℞. Rhabarbari electi
Aloes
Agarici præparati ana ʒ 2.
Rosarum
Myrobal. citrinorum ana ʒ 1.
Spicæ
Sem. fœniculi ana ʒ ß.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum mucilagine radicum althææ condita cum zucchero fiat magdaleon, de quo singulis uicibus fiant pilulæ tres, pondere drachmæ unius, quæ per horam unam ante cœnam sumantur. Et hæc, quod ad præseruationem attinet, dicta sint satis. Cum autem paroxysmus infestabit, si forte (quod Deus auertat) reuerteretur, illud primum curabit, ut si ille facilis est ac paratus ad uomitum, omnem cibum qui tum in uentriculo continetur, statim uomat: quòd si quid præter cibum euomere etiam posset, utilissimum fuerit, & adhibita dexteritate debet adiuuare. Post uomitum unus aut alter, aliquando etiam tertius & quartus clyster erit iniiciendus: spacium autem inter unum & alterum interponetur, quantum doloris acerbitas concedet. Clysterium descriptiones sunt huiusmodi:

℞. Florum camomillæ
Foliorum maluarum ana M. 1.
Furfuris

Bul-

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem medietatis. Deinde

℞. Casiæ pro clysteribus ℥ 1. ß.
Mellis uiolati ℥ 2.
Olei communis ℥ 4.

Misce, & cum prædicto decocto fiat clyster. In secundo clysteri seruato superiori decocto, sequentia electuaria adijcientur:

℞. Hieræ picræ ʒ 6.
Mellis uiolati ℥ 2.

In tertio & quarto clysteri eadem, si opus fuerit, adijcientur.

Illud autem in primis adnotandum, nisi prius aut per uomitum, aut per clysteres, aut per utrunque, quod multo melius foret, fuerit euacuatus, loco affecto & dolenti, nec linteamina calida, nec unguenta, neque alicuius generis fomēta, ut ferè fieri solet, aliquo modo applicanda esse: hoc enim dolorem augeret, malum cumularet, & miserū hominem magnis cruciatibus conflictaret. Quamprimum autem hæ factæ fuerint euacuationes, leuioribus tum fomentis utendum erit, ut uitriolo in oleo seminis lini mortificato. Sequens etiam est utilissimum:

℞. Farinæ ex qua conficitur panis, duos plus minus pugillos.
Sapæ
Olei dulcissimi
Vini dulcis optimi ana cyathum unum magnum.

Omnia simul misceantur, & lente bulliant, ac interim permisceantur, donec acquirant formam emplastri, non quidem solidioris, sed potius mollis: illud deinde inuoluantur in lineo panno, & loco dolenti applicetur, ad dolorem enim sedandum est efficacissimum.

Iniectis clysteribus & uomitu etiam excitato, si dolor adhuc perseueraret, hoc illi medicamentum purgans exhibebitur aut mane aut uesperi, prout magis uidebitur expedire: sed in media etiam die aut nocte exhiberi potest, in huiusmodi enim affectibus nulla interponenda est mora.

℞. Floris casiæ ʒ 6.
Specierum hieræ simp. ʒ 2.

Misce, & fiat bolus cum zuccharo.

Diuidatur in parua frusta, & sumatur: deinde iuris in quo oleum, malua & hordeum sint decocta, ℔. 1. statim bibat. Quòd si post medicamentum perseueraret adhuc dolor, accipiat olei amygd. dulc. olei amygd. amar. ana ℥ 4. aut 5. quo accepto, per septē horas ab omni cibo ac potu abstinebit. Hisce omnibus administratis, si pertinax adhuc esset dolor, mane ac uespere tribus horis ante cibum, hoc decoctū sumet:

Accipe iuris in quo decoctus est pullus ℔. 2.
Radices althææ num. 2.
Foliorum maluæ P. 1.
Grana alchechengi num. 10.
Cicerum rubrorum G. 20.
Cinnamomi crasse contusi ʒ ß.

Misce, & bulliant ad dimidium, & colentur: deinde in eo decocto imponatur butyri recentis, aut si ille abhorret à butyro, olei amygd. dulc. recentissimi ℥ 1. & sacchari optimi tantundem. Hoc totum bibatur calidum temperate. Quandiu dolor perseuerat, sobrietas mihi maxime probatur. Igitur elixus panis, & succus hordei ex iure pulli, illi erit cibus: aqua autem in quo hordeum & saccharum si[illegible] decocta, erit potus. Interim etiam frigidum nihil bibet. Singulis etiam diebus clysteribus utatur, non quidem quales superius sunt descripti, sed è solo eo decocto, cui olei chamæmeli ℥ 3. olei rosati complet[illegible] ʒ 2. uitelli ouorum num 2. adijciantur. Atque hæc quidem præsente paroxysmo administrari debent.

De

Pro Germano nobilissimo Belzero laborante Calculo.

Consilium CXCIX.

Obilissimus Germanus annos natus 60. ut intelligimus: optime se habens, & quiuescitur optimis cibis, in hac ætate constitutus, cum perman sisset sanus usq ad 54. ætatis suæ annum, primum conquestus est de hac ægritudine de improuiso. Cum enim forte uellet emittere urinā, suppressa est subito urina, & animaduertit aliquid esse, quod impediat. Mulnitudo autem urinæ eiecit calculum, deinde uisus est sanus, & ita mansit ab anno 1542. usq ad annum 43. sine dolore. In mense Martio huius anni proximi circa lumbos magnus dolor eum corripuit, isq primo maximus, in secundo uero accessu balneis lenior factus paulatim est, & sequentibus diebus exierunt plurimi calculi exiles, ut pisa parua, eosq facile eijciebat. Quodam die post suppressa urina, ut ne minimum quidem urinæ reddere posset, ut etiam de salute ipsius desperaretur. Aquam igitur diureticam sumpsit, ex cuius potu cum maximo dolore eiecit tres calculos: primum ut fabam, reliquos minores. Hoc notandum in hoc casu, quòd ante nihil præcesit, & dolor tantum fuit in fistula, cum primum calculum mingeret: nunc dolor incipit ante calculos, & quidem circa lumbos. In hoc casu tria quæruntur. Sunt enim duo problemata nascentia ab euentu rei: Primum, quid sit, quod huic uiro nascantur tam cito tam multi calculi, & tam magni, non apparentibus, neq in urina arenulis, neq in renum regione doloribus, neq aliquo horum uestigio. Secundum, quæ sit præseruatio, ne generentur amplius calculi, & quia metuit, ne adhuc adsint, hinc tertium oritur, si sint plures calculi, quomodo curandus? His tribus ordine respondendum: Primo natura morbi consideranda est, si uolumus eum recte curare. Vellem me posse aliquid scire de temperatura corporis. Id enim permagni refert, sed ut audio, eam ignoramus omnino, ideo de morbo dicam. Calculus est ex genere fluxionum, quia fluit ex una parte in aliam, ut reliqui humores, licet sit solidus, fluit tamen & mouetur, ac seruat ueram naturam fluxionis. Quia igitur fluxus, natura eius in quatuor consistit. Est enim primum membrum mandans, generans, & expellens. Secundo, uasa per quæ materia transmitti potest. Tertio, materia & causa generationis calculi, efficiens & materialis. Quarto, natura loci recipientis. His cognitis naturam morbi perfecte sciemus. Quòd ad primam partem, nemini dubium est, quòd & Hipp. & Gal. t. sexti Epid. circa initium pulchri commenti ponit, ubi de tota natura calculi loquitur, & autor libri de renum affect. (quisquis ille fuerit, mentem Hippoc. & Gal. optime est assecutus) docet: quòd sint loca calculi renes, & uesica, sed in renibus generati habent diuersa loca: uel enim in carne ipsorum generantur. Sicut enim tophi generantur in musculis, ita in carne renum solent generari lapides: uel generantur in concauitate, quæ est in medio renum. De materia autem quænam sit, sciendum ex ijsdem autoribus, quod sint omnes quatuor humores, potest esse pituita, bilis, humor melancholicus, quandoq sanguis concretus, & tandem in lapidem uersus, sed crebrius est ex bile mixta cum pituita, quæ tanquam gluten se habet ad calculos, ideo subrubeos ac subcitrinos semper uidemus, cum mista quadam albedine extrinsecus, & præcedunt plerunq in ijs qui patiuntur calculum, arenulæ fuluæ & asperæ, quæ non possunt conglutinari, nisi per aliquod uiscidum, sicut est pituita: & donec effluunt illæ arenæ, satis sunt tuti, quia expultrix uirtus ualida est ad expulsionem, sed quando retinentur, fiunt calculosi. Ex coloribus igitur habebimus materiam peccantem, quæ facit ipsum calculum, estq plærunq bilis uel pituita, & quidem ubi pituita, sunt lapides duriores, nec ita asperi, ubi bilis inæquales, frangibiles & asperi. Causa efficiens est calor, qui uel naturaliter uel accidentaliter reperitur in ipsis renibus, uel quia natura calidi renes, uel ob laborem, uel coitum, uel cibos calidos calefacti excoquunt materiam, non aliter ac

lapis

lapis in fornace coquitur. Talis modo materia habet etiam causas procatarcticas, nec tantum fit à qualitate, sed quantitate, & licet aliquis bene uescatur, & cibis exquisitissimis, tamen in maiori quantitate, ut non possit concoqui, repletur cruditatibus. Addit Auicenna debilitatem uirtutis expulsiuæ, quia ubi uirtus segnis in expellendo, & materia adest, & calor uehemens, statim fit calculus, & in talibus, ubi semel inuasit, sæpe redit. Viæ sunt uasa urinalia, quæ renibus coniunguntur, & ducunt urinam ad uesicam, quæ si sunt latæ, exit sine dolore magno, si uero angustæ, ut plerunque uidebitis, defluxus lapidis erit cum summo dolore, ut in syncopen & mortem æger incidat: idque interdum etiam ratione calculi fit, cum sint asperiores, quales ex bile & materia ficciori generantur: molliores uero ex pituita, & facilius exeunt. Membrum quod accipit est uesica, per quam effluit urina. Plerunque enim contingit, quod lapis genitus in renibus mittatur ad uesicam, in qua si moram traxerit, paulatim noua materia uiscosa singulis diebus accedit, quæ adhæret lapidi, & coagulatur, unde crescit in maiorem quantitatem, si præsertim uirtus expultrix debilis non expellat. Si uero uirtus expultrix fortis est, expellitur paulatim, & si est amplus meatus uirgæ, id facile fit: si angustus, facit magnum dolorem & periculum, accedente præsertim asperitate calculi. Hic est totus processus causarum calculi. Iam igitur cognita natura calculi, facile erit respondere quæsitis. Ac primo, quòd cur tam cito, tam multi, & tam magni lapides generentur, sine dolore expellantur, & non præcedant arenulæ. Nescio an hic uir sit humidæ temperaturæ, sed ex calculis conijcio, quia sunt coloris flaui & albicantis, quæ indicant dominiũ bilis & pituitæ. Et uidetur adesse caliditas hepatis, uir est ociosus, utitur optimis uinis in aëre frigido & Germanico, ubi poti obstruuntur, quare non mirum, si natura multum deferat ad renes: ex plurimis cibis & materia multa generantur plurimi lapides: & quia ibi est caliditas renum: adest sic fortitudo causæ agentis & efficientis. Non igitur mirum si generantur cito: sed cur sine dolore in transitu ad uesicam perueniãt, & tamen dolet in uirga? Gal. in comment. dicto: quando calculus generatur in cauitate renum, non soluit continuitatẽ, quia maior est meatus: si sit in loco amplo, non facit dolorem: & quia uir calidus habet amplos meatus, & calculus ipse solidus ex pituita generatus, ideo in transitu non sentit dolorem. Sunt enim duæ causæ doloris: ob intemperiem nunquam facit dolorem calculus: sed ratione solutionis continui: ob magnitudinem, duritiem, asperitatem, contundendo & incidendo. Sed hic calculus generatus est in concauitate renum in loco amplo, ubi nec premit nec extendit, & caret omni asperitate, constat ex pituita, sunt solidi, leues, & bene cocti, & sunt meatus ampli, ideo non percipit dolorem in transitu, remota enim causa remouentur effectus. In secunda excretione illorum sensit dolorem magnum circa lumbos, circa regionem renum, & ille calculus grauabat, quia generatus in ipsa substantia & carne renum, ideo premebat & faciebat carnem intumescere, & comprimere adhærentem panniculum, seu membranam, quæ ualidissimi est sensus, unde sensit maximum dolorem. Tamdiu ergo mansit sine dolore, donec parui erant. Cum autem maiores, doluit dum expellerentur. Erant enim instar fabæ, & ductus inæquales sunt, & anfractuosi, & semper impingitur in anfractibus, & fit dolor, ideo ob magnitudinem dolorem fecerunt, & obstruxerunt meatus urinæ, & ita non potuit excernere urinam, donec ei data fuit aqua diuretica. Sed quare calculum nunquam præcesserunt arenulæ, si habet latas uias & uirtutem expulsiuam fortem? Fortasse hoc contingit, quia tam calidos renes habet, ut præueniat expulsionem coctio, & maturatio propter fortissimum calorem. Et hæc quoque causa cur cito generentur, & causa quare non expellantur, quia subito regenitæ sunt arenulæ, quæ corripiuntur à pituita, & concoquuntur postea à calore, ac magnitudinem acquirunt, antequam expellantur. Hæc ad quæstiones. Ad præseruationem, quæ est nobilior, nunc deueniamus. Non autem multum differunt indicationes præseruandi & curandi, ut de tuen. sanit. lib. 4. dicitur, quia quæ ad præseruationem requiruntur, faciunt etiam ad curam, præcedunt

dunt tamen indicationes præseruationis. Necesse autem est, ut in sex rebus non naturalibus optime se habeat, nihil comedat, quod humores generet calidiores, uel pituitosos, omnia sint ὑγρά ac temperata, media inter crassum & tenue. Bilis enim à calidis & siccis cibarijs, pituita à frigidis & humidis generatur. Quare debet temperate edere & bibere. Et quia nemo tam prudens quin cadat aliquando, prouidendum est, ut præueniat purgando eos humores, qui huiusmodi malum causant, & corroboret membrum, ne facile recipiat. Cum quo instrumento? Optimum est ex Rhabarb. & Agarico, & misce aliquid Myrobal. & aliquid temperatum, quod facile transeat ad uias urinæ, ut Cinamomum cum seminibus melonum, ut in tali forma:

℞. Rhabarbari		ʒ iij.
Agarici electi		ʒ 2.
Cinamomi		
Myrobalanorum		
Sem. Melonum	ana	ʒ s.

Semel in septimana accipiat. Vtatur etiam refrigerante Galeni, ungendo loca renum. & sumat singulis diebus saccharum rosatum. Si calculus affectus est, oportet illico mittere sanguinem à poplitibus. Sed nunc non secamus eas uenas, sed Saphænam. Facta diuersione materiæ, cum his quæ leniter euacuant, ut simplici Cassia, procedere postea oportet, & dare Cassiam cum Agarico. Si esset in renibus, utatur oxymelle, & aqua mulsa: nunquam frigidis, nunquam calidis procederem, sed semper temperatis, uel incidentibus: quia terreum, quod à calido coagulatum est, ut lateres, nec à calido nec à frigido dissoluitur, ut patet ex Arist. 4. Meth. quare non possumus progredi nisi cum incidentibus & lenientibus. Admisceatur igitur oxymel cum aqua mulsa. Bellocatus ex Dioscoride protulit: Asellos, quos dicunt, in puluerem redactos, cum decocto Petroselini, & Apij prodesse laborantibus calculo. Item sanguis leporum extra corpus etiam impositus lapidem frangit. Exiccatur etiam, ut seruetur ad usum, quemadmodum sanguis hircinus. Spongia quæ in rosetis nascitur, puluerizetur, & cum æquali pondere Cinamomi data frangit, & præseruat. Si adest dolor in lumbis, balneum in oleo prodest: & ungatur cum oleo scorpionis.

De calculo pro eodem.

Consilium CC.

AEris excessus omnes sunt uitandi: frigus tamen præcipue fugiendum. Circa renum regionem nihil applicet, à quo uel caloris uel frigoris redundantiam, percipiant: prorsusq; studeat ut omnia temperata in calid. & frigid. tam per os quàm exterius corpori admittat. Hic enim morbus hoc habet proprium, ut utroq; tam caloris quàm frigoris excessu, lædatur. Animi omnes ingentes motus, quantum humana fragilitate fieri potest, euitet: præcipue iram & mœrorem. Somnos longiores effugiat: præsertim meridianos: & nisi noctu aliqua occasione à somno impeditus fuerit, tempestiue surgat, Eoq; tempore exercitio tam animi quàm corporis commodissimo utatur. Vtrinq; enim alternatim admitti potest, præcipue corporeum: usq; ad sudorem & anhelitus frequentiam. Ita tamen ut peracto exercitio, caueat ab aëre frigido: & si sudauerit, sudor exquisite abstergatur, quiescatq;. Vt inter prandium & exercitium saltem una hora intercedat. Procuret omni conatu quotidianas alui excretiones. At si aliquando defecerint, hoc familiari utatur præsidio. Mane hora una aut altera ante prandium, gallinacei iuris heminam amplam bibat, in quo decoctus sit manipulus maluæ & mercurialis: addita in fine portiuncula zucchari. Eundem usum optime præstabunt caricæ pingues. i. ficus aridæ, Si decem aut quindecim iugiter in prandio sumantur. Præter-

quàm enim quod aluum mollem efficiunt, renes etiam non mediocriter purgabunt. Bis tamen singulis diebus prandio inquam & cœna cibum moderate & citra saturitatem assumat, neq; in medijs interuallis aliquid potet: quia & inter comedendum parce admodum bibendum censeo. Sit autem unico cibi genere contentus, & præcipue euitet carnes, pisces, lac, & butyrum, lacticiniorumq; omne genus piscibus commiscere. Ad secundum cibum ne accedat, nisi priorem se exacte concoxisse cognouerit, & quoniam scribit se exquisitissimo cibo & potu uti, uelim in eo perseueraret. Verum quantitatem & uarietatem eodem tempore euitet. Velim tamen à piscibus omnibus abstineret. Carnes eligat uitulinas, hœdinas, pullaceas, aues omnes, quæ in montibus & locis campestribus minimeq; palustribus degunt: lepores quoq; & cuniculos iuniores. Vtatur ferculis bene elixatis: qualia sunt far, oryza, spelta. Sumat iura omnia in quibus laudatæ carnes excoquuntur. Oua sorbilia uel simplici aqua elixata summopere laudo. Pro acetarijs & condimentis cappares, intyba, oliuas, concesserim: nonnunquam æstatis tempore lactucas etiam. In secunda mensa pyra aut poma cocta & saccharo uel fœniculo, aut aniso aspersa. Summopere euitet aromata & iusculorum genera illa feruentissima, quæ non minus comedunt uiscera, quàm ipsa comeduntur: quorum in Germania frequentissimus usus est. Vinum eligat tenue, lucidum, maturum: quod nec dulce nec acerbum sit: in quo nullus emineat sapor, nec tamen insipidum, sed potius sapidissimum sentiatur: optarimq; ipsum colore album potius. Ceruisiam autem cum flatuosa sit, nisi necessitas cogat omnem dimittendam censeo. Si tamen ille bibendo assuetus fuerit, neq; inde nocumentum percipiat, poterit interdum ea uti: si uini probabilis copia defuerit. Hæc omnia si diligenter obseruarentur satis sufficere possent, tum ad tuendam sanitatem, tum ad remouendos fomites futuræ ægritudinis. Sed quoniam ea est humana imbecillitas, ut nec in propria uita seruanda semper ad amussim seruet, imò frequentissime delinquat, delireto;. Ideo adminicula quoq; adscribentur, quibus errores corrigi possent, & sanitas casura fulciri. Primum igitur commodissimum iudico, ut semel aut bis singulis annis totum corpus exquisite purgetur circa idus Aprilis & Septembris, essetq; purgatio huiusmodi: Primo sumat hora ante prandium Floris opt. cass. & recentis ℥. 10. cum zaccharo ad bolum redactæ. Syrupum die sequenti in aurora calidum bibat, quem usq; ad nonum eundem repetat:

℞. Syrupi acetosi			
Mellis rosati	ana	℥	1.
Decoctionis infrascriptę		℥	4.
Radicum althææ		num.	4.
Sem. Melonum			
Maluæ			
Anguriæ			
Cucurbitæ	ana	ʒ	2.
Comarum uiridium fœniculi		M.	1.

Bulliant omnia simul in duabus libris aquæ endiuiæ, usq; ad consumptionem medietatis, deinde coletur & exprimatur, pro tribus uicibus. Sumptis 9. syrupis, ita deinde purgetur:

℞. Floris Cassiæ	ʒ	6.
Electuarij de succo rosato	ʒ	2.
Syrupi rosati solutiui	℥	3.

Cum aqua capillorum Veneris fiat potio, sumenda in aurora cum custodia. Laudo etiam quàm frequentissime ante cibum unciam optimi Zucchari deglutiat. Summopere enim confert ad stomachum, hepar & renes corroborandos.

His ita anno integro peractis, spero salutem non renum tantum, sed totius quoque corporis affuturam. Quod si reliquiæ quædam permanserint, longa experientia compertum habeo, ad hoc genus morbi potum aquæ thermarum ferrearum, quales sunt in Italia in agro Veronensi Calderianæ, & in Lucensi Villanæ, desperatos etiam renum dolores, & aptitudinem ad calculos generandos, hoc solo præsidio sæpe sanari prorsus. Sunt autem potandæ in diebus canicularibus, cœlo sereno & feruentissimo: præmissis exquisitissimis totius corporis purgationibus. Vbi uero dolores iam in actu infestauerint: primo uomitum prouocabit; deinde dysteribus per inferius educet materiam intestinis impactam hoc modo:

℞. Florum Camomillæ		
Anethi	ana	M. 1.
Fœnugræci		
Sem. Lini	ana	℥ 1.
Cumini		℥ 1.

Decoquantur in aqua fontis sufficienti ad dimidium, sumatur huius coctionis libra, & misceatur cum uncijs sex olei Camomil. & imponatur tanquam remedium ad excutiendos flatus, sedandosque dolores præsentissimum. Quod si adhuc dolor perstiterit, addantur libræ eiusdem decocti:

℞. Hieræ picræ	℥ 6.
Diaphœniconis	℥ 4.
Olei anethini	℥ 1.

Exterius uero cum lana succida applicetur oleum de Scorpionibus, cum oleo Amygdalarum amararum confectum, uel oleum liliorum alborum, aut anethinum, aut camomillæ, aut quæ ex his componuntur. Vtaturque eo tempore cibo tenuissimo, sitque illi potus ius pulli calidum, cum cinamomo aut aniso. Et si neque his dolor cessauerit, hac utatur statim medicina:

℞. Floris cassiæ	℥ 6.
Specierum hieræ	℥ iij.

Misce, & fiat bolus cum zuccharo, & statim ubi hunc bolum sumpserit, sumat heminam unam iuris, in quo decocta sint folia maluæ & hordeum. Velim singulis mensibus pro præseruatione sumeret pilulas tres:

℞. Rhabarb. electi		
Aloes optimæ		
Agarici	ana	℥ 2.
Rosarum		
Myrobal. citrinorum	ana	℥ 1.
Spicæ		
Sem. fœniculi	ana	℥ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum mucilagine radicum Althææ, condita cum zuccharo, fiat magdaleon. De quo singulis uicibus fiant pilulæ tres, pondere ℨ. 1. quas sumet hora una ante cœnam. Hæc sunt quæ pro huius uiri nobilissimi salute in medium attulimus. Vellemus tamen priusquam his utatur, prudentissimum medicum consulat: qui pro ægri natura nobis incognita, poterit omnia moderari, consulatque de missione sanguinis, eo tempore quo bis in anno uniuersales facit purgationes: quæ summopere nobis placeret, post duos primos syrupos exhibitos. His omnibus diligenter obseruatis, speramus Dei Optimi Maximique nutu à summis cruciatibus fore liberum.

De Calculo, pro eodem. Vbi de Phlebotomia in sene agitur: & aliæ quædam quæstiones à Belzero propositæ dissoluuntur.

Consilium CCI.

Quæritur, sanguis ne mitti possit nato quinquaginta septem annos, & laboranti calculo. Quoniam bonæ ualetudinis est, uenas habet amplas, & multum sanguinis: bene potest etiam in hac ætate, respectu huius morbi, sanguinem mittere. Porro hęc missio in uere fieri debet, & in basilica dextri lateris. Quantitas sang. mittenda est secundum considerationem temperaturæ, & substantiæ sanguinis, obseruando diligenter qualitatem regionis, naturamq; eius & proprietatem, ac etiam rationem latitudinis ac eleuationis poli. Vsus erat ante uino sublimato cum hedera syluestri, & calculos excreuerat. Ea medicina cum illi interdicam: nunc quærit cur ipse iuuamentum senserit. Possit etiam quæri, utrum uinum sublimatū illud cum hedera syluestri prodesset ad calculum renum. Sed quia illud non quæsitum est, ad id quod quæritur respondebimus: Quod à calore & siccitate concretum est, non potest nisi per contrarias qualitates dissolui ac liquefieri: ita & de calculorum dissolutione sentiendum. Calculus renum ab igneo calore concoctus, non potest uino sublimato aut alijs rebus calidis & siccis dissolui: imò ab his magis induratur. Quod autem ad dissipationem & disiectionem calculorum attinet, sciendum quòd illi qui ex calore cocti & concreti sunt, non disijciuntur nisi per substantiam subtilem, & penetrantem ad fundum usq;: siue ea substantia sit frigida, ut est succus limonum & acetum: siue calida, ut uinum sublimatum & aquæ destillatæ: aliæ calidiores etiam in 3. G. de quibus aquis disijcientibus calculos omnium Medicorum libri sunt repleti. Quare uinum adustum ratione substantiæ subtilis & penetrantis, disijcit lapides, sicut in historijs de aceto Hannibalis legimus: quo ipse rupes & montes lapideos fregit & disiecit. Quod ad præseruationem ne congregentur arenulæ, & fiat calculus, superfluum existimo aliquid addere, cum illud in consilio nostro, quod ante aliquot menses suæ D. misimus, satis clare ostenderimus. Caueat ab eo, quod ab aliquo ei (quantū intelligo) persuasum est, quod mihi displicet: nempe quòd utitur quotidie illis cibis quæ urinam prouocant: ut Petroselino, quod omnibus cibis immiscet, & cum ijs utitur: quo Petroselino, tanquam medicamento inconuenienti, ipse omnem materiam trahit ad loca imbecilliora, ut ad renes & uesicam: quo meatus ampliantur & fiunt maiores, & ita ipse multos fluxus è Petroselino prouocat. Qui solet esse error non minimus & cōmunis Medicis illis uulgaribus & imperitis: in quo plerunq; impingunt. An calculi tam grandes in renibus generari potuerint, cum tanta angustia ureterum? Quòd calculi in renibus non excreuerint in tantam quantitatem facile concedo: non enim uideo quomodo tam grandes lapides per tantam angustiam emitti queant, sine maximis doloribus & uitæ periculis. Sed ueritati uidetur admodum consentaneum, quòd in renibus cœperint fieri, & postea cum ad uesicam uenerunt, paulatim creuerint & aucti sint, donec ui tandem sint expulsi. Quomodo euitari possit fluxus Catarrhalis, quo sub finem hyemis laborat quotannis? Ad euitandum catarrhū necesse est, ut regimen uictus in consilio nostro descriptum diligenter obseruet, siquidem sanitatem suam conseruare uelit. Præter ibi memorata ter uel quater in mense uti poterit pilulis infra descriptis, uesperi una hora ante cœnam:

℞. Agarici electi		ʒ 6.
Aloes optimi		
Garyophillorum		
Nucis muscatæ	ana	ʒ 1.

Pulue-

℞ Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur. Postea infundantur in succo rosarum puro, & permittantur exiccari sub sole, & ita iteretur septies. Postea cum syrupo de stœcade fiat magdaleon: de quo formentur pilulæ tres, pro singulis uicibus. Est etiam maxima & optima medicina pro euitando catarrho, confortare uentriculum, hepar, renes & uesicam. Quod fiet, si singulis diebus ante prandiū & cœnam sumat Zucchari rosati ℥ 1. uel 2.

Pro quodam laborante calculo renum.

Consilium CCIII.

Vexebatur æger de grauissimis doloribus circa partem lumborum utrinque tendentibus uersus regionem uesicæ, ac inde ad testiculos etiam, quæ res impedierat eum, quo minus biduo urinam mittere posset. Accedebant ad hæc copiosissimi alij fluxus etiam, & quasi ad diarrhœā tendentes, cum magnis doloribus intestini, pruritu etiam, & tenasmo forti. Exhibuerant succum raphani: quem dicebat Montanus sua caliditate totam faucium regionem, stomachum ac uentriculum inflammasse, foris applicari quidem posse, sed intra corpus non sumendas tales mulierum medicinas. Montanus uidens omnia hæc symptomata à calculo generari, uoluit ut statim (nondum enim comederat aliquid eo tempore præter ius) eo mane acciperet:

℞. Specierum hieræ simp. ʒ. 1. s. cum melle rosato fiant pilulæ. Et quia corpus eo fluxu uentris satis euacuatum uidebatur, iterum quoque ut foueret, permisit.

℞. Furfurum puriorum q. s. eos misceas cum uino cocto, & oleo optimo, æquali quidem, sed pro furfuribus sufficienti quantitate, idque postea coctum, & panno inuolutum calidum loco lumborum, & regioni uesicæ apponere iussit. Pro doloribus intestinorum & fluxu uentris non ordinauit aliud, quàm clystere ex uitello oui, & ptisana hordeacea, id est, hordeum decoqui iussit in iure pulli, donec aperiatur: deinde illud conteri, & misceri donec consistentiam aliquam liquidioris pulmenti contraheret, idque cum uitello oui mixtum imponi. Intestina enim id absterget & confortabit, doloremque propter uitellum oui mitigabit (apposuit etiam interdum testiculis farinam fabaceam calefactam.) Huic, ut esset efficacius, addiderunt interdum aliquid furfurum, & mellis rosati. Cibum ex pullo pisto, panatella & alijs: item ius pulli, & alia esse uoluit leuiora, ut auiculas. In potu uinum non concessit propter fluxum, ut arbitror, & etiam ratione supercalefactionis hepatis. Iussit igitur sumi ius pulli, & in eo decoqui 25. aut 30. grana Ciceris rub. Liquir. ℥ 1. & Althęæ radices 4. uel 5. idque eum bibere pro exigentia & ratione sitis. Voluit etiam ut si quidem pilulis Hieræ non iuuaretur ea uespera, sumeret ℥ 4. olei Amygd. dulcium, & ℥ 4. amararum, ac misceatur, ac duabus uicibus ebibat. Et ante eum haustum Penidiarum ℥ s. & tantundem post eum haustum deglutiet: ita tamen, si ex priori iuuamentum (ut sperabat) perciperet, alterum non sumeret, ne uentriculum alioqui debilem, nimis relaxaret. Eo die sumptis pilulis urinam eiecit summo impetu, & quasi cum quodam flatu in lectum erumpentem, ita ut urinale disruptum uideretur. Quare Montanus sequenti die uoluit ut oleum sumeret, sed eius loco hunc syrupum ordinauit:

℞. Cicerum rubeorum	num.	30.
Radicum althęæ	℥	1.
Florum Chamæmeli	℥	2.
Seminum Alkekengi	num.	10.
Foliorum Maluæ	M.	1.
Cinamomi	ʒ	2.

Bulliant omnia simul in duabus scutellis iuris pulli ad consumptionem medietatis, deinde facta diligenti expressione

℞. Butyri recentis
Sacchari albi ana ℥ i.

Misce omnia simul, & bibat calidum loco syrupi. Regio stomachi inungatur unguento ex oleo Absinthij, & Mastiches pulueriz. 3. 2. facto cum modico ceræ. Profuturum etiam affirmabat, si immitteret totum uentrem inferiorem in balneum aquæ dulcis, in qua decocta essent Chamæmelum, Fœnugræcum, Anethum & Malua. Sed hoc uti non potuit propter consuetudinem nimis delicatam. Aliquot diebus post, cum & fluxus paulatim sisteretur, nec tantos dolores uel in intestinis uel alijs partibus sentiret, & arenulas aliquando copiose excerneret, nec tamen omnino leuaretur, sed subito post sumptum cibum, & maxime à cœna eum dolores inuaderent, & in intestinis cum uentositatibus molesti essent, non tam uehementes quidem, sed tales tamen qui somnum impedirent, donec fomenta suprascripta adhiberet & clysteria: roganti causam Montanus dixit, illud esse proprium symptoma laborantium calculo renali, à Galeno etiam enarratum in lib. de passionibus renum, & addidit rationem, uel quia assumpto cibo in uentriculum, & calore naturali in eum agente, necessarium etiam esset generari flatus & uapores, qui expulsi inflarent intestina, & facerent tenasmum, & dolores illos: uel etiam quòd uentriculus cibo inflatus succedenter comprimeret partes uicinas, ut ea compressione concitaretur dolor. Concessit etiam, ut inter assumendum cibum uino uteretur albo, & non acerbo, ac paucifero. Syrupum etiam suum alternis tantum bibetet diebus.

De calculo, gonorrhœa, & colico dolore.

Consilium CCIIII.

EX insigni iecinoris caliditate, & uentriculi frigiditate, tanquam à quibusdam fontibus oriuntur omnes dispositiones præter naturam, de quibus conqueritur Reuerendus Dominus. Inde enim repletur caput ob plurimos uapores, tum à toto uenarum ambitu, tum ab ipso uentriculo elatos, quorum ratione catarrhus, seu destillatio copiosa generatur. Inde etiam cruditates in toto uentre multiplicantur, quæ postea colici doloris materia efficiuntur. Arenulæ uero, calculi, & gonorrhœa germina omnia sunt iecinoris, & renum calidorum. Quibus ita se habentibus si R. D. S. uelit ab huiusmodi & alijs quoque quamplurimis incommodis, quæ ob negligentiam facile contingerent, liberari, optimum, ut in uictus ratione nihil, quantum fieri potest, delinquat. Cum enim membra ea, quæ ita naturaliter quasi sunt affecta, corrigi nequeant, habent necessario & perpetuo causas intrinsecas, quarum ratione facilime in eas omnes molestias potest incidere. Ergo perpetua quoque diligentia adhibenda est, ut illa accidentia quæ ab his prouenient, remittant. Quantum igitur ad aerem attinet, ab omni excessu tam frigoris quàm caloris cauebit, & à uentorum præcipue, nocturnisque aeris iniuria, capillos breues admodum habere curabit, ac paulo extra cutim, abluetque caput singulis mensibus, quater, lixiuio ex uitibus confecto, in quo rosæ, Chamæmela, Maiorana, æquis partibus decoquantur, addita etiam Agarici drachma, ligati in petia, sitque abluendi hora potius uespertina ante cœnam, nec subinde post lotionem aëri frigidiori se exponat. Balnea etiam dulcis, & potabilis aquæ mediocriter calefactæ, non mediocriter expedient, si tempore matutino adhibeantur. Deinde suauiter exiccato corpore illinatur statim oleo rosato odorato, uel oleo uiolato, quæ habentur apud unguentarios, non aromatarios. Exercitio utetur assiduo quidem, sed moderato matutinis horis, & post exercitium quiescet in loco calido, ubi conabitur plurimis uicibus spiritum, uel anhe-

ltum continere, ut inde excrementa per totum corporis habitum melius, & ualidius excernantur. Animi molestias omnes, tanquam pestem uitabit, curabitque ut quotidie excrementa debita, per aluum præcipue, excernat. Quòd si quandoque defecerit, utatur decocto Maluæ, Mercurialis, ex iure pulli, cum passulis dulcibus & saccharo. Vel ex Cassia fistula bolum conficiat, & ad unciæ pondus deglutiat. A Venere non omninò quidem abstinebit, sit tamen in illa parcus, nec ad eam accedat corpore uel repleto, uel nimis ieiuno. Vtrunque enim pariter nocet, sitque ueneris usus utilitatis potius, & necessitatis, quàm uoluptatis ratione. Diurnus somnus non placet, nisi ob nocturni indigentiam. Vtatur cibo simplici. Nihil enim deterius, quàm epularum copia, seu multitudo. Eligat pullorum carnes, uitulorum, auium omnium campestrium, hœdinas, & castrati, à reliquis omninò abstineat. In esu piscium sit parcissimus, oua recentia sorbilia admittantur. Caueat à lacticiniorum genere, à pastillibus, à rebus frictis in sartagine, à fructibus, nisi forte quandoque uel modicum quippiam melonis optimi, uel ficuum degustet. Vino utatur bene maturo, & subtili, uel subrubeo, uel albo limpidissimo. Caueat à turbido & nigro, præcipue, si dulce fuerit. Euitet comessationes & frequentia pocula, neque inter prandium & cœnam bibat. Hæc sunt, cum quibus maxime cura perficietur: sunt enim totius suæ sanitatis, & præseruationis fundamenta. Quantum uerò ad Medicinalia attinet, S. D. in eo statu, quo reperitur, pharmacorum auxilio non indiget. Si tamen aliquo remedio utendum est uexante gonorrhœa, illinat utrosque lumbos à summo ad imum, cum unguento tali.

℞. Sandalorum Citrinorum
Rosarum rubearum ana ℥ iij.
Vnguenti rosati Mesues eiusdem anni ℥ 2.

Misce, & fiat linimentum. Poteritque omni tempore hora ante prandium & cœnam, confectione trium sandalorum uti, ita ut rotulas habeat, de quibus singulis uicibus drachmam accipiat. Quòd si arenularum seu calculi læsionem senserit, sumpta prius cassia, pondere ℥. 12. bibat decoctum infrascriptum:

℞. Cicerum rubeorum num. 30.
Sem. Alkekengi, id est, Solani uesicatorij ℥ s.
Ceterach M. 1.
Cinamomi ℥ s.
Foliorum fœniculi M. 1.

Bulliant omnia in duabus scutellis iuris pulli, donec absumatur pars dimidia, inde facta expressione, & colatura

℞. Decocti præscripti ℥ 4.
Sacchari ℥ 1.

Bibat quatuor uel quinque horis ante prandium, erit enim remedium præstantissimum. Si colico dolore uexaretur, adiungat specierum hieræ simp. ℥. 2. Floris cassiæ ℥. 6. Cum saccharo fiat bolus. Clysteribus utatur mollioribus primo, deinde etiam acutis, à ciboque interim abstineat, & si fieri potest, euomat. Catarrhus cum lenis admodum sit, & uix perceptus, quemadmodum audio, sola uictus ratione curabitur. Hoc tamen anni tempore æstiuo, accedentibus iam diebus canicularibus summopere laudo, ut calderianas aquas bibat, in eisque lauetur. Optime enim prosunt ad calculos, arenulas, & gonorrhœam.

De suspicione calculi in renibus, cum multis alijs symptomatis, pro Polono.

Consilium CCV.

Larissimi D. dixit Galenus in primo de locis affectis, in multis artem nostram habere coniecturas. Et quarto Aphorism. sæpe nos illas coniecturas fallere: quod si unquam continget, fiet id maxime in casu huius Magnifici Domini. Est enim ualde difficilis, & habet difficultates quidem contradictorias, circa pedes ei contingunt duo opposita: Primo cum est in lecto opertus pannis, non potest id aliquo pacto ferre, ob nimium calorem: postea stuporem sentit, in planta pedis & in digito pedis tumorem, quæ duo sunt contraria: stupor enim est actio frigida, & tamen nullo modo fert calorem. Sunt & aliæ difficultates: unde proueniat seminis retentio circa ultimum actum Veneris. Propterea non potest mittere urinam nisi contrectet uirilia & testiculos. Nisi cognosceremus causas horum symptomatum, difficulter inueniremus eorum curationem. Præterea cum mane somno excitatus surgit, non potest clausam manum aperire, nisi admoueat alteram: nec apertam claudere uoluntarie: & etiam cum erigitur semper sentit dolorem in dorso continuum, & quasi pondus quoddam: cum decumbit aut sedet nihil eiusmodi patitur. Hæc symptomata difficilia sunt, & habent quasdam contradictiones inter se. Antequàm autem dicamus de causis, oportet uidere, quæ nam fuerit naturalis temperatura huius Magnifici Domini, & quæ nam nunc sit. In hoc tempore uideo maxime musculosum, licet habuerit ægritudinem aliquot iam annis. Habet musculos robustos, non ex pinguedine, sed carne solida & tactu aspera. Ossa solida habet & neruos manifestissimos, & uenas latissimas, fuit magnus & fortis in bello, Veneri plurimum indulsit: pili erant flaui, ut audio, unde crediderim eum in duobus membris, corde & hepate fuisse satis insignis caliditatis. Quòd autem non habet pilos nigros, nec carnem nigram (secundo de Temperamentis Galenus, & secundo Artis paruæ) quæ extra cutim apparent, intelliguntur in regionibus temperatis, non in ijs, in quibus est aliquis excessus. Frustra quæreres albos homines in Aethiopia: contra non reperies nigros apud Scythas &c. sic de alijs. Testatur etiam hoc quod fuerit calidæ temperaturæ: nam aliud audio, quòd fuerit sanus admodum, illi autem qui habent frigida illa membra, facile in putridos morbos incidunt, hic nunquam fuit infestatus morbis. Ad hæc alia accesserunt incommoda: à causis alterantibus, aère extrinseco, exercitijs uarijs, accidentibus animi, cibo & potu, in quibus omnibus excessit hic Magnificus Dominus, habitat in quadam ciuitate Poloniæ, aëre frigidissimo, Et est fluuius frigidus, qui rapidissime transit eam: iamq; senex, non potest ita resistere causis alterantibus, natus annos quinquaginta septem. Scitis autem aërem frigidum admodum obtundere calorem innatum. Deinde totis diebus est in uenationibus, & tunc non prandet, uesperi autem in reditu post motum cum amicis est, & multum cibi ingerit. Est autem longe peior repletio post inanitionem, quàm inanitio post repletionem. Varijs cibis utitur & inordinatissime. Accidentia animi perpessus quàm plurima: in consilijs manent duobus mensibus continue, interim de regno plurimum considerantes. Indulsit Veneri plusquàm oportuit. Ex his causis alterantibus, quoniam non debite corpori applicantur, omnes hi morbi orti sunt. Hinc omnia illa membra perpessa sunt malum: & primo uentriculus aggregauit humores crudos, unde fit quòd secunda coctio non potest corrigere primæ coctionis uitia, & ita factum est tandem, ut totum alimentum crudum relictum sit, ex quo multa incommoda secuta. Generatum plurimum pituitæ, ob uentriculum non bene concoquentem, & multum bilis etiam, propter nimiam caliditatem hepatis. His ita se habentibus multiplicata sunt excrementa, quæ causa sunt tot symptomatum. Incipiam ab eo de quo est maxime solicitus: pondus in dorso est mihi ualde suspectum, quia dubito de calculo in renibus, quem uere maximum credo, perpetuum enim pondus percipit cum se erigit: cum autem sedet, aut curuus est, non ita. Venæ emulgentes quæ connexæ sunt cum uena caua, à renibus, quibus impactus est calculus, grauantur, ideo non potest manere erectus, quia tum magis pendent renes, cum uero æquitat,

non multum sentit doloris, quia non ita pendent, in curru autem, quia currus uoluitur & irrequietus manet, plurimum dolet. Est & aliud quod me facit suspicari adesse calculum: quod ubi materia præparata & efficiens idoneum, facile inducitur forma. Patiens optime paratus fuit: in hoc Domino caloris uis ingens, & generata est etiam materia pituitosa plurima. Vnde autem est quòd in pedibus habet illa duo opposita stuporem, & tamen non potest ferre calorem. Fuit paratus ad Erysipelas, & fuit paratus ad suscipiendos calores: & quia multum fuit materiæ calidæ, solita est ea illuc effluere, ipsi autem calidissime se operiunt cum decumbunt in lecto. Stupor in planta pedis esse potest, quòd materia per neruos & uenas transierit ad plantam, & hæserit ibi: digitus uero cum mouetur dolet, quia materia comprimitur, quia est in neruo & tendine, mouetur, ac ex subita alteratione dolorem percipit. Sed cur urinæ suppressio, & quod cum tractantur testiculi, insurgit appetitus mingendi? Credo quòd sit propter humores plurimos, qui occupauerunt eas partes & uasa seminaria, quæ eũ à testiculis ad penem determinantur, ad communem locum, ubi simul & urina & semen eijcitur, credo quòd collum uesicæ sit obstructum ab aliqua cruda materia, & præter id etiam aliquæ sunt obstructiones in uasis seminarijs, ita ut iuuent se mutuo ad obstructiones faciendas: sed cum tangit & tractat testiculos, concurrunt eo spiritus ob delectationis suauitatem, qui spiritus faciunt apertionem, non quòd ipsi extrahant humores, sed quod sua caliditate faciunt uirtutem expulsiuam faciliorem, & ob tenuitatem aperiunt loca, & calefaciunt meatus ut laxentur, & sequitur ille effectus. Audio etiam quòd cum egerit nobilis ille Dominus, nullo pacto potest emittere urinam: quod fit, quia cum fęces transeunt intestinum rectum, comprimunt uesicam & obstruunt meatum eius, ut non possit mingere donec fæces excreuerit. Dum coit & semen peruenit ad ea loca non potest exire. Sed ibi permanet cum magno dolore, quia ibi collectum excitat maximos dolores, ut Galenus testatur sexto de locis affectis, facit decolorari homines in toto corpore. Hinc est quòd tam pallidus est hic nobilissimus Dominus per totũ corpus, & quidem illa causa sola esse potest tantæ frigiditatis totius corporis. Quòd uero post somnum, manum si noctu clausam habuerit, sponte aperire nequeat, nec claudere si apertam nisi alteram manum admoueat, fit propter humores crudos, qui generantur in corpore eius dum dormit, à quibus uapores attolluntur, & transeunt ad loca imbecilliora, ob eos musculi repleti non possunt exercere proprium officium, donec post exercitium & agitationem calor ad eas partes redeat, coctione in uentriculo expleta. Ructatio fit post cibum duabus de causis, quia grauitas multa est quæ facit, ut non possit continere. Secundo, quia cum fit concoctio & uentriculus non continet, quantum & quo modo oportet, ideo sequuntur illa impedimenta ex diminuto calore. Has horum symptomatum causas esse crediderim, quòd si illa omnia symptomata tantũ essent, nec esset aliqua suspicio de calculo, sicut in principio dixi, sperarem omnia facile posse curari arte medici: sed si ea ex calculo partim pendent, res erit difficilior.

CVRA. Est hic discrasia frigida & humida, ea est corrigenda, & ad naturalem temperaturam, quantum possibile est, redueenda, remouendæ sunt omnes causæ extrinsecæ, quæ oppositæ sunt huic temperaturæ. Sit uictus attenuans & tenuis, aër temperatus, & exercitia & animi accidentia quantum sit possibile, fugiat, totum deinde corpus euacuetur, quod est repletissimum. Somnus enim plurimus est, indicans maximam repletionem, ac plurimum cibi comedit bis, ter aut quater in die.

Extrahatur sanguis, quia uenæ repletissimæ sunt, & testatur morbus & uirtus: decem aut duodecim ℥ extraherem;

aquam Balnei sumere est necessarium.

De

De calculo uesicæ, cum stranguria, pro Nobili puero Italo.

Consilium CCVI.

NE conteratur tempus in superfluis, prætermissa longa præfatione, rem ipsam aggrediar. Nobilis puer conqueritur de quibusdam dispositionibus præter naturam, circa actiones quæ sunt in emittendo urinam: & quia non sunt unius generis, distinguendæ sunt. Primo patitur quandam constrictionem urinæ: quandoque enim guttatim emittit: quandoque accedit pars aliqua urinæ, & tendit ad penem, & dum est in medio, regurgitat, & facit angustiam. Patitur præterea grauitatem circa partes illas: cum maxima difficultate sedet, & cogitur sedere erectus, diuaricatis pedibus: & dum urina retinetur in pene, & exit, percipit dolorem & ardorem. Quærendum ergo, an symptomata hæc habeant unam causam, an diuersas. Primo tamen constat in uesica calculum esse, quem tetigerunt clarissimi Chirurgi. Supposito hoc, quærendum uidetur, an ista symptomata habeant pro causa coniuncta, calculum in uesica, an uero non sit causa omnium calculus. Si considero ea quæ clarissimus Chirurgus cum instrumento percepit: percepit non esse in collo uesicæ, sed in fundo: ergo non potest esse calculus causa, ut fiat stranguria. Erat enim sententia Galeni, primo de locis affectis, de puero illo, in quo retinebatur penitus urina, cum dubitaret de causa suppressionis, erexit puerũ, & quæsiuit, & deprehendit quod erat in collo uesicæ calculus obstruens, ubi cum esset remotus, incepit libere emittere urinam & mingere. Et ideo ubi calculus non obstruit collum uesicæ, non est impedimentum emissionis urinæ. Cum iste puer non habeat hanc stranguriam tantum, sed urinæ retentionem omnimodam, & quod magis animaduertendum est, cum habeat ardorem, & illam angustiam, meo iudicio utile erit, ut prætermissa causa calculi, & ipso calculo, uideamus causas quæ possunt facere ista symptomata. Nemini dubium est, quòd cum ipsa stranguria non tantum proueniat, quoniam obstruatur meatus uesicæ, sed quando sunt humores erodentes, qui dum occupant uesicam, irritatur ad expulsionem, unde guttatim exilit urina: & cum retinetur, colligitur, & confertim exit: & ubi acris est, ut ferè in senibus contingit, qui stranguriam patiuntur, quia egerunt nitrosa, & baurachia, propter plurimam materiam admixtam, scilicet salsam pituitam. Cum igitur nos uideamus, sicut obseruaui cum D. imponeret fistulam intra collum uesicæ, & dilataret hinc inde orificium, propterea tamen non edidit aliquam copiam urinæ, sicut solet fieri quando retinetur urina, ubi aliquid circa collum est: & ideo manifestissimum signum est, quòd circa collum uesicæ non est obstructio, ratione cuius fiat stranguria, sed erodentes urinæ sunt causa, ut non possit retineri urina, quia stimulat uirtutem expultricem, unde perpetuo distillat. Credo igitur quòd causa ipsius stranguriæ, & illius angustiæ, sint mordentes urinæ, quæ expelluntur, nec expelluntur libere, sed pars quæ circa collum inhæret, dolorem excitat in parte sensibili, unde per consensum spiritus omnes concutiuntur, & fit syncopa, quæ appellatur angustia, & uidetur totus dolere, & dolor ille est lipothymia, & prohœmium syncopes. Quòd autem hoc contingat cum aliqua mordicant penem in urina, notat Arist. unde qui aliquid mingunt tale, horrescunt propter acrimoniam urinæ. Vbi igitur urina efficitur mordacissima, non est mirum si loco horripilationis, quæ fit in sanis, in ægris faciat angustias: sicut enim magis ad magis, ita simpliciter ad simpliciter, ut est regula topica. Credo ergo has causas esse horum duorum symptomatum, stranguriæ inquam, & lypothymiæ: erat enim ista materia acris in capite, & omnibus membris. Crediderim lapidem non esse in causa, cur ita sit urina acris. Causæ non sunt dispositiones in uesica, sed est temperatura calida & sicca, hepatis præcipue & cordis. Audiuistis etiam hunc puerum habuisse pessimam rationem uictus, & dum esset sub

præcea

præceptore, ingessisse crassa cibaria præter omnem consuetudinem suam, fabas, pisa, legumina, & reliqua, quæ aggregāt humores pituitosos, nam exercebat satis se, animo uexabatur strenuitate sui præceptoris, unde erat materia aggesta. Et cum copia humoris crudi multiplicaretur, quæ non fuit in totius ambitu, sed in hepate & uenis mesaraicis, & inueniret hepar calidum, & cor calidum, non est mirum si ille humor pituitosus in locis calidis aggregatus, fiat salsus modo adustionis. Vnde existente tali temperatura, aggregati humores crudi facti sunt salsi: qui dum fuerint paulatim aggregati, & per calorem hepatis ulterius adusti, sunt duo consecuta: primo lapis generatus est in uesica. Quare generatur? Habet materiam pituitosam, calidam postea. materia erat idonea exterius acquisita. Erat secundo agens præsens calida temperatura, unde necessario consecutus est effectus conueniens, calculus, ex materia pituitosa lapideata, sicut lateres indurescunt, quoniā primo per calorem excoquuntur, deinde per frigus condensantur, unde neq; per calidum neq; per frigidum possunt dissolui. Ita redditur calculus sicut lateres penitus indissolubilis à calido uel frigido, sed bene potest incidi. Cur magis in uesica generatur, quàm in renibus? Gal. affert causam, & dicit: quòd hoc est in pueris propter ualidam uirtutem expulsiuam: nam quæ in imbecillioribus & senibus retinentur in renibus, expelluntur in pueris ad uesicam: quæ materia ibi retinetur, & cū prius excocta fuerit à calore, refrigeratur, & à caliditate uesicæ magis & magis excoquitur. Iste calculus in uesica primo percipitur tactu: deinde in syncopis percipit grauitatē insignem circa partes pectinis. Non potest sedere, nam collū uesicæ uergit circa terram, quod dum constringitur, constringitur uesica: igitur & non potest sedere, & fit impedimentū in uarijs situbus. Adest pruritus circa partes illas: sed longe certius est dictum iam signū. Adest etiam illa eadem causa stranguriæ, multitudo materiæ pituitosæ, quæ continue transmittitur à partibus superioribus, quæ sua mordacitate facit symptomata illa. Credo uniuersalem causam esse referendā ad materiā antecedentem horum symptomatū pituitosam, quæ fouet & tegit calculū, & facit ardorē urinæ & stillicidiū. Quærendū modo uidetur, an calculus sit morbus in cōpositione, uel in complexione. Certū est quòd in compositione, & quòd ille morbus generatus fuit propter affluxum materiæ. Est etiam credendū, imò ferè necessarium, quòd sit intemperies frigida in uesica, non absolute tamē, cum adsit pituita salsa, à cuius salsedine caliditatē acquisiuit: ergo potest esse intēperies in uesica frigida sine defluxu materię. Hæc est tota ratio huius ægritudinis, & consequenter apparet prognosticum. Si uolumus iudicare de futuro, dico quòd strangurîa, & ardor urinæ, poterunt tarde curari. Vbi exquisite ipsum euacuabimus, & alterabimus illam intemperiē superacquisitā propter acrimoniam, curabitur excoriatio, & ulceratio in epidermide, quæ leuis est: credo quòd ista facile poterunt curari: in senibus non curarentur. Nephritici &c. dicit Hip. Sed quantū ad calculum, dico quòd non curabitur sine incisione: nam nullus, licet plurimi tentarint dissolutionē, nemo tamen eam est assecutus: tamen exhibuerunt primo ea quæ abstergunt & incidunt uiscíditatem, dum esset appensus lapis corpori uesicæ, unde facilius postea extraheretur: prætereа illa quæ cōminuerent superficiē lapidis, & eam partem lapidis quæ mollior est: continue enim lapidis pars post partem augetur, licet non sit uera auctio, sed iuxta positio. Cura igitur ita exordienda: primo exquisitissime euacuandum corpus, ut omnino tollamus materiam istam salsam, & diuertatur per euacuationem. Facta euacuatione haberem non diuretica tantum, sed potius incidentia & abstergentia: bene diuretica admiscerem his, quæ eorum penetrationem adiuuarent, Primo igitur purgaretur leniendo uentrem, exhiberē cassiam, quia lenit humorē salsum, diuertit per intestina, euacuat humores crassos, ut testatur primo Actuarius, & postea Mesue. Hiera est diuretica: darem electuariū de sebesten simp. deinde exhiberem quæ incidunt humores crassos. Haberem primo intentionem incisionis, & attenuationis, postea confortarē. Vterer syrupis, ut melle rosaceo, syrupo de betonica, de stœchade: illi enim sine mordicatione incidunt. Nolo oxymel simplex, uel squilliticum, uel ex acetosis aliquem syrupum, ne adderetur acrimonia propter acetum: & ideo

ideo isti syrupi non essent conuenientes, nec etiam bysantinus sine aceto. Haberem postea aquas distillatas, quæ facerent penetrare syrupos ad partes, ad quas alioqui non penetrarent. Facta concoctione purgarem ipsum cum agarico: non abhorrerem à confectione hamech, nam licet sit solutiua, tamen euacuat diuertendo, dum trahit à circumferentia ad centrum. Ideo trahendo ad uentriculum, diuerteret illam materiã, quæ causam antecedentem habet ab ipsis renibus. Respiciendo ætatem pueri, si excederet 14. annũ, mitterem sanguinem, quæ misio sanguinis esset opportuna ad euacuationem & euentationem, & remouendam malam qualitatem humorum. Fortasse si aliqua adest redundantia sanguinis, quia habet uenas latas, possent etiam uentosæ applicari non sine ratione. Vbi ista pituita esset euacuata, & factæ euacuationes, quærendum, an aquæ calidæ thermarum conueniant. Obsunt calidæ, augent salsedinem, non habemus intentionem: amplius, iam præterijt occasio. Postea exhiberem quæ cõminuerent & inciderent lapidem: uellem distillare limones non in alembico plumbeo, quoniam cum uapor limonis sit acutissimus, generaret cerussam, & faceret uenenum: & hæc aqua est magis penetrabilis, quàm acetum. Ergo facerem alembicum uitreum, & distillarem limones & chelidoniam, in quibus duabus aquis confiderem: postea in destillatione ponerem raphanum, ex quibus facerem destillatam aquam efficacem ad cõminuendum lapidem, & gratam gustui. Quòd si postea cum illa aqua aliquid illis admisceretur, si cessaret ardor urinæ, optima esset: si non cessasset, serum caprinum adderem. Et ita puerũ istum regerem, ad hoc ut conuenienti tempore (credo enim in æstate hoc esse importunũ) incidatur, & extrahatur lapis: & fiet faciliter incisio. Vtatur attenuante uictus ratione omnino. Et ut semper lenem habeat aluum, frequentissime utatur cassia pro diuersione & euacuatione humorum crassorum. Vt corrigatur sanguis in uenis, assumat bis in septimana cassiam, cum portiuncula rhabarbari. Cum isto progressu tenerem istum puerum toto hoc tempore. Pro stranguria & angustijs apponerem decocta althææ, maluarum, camomillæ, fœnugræci, sandalorum citrinorum: facerem fomentum, & olea linirem conuenientia circa pectinem. Quòd si magis urgeret, tunc peritus Chirurgus, & bene exercitatus, lac instillaret.

De calculo uesicæ, dolore renali, & iuncturarum, cum ardore urinæ, pro ciue Florentino.

Consilium CCVII.

Vdicamus calculos per urinam excretos, dolores circa renes, ac iuncturarum affectus, à plurima pituitosa materia generari. Indicio est urina turbida, subalbida, sero lactis similis, cum sedimento crasso & albo. Calculorum color calci antiquorum parietum similis, eorumq; substantia crassa & dura. Præterea uictus ratio comessationibus & potui dedita, cum paucitate exercitij. Ex temperatura etiam calida, & habitu corporis, & animi moribus, appetitui & uoluptati mancipatis, credimus hunc in uenereis plus æquo excessisse, unde calor naturalis, & concoctiones omnes diminutæ fuerunt, accedente præcipue ætate, quæ accedit ad septimum septenarium, & consequenter ad finem primi senij, si Galeno & Hipp. credimus. Ardorem autem urinæ fieri arbitramur partim ex priuatione humoris in glandulis ureteris nimia uenere consumptis: partim uero ex mordacitate urinæ, quæ in immensum aucta fuit ex admixtione plurimæ pituitæ salsæ. Habuit autem pituita salsedinis causas, tum ex naturali hepatis caliditate adurente, tum ab obstructione & putredine. Et hæc quidem de causis & natura affectuum: nam de uesicæ calculo nos quoq; iudicamus adesse, si uera sunt quæ intelleximus, ex equitatione impediri ac lædi, in pectine grauitatem percipi, prurire præputiũ: quæ omnia coniecturã faciunt, uesicam calculo laborare: ac nos quoq; chirurgis parũ confidimus.

Quan-

Quantum ad curam, arbitramur eam difficilem fore: ætas enim maximo impedimento est, si Hippocrati fidem adhibemus: nephriticos enim, & circa uesicam dolores, asserit non facile curam admittere in senibus. Sed præter Hippocratis autoritatem, ratio quoq; & rei natura nos ita cogit fateri, quam tamen consulto omitto: neq; enim hic docemus, sed consulimus quid agendum. Credimus ergo hunc nunquam ita conualiturum, ut tuto sibi posit confidere, quin in eosdem affectus incidat quacunq; etiam leui occasione incidente: posse tamen efficere, cura & asidua diligentia adhibita, ut uel nunquam, uel rarisime molestetur actu, quamuis inclinatio perseueret, ut autem hoc commodisime fiat, primo maxime eniti debet, ut in sex rebus non naturalibus nihil, uel minimum delinquat. Ac circa aërem, cauebit omnes excessus, tam calidos, quàm frigidos: uentorum omne genus, præcipue tamen australes & boreales, nocturnum cœlum, habitationes humidas & terreas, apertis fenestris noctu quiescere, & reliqua huiusmodi. Somnum meridianum præcipue fugiat: nocte septem uel octo horas dormire studebit: reliquo tempore, quantum fieri poterit, uigilabit. Exercitia matutina conueniunt, ac superiorum potius partium, quàm inferiorum: proinde equitationes magis laudarem, si affectus uesicæ tolerarent: sed arcu exerceri, aut iactu lapidum, ac similibus, tutisimum iudicarem. Post cibum quiescat tam animo quàm corpore: quies tamen non ea sit, ut iaceat, uel aliquo modo decumbat, quin potius stet, uel molliter deambulet, sine aliquo labore. Ab omnibus animi molestijs quamlongisime recedat, lætus cum iucundis amicis uitam degat. De reliquis, nitatur aluũ habere lenem: quòd si natura defecerit, leniet uel clysteribus, uel resina laricis quampinguisima, quam mane sumat ad magnitudinem nucis: uel sumat carnem pinguium caricarum ad unciam, medullæ cnici, id est, cartami drachmas duas, & facto bolo deuoret ante prandium, & ius pulli eadem hora bibat, in quo decocta fuerint malua, beta alba, mercurialis. Cibum ita temperet, ut bis tantum in die comedat, neq; bibat unquam inter cœnam & prandium, absq; datq; à mensa citra saturitatem. Sit cibus simplex, atq; unius generis: multitudinem epularum & uinorum, tanquam pestem euitet. Sunt autem cibi qui maxime laudantur à medicis, boni nutrimenti, & facilis concoctionis, qui cum omnibus medicis sint notisimi, consulto omittantur. Vinum eligerem pauciferum, substantia tenue, liquore purisimum, colore uel album, uel rubeum, clarum, sapore neq; acidum, neq; austerum, sed maturum. Hæc ubi rite peracta fuerint, maximam partem suæ præseruationis peractam arbitror. Cum uero uel necesitate itineris, uel societate, uel incontinentia sæpe delinquant homines, unde humores maligni generantur, qui postea ad loca imbecilla fluentes morbos generant: ideo necessarium putamus ad conseruationem aliquod habere pharmacum familiare, quo ter aut quater in mense sine aliqua molestia utatur. Tale autem esse poterit:

℞. Agarici optimi			
Aloës optimæ			
Rhabarbari bene maturi	ana	ʒ	3.
Rosarum rubearum			
Sandalorum citrinorum	ana	ʒ	1.
Gingiberis			
Cinnamomi	ana	ʒ	s.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & fiant pilulæ cum melle rosaceo pro qualibet uice tres, & sumatur drachma singulis uicibus mane tribus horis ante prandium. Laudamus præterea, ut bis singulis annis purgetur, autumno inquam & uere. Purgatio talis sit:

℞. Floris casiæ	℥	1.
Specierum hieræ	ʒ	2.

N n Misce,

Misce, cum saccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium. Item

℞. Syrupi magistralis facti ex succo betonicæ, & succo saluiæ secundum artem, ℥ 1.
Decocti infrascribendi ℥ 4.

℞. Agrimoniæ
Cetrach ana man. 1.
Polypodij
Glycyrhizæ
Rosarum ana ℥ 1.
Seminum melonum ℥ 1. s.

Decoquantur in libris tribus aquæ maluæ destillatæ, donec remaneant libræ duæ: deinde seruetur decoctum pro sex syrupis. Dentur autem syrupi usque ad nonum uel duodecimum. Postea

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosacei solutiui ℥ 3.

Cum aqua betonicæ fiat potio danda in aurora. Talis fit purgatio tam ueris, quam autumni. Vere tamen tentarem missionem sanguinis à dextro latere post duos primos syrupos faciendam. Peractis purgationibus postea per 15. saltem dies continuos probarem, ut acciperet sacchari rosacei semunciam hora una ante cibum bis in die. Ad membra uero corroboranda primo laudarem, ut crebro caput ablueretur ante cœnam, ita ut à cubiculo postea non discederet. Lixiuium esset è cinere salicum, aut uitis, in quo decoquerentur maiorana, chamæmelum, rosæ, betonica, & stœchas, addita etiam agarici electi semidrachma. Vrendum etiam consulo masticatione mastiches simplicis mane, tandiu ut deglutiat granum eiusdem mastiches. Vtatur etiam assidue immediate ante prandium seminibus melonum confectis usque ad semunciam: post prandium uero comedat pistacia confecta ad numerum decem uel quindecim ad summum. Partes pectinis quotidie illinat oleo amygdalarum dulcium recenti, uel liliorum alborum, uel camomelino, uel mixto ex his. Vbi uero ardor urinæ multum urget, factis purgationibus quibusdam, uel lenitione uentris, & iniuncta tenui diæta, utatur frequenter in die linctu confecto ex oleo amygdalarum dulcium, & penidijs: ac mane loco syrupi, sumat sequens decoctum.

℞. Seminum alchechengi, uel solatri uesicarij ʒ 10.
Cicerum rubeorum gr. 30.
Radicum althææ ℥ 1.
Seminum maluæ confractorum ℥ s.
Cinnamomi ℈ s.

Bulliant in iure pulli, & facta diligenti expressione & colatura, accipiatur scutella satis ampla huius decocti, & in ea ponatur sacchari uncia, & tantundem butyri recentis. Bibat hoc totum noctu calidum quantum sustinere potest: hæc enim potio maxime faciet ad urinæ ardorem sedandum. Sedeat etiam in decocto maluarum, anethi, althææ, chamæmeli, seminum lini, fœnu græci: plurimum enim conferr ad hunc usum, magisque si decoctum fuerit ex aqua & uino albo simul commixtis. De aquis thermarum, neque ferreæ solæ placerent, neque sulphureæ: placeret tamen, ut si in regione ad id commoda esset æger, potaret calidarum thermarum aquas, quales sunt Apponenses, & Porrhetanæ: postea suo tempore biberet aquas ferreas, quales sunt Calderianæ uel Senenses, ita tamen ut calidæ sumerentur uere, media autem æstate ferreæ: neque enim aliter tutam putarem potionem. Non esse autem deferendas aquas thermarum ad loca remota, multis rationibus persuademur, sed bibendas credimus seruato adhuc suo naturali & actuali calore.

Pro laborante calculo uesicæ.

Consilium CCVIII.

VANTVM ad symptomata, quæ patitur hic Clariss. Vir, ea sunt circa instrumenta urinalia, circa uesicam, & reliqua uasa. Necesse est igitur quærere caussas affectus in his partibus. Primo autem consideremus temperaturam. Ita enim sciemus, quantus sit lapsus, & perueniemus ad cognitionem caussarum. Temperaturam igitur cognoscetis ex suis indicijs. Membra sunt inæqualia, quod inde patet, quia perpetuo abundat uomitu, permisto ex bile & pituita. Pituita generatur ob defectum caloris, bilis ob nimium calorem hepatis generatur, & est excrementum sanguinis, ergo testatur caliditatem hepatis. Pituita uero in uentriculo generatur, unde colligimus uentriculum esse frigidum. Color uero subniger calorem indicat intensum, & quia color indicat dominium humorum, sequitur sanguinem crassiorem, & nigriorem dominari in corpore. An autem frigiditas uentriculi sit naturalis, aut aduentitia, difficile est nobis iudicare, quanquam id fortasse coniectura assequi possumus: sed non admodum nobis est necessarium id scire. De cerebri & cordis temperatura non habeo unde coniecturam sumam. Cum autem talis sit temperatura hepatis & uentriculi, à quibus membris omnes generantur humores in corpore, quocunque cibo uescatur: non est necessarium, quod à uictus ratione euenerit hoc malum, sed est à temperatura inæquali utriusque membri. Symptomata, quibus afficitur, est primo dolor renum, cum quo sæpe eiecit calculos, interdum excreuit plurimas arenulas, iam uero his diebus eiecit calculum. Habet præterea nephriticos dolores, postea est perpetua grauitas in Raphi, inter anum & testes, pruritus quoque est in glande, ut cogatur nõnunquam scalpere, & dum ambulat intense, non potest tussire: & id per interualla augetur, ut nõ possit tussire. Præterea solebat esse laxæ alui, nunc est astrictæ, & sentit flatus circa intestinũ rectum, quibus excretis cessat dolor, & hæc se sentire præcipue dixit circa nouilunia & plenilunia. Sed hæc interdũ fallacia sunt, quia nõ faciunt alterationes suas, nisi in puncto cõiunctionis, aut in tribus diebus ante & post. Quare ad aspectus lunæ non sunt referenda. Hæc sunt symptomata. Caussæ. Gal. 6. Epi. dicit, quòd sit eadem prorsus caussa materialis lapidis uesicæ & renum, eademque efficiens caussa. Dicemus nunc caussas communes. Materialem caussam Paulus & Auicenna, sicut & omnes Arabes, dicunt esse materiam crassam uiscidam, quæ postea excoquitur à calido. Sed hæc neque natura rei, neque autoritas Galeni admittit 6. Epid. ubi lapides generari à quocunque humore, & discerni à colore dicit. Si enim rubet, sanguis, si flauus, bilis adest, &c. & id natura rei testatur. Fiunt igitur ab omni humore, sed hoc quidem uerum est, si siccum debet conglutinari, necessario concurrit materia humida, quæ est pituita, alioqui exiccatum semper habet friabilitatem, & hoc forte uoluit Paulus, sed quòd lapides solum ex ea materia generentur, falsum est. Materia huius calculi eadem inuenitur, quæ solita est per uomitum ejci, quod testatur etiam color lapidis, est enim flauus. Quare biliosa est materia quæ conglutinatur cum materia uiscida. Efficiens caussa postea calor est resoluens partes tenuiores (Metheor. 4.) concoquens postea, & assans ac compingens reliquam materiam, ita ut non resoluatur à suis contrarijs. Vbi modo generentur, an in corpore renum, aut in concauitate, non uolo nunc dicere, cum sint sufficienter dicta à Galeno. Dolor modo ille excitatur ad motum urinæ, quandoque extenditur, maxime dum calculos, aut arenulas excernit, patitur ardorem, & retentionem urinæ. Fit autem ardor urinæ uel ob acrimoniam urinæ, uel ob ariditatem in urinæ meatu, quando humiditas illa naturalis, & emplastica, quæ in meatu est, absumitur, cum urina mordicet penem, lædit, sicut intestina quoque tecta sunt pituita, ne acrimonia humorum abradantur. Vtraque harum

caussarum esse potest, usus est multo coitu, qui meatum exiccat. Et urinæ etiam acrimoniam habent, sunt enim nitrosæ & salsæ, liuidæ, & decoloratæ, non à dominio bilis, sed ab humore salso, & nitroso. Caussam ueram huius ardoris crediderim esse calculum in uesica satis insignem, quo calculo ibi exorto redditur uesica seipsa imbecillior: commune enim id est, quod recipiens membrum est imbecillius semper, idq; testatur grauitas illa in pectine, & loco medio inter anum & testiculos. Ab eo calculo quotidie aliquid abraditur, quod penetrans meatus angustos sua asperitate facit ardores. Stante igitur eadem ratione uictus, item fortitudine membrorum mandantium, & recipientium imbecillitate, non est mirum, si semper eosdem cruciatus habeat. Ipse dicit augeri eos quandoq; post plenilunium, & nouilunium, quia tunc mutat rationem uictus. Retentio urinæ est ex eadem caussa, quando enim materia uiscida fluit, & aggregatur in uesica, necesse est, ut deueniat ad locum angustum. Quia autem uiscida, obstruit interdum meatus: huius signum est, quòd cum emittit urinam claram, male habet, dum turbulentam melius, quia illa materia impressa molesta est, cum autem excernitur, non lædit eum. Testiculi dolent ex consensu, ut in Anatome discimus: duæ enim uenæ satis insignes ueniunt ad didymum parastatis. Crura autem patiuntur, quia bifurcatio uenarum magna est in ea uena, quæ ad poplitem tendit. Adsunt autem omnia signa calculi, quæ a ueteribus describuntur. Pruritus in capite uirgæ, erectio præter uoluntatem, grauitas in pectine, & collo uesicæ, mingit crebro, sed parum, urinæ liuidæ, in quibus arenulæ: in equitatione magnam molestiam percipit, habet uentositates in intestino recto, quæ mouent dolores, intestinum extenditur, & generatur maximus dolor. Est constrictio alui, comprimitur intestinum rectum, primo de causis symptomatum. Videmus igitur esse calculum in uesica generatum ex materia cholerica, & uiscida. Malum prius habuit in renibus, & postea in uesica. Hoc est consuetum, in ætatis uigore, & adultis, quòd quando calculi generantur, primo fiant in renibus: sed in imbecillioribus in uesica oriuntur. Est autem hic 45. annorum & in primo senio.

Calculi signa

PROGNOSTICVM. Cum calculus sit morbus, qui redit per periodos, etiamsi optime & diligentissime seruetur uictus ratio, cura est difficilis: de hoc uiro autem, credo quòd non curabitur nisi ope chirurgica.

CVRA. Caussæ sunt efficientes, quæ habent caussas materiales: & aliæ generant has materias. Est igitur prohibendum ne generetur hæc materia recta, uictus ratione, quæ instituenda est suo contrario, quæ prohibeat generari pituitam, & bilem in cibo, in potu, & alijs. Quantum ad materiam iam genitam, ea est euacuanda, ad quod duo proponuntur, missio sanguinis & euacuatio. Missio sanguinis fiat è basilica. Incidatur materia syrupis incidentibus, cum aceto, quia non nocet, nisi cum neruus occurrit, uel non sint nisi moderate calida, mel rosatum, syrupus de Betonica, de Stoechade, oxymel, & similia hic usurpentur. Postea euacuetur. Quod ad particularia, corroboretur uentriculus cum saccharo rosato, Diarrhodon, & alijs, quæ habeat familiaria: optima enim sunt, & prohibent ne generetur materia. Quantum ad curam lapidis existentis in uesica, an possit comminui, nec ne, quæritur. Non uideo rationem, quia siue calidis, siue frigidis procedamus, semper augebimus calculum. Si incidentia, quomodo ea dabimus, uesicæ ne noceant, quæ est membranosa, sed quid si quæ à proprietate aliqua hæc faciunt? ego non curo hæc, quia sunt arcana, quæ non inquiro. Adhibere aliquas destillationes optimum est, si modo essent artifices. Sed credo omnino, quod debeat incidi, si uelit curari.

De mictu sanguinis, pro quodam Episcopo Vngaro Anno 1547. Mense Decembri.

Consilium CCIX.

RBITRAMVR sanguinolentam urinam & turbidam reddi ab hoc Reuerendiss. Episcopo, propter dilatationem factam tum in cauitatibus renum, tum in uasis urinarijs: propter intensam caliditatem à motu uiolento primo generatam, dum curru salebroso itinere concuteretur: præcipue circa dorsi regiones, deinde succedente intenso calore, dum cum ueste pellicea sub sole ardente montem ascenderet. Ex his igitur omnibus tantus calor circa partes renum fuit excitatus, ut ob nimiam dilatationem urina sanguinolenta excreta fuerit. Et inde est, quod nunc quoque, quotiescunque defatigatur & corpus exercet, in idem symptoma incidat, turbidæ scilicet & sanguinolentæ urinæ. Excitatur enim dilatatio ob motum, quæ in quiete delitescit. Ardor autem in excretione urinæ, simulque dolor circa anum, ab eadem caussa prouenit: uidelicet ab illa urina fœculenta, habente in se partes acres, & rodentes, uel bilis, uel humoris adusti, uel pituitæ salsæ, uel omnium simul. Dolor uero, qui circa ani regionem percipitur, est in ipsis musculis colli uesicæ, quod quidem collum illis partibus adiacet, & in ea potissimum parte non sine ratione dolor percipitur, quoniam uesicæ collum admodum angustum est, & strictum, & ualde sensibile ob musculos, & neruosas partes circumiacentes. Cum ergo urina acris, & crassa in parte tam angusti orificij immoratur, & intercipitur, caussat dolorem, qui uero ardor apparet in uirgæ capite, in urinæ emissione, est propter illam eandem caussam. Locus enim glandis sensibilis est, ultra omnes alias partes illius membri. Hæc de caussis morbi & symptomatum. Cum ergo morbus sit dilatatio, cura est astrictio, & corroboratio partium dilatatarum, qua curatione peracta illico & symptomata quoque simul remouebuntur. Audimus enim neque ardorem, neque dolorem percipi, nisi eo tantum tempora, quo turbida sanguinolentaque urina emittitur. Sublata ergo huiusmodi urina, aufertur dolor, & ardor, ea urina remouebitur, remota dilatatione. Ad dilatationem igitur prohibendam totis uiribus accedendum. Et quoniam ad rectam curationem particularis ægritudinis totum corpus debet esse mundum, & malis humoribus uacuum: igitur ante loci corroborationem, corpus rite purgari oportet. Sed præter indicationem, quæ à morbo sumitur, non minor est illa, quæ ab aëre, quemadmodum optime testatur Galen. 9. Therap. Cum ergo nunc aërem habeamus hyemalem, qui quidem omnibus medicationibus est inimicus, sitque Reuerendiss. ille uir, qui ægrotat in regione frigidissima, persuaderem, ut interim habita recta uictus ratione, uer proximum expectaret. Et tum primo purgaret corpus modo infrascripto.

℞. Florum Casiæ ℥ 1.
Specierum Hieræ simpl. ʒ 2.

Cum saccharo fiat bolus. Sumat eum mane hora ante prandium. Die sequenti mittatur sanguis à uena basilica dextri lateris, usque ad uncias octo. Deinde

℞. Syrupi de Absinthio
Mellis rosati
Acetosi simp. ana ʒ 6.
Decoctionis Agrimoniæ in aqua Endiuiæ ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro septem. Deinde

℞. Confectionis Hamech. ʒ 3.
Syrup. rosati solutiui ℥ 3.

Misce, & cum aqua Agrimoniæ fiat potio, sumenda in aurora cum custodia. Facta purgatione utetur quotidie Electuario infrascripto tribus horis ante prandium pondere ʒ 1.

℞. Sacchari rosati confecti ex rosis rubeis ʒ 6.
Specierum tria Sandalorum ʒ 2.
Spodij
Acaciæ ana ʒ s.
Coralliorum rubeorum ʒ 1.

Misce cum modico syrupo de Mentha, fiat Electuarium, sumat de hoc (ut supra dixi) poteritq; illico uno haustu deglutire tantum uini optimi, quantum caperent cochlearia duo, & non ultra. Item

℞. Vnguenti Comitissæ de corticibus castanearum.
Sandalini ana ʒ 1.

Conficiantur simul cum oleo rosato completo, fiat linimentum, quo ungatur utrinque tota longitudo lumborum bis in die, à principio usq; ad finem. Item

℞. Aquæ, in qua ferrum fuerit extinctum situlas quatuor, in qua decoquantur Rosæ
Balaustiæ
Camomillæ
Nucis Cupressi ana m. 1.

Et cum aqua hac tepida foueat lumbos, cum spongijs mane & sero ante linimentum. Vera tamen & ciusima huius morbi curatio esset, si post purgationem in hac æstate mense Iulio, biberet per dies 15 aquas Thermarum, in quibus dominatur minera ferrea, & in ijsdem bis in die nataret, ut fert consuetudo. Tales autem sunt in Italia prope ciuitatem Lucæ, & in uilla Veronensi, quæ Caldarium appellatur. Vtrum sint tales in Pannonia ignoramus. Hæc iudicio meo uera est curatio Reuerendiss. huius uiri. Interim abstineat à comessationibus, uinum bibat dilutum cum aqua, in qua ferrum lucidum & tersum fuerit extinctum. Caueat ab aromatibus, & rebus dulcibus & mellitis, à coitu, ab exercitijs, præsertim quæ fiunt equitando, uel ambulando. Se agitare tamen non uitupero, & omnia exercitia, in quibus mouentur partes superiores, inferioribus quiescentibus.

De Mictu sanguinis, cum Vrinæ ardore.

Consilium CCX.

IN casu egregij uiri ætatis annorum 64. & paulo plus, temperamenti calidi ad humidum uergentis, cordis paululum sicci, & cerebri, renum calidorum, scribitur: cum iam pluribus annis ingentibus doloribus, ex arenulis, et calculis afficeretur, ad eam renum imbecillitatem deuenisse, ut ex leui labore, siue pedibus incedat, siue equo uehatur, urina prodeat cruenta: & non modo sic apparet, ut sæpe fieri solet: uerum ita, ut sanguis in profundo urinæ concrescat: cum leui dolore renis dextri (perinde ac si quis impositam curcurbitulam incideret) non diu perseuerante, sed horis ferè duabus, & decedente cum urina. Medicus qui casum scripsit, arbitratur mictum sanguinis ex renum imbecillitate, & apertis in renibus ostiolis prouenire, dolorem uero & ardorem ex mala intemperie, forte sine continui solutione, quoniam nunquam pus uisum fuerit. Et certe cum apud Galen. 7. τῶν τόπων sanguis è uenis non erumpat, nisi ostiolis adapertis, aut ipsis uenis ruptis, uel exesis, non tamen in præsenti casu sit uena rupta, neque exesa, neque enim sanguis multus una uice effluxit, nec pus uisum fuit. Concludere igitur necessarium est, hunc mictum sanguinis in uenarum meatus apertos, & renum facultatis retentricis imbecillitatem referendum esse. Dolor uero & ardor urinæ, quomodo sine continui solutione fieri possit, non uideo, cum, ut Galenus sentit, dolor non accidat sine solutione continui, quam certam esse caussam uoluit cuiuscunq; doloris immediatam. Verum censeo Medicũ intelligere eam solutionẽ continui, ad quam pus sequi consueuit,

Quare

Quare dicendum puto, morbum uel potius causam esse intemperiem calidam renum, cum facultate retentrice debili, cumq; amplitudine ostiolorum: quam sequitur, ut per urinam sanguis & alia crassa excernantur, quæ dolorem & ardorem excitant, solent enim membra fortia superfluitates redundantes ad infirma propellere. Causa uero, quòd in labore potius, quàm in quiete hæc eueniant, ea est, quòd quemadmodum he par & uenter in motu non probe nutrimentum concoquant, aut retinent, & transit incoctum, & propterea exercitationes fieri non debent, nisi prima coctione in uentriculo, ac secunda in hepate, & uenis perfecta. Ita ex motu & labore facultas renum retentiua fatigatur, unde est, quòd sanguis & alia excernuntur, ex quibus ardor & dolor excitantur. Quod ad prædictionem attinet, dicit Hipp. 6. Apho. 6. Renum & uesicæ uitia in senibus difficulter sanantur: & in 6. Epid. Renum uitia post annos 58. sanata non uidi. Et licet non perpetuo sit in Medico, ut releuetur æger, id tamen agendū in chronicis est, ut morbus non augeatur, sed ipse, uel symptomata, uel ambo minuantur. In cu ratione præsupposita uniuersali euacuatione totius, quoniam indicatio sumpta de morbo, eiusq; causa, est de renum infrigidatione, & ostiolorum urinam excolantium constrictione, & de uictu à suo naturali temperamento, calido & humido adhibendo, nec non subtiliante: ideo, quòd iam dixi, censeo huic nobili uictus rationem eam adhibendam esse, quæ senibus conuenit, quoad omnia membra, exceptis renibus, quos infrigidare & corroborare conuenit. Non tamen calidis sic utendum, ac si renes calidi non essent. Victus autem senibus congruus est, apud Gal. & alios calidus, & humidus, humores tenues faciens, quare fugiendi cibi & potus omnes crassi, & uiscosos humores generantes, unde calculi & arenulæ, & excrementa crassa solent fieri. Quoniam uerò hic renes frigidis indigent, reliqua autem membra calidis, oportebit frigida calidis admiscere. Quare ferè quotidie lactucis, Endiuia ac huiusmodi simul utendum cum alijs cibis erit, præcipue in æstate & temporibus calidis in ea quantitate, & tam sæpe, prout præsenti Medico uidebitur. Pro renum quoq; infrigidatione, & facultatis retentricis robore exterius unguenta uaria applicari possunt, in primis infrigidans Galeni, in modo, quo ipse docet, nempe sub actuali frigiditate sæpius ipsum uariando, cui & Camphora, & Sandali & semperuiui succus, & id genus alia adijci possunt. Quod si maiori opus fuerit adstrictione, licebit uti unguento, quod habet granorum Myrti, corticum medianarum quercus, nucis Cupressi, foliorum Cupressi, Sumach, Hypocistidos, corticum granatorum, rosarum rubearum ana ℥ s. Conterantur modice, & decoquantur in ℔. 4. uini austeri, donec medietas absumatur. Deinde:

℞. Olei Omphacini
Supradictæ decoctionis ana ℔ i.

Decoquantur in duplici uase, ad uini consumptionem, & in fine addantur Sandalorum citrinorum ʒ 2. Caryophyllorum ʒ. s. postea cum ℥ 4. ceræ albæ, fiat linimentum molle, quod sæpius cum reliquo decoctionis lauetur. In eundem usum proderit decoctum ex omnibus supradictis, renibus imponendo: ut uero si quid in renibus est, expurgetur, ab ipsis etiam materiæ diuertantur, magno præsidio erunt pillulæ, quæ fiunt ex Rhabarbari subtiliter puluerizati ʒ iij. Terebinthinæ q. s. Fiat massa pro pillulis, ex qua sumenda erit ʒ 1. uel ℈ 4. mane ieiuno stomacho, per horas sex ante prandium, prosunt etiam ista assumpta.

℞. Nucleorum pini	N	30.
Excoriatarum amygdalarum	N	20.
Tragacanthæ	ʒ	4.
Succi Liquiritiæ	ʒ	2.
Croci	℈	s.

Cum uino cocto ut sapa, fiat Electuarium, cuius ʒ 2. sumantur mane ieiuno stomacho, cum ℥ 4. huius decoctionis.

℞. Sacchari albi ℥ 1.
Liquiritiæ mundæ
Seminis Portulacæ ana ʒ iij.
Coquantur in 3. ℔. aquæ ad consumptionem tertiæ partis. Item.
℞. Seminis lini
Sem. Papaueris albi
Cucumeris
Tragacanthæ ana ʒ 2.
Anisi ʒ 4.

Et cum aqua decoctionis Liquiritiæ fiant Trochisci, summo mane sumat ieiuno stomacho ʒ 1. s. cum ℥ 3. supradictæ decoctionis.

De ardore urinæ pro muliere.

Consilium C C X I.

Xcernebat per urinam squamulas cum plurima spurca materia, & interdum etiam aliquid sanguinis, ita ut hinc esset aliqua suspicio de apostemate, imò nisi alternis noctibus magis affligeretur, & dolor non esset continuus, apostema certo adesse iudicassent, quanquã possit etiam esse aliquod principium. Montanus ut per caniculares hunc syrupum biberet, ordinauit:

℞. Radicum & foliorum Pentaphylli
Ceterach
Capillorum Veneris ana

Coquantur in s.q. aquæ maluæ destillatæ, & postea pinsentur, & iterum coquantur forti coctione, deinde rursus pinsentur, idq; ter aut quater iteretur, donec exquisitissime percoquantur, & bona expressio fieri possit, expressum deinde coletur, & syrupizetur cum saccharo.

℞. Huius syrupi ℥ 2.
Aquæ lactis caprini ℥ 6.

Bibat per multos dies continuos, ita tamen, ut semper per interualla quinq; aut sex syruporum, euacuetur cum Cassiæ ʒ 6. uel Rhabarbari ℈ 2. quod magis placet. Post calores ad ualidiora accedendum, si posset accedere ad balnea Calderiana, quia nunc tempus est, maxime opportunum foret. Purgaretur autem primo ʒ 10. Cassiæ, acciperet deinde unum syrupum, ℥ 2. de Endiuia, & ℥ 6. seri caprini, donec syrupus supradictus fieri possit, postea 5. uel 6. ex his accipiet, & iterum purgetur cum Cassia & Rhabarbaro, & ita accedat ad aquas. Localia nulla adhiberi uelim ante mundificatum corpus, quòd frigida astringant, calida autem adhuc magis lædant.

De ardore urinæ, ischuria, gonorrhœa, lue Gallica & febre erratica, pro nobili Veneto.

Consilium C C X I I.

Vatuor sunt ea, quæ in hoc nobilissimo atq; magnifico uiro sunt præter naturam, de quibus conqueritur, & quorum ratione ad nos accessit, quæ considerare debeo. Primum est ardor urinæ: secundum, impedimentum ipsius, quod tale est, quòd non libere mingit, sicut prius: & urina tenuius exit quàm solebat: tertium est fluxus quidam præter naturam, & inuoluntarie

luntarie exiens ab ipso ueretro, quem gonorrhœam (si libet) nunc appellemus: quartum est febris erratica. Istæ sunt dispositiones præter naturam, quæ molestant hunc nobilem uirum, & de quibus conqueritur, quæ sunt considerandæ à me. Et ut ordinate procedam, primo recensendæ sunt dispositiones eius naturales, naturalisq; temperies ipsius: quia uos scitis quantum referat cognoscere cuiuslibet naturalem temperiem, & ad morbos cognoscendos, & curandos, & ad modũ recte operandi, & ad tempus curandi, & ad loca quibus debent applicari. Sed re uera difficillimum admodum est temperaturam cuiuslibet cognoscere. Et tantũ tria sunt principalia, quibus singulorũ temperaturam dignoscere possumus. Primum sunt actiones omnium uirtutum: oportet enim uidere quomodo se habeant: secundum, excrementa omnia: tertium, quæ exterius apparent, quæ communiter accidentia dici solent. Ex actionibus enim cognoscimus membrorũ temperaturas, quia qualis temperatura membri, talis est actio ipsius: sed ubi corpus est affectum, non una tantum actio est uel ablata, uel diminuta, uel corrupta, sed plures: ideo dispositiones naturales in singulis cognoscere difficillimum est. Et dicebat Galenus in prohœmio libri primi ad Glauc. & in tertio Methodi: Opus est, si uolumus aliquem recte curare, cognouisse ipsum in sanitate, & singulorum membrorum temperaturam, colorem, habitudinem, natiuum calorem, arteriarum pulsum, quisnam fuerit à natura. Quæ si sciremus, magnitudinem morbi satis aliquando iudicare possemus: & sic exeuntia, & accidentia. In casu nostro habemus omnes difficultates istas: siquidem prius non nouimus. Tamen si discurramus per singulas actiones tam animales quàm uitales, & naturales, percipimus naturales si non corruptas, saltem diminutas, propter multa accidentia, quæ in hoc corpore contigerunt: siquidem actiones quæ cerebrum & cor ipsum consequuntur, non bene nisi ex conuersatione assidua cognosci possunt. Ideo considerabo tantum unum in hoc Nobilissimo uiro, scilicet actiones naturales, quod nostro proposito attinet, quia neq; circa cerebrum, neq; circa cor uidetur aliquis excessus manifestus: sed bene circa naturalium membrorũ temperiem, quia ipsa sunt, quæ uere læsa sunt. Si ergo exacte cõsiderauerimus ipsorũ lapsum, habebimus quod à nobis intenditur. Reliquis igitur omissis, ad inquirendum naturalium membrorũ dispositionem, & hepatis præcipue, accedemus. Primo ergo consideremus, quænam fuerit naturalis istius uiri temperies hepatis, antequam ad accidentia deueniamus. Sed non habemus actiones aliquas, nec à sanguine, nec ab excrementis, nec ab extrinsecis accidentibus, uidelicet à colore, calore, &c. ex quibus in cognitionem naturalis istius temperiei deuenire ualeamus. Sunt tamen quædam, in quibus circa hoc iudicium nostrum firmare possumus: est enim amplitudo uenarum, atq; musculorum, sunt & pili, & structura corporis, quæ omnia etiam indicant præteritam temperiem. Sed hæc in hoc uiro non sunt talia, ut intensam caliditatem uel frigiditatem indicent: attestantur tamen magis supra caliditatem, quia uenæ sunt satis amplæ, & structura corporis satis magna, & pili non sunt adusti, nec crispi, nec subalbidi, sed potius subrufi, tendentes ad nigredinem. In passiuis uerò qualitatibus nullum uideo signum, ex quo possim iudicare uel multam siccitatem, uel multam humiditatem. Quòd autem calida temperatura sit, indicatur etiam ex eo, quòd maxime fuit & est pronus in Venerem, & caliditas hepatis immediata causa est salacitatis. Ideo bene Plato concupiscentiam in hepate, irascentiam in corde, animalem uirtutem in cerebro posuit. Quòd autem caliditas renum faciat ad salacitatem, dico quòd non per se, sed per consensum solum, quia facit ut uasa illa seminaria sint ampla, & lata, & sic per consensum. Sed hepar præbet caliditatem & materiam ipsius salacitatis, & immediata causa ipsius est, ut inferius patebit. Arguitur igitur ex ijs quæ apparent, ut ex moribus præteritis, quòd sit calidæ temperaturæ hepar huius Nobilissimi uiri, in quo est uis sanguificandi. De uentriculo, nec ex præteritis, nec ex præsentibus, audio aliquem excessum, neq; in caliditate, neq; in frigiditate, nec de ipsius dispositione nunc multũ curandũ, maxime cũ non cõqueratur de ipso. His igitur ita se habẽtibus, credis'ne tu, quod talẽ nunc seruet temperaturã hepar istud, qualem habuit antea? minime; imò dico quod ipsa tẽperatura

hepatis longe diuersa est ab eo quod prius erat, & essentialiter firmata iam in hepate per plurimos annos. Sed quæ'nam est intemperies ista? Dico, quòd cum prius calida esset respectu proprij temperamenti illius, non respectu temperati, sed respectu sui ipsius, erat à prædominio calida, nunc lapsa est ad frigiditatem respectu ipsius, non absolute, & habet diminutas hepatis operationes, & non solitas, propter additam frigiditatem. Hoc autem indicat color apparens in toto hoc corpore: quia scitis ex quarto de tuenda ualetudine, non longe à principio, quod humorum in corpore existentium dominium cognoscitur ex colore cutis, nisi humores illi in altum sese receperint. Et ibi dat signa & causas, quando in altum & profundum recedunt, scilicet, uel propter frigora, rigores, animi affectus, ut timorem, tristitiam ingentem, & incipientem uerecundiam, &c. In isto autem est color plumbeus, liuidus, exanguis cum fuscedine quadam, & non habet colorem suum naturalem, floridum & uiuidum, sicuti apparet, ubi est hepatis caliditas iuncta siccitati: & talis color iam per plures annos perseuerauit. Præterea abundat plurima pituita, quod indicatur ex urina, quæ immediate profluit à sanguine: ideo indicat temperamentum sanguinis, sanguis uerò temperamentum hepatis, siquidem in eo generatur. Vrina autem quo ad colorem cum sit subalbida, quo ad substantiam crassa, redundans plurima pituita, ideo signum est, quód sanguis est pituitosus: si sanguis est pituitosus, ergo hepar labitur ad frigidum: si sic, & tamen præcessit caliditas hepatis, ideo redundat adustionibus, sicut dixit GALENVS libro secundo artis medicæ. Qui sunt calidi & sicci hepatis, procedente tempore fiunt frigidi & sicci. Hepar igitur istius nobilissimi uiri tum propter plurimos labores, tum propter plurimas resolutiones, quæ accesserunt propter delicta, ad frigidum declinauit: & quoniam diu perseuerauit ista intemperies, credendum est quòd iam sit confirmata. Accedit aliud insuper considerandum, quod non modicam de hac re fidem faciet, an scilicet perpessus sit morbum Gallicum: & sicut scitis, morbus Gallicus sedem habet suam in hepate, & ut alias dixi, est intemperies ipsius hepatis. Quôd si adesset in hoc nobili eiusmodi morbus, magis esset læsum, & generaret humores magis adustos, quàm prius, sicut apparet. Et sic hepar licet ad frigidũ labatur, & per consequens pituitam generet, illam tamen adurit: & sic si bilem generat, ita etiam dicendum est de melancholia. Ideo multum refert ad dispositiones eius cognoscendas, scire an sit perpessus morbum Gallicum. Ideo dicam libere id quod sentio, uidelicet quòd credo, quòd perpessus sit morbum Gallicum, & nunc etiam patiatur. Et adsunt præter communia illa signa, quæ maximam faciunt coniecturam, quòd scilicet concubuerit cum infectis huiusmodi morbo mulieribus: tamen ista coniectura potius legislatorũ, quàm medicorum est. Habuit etiam pustulas, & bubones: & licet disiunctiue non ualeat, hic est bubo, hic sunt pustulæ, ergo adest morbus Gallicus: coniunctim tamen ualet, hic est bubo & pustulæ in ueretro, ergo adest morbus Gallicus: & cum habuerit rem cum inquinatis, hæ non sunt leues coniecturæ ad suspicandum hic adesse morbum Gallicum: licet quælibet harum per se sumpta leuem faceret coniecturam, omnes tamen simul sumptæ non solum persuasionem, sed etiam fidem certam & firmam faciunt. Sed dicetis uos, præter pustulas & bubones in pudendis in morbo Gallico laborantibus, solent etiam consequi pustulæ in capite, & dolores inter iuncturam & iuncturam in periostijs illis: sed hæc in hoc non fuere, ergo non laborat morbo Gallico. Respondeo quòd non ualet: quia licet nõ habuerit dolores, & in capite pustulas, hoc ideo fuit, quia perpetuam ex renibus euacuationem habuit, & materia quæ debebat facere dolores illos, & illas pustulas, euacuata est per penem, & diuersa est alio, ideo non fecit illa accidentia. Cuius signum est, quòd quando erat in naui, & quidam medicus repressit huiusmodi fluorem, statim sensit dolores in omnibus membris ex retentione illius materiæ: & si nunc eam retineret, eadem accidentia causaret. Sed dicet quis uestrum: Tu ex colore ipsius arguis supra morbum istum, sed huiusmodi color pallidus sequitur huiusmodi fluorem. Dico, quòd si tantum iste color esset propter refrigerationem hepatis, & propter exitum illarum materiarum, esset subalbidus, & cachecticus, & non

plumbeus,

plumbeus & fuscus: fuscedo autem cum palliditate indicat adustionem humorũ, quam solet huiusmodi morbus generare. Ideo suspicor hunc uirum affectum esse morbo Gallico. Præter intemperiem hepatis, quæ frigida est, credo etiam adesse frigiditatem respectu morbi Gallici. Et hæc quo ad temperiem membrorũ naturalium. Accedamus modo ad eas dispositiones præter naturam, quibus affligitur nobilis iste. Est primo ardor urinæ: hoc autem contingit, uel ratione ipsius urinæ, uel ratione instrumenti. Ratione uero urinæ dupliciter, uel quia urina mordax, salsa, acris, & calidior in se, uel quia addita sit ei aliqua substantia salsa, uel acris. Quid credis tu, quæ sit causa istius ardoris? Dico, quòd est non ratione propriæ substantiæ ipsius urinæ, quæ sit salsa, acris, & mordax, præter eã quæ sibi propria est: quia color ille subalbidus, & substantia ipsius crassa, non indicat mordacitatem esse: sed iste ardor aduenit propter materiam salsam ipsi urinæ adiunctam & purulentam. Aut est ratione instrumenti, & sic esset, uel quia in ipso ueretro esset excoriatio aliqua, uel ulcus, uel exiccatio illarum humiditatum, quæ solent esse in glandibus penis, quæ factæ sunt à natura, ut ui sua emplastica humectent longitudinem penis, ne urina in transitu propter sui mordacitatẽ excoriet: & sic etiam intestina uestita sunt pituita illa crassa, ne mordacitas fæcum, & bilis in transitu corroderet ipsa: & quando intestina ipsa propter aliquam qualitatem priuantur illa humiditate, tunc contingunt abrasiones. Sic etiam contingit in pene, ubi propter excessum aliquem superfluæ Veneris, uel aliam ob causam consumitur huiusmodi humiditas, arescit meatus uirgæ, & mordacitas urinæ occurrit membro immediate, & sic causat ardorem. Hic credo quòd sit materia mordax propter salsedinem, non propter acrimoniam. Sed siue sit nitrum, siue sal, siue ex utraque materia tum purulenta tum nitrosa, per adustionem, nihil refert: nam ubi substantia humida iuncta est cum terrestri, & pars terrestris aduritur, tunc fit salsedo: & si ulterius aduratur, fit amaritudo: licet Auicenna uoluerit ex admixtione bilis & pituitæ fieri salsedinem. Sed alias ostendi, quomodo hoc fieri nequeat, & quòd hoc repugnat rationi, ueritati & experientiæ: quia ex amaro mixto cum insipido nunquam fit salsedo, sed bene quidem amaritudo: salsedo autem fit ex adustione partium terrestrium in ipso humido. Cum ergo iste plurima abundauerit pituita, & intemperie ad frigidum, & propter morbum Gallicum adustione, facta est salsedo propter moram ipsius pituitæ in hoc corpore: & licet respectu proprij temperamenti lapsum sit hepar ad frigidum, respectu tamen temperati habet caliditatem maximam: & sic augetur salsedo, & sic hepar generat humores adustos, quos per urinam excernit. Et quia non est perfecte concocta illa materia, licet aliquæ partes adurantur, ideo in exitu causat horrorem, sicut contingit dum pus mouetur de loco ad locum. Et ista est causa, quare urina in exitu mordicet, & horrorem faciat, propter subitũ motum materiæ mordicantis partes sensibiles. Præterea credo ego quòd adsit etiam ariditas illius humiditatis, ex qua sequitur ardor, & maximus. Quòd autem sit ariditas, patet ex præcedentibus & enarratis: quia, ut audiuistis, maxime Veneri deditus fuit, & ante tempus, & nunquam pepercit, ita ut dum adhuc adolescens esset, annos circiter quindecim natus, in decem diebus quinquagesies concubuerit, ita exanita fuit huiusmodi humiditas, quæ etiam sola coitione exit, quandoque etiam ex longo isto defluxu, qui decem & octo annos perseuerauit, & ex intemperie incaluit locus etiam propter assiduas functiones, & propter plurimum coitum substantifica illa humiditas resoluta est: tum etiam quia pars illa non nutritur, sicut oportet, quia facta est debilis, propterea quæ dicta sunt, etiam quia occupatus fuit perpetuo in multis laboribus, in exercendo mercaturam, & in regionibus quidem calidissimis, in Oriente, & in Aegypto, ex quibus maxime exiccatus est. Et hæc quo ad hunc ardorem urinæ. Habet præterea retentionem urinæ, ita ut urina libere non exeat, sicut solebat, sed subtilius. Pro quo notare debetis, quòd tria sunt apud Græcos, dysuria, stranguria, & ischuria. Dysuria est, cum urina difficulter exit: Stranguria, cum urina guttatim exit: ischuria uerò, cum totalis retentio urinæ est. Dysuria igitur seu difficultas urinæ est, cum quis licet libere mingat, cum dolore tamen, & cum difficultate mingit: sicut

ficut accidit in dysenteria, illis qui fic affecti funt, plurimum quidem egerunt, & plus quàm oportet, fed cum difficultate. In ftranguria guttatim exit, & non poteft retineri. Ifchuria uel ablata totalis emifsio urinæ eft, uel diminuta. In hoc igitur eft ifchuria, non ablata actio, fed diminuta tantum: ifte non mingit ample, libere, ficut folebat, fed ftricte. Caufæ autem retentionis urinæ funt, uel quia eft defectus in expulfiua uirtute, quæ non expellit id quod debet, ut quarto & fexto de accidenti & morbo Gallico docet, uel uitio urinæ, uel uitio inftrumenti. Expulfiua uirtus debilitatur uel propter frigiditatem, uel propter aliquid aliud, ut non pofsit fungi proprio munere. Vitio urinæ, uel quia non habet folitam & debitam mordacitatem, quæ mordicet, & infurgere faciat expulfiuam uirtutem ad expellendum, uel propter fui crafsitiem, & in iftis non eft defectus. Vel in inftrumento, quod eft uel collum ueficæ, uel meatus uirgæ. Et cum ifta fit ifchuria, impedimentum non poteft effe in renibus, nec in uefica, nec in uafis illis quæ deferunt urinam ad ipfam ueficam: in meatu autem uirgæ, uel collo ueficæ poteft effe impedimentum, uel quia obftructus fit ob calculum uel inflammationem, uel propter callum, uel aliquem humorem ibi impactum, ut grumum fanguinis. Hic non eft calculus, quia nullum calculi fignum adeft, nec arenulæ in urina, nec aliud quidpiam. Non callus, quia hoc femper ita effet, & eodem modo mingeret: fed nunc quandoque libere magis mingit, quandoque minus. Nec etiam adeft inflammatio, quia non adfunt aliqua inflammationis figna. Non ulceratio, quia exiret fanguis: quod fi interdum exierit, illud fuit propter immifsionē candelæ. Ideo credo quòd caufa, quare nō libere & ample mingat ficut prius, fit materia aliqua uifcofa, quæ in illis partibus continetur. Quod apparet, quia antequàm mingat, exit quid uifcofum album, quod apparet in fundo urinę. Et fic credo materiam aliquam effe impactā, & in meatu ueretri, & in collo ueficę, quæ adhæreat in illis partibus, quæ craffa eft in propria fubftantia, quod indicat crafsities, & turbulentia urinæ. Et hæc funt figna quæ uidimus, & caufæ in hac difficultate uel tenuitate urinæ, quæ non erant prætermittenda. Quo ad gonorrhœam, utrū huiufmodi fluor quem nunc patitur, fit appellandus gonorrhœa nec'ne? Dico quòd credo à principio uirum hunc paffum fuiffe gonorrhœam, propter omnes rationes: quia (ut fcitis ex fexto de locis affectis, & fexto de tuen. fanit. & in fexto de accidenti & morbo) gonorrhœa eft inuoluntarius exitus feminis, qui accidit uel uitio feminis, uel uitio uaforum feminalium: quoniam ifta duo funt, quæ per fe faciunt gonorrhœam, alia uerò per accidens, & per confenfum: ut cum quis ex afsidua imaginatione femen emittit, & ifte uerberibus, & non medicamentis curandus eft. Quandoque ex caliditate renum, quia quandoque poteft effe tanta caliditas in renibus, ut dilatet & aperiat uafa feminaria, & hoc faciat non quia aliquod commercium ifta uafa habeant cum renibus, fed folum propter uicinitatem: quia nullum uas feminarium uadit ad teftes, quod affinitatem habeat cum renibus. Non in dextra parte, quia uas feminarium dextrum oritur à uena caua, quæ defcendit ad dextram partem. Nec etiam in finiftra, quia finiftrum deducitur à magno ramo uenæ concauæ, qui ramus concauæ antequàm ad renes pertingat, emittit per longum fpatium à fe ramum, qui poftea facit alium ramū, qui ad finiftrum teftem pertingit, & ex eodem ramo, qui facit emulgentem, uafa feminaria oriuntur. Nec per arteriam habet commercium cum renibus, fed multum diftat ab his quæ ad renes pertingunt. Ideo non uideo quomodo gonorrhœa pofsit fieri uitio renum, nifi per confenfum, & ratione uicinitatis, & non per fe, quicquid dixerit Auicenna. Poreft igitur propter uicinitatem renum cum uafis feminarijs fieri gonorrhœa, eò quia adeo calefacti fint ipfi renes, ut ratione uicinitatis incalefcant uafa illa, & fic dilatentur, & ita exeat femen inuoluntarie: & fic poteft excufari Auicenna. Et poteft prouenire fluxio feminis ratione mufculorum, dicebat ipfe: fed huiufmodi fluxio non eft à mufculis, fed per uirtutem expulfiuam: & non concurrunt mufculi, nifi quando quis uelit uehementer conari. Sed dicet quis, quomodo exit fperma per conuulfionem, cum quis in epilepfiam inciderit? Dico quòd hoc contingit propter uillos, qui contrahuntur, & extenduntur, & mouentur motu fpafmofo: & fic omnes mufculi mouentur & excitantur.

Galenus

Galenus tamen in 6. de tuen. san. reducit huiusmodi fluxus ad istas duas causas, uel ratione seminis, uel ratione ipsorum uasorum seminariorum, quæ sint affecta & uitiata, & imbecillia reddita. Et contingit de semine, sicut de lacte in mamillis: sicut enim sanguis efficitur sub forma lactis in ipsis mamillis, ita sanguis in uasis seminarijs, & in illis inuolutionibus efficitur sub forma seminis. Contingit autem ut exeat semen propter imbecillitatem istorum uasorum, uel quia relaxata & aperta sunt & calefacta, ita quòd trahant, quod non deberent trahere, & cum sint debilitata, multa excrementa ad illa demandantur, & sic inuoluntariè exit: quod etiam contingit de lacte in mamillis existente. Quando uero fit ratione uitij existentis in semine, hoc cõtingit uel ratione multitudinis, uel ratione malæ qualitatis acris, uel huiusmodi. In isto erat uera gonorrhœa ratione uasorum, & uiarum dispositione, per quæ hi huiusmodi transitus, & præsentia humoris mali, & ratione imbecillitatis uasorum, quæ effecta sunt imbecilliora propter malam uictus rationem, & propter excessiuum & immoderatũ coitum. Et sic quia dilatatæ fuere illæ uiæ, & aucta est materia ratione malæ uictus rationis, ideo huiusmodi dispositio perseuerauit. An modo etiam nunc patiatur gonorrhœam, & fluxũ seminis inuoluntarium? quia materia seminis, quæ est sanguis prouenit ab hepate: spiritus uero fermentans huiusmodi semen, à cerebro & à corde emanat: sanguis autem iste cum ad uasa seminaria uenerit, in illis uasis conficitur. Ideo libere dico, quòd credo illum non pati nunc ueram gonorrhœam: sed ad alborũ fluxionem istum uenisse opinor, qui fluxus fit à materia quadam pituitosa & corrupta, quæ cum uias paratas & apertas inuenerit, illuc defluit ad uesicam. Et sic credo quòd in tota massa sanguinea sit uitium ratione hepatis, quod lapsum sit à proprio temperamento per frigidum, & maxime cum accesserit illa infectio morbi Gallici: & quòd recipientia sunt debilitata, ut Auicenna 22. tertij: sunt mandantia fortia, scilicet hepar, & totus ambitus uenarũ, plurima superfluitas pituitosa, & adusta, & salsa, & uasa dilatata fuere, cũ etiam à natura sint lata, quia calidę fuit temperaturæ à prædominio, ideo habuit amplitudinem uenarũ & uasorum, quę etiam uasa dilatata sunt propter plurimũ coitum, & longum defluxum: & sic mandantia sunt fortia, recipientia debilia, uiæ latæ, & multitudo materiæ malæ. Et sic credo quòd ista si debet dici gonorrhœa, seu iste fluxus, sit permixtio quædam seminis, & aliorum humorum. Et sicut in mulieribus contingit, quòd post fluxum gonorrhœæ sequitur fluxio alborũ, uel ratione hepatis, uel ratione totius, quòd acquisiuerit malam temperiem, & aggregata sit cacochymia, & materia mala: & cum uias repertas paratas, hinc fluunt huiusmodi alba, si est mulier, per uuluam, si est uir, per penem: ita credo in isto fuisse, quòd plurimæ materiæ pituitosæ ratione hepatis & totius ambitus uenarum, per uenas emulgentes ad uesicam deuenerunt, & minguntur ita putridæ. Sed dicetis, si sunt putridæ, ergo ibi deberet adesse ulcus. Dico quòd non ualet, quia materia pituitosa potest circa uenas putrescere, ita ut pus appareat, & tamen non sit ulcus, ut uidi superioribus diebus in quodam uiro Fulginate. Quòd autem sit materia pituitosa, uidetur ex colore: alba enim est illa materia quæ fluit, & putrefacta, nullum præ se ferens calorem. Quartum & ultimum accidens erant febres quædam erraticæ. Et multi mirantur quæ nam sit causa istarum, contingentium maxime post quartanam. Sed si cognoueritis causas istas, non mirabimini: & quandoque antecedunt quartanam, quandoque uero subsequuntur, quia aliquæ quartanæ habent affinitatem cum illis. Sed quænam sunt causæ istarum erraticarum, quæ nullum seruant ordinem? Nullæ aliæ certe nisi tres illæ, quas Galenus in fine secundi de diff. feb. assignauit, ubi dicit, quòd febris erratica fit, uel quia permutatur humor putrescens, uel quia uariatur ratio uiuendi, uel quia alius humor putrescit in aliqua parte corporis, & alius in alia. Et sic prout uariæ generantur putredines propter uarios humores defluentes ad uarias partes, sic uariæ fiunt febres & periodi, cum humores uarij sunt, qui putrescunt. Nam interdum putrescit pars subtilior sanguinis, quæ sapit naturam bilis, ideo facit paroxysmum tertianæ: aliquando fæx sanguinis, & sic facit paroxysmum quartanæ: quandoq; pituita putrescit, & sic facit paroxysmum quotidianæ. Alio uero die fieri potest

quòd putrescat pars crassior, & sic facere potest quartanam, quia illa adusta fuerit. Fiunt etiam ex uariatione ciborum, quando uiuunt modo uno modo, modo alio, modo plurima ingerunt, modo pauca, modo crassa, modo tenuia: & sic prout uarij humores generantur, sic ex putredine illorum fiunt postmodum uariæ periodi. Tertia causa istarum est, quando est aliquis locus, ad quem præcipitetur aliquis humor, & ibi putrescit: alius autem ad aliam partem, & ibi putrescit: & sic uariæ febres possunt fieri pro uarietate humorum putrescentium. Sed quæ causa est in hoc Nobilissimo uiro istarum febrium? Dico quòd omnes concurrunt, quia abundat omnibus humoribus, habuit uarios paroxysmos, & sic duos uel tres paroxysmos quartanę habuit, postea secuta est transmutatio, & habuit sextanam, prout modo unus, modo alius humor computruit, & exijt ad exteriores partes uenarum: quia non æqualiter generati sunt isti humores, quia non seruat eandem rationem uictus, & in uasis seminarijs, ut uenis in testi[illegible], & uesica, potest putrescere iste humor pituitosus, à quo eleuantur uapores putridi, & petunt cor: & sic ponunt ipsum cor in calefacto esse. Et sic credo quòd omnes istæ tres causæ concurrant ad generationem febris erraticæ in hoc Nobilissimo uiro. Accedamus modo ad curationem istorum accidentium, prætermissa febre, quam non habet, nec de ipsa conqueritur. Et primo quo ad gonorrhœam, quia, ut dixi, credo quòd certa illa materia quæ à ucretro emanat, non sit semen, sed cum semine permixtum esse plurimam materiam pituitosam, salsam, putridam, quæ à toto ambitu uenarum, & ab ipso hepate emanat, ex qua sequitur ardor urinæ, & retentio [illegible] illa urinæ diminuta. Et ideo credo, quòd si remoueatur fluxio, remouebuntur etiam omnia alia. Sed cum in qualibet fluxione quatuor sint mandantia, recipientia, uiæ, & materia, ideo debetis primo prouidere, ne mandantia mandent: secundo, recipientia corroborate: tertio, uias astringere, principalis tamen intentio est, ut dicit Gal. sexto de tuend. sanit. intercipere materiam, quia stante materia & imbecillitate membri, semper de necessitate sequitur fluxio: materia autem intercipitur, prohibendo ne generetur. Hoc autem fit recta ratione uictus adhibita circa qualitatem & quantitatem, ne tantum comedat, quantum appetit: quia si sanguis bonus efficietur, natura auara pro se retinebit. Et hoc quo ad qualitatem & quantitatem ciborum. Ita etiam de uino: non sit nimis calidum, aperiens, nec nimis frigidum, sed temperatum in calore & substantia. Quo ad exercitium, moderate se exerceat, non dormiat in meridie, & reliqua huiusmodi. Quo ad euacuationem uero humorum qui generati sunt, plurima sunt instrumenta: Primum est euacuatio proprie dicta per propria loca, per uomitum, per secessum, per urinam, per sudorem, & diuertendo per cauteria: quia natura rei indicat nobis: cum diu perseuerauerit hic morbus, ideo difficillime expelletur. Cum igitur iam sint decem & octo anni, ex quo perseuerauit morbus iste, ideo si sola euacuatione proprie dicta uellimus procedere, non bene succedet. Sed postea oportet corroborare membrũ mandans & generans, ne noua generetur materia, & debemus auertere ipsam antequàm membrũ recipiens corroboremus: quia si prius corroboraremus quàm diuerteremus, posset ad aliud membrum nobilius præcipitari hæc materia: ideo à leuioribus euacuationibus incipiendum est. [illegible] primo len[illegible]. De missione sanguinis, tum propter diuersionem, tum propter suspicionem illam quam habeo de morbo Gallico, & propter adustionem quæ in hepate generatur, suaderem ut fieret à basilica lateris dextri phlebotomia. Quo uero ad præparationem materiæ cum syrupis, uaria sunt instrumenta. Notum est quis sit humor superfluus, & quæ intemperies, ideo cum incidentibus & abstergentibus præpararem, quæ tamen non essent diuretica: & talia essent sicut oxymel, mel rosatum, syrupus de betonica. Cum ijs uel decoctis [illegible] præpararem materiam, & cum solutiuis appropriatis postea educerem. [illegible] antequam ad corroborationem mandantium, & ad uiarum constrictionem [illegible]rem, facerem prius cauteria, ut diuerterem materiam. Sed cum morbus sit in [illegible] renes, qui tamen habet originem in partibus superioribus, an magis conueniret quod huiusmodi cauteria fierent in brachijs, an uero in tibijs? Dico

breuiter

breuiter quòd facerem in tibijs. Rationem nunc non asſigno, quia eſſem nimis proliꝛ xus. Deinde ad corroborationem membrorum mandantium & recipientium, & ad conſtrictionem uiarum deuenirem. Et quia duo propoſita fuere: primū, an decoctum ligni Guaiaci in hoc Nobiliſsimo uiro: ſecundum, an balnea Apponenſia uel Veroꝛ nenſia conuenirent, ideo modo ex his quæ ſuppoſita fuere à nobis, conueniret decoꝛ ctum ligni: in ipſo enim eſt forma illa ſpecifica, quæ ex toto formæ morbi Gallici adꝛ uerſatur. Non enim curat quia calidum uel frigidum, humidum uel ſiccum, ſed quia taꝛ le, quo ad qualitates tamen manifeſtas habet caliditatem ultra ſecundum gradum, ſicꝛ citatem uſq; ad tertium. Ideo exhiberem iſtud decoctum ratione illius morbi Gallici: & ratione formæ ſuæ ſpecificæ, etiam adſtringit & corroborat membra. Quòd autem habeat uim calefaciendi, quia erat dubium, nam calefactio in primo gradu non ſentiꝛ tur, ſed à ratione ſenſui coniuncta dignoſcitur, ut Galenus in libro de ſimplici mediꝛ cina teſtatur, ideo dicebatur ab aliquibus, primo occurſu non pungit linguam, ideo ca lidum in primo. Dico quòd mordicat linguam, & quòd eſt calidum in ſecundo inten= ſe etiam: & dico quòd quando caliditas fundata eſt in ſubſtantia tenui, illico mordicat linguam, & cito euaneſcit. Ideo dicit Galenus in quarto libro de tuenda ſanit. loquens de Diatrionpipereon, licet ſit medicina ignea, ita ut uentriculum inflammet, tamen quia in ſubſtantia tenui & ſubtili fundata eſt, cito euaneſcit, & ad hepar non peruenit. Sed cum eſt in ſubſtantia craſſa terrea, huiuſmodi ſubſtantia non permittit actionem caliditatis adeo facile percipi: nam auripigmentum, quia eius caliditas fundata eſt in ſubſtantia tenui & ſubtili, ideo ſi apponatis ſuper linguam, ulcerabit. Sed in ligno, quia eius caliditas fundata eſt in ſubſtantia craſſa & terreſtri, ideo primo occurſu non perci pitur eius caliditas, ſed per decoctionem extrahitur, ideo in ipſo percipitur amarituꝛ do. Ideo calidum & aduſtum eſt, quia Galenus & Auicenna uolunt, quod ubi eſt amaꝛ ritudo, ibi adſit caliditas: ſic etiam Ariſtoteles & Theophraſtus uoluere, licet Auer. neꝛ gauerit, quia in opio eſt amaritudo, & tamen eſt frigidum. In decocto hoc eſt amarituꝛ do, & acrimonia, & maxima, ita quòd quandoq; qui uſi ſunt iſto decocto, toti eryſipiꝛ lati ſunt: quibus uerò exhibitum fuerit cum aqua Endiuiæ, nihil calefacti fuere. Ideo decoctum huiuſmodi habet caliditatem in ſecundo, quia acrimonia non ſtat in primo tantum caliditatis gradu, ſed cum intenſiori. Et quia quærebatur, an miſcendum eſſet, & decoquendum cum aqua Endiuiæ: & uidebatur quòd non, quia dicebatur, quæ ope rantur per ſpecificam formam, & à proprietate occulta, ſi commiſceatur cum ipſis aliꝛ quid, deſtruetur eorū forma ſpecifica. In ſecundis qualitatibus hoc contingit: ſed endiꝛ uia & huiuſmodi, non deſtruunt formam huius ſpecificam. Et quia dabatur exemplum de Magnete illito allio, quòd non poteſt trahere ferrum, & non poteſt agere ſua forma ſpecifica, dico quòd ideo eſt, quia allium habet formam ſpecificam contrariam Magne tis actioni, & ſi alia illinatur re, non propter hoc amittit formam ſuam ſpecificam Maꝛ gnes. Et uos ſcitis, quòd ex uno particulari non ſequitur unum uniuerſale: etſi in Maꝛ gnete contingeret hoc, non tamen contingit in hoc decocto cum Endiuia: imò non calefacit, ſed refrigerat. Cur eſt quòd cum aqua communis ſit primum frigidorum, non magis reprimat caliditatem ligni, quàm aqua Endiuiæ? De hoc diximus dum de morꝛ bo Gallico ageremus. Ideo exhiberem iſtud decoctum, tum quia qualitatibus manifeꝛ ſtis proderit, quia calefaciendo & exiccando corroborabit, & exiccabit materiam ilꝛ lam: & quo ad formam ſpecificam, quia in hoc timeo de infectione Gallica. Quo uero ad aquam thermarum, licet de directo morbo Gallico infeſta eſſe uideatur, & licet mul tos uiderim laborantes iſto morbo, ex aqua balneorum læſos fuiſſe, tamen darem huic nobili uiro, ſi iſtud decoctum non ex toto ſanabit ipſum. Sed à quo eſt incipiendum? Ego inciperem à decocto ligni alterato cum aqua Endiuiæ, quia hoc indicat & natura lis eius temperies, & anni tempus, quia nunc ſumus in æſtate. Ideo factis exquiſitiſsiꝛ mis euacuationibus, quæ debent fieri, & factis etiam diuerſionibus, exhiberem iſtud decoctum, ex quo deſperatos etiam ſanaui, in maximis etiam caloribus hoc modo præ parato, quia ſic non timerem calefactionem. Et ſi ex toto non leuaretur & liberaretur,

exhibere aquam thermarũ Veronensium, adhibita solita diligentia. Et sic credo quòd sanabitur, si omnia, quæ dicta sunt, exacte, & summa cum diligentia, sicut fieri debent, obseruabuntur. Et hæc satis.

De ardore urinæ, ac frequenti mictione.

Consilium CCXIII.

PRæmissa ratione uictus, utatur quolibet mane, quando est in itinere, frusto cinnamomi optimi, & triturando in ore deglutiat succum. Bis tamen in septimana loco cinnamomi sumat rhabarbari drah. mediam diebus interpolatis, & illud mandendo succum degluriat. Ante cibum sumat semunciam anethi præparati, & omni die inungatur locus, qui est intra unam & alteram natem, oleo scorpionis facti ex oleo amygdalarum amararum. In autumno & uere purgetur infrascriptis medicamentis:

℞. Specierum hieræ simpl.	ʒ	2.
Floris casiæ	℥	1.

Misce, cum zuccharo fiat bolus, & sumatur tribus horis ante prandium. Deinde sumat sequentes syrupos per septem dies continuos:

℞. Syrupi de cichorea Nicoli			
De Absinthio	ana	℥	1.
Decoctionis infrascriptæ		℥	4.
℞. Aquarum maluæ			
Althææ	ana	℔	1.
Aceti albi		℥	4.
Foliorum pentaphylli			
Betonicæ			
Agrimoniæ	ana	м	1.

Bulliant ad consumptionem tertiæ partis, & seruetur pro syrupo. Octauo die sumat sequentem medicinam:

℞. Syrupi rosati solutiui	℥	3
Confectionis hamech	ʒ	4.

Cum aqua althææ fiat potio, danda in aurora cum custodia. Post hæc, per tres uel quatuor dies continuos sumat unciam zucchari rosati ante cibum mane & sero. Verum laudo quòd in uere incidatur uena basilica dextri lateris, & in autumno post purgationem utatur aqua balnei sulphurei, uel aluminosi, & pro quolibet mane accipiat duodecim cyathos per dies duodecim: & si sint balnea, submergatur in eis. Localia nulla adhiberi uelim ante mundificatum corpus, eò quòd frigida adstringant; calida uero adhuc magis lædant. Patauij 1547.

De eiectu materiæ crassæ & fœtidæ per urinam, cum dolore renum, ac siti ingenti, & an Calderianæ aquæ in hoc casu conueniant.

Consilium CCXIIII.

DIfficillimum est iudicare in huiusmodi Magnifici Domini casu, utrũ expediat illi Calderianam aquam potare: hoc enim præcipue uidetur exquiri. Difficultatis causæ oriuntur, tum ex parte corporis patientis, tum ex ipsis dispositionibus præter naturam. Audio primum, corpus hoc redditũ esse admodũ imbecillum, cũ maxima appetendi deiectione, &

arefieri ac tabefcere, at potus aquarum mineralium conftantes uires requirit, eft enim efficacifsimum potentifsimumq; remedium, ideo debiliori corpori oblatum, fæpe hominem potius quàm morbum tollit. Difpofitiones etiam corporis ad medelam admodum funt ambiguæ: nam & maxima illa fitis tamdiu perfeuerans indicat, uel magnas obftructiones, uel multam putredinem, uel febrim occultam. Quicquid horum fuerit, Calderianæ aquæ fufpectæ funt. Eo autem magis uereor, quia intenfifsime fitit: & cum audiam frigus inexpugnabile fuperadditum in exterioribus partibus modo, ut exteriora maxime frigeant, & interiora ferueant, uel febrem malignam, uel intrinfecũ abfceffum, aut inflammationem portendit: ideo & hic quoq; thermarum aquæ fufpectifsimæ funt. Sed & illud, quòd audio materiam plurimam per urinam educi, quæ admodum craffa fit, fæculenta & fordida, impedit omnino rectam Calderianarum aquarum exhibitionem. Si quis modo illarum aquarum naturam cum hac difpofitione recte & fecundum artem comparauerit, facile intelliget quam importune impedietur, aftringeturq; materia profluens ob uim aquarum aftringentem, quod facillimam dabit occafionem ad fupprimendam urinam, cum maximo patientis difcrimine, cui fuppresfioni alioqui ualde paratus eft, & in illam perquam frequenter folet incidere. Quid quòd dolores nephriticos, uel colicos, uel fortaffe etiam utrofq; iam proximis diebus non fine difcrimine perpeffus eft: ad hos enim affectus aftrictio & frigiditas aquæ maxime infefta eft. Hæc funt, quæ me ualde ancipitem reddunt, utrum Magnificus ifte uir aquam thermarum Calderianarum recte fit potaturus. Nam ex alia parte poftea, ad dilatationem tam amplam, ficut audio, meatuum urinariorum, & ad corroborationem imbecillitatis partium omnium naturalium, præcipue quæ ob redundantem humorem contigerit, præftantifsimus eft earum ufus: ad ardorem urinæ etiam non parum conferret: fitim præterea quæ ob puram intemperiem & caliditatem intrinfecorum membrorum contigit, ualidifsime extinguet. Cum ergo utrinq; rationes adfint, quæ perfuadeant, an accipi debeant, an non debeant, in ancipiti perfifto, cum plane fcire nequeam exquifitum fui corporis ftatum uel gradum, aut etiam naturam difpofitionum. Ideo hanc deliberationem præfentibus Medicis determinandam relinquo, ponderatis utrinq; rationibus, tum his quas ego percurri, tum his etiam melioribus, quas ipfi excogitabunt. Interim pro præfenti difpofitione, qua præcipue uidetur affligi, fluxu uidelicet materiei craffæ, uifcofæ & fœtidæ, per urinam, cum dolore circa partes renum, confulerem ut potu uteretur loco & hora fyrupi, quo ego in huiufmodi affectibus efficacifsime uti confueui, cuius defcriptio talis eft:

℞. Pentaphylli cum radicibus & folijs	M	4.
Granorum alchechengi	℥	1.s.
Agrimoniæ	M	3.
Verbenæ		
Rofarum ficcarum ana	M	2.
Limones minutim concifos	N	3.
Simul cum corticibus fuis.		

Contundantur omnia groffo modo, & afpergantur cum uncijs octo infufionis rofarum. Poftea deftillentur per alembicum uitreum, uel per balneum Mariæ, deinde feruetur aqua ad ufum.

℞. Huius aquæ	℥	5.
Syrupi de cichorio Nicoli fine rhabarbaro		
Myrtini ana	℥	1.

Sumat fingulis diebus in aurora loco fyrupi. Laudo præterea, quòd fingulis diebus, uel tribus horis ante prandium, uel immediate ante fyrupum accipiat ℈ 1. in forma pilulæ, de infrafcriptis trochifcis.

℞. Trochifcorum de abfinthio, De rofis ana	ʒ	2.
De anifo	℈	2.
Succi liquiritiæ	ʒ	1.s.

Misce, & cum syrupo rosato fiant pilulæ pro singula ʒ iij. sumendæ ut supra. Pro unctione dorsi, hoc est, totius regionis lumborum secundum longitudinem utrinque:

℞. Pinguedinis anseris		℥ 2.
Olei rosati completi		℥ 3.
Rosarum rubearum		
Sandalorum citrinorum		
Masticis	ana	ʒ 2.
Ladani pinguis		ʒ 1.

Misce cum modico ceræ albæ, fiat linimentum secundum artem, ad usum, ut dictum est. Vinum eliget limpidum, mediocre, coloris subrubri. Vtatur in cibo carnibus siccioribus, boni tamen & optimi nutrimenti, quales maxime sunt pulli, perdicū, phasianorum, gallinacei, leporis iuuenis: aues omnes campestres, præter coturnices: turtures etiam conueniunt, & oua sorbilia: à reliquis omnibus edulijs, quàm maxime poterit, abstinebit. Hæc sunt quæ absenti in re difficili consulenda uidebantur, remittens me in omnibus saniori iudicio.

De fluxu materiæ pituitosæ per uirgam, pro Ciue Taruisino.

Consilium CCXV.

Fluxum hunc, qui creditur esse seminis, magis putarem esse materierum crudarum, quæ in toto corpore multiplicantur, siue propter uentriculi frigiditatem, in quo frigidi humores multiplicantur, & inde attracti propter hepatis & renum caliditatem, ad uasa seminaria præcipitantur, quæ uel propter flatus, uel propter nimium Veneris usum, uel propter magnos labores, aut equitationes, plus æquo fuerunt dilatata & relaxata. Aliqua enim harum causarum, uel omnes potuerunt concurrere: quæ cum explicatæ non fuerint, per idoneas coniecturas à nobis quærendæ sunt. Quicquid igitur fuerit, hoc unum constat, curationem moliendam esse, tum per optimam uictus rationē, ne humores plus æquo aggregentur, tum per auersionem ad alias partes, tum per membrorū corroborationem. Quantum igitur ad primum attinet, euitabit omnes aëris excessus, quantum fieri poterit, tum caloris, tum frigoris. Eliget regionem quàm maxime temperatam, quantum ab eo poterit fieri. Fugiat etiam omnes animi molestias: cauebitque post prandium uel cœnam, ne laboret tam corpore quàm animo, sed quiescat, leuiter tamen deambulando, ut cibus melius resideat in uentriculo. Simplici cibo semper utatur, fugiendo epularum diuersitatem, qua nihil magis aduersum. Eligat carnes [illegible], [illegible]llorum, hœdorum, uitulorum, & castratorum iuuenum: neque oua recentia uitupero. Cauebit à piscibus, à lacticinijs, à pastillibus, à fructibus, ab acetarijs crudis, ab [illegible]eribus, & à rebus frixis in sartagine. Vinum eliget pauciferum, rubeum, uel si hoc defecerit, album, limpidum, non multum potens, quod parcissime bibet: omnesque euitabit comessationes & compotationes, si sanitatem acquirere cupit, alioquin omnia frustra tentabit. Quantum uero attinet ad auersionem materiæ, & euacuationem, primo toto tempore suæ aduersæ ualetudinis bis singulis annis purgabitur, uere inquam & autumno, poteritque purgatio hoc modo perfici.

℞. Diacatholiconis	℥ 1.
Specierum hieræ simp.	ʒ 1.

Misce, & fiat bolus cum saccharo.

Deinde.

℞. Syrupi

℞. Syrupi de mentha
De absinthio
De endiuia ana ℥ ſ.
Decoctionis pentaphylli & betonicæ, in brodio macro pulli ℥ 4.
Miſce pro uno, ſic pro alijs. Deinde
℞. Confectionis hamech ℨ 4.
Trochiſcorum alhandal gr. 6.
Miſce, & fiat bolus cum ſaccharo, dandus in aurora cum cuſtodia. Vel.
℞. Pilularum aggregatiuarum. ℨ 1. ſ.

Fiant pilulæ quinque eodem modo ſumendæ. Et hæc erit annua purgatio, tam uere, quàm autumno celebranda. Deinde efficacius etiam auertendo utetur ter uel quater in menſe Rhabarbaro cum ſaccharo roſato, ſumens ex eo drachmam cum ſemuncia ſacchari roſati tribus horis ante prandium. Hæ auerſiones ubi non ſuffecerint, laudo tandem ut fiant in cruribus utriſq; remedia à perito chirurgo, quæ ſunt cauteria. Quantum uero ad corroborationem membrorum attinet, factis omnibus purgationibus & auerſionibus, & præpoſita uictus ratione, quam prædiximus, laudo ut congruis temporibus, circa finem ueris, aut principium autumni, bibat aquas thermarum, in quibus alumen & ſulphur dominetur. Partes & renum & lumborum iiſdem temporibus poſt harum aquarum potum illinet unguento de corticibus caſtanearum, uel eo quod cum ſandalis conficitur. Ventriculum etiam illinet unguento confecto ex oleo de abſinthio, & maſtichino. Quandoq; etiam, ut ter uel quater in menſe, mane, quinq; horis ante prandium, ſumat drachmam Mithridatici: ſummopere enim ad membrorum corroborationem confert. In omnibus autem temporibus à multa equitatione cauebit, & præcipue in ſellis duris, & in equis qui tolluntur ac curſim incedunt, & deniq; ab omni labore earum partium, quieſcant crura, renes, & dorſum. Et hæc ſi obſeruabit, ſpero illi omnia feliciter ſucceſſura, ad laudem Dei omnipotentis, cuius nomen ſit benedictum.

De fluxu materiæ albæ è uirga per decennium, pro Magnifico Contareno patritio Veneto,

Conſilium CCXVI.

QVamuis Magnificus iſte uir multis affectibus præter naturam uexetur, ſicut refertur, unum tamen præcipuum eſt, cuius ratione à nobis conſilium requiritur: & eſt deſtillatio quædam albæ materiæ non mordicantis, neque fœtidæ, colore ſubpallidæ, quæ paulatim quidem, ſed continue, & iam per decennium perpetuo è uirga emanat. Quæritur igitur quod genus ſit hoc ſymptomatis, nunquid id ad gonorrhœam, uel ad aliud quippiam tale ſit referendum? an uero ſit alterius generis, & quæ ſit ægritudo, quæ ratio, unde actio læſa conſequatur: deinde ubi conſtiterit de ſpecie tum ſymptomatis, tum morbi, qua arte curari poſsit, ſi modo curationem admittat. Ac de ſymptomate quidem, non crediderim eſſe gonorrhœam, neque enim ego ſemen excerni audio, ac propterea nec dicerem eſſe excretionem ſeminis. Sed nec pus eſſe dicendum eſt, cum ulceris nullum ſignum, quod ego intellexerim, appareat. Non etiam humiditatem è glandulis in collo ueſicæ exiſtentibus eſſe crediderim, cum non inde ſequatur ardor urinæ, quod proculdubio conſequeretur, ſi per decennium eo affectu aliquis laboraſſet: habet enim illa humiditas hunc uſum præcipue, ut acrimoniam urinæ obtundat, oblinatq;, & tanquam ueſtiat ſuo lentore partes colli ueſicæ ſenſibiles ad acrimoniam urinæ ſedandam. Ergo in eam potius partem inclino, ut materiæ

pituitosæ, tenues, & crudæ, cum portiuncula aliqua bilis admixta, propter hepatis & renum caliditatem, destillent per urinæ meatus, atq; ita excernantur, præcipue cum hic Magnificus uir amplos habeat meatus, & calidos renes, ob hepatis scilicet caliditatem, ac præterea in tota sua florenti ætate plusquàm oportuit Veneri indulserit, neq; rectam rationem in uiuendo seruauerit. Confirmat hanc coniecturam uentriculi audita imbecillitas, cuius ratione pituita proculdubio multiplicatur. Indicat etiam hoc ita esse nodulorum scirrhosorum multitudo, qui in uirga frequentes & multi sunt. Indicat etiam difficultas illa in emittendo lotio, quod sine certo conatu expelli non potest: hoc enim contingit, quoniam pituitosa uiscidaq; materia facile circa uesicæ collum impingitur, lociq; illius angustias magis coarctat: uirtutem etiam expultricem imbecilliorem reddit tum refrigerando, tum etiam urinæ acrimoniam plus quàm satis est obtundendo. Cum ergo tale opiner esse symptoma ob materiam pituitosam ad eam partem defluentem, causasq; habere corporeas, uentriculi imbecillitatem frigiditatis causa, simul cum hepatis & renum caliditate, & meatuum amplitudine, curationem moliendam arbitror cum his, quæ huiusmodi affectibus opponuntur. Ac primo corroborandum esse uentriculum, ne scilicet pituita multiplicetur: & euacuanda quæcunq; hactenus fuerit generata: deinde hepatis & renum caliditatem temperandam, meatusq; roborandos. Ergo ab euacuatione totius corporis incipiendum: primo cum his, quæ præparatas materias, quas uulgo communes uocant, euacuent: deinde cum his, quæ residuum concoquant, postea educant. Consulerem igitur ut Magnificus iste uir curandus primo sumeret florem cassiæ pondere unciæ, cum drach. duabus specierum hieræ, ex quibus bolus conficeretur, maneq; tribus horis ante prandium exhiberetur. Deinde sumeret infrascriptum syrupum:

℞. Syrupi de absinthio
Oxymellis scyllitici ana ℥ 1.
Decoctionis cichoreæ, & agrimoniæ in iure tenui pulli ℥ 4.
Misce pro uno, & sic pro septem. Postea
℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Diacatholiconis ℥ 1.

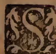
Misce, & cum zucchar o fiat bolus, dandus in aurora cum custodia. Facta hac purgatione utatur pro familiari remedio tum ad leniendam aluū, tum ad corroborandum uentriculum, singulis septimanis semel saltem bolo uel pilulis, quomodo illi libuerit, confectis hoc modo:

℞. Terebinthinæ optimæ ℥ 1.
Rhabarbari electi ʒ 1.

Misce & sufficiat hæc quantitas pro duabus uicibus, si in bolum, uel in pilulas redigatur. Placet etiam usus frequens zucchari rosati, si sumpserit semunciam paulo ante cibum cum scrupulo specierum aromati rosati. Laudo etiam ut præmissa euacuatione utatur bis in anno, autumno inquam & uere: neq; enim facile aut cito tolletur hæc dispositio, quæ per totum decennium perseuerauit: sed si curari cupit hic nobilissimus uir, non tantum utetur præscriptis medicinis, sed etiam habebit optimam uictus rationem, sine qua omnia proculdubio frustra fient. Cauebit igitur præcipue à comessationibus, & compotationibus, parcusq; erit tam in cibo, quam in potu, utaturq; simplici obsonio, & epularum uarietatem euitabit: nihil enim illi perniciosius. Cauebit à piscibus, pastillibus, lacticinijs, fructibus, carne porcina, auibus palustribus, carne agnorum, & bubula, & prorsus quæcunq; antiqua fuerit. Vinum bibet limpidum, maturum, neq; adeo potens, sed moderate. Cauebit quammaxime fieri potest à Venere. Aëris etiam excessum euitabit. Atque hac uictus ratione, & medicamentis, spero felicem successum in hoc magnifico uiro, ita ut prorsus ab omni incommodo, tam præsenti, quàm futuro, sit liberandus, quantum attinet ad hanc, de qua consulimus, ægritudinem, cum laude omnipotentis Dei, cuius nomen sit benedictum in secula.

De fluxu pituitoso per urinam, ulcere in tauro, tabe, manus contractione, & hypochondriaca affectione.

Consilium CCXVII.

Ymptomata quæ patitur hic Magnificus uir, sunt hæc: Primo est defluxus per urinam, quem putat esse gonorrhœam: secundo patitur ulcus circa taurum, quæ est pars inter testea & anum; tertio arefactionem & tabem totius corporis: quarto contractionem manus dextræ: quinto imbecillitas uentriculi adest, & caliditas hepatis, unde patitur affectionem hypochondriacam. De primo. Conqueritur de gonorrhœa, uidendum quale sit symptoma, an fluxus seminis, uel aliud quiddam: nam multum refert hoc scire. Non credo illum affectum aut esse aut fuisse gonorrhœam: primo, quia passus est illum fluxum longe ante tempus seminis, ut circa annum ætatis suæ quintum aut sextum, & eo tempore nondum mouetur semen, quia nullum est instrumentum paratum ad illum fluxum seminis, & nondum habuit tunc semen: quia omnis illa materia ex qua debeat generari semen, transit in augmentum corporis, & nulla est superfluitas pro semine generando, & sic non fuit illa superfluitas seminis. Secundo uidemus, & locum & symptoma non esse consentanea quòd sit gonorrhœa: primo, non apparet aliquid quod habeat rationē seminis, sed arenulæ apparent, & aliæ materiæ adustæ. Itē sæpe minxit sanguinem, qui indicat talem materiam deuenire à renibus, quod sæpe contingit, cum nimirum relaxantur renes, & renes affecti sunt per se: & sic: affectus est in renibus, & non in uasis seminarijs. Item fluxus seminis fit aut ob abundantiam seminis, uel propter caliditatem, uel propter amplitudinem uasorum seminalium: quod in hoc uiro non est: est enim siccissimæ temperaturę, & sanguinis paucissimi: & qui non habet sanguinem, non habet semen multum, quia semen generatur ex optima parte sanguinis. Item non habet inclinationem ad Venerem, & ego noui ipsum adolescentem, & possem mira narrare de eius continentia. Item ex longo defluxu seminis ulcus fit non circa partes tauri, sed circa pubem: & sic perforato peritonæo fieret ibi abscessus, & non transiret per penem. Et hinc uidemus, quòd sæpe inflantur testes & uasa seminaria, & sæpe inflatur pubes, & medici putant esse ramicem, cum sit propter inflationem illarum partium & arteriarum & uenarum. Hic autem contigit inflammatio circa os uesicæ inter testes & anum, ubi chirurgi solent incidere & extrahere lapides. Nam continuus defluxus huius materiæ à renibus, non per uasa seminaria, sed per uasa urinaria, quia hæc materia est adusta & feruens, tandem circa collum uesicę, ubi locus est angustus & carnosus, fecit ulcus, & sic forte inducta est fistula: & inde emittit urinā inuoluntarie, quia musculi ibi existentes læsi sunt, & quia os uesicæ est affectū. Et licet collum uesicæ esset affectum, & os uesicæ esset sanum, non exiret urina inuoluntarie. Sed ad os uesicę non peruenit semen, sed habet aliam uiam: & hoc nō debebat exulcerare partes uesicæ, sed alias partes uirgę. Et sic nō credo ego esse gonorrhœam in hoc corpusculo, quod adeo est extenuatū. Sed hoc ulcus est in tauro, propter materias acutissimas deuenientes ad os uesicæ, quæ fecerunt ibi inflammationem, & sic illa pars est perforata, & etiam inducta fistula, quod facile fit in partibus illis neruosis, & musculis uesicæ & ani, ubi facile fiunt fistulæ. Patitur præter hæc duo, arefactionem totius corporis, & magnam caliditatem hepatis, cum frigiditate uentriculi & rugitu, & affectionem hypochondriacam. Causa horum symptomatum etiam quærenda est: dispositio sua naturalis consideranda quantum ad hoc. Semper fuit calidus, & anno 18. ætatis suæ incidit in tabem, & fuit desperatus à medicis, sed liberatus diuinitus, ut retulit nobis. Est longæ staturæ, & productus in longum, tamen omnia membra habet gracilia, quod testatur

caliditatem

caliditatem seminis seu materiæ, & eiusdem paucitatem: in prima eius generatione: non enim poterunt hæc membra in latum extendi propter paucitatem materiæ, & ideo prolongata sunt: & calor primo in longum extendit, deinde in latum, & habet etiam maximam raritatem texturæ. Et hæc duo sunt signa paucitatis materiæ & caliditatis, & ideo à quacunque causa extrinseca facillime patitur propter raritatem texturæ. Præterea & membra etiam principalia omnia sunt calida. Hepar ualde calidum generat plurimum sanguinem biliosum & melancholicum, habet pilos multos, & sic plurimum abundauit excrementis quæ fiunt à calore immoderato. Item cor est calidum, quia iracundus & magnanimus, & constans in actionibus & audax, ut sciunt illi qui eum nouerunt. Cerebrum etiam calidum & siccum, quia adest promptitudo ingenij, quæ est ex siccitate cum tenuitate substantiæ. Ex caliditate cerebri habet mobilitatem & promptitudinem in actionibus, & fuit uersatilis ingenij undiquaque & celerrimi, ut ego noui ipsum. Et inde merito cerebrũ iudicatur calidum, ex proprijs & immediatis cerebri operationibus. His stantibus plurimus sanguis melancholicus generatur, & per consequens spiritus melancholici, qui & obscurantur. Vnde semper fuit religiosus, & considerando naturam melancholicam uidebimus quòd omnes sunt religiosi, ut testatur quotidiana experientia. Ex hac temperatura non mirum si habet naturalem imbecillitatem uentriculi, cũ sit uentriculus sine carne, & nullam habeat ferè pinguedinẽ omenti, & nullos musculos ferè, quibus per antiperistasin fit calefactio uentriculi: & si Aristot. credere uolumus, ipsa etiã pinguedo calefacit positiue. Ergo uentriculus est siccus, quod patet ex habitu totius corporis: quia si caro est sicca & musculi, multo magis uentriculus qui est neruosus. Ergo uentriculus est frigidus & siccus, & hepar est calidum. Et hæ sunt causæ hypochondriacæ affectionis, ut sæpe dictum est hoc anno in colloquijs, quomodo hæ fiant, & obstructiones, & eleuationes uaporum &c. ideo de his satis. Macies ferè tabida est, propter duo efficacissima ad tabem: primo propter inopiam sanguinis: unde ferè semper patitur atrophiam: ex qua sæpe homines ad tabem deueniunt, cum scilicet membra non nutriuntur: secundo propter plurimam caliditatem & siccitatem in toto corpore, unde ariditas. Accedit tertium, maxima raritas texturæ, quia plus difflatur quàm recipiatur ad membra & nutriatur. Item quodlibet membrum concoquit alimentum proprium, & nutritur secundum propriam suam naturam, teste Gal. Et cum omnia illa membra sint gracilia à natiuitate, parum attrahitur nutrimenti & conficitur. Hinc etiam plurimum abundat humoribus acribus, erodentibus, & acutis, stante caliditate hepatis & totius corporis. Et quia orta attestantur suis principijs, & renes plurimum communicant hepati, & propter situm, & propter uias amplas, ideo etiam renes sunt calidissimi. His stantibus non mirum si plurima materia excreta est per uias urinales per totam uitam suam, & sic factæ sunt illæ exulcerationes in uijs urinæ quas patitur: & etiam ex dispositione illa, calculi & arenulæ generantur, quæ apparent in urina: nam causa materialis horum est pituita, quæ fit multa in frigido uentriculo, & ita excernitur per urinam hæc pituita, ut patet in hoc uiro, quòd una cum urina materiæ pituitosæ excernuntur. Causa efficiens est calor ingens hepatis & renum. Et ideo etiam facile generantur illæ arenulæ, quia pituita quæ est uiscida, est tanquam gluten, & arenulæ sunt ex bile, unde sunt flauę. Passus etiam est chiragram: habuit enim primo dolorem chiragricum, qui pessime curatus est, & ipse nesciuit esse chiragram, & admiratus est cum ei dicerem. Est autem chiragra defluxus materiæ catarrhalis ad iuncturas manuum. Et fuit pessime curata, quia non debet curari cum remedijs extra adhibitis: ipsi autem usi sunt relaxantibus & mitigantibus, quo nihil poterant facere deterius: hinc enim factum, quòd magis affluxit materia, & facta ibi materia gypsea obstruxit neruos & chordas, hincq; abbreuiantur & dilatantur & contrahuntur. Et facta hac obstructione, etiam facta est arefactio. Et hoc corpus in quo est caliditas hepatis & uentriculus frigidus, est aptissimum ad articulares morbos, quia adest pituita, & bilis eam ducit. Et Auic. dicit quòd ad hoc requiruntur quatuor. Et passus etiam est in pede, ut mihi dixit. Hæc sunt symptomata

ptomata & causæ, ad quas redigenda sunt omnia: quæ causæ fuerunt adiutæ ab extrin secis, & in rebus non naturalibus, in quibus plurimum deliquit.

De prognostico. Quæ sunt naturalia non possunt bene remoueri, & uidemus omnia ista dependere à dispositione naturali. Quo ad ulcus, credo quòd non fit [illegible] ut etiam sentiunt Excell. V. Quo ad contractionem, uellem experiri aquam Apponitanam, & etiam lutum illud aquæ Apponitanæ. Circa uentriculum & hepar, ut alterū refrigeretur, alterum calefiat, credo ego quòd nulla arte id fieri possit. Dabo tamen ei consilium, & remedium unū quo utatur singulis diebus, & toto tempore uitæ suæ hoc faciat. Accipiat singulo mane, aut quandocunq; uoluerit, oxymel optime & diligenter confectum, & mel rosaceum eodem modo confectum, & assumat una uice duo aut tria cochlearia, & hoc sæpe & semper fiat: sic enim ex longo usu huius medicamenti uentriculus pedetentim abstergetur, & corroborabitur sine calefactione hepatis. Non possem ego imaginari aliud remedium & melius & tutius, & ipse sentiet se optime iuuari, si non desinat. Postea ter uel quater in mense ʒ 2. aut 3. Rhabarbari, admixta portione cassiæ sumat. Hieram uereor, quia suspectam habeo tam in corpore extenuato: & Galenus dicit quòd in sicco uentriculo non sit exhibenda hiera, & tuen. ualet. In Rhabarb. non est tanta exiccatio, & etiam abstersio. Et singulis mensibus ter aut quater assumat hoc. Confert etiam ad calculos oxymel, de quo supra dictum, quod sæpe sum expertus: imo etiam actu frangit calculos. Corrigitur etiam fluxus materierum per uias urinæ cum melle rof. hoc modo sæpe assumpto. Porrò leniunt etiam uentrem oxymel & mel rof. Et ita meo consilio non uellem uti alio remedio pro his omnibus quæ dixi. An aqua Veronensis cōueniat, quæ semper contulit ipsi: Ego dicam quod sentio. Credo omnino quòd semper fuerit adiutus quantum ad passiones renum, nam sunt ferreæ & frigidæ, & sic refrigerarunt hepar & renes, & uiæ sunt corroboratæ, ne fieret illa dilatatio uiarum: & sic in quolibet defluxu materierū conuenit illa aqua, ut in fluxu seminis, hepatis, & alui. Et sic credo quòd contulerit his affectibus. An uero etiam ratione uentriculi conueniat, est apud me dubium: nam infrigidant hæ aquæ, quod testatur experientia: licet habeant caliditatem actu, & habeant sulphur, tamen potentia habent frigiditatem. Nam & coriandrum habet in se partes calidas, & tamen infrigidat, & multa alia eiusmodi. Ita philonium propter calidas res quas habet non calefacit, sed infrigidat propter res frigidas. Item ultra hoc exiccat etiam hæc aqua. Si dicat quis, stomachus est laxatus, ergo indiget exiccatione: & hanc præstat hæc aqua. Dico quòd indiget exiccatione quæ euacuat, & non illa exiccatione quæ constipet, & sic magis affigit materiam ad uentriculum. Et indigemus hic euacuatione materiæ, & tunc uentriculus euacuata materia per se confortabitur, quod fiet per pharmacum supra dictū. Et sic renibus quidem conferet hæc aqua, non autem uentriculo, qui fiet imbecillior. Si uult, ratione renum assumat, non autem uentriculi.

De urinæ stillicidio ob pituitam crassam uiscidamq; urethram occupante.

Consilium CCXVIII.

Vir quidam 30. annorum, habitu totius corporis imbecilli: colore sub bruno: amplis uenis &c. sensit maximos flatus circa pectinem & anū. Vnde difficillime potuit urinam reddere, & aluum exonerare. Vrina quoq; sæpius retinebatur: ita ut confertim nil potuerit mingere: sed uase uitreo appenso uirgæ guttatim emittebat urinam: summo dolore, unde & febrē nōnunquam patiebatur. Sed nullam certi ordinis, sed cū urina detineretur, & ipse graui s. dolores pateretur, oriebatur febricula mitis caloris per totum corpus. Vocatus Mont. integras actiones uidit: sed ex pulsus inæqualitate & mediocri frequentia, febriculam deprehendit. Vrina guttatim emissa alba erat turbata, crassa, pauca, in fundo crassum nil subsidens: fæces paucę & circumuolutę, multa substantia crassa, uiscosa.

Iussit

Iussit Montanus, ut sumeret Elect. lenitiui 3 10. Casiam enim abhorrebat: & non confidens syrupis aromatariorum, iussit domi in brodio pulli macilenti, decoqueren tur althææ, maluæ, hordei, partes æquales: & huius decocti hauriret mane scutellam unam amplam, cum zaccaro. Sumptis aliquot diebus hisce brodijs, multam pituitam uiscosam, tenacissimam instar puris, eiecit confertim: nouumq; uerò guttatim, prout materiæ multitudo tenacitasq; permiserat. Causa tantæ pituitæ uentriculi frigiditas erat naturalis: faciens malas concoctiones: & hepatis nimia caliditas, attrahentis & postea mittentis eos humores ad alia membra: quorum fortiora expellebant, imbecilliora uerò se receptacula præbebant: renes scilicet & uesica: quæ cum nec in suum alimentum conuerterent, nec ob imbecillitatem ad alia transmitterent, indies eo confluente materia, & aucta ea, ob nimiam molem constringebatur meatus, ne urina libere transire posset. Virtus tamen expultrix uesicæ pro fortitudine uirium guttatim expusserat. Materia uerò propter moram in ijs meatibus & quantitatem etiā destituta à naturali calore, occupabatur præternaturali: ac ita causabat febrim: quæ euanuit cum materia medicamēto attenuata excerneretur: tunc etiam cessarūt flatus & dolores. Victu utebatur attenuante: pullis iunioribus, eorū iure, uino maturo, limpido, minime potenti. Post aliquot dies hac uictus ratione usus, tantum puris cum urina excreuit, ut omnes admirarentur: neq; cogitare poterant (quod plurimi faciunt moderni) ulcus aut apostema hic fuisse. Etsi enim pus sit inditium apostematis tantum: si tamen corpus totum apostema fuisset, tantum puris minime generare potuisset, nec dolorem percipiebat, existens signum solutionis continui, nisi quod dum excerneret hanc materiam ob ipsius uiscositatem & tenacitatem, & suā molem læderet meatus, per quos ferebatur.

De urinæ difficultate cum pruritu, dolore dorsi ac renum, grauitate in inguine, & lue Gallica.

Consilium CCXIX.

Vpposita historia fideliter recitata, consideranda sunt præcipue symptomata, eo, quia ut hæc tollamus, à nobis consilium petitur. Symptomata autem sunt hæc: Primo quidem conqueritur de difficultate urinæ cum quodam pruritu: hic enim Magnificus uir cum uult urinam emittere, id libere efficere non potest, imò dolore afficitur circa partes illas, & quodam (ut diximus) pruritu, ita quòd non potest libere mingere, donec prius exierit materia quædam crassa, qua egressa facilis postea est exitus urinæ. Deinde conqueritur de dolore circa renes & dorsum. Præterea est aliud symptoma: nam uidemus eius urinam colore glaucam admodum, & est talis color tendens & propinquans albedini, & appellatur rufus Galeno, secundo de temperaturis. Talis igitur est color urinæ. Secundo, quo ad luciditatem, hæc urina subobscura apparet: præterea quo ad substantiam ipsam est subtilis: quo autem ad contenta, hæc habet hypostasim, siue potius sedimentum crassum, uiscosum: in superficie etiam urinæ plurima adest spuma. Hæc symptomata in urina, propter illud sunt consideranda, eò, quia talis uir circa partes illas dicit se dolorem sentire cum pruritu, & de illis conqueritur membris, ex quibus exit urina. Conquestus est etiam de alio, quòd in principio urina esset fœtida, ita quòd secundum quod nobis retulit excellentissimus medicus, qui curam huius Venetijs habuit, medici illi arguebant putredinem ulcerosam in uesica esse: hoc nos non uidimus, sed ipse sic retulit: Sunt postea alia subsequentia symptomata ad hæc, ex quibus illud unum est, quòd percipit pondus in inguine: ac etiam narrat, quòd si incommode pedem in terra figat, aut pedi insistat, sentit dolorem in illis partibus, scilicet in partibus ipsius uesicæ. Habuit & alia annexa symptomata, scilicet morbum Gallicum: unde fuit perunctus unctione illa maledicta argenti uiui, propter quam dentes ad unum ex ore decidere, licet uis

licet uisum sit, ipsum ab eo sanatum tunc temporis morbo. His uisis symptomatibus, ac fideliter enarratis, singulorum causas inuenire operæpretium duximus, quo recte curare, & tollere hæc symptomata ualeamus: quoniam ab hisce causis, ex quibus sunt symptomata, curatiuæ sumuntur indicationes. Consideremus ergo singulorum symptomatum causas. Primo quo ad difficultatem urinę, quam patitur, dicimus non esse in his immorandum, scilicet in inuestiganda huius symptomatis causa, enumerando causas omnes quæ tale symptoma causare potuerunt, cum aut imbecillitas membri sit, aut materia, aut ambo, quæ materia collum uesicæ obstruxerit, aut aliquod tuberculum: huius causa per se patet. Prætermissis itaq; omnibus, dicemus causam suppressionis urinæ esse materiam crassam adhærentem collo uesicæ, & obstruentem meatum illum: obstruendo enim supprimitur urina, cuius signum euidentissimum est hoc, eo quia cum prius laboret ut mingat, hac emissa materia cessat labor & dolor, & postea libere mingit. Subsequitur postea ad urinam emissam, & materiam crassam, illud symptoma, pruritus in collo uesicæ, propterea, quia (ut bene dictum est à suo Doctore) hic Magnificus uir calidæ fuit temperaturæ, nunc autem cum sit in ætate senili, in qua dominatur frigiditas, pituita fuit reddita salsa & nitrosa, tum propter adustionem, cum fuerit calor naturalis diminutus, & auctus extraneus: tum propter putredinem humorum in senibus, ex quibus fit salsa pituita. Vnde hæc materia salsa cum per collum uesicæ, quæ est maxime sensibilis, permeet cum urina, causatur ille pruritus ea in parte, id est, in collo uesicæ, in qua facile figitur materia, cum ibi sint multæ cauitates, quemadmodum ex anatome potest cognosci facile. Et sic habetis iam causas horum prædictorum symptomatum duorum, quare scilicet difficulter in principio mingat, ac etiam propter quid in ea parte patiatur pruritum, propter materiam salsam in colli uesicæ cauitatibus adhærentem. Cum autem symptomata hæc tales habere causas, scilicet pituitam salsam declarauerimus, reliquum est ut uideamus, à quibusnam membris mandantibus uesica talem recipiat materiam pituitosam, & cur sic magis ipsa, quàm alia membra fluxionem recipiat, ac etiam per quas uias demandetur: quia iam declaratum est, quæ sit materia fluens, quæ est pituita salsa, crassa, deducta ad putredinem propter aliquam causam, sapore salsa, fœtida. fœtidam diximus, quia prius perceptus est fœtor, licet nunc non adsit, cum tamen fuerit quandoque magnus, ut retulit Nobilissimus uir. Et ita crassa uiscidaq; fuit hæc materia, ut in longum spatium continue traheretur, absq; hoc scilicet quòd diuideretur. Talis ergo fuit materia. Cur autem uesica potius recipiat superfluitates quàm cætera membra, nunc uideamus: quia solet etiam talis materia ad pectus, aut ad pulmones, ad pedes, ad articulos, iuncturas, labi. Sed quid fuit in causa, quòd in hoc Nobilissimo uiro materia hæc ad uesicam defluxerit, non ad alium locum? In corporibus humanis aliquando aliqua pars alijs redditur imbecillior, & illud non modo contingit, ut scilicet pars aliqua reliquis sit imbecillior propter aliquod accidens, sed à natiuitate etiam. Vnde à natiuitate aliqui habent pectus adeo imbecillũ, ut illuc semper defluat materia. Aliqui uero habent musculos debiles, alij iuncturas, in quibus articularis morbus non abest: alij uesicam, sicut habuit hic Magnificus uir: & sic non modo secundum accidens, aliqua pars alia est imbecillior, sed, ut diximus, etiam à natiuitate. Quòd fuerit per accidens aliquod uesica facta imbecillior, omnibus manifestum est: siquidem hic Nobilissimus uir plurimum equitauit, ~~iumeraq;~~ habuit, perpessusq; est maxime, ex quibus agitata fuit uesica propter illos motus non parum: unde est eius uirtus resoluta. Præterea huius etiam in causa fuit multus coitus, cui toto tempore ferè fuit deditus: ex quo fuit euacuata humiditas radicalis, exiccata sunt membra, & præcipue quæ sicca sunt, ut est uesica. Hac autem reddita imbecilli, transmittunt fortiora membra excrementa ad illam. Et sic quicquid fuerit in causa imbecillitatis uirtutis uesicæ, aut uictus ratio, aut id fuerit à natiuitate, satis sit scire hoc, quòd propter eius imbecillitatem sit. Vesica materias defluentes recipit, quoniam, membrum fortius, ut 2. de potentijs naturalibus, & prima primi, doctrina sexta, cap 3. dixit Auic.

expellit superfluitates ad debilius,& minus nobile. Quòd autem sit reddita imbecillis uesica, patet, quia est eius diminuta actio, quod indicatur ex frigiditate eius. Hactenus ergo habemus quaenam sit materia,& qualis,& quae fluit:& quod sit membrum recipiens propter imbecillitatem eius, aut sit imbecillitas à natiuitate, aut propter rationem uictus malã, aut propter quid aliud quod inciderit, nihil refert, quia non impedit curationem. His uisis, modo per quas uias defluat materia talis ad uesicam, exploremus. Viae propinquae, per quas defluat talis materia ad locum, sunt uasa urinaria: per sola haec deuenit ad uesicam, & non per alia membra, nisi per resudationem dixerimus. Huius signum est, quia ibi percipitur dolor in membris, quibus adhaerent uasa haec urinaria, scilicet in uesica & renibus, ut supra diximus. Si enim materia defluxa est ad uesicam,& defluit, certe iter erit per uasa deferentia talem materiam,& contingentia ad uesicam: sed talia sunt uasa urinaria, scilicet pori dicti uritides, qui contangunt uesicam & renes, unde talia incipiunt uasa: qui quidem renes recipiunt per uenas emulgentes materiam urinalem ab hepate. Ergo per renes necessarium est quòd materia transeat per uasa urinaria ad uesicam: per renes inquam, quia est membrum superius. Nunquid autem renes sint & ipsi membra mandantia, inquirendum est. Dico quòd nullum contingit uitium renibus, propter quod talem mandent materiam: bene tamen crediderim ex receptione materiae factos esse imbecilliores, ita quod malim ego dicere, recipere praecipue à toto corpore, ut postea deueniat materia ad uesicam: & sic sint duo membra recipientia, tamen ad uesicam ultimo terminatur materia. Modo uidendum est, quae nam sint mandantia. Pro quo obseruandum, pituitam, quam dicimus esse materiam defluentem, partim in uentriculo, partim in hepate generari, licet differat pituita quae est in hepate, ab illa quae est in uentriculo: quia illa in hepate est mixta sanguini, haec autem non, ut 2. de facult. natur. Est quasi pure aequiuoca pituita quae est in uentriculo, sicut illa est quae fluit è naribus, improprie tamen dicitur pituita: sed uera pituita est, quae generatur in hepate cum sanguine, & contra distinguitur sanguini ac alijs humoribus. Nunquid ergo sit membrum principale mandans hepar? Notandum, quòd corpus huius Nobilissimi uiri fuit calidissimum, quod patet ex multis signis,& talibus, ut mutata etiam temperatura denunciet statum praeteritum: ut uenae latae, quae sunt indicium, ut dicit Hippocrates, hepatis calidi: semper enim manent etsi mutata sit temperatura. Praeterea habitus corporis, habet enim multos pilos, habet corpus subnigrum, uirtus uitalis adhuc fortis: quae omnia sunt calidioris temperaturae signa, ut & eius calciamenta adurerentur: illud autem erat propter motum, ex quo uapores multiplicabantur, ac penetrabant per cutim ad calciamenta. Fuit igitur calidioris temperaturae. Sed aliud est fuisse, aliud est esse: modo enim cum deuenerit ad sexagesimum annum, nō adest amplius caliditas illa, sed deuenit ad frigiditatem: cuius indicia sunt ipsius excrementa, ut urina: uidemus enim urinam admodum glauci coloris tendentis ad albedinem, qui quidem color attestatur frigiditatem. Si consideretis etiam urinam quo ad lucidıtatem, haec est subobscura: obscuritas autem indicat frigiditatem. Deinde si attendamus spumae quae est adhaerens, hoc signum est calorem esse diminutum, quod non potuit materiam illam dissoluere. Praeterea sedimentum est crassum, quod denotat pituitam crassissimam, & sic frigiditatem membrorum: si enim pituita, quae est naturalis, frigida humida existit,& sentitur, quanto magis si haec erit crassissima, erit frigida: cum crassities non proueniat nisi à maxima frigiditate. Et sic concludendum, urinam prouenire à membris frigidis, & indicare membra frigida. Et non tantum ex ijs indicatur, sed etiam ex uno alio, scilicet ex multitudine urinae, quae attestatur frigiditatem: cum enim sit multa materia, signum est, quod nō potest digeri à calore, & ideo euacuatur per uias has, quemadmodum & per halitum,& per sudorẽ: nec huiusmodi posset euacuari, si calor dominaretur. Et ideo iam patet dominari frigiditatem, maxime cum sit senex, in qua aetate semper calor diminuitur. Praeterea usus est labore superfluo, qui maxime facit ad exiccationem humoris radicalis. Fuit & coitus, fuit et pestis illa, scilicet applicatio argenti uiui, quando laborabat morbo Gallico, quod

quod quidem est frigidissimum, prout considerauere optime Arabes: dico Arabes, nam Galenus non cognouit. Et notandum quòd Rasis dixit argentum uiuum non tantum nòn esse frigidissimum, sed calidissimum dixit esse in quarto. Sed crediderim quòd Rasis intellexerit de argento sublimato: id enim calidissimum esse in quarto, uerum est. At argentum uiuum, de quo diximus, est frigidissimum, ita quòd & Auic. dicat hoc inducere paralyses, stupores &c. & penetrat ad medullas ossium, ita ut calorem extinguat naturalem, & est ut uenenum. Videtis ergo causas extinctionis caloris: primo est ætas senilis, mala uictus ratio in sex rebus non naturalibus, in quibus omnibus iste peccauit: præterea unctio illa. Quantum etiam ad id adiuuet infectio Gallica non dixerim, quia uos scitis quantum adurat, exiccet, quæ omnia faciunt ad exiccationem caloris, & humidi radicalis, & consequenter abbreuiatur uita. Cum tot ergo causæ concurrant, non tantum erit dicere pituitam generari in hepate, & multiplicari, sed & in uentriculo, in capite, ex quo fiunt catarrhi, qui sunt propria passio senum: & hic etiam laborat catarrho. Et cum (ut dixit suus Excellentiss. Doctor) possit catarrhus fluere ad alias partes etiam subiectas, tamen quia in hoc uiro uesica est pars imbecillissima omnium, ad eam fluit: nam inuenit uias, uasa, quæ diximus, per quæ deferatur materia ad uesicam. Et sic iudicium meum est, quòd recipientia membra sint duo, & renes, & uesica, quæ tandem recipit materiam. Mandantia autem primo sunt hepar, quod generat nunc pituitam, cum sit lapsum à sua temperatura calida ad frigidum, & ratione ætatis, & aliarum supradictarum causarum. Extat & uentriculus multam generans pituitam: & hic est passus etiam dolorem colicum, patitur & catarrhum. Et sic caput etiam mandat, & omnia conspirant ad confluxum: & sic non est mirum, si confluat materia multa ad locum: & hic adeo fuit catarrhosus, ut cum spueret siue in templo, siue alibi, multi qui eum nouerant, facile ex uiso sputo iudicarent hunc Nobilissimum uirum ibi fuisse: & adeo quandoque expuebat, ut multum admirarentur medici, & nunc etiam, licet à frigidis & humidis cibis & pituitam generantibus se continuo abstineat, tamen continue multiplicatur talis materia. Colligendo ergo fragmenta, ne pereant. Iam habemus quæ sint membra recipientia, quæ sint uiæ, & uasa, per quæ materia defluat ad uesicam: quæ quidem uiæ sunt latæ, & paratæ ad deductionem materiæ, propter duas rationes: primo propter caliditatem hepatis, quod dilatat, & sic fiunt apertæ uiæ: secundo propter ea quæ ad talem uiam dilatandam iuuerunt, ut fuit coitus inordinatus multus, equitatio, & huiusmodi, quæ trahunt materias ad renes & ad uesicam. Habemus & quæ sit materia, quæ sint membra hanc generantia. De causa salsedinis materiæ dictum est, illud esse propter putrefactionem pituitæ, cum sit iam senex: ex putredine enim, quæ sequuta est diminutum calorem naturalem, facta est pituita salsa, nitrosa, quæ salsedine sua proritat partes illas. Ex ijs subsequitur: illud quod percipit nocumentum in partibus inguinis, & cum terræ figit pedem, & cum mouetur inordinate. Et circa hoc notandum quid dicant moderni: inquiunt enim, huiusmodi signis apparentibus indicari lapidem esse in uesica, qui lapis ibi conquassatur. Cum postea audiunt, quòd uirga erigitur, huius causam assignant, esse scilicet uapores in poros illos erumpentes. Excitatus & pruritus quidam ex materia salsa, qui est cum quadam delectatione, eo, quia licet sit salsus, tamen est cum aliquali dulcedine. Hæc sunt signa calculi posita à modernis, ita quòd ijs positis ponatur & calculum inesse. Verum huiusmodi signa possunt etiam existere ex materia crassa flatuosa: quare non concludunt de necessario, quòd sit calculus in uesica. Et semper aduerti unum in tot colloquijs, ubi fuerunt excellentissimi uiri chirurgi, quòd scilicet nullum signum calculi ex his habeant: at semper uolebant ad hoc uidendum an sit calculus, ut immitteretur syringa: sic & nos debemus etiam facere. Sed hic crediderim in causa esse materiam, quam diximus crassam, uiscidam, cum aliquali salsedine. Et sic habemus symptomata, & causas eorum. De prognostico autem quid dicam? Id uidelicet quod Hippocrates in Aphoris. & declarat Galenus: Nephritici senes non curantur. Habemus prognosticum hoc, quòd

non curabitur curatione perfecta, quæ totum auferat morbum: sed bene erit prohibere, ne tanta materia generetur: causam enim generationis pituitæ poterimus diminuere, sed non omnino tollere, ex ætatis dispositione, in qua nunc est: prohibebitur autem recta uictus ratione. Et sic oportet hunc nobilissimum uirum alijs negotijs postpositis, soli rationi uictus attendere, ut sunt res optimi nutrimenti, uinum habens bonum odorem, quod declinet ad aliquam uim incidendi. Vtatur cinnamomo, aniso, ante cibum, quæ possint calefacere: at non exiccetur, sed humectetur, cum sit iam senex, ex optimis alimentis. Se etiam exerceat moderate, ut dicit Galenus in fine quinti de sanit. tuen.

Balneum autem aquæ dulcis quantum conferat? Dico nihil conuenientius posse inueniri, & hortor ut bis in septimana temporibus debitis utatur balneo huiusmodi, quia optimum est auxilium, quoniam subtiliabit materiam, adiuuabit calorem innatum, & consequenter concoctionem, confortabit membra, & in illo immoretur donec uoluerit: post ungatur oleo illo de rosis, quod moderate calefacit, ne transpiret calor. Post caueat ab accidentibus animi, & se gerat bene in omnibus sex rebus non naturalibus, recta uictus ratione instituta. Post purgarem, materiam tamen prius præparatam & concoctam. Tandem deuenirem ad corroborationem membrorum affectorum: quia alteratio fit facta euacuatione eradicatiua. Sed quoniam in principio adest aliqua materia apta ad euacuandum, uterer lenientibus uentrem, ut cassia, manna, syrupo rosato solutiuo. Hoc facto, esset ne commodum mittere sanguinem? Sed cum sit senex, & sit materia crassa uiscosa, non mitterem. Posteaquàm leniissem uentrem, deinde præpararem materiam, deinde euacuarem, & procederem cum incidentibus hanc materiam crassam uiscosam, ut cum syrupo de betonica, de liquiritia, melle rosaceo, oxymelite simplici & composito. Concocta materia deuenirem ad euacuationem, & euacuarem cum pilulis aggregatiuis, aut confectione hamech, aut cochijs, aut cum pilulis agarici: & uellem quod uteretur ante prandium horas tres diaspolitico, diacalamentho. His factis deuenirem ad alterationem membrorum, ut renum, ne amplius materia per has partes ad uesicam expelleretur. Et id agerem medicamentis roborantibus & uentriculum, & alia membra, essent autem medicamenta, quæ non sint ualde calida, ut aromaticum rosatum, syrupus de cichorea, diacalamenthum, &c.

De quodam, qui ob casum ex alto, difficultate urinæ, & doloribus genitalium laborabat.

Consilium CCXX.

QVIDAM ex alto cadens in asserem, pedibus expansis, eo modo, quo equorum sellas ascendimus, partes inguinum uicinas læserat, & præcipue uesicæ collum, ita ut urinæ quandam difficultatem sentiret, & sæpius, imò singulis horis ferè tam noctu quàm interdiu mingere cogeretur, nec tamen libere, sed guttatim propemodum emitteret, ac dolores ingentes circa uesicæ collum, & uicinas partes sentiret. Montanus rogatus hæc ordinauit, & quidem ea subito institui uoluit. Primo cibus suus erit talis: semper pro ferculo suo utatur ptisana hordeacea cum sacchari, deinde comedat oua recentia, tremula simul cum suo albumine. Poterit etiam carnes comedere uel pulli, uel auium paruarum, abstinebit omnino à cibis salsis, piscibus, caseo, leguminibus, carnibus antiquis. Bibat uinum album subtile, dilutum cum aqua mulsa, siue decocta cum sacchari. Semper ante cibum mane & sero per horam comedat ℥ 1. Sacchari rosati. Item bis in die ante prandium ac cœnam sedebit in decoctione infrascripta actu calida, suauiter & sine labore.

℞. Rosarum

℞. Rosarum rubearum		M.	4.
Radicum Consolidæ maioris		℥	4.
Radicum Althęæ			
Rad. Maluæ	ana	℥	6.
Florum Chamæmeli			
Anethi	ana	M.	3.
Saluiæ			
Betonicæ			
Rorismarini	ana	m.	6.

Decoquantur omnia simul in aqua & uino æqualibus partibus commistis, ad consumptionem tertiæ partis, & in decocto actu calido bis sedebit in die, ante prandium & cœnam, sicut dictum est. Deinde se ungat circa collum uesicæ, id est inter anum & testes & inguen utrinque, ac totam pubem oleo infrascripto.

℞. Olei Chamæmelini			
Rosati			
Liliorum alborum	ana	℥	2.
Vini albi optimi		lib.	1.
Lumbricorum terrestrium		lib.	s.

Abluantur lumbrici in uino bono duabus aut tribus ablutionibus, deinde decoquantur in istis oleis, cum prædicto uino aromatico, usque ad consumptionem uini, & cum oleo inungantur loca supradicta. Item

℞. Rhabarbari optimi	ʒ	s.
Caryophyll.	gra.	10.
Puluerizentur, deinde		
℞. Mellis rosati	℥	1.
Aquæ Consolidæ	℥	3.

Misceantur omnia simul cum prædicto Rhabarbaro pulverizato, & detur in potum singulis uicibus calidum, hora syrupi circa auroram. Item si non habeat beneficiu alui, utatur clysteribus cum decocto furfurum, Malua, & Consolida, addito oleo communi, & rosati mellis ℥ 3. Quiescat etiam, molliter sedeat, & nunquam supra rem duram perseueret, maneat in lecto molli, quiescendo, donec dolor urgeat. Vbi hæc fecerit, & adhuc dolor adsit, laudo, ut mane bibat unum cyathum lactis recentis ouini, simul cum uncia sacchari, uel uncia una Penidiarum: quod fortasse erit melius.

Cuidam in difficultate urinæ, cum pruritu uirgæ, qui quandoque mingebat aliquid sanguinis: post purgationem & potum thermarum Apponensium ordinauit ut biberet lac ouis cum saccharo, uel si hoc habere non posset, lac capræ, sed cū maiori sacchari portione. In dysuria cuidam alteri ordinauit, ut biberet decoctum, brodij in quo essent decocta & expressa:

℞. Radices althęæ	N.	2.
Foliorum maluæ	M.	1.
Liquiritiæ rasæ	℥	s.
Sem. Citoniorum confectorum	ʒ	1.

De suffocatione matricis, cum alijs symptomatibus,

Consilium CCXXI.

CLARISS. Doctor dixit omnia, & in hoc habeo gratiam. Ego tamen dicam, quæ uidentur mihi ex propria conscientia, & suppono matronam in ætate 33. annorum, temperaturæ satis laudabilis, & uiro sano iunctam, &c. pati grauia symptomata. Primo suffocationem: quod demon-

strant signa: difficultas anhelitus, & impedimenta circa motum, ut nec loqui, nec moueri posit: & sentit flatus à partibus inferioribus ad superiores, & sunt suppressa menstrua. Sed cum unius symptomatis uariæ posint esse caussæ: ideo diuersæ sunt curæ: ergo inquiratur caussa proxima, ut uera curatio institui posit. Solet autem præfocatio accidere propter uterum malè collocatum, uel propter uitium compositionis, uel collum intortum, ut materia exire non posit, sed congregetur, & comprimat membra uicina per successionem, usque ad Diaphragma, non quod uterus eo ascendat, sed per quandam communicationem: ut comprimat membra proxima successiue usque ad Diaphragma. Potest etiam hoc contingere propter intemperiem contractam, uel per essentiam, uel per affluxum materiæ cuiusdam: uel corruptæ uel non corruptæ: quæ ibi putrescat, & recipiat externas qualitates: & faciat ascendere uapores. Potest etiam contingere ex retentione seminis, & hoc est pesimum. Prouenit etiam ex ipso animi affectu: Idq; ego sæpe uidi: cum aliqua mulier ex zelotypia uiri irascatur & animus ualde afficiatur: tunc enim fit illa suffocatio. Et ego noui quasdam mulieres: quæ ita irascebantur & afficiebantur à zelotypia ut statim caderent in hunc morbum: & perpessæ sint sæuissima accidentia. Sed à qua nam ex his causis prouenit ægritudo huius Nobilissimæ mulieris? cum enim tot esse posint: uidendum est quæ nam hic proxima sit causa. Quod apud me ualde est difficile. Nam primum audio hanc mulierem esse diuitem: & charum uirum habere à quo diligitur. Et ideo non credo quod proueniat ex ira aut zelotypia. Nec tamen hoc certum statuo: quia nullus mihi ea de re quidquam retulit. Sed tantum ex communi ratione & coniectura. Quòd non sit ex retentione seminis patet: quia uirum habet iuuenem: nisi aliquid sit, quod nesciamus. Quòd non sit ex humore crudo, uel adusto, patet ex temperatura, colore, & habitu corporis & motu, quia est in perpetuo motu. Et licet comedat lactucas, non potest inde tanta copia humorum generari, cum uentriculus & hepar sint membra bene constituta: necesse est coctionem primam, secundam, & tertiam bene se habere, & tot signa apparent eius rei. Est boni coloris, abundat sanguine, quod ostendit color in corpore, teste Galeno. Vnde igitur tanta pituita, à qua obstructio? Si uelim dicere esse malę compositionis uitium, nescio quàm rectè faciam: cum nihil de hoc ad nos sit scriptum, & potest esse aliud. Habet autem cor calidum, quia ad iram prompta est: & ab hac caussa sæpe uidi præfocatas, cum spiritus efferbuerunt, & obtenebrantur, inde statim conciderunt in suffocationem. Ideo non possum bene fundare rationem, quia non bene eam expresit, qui scripsit, sed ut dicam meam sententiam, credo, si qua est caussa, eam esse multitudinem humorum aggregatorum in uenis, non pituitæ, seu bilis, sed plethoram omnium æqualiter, & ideo dico, quòd uel hoc sit ab affectibus uel à plethora: & possunt iuuare caussæ extrinsecæ, ut animi affectiones &c. Et quia illa anhelitus difficultas non durat, sed est in paroxysmo tantum, quando sensus & motus impeditus: ideo certum est uapores ascendere: cum uidelicet ex toto corpore & ambitu uenarum aggregetur materia multa sanguinea, & deueniat ad uterum & impleat uenas uteri. Non exit inde, ac si exit, non tota exit, sed relinquitur pars: quæ dum moram facit, ibi corrumpitur, ex qua uapores inde ad cor & superiora membra ascendunt. Et ita non uideo aliam rationem, quàm plethoram illam per totum ambitum corporis. Et quando illa plethora deuenit ad locum proprium: licet pars euacuetur: tamen tota euacuari non potest, ideo putrescit. Et ad hoc ordinanda cura. Nam alia cura est, quando plethora, alia quando materia cruda.

PROGNOSTICVM. Facile curabitur si tollatur plethora, & caueatur multiplicatio sanguinis.

CVRA EST, ut reddatur corpus æquale. Primo uictui aliquid detrahendum, & utendum bonis alimentis. Non ponerem curam in euacuatione, aut misione sanguinis, quia resoluerent potius corpus, quàm tollerent caussam. Curatio itaque duplex

duplex est,una in paroxysmo:tum frictiones,ligaturæ,& tandem uentosarum applicationes sub poplitibus & coxendicibus conueniunt. Item missio sanguinis,enemata,& omnia quæ diuertunt uapores à superioribus ad inferiora. Extra paroxysmum,pro præseruatione teneatur corpus mundum,sæpe euacuetur cum hiera & cassia, aut Rhabarbaro,& in hebdomade ita semel aut bis.Hoc enim modo & euacuatio, & diuersio fiet. Et crederem, quòd ex solo hoc possit conseruari à paroxysmo: quia in quolibet fluxu quatuor sunt consideranda. Est habenda ratio membri mandantis, & recipientis,sed præcipuum est,ut tollatur materia:ea sublata tollentur symptomata,utut sint disposita membra:quia materia principaliter mandatur:& hæc est sententia Auicennæ. Missio quidem sanguinis est bona:sed tamen frequens in eodem corpore, non est laudabilis:si autem non sufficit hæc mundificatio: uti poterimus alijs diuertentibus:prouocare hæmorrhoides:applicare cauteria in utroque crure: quod est efficacissimum remedium,quando materia tendit ad superiora:quia facit diuersionem continuam. His factis,optimum esset confortare membra mandantia & recipientia,ut hepar,quod causat sanguinis multitudinem,refrigerantibus,ut non tanta efficacia excoqueret,& etiam adureret sanguinem. Vterer saccharo rosato,licet ego credam, quòd non sit admodū opus alterare hepar,potius alterarem membrum recipiens, & prohiberem superfluitatem in uenis.Laudarem igitur maxime pro diuersione, & difflatione tertiæ concoctionis,ut sudaret mediocriter cum balneis aquarum dulcium, quod est optimum pro excrementis in ambitu uenarum & corporis:quia difflantur materiæ,aperiuntur meatus cutis,ne aggregentur uapores. Vtatur igitur frequenter,& postea cum exierit fricetur,ut difflentur melius uapores, & ultimo exiccetur. Corroboratione nescio an sic utendum:si adesset ei imbecillitas,consulerem. Sed potest fieri ratione excrementorum,quæ expelluntur,& non sufficienter.Si ergo materia educetur,cessabit affectus,& erit uterus confortatus. Dicat aliquis,menstrua sunt suppressa ? Non puto uias angustas esse,cum sit calidi hepatis,potest fieri,ut sint obstructi meatus:qui sanguinis missione iterum aperiri possunt: ideo ego confiderem in præseruatione, bona uictus ratione,& continua euacuatione, ac diuersione per cauteria. Frisimelica plane diuersum sentiebat.Putabat utendum uictu attenuante:carnibus calidis & siccis,ut sunt columbarum cum decocto Apij,& Cinamomo. Secundo concoquendum attenuantibus,ut decocto Pulegij,Calamenti,& syrupo de Betonica,cum aliqua parte Cichorij:post incidendam saphænam in utroque pede tempore menstruorum. Matricem roborandam cum balneis euocantibus menstrua,ut Matricaria,Pulegio,& rosis. Et quia iam peperit,imponantur ei,quæ diuertunt ad inferiora, ut Mercurialis. Exhiberem calamentum Montanum,quod attenuat & roborat,Item Diacalamenthum. Vltimo Mithridatum cum modico Philonij. Sed Montanus existimabat plane abstinendum à calidis, quia sanguinem sicciorem,& magis melancholicum redderent,stante tanta hepatis caliditate,si attenuarent.

De mensibus diminutis,cum febre Hectica ex putrida facta.

Consilium CCXXII.

Olor capitis,asperitas cutis,ardor oculorum,dolor in spina dorsi, & uentris,hæc sunt symptomata, cum sunt menstrua quantitate diminuta, & qualitate corrupta,ut hic:quia aquosa & pallida. Affligitur à quocunque medicamine,& incurrit in febriculam.Nam cū agitatur materia,facile fit ebullitio et putredo.Optimi est ingenij,habet igitur spiritus tenuissimos & subtilissimos,& calorē naturalem ac sanguinē talem.Habet calorem moderatū, pirū exuperantē in qualitatibus passiuis.Habitus est ualdè rari, hepar recedit à temperatura reliquorū membrorū;quare facile inflammatur,& uentriculus frigidus multiplicat

pituitam. Catarrhus est ratione membrorum inferiorum mandantium. Musculi abdominis sunt graciliores, & hac ratione uentriculus fit frigidior: ac propter istam extenuationem, arteriæ magnæ motum in uentre puellæ sentimus. Hæc frigiditas uentriculi causa est, quòd incidit in menstrua alba, quia hepar calidum ante coctionem nutrimentum attrahit. Fuit sana, antequàm haberet maritum. Nunc cum resoluatur, fit debilior. Non fit dolor in capite, quia leues habet humores, & textura rara est, ideò resoluitur, fit autem grauitas ab humoribus crassioribus. Dolor dorsi est, cũ sanguis descendit ad matricem, & quia est pituitosus, flatuatur, & uentos facit, ita fit dolor. Habet febriculam quasi semper, non potest esse putrida, quia bene appetit, bene dormit, & tamen febricitat, pulsus frequentior, & uelocior. Adest autem perpetuum signum febris hecticæ, statim post cibum incalescere: potest igitur esse in primo gradu febris hecticæ, estq; illa facta ex febre putredinali, qua antea laborauit: sed illa febris est febris leuis.

PROGNOSTICVM. Credo quòd possit facile curari, quia corpus est facile alterabile, etiamsi membra debilia generant multam materiam.

CVRA. Primo remouendæ obstructiones, & cienda menstrua: his factis, si corpus fuerit supercalefactum, alterandum. Aperimus attenuando, subtrahendo, & abstergendo. Missio sanguinis non est necessaria, & iam facta. Nunc igitur debet concoqui, & euacuari materia. A ualidioribus medicinis omnino abstinerem, neq; unquam transirem Rhabarbarum, Agaricum non omitterem, corroborat uentriculũ, cor confortat, & omnia membra naturalia, ut ait Dios. Additur ei sal gemmæ, leuitatis ratione. Nos medicinam ex Aloe, Rhabarbaro, & Agarico faciemus: & Aloe erit loco salis. Nec uerenda est stipticitas Rhabarbari: manifestum enim est, quòd uehementer aperit & abstergit. Aliudq; est, cum intra corpus assumuntur talia, & aliud, cũ extra applicantur, quia exterius astringunt partes cutis, interius penetrant, ut Absinthium. Syrupi dentur, ut acetos. compos. de Cichorio Nicoli, & mel rosatum. Erit enim facilis incisio. Ita paulatim euacuabimus. Alteratio fiet corroborantibus uentriculum, saccharo rosato, & corpus inungetur molliter oleo rosato post frictiones. Item fiant fomenta post euacuationem ex decocto Chamæmeli. Applicentur uentosæ coxis. Balnea his omnibus factis non erunt necessaria.

De suppressione mensium, cum grauitate capitis, pro Magnifica Muliere,

Consilium CCXXIII.

Voniam casus huius Magnificæ mulieris futurus est omnino longus (quod illam intellecturam opto) & molestus, ideo erit diligenter ineunda ratio curandi illam. Et hoc uelim sibi penitus persuadeat, hanc rationem nõ assecuturam suum effectum, nisi longissimo tempore: quoniam difficiles morbi non curantur pauxillo momento temporis: nam hoc omnibus perspectum est, quòd breui tempore, nil bene efficitur. Hoc ergo pro constituto & supposito habeat, se non liberam euasuram ab his dispositionibus quibus afflictatur, nisi diuturnitate temporis, aliter meum consilium non penderet nucem cassam. Hoc existente fundamento, dico principalem partem curationis suæ, consistere in recta ratione uictus. Et ideo circa aërem hæc diligenter aduertat, ut effugiat aëris frigiditatem, uentos cuiuscunq; qualitatis, & maxime nocturnum aërem, nec habitet in locis humidis & subterraneis, & ne prope accedat ad ignem, maxime uero capite. Præterea consulo, ut lauet caput semel tantum in septimana, cum lixiuio dulci, in quo decocta sit camomilla, malua, betonica, & maiorana: & exiccabit caput pannis lineis mediocriter calidis, non multum fricando, sed suauiter exiccando. Hora uerò huius

lotionis erit commodior uespertina quàm matutina. Inter omnia maxime euitabit molestias animi, & iram, quoniam hæc citissime uitam eripiunt hominibus. Præterea exercebit se moderate mane, uel domi res domesticas tractando, uel foris deambulando: hoc agat prout illi commodius. Item studebit ut omni mane aluus saltem semel respondeat: & si aluus non fungetur munere suo, accipiat quartam partem unciæ unius Terebinthinę per horam ante cibum, quod eam iuuabit in his suis affectibus non mediocriter. Circa cibum, quamuis iam habeat modum uiuendi sibi præscriptum in tam diuturno affectu, tamen ego dicam ea quæ sunt magis principalia, & maxime de uino, quod ut commodum sit, multum refert. Habeat ergo uinum pauciferum, clarum, & transparens, subtile, non intensi coloris, optime maturum, & ante omnia ne sit austerum. Et de tali uino in prandio & cœna bibat mediocriter, quod non sit actu frigidū, & ideo igni pauxillum adhibebitur, ut illa frigiditas actu existens, repellatur. Varietatem ciborum euitabit: unico cibo contenta sit. Fugiat carnes antiquas, ut sunt bouinæ, castratorum antiquorum, aues aquaticas, ut anseres, anates, carnes porcinas, tam recentes quàm salitas, nec pisces cuiuscunque generis comedat, nec caseum, nec pastilia. Sed cibus suus erit, pulli, caro uitulina, oua recentia, far, spelta, hordeum, & milium præparatum in optimo brodio. Pro insalatitio comedat aliquando cappares, cichorium, boraginem, & lactucas coctas. Et hic erit suus modus uiuendi. Circa uerò medicamenta hoc obseruet, ut bis purgetur in anno, hunc in modum:

℞. Floris cassiæ ℥ 1.
Specierum hieræ ʒ 2.

Cum zuccharo fiat bolus, detur tribus horis ante prandium. Deinde

℞. Syrupi de cichorea Nicoli cum rhabarbaro.
Byzantini completi ana ℥ 1.

Brodij pulli, in quo decoquantur radices petroselini, ℥ 4. Misce pro uno syrupo sic pro alijs. Finitis istis syrupis, accipiat infrascriptam medicinam:

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 4.

Cum aqua boraginis fiat potio breuis. Detur in aurora cum custodia. Præterea laudo ut acceptis duobus syrupis primis, secetur uena basilica brachij dextri: & si hæmorrhoides apparerent, maxime laudarem, ut aperirentur appositis sanguisugis, & postea statim reciperet fumum ex aqua, in qua bullierit camomilla. Item, consulo ut sæpissime utatur zuccharo rosato: ut si singulis diebus acciperet ℥ s. zucchari rosati ante cibum, uehementer laudarem. Item semel uel bis in septimana accipiat drachmam mediam rhabarbari, uel masticando illud, uel puluerizatū miscendo cum ℥ 1. uuę passæ, uel cum zuccharo rosato. Et hic modus est præseruandi hanc Magnificam dominam ad uernum tempus: quo tempore, si placuerit suæ Magnificentiæ, me certiorem reddat de ualetudine sua.

De suppressione mensium, & Hystericis affectionibus, pro nobilissima puella Germana.

Consilium CCXXIIII.

Vpposita temperatura nobiliss. adolescentulæ, pituitosa scilicet, uenis paruis, & occultis, colore albicanti: supposita etiam mensiū suorum suppressione: ex qua uteri præfocationes accessere, simul etiam cum cordis tremore: his inquam suppositis: quæritur nunquid cum ad menses prouocandos, tum ad symptomata remouenda, conueniat sanguinis missio ex saphæna, & aluminosarum Thermarum potio, siue balneum. Respondemus, quantum ad missionem sanguinis attinet, non ita temere procedendum. Cum enim pituitosus sit san-

sit sanguis ille, & consequenter crudi humores redundent in uenis, & si in uenis, longe magis in uentriculo, & intestinis, missionem sanguinis hoc tempore potius nocituram puto: nihil enim deterius, quàm sanguinem mittere humoribus crudis existentibus tum in uentriculo, ac primis uenis, tum etiam in toto uenarum ambitu, si modo & rationi & Galeno credimus. Praeterea dum saphaenam consulimus incidendam, ut sanguis prouocetur & deriuetur ad uterum: impedientibus obstructionibus uenarum, quę perpetuo consequuntur crudos humores, & pituitosum sanguinem, frustra tale praesidium molimur: sed non frustra tantum, imò etiam cum magno discrimine: nam ex sanguinis importuna euocatione, corpus non refrigerandum refrigeramus, humores crudos augemus, & omnino dispositionem reddimus deteriorem. Quantum uerò ad aluminosas aquas attinet, in propatulo est, illas omnino in hoc casu detestandas, cum enim adstringant, & constipent, tam interius quàm exterius applicatae, nos uerò apertionem & incisionem quaeramus, erunt omnibus suffragijs aluminosae aquae repellendae. Cum ergo parentes illi optimi nimio forsan amore obcaecati, utrumque remedium proposuerint: parcent, si nos alio lumine rem spectantes contrarium sentiamus. Proinde doctiss. Medici iudicium laudamus, qui & ipse ab utroque importuno remedio uidetur abhorrere. Quid uerò agendum est pro mensibus retentis huius nobiliss. adolescentulae: quam postea retentionem plurima sequuntur symptomata: necessarium duco, ut habita prius rectissima ratione uictus tam in cibo ac potu, quàm in alijs sex rebus non naturalibus, purgetur primo exquisitissime, deinde ad ea perueniat, quae aperiunt. Non enim probabile est in puella delicata, & bonae temperaturae, quintum decimum annum aetatis agente, menses retineri, uel quia sanguis crassus, uel quia paucus, uel quia imbecillitas uirtutis sit expellentis: ergo (me iudice) ad uiarum obstructionem causa referenda est. Purgatio hoc modo fieri debet.

℞. Specierum hierae simp. ʒ 2.
Florum cassiae ℥ 1.

Cum saccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium.

℞. Syrupi de absinthio
Oxymel. scyllitici ana ℥ 1.
Aquae Cichorij ℥ 4.

Misce pro uno syrupo, & sic pro nouem. Postea.

℞. Agarici praeparati ʒ 2.
Floris Cassiae. ʒ 6.

Misce & fiat bolus, dandus in aurora cum custodia. Facta euacuatione, tunc accipietur coma Absinthij quantum manu capi potest, & decoquatur in aqua cichorij: cuius decocti circa quinque aut sex uncias, mane quatuor horis ante prandium per plures dies accipiet. Atque interim bis in septimana, accipiet pillulam Aloeticam, ex Aloe pura, & non lota, pondere unius scrupuli, hora ante coenam. Et eisdem temporibus mane, & uesperi ante coenam, abluentur illi crura ex decocto Pulegij, Maioranae, foliorum Lauri & Chamaemeli, sitque aqua calida: qua etiam inspergantur coxae deorsum perfricando. Eodem tempore dum in balneo commoratur: applicentur uentosae sine scarificatione sub utroque poplite, & ita perseueretur per multos dies. Vltimo his non iuuantibus sanguis quoque mittatur à saphaenis: qui quidem in hoc casu ultimo loco mittendus est, & non in principio, sicut plurimi faciunt: communem mittendi sanguinem regulam obseruantes. Efficacissimae quoque erunt pillulae infrascriptae: ubi Aloe non satis perfecerit: quae habent.

℞. Myrrhae
Croci
Aloes
Agarici praeparati ana ʒ 2.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea aspergantur cum succo Maiora-

Maioranæ, permittantur exiccari, & ita iteretur septies. postea fiat Magdaleon cum syrupo de Absinthio: formentur pillulæ pro singula drachma tres: sumendæ tribus horis ante prandium, bis in septimana. Quantum uerò ad cordis tremorem, & hystericas suffocationes attinet: si forte plus æquo molestatur, his quoq; succurrendum est. Pro cordis igitur tremore laudauerim, ut linimento uteretur in hunc modum facto.

℞. Vnguenti rosati Mesuæ ℥ 1.
Specie. cordialium temperatarum ʒ 2.
Rosarum rubearum
Sandalorum citrinorum ana ʒ 1.

Misce cum modico olei rosati completi, fiat linimentum pro corde. Item

℞. Sacchari rosati
Conseruæ borag.
Florum Nymphe æ ana ℥ 2.
Specierum Diamusc. dulcis
Aromatici rosati ana ʒ 2.

Misce omnia cum syrupo de Corticibus Citri: fiat Electuarium: de quo sumat cochlearia duo singulis uicibus, paulo ante prandium, & ante cœnam. Pro hystericis suffocationibus si forte contigerint: præsentanea remedia sunt, ut frictiones, ac ligaturæ fiant in cruribus, & circa genua, & cucurbitulæ apponantur sub utroque poplite, & quandoq; etiam, ubi uapores plurimi ad caput, & cor irrepserint: ponenda est magna & ampla cucurbitula circa umbilicum, in parte inferiori ad uteri regionem, atq; interim fœtida naribus apponere debent, ut sunt calceamentorum ueterum soleæ ustæ: pennæ perdicum, & reliquarum auium, quæ & ipsæ adurantur. Locis uero, & ori uteri, odoramenta apponantur, fiant pessaria madefacta oleo Maioranæ cum Musco & Ambra. Hæc enim præstare poterunt, quæ intendimus: atq; his remedijs spero nobilis. adolescentulam euasuram, cum summi Dei auxilio, cuius nomen benedictum.

De suppresione Menstruorum, pro coniuge nobilis D. Seruatij à Teuffenbach, ex Stiria, Anno Christi 1549. Mense Nouembri.

Consilium CCXXV.

Vpposita dispositione uteri præter naturam nobilis. mulieris, cuius ratione menses sunt diminuti, uel infœcunditas timetur, supposita etiam intemperie frigida præternaturali, cum gracilitate corporis, & uenarum exilitate, dicimus hoc corpus indigere & præseruatione, & curatione: Præseruatione, quantum pertinet ad ipsam intemperiem naturalem: curatione, respectu actionis læsæ in utero existente. Erunt tamen pleraq; eorum, quæ afferentur, utriq; communia. Pro præseruatione igitur, quod diligentissime obseruari oportet, est optima ratio in sex rebus non naturalibus, ac primum omnes aëris excessus euitabit, præcipue tamen ubi frigiditas uel humiditas, uel utraq; simul excesserint. Ergo flatus omnes Boreales, & Australes cauebit, non exponet se, uel aliquo pacto habitabit in locis septentrioni oppositis, neq; in terrenis habitationibus, aut humidis quoquo modo. Non abluet caput horis matutinis, ita quemadmodum moris est. Post lotionem aëri se non exponet, præsertim si in aëre frigiditas, uel flatus aliquis dominetur. Pluuiosas etiam constitutiones cauebit, & quantum fieri potest, tunc temporis intra domum se continebit, suffumigijs utetur ex aromatibus odoratis intra cubiculum suum, qualia sunt, quæ ex aromatibus confici solent à pigmentarijs. Laudauerimus maxime, si ijsdem suffumigijs uteretur localiter ad uteri corroborationem, excipiendo uapores intra uterum, quantum fieri potest, uestibus undecunq; circumiectis

ne alium

ne aliunde uapor expiret. Hoc fieri poterit crebro, & quocunque tempore anni, erit enim remedium efficacissimum ad uterum aperiendum & roborandum. Et ne aliquid erret in materia, poterit suffumigij talis esse descriptio:

℞. Caryophyllorum
Nucis muscatæ
Calami aromatici
Seminis Ocymi
Florum Maioranæ ana ʒ 1.
Ladani electi & opt.
Myrrhæ
Styracis
Benzoini ana ℥ 1. s.

Puluerizentur puluerizanda, & liquanda liquefiant, deinde in oleo spicæ odorato pigmentariorum, & modico ceræ, uel picis Colophoniæ, fianr Trochisci parui, ponde re unius drachmæ, & seruentur pro suffumigijs. Laudo, ut caput abluatur semel in septi mana, præcipue si fuerit assueta, hora conueniente potius ante cœnam, ut tutior sit ab aëre, facilius etiam illis horis intra domum se continebit. Lixiuium sit dulce, ex cinere salicum, seu sarmentorum uitis, in quo postea lixiuio cõfecto decoquantur, Maiorana, Chamæmilla, Betonica & rosæ cum ʒ 1. Agarici simpl. Et istud erit auxilium pro capite abluendo. Exercebit corpus horis matutinis, quantum poterit, uel intra domum circa familiaria negotia, uel extra illam quomodocunque libuerit, si aëris qualitas patietur. Euitebit omnes animi molestias, præcipue mœrorem animi, quo nihil in hoc morbo potest esse perniciosius. Curabit, ut quotidie aluus subducatur. Quòd si natura defecerit, utetur etiam alternis diebus si oportuerit ℥ s. optimæ Laricinæ aut Terebinthinæ, tribus horis ante prandium. Hoc remedium non tantum mollem aluum seruabit, sed etiam maxime faciet ad omnes obstructiones tollendas, & aperiendas, ad purgandos renes, & uesicam, ac uterum aperiendum, ac mundificandum: ideo consulo, etiamsi id non faceret ratione emolliendi aluum, sumatur ratione medicamenti. Circa cibũ & potum, abstinebit ab omnibus cibis crassioris nutrimenti, à lacticinijs, caseo pręcipue, à piscibus, ab oleribus crudis, à fructibus cuiuscunque generis, ab auibus palustribus, à carne suilla, tam domestica quàm ferina, à uino dulci, turbido, parceque comedet & bibet, & bis tantum in die. Fricetur antequam à lecto surgat, frictione leui, & suaui, longaque in toto corpore, optimumque erit, si mulier, quæ perfricabit, manus illinat oleo Amygdalarum dulcium. Et hæc sunt ad præseruationem maxime necessaria. Quantum uerò ad curationem attinet, laudo ut bis singulis annis, uere & autumno purgetur. Purgatio autem poterit esse talis.

℞. Specierum hieræ simp. ʒ 2.

Commisceatur cum melle rosato q. s. & fiat bolus paruus, uel pillulæ, quæ exhibeantur tribus horis ante prandium. Deinde.

℞. Oxysacchari, id est, Syrupi de saccharo, & aceto confecti ℥ 2.
Decocti Betonicæ, & rad. Petroselini ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro sex alijs. Acceptis syrupis, sumat amplius.

℞. Agarici præparati ʒ 2.
Rhabarbari ʒ 1.

Infundantur in aqua Betonicæ per horas 24. & fiat expresio fortis.

℞. Diacatholiconis ʒ 2. s.

Misce, fiat potio breuis. Post hanc purgationem laudo, ut ante prandium tota hyeme utatur confectione Diacimini, uel Diatrionpipereon; uel aromat. rosat. quomodocunque libuerit, uel saccharo rosato, utatur semel in mense, summo mane ʒ 1. Mithridati opt. sumpto modico uini albi aromatici. Inungat infimam partem circa uterum ad pudendum usque, odorifero oleo ex Styrace, uel Caryophyllis, uel Benzoinio, uel oleo de Spica, prout ei erit magis gratum, Imò erit optimũ, si cum ijsdem oleis illinatur pessarium

pessarium & imponatur. Conuenientibus uerò temporibus, uidelicet uel post medium ueris, uel circa finem æstatis, optimum erit etiam bibere aquas Thermarum in Italia, uel Aponensium, uel Poretanarum, uel earum, quæ de Aquario appellantur. Et hæc sunt, quæ digniora occurrunt, ut pro salute Magnificæ Dominæ notarentur, ad laudem Dei optimi maximi.

De menstruis albis pro eadem Matrona.

Consilium CCXXVI.

Vonìam post consultationem meam, audiui nobilissimam Matronam, præter alias dispositiones præter naturam, uexari etiam fluxu menstruorum alborum: ita ut quandoque calida actu effluant, & ad luteum colorem tendentia: siue cum ardore & pruritu: & cum etiam cōspexerim eandem nobilissimam Matronam, quam antea non uideram: facile deprehendi ex colore, habitu corporis, & uenis, habere aliquam caliditatem in hepate: cuius ratione bilis quoque multiplicetur: unde etiam calidi renes sunt, propterea etiam redundat arenis, uexaturque dolore ferè assiduo circa lumbos: quæ omnia à nobis diligenter sunt perpendenda. Pro curatione igitur, præter ea, quæ in prima consultatione facienda decreueram, dico hepatis quoque temperaturam, & renum respiciendam esse. Laudo igitur, ut ante cibum mane, & uesperi quotidie, aut quando crebrius fieri poterit, utatur saccharo rosato eiusdem anni, ad pondus ℥ s. Hoc enim mirum in modum faciet in emendando hepate. Erit tamen, & hoc remedio, & alijs descriptis, utendum tempore prolixo, si perceptura sit iuuamentum: est enim ægritudo chronica. Vsus etiam Rhabarbari ante cibum commanducati, & degluti efficacissime proderit ad menstrua illa alba abolenda: similiter etiam hepar & renes non minus confortabit: detur autem mane tribus horis ante cibum pondere ℈ 2. bis in septimana. Oportet autem ut diligentissime caueat, ne aliquis, siue Medicus ille fuerit, siue alius, quoquo modo Empiricus, aut fœmina (ut moris) persuadeat, uti aliquibus astringentibus, & impedientibus fluxum alborum mensium: siue per suffumigia, seu cerata applicata, siue per ea, quæ per os, siue per ea quæ deglutiuntur: quocunque enim modo talem curam tentauerit, maximo suo periculo faciet. Retinebit enim excrementa uiolenter in corpore, & utero, unde necessario generabuntur incurabiles ægritudines: quod facile indicatur ex eo tumore, qui tam frequenter apparet circa uterum. Neque enim alia ratione fit, quàm cum materiæ retinentur, & flatuantur. Quid ergo contingeret, si omnino confertim, & uiolenter retinerentur? Hoc uolui admonere, cum nouerim, quàm facile credatur aliorum consilijs: ferè enim omnes cum huiusmodi fluxus curant, adstringentibus utuntur. Caueat igitur, me consule: ubi enim membra redundantia rectè curata fuerint, materiæque partim euacuatæ, partim in alium locum deriuatæ, non laborabit uterus, uel si laborabit, tunc tutius poterit Medicus corroborantibus uti. Et ne aliquid deficiat: laudo, ut reliqua quæ scripsimus, si non iuuerint, neque propterea fluxus ille remoueatur: ut fiant auersiones per cauteria in utroque brachio, in parte superiori, uersus spatulam, à Chirurgo tamen perito: qui sciat anatomen, & situm neruorum & musculorum: erit enim hoc præstantissimum in auertendis materijs ad oppositas partes. Balnea etiam calidarum aquarum, quæ in præcedenti consultatione laudaui, iterum commendo: neque enim minus facient ad hæc menstrua abolenda, si opportune, & suo tempore admouebuntur. Post aliquot dies cum intenderetur dolor, pro illo leniendo sequentia ordinauit.

℞. Maioranæ
Artemisiæ

Chamædryos
Chamæmeli
Liliorum alb. ana M 1.
Sem. Lini
Fœnugræci contusi ana ℥ 1.

Decoquantur omnia in duabus libris uini albi, non dulcis, cum pari quantitate aquæ, usq; ad consumptionem tertiæ partis. Et cum hoc decocto fiat fomentum spongia expressa, iterando bis uel ter, postea abstergatur, & apponatur emplastrũ sequens inuolutum in panno lineo hoc modo confectum.

℞. Olei communis
Vini dulcis
Butyri recentis ana ℥ 2.
Furfurum medianorum, quæ sunt inter farinam, & furfures latos ℥ 3.

Ponantur omnia in olla ad ignem, & bulliant ebullitione leui donec fiat emplastrum, quod applicetur leniter calidum & frequenter iteretur.

De imbecillitate uentriculi, fluxu mensium alborum, pro matrona Veronensi.

Consilium CCXXVII.

VT matrona ista nobilissima præseruetur, primo attendendum est recte uictus rationi. Atq; in primis cauere oportet à cibis pastilibus, à lacticinijs & piscibus, placentis, á carnibus suillis, ab auibus quæ in aquis degunt, ut anseribus & anatibus, ab oleribus crudis, & fructibus, præter ficus bene maturas: ab omnibus rebus frictis in sartagine, á leguminibus, á carnibus antiquis, sicuti bouinis. Vinum nec nimis potens, nec nimis pauciferum, sed mediocre, limpidum, & clarum, & præcipue non sit acerbum: non bibat inter cœnam & prandium, præcipue post cœnam. Quantum attinet ad medicinalia, consuescet sumere singula septimana semel tres scrupulos hieræ simplicis in formam pillularum redactos, una hora ante cœnam, Descriptio hieræ erit ista:

℞. Aloes optimæ ʒ 6.
Cinnamomi
MasticHes
Spicæ
Croci
Asari
Cubebarum ana ℈ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea fiant pilulæ, singulæ sint unius scrupuli. Præterea illinet renes uniuersos infrascribendo linimento:

℞. Consolidæ maioris
Rosarum rubearum
Radicum rubi
Nucum cupressi
Rasuræ tabularum ana ℥ 2.

Bulliant omnia simul in aqua communi, ad consumptionem duarum partium. Deinde:

℞. Olei

℞. Olei rosacei completi
De cotoneis
De myrtis ana ℥ 1.
Bulliant omnia simul ad consumptionem aquæ. Deinde
℞. Sandarachæ
Masliches
Thuris ana ℥ 2.
Conterantur minutissime,& ponantur in prædictis oleis,& commisceantur: deinde fiat lenimentum,addita modica cæra. Hoc linimento illinet uniuersos renes usque ad sedem,prætermissa spina dorsi:& temporibus calidis illinet eo frigido:hyeme uero modice calefiet,quoad tepefiat. Præterea laudo,ut alterno mane; una hora ante prandium, sumat pilulam factam ex mastiche in puluerem redacta, quæ optima sit,& electa. Hæ autem pilulæ formentur cum melle rosaceo : pondus singularum pilularũ erit scrupulus. Hoc modo si perseuerauerit in hac uictus ratione,& his remedijs usa fuerit, non uereor quin sua Dominatio non sit intentam sanitatem consecutura, ad laudem Dei omnipotentis.

De sterilitate.

Consilium CCXXVIII.

Est nobilissima mulier,quæ conqueritur de sterilitate: cum tamen sit iuncta uiro in flore ætatis constituto. Et non uidetur ex apparentibus,quòd talis sterilitas procedat ex aliquo horum. Maritus tamen patitur gonorrhœam. Vxor percipit dolorem circa uentriculũ: & interdum in capite. Menses etiam sunt albiores quàm conueniat; nec tamen uerè albi; nec sunt in quantitate debita. Ipsa non est incontinens:sed in ipso actu tardissima. Certum est,quòd causa sterilitatis uel est in instrumentis, uel in materia. Non numerabo omnes causas,quomodo uitientur instrumenta, neque quomodo uitietur materia. Dicam per conclusiones. Dubitatur an sit ex defectu mulieris: pono hanc conclusionem, uitium esse in muliere per se,licet in masculo sint plurimæ rationes quæ adiuuant:& dico,quòd est una causa,ratione cuius sequitur talis effectus. Ego omnia audio esse in ea frigidæ temperaturæ,quantum ad genitalia. Primo est tardissimi coitus,& sine appetitu. Præterea ex his, quæ emittit scilicet menstruis audio, quemadmodum sint mucosa,& habent humiditatem, talis humiditas & reliqua signa arguunt magnam frigiditatem in talibus membris. Et dico magnam,quia cum sit iuuenis 22. annorum,& dignissima,est tamen frigida:& talis frigiditas,quando est intensa, facit sterilitatẽ. Primo condensat uterum,ut cotylidones sint strictiores, ut non transeat materia menstrui ad uterum:& fiunt leuia, quia semper mucus aliquis ibi adest. Et mucositas cotylidonũ facit,ut conceptus non retineatur. Non dico,quòd non retineat,& non concipiat,quia nõ possit seruari semen:sed quia acetabula sunt impura:& sunt repleta illo muco,ut nõ possit peruenire ad uterum ipsum menstruum. Et semen emissum à muliere, facit potius ad uoluptatem,quàm ad conceptionem. Nam reuera materia conceptus, est sanguis menstruus,qui cum non possit exire in hac muliere,non potest fieri conceptus, ut primo de semine dicitur. Et istæ sunt causæ necessariæ: nam quando est frigiditas intensa ualde,non fit generatio: si uero modicus sit,excessus, & reperiat semen appositum,fit conceptus:sed cum fuerit magnus excessus, non fit conceptus. Quòd autem uir cito emittat semen:non est credendũ,quòd aliquo tempore non sit in aliqua dispositione emissum semel & simul,ideo hoc non est necessarium. Præterea gonorrhœa potest impedire:quando semen non est ita concoctum bene: tamen hoc non est necessarium,quin aliquo tempore sit concoctum. Et credo, quòd tantum uitium sit in muliere,ex aliquo perpetuo,& necessario in ipsa mouente:uidelicet ex frigiditate uteri: quæ facit cotylidones ita constrictos,& facit mucositates ut non possit generare. Ita po-

cissima causa est frigiditas ipsius. Et non negauerim de mala ratione uictus, & de mala uentriculi temperatura. Et ista breuissime dicta sint. Credo quòd mulier in causa sit: & siquidem uerū est, quòd sit causa frigiditas: oportet ut calefiat & siccetur & corroboretur. Et si caput destillat, occurratur capiti & uentriculo. Ideo arbitror optimum esse, ut concoquatur materia pituitosa cum incidentibus, attenuantibus, abstergentibus, ut syrupo de Betonica & Oxymelle. Factis uero concoctionibus, euacuetur pituita cum pillulis, quæ habent Colocynthidem & Agaricum, quia uere ista euacuant pituitam. Et post purgationē deueniamus ad balnea: quæ maxime conueniunt: bibenda prius, postmodū maneat in illis: ex quo fouebitur locus proprius: & facile inde cōcipiet, auxilio Dei, cū partes illæ fuerint roboratæ ex tali balneo, & ex medicamētis iā enarratis.

De ingenti testiculorum pruritu.

Consilium CCXXIX.

CAsus recitante Stephanello. Laborauit, materia collisa in digito pedis sinistri: & quia non abstinebat ab ocreis & fatigationibus, apostema ibi ortum est. Chirurgus sanauit neglecta corporis purgatione. Postea anno præterito in æstu, & maximis caloribus, ut miles equitauit per totam Italiam. Incidit in pruritum in scroto, inde materia paulatim exiuit, secta est uena, bis euacuatus est etiam pillulis & syrupis, uenas hæmorrhoides aperuit, & localia etiam adhibita. Nihil tamen proficiens huc se contulit.

MONTANVS. Clarissimi Doct. ex quo audiui casum optime expositum prorsus deberem abstinere à locutione, sed tamen ut satisfaciam magnificis uiris, qui huc me uocarunt, & scholaribus & meo etiam officio: dicam pauca, supponendo historiam quam clarissimus Doctor, qui primo loco locutus est, diligenter exposuit. Vnum est cuius causa sumus uocati, quod est principaliter considerandum. Habet enim circa scrotum testiculorum, & circa infimam partem femoris, circa coxas pruritum quendam, ut non possit abstinere quin scalpat omnibus horis, id est symptoma, sed quia cognitis causis uarius potest esse lapsus, necessario oportet quantitatem lapsus scire, si uolumus recte applicare remedia. Nihil enim est quod facit magis ad exquisitam curationem, quam nosse lapsum & quantitatem ipsius: quem licet exquisite cognoscere non possumus, propterea quòd temperatura quandoq; exquisite cognosci nequeat, tamen prope accedemus: & si gradum scire difficillimum est. Sed isti clarissimi D. optime considerarunt temperaturam, ex quo uiderunt habitum & colorem corporis, ea enim sunt quæ indicant temperaturam corporis, & maxime hepatis & cordis. Primum ab hepate incipiemus, quod præcipue facit temperaturam: licet à corde fluat calor per peruo, tamen ex eo generatur sanguis & caro, deinde ex sanguine spiritus & calor: qui postea alterantur in corde, & fiunt uitales spiritus, in cerebro animales: color est niger, pilos habet nigros, unde dominium caliditatis indicatur, totus habitus est musculosus, uenæ amplæ, multitudo pilorum, hæc de caliditate hepatis. De humiditate autem & siccitate: ubi calor tantus generatur in hoc corpore, plurimum sanguinis generatur: qui non habet siccitatem neq; humiditatem excedentem, sed temperatus est in his: plurimum carnis habet & plurimum pinguedinis: ut habet Galenus secundo de temperat. Hic habet solidas carnes. Est ergo caliditate & humiditate & siccitate temperatus. Secundo artis paruæ, ubi loquitur de magnitudine corporis, quod proueniat ex multitudine materiæ, & calore, si igitur magnus est hic uir, fit ob multitudinem materiæ & calorem: siccitas autem inobediens est ad extensionem. Quantum ad cor, ex operationibus quæ sunt in ipso & ex ipso cognoscitur temperatura eius. Nō uersatus sum cum hoc nobilis. D. quare non possum exquisite hac de re iudicare.

Videtur tamen constantissimi animi, sed quia tota hæc temperatura noscitur à distemperatura hepatis, sufficit nobis eius temperaturam nosse. Dicimus igitur quòd hepar calidum est & temperatum in siccitate & humiditate. Videndũ iam an istud symptoma sit per essentiam aut per consensum. Est hic pruritus cum dolore, eius causa uel erit mala temperatura, uel compositio mala, uel solutio continui. Certum est quod in his testibus est uel mala temperatura, uel solutio continui, & credo utrunque reperiri in hoc loco, quædam enim symptomata sibi cohærent. Galenus in lib. de tremore & spasmo, dicit, quòd materiæ subtiles, quæ mouentur ad locum, facillime penetrãt cutim, si materia crassa sit & frigida, in musculis hærens, facit tremorem: si tamen sit subtilior, facit scabiem: si autem subtilissima in superficie cutis, facit pruritum. Secundo, de causis symptomatis. Materia quæ excitat dolorẽ pungitiuum, prouenit à subtili uel pituitoso humore, qui putrefactus salsus efficitur. In hoc est utrunque, partim ex putredine, quod iudicatur ex mole corporis, bene comedit, melius bibit, parum se exercet, calidi est hepatis: pituitosa autem hæc materia proxima est corruptioni: partim ex subtili etiam materia, quia ibi generat multum bilis, & plurimũ etiam de fęce sanguinis. Nam ex mala uictus ratione sequuntur infinita incommoda, sed quia huiusmodi pruritus non ibi generatur, sed fit per defluxum aliunde, sequuntur quatuor. Primo locus unde fluit: secundo, uiæ per quas: tertio, locus ad quem: quarto, materia, quæ omnia consideranda: uiæ sunt uenæ per quas defluit: membrum unde fluit est hepar, quod naturaliter calidum est: nec mirum si accedentibus causis extrinsecis, fluxionibus sit subiectus, armatus per totam Italiam equitauit: exercuit se in maximis caloribus, statim post cibum: quòd quantum faciat ad malas coctiones, cum hepar est in motu, omnes cognoscitis: & postea uina potentissima: locus ad quem fluxit multiplicata materia, debilitatus est: neque fuisset factus defluxus ad eum locum, nisi debilitas membri id passa fuisset: humores enim non fluunt nisi à membro ualidiori ad debilius. Postea equitatio multum facit ad hoc, quod testes patiantur, & humor ad hæc loca declinauerit, unde & materia resoluta est, & facta uia communis ad defluxum. Curato autem pede, quod inepte Chirurgus fecit, ut sine euacuatione curaret, facta restrictione in eo loco, materia quæ fluit alium, defluere autem partem materiæ etiam à liene probabile est: multiplicantur enim humores multi in corpore, & cum lien plenus sit humore suo, ratione obiecti regurgitat materia per uenas, & ita causat symptoma. Hæc sufficienter dicta sunt in testimonium rerum, quæ enarrata sunt ab Excellentijs uestris.

PROGNOSTICVM. Quando membrum Regale, ut hepar hoc loco, assueuerit mittere excrementa sua ad locum imbecilliorem: curatio est difficilis.

Quando sit curandus. Hoc tempore hyemis non potest aggredi curam perfectam, nihil moliatur in hyeme: humores sunt congelati, non obediunt medicinis, & aliquid ualde esset agendum, quod fortassis noceret. Interim donec determinetur curatio, quantum ad Cassiam, nunquam eam præterirem. Facit enim tria quibus indigemus: primo euacuat humores: secundo alterat hepar, respectu enim hepatis calidioris, frigida est & humida: tertio diuertit materiam à scroto per secessum, & quia Cassia fluida admodum est, & non habet uim aliquam adstringendi, longus usus eis laxat huiusmodi membra. Rheubarbarum autem corroboraret & uentriculum & hepar, & aperit obstructiones, si igitur simul miscerentur, optimum esset. Poteritis idem facere cum syrupo rosato solutiuo. Victus sit parcior quàm solet, ita tamen parcus, ne sanguis aduratur, pulli facilime aduruntur, & inde fierẽt acuti humores: ideo oportet crassiora exhibere. Oriza optima est ad hoc, ut uiscositas humoribus addatur. Lac amygdalinum, ptisana, fercula herbarum dentur aliqua: Borago, lactuca, quæ inter omnia olera accedit ad hoc, ut bonum generet alimentum, & sanguinem crassiorem, quo nos indigemus. Vinum, quia consilium nostrum est alterare, & nihilominus consideranda est consuetudo, Hippocrate teste: ut uirtutis instauramentum. Ideo uelim, ne pura aqua detur, sed uinum celiolum, in quo non sit aliquis calor prorsus, & sit tenue, quia opti-

me penetrat ad partes, accipiat aliquam uini portiunculam cum aqua. Localia nunc laudo emplastrum illud Chirurgi ex cerussa aceto & sulphure, bona ratione confectum, uellem ut per interualla utatur etiam hoc, ad discutiendam materiam, ut diffletur & fiant euaporationes, & aperiantur pori, & obtundatur acrimonia materiae, decocto scilicet maluarū cum furfure, endiuia & radicibus Althaeae. An phlebotomia facienda? Optime consulis, euacuat enim & alterat: & tempora, & aetas, & omnia probabunt, in maxima copia euacuabit, si phlebotomatus fuerit bis, unde optime semper se habebit. Detur postea syrupus Cichoreae Nicoli, cum decoctis appropriatis, eo tempore euacuatio fiat cum confectione bamech, & syrupo rosato solutiuo, sed haec erunt consulenda tempore ueris. Sufficit modo declarare intentiones, si postea omnibus dictis iam effectis, adhuc perseuerarent istae fluxiones, necessario facienda erit à loco diuerso, & fiet cum cauterijs in crure: uel in ambobus si opus erit.

Pro Ischiadico.

Consilium CCXXX.

Vm accedetis ad aegrotum, quod primum debetis agere, est illud. Primum contemplemini uultum, deinde colloquamini cum ipso, postea tangatis pulsum, & obseruabitis omnia quae uobis ad morbi cognitionem erunt necessaria. Decumbit hic Ischiadicus, qui ad tabem fere peruenit. Adsunt febris continua, tabes totius corporis, dolor in sinistra parte circa glandulas, inguinis dolor, non erigit crus, sed flectit. Ista omnia consideranda in hoc ueniunt. Quomodo curandus hic erit & liberandus ab his affectibus? Indicationes erunt necessariae. Vnde? à natura morbi & symptomatibus. Sed praesupponemus, primo eius temperaturam, quae est calida, sicca, cholerica: est enim gracilis, & talis fuit sanus: pili plurimi in corpore, & nigri, crassi, uenae amplae. Laborauit antea ex hepate: antea, ut dixit, laborauit morbo Gallico. Est Ceretanus, uagabundus, uixit inordinate, ut solent isti. Incipiamus à primo symptomate. Primo sensit dolorem cum tumore in partibus glandulosis circa pubem, qui causatus est à materia pituitosa, uel etiam ex faece sanguinis, in eam partem natura debilem delata, propter ambulationem, & uictum inordinatum: communicata deinde est propter loci uicinitatem, neruis & musculis mouentibus crus, qui aut resoluti sunt, aut debiliores facti: forte etiam per uertebras dorsi delata aliqua materia eo decubuit. Morbus ergo est mala intemperies, uel obstructio in istis partibus. Febris est symptoma: quia materia multa in locum aliquem depulsa, non bene euentata, necessario putrescit: & puto febrem esse hecticam, quae ut plurimum iungitur putridae, et si ex ephemera potest fieri transitus in hecticam, sicut dicit Gale. multo magis ex putrida, praecipue in cholerico corpore diu laborante. Si uelis febrem morbum appellare, nihil refert. Febris putrida fere semper iungitur hecticae. Et hoc est quod Auic. inquit, primam & secundam speciem hecticae cognosci difficillime. Contrarium dicere uidetur Galenus, sed Auicenna intellexit de hectica coniuncta putridae: & sic doctissimi isti uiri non sunt pugnantes. Atrophia seu tabes, fit propter dolorem febremque: sed primum uitium est in neruis & musculis pedum. In cura respiciendum est ad id, quod est principale, quo ablato auferuntur & caetera, unde decimo Metho. quod habet rationem causae sine qua non caetera curari possunt: quod perpetuo in complicatis uitijs est obseruandum. In hoc casu dum dolor adest, tolli nequaquam caetera poterunt. Dolor ergo primo sedetur. Solet autem sedari aut per mitigatorium, aut per stupefactiuum, aut per euacuatiuum. Non per duo priora, ergo per euacuationem. Sed iste humor faciens dolorem, uel totus decubuit in partem, uel habet adhuc causam fouentem. Euacuare ipsum non ausim, quia fuit satis purgatus, & heri sumpsit pillulas satis fortes: praeterea est arefactus omnino. Sed ex loco

ex loco oportet tollere materiam. Instituatur regimen primo, deinde à loco materia euacuetur. Sed quibus modis? aut fomentis, aut emplastris, aut utrisque. Et nota, si per emplastra applicata rubescit locus, erit iter curæ cognitum, quia materia dissipabitur & resoluetur: sin minus, cura erit difficilis & impossibilis. Postquàm igitur facta est generalis euacuatio, fomenta applicabimus, & emplastra quater aut quinquies: si tumor non obedit, ad fortiora ibimus: si neque tum, ad chirurgiam ægrum mittemus. Inter reliqua semper habeat patiens uentris beneficium. Aqua mellis loco uini bibatur: nam bene nutrit, & melius quàm uinum. Injiciatur aliquid saluiæ & betonicæ, propter corroborationem neruorum, & resolutionem materiæ. A clysteribus primo incipiemus leuioribus, deinde fortioribus. Resoluere & mollire oportet in hoc casu. A leuibus incipiamus, & tandem ad dropacismos perueniamus, si ista non contulerint.

℞. Anethi sicci		
Florum camomillæ		
Maioranæ		
Pulegij		
Calamenthi	ana	man. 1.
Sem. lini		
Fœnugræci	ana	℥ 1.
Ebulorum uiridium		man. 4.

Bulliant omnia simul in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem medietatis, pro fomentatione, cum spongia iteretur quater.

℞. Hyssopi ceroti		
Dialthææ	ana	℥ 1.
Butyri recentis		℥ 2.

Misce, fiat linimentum pro loco, quod adhibeatur post fomentationem.

℞. Aquæ communis		lib. 3
Mellis ℥ 5. s.	Sumitur octaua pars mellis.	
Saluiæ		
Betonicæ	ana	man. s.

Bulliant in aqua ad tertiam partem, bibat loco uini. Conualuit, & discessit. Pro Iuuene quodam sciatico: bibat aquam mellis, & clysterē sumat ex malue brodio, cum hieræ picræ ʒ 3. Mellis rosati ℥ 1. Olei ℥ 3.

Pro Ischiadico.

Consilium CCXXXI.

CVM Ischiadicus dolor sit ratione fluxionis, & fluxio præsupponat materiam fluentem: locum, ad quem fit defluxio, debilem & imbecillum: membra in quibus materia generatur, ad hoc conuenientia: utque materia subinde expellatur per uasa, meatusque amplos, per quos apte eadem defluit materia: cum inquam hæc ita se habeant necessario, ideo in curatione huius nobilissimi uiri prouidendum, ut materia, quæ fluit, fluxuraque est, congrue educatur: & membra materiam generantia corroborentur, & ad meliorem habitum perducantur. Et locus defluxioni subiectus qui præcipue in coxis est, & ipse reddatur robustior, deturque opera, ut uiæ & meatus non ita ampli, neque lati existant. Primum igitur pro materia educenda procurabit, ut in uere & autumno (ut fieri solet ferè in omnibus qui alicuius fluxionis occasionem patiuntur) purgetur, sitque purgatio eiusmodi.

℞. Casiæ nouiter extractæ	℥ 1.
Agarici præparati	ʒ 1.

Misce cum saccharo, fiat bolus. Facta huiusmodi purgatione leniori, die sequenti mittatur sanguis é basilica eiusdem lateris, ita ut iteretur bis in eadem die: sit autem copia sanguinis in quacunque uice ad ℥ 3. deinde infrascriptos syrupos sequentibus diebus accipiat.

℞. Syrup. de Betonica			
De Prasio, id est, Marrubio			
Mellis rosati	ana	℥	s.
Decoctionis Iuæ			
Chamædryos			
Endiuiæ		℥	4.

Misce pro uno, & sic pro alijs quinque, uel septem. Post exhibitos syrupos sumet medicamentum, quale esset.

℞. Agarici præparati	ʒ	3.
Trochiscorum Alahandal	gra.	10.
Floris Casiæ	℥	1.

Misce cum saccharo, fiat bolus. Spatio autem intermedio inter duas purgationes, ueris inquam & autumni, utetur pillulis communi nomine de tribus appellatis, quæ confici solent ex Agarico, Rhabarbaro, & & Aloë. Sumat autem ʒ 1. singulis uicibus hora una ante cœnam, & eo uesperi parum admodum cœnabit. Et hæc, quantum ad materiam fluentem euacuandam attinet. Sed quoniam eadem materia deriuari potest, uel auerti: pro auersione laudarem uomitum bis in mense: si facilis illi esset uomitus: & posset prouocari sumpto oxymelle cum aqua tepida. Pro deriuatione autem materiæ fluxæ, & facientis Ischiadicum dolorem actu, probarem cauteria, quæ uulgo fontanellas appellant, in tibia eiusdem lateris infra genu, per 4. digitos in loco consueto. Et hæc de materiæ euacuatione, auersione, & deriuatione tam fluxæ, quàm fluxuræ. Ne uero eadem materia generetur, noua, & perpetua indigeret euacuatione, prouidendum. Primo, ut membra, quæ illam generare possint, corroborentur. Non uideo autem in hoc nobilissimo uiro signa aliqua, quibus indicetur imbecillitas quædam esse in uentriculo, uel in hepate, uel in alio quopiam membro naturali, imò apparet secundum totum corporis statum boni habitus, & substantia & colore, ac reliquis qualitatibus: ideo suspicor potius, quòd ea materia generetur propter errata aliqua in ratione uictus, quàm ob aliquam membrorum imbecillitatem, ergo curabit ad prohibendum nouam materiæ generationem, ut in sex rebus non naturalibus bene degat. Sunt autem exercitij horæ eligendæ matutinæ, ac sereno aëre, alioqui intra domum se exercebit potius, euitabit animi molestias, quàm maxime fieri poterit. Sed inter præcipua adiumenta in hoc corpore est, ut procuret aluum habere mollem, ita ut quotidie copiose etiam egerat: quòd si natura deficiat, supplendum erit cum decoctis mane ante prandium sumptis. Decocta autem erunt talia, ex Betæ, Maluarum, Mercurialis, Passularum Corinthiarum decocto, ex iure pulli, addito oleo. Clysteres quoque commodissimi sunt in hoc casu, imò præcipui iuuamenti, etiamsi fuerint acutiores, adiecta Hiera (quam picram uocant) uel etiam Hiera Hermetis, aut aliqua alia. Nunquã tamen in clysteribus mel rosatum prætermittatur. Caueat à somno meridiano, mane excitetur, surgatque à lecto diluculo, & post reddita excrementa, ad exercitia se conferat, & ad res suas gerendas, illud enim tempus erit maxime opportunum. Cibum eligat unius generis, & omnino euitet cibariorum multitudinem, abstinebit à pastilibus cuiuscunque generis, à lacticinijs, à leguminibus, á carnibus antiquis, carnibus porcinis, & alijs, quæ sunt semicrudæ, auibus palustribus, á piscibus quoque cuiuscunque generis. Sed uescatur uitulis, hœdis, pullis, auibus campestribus, lepore iuuene, cuniculis, & reliquis huiusmodi carnibus, á uino consulo abstinendum. Sed optima ei erit aqua mulsa, eoque magis, quia audio in patria illi assuetum. Cauebit à compotationibus quàm maxime poterit, neque inter cœnam & prandium aliquid bibat, aut comedat. Hæc si recte obseruauerit, materia noua non generabitur, quæ ad membrum affectum defluat. Pro

membris

membris corroborandis, in quibus est materia generata, laudo ut optime muniat uestimentis uentriculum, utraq; hypochondria, caput & membra extrinseca, sicut manus & pedes. Pedes enim quam maxime tegi debent tum à frigido, tum ab humido. Hæc satis puto pro roborandis membris intrinsecis, in quibus nullum est uitium intrinsecum, ut ego conijcere possum. Quantum uero attinet ad uias latiores reddiras, per quas facile fluit materia, laudo, ut habeat radices Acori, conditas cum melle, uel saccharo, uel Myrobalanos Chebulos, uel etiam saccharum rosatum, uel Saluiæ folia teneriora, saccharo confecta, & aliquo istorum utatur assidue mane, & uesperi ante prandium, & cœnam, quantum est pondus ʒ 2. uel ʒ iij. Atq; hæc pro roborandis etiam omnibus reliquis membris. Ad corroborationem uero loci, ad quem fit defluxus, qui est tota pars à uertebra usque ad imum pedis, præcipuum remedium est, ut illa pars teneatur calida præ reliquis omnibus quàm maxime, & muniatur contra frigus, ideo caligæ eius partis fulciantur pellibus, ac præcipue laudo uulpinas.

De Ischiade.

Consilium CCXXXII.

VIDENTVR esse duo actionum genera læsa: unum est in actionè uoluntaria, non enim potest mouere crus. Est etiam in sensu læsio, nam est dolor, qui est sensus tristis. Inquiram igitur caussas. Est dolor, ergo est soluta unitas. Valet enim consequentia: soluta est unitas, ergo est dolor, & si dolor est, soluta est unitas. Solutio autem continui fit tripliciter. Primo, quando soluitur quod est in membro ratione mistionis, ut frigiditas, & acredo soluit continuum, quia frigiditas mordicat, et non apparet solutio unitatis quo ad instrumentum. Est alia solutio continui, quæ non separat instrumentum: sed quando comprimit partem, eaq; extenditur, uel comprimitur, sed non separatur. Tertia est, cum pars à parte separatur. Ab his tribus solutionibus fit dolor. Hæc ratio dictat, & Galenus testatur. Quæ igitur caussa erit in hoc uiro? nam refert ad curationem. Quantum ad tertiam, non uideo, quòd musculi, & fibræ sint solutæ. Non colligitur id ratione, nec sensu apparet, nam ubi facta est ruptio, ibi perspicua est læsio, & quantum deperditur de illis fibris, tantum de actione. Nam cum neruus offenditur, non transibit uirtus ad partem, ut uidemus in neruis, ubi fit separatio, item in fibris, ubi etiam fibræ carnis separantur, fit inflammatio. Hic nihil huiusmodi est, & quando fit talis solutio, fit per contusionem, uel incisionem, & sequitur inflammatio. Et ita hic non est solutio fibrarum in musculis, & carne, sed sunt tensiones, nam ad uigesimamtertiam uel uigesimamsecundam uertebram est compresio, quia ex uiolenta, uel sinistra uersione, nerui seruientes huic motui comprimuntur, & fiunt dolores ingentes, ut omnes uos scitis, & torquetur dolore, donec neruus redeat ad locum suum, & si magna contorsio, diu durat, si parua, parum. Et si neruus redeat ad locum suum, tum locus factus imbecillior est, ut si ueniat leuis impresio, facile imprimit eam, ac redeat illa contorsio. Et ego id experior in uno crure, quod cum semel erat contortum, & nunc facile contorquetur. Ita etiam in hoc uiro contingit primo grauis contorsio, sustinuit pondus graue, ut hauriret uinum, dumq; corpus totum sustineret, ibi facta est contorsio: redijt iterum, cum laborasset illis diebus, exercitio maximo partes incaluerunt, & fecit tensionē, ex qua dolor, & facta est solutio continui, quæ est in secundo genere solutionis. Accessit caussa doloris affluxus materiæ, & etiam intemperies, quæ ibi inducta: & ita intemperies cum affluxu materiæ repente facta fecit dolorem: ergo nō est solutio, ut sit separatio partium. Caussa, quòd non mouetur, est, quia nerui prouenium mouentes crura à 22. uertebra, læsis illis neruis, non est mirum, quòd non moueant bene crura, quia sunt impediti, &

diti, & spiritus non bene demandatur, & accedit dolor ad genu etiam, propter quem defluit humor & intemperies fit in partibus subiectis. Credo has caussas doloris esse & impediti motus. His stantibus uidendum, an morbus sit factus, uel fiat, non loquor de contorsione, nam iam declinat, non augetur, sed num sit in augmento defluxus humoris, an possit facere inflammationem. Nam uideo corpus repletum & molle, uensa latas, non se exercet, non accipit medicamenta, & habet repletionem non quo ad uasa, id est, repletionem sanguinis, sed ad uirtutem quia membra infirmiora: uidendum est, an sit influxus. Ac ita inciperem ab euacuatione diuersiua, procq; intentione fluoris fluentis, & fluxuri diuerterem Cassiæ flore, & mitterem sanguinem è basilica brachij eiusdem lateris, ratione diuersionis. Deinde si nihil hoc impediret, euacuarem à loco, ut fecit Galenus in Ischiadica incisa saphæna. Vbi dolores infra renes, debemus euacuare per uenas poplitis, si dolor stabit, concoque humores, & euacua, prius (ut dixi) præparatis humoribus, & separatis bonis à malis. Euacuarem autem confectione Hamech, quæ est optima, ingreditur Colocynthis, Scammonium, Agaricus, Sena. Darem pillulas aggregatiuas, maxime enim conueniunt, & sunt meliores illis fortioribus. Facta euacuatione ad affectum locum uenirem, & facile etiam fieret reditus ad sanitatem, ratione uictus, & quiete sine localibus. Nec erit opus ijs uti, antequam euacuetur, inungat locum oleo Chamæmelino: fouebit neruos, & materias emolliet, & leniet dolores, quia illud oleum est lene, non attrahit. Postea optimum esset, ut uteretur fomentis, & balneis suo tempore.

Pro Milite quodam, qui ex equitatione equi male euntis, & nimia Venere patiebatur dolores Ischiadicos.

Consilium CCXXXIII.

RIMO ad locum nihil uoluit applicari omnino, & quia iam cerata apposuerant, ea adimi iussit. Deinde in cibo & potu maxime temperantem esse uoluit, & uti panatellis, ouis recentibus, farre bene cocto, pullis. Postea potum talem ordinauit.

℞. Aquam de fonte puro, & pro lib. 2. in ea ponatur cochlearium mellis, & aliquot Saluiæ folia, diligenter despumetur ad ignem lentum, & decoquatur usque ad octauam partem consumptam, postea in uitrum effundatur, & permittatur subsidere sedimentum, & postea utatur pro necessitate. Vt aluus leniretur & materia euacuaretur, tale clystere ordinauit.

℞. Specierum Hieræ		ʒ 6.
Mellis rosati		℥ 3.
Centaurij minoris		M. 1.
Florum Chamæmelinorum		
Anethi	ana	M. s
Olei Chamæmelini		℥ 4.
Salis pugillum.		

Misce & fiat clystere: quod hodie & cras injiciatur. Post hæc fortioribus progrediendum dicebat.

Pro Ischiadico,

Pro Ischiadico, cum tumore testiculi. Consilium CCXXXIIII.

LARISS. Doctores, duo sunt præter naturam consideranda in hoc uiro. Primo, dolor circa Ischion, & coxam dextram, impediens etiam motum. Secundo laborat etiam tumore in testiculo sinistro cum dolore, de quibus conqueritur. Primum quod intendimus, est, inducere sanitatem, quam non possumus inducere nisi cognitis caussis, quæ extrinsecæ sunt: quæ etsi non satis sunt ad indicationem curandi, tamen conferunt, & iuuant. Caussæ intrinsecæ sunt formales & materiales, ad quæ consequuntur accidentia. Et si recte uolumus ægritudinem cognoscere, necessarium est harum caussarum essentiam cognoscere, & intensionem ac remissionem earum: pendent autem hæc à magnitudine lapsus. Oportet igitur, ut primo consideremus temperaturam huius corporis naturalem, & ita obiter habebimus ansam reperiendi caussas horum morborum. Dispositio naturalis singulorum membrorum, ut cerebri & cordis, esset cognitu facilis, si quis diu esset cum eo uersatus, sed hodie primum eum uidi. Verum tantum habitudinem consideremus, ex qua Medici aliquid cognoscunt. De temperaturæ gradu nihil dico, difficilimum enim est, eum unquam exquisite cognoscere. Temperatura tantum generalis facile cognoscetur, ut & Galenus testatur 4. de tuend. ualetud. Ex colore enim cognoscimus dominium humorum, nisi in profundo decumbant. Color autem niger est, unde iubemur colligere adustionem humoris melancholici, calida igitur temperatura est, & fuit. Ab hepate namque sanguis generatur calidus, ergo colligitur hepar calidum fuisse, & esse. Sed quoniam sine musculis magnis, totumque abdomen gracile est, & omnis pinguedinis expers, ita etiam erit in omento, ut non sit multitudo pinguedinis in eo, atque adeo necessario uentriculus non bene conficiet alimentum. Nam ubi pingue est omentum, melius conseruatur, & augetur calor existens in uentriculo. Arbitror igitur in hoc corpore uentriculum consecutiue esse frigidum. Sunt &. aliæ caussæ, quæ possunt nobis hoc persuadere: hepate enim calido existente necessario uentriculum frigidum effici, sæpe dico. Quibus stantibus, uerum est multos uapores ad caput ascendere, sicut uidimus & totum corpus abundare excrementis. Plurima igitur excrementa recipit cerebrum, quod necessario subiectum est repletioni. Cor autem omnino calidum esse uidetur, sed in eo non simus soliciti. Accessit pessima ratio uiuendi, quæ facit ad augenda excrementa. Est religiosus, uescitur piscibus, condimentis uarijs, caseo, rebus frixis, quæ omnia quàm sint apta ad repletionem, & excrementa generanda, notum est. Postea somnus pomeridianus accessit, ac perseuerauit in hac ratione uiuendi plurimos annos. Debilitato corpore & extrinsecis caussis auctis, tandem uictus succubuit, & cœpit laborare tumore testiculorum in Scroto sinistri testiculi. Et refert, quòd ferè à principio iuuentutis in inguine quendam tumorem senserit, qui diu durauit, neque recordatur quando incœpit. Dum perseueraret tumor, & caneret, repente percepit descendere tumorem ad pellem, didymum dictam, & ad testiculum, quo tumore ibi facto, nunquam amplius percepit dolorem in inguine. His ita stantibus, quantum ad historiam, quæritur: Vtrum huiusmodi tumor præter naturam sit, quoniam ibi est materia, uel an sit pars aliqua corporis, uel monstrum, uel excrementum, omnino aliqua materia est. Postea quærendum est, nunquid facta fuerit aliqua ruptura in loco, uel apertio, aut reseratio materiæ subtilioris. Non credo rupturam esse, & quòd Epiploon, aut intestinum exciderit: cum enim diu eum habuerit, non conqueritur tamen de deteriori concoctione uentriculi. Dubitatur modo, ipse dicit se tumorem percepisse diu: non possumus igitur aliter colligere, nisi materiam fuisse caussam, & est materia segnis, ac crassa, qualis est pituita. Ex cantu autem arteriæ & uenæ intumescunt, ita ut aliquando rumpantur uenæ. Dum igitur cantabat, situ ad hoc adiuuante, pars materiæ subtilior facta, deuenit per membranam ad testicu-

ad testiculum. Nec mirum est, quòd per membranam ueniat materia crasfior, uidemus enim quando in pectore putredo est, excerni à pulmone per tussim crassa, & tamen pars illa transit membranas: quare etiam sine ruptura potuit fieri iste tumor. Materia igitur deuenit ad testiculum sine ruptura: quia facta ruptura difficile esset intestina etiam non procidere: & potuit tandem ita contingere, quod materia ad tantam peruenerit crassitudinem, ut scirrhum efficeret, & puto scirrhum iam uerum esse inductum. Si esset caro, non esset tam resistens ad tactum, nisi ad callum iam peruenisset. Possum autem abscessum hunc tumorem etiam optime appellare, apostema Graecis dicitur. Hoc sit satis quantum ad tumorem praeter naturam. Locus est membrana, quae immediate contegit testiculum. Adest praeterea dolor uertebrae coxae dextrae, ischiadicus dictus. Est enim primo dolor ischij ab eo loco usque ad genu, & inde ad talos, & habet ea omnia, quae ponuntur in definitione ischiadis: quia est morbus articularis, & habet eandem rationem quam habent fluxus omnes ad aliquam partem. Quando fit defluxio, non oportet quaerere, utrum sit per consensum, an primario affectu. Potest esse defluxio dupliciter, ab uno membro ad reliquas partes corporis, ut à cerebro: aut ab una parte ad aliam: in illa autem dicimus uitium esse. Nam in fluxione quatuor necessario requiruntur. Membrum mandans: quod ualidum est, mandat sua excrementa ad loca affecta. Recipiens, quod debile est, & aptum ad recipiendas fluxiones. Tertio, requiritur materia quae fluit. Quarto, uiae apertae, quae diligentissime considerandae sunt. Quantum ad imbecillitatem recipientis loci, fit ea uel ratione temperaturae, uel compositionis malae, uel solutione continui. Hic nulla est solutio continui proprie dicta, quod distinguo contra malam intemperiem. Neque in compositione uitium. Non enim est dislocatio ossium, dislocatio insensibilis esse potest: ossa autem simul sunt compacta, relinquitur igitur, ut sit intemperies, si consideremus caussas procatarcticas, sicut audimus hunc Reuerendissimum patrem incidisse in hunc affectum tempore hyemis, cum noctu surgeret. Longe autem facilius musculi lumborum expellunt, ex sententia Auicennae 22. 3. quàm ligamenta, & ea, quae sunt circa ossa: quae postea dura sunt, in quibus materia haeret, quare difficillime auellitur. Fuit tempus frigidum, non igitur mirum, si illae partes facilius fuerint affectae, ratione temperaturae frigidae: nam in habentibus symbolum facilis fit transitus: ubi semel debilitatae sunt, & aliorum excrementa receperunt. Id postea subinde magis factum est, donec tandem per essentiam facta est laesio, & imbecillitas, ut reliquorum membrorum excrementa facilius reciperet, quia proprius locus non est. Et ideo concludimus, quòd habet aliquid praeter naturam, idque adest per consensum, quia membrum mandans mandat, & inde est uitium in loco. Non est autem hic primogenius affectus, ut scilicet ita laboret membrum, ut in eo incoeperit prima occasio. Mandantia membra sunt uentriculus, & repletum caput, ex quo per spondylos & neruos descendit materia ista crassa, per uenas etiam aliqua alterius materiae portio illuc peruenit, & istae sunt uiae, per quas materia deducitur. Materia quae fluit, est crassa pituita, ideo non facit insignem dolorem. Iuuatur etiam à calidis, melius enim habet aestate, quàm hyeme. Ita iam omnia apparent, circa considerationẽ morbi facientis dolorem obseruanda. Membrum igitur principale mandans caput, uiae, nerui & uenae. Locus autem recipiens est, ubi os femoris connectitur cum osse ischij. Materia est pituita, cum igitur uiderimus naturam horum symptomatum, ad curam accedendũ. Incipiam autem eodem ordine, quo in indagandis caussis utor. Curantur abscessus, & tumores pręter naturam, uel per operam chirurgi, uel per medicamenta. Verum autem opera manuali egeamus. Auicenna de tertia specie hernię dicit, quòd quandoque materia decumbit ad partem illam scroti, & saepe facit, ut tumorẽ abscindere, & eradicare debeamus. Donec tamen accederet tempus magis opportunũ, tentarẽ medicinas omni modo. Non fuit bene intellecta neque bene curata caussa morbi: quia ligamenta apposuit, et pro hernia curauit, quare exterius applicata remouenda. Ego uellem emollientibus & resoluentibus uti: pinguedinem porci, oleum Amygdalarũ dulciũ, Myrrham, Crocum, Ammoniacũ probo.

Haec

Hæc omnia ponentur simul, & unguentum de Althęa, compositio Diapalma: numquam satis laudata à Galeno cum oleo è Ruta. Tentarem omnem emollitionem, sed quia quandoq; obstruuntur meatus cutis, optimum est, ut nunquam ponamus colliquantia, nisi etiam ponamus lenientia, ut ex decocto Chamæmeli, Althęæ. Hæc enim penetrant ad profundum, & locus quoq; mundus remaneret. Hoc modo nisi succedat, ad incisionem transeundum. Remedia communia contra Ischiadem sunt, quæ respiciunt causas: quæ quatuor sunt in quolibet defluxu. Audio eum esse euacuatum: postea acutis clysteribus usus est, ut eroderent etiam intestina: ob eam causam emplastica quædam addi oportuit. Aquam Poretanam quoq; bibit, quæ plurimū euacuat: quare non puto iam temere aliquid superflui in corpore esse. Aquæ autem Poretanæ calidæ sunt, nec est differentia aliqua inter eas, & Patauinas in caliditate. Quare etiam nunc urinæ tinctæ sunt, & plurimum mingit, quare meatus aperti sunt ab illa aqua poretana. Si tamen aliquid ad hæc exhibere uellemus, esset id flos Cassiæ. Sed quia huc accersiti sumus, potissimum ut consulamus, utrum lutum balnei conueniat, & quibus balneis utendum. Sunt in his balnea quæ emolliunt, sunt quæ resoluunt, ut S. Helenæ, sunt quæ astringunt, ut aluminosa. In fluxionibus duo facienda, euacuanda materia, & corrigenda dispositio, facta in membro. Si materia fluens sit, interciperem eam. Sed quando est aliqua materia in loco fluxa, quæ facit symptomata, hæc indiget remotione. Antequam membra alterentur, prius emolliri hæc debent, & resolui. Concoquatur igitur ea materia, & deinde resoluatur: sed hic omnino cauendum est, ne nimis resoluatur, & quod bene fluidum est resoluatur, crassum autem remaneat. Emollitione tantum peccare potius possumus, quàm resolutione. Resoluta materia, si calefacientibus indigemus, laudarem balnea sulphurea. Si tamen ea quærimus ad retinendum, quod sibi conuenit: astringentibus id fiat, & tunc aluminosis uterer. Bituminosa autem ubi emollientia inquirimus. De cauterijs factis, procederem cum ijs, si tamen perseueraret fluxus, possunt rursus fieri in eodem loco.

De Arthritide ex melancholico humore.

Consilium CCXXXV.

Vidam dolores percipit in articulis, & neruosis partibus totius corporis mirabiles. Cum enim eum corripiunt, faciunt, ut continue cogatur moueri, & interdum cum mouetur, edit sonitum, non aliter atq; ciconiæ rostris suis strepitum excitant, agitatur enim, ut nullo modo contineri posit. Interea semper iracundus est, suspiciosus, ac timet continue. Montanus materiam uiscosam crassam in neruorum partibus contineri putabat, qua agitatione concussa, strepitum illum seu sonitum edit: sicuti cum nubes concutiuntur fit tonitru. Iuuatur autem illo strepitu, quia materia agitata incalescit, & concussa paulatim dissoluitur. Dedit Casiæ ℥ 1. cum ʒ. 2. specierum Hieræ. Syrupo de oxymelle, melle rosato, & de Betonica, cum decocto Iuæ, Betonicæ, Saluiæ, utebatur. Purgatio erat ex confectione Hamech, cum syrupo rosato solut. postea ligni decoctionem illi exhibuit sine suis syrupis magistralibus, quòd iam ante à Medicis admodum esset purgando extenuatus. Balneum de aqua dulci fecit, partim pro humectatione, partim etiam pro concoctione & resolutione materiæ.

Pro muliere patiente dolorem articulorum.

Consilium CCXXXVI.

Historia talis est. Laborat dolore articulorum. dolor acutus durat 24. horas, postea aggreditur aliam partem. Non fit mutatio coloris, iuuatur à frigido, læditur à calidis. Causa procatarctica, cum apud ignem sudasset, ingressa est aquam frigidam. Iam petit an conueniant aquæ Patauinæ. Consideranda igitur natura morbi, & balnei. Morbus fluxio est, inuadens per certas periodos modo has, modo illas partes. Si igitur fluxio, membrũ mandans, recipiens, & materiam considerare debemus. Bene autem dixit Gal. Eunuchi non incidunt in podagram, sed nunc omnes, & Eunuchi & mulieres ob immoderatum uictum. Membra recipientia sunt articuli: occasio fuit extrinseca, nempe balneum frigidum. Sed est alia causa fortior, nempe dolor ex quo attracta est materia: & cum dolor attrahit materiam, uiæ paratæ sunt ad fluxiones, & humor per alias, atq; alias uenas transit nunc ad unum membrum, post occupat alias partes. Primum in pedibus dolor fuit, qui attraxit istam materiam. Habuit etiam talem morbum pater, & affines: unde quasi à natiuitate simili morbo laborauit, quæ est causa primitiua. Secundo, hoc etiam ab ortu contractum, ob imbecillitatem neruorum. Mandantia membra. Arbitror mandari à toto corpore, & toto uenarum ambitu. Materiam puto habere occasionem ex malo uictu: & uidetur in ea dominari siccitas: est subliuidi coloris, & habet uenas angustas, & cum eam inuasit podagra cessarunt menstrua: forte data occasione, materia quæ debebat uenire ad uterum, declinauit ad alia loca. Quæ sit materia, difficultas est. In lib. κατὰ τόπους tria habemus signa, quibus materias dignoscimus in iuncturis. Primo color in loco, an liuidus, uel rubens &c. Hic rubor non apparet, ergo non est calida. Symptoma: dolor uelociter transiens: calidi est, acres & citos dolores facere. Videtur quidem esse calida ab ijs, quæ extrinsecus admouentur: nam iouatur à frigido, læditur à calido, ergo debet esse calidus fluxus. Ego credo frigidam materiam & pituitosam esse, quia manifeste tophos uideo in loco. Præterea non apparet color, neq; in principio, nec in statu. Igitur frigidam esse puto. Propter perseuerantiã etiam doloris: quanquam enim acutus est, tamen non cessat. Est autem acutus, quia iuuamentum habuit à calido. Quòd autem nocumentum percipit à calidis rebus, hoc est, per accidens, ubi enim pituitosa quiescit materia, applicatis calidis, incipit difflari, & digeri, & facit dolorem. Acutus quoq; fit dolor, cum materia frigida tenuis pertingit neruos, sicut etiam in intestino à uitrea materia fit dolor acutissimus, Galen. 3. de simplici. Dolores à frigido ita acuti, ut mordicarent, sicut à calido, ita & à frigido, sed ista materia pituitosa mobilis est. An etiam admixtum est aliquid calidi? Perpetuum est ferè in omni fluxione, ferri materiam per uenas (& neruos etiam, sed rarius) ubi semper erumpit aliquid materiæ calidioris, & admiscetur, quæ postea resoluitur, manente frigido, ut 2. de differ. febr. ait Gal. An poterit curari? Si id ab ortu habet, quia iam tendit ad senium, difficile erit. Si à causa procatarctica, poterit curari. Cum igitur hoc sit, cum quibus? In qualibet fluxione oportet primo euacuare materiam Gal. de missione sang. dicit se purgationibus uernis, & phlebotomia multos curasse. Quandoq; sola purgatio curat. Sed dicat aliquis si materia frigida, cur non afflixit hyeme eam, sed uere? quia uere dilatantur uenæ, materia flatuatur, & attenuatur. Fuit exquisite purgata cum uomitu, usq; ad sanguinem. Et in doloribus articulorum cessat dolor, solo uomitu. Si quid tamen materiæ in uentriculo remansit, poterimus exhibere florem Casiæ, aut syrupum solutiuum. Facta euacuatione si fluxũ uolueris prohibere, corroboranda sunt membra, & astringenda. Corroborare membrũ est inducere proprium membro habitum, ut si mala temperatura, remouere eam. Rheumatismus fit dupliciter (2. de natur. facult.) non enim solum membra recipiunt aliorum excrementa,

sed

ſed nec ſua etiam concoquunt. Hic tophi apparent. optimum igitur erit remouere malam temperaturam. Rectæ enim operationes à recta temperatura proficiſcuntur: anima enim ex temperatura bene habet aut male. Balnea ei conueniunt, quia corroborant uentriculum. Bibat aquam, & exterius utatur balnei luto. Sed ſtillicidium, quia materia non eſt à capite, non conducit. Vtatur recta uictus ratione, ſi uolet curari, quod erit difficile.

Pro muliere in principio Podagræ.

Conſilium CCXXXVII.

PRæmiſſa purgatione, & exhibito potu aquarum Aponenſium: tum pro euacuatione ulteriori, tum etiam pro calefactione uentriculi generantis plurimam pituitam: ita ut per interualla plurimum uomeret, & per aliquot dies poſtea tota uirtus proſtrata eſſet. Pro uentriculi ulteriori confortatione iuſſit fieri confectionem ex ſpeciebus Aromat. roſati & diarrhodon Abbatis, cum ſaccharo, non multo plus quàm ſpecies eſſent: & ſumpta rotula una, uel duabus, hora una ante cibum, inungi regionem uentriculi oleo Abſinthino cum Maſtiche. Pro curatione pedis podagrici ad Thermas redire iuſſit Aponitanas: ut ibi primum reciperet fumum, qui rarefaciet pedem ad modum ſpongiæ: penetrat enim, aperit & exiccat: maxime tamen aperit. Poſtea lauabit pedem aqua, quæ facilius penetrabit poſt rarefactionem fumo factam. & magis exiccabit. Vltimo ad lutum S. Bartholomei accederet, quod durius & groſſum eſt, & hoc modo facilius penetrabit, & exiccabit amplius, & ſimul etiam mollificabit propter bitumen, quod admixtum habet. Aponenſe lutum tantum exiccat, & magis placet, ut lauetur in aqua, quàm ut guttæ inſtillentur parti affectæ, quia gutta applicatur illis membris, quæ in aqua permanere nequeunt. Accipiat igitur fumum, & lauetur per ſeptem dies, poſtea ad lutum totidem diebus accedat.

Pro laborante dolore oſsis ſacri, & debilitate mouendi crura.

Conſilium CCXXXVIII.

COnqueritur de duobus ſymptomatibus. Primum eſt dolor circa os ſacrum. Secundum, quòd non poteſt bene eleuare crus. Videndum quis locus, & quæ pars corporis ſit affecta. Clarum ſiquidem eſt hunc dolorem eſſe circa os ſacrum. Non eſt quidem affectum os, quia oſſa non ſentiunt, & ita non dolent. Nec muſculi uidentur affecti eſſe illi, qui ſunt pro ingreſſu, & crurum ſubleuatione: quia dolor non eſſet profundus, ſed in ſuperficie, & recte impediretur ingreſſus. Sed iſte ambulat, & crura ſubleuantur. Reſtat igitur quòd iſta ægritudo ineſt neruis orientibus ab illis uertebris inferioribus, & deuenientibus ad ipſos crurum muſculos, quibus affectis cauſantur dicta ſymptomata. Credo, quod iſta ægritudo non eſt facta ex intemperie calida uel frigida, quia partes circumſtantes eſſent admodum calidæ aut frigidæ, & maiori infeſtarentur dolore: ſed quòd adſit præſentia materiei frigidæ & craſſæ, cum aliquali materia pauca, calida, & ſubtili. Signum eſt tale, quia augetur dolor in calidiore, & frigidiore tempore, his enim temporibus materia frigida & craſſa mouetur à calido, quæ quidem euaporat, ſicq; occupando maiorem locum, & diſtendendo partes illas, dolorem auget. A frigido uero conſtringitur, & comprimitur in illis partibus, & augetur etiam dolor, quod proprium

est talis materiæ. Colligitur autem ibi materia per defluxum à capite per spinam, & hoc ratione uidelicet debilitatis illius loci, quæ causata est à diuersis causis. Habet caput repletum, & hoc ideo, quia hepar calidum, à quo uapores ad cerebrum ascendunt, unde materia stillat ad locum inferiorem imbecillum. Visis symptomatibus uisa ægritudine ea producente, & similiter causis ipsius ægritudinis, ueniendum est ad curationem. Primum igitur sumenda est indicatio à morbo, qui ut tripliciter se habet, ita tres erunt indicationes. Is enim morbus habet partem factam, cuius causa est materia illa collecta, & impacta neruis illis. Præterea partim est in fieri morbus. Continuo enim præter materiam ibi imbibitam, quæ se habet ut causa coniuncta, materia defluit à capite, & fouet, ac auget ipsum morbum. Deinde habet partem, quæ nec facta, nec in fieri, sed est futura, cuius causa est materia, quæ transmittitur ab hepate, & à corpore ad ipsum caput, idq; replet. Et sic attendendum est morbo iam facto, morbo qui est in fieri, & futuro. Quomodo uero est attendendnm? auferendo causas. Et primum incipiendum est à causa futuri morbi, quæ est multitudo sanguinis crassi, & humoris ab hepatis caliditate orti. Vnde ista materia debet euacuari tam sectione uenæ, quàm pharmaco. Et ita facta uentris lenitione cum Cassia & Hiera, aut cum aliquo huiusmodi, ut solemus facere pro præparatione materiæ, ordinarem talem syrupum:

℞. Syrupi completi Cichorij Nicoli
Oxymellis simp. uel Scyllitici ana ℥ 1.
Decoctionis Ceterach
Betonicæ in aqua Boraginis destillata, ut habeamus penetratiuum ℥ 4.

Sumptis duobus syrupis, secanda uena in cubito eiusdem lateris, postea assumat reliquos syrupos. Præparata materia euacuanda est pilulis Coccijs, de Agarico, uel de Hermodactylis, quia habent rationem & conuenientiam cum iuncturis: Electuario Indo, & confectione Hamech &c. Et non simul euacuanda est, sed repetenda bis uel ter euacuatio, quoniam morbus est chronicus. His tolletur causa futuri morbi, & sic morbus futurus aufertur, quo sublato simul tollitur causa morbi fientis, tollitur enim fluxus. Si uelimus aliquid agere pro diuersione huius fluxus, debemus uti masticatorijs, & consulo ut utatur his omni tempore. Caputpurgia autem facienda purgato corpore, abluendum caput lixiuio, in quo decoquantur Betonica, Chamæmelum, & rosæ &c. Tandem ueniamus ad morbum iam factum, qui remouebitur & ipse ex remotione causæ. Causa est materia frigida, & crassa impacta in illis partibus & neruis, quam oportet euacuari, tam deriuando clysteribus acribus, ut ex Centaurio minore, &c. quàm etiam per locum affectum insensibiliter, & quæ possunt attrahere & digerere, & talia sunt caustica, ut esset radix Brioniæ, flammula Iouis, Thapsia, & alia caustica & uesicatoria: imò ex his possunt fieri emplastra & alia medicamenta, Et hæc sufficiant, quæ si ab ipso seruabuntur, credo eum sanum futurum. Est enim morbus sanabilis, sed longus tum ratione materiæ frigidæ, & causæ facientis morbum, tum ratione neruorum, qui sunt frigidi. Non eleuat crus, quia nerui sunt aliqualiter affecti, id ut præstare non possint. Vtatur autem uictu optimo, quia, ut Gal. inquit, qui bonam uictus rationem tenere nequeunt, ijs optimam medicinam præscripsisse superuacaneum est.

De

De præſeruatione à Podagra & Calculo, pro nobili uiro Domino Matthia Zeſz Conſule L. Bohemo.

Conſilium CCXXXIX.

Ir nobiliſsimus atq; prudentiſsimus, agens annum ætatis quadrágeſimũ ſecundum, habitus corporis optimi, petit à nobis conſilium, quomodo toto tempore uitæ ſuæ effugere poſsit Podagram, non quòd eam iam patiatur, ſed quod timeat, ne declinante ætate & calore decreſcente, in eam incidat, propterea quòd aliquando (ut nobis refertur) leui deſtillationi ſubijciatur. Cum igitur quærat modum præſeruationis a podagra futura, conſilium meum eſt, ne quid magni moliatur ſub hyemem, quæ iamiam aderit, ſed habito bono regimine uictus in ſex rebus non naturalibus, leuibus aliquibus pilulis utatur, quæ paulatim educant materiam. A uino ſi abſtinere poſſet, optimum fore iudicarem: ad ſanitatem enim eſſet certa uia. Sed quia id durius uidebitur, cum ſit aſſuetus uti optimis uinis, ſaltem accipiat quatuor amphoras aquæ, in quibus coquat quatuor ciſtas ſaluiæ, & totidem betonicæ, donec remaneant tres amphoræ aquæ, quibus deinde facta diligenti expreſsione, addat octo amphoras uini albi bene maturi, & ſimul bullire permittat, idq; poſtea bibat. Abſtineat à piſcibus, fructibus, leguminibus, caſeo, & omnibus, præter carnem uitulinam, pullorum, auicularum montanarum, oua recentia, panem in brodio, panarellam. His contentus uiuat ad minus per annum. Cum ſua coniuge honeſtiſsima non niſi à natura ſtimulatus, & ieiuno ſtomacho uerſetur. Ab aëre maxime nocturno fugiat, & diurno etiam craſsiore. Muniat caput contra uentorum & aëris iniurias. Ad præſeruationem uero utetur his pilulis:

℞. Aloes optimæ		
Rhabarb. electi		
Agarici electi & leuis	ana	ʒ 2.
Garyophyllorum		
Nucis muſcatæ		
Sandalorum citrinorum		
Roſarum rubearum	ana	℈ 1.
Myrobal. chebulorum		ʒ 1.

Puluerizentur omnia per ſe, deinde miſceantur, poſtea aſpergantur ſucco ſuæ arteticæ, & permittantur exiccari, & ita iterum uſq; ſepties fiat, poſtea cum ſyrupo de betonica fiat magdaleon, de quo ſingulis uicibus fiant pilulę tres pro ſingula drachma. Quidam laudant radicem Cinarum. Eſt enim radix cuiuſdam Cannæ ex India, quæ facit ut plurimum urinæ emittatur, aliquando ad mortem etiam. Vidi ego in quodam quotidie 40. calices urinæ ejici. Et hæc erit tota ratio præſeruationis à futuro morbo, quem timet, & ab alijs plurimis ab eadem materia oriundis.

Rurſus, quia dominatio ſua petit conſilium præſeruatiuum à calculo pro quodam amico ſuo, idcirco Dominatio ſua, ut à calculis ſe immunem omnino reddat, ope ræprecium eſt, ut in ſex rebus non naturalibus rectè ſe gerat. Nihil ergo comedat quod humores generet calidiores, uel pituitoſos: omnia ſint εὔκρατα & temperata, media inter craſſum & tenue: bilis enim à ſiccis & calidis cibarijs, pituita à frigidis & humidis originem ſumit. Oportet igitur cauere à calidis, frigidis, craſsis & tenuibus, ne Scyllam fugiendo incidat in Charybdim. Temperate itaq; edat & bibat. Et quia nemo tam prudens eſt, quin cadat aliquando, prouidendum eſt, ut præueniat purgando eos humores, qui apti ſunt cauſare huiuſmodi malum, & corroborando membrũ, ne facile generet, & recipiat facile. Cum quo inſtrumento? Optimum eſt ex Rhabarbaro & agarico medicamentum, admiſcendo aliquid myrobalanorum, & aliquid

temperatum, quod facile pertranseat ad uias urinæ, ut cinnamomum cum semine melonum. Exempli gratia:

℞. Rheubarbari ʒ iij.
Agarici electi ʒ 2.
Cinnamomi
Myrobalanorum
Sem. Melonum ana ʒ s.

Semel in septimana utatur. Si calculus effectus sit, necessarium erit illico mittere sanguinem à poplitibus, quibus nunc non utimur, sed saphenis, facta diuersione cum ijs quæ leniter euacuant, ut casia: postea adiungatur casiæ agaricum. Si esset in renibus, utatur oxymelite, & aqua mulsa. Nunquam frigidis, nunquam calidis procedendum consulo, sed semper temperatis & incidentibus: quoniam terreum, quod à calido coagulatum fuerit, ut lateres, non à calido nec à frigido diluitur facile, ut Aristo. 4. Meteor. testatur. Quare non possumus progredi, nisi cum incidentibus, quibus minuuntur. Admisceatur igitur oxymel cum aqua mulsa. His omnibus diligenter & exquisite obseruatis, credo quòd D. sua non solum à calculis, quos timet, præseruabitur, uerumetiam à grauissimis morbis uindicabitur, cum auxilio Dei Optimi Maximi, cui soli honor, gloria, & imperium in secula.

APPENDIX.

Huic uero Bohemo non conferentibus remedijs in consilio positis, instituit puluerem sequentem capiti inspergendum:

℞. Laudani electi ʒ 4.
Spicæ
Stœchados
Maioranæ
Roris marini
Asari ana ʒ 1.

Pulverizentur minutissime, & inspergantur capiti. Laudauit etiam usum Alexandrinæ aureæ. Pro potu uero

℞. Cinnamomi electi ʒ 2.
Anisi ʒ iij.
Zucchari ʒ 4.

Decoquantur in aquæ cõmunis lib. 6. ad tertias. Victu tenui utendum consuluit.

De morbo articulari, pro Generoso D. à Stubenberg.

Consilium CCXL.

Illustrem Dominum ex auditis accidentibus, constat articulari morbo laborare: ita ut iam sit confirmatus: omniaque eius membra ad summam imbecillitatem ac defluxum continuum deuenisse: ut ne dum possint alienis excrementis resistere: sed ne proprium quidem alimentum concoquere: uel proprias superfluitates expellere, quòd alienis excrementis non resistant: ingentes tumores accedentes in singulas partes corporis, axillas, umbilicum, ilia, genua, ac pedes declarant. Quod propriũ alimentum non conficiant, indicio est insignis ariditas, & uniuersi corporis tabes: ex quibus etiam facile conijci potest, membra principalia male habere, caloremque cordis, & spiritus multifariam uiolatos esse: neque adesse illis uel propriam qualitatem, uel quantitatem: quibus accedit mala concoctio tum uentriculi, tum hepatis & uenarum: & plurima à capite destillatio, ob insignem frigiditatem. Si enim cordi frigiditas accessit, quid arbitramur cerebro contigisse? Ex his sequitur ægritudinem confirmatam esse, nec aliquo artificio

tolli

tolli posse. Leniri tamen symptomata ac dolores posse, si modo ipse sibi non deerit, rectissimaque utatur uictus ratione, arbitramur: ad quam tota ferme præseruatio dirigenda. Primo igitur aërem eligat quàm maxime fieri potest temperatum: uidelicet in quo nullus excessus appareat, præcipue tamen frigiditatis: deinde etiam humiditatis. Vnde uentos euitabit tum Boreales, tum etiam Australes, & habitationes humidas & etiam terreas: nocturnum aërem quem etiam cauebit per fenestras admittere. Induatur uestibus, quæ optime muniant ipsum à frigore: quæ sint admodum mundæ, & à sordibus omnibus expurgatæ. Nec parum conferet, si interiores tunicæ, cum mundissimæ sint, odoratissimis etiam suffumigijs reddantur odoratæ. In summa delectetur gratis odoribus. Hæc enim maxime conferent ad spiritus caloremque naturalem reuocandum & corroborandum, & ad cerebri uitia corrigenda. Lauet caput præterea semel saltem singulis septimanis, ex lixiuio facto cum cinere lignorum dulcium, in quo decoquantur saluia, maiorana, betonica, & aliqua etiam portio rosarum, & loco saponis utatur Agarico, quem etiam poterit in eodem lixiuio decoquere: erit enim admodum utile. Præterea ubi lotus fuerit, aëri se eodem die non exponat: atque optime exiccetur pannis non admodum calidis. Euitet omnes animi molestias, præcipue tamen mœstitiam & iram: Altera enim calorem naturalem elidit, altera humores præcipites reddit, caueat igitur ab utraque: uiuatque cum amicis quàm maxime læte & iucunde poterit. Laudarem ex quo deambulare non potest, ut saltem obequitaret, ubi tranquillitas esset aëris: uel curru ueheretur: atque omnino quæreret aliquod exercitij genus, quod quidem faciendum esset mane, ubi omnia excrementa noctu collecta reddidisset. Frictiones etiam admodum placerent, mediæ uidelicet: neque admodum ualidæ, neque admodum leues, quæ omnibus partibus corporis adhibentur. Quamuis enim nonnullis uideantur humores attrahere, si tamen fiant non repleto corpore, horis opportunis, quemadmodum fieri oportet, innatum membrorum calorem corroborabunt, coctionesque adiuuabunt, meatusque dilatabunt: unde excrementa facilius difflentur. Denique membra omnia facilius nutrientur, & melius alienis excrementis resistent. Ideo frictiones debite & opportune factas admodum laudarem: imò si post frictionem eadē membra illinentur oleo odorato, ueluti quod ex spica conficitur, uel ex garyophyllis, esset additamentum optimum. Quæ uero ex balsamo siue ex stirace confici solent, propter acriorem caliditatem non placent, nam plus æquo resoluunt. Caueabit ne dormiat post cibum, nisi duæ horæ ad minimū intercesserint: & omnino à meridiano somno cauebit. Ita igitur uesperi cœnbait, ut amplum admodum spacium habeat temporis ad decubitum. Quanto enim maius spacium intercesserit, tanto fœlicius noctu deget. Ob quam rationem & parcior cœna conferre solet. Caueat ut comedat siue in cœna siue in prandio, ubi percepit priorem cibum non optime fuisse concoctum. Nihil enim deterius quàm ingerere nouum cibum super alium inconcoctum aut corruptum: ideo tam cœnam quàm prandium ita moderabitur in qualitate & quantitate cibi, ut possit in toto eo spacio, quod est inter prandium & cœnam, totum alimentum optime conficere. Propterea interim neque bibet, neque aliquid prorsus gustabit, quamuis enim modicum esse uideatur, illud tamen modicum ad maleficium summam habet efficaciam. Ad hæc etiam maxime conferet, si uarietatem ciborum euitabit, & unico cibo contentus sit. Quotidie uero studebit, ut pro ratione alimenti & potus excrementa per aluum & urinam reddantur: quæ si defuerint, arte adiuuanda sunt: & uel clysteribus lenientibus succurrendum: quales sunt qui ex decocto maluarum, betæ, & furfurum conficiuntur: oleo addito communi, sale & uitello oui, & quandoque 2. ℥ mellis rosati: uel si clysteres non placuerint, optimū erit remedium, quod etiam ad hunc usum celebrauit Gal. ut malua, beta, mercurialis in iure pulli decoquantur, & facta expressione mane huius decocti ℔. propinetur 3. ho. ante prandiū: leniet enim aluū sine molestia. Circa ciborū potusque electionē, cū hic sit maxima sylua, ea tantū dicemus quę sunt eligēda, omissis ijs quæ sunt euitāda, quę propemodū sunt infinita: carnes eligat quib. optime uesci potest, sicut uitulinæ, hœdinę, castratorū

iuuenum, leporum iuniorum & cuniculorum, gallinæ, columbacei etiam pulli, Turtu-res atque aues compestres, præsertim si iuniores fuerint. Nam in carnibus antiquis hoc uitium est, ut pessimum succum generent: ideo ab omnibus cauendum. Hæ sunt carnes comedendæ, à reliquis omnibus abstinendum: quæ siue elixentur, siue etiam assentur, non uitupero: dum modo assatæ larido non operiantur, ut coquorum mos est: uel elixa, iusculis compositis admodum & refertis aromatibus non condiantur: ut mos est plurimis Germanorum. Vitiantur enim hoc modo carnes, & pessimi alimenti redduntur: & omnia uiscera torrefaciunt. Simplici igitur iure decoquantur, uel quod maxime laudauit Galenus, decoquantur cum oleo, aqua, porro & anethi seu fœniculi coma. Oua recentia admodum placent: dum modo sine aliquo pingui uel decoquantur uel comedantur: nihil enim ouis magis aduersum quàm pingui atque unctuoso aliquo misceri, dum in uentriculo coquuntur. Ab omnibus piscibus cauendum consulo, ab omnibus acetarijs & oleribus crudis, quamuis nec cocta libenter admiserim. Fercula comedi possunt, qualia sunt oryza, hordeum, far, spelta, panicum etiam & milium, si in pingui iure decocta fuerint: quamuis enim paucum adferunt nutrimentum, non tamen omnino malum. Quantum ad potum attinet, si uino fuerit assuetus, non omnino improbarem hac præsertim ætate. Vinum tamen eligerem colore album, nam illi audiendi non sunt, qui uino albo podagricis interdicunt, quod antiquis præcipuum fuerit remedium contra articulares morbos, ad materias per urinæ meatus auertendas. Vinum igitur album eligatur, substantia tenui, lucidissimum, sapore neque acidum neque astringens, neque dulce: sed quod saporem illum præ se ferat, qui proprie uinosus ab antiquis uocatur: & nos uulgo maturum appellamus. Sit autem medium inter potens & debile. Hoc uinum mediocri quantitate bibat, in cœna tantum & prandio: temporibus intermedijs, ut etiam supra diximus, caueat omnino, non à uino tantum, sed ab omni potus genere. Hæc ubi recte instituta fuerint circa uictus rationem, maximam partem suæ præseruationis erit assecutus, ut tamen tutius & melius muniatur: quædam etiam medicamenta afferentur, quæ uitia occurrentia casu, subinde emendare poterunt: atque etiam interim membra corroborare. Instituenda igitur illi est primo purgatio annualis, quam ineunte uere in hunc modum faciendam consulo:

℞. Floris Casiæ ʒ 10.
Specierum hieræ simp. ʒ 2.

Cum zuccharo fiat bolus, sumendus tribus horis ante prandium, postridie syrupum accipiet qui habeat

Mellis rosati ℥ 1.
Syrupi de absinthio tantundem
Decocti betonicæ
Liquiritiæ ℥ 4.

Et ita perseueret 9. uel 11. diebus, totoque hoc dierum spacio foueantur hypochondria, uentriculus, totum abdomen, pectus, ceruix, & singulæ corporis partes, oleo Camomelino moderate calido, quod melius bis aut ter etiam in die iteratur. Quibus peractis, apparentibus in urina coctionis signis, sumat pharmacum infra scriptum;

℞. Floris Casiæ ℥ 1.
Agarici præparati ʒ 2.
Liquiritiæ puluerisatæ ℈ 2.

Misce, fiat bolus dandus in aurora cum custodia. Postea tribus subsequentibus diebus sumat zuccharum rosatum pondere ℥ s. hora 1. ante cibum mane & uesperi. Vtatur præterea ter in mense bolo infra scripto, quem tribus horis ante prandium sumat;

℞. Carnis pinguissimæ ficuum, quæ per setaceum cribrum fuerit excolata ℥ s.
Medullæ Cartami ʒ 2.

Misce

Misce,fiat bolus. Quod si parum eduxerit addatur simul Rhabarb.puluerisa-ti 3. 1.eritq; medicamentū præstantius: & si bolus duriusculus fuerit,emolliatur cum syrupo de liquiritia,laudo tanquam remedium præstantißimum. Vt familiariter eti-am utatur,singulis diebus mane 3.aut 4.horis ante prandium, radicibus Acori cum zaccaro conditis, uel myrobalanis chebulis: idem enim præstare possunt.facilius ta-men radices fortasse etiam fidelius comparabuntur. Præterea singulis septimanis ab-luat caput circa uesperas,ita ut exquisitißime postea exiccetur,blande tamen sine mul ta frictione,cum pannis moderate calidis. Ablutio autem erit qualem supra descripsi mus. Vbi uero contingat ut accesio dolorum infestet, laudo ut quietus persistat,fo-ueatq; loca dolentia,uel cum lana succida moderate calida,uel cum pelle uulpis noua, & locum nulla prorsus re alia illinat,nisi oleo Camomillino,uel ipsa Camomilla uiridi contusa,si haberi potest, uel flore casiæ cum floribus camomillæ puluerizatis: quod quidem sæpe experimur præstantißimum remedium ad sedandos dolores poda-gricorum. Hæc auxilia tutißima sunt:concoquunt enim materiam doloris sine agita-tione,uel motu aliquo uel attractione,& adiuuant mirum in modum calorem natura-lem affectum. Cætera omnia quæcunq; possunt uel materiam discutere uel attenua-re,uel repercutere, uel ualide calefacere, uel tale aliquid operari, qualia multa prope innumera applicari solent podagricorum doloribus, omnia prorsus tanquam perni-ciem abijcienda consulo:& utinam talia quædam Illustrißs. hunc D. in præsentem ca-lamitatem non duxerint. Scio enim plerosq; omnes in similem calamitatem perue-nisse ab huiusmodi medicamentis perductos. Toto autem accesionis spacio habeat aluum quàm maxime mollem, quæ adiuuetur clysteribus mollientibus, sitq; tenuis admodum uictus,quantum eius natura potuerit tolerare. Vinoq; prorsus per omnia accesionis tempora abstineat: cuius loco utatur aqua mulsa cum saluia & Cinnamo-mo. Ita autem commode parabitur,si sumantur aquæ partes 12. mellis optimi despu-mati pars una,deinde modicū quid cinamomi saluiæq; admisceatur,prout ęgri gustui magis familiare uidebitur.

De Podagra cum multis symptomatis complicata.

Consilium CCXLI.

Postquam clarißimus Doctor omnia ita exquisite in hoc casu conside-rauit,& tam diligenter tractauit, ut uix mihi dicendum aliquid relique-rit,ego ut loco meo satis faciam, dicam pauca quædam,quandoquidem & in morbi essentia,& in curatione conueniā cum Excellentia sua. Obseruaui igitur ex relatis,duodecim esse symptomata,quibus partim con-sueuit affici uir iste,partim nunc afficitur: & quatuor sunt ea, quæ consueuerunt hunc hominem molestare,quæ sunt causæ istorum symptomatū,quibus nunc uexatur. Nam in tempore pueritiæ passus est fluxum sanguinis narium copiosißime quidem & fre-quentißime. Post quem subsecutus est fluxus hæmorrhoidū, in quibus emanabat plu-rima sanguinis copia. Nunc autem easdem quoq; patitur, sed non cum fluxu sangui-nis,sed cum dolore tamen & tensione & grauitate. Tertio passus est dolorem nephri-ticum maximū,cui medici quàmplurimis remedijs occurrerunt. Quarto dolorem ar-threticum,ita ut nullus articulorum sit,qui non infestetur dolore. Et ista sunt quæ con-sueuit pati,quæ etiam sunt causa eorum quæ nunc patitur,& sunt octo. Primo percipit dolorem quendā propter materiā à nucha per medullam spinalē ad inferiores partes descendentem,quæ quidem materia actu calida est,à loco unde incipit,usq; ad locum quò pertingit, id est,à capite usq; ad pedes, & alias partes ad quas defluit huiusmodi materia. Secundo ista materia deuenit etiam ad fauces,& gustu salsa est. Tertio patitur inflammationē insignē in summitate nariū cum rubedine,ex qua emanat materia quę-dam uirulēta,quæ uidetur esse pus quoddā:quæ materia calida admodū est & feruēs.

Post

Post exitum uero istius materiæ, exit sanguis, cuius exitu subleuatur ab ea. Quarto habet tumorem splenis satis apparentē tactui. Quinto ardorem urinæ, leuem quidem, sed interdum impeditur urina, ut non posit libere exire, & tenuissime exit, ita ut plurimum temporis absumat in mingendo, nec exitus urinæ satisfacit uirtuti expulsiuæ. Sexto, in urina sunt arenulæ rubeæ, quæ subsidunt in fundo. Septimo dolores patitur podagricos, & quandoque etiam Chiragricos, & quoddam stillicidium aquæ frigidissimæ. Octauo consueuit pati, maxime tempore æstatis, ingentem dolorem capitis. Vltimo imbecillitatem uentriculi maximam habet, addit se uix posse alimenta conficere. Scio Domini, uos admirari quomodo in isto corpore possint tot esse præter naturam: siquidem uidetur nullum membrum principale illæsum habere, & unum ex illis symptomatis uidetur alteri aduersari. Sed si cognoueritis temperaturam istius, mores & exercitia, facile cognoscetis omnia ista tum ex temperatura ipsius naturali, tum ex uiuendi ratione orta fuisse. Incipiamus à temperatura membrorum principalium, & primo à temperatura naturali cerebri, quod quidem calidissimum est, ut licet uidere ex multitudine operationum, non dico ex optimo discursu, (quia bonitas ingenij non à caliditate cerebri prouenit, sed potius à temperata frigiditate) Sed bene multitudo operationum cerebri à caliditate prouenit. Iste perpetuo cogitat & meditatur. Præterea indicat nobis calidum cerebrum aliud, scilicet quòd non potest in hyeme operimentum aliquod capitis ferre: & si apponatur aliquod, statim inflammatur, & sic semper à calido læditur, maxime in æstate. Color etiam faciei hoc indicat, licet hoc signum sit commune, ut Galenus secundo artis paruæ declarat. Qui habent in facie rubedinem plurimam, & in oculis uenas apparentes, illi habent temperaturam cerebri calidam: ideo ex istis iudico cerebrum illius esse calidum & siccum. Quòd autem hepar & renes calidos habeat, patet ex colore faciei, ex uenarum amplitudine, & nihil calidi potest pati, nec hepar nec renes, sed maxime frigidis iuuantur. Quòd etiam cor habeat calidum, argumento est, quia est plurimorum negotiorum: fuit miles animosus & audax: isti mores sequuntur temperaturam cordis. Quòd renes sint calidi, indicatur ex arenulis illis rubeis, & ardore urinæ, & sic habet cerebrum, hepar, cor, renes calidos. Aliud modo est symptoma illis oppositum, scilicet uentriculus frigidus, quod indicatur, quia non bene concoquit cibos: minimum sitit: cum habeat tot membra calida, & catarrhum maxime calidum, deberet multum sitire, parum appetit, & est profundissimi somni: & hoc non nisi à frigiditate uentriculi prouenire potest, in quo generatur plurima pituita, à qua eleuantur uapores plurimi frigidi ad caput, & sic causant somnum, licet temperatura cerebri potius super uigilijs indicet, quàm ut somnū admittat, quia est calida. Cum igitur habeat ista membra taliter præparata, & tales mores, & huiusmodi exercitium, in quo nihil facit secundùm rationem, sed cùm sit mercator, exponit se aëri frigido, & patitur frigus pedum, & multa incommoda in itineribus tum terra, tum mari, & equitat cum non debeat, & edit horis incongruis, & dormit quando potest. Ex hoc igitur uitæ genere non est mirandum, cum talia membra principalia habuerit, si in tot symptomata inciderit: nam scitis quòd dixerit Gal. 3. de locis affectis, cap. de dolore capitis, quòd ubi hepar & totus uenarum ambitus calida sunt, corpora illa repletioni parata esse: & ratio est, quia ubi hepar & uenæ sunt calida, habent sanguinem feruentem, ex quo eleuantur uapores: & sic cum cor sit calidum, & arteriæ, in quibus spiritus est feruens, transmittuntur plurimi uapores ad caput, & faciunt ipsum redundare plurimis excrementis, & cùm accesserit ad hoc frigiditas uentriculi, eleuantur uapores pituitosi, & replent caput. accedit etiam mala uictus ratio. Et sic in hoc sunt omnes causæ, quæ repletionem capitis faciunt. His ita stantibus, dum adolescens fuit, subiectus erat illis fluxionibus, tum propter temperaturam, tum propter uictus rationem, & cum expurgabant ipsum, sanus degebat: sed iam sunt uiginti anni, ex quo sanguis ille destitit, & tunc immutatio subsecuta, nephritis scilicet, id est, dolor renum: quo curato, in dolorem articulorum omniū incidit, & in podagram, & tunc habebat fluxum hæmorrhoidum,

dum, ille tamen non sufficiebat, sed iam sunt quatuor anni ex quo suppressæ sunt hæmorrhoides. Nunc autem tantam grauitatem, dolorem & inflammationem sentit: & ita à duabus consuetis euacuationibus destitutus fuit, scilicet à fluore sanguinis narium & hæmorrhoidum, & perseuerant eædem causæ aggregantes superfluitates, & inde sunt hæc omnia symptomata, quia annum iam agit 45. & est in principio senectutis, & iam calor naturalis incipit diminui, cum sit destitutus à proprijs euacuationibus. Videndum est an sit una causa omnium istorum symptomatum. Et dico quòd primũ est caput, quod primogenio est affectum. Et notate, quòd differt dicere aliquod membrum esse primogenio affectum, & esse affectum per essentism. Nam membrum dicitur primogenio affectum, cum læsio primo apparet in eo, & prius ægrotat ipsum, quàm alia. Per essentiam uero dicimus membrũ esse affectum, cum membrum in propria essentia læditur, & non per consensum. Et sic caput erat primogenio affectũ propter uapores ascendentes ad ipsum, quia in ipso læsio primo uidetur, postea uero læsum est per essentiam. Gal. 3. Aph. 12. Destillatio capitur dupliciter: proprie & improprie. Proprie destillatio quæ ad fauces uel pectus descendit, dicitur catarrhus, & sic ille nullum catarrhum patitur, quia nullam læsionem habet in pectore, nec tussim, nec anhelitus difficultatem, de quo etiam mirandum est. Intelligo autem catarrhum improprie, pro fluxione à superioribus partibus ad inferiora: & ab isto proueniunt omnia symptomata: & iste à capite per uarias uias descendit, quia est maxima copia materiæ: primo per uias cõmunes ad fauces & uentriculum peruenit. Non autem descendit per asperam arteriam (quod cur fiat, alias dicam) sed per uenas, arterias, neruos, & sic per omnia uasa, & per spondylos: & refert quòd percipit humorem calidũ à nucha per spondylos usq; ad pedes peruenire, & per uiam communem ad fauces, & sentit salsedinem. Et quotidie bis excernit, & hoc est ratione catarrhi, quia alioqui deberet huic esse aluus strictissima: sed catarrhus descendens lubricat & debilitat continentiuam, & ad uentriculum etiam deuenit, cuius signum est, quòd leui screatu expuit. Quòd etiam eadem materia per uenas & neruos descendit, apparet ex tumore illo podagrico, & ex tumore splenis. Et non sufficiunt istæ etiam uiæ, ex quibus nunc à capite ad alias partes solet defluere, quia materia est multa, ideo sentit repletionem capitis, & grauitatem, & æstate maxime affligitur à dolore capitis. Hæc cum ita se habeant, primo uidendum, quæ sit materia defluens, quia scimus istam defluere. Ista est calida & subtilis. Quòd sit calida patet, quia ex gustu salsedinem percipit, & caliditatem etiam in defluxu, & inflammationem in naribus: & quod exit, est calidum. tum etiam propter materiam descendentem ad renes, quia in urina apparent arenulæ rubeæ, ut Epidemiorum part. tertia, comment. quinto & sexto: ubi docet ex colore arenularum cognoscere, quæ sit materia peccans. Sunt autem arenulæ rubeæ in isto, ergo materia calida. Sed cur est quòd materia ista descendat per neruos, & non faciat contractionem, spasmum & conuulsionem? Dico quòd hoc non fit, quia non firmatur in neruis, sed quia expulsiua uirtus fortis est, ideo expellit ad iuncturas, & capita musculorum, ubi prouocat dolorem mordicando, propter qualitatem suam malam, & propter intemperiem quam causat, & facto dolore, attrahitur noua materia, quia ut bene dicebat Galenus 2. de different. febr. & de tumoribus præter naturam: membrum potest dupliciter debilitari, uel quia priuatur proprio & innato calore, uel quia habet caliditatem præter naturam. Sed in iuncturis est utrunq;: primo sunt debiles ob priuationem proprij caloris: hoc autem contingit propter materiam quæ ad eas partes præcipitata fuit, quæ multis de causis ad illas partes magis quàm ad alias confluxit: tum etiam quia adest dolor: & ubi dolent, incipiunt intumescere, & tunc sequitur inflammatio, & apparet tumor quidam nitens, & color eius est ruber tendens ad purpureũ, quod indicat multũ sanguinis crassioris ad illas partes per uenas descẽdere & facere inflãmationẽ, & sic talis podagra est calida, quæ est semper cũ inflãmatione.
Quan-

Quantum ad alium exitum, ad fauces, & ad uentriculum, percipit tum ex gustu, quia apparet salsedo, tum quia pessime concoquit, & percipit materiam ad uentriculum præcipitari, & per uenas capitis parum materiæ ad nares tendit, & facit inflammationem: quæ quia tumet & rubet, ideo est materia sanguinea: & cum materia sit feruens, ideo facit uesicas in naribus, post quas exit aqua purulenta, & ultimo sanguis aer. A quo modo causatur tumor splenis? Dico quòd iste habet hepar calidissimum, ideo redundat plurimo sanguine fæculento & crasso: & qui tales sunt, dicit Aristoteles, in paracmastica ætate, melancholici fiunt, & humoribus melancholicis redundant. Cum igitur iste sic habeat hepar calidum & siccum, ideo redundat plurimo sanguine crasso & melancholico. Quòd ita sit, patet ex fluxu hæmorrhoidum, quæ etiam nunc intumescunt, licet natura propter imbecillitatem expulsiuæ non possit sese exonerare, & propter materiæ crassitiem: ideo ille sanguis ad splenem defluit, & cum plurimus sit & fæculentus, non potest confici ab ipso, & ideo superfluitatibus plenus redditur, & intumescit, ut dicit Galenus. Quòd ubi intumescit splen, corpus marcescit, quia tunc redundant humores crassi maliq;. Et sic dico, quòd splen intumescit magis propter multitudinem alimenti mali & crassi, quàm ex catarrho à capite defluente. At dicit Hipp. 6. Epid. com. 2. Aph. 4. qui subiecti sunt catarrho, non incidunt in tumorem splenis. Et Auic. cap. de catarrho, idem dicit de splene, qui uidetur contrariari Gal. quia Gal. affert tres causas, & primã refutat Auic. primã accipit tanquam Gal. & ipsum impugnat, sed ipse Gal. eam refutat, & adfert alias Auic. quas etiam habet Gal. & dicit, quòd causa cur catarrhosi non fiant splenetici, est, quia patientes catarrhũ sunt frigidi, & plurimis cruditatibus abundant, & non fæce sanguinis, & cum non abundent fæce sanguinis, propter frigiditatem, ideo splen ipsorum non potest intumescere. Sed Galenus recitat tres causas, & primam quæ Sabini fuit, refutat, quòd qui patiuntur in uno membro, non possunt in alio affici. Hoc non est bonum. Secunda ratio, quæ mihi uidetur cum priori eadem esse, quòd natura scilicet non possit excrementa sua transmittere ad tot diuersa loca: sed cum fuerit aliquod membrum debile, ad illud omne superfluum depellit. Tertia, quam approbat Galenus & Auicenna etiam accipit, est cum dicebat, quòd qui catarrhosi sunt, frigidi essent, & tales non abundarent fæce sanguinis. Sed cur est quòd ille simul destillationẽ & tumorem splenis patitur? Dico id fieri propter caliditatem membrorum inferiorum: & eadem causa quæ facit destillationem pro parte, facit tumorem splenis, quia generat plurimum sanguinem crassum & fæculentum, ex quo repletur splen. Primo igitur est catarrhus salsus, qui fit propter uapores biliosos, ab hepate & ambitu totius eleuatos ad caput, & cum ipsum calidum reperiant, magis ibi excoquuntur. Vrina acrior, in qua arenulæ rubeæ: hoc fit tum propter materiam descendentem ad illas partes, tum propter earum acrimoniam. Vrinæ impedimentum & suppressio fit, quia materiæ catarrhales collum uesicæ & meatus obstruunt, & ita stricta uia subtilis exit urina. Et hæ sunt causæ multiplicantes symptomata. Sed quod nam iudicium facis de hoc homine? quia uideo, quòd si ista fluxio non fieret, caderet uel in apoplexiam, uel in pessimos morbos. Dico quòd stante uentriculi frigiditate, quæ est cum propter catarrhum descendentem, tum propter caliditatem hepatis, absumentem pinguedinem omenti, tum deniq; propter pessimam uictus rationem: stante etiam caliditate hepatis & cerebri, concludo quòd casus sit difficillimus, tamen minorando materiam medicamentis, & rectã uictus rationem præscribendo: credo quòd si non sanabitur ex toto, in meliorem tamen statũ redigetur. Ideo si possemus refrigerare mandantia membra, ne tam calida essent, illi multum prodesset, & maxime continuis alimentis, quibus remoueremus causas, ne materiæ de nouo generarentur. Cura igitur ad hoc redigatur, ut causæ harum fluxionum corrigantur. Et licet cerebrum mandet, tamen inferiora etiam ad ipsum mandant, scilicet hepar, uentriculus, & ambitus totius & omnium uenarum. Ideo debemus incipere à causis proximis, quod fiet prohibendo, ne materia noua generetur: quia si remoueatur materia nunc generata, & prohibeatur ne noua amplius gene-

generetur, remouebitur etiam fluxio. Cum igitur plurima adsit materia generata in hoc corpore, & cacochymia, ideo euacuanda materia. Et notate, quòd exquisite antequam è domo proficisceretur, euacuatus est, & postea propter agitationem maris plurimum euomuit: nihilominus aliqualiter euacuarem, & prepararem materias, & rursus euacuarem uel ter uel quater, ut ita exquisitissime corpore euacuato, alterarem membra, & sic prohiberem ne noua materia amplius generaretur. At cum tria genera euacuationis ab Excell. V. sint proposita, uidelicet missio sanguinis, cauteria, & euacuantia pharmaca, ego laudarem missionem sanguinis, quia caliditas membrorum inferiorum, est causa omnium istorum symptomatum: & sic euacuaremus simul, & refrigeraremus hepar, facta prius lenitione alui cum flore cassiæ, quia semper omnem sanguinis missionem uolo, ut præcedat aliqua lenitio alui, non tantum per clysterem communem, aut florem cassiæ, quæ euacuat à uentriculo crassos humores, feruidos & adustos, sine aliqua attractione: quin etiam do minoratiua cum scammoneatis aliquando fortioribus. Quicquid dicant alij, nunquam statim ad digestiua descendam: quia si prius digestiua exhibemus ante aliquam minorationem materiæ, humores crudi per uenas transeunt, atque eas obstruunt, & sic augent putredinem, uel eam si non adsit, efficiunt. A basilica igitur dextri lateris mitterem sanguinem. Syrupi essent de endiuia, de rosis. Intermitterem syrupum de papauere simplicem, quia uolumus præparare materias, non sistere. Præterea adderem oxymel (quod licet in ægritudinibus neruorum uitaretur, tamen uideo Hippocratem exhibere in pleuritide, cuius causa est passio membranæ, & præstantiss. est: & tertio περὶ ἑλκῶν, ubi neruus in profundo est uulneratus, iubet cum medicamentis misceri acetum, ut uirtus medicamenti ui ipsius aceti perducatur ad locum, nam in transitu annihilatur uirtus aceti, maxime quando permixtũ est cum melle. Et licet in isto abundent humores biliosi, illi tamen sunt permixti cum pituita: cuius signum præbet salsus humor, qui uel propter adustionem pituitæ, uel ut Auicenna uoluit, ob permixtionem bilis cum pituita prouenit) cum aqua endiuiæ, buglossę, uel decocto eorum, aut alijs huiusmodi. Quo ad euacuationem, euacuarem etiam cum cochijs in principio, ut Galenus 5. Meth. etiam euacuat cum istis, & Rhazes ab eo accepit, & cochias appellauit. Ibi namque curat Galenus catarrhum cum istis in principio: & sunt optimæ in euacuanda materia crassa, pituitosa, existente in iuncturis, qui à longinquo trahunt: & cum pilulis de hermodactylis, & alijs in quibus agaricum & colocynthis ingrediuntur, quia in hermodactylis est uis trahendi à iuncturis, unde inflant uenas: ideo primæ, scilicet cochiæ, magis placerent. Euacuato corpore deuenirem ad corroborationem membrorũ, & ratione podagræ diuersionem facerem. Credo quòd si posset à uino abstinere, cũ tanta caliditas sit in inferioribus membris, quòd præstantissimum hoc esset remedium, licet habeat uentriculum imbecilliorem: fortasse si remouebitur catarrhus, & contemperabitur hepar, melius concoquet: & sic pro potu darem aquam correctam cum zuccharo, uel cum modico cinnamomi & anisorum: & quia etiam Galenus dicit, quòd uinum potens noceat neruis: sed patientibus podagram, uinum prohibetur, non quòd forte tantum à potentia noceat, sed etiam alia de causa. Galenus tertio de ratione uictus, loquens de uino, ne trahat, inquit, materias fluxioni paratas per uasa: & ideo aquosum & subtile etiam nocet, quia aperit & præparat humorem, ut fluat ad iuncturas. Ideo uetamus uinũ podagricis, quia timemus nimiam apertionem, & humorum subtiliationem. Sed aqua magis refrigeraret quàm uinũ, & non ita attenuaret. Et Auicenna proponit aquam mulsam, abstergit enim, & per uias urinæ purgat: sed aqua cum saccharo & modico piperis an noceret spleni? dico, quando splen esset tumefactus ex uentositate uel frigiditate, quòd noceret: sed intumuit propter caliditatem, ideo proderit potus. Sed cur est quòd aqua chalybeata exhibetur splenetico indurato? propter feruorem sanguinis, hoc fit, quia refrigerat hepar, quod ubi est refrigeratum, minus generat de fæce sanguinis. Hinc falso existimant, qui putant ex inflammatione hypochondriorum intumescere splenem. Quòd si uinum uoluerit,

illud sit dilutissimum, quantum possibile est. Quod ad cauteria in capite, neq; actualia, neq; potentionalia facerem, quia uitium non est cerebri, sed membrorum inferiorum, quæ mandant ad ipsum. Si esset catarrhus ex imbecillitate tantum cerebri, quôd non posset concoquere proprium alimentum, forte conuenirent: sed quia tota materia ab inferioribus membris ad ipsum eleuatur, ut non possit concoquere, nec difflare, nec reprimere tot uapores, & quia calidum est cerebrum, non facerem cauteria, sed cum pulueribus frigidis & humidis, quales essent ex flore nenupharis, uiolarum, rosarum, (quia rosæ propter tenuitatem suæ substantiæ, faciunt ut talia penetrent, & sunt frigidæ etiam) uapores reprimerem, & contemperarem temperaturam cerebri. Quôd autem cauteria non facerem ad talos, in causa est multitudo ibi neruorum, chordarum ac ligamentorum, sed potius infra genu: & plurimos noui taliter curatos, exhibitis prius opportunis remedijs. Nec mihi displiceat, ut assumeret aquas thermarum Veronensiū, quas Calderianas uocant, quia conferrent spleni, & refrigerarent membra inferiora, hepar, renes, & uentriculum corroborarent sua astrictione. Ideo si aliquæ aquæ conferunt, credo quôd istæ conferrent. Deinde in conseruatione uellem, ut denuo isto remedio uteretur, acciperet maximam aquæ quantitatem, & in ipsa myrobalanos, folia senæ, epithymum decoqueret, in quo decocto infunderentur rosæ multoties, & in hac infusione pro una ℔. 4. uel 5. drachmas Rheubarbari apponeret, & facta infusione exprimeret, & faceret syrupum, qui optime euacuaret materias crassas & calidas omnes, & refrigeraret hepar, & acciperet uel semel qualibet septimana, uel ter in mense ℥ quatuor pro uice. Nam ex myrobolanis habemus confortationem iuncturarum, & ex Rheubarbaro confortationem hepatis. Et hæc sunt quæ in hoc casu uolui dicere.

Pro uiro robusto podagrico, purgatio.

℞. Pilularum cochiarum ʒ 1.
Cum melle rosato formentur pilulæ, ab eo sumendæ in aurora, cum custodia.
Deinde.
℞. Mellis rosati
Syrupi de betonica ana ℥ 1.
Aquæ saluiæ ℥ 4.
Misce pro uno & sic pro alijs quinq;. Deinde:
℞. Pilularum aggregatiuarum ℈ 4.
Trochiscorum alhandal G 8.
Cum melle rosato fiant pilulæ, & ea sumat in aurora, cum custodia.

De tumore pedum.

Si & mane & uesperi pedes semper tument: signum est materiam ibi firmatam quæ resoluatur ex saluia, rosa, camomilla, decoctis in uini & aquæ æquali portione, cum modico salis: & in eo teneat pedes mane & uesperi, ante cœnam: beneq; abluat. Si uero uesperi tantum intumescant, mane non: cruditatis signum id est, & ratione uictus corrigendum: & trociscis de absinthio uel Rheubarbaro.

De dolore genu obtuso ex destillatione pituitæ à capite, pro Magnifico Veneto.

Consilium CCXLII.

Num considero rectè considerandum, quòd iste Magnificus uir natura est calidæ temperaturæ hepatis & cerebri, uentriculi etiam non omnino frigidi, sed frigidiusculi. Cum ergo ab ortu suo habuerit calidum hepar & cerebrum, & nunc appareat dominium frigiditatis, & patiatur frigidam dispositionem à pituita, ut ab exeuntibus apparet, & à multitudine humoris pituitosi, iudicandum est non esse frigiditatem illam naturalem in capite. Cum ergo fuerit lapsus talis à propria natura, ideo forte non ita facile tolletur: quia cum ægritudines contingunt præter propriam temperaturã, maior erit lapsus, quàm si contingant similes propriæ temperaturæ. Ideo si frigida temperatura à frigida ægritudine occupatur, minor erit lapsus, quàm si calida ægritudine affligeretur. Si ergo cerebrum fuerit naturaliter calidum, & nunc frigidam patiatur ægritudinem, maior est lapsus: ideo diligenti cura est curandus. Circaq; symptomata primo conqueritur de dolore obtuso occupante utrunq; genu, maxime sinistrum: & dicit ita leuem esse, ac si pungeretur digitus, & leuiter suppuraretur, & leuis dolor perciperetur, cum tamen clamosi soleant esse: & licet multa materia descendat ad locum, & impediat motum, nihilominus non dolet, nisi moueatur. Iste est modus doloris. In descensu autem materiæ percipit in motu illo frigiditatem: cum uero figitur, non. Conqueritur præterea quòd non potest libere mouere caput, & cum ascendit cymbam, uidetur quòd nauseam habeat, ac si fluctuaret in mari: & omnino conqueritur de debilitate capitis. Probabile est illam destillationem, quia omnia referuntur ad destillationem, à capite prouenire: & cum aliqua calida, aliqua frigida, aliqua crassa, aliqua tenuis sit, pro modo doloris & pro modo descensus, credo quòd ista sit tenuis cum insigni humiditate: in actiuis uero credo quòd non sit multũ frigida, nec calida. Et quòd non sit calida, patet, quia percipit frigiditatem aliquam. Non est etiam frigida admodũ, quia frigiditas facit dolorem: quia Gal. dicebat 4. de simplici medicina, declarans illud Hipp. dictum: Frigidum ulceribus mordax, quòd frigidum soluit continuum. Et in sexto de locis affectis, & in secundo etiam inquit, ex humore frigido pituitoso fieri atrocissimos dolores, ut uideretur perforari locus, ut in colico & podagra: iste autem Magnificus uir est sine dolore, licet multam habeat materiam. Si igitur excedit, excedit per frigidum, & ita materia destillans humida sit & frigidiuscula, non tamen admodum frigida uidetur. Ex colore barbæ pilorum, est calidi cerebri à natura: ideo non potest deduci ad tantum lapsum, ni fuerit admodum frigidum. Nec est multus lapsus, quia non patitur nocumentum in hyeme, & melius se habet in æstate aliquantulum. Ideo non est hic tanta frigiditas, quia tempore hyemis, qui habent frigidum caput, læduntur. Est ergo destillationis causa, frigiditas capitis, non tamen multa. Fuit autem acquisita, uel quia decubuit in loco illo frigido & humido, uel quia in aëre frigido uersatus sit, ut incideret in lapsum, & in uapores ascendentes ad caput, sicut fumus ad caminum, qui inuenientes cerebrum seipso debilius redditum, non resoluuntur: nec cerebrum ita conficit alimentum sibi delatum, uti conuenit. Ideo humores illi in capite aggregati descendunt à uirtute expultrice propulsi per spondylos colli, per guttur, fauces, per uiam uentriculi, sed maxime per neruos à uertebris deductos ad iuncturas decurrunt tanquam ad partes debiles: & quia à natura institutum est, ut alterum membrum recipiat excrementa alterius, requiritur ut debilius sit, quia ita à natura factum est, ut fortiores partes transmittant superfluitates suas ad imbecilles: extremæ autem partes imbecilliores sunt, quoniam distant à fonte caloris & ab hepate, & sunt paratæ destillationibus frigidis: quia sicuti humores frigidi sunt parati ad partes inferiores

descendere, ita calidi ad superiores. Habet praeterea uias latas, quia ab ortu habet dominium caliditatis cum siccitate, haec autem ubi est siccitati coniuncta, aperit uias, & propterea cum habeat latitudinem uiarum, & imbecillitatem crurum, non est mirum si destillatio deuenerit ad crura. Ideo lapsus ex mala ratione uictus generatus est in cerebro, & generauit humores illos frigidos, quia ita generati per periodos, sicut fieri solet in omnibus superfluitatibus, decurrunt ad loca illa extrema. Et hanc credo esse causam oīm symptomatū, & quòd tota origo sit in capite. Quòd etiā humiditas sit in capite, patet ex hoc, quia balbus est: & Gal. super illo aph. Hipp. Balbi diarrhoea corripiuntur, reddit huius rationē, quia humidi capitis sunt. Cum igitur talis sit causa, & talis lapsus, & caput taliter praeparatū sit, patet quid de praesagio sit dicendum. Curabitur quidē: sed cauere debet, ne incurrat in malū regimen uictus, quia habet praeparationē naturalem, & lapsum habet in capite: ideo debet diligenter curari, & cum curatus fuerit, conseruare sanitatem, quia incideret in eandem, & forte deteriorem aegritudinem, puta in podagram, in paralysin, descendente multa materia per neruos & musculos ad iuncturas: ideo cauere debet, cum erit sanus. Cum quibus autem instrumentis? Bene hoc corpus debet euacuari, quia ubi sunt humores destillantes, à capite maxime, à leui qualibet causa uacillant, hoc non est nisi ratione uaporum & materiae in capite aggregatae: ideo corrigendi sunt humores & sanguis, & tota massa humoralis à superfluitatibus purgari debet. Euacuantia autem erunt agaricum maxime, quia trahit humores crassos & pituitosos. Ideo agaricum uel sub forma pilularum, uel temperatum, sicut electuarium aliquod, aut cassia cum agarico, & pro minoratiuo cassia cum hiera simplici accipienda. Sed cum uoluerimus exquisitius purgare, loco hierae simplicis poterimus ponere agaricum. Ideo uel cum cassia, uel eum rhabarbaro poterit euacuatio fieri. Talia ergo erunt genera medicinarum: nec pertransirem agaricum. Digerentia erunt syrupus de betonica, uel de stoechade simplici, cum portione oxymellis simplicis, uel syrupi acetosi, ut transitum maiorem haberet, cum decocto betonicae, endiuiae, cichoreae, ut habeatur ratio hepatis. Et ita factis mundificationibus, si uerum est quòd caput habeat lapsum, si uolumus remouere lapsum, oportet euacuare ipsum per loca propria. Et ideo masticatoria adhiberem, cum masliche, staphisagria, pipere, uel cum alio tali: caputpurgium per nares cum succo maioranae, betae, uel succo cyclamini. Masticare etiam radices capparum, ad extrahendam pituitam à capite, optimum est. Factis deriuationibus corroborabitur caput cum puluisculis singulis diebus, & quando uadit dormitum, ex mace, garyophyllis, maiorana, ocimo, & cum alijs odoratis, quae habent uim exiccandi pituitam. Pro remotione autem caloris, qui est in istis puluisculis, rosas, sandaracham, quae exiccant & refrigerant, commiscerem, & super caput ponerem postea pileum: & ita corroborarem caput cum illo tenui puluisculo, & in hora uespertina curarem caput, ne amplius discederet à domo. Et facerem lixiuium corroboratiuum dulce, primo non ex cinere ex quercu, nec ex fortitudine illarum rerum in quibus est adstringendi uis & adurendi, ex qua adustione adstringantur pori. Et ideo asarum acciperem, & baccharam, fenam, polypodium, camomillam, stoechadem, cum maiorana & iride, & ex ijs facerem lixiuium. Et fieret sapo ex Garyophyllis, Mace, Cinnamomo: & musci aliquid, & Ambrae adderem, pro barba & capillis, & confortabit. Et istud sit pro sapone. Aliqui etiam ponunt frustum Agarici in lixiuio, & quando abluitur caput, loco saponis utuntur illo, quia habet uim quandam extrahendi: imò si ponatur supra locum Podagrae, tunc fit euacuatio pituitae: Cur non fiet etiam si in capite ponatur? Praeterea electuaria pro corroboratione requirerentur, & maxime Myrobalani Chebuli conditi, non tamen Venetijs conditi cum illis aquis malis. Ideo si haberi possent in India confecti, laudarem illos summopere: Sunt enim confecti cum syrupo de Carobolis uulgo dictis, id est, ceratijs seu siliquis, & non calefaciunt. Theriaca aliquando & Mithridatum conueniret: Zuccharum autem rosatum inter omnia erit praestantissimum. Circa uictum, à coitu, ab exercitio post cibum caueat; non ambulet in sole; austrū

&

& boream uitet: à loco humido caueat: non dormiat in meridie, & habitet in cubiculo uersus Orientem: & circa cibos, sit contentus cibis unius generis. Quo ad carnes, uitulina, hœdina, pullorum, auium montanarum, & oua sorbilia conuenientissima sunt: oua tamen cocta sint in aqua, uel igne: à butyro autem cum ouis cauendum est. Pisces nescio qui conuenirent, quia omnes ferè capiuntur prope magnificam hanc ciuitatem. Mihi placeret lucius, laudarem etiam auratas Istrianas, mullobarbatas, id est, barboni. Faciatq; exercitia conuenientia. His omnibus peractis corroborationibus, & reliquis iam dictis, quia propositum fuit balneum, laudo illud: & cum habeat cerebrum calidum, lapsum ad frigidum, non ualet ratio Gal. 6, de tuenda sanit. qui uituperat balnea ubi sit distillatio. Loquitur Galenus de intemperie calida & sicca: sed cum in casu nostro lapsus sit ad frigidum, ideo conuenirent, quia deducerent ad ueram temperaturam cerebrum: & non alterabitur, quia à simili non fit alteratio. Duciam præterea accipere poterit. Et ante omnia, factis istis omnibus, si remaneret debilitas aliqua in cruribus, ponere poterit Magnificentia Vestra crura in luto: & postremo faceremfontanellam in crure. Et hæc erant nobis recensenda pro salute Magnificentiæ Vestræ.

De tumore Podagrico in utroq; genu, pro Domino Georgio Freidel Germano.

Consilium CCXLIII.

TVmore existente in utroq; genu Nobilis uiri mature considerato, tum ex his quæ præcesserunt, tum ex his quæ subsequuntur, credo materiam eius non esse unam, sed difformem. Quantum enim attinet ad partem extrinsecam, durities quædam solidior tactui apparet, quæ tactui non cedit, ita ut foueam aliquando relinquat: pars uero interior ita intumescit, ut tangenti sensus manifestissimus flatus cuiusdam crassi appareat, atq; hic quoq; nulla fouea comprimenti relinquitur: quod propriam inseparabileq; signum est tumoris à pituita dependentis, qui œdema appellatur. Ergo tumor extrinsecus, ex quo œdema nullo pacto appellari potest, abscessus frigidus ad aliquam duritiem uergens est dicendus. Sed cum durities uel scirrhus sit uel à materia melancholica, uel pituitosa, probabile est pendere potius à succo melancholico: & coniectura est uenarum ille tumor uaricosus in totius cruris longitudine, circa eandem partem extrinsecus apparens: non enim dubitandum est eandem materiam esse illius tumoris, quæ in uenis adiacentibus apparet. Nec obstat quòd in superficie non appareat nigredo, quod signum, autore Galeno, distinguit inter duritiem melancholicam & pituitosam. Cum enim humor sit infra cutim, colorem abscessus uidere non possumus: neq; enim cutis transparens est. Ergo cutis color naturalis percipitur, & non ipsius abscessus. De tumore uero alio in parte intrinseca incipiente, paulo supra genu longe magis protuberante quàm in extrinseca, sicut non est dubitandum pendere à materia uel uapore crasso uel flatulento, ita non satis constat utrum in profundo sit materia melancholica uel pituitosa, unde huiusmodi flatus exoriatur. Sed quod magis probabile est, uidetur in neutro loco materia esse absolute simplex, sed melancholiam pituitæ quoq; commisceri, præcipue quoniam raro contingit alterum humorem inueniri posse sine altero: huiusmodi autem humores in uno corpore dominari, multis coniecturis haberi potest. Et sic cum temperatura huius nobilissimi uiri calida fuerit & biliosa, iamq; ad declinantem ætatem accedat, non mirum si humores melancholici multiplicentur diminuto calore, ut cum alijs quoq; talibus fieri contingit. Quòd si calor naturalis diminuitur, quantum per adulterinum multiplicatur melancholia, tantum per cruditatem pituita. Sed huc quoq; accessit cogitatio superflua, assidue enim cogitat, perpetuum

tuum scribendi studium, & ocium corporis magnum, quæ omnia ubi simul conuenerunt, duo simul faciunt: corpus enim exiccant, & calidos humores adurunt, præterea cruditatem uentriculi, cerebriq́ destillationes plurimas gignunt. At si his quoq; adsdatur in cibo & potu pessima ratio, ita ut uarijs cibarijs & compotationibus potentissimi uini uacatum fuerit, nulla postea causa deest ad hoc, ut duo illi humores dicti multiplicentur. Omnia autem conuenisse in hoc nobili uiro, ipso etiam referente & attestante, compertum habemus. Non dubitamus igitur huiusmodi causas esse tumorum præter naturam in utroq; genu existentium. Sunt autem huiusmodi tumores sine dolore, cum neq; faciant tensionem, neq; alia insigni qualitate actiua præditi sint. Et cum ab his duabus causis dolores proueniant, non est mirum, si dolor non adsit. Motus crurum impeditur, cum musculi & principia chordarum finesq́ ita impediantur, ut ad debitum terminum neq; contrahi, neq; distendi possint: & cum motus crurum fiat ex contractione & dilatatione oppositorũ musculorum, ideo non ab re huiusmodi tumoribus impeditur. Verum fiunt uaricosi, propter melancholici humoris redundantiam, ad partem imbecilliorem per uenas expulsi. Vtrum autem huiusmodi morbus sit ad articularem referendus, non est admodnm disputare necessarium: sat enim est scire locum affectum, & eius naturam simul cum sua intemperie, & mala compositione, & proprijs causis: non enim curamus nomina, sed affectus. His igitur ita stantibus, dicimus hunc nobilem uirum pro sua curatione indigere summa, assidua & longa diligentia: neq; enim facile curabitur, sicut ego arbitror. Humores enim crassi & frigidi, in loco etiam frigido & profundo inculcati pertinaciter adhærentes, non ita facile concoquentur & expellentur. Ac præterea notandum fomentum quotidianum & incrementum. Cuius signum est satis euidens, quòd uespertinis horis semper augentur tumores: neq; enim hoc esset, nisi noua materia deflueret. Oportet igitur ut nobilis iste uir cognoscens statum suum & naturam suæ ægritudinis, adhibeat perseuerantiam, patientiam, & obedientiam: deberetq́ constantissime medicorum præceptis parere, alioqui non curabitur omnino, imò in peiores decidet ægritudines. Proponantur ergo quæ agenda sunt, postea sua prudentia & fortitudinę animi exequatur, & tandem optatam sanitatem assequetur. Principio in uictus ratione potissima cura adhibenda est: in omnibus enim longis & pertinacibus morbis, nihil efficacius, nihil præstantius, quàm optima uictus ratio. Non tantum igitur Dominatio sua in cibo & potu studebit modum sibi præscribi, sed in reliquis quoq; causis omnibus corpus humanum alterantibus. Et quoniam aër est primus qui occurrit, omni ingenio cauebit, ne occurrat aëri nubiloso & turbido: neq; habitet in cubiculo aut obscuro, aut boreali flatui exposito, aut humido & terreno: neq; dormiat fenestris apertis, aut ablatis operimentis, sicut in æstate fieri consueuit. Euitabit etiam nocturnum aërem, neq; uento se exponat tam australi quàm boreali. Inter omnia euitabit omnes animi molestias, assiduas cogitationes, scribendi consuetudinem præcipue post cœnam & prandium: neq; legat, aut aliquo modo intendat animum in aliquam rem. Sed nunquàm repleto uentre exercebit corpus. quiescet ergo sumpto cibo tam animo quàm corpore, & cum amicis iucundis uersabitur, aut leniter ambulabit per cubiculum, uel stabit erectus, ut cibus melius ad fundum uentriculi descendat. Horis uero matutinis, & hora una ante cœnam exercebit corpus exercitio moderato, ut superiores partes quàmmaxime exerceantur, inferioribus uero & cruribus non adeo laborantibus. Multiq́ consuluerunt, ut homo in huiusmodi casibus iaculando uel arcu se exerceret: alij consueuerunt uti plumbeis pilis, quarum singulæ pendant circa libras duas, quæ manibus contineantur, & cum his pondera agitentur, manibus supra, infra, & secundum omnem situm, usq; ad manifestam mutationẽ anhelitus, & ad erumpentem sudorem. Ex hoc enim sic habetur conueniens exercitatio corporis, & caloris naturalis excitatio, excrementorumq́ difflatio, ac præterea diuersio, eorumq́ excrementorum ab inferioribus ad superiora traductio, quod etiam maxime hoc loco quærendum est. Ad hunc eundem usum maxime pertinent frictiones, quæ quotidie

fiant

stant in superioribus partibus circa dorsum, brachia & pectus, manibus illitis oleo anethino & camomelino. Sunt autem hæc omnia non una aut altera septimana peragenda, sed pluribus subinde diebus, forte etiam mensibus, si utilitas sit inde percipienda. Morbus enim natura chronicus est & pertinacissimus, neq; pauco tempore curari potest, quod quidem nobili huic uiro semper in animo fixum esse oportet, uidelicet ne credat se breui tempore euasurum, sed perquàm longa perseuerantia esse utendum sibi persuadeat, alioquin seipsum decipiet, uel medicorum remedia uana erunt. Nocturno quidem somno prolixiori utetur, mallemq; ipsum dormire saltem per octo horas: sed interdiu somnum tanquam pestem euitabit. Procurabit ut quotidianas alui excretiones habeat, laudauerimq; ut tum pro alui mollitione, tum pro euacuatione & auersione humorum per aluum excretorum, tum etiam ad obstructiones aperiendas, ad membra naturalia ac caput corroborandum, saltem bis singulis septimanis utetur pilulis tribus pondere drachmæ, uel scrupulorum trium, horis tribus ante prandium, quæ haberent:

℞. Resinę terebinthinæ Cypriæ	ʒ	4.
Rhabarbari optimi	ʒ	1.
Garyophyllorum	℈	2.

Puluerizentur pulúerizanda, & omnia misceantur, & seruentur ad usum. Inter omnia studebit ut semper unico & simplici cibo contentus sit: nihil enim detestabilius, quàm ciborum multitudo & uarietas. Parce etiam comedat, & citra satietatem: sed longe parcius bibet, cauebitq; tanquam à re perniciosa, à quolibet uino potenti, sed præcipue nigro & dulci. Cauebit etiam à compotationibus, neq; bibet intra prandium & cœnam. Cibos eligat facilis concoctionis & boni nutrimenti, qui apud omnes notissimi sunt, sicut caro hœdina, pullorum iuuenum, uituli lactentis: sed meo iudicio cauebit à piscibus, præsertim Venetis. Oua sorbilia recentia maxime congruunt. Fercula ex farre, hordeo, spelta, beta etiam cum boragine, buglossa & petroselino, non negantur: conceditur etiam lactuca, si parce comedatur: nec omnino sunt detestandi asparagi, præcipue dulces, & hortenses. Cauebit à caseo tam recenti quàm antiquo, & ab omnibus lacticinijs, à carnibus antiquis & salitis, a leguminibus, à rebus frictis in sartagine. Parcius cœnabit quàm prandebit: sed & prandium erit moderatum. Non ibit cubitum nisi per duas horas post cibum, & si poterit uel leniter deambulet, uel erectus maneat, citra tamen defatigationem. Hæc diligentissime sunt obseruanda, non uno aut altero mense tantum, sed per plurimum temporis, alioqui non tantum non sanaretur, sed etiam in deteriores dispositiones prolaberetur. Sed præter hanc uiuendi rationem, erit etiam ad reliqua medicinalia remedia accedendum, interq; illa præcipue consulo, ut bis in anno purgetur, uere inquam & autumno, Purgatioq; hoc modo esse poterit:

℞. Floris casiæ	ʒ	10.
Specierum hieræ simp.	ʒ	2.

Cum zuccharo fiat bolus, sumat tribus horis ante prandium. Item

℞. Syrupi de cichorea			
Nicoli sine rhabarb.			
Oxymellis simp.	ana	ʒ	1.
Decoctionis Ceterach			
Liquiritiæ			
Capillorum Veneris, in aqua buglossæ destillata factæ		ʒ	4.

Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs usq; ad septem uel nouem. Sed ubi acceperit duos primos syrupos in purgatione ueris tantum, mittetur sanguis ex basilica dextri lateris usq; ad uncias octo. Postea acceptis nouem syrupis, accipiat pharmacum, quod erit tale:

℞. Confectionis hamech	ʒ	4.
Oxymellis scillitici	ʒ	2.

Cum decocto Cetrach & Polypodij fiat potus breuis: sumatur in aurora cum custodia. Facta euacuatione ueris, abstinebit ab omni pharmaco usque ad autumnum, praeter illam tantum terebinthinam, uel pilulas ex terebinthina, de quibus supra locuti sumus. Vtetur tantum nonnullis gratis & iucundis confectionibus, ad membra contemperanda, sicut est huiusmodi:

℞. Zucchari rosacei
Boraginati
Violati ana ℥ 2.

Misce, & ponantur in uase mundo uitreo, & deaurentur. Et ex hoc electuario sumat semunciam tribus horis ante prandium. Quandoque etiam loco istius electuarij sumat myrobalanum conditam chebulam, uel belliricam, uel emblicam. Sed quae attinent ad ipsa loca, hoc est, ad genua localiter medicanda, non hic describimus nunc, quoniam longe melius ut S. D. purgetur primo, deinde per multos dies perseueret in dięta instituta, & in omnibus his quae admonuimus. Nam facile potest contingere, ut inde curetur absque aliqua molestia circa genua, a quibus quantū possumus, abstinere debemus. Nam nihil est quod magis debilitet iuncturas, & pręparet ipsas ad omnem defluxum recipiendum, quàm fomentare, inungere & linire. Sed si oportebit, & nos post aliquot menses admonebit, procurabimus ut id quoque quàm maxime tuto fiat. Vnum hic non omittam: quòd si perfecta purgatione huius ueris, quemadmodum ordinauimus, uellet huc accedere, & accipere aquas thermarum nostrarum, & in illis etiam fouere crura, fore illi utilissimum. Vnde consulo, ut eo tempore huius rei gratia omnino Patauium se conferre haud grauetur.

Pro eodem extat Consilium alterum inter Chirurgica.

De tumore œdematico utriusque pedis, pro ciue Ferrariensi.

Consilium CCXLIIII.

Vando aliquis pituita & succo melancholico suapte natura redundat, non uideo propter aliquam aliam causam esse posse, nisi quia uentriculum habeat frigidiorem, hepar uero calidius: ita enim pituita in uentriculo plus aequo multiplicatur, sicut in hepate sanguis redditur crassior, & supraquàm oportet excoctus. Quòd si etiam caput excrementosum, frigidum, mucosumque fuerit, non facile euitabit hic homo morbos, qui uel à melancholico succo, uel longe magis à pituita generari solent, praecipue si incongrua uictus ratio accesserit, & aëris intemperies. Cum ergo haec omnia de hoc nobilissimo uiro enarrentur, haud ab re esse uidetur, si tumor ille laxus & œdematicus utrunque pedem uexet, aestate praecipue, ita tamen ut non fit absque aliqua caliditate, modicoque rubore: multitudo enim pituitae per uenas distributa, & plus aequo multiplicata, tandem expellitur uigore facultatis expultricis, & sicut est grauis & ponderosa, potius ad infimas partes declinat, aestateque id praecipue contingit: nam praeterquàm quòd in aestate plus delinquit, tum copia potus frigidioris, tum fructuum, crudorumque olerum, & rerum frigidarū assiduo usu, tum quia nudo uentriculo frigidus aër & humidus quàm maxime occurrit. Sunt etiam meatus & uasa magis laxa & ampla, humoresque defluentes subtiliores: hyeme omnia contraria eueniunt. Non mirum ergo est, si aestate pedes intumescant, hyeme exiccentur. Sed quòd nonnihil caliditatis & ruboris ad œdematicum tumorem accedat, non absonum est: nam & hepar calidum nonnihil transmittit subtilioris sanguinis pituitae permixti, quam rem etiam adiuuat calor aestatis. Eandem uidetur habere rationem, cur cum decumbit aut quiescit, tumor non accedit, & qui accesserit remittatur: ex motu enim constat humores agitari, attenuari, & moueri, in quiete uero sisti, neque in pronum descendere. Haec de causis affectus à me auditi.

auditi. Curatio igitur dirigenda uidetur contra proximas causas symptomatum: ergo qui generati sunt humores, euacuandi & auertendi: deinde prohibendum ne generentur, quod duplicem scopum habet: Primus est, ut rectissima uictus ratio adhibeatur: secundus est, ut membra corroborentur, ad contrarios habitus deducendo. Quantum igitur ad rectam uictus rationem attinet, constat à calore aëris quàmmaxime custodiri oportere: experientia enim comprobat, sub calidiore tantum aëre pedes tumefieri. Et non dissimili ratione ab ira quoq; & uehementibus tum animi, tum corporis motibus abstinere oportet, cum experiatur agitatione & motu eosdem tumores excitari. Consulo igitur, ut superiores potius partes exerceat, ut sagittando, lapidem aut palum ferreum iaculando, prout illi magis gratum, aut uiribus magis commodum uel magis consuetum fuerit: earum quoq; partium superiorum quotidianas frictiones præcipue æstatis tempore, faciendas consulerem: ita enim auerteretur materia, quæ ad pedes decumbit. Quòd si æstatis tempore aerem Ferrariensem mutare possit, & ad subtiliorem sicciorem'q; accedere, qualis esset Bononiensis, non parum crederem pro futurum. Quòd autem debeat esse parcior potus uini subrubri, & bene maturi, ne nimius humor redundet, etiam me tacente facile cogitatu esse arbitror: sicut etiam quòd cibi sint offerendi optimi alimenti, & paucarum superfluitatum. Particularem uero materiam singulorum nimis inepte hoc loco aggregandam censeo, cum semper magnificus iste uir prope clarissimos medicos sit moraturus. Hac igitur uictus ratione prohibetur generatio excrementorum. Quantum uero ad euacuationem eorum qui iam fuerint generati, laudo primo ut uere purgetur: & si in tumore illo pedum sanguinis aliquod dominium appareat, sicut suspicari possumus ex intellecta rubedine & caliditate, etiam aliquid sanguinis est detrahendum: facile enim ex hac annua purgatione abscindetur materia, quæ æstatis tempore ad pedes solet decumbere. In alijs uero temporibus ad purgationem habeat aliquod familiare, quod facile educat, & leniat aluum, ut corpus minime excrementosum seruetur: eritq; hoc præcipue necessarium, si forte aluum adstrictam habuerit. Darem igitur uel hieræ simplicis Gal. de sex rebus scrupulum, uel scrup. duos, prout aluus magis uel minus obediet. Hieram intelligo ipsas species in pilularum formam redactas, uel rhabarbarum cum saccharo rosaceo, quod mihi magis placeret tempore æstatis. Nec displicet usus frequens terebinthinæ Cypriæ ad hanc eandem commoditatem præstandam. Quantum uero ad membrorum tum mandantium, tum recipientium corroborationem attinet, pro uentriculo quidem & hepate, illius eiusdem hieræ & rhabarbari usus non tantum leniet aluum, sed etiam roborabit ea membra naturalia. Pedes uero qui recipiunt excrementa, ad medium ueris per totam æstatem alternis saltem diebus abluendos putauerim decoctione rosarum, saluiæ, nucum cupressi, rasuræ tabularum cupressi, chamæmeli, aliqua etiam salis portiuncula adiecta, ita ut lotio fieret horis matutinis, uidelicet ante prandium. Neq; malum putauerim, si post lotionem partes ablutas inunxerit aliquo oleo de citoneis, uel de baccis myrti. Et hæc, si modo recte seruata fuerint, forte sufficient ad curationem, & præseruationem huius nobilissimi uiri.

De Podagra, morbo Gallico, & Tabe, unà cum pruritu maximo.

Consilium CCXLV.

Vlta sunt symptomata in hoc nobilissimo uiro: tria tamen sunt præcipua, quæ ueniunt consideranda, & de his etiam maxime conqueritur: ideo de his dicam, reliquis prætermissis: & ea etiã in sua signa & causas referam. Prima dispositio præter naturã sunt dolores podagrici, & tumores circa partes extremas pedũ & manuũ. Secunda consumptio totius cor-

corporis. Tertia, pruritus uehementissimus, & maxime circa extremas partes & pudenda. Et quia nullus morbus nec cognosci nec curari recte potest, nisi ex cognitione suarum causarum, ideo singularum naturam & causas uidebimus. Primo dolor & tumores necessario proueniunt ab aliquo defluxu materiæ, & sic habent omnino causam aliquam materialem: & in hoc semper quatuor concurrunt. Primum, locus qui patitur. Vbi considerandum, an patiatur per se, an per consensum. Secundum, materia quæ defluit. Tertium, unde deueniat. Quartum, per quas uias. In dolore podagrico si hæc quatuor recte considerentur, medicus poterit & recte prognosticari, & recte etiam curare. Primo quo ad locum, an hic defluxus & dolor sit ratione loci affecti? Dico quòd locus ipse principaliter afficitur: sunt enim ibi omnia præter naturam: nam corrupta est figura membrorum & forma, & destructa est quantitas, nam tumor est insignis: item est solutio continui in illis partibus, & ista omnia procedunt à mala temperatura, cui insint tot malæ compositiones. Ergo hæc loca cum sint extra naturalem suam dispositionem, sunt affecta, & sic nec attractio, nec concoctio, nec ulla uirtutum naturalium fortis est. Item est impedimentũ in uirtute motiua, & sic secundũ omnem modum, compositionem & temperaturã, patiuntur illa membra. Et uideo quòd quamuis ad illa loca nihil affluat aut demandetur, tamen non esse sana, sed corrumperetur etiam nutrimentum influens optimum. Secundo, perpetuo influit materia, unde dolor semper renouatur per 15. dies, ex accessu scilicet nouæ materiæ: & hæc materia inquirenda est. Et plerunq; qualibet materia podagræ est duplex: pituitosa & biliosa, cum aliqua parte sanguinis. Vnde uidemus podagricos primo rubescere, deinde autẽ tophos illos & materiam fieri albam. Ergo supponatur nunc talis materia, & infra etiam probabo. Et intelligo bilem tum eam quæ est ex permistione pituitæ, & etiam uitellinam quæ ex adustione. Tertio, unde deueniat ista materia quæ influit. Ex habitu corporis, & propria eius temperatura, & etiam ratione uiuendi. Hoc inde colligi potest. Primo est calidi & sicci hepatis, & talis natura duo solet maxime pati: primo, quòd in uentriculo generantur plurima excrementa pituitosa: cum enim habeat graciles musculos abdominis, inde priuatur instrumento calefaciente uentriculum, & sic plurimæ pituitosæ superfluitates generantur propter imbecillitatem uentriculi, & coctio uentriculi fit elixatione, id est, humido calore, non sicco, & præternaturali. Et conqueritur ipse quòd habeat tarditatem concoctionis, & cum sit concoctio diminuta, erit ex frigiditate, Quo ad hepar, est calidum, & hoc clarum ex pruritu & habitu corporis, & usus est multis exercitijs & uinis potentibus, & postea uixit in ocio, unde aggregati multi humores, qui non potuerunt dissolui suo consueto exercitio: præterea medici male eum curarunt, mittendo illum in tempore calidissimo ad thermas. Et licet bibit aquas de Villa, quæ sunt frigidæ, tamen Gal. dicit quòd omnes thermæ exiccant, licet sint frigidæ. Item totum cerebrum est deductum ad dyscrasian ex illo stillicidio, ut Gal. 6. de tuen. ualet. describit incommoda illa quæ sequuntur ex intempestiuo usu illorum, quæ uidemus etiam hic, ut Gal. in eo loco descripsit, scilicet maximã destillationem & fluxum diarrhicum. Hæc destillatio per neruos defluens, facit dolores. Hepar generat biliosos humores, uentriculus frigidior pituitam, & cerebrum etium catarrhum facit, cuius calor consumptus est ex illis embrochis: & licet habuerit naturalem temperiem cerebri calidam, ut apparet ex facie Mercuriali &c. tamen ex consumptione huius caloris naturalis est factum frigidum, & facta quædam dispositio senilis, ut recte dixit Excellentissimus Do. Quarto, per quas uias deuenit iste fluxus? Dico quòd habet omnes uias, & uenas & arterias latas, quia cor est calidum, est enim animosus. Et est adhuc signum manifestissimum, quia scilicet excernit plurimum de urina, etiamsi modice bibat, adeo ut mirum sit, & uix uiderim in aliquo tantum urinæ. Et hoc fit propter duo: Primo, propter latitudinem uiarum, & aliam causam quam mox dicam. Ergo cum concurrunt hæc quatuor, necessariũ est talem materiam defluere ad locum. Quo ad tabem & consumptionem corporis, unde sit. Ego dicam opinionem meam. Quia cum sit consumptio

maxi-

maxima, & non tantum humidum nutrimentale, sed etiam substantificum consumatur, necesse est quòd uel aliquid sit in membro, ut est uel caliditas insignis, uel frigiditas & siccitas &c. & sic potest accidere corruptio: licet nutrimentum adueniens sit bonum, quia membra sunt imbecilla, ut non attrahant nutrimentum, & ita fit atrophia. Vel ista consumptio potius est propter malum nutrimentum & corruptum, demissum ad membra. Dico quòd in hoc corpore & ægritudine, causa illius consumptionis sunt deprauati humores, quia in hepate sunt calidiores, in uentriculo salsi: & causæ fuerunt plurimæ. Primo caliditas hepatis: secundo morbus Gallicus, in quo quæcunque sit intemperies, semper humores sunt adusti. Et signū est, quia præter maciem & dolorem, habent etiam deprauatissimum colorem: & talis est color, qualis humor. 4. de tuen. ualet. Ergo cum uir ille patiatur morbum Gallicum, & adsit caliditas hepatis, unde deprauati humores generantur, & generati etiam sunt iandiu, hæc etiam causa est pruritus. Sed etiam credo quòd illa membra calida & sicca, sint reddita calidiora & sicciora seipsis, & quòd postea sint facta frigida & sicca, ut Galenus, tum ex progressu ætatis, tum ex illis exercitijs, uenere, thermis &c. Et sic quia extrema membra etiam sunt affecta, ideo duo concurrunt: primum, deprauatum alimentum: secundum, membra quæ non recipiunt suum alimentum. Et quod maxime alimentum corruptum sit in causa huius exiccationis, habeo signum hoc: quia illa membra quæ sunt prope uentriculum & uentrem inferiorem, non sunt ita exiccata, quia illa membra exaturantur ex meliore parte alimenti, & ideo illa membra naturalia non sunt ita affecta, ut membra remotiora. Et hinc sequitur, quòd non sit illa tabes ex corde. Hoc probo ex tribus: primo, quia pulsus non est ita durus: secundo, membra circa uentrem inferiorem non sunt ita affecta: tertio, in arterijs non est magna imbecillitas. Et cum Galenus dicat, secundo de causis pulsuum, quòd in tabe cordis necessario cadit uirtus: ideo non credo quòd sit hæc tabes ex corde exiccato, sed propter duas causas iam dictas. Quo ad tertium, pruritus habet facilem causam, & agnitionem causæ. Nam stantibus, maxima deprauatione humorum, & hepate calido, & cerebro & uentriculo tali, ut generent plurimum pituitæ, quid mirum? Nam pituita si aduratur, fit salsa, & potest etiam ex putredine fieri ista pituita salsa. Duæ enim hæ sunt causæ salsedinis pituitæ. Ergo cum hic sit caliditas ignea, & pituita facile putrescat, fit scabies: & secundum maiorem & minorem adustionem, fiunt illæ affectiones cutis. Et hinc etiam senes facilius patiuntur pruritum, & immedicabilem, quia in senibus sunt plurimi humores salsi & adusti. Habemus igitur causas horum trium symptomatum. His ita se habentibus unum dicam circa prognosticum. Quo ad podagram confirmatam non uideo curationem. Quantum ad humorem affluentem, si possemus corrigere membra mandantia, possemus etiam prohibere affluxum horum humorū. Quo ad euacuationem idem dicendū, quia pendet ab eadem causa: & si possemus emendare illa tria membra, fortasse iuuare possemus. Quo ad euacuationē, utrum debeamus procedere cum balneis? Et non immerito facta est difficultas & dubitatio inter Excell. Doctores. Quia si possemus nutrire corpus, & augere humidum in hoc corpore, ego crederem quod reliqua etiam faciliora essent. Quæ uia ergo melior? Propositus est & usus lactis, & apertio meatuum &c. Sed quoniam illa humectatio fieri non potest, nisi fiat attractio nutrimenti ad membra, & oportet ut penetret, & ut calor membri, qui est elixans, augeatur, ideo debet augeri calor membrorum, & corroborari, ne tamen fiant membra ita laxa, ut non possint humiditatem concoquere & dilatare. Et ideo Galenus optime uoluit fieri balneum, licet balneum difflare faciat. Ideo etiam uoluit quòd subito post balneū debemus uel irrorare corpus aqua frigida, uel inungere oleo quodam constipante, ut alimentum retineatur. Et sic ego non uideo quomodo ista balnea possint impedire operationes nostras: primo, quia corroborant membra, & attrahunt alimentum, & colliquant excrementa, & sic fortasse iuuabunt etiam podagricos dolores, quia illa membra non nutriuntur, sed habent excrementa plurima cruda. Et non semper ista balnea faciunt defluere humores, si non sint humores multi: & quamuis

Atrophia vide

& quamuis aliquid defluat, potius erit ad bonum. Et ficut Galen. de oxymelite dicit, idem etiam de hoc auxilio dicere possumus, nullum præsidium tam bonum esse, quin habeat aliquod nocumentum. Nolite ergo ita abhorrere ab his balneis. Et sic post balneum applicarem oleum rosaceum simplex, quod confortat, & prohibet ne corpus resoluatur laxatum per balneũ. Sunt etiam aperiendi meatus intrinseci, non extrinseci. De lacte mihi summopere placeret post euacuationẽ, sed non mulieris, licet hoc sit conuenientissimum ad alendũ, propter salacitatem, quia est salacissimum. Syrupum darem ex sero caprino, & imponerem oxymel, & mel ros. pro corroborando uentriculo. Rasis dat 5. heminas oxymellis. Cassiam laudarem cum syrup ros. Dari posset lignum, & aqua ligni: sed lignum non sit exiccatum. Primo euacuetur, postea detur lac, & corroboretur calor innatus.

Exactissima Morbi Gallici atq; omnium propemodum propriorum eius symptomatum ac præcipue Rhagadum curatio, pro Illustrissimo atq; Excellentissimo Galeotto Pico Mirandulano Principe Dignissimo

Consilium CCXLVI.

Ex Italico latinum factum per Hieronymum Donzellinum.

Llustrissimæ Dominationis uestræ corpus neq; in membris suis, neq; in omnibus ætatibus, eisdem affectibus, sed longe diuersis obnoxium fuit. Membrorum quidem pręsens status huiusmodi est, ut cum reliquę actiones omnes integræ sint, ac recte ualeant, in infima tamen recti intestini parte ac exitu, multiplici (ut postea dicetur) morbo infestatur. In diuersis etiam ætatibus, alijs atq; alijs affectibus fuit exagitatũ, & ita fuit comparatum, ut facile mutari atq; alterari posset. Cũ igitur uestræ ualetudinis nobis proposita sit cura, omnes illi affectus uarij atq; multiplices, quibus aut iam laborat, aut ne in posterum redeant, est uerendum, distinguendi mihi necessario uidentur: id quod ex multis quibus antea Illustriss. V. D. usa est consilijs, facile intelligetur. Ab eo igitur, qui nunc infestat, morbo initium sumam, quem etiam cæteris omnibus, quibus iamdiu est conflictata, leuiorem esse, ipsamet confitetur. Quoniam autem (ut dictum est antea) omnes actiones, unica excepta, sunt integræ, illa in præsens omissa, quomodo reliquæ in sua integritate conseruari debeant, explicabo. Recta uero earum ualetudo minime conseruari potest, nisi à lapsu membra præseruentur, quæ in hoc corpore inæqualiter admodum sunt temperata, & ut turbam aliquam faciant, ac sibi inuicem aduersentur, præparata. Vt autem in singulorũ particulatim natura explicanda insistam, & cor & hepar insignem habere à natura caliditatem affirmo: id uero tum ex eorum actionibus, tum ex his quæ ab illis efficiuntur, satis apparet: ea autem quòd aperta admodũ sint, breuitatis causa nunc prętermitto. Hepati tamen alia quoq; aduentitia qualitas est adiuncta: ea ex Gallico morbo originem duxit, & peculiarem quandam uim hepati adiungit, qua humores ac sanguinem exurit, ac eos semper magis ac magis exassat. Ea autem uis non idem in omnibus efficere solet: siquidem in hepate natura prædito calidiore, multo est deterior, & magis metuenda. Quare cum V. D. hepar huiusmodi sit natura scilicet calidum, deinde lue etiam Gallica infectum, prauum & exustum sanguinem perpetuo generari est necesse: unde etiam fit, ut inde geniti spiritus, eius sanguinis naturam seruent, potissimum autem cum in corde gignantur, in quo calorem immoderatum esse iam diximus. Huius autem rei plurima sunt argumenta. Primum enim, spiritus esse calidiores ac feruere, indicio est frequens illa excandescentia & inflammatio, sine ulla occasione: ac ephemera corripi febre: capitis calefactio, & insignis sæpe rubedo, ut ipsa quoq;

quoque alba oculi tunica rubore suffundatur: hæc enim omnia non aliam, quàm spiritus calidiores ac igneos, causam habent. Hinc etiam fit ut hæc omnia citissime dissoluantur: id quod omnibus qui à spirituum motu proficiscuntur affectibus, solet accidere. Sanguinem autem exustum ac feruidum generari, icteri, febres, & præteriti corporis squalores, satis manifeste declarant: ea enim omnia è calidioris ac feruidi sanguinis prauitate oriuntur. Qui uero singulis noctibus nunc etiam prodit sudor, cum multæ iam administratæ sint purgationes, & quæ refrigerandi uim habeant exhibita medicamenta, non aliunde fit, quàm ex sanguine nutritioni inepto, quem aliquanto quàm antea robustior facta natura, attenuat, separat, & tanquam minus idoneum alimentum expellit: idque in nocte, cum ob natiui caloris ad interiores partes reditum, actiones suas perfectius absoluit. Et hæc quidem hactenus de his symptomatis, quæ hepatis & cordis intemperiem sequuntur. Accedit hisce etiam uentriculus, qui cum peculiari sibi natiuo calore destituatur, pituitæ generationi ualde est accõmodatus: quã certe non olim tantum copiosam genuit, sed nunc etiam, etsi in uictus ratione summa adhibetur diligentia, gignit. Adest præterea capitis temperatura, quæ mea quidem sententia calida est & sicca: atque ideo non tantum nimiam aliorum membrorũ caliditatem non temperat, sed calida atque exusta excrementa non pauca contrahit: cuius rei sinister oculus manifestum indicium præbet, qui & diminuta uisione, & abscessibus in palpebris laborat, ac semper ferè est ophthalmicus. In hoc autem potius quàm in sinistro, symptomata hæc conspiciuntur, quòd ob acceptum olim uulnus debilior est factus. Cui igitur huius corporis integras actiones conseruare propositum fuerit, is (ut superius dictum est) immoderatas horum membrorum intemperies frangere, & ad mutuam quandam concordiam, ut melius inter se consentiant, reuocare debet, atque hæc proprie dicenda est præseruatio. Cum autem in hoc instituto quædam communia sint, quædam etiam particularia, à communibus exorsi, ad particularia deinceps accedemus. Aër nobis occurrit in primis, qui quàm fieri potest temperatissimus est eligendus: neque enim nimium aut tenuis aut crassus, frigidus aut calidus, aut alicuius paludis exhalatione infectus esse debet: eadem etiam ratione nec à uentis agitatum, nec à pluuia madidum esse oportet. Scio equidem Illust. D. V. institutũ, & tum bellicas tum ciuiles actiones eiusmodi esse, ut summa qua opus est diligentia, obseruare hæc minime possit: utilissimum tamen illi fuerit, ea sibi habere perspecta, quorum excessum declinare summopere debet. Cum igitur iam à me sit admonita, ad eius prudentiam pertinebit, opportune ingruentia incommoda moderari, & cum corpus uniuersum, tum caput præcipue, idoneis tegumentis, pro imminente aëris intemperie, tueri ac munire. Quod uero de aëre à me nunc dictum est, id rebus omnibus accommodari debet, quas cum maxime moderatas & corpori commodas esse oporteat, si non ad unguem obseruari, quo ad fieri potest tamen moderari debent. Proximæ sunt ab aëre animi perturbationes, ut ira, molestæ cogitationes, & reliqua his similia: quæ certe Illust. V. D. summa animi prudentia frenare ac coërcere debet: siquando enim illorũ intemperantiæ sese permittet, supraquàm credi potest corpus plurimum immutabunt, atque ita sane, ut affectibus plus æquo animum diuexantibus, alia auxilia uix quicquam sint profutura. Summo igitur studio, diligentia atque animi moderatione, sunt coërcendi. Sequitur ut de corporis exercitatione dicam: quæ certe si opportune fiat admodum est necessaria: cum tamen Illust. D. V. militarem uitam agat, & ob grauissima negotia cogatur uarias regiones peragrare, minuere potius ac moderari quàm augere illam debet. Huic enim corpori uehementer calido ac resolutioni parato, plus fortasse periculi ex nimia quàm ex pauca exercitatione est metuendum. Quemadmodum igitur perpetuum ocium non probo, ita illi autor sum ne in exercendo modum excedat: potissimum autem in loco aprico, in aëre calidiore, post prandium aut cibum qualemcunque: tum enim prodesse nihil, obesse autem plurimum potest. Si quando igitur Illust. D. V. iter suscipere cogetur, suadeo ut mane ieiuno uentriculo totius diei iter perficiat: à prandio uero, aut nullum, aut breue, & non nisi longo post cibum interuallo, iter conficiat. Quòd si totam diem equitandum

 illi esset,

illi esset, mane prandebit parce, aut potius parcissime: uerbi causa, oua duo, & exiguum panem in iure infusum edet, & semel tantum bibet. Nec uero opus est me illam etiam admonere, eiusmodi equum esse debere, ut apte incedat: sellam uero & optimam, & sessioni commodam: hoc enim ipsa non tantum ex nobili sua ac præclara conditione, uerumetiam necessitate magistra satis est edocta. Ad somnum uero quod attinet, septem minimum horarum spatium dormiendum puto, idq; in nocte, quòd si nocturnus somnus aut interruptus, aut impeditus sit, ut de spatio iam dicto pars non mediocris detraheretur, suaderem ut in meridie tantundem dormiret: moderatum enim somnum in hoc corpore maxime probo. Quòd si legitimum temporis spatium dormierit in nocte, longe consultius est ut interdiu penitus abstineat à somno. Singulis etiam diebus aluum mollem esse oportet: quòd si sponte non deijciat, artis auxilio utendum erit. Vt enim corpus hoc commode præseruari possit, naturalium excrementorum quotidiana expurgatio est necessaria. Si igitur huic muneri natura desit, commoda aliqua ratione erit adiuuanda: nec tamen clysterium uim adhibendam esse puto, grauiori enim necessitati illa est admouenda, scilicet cum leuiora ac tutiora auxilia non profuerint. Vbi igitur aluum mollire erit necesse, mane ante cibum, aut etiam cum cibo in prandio, decem aut duodecim pruna siccata, plura aut pauciora, pro illorum magnitudinis ratione, sunt deuoranda: ea tamen in iure pulli cum sacchato molli igne ita decocta esse oportet, ut melior iuris pars sit absumpta, pruna uero molliora sint facta, totumq; illud ad sapæ cuiusdam consistentiam deductum: ac tum pruna cum suo illo iure comedet, id quod ad leniendam aluum, & efficax & familiare, omni etiam noxa carens auxilium est futurum. Idem etiam præstabunt passularum orientalium unciæ duæ, mane ante cibum singulis diebus sumptæ: illas autem nigerrimas, pinguissimas, dulcissimas, ac recentissimas esse oportet. Idem etiam pulli ius efficiet, in quo malua, beta ac mercurialis sint decocta: & hoc quidem medicamenti magis naturam refert, sed ualde commodum est ac salutare, & à ueteribus etiam summopere commendatum. Cum igitur huiusmodi aliquo auxilio opus erit, Illust. D. V. illud eliget quod magis probabit, aut quod felicius officium faciet. De potu ac cibo ita statuo: in primis pro uentriculo eiusmodi uinum esse eligendum, quod ubi fuerit ingestum, miserum uentriculum sua aut aciditate, aut austeritate, aut acerbitate non lancinet, uiolet aut discerpat. ne tamen hepar aut exurat, aut incendat, potens admodum esse minime oportet. Vinum itaq; maturum, boni saporis, nec potens, nec imbecillum, sed mediocre eligetur. Colore autem sit aut album, aut rubrum, aut inter hos medium, in primis uero tenuis substantiæ ac pellucidum. A musto penitus abstinebit, nec nisi ubi per quatuor saltem menses quieuerit, illud bibet. Communem Dominorum ac Principum consuetudinem sibi maxime perniciosam existimabit, qui uinum aut glacie, aut alia ratione refrigeratum bibunt: pessimus enim hic Principum mos, luxus, deliciarum & nimio studio exquisitæ uoluptatis pœnas dare illos cogit, dum & grauissimis morbis conflictantur, & iusto citius uitæ suæ curriculum absoluunt. Eorum tamen sors est miseranda: cum enim magna ac perpetua putredine in illis uentriculi laborent, ardore quodam à ciborũ uarietate ac multitudine genito exæstuent, & molesta anxietate ac siti uehementi continue anhelent, dum ea incommoda sedare atq; extinguere se posse existimant, quàm graui suo damno hallucinentur ignari, errorem errore cumulantes, illa augent, ac ueluti flabello incendunt. Cum tamen D. V. Illust. in alijs rebus omnibus summa & prudentia & moderatione utatur, & supra communem ac uulgarem Principum rationem, præclari ac nobilissimi intellectus sui præstantia sese erigat atq; attollat, communi etiam illo errore minime implicatur. [redacted] igitur hæc esse uerissima, ipso usu intelliget: quæ etiam si exacte obseruabit, maxima sua animi uoluptate, infelices alienorum errorum exitus spectabit. Eiusmodi itaq; quo ipsa uretur, uinum esse oportet: quod etiam moderate bibi, & tantum in mensa, debet. De cibis autem in primis generalis illa regula sanciatur, in ualetudine tuenda cibum seu obsonium simplex atq; unum esse oportere; ac, ut mea quidem fert sententia, deterius est uti

ciborum

ciborum laudabilium etiam ac salubrium uarietate, quàm unico, utcunque etiam sit prauus. Hoc autem uerissimum esse, multorum populorum usus docet, qui cum solis piscibus, crudis quidem illis & in sole exiccatis, aut alijs huiusmodi cibis uescantur, quoniam alia cibaria non attingunt, sed in eorum tantum usu perseuerant (si fides historijs est adhibenda) integra ualetudine, & uirium robore, duo aut tria secula perfruuntur. Eius rei præter ipsius usus testimonium, multæ etiam sunt efficaces ac demonstrationis uim habentes rationes, quas nunc, quoniam huiusmodi res tractare mei non est propositi, libens omitto: qua enim uiuendi ratione Illust. V. D. uti debeat, explicare meum tantum nunc est institutum. Vnico igitur ac simplici obsonio sit contenta: quod tamen si boni etiam succi, & salubris ac laudabilis fuerit alimenti, probabitur à me longe etiam magis. Illud autem repetendũ duco: si hoc in genere peccandum sit, in unico cibi genere, etiam prauo minus delinqui, quàm in multiplici ciborum etiam salubrium uarietate. Alimentorum porro catalogus res est adeo iam uulgaris, ut communem admodum cantilenam canere me iam pudeat. Ne tamen ulla in me diligentia desideretur, ea omnia quæ nunc à me describentur, uestræ ualetudini multas ob causas plurimũ aduersari dico. Aromata, carnes salitæ, carnes antiquæ, ut bouis & castrati, auium palustrium, ut anserum & anatum carnes, pisces præcipue palustres, tam recentes quàm saliti: lacticinia omnia, potissimum uero caseus: pastilia omnia, & pulmenta quæ pasta inuoluuntur, ut placentæ, ac huiusmodi reliqua, legumina, acria omnia, ut allia, cæpe, ascalonia, porri, acetum, & ex crudis oleribus acetaria, fructus etiam si liberalius ingerantur, sunt perniciosi. Quoniã autem Illust. V. D. sæpe in Gallia peregrinatur, ubi (aiunt) sua ut plurimum in sartagine obsonia torrere solent ac frigere, & suilla tergora seu larida, soli Galli plura comedunt, quàm quatuor aliæ simul nationes, ideo ea mihi est admonenda, ut ab huiusmodi rebus abstineat, & pro uiribus ab ea uiuendi ratione abhorreat. Suis igitur coquis mandabit ut propriam mensam, sine huiusmodi apparatu instruant: ille enim oblinendæ potius gulæ ac uoluptati, quam ualetudini tuendæ est accommodatus. Illust. profecto D. V. perspectissimum illud esse debet, res nullas sibi inuicem magis aduersari, quàm egregium coquum, & præstantissimum Medicũ: illorum enim contraria penitus sunt instituta: hic enim prodesse, ille autem uult oblectare: huic finis propositus est sanitas, illi uero adulatio ac impostura. Non igitur simplici tantum uniusque tantum substantiæ, uerũ simplici etiam ratione præparato cibo utetur: & optimam potius ualetudinem, quàm quæ ex cibo capitur uoluptatem, scopũ sibi constituet. Vt autem partium quas contrario temperamento prȩditas esse superius dixi, particularis à nobis ratio habeatur, pro uentriculi ualetudine conseruanda, Illust. V. D. hortor ut inter unam atque alteram mensam, nouem minimum horarum spatium ponat: nisi eiusmodi forte imbecillitas contingat, quæ totum unius diei cibum in tres partes diuidere cogat: in quotidiana tamen ratione, inter prandium & cœnam dictũ iam interuallum probo, ne posterior cibus, priori nondum plene concocto, sed crudiore etiamnum existente, ingeratur: quo profecto ualetudini nihil potest esse magis perniciosum. A cœna etiam nõ nisi post duas horas somnus est admittendus: ac tum aut stando, aut domi leuiter deambulando, cum suis familiaribus de iucundis rebus ac sibi gratis colloquetur. Aleam autem, aut in aliqua alia re difficili, grauiorem animi intentionem, minime tum probo. Hac seruata ratione, sine ulla molestia nox transigetur: somnus erit tranquillus, neque pituita repleri caput aut uentriculum continget. Pro hepatis uero ac renum conseruatione, consulo ne in prima statim mensa, ut multi solent, bibatur: sed pro uiribus, ad mediam saltem mensam primus haustus differatur. Hoc autem ut facilius impetrari, & hepatis etiam ac sanguinis feruor temperari possit, ante alios cibos iuris pulli cum saccharo idoneam mensurã semper bibendam esse suaderem, id quod ad molliendam etiam aluũ plurimum conferret. Dicta hac uictus ratione & membra hæc temperari, & ad mutuam concordiam ita reuocari posse existimo, ut eorũ munere recta ualetudo conseruari possit, id quod nostrum à principio propositum fuit. Cæterum quoniam præter affectus iam dictos particularis quidam non leuis morbus adest, qui annos

quatuor perpetuos infestat, in musculo scilicet sphinctere ulcera quædam & rhagades, eius igitur præcipua etiam ratio haberi debet. Cum autem eo in loco antea fuerit abscessus, ex eo ulcera prodijsse satis est manifestum. In eo quoque abscessu exustam ac biliosam materiam latuisse, admodum est uerisimile, id quod ex dicta superius sanguinis prauitate, & ex gallicæ luis contagio coniectare in primis licet: deinde etiam ex morbi diuturnitate, ex corrosione, ex curationis difficultate, ex crassa, obscura, atque exusta, quæ ex ulceribus nunc fluit materia, & ex sanguine & fæculento & nigriore, apparet. Alioqui melancholicis atque exustis humoribus recipiendis paratissimum esse locum illum, hæmorrhoides illi peculiares locupletissimum testimonium præbent. Audacter itaque mihi uideor posse pronunciare, tam præteritum illum abscessum, quàm secuta deinde ulcera, ex melancholico atque exusto sanguine ortum habuisse: illum autem eo natura ideo transmittit, quòd tum ob naturalem sibi constitutionem, tum propter situm, & perpetuam illam quæ in egerendis fæcibus fit compressionis uim, ad huiusmodi humorem excipiendum locus ille uidetur aptissimus. Quoniam igitur, si loci naturam consideremus, hæc ulcera sunt profundiora, cacoëthe etiã & exedentia & ualde sordida, ac præterea ueluti cloacæ aut sentinæ deteriorem sanguinis partem recipiunt, horũ omniũ exactissima habenda est ratio, in primisque ea quæstio, consultũ ne sit atque expediat ea curate, an uero non, à nobis est discutienda: quæ profecto, mea sententia, haud facile dissolui potest. Neque enim tantũ uidetur turpe, sed inutile etiam atque incommodum, perpetua eius morbi molestia detineri. & cum humor malignus sit, & exacto sensu præditus locus, & quæ facile efficiatur, deterioris etiam morbi metu perpetuo torqueri. Ex aduerso tamen eorũ curatio suspecta nobis esse debet: cum enim praua omnia excrementa diu iam natura per eum locum perpurgare consueuerit, fieri facile posset, ut curatis ulceribus, humores intra corpus retinerentur, qui postea in nobiliorem aliquem locum delati, deteriores illic affectus crearent, quemadmodum frequenter contingere uidemus. Hæc igitur mea est sententia, hæc ulcera diligenter esse tractanda, & cum eorum sint tria, duo esse penitus curanda, ac solidanda, tertium uero apertum esse relinquendũ, quod sane si in fistulam degeneraret, nostris forte rationibus minime incommodũ putarem. Hoc uero & rationi & Hippocratis sententiæ ualde consentaneũ uidetur, qui in hæmorrhoidum curatione, ubi quis, eius consilium secutus, claudere illas uelit, unam semper apertam relinquendam esse dixit: eundem proculdubio diuinus ille uir scopum sibi proponens, in quem nunc etiam nos intuemur, scilicet ne ob plures hæmorrhoidas locus ille uiolaretur, aut ob nimiam sanguinis copiam corpus labefactaretur. Atque ideo omnes occlusas noluit, ut aliquis naturæ exitus pateret, per quem solitas iam expurgationes moliretur. Quod itaque de hæmorrhoidibus Hippocrates dixit, id nos nunc de illis ulceribus pronunciamus. In ipsorũ igitur curatione, iactis iam fundamentis innitentes, dicimus locum illum continue & mundificandũ & exiccandum esse, idque minime mordacibus, sed clementibus ac lenibus medicamentis. In ablutionibus certe administrandis nulla alia re uterer, quàm hordei, furfuris, fabę minime decorticatæ, parietariæ, anagallidis decocto: hæc enim omnia, & alia his similia, & mundificare, & sordes abstergere, sine ulla mordacitate aut calefactione possunt. Quòd si aut dolor, aut non admodum rubicundus, aut inflammationi similis tumor eo in loco appareret, chamæmelum, maluam, althæam, melilotum, ac his similia adderem. Vbi uero inflammatio aut purpureus rubor illic conspiceretur, quemadmodum ego aliquando uidi, tum nil aliud quàm solatri succum cum oleo rosaceo completo mixtũ, & mortario ac pistillo plumbeo in linimenti formam redactũ, admouendũ existimarem. At uero si forte fortuna horũ ulcerũ curatio tam felix esset ut ad cicatricẽ etiã perueniret, & eo in loco nulla amplius esset affectio præter naturã, in cruribus loco infra genu commodo, duo ulcera omnino excitanda esse suaderẽ, ut qui per curata iam ulcera fluere humor solebat, nouũ, minus molestũ, tutiorẽ & cõmodiorem etiã exitũ sibi patefactũ inueniret. Hoc itaque nulla ratione aut negligi aut præter mitti uellem, ne grauiori aliquo symptomate Vestra aliquando D. cum illud minime suspicaretur, corripise animaduertat.

Et hæc

Et hæc hactenus de illis affectibus, a quibus D. V. nunc affligitur, a nobis sint dicta. Quòd si maiorem etiam diligentiam & efficaciorem præseruationẽ cupit, aduersusq; omnia quæ euenire possunt incommoda tueri se magis uelit, consulo ut bis in anno, uere scilicet atq; autumno, suo quodam instituto, uniuersi corporis expurgationem moliatur. Et uere quidem huiusmodi purgandi ratio commoda uidetur.

℞. Mannæ electæ, ℥ 2.

Cum iure pulli fiat potus: sumatur tribus horis ante prandium. Deinde

℞. Syrupi acetosi simp. multæ acetositatis
De betonica ana ℥ 1.
Aquæ cichoreæ destillatæ sine plumbo ℥ 4.
Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs septem. Deinde
℞. Rhabarbari electi ʒ 2.
Spicæ gr. 10.

Incidantur & aspergantur uino aromatico, deinde infundantur in aqua lactis per horas 10. postea facta diligenter expressione & colatura,

℞. Confectionis hamech ʒ 2.
Mannæ electæ ℥ 1.

Misce, & fiat potio, danda in aurora cum custodia. Atq; hæc est quæ in uere conuenit purgatio. Quo etiam tempore si sanguis copiosus esse uideretur, id quod facile futurum credo, sanguinis missionem ex basilica dextri lateris, post duos syrupos, summopere probarem. Sanguinis autem mittendi pondus sit unciæ 8. circiter. In autumno, in medio scilicet Septembri, aut initio Octobris, hæc purgandi ratio instituetur:

℞. Floris casiæ ʒ 12.
Cinnamomi ʒ 2.

Misce, & fiat bolus cum saccharo, dandus, hora una ante prandium. Deinde

℞. Syrupi de cichorea Nicoli sine Rhabarb.
De fumoterræ simplicis ana ℥ 1.
Aquæ boraginis destillatæ sine plumbo ℥ 4.
Misce pro uno & sic pro alijs, usque ad septimum. Deinde
℞. Rhabarbari electi ʒ 1.
Spicæ. gr. 5.

Incidantur, & infundantur in aqua lactis per horas decem. Deinde facta diligenti expressione, colaturæ adde:

℞. Syrupi rosati solutiui ℥ 3.
Electuarij rosati Mesuæ ʒ 2.

Misce, & fiat potio, danda in aurora cum custodia. Hisce pharmacis in dictis anni partibus corpus expurgabitur: neq; unquam hoc & facchari rosacei usus intermittetur. Illud autem potissimum V. Illust. D. suadeo & consulo, ut in nulla unquam anni parte saccharum rosaceum omittat: commoda uero illud accipiendi hora erit ante cibum. Medio autem inter unam atq; alteram purgationem tempore, ut certior adhuc sit præseruatio, si forte grauiorem se factam aut nimis incaluisse se sentiat, consulo ut 10. aut 12. drachmas floris casiæ in bolo, aut ʒ 1. Rhabarbari cum saccharo rosaceo, aut in iure pulli mannæ electæ uncias duas accipiat, ex his enim illud eliget quod magis arridebit, & natura commodius ac facilius feret. Quòd si optio mihi daretur, & natura etiam facile ferret, reliquis omnibus casiam, ut quæ omnes humores euacuat, sanguinem puriorem reddit, & uniuersum corpus integrum efficit, præferendam existimarem. Quoniam autem fieri potest ut Gallica lues, ob aliquod erratum, suæ infectionis germen aliquod edat: nam progressu temporis fieri uix potest, quin reuertatur, potissimum autem cum quis grauibus negotijs implicatur, per uarias regiones peregrinatur, & frequens etiam est in itineribus: propterea danda opera est, ut si quod huiusmodi symptoma exoriatur, opportuna illi auxilia adhibeantur: eo enim magis hoc a nobis est metuendum, quo ego certius statuo Gallicam hanc luem ex eo corpore

in quo semel egit radices, penitus tolli non posse, quanquam ita mitigari atque extingui posse non nego, ut per longum temporis interuallum, nullam molestiam facessat. Si quando igitur eiusmodi lues infestaret, ad unicum illud ac salutare auxilium, summa Dei beneuolentia ad eius morbi curationem hominibus concessum, confugiendum esse suaderem. Illud autem ligni Guaiaci est decoctum. Quod sane quoniam non una ratione parari uideo (alij enim solum decoquunt lignum, alij corticem etiam addunt: aliqui etiam ex uino, & eo nunc potentiore, nunc autem mediocri parant: multi quoque diuersa alia simplicia medicamenta, ipso fere auditu nonnunquam horribilia adiungunt) ego qua ratione in eo parando uti sim solitus, & quam non minus tutam quàm utilem longo usu sum expertus, cum ex methodo atque artis ipsius principijs illam didicissem, inferius describam. Illud autem ijs qui cum fructu Guaiaci decoctum sunt bibituri, necessarium in primis praeceptum puto, scilicet ut exactissime sint purgati, & diligenter etiam illis missus sit sanguis. Ipse enim usus satis docet, eos omnes qui non absolutissime antea fuerunt purgati, non magnam usque adeo ex eo potu utilitatem adipisci, utcunque etiam omni adhibita diligentia, & optima uictus ratione seruata, decoctum illud bibant. Ego itaque totam purgandi rationem, quam antequàm ad decocti exhibitionem accedam, administrare sum solitus, initio describam: deinde, qui modus & ratio temporis sit seruanda, tam dilucide, tradam, ut quisquis meum hoc praescriptum sit secutus, illam curationem nullo errore instituere possit. Huiusmodi igitur est purgandi ratio:

℞. Mannae electae ℥ 2. s.

Dissoluantur in iure pulli, & per horam unam ante prandium propinetur. Deinde

℞. Oxymellis simpl.
Syrupi de cichorea Nicoli ana ℥ 1.
Aquae betonicae ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro alijs septem.

Post unum atque alterum syrupum, mos mihi fere perpetuus est in alijs, ut uncias octo aut decem sanguinis mittam. Eum mihi morem esse in alijs dixi: nam si forte Illust. D. V. paulo ante missus esset sanguis, quid sibi sit faciendum intelligat. Post syrupos, inferius descriptum purgatorium medicamentum est assumendum.

℞. Syrupi rosati solutiui ℥ 4.
Confectionis hamech ʒ 4.

Misce, & cum aqua betonicae fiat potus. Detur in aurora cum custodia.

Post purgationem, per duos dies sacchari rosacei uncia media, bis in die, per horam ante cibum sumitur, & inferius describendi syrupi interim praeparantur.

℞. Myrobalanorum citrinorum
Chebulorum
Indorum
Emblicorum
Belliricorum ana ℥ s.

Contundantur crasso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium, deinde infundantur in aqua fumiterrae & endiuiae ℔. 7. per horas 24. & hae aquae destillentur in alembico uitreo, in balneo Mariae: & destillatio per plumbum aut per aliud metallicum, omnino euitetur. Deinde

℞. Epithymi
Thymi
Polypodij
Foliorum senae
Liquiritiae rasae ana ʒ 6.
Seminum citri ʒ 2.
Corticum radicum ellebori nigri ʒ 3.

Decoquantur

Decoquantur omnia simul lento igne, ad dimidium. Deinde facta diligenter expressione & colatura, decoctum cum oui albumine purificetur, & sacchari additione dulcescat, & seruetur pro sex syrupis, qui modo infra descripto exhiberi debent.

℞. Syrupi de corticibus citri ℥ 2.
Decocti suprascripti ℥ 6.

Propinetur mane calidum. Eiusmodi fere est plurimis conueniens dicti syrupi pondus: in nonnullis tamen maior est ea dosis quam expediat: nec eius decocti plures quàm quatuor unciæ, alternisque tantum diebus, nonnunquam etiam tertio quoque die, sunt exhibendæ. A V. igitur Dominatione summa cautio est adhibenda, nec nisi quantum commode ferre, & à quo moderate etiam euacuari possit, est assumendum. Sex tamen omnino syrupi, antequàm ad Guaiaci decoctum accedatur, sunt bibendi: omni enim periculo uacant: moderate euacuant, & sine custodia sumuntur: multi etiam ad consueta se conferunt munia, & negotiantur. Post dictos iam syrupos, Guaiaci decoctum, modo inferius describendo, est bibendum: ℞. Ligni Guaiaci optimi, ex trunco crassiore, nigro & graui, ℔. 1. Lima redigatur in puluerē, & infundatur in ℔. 14. aquæ destillatæ iam dictæ, per horas 24. in testa ampla, munda, & probe cooperta: postea decoque donec dimidium absumatur, atque interim quæ supernatat spumam detrahe, deinde colo transfundatur, ac leuiter exprimatur, & in uitreo uase diligenter obtecto seruetur. Hoc uerò totum in octo syrupos est partiendum, qui in quatuor diebus bibantur, singulis diebus duo, mane scilicet ac uesperi: ea tamen adhibita cautione, ut syrupus nunquam, nisi horas minimū octo post præcedentem, tres autē ante subsequentem cibum bibatur. Atque hæc optima est tempus diuidendi ratio. Absumptis autem hisce syrupis superius dicta ratione, alij parari debent, eaque diligentia adhiberi, ut antequam priores absumantur, alij ita præparentur, ut in eo decocto bibendo nulla fiat interpolatio, sed continue, omni alio potu neglecto, illud tantum bibatur. Hæc uerò ratio per dies saltem quadraginta est obseruanda. Mensa autem eiusmodi esse debet, qualis à me nunc describitur. In primis decem diebus, tam in prandio quàm in cœna, panis unciæ tres plus minus, & gallinacei pulli iuuenis, mediæ inter perdicem & coturnicem magnitudinis, dimidium, sumetur. Potus erit uinum maxime imbecillum, aut probe dilutum. album magis probo quàm rubrum: nigrum autem aut crassum minime esse oportet: unusque uni mensæ cyathus erit satis. Præteritis hisce decem diebus, per 20. dies subsequentes, uinum & caro sunt prætermittenda: cibus erit panis supra descriptus, & unciæ duæ passularum, quæ optimæ sint, dulces, & per lotionem probe mundatæ. Potus erit eiusdem Guaiaci decoctum, ex quo syrupi sunt præparati: illud enim in optimæ aquæ communis ℔. 20. donec quarta pars absumatur, iterum est decoquendum, ac tum per colum diligenter est transfundendum, ualideque etiam exprimendum. Hic erit in mensa potus: cui si sacchari paululum addendum uidebitur, non repugno. Post hosce uiginti dies, priorem illam uiuendi rationem denuo instituet, ac per decem reliquos dies uinum ac pullum adhibebit, atque ita totum illud curriculum absoluet. Illud tamen interim etiam est obseruandum, ut singulis decem diebus, tribus ante prandium horis, mannam hoc modo paratam sumat:

℔. Mannæ electæ ℥ 2. s.

Dissoluatur in iure pulli. Illud autem in primis est necessarium, ut post Guaiaci decoctum, saltem per sex menses, V. D. Illust. optimis alimentis, ac uino maxime imbecillo utatur, probeque etiam seipsam exerceat, si modo eius potionis commoda, ac legitimum fructum consequi cupit. At uero cum V. D. Illustrissimæ, ob Gallicæ luis infectionem, duo symptomata & uisu indecora, & politicæ uiuendi rationi ualde incommoda soleant accidere, ideo si quando alterutrius indicia apparerent, illis occurrendum, ac præuertendum esse existimarem. Porrò symptomata sunt maculæ, & in uniuerso corpore pustulæ quædam erumpentes, ac pilorum interitus. Posterius longo usu probatissimis mihi auxilijs tolletur, quorum hoc est primum:

℞. Myrrhæ electæ
Aloes
Laudani ana ℥ 2.
Foliorum & baccarum myrti
Capillorum Veneris
Florum alchannæ seu ligustri ana M 2.
Contudantur omnia per se, deinde misceantur, Postea:
℞. Olei amygdalarum amararum
Sesamini
De alchanna ana ℥ 6.

Misceantur omnia simul, & permittantur fermentari in uase fictili stricti orificij, optime lutato cum luto sapientiæ, uel sub sole feruentissimo, uel sub fimo per dies 15. postea destilletur hoc totum ab optimo destillatore, & separetur aqua ab oleo, & seorsum utrunque seruetur: erit enim utrumque ad usum utilissimum, illinendo loca quæ indigent instauratione pilorum.

Aliud:

℞. Lacertorum uiridium N 5.
Apum ℥ 6.
Propoleos, uel ceræ uirginis ℥ 4.
Capillorum Veneris
Myrtillorum ana M 2.
Abrotoni syluestris ℥ 8.

Exiccentur animalia in uase fictili in furno, deinde pulverizentur, postea contundenda contundantur, & liquefacienda liquefiant. Deinde
℞. Adipis ursi ℔ 1.

Pone omnia simul, & fermententur in uase uitreo bene obturato, uel in fimo uel in sole feruentissimo per dies undecim, deinde destillentur, & separetur aqua ab oleo, sicut dictum est, & seruetur ad usum.

Aliud:

℞. Croci ʒ 2.
Aloes
Myrrhæ ana ʒ iij.
Laudani ʒ 4.
Olei amygdalarum amararum
Adipis ursi ana ℥ 6.
Capitum muscarum puluerizatorũ ℥ 1.

Misceantur omnia simul, fermententur & destillentur ut supra. Singula iam commemorata auxilia, instaurandis pilis ualde sunt opportuna, eosque & solidiores & uenusto colore præditos reddunt. Alia quidem plura ad eandem rem sunt auxilia: at ego ea quæ ex Gallica lue tantum deciduis pilis accommodata sunt, delegi. Quod si quis & simplicium medicamentorum quibus ea constant facultates diligenter consideret, & cur in Gallico morbo decidant atque intereant pili, perspectas habeat causas, uera esse quæ superius dixi facile intelliget. Quod uerò ad alterum illud symptoma, maculas scilicet cutisque asperitates attinet, stillatitias aliquot aquas ualde egregias, & illis tollendis opportunas, adscribam. Hæc autem quæ nunc à me describetur, omnium est efficacissima.

℞. Ellebori albi, Nigri ana M 2.
Lapathij maioris uiridis ℔ 2.
Cucumerum syluestrium, quos asininos uocãt ℥ 3.
Carnis melonum recentiũ cum suis sem. ℔ 3.
Carnis & succi limonum ℔ 4.

Misce

Misce omnia simul, & per tres dies permittantur fermentari: postea destillentur per alembicum uitreum, & aqua seruetur, est enim ad quaslibet maculas cutis, & asperitates tollendas efficacissima. Aliud mitius:

℞. Lupinorum recentium non ablutorum	℔ 1.
Radicum liliorum alborum	℥ 6.
Amygdalarum amararum	℔ 2.
Succi parietariæ	℔ 3.

Ponantur omnia simul, & non permittantur putrefieri, sed statim destillentur, & seruetur aqua & oleum.

Aliud:

℞. Salis nitri	℥ 3.
Olei amygdalarum amararum	℔ 2.
Scillæ	℔ 1.
Carnis limonum	℔ 1.

Misce, & extrahatur oleum, ad hunc usum efficacissimum: absterget enim egregie, & mundificabit cutim, ubi etiam fuerit principium lepræ.

De morbo Gallico, pro quodam nobili Germano.

Consilium CCXLVII.

SI in tam ampla materia & congerie symptomatum uellem inuenire rationem, essem ualde molestus. Sed uia hæc erit commoda, ut explicem naturalem temperiem eius, & præternaturalem acquisitam, quia ex ijs recte explicatis reliqua clara erunt. Quod ad naturalem temperaturam pertinet, illud ponendum est, quòd nisi constaret ex ægritudinibus, quibus antea affectus fuit, cholericis quidem: & nisi corporis habitudo esset, nullam prorsus suę temperaturæ naturalis haberemus cognitionem: quoniam ex signis à Galeno traditis, in ipsius cognitionem non possumus adduci: maxime cum animi mores nobis non sint noti. Sed quòd sit calidæ & siccæ temperaturæ, omnes illæ ægritudines, quibus solitus est affligi & infestari antequam incideret in morbum Gallicum, possunt attestari. Et primo, ut ex scripto eius apparet, circa 11. suę ætatis annũ capitis dolorem habuit: primo acutissimum, deinde crisi facta per fluxum ab auribus utrisq; cum sanguine, in tertia uel in quarta die liberatus est. Indicium manifestum tum ex acrimonia doloris, tũ ex uelocitate motus, calidam fuisse dispositionem. Laborauit etiam scabie, quæ prouenit ab humoribus adustis, & à pituita salsa, quæ attestatur caliditatem hepatis. Præterea tertianas habuit, & cum uexaretur catarrho à 15. usq; 18. annum, tenuis fuit admodum, acutus, mordax: ita quòd omnes ægritudines quas passus est ante, attestantur super dominio humorum calidorum. Ideo hæc signa uidentur efficatia, ut credamus esse calidæ & siccæ temperaturæ, quia illæ ægritudines non solum signa sunt naturalis temperaturæ, imò indicant habuisse omnes causas, quòd naturalis eius temperies fuerit labefactata, quia ex longo catarrho naturalis temperatura destructa fuit, quia perseuerante catarrho continue, fieri non potuit quin labefactaretur. Quo catarrho perseuerante, in 23. ætatis suæ anno concubuit cum muliere infecta morbo Gallico, à quo tempore cœpit conqueri de magnis & multis symptomatibus, quæ secuta sunt, de quibus loquemur. Sed primo oportet scire quòd ille magnificus uir incidit ex tali concubitu in morbum Gallicum, ita quòd contagium fuit complicatum cum tali naturali temperatura, quam inuenit calidam & siccam, ex qua complicatione fecerunt unũ tertium, ex quo postea tot symptomata secuta sunt. Sed non possumus scire

illud

illud tertium nisi extrema habeamus. Sunt autem extrema, primo temperatura, quæ excedit per calidum & siccum. Secundum extremum est contagium morbi Gallici. Hic dubitant multi, quis'nam morbus sit morbus Gallicus, an epidemicus dici possit, nec ne. Ego credo quòd non possit dici morbus epidemicus, quia epidemici habent causas uniuersales (ut inquit Galenus in primo Epid.) uel aërem, uel cibum & potum, sicut in libro de cibis boni & mali succi asserit Galenus, de eo qui propter caritatem annonæ tempore suo accidit: ita quòd talis à causa uniuersali incipit, & desinit desinentibus causis uniuersalibus, siue in aëre, siue in aquis & cibis sit constituenda causa eius. Iam multi anni præterierunt, ex quo incœpit hæc infectio, credo quòd deberet iam desinere. Neque ualet quòd per contagium perseuerat, quia cessantibus causis, cessant putredines: ut in febribus pestilentialibus, quæ per contagiũ oriuntur, cessante influxu & uniuersali causa, cessat contagium, & abolentur febres illæ. Præterea maiores nostri ex historia obseruarunt, nullum eo tempore fuisse correptum, nisi per contagium: & causam habuit particularem: scimus enim quòd eo tempore, quo bellum à Rege Gallorum apud Neapolim gerebatur, plurimi erant Hispani, qui à Calicut deuenerunt, in quibus regionibus plurima erat infectio, qui concubuerunt cum meretricibus illis, & ex concubitu illo infectæ sunt meretrices, & tandem infectio ad nos deuenit, quia ibi aderant milites cuiuscunque nationis. Et ita constat in historijs, quòd habuit originem, & tale principium, per contactum particularem, qui morbus peculiaris est in illis regionibus, & non curatur nisi ligno illo, quod ad nos delatum fuit. Verum num sit morbus iste collocandus in genere morbi qui sit in mala compositione, uel solutione continui, uel mala temperatura, est maxima difficultas. Et fortasse si uellem immorari, ostenderem opinionem meam non longe à ueritate esse: nec credo posse appellari morbum, nisi occupauerit hepar, & fecerit malam temperaturam. Cuius signum est, quia antequam contagium deueniat ad hepar, ulcuscula curantur omnia, & non redeunt: si uerò ad hepar peruenerit, non modo bubones apparent, sed caput occupat, & omnia membra inuadit: tristantur homines, decolorantur, & apparet tunc quòd causa est in membro principali, quia totum afficitur corpus. Ideo non est solutio continui, sicut quidam existimarunt, sed hepatis intemperies. Certum est quòd debemus considerare & uidere, si in hepate est quis affectus, præter naturam existens. Certe licet non uideamus quòd in omni temperatura efficiat crustas, pustulas, ulcera, tamen symptomata semper eadem uidentur, siue sanguis, siue bilis, siue pituita sit, quod adustionem habet, & nunquam separari hoc symptoma ab abscessibus, à pustulis, à crustis, & ab ulceribus. Et quia hoc uniuersale uidetur, credendum est quòd sit temperatura propria causans hæc symptomata. Et contingit in hoc, quod in alijs contagiosis: ut si quis habens lepram uel scabiem, alium inficiat scabie uel lepra, licet habeat hoc perpetuum quòd sit pituita, tamen secundum diuersas temperaturas diuersæ fiunt scabies: in uno fit pinguis & humida, in alio sicca, & ita unum commune habebit. Quo autem ad naturam ulcerum, erunt diuersa pro ratione temperaturarum. Hoc unum obseruandum est, quòd contagium hoc à temperatura pendet, quæ nec calida, nec frigida, nec humida, nec sicca est: sed est qualitas quædam innominata, quæ dum contingit hepar, facit sanguinem talis naturæ, ut semper declinet ad adustionem, forte quia principium suum prouenit à nigris hominibus illis & adustis, quia proprius est morbus illorũ hominum circa torridam zonam habitantium: forte propter naturam illius adustionis dependet ab illo principio. Siue quia talis uel talis temperies sit, & innominata, habet hoc, quòd contagium primo inficit hepar, ideo facies decolor est, sequitur & tristitia animi propter humorem adustum generatum, & si abscessus contingunt, duri sunt in primis diebus: & ita semper adustio est in tali morbo. Ista ergo mala qualitas facit semper adustionem, & est causa, ut quæcunque materia sit, semper habeat adustionem. Hoc fundamento posito, & quòd à principio natiuitatis habuerit temperaturam calidam & siccam, abundauit humorum adustione, ut ex scabie apparuit, quæ fuit propria ægritudo: ex catarrho mordicante & erodente superuenit contagium illi temperaturæ, cum qua conue-

conuenientiam habebat:ideo facillime impreſsionem fecit, & maximam, quia agens & patiens erãt diſpoſita. Hæc fuit cauſa,quare ſecuta fuerũt tot ſymptom. apparuerunt puſtulæ, poſt puſtulas apparuit humor diſtillans per uirgam,dolor in lumbo dextro, ut dixit ipſe,ſed fuit in rene dextro, quia ſubſecutæ fuerunt urinæ arenoſæ,atteſtantes in renibus affectionem & calorem eſſe. Habuit maculas primo ſiccas, ſecundo humidas in uola manuum,& circa cubitum. Habuit dolorem capitis intenſiſsimum in poſteriori parte,& ex medela medici ex diuerſis curationibus,in omni parte capitis tam anteriori quàm poſteriori habuit:& ſemper abſceſſus illi duri permanent curatu difficiles. Apparuit etiam in naribus non ſolum caro exerta, ſed ulcera,quæ omnia fuerunt cum eroſione,ita quòd poſt contagium omnia ſecuta ſunt:& adustiones habuit tum à temperatura,tum à contagio:& in hac re immorandum non eſt,quia clara eſt. Hoc fundamento poſito,tria quærit à nobis iſte Magnificus uir: primo, utrum poſsit curari ſine exhibitione ligni,& unctionibus,& ſuffumigijs:ſecundo,an poſsit curari ſine deturpatione faciei : tertio,ut ſcribamus quid conſulimus. Circa primum,oportet primo uidere,utrum poſsit curari, ſecundo cum quibus . Credo multa eſſe conſideranda quoad morbum:poſſet quidem curari, ſi non haberemus alias indicationes , niſi eas, quæ à morbo ſumuntur Gallico , etiam ſi inueteratus eſſet:imò uidi ego quòd quanto uetuſtior fuit cum abſceſsibus & puſtulis & ulceribus,curatus eſt cum ijs quæ dicemus. Sed nos habemus plura conſideranda, quæ faciunt difficultatem. Habemus primo , & ego obſeruaui experientia,poſtea ratione,quod nihil deterius eſt iſtis ſic affectis, quàm adhibere,ſiue interius ſiue exterius,ſub forma unguenti uel ſuffumigij,id quod argentum uiuum habet,quia ex tali applicatione homines ſecundum membra principalia ſemper fuerunt affecti. Et teſtor Deũ,aderatq; Excellentiſs. Fracaſtorius, ex inunctione Mercurij ſtatim quendam incidiſſe in epilepſiam,& uix potuit curari ab ea, & nullam cauſam habuit,niſi eam occaſionem. Poſt quidem aſſumptionem argenti uiui, ita decolorantur,ut nunquam poſsint redire ad priſtinum colorem. Et ego primo quando uidi hominem in facie,interrogaui an fuerit illitus aliquo unguento , in quo eſſet argentum uiuum,quia tot uidi,ut experientia doctus ſim. Sed præter experientiam habemus rationem,nec prætermittamus conſideratione Auic.quia fuit primus qui uoluit rem diſtincte intueri,reprobauit ipſum:Græci omnes id ipſum non cognouerunt, niſi quòd uenenum eſt,& nihil aliud de eo dixit Gal. ſed refugit ipſum tanquam uenenũ. Et quia Auic. uoluit experiri argentũ uiuum,& ſimiliter Arabes alij, quia fuerunt maximi Alchimiſtæ,dixit omnia aperte eius incommoda,& quomodo in paralyſim,in ſtuporem, & in frigidas incidere facit ægritudines. Et primo uidemus pati hepar, & incidere in frigidam diſpoſitionem,ex qua ſequitur decoloratio totius corporis:præterea ægritudines ex cõſenſu neruorũ ſequuntur,paralyſis,tremor corporis,ſtupores,& totius corporis refrigerationem facit,quia calorem naturalem,& ſpiritus refrigerat . Ideo abſtinendũ ab eo eſt,tanquam aperte lædente. Et præter frigiditatem & humiditatẽ maximam,quam habet (licet aliqui dixerunt eſſe calidũ in quarto,quia de calcinato loquuti ſunt) & præter malas cõditiones omnes, quas habet, unum habet deteſtandum , quia facit operationem ſuam contra methodum , & contra rationem: eſt enim apud medicos unum axioma , ut cum euacuamus , ne trahamus humores ad locum nobilem. At argentum uiuum quicquid in iuncturis eſt,ad pulmonem trahit & expuitur : & ſequitur fœtor, corruptiones dentium, gingiuarum, ulcera maligna in ore . Et ideo uir iſte non eſt mirum,ſi habuit ulcus in palato poſt ſuffumigium,& poſt argentũ uiuum exterius ſumptum. Credo ego quòd ex hoc, & non ex alio , ſecuta fuerit decoloratio,hæc mœſtitia,& ulcera in palato. Et mirum eſt,cur non omnes ex plurima materia,quæ defluit ad pulmones,incidant in ulcera pulmonis. Et ſi euadunt multi, hoc eſt ratione fortis naturæ,& quia duri pulmonis ſunt:nullus tamen euaſit , quin habuerit uel gingiuas corroſas,uel dentes,uel aliquod deterrimum. Et credo quòd ſequatur ſanitas ex tali illitione,ſicut in peſtilentialib. accidit,qui in naui curantur à calido uino epoto,qui poſtquam cooperti ſunt pannis,ſudant copioſe,& ex tali uiolentia naturæ facta, quæ fortis

& ualida

& ualida est, ab errore ducti sanitati restituuntur. Concludo ergo, quòd, saluo semper meliori iudicio, argentum uiuum, siue per linimentum, siue per suffumigium, non probo, siue minerale, siue artificiale fuerit, quia omnes, qui de eo scripserunt, cognouerunt tam minerale quàm artificiale, uenenum esse: ideo crederem ab eius usu abstinendum esse. Si diceretis, fuit curatus ab eo, à decocto autem ligni deterius se habuit, imò ex decocto tali dolor auctus fuit, ex suffumigio autem melius habuit. Istud non est mirum: quia si uerum est suppositum à me factum, quòd uir iste temperaturam habuit à principio natiuitatis calidam & siccam adustam, & contagium habere adustionem sibi perpetuo annexam, & ideo habere symbolum cum temperatura: quæ refrigerant, humectant, & repercutiunt, per aliquod tempus possunt conferre, quia alterant naturam, & stupefaciunt, ut non sentiat dolorem: & euacuant trahendo ad partes interiores, & per sputum excernunt: ideo uidentur bene se habere in principio: sed postea in deterius labuntur, non solum quia remansit temperatura mala, sed quia ultra eam habent uenenositatem in membris. Et si à decocto non bene habuit, potuit esse, uel quia non fuit usus recta ratione uictus, nec bono ligno, nec bene purgatus: quia qui non fuerunt exquisitissime euacuati per phlebotomiam & pharmaciam, non fuerunt sanati. Ideo debuit primo optime expurgari. Præterea multa sunt obseruanda, quæ sciunt peritissimi Medici: quæ si non fuerunt obseruata, à caliditate temperaturæ ligni & siccitate potuit lædi, quæ ualida est. Et licet in ore positum non percipiatur acrimonia, sicut percipitur ea quæ in pipere est, hoc est, quia fundatur in substantia terrestri, ut uix deueniat ad actum, ideo in tertio crediderunt esse calidum & siccū. Idq; possumus experiri, si decoctum faciamus ex maiorana, calamentho, cinnamomo, & ex ligno, maiorem percipietis caliditatem ex decocto ligni, quàm ex his quæ sunt calida & sicca in tertio, interius dico sumptum, quia ex elixatione permiscetur cum multa aqua, ideo non sentitur exterius: sed interius sumptum mirum in modum calefacit. Ideo siue hoc, siue illud, siue omnia, siue plura fuerint, non est mirum si non fuit adiutus. Cui tamen incommodo possumus occurrere. Cum ergo duo sint, quæ possunt morbum Gallicum confirmatum curare, decoctum ligni, & illitio ex Mercurio: huic autem affectioni, quam facit argentum uiuum, non possumus occurrere: necessarium est igitur, ut accedat nobilissimus iste uir ad assumptionem potus aquæ ligni. Sed duo in primis facere debet: primo remouere malam impreßionem factam ex argento uiuo, siue fuerit argentum uiuum, siue suffumigium ex cinaprio, in ambitu totius corporis impressum: secundo uellem, ut malus habitus tolleretur, & rediret ad propriam temperaturam. Cum quibus modo? Ego sine dubio in tanta materia aggregata, tum à contagio, tum à mala temperatura, tum à medicinis resoluentibus totam struem corporis, uellem ut corrigeretur, & tot ac tanti humores euacuarentur cum Medicinis. Et cum habeat habitum pallidum declinantem ad frigiditatem, & tumorem corporis, cachexiam indicantem, hoc fuit ab aliqua re ualde imprimente: quia mirum fuit quòd in tali corpore impressa sit intemperies frigida. Ideo biliosi, pituitosi, & adusti humores sunt euacuandi. Et quia pituita mixta est cum adustis humoribus, habeat primo syrupos, in quibus ingrediatur epithymum, fumus terræ, polypodium, arte confectos, habeatq; senam, quæ euacuat humores melancholicos, & digerit, & incidit humores pituitosos adustos. Syrupus acetosus etiam optimus est, & multi alij, quos non referam, quia qui scribentur, magis erũt uniuersales. Ego sic procederem cum digerentibus pituitosos & adustos humores. Postea euacuarem cum medicinis euacuantibus adustos & pituitosos humores, & inter omnia medicamenta confectionem hamech eligerem, ut patet ex ingredientibus. Pilulæ aggregatiuæ summopere conuenirent, in quibus ingrediuntur ea quæ possunt id facere: electuarium etiam Indum, diasene, diacatholicon, & haberet aliquod in se, quod stimularet ipsum, quia leue est. Conuenienter ergo possent addi trochisci Alhandal, agaricum, rhabarbarum: & si non sufficeret una euacuatio, plures fierent. Corroborarem caput, aperirem uenas, & disponerem in alium habitum. Et si esset in regione calida, dimitterem beneficio aëris, quia forte ex aëris beneficio corrigeretur: & si non esset in

aëre

aëre tali, darem ei decoctum corroborans naturalem calorem: & decoctum esset tale ex garyophyllis & cinnamomo, & propter caliditatem hepatis uellem ut decoquerentur in aquis endiuiæ, cichoreæ, ad refrigerandum hepatis caliditatem quæ induceretur ex aromatibus. Et si forte essent obstructiones in uenis aggregatæ per accidens, discuterentur, inciderentur, & difflarentur. His factis, deuenirem ad principalem intentionem, & esset tunc tempus autumni, & purgarem rursus exquisite, & si uiderem quòd in alium habitũ tenderet, secarem uenam, & cum ijsdem purgantibus & euacuantibus pituitosos & adustos humores procederem. Postea sex uel octo syrupos exhiberem, sic compositos: Vellem accipere, exempli gratia, myrobalanorum citrinorum, chebulorum, Indorum, sing. semunciam, conjundanturq́, & facta leui contusione infundantur per diem & noctem in aqua fumiterræ. Facta infusione, imponerentur folliculorum senæ, epithymi, polypodij, glycyrhizæ, sing. uncia, seminum citri drachmæ quatuor, corticum elebori nigri drach. duæ. Infundantur simul, & decoquantur sufficienter, & totum hoc in sex uel octo uicibus assumatur: & pro refrigeratione hepatis, in hoc decocto ponatur syrupus de corticibus citri, uel si timeamus caliditatem nimiam hepatis, syrupus rosatus, quoniam malum habitum abigit hoc decoctum, moderate euacuat & nigerrimos humores. Et testor Deum, quòd multi sanati sunt ex hoc decocto, maxime ubi morbus non sit inueteratus. Et ratio quæ me mouet ut hæc assumat, est, quia exquisitissime purgati in decocto feliciter euadunt. His factis, ad decoctum ligni accedemus, supposito quòd malus habitus fuisset remotus, & rediret suum temperamentum. Vellem duas intentiones habere: prima ad contagium illud, quod quidem non remouebitur, nisi suo opposito. Et quia nomen non habet (non enim calidum, nec frigidum, nec humidum, nec siccum) ideo nec calida, nec frigida, nec humida, nec sicca opponemus. Vnde istud lignũ semper curabit, si seruentur seruanda: nam non inueni manifestas qualitates quæ plus noceãt, quàm iuuet ista qualitas innominata. In ligno enim primo est illa occulta qualitas, quę dicitur bezoartica, quæ habet uim antidoti, & directe opponitur contagio. Habet secundo caliditatẽ & siccitatem: si enim inuenerit hepar calidum, plus calefaciet qualitas manifesta, quàm occulta iuuet: & tunc debemus contemperare qualitatem illam, sicut feci ego in domino Ioachimo, cui cum exhiberem decoctum ligni in aqua putei, in tantam calefactionem hepatis deuenit, ut totus esset erysipelatus, & febres accesserunt pessimæ. Accessi ad aquam endiuiæ, & tunc tanta fœlicitate omnia successerunt, ut ex ea nunquam amplius ægrotarit, cum tamen natura esset niger, macer, pallidus. Et hoc proueniebat à mala temperatura ligni, quæ remota fuit. Ideo plus illi nocebat caliditas & siccitas ligni, quàm occulta bezoartica iuuabat. Illis igitur duabus rebus cõsulerem: & respiciens temperaturam hepatis, refrigerarem hepar, & refrigerarem caliditatem, & siccitatem ligni, qua non indigemus, & occultam bezoarticam haberemus, qua indigemus. Et hæc faciet cum debito regimine uictus: & si fuerit frigus, permanebit in suis uaporarijs commode calefactis, ut sudare possit libere. Quomodo autem propinetur, nunc nil dicam: sed si scribam, dicam. Circa ulcera illa, credo quòd ab exhibitione ligni omnia cessabunt, & nisi infectio morbi Gallici tollatur, non curabitur. Et si tolleretur unum ulcus, decem prorumperent, & iste morbus erit ueluti hydra. Vidi tamen ego empiricos quosdam unum habere medicamen in abscessibus simile ad modum cerino antidoto, quod habet optimam terebinthinam, oleum rosaceum, & ceram, quæ omnia componunt & applicant. Abscessus curãt, sed redeunt in alia parte, & nisi occurratis, cito marcescent omnia ossa corporis. Habet etiam ulcus in ore, quod mihi non placet, & ideo iam accessit hoc contagium ad caput. Et est ille secundus gradus, de quo uolebam dicere à principio, sed è memoria excidit. Si modo accederet ad cor, tunc efficeretur incurabilis, & transiret ad tabem. Ex tribus membris, duo occupauit: si ad tertium descendet, non curabitur.

Et hæc sufficiant.

De eodem morbo, pro eodem.

Consilium CCXLVIII.

Suppositis his uniuersalibus euentibus, qui ab intemperie, tum naturali, tum aduentitia huius Magnifici uiri originem ducunt, necnon causis singulorum hoc tempore prætermissis, quæ omnia alioquin in colloquio nostro exactissime fuerunt considerata, hoc unum proponam, morbo Gallico uexari hominem:& quæcunq; symptomata, abscessus, ulcera, dolores ipsum infestant, uel omnino, uel maxima ex parte ab hoc eodem morbo pendere, quo sublato, sicuti arbitramur, reliqua quoq; omnia facile abolescent. Ergo inceden dum maxime, ut morbum propulsemus: propulsabitur autem, malum habitum ab alijs medicis inductum remouendo, deinde bonum & naturalem introducendo: nũc enim & liuens & tumidus secundum totam corporis molem apparet, quod ab alia ratione euenire non putamus, nisi à delibutoria qualitate, tum argenti uiui, tum adulterati, & falsi cinnabaris, quo utroq; uarijs modis abusus est. Primum igitur, nisi regio calida, aut constitutio, aut tempus hac proxima æstate obstiterit, purgandum hoc corpus putamus, ut quicquid excrementi tum ob intemperiem deprauatam, tum ob malam rationem uictus collectum est, totum exquisite educatur. Postea membra corroboranda, & ad meliorem habitum ducenda: subinde ad morbi Gallici curam recta accedendũ. Purgatio proxima hoc modo perficietur. Floris casiæ quàm pinguissimæ drach. decem ad boli formam redactas, & saccharo inspersas, non ita multo ante prandium deuorabit. Postridie potum huiusmodi accipiet. Syrupi de succo betonicæ, de cichorea Nicoli completi cum rhabarbaro, singulorum unciam. Decocti betonicæ, endiuiæ, & maioranæ, ex iure tenui pulli exigui unc. 4. Sumet in aurora tepidum, Idemq; repetet 7. aut 9. continuis diebus. Tunc proxima die pharmacum tale cum custodia deglutiet in aurora:

℞. Confectionis hamech	ʒ	4.
Trochiscorum Alhandal	gr.	10.
Syrupi rosati solutiui	℥	2.

Cum aqua betonicæ fiat potus breuis. Deinde proximis septem diebus sumet perpetuo ante prandium & cœnam, zucchari rosati unciam. Tunc per plures dies non abscedet ab usu eiusdem zucchari rosati, uel saltem ante prandium, & bis in septimana sumat theriacæ optimæ, uel Mithridati drachmam in aurora. Vnum erat dicendum, quod est omissum. Eo tempore quo syrupos assumit, tertio scilicet aut quarto die uenam secet basilicam dextri lateris, nec ultra sex unc. sanguinis hauriet. Atq; ut melius sibi caueat, neq; interim incidat in deterius, consulimus, ut semel saltem in septimana sumat Rhabarbari optimi scrupulos 4. macis grana sex, zucchari rosati semunciam: quæ omnia simul confecta, & ad boli formam redacta, tribus horis ante prandium deuorabit. Poterit etiam talem potum crebro in aurora tepidum assumere:

℞. Epithymi optimi			
Folliculorum senæ	ana	ʒ	2.
Seminum citri			
Liquiritiæ	ana	ʒ	1.

Contundantur semina, & omnia simul decoquantur in duabus heminis seri lactis, ut dimidium absumatur. In uictus ratione cauebit maxime ab aëris excessu tam calido quàm frigido & flatuoso, nec minus Austrum quàm Boream euitabit. Animi molesta accidentia tanquam pestem effugiet. Singulis diebus curabit aluum subducere. A Veneris usu penitus abstinebit, saltem toto curationis tempore. Carnes hœdinas, castratorum iuuenum, uitulinas, pullorũ, perdicum comedet: montanas aues tam elixas, quàm assas. Reliquis omnibus carnibus parcet, nec non cuiuscunq; generis piscibus. Olera uituperamus tam cruda, quàm cocta. Vtetur ouis recentioribus, & sorbilibus.

Vsum

Vſum lactis,& quodcunque ex lacte confectū euitabit. Vinum parciſsime bibet, non acidum,non auſterum,non dulce,ſed maturum, tenue, limpidiſsimum : ac compotationes præ reliquis omnibus fugiet. His ita procuratis, appetente autumno circa Septembris initium ita rurſus inchoabit : Primo ſumet quæcunq; in priſtina purgatione enumerauimus,caſsiam inquam,& ſyrupos,& pharmacum,nec minus uenam eandem ſecabit.Laudamusq; ut,niſi unica purgatione exquiſite purgatus fuerit,bis eodem autumni tempore repetat.Deinde peractis purgationibus,ſex perpetuis diebus, talem potum in aurora tepidum ſumat,qualem ex ſero lactis poſtremo deſcripſimus,ſeq; interim intra domum contineat.Poſtremo ubi hæc omnia recte peracta fuerint,ad ligni Indici decoctum hac ratione progredietur,ſumendo ligni Indici optimi,nigri & pinguis deraſi libram unam : aquæ endiuiæ per deſtillationem factæ optimæ & recentis libras 14.ponenturq; ſimul in olla fictili uitreata bene operta,ut integro die ſimul cum ſua nocte madeſcat : tunc decoquatur donec tertia pars abſumatur, deinde excolabitur,& ſeruabitur decoctum in uaſe uitreo mundiſsimo ſtricti orificij,& exquiſitiſsime operto.Huius decocti uncias 6.bibet horis quinq; ante prandiū, atq; interim ſe continebit in cubiculo tepido,& ſi frigus fuerit,in uaporario,á quo,frigido aëre exiſtente, nunquam etiam eſt recedendum,donec totum potionis tempus tranſiuerit. Septima uero hora poſt prandium totidem rurſus uncias eiuſdem decocti eodem modo potabit, & poſt quatuor horas cœnabit : & idem ſingulis diebus repetetur uſque ad quadraginta,uel ad ſummum 50. Cibus erit primo, pulli parui unciæ tres, uel quatuor ad ſummum,ac totidem panis optime fermentati & ſaliti, poſt prandium & cœnam uncias tres paſſularum Corinthiacarum electarum edet : eadem enim prorſus ratio eſſe debebit & cibi & potus tam in prandio,quàm in cœna.Potio autem ſecunda talis erit. Sumetur illud idem lignum, quod prius decoctum fuerat in aqua endiuiæ, ac rurſus decoquetur in libris 20.aquæ fontis optimæ ad conſumptionem quartę partis,& facta exquiſita expreſsione pro potione ſeruabit.Singulis tamen quibuſq; 8.diebus ſemper ſumet 1. hora ante prandium floris caſsiæ ℥ 10. At ſi interim non egereret,clyſteribus utetur ex decocto eiuſdem ligni,cum uncijs tribus mellis roſacei. At ſuper omnia toto hoc tempore cauebit ab aëre frigido, & uento, ac rurſus ſemel in ſeptimana, qua die magis illi collibitum fuerit,ſumet ante potionem ſuam ordinariam immediate,drachmam optimæ theriacæ, uel Mithridati, á quorum uſu conſulo nunquam illum penitus abſtinere debere.Hæc ſunt quæ ſcribenda occurrunt,ita ut nec prætermiſerimus quæcunq; in colloquio noſtro memoratu digna uiſa fuerunt : nec diſsimulauerimus,aut ſilentio tranſiuerimus,quæcunq; inter ſcribendum utilia fore iudicauerimus.

De morbo Gallico,cum dolore capitis,febre & continuis uigilijs,pro nobili iuuene

Conſilium CCXLIX.

CVM audirem proceſſum & modum doloris huius nobiliſsimi iuuenis, mihi uidebatur ita morbum Gallicum depingi & effigiari, ac ſi uiſu perciperetur.Dolor primo acutiſsimus capitis corripit hunc iuuenem, nec non tubercula apparuerunt in capite, quæ cum eſſent ſine dolore, tactu tamen cum premerentur, dolebant:ſignum euidens quòd ibi eſſet materia pituitoſa aduſta,modo quo poteſt aduri pituita. Præterea uerſatus fuit cum muliere infecta,ut hoc poſsit eſſe non leuis conjectura.Præterea nemini dubium eſt, quòd impreſsio extrinſeci agentis in corpore præparato magis imprimitur : & cum corpus hoc calidum ſit & ſiccum,& pluribus abundet aduſtionibus,magis præparatū eſt, quia corpora calida & ſicca aduſta magis contabeſcunt. Præterea pluribus humoribus ma-

lis abundat,& bile & pituita: ideo non fuit mirum si dolor ualidissimus adfuit, & tubercula emanauerint. Curatus fuit omni ingenio, ut si dolor capitis à prauorum humorum multitudine prouenisset, remota causa, affectus & dolor remoti essent. Remota enim fuit multitudo malorum humorum causans dolorem (si illa fuisset causa) non solum per euacuationes uniuersales, quæ à toto euacuant, & per reuulsionem, ut omnino deberet excuti, sed etiam ad localia uentum est, ad deriuationem per uesicatoria prope scapulas, & tamen nihil profuit: ita quòd his exquisite factis, licet cessauerit tantillum dolor, quatenus à capite essent educti humores, rediit tamen. Causa aũt est, si consideramus naturam morbi Gallici, quia occupat duo principalia membra, hepar scilicet & cerebrũ, sua mala qualitate, quam certe nomino innominatam, quæ forma imbuitur in hepate, & malos adustos humores generat. Nec possumus dicere quòd calida sit, quia generat pituitam, & alios diuersos humores: & licet ad adustionẽ tendant, uarij tamen generantur: & propterea iuuatur aliquando à calidis, ita quòd non est qualitas ex primis qualitatibus, sed forma quædam mala imprimitur in hepate, ut generet malum sanguinem: & sicut uaria est natura recipientis, ita uaria forma recipitur, quæ in aliquibus depilat, in alijs ulcera, in nõnullis dolores facit, in aliquibus brachia, in alijs caput, in alijs crura occupat, prout unum membrum imbecillius est altero. Cum ergo in hepate sit illa mala forma, licet educatur materia mala, rediit tamen, quia adest infectio adhuc, & mala forma in hepate, quæ semper malos humores generat: & licet optimis cibis uescatur, generat malos humores ex illa mala forma impressa: ideo pallescunt semper ita infecti, nec unquam læti sunt, & affliguntur uarijs symptomatibus ex malis hu9 moribus. Præterea caput etiam læditur, & ita inuadit ipsum dolor, ut totum uenenum appareat in capite, & nõ nisi dolor. Credo igitur esse Gallicũ, tum ex signis illis, tũ ex modo inuasionis doloris capitis: & quoniam ea quæ solent curare hemicraniam, nihil profecerunt, tum etiam quia se cõmiscuit cum muliere infecta, relinquitur quòd in hoc nobilissimo iuuene sit morbus Gallicus. Et quoniam multiplicantur humores mali, & spiritus accenduntur, & dolor maximus affligit, facta fuit febris accidens, quæ remouebitur remoto dolore. Tamen cum iste nobilissimus uir febri continua laboret sine typo, et carnes ardentes habeat, & duritiem aliquam in pulsu, dubitandum est ne febris sit in habitu. De putrida non audeo, saltem quòd habeat typum insignem, nec percipit rigorem, nec magis affligitur in uno die, quàm in alio, uel in uno tempore magis, quàm in alio. Est etiam mirũ, quomodo post euacuationes factas non cessauerit, si esset febris putrida. Et hæc quo ad ea quæ patitur præter naturam. Habet præterea uigilias illas, quæ mihi uidentur quòd sint accidens: & habent rationem causæ, ad quam debet intentio dirigi: quia symptomata cum habent rationem causæ, ut uigiliæ, quæ prosternunt uirtutem, & augent dolorem, propter magnam siccitatem, quam causant, ideo remouendæ sunt uigiliæ. Prætermittam dicere de prognostico, habet enim multa discrimina, & si perseuerabunt dolor & uigilia, & febris quæ hectica est uel in humoribus, non haberemus uirtutem ita ualidam. Quid agendum est? Purgatus est, & nunc exhibetur decoctum ligni, à quo sanatur morbus Gallicus, nec aliud genus remedij dandum est. Cum ergo iuuenis iste patiatur morbum Gallicum, quod ad ipsum attinet, tali decocto curandus est. Diceret aliquis, hic est arefactio, febris, & uigiliæ, ijs tribus insistendum est: si ad febrem respiciamus, quia calidum & siccum est decoctum, febris calida & sicca augebitur. Præterea si sit hæc febris habitudinalis, frigidis alimentis indigemus. Præterea uigiliæ adsunt, siccitas autem est causa immediata uigiliarum, quæ si caliditati iungatur, non uigilias, sed priuationem somni inducit, quod est symptoma sequens maiorem ægritudinem. Est ergo decoctum omnino aduersum febri, & superfluis uigilijs. Verum est, quòd si exhiberetis decoctum simplex, & non prouidissetis decoqui ipsum in alia aqua, quàm nostra sit cõmunis, quæ recipit impressiones omnes, nec habet propriam temperaturam: ideo si sulphur ponatur in ipsa, fit calida & sicca: si ferrũ, fit frigida & sicca: nõ recte egisset. Sed quia prouisum est, ut de-

coctum

coctum ipsum fiat in aquis quæ agunt proprijs temperamentis, & habent rationem refrigerandi, secus est: refrigerant enim & humectant omnes, quia aquea pars illa est, quæ distillatur, terrea resider, subtilis calida exhalat. Ideo optime factū est accipiendo aquas alteratas. Igitur si ponatur in aqua endiuiæ, quę refrigerat & humectat, optimum erit: se habet enim aqua ad endiuiam, sicut se habet ad hordeum ptisana: hæc enim frigida & humida est, hordeum frigidum & siccum: ita etiam endiuia frigida est & sicca, aqua frigida & humida. Idem etiam facere potest aqua fumiterræ. Si igitur exhibeatur hoc decoctum coniunctis aquis loco syrupi, conueniens erit: imò poterit fieri frigidius ponendo parū ligni. Ideo talis syrupus conueniens erit, quia in ligno præter primas qualitates amaritudo abstergit & mundificat. Credo ergo quòd syrupus conueniens erit ad tollendum causam ægritudinis, scilicet infectionem illam. Et si fortasse ui deretur, quòd febris augeretur in eo casu, tutius esset intercipere decoctum, & alterare corpus. Quo ad symptomata, præcipue ad uigilias, non desisterem, licet syrupū exhiberem, quin in singulis diebus mane & uesperi poneremus emulsionem papaueris in ferculis, & drach. 2. uel 3. seminum acciperentur & contunderentur, & acciperetur lac, fieret enim impresio, & facerem id pluribus uicibus potius quàm accederem ad opiata semel, & somnum inducet. Et si dolor capitis perseueraret, præter rubificationem, tale quid tentaremus, ut sanguisugas uenis applicaremus post aures, maxime post tot euacuationes factas: tum maxime, quia uidimus cum deriuatione aliqua cessare: ideo esset optimum tantisper dolorem sedari, quousque tollamus ueram causam. Præterea circa rationem uictus, credo quòd optime prouideremus, si decoctum non exhibebimus cum illa diæta tenui: si fierent lotiones crurium cum decocto camomillæ, anethi, & papaueris, quæ possunt prouocare somnum, & deriuare, esset optimum. Ista sunt, quæ mihi occurrunt dicenda. Etiam si fieret linimentum hepati, quod refrigeraret ratione febris, admodum conueniret, & ipsa non ita inualesceret: & hoc esset optimum, & hac uia ego procederem.

De morbo Gallico, doloribus in extremis partibus digitorum, ulceribus narium ac gutturis, ex destillatione acri, pro generoso Polono.

Consilium CCL.

GEnerosus Dominus ex inordinata uiuendi ratione, & in primis nimio & inordinato usu Veneris ac compotationis, aliarumque rerum sex non naturalium abusu, perpessus est morbum Gallicum, quo in hodiernum diem usque affligitur. Olim unctus Mercurio incidit in sæuiora accidentia: nam capitis dolore sæuo cruciabatur, & inflammatione faucium & narium, cum leui unius naris confractione. Bibit autem lignum Indum, & postea liberatus quodammodo ab his affectionibus, statim in eadem accidentia incidit. Nunc est factus debilior ex doloribus assiduis, ac iam non amplius sustinet pati tot tantosque malos affectus, ex Mercurij inunctione consecutos, proinde à nobis petit consilium. Nos itaque præscribemus illi curam, qua si diligenter usus fuerit, dum ætas & uires iuueniles integræ consentiunt, facile pristinam sanitatem acquiret. Primo igitur sumat lenitiuum uentris:

℞. Floris cassiæ ℥ 10.

Cum saccharo fiat bolus, quem sumat hora ante prandium, præmisso clysteri communi cum decocto betæ, maluæ, mercurialis, & modico salis communis, addito etiam uitello oui recentis, & quod maxime necessarium est, additis uncijs tribus mellis rosati colati. Secundo digestiuum sit tale:

℞. Syrupi de fumoterræ
De succo buglossæ ana ℥ 1.

Vu 3 Aqua-

Aquarum fumiterræ,
Buglossæ ana ℥ 2.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Et melius est si loca aquarum destillatarum accipiatur decoctum earum cum liquiritia. Solutiuum deinde accipiat:

℞. Confectionis hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 4.

Misce, & cum eodem decocto fiat potio, danda in aurora. Die sequenti sumat zuccharum rosatum, eius autem accipiat uncias quatuor, & sumat mane & uesperi unciam, primis duobus diebus per horam ante cibum. Deinde sumat infrascriptos syrupos per septem dies continuos: sed si ultra modum euacuarent, sumat alternis diebus.

℞. Myrobalanorum Indorum
Citrinorum
Chebulorum
Emblicorum
Belliricorum ana ʒ 4.

Contundantur grosso modo, & fricentur manibus cum oleo amygdalarum dulcium. Postea infundantur per diem & noctem in ℔ 10. aquæ fumiterræ, & decoquantur ad consumptionem tertiæ partis. Deinde adde

Corticum ellebori nigri ʒ 4.
Liquiritiæ
Polypodij ana ʒ 6.
Seminum citri ℥ s.

Et bulliant donec remaneant ℔ 5. Postea adde

Folliculorum senæ
Epithymi Cretensis ana ℥ 1. s.

Et bulliant donec remaneant ℔ 3. ac coletur, & exprimatur decoctum, atque seruetur.

℞. Huius decocti ℥ 6.
Syrupi ex infusione rosarum ℥ 1. s.

Et detur mane alternis diebus. Exhibitis his syrupis requiescat per duos dies, sumendo zuccharum rosatum, hora & quantitate ut dictum est. Laudo tamen post assumptionem cassiæ, & primum syrupum, statim missionem sanguinis ex uena hepatis media dextri lateris ad uncias sex. Deinde ad purgantes potiones supradictas deueniendum. His peractis, incipiat aquam ligni bibere iuxta modum infrascriptum. Primo accipiatur libra una ligni Indi, ex trunco non ualde antiquo, sed uiridi quantum haberi potest, de robusto, grauique ligno, quod ex magna parte sit nigrũ, & in circũferentia parũ albũ. Dissecetur in minutas partes, ac superinfundantur ℔ 14. aquæ de endiuia, & ponantur in olla noua satis capaci cum tegumento, ac infundantur per horas uiginti quatuor. Postea admoueantur igni, & bulliant tam diu, quousque ex quatuordecim libris remaneant octo circiter. Spuma autem diligenter auferenda est, & seorsum seruanda. Postea fiat diligens expressio, & coletur ac reseruetur decoctio illa in uase uitreo optime tecto, ac diuidatur in octo syrupos, quorum unum mane hora nona sumat, postea prandeat inter duodecimam & decimamtertiam. Deinde hora uigesima hauriat alterum, ac cœnet postea inter uigesimamtertiam & uigesimamquartam. Sumpta hac decoctione ligni, si aliqua sudorum apparuerint signa, tegatur calidus in lecto, adiuuando sudorem. Si autem non adfuerit sudor, non prouocandus est, sed omnia permittantur naturæ. Sed quoniam illi syrupi supradicti ex decoctione ligni per octo duntaxat dies durabunt, oportebit antequam priores ebiberit, alios parare, ut infusio etiam fieri possit per 24. horas, ne detur dies uacuus potioni sumendæ. Sumat aũt per 40. dies hos syrupos. Laudo quoque, ut quinquagesimum diem attingat, ita tamen ut exactis 40. diebus, unum tantum sumat mane syrupũ per reliquos decem dies

sequen-

sequentes. In hoc autem tempore fugiat uentos, & omnes alterationes animi. Corpus quidem poterit exerceri ad arbitrium suum, prout uires ei melius suppeditauerint. Ordo autem in sumendis his, & regimen eius tale erit: Primis decem diebus carnibus pullinis uescatur ad uncias duas, pro una uice: pane autem albo & optimo ad uncias 3. uino quidem utatur albo, & temperate, substantiæ tenuioris, claro, lucido, maturo, optimique saporis. Et hoc quidem sit illi in prandio & cœna. Ceruisiam etiam optimam loco uini poterit bibere. Transactis illis decem diebus, uiuendi rationem permutabit, in hunc modum: A uino abstinebit, & à carnibus pullinis, sed suus cibus erit unciæ quatuor aut tres panis albi, puri, optime cocti & fermentati. Sumat etiam uuas passas nigras ad uncias duas: sint autem uuæ hæ dulcissimæ, & bene mundatæ. Et hic sit prandij & cœnæ modus pro alimento. Potus autem sit secundæ aquæ decoctio eiusdem ligni in hunc modum facta: Sumat idem lignum quod in prima decoctione sumpsit, & in ℔. 20. aquæ purissimæ putealis infundatur. Deinde coquatur usque ad remanentiam quindecim librarum. Hac aqua utatur in potu in prandio & cœna, quæ si defecerit, poterit renouari cum dimidia libra eiusdem ligni. Et hæc sit cibi ratio per triginta intermedios dies. Vltimi uerò decem dies sint similes in uictu & potu illis diebus decem primis. In toto autem tempore, quo decoctum ligni bibit, intra quoslibet octo dies assumat drach. 10. floris cassiæ, una hora ante prandium. Poterit autem eo die quo sumit cassiam, syrupum ex ligno intermittere. Cum uerò potum syruporũ ex ligno præscripta ratione sumpserit, tunc per multos dies & menses, optima uiuendi ratione utatur. Vescatur carnibus iuuenum animalium, & optimis cibarijs, ouis recentibus, auiculis, pullis, piscibus saxatilibus, uino albo medioeri & boni saporis. Corpus autem ualde exerceat. Ab alijs piscibus & carnibus salsis, anseribus, oleribus abstineat, sed à coitu maxime: omnes animi molestias fugiat. Si uerò aliquam grauitatem sui corporis senserit, his pilulis utatur ter in mense, una hora ante cœnam:

℞. Aloes optimæ
Agarici electi
Rhabarbari optimi ana ʒ 2.
Salis gemmæ G 3.
Spicæ ʒ s.
Masticis ʒ 1.

Pulverizentur omnia per se, deinde commisceantur, postea aspergantur succo rosarum puro, & tandem permittantur exiccari, & postea cum melle rosato fiat magdaleon, siue massa, de qua suo tempore accipiat ℈ 2. & formentur pilulæ tres dandæ, ut supra. Spumam autem, quam superius dixi debere reseruari in eo toto tempore quo aquam bibit, admouebit locis, in quibus fiunt tumores & dolores. Vbi uero biberit hoc decoctum ea lege quam descripsimus, neque interim à doloribus perfecte liberetur, perseuerabit in eadem uictus ratione quam supra scripsimus. Pilularum suprascriptarum ℈ 2. uel 3. ter uel quater etiam in mense sumat hora ante cœnam: & expectet opportunum tempus rursus sumendi decoctum ijs modis, ut supra declaraui. Erit autem opportunitas talis, ut si biberit uere decoctũ, alia opportunitas erit in medio autumni: si in autumno biberit, erit opportunitas expectanda ad finem ueris. Et si hæc omnia diligenter peregerit, & prima & altera uice non successerit, non despondeat animum, ut plerique faciunt, sed constanter in ea re persistat, iuxta Hippocratis sententiam: Omnia secundum rationem facienti, si non successerit secundum rationem, non est transeundum ad alia. Persistat ergo in hac cura, neque uoces impostorum audiat, qui uel suffumigijs uel linimentis primo sanitatem pollicentur, sed tandem in ultimam perniciem adducunt. Ad dolorem qui est quasi initium contractionis in extremis partibus digitorum manus, hoc infrascripto decocto sæpe lauet manus:

℞. Maioranæ
Pulegij

Calamenthi
Foliorum fenæ ana M 1.

Decoquantur in aqua fimp. Ad ulcera narium & gutturis facta ex defluxu falfo & acuto. ℞. Tutiæ præparatæ ʒ 2.
Olei rofati
Succi folatri ana ℥ 2.

Ponantur fimul in mortario plumbeo, & ducantur donec habeant bonam confiſtentiam, poftea cum modico ceræ liquefactæ fiat unguentum molle, & referuetur ufui. Ad eadem ulcera lauanda:

℞. Aquæ plantaginis
Solatri
Endiuiæ ana ℥ 6.
Syrupi rofati ex infufione rof. ℥ 2.
Violati ℥ 1. Mifce.

Pro refolutione, & ulcere naris.

℞. Bdellij
Ammoniaci ana ʒ iij.
Croci ʒ 1.
Betonicæ Saluiæ
Hyperici ana M 2.
Pinearum
Amygdalarum dulcium ana ℔ s.

Contundantur omnia per fe, deinde mifceantur, fed prius addatur aceti fquillitici ℔ 1. s. Et omnia ponantur fimul in olla noua uitreata, obturetur'q; ne tranfpiret. Deinde ponantur in fimo equino, & bene fepeliantur ad putrefaciendum per 40. dies: deinde ponantur in botia uitrea lutata luto fapientiæ, & deftillentur fecundum artem Phyfici practici, & feruetur liquor ad ufum. Hæc ergo omnia fua Dominatio interim diligenter exequetur, & de fucceffu horum, nos uel ipfa literis monebit, uel faltem Valentinus Lublinus difcipulus nofter, cum rem hanc cognouerit, certiores reddet.

De morbo Gallico cum ulceribus.

Confilium CCLI.

Afus nobis oblatus diligenter eft confiderandus. Ex colore iudicamus ipfum ualde abundare melancholia, & adufto humore, & corpus effe cacochymicum. Color enim maximum indicium præbet humorũ exiftentium in corpore, ut dicit Galenus. Præterea germina illa in diuerfis partibus idem oftendunt. Sed melancholici funt frigidi & ficci. Iam, ut dicit Gal. 2. artis, temperatura calida & ficca, decedente ætate, tranfit in frigidum & ficcũ, quia calor adurit humores: ergo omnes tales funt flatuofi. Et abundant etiam pituita. Quare in euacuandis melancholicis, femper etiam aliquid admifceas, quod pituitam educat. Confectio Hamech eft diuina apud me, pro melancholicis & aduftis humoribus, in qua melancholiam purgantia optime admixta funt cum his quæ ducunt pituitam. Verum eft etiam illud, quód coitu iuuentur melancholici, quia excernuntur flatus. Sed quæritur an ifta cacochymia fit ratione propriæ intemperaturæ, an ratione regiminis. Credo effe propter utrunq;. Pili nigri, crafsi, oftendunt habitum naturalem melancholicum. Gale. 2. de temper. Non ab excrementis iudicabis temperaturam, fed ab adnatis, quæ confequuntur temperaturã, ficut maxime funt pili, fiquidem cholerici facti melanch. retinẽt pilos fuos rubeos, nec mutant cũ temperatura, nifi poftea per longũ proceffum. In hoc funt nigri & crafsi: ergo fuit melancholicus à natura. Accefsit

regimen inordinatum, est enim pauper, solitus humi cubare, & fortasse dormire in solo per compita. An habuerit morbum Gallicum nescio, ipse non fatetur, sed ulcera mali aliquid repræsentant. Quando accidit morbus Gallicus, accidit contagium quoddam in hepate innominatum, quod nec calidum, nec humidum, nec frigidum, nec siccum dicere possum, quia omnes humores redundant in talibus, nisi quod semper crassiores reddantur & adusti. Non est credendum esse infectionem calidam, quia non iuuarentur à ligno sancto, quod est calidum: sed est potius quædam occulta qualitas, quæ nobis est incognita. Et talem esse causam credo, quod sit cacochymicus. Quæ cum ita sint, ista omnia uidetis sequi: habet ulcus malignum circa oculum, cuius sanies exiens uidebatur mihi quasi caro nigra assata: estque hæc serpigo in superficie, quod ostendit tenuem & rodentem humorem: uerisimile est enim partes superiores infestari tenuioribus, crassiores uero inferiores partes occupant: quare circa genu est insignis abscessus cum dolore, deueniens nunc ad exituram. Quanquam semper consulo ut caueatis à suppuratione circa iuncturas, quia sunt difficillimæ curæ. Arabes bene hæc distinguunt. Apostema seu inflammatio dicitur, quando materia colligitur: ueniens ad exituram, quando exit in spatium quod est intra cutem & musculos: quando suppuratur, aldubalaton uocant. Credo quòd non tantum peruenerit materia ad exituram, sed quòd etiam aliquid sit de pure. In omni abscessu semper resolutioni est intendendum, si potest fieri, aut ei quod est melius. Quatuor enim sunt quibus terminantur abscessus: aut resoluitur, aut suppuratur, qui duo sunt boni termini: aut in scirrhum transit, aut corrumpit membrum: quæ duo mala. Quod de crure, idem dico de brachio, est enim eadem ratio, licet in brachio non sit tanta materia. Materia in crure est melancholica, adusta, permista cum pituita, ad exituram ueniens. Materia in isto est subtilis, acris, erodens in superficie. Si procedes cum calefacientibus & humectantibus, reddes ulcus peius: si cum calidis & siccis, exacerbabis, ita ut in gangrænam transeat. Nec frigida & humida conueniunt: ergo frigida & sicca erunt applicanda, uelut unguentum de pompholyge, quod in istis ulceribus plurimum confert. Oportet autem pompholyga optime & subtilissime esse contritam atque lotam, ne mordicet. Addatur oleum rosaceum, omphacinum, & commisceantur in mortario plumbeo, & fiat linimentum pro loco. Si modo sufficiens esset exiccatio, succum solatri potes sumere cum exiccantibus, uelut est unguentum de cerussa, plumbo, cadmia: & ex omnibus metallis optime elota conueniunt. Vnguentum de calce etiam conuenit, sed oportet esse bene lotam. Ne fidas hac in re aromatarijs, quia omnia negligentius lauant. Hęc in ulcere. Sed in oculo ipso tutia simplex confert, quòd si à leuioribus incipere uoluerimus, saccharum candi bene puluerizatum optimum erit, deinde aqua plantaginis mane lauetur. Ad alias partes, quia corpus nondum est euacuatum, applicabimus interim quod sequitur.

℞. Rosarum	man. 2.
Camomillæ	man. 4.

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem medietatis, pro fomentatione.

℞. Olei Camomelini	℥ 4.
Rosacei	℥ 2.

Fiat linimentum, quo inungatur post fomentationes. Sed oportet omnibus modis corpus purgare, ad tollendam cacochymiam, seruato etiam optimo regimine in sex rebus non naturalibus. Edat, si habere potest, carnes pulli, oua, ptisanam factam cum seminibus refrigerantibus. Bibat uinum album, lymphatum. Pro mineratiuo sumat.

℞. Electuarij lenitiui	℥ 1.
Diasenæ	℥ s.

Misce cum saccharo, fiat bolus. Hic miser omnia habet genera ægritudinum: sed quia hora cœnæ instat, reseruabimus eum casum integrum.

De morbo gallico, cum aliquot proprijs symptomatis ac ophthalmia.

Consilium CCLII.

RIA sunt consideranda in hoc iuuene diuersorum generum. Primo conqueritur de dolore articulorum: secundo de maculis, & pustulis cum pruritu in uniuerso corpore, & præcipue circa iuncturas, & habet circa præputium ulcera: tertio patitur ophthalmiam cum dolore. Incipiemus à dolore articulorum, præcipue circa pedes: iuuatur maxime calidis, dolor satis uehemens est, quia cum ipsum affligit, uix ferre potest. Natura tumorum circa articulos uidetur esse, ut nullam habeant resistentiam, estque laxus tumor, cum colore naturali cutis. Ista sunt, quæ exterius apparent, & nos in cognitionem latentium deducunt. Caussas doloris quæremus, ab intemperie ne, an ab affluxu oriantur. Proximam caussam doloris articulorum puto esse intemperiem ipsam, considerans naturam membrorum, quæ debuissent mandare humores, nec enim in his membris est talis affectus, qui lædat actionē. Caput magis ad siccitatē, quàm ad excrementosam humiditatem uidetur inclinare. Hepar licet sit intemperiei calidæ, & siccæ, tamen non tanta est, ut inde posset sequi nocumentum, ac incommodum. Venter etiam semper optime concoxit. Ergo cum in mandantibus membris non fuerit uitium, ipsos articulos intemperie laborare arbitramur. Consueuit enim tempore calorum conijcere se in natationes frigidas, & uersatus est in aëre frigido. Sæpe autem fuit supercalefactus, & uendidit sal maximo labore, in loco frigido emporij, quam impressionem facile recipiunt iuncturæ, præ cæteris membris. Statim igitur sedatus est dolor à fomentis calidis, qui non cessasset, si fuisset ibi materia. Nam si materia frigida est in loco, et nos adhibemus fomenta calida, materia excitata à calido auget dolorē, inflatur enim & extenditur ulterius. Contingit postea, quod sequitur necessario membrū intemperatū: primo nō concoquit, minuitur enim ibi calor, et augetur cruditas: secundo augentur excrementa: membrum enim cum non possit concoquere, non etiam expellit, & tunc rheumatizare membrum dicitur, cum in se generat rheuma, id est, catarrhū, seu fluxū frigidum ob suam intemperiem. Cum insuper sint uigiliæ auctæ, ab istis doloribus factum est, ut in toto corpore, in uentriculo, & ambitu uenarum cruditates sint multiplicatæ. Principaliter igitur intemperies in membro est, deinde congregata cruditas in corpore ob imminutum calorem, postea humores crudi ob dolorem, qui generat bilem, & exacuit sanguinem in toto corpore, sunt generati. Secundum genus symptomatum est pruritus circa totum corpus, cui succedunt quædam pustulæ, quæ ubi absunt, sequuntur profundæ nigræ maculæ, quæ per se in profundo duritiem habent. Postea in præputio pustula apparet. Iudicamus itaque humorem esse adustum ob pruritum, & maculas nigras. Est item ulcus cum tumore in præputio. Quod quia non sanatur, indicat esse ulcus malignum, quod fit ab humore maligno. Sed humores maligni fiunt uel ob putredinem, uel adustionem, quorum utrunque hic est, putredo, & adustio. Caussam harum pustularum & huius ulceris in pene dico esse contagium morbi Gallici, habuit enim rem cum contagiosa muliere. Estque etiam in oculo inflammatio, & apostema calidum, uel à bile uel à sanguine. Hic plurima eius pars rubet, ergo colligo esse à sanguine, subtili tamen, ob dolorem qui adest. Cum itaque hæc inflammatio sit à sanguine mixto cum portione bilis, hic affectus à superioribus diuersus censetur. Ophthalmia enim est inflammatio coniunctiuæ præcipue, quæ tamen aliquando transit ad corneam, & impedit actum uidendi, ut apparet in hoc iuuene. Sentit dolorem ob calorem uehementem, & solutionem continui, confluxus à uenulis capitis ad oculos habet certas periodos, ut hic apparet. Cur in dextro oculo? Dici non potest, forsan, quia ibi fuit imbecillitas de qua nihil moror.

CVRA.

CURA. Morbus non facile curabitur, nisi æger se præstet obtemperantem, & opportuna faciet, nihil aliud dicam de prognostico. Quæritur autem ab utro prius incipiendum: Primo inciperem ab ophthalmia, quia dolor est uehemens, & continue attrahit ac magis urget, quemadmodũ ipse conqueritur, & non est ophthalmia simplex: qua relicta & non curata incideret in pessima symptomata, ut in suffusionem, & alia. Ophthalmiam uini potio, missio sanguinis & balneum sanant, ut dicit Hippocrates. Cum itaque hic sit à sanguine, euacuarem caput missione sanguinis, lenirem aluũ Hiera, uel Cassia, deinde syrup. de succo Fœniculi, Verbenæ, rosis, æqualibus partibus cum decocto Euphragiæ, deinde portione Fœnugræci, & triplo rosarum, facerem decoctum cum quo fomentaretur. Postea fiat collyrium cum decocto Fœnugræci, Althææ & Aloës. Et tunc accederem ad secundum: primo resoluerem materiam, & calefacerem locum. Vellem dare aquam ob metum morbi Gallici. Quæ uero ad hepatis calefactionem faciunt, cauerem. Tunc quoque iuberem natare in aquis calidis, & imponerem lutum his partibus ad calefactionem horum locorum. Factis purgationibus inferioribus, darem decoctum ligni in aqua Endiuiæ, aut in ijs quæ non habent temperaturas calidas.

De quodam laborante morbo Gallico, cum aliquot symptomatibus.

Consilium CCLIII.

ROPONITUR nobis iuuenis, qui maximam seditionem fecit in propria patria: cum enim sit Polonus, maluit sequi partes Gallicas, ideo mulctatus pœnis multis, quæ partim ex natura morbi Gallici sunt, partim ex detestabili usu argenti uiui. Præterita autem non curamus, sed præsentia. Supposito igitur quód sit morbus Gallicus, & quód duret adhuc, symptomata sunt hæc. Primo laborat scabie cum pruritu, & mordicatione. Secundo palpitationes, & suspiria crebra patitur contra uoluntatem. His positis symptomatis, quæritur quæ sint causæ, quæ à Medico considerantur: quia sublatis causis, symptomata remouerentur, causæ igitur indagandæ. Crediderim non multum differre principia istorum symptomatum. Est caliditas hepatis, id quod iudicamus ex pilorum colore, calore, amplitudine uenarum. Est multipliciter affectus, & à Medicis, & à morbo, tamen adhuc est carnosus. Cum igitur accessit morbus Gallicus, & illinitio, & assumptio Mercurij etiam præparati, quid credamus aliud, quàm quód propter affectum morbi Gallici temperatura sit magis calefacta caliditate ignea: unde generantur humores adusti, postea unctus argento uiuo, membra reddidit imbecilliora, secutæ palpitationes membrorum, propter uapores deprauatos, deuenientes ad musculos, & inuenientes temperaturam debiliorem, ut alterare alimentum, concoquere, & reliquas operationes naturales exercere non posset, propter refrigerationem ex argento uiuo. Flatuantur igitur & exagitantur alimenta in membris, dum difflari nequeant, & ita palpitationes excitantur, & halitus, & difflari nequeunt propter crassitudinem uel diminutionem caloris naturalis, uel propter utrunque. Laborat suspirijs, quia cor fumosis, & malignis fumis uexatum subito exiccatur, atque magnam refrigerationem, & euentationem postulat. Ideo dilatatur thorax ad euentationem, & ita fit suspirium, quod non est aliud, nisi magna dilatatio pectoris ad euentandum, cor. Postea comprimitur uehementer ad expellendos fumos. Et quidem aliquando dilatatio maior, ubi magna est necessitas euentationis, aliquando maior constrictio, ubi expulsionis maior necessitas. Sed perfectum suspirium, ubi utrunque magnum est, & quidem interdum cum querimonia & clamore fit, cum est maior necessitas. Scabies eandem caussam habet, humores adustos, qui cum perueniunt ad cutim, faciunt pruritum mordicantem, & pessimam illam scabiem. Et quód sit ex materia adusta, apparet, quia nigræ

nigræ pustulæ sunt indicantes adustionem, sicut & pruritus dolorificus adustum humorem potius, quàm serosam uel salsam pituitam significat. Ita facile est inuenire causam symptomatum efficientem, & intrinsecam. Hepar ita affectum est, ut generet humores adustos, & extrinseca auxerunt morbum Gallicum, uidelicet pessima medicamenta, & mala uictus ratio. Quia igitur optima est prædictio, quando ex una parte natura morbi, ex altera corporis affecti natura conferuntur, facile est prognosticum. Morbus malus, malignus & diuturnus, sed corpus robustum, omnes uirtutes ualidæ, animalis, ut apparet in motu: & licet imaginatio aliquando corrupta, fortis tamen est, itemq; uitalis fortis, & quia bene nutritur naturalem quoque fortem esse necesse est.

C V R A. Si uolumus curare, oportet tollere humores congregatos propter intemperiem membrorum, & præcipue hepatis, in quo sanguis generatur deprauatus, qui est alimentum corporis, generatur etiam plurimum pituitæ, quia ubi adusti humores, & sanguis corruptus, adest calor præternaturalis: inde excrementorum copia, & fit plenitudo quo ad uirtutem, id est, talis, qualem non potest pati uirtus. Ergo debilitatur calor naturalis, & sunt omnes actiones debiliores, sanguis (ut dixi) malus, spiritus excrementosi, & calor naturalis debilior, qui est instrumentum omnium uirtutum. Hinc sequitur, ut in uentriculo multa pituita præternaturalis propter calorem naturalem debilem generetur. In hepate uero plurimum utriusq; bilis, propter calorem eius præternaturalem auctum, qui adurit. Et inde semper uidemus, quod ubi humores adusti generantur in corpore, ibi est in uentriculo multum pituitæ. Ergo nunquam humor melancholicus euacuandus, nisi prius pituita euacuetur, quia ea semper abundat, ubi est copia humoris melancholici. Vterq; igitur humor expurgandus prius, quia non poterunt applicari ea, quæ specifica uirtute succurrunt, nisi inueniant uasa, seu transitus, & meatus ad membra, & ipsa etiam membra, quibus succurrere debent perfecte munda, quia cum uias obstructas, aut impedita ipsa membra & repleta inueniunt, implicantur humoribus, nec effectum suum exercere poterunt: sæpe etiam alia incommoda afferunt. Ergo exquisite omni ratione purgandum erit, & tum proderit curatio. Purgationem autem ordirer prius euacuatis primis uenis, à missione sanguinis. Secundo pituitam euacuarem non curans melancholiam. Ego etiam nunquam euacuo pituitam cum succo melancholico, quia scio admodum terrestrem, frigidum, siccum, crassum & rebellem, & corpora quæ purgare uoles prius fluida reddere oportet, id est, aperire meatus. Nec potest educi humor melancholicus per se rebellis, nisi prius pituita, quæ impacta est meatibus, euacuetur. Secunda ratio, quia cum sint duo diuersi humores ambo rebelles, & unusquisq; forti attrahente indigeat: oportet ualidissimum adhibere auxilium, & id quidem, quod ex contrarijs constat. Id autem non tolerabit natura, ac si erit leuius, neutrum humorem perfecte educet, & agitabimus utrunq; humorem, & neutrum educemus. Primo igitur pituita euacuetur, in qua nos natura iuuat, quia illi humores tales sunt, ut possimus eos paulatim euacuare. Pituitam igitur bis uel ter euacuarem (si opus esset) medicamentis conuenientibus, deinde accederem ad succum melancholicum, eum concoquerem cum balneis uel domi paratis, uel publicis, aliquot diebus, in quibus cocta Althæa, Chamæmelum, lilia alba, per 4. aut 5. dies, idq; propterea, quia concoqueret humores terrestres, & præpararet. Balnea enim quia calida & humida, concoquunt, propterea quod coctio fit in calido & humido. Et Galenus solo usu balneorum dulcium curauit melancholicos multos. Dum autem ingrederetur, & moraretur in balneo, biberet decoctum Boraginis, Glycyrhizæ, Fumiterræ, in aqua dulci, uel brodio tenui macro, & biberet magnum cyathum, ut transiret per omnes uenas & concoqueret. Postea darem syrupum magistralem, uel alia decocta ex Elleboro. Vltimo, euacuato humore exquisitissime exhiberem decoctum ligni non in aqua fontis, sed Boraginis uel uiolarum potius, propter siccitatem & caliditatem hepatis. Hoc enim modo resisterem qualitatibus ligni, & non tollerem uim substantificam, quod ego experientia compertum habeo in omnibus

quos

quos curaui, & nunquam falsus fui. Alij, qui in aqua simplici coquunt, uix unquam rectè curant, & non intelligunt aliud esse calidum, frigidum &c. & aliud esse uim specificam, cum & Mesue dicat quædam medicamenta curare, non quia calida uel frigida, sed quia talia. Hæc si faceret, spero symptomata nos curaturos. Quòd si pustulæ non desinerent, posset addi aliquod unguentum exterius exiccans.

De quodam, ex morbo Gallico male curato.

Consilium CCLIIII.

QVEREBATVR de quadam angustia pectoris impediente anhelitum, cum ambularet, non cum quiesceret, aut equitaret, & quòd interdum uertigo molesta erat. Materia etiam ei sinistrum latus occuparat, ita ut illud brachium aliquando satis commode mouere non posset. Expuerat etiam ante aliquot menses sanguinem cum pure, ita ut de Empyemate suspicio esset, sed iam neque expuebat, neque tussiebat, uerum de illa angustia, præcipue dum ambularet, querebatur. Antonius Musa Ferrariæ multiplicia remedia adhibuerat, & post reliqua, duo cauteria actualia, quæ adhuc habebat in brachio sinistro, & in dorso alterum. Montanus quia audierat eum ante decem & octo annos laborasse morbo Gallico, ex eoque curatum medicamento quodam ter per os sumpto, nec sciebat, quid esset, omne malum in istam curationem reiecit, quòd is morbus uarijs symptomatis esset obnoxius: si non rectè curaretur: & mille metamorphoses multos etiam post annos efficeret: ut de suo parente referebat, qui cum credere nollet eum morbum esse, nec debita remedia adhibere, quòd multis annis nullam mulierem attigisset, ex eo mortuus esset. Cogitabat de exhibendis aquis Thermarum, & si illæ non sufficerent, ad decoctum ligni ueniendum esse iudicabat. Sed quia æstiui calores ardentes obstabant, iussit eum expectare ad medium Augusti, uel principium Septembris. Interim uti bono regimine in cibo & potu, bibere uinum dilutum cum aqua saccharata, & non austerum: abstinere ab omni genere fructuum, postea singulis diebus sumere ʒ 1. de infrascripto Electuario, ita tamen, ut si se grauari sentiret, interdum omitteret, uel alternis assumeret.

℞. Gentianæ			
Aristolochiæ rotundæ			
Centaurei minoris			
Myrrhæ	ana	ʒ	a.
Croci		gr.	15.
Sacchari rosati recentis			
Conseruę Florum Boraginis	ana	℥	4.

Misce, fiat Electuarium. Et ut materia etiam euacuaretur paulatim, singulis mensibus ter uel quater iussit sumere hunc bolum.

℞. Flor. Casiæ	ʒ	6.
Specierum Hieræ simpl. Gal.	ʒ	1.

Misce cum saccharo, fiat bolus. Hoc ei euacuabit materiam sine molestia, quòd nec calida nec frigida essent, & omni tempore tuto sumi possent. Coitum, quia uxorem habebat, permisit, ut uteretur ad necessitatem, non ad uoluptatem, & non nimio motu.

In morbo Gallico euacuatiuum.

℞. Aloës optimæ		ʒ	6.	
Agarici electi				
Rheubarbari electi	ana	ʒ	1.	s.
Corticum rad. ellebori nigri		ʒ	1.	

Trochiscorum

Trochiscorum anhandal	℈ 2.
Myrobalanorum Indorum	ʒ 1. ß.
Epithymi cretensis	ʒ 6.
Succi liquiritiæ	ʒ 2.
Seminis citri	℈ 2.
Musci	G 3.
Garyophyllorum	℈ 2.

Pulverizentur omnia per se, deinde permisceantur cum syrupo de corticibus citri, & fiat magdaleon. Dosis ʒ 1. pillulæ 3.

De quodam, ex usu Mercurij præcipitati, in curatione morbi Gallici, uentriculi erosionem patiente.

Consilium CCXLV.

Exhibuerant medici lignum decoctum in uino: ex quo nimia supercalefactio totius corporis secuta, dederant & Mercurium præcipitatum: ex quo erosum uentriculum metuebat, propter descendentem catarrhum ad eum ex capite. Montanus pro ea rosione ex ueneno facta, bibere eum uoluit lac asinæ sanæ, & non nimium uetulæ, sed iuuenis: & ut corpus semper teneretur purgatum & euacuatum. Voluit ut quarto uel quinto quoque die acciperet bolum cassiæ, cum ℈ 1. rheubarb. quia uero lac asinæ in propinquo non erat, interim ordinauit syrupum quem biberet, donec asinam reperiret. ℞. Sem. maluarum, althææ, citoniorum, coti, id est, gosippij ana ʒ 2. rad. althææ ℥ 2. liquiritiæ ℥ 3. seminis psillij ʒ iij. ponantur omnia simul in 4. ℔. aquæ uiolarum, & permittantur in infusione per 24. horas: postea decoquantur lento igne, ad consumptionem medietatis: deinde facta diligenti expressione & colatura, syrupizetur cum s. q. zaccari albi, secundum artem. Deinde ℞. huius syrupi ℥ 2. decoctionis glycyrhyzæ, & rad. althææ ℥ 4. misce pro uno & sic pro alijs. Vnguentum quo omni triduo semel inungat totam regionem uentriculi, fiat ex oleo ros. & uino albo tenui: cibus chondrus, potus lac asini quantum uolet.

Corrolarium contra sumptum uenenum erodens.

Adiecit hic, sumptis uenenis erodentibus, non esse præsentius remedium lacte bouino, si bibatur in magna quantitate, ad exigentiam sitis, quia sæpe sequitur sitis ingens tali sumpto ueneno. Hoc uerò modo se liberasse aiebat 8. liberos rustici, ad lacum Benacum: qui ruri absentibus parentibus, ranas captas, in oleo frixerant, inuolutas prius farina, quæ arsenico ad capiendos mures infecta erat, & bas postea ederant. Deinde etiam psaltriam illam & meretricem Veronensem, quæ comederat pisces frictos in oleo cũ sale & agresta: quæ omnia à marito suo infecta erant ueneno, ad hoc, ut omnes occideret in domo, & una etiam amasium nobilem: qui casu retentus erat apud amicos, ut non interesset huic prandio. Vbi notandum, quòd ipsa meretrix, & pater & canicula qui statim biberant lac, liberi omnes euaserunt. Mater quæ primo bibere noluit, donec uideret rem in deterius uergere, & post ipsa etiam bibit, euasit & ipsa: ita tamen ut paralytica esset in utroque genu. Ancilla (quam non uoluerat interficere maritus, tanquàm insontem, sed iusserat ex ædibus ire, aliamque dominam magis honestam quærere) cum non uellet bibere, sola est mortua.

FINIS.

(2.

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS

MEDICI ET PVBLICI IN ACADEMIA PATAVINA OLIM PROFESSORIS

DE FEBRIBVS CONSILIA OMNIA.

NORIBERGÆ, IN OFFICINA IOannis Montani, & Vlrici Neuberi.

M. D. LIX.

CONSILIORVM INDEX ET ARGVMENTA.

Summaria diuisio simplicium febrium secundum doctrinam Galeni.

Ioan-

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS, MEDICI ET PVBLICI IN ACADEMIA Patauina olim professoris Consilia omnia de Febribus.

De Febri tertiana, sine accidentibus Consilium I.

LABORAVERAT QVIDAM FEbri, quotidianas inuasiones habente, quòd forte esset tertiana duplex, huic simplex tertiana succesfit. Inuadebat autem sine dolore capitis, & sine siti, lingua satis nitida, nec gustus amaritudine corruptus, nec appetitus prostratus erat, tensiones nullæ circa hypochondria, nec aluus astricta nimis. Vrinæ rubicundæ quidem, sed in ijs aliqua concoctionis signa erant. Voluit ut singulis diebus mane hora syrupi sumeret:

℞ Trochiscorum de Absinthio ℈ 1. fiat pillula una, & statim hac sumpta superbiberet unam scutellam brodij, in quo decoctæ essent hordei, radicum Petroselini, Cichorij, Boraginis partes æquales. Postea si uellet, dormiret, ac post somnum excitatus uteretur leuibus frictionibus per totum corpus, id leuiter inungendo oleo Chamæmelino, cum æquali uini mensura mixto. Vinum biberet albũ, aqua cocta mixtum, nec merum, aut forte. Victus bonam rationem haberet, & à fructibus caueret.

De puero qui à febre curatus uidebatur.

Vrinas habebat tenues, sine hypostasi, & tensionem circa hypochondria, ut à quartana febri periculum esset, quare ordinauit.

℞. Trochiscorum de Rhabarbaro ℈ 1. fiat pillula una sumenda omni mane, postquam idem iusculum supra descriptum sumat, & eadem uictus ratione utatur.

De tertiana simplici, Consilium II.

Edit clysterem cum ℥ 2. mellis rosati, post Casiæ ʒ 10. cum Hieræ simplicis ʒ 2. postea clysterem altero die iterauit, postea syrupum pro refrigeratione:

℞. Syrupi de Endiuia	℥ 1.
Syrupi de Acetosa	℥ 6.
Aquæ Boraginis	℥ 4.

Principio uinum prohibuit, sed post quartum paroxysmum concessit tenue & bene lymphatum. Vrinæ spumam habebant, id descensum catarrhi ex capite arguere dicebat, & propterea licet febris mitis esset admodum, purgandũ tamen corpus existimabat. Vti solebat Montanus in tertiana sine accidentibus pro refrigeratione, decocto Endiuiæ, Boraginis, Petroselini, seminibus Melonũ contusis, & ligatis in pãno lineo, in brodio pulli, & pro potu aiebat in febribus utendum aqua pulli, aqua hordei, brodio hordei, aqua Endiuiæ, Acetosæ. Et præsertim in cholericis febribus intensis esse cogendos ut bibant, dũmodo ne in principio paroxysmi & non sæpius, ex Gal. 8. Method. & 2. de ratione uictus.

Potus pro febricitante.

℞. Aceti ℔ 1.
Sacchari ℥ 9.

Decoquantur simul, & fiat oxysaccharum, cuius tantum misceatur cum aqua communi cocta, quantum placet ægrotanti. Potus est febrientibus saluberrimus.

De febre Tertiana duplici, Consilium III.

Alias admonuimus uos, quòd cum acceditis ad ægrum, primo oportet uos considerare actiones læsas. Non dicitur enim ægritudo nisi appareant operationes læsæ, cum nihil aliud sit morbus, quàm dispositio præter naturam, lædens operationes manifeste. Scitis autem operationes esse triplices, animales, uitales, naturales. Acceditis itaque iam ad hunc ægrum, quem antequam percontemini, multa debetis uidere, quæ sese uobis offerunt. Videtis enim eum non posse quiescere: ex eo non dubium est, quin aliquid patiatur necessario in sensibus, & in uirtute animali, alioquin quiesceret. Afficitur ergo siue quòd imaginetur aliquid, uel quòd habeat phrenesin, uel paraphrenesin. Non enim potest quiete manere in uno loco, uirtus itaque animalis laborat. Præterea tangentibus cutim apparet caliditas intensa, ex ipso ergo sequitur, operationes uitales esse læsas. Ex calore enim summo percipimus intemperiem calidam cordis: pulsus etiam sua motione indicat uirtutem uitalem ualde esse offensam. Est uero ea duplex seu triplex potius: quædam in corde, & propter ipsum, & hæc est duplex, ut ira & pulsus. Quædam neque in corde neque propter ipsum: ut distributio caloris naturalis. Est enim ob reliquas præter cor partes, & extra cor terminatur, huius etiam actio læsa est: nullam enim dispositionem habet arteria secundum naturam, habet maiorem latitudinem, & est frequentior: non uidetur etiam quies inter ictum & ictum, & adest præterea uelocitas. Scimus autem quòd mutatur pulsus ob necessitatem auctam, & quanto magis augetur necessitas, tanto fit maior primo, & cum non potest supplere necessitatem magnitudine, supplet uelocitate, quodque hæc non supplet, frequentiam addit, quæ contingit, quando ad summum deuenit necessitas, quæ est ex maximo calore, & per consequens ex maxima febri. Est enim febris calor accensus in corde, & sparsus per totum corpus. Eaque est febris humoralis, quia magna est inæqualitas pulsus. Alia enim pulsatio alia maior est, quod fit ob multitudinem materiæ aggrauantis. Ita ex pulsu iudicamus affectum esse in corde: ob maiorem caliditatem, esse febrem, ob pulsus inæqualitatem, esse humoralem. Agitatio autem illa (ut diximus) indicat aliquid esse in uirtute animali, seu cerebro. Sed nulla est læsio in sensibus interioribus, bene ratiocinatur & imaginatur &c. Sensus etiam exteriores sani, solummodo circa sensum tactus patitur, sentit enim conquassationem omnium membrorum ob malam intemperiem, & ob dolorem, non potest permanere in uno situ. Tertium etiam genus operationum læsum est, naturalium scilicet. Quæritur de uentriculo, nam habet punctionem & tensionem circa hypochondria, nec hactenus habuimus signum ex iis, quæ excernuntur, sed ex iis apparentibus concluditur hoc corpus laborare principaliter morbo uniuersali, uidelicet febri, ex tactu caliditatis & confractione omnium partium, percepta per consensum in cerebro. In uentre uero habet obstructiones, scilicet, in utroque hypochondrio. Habet præterea alia symptomata, uidelicet sitim, dolores capitis. Non possumus autem curare febrim, nisi cognoscamus eam. Est uero hæc humoralis, quia humores putrescunt. Est ergo putredo prohibenda, & euacuandi humores qui putruerunt, & qui proxime ad putredinē accedunt. Primum autem diuersi sunt humores, quorum quilibet indiget diuersis curationibus, & sunt in diuersis partibus. A quo igitur erit hæc febris, an à pituita, uel bile, aut humoribus mixtis? Indicia propria sunt sumenda. Habemus autem tria capita, ab operationibus

onibus læsis: pulsus uehemens & magnus, uelox, frequens, & inæqualis indicat febrem procedentem ab humore calido putrescente. Sed quia humor calidus est, uel sanguis uel bilis: & febris inuasit eum cum manifesto frigore durante unam horam, non potest autem esse febris putrida incipiens cum frigore à sanguine qui putrescit in uenis. Est igitur necessario bilis ruffa. Vtrum autē sit sincera bilis aut alteri admixta? Non est credendum, quòd sit exquisita, faceret enim Tertianam, sed ista quotidie inuadit, incipit cum maximo frigore, & raro desinit in sudorem, & durat plusquàm 12. horas, imò 18. Habet ergo bilem dominantem, estq; ea adusta & facta uitellina, fit enim hæc quando bilis simplex aduritur, & maiora facit symptomata, quàm admixta pituita cum bile. Hic autem utrunq; est, quod ex temperatura possumus colligere. Est enim niger secundum totum habitum corporis, & omnia signa tendunt ad adustionē. Habuit plurimas anxietates animi. A cibarijs crassis & malis ac inordinate sumptis plurimi geniti sunt humores pituitosi. Habet etiā multas obstructiones, unde cruditates uariæ. In hoc igitur uiro talis facta est miscella, partim bilis mixta cum pituita, partim adusta, & propterea patitur maximum frigus, & quia bilis putrescit, uapores ascendunt ad caput, & cient dolorem capitis, & sitim etiam causant. Fiat hoc uespere clystere, ut habeat beneficium uentris, ex decocto herbarum communium, cui addantur mellis rosati ℥ 3. Hieræ picræ ℥ s. Eductis materijs malis exhibebimus aliquid per os, & mittetur sanguis ad minus ℥ 10. quod si expectabit cras mane paroxysmum, mittatur in uespere.

De eadem duplici Tertiana Consilium IIII.

Verunt in hesterno consessū multa omissa, quia tempus breue erat, & non uidimus signa omnia. Nunc ex excrementis melius iudicabimus. Vrina in febribus est maximum signum, teste Galeno. Nam putridæ febres ex humoribus pendent, qui sunt in uenis. Nec tantum ex ijs qui humor peccet cognoscimus, sed etiam tempus febris, an in statu sit uel augmento, à quo etiam magna est indicatio. In urina igitur considerantur, primum quantitas. Hic multa est urina, id fieri potest non ratione morbi uel temporis, sed etiam, quia multum potauit, idq; partim ex urina discernitur, partim ex interrogatione. Ego hunc interrogaui, & dicit se bibisse multum aquæ: licet igitur potus multus ad hoc iuuet, non tamen tota causa in eo est. Est enim color urinæ aureus, qui excedit à temperato. Secundo color consideratur. Vrina naturalis habet colorem paleæ hordeaceæ. Hæc autem magis tincta est quàm oportet, quare arguit caliditatem & siccitatem, nam multum recessit. Quòd si tantum ratione potus esset, non sedimentum haberet, nec colorem nec coctionem, quia in potatione, urinæ sunt crudæ, hic magis est ratione morbi, sed potuit à potu iuuari. Substantia tertio loco consideratur, quæ tendit ad tenuitatem potius, quàm crassitudinem, est tamen satis temperata, præsertim tertia illa. Nam duæ aliæ crasiores sunt, & ferè corruptæ. Quarto, liquor qui à substantia distinguitur. Nam substantia dicitur quæ partes multas crassas, & terrestres admixtas habet. Liquor est, quando habet lucidum uel obscurum, id est, luciditas & obscuritas in liquore considerantur. Sunt autem quædam crassæ, sicut aqua putrefacta, & turbida, aliæ minus crassæ, aliæ lucidæ. Hæc quoad liquorem est lucidior, id est, magis splendida, quàm obscura, quia transparens est. Quinto Hypostasis seu sedimentum seu contenta considerentur. Hic est uelut nubes subcandida, referens nubes colore, substantia & loco, quia color albidus ut nubis, & substantia etiam qualis est fumus, & leuis quia in superficie. Hæ sunt omnes differentiæ in urina. Iam accommodabimus repetendo. Vrina multa est ratione morbi, ut mihi uidetur. Quærat aliquis, quia hic tensio in utroq; hypochondrio, quomodo deueniat humor ad uias urinæ, quomodo potest fieri distributio, cum tanta sit

obstructio, ut tactu appareat, potius deberet esse pauca urina, & multæ egestiones liquidæ, cuius hic totum oppositum est, quia per quinque dies nihil egesit. Respondeo, humores qui putrescant sunt procul dubio extra uenas, cuius signum est inseparabile, quoniam incipit hæc febris cum frigore. Heri circa 23. fuit in augmento febris, habebat intentissimum calorem. Hodie circa 17. frigus sensit, & horrorem. Nunc hac hora est remissisima febris respectu hesternæ. Ex his signis igitur patet, quòd sit febris talis, quæ pendet ab humore biliosо, sed nō puro, quia pituita admixta est, eam Arabes maioris famæ appellant. Quoties uero bilis simplex aduritur fitque crassior, & uitello oui similis, atque uitellina apud Græcos uocatur, eam Arabes bilem minoris famæ uocant. Estque ita in nominibus differentia inter Arabes seu Auicennistas, & Græcos seu Galenistas: Rem utrique eandem concedunt, sed diuersis appellant nominibus. Et de ijs postea altercantur recentiores, cum non recte intelligant sententiam authorum. Sunt igitur duo diuersi humores, qui putrescunt, & ideo diuersi etiam sunt paroxysmi. Mane paroxysmum cum frigore habuit, qui non terminatus est in sudorem, nocte postea inuasit cum frigore, & concussione magna, cui successit calor, & tandem desijt in sudorem, quod signum est bilis sicciores. His stantibus, dico de urinæ multitudine, de qua dubitauimus, quòd cras forte non uidebitis tantum urinæ, nam humor qui putruit hac nocte, fuit tenuis biliosus, & ferè proprium bilis est, ut per ruinam excernatur. Vbi igitur febris à bile pendet, plurimam per sudorem & urinam crisim facit, non obstantibus obstructionibus. Cras erit alius paroxysmus, quare non tot urinas uidebitis. Sed cur aluum habet astrictam? In obstructionibus sunt hypochondria calida, quia circa illa plurimæ materiæ putridæ. Fiunt etiam ex intestinis suctiones multæ, quia partim à feruore attrahitur (quando non est perfecta obstructio) humidum, pars aliqua transit ad uias urinæ, & illa quæ remanent in intestinis exiccantur, ita dura fit aluus: oportet ergo lenire aluum. Nam propter calorem hic sunt multæ feces adustæ. Quod ad urinæ colorem, substantiam, liquorem attinet, omnia ab eadem radice nascuntur. Hodie est subtilis, quia bilis putruit, & quia bilis, ideo urina subtilis est & lucida: Cras non ita fiet: tenuis & lucida, aurei coloris, quia putrescit bilis minoris famæ. De Hypostasi nolite temere iudicare, & pronunciare de coctione, ut multi faciunt, qui tantum nebulam ubi uident, statim de coctione pronunciant. Imò non omnis nebula, etiamsi sit alba, est bona, & hypostasin significat, quandoque enim maiorem cruditatem arguit. Si penderet febris ista à pura bile, esset unum certissimū signum & optimum, sed quia bilis ista habet multam pituitam admixtam, certe erit pituita, quæ hic Hypostasi assimilatur, quia pars terrestris Hypostasis, 2. de Crisibus, ubicunque apparet hypostasis in urina, proportionatur puri in loco inflammato, in quo partes subtiliores resoluuntur, reliquæ manent. Sed omne pus graue, ergo omnis hypostasis grauis, & in fundo erit. Nec semper habet ueram coctionem, ut hic, quia est crassa quædam pars, ideo in fundo residet. Vera autem hypostasis est heterogenia, & habet partes diuersas, partem terrestrem, aqueam & igneam ubi magis constringitur, & ideo habet formam pyramidis. Hic nihil tale apparet, est tamen alba hic, quia multus aer intrinsecus, unde apparet alba nubes & diuulsa: nec descendit, quia multus aër sustinet eam, & longe est à coctione, & oportet ut tollatur ista nubes, & non conspiciatur, si uolumus recte hunc curare, quia hæc nubes signum est pituitæ cum flatibus, nec temere ex ea iudicandum. Atque hæc febris continua est procul dubio, & eò magis maligna, quia continua, habet tamen quotidie duos paroxysmos, unus mane inuadit, quando cholera cum pituita putrescit, quæ dici potest cholera maioris famæ, cum frigore remisso & calore maximo. Circa horam quintam noctis habet alium paroxysmum ab ijsdem humoribus, sed magis ad puritatem pituitæ tendit, & pendet à cholera minoris famæ. Dubitatur an humores in uenis putrescant. Febris continua sine typo habet humorem putrescentem in uenis. Forte quòd hæc febris, est una ex istis tribus hemitritei speciebus, de qua Gal. 2. Cris. Volo autem melius uidere paroxysmos. Quid agendum? Heri debebat fieri clystere, & est factum,

factum, imò hodie etiam mane. Mittendus eſt omnino ſanguis, quia intentiones omnes adſunt, ut Galenus de ſanguinis miſſione docet, eſt magnitudo morbi, in ætate adoleſcentiæ, uirtus conſtans, habet putredinem, in uenis obſtructionem, febrem continuam. Ergo phlebotomia nihil præclarius, aperientur enim uiæ, natura ſubleuabitur, rarefiet corpus, obſtructiones ſoluentur. Sit autem regula: Nunquam mittatis ſanguinem, ubi eſt cruditas in primis uenis, quantum enim trahetur ſanguinis, tantum ad uenas trahetis de humore crudo, & augebitis obſtructiones & putredinem. Quare primo purgandæ ſuperfluitates in primis uenis. Minoratiua optima ſunt, quæ tollunt eas, & dicunt quidam non exhiberi recte, & ex mente Galeni. Sed errant iſti, & non intelligunt Galenum, quia regula propria carent, id eſt, methodo. Nam ut quælibet ars habet ſuam regulam propriam, ſic nos noſtrum perpendiculum habemus, nempe methodum, qua omnino nobis opus eſt. Vtamur igitur minoratiuis, ut & Arabes uſi ſunt, quia magni uiri erant, & intelligebant methodum Galeni. Si ℥ 1. caſsiæ daretis, non tranſiret niſi ad primas uenas, & non purgaret corpus, ſed purgaret uenas tantum. Ideo dici minoratiuum poteſt. Grana duo Diagridij, quæ turbarent & non purgarent, non recte daretis. Debet enim ita proportionatum eſſe corpori minoratiuum, ut non euacuet niſi à uentriculo, & uenis propinquis, aliàs uitium eſſet, qualecunque ſit. Drachmæ duæ electuarij de ſucco roſarum ruſtico pro minoratiuo dari poſſunt, nobili non tantum, ſemper debent obſeruari mores. Heri dedi ℥ 3. mellis roſati, & Hiere ℥ s. pro clyſteri, & nihil ferè eduxit.

Ideo ℞. Elect. de Sebeſten ſolutiui ʒ 10. Fiat bolus cum ſaccharo, ſumendis tribus horis ante cœnam. Hic enim eſt ruſticus, corpus robuſtum, & amplis uenis, oportet à primis uenis euacuare. Semper autem ſic electuaria conſideretis, non tantum, quod habent in titulo, in quo ſcribitur, ad hoc ualent, uel ad illud, ſed ingredientia debent obſeruari ab artifice. Conſiderate quomodo ſint confecta, quia in ſingulis ℥ ſunt tria gra. Diagridij in iſto electuario, ideo in tota ea medicina non tranſimus 4. gra. dubito ne ſit leuior pro ruſtico, quàm deberet, ſed in nobili delicatiori non utamini pro minoratiuo.

De eadem duplici Tertiana. Conſilium V.

IN hoſpitali duo uideri poſſunt, & exerceri: Primo ægritudines & ſymptomata, deinde aliud genus exercitij, quod utiliſsimum eſt, & aſſuefaciet nos ad tolerantiam. Quia nihil hic fit quemadmodum nos præcipimus, idque non ſolum hic, ſed alibi ſemper uobis occurret, ut nec æger ſit obediens, nec illi qui adſunt faciant, quod debeant. Octies egeſsit ſponte hac nocte, ſed quæ materia peccarit, uel utrum fuerit concocta, & motus fuerit criticus, non poſſumus iudicare, quia excrementa non uidimus, eſt tamen probabile, tam copioſam egeſtionē nec critice nec ſymptomatice, neque mixte factā, ſed propter clyſteres natura irritata operata eſt. Iſta tamen ſit coniectura, quia non uidi excrementa, nec dominium naturæ, etſi uidetur ſubleuatus: nunc eſt in paroxyſmi declinatione, quod inde colligitur: primo, cum tangitis extrema, habet calorem in omnibus partibus extremis, etiam in pedibus (quod eſt magnum ſignum declinationis) intenſum quidem, ſed non acrem aut mordacem (illud enim non eſſet ſignum declinationis, cum in ſtatu etiam in extremis ſit talis) uerum ſatis magnum, ſed tamen cum quadam humiditate quam percipitis cum tangitis hypochondria. Secundo, quod eſt magis artificioſum, ex pulſu cognoſcitur declinatio uera paroxyſmi: in principio paroxyſmi pulſus contrahuntur & ſepeliūtur quaſi, quia ſyſtole maior quàm diaſtole, quòd putridi uapores occupent cor, & cor cupiat euentari, ut fugiat incommodum. Id fit tantum conſtrictione ut expellatur excrementum, & expulſione magis, quàm attractione indiget, quia per contractionem natura tentat excrementa expellere in principio, & quò magis febris pendet à craſſis humoribus, tanto maiori ui expellere conatur. Vnde in febribus quæ à melancholia, pituita, & bile notha, ſeu maioris

famæ pendent, magis sepultus est pulsus in principio. Per oppositum igitur, quando uapores sunt consumpti, cor liberatum ab onere, recreat sese, quia iam excalefactum fuit & fere exustum, eget non tantum euentatione, sed nouo aëre. Fit ergo magna dilatatio in fine, sicut in principio magna constrictio, & cum pulsus occurrit tactui cum magna dilatatione, ut durus uideatur, cum tamen non sit. Oportet igitur dignoscere differentias, quia multi decipiuntur. Nam uterq; resistit tactui & uehemens & durus. Vehementia fortitudinem significat uirtutis: quanto magis premitis, tanto fortius resistit cum motu uehementi, & percutit. Durus resistit quidem, sed non cum motu uehementi: uehementiam igitur oportet considerare, quam premendo percipietis. In hoc corpore est magna uirtus, potest omnia operari. Nam ubi uirtus fortis, cũ magnitudine, uehementia, uelocitate, & tandem cum frequentia se ostendit. Sed hic non est indicium frequentiæ, ubi enim uehemens est pulsus, raro est frequens. Virtus enim robusta una dilatatione multũ proficit, sicut uos etiã faceretis (comparat enim Galenus pulsum cum motu hominis onus ferentis) onus quod una uice portare potestis, non portabitis duabus. De agendis. Eramus missuri sanguinem, sed quia iam febris declinauit, & euacuatio copiosa facta est, nec ita morbus magnus, interim subsistemus. Circa hypochondria, ut tangatur, pati non potest: istis igitur obstructionibus ut occurramus studendum. Dabimus primo non proprie aperientia ἐκφρακτικά dicta, est enim infarcta materia in uenis, obstruens meatus. Quæcunq; igitur aperiunt, remouent materiam infarctam. Sed hic obstructio in uenis Mesaraicis, & illis, quæ ad splenem tendunt, ea ut aperiantur, non sunt danda per se aperientia uel repurgantia ἐκκαθαρτικά (ut alij uocant) quæ cum crassitudine substantiæ aperiunt, ut amara, quia humores adusti sunt. Et talia quæ cum crassitudine substantiæ aperiunt, longe plus exiccant, quàm calefaciant. Et febris si curari debet, cum frigidis & humidis curari oportet. Non igitur ita audacter hæc faciemus. Meliora sunt, quæ incidendo & penetrando aperiunt, ut est oxymel, quod proprias uires habet refrigerandi, constat ex aceto & melle. Mel calidum in secundo gradu 7. simpli. medic. acetum remisse frigidum, & tamen 4. simpli. medic. id plus refrigerare dicit Galenus, quàm mel calefaciat. Sed hoc uidetur contra rationem, & id quod κατὰ γένη, inquit, ubi calidum in secundo, cum frigido in primo miscetur, calidum remittet suam qualitatem propter frigidum. Sed recte & optime loquitur Gal. & ex ueris ac rectis principijs. Ad hoc enim ut aliquid calefaciat uel refrigeret, duo requiruntur. Primo ut possit ad actum facile reduci. Secundo ut penetret. Si iam componatis mel cum aceto, hoc penetrat per singulas partes, nam etiam lapides penetrat, & usq; ad profundũ refrigerat. Ideo bene dicit Mesue de syrupo acetoso, eum penetrare. Recte igitur Galenus dicit longe plus refrigerare acetum, ob penetrationem scilicet. Aperiemus igitur oxymelle, sed quia diu ægrotauit, non utemur simplici sed composito. Quare hoc modo facerem:

℞. Oxymellis cum duabus radicibus ℥ 1.
Mellis rosati ℥ ii.
Aquæ Cichorij ℥ 4.

Quæ refrigerat calefactas partes, calefacit refrigeratas, ut dicit Mesue: quia mediocria & temperata ad extrema se habẽt tanquam contraria: quia non multus excessus frigidi aut calidi, ad extrema se habent ut medium. Non multum utamini aquis destillatis, quia omnes frigidæ. Ego tantum unam accipio in syrupis, quia manifestum nugamentum est eorum, qui congerunt multas aquas destillatas in parua quantitate, & hanc uni præferunt. Beneficium uentris habeat quotidie, & utatur syrupis. Coenam sumat hora 23. ut sit leuis, si mane uehemens paroxysmus superueniat. Euacuationes materiæ peccantis in quanto ita sunt fœlices, ut satis indicat felix euentus, quia heri parum febricitabat, nunc nihil. Et urina tota est perturbata, cui etiam humor multus subsistit, qui ita euacuatur, est albus cum aliqua citrinitate, indicat ergo pituitam cum bile. Quare nihil operabimur noui, sed expectabimus euentum fœlicem.

De duas

De duabus Tertianis nothis. Consilium VI.

T continuemus ea quæ docemus in cathedra, cum ijs quæ apparent circa ægros, non abscedemus ab ijs quæ diximus hodie. Accessimus ad hunc ægrum, quem supponamus esse uirum nobilem, cum nihil ab eo differat, nisi fortuna. Quid faciendum? Collegia bonorum uirorum sunt consultationes, ad cognoscendos, & curandos morbos, ac considerandà prognostica, de euentu morbi, non fiunt ad iactantiam & ostentationem. Qui se autem tantummodo ostentant, illi sunt impostores & fallaces, ideo nihil eis succedit. Quæ enim sine dolo fiunt, succedunt prospere. Deceptores non diu durant, & fi? Iij eorum fiunt pauperes, quod ego sæpe uidi. In omni igitur ægritudine debetis loqui cum hominibus doctis, uel uobiscum, ut cognita natura uel ægritudine curam inueniatis, & conari id, ut exprimatis ueram sententiam. Qui addere potest pulchritudinem, & ornatum uerborum, non malefacit. Ergo in omni collegio uos ad tres fontes dirigatis. Primo consideretis dispositionem naturalem. Secundo præternaturalem, seu dispositionem ægri præsentem. Tertio aëris dispositionem præsentem. Accessimus hunc curaturi: ergo remouere oportet quicquid est præter naturam, & sic habetis scopum generalem curandi. Incipio ab effectu secundum naturam, qui apparet exterius in colore & habitu corporis, sed is cognosci non potest in hoc, laborauit enim integra hyeme, oportet igitur ad alia accedere. Et primo uidenda est soliditas membrorum, musculorum, uenarum exteriorum, quæ non facile destruuntur, nisi tabescant homines. Videtis ergo, an musculi duri, solidi, ampli: uenæ & arteriæ amplæ, pulsus etiam qualis. Hæc hodie iudicari non possunt propter manuum frigiditatem. Habet pilos mediocres, & colore naturali, cutis alba, & pili, loquitur prudenter & ingeniose, quia quædam uerba profert, quæ ingenium sapiunt. Debetis etiam interrogare de consuetudine, de moribus ab eo, uel assidentibus, quam artem exerceat, an habeat aliquid à natura proprij, ut si abhorreat à caseo, uel uino &c. Vbi hæc sciueritis, facietis catalogum omnium, & postea ordine procedite: Præponatis ea, quæ foris apparent, & texetis ita simplicem historiam. His uisis, postea quæ attinent ad dispositiones naturales considerate, qua in regione agat, qua in cõstitutione aëris, si frigida, humida, &c. Si in uere iam sumus, & præcessit hyems, qualis fuerit frigidissima ne & humida &c. Hæc quantum ad dispositionem aëris. Tertio, res præter naturam apparentes simpliciter considerabimus nihil apponendo, ut nunc ille habet frigiditatem membrorum exteriorum, uel inæqualitatem etiam, habet retractionem pulsus. Sic oportet incipere à fontibus signorum. Meo tempore, cum eram iuuenis sequens in practica Montagnanam, Foroiuliensem, Matthæum Brocardum, Cæsarem Neapolitanum, qui tunc erant clari, modus proprius in collegijs confusus habebatur. Primo temperaturam proponebant, antequam signa apparentia ponerent, & notum per ignotum ostendere uolebant, ordine præpostero. Et ubi temperaturam considerabant, ad ægritudinem accedebant, post signa dicebant eius morbi, ex Auicenna, siue adessent, siue non, aliquando uiginti dicebant signa, & cum accessi, uix duo reperi. De aëris dispositione plane tacebant. Hoc est cæcum iter. Vos primo dicetis, quæ signa appareant, ea quoque accidentia dici possunt, ad diuersa comparando, & postea causæ singulorum accidentium uidendæ, & sic discurratis ordine Methodico per accidentia. Vt in cerebro duæ uirtutes seu operationes sunt motus & sensus. In motu nihil hic impedimenti, sensus interiores uero suas uires quoque integras habent, optime discurrit, imaginatur, memoratur. Exteriores quoque sensus boni. Dolor, seu actio læsa in uirtute tactiua, apparet in capite, quæ alijs horis plus, alijs minus affligit. Deinde uidendæ uirtutes uitales in corde, ut an constantia mutata sit, quod non credo. Item, operationes extra cor, ut hic retractio pulsus maxima, dilatatio

ferè

ferè nulla,plurimum contrahitur,& minime resistit. Naturales uirtutes postea considerandæ. Habet rugitus, non bene concoquit, nec egerit. Hæc sunt symptomata. Quantum ad excrementa,sunt mutatæ urinæ,tendunt ad purpureum colorem,est rubedo obscura, liquor limpidus, & multum lucidus, substantia tenuis, contenta multa sunt.Non habet spumam,nebulam,sedimentum in fundo.Accidentia circa qualitates uisibiles.Est uir pallidus multum,circa tactum,habet frigiditatem multam.Ita procedatis in alijs,& alijs qualitatibus. Circa quantitatem, diminutus est,quia non ita carnosus.Sed sciendum hic extrinseca accidentia non ita semper considerari, nisi insignia ea recitentur.His tandem cognitis,quomodo inuenienda cura? Incipiatis à primo,& scietis temperaturam aliarum partium corporis.Diximus eum musculos magnos habere & solidos, hoc signum est caloris bene concoquentis. Temperatura enim hepatis,facit temperaturam aliarum corporis partium. Animal enim uiuit prius plantæ uitam,cumq; homo generetur à suo semine,& sanguine,semen (ut Aristoteles uult)ingreditur ut actor,ut Medici,magis formaliter,& ex parte materialiter etiam.Quicquid sit,principium atq; fundamentum generationis est hepar,licet cor & cerebrum etiam, tamen ex hepate per uenas habetur maxima pars sanguinis, & secundum eius formam generatur animal,tale, uel tale. Si sanguis calidus, generatur corpus calidum.Atq; hoc modo tota temperatura ab hepate oritur. Quia igitur hic musculi crassi, & uirtus sanguificatiua bona, fuit multitudo formæ seminis in ortu, & postea semper optime nutriti, sunt igitur ampli ob multum calorem, solidi ob bonum nutrimentum. Est ergo hepar calidum, quod attinet ad qualitates actiuas. Et quia orta attestantur suis principijs, uenæ amplæ,pili mediocres, ipsi etiam caliditatem testantur,sicut glabrities frigiditatem. Pili tendunt ad albedinem,quod significat caliditatem moderatam, & cum humiditate mixtam. Arteriarum amplitudo cor indicat calidum. Est autem modestus uir,ergo caliditatis moderatæ,hepar enim modificat omnia:est boni ingenij,bene compositus.Hactenus considerauimus omnes dispositiones naturales, & sic uos facietis, quotiescunq; acceditis ad ægrum,secundo aërem,tertio dispositionem præter naturam. Nam & Aristoteles uerus pædagogus Medicorum,& artifex methodi, docet à notioribus procedendũ. Et ea uia nobis innata est,ut ex ijs quæ extrinsecus apparent,primo notionem sumamus,& ab illis occulta colligamus. Ita ex supra dictis, quia in eo est robur & subrufum & album corpus &c. ostendunt in eo temperaturam calidam, & humidam,albedo humiditatem,magnitudo uenarum & arteriarum caliditatem. Aër sensu percipitur,ideo in eo non est multum artis.In affectionibus præternaturalibus semper per hos tres fontes discurratis: Primo,per uirtutes animales motiuas, in ijs nihil patitur: deinde sensitiuas interiores,illæ etiã sunt integræ,postea sensitiuas exteriores,ex illis uirtus tangendi læsa est,in capite enim dolorẽ sentit.Secundo per uitales,oportet inquirere an iracundus sit,nec ne,an magna uel uilia cogitet? Si prius constans fuerit, iratus &c.nunc uero segnis,lenis &c. Illud enim signum est cordis refrigerati.Et ex motu arteriarum etiam percipitur, si sit facta aliqua mutatio. Pulsus non ita contractus,ut prius,significat augmentum. Totum enim tempus,quo pulsus contractus est, & calor non extensus, est principium, quando uero extenditur, est augmentum,& tandem declinatio.Excrementa etiam consideranda. Vrinæ quantitas multa,in modo substantiæ limpida est,& tenuis,& lucida.Hæc enim differunt, nam multa tenuia non sunt lucida,ut aqua,& urinæ tenuissimæ,& tamen pallidæ, & subobscuræ:si coloris lactei esset,non foret diaphana,quia tale suscipit lumen per totum corpus. Econtra quædam crassa sunt,& tamen transparentia. Hæc uero urina tenuis est,& transparens,color aureus intense,tendens ad rubedinem,quod signum caliditatis:quia urina uera deberet esse colorata,ut palea hordei,ubi excedit eum colorem,significat superfluitatem caloris,secundum gradum,quo excedit. Contenta paucissima, nullus odor, gustare ego non cupio.Hypostasis nulla,sed tenuis nubecula. nec in fundo,nec in superficie,sed infra medium,Accidentia circa qualitates tangibiles: habet extrinsecam frigidi-

frigiditatem, intrinsecam caliditatem, asperitatem cutis, quia scabiosus. Hypochondria tantum recte se habent. Circa motum febris singulis uesperis exasperatur, cum inæqualitate, paroxysmum longum habet. Non queritur de siti, aut uigilijs aut inquiete, sed tantum de dolore capitis.

De eisdem duabus Tertianis.

Consilium VII.

Heri uidimus omnia accidentia quæ præter naturam, & quæ secundum naturam sunt in hoc ægro: In actionibus animalibus læsio est. Dolor capitis perseuerans, dolor dorsi pertingens usq; ad spacium inter uesicam & anum. Pulsus iam apparet paruus circa differentiam magnitudinis, secundum profunditatem & latitudinem, nec secundum longitudinem æqualis. Videtur immutatus, deberet altum, magnū pulsum habere, quia non transit 30. annos. Et adhuc adolescens in flore ætatis, nunc habet paruum, uelocem, frequentem, inæqualem, sistematicū, modo paruum modo inæqualem. Quod ad naturales, male concoquit, excrementa non uidimus, sed urina est fulua sine hypostasi. Patitur præterea aliud malum, non potest bene mingere, nisi quodam ingenio, oportet enim decumbere ut mulieres. Et habet etiam ardorem urinæ: Reducamus igitur illa omnia symptomata ad suas causas, ut uideamus quid pósit resultare. Est autem hic catalogus accidentium: Dolor capitis quem patitur per totam hyemem, dolor dorsi, ardor urinæ, febris quæ quotidie inuadit. Videamus si sit horum omnium una causa uel diuersæ, & si una quæ sit, incipiendo ab excrementis. Color urinæ indicat calorem hepatis & renum, Cum renes incalescunt, replentur multis excrementis, semper sedimenta apparent, dilatantur enim, & fit colatura rerum crassarum & adustarum, & semper uidetis nigrum & adustum subsidere. Si hepar calidius, multum bilis generatur. Præterijt hyems, in qua generatum est multum pituitæ, & uixit ut potuit, omnis generis cibos uorans, & habet uentriculum debilem. Ratione intemperiei hepatis multa bilis est generata: ratione uentriculi male concoquentis multum pituitæ. Est perpessus frigiditatem, quæ poros constrinxit cutis, & prohibuit transpirationem, unde putredo generata. 3. de loc. aff. qui in uenis habent excessum caloris, parati sunt ad hoc, ut eorum caput uaporibus repleatur, qui cum calidi sunt, quotidie faciunt dolorem capitis, & iuuat ad hoc uentriculus, in quo multæ cruditates. Permiscentur uapores crasi, qui non facile difflantur, sed retinentur in membranis: ita inuentis causis sequuntur accidentia, dolor perpetuus capitis, Dolor in dorso, qui in spina descendit ad profundum osis sacri, & attingit locum inter uesicam & anum. Quæ causa? Repleto existente capite, calido hepate, cum distribuitur ille humor per uenas, per concauitatem dorsi, peruenit etiam ad locum, ubi dolet iste uir, qui uel onera portauit, uel passus est frigiditatem ab aliqua re extrinseca, quam ipse nescit: pars debilis facta. Aggregantur ibi humores, & tendunt ad os sacrum, itaq; circa collum uesicæ est ille affectus, & est segnior propter cruditatem humorum. Aliquando non potest mingere, sed cum decumbit dilatatur meatus, & facilius mingit. Ardoris urinæ duæ causæ sunt immediatæ per se, uel ob exiccationē, id est, priuationē humiditatis, uel acrimoniam urinæ, quia multum bilis mixta est. Auicenna refert alias causas, sed non sunt propriæ, interdum uiscosa materia obstruit meatus. Iste non est usus coitu, qui posset exiccare glandulas istas, sed urina acris est, propter multum bilis admixtæ, ut in urina apparet. Causa doloris dorsi est, quod uapores ascendentes ad caput per uenas, iterum delabuntur ad dorsum 2. facul. nat. pars debilior semper recipit, etsi

pit, & si nescimus causam debilitatis, ex eo arguere possumus, quod sit debilis, quia recipit: semper enim aliqua pars corporis debilis est à natura, ad quam aggregati multi humores decumbunt, ex uenis etiam ad renes humores ducuntur, & ibi exiccantur, postea ad uesicam: ea enim recipit uenarum excrementa, Testiculi etiam quia calidiores, dolent: & ita credo ab eadem causa omnia symptomata procedere, id est, à pituita permista bili, quę etiam causa febris, quæ singulis diebus inuadit inæqualiter (qui Typus pituitæ proprius) sicuti ubi alternis diebus accessio fit, est Typus bilis proprius, ubi putrescit pituita dulcis, inæqualitatem tantam facit, sicut in hoc homine paroxysmus inuadit, ut uix percipiat. Vix mordacitatem percipitis in pulsu, & paruus est respectu aliorum, quod ab humore crasso pendeat, & rigorem etiam non percipit, quæ omnia arguunt pituitam ad dulcedinem declinare: sed ex siti & uigilijs colligitur etiam aliquid bilis admixtum. Habetis causas omnium symptomatum, & dispositiones totius ac febris, atque ex prædictis totam historiam habetis. Patitur magnam intemperiem, in compositione nihil patitur, nihil enim tangere potestis ad hypochondria. Si est aliquid, est obstructio intrinseca. Ergo est temperatura præter naturam, quæ duplex est: Sine materia & cum materia. Hic utramque habet, scilicet in hepate, ubi generat multum bilis: habet etiam frigiditatem in stomacho, ubi generat multum pituitæ, & plus quàm expedit. Hinc fluxus materiei sequitur: iam aggregat bilem & pituitam, quæ ubi permiscentur, faciunt obstructiones in uenis, & febrem putridam, quæ etiam inuadit singulis diebus. Ego credo quia alternis diebus magis exacerbatur, quod habeat duas Tertianas: ut primo tertius, & secundo quartus respondeant, licet enim singulis diebus inuadant, tamen ex accidentibus cognosco, non esse æquales exacerbationes, sed sibi correspondentes: sæpius igitur accedendum erit, & obseruanda symptomata. Habetis causas symptomatum, collum uesicæ non totum obstruitur, quia pituita subtilis adiuuante bile facile abstergitur, pituita enim lubrica est, Obseruate post causam, febrem ipsam. Sunt autem duæ Tertianæ, & Tertianæ nothæ. Crederet quis quotidianam, cum non sit.

De febri putrida interpollata.

Consilium VIII.

CVM ACCEDITIS AD AEGRVM QVEM antea nunquam uidistis, & multis cum eo loqui: semper ita est faciendum, ut ego soleo. Primum quæ manifeste apparent signa, ab eo colligite, ex quibus postea occulta, quæ interius sunt, & quis sit morbus, percipietis. Postea cognito morbo subiecto, ad uirtutem accedendum, denique ad materiam. Primo igitur quæ exterius sensibus apparent, consideranda sunt, pulsus, urina &c. Non faciendum ut imperiti faciunt Medici, qui suspicantur tantum talem febrem esse, & in suo cerebro fingunt, & applicant signa consona, cum plerunque non adsint. Caueatis à talibus, si uultis esse Medici digni Hippocrate. Ne recedamus ab ijs quæ apparent. Primo pulsus in hoc iuuene satis æqualis & magnus est: in frequentia non multum excedit, imò potius ad raritatem tendit: non etiam uelox multum, sed temperatus, fortis, ualidus, nullam habet inæqualitatem. Hæ differentiæ sunt in hoc pulsu, & sensui apparent. Vrina citrina, substantiæ crassæ, perturbatur facile: non multa, quantum ad quantitatem: quo ad liquorem, satis lucida: odorem non habet, nec fœtet. Tetigi hypochondria, præcipue sinistrum, quod tensius est quàm dextrum. Habet scabiem crassam, & humidam, multum uigilat, dolet caput, paroxysmis quotidie affligitur, sed alternis diebus plus sitit.

Om-

Omnia eiusmodi debetis colligere & considerare, ut ex ijs, quæ exterius apparent, ad ea quæ interius sunt accedatis. Incipiamus igitur à primo signo à nobis collecto, nempe a pulsu. Pulsus magnus est, non uelox, nec frequens. Quando pulsus magnus, uelox, creber, tunc febrem indicat: & putridam, si inæqualis. In hoc iuuene pulsus magnus, quia est sanguineus: quare ratione temperaturæ & ætatis etiam magnus est: & ea magnitudo ei est secundum naturam. Quod si essent ex calore putredinali, esset auctus motus & uelocior: nec uirtus aggrauata est à materia, quod solet indicare inæqualitas pulsus. Exemplum dat Gal. de portatore, quod sæpe retulimus. Et bene sequitur, non habet inæqualitatem in pulsu, ergo natura non est grauata à materia, quod etiam pulsus attestatur, super calorem naturalem auctus uel non auctus, mutatus uel non mutatus. Hæc de pulsu, unde colligere debetis, non esse febrem continuam, sed interpolatam, quia non habet differentiam attestantem super continua. Vrinæ color hic non est naturalis: debebat esse palearis, id est, sicut palea hordei, is esset naturalis: sed hæc urina transcendit eum colorem. Nec est extrinseca causa: non equitauit, nec se exercuit multum, ergo est à causa intrinseca. Et is color super humorem attestatur, quia aliqua bilis potius tenuem urinæ facit substantiam: pituita uero crassam, uel sanguis etiam pituitosus: sed pituita proxima causa urinæ crassæ: ergo concluditur, quòd humores crudi, crasi & pituitosi sint in illo corpore. Est ergo bilis & pituita, possunt enim simul dominari, propter diuersitatem membrorum, ut cum uentriculus frigidus pituitam multiplicat, & hepar calidum bilem, quod non raro fit. Est & pauca urina, quod fit cum quis uel parum bibit, uel ex obstructione in uasis urinarijs, uel ex siccitate & caliditate multa laborat. Hic credo (debemus enim caute iudicare) potius esse ex obstructionibus multis, quòd uenæ obstructæ sunt ob crassos humores: non quòd caliditas exiccet, quia haberet febrem maiorem, sed ob obstructionem. Est sine hypostasi urina, quod significat sanguinem esse crudum, & nullam habere coctionem, unde tempus morbi significatur, quia uidelicet sit in principio. Sic igitur ex signis collигitis: ex pulsu, quòd febris interpolata: ex urina, causam materialem ex bile & pituita, & quòd tempus morbi sit principium. Hypochondrium inflatum indicat materiam in eo latere collectam esse, uel in musculis exterioribus, longitudinalibus uel transuersis, &c. uel in ilenis, quod magis hic credo, & in substantia splenis, quod humor in profundo percipitur. Habet porrò uigilias & sitim, quid inde iudicamus? Omnia concurrunt. Audiuistis hic bilem esse, & paroxysmum qualibet nocte. Est autem causa uigiliæ primo siccitas, secundo caliditas: somnus enim præter naturam primo fit à frigiditate, postea ab humido: sed somnus naturalis primo fit ab humido, postea à frigido. Hic uigilat, quia uapores licciores & adusti magis ex bile ascendunt ad caput, quia tenuiores. Iam ex illis plus nocumenti habet quàm ex pituita, & cerebrũ etiam incalescit, propter paroxysmos quos habet noctu. Sitis etiam concurrit & attestatur: habet enim bilem & siccitatem causantem sitim. Dolor etiam capitis conuenit, fit enim is ex uaporibus calidis. Ex his igitur omnibus colligitis uera esse, quæ ex urina & pulsu antea collegimus.

De febre continua ex bile & pituita crassa.

Consilium IX.

Iles quidam natus annos quadraginta, circa uesperum passus est maximum rigorem, ita ut uir robustus difficulter ob imbecillitatem domum redire posset. Durauit rigor quatuor horis, & secutus maximus calor per totum corpus, qui continuo durauit, usq; ad quartum diem. Vocatus est Montanus, qui reperta febri continua & feruentissima, pulsu magno & inæquali & pleno, urina rubicunda, & crassa, sedimento crasso, considerata summæ uirtutis constantia, & morbi quoq; uehementia, aperuit basilicam dextri

lateris, & eduxit ferè ℥ 8. sanguinis subnigri crassiq;, cum multo liquore cholerico: aderat ingens sitis, dolor capitis uehemens, defluxus à capite ad pectus & uentriculum. Quinto die ægritudinis iussit sumere cassiæ recentis, & electuarij de sebesten, ana ʒ 6. in bolo cum saccharo, quem ante exhibuisset, nisi audiuisset eum pridie beneficium uentris ter uel quater habuisse. Hoc minoratiuo, multa cholerica, ac ultro similes humores crassos uiscidosq; eduxit: & quia à prima statim febris inuasione, cum ad dormiendum se componebat, & claudebat oculos, uidebatur alienatus, & secum murmurabat, putabat se plurimos uidere homines ambulantes in cubiculo: ideo eum statim uino abstinere iussit, & ei ordinauit potum ex aqua cum saccharo cocta, & pro cibo panatellam, & modicum ex carne uituli, quòd tempore sanitatis fuisset usus ampliori cibo. Sexto & septimo ægritudinis die accidentia mitiora fuere, præter sitim: hæc enim indies magis ac magis eum premebat: dormiuit tamen mediocriter absq; alienatione: syrupos biberat quos ipse ex decoctione hordei plurima, in aqua purissima & saccharo confecerat, eius singulis diebus mane sumpsit magnam scutellam, quòd nollet confidere pharmacopolarum negligentiæ, præcipue in compositione: sed quia siti plurimum premebatur, clam post discessum Doctoris sumpsit haustus plurimos aquæ frigidissimæ, & post euomuit cholerica & simul phlegmatica, uiscosa: post quem uomitum cessauit sitis, & reliqua accidentia. Octauo die liberatus fuit à febre, uoluit tamen Montanus ut 12. die sumeret medicamentum:

℞. Confect. hamech	ʒ. 4.
Trochiscorum alhandal	G. 10.
Syrupi rosati sol.	℥ 2.

Cum aqua cichoreæ fiat potio, sumenda in aurora cum custodia. Et sic liber euasit. Potus aquæ rectè successit huic: quia corpus antea euacuatum fuit, & per secessum & missionem sanguinis: tantum hærebat in corpore præternaturalis illa caliditas, quæ oppòsito facilis erat curatu, cum constaret uirtus, & corpus esset ualidissimum, in ipso ætatis uigore, quæ omnia potuerunt aquæ resistere.

De febre putrida continua.
Consilium X.

PRoponitur casus puellæ octodecim annorum, complexionis calidæ & siccæ, optimæ perpetuo ualetudinis, quæ ex curis & affectionibus animi, quas in fratris sui aduersa ualetudine habuit, in ægritudinem incidit. Menstrua diminuta sunt, & febris eam corripuit cū horrore, & alijs accidentibus: adest dolor capitis, & circa regionem uentriculi, nempe circa orificium, præcipue uersus hypochondrium, tensiones percipiuntur: adsunt insomniæ seu uigiliæ, oris amaror, non tamen cum siccitate notabili: calor mordax percipitur, & uelox pulsus. Accessionum principia hactenus notari non potuerunt, ideo continua putatur, quæ tamen de tertio in tertium magis exacerbatur. Adest lassitudo uehemens, ita ut se uix tollere queat. Rugitus item in uentre superiori & inferiori auditur. Oportet primum uidere quæ natura sit morbi quo affligitur: postea, quæ causæ: demum modus curandi inquirendus est. Primum hanc laborare febri putrida, manifestum est ex signis: pulsus frequentior, inæqualis magis, ac uelox, quod putredinem sequitur, urinæ crassæ, cum hypostasi per totum corpus sparsa, calor mordax in superficie cutis. Hæc igitur febris est morbus in temperatura. An uero præter hanc alia sit ægritudo? Credo quòd sic: est alia in compositione. Circa orificium & regionem uentriculi tumor est cum dolore quando tangitur, neq; tamen dolor notabilis: & in anhelitu quandoq; percipitur, & à nobis tumor ipse tangitur. Ita duplex est ægritudo. Possit aliquis dicere, adesse etiam tertium, obstructionem circa uterum, quia actiones eius læsæ in excernendis menstruis, ergo & membrum

membrum læsum. Sed quia menstruorum diminutio non ex obstructione tantum, sed ex mala etiam temperie in ipso utero, uel ob sanguinem crassiorem contingere posit, non posuerim pro certo, id quod est in dubio. Iam morbi causæ inquirendæ: non enim scimus curam, quando scimus talem uel talem esse morbum, sed ex causis cura petenda est. Esse putridam, ex dictis signis constat, pulsu, urina, calore mordaci. Sed in quibus humoribus est ea putredo, & ubi? Hoc etiam ex signis est inueniendum, non habet motum uelocissimum hæc febris. Talis autem fit, quando putrescit humor calidus qui & subtilis, ut bilis, uel sanguis: qui quia uelocissimi motus sunt, terminantur septima, uel ad summum decima quarta die. Et habet sæuissima accidentia: nec tarditatem habet eam quæ fit cum putrescunt humores frigidi, ut pituita, & humor melancholicus. Nec calor ita remissus est, & urinæ magis tinctæ, & dolor occipitis. Ergo humor qui putrescit, nec calidus est nec frigidus simpliciter, sed mixtus: quia accidentia mixta sunt: motus medius inter tardum & uelocem: & reliqua signa media. Sitis quidem, sed non maxima: nec dolor capitis nimium intensus: ideo humorem putrescentem etiam medium crediderim inter calidum & frigidum, & mixtum ex plurima pituita & bile. Sed ubi putrescit humor? Audio febrem continuam sine typo, & semper æqualem: ergo humor putrescit intra uenas. Est enim febrium continuarum proprium, non horrere. Sed si haberet aliquem typum, aliter dicendum esset. Quod ideo dico, quia in pulsu hoc uespere sensi aliquam contractionem: & ipsa etiam cooperiri uoluit: quæ duo cum concurrant, maxime indicium faciunt esse aliquem typum. Et sæpe hoc contingit, ut in febribus continuis post aliquot dies incipiat apparere in pulsu, uel quia natura fortior in expellendis superfluitatibus facta est, uel quia coctio aliqua facta, & materia subtilior exhalat. Ideo enim continuæ febres periculosæ dicuntur ratione signi, & causæ. Ratione signi, quia indicant naturam debiliorem, quæ permittit materiam ut inimicum putrescere in proprio domicilio, nec potest extra uenas expellere. Ratione causæ, quia ea materia putrescens facile inficit massam sanguinis, ad quod sequuntur febres pestiferæ & exitiales. Fieri igitur potest ut hactenus non habuerit, & nunc incipiat habere typum, idq; bonum esset per uiam signi, & per uiam causæ. An modo incipiat nunc materia putrescere extra uenas, uel sit adhuc intra uenas, facillime uidebit Excell. V. per ea quæ succedent. Si nullus typus succedit, erit intra uenas: si erunt aliquæ periodi, erit extra uenas. Ideo nolo determinare in re ambigua: tempus ostendet. nec propterea tolletur modus curandi, siue intra siue extra uenas sit, cum certissima sit inuenta ratio humoris peccantis. Potest tamen si sit intra uenas augere difficultatem. His stantibus facile est nunc uidere causas symptomaticas. Vapores ascendunt in caput, & dolores excitant: quia admixti ex pituita & bile, dolores quidem faciunt, non intentos tamen, propter pituitam obtundentem. Eadem causa est uigiliarum, quæ ipsæ propter pituitam admixtam non sunt continuæ: & quod non multum sitiat. Licet hæc omnia eam quoq; infestent propter humores permixtos contrarios, quorum alter excitat, alter restinguit hæc symptomata, & mitigat. Ita omnia sibi concurrunt, urinę rubræ, & tamen crassæ, quia duo humores, pulsus inæqualis. Ergo non est biliosus humor solus, qui uelocem quidem facit, sed pituita magis inæqualem. Hæ sunt causæ omnium symptomatum quæ consequuntur morbum. Adest præterea obstructio: quæ ubi fit, ex tumore & dolore apparet. Quare & Galenus & Auicenna testantur, quòd ubi dolor, ibi est ægritudo. Sed unde est tensio? Non est ex apostemate (alia enim sequerentur, & multo sæuiora symptomata) sed ex materia flatulenta: quæ facit tumorem, propterea quòd flatuatur: non propter suam multitudinem, si enim esset tanta materia non flatuosa, propter multitudinem, comprimeret diaphragma & suffocaret: deinde perseueraret tensio, nec ita facile resolueretur à quocunq; extrinsecus applicato. Hic dolor facile remittit, ergo non est ex abundantia materiæ, sed propter uentositates, ob quas intumescit: hincq; est quod comprimitur & impeditur in dilatatione, ideo adest difficultas anhelitus, sed non durat, quia flatus cito discutiuntur. Hic tumor est morbus in compositio-

positione, quia facit intumescere locum, ut non faciat operationes debitas, & est ea tensio ex præsentia materiæ. Hæ igitur sunt duæ ægritudines, & puto utranq; habere separatas causas, nec una remota alteram remoueri. Sed quia adest & retentio menstruorum, uidendum est an una etiam ea sit ex his causis. Cum considero præcedentia & temperaturam huius, puto hanc diminutionem menstruorum potius esse ex crassitudine menstruorum & sanguinis, quàm ex obstructionibus matricis. Etsi enim sanguinem habet humidiorem ratione ætatis & sexus, & quia in ocio uixit & delicijs, & albi sit etiam coloris (sicut solent esse fœminę quæ non exercentur ut uiri) & ob has causas facile aliquem decipere possit, ut uideatur frigidior quàm sit, habet tamen uenas magnas, & arteriarum motum fortem & magnum, & frater ipsius, qui ex eodem semine est, est calidus & adustus, ideo credo eam generare multam bilem & sanguinẽ adustum. Deinde est in decimo octauo anno, qui in puella citius crescente & senescente est ipse flos ætatis, & eadem quæ uiginti octo annorum ætas, quia tunc maxime uiget sanguis. Accessit ægritudo fratris, quem amabat plurimum. Habuit uigilias, curas, & accidentia animi, quæ adurunt sanguinem, ita ut inde homines etiam melancholici fiant, quia sanguis aduritur. Est igitur sanguis crassior, & multiplicata excrementa pituitosa, quæ fuerunt causæ febris, quæ ipsa etiam sanguinem magis adurit: ideo rebellis eductioni, ut non possit libere exire per meatus angustiores. Exiuerunt quidem menstrua, sed diminute: ideo causa non in obstructione erat uteri, sed sanguinis potius crassitie. Et cum sint tres causæ diminutionis menstruorum, debilitas uirtutis excernentis, obstructiones uiarum & sanguinis crassities, ego hic tertiam esse credo. Hæc de essentia & causis horum morborum. Quod autem ad mores attinet, febris nulla habet signa malignitatis: habet sua accidentia, quæ pendent à putredine, sine deliquijs & egestionibus putridis, & urinis mutatis & seruantibus malignitatem: sed habet ordinarios affectus cognitos, ideo ordinariam crediderim, & non malorum morum. De tempore febris. Non uideo quidem signa coctionis, non tamen arbitror nos adhuc esse in principio morbi: non enim ita perfecta coctionis signa expectanda sunt in ægris sicut in sanis. Non igitur dicendũ, adhuc esse in principio: fit enim aliqua coctio, non quidem qualis in sano, sed qualis in ægro: & hanc ob causam in augmento esse crediderim, non in statu tamen, ubi coctio fit perfectior. Prognosticon. Nisi aliud superueniat, quia in itinere multa possunt contingere, ut dicit Hipp. in febribus acutis non esse certa signa prognostica: & addit rationem Galenus, quia facile mutari possunt uel ad melius, uel ad peius: tamen prout talis est, non est lethalis. Nam quod dicit Hippocrates, febres non intermittentes, quæ tertia die exacerbantur, periculôsæ: uerum est, quia facile in deterius incidunt si negligantur: sed propterea non sunt lethales per se, sed ad optimum finem deducunt si medicus non delinquat, & æger obediat: quæ cum ambo hic sint conuenientissima, facile sanabitur. Cura. Videmus naturam morbi & principium affectuum pendere à materia putrescente: materia igitur euacuanda, & putredo remouenda, Materia crassa est, mixta ex pituita & bile, & maxima parte intra uenas, quia non sunt uisæ periodi: ea igitur remouenda. Sed Hippocrates non tantum præcipit, Si talia purgentur qualia oportet, confert, & leuiter ferunt, &c. sed alibi etiam: Quocunq; natura uergit, eo maxime ducere oportet. Quærendum igitur, quomodo, & per quem locum: quia quid sit uacuandum, facile uidemus, pituita scilicet & bilis. Sed ex quo loco? ubi putrescit, in uenis, propterea quòd perspiratio prohibetur, & calor naturalis opptimitur à multitudine materiæ: ergo euacuanda. 4. sanit. tuendæ. Si putrescit materia intra uenas non aliena à sanguine, mitte sanguinem copiosissimum: si non multum aliena, mitte, sed parcius: si omnino aliena, abstineas. Hæc sunt uerba Gal. Hic humor non est admodum alienus, quia pituita mixta cum bile sapit caliditatem, & omnino tardi motus est: nec rebellis est calori, quia inflammatur. Est ergo permixta sanguini, & putrescit, quia prohibetur euentatio, & facit obstructiones. Venæ igitur sunt euacuandæ, & quærendũ ut transpiret corpus, & uacuetur materia, quod neq; melius neq; citius fieri potest

quàm

Diminutionis mẽstruorum tres sũt causę

quàm per missionem sanguinis, ideo eam in febribus laudo semper, quia uel antecedentem uel proximam causam tollit: siue humor sit extra, & tunc antecedentem tollit: siue intra uenas, & tunc proximam. Mittendus igitur est sanguis, idq; statim antequam morbus ad statum perueniat: neq; restitandum, quia periculum est ne æger moriatur. Vidi omnes sic curatos, & credo nihil præstantius nisi ut mittatur sanguis. Nec a saphena educerem: si enim sint obstructiones, non exibit sanguis, cum præsertim materia sit crassior. Ideo à basilica mitterem, quæ ad educendum sanguinem crassiorem est aptissima. Refrigerabit hepar, ut generet sanguinem magis æqualem, non tam crassum, qui postea sponte euacuabitur natura insurgente, sublato hoc modico impedimento. Si igitur cras non erit summe debilis propter maximũ paroxysmum, aut uigilias huius noctis, ut magis indigeat alimento & restauratione quàm missione sanguinis, omnino fieri phlebotomiam à uena basilica suadeo quantum sufficit, quam præsens Medicus iudicabit: si sanguis niger & crassior, permittatur exire: si pulcher, clarus, lucidus, statim obstruatur: ideo enim laudat Galenus missionem sanguinis præ cæteris medicamentis per os exhibitis, quia semper reprimi potest, & uel parum uel multum educi, secundum astantis uoluntatem: quod non ita potest moderari in medicamentis per os exhibitis. Et uideo quotidiana experientia, quòd ubi prætermittitur sanguinis missio ubi fieri debebat, morbi fiunt lethales aut longi. Nec ideo timeat quòd sit prima phlebotomia: habet ætatem conuenientẽ: aut quòd inde futura sit sterilis: istæ sunt aniles fabulæ, & figmenta sine fundamentis. Si tamen sudet copiose, aut per aluum egerat, uel per nares sanguinem reddat, uel aliqua fiet uacuatio, uel plurimum laborarit, uel uirtus defessa sit admodum, omitterem. Si nihil horum contigerit, mane summo, clystere exhibito, sub horam postea 17. aperirem uenam. Circa alterationem postea (quia in putridis non solum sanguis mittendus, sed etiam alia facienda, quæ Auicenna duobus uerbis diuine docet, cum inquit: lauare aluum, prouocare urinam: hæc qui facit, curat febres putridas) lauatur aluus clysteribus, & est, inquit, magis dilectus usus clysterum, quia fit quotidie sine molestia, quàm prouocare urinas. Syrupus ex capillis Veneris optimus est, aperit obstructiones. Syrupus de cichorio Nicoli ex cetrach, bisantinus oẽs sunt optimi, eligatis quos uultis. Postea si uellet tolerare decoctum in hyeme hac, melius esset: acciperem aquam endiuiæ & capill. Veneris, quanquam in his non confido multum. Ideo si haberemus herbas bonas, capill. Ven. & cetrach, eas decoquerem in aqua endiuiæ & boraginis, & esset eo maior subtilitas, & facilitas prouocandi urinam.

PRO OBSTRVCTIONE.

Si singulis diebus uel alternis acciperet unam pilulam aloës, uel hieræ simplicis scrup. 1. iuuaret. Nec metuerem febrem, quia euacuat bilem, & restinguit sitim, refrigerat, & educit materiam facientem obstructiones, & calefacientem, et potest dari lota aloë, ut minus calida sit: educit humores. Sed si essent imbibiti intra tunicas uentriculi, melior esset hiera, ut inquit Galenus. Potest igitur exhiberi aliquot diebus, ut uideamus quomodo conferat: si enim non conducit, poterimus alia exhibere; sed credo quòd ex his optime habebit.

RATIO VICTVS.

Nescio an consueuerit uinum lymphatum bibere: si possit, credo utile fore ut abstineat à uino. Galenus tres recenset causas, in quibus sit abstinendum à uino: in epilepsia, in adustionibus, & humoribus crudis. Hic sunt humores crudi &c. Sed darem aquam coctam cum cinnamomo uel pipere, quam Galenus dabat, & forte melius esset: quia enim eius caliditas non transit ad hepar, potest poni uel piper, uel cinnamomũ, uel quatuor garyophylla cum modico sacchari. Comedet iuscula, panatellam, & modicum carnis. Si habebit paroxysmos, mutatur ratio uictus, & non ita cibabitur sub noctem, quòd eo tempore soleant magis exacerbari symptomata, ut iam etiam accessio manifeste se ostendit.

De febre continua in grauida muliere.

Consilium XI.

Agnifica Domina passa est febrem per mensem, & affligitur lenissimo typo circa horas uespertinas. Exacerbatio non fuit cum frigore sensibili, sed cum calore paulatino, ita ut pateretur circa cor, & haberet anxietates. Postea habuit uigilias, & astrictionem alui, à qua liberata est. Deinde à cibo stomachicis anxietatibus angebatur, quæ adhuc perseuerant. Post assumptionem pharmaci sitis accessit, & tumor in liene, qui deduxit hanc Dominam ad καχεξίαν non quo ad substantiam, quia nondum est hydrops, sed quoad colorem. Postea accedit etiam hoc, quòd grauida est, ita ut fœtus sit perfectus: excessit enim septimum mensem. Quare eget plurimo alimento. Dubitatur nunquid excesserit nonum mensem, an sit in octauo. Dicit enim, quòd post quartum Iulij, non amplius perceperit fluxum menstruorum. Et nunc sumus in prima die Aprilis, secundum menses lunares sumus in nono. Quæritur in quo tempore sit febris: Apertissima signa apparent concoctionis post assumptionem benedictarum Medicinarum, ut Mannæ. Perseuerat tamen tumor, sitis & anxietas, non habet typum, ita ut sit uel cum frigore uel rigore. Igitur putredo est intra uenas, quæ etiam solet habere suas periodos, & credo hanc febrem esse continuarum unam, pendentem ex nullo humore absolute, sed ab omnibus complicatis simul. Habet colorem tendentem ad fœdinem, ergo melancholia abundat. Est item calidissima, & humida, quæ omnia indicant non unum solum, sed plures redundare humores. Multæ etiam feces pituitæ permiscentur cum excrementis, & habet catarrhum, qui satis indicat abundare pituitam. Bilis etiam Citrina admiscetur excrementis. Deinde sanguis crassus è naribus destillat. Quare dico omnes humores hoc in corpore abundare, & sanguinem trahi in consensum, habet enim maculas rubras. Cum itaque omnes humores hic putruerint, habet febrim continuam. Et quia crassi & frigidi humores hic putrescunt, febris est lenta, non cum horroribus magnis, nec cum ariditate linguæ. Vigiliæ fiebant ratione melancholici humoris. Imaginabatur enim multa. Ex maculis posset argui adesse febrem pestilentem. Dico autem has maculas posse contingere sine peste, & pestem quoque sine maculis. Febris pestilens pendet ex putredine sanguineæ massæ, ibi natura excernit has maculas, plus nigras, pro maiori adustione, quandoque natura obruitur, ut non possit expellere. Vidi ego hominem habentem istas petechias sine febre. Quare credo hic non adesse febrem pestilentem, quia ea nunquam est sine fluxu colliquatiuo, qui hic non apparet: neque per mensem cum tot accidentibus uixisset, aut certe nunc Hectica esset. Fortior uero natura à Manna facta, expulit. Sitit, quod bonum signum est, secundum Hipp. Habet duritiem in pulsu per duos dies, & tremorem, quare credo aliquam esse læsionem in membris neruosis. Patitur tensionem circa hypochondrium sinistrum, qua comprimitur Diaphragma, & difficulter spirat, & sic trahuntur in consensum nerui omnes. Humor etiam melancholicus cum sit terrestris, & mordax, facit ad duritiem. Bibit etiam plus, quàm comedat. Hinc potus supernatat, & inde accessit etiam aliqua anxietas.

DE PROGNOSTICO. Ratione ægritudinis deberet saluari, & ex excretionibus colligo naturam superare morbum. Sed quia non sentit moueri fœtum, aut ille est omnino debilis, aut mortuus. Plurimi quoque ob magnitudinem splenis, in hydropem incidunt. Trahit enim splen ob uicinitatem in consensum hepar. Nam Hydrops non fit sine frigiditate hepatis. Dubito itaque de morte, non ratione morbi, sed fœtus. Qui cum ambigatur, an mortuus sit nec ne, metuo ne uires eius deijciantur ex his purgationibus.

DE CVRA. Cum uideremus illam indigere alimento ob fœtum, ob uentriculi uero imbecillitatem & febrem, non multo uti debeat, uices iterauimus; ut singulis

sex ho-

sex horis comederet uitellos ouorum, ius pulli, & similia. Mel rosaceum cum Citro, & Scordio dedi. Nolui dare astringentia, ne dici posset foetum iam mortuum à me occisum. Concessi uero uinum aquosum. Natura hic maturauit, non tamen expellit, quia non sufficit. Quare nos mouebimus. Cum tamen uirtus non sit fortis, nec partus, non auderem addere uim maiorem, quàm Mannam, ne sequatur fama Medicorum mala, quia & ipsi & foetui mors horaria imminet. Præsagium hoc res ipsa confirmauit, siquidem hæc mulier non ita post multos dies obijt.

De febre putrida cum præfocatione matricis Consilium XII.

IVdæi cuiusdam uxor laborabat dolore uentriculi, cum præfocatione matricis & febre: superioribus etiam diebus laborarat febri: quare medicus qui tunc fuerat uocatus, primum leniuit uentrem, deinde basilicam incidit: & quia non attenderat ad principalem causam febris in hac muliere, quæ pendebat ex matrice, interim illa in febrem incidit, & malum est auctum: sed quomodo, post dicetur. Febris inuasit cum sæuis symptomatibus, nam in syncopen incidit, & dormire nequiuit, prope delirauit, melancholica. Vocatus ad eam, corporis dispositionem primo consideraui, & cæteras deinde causas ægritudinis diligenter inquisiui. Ipsa autem quia admodum formosa, calidæ & humidæ est temperaturæ. Totius naturā sequitur pars: quare & matrix calida & humida, quæ propterea etiam libentius uapores generat, qui deinde euaporant, & sursum feruntur, & uentriculum perturbant, caput replent, unde insomnia, & melancholica deliramenta: ad hæc cum accederet mala diæta, illa aucta sunt, corpusque debilitatum est magis: neque menstrua, uti par erat, purgata, unde & febris hæc causata est. Lex Mosis prohibet, ne à purgationibus menstruorum ante cum uiro coëant, quàm sese frigida abluerint. Necdum purgata satis, in frigidam insilierat, quam lotionem obstructio est sequuta, atque hanc febris, qua nunc laborat. Accessit etiam strangulatio matricis: nam lotionē sequuta est etiam intemperatura matricis: generati in ea propter intemperaturam uapores: denique fortiter clausa est matrix, ut etiam purgationes sisterentur, quæ deinde doloris uentriculi causæ: & ipsa febris inde facta est auctior. Sed quoniam necesse erat hanc suppressionem menstruorum, & matricis præfocationem solui, propter maiora pericula, quæ timeo, & præsertim syncopen, dedi illi Mithridati ℈ 2. cum saccharo rosato, ut Mithridatum calefaceret matricem, & materiam uaporum exiccaret, denique uias aperiret, atque ut saccharum rosatum confortaret uentriculum. Sed dicat aliquis, augetur febris: concedo, sed maius ex matricis præfocatione periculum impendet: necesse est igitur hanc primum omnium curari: febrem curabo paulo post facilius syrupo rosato, & de cichorea, causis etiam sublatis, & solutis obstructionibus, & reducta caliditate ad temperiem. Ad hanc præterea dosin Mithridati cum rosato, adhibui etiam frictiones pedum, ut prouocarentur iterum menstrua, & res pulchre successit. Ne uero spe nostra frustraremur, iussi lauari pedes in decocto bethonicæ, saluiæ &c. Item, ut ex herbis illis fumum acciperet: præterea dedi decoctum radicum foeniculi, petroselini, & anisi, & coeperunt iterum fluere menstrua. Nam nisi redijssent menstrua his medijs, cucurbitulam etiam saphenæ applicuissem, ut ad inferiora sanguinem menstruum propter communicantiam uenæ ad matricem retraherem, quanquam frictio ipsa ad hæc prouocanda satis sit efficax. Atque inde facile est æstimare, quantum nocuerat prior Medicus, qui basilicam incidi curauerat. Incisio enim basilicæ menstrua sursum attraxit, unde omnis mali labes. Nunc autem cum fluant, ne quid accidat quod sistat menstrua, diligenter cauebimus, imò quoad poterimus naturam eius adiuuabimus ad expulsionem. Hac autem nocte nihil dormiuisse se conqueritur; neque mirum, frictio namque, quia corpus

corpus calefecit, febrē adauxit, & fluentibus menstruis omnia mouentur in corpore, unde inquietudo: postremo uapores caput calefecerunt. Quare ad conciliandum somnum, iussi ut nares oleo uiolaceo inungerentur, & tempora: hoc si nihil profecerimus, perueniam ad unguentum populeonis. Sed roget quis, cur nihil exhibeam per os, quod somnum conciliet? Respondeo, quia omnia conciliantia somnum, frigida esse & humida necesse est, & frigida morbi materiam grossiorem reddunt, & expulsioni ineptiorem, quare nihil exhibeo.

Pro puero, qui à scabie curatus, febri ex uiscerum obstructione laborabat.

Consilium XIII.

Quidam puer cum sumpsisset pillulas, primo unam de Aloe simplici, & aliquot etiam alias ex Aloe, & Rhabarbaro, satis commode ab ijs purgatus est, donec materia, quæ in uentriculo & intestinis continebatur, euacuaretur. Ea remota, cum nihilominus quarto quoq; die unam sumeret, aluum nihil leniorem sensit, quia febris etiam superuenit, quæ cum leui rigore inuadebat, quotidie perdurante calore ad tres etiam horas. Vocatus est Montanus, uidens primo colorem totius faciei & corporis album, uentriculi debilitatem esse statim aiebat. Quòd color corporis, ut & Galenus testatur, dominium in corpore humorum abundantium ostenderet, nisi in interioribus sese continerent humores, quod raro fit, ut ait Galenus. Dicebat igitur uentriculum debilitatum, ac plurimum pituitæ in eo corpore generari, quod etiam pulsus testaretur, qui debilis erat oppressa uirtute ex nimia ui pituitæ. Tangens deinde uentrem circa regionem uentricali, & in utroq; latere, maxime uero in dextro, tensiones percepit, ita ut cum in dextro commodius tangeret, gurgitationem quandam manifeste sentiret. Vrinæ crudæ erant, & in fundo adustionis signa ostendebant. Montanus, ut obstructiones eas aperiret, ex quibus febris orta erat, primum ordinauit hos syrupos:

℞. Rhabarbari electi ℨ. 1.
Spicæ grana 6.

Minutim incidantur, & inuoluantur panno lineo subtili, deinde in ℔ 1. infundantur aquæ Endiuiæ, & hæc infusio diuidatur in partes tres, pro tribus syrupis, semper in singulis syrupis faciendo expressionem dicti Rhabarbari in linteo, quæ non remouebitur ab ea aqua nisi in fine. Sumantur autem hi syrupi hoc modo:

℞. Tertiam partem huius aquæ, deinde
℞. Syrup. de Absinthio
Syrup. aceto: simpl.
De duabus radicibus ana ℥. s.

Misce pro uno & sic pro alijs duobus. Item

℞. Olei de spica, ab aromatarijs sumpti, ceræ q. s. fiat linimentum pro unctione oppilationis in parte dextra. Item

℞. Olei de Capparibus ℥ 1.
Bdellij
Ammoniaci ana ℥ 2.
Agarici electi ℥ 1.
Aceti Scyllitici ℥ 1. s.
Hyssopi humidæ
Olei Amygdalarum amararū. ana ℥ 1.

Cum modico ceræ fiat secundum artem linimentum pro splene. Item

℞. Olei de Absinthio ℥ 1.
Mastichini ℥ 2.
Ladani electi & pinguis ℥ 1.

Misce,

Misce,& fiat linimentum pro stomacho. Vsus erat his unctionibus & syrupos etiam acceperat tres, sicut ordinati erant,ea febris mitigabatur quidem,sed quoniam obstructiones non tollebantur, neq; febris penitus auferebatur: symptomata tamen omnia mitiora erant,ita ut ad sanitatem uergere uideretur. Montanus uidens urinas non malas,& febrem mitiorem, obstructiones etiam in dextra parte apertas, sed in sinistra non item,ubi etiam durities quædam tactui apparebat, uoluit eum sumere aliquot diebus sequentia:

℞. Duas heminas brodij de pullo semicocti,in quo decoquantur Ceterach
Capilli Veneris ana ℥ i.

Decoctione facta fiat expresio fortis, & in decocto infundantur oxymellis Scyllitici,Geleniabin ana ℥ i. exhibeatur mane hora syrupi calide. Iterum

℞. Trochiscorum de Absinthio,de Capparibus ana ʒ. i. s. Cum melle rosato fiant pillulæ 9. ex quibus unam sumat singulis diebus immediate ante syrupum.

De febre orta ex obstructione, in puero Veneto.

Consilium XIIII.

Nobilem hunc puerum febre affici ex obstructione,non modo ratio,sed sensus etiam indicat,obstructione inquam membrorum naturalium. Curari ergo non poterit febris,nisi remota obstructione. Quantum igitur ad uictus rationem attinet, mihi uideretur quód attenuans cibus & potus esset adhibendus. Ergo uinum album,pauciferum,subtile,quale huc usq; rectisime oblatum est, maxime conuenire existimo. Carnes hœdorum,& pullorum,cum quibus coquatur anisum,uel fœniculum leuiter contusum,panno lineo inuolutum. A granis omnibus abstinerem,præterquàm ab hordeo optime bis cocto in iure,quo essem contentus,addito petroselino,uel betonica,uel fœniculo. Et quoniam audio paroxysmũ circa uesperas inuadere,laudo parcisime cœnet, & in horis magis quietis:hoc enim in febre tollenda plurimũ conferre arbitror. Prouiderem,ut singulis diebus beneficium alui haberet, nihil enim efficacius ad febrem ex obstructione tollendam,quàm lenire aluum,& prouocare urinam. Et cum audiam hunc puerum contineri non posse, quin se plurimum puerili more exerceat, omnino hos incongruos motus coercendos iudico, & intra ædes proprias, quantum fieri potest,puerum continendum. Quantum uero ad medicamenta attinet, cum apertio sit in hac curatione ferè principalis intentio, & quod uere aperit est amarum, ideo amarorum usum in hoc puero maxime laudarem. Si ergo persuaderi potest, ut de absinthio syrupum mane sumat cum iure pulli,in quo petroselinum, fœniculum, & alia huiusmodi diuretica decocta fuerint, summopere laudo. Sed inter reliqua,quod semper certa fide à me longo experimento probatum est, laudo ut singulis diebus sumat infusionem rhabarbari in aqua endiuiæ: nunquam enim uidi febrem ex obstructione hoc remedio non esse sublatam,si modo pertinaciter quispiam in eius usu perseuerauerit:quandoq; enim crasisisimos humores impactos, & obstructiones, quæ ob caloris imbecillitatem facile tolli non poterant, ex rhabarbari assumptione curatas uidi. Consueui igitur accipere libram aquæ endiuiæ, in quam drachmam rhabarbari infundo in panno lineo inuolutam: deinde singulis diebus uncias quatuor illius infusionis, facta aliqua expresione,accipi iubeo circa auroram:& est huiusmodi dosis puerorum: neq; desisto ab hac potione, priusquam uideo omnino & febrem & obstructiones esse sublatas:auferuntur enim proculdubio,si reliqua omnia recte fiant, & curationi consentiant. Quantum uero attinet ad ea,quæ exterius applicantur, stomacho quidem oleum de abinthio confectum cum puluere masticis applicarem. Lieni uero linimentum hoc modo confectum:

℞. Bdel-

℞. Bdellij
Ammoniaci ana ℥. 2.
Dissoluantur in aceto scillitico. Deinde
℞. Olei amygdalarum amararum
Adipis anseris ana ℥ 1.

Ponantur omnia simul, & fiat linimentum pro splene. Hepati recte applicari potest linimentum ab Excellentissimo Doctore applicatum, unguentum rosatum Mesue cum sandalino permixtum. Hæc satis esse arbitror pro hac febre tollenda, si modo puer recte pareat, & assidentes non delinquant.

De febre continua ex putredine ac magnis uiscerum obstructionibus orta.

Consilium XV.

CVm accessimus hunc, protestati de longa ægritudine, multa diximus, ac etsi ex Hippocratis sententia 1. Progn. præterita ducunt Medicum in cognitionem posteriorum, tamen de præteritis nunc nulla fiet mentio. Circa præsens deprehendi febrem, & illam si non continuam, & sine typo (ut semper fit) saltem una hora magis quàm altera intensiorem. Præter febrim habet tensionem hypochondriorum, & miram eorum gracilitatem, licet totum corpus sit gracile, magis tamen abdomen, quæ ultima pars esse debet, quæ tabescit. Habet etiam intrinsecus obstructionem uenarum, per quas defertur cibus ex uentriculo ad hepar. His ita se habentibus quæro, utrum hi morbi ita complicentur, ut unus sit causa alterius, num febris fuerit illa, quæ fecerit opilationes, an contra. Fuit sanatus, & patitur recidiuã, uidetur igitur febrim fuisse opilationis causam. Calor non mordax, paroxysmi non longi, nõ sitis magna, credo, quòd pendeat febris ab humoribus crasis permixtis, non solũ cum melancholia, sed cũ diuersis humoribus. Quando tales crassi humores commixti uidentur, adest imbecillitas concoctricis uirtutis, & omnia membra naturalia sunt affecta, quia non nutriuntur. Ventriculus enim non conficit suum nutrimentum, hinc etiam non uoluptatem accipit, non pinguescit, & hinc humores crudi, tenues. Concoctio enim fit ingrossando: inconcoctio autem relinquit humores tenues, qui faciunt tensiones, & extinguunt calorem naturalem, hinc obstructio, quia hi humores ob moram crassescunt, & obstruunt. Inde causam tensionis, gracilitatis, & obstructionis esse puto, nempe ab imbecillitate coctionis: humores obstructi putrescunt, & ingrossantur, & febris fit, quæ facile assimilatur hecticæ, habet enim paroxysmos occultos, & facile etiam mutatur in hecticam. Estq; ægritudo difficilis & periculosa. Galenus enim dicit Tertianam notham non carere periculo, quanto magis hæc? Ideo ne ipsa sequatur tabes, oportet seipsum opportuna facientẽ præstare &c. Metuo enim, ne contabescat, & moriatur; quia cum ægritudo est cum imbecillitate membrorum naturalium, calor innatus est debilis, & medicamenta parum iuuant: quia ad actum non deducuntur à calore. Vellem aperire obstructiones cum potionibus, syrupis, & decoctis, pro ratione uentriculi & hepatis. Primo facerem decoctionem in iure, cum quo Cichorium & Chamædrys decoquerentur. Est decoctio admiranda in his, in quibus est obstructio. Darem syrupum acetosum, qui corroborat affectum locum. Adderem etiam absinthium, & mel rosatum pro corroboratione stomachi. Ventriculum quoq; fomentarem ex decoctione Chamæmeli, & Cidonijs. Acciperem enim quæ corroborant, & si habent rationem cibi, maxime præstant. Et facerem formam emplastri, uel cerati, & sic optime ac continue fomentarem. Darem confectionem Diarrhodon Abbatis mane, & sero, per aliquot dies, & per interualla exhiberem euacuantia mediocriter. Et quoniam causa febris est oppilatio, &

latio, & humores crasſi, ideo illos attenuarem, & magis attenderem ad cauſam, quàm ad febrim. Darem uina nutrientia. Non comedat in tempore exacerbationis. Ex dactylis, Cidonijs, Chamæmelo facerem emplaſtrum, nam in tabe uentris multũ ualet.

℞. Syrupi Acetoſi Diarhodon
Iulepi uiolati ana ℥ 1.
Decocti Chamædryos
Cichorij cum aqua Abſinthij ℥ 3. Miſce.

Pro Cornelio Sithardo æſtate recidenti in Quartanam, qua per hyemem laborauerat.

Conſilium XVI.

REdijſſe eam propterea dicebat Montanus, quòd humor melancholicus uere non eſſet, ac exquiſite purgatus, iuxta illud Hippoc. Quæ relinquuntur in morbis, recidiuas facere conſueuerunt. Et improbabat eam curandi rationem in febribus, quæ per applicationem emplaſtrorum fieret, ut uiolentam & contra methodi rationem conſtitutam, quòd cauſam nõ tolleret. Non tamen uoluit eum in æſtate medicamentis uti alijs, quàm pillulis Hieræ picræ Gal. propter debilitatem uentriculi. Eas in menſe ter aut quater ut ſumeret, iuſſit, tempore etiam calidiſsimo, & interim æſtatis diebus, ſi quam ſentiret grauitatem, ut uomeret, cum præſertim id facile poſſet. Vti quoq; balneis aquæ dulcis uoluit, ſubinde tepide, ita tamen, ut ipſe non excitaret ſudorem nimis diu immorando, & ſi ſudor contingeret, ut eum diligenter abſtergeret. Victus diligenter rationem habere quoq; iuſsit, & à fructibus abſtinere, & cibis melancholicis. Semper etiam ante prandium & cœnam iuris exhaurire ſcutellam. His peractis ad autumnum omnibus modis annitendum, ſi eòuſq; durabit, ut abigatur febris, idq; faciendum euacuatione materiæ, poſt præparationem. Primo autem pituitam exquiſite educendam, & deinceps humorem melancholicum. Redijt uir opt. liber à quartana in Germaniam, & Norinbergenſis Reipub. laudatiſsimæ Medicus factus, poſtea Phtiſi extinctus eſt.

De febri Quartana.

Conſilium XVII.

IN febrim quidam inciderat Quartanam, homo bilioſus & iracundus, & exercitio in caloribus, ac malo regimine uſus. Acceperat Caſsiam ante dies aliquot. Nunc utatur bona diæta. Veſperi exhibeatur clyſtere, mane poſtea ſecetur uena, bibat deinde ſyrupos.

℞. Syrup. de Abſinthio ℥ 1.
Oxymellis Scyllitici ℥ s.
Decocti capilli Veneris
Et Ceterach in aqua Abſinthij deſtillata ℥ 4.

Miſce pro uno, & ſic pro alijs. Purgatio ſequitur, quam tamen ueſperi præcedat clyſtere:

℞. Syrup. roſ. ſolutiui ℥ 4.
Confect. Hamech ℥ 4.

Cum aqua Fumiterræ, fiat potio danda in aurora cum cuſtodia. Biduo ſequenti ſemper mane bibat brodium pulli, in quo decoctum ſit hordeum, & expreſſum, cui imponatur ſaccharum. Poſtea ſingulis diebus bibat brodium, in quo decoctus ſit Cichorij, Boraginis, Petroſelini, & Ceterach. M. 1. Et immediate ante id, ſumat unum ex Trochiſcis ſequentibus:

℞. Polypodij recentis
Glycyrrhizæ rasæ
Rad. Capp.
Cartami
Anisi ana ʒ s.
Succi Absinthij
Aloes opt.
Rhabarbari electi ana ʒ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, & cum melle rosaceo fiant Trochisci pondere ℈ 1. sumat unum singulis uicibus. His cum diu usus esset, nec aliud proficeret, quàm quòd ex duplici quartana, quam ex regimine malo sub initium contraxerat, simplicem tantum sentiret, Montanus præterea hæc ordinauit:

℞. Myrrhæ
Croci
Aloes electæ ana ʒ 2.

Cum melle rosato fiant pillulæ.

Item: ℞. Syrup. Pomorum dulcium ℥ 4.
Aquæ rosar. ℥ 3.
Musci
Ambræ ana G. 3.
Sacchari fini ℥ 14.

Misce, fiat electuarium.

Item: ℞. Diachilon, cum gummis ℥ 4.

Extendatur in corio pro emplastro splenis. Hæc cum tertia die iterasset, sanatus est.

Pro Gallo quodam laborante quartana triplici.

Consilium XVIII.

Escio adhuc quo morbo laboret, quare faciam ut docet Auicenna, subtiliabo regimen, donec morbus appareat. Primo rationem uictus præscribam. Sumpsit heri electuarij lenitiui drachmas duodecim, cum saccharo in boli forma. In fine accessionum habuit magnam sitim: quare laudo talem potionem:

℞. Syrupi acetosi multæ acetositatis ℥ 3.
Vini granatorum ℥ 1.
Aquæ Boraginis ℔. 1.

Misce, & utatur pro siti, & bibat cyathum unum in fine paroxysmi dum sitit. Pro syrupo, quia obstructiones habet, ut ferè semper uidebitis in febricitantibus, cum occurretis post uigesimum diem ægritudinis, hypochondria tangentes, percipietis tensionem, semper habet obstructiones, quæ aperiendæ sunt, alias nunquam curabitis febrem. Sed nolo in principio progredi cum amaris, & per se aperientibus.

℞. Oxymellis simp. ℥ 1.
Mellis rosati ℥ s.
Aquæ cichoreæ ℥ 3.

Misce, & detur mane pro syrupo. Iste Gallus habet quartanam quotidianam, quod sæpe contingit. Exemplum habetis apud Galenum de Eudemo, primo Prognost. etiam de differ. feb. Sed circa febres putridas multa essent dicenda, quæ oportet supponere: nihil enim dicam ex obseruationibus, sed principijs, sicut fieri debet: quod cum hic non possumus, ubi supponendo sine arte loquimur, in solis fundamentis docendum. Quatuor sunt humores qui putrescunt: bilis putrefacta tertianas facit, pituita amphimerinas. Sed an sanguis putrescat, & quomodo

ex eo fiat febris, dicemus in scholis. Nunc tres humores sumamus. Melancholicus humor putrefactus, facit quartanam. Cum talibus occurritis, quomodo debetis agnoscere? Non sunt expectandi dies paroxysmorum: hoc ridet Galenus 2. de Crisibus: possunt enim decipi, cum uariant pro ratione adustionis humorum. Si ex paroxysmis hanc uultis iudicare, erit quotidiana. Optimum igitur erit febres cognoscere à proprijs signis, differentijs, & accidentibus: quorum signa tradémus. Humor melancholicus est crassus, fæculentus, frigidus, mordax sua aciditate, & potius astringens, exasperat ac si mespilum comederetis, sicut acida, austera, acerba, quæ Arabes pontica dicunt: ergo à natura rei, cum humor ille ab interioribus ad exteriora mouebitur, facit frigus magnum, quia humor in se frigidus tangit musculos: & est humor naturæ inimicus, calori oppositus, ideo natura prosternitur, & fit maxima contractio caloris, etiam frigus magnum, quod est signum quartanæ. Differt enim à frigore bilis: nam ipsa quoque frigus facit, & motum concussionis: sed quartanæ frigus maius est, ac si quis aëri ualde frigido occurrat, dicunt se tantum frigus sentire, ac si quis nudus uersetur in niue: frigus uero à bile est, ac si acu mordicaretur.

Quotidianæ etiam frigus ab alijs facile distinguitur: est enim rigor eius tanquã cum somno, & hoc est primum signum pathognomonicum. Pulsus deinde ob humorem frigidum inæqualis est magis quàm in quartana & tertiana: & ratio est, quandoquidem qui quotidianam patitur, habet singulis diebus paroxysmum: & quia pituita multa est, quæ multitudine sua extinguit calorem, supra modum aggrauat naturam, & fit pulsus inæqualis, sicut de baiulo exemplum dat Galenus. In quartana licet melancholia sit pauca quantitate, nec tam abundet in corpore quàm pituita in quotidiana, tamen aggrauat grauitate propria, & ita ratione ponderis fit pulsus inæqualis.

In Tertiana magis augetur necessitas euentandi, ideo maior est pulsus, & uelocior quàm in quartana aut quotidiana: & quia humor leuis est ualde, non ita aggrauatur natura, & ideo pulsus non est ita inæqualis. Habet igitur pulsus in quartana se mediocriter inter tertianam & quotidianam, in æqualitate & uelocitate, & magnitudine. Est præterea rarior, ob materiam scilicet humoris terrestris, & propter duritiem seu siccitatem instrumenti, quæ etiam ad paruitatem facit. Est & aliud signum discernendi ipsas, quia accessio febris, principium paroxysmi & augmentum longiora sunt quàm in reliquis, quia est tardæ putrefactionis, nec habet statum nec declinationem, ut quotidiana. Patitur igitur quartanam, ergo ex humore melancholico putrescente. Sed hic noster ægrotus quotidie patitur, quia natura aggrauatur multa materia, raro siquidem sola & simplex contingit. Raro uidebitis quotidianam uel quartanam puram, quia semper aliquid pituitæ admiscetur melancholiæ. Frequentius uero exquisitas tertianas uidere contingit: hæc aliquando minorem frigiditatem, & propter pituitam admixtam quandoque maiorem habet: & uidetur unus dies quasi quartanæ deditus esse, reliquis duabus mouentur alij humores. Habet autem febrem propter obstructionem uiscerum: non habet quidem duritiem tympaniticam, sed tensionem, quia febrem habet quæ calorem naturalem mutauit in igneum, ideo facit coctiones deteriores. Est ergo alendus uictu tenui, quia dum manet febris, manent cruditates, & sic fiunt tensiones. Oportet autem has obstructiones etiam curare, quia habent rationem causæ, sine qua non potest curari febris. Ideo dedi syrupos aperientes, & iam apparet coctio, aliqua ex parte, quæ quamuis sit laudabilis, nondum tamen est status, donec exactissime signa appareant. Morbus est materialis: ergo stante coctione in urina, euacuare oportet, cum appareant signa coctionis. Humor melancholicus est: quod erit igitur instrumentum? Mihi semper familiare, quo utor, est confectio hamech autea, quam confecit Mesue magna arte: ideo extollo Arabes, quia habebant methodum de compositione medicamentorum. Sed nescio qui fit, alij à Græcis ad Arabes, alij ab Arabibus ad Græcos confugiunt, & ita huc atque illuc ua-

gantur, quod fit, quia feruntur sine ratione. Qui ratione procedunt, hæc non faciunt, quia utrique errare potuerunt, & Arabes & Græci: aliquando boni sunt, aliquando mali: id quia non discernimus, & nos erramus, & alios errare facimus: ita oportet unum onera portare alterius. Sed ad ægrum nostrum. Constant uires in hoc, & est iuuenis, & locus temperatus, ideo totam dosim dabimus. Integra autem dosis pro uiribus est 3. 4. Et hic habet obstructiones, in quibus difficilius educuntur humores, & tensa hypochondria: sed non nimium obstructi sunt meatus, ita ut materia educi non posit, alioqui non darem:

℞. Confectionis hamech 3. 4.
Trochiscorum alhandal ʛ. 5.

Misce, fiat bolus cum saccharo. Habet quartanam principaliter, quia habet accessiones de quarto in quartum uehementes, postea alios duos dies mitiores. Hodie magnum habuit paroxysmum, sudauit, & est refrigeratus, & sudor etiam linteamina fecit frigida, ideo augetur putredo. Oportet ergo adhuc aperire obstructiones, & concoquere materiam. Quomodo concoquenda materia melancholica? an cum incidentibus? Auicenna acetum proponit dubitando, sed non soluit: at humor melancholicus maiori indiget præparatione. Quomodo concoquuntur humores? Humores semper concoquuntur calore moderato. Reducendus ergo calor ad temperiem: si acutus est, faciatis benigniorem: si acris, retundetis eum cum frigidis: si obtusus, & minorem habet calorem, reducatis eum ad temperiem: nam omnis coctio fit à calore temperato. Finis coctionis est separare bonum à malo, utile apponere membris, inutile excernere: ea sunt propria opera naturæ, quæ per calorem temperatum semper tentat coctiones in humoribus: quia omnes humores habent aliquid boni, quod separat, ingratum uero expellit. Quomodo præparantur humores? Hic alijs instrumentis opus est: non enim hic est coctio, sed quædam ad coctionem præparatio. Cum crassus est humor, incidimus: si uiscosus, abstergimus: cum qualitas aliqua peccat, præparamus cum contrarijs. Nos ergo naturam imitabimur. Volumus præparare humores, & concoquere: duo ergo facienda, quæ iubet fieri, ubi peccant humores, Galenus lib. 4. de tuenda sanit. & primo therapeut. Primo admouet quæ iuuant coctionem, fouet uentriculum & hypochondria, dat diatrionpipereon, postea præparat humores, & uias aperit. Ita hic quoque humor melancholicus peccans, frigidus est, crassusque. Primo ergo cum linimentis uentriculus & hypochondria fouenda, ubi fiunt principales coctiones: & præcipue lateris sinistri rationem habeatis, ubi splen concoquit: ex hoc habetis coctionem humorum. Ego in febribus putridis post purgationem utor oleo Chamæmelino uel Anethino, cum uino Aromatico, quia unctione pori aperiuntur, & adiuuantur coctiones. In principio uero quietos humores relinquo, donec euacuentur, & phlebotomiam facio. Si non bonum est fouere uentriculum uel hypochondria, ut circa partes principales bonæ fiant coctiones, euacuamus humores: Fiant ergo frictiones cum linimento, ut pori aperiantur (est enim constipatio hic) & ut crudi humores concoquantur. Post coctionem curemus præparationem. Quia sunt crassi, debent ergo incidi. Si esset pituita, facilis ratio foret, quia humida est; humor melancholicus crassus est & siccus, & ea quæ incidunt, exiccant etiam: oportet ergo quærere incidens, quod unà humectet. Quare nunquam præparabitis humorem melancholicum, cum simpliciter incidentibus, nisi alternatim exhibeatis, ut per tres dies humectetis, per duos incidatis. Potestis igitur uti sequenti: ℞. liquiritiam, passulas, sem. altheæ, camomillam, poma dulcia, decoquantur in brodio pulli, est delectabile, & humectat. Vel rapas dulces decoquo ad ultimum, postea decolari facio, & substantia raparum abiecta, in prandio & cœna exhibeo loco ferculi. Sic potest humectari humor melancholicus. Quinto die postquam ita humectastis, potestis hoc exhibere, uel miscere etiam humectantibus.

℞. Syrupi

℞. Syrupi de pomis ℥ 1.
Oxymellis simp.
Mellis rosati ana ℥ s.
Decoctionis infra scriptæ ℥ 4. Misce.
℞. Liquiritiæ rasæ ℥ 1.
Polypodij ℥ s.
Passularum ℥ 2.
Boraginis M .1.

Decoquantur in ℔ 3. aquæ cisternæ ad consumptionem tertiæ partis, & diuidatur ipsa decoctio pro 6. syrupis. Pro linimentis

℞. Olei anethini
Chamæmelini ana ℥ 2.

Misce, & fricetur leniter totum corpus, & illinatur mane & uesperi per horam ante cibum.

℞. Olei de absinthio ℥ 2.
Chamæmelini ℥ 1.
Ceræ ℥ 1.

Misce, fiat linimentum pro toto stomacho, uentre & hypochondrijs, applicandum in fine paroxysmi.

Pro quodam iuuene, qui quartanam patiebatur, & magnam splenis duritiem.

Consilium XIX.

℞. Fol. senæ Epithymi
Polypodij ana ʒ 2.
Myrobalanorum chebulorum ʒ 1.
Aloës optimæ ʒ 3.
Corticis rad. Capparum ʒ 1. s.
Myrrhæ ʒ 2.
Croci ʒ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, ac cum syrupo de Epithymo fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ: pro singula uice tres: sumat ʒ. 1. ante cœnã semel in septimana: Ordinata uictus ratione utatur, & si uult, potest inungere locum lienis oleo de capparibus: sunt enim obstructiones, ut ex totius corporis colore apparet. Hic adueniente uere, quia his usus non erat, & inordinate uixerat, in febrem incidit. Montanus casiæ ʒ. 10. cum ʒ. 2. specierũ hieræ exhibuit: pro syrupis postea serum lactis caprini, cum succis fumi terræ, boraginis, cichorij ana ℥ 1. Post secundum syrupum sanguinem misit: ultimo medicinàm dedit ex confectione hamech, & syrupo rosato solutiuo. Pro aperiendis deinde obstructionibus syrupum ex succo chamædryos & agrimoniæ, cum infusione corticis mediani fraxini ℥ s. Cetrach ʒ. 6. Infundantur in sero lactis, & modico aceti bibat mane. ex sero lactis caprini ad cyathum unum. Chamædryn & agrimoniam addidit, quia ex malo regimine in obstructionem alterius lateris inciderat.

Pro splene ordinauit hoc unguentum:

℞. Bdellij
Ammoniaci ana ʒ 4.

Dissolue in aceto squillitico: deinde adde

Olei amygdalarum amararum
Axungiæ porcinæ ana ℥ 1. s.

Agarici optimi pulverizati	ʒ	1.
Corticum rad. Capparum	ʒ	1. s.
Corticum ellebori nigri	ʒ	2.

Cum modico ceræ fiat linimentum, pro splene. Si pinguia pauca sunt, duplicentur.

Pro quodam uiro laborante Quartana multis mensibus, cum tussi, & splenis duritie.

Consilium XX.

PRo syrupo iussit accipi duas scutellas brodij è pullo, aut carne uituli semicocti, aut si non esset brodium, aquæ puræ, & in ea decoqui glycyrrhizæ partem, foliorum Boraginis, Bethonicæ, passularum ana M. 1. eaq; ad consumptionem medietatis: & mane exhibeantur pro syrupis. Ad duritiem splenis iussit inungi eam partem oleo de Capparibus. Voluit uinum bibere album & tenue, quod concessit, & ut à crassioribus cibis abstineret, admonuit.

Ratio diætæ, in quartana præscripta.

Circa rationem uictus, primo est eligendum uinum album, clarum, transparens, neq; multum potens, non tamen acidum, uel astringens, sed bene maturum, & potius subdulce, quod tamen moderate bibet, abstinendo prorsus ab omni potu post prandium, & cœnam, Sed bis tantum in die comedat, & tunc bibet, quantum sat est, neq; alijs utatur carnibus, quàm pullorum, uituli, & auium paruarum pinguium, & perdicum. Et euitet porcinas, tam salsas, quàm recentes, bubulas, agninas. Euitet et pisces cuiuscunq; generis, sed præcipue salitos. Euitet olera cuiuscunq; generis præter Boraginem, & Lactucam, quæ tamen decoquantur. Abstineat à leguminibus, à caseo, tam recenti quàm ueteri, & à quocunq; lacticiniorum genere. A fructibus caueat, nisi post prandium forte, aut cœnam pyrum, aut pomum optime assatum cum saccharo comederit. Euitet omnia cruda, qualia præcipue sunt acetaria, & tandem effugiet omnium rerum satietatem, & semper à cibo aliqua famis uestigia retineat. Vitet quoq; somnum meridianum. Mane surgat satis tempestiue, corpusq; moderate exerceat ante cibum, idq; quotidie curabit. Vtatur frequenter quemadmodum illi est præscriptum ℈. Aloes in pillulam redactæ, hora una ante cœnam. Sit læto & commodo animo, & cum iucundis amicis uersetur, & omnes molestias animi depellat.

Pro Quartanario purgatio.

℞. Florum boraginis, buglossæ, ana		ʒ	iij.
Radicum ellebori nigri		ʒ	5.
Polypodij		℥	s.
Fol. senæ			
Epithymi	ana	℥	. s.
Radicum boraginis			
Buglossæ			
Cappillorum Veneris	ana	ʒ.	iij.

Bulliant in sufficienti quantitate aquæ ad consumptionem tertiæ partis, colentur & exprimantur, colaturæ postea addantur:

R. Succi fumi terræ			
Boraginis, buglossæ	ana	℥	1. s.
Succi pomorum		℥	4.
Zucchari albi		℥	15.

Fiat syrupus, sumat per quinq; dies.

De

De Hebræo quartanario & Hydropico.

Consilium XXI.

Asus referente Tomitano huiusmodi est: Affertur patiens 40. annorum Hebręus, qui ante multos dies laborauit febri continua, non hic, sed in urbe quadam Curatite, eam habuit per 20. dies continuos, & terminata est 21. sed non perfecte reliquit eum: & cum postea per mare reuerteretur, incidit in aliam continuam, à qua liberatus Venetijs, ita ut in quartanam mutaretur. Venit huc iam ante mensem, ego accersitus reperi quartanam simpl. sine accidentibus. Tempore paroxysmi frigido erat quidam sensus non punctionis, sed iniectæ aquæ frigidæ, nec magnum erat frigus, in calore habebat quandam inquietudinem, sed non magna erat, nec plus quàm horas duas durabat. Hora accessionis interdum anticipabat, interdum postponebat, sed paruo interuallo. Apparebat durities maxime in parte sinistra. Propter obstructiones ortas ex malo uictus regimine in itinere, & reliquijs febris non bene curatis. Dedi primo quæ inciderent homores crassos & apperirent. Post euacuaui cum infuso Agarici cum confect. Hamech & syrup. rosato solutiuo. Postea regionem stomachi unxi oleo masticino pro confortando uentriculo. Dedi etiam confectionem diacimini cum Arom. rosato, sed minori quantitate. Ita cessauit tandem, & per 15. dies melius habere uidebatur, postea subsecuta sunt alia symptomata. Tussis magna, cum qua primum nihil aut parum admodum, & ualde inconcoctum expuebat, postea minori quadam difficultate & magis cocta expuit, sed tandem suppressa tussi, successit ingens dolor uentriculi per biduum, qui redeunte tussi mitigabatur. Adhuc hodie illo dolore uexatur, qui est sensus pungitiui, sed quoniam tussis adest etiam, utrunque mitius uidetur. Adest magnus tumor splenis, & febris continua, licet & quartana uideatur habere suas accessiones. Adest inflatio testiculorum & tumor in cruribus: appetitus totaliter cecidit, ita ut nec sitiat nec famescat. Montanus: Clarissimi D. & scholares doctissimi. In hoc uiro quem habemus curandum, est malus habitus totius corporis, præcipue membrorum naturalium, inflatio pedum, testiculorum, febris continua, quę à die ueneris præterita durat huc usque, & fortasse nunquam fuit immunis à febre, à 5. Iulij, qua cœpit laborare huc usque. Habet igitur febrem, malum habitũ, tumorẽ omniũ membrorum naturalium, patitur obstructiones, adest tussis cum sputo crasso & uiscido. Ad hos morbos sequuntur symptomata. Quærendæ sunt omnium istarum dispositionum, siue morbi siue symptomata sunt, causæ & natura. Causas dico coniunctas & proximas ac præcedentes, seu procatarcticas. Primum uidebimus utrum fuerint intrinsecæ uel extrinsecæ causæ huius morbi, Ad hoc faciet, ut uideamus cuiusnam temperaturæ sit, quia sæpe temperaturæ sunt causæ dispositionis morborum. Præcedunt enim, & habitum faciunt ad accipiendos morbos facilius & difficilius, ut in pluribus. Videndum igitur cuius temperaturæ fuerit, & uidebimus an aliqua fuerit intrinseca causa morbi, an fuerint extrinsecæ ualidissimæ. Temperaturę cognoscuntur ex his, quæ apparent extrinsecus, colore & habitu corporis, actionibus & excrementis. Non discurram tamen per omnes actiones, & præcipue animales, cum non nouerim, nec de constantia animi nec alijs, cum nihil eiusmodi cognitum habeam. Ego ad ea quæ perpetua sunt accedam, quæ permanent etiamsi acquiritur malus habitus, & inuestigabo naturam hepatis potissimum, à qua omnia dependent uel bona uel mala. Dicam ingenue quòd sentio, uideo pilos adustos, uenas pro proportione huius corporis satis amplas, calorem uergentem ad atrum, hæc omnia & præcipue amplitudo uenarum & pilorũ color, perpetuo permanent, etiam cum mutatur temperatura à calido ad frigidum. Hæc omnia adustionem significant, quæ non fieri potest, nisi à magno hepatis calore, generante sanguinẽ adustum, & licet nunc amplitudo uenarũ

non facile apparet, quia totum corpus repletum est pituita, diligentius tamen consideranti satis patet, & ita non possum dicere nisi hepar fuisse calidum & siccum. Hepate calido existente difficilimum est cor esse frigidum, cum calor hepatis foueatur, & actuetur a calore cordis, qui actualis, & à quo reliquorum membrorum calor in potentia, actuatur & habituatur. Cum autem à forma procedat actus, talis erit actus, qualis est calor cordis, & ita non possum uidere, quod ista adustionis signa, & calor hepatis posfint stare cum frigiditate cordis. Fuit igitur hepar calidum & siccum, (licet temporis successu postea & alijs causis accedentibus sit factum frigidum, & sicut dicunt maleficiatum, ita ut nullum membrum se naturaliter habeat) cor etiam siccum & calidum, & ita in corpore potius augebatur sanguis crasfior, calidus & siccus quàm pituita. Postea contigit, quod usus sit plurimum cibis crassis, & animi accidentia plurima habuit. Qui uero calidi & sicci sunt hepatis, gracilioris sunt abdominis, non abundant pinguedine, nec omentum habent ita munitum, ut tenere ac fouere posfit calorem innatum uentriculo secundum Galenum: uel calorem quem in se habet iuxta Aristotelem, det uentriculo uel uicinis membris. Est enim in pinguedine causa caloris secundum Aristotelem & Galenum, & ita non poterit omentum uel calefacere secundum Aristotelem, uel fouere calorem uentriculi innatum, secundum Gal. atque adeo redundat plurima pituita propter uentriculi imbecillitatem. Nec pugnat quod aliquis sit adustus, & generet multam pituitam. Imò semper sic solet contingere, quòd cum aliquis sit adustus generet multum pituitæ, & qui abundant humore melancholico, sunt etiam maxime pituitosi, & ideo semper cum purgatur melancholicus humor, adijcitur aliquid euacuans pituitam. Causa igitur huius rei est, calidum hepar generans sanguinem crassum & adustum: frigid. uentriculi generans plurimum pituitæ, & hæc erat temperies, quæ est causa dispositiua ad hunc uel illum morbum. Incidit tandem ex aliqua causa in febrim continuam, in qua à medico curatus sine phlebotomia, quæ in febribus continuis est admodum necessaria, nec euacuatus est ut debebat, uisa est ei terminari 21. die, sed non est terminata, sed facta permutatio, ut Hipp. 3. aphor. Ipse eam cessasse dicit, cum sit immutata ad aliam naturam. Habebat continuam quæ pendebat à materia crasfiori, non enim aderant accidentia, quæ testarentur super acrimonia humoris: & natura est aptus ad generandam pituitã & melancholiam, & in habentibus symbolum fit facilis mutatio. Ideo ex mala ratione uictus, & non recta curatione (Auicen. 1. 4. de febribus quotidianis quãdo transit 14. &c.) redditus uentriculus se ipso imbecillior, concoctio etiam in membris deterior, & mala dispositio membrorum, ut cum non nutriantur sequatur tumor membrorum. Erat autem corpus naturaliter aptum ad obstructiones, hepar calidius calore igneo, uentriculus frigidus, & febris calorem igneum auget, & naturalem minuit. Ideo fit assatio inæqualiter in chylo crudo, non æqualis concoctio sicut in elixatione, ita ex naturali temperie, uictus mala ratione, secutæ sunt obstructiones, ad quas putridæ sequuntur febres subito, quare obstructionibus factis, non potest uiuere spiritus & calor naturalis. Ideo ubi est cacochymia, & accedunt obstructiones, humores mali non possunt euentari, sed putrescunt, & ideo semper remansit febris, quam fuisse puto ex pituita quadam subtiliori putrescente in uenis, & credo initio fuisse duas febres complicatas. Sed quia in materia crasfiore tenuiores partes facilius concoquuntur, ideo febris quæ à bile erat facilius recesfit, remansit illa quæ à pituita tenuiore erat, quæ à Græcis τύφωδης dicitur, quasi fumus semisepultus in ligno, quod non uult ardere, & ab Arabibus febres laticæ, quia latere uidentur, & hanc dicit. Auicenna ualde asfimilari hecticis, & sequitur ægritudines quæ male curantur. Est igitur ita curatus, ut nunquam integre sit restitutus, sed semper actiones læsas habuerit, ita ut nunquam corpus fere sanum habuerit, ex quo cœpit ægrotare. Accesfit deinde Venetias, & continuitas illa plus etiam adusfit sanguinem perseuerante calore igneo. Adustus igitur est sanguis, & multiplicatus humor adustus in corpore, ex quo incidit tandem in Quartanam. An modo ex naturali an ex adusto humore? Sæpe contigit aduri bilem & fieri

& fieri ficut cinis, ficut fit in ligno, cum aduritur ab igne fit carbo, & est ignis ille feruentissimus: sed ubi ulterius aduritur fit cinis. Hic non habuit sæua accidentia: & quidem febrem factam ex eo humore, testantur omnia quæ de temperatura diximus, semper autem ubi durat febris quartana, fiunt obstructiones, & calor hepatis concluditur in angustum. Ideo maior fit, & augetur adustio in quantitate & qualitate etiam, seu putredine: quæ deinde, propterea quòd hepar non amplius attrahit, distribuitur per totum corpus, & facit febrim continuam quidem, sed quę habeat accessiones etiam quartanas, propter adustionem materiæ. His perseuerantibus, & calore naturali, qui in igneum mutatus erat, etiam resoluto, tandem multiplicata materia hepar, & omnes uenæ repletæ sanguine aquoso, quia enim uentriculus non concoquit, ut oportet, nec fit chylus debito modo: hepar attrahit non concocta perfecte, & ipsa inæqualiter conficiens partim adurit, partim non concoquit, ac ita generantur ac multiplicantur duo diuersi humores in corpore, qui postea sparguntur in totum corpus. Vbi autem sanguis aquosus uenit ad membra, non assimilatur eis, quia non possunt concoquere, & ideo fit dispositio leucophlegmatia uel anasarca, uel malus habitus, in quo corpus redditur seipso albius, & loco sanguinis generatur pituita. Talis enim color est corporis, quale est dominium humoris. Est ergo pituitæ dominium in hoc, & corpus accedit ad malum habitum, qui tandem in anasarca desinet. Hæc omnia subsecuta sunt ad priora, obstructiones & adustiones, aucta mala dispositio uentriculi, multiplicatus humor pituitosus & adustus, successit quartana, & tandem leucophlegmatia, ut iam accedat ad anasarcam, ac per totum corpus ubi premitis, percipietis tumorem, maxime tamen in pedibus, quia ob grauitatem materiæ tendunt deorsum magis illi humores, ut notat Galenus. Incipit igitur iam Anasarca, atque utinã ea sola esset, & esset pituita illa in uenis, & non haberet fomentum à membris. Videmus tumorem insolitum & insignem, & hepar ipsum male dispositum, contingit multiplicari pituitam, & uentriculum repleri. Vnde propter euaporationes ad caput fit profundioris somni: inde destillantes ad pectus, excitant tussim, qui est motus pulmonis ad excernendum materiam lædentem. Cum igitur destillat materia ad pulmonem, necessarium est succedere tussim, non expuebat uel ex parte uirtutis, & instrumentorum, uel ex parte materiæ, quæ cum nimis crassa est, non potest à spiritu illo collecto & coadunato in pulmone, ac subito erumpente propelli, si uero nimis tenuis materia, effluit spiritus, & dimittit materiam, si media, expellit, quia crassiuscula est ut non cedat, & tum non tam crassa est, ut propelli nequeat. Primo igitur non expulsa est, quia tenuior, donec concoqueretur. Sunt autem duæ uiæ amplæ, per quas descendit catarrhus, oesophagus & aspera arteria, nunc ad hanc nunc ad illam fluit, & non est mirum, si in uentriculo percipiat flatus, quia pituita à cerebro descendens, semper flatuosa est. Si igitur facit moram in uentriculo, & huc illuc agitata quærit exitum, flatus facit, qui propter leuitatem sursum ascendunt, & faciunt dolorem pungitiuum, non ratione materiæ, non enim acris est, sed loci, qui sensilis etiam est admodum: sicut fit etiam in dolore colico, quia materia crassior distendit tunicas. Quandoque cessat tussis & augetur dolor: aliquando tussis augetur, & dolor minuitur, prout materia tendit, uel per hanc uel per illam uiam, & cum diuiditur materia ad utrumque locum, dolor est moderatus. Hæc licet omnia ad se inuicem consequuntur, necessario tamen ex ijs nondum curatio habetur. Quid igitur dicendum, quid affert intentione curandi? Habemus morbum in intemperie & obstructione, quæ est morbus in compositione. Intemperies: est calidus, & siccus, & frigidus, & humidus, lapsus qui est maximus à contrario ad contrarium temperamentum. Ergo maximis remedijs opus habet, & difficilis erit curatio. Obstructiones magnæ in omnibus membris naturalibus, hepate, liene &c. ad quas sequitur febris tanquã accidens. Auic. r. 4. Sed hic credo esse abscessum in utroque membro, & credo quòd tangi possent, si possemus remouere flatũ & tumorẽ, & est maximus casus uirtutis, quę nunquã

potest

potest esse ualida, ubi est dominium pituitæ, ut multis locis Galenus docet: cum igitur refertus sit secundum omnia membra naturalia, erit ualde debilis calor. Habemus igitur intemperiem frigidam & humidam, obstructiones ad quas tumor, febris, & reliqua accidentia sequuntur, sicut umbra corpus. Curandus igitur morbus, & curabuntur symptomata. Non igitur est curandum neque de catarrho, neque de somno profundo, neque de anasarca, neque de febri, neque de casu uirtutis, nisi quatenus in uniuersali, sicut & Auicenna præcipit, quando catarrhus cum febri, ne cures de febri, sed de catarrho cura morbum ad quem febris sequitur. Obstructio igitur curanda, curata optime obstructione, hepar debet calefieri & reduci ad temperiem naturalem. Vnde debet inchoare medicus? Donec erunt obstructiones non poterimus tollere intemperiem hepatis, non tollemus obstructionem, nisi euacuemus materiam obstruentem. Scitis autem Aphoris. si talia purgentur &c. Qualia oportet purgari? peccat pituita, Ergo et præcipue purganda est, & aquositas una educetur. Qui autem uult euacuare pituitam, debet habere curam caloris innati, & uirtutis cuius minister medicus est. Videmus imbecillem uirtutem, pituita uero non nisi ualidis euacuari potest, quæ nocent uentriculo & membris naturalibus, est enim crassa & rebellis. Sed debemus respicere uirtutem quæ debilis. Sed & hepar & uentriculus imbecillis, & ambobus nihil magis nocet, quàm multitudo medicamentorum, relaxant enim ea, ut fiant sentina omnium excrementorum totius corporis. Habemus igitur quid sit agendum, sed quod ad modum operationis est difficultas. Quid agendum? Primo euacuandum, & postea corrigenda membra naturalia. Quia autem materia rebellis, & propter substantiam propriam, & ratione obstructionum, ego inciperem ab ijs quæ aperiunt, calefaciunt, exiccant & confortant. Iam enim his omnibus indigemus, instrumenta sunt omnia amara cum astrictione, absinthium quocunque modo datum, Marrubium uel Prasium, Aloe, Chamedrys, Capilli Veneris. Nec opus est ut fugias amara, si uult curari. Amara enim sunt quæ curabunt: dato lenitiuo aliquo exhiberem syrupos hoc modo factos:

℞. Syrupi de Absinthio
De prasio
Oxymellis simplicis ana ℥ 3.

Postea fiat decoctum ex Chamedri, Capill. Veneris, Agrimonia & Cetrach, quod diligenter expressum reseruarem, & ita uterer. Diuiderem illas ℥ 9. syrupi in quatuor partes, & pro singulis partibus adderem huius decocti q. s. pro uno syrupo, quia autem adest maxima obstructio, non uellem esse contentus his, sed uellem exhibere singulis diebus ante assumptionem Syrupi Trochiscum unum, ita paratum:

℞. Aloës
Rhabarbari
Succi absinthij
Liquiritiæ ana ʒ 2.

Et fiant Trochisci, de quibus singulis diebus exhiberem ℈ 1. in forma pill. Immediate ante assumptionem syrupi. Corroborabit uentriculum, aperiet obstructiones, confortabit hepar: facta apertione, coctione, & præparatione, iuxta præceptum: Corpora quæ purgare uoles, oportet fluida facere. Postea ad purgationem accederem, & facerem euacuationem cum euacuantibus pituitam, primo: & postea si apparerent signa Melancholiæ, etiam eam euacuarem. Acciperem primo confect. hamech, postea corpore euacuato accederem ad confectiones magnas, & singulis septimanis darem ʒ. 1. Mithridatici. Sed circa confortationem membrorum naturalium præcipue sollicitus essem, idque tentarem tali remedio: Acciperem Citonia, & decoquerem, & per setaceum transmitterem, similiter & carnes Dactylorum & simul commiscerem cum mica panis assati, & infusi in uino aromatico, maluatico. Hæc omnia contundo simul, & appono pulueres Garyophyllorum & macis, & postea in panis li-

nis lineis tenuissimis, applico omnibus membris naturalibus, & in hoc multum confido: est enim præstantissimum & efficacissimum in reficiendis & confortandis membris naturalibus. Victus deinde sit attenuans, uinum album pati non potest, rubrum bibat, non ualde nigrum, & tenue. Carnes sint facilis coctionis, & pauci nutrimenti, aues montanæ, pulli iuniores assi uel elixi, & semper aliquid aspergat Cinamomi ad sua fercula: semper anisum comedat ante cibum. Maneat in lecto, & ibi cum pannis lineis foueatur calor naturalis. Fiat item linimentum ex oleo anethino, & oleo de spica, quo inungatur totum corpus, pro fortificando & fouendo calore naturali membrorum.

De febre putrida in hecticam mutata.

Consilium XXII.

Pharmacopola putrida febri laborauerat prope menses duos, postea ad hecticam uenit, putrida non recte curata. Hæc quia requirit humectationem totius corporis, & caloris præternaturalis restinctionem; uoluit oleo amygdalarum dulcium inungi corpus, quo nihil est præsentius, & antea Montanus in Doctore Bassiano fuerat expertus. Longo tempore cum eo non fuit Frisimelica: hodie ad eum uisendum adijt. Pulsus erat minutus, durus; in urina sedimentum ex adustione nigricans. Minutus autem pulsus dicitur, non uehemens: quod euenit, aut propterea quòd uirtus est imbecilla, dissoluitur enim calor ob humidum nutrimentale exiccatum, quod calori naturali semper est adiunctum, haud secus ac siccitas semper comitatur præternaturalem: aut propter instrumentum, id est, arteriam, cuius tunicæ exaruere nimio calore, ac propterea motui minus sunt idoneæ. Minutus itaq; pulsus est, quia neq; uehemens, neq; frequens: & durior, propter siccitatem totius. Ita pulsus argumento est bonum uirum peruenisse ad febrem hecticam. Huc accedit quoq; consumptio totius corporis. Quid igitur amplius faciendum? Sedulo cauendum uenit, ne qua ratione febris augeatur, & deniq; in marasmum, seu tabidam hecticam (uersatur enim adhuc in prima specie hecticæ) incidat, pereatq;. Quibus autem medijs id fiet? Infrigidantibus ratione febris, & humectantibus, propter corporis siccitatem. Humectabimus autem substantiue corpus delapsum in tabem, cibo, & rebus alijs externis. Quia uero ptisana substantia sua multum humectat, non fuerit inutilis: sed quia parum aut nihil nutrit per se, operæprecium fuerit decoqui eam cum iure pulli & carnium. Vtile quoq; foret auxilium syrupus uiolaceus. Contra, uiola tantum qualitate infrigidat, ergo inutilis est. Respondeo, sola quidem uiola qualitate humectat, at syrupus propter saccharum & decoctionem humectat substantiue. Cur non uteris decocto & carnibus testudinis, quod alij faciunt? Ab his in præsens abstinendum duco, propterea quòd uentriculus sit imbecillis, & corpus obstructionibus non uacet. Sed utatur decoctis capillorum Veneris, endiuiæ, & aliarum herbarum: postremo inungatur foris oleo Amygdalino dulci, &c.

De quodam laborante febre putrida quotidiana, hectica & hydrope.

Consilium XXIII.

Causa primitiua sumitur ab eo, quòd noctu multū uersatus est in aëre frigido, unde tussim habuit uehementissimā cum catarrho, & inde in febrē cum splenis tumore incidit. Symptomata talia sunt: Quotidie febricitat circa horam decimam nonam, frigus durat usq; ad uigesimam primam, calor non transit mediam horam, postea melius habet, ut sibi uidetur.

quia

quia non percipit quæ nos: symptomata non habet adeo horrenda, non habet dolorem capitis magnum, nec sitit, egerit etiam, ita ut uideatur potius simplex febris. Vrina ad subnigredinem tendit, rubra tamen, in qua etiam uidi subnigram nubeculam. Pulsus durus, ut arcus tensus, & propter duritiem adest frequentia longe maior quàm uelocitas, & quasi tactui resistit: uidendumq; an hæc durities sit ratione materiæ, an uero ex parte uirtutis. Adest & alia ægritudo, quæ genere differt à priori, tumor in toto uentre, & tensio cum sonitu, ut in tympanite, & difficultas anhelitus, ut ferè suffocetur. Regula itaq; sit uobis: Semper prima statim uisitatione uidendum est, quæ operationes sint læsæ. Illæ enim indicant morbum, & sunt signa quæ non fallunt. Operationes animales, hic non sunt læsæ, rectè intelligit, memoratur, discurrit, omnes interiores sunt sanæ, ergo eas non considerat Medicus: nec exteriores læsæ sunt, bene uidet, audit, odorat, sentit, appetit, mouetur secundum totum corpus, & exercet omnes operationes animales, ut sanus. Vitales læsæ sunt, quod colligitur ex pulsu non naturali. Sunt enim tres causæ pulsuum: Primo necessitas caloris euentandi, qui prout maior uel minor fuerit, uariat pulsus. Secundo, efficiens causa est uirtus mouens. Tertio, corpus motum, uidelicet instrumentum, in quo requiritur, ut sit apta arteria, non nimis dura, nec mollis, sed ut sit moderata inter duo extrema, quia si peccat in alterutro, impeditur. Hic primo est durities in arteria, & est pulsus frequens, & uelox, qui indicat auctam esse necessitatem euentandi caloris. Est paruus, quia uirtus tanta non est, ut possit dilatare arterias, & quia debilis est, ut una dilatatione euentationi satisfacere non possit, ideo id pluribus uicibus supplet. Ex his colligitur: in corde esse calorem non naturalem, qui auget necessitatem euentationis: nec causam efficientem seu uirtutem rectè se habere, & instrumentum seu arteriam etiam seipsa esse duriorem. Operationes naturales expressè & notabiliter læsæ, ut supra in hydrope ostendimus. Et manifestum est hic initium hydropis, seu tympanitis, ut apparet ex tumore uentris. Arguimus etiam duritiem esse in splene & hepate, quia nihil facilius, ut Galenus etiam considerauit, ubi tam diu durauit obstructio, cuius ratione distributio alimenti non fit per uenas, nec potest confici alimentum, sed fit cruda aquositas, quæ difflatur & transit sub forma uaporum inter peritonæum, & intestina, ubi adhuc magis densata à frigiditate, fit ascites, quia habet formam eius, & sic concoctrix uirtus in uentriculo & hepate læsa est. Vbicunq; autem est actio læsa, ita ut sit diminuta, uel ablata, de necessitate id fit per frigiditatem: quando uero corrupta est, per caliditatem. Hic actio diminuta, ergo frigiditas. Et quia cum toto corpore communicat, ergo in principio est, in hepate, in quo fit sanguis. Illud frigidius redditum est per affluxum materiæ, unde fit tympanites. Est ergo morbus primum in intemperie, per affluxum materiæ, & deinde etiam per essentiam. Postea est etiam in compositione, quia obstructio est in meatu. Est & alia ægritudo: calor præternaturalis in corde, qui cum diffunditur per corpus, facit febrem: sicut Galenus in libro de inæquali intemperie, & de constitutione artis ait, duas inæqualitates, id est, frigiditatem & caliditatem in eodem membro non inconueniens esse, & hoc sæpe fit, ubi primo materia refrigerans occupat membrum, postea caliditate ex corde fluente, per eius affluxum inducitur calor. Est igitur curatio, quia calor ille rectificat, subtiliat, digerit & curat, ut etiam Hippoc. testatur: febris spasmo superueniens melior, quia febris resoluit materiam, & tollit spasmum. Ita hic etiam sunt duo morbi, febris propter calorem præternaturalem, quem indicant etiam excuntia, urinæ enim rubræ sunt propter adustionem, & hypostasis adusta est, quod significat assari substantiam sanguinis. Altera ægritudo est hydrops, qui est principaliter, & fundamentaliter à temperatura hepatis, & est tympanites. De febri uidendum cuius speciei. Audiuistis quòd inuadat eum frigus, oportet igitur adesse materiam, quæ mota facit frigus, quia frigus in febribus pendet à materia. Videndum igitur à quo humore pendeat, quod ex operationibus læsis per suos effectus cognoscitur. Est igitur febris materialis, quia frigus apparet, quod inducit subitos motus materiæ à uenis ad partes exteriores, & quando ea materia, siue calida sit, siue

sit, siue frigida, pertransit musculos, semper fit frigus, propter quod calor retrahitur ad centrum, ut succurrat cordi, & ita fit frigus propter contractionem caloris, & quia musculi mordicantur, ut Galenus copiose declarat. Habemus igitur febrem putridam pendentem ab humore, unde nascitur generalis indicatio, quod sit euacuandus. Sed nescimus adhuc, qualem humorem debeamus euacuare. Oportet igitur distinguere, si enim distinctæ erunt diuisiones, distinctæ etiam erunt indicationes curandi. Hic scimus esse materiam, sed nescimus, quæ sit, & ubi sit: ergo non scimus quomodo sit euacuanda. Quare uidendum est. Dicet se habere frigus leue, quoad intensionem, sed diu durans, per tres scilicet horas, etiam non est concussio nec tremor, sed simplex frigus, non habet sitim nec dolorem capitis, famem tantũ habet. Calor præterea non multum mordax, frequentia quidem in pulsu, sed non ita insignis. Hi sunt affectus consequentes læsas operationes, ex quibus colligitur materiam segnem esse, & non acutam. Nunc igitur consideremus naturam humorum. Bilis in corpore est humor mobilissimus, quia calidus & subtilis, ex propria natura mobilis, mordax. Nullum enim membrum tolerat, ubi hic peccat, omnia sint in motu. Pituita tarda ad motum, crassa, uiscosa, frigida, sine mordacitate adhæret, & impingitur, & motus segnes facit ubi peccat, longos morbos affert. Sanguis medio modo se habet, nec ita tenuis, ut bilis, nec ita crassus, ut pituita, quoad caliditatem, moderate mouetur, nec putrescit nisi intra uenas. Melancholia est segnis, quia crassa & frigida, estque mordax, non ratione caliditatis, ut piper, sed ratione aciditatis. Videte meam methodum, & Gal. de simp. medic. facultatibus. Nunc ad propositum. Causa magna frigiditatis est, uel subtilitas materiæ, uel multitudo. Hic est frigus segne, igitur non est materia calida, & tamen est multa materia, quia diu durat frigus. Nec morbus maturatur, quia semper febricitat: Finis unius paroxysmi est initium alterius. Ergo multa materia, & semper eadem hora affligitur. Indicat igitur humorem pituitosum putrescentem, qui facit quotidianas inuasiones. Et ideo quia materia pituitosa, in morbo non est calor acutus, nec sitim habet, nec dolorem capitis, multum tamen comedit, propter uentriculi frigiditatem, quia fames est calidi & sicci appetitus, ideo à frigiditate fit moderata, quæ non sit tanta, ut stupefaciat uentriculum. Pulsus uero inæqualis est, propter materiæ aggrauationem. Calor etiam magis suffocatur à materia frigida, & humida, quàm à biliosa, & ideo pulsus fit inæqualis. Est ergo humor pituita. Materiam enim frigidam esse apparet ex omnibus signis. Sed quod non sit melancholia, patet primò, quia non est mordacitas, secundo frigus non adeo intensum ut in quartanis, Tertio non est accessio de quarto in quartum. Ergo est pituita. Sed an sit simplex humor pituitosus. Respondeo, raro inuenietis unum humorem putrescere, cui non sint admixtæ partes alterius, imò ferè semper commiscentur bilis, & pituita. Nam pituitæ uiscositas facile amplectitur bilem, & sic una transit, ita ut ferè nunquam sit bilis, ubi non reperiatur quoque pituita. Raro tertianam exquisitam inuenietis, quoniam semper sit aliquid crassi humoris admixtum. Raro etiam quotidianas habebitis, ubi non sit aliquid admixtum bilis. Et hic quoque urinæ tinctæ significant bilem, cum pituita putrescere. Est ergo primo febris putrida, pendens à pituita cum portiuncula bilis admistæ, & dicitur amphimerina, quia singulis diebus inuadit. Quia autem humor putrescit, uel intra uenas, uel extra uenas, & ex hoc diuersæ oriantur indicationes, aliter enim operamur, cum intra uenas est putrefactio, aliter cum extra, quid de hoc nostro casu dicemus? Hic putrescit extra uenas, & illud inde scio, quia est cum frigore paroxysmus. Dixit autem Galenus proprium febrium continuarum non horrere, sed hæc incipit cum frigore, ergo extra uenas putrescit. Sunt enim hic obstructiones, quæ faciunt hepatis & uentriculi frigiditatem, quia non distribuitur cibus, nisi parum, si enim nihil distribueretur, non uiuere posset. Duo hæc mala proueniunt ex obstructione, refrigeratur hepar & uentriculus: unde multiplicatur pituita, & prohibetur euentatio, unde fit putredo. Quid igitur agendum? Debemus euacuare humores existentes in uentriculo. Sed non potest fieri exquisita euacuatio propter obstructionem, & priusquam euacuemus, corpora fluida

da reddenda sunt secundum Hippocratem. Fiunt autem fluida, quando aperiuntur uiæ, per quas humor transire debet. Ergo si uolumus euacuare, oportet obstructiones ante aperire cum his, quæ habent uim aperiendi. Habemus duo instrumenta aperiendi: quædam per se aperiunt, ut omnia amara, & hæc est apertio in profundo, quædam per accidens, ut primo abstergentia, quæ abstergunt paulatim in superficie tantum, & leniter aperiunt de parte in partem, talibus utimur cum longum est iter. Secundo incidentia, quæ aliquando efficacius agunt, quàm abstergentia, quia penetrando subtiliant materiam. Nos in nostro casu indigemus paulatim aperientibus obstructiones. Non igitur utemur aperientibus per se, quia nimium aperiunt, & periculum esset ne cruditates præcipitarent ad uenas. Propterea non oportet subito aperire initio, alias scirrhum in hepate faceretis. Nec detis in principio syrupum de Absinthio, ut multi faciunt. Ego syrupum talem ordinaui:

℞. Oxymellis simpl.	℥	1. s.
Mellis rosati	℥	s.
Aquæ Cuscutæ	℥	3.

Misce, fiat syrupus. Oxymel incidit, & aperit, sed quia erodit intestina, adieci ei correctionem mel rosatum, quod etiam corroborat uentriculum, adieci aquam Cuscutæ propter penetrationem. Eamq; indicationem à membro sumpsi. Est membrum longinquum, in quo obstructio aperienda, ideo dedi quæ iuuant apertionem, & sunt subtilium partium. Est autem Cuscuta efficacissima in penetrando & incidendo, nec tamen facit apertionem per se, ut amara.

De eodem ægrotante.

Consilium XXIIII.

SVnt signorum capita, à quibus indicationes sumimus, cum essentiam morbi quærimus. Operationes læsæ animales, uitales, & naturales. Secundo affectus consequentes, ut calor, habitus corporis. Tertio, excrementa, sputum &c. Vidimus in nostro ægro, quæ operationes sint læsæ, nempe uitales & naturales, unde inuenimus duas ægritudines oppositas, uel omnino uel ex parte, frigiditatem hepatis & uentriculi, per affluxum primo, & existimo etiam nunc essentialiter. Quia enim longo tempore durauit, uerisimile est (non dico certum) quòd ex longa illa perseuerantia sit facta impressio, & intemperies per essentiam. Sunt autem duæ intemperies contrariæ in hoc corpore, ambæ per affluxum, nec mirum uideri debet. Duæ enim temperaturæ contrarię cum materia in eodem membro esse possunt, quia habent fundamenta diuersa. Quod Galenus etiam de inæquali intemperie docet fieri quotidie. Sed non potest fieri, ut duæ contrariæ temperaturæ sine materia sint in uno membro, ut in una parte digiti non potest esse caliditas & frigiditas. Et tales ægritudines periculosæ sunt, ut cum medicinæ contrariæ miscentur, ut in Philonio Piper Opium si superet, occidet, si opium item. Eius autem refrigeratio periculosior est, quàm caliditas Piperis. Est igitur in hoc febricitante primo febris calida, & sicca per affluxum à materia pituitosa, putrefacta in toto corpore extra uenas. Et est febris continua, cum frigore tamen, ita ut unus paroxysmus inueniat alium. Est secundo obstructio, ex qua fit tympanites. Febris hodie eadem incipit 19. hora. Venter uidetur auctus, maxime ad partes superiores, unde habet grauem anhelitum, quia diaphragma etiam obsidetur ab illa materia, nec tantũ haurit aëris, ut tria aut quatuor uerba cõmode eloqui possit. Excrementa non ostenduntur nobis, quæ tamen debetis considerare quotidie, quia ex his non minus, quàm urinis iudicamus. Vrinæ non indicant alios affectus quàm eos, qui sunt in uenis, uel uasis urinarijs, id est, meatibus, qui deueniunt à uenis ad renes, & à renibus ad uesicam. Hic nihil habemus, quod ostendat in eo uasa urinaria læsa esse. Sed uolumus scire, quæ coctio-

coctiones in uenis, quis color, & qui humores: hæc possumus ex urinis iudicare, omnia non. Porrò in urinis quinque considerantur. Primo, color proprius urinæ est tendens ad paleam hordei, subcitrinus, ac luteus, ac si aliquis parum Croci cum magna quantitate aquæ miscet. Hic habet colorem discedentem à uero colore urinæ, tendit enim ad citrinitatem intensam. Aureus color indicat multum caliditatis in uenis. Secundo, supereminentia, uidelicet in superficie, supernatantes quædam maculæ quasi olei, arguunt quòd calor colliquatur uel in renibus, uel in uenis, tamen non credo in renibus potius, quàm partibus alijs. Tertio, substantia est crassa, ob humores crudos, & propter multitudinem pituitæ, & crassos crudosque humores in uenis, quia hepar frigidum & humidum. Necesse est urinam crassam esse, quia excrementa sunt pituitosa. Quarto liquor, in hoc adest aliquando subobscuritas, & paucitatem caloris & spiritus significat, aliquando fiunt magis obscuræ & subiugales, ut asinorum, sicut in pestilentijs, quæ significant mortificationem spirituum, & fugiunt Medici sicut diabolum, & rectè faciunt. Hic autem obscuritas significat imbecillitatem spirituũ, & quòd sint spiritus crassi, & turbulenti. Est enim luciditas à spiritu. Vnde fit, quòd, quæ lucidæ sunt, dum eijciuntur, postea non ita, cum à spiritu relinquantur, & ad ignem etiam reuocantur. Quinto subsidentia, hic crassa est, ut farina, quia, ut 2. Progn. dicitur, colliquationem carnium significat, ob multitudinem caloris. Omnia ista mala sunt, & est malus hic casus. Nam tumor uentris se contrahit ad pectus, ut non loqui possit, ideo decreui euacuare uentriculum hoc modo:

℞. Specierum Hieræ simpl. ℥. 2. Syrupi de Absinthio parum, cum saccharo inuoluatur in hostia non sacrata, ad formam boli. Video enim hic tumorem augeri, ergo non oportet syrupos exhibere, sed uidere, ut calor euentetur: quia prohibitio euentationis in respiratione, quæ fit propter membra turgentia & repleta, auget calorem, & febrem, & impedit calorem naturalem.

De eodem ægrotante.

Consilium XXV.

Multa symptomata, imò morbi erant in hoc puero, nunc omnia uidentur remissiora. Nam febris est remissa, quæ antea eũ semper inuasit 19. nunc potius percipit frigus aëris, & non frigiditatẽ intrinsecã. Est lætus, & bene sperat. Pulsus etiã in frequentia, & celeritate remisit, quia non adest eadem necessitas euentandi. Sicut uos, dum sani estis, non est opus, ut utamini ultimis uiribus, nisi quando quis impellitur ui, ut defendat se, ita quoque fit de uirtute. Ante cum esset maior necessitas, ut calor igneus euentaretur, frequentior erat pulsus, eoque magis, quia simul etiam erat durus, id enim magis facit resistentiam. Sed sæpe imponit hominibus pulsus durus, cum non sit uehemens. Est igitur considerandum corpus arteriæ, an durum, & plenum. Vehemens pulsus proprie dicitur, ubi uirtus uehementer impellit cum tono, & uigore. Porro natura non utitur summo conamine, nisi cum est opus. Vrina etiam remissior est, in colore & in superficie, non apparet pinguedo illa, seu oleum, seu oleaginosæ guttæ. Substantia etiam mutata indicat non esse tantum calorem liquefacientem, est adhuc crassa quidem, sed lucidior, quod signum est magis uigere calorem naturalem. Subsidentia magna est, sed illud propter duo potest contingere, uel propter materiam colliquefactam, torrefactam, & excoctam exeuntem, uel propter syrupos dilatantes, & incidentes, cum medicamento ex Hiera, quæ multum aperit. Fieri igitur potest, ut illis obstructionibus apertis, materia nunc exeat per urinas, quod uerisimile est, quia uenter detumuit, quod ostendit materiam aliquam esse euacuatam. Si igitur bene se gereret, spes esset curationis. Quia uero euacuatio illa ex Hiera & melle rosato bene eduxit, ita ut uenter

uenter detumuerit, & febris cessarit, nunc laudarem usum rerum per se aperientium, ut syrupum de Absinthio, qui multum aperit, item syrupum de Eupatorio. Sed cum nostri Aromatarij non bene conficiant, & quia optimum est in apertione addere aliquid acre, ut fortior fiat penetratio, ideo adderem oxymel, quod est frigidum, & incisiuum, quia multis numeris acetum plus refrigerat, quàm calefaciat mel, ut Galenus 4 de simpl. medic. docet. Quare sic procedendum:

℞. Syrup. de Absinthio
Oxymellis simpl. ana ℥ 1.
Aquæ Cichorij ℥ 3.

Misce, detur mane loco syrupi. Quia tantum penetrare uolumus, quantum aperire, tantum refrigerare quantum calefacere. Addere potestis alias etiam subtiliores aquas, ut Pulegij, Cuscutæ, Calamenti, quæ omnes sunt frigidæ, licet extrahantur ex rebus calidioribus, ita uidetis me non dedisse primum quod per se aperiret, quæ omnia fundantur in materia terrestri crassa, calida, & adusta, quæ propter illud terrestre diu hærent in loco, & quia omnia etiã sunt calida, admodũ aperiunt, & penetrant ualde, qualia sunt omnia amara. Acria uero ut Pulegium, Calamentum, Piper, ipsa etiam calida sunt, sed non per se aperiunt, sed per aliud, eo scilicet quia incidunt & attenuant. Quod si acria (ut Piper) cum amaris misceantur, ea uehementissime aperiunt. Acre enim, uel acutum (ut uocant) propter subtilitatem transit uenas, incidit & penetrat, amarum uero propter terrestreitatem adhæret, & permanere facit, ac concoquit. Inde patet, quòd Sauina efficacissima est in aperiendis menstruis, ita ut etiam abortum faciat, quia adhæret, & omnes tres illas conditiones habet: est amara, cuius ratione aperit & concoquit, est acris, cuius ratione subtilis est, transit uenas & incidit, est terrestris substantiæ, & ideo figitur. Si primo per se aperientibus processissem, periculum fuisset, ne cum uellem aperire, maior fieret obstructio, dum materia cruda & incocta regurgitaret ad uenas. Quidam in mulieribus patientibus obstructiones menstruorum propter sanguinem crassiorem, ut non possit transire, sed hæreat in uenis, medicinæ ignari, utuntur calidis incidentibus & attenuantibus, quibus magis incrassant sanguinem, & obstructiones augent, ut postea uix curari possint, sicut uidi in muliere quadam. Ego admiscui amara cum incidentibus, quia hæc penetrant, illa aperiunt, & remanent, quæ enim amara, non bene transeunt, quia uix in primo, & ad summum in secundo calida sunt, ideo non impetuose transeunt, sed semper remanent. Remouenda est nunc quædam dubitatio, quæ mota est á doctissimis scholaribus, quòd dixerim, amara per se aperire: acria per aliud, penetrando scilicet, quia dum transeunt, uias faciunt, & dum manent, obstructiones. In Galeno de simplicibus sunt quædam difficultates, propter uersiones incommodas, in capite de abstergentibus & repurgantibus. Abstergere est á prima superficie remouere sordes, & ita Galenus intelligit, ut cum abluimus manus, uel mulieres lintea, cum succo limonum, farina fabæ, furfuribus. Repurgantia, quæ ἀνακαθαρτικά, ea nos proprie aperientia nominamus, quæ non superficiem abstergunt, sed penetrant, & infarcta illa uasa liberant, qualia sunt amara omnia, & nitrosa, quæ proprie aperientia dicuntur. Si uultis repurgantia nominare, per me licet, modo in re non erretis. Amara fundantur in substantia crassa terrestri, non facile penetrant, sed adhærent, & ita sicca sunt, ut non sint nutrimentum animali, quatenus amara. Ex caliditate penetrant, ex siccitate abstergunt, & ex substantia terrestri moram faciunt. Oportet enim hæc tria concurrere, ut adsit mora, ut penetrent, ut exiccent. Tria hæc ordine se habent ad inuicem, abstergunt quæ sicca sunt, & moderate calida, uel si etiam frigida, sunt magis remissa. In aperiendo orificio (quæ ἀναστομωτικά appellant) egemus calefacientibus, sed non multum subtilibus, ut adhæreant, & talia sunt acria, ut cepa, panis porcinus, quæ cum caliditate habent substantiam crassam, & adhærent. Aperire obstructiones & materiam infarctam in uenis uolo, hic requiruntur amara, & tota difficultas

ex uer-

ex uersione orta est, ἀναστόμωσις apertionem orificiorum significat, cum ipsi apertionem uenarum transtulerint, ἐκφρακτικὰ quæ sunt obstructionem aperientia, illi expurgantia uerterunt. Nunc ad nostrum casum reuertar. Videtis obstructionem, ex qua tympanitis, & febris fortasse fixa, quia tanta est perseuerantia pulsus duri, ut nunquam eum relinquat. Sed est talis hectica, quæ non transcendit primum genus, & est facilis curatu, ac in 6. uel 8. diebus potius uelim eam curare, quàm tertianam. Hodie adhuc habuit frigus, & quia multæ sunt in liene obstructiones, timeo ne in quartanā transeat, & eius rei à constitutione anni indicatio non est leuis, quia hoc anno multæ quartanæ. Non tamen mutabimus, quæ ei ordinauimus, quia quæ secundum rationem à principio sunt bene instituta, ab ĳs non oportet recedere, secundum Aphorismi doctrinam.

De eodem ægrotante.

Consilium XXVI.

Multum refert uidere motus, & alterationes ægritudinis, quæ fiunt quotidie, & uariæ sunt, ut sæpe æger sagaci cura indigeat. Si animaduertistis in hoc puero, multæ motiones erant. Habuit obstructiones, urinas nigras, etiam subsidentiam nigram. Adhibitis medicamentis, primo febris remisit, ut biduo non sentiret febrem putridam. Postea iterum frigus percepit, cui successit calor, & motus iste quartanarius, quid fieri debeat successus ostendit. Expectabimus, si forte esset futura febris quartana. Vrinæ magnum indicium habent in febribus, ideo diligenter considerandæ. Quas uidimus præteritis diebus, diuersæ erant. Hodie (ut dixi) est subnigra, habet quoque subnigrum sedimentum, & colliquationem etiam in superficie. Eius ratio est, quia heri paroxysmum habuit, humor melancholicus computruit, & sic urinam subnigram, & sedimentum tale fecit. Ego nihil agam, nisi quæ antea egi, aperiam obstructiones in uenis, & incidam, cum syrupo de Absinthio, oxymelle, quo adhuc utatur per duos aut tres dies. Die Iouis 14. Decembris accedit typus. Expectabimus ergo, donec aliquid exquisite appareat, & interea bona diæta procedemus. Vnum tamen faciendum est, quia habet tensionem & duritiem in uentre, & tamen iam detumuit, quantum ad tympaniam, quæri posset, ubi illa tensio quam tangimus: quia obstructiones in hepate non facile tanguntur, quomodo obseruandæ? Si consideretis formam tensionis, tunc scietis, ubi sit, quia in superficie uentris sunt primum musculi longitudinales, transuersi, obliqui sursum, & obliqui deorsum, ex illorum forma scitis tensionem. Hic tensio circa utraque hypochondria in profundo, quia quanto magis comprimitis, tanto magis apparet. Erit igitur optimum aliquid uentri resoluens applicare, quod exterius resoluat materiam in musculis, & abdomine. Quid igitur applicandum? Si à materia indicationem sumimus, nihil dabimus quàm resoluentia, ut Cummum, Anisum, Fœniculum, Calamenthum, Pulegium, semina Dauci, Petroselini, Ameos, Cinamomum, quæ calida sunt in tertio gradu, & subtilis substantiæ. Si uero à flatu indicationem sumimus, dabimus calida & sicca in tertio gradu, quia ea remouent flatus. Si à natura membri, quomodo agendum? quia talia exterius applicantur in regione uentriculi, & hepatis, oportet eorum naturam & operationes considerare. Sunt autem hæc duo membra nobilia, quæ seruiunt toti corpori, & habent nobiles actiones. Ventriculus concoquit, hepar distribuit, propterea egent calore innato, & robore, ne fiant laxa. Ideo quæ ĳs adhibentur, debent habere aliquid astrictionis, & esse moderate calida. Quoniā ubi excedit caliditas, impeditur concoctio, & ubi frigus, adhuc multo magis: quia coctio fit à calore moderato cum humiditate mixto, ut Gal. 7. Meth. docet. Vbi sunt febres, cauete ne detis multum cibi, quia calor febrium non facit concoctionem, nec calor innatus potest concoquere. A membris itaque indicatione sumpta, potius me-

mediocriter calida & humida dabimus,ut refrænemus calorem igneum,& addemus astringentia,ut addatur tonus membris,& confirmentur. Est hæc perpetua regula in resolutione,quod ista calida in tertio, si nihil illis misceatur, quod subtile est,resoluuns magis. Crassum uero remanet, & assatur magis. Miscenda igitur humida cum siccis, & ut habeatis formam,sic facite:

℞. Cumini
Fœniculi
Anisi ana ʒ 2.
Ista sunt resoluentia calida in 3. gradu.
Nitri ʒ 1.
Rosarum rubearum
Mirtill.
Absinthij ana ʒ iij.
Pro corroboratione uentriculi,& ad refrænandum calorem.
Myrob. Chebulorum ʒ 1.
Ista corroborant uentriculum stipticitate.
Myrrhæ
Bdellij ana ʒ 2.
Hæc molliunt.
Oesypi humidæ ℥ 1.
Ne reliqua nimis exiccent,& crassum remaneat.

Pulverizanda pulverizentur, & dissoluenda dissoluantur, deinde cum modico ceræ fiat linimentum,uel unguentum molle. Sed si hæc faceremus,multum tranliret temporis,quare accipiamus compositum,quod habet hoc totum, ut potestis legere in Antidotario.

℞. Cerati Oesypi descriptione Philagrij ℥ 2. Illinatur in petia,& ponatur supra totum uentrem. Sed quia ista descriptio plus habet de mollitiuo,quàm constrictiuo, potestis accipere Oesypi Cerati ℥ 1. emplastr. Diaphæni. ℥ 1. Ipse tamen Montanus puero exhibuit postea sequentia.

℞. Oesypi cerati Philagrij ℥ 1.
Aloes
Succi Absinthij ana ʒ 1.
Cum oleo Absinthij fiat unguentum.

De eodem ægrotante.

Consilium XVII.

Vmpta occasione ab hoc puero,hac uespera dicemus quædam utilia. Inuasit eum quartana,& nunc apparent pustulæ in toto corpore. Consideremus id symptoma, quod successit febri quotidianæ, & nunc quartanæ. Sed & illud uideamus,sit ne motus ille criticus: est autem criticus motus, quando natura factis concoctionibus pellit materiam ab una parte ad aliam, uel exterius per euacuationem, quando educitur, uel per præcipitationem,quando subito materia ex uno membro nobili ad ignobile præcipitatur. Symptomaticus motus, id est, accidentalis, est ubi natura non operatur, sed uiolenter de parte ad partem expellit, uel ob multitudinem materiæ, uel propter acuitatem, uel aliam malam qualitatem,atque expellit quocunque modo,ueluti homo molestatus onere non expectat terminum,sed proijcit onus, siue in lutum siue in ignem non curat, sic natura quoque, nec tempore, nec loco, nec ordine seruato emittit ea, quæ ab illa non possunt regulari. Videamus iam an hic motus symptomaticus ex multitudine materiæ

riæ proueniat, an sit criticus, an uero medio modo se habeat? Est enim quidam motus medius, qui nec uiolentus est, nec per omnia secundum naturam agit, sed partim ad propositum, partim non, ut cum baiulus portans onus magnum, non proijcit statim in lutum, sed sustinet, & expectat occasionem deponendi commodam, tamen ad debitum locum deportare nequit. Vter igitur sit motus ex his tribus? Non fuit uere criticus motus, quia talis fit in die critica, & post concoctionem. Natura enim quando regulariter agit, non agit per uias permutationis (ut illi loquuntur) non euacuat, nisi concoctionis etiam signa sint. Diem criticum in hoc puero ignoramus, quia aliquot mensibus iam laborat. Coctionis signa apparent nulla, subsidentia in urina proprium locum non habet: debet enim esse in fundo, hic autem ubiq; diuulsa est, non habet etiam formam pyramidalem, nec colorem debitum, quia non alba, nec substantia iusta, cum deberet esse æqualis, leuis, sibi similis, hæc sibi dissimilis est, in alia parte tenuis, in alia uero crassa, deniq; non multum lucida. Non apparet coctio, ergo natura non operatur regulariter. Nec fuit motus symptomaticus simplex, qui fit quando natura, nec tempus, nec locum seruat excretionis, sed contra rationem quandoque ad caput præcipitat, ut ex pleuritide phrenesin efficiens, & deponit quocunq; modo potest aggrauata. Hic enim per locum conuenientem, id est, cutim expellit, quia cutis est ignobilis, & ad recipiendum excrementa facta: ergo iste motus nec pure symptomaticus est, nec criticus. Etsi enim locus obseruatus sit, tamen minime conuenit. Sed dicet aliquis, quare non expellit natura potius per urinam, secessum, uel sudorem? Respondeo, in longis morbis, ubi materia crassa est plærunq; per uiam permutationis (ut illi loquuntur) fit crisis, & magis quando tempus frigidum, & uirtus debilis respectu humorum. In calido autem semper duo sunt, meatus ampli & lati, & materia magis subtilis, quod non fit in hyeme, ideo facilius expellitur ob facilitatem excundi, & meatus amplos. Hic uirtus affecta est, & tempus frigidum, corpus gracile, crassi & adusti humores, quia uidentur pustulæ, quales sunt morbi Gallici, ita ut uideatur nunc eum morbum esse passus. Causa igitur efficiens est debilitas uirtutis, materia uero crassa partim pituitosa, partim melancholica & rebellis. Natura non audet ad intestina mittere, nam ea eroderet, nec per uomitum eijcere: est enim lethale, nec per sudorem excernere, quia materia nimis crassa est: ergo pustulæ factæ sunt, & ista est causa permutationis, quod notetis, nam utilia in his colloquijs dicemus. Visa igitur hac permutatione, quid agendum? Est hic scabies molesta, quam natura partim critice, partim symptomatice expellit, nec locum magis tutum habere potuit. Si igitur materia traheretur aliò, esset malum, nec oportet augere malum, nec reprimere etiam, quia interficeretur æger: sed natura agente quiescas, & nihil moueas, sed expectabis. Non igitur oportet hic scabiem curare, si tamen esset nobilis, aut principis filius, facerem ut singulis diebus mutarentur linteamina, ne haberet eam infectionem ex maculis, hac cum molestia liberarem, etiam haberem spongiam in decoctione Chamæmeli, & Aneti in aqua calida actu, & fouerem spongia, ubi est pruritus & leuem detersionem facerem, ut aliquid exhalaret, & tamen non impediretur natura, & refrigerarem hepar, & aperirem obstructiones recta ratione præscripta. Accipiat adhuc tres syrupos, donec quinq; sumpserit, & postea rursum euacuabimus eum, quia à natura adiuuatur. Si darem pharmacum, non darem quod è longinquo traheret, quia facerem motum contrarium naturæ, & fortasse moreretur. Quid igitur euacuandum? Materiam antecedentem scabiem, concoquerem & educerem cum lenientibus uidelicet Cassia simplici, Hiera, electuario lenitiuo, Diacatholicone. Vbi tamen modicum Senæ, Epithymi, Rhabarbari, Polypodij esset, de quo Nicolaus dicit, quòd ante, & post cibum dari potest, & hoc ego sumerem, quia à primis uenis tantum educerem, & mitigarem aliquo modo pruritum.

De eodem ægrotante.

Consilium XXVIII.

Citis puerum nostrum habere duas febres, alteram cum rigore, alteram in habitu, quod cognosco, quia arteria calidior, quàm reliquum corpus, etiam ex duritie & frequentia pulsus, quæ non est naturalis huic corpori. Quod ut uideatis, quærendum est ex signis collectis, ut docet Galenus, quæ fuerit naturalis dispositio huius corporis, antequam ægrotauit. Habebat capillos crassos, crispos & nigros, quod ostendit caliditatem cerebri uel hepatis, uel utriusque. Dico autem distinctiue, contra Modernos, quia caliditatem certo significant adesse capilli crispi cum nigredine, sed Moderni credunt, eos infallibiliter indicare cerebrum calidum, & citant locum ex 2. artis paruæ Gal. Quicunque habent calidum cerebrum, capillos habent nigros & crispos (quod uerum est, ut Galenus dicit) ergo qui habent capillos nigros & crispos, habent calidum cerebrum. Non est uera argumentatio, sed fallacia consequentis: non conuertitur. Qui calido sunt cerebro, habent euaporationes multas & fumosas, ideo nigros capillos ob adustionem, crispos autẽ, quia cum impetu expelluntur. Vt 2. de temp. dicitur, & uerũ est, sed non tamen est necessarium, ut qui crispos capillos habeat, sit cerebri calidi. Non enim hoc solum facit capillos tales, sed etiam alia faciunt capillos nigros & crispos, existente cerebro frigido. Vt si quis hepar calidum & uenas amplas habeat, & abundet multis uaporibus adustis, qui ad caput tendunt, & inde ad cutim euaporant, quod si ibi meatus reperiant idoneos, fiunt etiam crispi. Non igitur sitis præcipites in iudicando, de temperatura caloris alicuius membri ex talibus signis, sed alia quoque considerate, & præcipue operationes, quæ immediate à membris procedunt. Si uultis uidere temperaturam cerebri, uidete operationes intrinsecas cerebri proprias, si bene imaginatur, memoratur &c. & ex illis temperaturam talem dicetis. Si fortiter imaginatur & retinet, habet cerebrum siccum, si statim diffluet cogitatio, humidum, & tales sunt mali Mathematici. Discursus requirit moderatam humiditatem, memoria siccitatem, imaginatiua uero respondet memoriæ, bonus intellectus requirit moderatam frigiditatem cerebri, quæ contemperationem facit spiritus uitalis uenientis à corde. Qui calidi & sicci sunt cerebri, sunt mali uiri, ut testatur Galenus & Aristoteles. In discursu præcipites, perpetuo agitantur, & in uindicta sæui. Qui cito irascuntur, & multum, hi habent caliditatem cordis, qui admodum raro, & miserantur, frigiditatem. Qui post iram statim redeunt ad se, habent cor calidum, cerebrum frigidum, quia etsi in corde spiritus agitentur, tamen non ad uentriculos cerebri deueniunt, frigiditate enim extinguitur calor, & motus spirituum, & temperatur. Si autem motus ille spiritus inuenit cerebrũ calidum, magis agitantur, & feruescunt, & ad uindictam tales sunt proni, & sanguine nunquam satiantur. Puer noster multarum operationum, plurimum cogitat, & loquitur, habet uenas amplas. Quare arbitror naturalem eius temperaturam fuisse calidam & siccam. Quam ideo dixi necessario considerandam, ut sciatis & temperaturam præsentem, & quantitatem lapsus. Non est multum lapsus à temperatura: tales enim facile incidunt in febres, sed febris, quæ in habitu est, non facile cognoscitur à Medicis. Quid igitur agendum? Ista febricula in habitu non pendet à materia, sed tantum refrigeratione & humectatione indiget. Quantum ad eam febrem attinet, indicatione ab ea sumpta, egemus humectantibus & refrigerantibus. Sed quia non est simplex ęgritudo (quod diligentissime semper cõsiderandũ est) sed cõmixta cum alijs, uidendũ an id reliqui morbi ferri patiantur. Hic habet annexam scabiem, à qua iuuamentum percipit. Fuit enim leuatus aliquantum à motu semicritico, qui adhuc durat. Si iam refrigeretis, & humectetis, quod requirit febris hectica, frigidum constipabit, & calorem debiliorem reddet, à quo motus ille fit, qui nullo pacto impediendus est. Quare non est obtundendus calor innatus, abstinendum ergo à frigidis.

Sed estne utendum calidis, ut natura iuuetur ad expulsionem in hoc motu? Non, sed est permittendum naturæ, donec cessent symptomata, ut & Auicenna præcipit, cum natura mouet, tum nihil mouebis, sed permitte naturæ. Quando illa cessabit, & symptomata cessabunt, ac sola erit febris, tum poteritis cum alijs procedere. Interim amaris aperiemus obstructiones, & astringentibus, ut moram faciant, & addemus ijs quædam, quæ uiam faciunt, ut penetrent, ut syrupum de Absinthio, in quo uis aperiendi in primo, Oxymel quod refrigerat in primo, & addemus aquam Cuscutæ, quæ aperit, & non impedit motum naturæ. Omnes enim aquæ destillatæ etiam ex herbis calidis sunt frigidæ, id quod ostendi uobis antea.

De febri putrida continua, cum catarrho & leni quodam sputo sanguinis, ac suspicione hecticæ.

Consilium XXIX.

Nobilissima hæc matrona cum esset prægnans, incidit in febrem ardentem. Multis consilijs liberata à febri, perdebilis, & decolorata permansit. Est enixa postea, & purgata menstruis, non tamen copiosis, sicut antea. Hoc anno mense Octobri incidit in febrim, quæ ipsam detinuit quindecim dies inordinate, nec adhibuit consilium Medicorum: sed breui per se est remota febris. His diebus aliò profecta, non bono utens aëre in agro Clodiano, & Vicentino, pisces ac alia comedit, & ita rursum in febrim incidit. Hinc à Medico sanata, incisa uena, & concocta materia, post septem dies iterum febris eam inuasit, & sensit caliditatem in capite, qui dolor capitis remotus per catapotia est, catarrhus autem remansit, eiecit sanguinem, tussis maxima infestauit eam, habuit duritiem in liene. Exhibita illi Cassia &c. Ipsa nunc quoque febricitat, & tumorem in sinistro latere habet, & reliqua superiora symptomata. Est biliosa, & calidæ ac siccæ temperaturæ, quod apparet ex signis, fuit semper emaciata, & coloris subcitrini non adeo albi, pili capitis nigri, estque calidi iecoris & cordis. Habet pulsus magnos. Nunc rubedo in facie, & uenæ tumentes significant calorem capitis. Oblectatur cibis crassioribus. Cum solita sit expurgari per nares, hoc nunc cessauit. Habuit tristitiam ex morte filij. Agit 24. annum. Sumus in temperata constitutione aëris. Quod ad res præternaturales, Habemus febrim, quæ inuadit cum rigore, igitur est putrida, quia rigor signum putredinis. Putridæ num sit adiuncta hectica maxime dubitatur, sed cum dicat se non sentire caliditatem, licet maxime febricitet, & sumpto cibo intendatur morbus, item Galenus de inæquali intemperie dicat, febrim diuturnam sequi Hecticam: igitur hic habemus febrim putridam & Hecticam, latus in regione iecoris non poterat tangi, uereor igitur adesse inflammationem. Habemus hic obstructionem lienis à materia melancholica, quod ex uictu & consuetudine euenit. In causa etiam febris fuit aliqua obstructio, hinc inflammatio. Simul etiam abundat bilis, quod ex flaua urina apparet, cui mixtum aliquid pituitæ, quæ generatur in capite, & propter imbecillitatem uentriculi. Sed nulla appetitus adest destructio, non uigilia, non grauia symptomata. Causa doloris capitis est intemperies calida, sentit enim notabilem caliditatem in capite, hinc catarrhus, qui semper adest capite affecto, in ore sentit corrosionem, circa gingiuas, & hoc fit propter intemperiem calidam. Qualitas catarrhi est insipida, & simul expuit sanguinem, qui cum tussi educitur. Igitur à pectore prouenit, uel à pulmone, uel à uenis existentibus in pectore. Sanguis est in pauca quantitate, & floridus. Quare prouenit à uenis pulmonis per resudationem: nec enim ruptas uenas arbitror. Vltimo adest imbecillitas uentriculi, eaque ex frigiditate, quia sentit sputum acidum. Ratione febris putridæ euacuanda materia, quæ prius concoqui debet, deinde membra alteranda; postea

postea infrigidare & humectare totum corpus ratione hecticæ, item frigefacere caput, calefacere uentriculum oportet. Hebris hectica non longe est progressa, metuendum tamen propter tot obstructiones. Astringentibus utimur ad fluores, ad sputa, sed his in casu hoc non utendum, ratione obstructionis. Primo hic est humor biliosus cum admixtione melancholici & pituitosi, euacuanda itaq; prius concocta materia. Igitur syrupi qui infrigident, qui habent partes tenuiores ad aperiendam obstructionem, qui etiam humectent ut syrupus de Farfara, item syrupus uiolarum ratione pectoris, conducit. Dedimus etiam de oxymelle parum ratione fluxus. Non incidenda uena interna brachij ratione hecticæ. Concocta iam materia euacuanda est Cassia, & Rhabarbaro. Et ad euacuandam melancholiam, accipite si uultis Electuarium de psylio, sed parum. Euacuationes postea & syrupos reiterarem. Oportet febri putrida relicta, ut insistamus hecticæ. Inunctiones & balnea infrigidant, & humectant, igitur inungenda circa pectus, ex oleo uiolaceo, oleo Amygdalarum dulcium cum cera, idq; fiat tepide, confert enim ad tussim. Cibaria sint succus Ptisanæ, carnes pullorum & iuscula, hæc enim humectant & frigefaciunt. Vinum permistum aqua humectat, igitur parum uini addendum aquæ. Balnea fiunt omnibus uisceribus bene affectis, quare hic ijs non utendum. Quoad catarrhum qui uenit ex materia calida, caput euacuandum & alterandum, prius euacuato corpore, de quo supra, prouocetur materia ad nares rebus non uehementibus. Vtamur inunctionibus narium cum oleis frigidis, & humectantibus, & stimulantibus materiam ad nares. Deinde frigidis caput inungatur, utatur lambitiuis & saccharo Candi: Electuario de pulmone uulpis, & syrupis, de quibus supra. Trahunt enim materiam à pulmone, & hoc ratione sputi. Ventriculus fouendus calefacientibus, uidelicet oleo Mastichino. Calidum caput generat catarrhum frigidum, quia calor attrahit materiam ex inferioribus copiosam, quam non ualet concoquere, crudam ergo & frigidam emittit. Sumpto cibo sentit calorem in facie, & toto corpore, quod est signum hecticæ febris. Incidenda uena saphæna, ut diuertatur electio ista sanguinis, ut simul etiam purgentur menstrua, quæ non eodem modo, quo antea purgari solebant, procedunt, sed nunc suppressa sunt. Si adesset metus de eius salute, hecticam febrim aliquousq; progressam esse dicerem. Diarhodon solidum sumptum â cœna ingrossaret catarrhum. Fricarem quoq; crura & coxas, ut diuertantur flatus matricis ad inferiora, ne ita ascenderent. Item, curarem singulis diebus ut haberet sedes, uel naturales, uel per medicamenta. Vinum aliquo modo ei conuenit, propter tumores, ne ægra per aquam ducatur ad hydropem, propter febrim autem uino non utendum. Misceat itaq; uinum aqua, cui modicum Fœniculi & Cinamomi sit mixtum, & uinum sit lucidum non crassum. Hæc dixit Doctor quidam alius.

Hæc uero Montanus in eodem casu:

Habemus hic nobilissimam matronam, quæ uexatur plurimis dispositionibus præter naturam, quæ omnes quidem uerendæ sunt. Repetam breuiter causas, & ex earum dispositione curam inueniamus. Vexatur primum febri, quæ uidetur continua: præterea descendit catarrhus ad pectus, & ad quædam membra alia, ad scapulas, ad oculos, in quibus dolorem sentit, præcipue tamen ad pectus fluit. Hic catarrhus præterquàm quòd habet guttulas sanguinis interdum, apparet etiam cum putredine non uulgari, quod est notandum: præterea habet obstructionem in membris naturalibus, præsertim in lienis regione, ut & tactu percipiatur, sicut ipsa dicit, nos autem eam nondum attigimus. Habet & obstructiones circa cotyledonas & uenas uteri, & menstruorum non quidem omnimodam suppressionem, aliquam tamen diminutionem patitur. Hæ dispositiones omnes magnæ sunt, ergo & causas habent magnas: non enim sunt affectus magni, nisi à causis magnis: & quia causæ deducunt nos ad rationem curandi, illæ primum sunt inquirendæ; & quia causæ partim sunt extrinsecæ, partim intrinsecæ, utræq; quærendæ: omnes enim concurrunt in hac nobilissima

matrona. Intrinsecæ causæ dispositiuæ sunt, quæ corpus ad tales ægritudines aptum & dispositũ faciunt. Neq; enim quodlibet patitur à quolibet, ut in primo & 2. dicit de generat. Aristot. sed in habentibus symbolum facilis fit transitus. Videndum igitur an corpus præparatum sit ad has dispositiones, an uero non: hoc autem sciemus ex temperatura naturali, & constructione totius corporis. Totum igitur corpus primo raræ texturæ, & rari habitus est, caro mollis, & quæ facile cedit tactui, & semper macilenta fuit & gracilis: fuit ergo corpus rarioris habitus. Præterea audio fuisse summi ingenij, quod arguit subtilitatem sanguinis & spirituum, ut Gal. in lib. Quòd animi mores &c. ex Arist. confirmat. Ideo & Aristoteles, molles carne, aptos mente dixit. Quia igitur est talis habitus, qui facile resoluitur, & patitur à quibuscunq; causis extrinsecis, babuit causas intrinsecas dispositiuas ad hoc, ut facile incideret in uarias dispositiones præter naturam. Præterea temperaturam, licet reuera non possumus dicere talem uel talem, propter diuersitatem membrorum, quæ facit ut totum corpus non posit dici simpliciter calidum & siccum, hepar tamen calidum & siccum habet, sed ea caliditas non ita insignis est, ut sanguinem gigneret crassiorem, consistente præsertim sanitate: quia promptitudo ingenij & morum non patitur illam crassitudinem sanguinis, quæ fit à caliditate ignea, ut fit in leonibus & canibus (reperiuntur enim omnia temperamenta animalium etiam inter homines) ea non conuenit istis moribus mitioribus, qui sequuntur temperiem, ut Physicus & medicus probat. Credo igitur esse quidem calidum & siccum hepar & cor calidum, sed non uehementer, unde generat sanguinem calidiorem quidem, sed subtilem, non crassum: ideo facile alteratur, sicut omnes substantiæ tenuiores paratæ sunt ad mutationes. Audio enim magnanimam & constantem, sed eadem ratione ut de bepate diximus: non excedit ualde, quia facile placatur. Hæc duo membra totum quidem corpus calidius reddunt, sed propterea non potest dici calidæ & siccæ temperaturæ, quia membra inæqualia. Cerebrum semper paratum fuit ad defluxiones: semper solita est pati defluxum ad partes intrinsecas. An modo id sit ratione frigiditatis in capite non concoquentis alimentum proprium, an uero ratione caliditatis attrahentis plurimam materiam, ignoro: non enim noui eam hactenus, sed nunc primum uidi: sed quæcunq; causa sit, certum est eam abundasse excrementis in capite, & laborasse catarrho. Ventriculus naturaliter frigidus, multiplicat bumores crudos, quia ferè omnes, qui sunt calidioris naturæ, & raræ texturæ, habent uentriculum frigidum: sunt enim graciles, & non habent omentum infarctum pinguedine solita, quæ secundum Aristotelem facit caliditatem positiue, secundum uero medicos priuatiue, quia non permittit difflari caliditatem innatam uentriculi, & tutatur eam à frigore, & reliquis nocumentis extrinsecis. Hæc nobilissima Domina priuata est utraq; utilitate, imò habet uentriculum imbecilliorem, unde plurima pituita & cruditates generantur, & excrementa in mulieribus ad uterum deueniunt, qui receptaculum est omnium excrementorũ: qui cum sit membranosus, & per se frigidus, sanguis tenuior non potuit eum calefacere, ut concoqueret ea, sed aucta est frigiditas ab excrementis extinguentibus calorem naturalem. Habetis modo causas intrinsecas dispositiuas, totum uero corpus facile alterabile ab extrinsecis, quia rarus habitus, & sanguis subtilis, & inæqualitas membrorum, hepatis, uentriculi, & caput perpetuo destillans. Si modo uult, addam etiam ex parentibus, qui laborarunt catarrbo, & phthisici mortui sunt. Videbitis hos morbos ortos esse à semine, & hæreditarios à natiuitate. Corpus igitur tale ita præparatum, incidit in causas extrinsecas sex, quæ alterant corpus, ut aër, cibus, potus, & reliquæ: omnes enim excesserunt. Aër diuersus & pessimus: fuit in festis Clodianis in aere crassissimo & pessimo, ubi etiam circa cibum & potum commisit errores. Vescebatur piscibus plaustribus, qui pessimi in quocunq;, præcipue tamen in tali corpore, quod facile alteratur. Vsa est pastilibus & leguminibus, & cibo sine electione, crasso, qui his corporibus maxime nocet, imò facile deducit in sæuas dispositiones. Ac cum ita peccasset in cibo, potu & aëre, accesserunt etiam accidentia sæua,

dolores

dolores ſcilicet, quos habuit ex morbo filiæ. Hæc omnia maxime proſternunt hominem, & exterminant ab ea eſſentia in qua eſt maxime. Si quando ſpiritus etiam ſunt tenuiores, qui facile reſoluuntur, hæc accidentia facilius & plus lædunt, & quo plus ea diſsimulauit, & exterius dolorem monſtrare noluit, eo magis interius afflicta eſt. Hinc ſunt ſecutæ deterrimæ diſpoſitiones, cumq; tot morbis conflictata fuit, quibus forte corpus etiam non ita debile ſuperari poterat. Item multiplicati humores in corpore, ex mala ratione uictus, aëre craſsiore, impediente difflationem corporis, & corpus refertum eſt humoribus ob cauſas intrinſecas & extrinſecas. Crudi ſunt, ob uentriculum male concoquentem cibos craſſos. Aduſti uero ſunt ob accidentia animi, quæ cibaria, quæ generant humorem melancholicum, corrumpunt: & retentio menſtruorum, non omnimoda ſuppreſsio, ſed diminuta excretio, facit multiplicari humores diuerſorum generum in corpore. Ex his igitur habemus cauſas intrinſecas efficientes, & diſpoſitiuas etiam, unà cum extrinſecis occurrentibus. His præſuppoſitis contingit primum catarrhus moleſtiſsimus: neq; id mirum: quia generatæ ſunt multæ ſuperfluitates, pituitoſæ primo, deinde bilioſæ, hepar calidum, ſanguis ſubtilis, corpus uaporabile. Galenus libro 3. de locis affectis inquit: Qui ſanguinem ſubtilem & hepar calidum habent, repletionibus capitis ſubiecti ſunt. Et hic ex uentriculo quoq; uapores crudi aſcendunt: hinc catarrhus, qui non ſimplex eſt, ſed fit ex materia plurimorum humorum, qui nec frigidi abſolute ſunt, nec calidi, quia mixti ex cruda & bilioſa, & etiam aduſta materia, & deſcendit à capite, quod etiam ex ſe ſubiectum eſt deſtillationi: & quia propter multitudinem deſcendit ad uarias partes, uarios etiam affectus mouet: ſed maxima pars ad pectus & pulmones deſcendit, quæ excernitur per tuſsim. Eſt autem materia quæ eijcitur, quo ad ſubſtantiam craſſa & uiſcoſa, partim non putrefacta & alba, partim uero flaua, non qualis eſſe ſolet ex aduſtionibus, ſed qualis eſt cum materia exiſtit putrida. Non autem habet ſaporem aliquem, quia pituita ſuperat. Si uel bilioſa ſuperaret, uel æqualiter mixta eſſet, appareret amaritudo, uel ſalſedo (ſi credimus Auicennæ, qui ex mixtione bilis cum pituita, ſalſedinem oriri dicit, quod nunc non determino) Superat igitur pituita, quia nullus ſapor: ſed quia talis catarrhus putreſcit in pulmonibus, & interdum admixtum habet aliquid ſanguinis, dubitatur, & merito quidem, excernatur ne ille ſanguis ex uena rupta uel eroſa, an reſudet per panniculos, uel ex capite defluat per nares, uel quoquo modo. Solet & aliud contingere; cum per tuſsim continuo uiolenter erumpit & reijcitur materia, orificia uenarum illarum capillarium facile aperiuntur, ex quibus prodit ſanguis, non cum magno periculo, quia tenues ſunt uenæ, facile aperiuntur & clauduntur, imò ceſſat ſtatim poſt paucas guttulas. Ego hic crediderim ex capite, quia ſanguis niger eſt & craſſus, non admixtus ſputo, ſed ſeparatus, ut ſit ſuſpicio quòd ueniat à capite. Heri tamen ramulos paruos & uiuacioris caloris ſputo permixtos uidimus, & poſſet uenire ex illis uenis capillaribus abraſis ex uiolentia motus. Vel hoc erit uel illud, in alterum incidit ſuſpicio. Venam ruptam, uel factam corroſionem non credo, nec reſudari (quanquam hoc facilius fieri poſsit, propter panniculorum raritatem) nam illa fieri ſolent in maiori quantitate: non tamen contendo, cum nihil habeamus niſi coniecturas; poteſt eſſe ex tribus his unum, quod iam non determino, & hactenus nihil refert, ſed in futuro referre poteſt, quia ſanguis per os reiectus, eſt malus, undecunq; ueniat. Hæc de catarrho, unde generetur, & ubi, & quod per eſſentiam in capite facile intelligitur, quia ſemper fuit ſubiectũ deſtillationibus, ſed fouetur etiam ab alijs membris inferioribus. Nunc ad obſtructiones quæ ſunt in liene & matrice, & ut ego credo, in hepate. Hæ fiunt immediate ab humoribus multiplicatis in corpore, propter rationem uictus, craſsis & bilioſis, & ita miſcella eſt, prædominante tamen pituita, quæ uenas obſtruit, ſed magis circa lienem, quia ille attrahit craſsiores humores, & non eſt tam nobilis, ut ſic poſsit reſiſtere ſua caliditate obſtructionibus, ſicut hepar. Sunt & obſtructiones circa uterum & cotyledonas; ſanguis enim menſtruus excernitur quidem, ſed in pauca quantitate; non eſt perfecta obſtructio, ex parte effluunt

menſtrua

menstrua, sed non ut solebant. Credo igitur obstructiones etiam circa uterum, & in mesaraicis ad iecur, sed maiores circa lienem, & per uenas in toto corpore, humores crassos & mixtos sanguini, ut non possit euentari calor, quia urinæ sunt crassiores, quæ sunt colamentum sanguinis, & attestantur dispositionibus quæ sunt in uenis: urinæ crassescunt, rubræ, plenæ omni genere humorum: ergo & uenæ repletæ, & excrementa eodem modo uaria sunt: citrina, ergo bilis redundat: & crassissima sunt, ergo pituita: & ita totum corpus repletum est materia diuersa. Non igitur mirum est adesse febrem illam uniuersalem, cum tot sint causæ, quarum singulæ solæ possent facere febrem: est principio febris putrida, propter prohibitam euentationem: & cum sint in corpore iuuenili, natura fortis expulit materiam ad exteriora. Ideo frigus insigne sentit cum intensione, ut indigeat plurimis operimentis: & heri præcipue sensit. Quæ eius rei causa sit, petetis ex Galeno de rigore, & 3. de causis symptomatum: nunc non est tempus illa repetere. Incipit igitur à frigore, & quidem extensiuo, quia mittitur foras à uirtute. Materia enim crassa est, non facile putrescens, & ideo calor non statim sequitur. Quòd autem perdurat, ita ut unus paroxysmus inueniat alium, fit quia materia multa non potest ita resolui statim. Nec propterea continua est, quia cum rigore: nam proprium continuarum est non rigere. Et putrescit extra uenas, quod ex eodem patet, quia incipit cum rigore. Habetis naturam & locum febris huius putridæ, an modo cum hac putrida sit etiam alia occulta in membris solidis fixa, ut hectica? Vt ingenue fatear, non possum certum aliquid asserere: bis enim uidi eam, inueni pulsum inæqualem, qualis est febris putridæ. Sed si per coniecturas est agendum, corpus gracile est, & aptissimum, ut inflammentur membra solida: habuit febres præcedentes, putridas tam longo tempore: deinde hic morbus hæreditarius ei uidetur à parentibus: calefit item magis post prandium, quod est signum quidem perpetuæ hecticæ: sed non soli conuenit, alioqui concluderet necessario. Nunc non possumus certificari, sed suspicionem facit, quia à cibo incalescit. Est & alia coniectura: non sentit calorem, quod signum est febrem iam esse in habitu: sed id etiam signum non est pathognomonicum solum, quia in alijs etiam morbis est commune, ut in febribus laticis, ut uocat Auicen. In quibus etiam non percipitur caliditas, & ideo hecticis maxime similes sunt, & laticæ uocantur: has ob causas non possum certo concludere, adesse hecticam, licet magna sit coniectura. Sed quicquid sit, agamus omnia sic, ut non lædatur hectica, si quæ est reliqua dispositionum, puto nullam præteritam. Diximus de omnibus, præterquàm de uentriculo, qui imbecillis naturaliter: sed ea imbecillitas aucta magis, quia in longis ægritudinibus semper redditur imbecillior, præsertim ubi pituita dominatur, ut Auerrois testatur. Nihil tam efficax ad debilitandum uentriculum, quàm febres quæ à pituita pendent, & habet æquales paroxysmos, non sibi inuicem de tertio in tertium correspondentes, sed magis accedit ad quotidianas, quod signum est magnam copiam pituitæ putrescere, licet bilis etiam in maxima quantitate accedat.

DE PROGNOSTICO. Ex quo patitur has ægritudines propter dispositiones in membris principalibus, non tantum ob multitudinem materiæ, sed etiam dispositiones membrorum, difficilis erit curatio, maxime cum transire uideatur ad id, ad quod naturaliter est disposita iure hæreditario: habet sputa putrefacta, cum suspicione hecticæ: & constitutio anni, quæ morbos indicat, ut ex Hippocrate iam audiuistis, indicat morbum longum: omnibus igitur modis ægritudo longa est futura.

CVRATIO. Habemus membra naturalia affecta, quæ fuerunt causæ dispositiuæ ægritudinis, sed in has non incidit, nisi propter causas alterantes, igitur res tota redigitur eò, quòd humores in magna copia generati, in corpore sint causæ dispositionum. Primum igitur corpus mundandum ab omnibus excrementis, non enim potest aliter agi. Iam corpus redundat omni genere excrementorum, & à natura etiam euacuatur per omnes uias, quia undiq; multa euacuantur: sed quia omnes euacuationes particulares præcedere debet uniuersalis, ideo ab ea incipiendum erit nobis, quæ

fit uel per pharmacum, uel per misionem sanguinis. Misionem sanguinis, si remo ueantur impedimenta, nihil magis necessarium. Si urinæ crassæ, phlebotometur, dicit Auicenna. Hic urinæ erassæ & rubræ, & humores plurimi permixti sunt, ideo credere oportet necessariam esse misionem sanguinis. Et reuera, etsi habemus suspicionem hecticæ, tamen hæc ægritudo certa est, cuius euacuatio non dimitti debet propter dispositionem incertam. Et quid esset incōmodi, stante etiam hectica, si euacuaremus sanguinem malum, & refrænaremus calorem facientem hecticam? Mitterem igitur sanguinem, sed non à saphena, quia non credo quòd propterea fluant menses per uterum. Omnes uenæ obstructæ sunt, & repletæ, ideo non flueret si aperiretur saphena, hancq; ob causam abstinerem: oportet enim prius uias aperire, antequam fiat diuersio. Ego attenderem ad causam causarum, & mitterem à basilica, ut proxime ab hepate euacuarem, & si sanguis crassus, qui multa euacuatione opus esse ostenderet, neq; una uice possem tantum extrahere quantum uellem, & uirtutis ratione etiam liceret, iterarem uices, quia utilisimū est, & maxime laudatur à Galeno & Auicenna: ideo repeterem eam, & credo quanto citius, tanto melius. Dicebat quidam missam ue nam ante duos menses, & obijciebat suspicionē hecticæ. Montanus uoluit replicari, quia etiam putrida habet rationem causæ, ea remouenda, & postea facilius hectica curabitur, quia non est eo gradu de quo sit curandū. Est in principio, non accesit adhuc ad ipsum gluten membrorū: lenirem igitur aluū, & mitterem sanguinē, postea per medicamenta euacuarem, & procederem sicut solet procedi in morbis pendentibus à materia crassa, uiscosa & frigida: & quia curatur in hyeme, non possumus cum fortioribus, quia humor crassus est, & sumus in hyeme, ideo paulatim concoquerē & euacuarem, & iterarē: darem syrupos, postea florem casiæ, & euacuaret bilem. Ab usu horū non discederem, sed frequentisime iterarē. Licet enim dicantur non transire uenas mesaraicas, nisi dentur in magna quantitate, id est, intensiue & extensiue, tamen per crebriorem iterationē etiam medicinæ benedictæ euacuant omnes humores contentos in toto corpore. His euacuationibus iteratis, euacuabimus materiā, roborabimus uentriculū, aperiemus obstructiones, & consulemus uentriculo, cui confert usus hieræ, teste Gal. prouocabimus urinam etiam, quod euacuabit humores contentos in uenis. Ideo singulis septimanis exhiberem hieram cum casia. Diebus intermedijs quibus non utetur casia, sumet syrupum ita confectum:

℞. Syrupi de farfara
De betonica ana ℥ 1.
Decocti capil. Ven. Et cetrach ℥ 4.

Misce, confert ad obstructiones lienis, pectoris & hepatis: & ita hos syrupos acciperem, quòd respiciant omnia membra affecta, & acciperem capillos Veneris & cetrach in magna quantitate ad decoctum. Circa caput proposita sunt electuaria quæ laudantur à modernis: sed dicam id quod sentio. Ego maxime abhorreo ab eis, ubi imbecillitas uentriculi suspecta. Vidi homines sæpe, dum in illis uolumus catarrhum curare, ex frequenti & nimio usu electuariorum incidere in hydropem: dum enim illa frequenter sumunt, die nocteq; impeditur coctio, ut nunquam recte fiat: augetur catarrhus, quia propter inconcoctiones multiplicatur materia, nec ipsorum electuariorum uis ad pulmonem, sed ad stomachum peruenit. Vellem igitur horum loco semper teneat aliquid sub lingua in ore, cuius uis dum attrahitur aër, etiam paulatim attrahitur, & descendit sensim per asperam arteriam: & licet parum descendat una uice, tamen si fiat continue per uiginti quatuor horas, facit magnum effectum. Ad hoc bonæ essent pilulæ Bechiæ, Zucharum rosatum & uiolaceum, & si quid hoc modo per œsophagum descenderet, tamen quia tardius id fieret, per poros tamen aliqua eius portio transiret ad arteriam. Quod ad curas particulares attinet, quæ post uniuersalem euacuationem ad roborandum caput & uentriculū, itemq; ad leniendū pectus faciendæ sunt, si uellem proponere nunc, uideretur ineptum. Quæ sunt proposita circa pectus leniendū, laudo, quia fit maior præparatio musculorū, qui mouentur

 conti-

dontinue. Ideo oleum amygdalarum dulcium, chamæmeli, uiolarum laudo, sed ita componantur, ne superent frigida, sed sint moderata omnia. Inungatur uentriculus oleo mastichino, lien oleo de capparibus, & similibus. De uino, dicerem necessarium esse ut demus in ægritudine longa, & uentriculo imbecillo: sit autem album, paucifærum, non flatuosum, etiam cum aqua factum. Montanum etiam laudo uinū cum aqua mistum: quia uina quæ in planis crescunt, sunt crassa, flatuosa, & maligniora. Notandum, oua in febribus continuis nunquam danda: imò, in tertiana: ea tamen die exhibet Gale. quæ sine paroxysmo est: ratio est, quia facile alterantur, & ideo facile putrescunt, adeo etiam, ut in sano corpore, si uentriculus sit paulo calidior, statim uertantur in bilem.

De febre putrida cum catarrho coniuncta, in sene.

Consilium XXX.

Vdiui Clariss. Doctor, te ita exacte determinare hunc casum, ut profecto ingenue fatear, non necessarium esse me accedere ad hanc ægritudinem, sed posteaquam accessi, ut loco meo satisfaciam, ne frustra uocatus esse uidear, aliqua sum dicturus in tuorum uerborum confirmationem. Prius igitur statui naturam morbi, & subiecti considerare. Subiectum in ultimo est senio constitutum, & senectus ipsa pessimus est morbus, & longe deterior, quàm ullus alius etiam infestus morbus. Aetas hæc decrepita est, & quamuis corpus satis calidum, & robustum ad alios senes collatum, absolute tamen ualde imbecillum est, & ad dispositionem præter naturam inclinatum. Est enim passus leuem paralysin, leuem apoplexiam, & quamuis tamen leuem admodum, aut nullam penitus existimarim, tamen isti morbi, quantum prosternant uires capitis, & cordis, uidemus quotidie, etiamsi iuuenis fuerit, nunquam redit ad eundem statum, sin uero senex, nunquam euadet: Admonemur igitur, quòd hæc ægritudo tanto sit periculosior, quanto ultimæ senectuti est uicinior. In præsentiarum duo patitur, destillationem à capite ad diuersas partes, per fauces, & bronchos, ad pectus, quæ catarrhus dicitur, sic quoq; ad alias partes, ad crus, infra genu ad talum usq;, ubi patitur nunc œdema, & perseuerat in ijs nunc quatuor menses. Adest & alia dispositio, uidelicet ipsa febris, & non est mensis, à quo cœpit affligere, & interea nihil uidetur remisisse, una tamen die magis affligitur, quàm altera. Quantum ad febrim, consideremus excrementa, quæ naturam febris indicant. Vrinæ enim potissimum ostendunt putridam febrim, quando actu putrescit humor, cum sint crassiusculæ, & rubeæ, talesq; perseuerent. Non est dubium, quin semper duos attestentur humores, sanguinem, & choleram rubeam, quæ tales sunt urinæ. Cum autem non uideamus abundare sanguinem, non est uerisimile, quòd sanguis sit causa huius febris, neq; etiam accidisse uidetur propter multam pituitam, qua abundat multis diebus. Restat igitur, quòd sit ratio humoris biliosi, nam egestiones quoq; biliosæ sunt. Sed cum non sit cum rigore, & motus febris lentus, neq; dolor capitis, neq; sitis: erit ei admixta pituita, & erit cholera, quæ dicitur maioris famæ. Et in corpore senum maxime generatur pituita in magna copia, sunt enim illi frigidi, & sicci naturaliter, & talibus naturale (ut & Galenus testatur) est generare humores crudos. Sunt enim contraria coctioni omnia. Est itaq; febris, & cholera uitellina mixta cum plurima pituita crassa, quæ abundat in hoc corpore, ubi putrescit huiusmodi materia. Bilis generatur in hepate, sed quomodo? Ex regimine, & rebus dulcibus, quibus usus est sæpius, multæ obstructiones factæ sunt in uenis Mesaraicis. Quando sanguis non potuit libere exire, & transire ulterius, necessarium fuit ut generaretur bilis, quæ excernitur postea per porum fellis, à uirtute expulsiua, ad intestina, & urinas, ut apparet ex excrementis. Neq; etiam potest euentari pituitosus humor, qui per totum corpus sparsus est, propter obstructiones, ideo febris hæc

est ex his duobus humoribus, propter multitudinem materiæ, subito excurrentis ad loca sensibiliora, cum propter obstructiones in hepate non possit libere euentari. Circa catarrhum aliter est hic dicendum. Senes cum habent sibi ingenitum catarrhum, qui illis præter naturam est, perpetuo ea laborant ægritudine, iuxta Aphorismum: Bronchi & catarrhi in senibus difficulter resoluuntur. Non enim potest concoquere cerebrum uapores crassiores, à crassis humoribus ascendentes, qui abundant in corpore senum, ob imperfectionem concoctionum. Sed ad hoc, ut eleuentur uapores, requiritur caliditas quædam. Cum uero fuerit in ætatibus præcedentibus calidæ temperaturæ, & maxime in iuuentute, ut apparet facile ex habitu ipsius, soliti sunt huiusmodi uapores ascendere, nec desinit illa euaporatio ob frigiditatem hanc. Quare talem catarrhum non possumus tollere, sed concoquere aliquo modo licet, ne cito interficiat.

PRAESAGIVM. Cum hæc duo ita se habeant in hoc corpore, consideratione accurata hic opus est. Catarrhus quidem nunquam auferetur, febris cum aliqua difficultate tolletur. Cum enim Medicus sit tanquam minister naturæ, non ita facile curabimus, quia natura impotens est, ita igitur sumus in re ualde ambigua.

CVRA. Primo uidendum, cui debeamus occurrere, febri ne an uero catarrho. Dico principaliter febrem curandam, non tamen neglecto catarrho. Est enim directe contra naturam senis, neque omnino pendet à catarrho, nisi quatenus facit obstructiones, quibus apertis non propterea curabimus febrim. Febris igitur curetur, quæ pendet ab humoribus putridis. Habet obstructiones, aperiantur igitur, attenuanda materia, & educantur humores illi crassi. Indicatio uero semper à uirtute sumenda est, à qua tanquam à potentissimo rege operandi uenia petitur, ea enim ostendit, quid præcipue agere debeamus. Si talia, qualia oportet purgari, purgentur, conducit secundum Aphorismum. Etiamsi Manna non euacuat, qualia purgari oportet, tamen omnino à benedictis incipere debemus, & materiam educere, quæ est magis obediens euacuationi. Estque hæc minoratio necessaria. Curabimus nanque febrim, & non negligemus catarrhum. Euacuabimus enim fæces, educendo humores tenues, ac aperit etiam, ac abstergit, ita ut crises faciat (quod mihi accidit) ita ut intra sex dies æger euaserit. Et ante cœnam exhibeatur, estque hoc minoratiuum Romæ omnino in usu. Detur uidelicet Electuarij lenitiui, uel Mannæ ℥ i. s. Si altera die recte se habuerit, non uelim dare neque syrupum, neque brodium, nolo enim ut abluat medicinam. Tertia die demus syrupum incidentem, ut oxymel simplex, à quo nunquam uellem discedere, quod est incisiuum, non dulce, ut hoc faciunt tempore: deinde mel rosatum exhiberem. Sunt enim membra senum ualde sicca, eritque ei optimum. Pòstea fiat decoctio Cichorij in aqua capillorum Veneris, quia est magna penuria aquæ Endiuiæ uel Farfaræ seu Tussilagenis dictæ, quæ ad tussim est opt. Sed quia est senex & frigidus, adhibetur aqua capillorum Veneris, uel cum prædictis aquis sem. Anisorũ, ut in tribus ℔. aquarum sint 3. 4. Anisi, & decoquantur ad casum tertiæ partis. Medicina uero sit Rhabarbarum, & reliquæ medicinæ benedictæ, syrupus rosatus. Linimenta pro pectore prosunt, è quibus unum est optimum, anserinus nempe adeps, qui penetrat maxime (non anatis adeps: in quo decepit nos textus antiquus, qui posuit anatem pro ansere) cum modico Croci, & Amygdalarum amararum, concoquit humores crassos ut facilius educantur. Masticatoria non darem, sed caputpurgia per nares, qua ratione prouocaretur catarrhus. Si tamen uelletis exhibere masticatoria, sint ea radix capparis, uel Mastix, qui corroborat uentriculum. Liquiritia quoque efficacissima: sed scopus meus, ut nunquam ascendamus ad medicamenta altiora. In ratione uictus non est uinum dandum, licet enim sit album, & minime acidum, paucissimi coloris, & subtile, tamen iuscula ex hordeo cocta, & lacte Amygdalarum, & oua sorbilia sunt meliora. Non enim respiciam hanc febrim. Sit denique hoc ipsum regimen senum. Vtetur crebris frictionibus. Pro ulcere uero cerussa, uel puluis ex carie lignorum uitium. Pro tumore in cruribus accipiatur aqua salsa, in qua decoquantur germina ebulorũ, & fiant fomentationes, non tamen insideat.

De

De hectica febre cum putrida & catarrho coniuncta.

Consilium XXXI.

Larissimi Doctores quoniam totum fundamentum præsagij & curandi pendet à natura morbi recte cogniti, nos, quia uocati sumus, ea de causa, ut præsagium demus, & ut curemus, ideo ego ut possim colligere naturam harum dispositionum præternaturalium, exponam omnia, quæ uidi, & audiui. Quatuor sunt consideranda, adest catarrhus, qui defluens à capite, facit difficultatem anhelitus insignem, quasi dyspnœam, item est is catarrhus salsus, & ita, ut quasi sal habeat in pectore, & in ore, quantum ad substantiam, est diuersus, crassus, subtilis, aqueus, putridus &c. Habet febrem, qua iam ante sex menses incœpit laborare, nec habet debitos paroxysmos suos, sed ut incœpit, ita continuo stat. Et quia ita continua est, affert omnia mala, magnam uidelicet exiccationem corporis. Ideoque ista puella carnosa, nunc accedit ad constitutionem hecticæ, & membra solida dilabuntur: obseruanda igitur sunt febris accidentia, insignis macies, pulsus paruus, frequens, & non uehemens, est durus, & debilis, hæc habet pulsus. Vrina rubra, crassa, & non tenuis, cum his signis est febris. Ter uidi, & tetigi uentrem, & hypochondria, habet in lateribus obstructiones, & uentriculi abdomen deberet esse applicatum bene, sed est tensio in uentre, nec habet cauitatem, etiamsi sit emaciata, sed tumet. Quarto habet defluxum alui, estque nouum accidens. Tales autem sunt fęces, egeruntur in hora, & quantitate præter naturam, & innatant in liquore, quasi naturalia dura, habentque colorem non mellis, sed tendunt ad ferrugineum colorem, quod manifestæ adustionis signum est, horæ (ut dixi) mutatæ, & quantitas, etiam sunt sub forma fęcis, & non sunt multi humores, non bilis, nec alius humor, sed signa sunt adustionis, quia apparent ferrugineæ. Hæc quatuor cum suis symptomatibus, quæ indicant congeriem suorum morborum, uidelicet febrem, catarrhum, obstructiones, & fluxũ, uidenda, & qualis curatio esse possit. Catarrhus potest dici symptoma, sicut & fluxus, & licet symptomata ad se trahant curam, tamen habent duas ægritudines, febrim in complexione, & obstructiones in compositione, quas sequuntur. Videamus primo ægritudines, quibus cognitis, & symptomata cognoscimus, & ijs curatis curabuntur quoque symptomata. Sed quia habet obstructiones & febrim, quæritur utrum prius obstructiones, an uero febris aggredienda? Audio eam esse monacham, ieiunauit multum, cum secundum Hippoc. 2. de recta uictus ratione, ieiunium sit pessimum, solita hora non comedit, unde fuerunt cruditates multiplicatæ, & fiunt maiores, si cibus crassus exhibeatur. Ieiunantes uero in duobus peccant, capiunt cibum ieiuno uentre, & capiunt malum cibum. Cum hæc ieiunaret, potuit sibi accersere obstructiones & febrim, & potuit febris curari, sed obstructio mansit, & postea incidit in febrim mense Martio, nam manserant radices illius febris, id est, obstructiones: obstructio autem erat offensio naturalium membrorum, & dolor lateris fortasis erat inflatio hepatis ex obstructionibus. Nam ubi obstructio in hepate fit, grauedo, dolor pectoris, & tusses fiunt. Quare morbi sui sunt ab obstructionibus naturalium membrorum. Febris permanens fecit colliquationem humidi naturalis, & consumpsit carnem, & est secunda species hecticæ, ubi enim absumitur humidum naturale, fit prima species, si caro, secunda species, si solidæ partes, & humidum in eis radicale, fit tertia. Sed quoniam non uideo in ea humidum naturale, & carnem, igitur febris est in carne, quam absumpsit. Et hoc à subiecto dico, & colligo à pulsu, nam pulsus etiam est hecticus, ut eum describit Galenus. Nondum est in gluten hæc febris, nam adhuc floret cutis, & adhuc est in membris solidis humiditas, sunt urinæ crassæ cum sedimine: In hecticis sunt tenues & claræ. Hic uero etiam crassæ, quia in uenis est putredo, ex qua fiunt urinæ crassiores, nam urina (ut constat) serum sanguinis est. Est & hic inæqualitas in

pite sit ex rosis, Myrtis, & astringentibus (in primo, & secundo de composit. medicament.) etiam Sandali refrigerabunt & exiccabunt. Porro ut sit diuersio, fiat frictio membrorum omnium oleo Amygdalarum dulcium. Electuaria accipiat ante prandium & post. Saccharum rosatum optimum in catarrho, & febre, singulis horis accipere potest: uictus sit bonus. Vinum sit pauciferum, nec acidum, quia augeret tussim. Electuaria seorsim lambenda, ne relaxent nimis uentriculum.

De febri continua cum uarijs symptomatibus & periculo pestilentiæ.

Consilium XXXII.

PRimum uidendum, an febris consequatur dolorem, qui est in pectore, & sit accidens, an uero morbus per se. Videtur habere difficultatem anhelitus, dolorem in latere perseuerantem, febrim continuam, etsi de tertio in tertium inualescat. Hæc possent ostendere, quòd sit pleuritis, quã consequatur febris. Ego tamen sentio nullo pacto esse pleuritidem, sed dolorem esse accidens, & dependere ab alia caũsa. Ratio, quia pleuritis est in membrana succingente costas, & ea in sene est crassa, uidelicet iam sexagenario. Humor etiam est crassus, pleuritis autem ab humore bilioso, & tenui. Si ergo esset pleuritis, nullo modo quiesceret. Deinde qui laborant pleuritidi, non possunt anhelare, etiamsi cogantur, atq; etiam semper tussire uolunt, ob dolorem tamen non possunt. In hoc Reuerendo patre nihil horum, ergo non est pleuritis. Bene uerum est, possunt uariæ collectiones humorum fieri intra corpus, sicut etiam extra, qui tantum inane pondus uidentur, ut œdemata ex pituita & flatibus. Ita & intrinsecus pituita colligitur in musculis inferioribus, & exterioribus. Et cum locus sit sensibilis, & materia flatulenta, facit dolorem grauatiuum, qui proprie est in musculis. Hic igitur locus & materia conueniunt, potest ergo esse apostema in musculis, sed non in membrana. Vel materia est extendens locum, & facit dolorem, quia in loco angustiori. Et ideo à calidis & temperatis iuuatur, ut Chamæmelo. Nam sanatio ostendit, quis sit morbus, ut Hippocrates dicit. Si calida materia morbi fuisset, post applicationem calidorum, magis affluxissent humores, sed quia flatuosa, discussa est. Est igitur collectio humoris flatuosi in musculis interioribus circa hypochondria. Febris igitur non pendet à dolore: quare separanda ea, & per se consideranda. Sed primo uideamus de Catarrho. Catarrhus proprium habet locum in quo generatur, uidelicet caput, ab hoc semper defluit, per uias communes, Oesophagum, & asperam arteriam, uel per uenas, uel per arterias, uel neruos, seu nucham. Hic habet tres uias, per asperam arteriam descendit quia tussit, per Oesophagum, quia reijcit, & habet flatus ad hypochondria: per uenas, quia in urina magna est copia pituitæ, quæ non potest in tanta quantitate continuo generari in uentriculo. Causæ sunt manifestæ. Et ipse est in ultimo climactere, agit enim 63. annum. Ideo magis timeo de anno quàm morbo. Et merito Augustus sacrificauit, quòd euaserat hunc annum. Febris est continua, sed de tertio ad tertium exacerbatur, hæc à modernis febris continua proportionata à bile dicitur. Vtrum materia in uenis putrescat, uel aliquid erumpat extra uenas, & inde tertio die fiat exacerbatio, nescio. Heri ante paroxysmum uehementius laborabat, quàm post accessionem, unde ego continuã credo. Materia cholerica est cum multa pituita. Adest enim bilis, ut ex sputo citrino apparet. Vrina est crassa, & est maxima putredo intra uenas, nisi à renibus sit hæc crassities. Forte aliqua portio materiæ est extra uenas, quæ exacerbatur de tertio in tertium. Habemus sudorem, est ne criticum signum? Non potest inquam, appatere criticũ signum bonum, nisi præcedant antea signa coctionis. Sudor

ergo hic non est bonus, quia urinæ magis perturbatæ sunt, quàm unquam alias. Ergo non est motus naturæ, quæ est regulata, in omnibus suis actionibus procedit ordinate, & prius præparat humores, postea educit. Est igitur hic motus symptomaticus, & malus: quia malum signum peius est, cum fit in die critico. Sed si fieret propter fomentationes, tunc esset minus malum, quàm si symptomatice. Status autem, uel augmentum morbi sumitur penes coctionem, & non per accidentia, quæ quandoque in ipso statu sunt maxima, quia tunc natura maxime pugnat & oppugnatur.

DE PROGNOSTICO. Est senex, & in secundo senio, & Hipp. ait: Febres non intermittentes quandocunque die tertio acerbiores fiunt, periculosæ. Deinde est tanta perturbatio urinæ, ut sit suspicio de maxima putredine. Ideo recte datum pharmacum Hiera cum Cassia & Manna. Manna educit subtiles humores tantum. Addita autem Hiera, ne illa Cassia flatus excitaret. Nec debemus ulterius progredi, quia nulla est coctio in uenis. Ideo cras exhiberem syrupum, uel oxymel, in quo pluribus numeris (ut testatur Galenus) refrigerat magis acetum, quàm mel calefaciat. Darem igitur sic:

℞. Oxymellis simp.
Syrupi de Betonica ana ℥ 1.
Decocti Liquiritiæ
Capill. Veneris
Cetrach ℥ 3.

Sed Cetrach si uult, omitti potest. Lambitiuum cauerem, quia eius usus plus nocet, quàm prodest, impedit coctiones, & facit cruditates. Galenus dicit, ubi est metus apostematis, dolor capitis, & cruditas magna, abstinendum à uino. Tertio de uictus ratione, ergo abstinendum puto. Sed quia senex, & periculum ne cadat uirtus, darem panatellam cum ouis. Sed semper respicerem ad febrem pestilentialem, de qua hic est periculum. Eius signum certissimum fluxus colliquatiuus, ut Galenus ait. Quanquam quia cum urinæ steterunt fiunt clariores, est indicium, quòd sit perturbatio naturæ tentantis coctionem in materia, idque esset bonum signum.

Mors aderat, Cymbamque Charon, remosque parabat,
Asseruit medicina senem, iam ætate trementem:
Restituitque nouas effœto in corpore uires.

De febre Hectica ex pestilenti facta, & cum putrida coniuncta.

Consilium XXXIII.

IVuenis sedecim annorum, liberatus à febre pestilente, septem diebus post nunquam uisus est liber à febre, quod ferè semper fieri solet, cum cordis humores putredine affecti fuerint, & remota putredine calor ille non naturalis maneat impressus in corde, & eius substantia, aut in ipsius contentis. Veritus ergo D. Montanus hecticam, iussit nutriri cibis humidioribus, & aliquid uini assumere, sed tenuis substantiæ, limpidum, & minime potens, aqua etiam nonnihil admiscere. Contigit autem, cum secederet ad exonerandam aluum, sensit nonnihil frigoris, quod ubi in lectum rediit, cessauit. Subsecutus est calor mordax & acutus per totum corpus, quem tamen æger dicebat se non sentire, cum manifeste ad tactum appareret, cum pulsus inæqualitate & frequentia. Vrina quam reddiderat, substantiæ omnino tenuis, colore subpallido, liquore tenui, reliquæ uero, quæ iam subsederant, erant paulo crassiores. Sedimentum uero erat crassissimum, quale erat quoque, cum febrem pestilentem pateretur. Egestiones alui inconcoctæ, fœtore plurimo, cineritiæ, minime compactæ: Tempore pestis habuerat continuum

nuum fluxum colliquatiuum, nonnihil conquerebatur de dolore capitis. Totum corpus ex praecedenti febre imbecille, tensa quoque erant hypochondria. Ex his conijciebat, simul cum Hectica febrim aliquam putridam. Quare statim obstructioni occurrens, iussit summo mane serum lactis uaccini, in quo tota nocte impositus fuisset manipulus Absinthij, & expressum haurire tepidum. De quantitate uictus rogatus D. Montanus non praescripsit aliam: sed tantum offerri iussit, ne sentiret uentriculum aggrauatum. Secundo die sine febri, sine siti, & uigilijs repertus est. Excreuit biliosa multa crassaque, & nonnihil compacta. Vrina flaua, ubi paulo longius quieta maneret, statim crassior facta est. Vrinam quoque habuit plurimam, per eam enim uiam natura se exonerauerat, cum satis laudibili hypostasi. Conquerebatur de scabie, quam ante inuasionem febris pestilentis perpessus erat. Sed quia eiusmodi euacuationes materiae crassae Montanus saluberrimas esse iudicaret, nihil mutare uoluit, iussit tamen, ut sero lactis uteretur, in quo per totam noctem infusae sint partes Absinthij, & Fumi terrae aequales, & colaturam mane biberet tepidam.

De febre pestilenti in Hecticam mutata.

Consilium XXXIIII.

VOcatus Montanus ad aegrum, inuenit eum prima uisitatione, tota superficie corporis extrinseca calentem admodum, cum pulsu tamen quieto, & satis regulari. Vrinae turbidae, ad subiugales tendere uidebantur, sed excrementa alui praecesserant: ita ut nihil tum exhiberet. Tenuem tantum uictum ordinabat, & permisit, ut uinum biberet tenue, & album, propter cruditatem humorum, ut fieret aliqua coctio, cum praesertim nullus adest capitis dolor. Altero die cum urina adhuc esset turbida, Cassiae dedit ℥ 12. ante prandium, quae cum satis operata esset, & tamen urinae ad subiugales adhuc tendere uiderentur, sequenti die sanguinem missurus erat, quod statim a prima uisitatione febrem pestilentialem metueret, sed pulsum tamen satis fortem & aequalem, ipsumque sine febri reperit. Quapropter tunc intermisit sanguinis missionem, quam tamen sequenti die fieri uoluit, quod tum febris iterum adesset, nec urinae a prioribus differrent, & quodammodo deliraret. Sanguinis autem missionem tandiu se distulisse aiebat, propter humorum cruditatem, sicut similem ob causam Hippocrates in pleuritide, octauo demum die sanguinem misit, in exemplo Anaxionis. Primo igitur clysterem communem imponi iussit, & postea sanguinem mitti ad ℥ 4. uti si necessarium esset, post prandium repeteretur. Sanguis missus est ad ℥ 6. Quam ob causam post prandium iteratum non est, sed ordinatus a Montano talis syrupus, qui refrigerando & exiccando prohiberet putredinem, quam metuebat, & peculiari ui occurreret putredini spirituum.

℞. Syrup. de succo Acetosae		
De acetositate Citri	ana	℥ 1.
Aquae acetosae		℥ 3.
Aquae rosatae		ℨ 2.

Misce pro uno, & sic pro alijs. Hunc ea statim uespera exhiberi uoluit, quod urinas easdem quasi subiugales uideret, & sanguinem quoque corruptum, & deinde singulis diebus bis sumere iussit mane, & ante coenam per 2. uel 3. horas. Voluit etiam fieri hoc linimentum.

℞. Vnguenti rosati Mesues recentis	℥ 1.
Specierum cordialium temperatarum	ℨ 2.
Rosarum rubearum	ℨ 8.
Camphorae	G. 2.
Musci	G. 2.

Misce,

Misce, fiat linimentum pro corde confortando & muniendo. Os etiam crebro lauet ex aqua Acetosæ. Postea Montanus Venetias uocatus, discessit, estque accersitus Frisimelica, qui cum urinas uideret turbidas, & fæces aliquanto liquidiores, cum pulsu non admodum forti, plane ei metuebat, & iam pestilentem febrem, ac de ægro actum esse credebat, ac nimis tardam fuisse sanguinis missionem dicebat; non animaduertens naturæ illum motum: & ordinauit tunc saccharum rosatum cum puluere Scordij, peracta septimana laxata est aluus, & natura materiam critice expulit per secessum. Quod nona die Montanus adueniens cum uidisset, nihil mouendum duxit, donec natura, quod operabatur, compleuisset. Rationes tamen eorum, quæ ordinauerat, alteri Doctori indicauit, & in syrupis, ut persisteret, hortatus est. Vt si natura officio suo satisfaceret, nihil impediretur, sin minus ab ipsis postea facilius adiuuari posset, ne ex materia relicta recidiua fieret. Erant enim in ea expulsione fæces satis regulatæ, colorem & consistentiam mellis præ se ferentes. Vrinæ etiam crebriores substantiam habebant crassiorem, & album colorem, non ita, ut antea rubrum, nec liquorem adeo turbidum. Non tamen satisfaciebat ea crisis Montano, quod æger minime leuari uideretur. Post aliquos dies remisit febris, relicta tamen aliqua caliditate in membris, quæ aliquando magis, aliquando minus infestabat. Alius Doctor hecticã esse dicebat, & balnea ordinabat. Sed ea reprehendit Montanus, quòd non haberent locum idoneum, & occlusum, ita ut à balneo ab aere frigido non occuparetur, quòd plus ei nocere dicebat, quàm balnea iuuare. Nec hecticam adesse, licet id bene uerum esset, quòd in tali dispositione facile in eam incidere posset. Voluit itaque, ut loco balnei, quo humectaret membra solida, inungeret musculos dorsi, non tangendo spinam, ne illa nimis refrigeraretur, oleo uiolato, uel lacte muliebri, uel etiam infrigidante Galeni, quod sic fieret:

℞. Olei rosati completi ℥ 4.
Ceræ albæ ℥ 1.

Misce, & infunde in uas plenum aqua frigidissima, & ablue, idque iterato septies.

De febre continua pestilenti,

Consilium XXXV.

PRincipium ægritudinis anno ætatis 19. tale fuit. In accessione febris cœpit color declinare ad albedinem, lassitudo insignis erat per totum corpus, pulsatio magna circa caput. Medicus, qui eius curam susceperat, dedit cibaria maximi nutrimenti, oua, & uinũ, & brodia in magna quantitate. Vidi ego primo imbecillitatem, & deliquia circa cor, febrem insignem, & maculas nigras sparsas per corpus. Dispositiones igitur quas patitur præter naturam hæ sunt: Febris quæ uidetur continua, grauitas capitis perpetua, conqueritur etiam de uirtute motiua, cum surgit ex lecto, non potest pedes sistere, cogitur sedere subito. Videmus maculas per superficiem corporis, excrementa fœtidissima colore cineritio. Et urina talis, quales ferè sunt omnes putridarum, paleares cum sedimento albo pituitoso. Sitis maxima, in ore neque rubedo nec siccitas, sed pallor. In superficie autem signa siccitatis apparent cum aliqua nigredine. Circa noctem proxime præteritam ex nare dextra effluxit sanguis ualde niger, & crassus, ac satis aqueus, ut in linteis apparet. Omnes hæ dispositiones uidentur habere causas ualidissimas. Intrinsecæ autem principaliter considerandæ, quòd extrinsecæ in subiecto prædisposito facilius & efficacius agant. Temperaturam naturalem crediderim hunc iuuenem habere in prædominio caliditatis & siccitatis, secundum principalia membra, nec tantum esse calorem auctum, sed deuenisse ad talem excessum, ut sit adustio in corpore. Pili admodum nigri sunt, generat igitur etiam humores adustos. Membra

reli-

reliqua non ita disposita sunt, ut ausim aliquid de ijs affirmare, cum eum ante hoc tempus nunquam uiderim. Sed tota habitudo est calida, & longe excedit cum siccitate. Temperatura tali existente sequetur, ut plurima sit uentriculi imbecillitas. Primo enim omentum adiuuat calorem uentriculi, ut 6. de usu part. dicit Galen. Sed hoc gracile est admodum in talibus, etiam musculi graciles sunt, hepar enim calidum multum attrahit, etiam cibum ante tempus non satis concoctum. Tertio fundus uentriculi non ita se habet, ut quidem debebat, nec satis bene conficit cibum. Quare statuo uentriculum frigidum. Hæc causa fuit, quæ reddidit corpus plenum humoribus malis. Et accesserunt deinde causæ extrinsecæ, deliquit circa sex res non naturales, in cibo & potu. Statim post cibum usus est immoderatissima Venere, quæ omnes uirtutes debilitat. Accessit præterea hic aër ualde nubilus & humidus: ubi aër nebulosus, ibi spiritus nebulosi fiunt, ex quibus omnes concoctiones deteriores. Spiritus enim spissitudinem contrahunt, unde plurimæ fiunt obstructiones &c. ut Gal. 1. Epid. 3. Talis constitutio in uere dedit maximam occasionem corpori apposito & parato, ut facile putrefactiones generaret. Non igitur mirum est, si plurimi humores adusti, & plurima pituita ac bilis in uarijs corporis partibus sint generata, ex quibus caput debile redditum incidit in maximam imbecillitatem. Passus est diu pulsationem: pulsatio autem, ut 2. de locis affect. dicit Galenus: dolor est non nisi in arterijs inflammatis. Sed non est propterea credendum, caput & arterias esse inflammatas. Nam pulsatio hæc non est proprie talis, sicut eo loco intellexit Galen. neq; talis dolor, sed est motus pulsationis, quem nescit exprimere. Inflammatio non est causa, quia dicit se iam non sentire dolorem. Sed ante pulsationem materia potuit esse in uenis & membranis, nunc uero tantummodo in substantia cerebri, & leuiter communicatur panniculis, non ut sentiant solutionem continui. Materia potest esse pituitosa, quæ agitata, seu flatuata in hoc sensibili tangit membranas leuiter, seu in cerebro, ut non continuum soluat. Nec mirum fuit, si post pulsationem secuta est imbecillitas uirtutis motiuæ, orta enim attestantur suis principijs. Vbi igitur cerebrum affectum, ibi necessario nerui quoq; patiuntur, & adiuuat ad hoc coitus, etiamsi ab hoc factum esse omnino non credam. Post dolorem capitis & imbecillitatem ob nutritionem importunam (nutrire enim corpora impura est maxime lędere) incidit in febrem. Vsus est syrupis prouocantibus urinam, ubi autem humores crudi sunt in uenis, augentur talibus syrupis obstructiones, ac putrescunt humores, & male dantur diuretica corpori impuro. Facta igitur febri, & cum medici uterentur aperientibus & prouocantibus urinam, natura magna ui expulit per pustulas in toto corpore dispersas. Febris etiam nunc perseuerat, cuius motus est, quòd nonnunquam apparet leue frigus uix perceptibile, deinde alternis diebus uisus est incalescere, non percipit exacerbationem, neq; dum dormit, neq; dum uigilat. Ex his iudicamus causas intrinsecas. Ista febris sine dubio pendet à putredine, quod præsupponitur ex euidentissimis signis. Locus ubi materia putrescit, & facit nos esse solicitos, est in uenis, & habet motum continuum. Bene uerum est, quòd aliquando portiuncula materiæ expellatur à natura, unde aliqualiter frigus prouenit. Materia autem quæ in uenis putrescit, cuius rationis est? Credo hic esse maximam putredinem. Signa, putridæ egestiones, ex malitia uaporum habet aphtas in gutture, sitis maxima ex fuliginibus petentibus os. Ex maculis quoq; plurima putredo apparet. Omnis enim febris, quam pestilentem uocamus, prouenit à putredine, quæ fit ab excessu humidi, nec in his pestilentialibus ab occulta qualitate corrumpuntur omnes actiones, nec potui uidere, quod putrescat sanguis in forma sanguinis in febribus pestilentibus, nisi in quibus tota massa sanguinis putrescat, unde multa & grauia accidentia. Hic uero dico febrem ex plurima humiditate putrefacta, pituitosa, putrefacta inquam potius, quàm calore aucto. Ideo accidentia segniora, & ægritudo longa, egestiones fœtidæ. Materia autem putrescens in uenis, unde calor naturalis ualde afficitur, & uno die etiam omnes uirtutes decidunt, urinæ fœtentes, quæ aliquando in febribus pestilentibus sunt, secundũ naturam causa est, ut Auic.

in prima

in prima quarti dicit: In febre pestilenti est multitudo obstructionum, & præcipue ubi materia tendit ad cutim, & caput, multitudo materiæ & cruditatum in causa est. Hesternus dies num fuerit Criticus non possumus iudicare. Sed siue critica, siue sym ptomatica fuerit expulsio, tolerauit bene, & satis etiam materiæ effluxit, quod notandum est, cum in æstate & iuuenis sit. Cur autem non magis debilis factus, sanguine ex capite fluxo? quia sanguinem pituitosum putrescere diximus, qui habet plurimam aquositatem & adustionem. Has ob causas putarem diem illum esse criticum.

PROGNOSTICVM. Si hic motus fuerit criticus, arbitror hunc iuuenem, si bene se habuerit in alijs rebus, euasurum hanc ægritudinem, nisi hac nocte aliquid sit futurum: uidetur nonnulla coctio in urinis, habet uirtutem uitalem satis con stantem. Etsi morbus sit longior, & cruditas in uenis multa, quæ non potest rectificari, habet motum tardum, & signa optima.

CVRA. Cum maxima sit putredo, cura est prohibere putredinem: obstructiones igitur sunt aperiendæ, remouebimus autem procuratione euentationis, cum humorum euacuatione. Sed natura mouet, tu nihil moueas, ergo non erit euacuandum? Deinde uerisimile est quoque, quòd iam simus prope statum, circa quem melius est quiescere, & euacuare postea, si natura non suppleuerit, alioquin faceret recidiuam. Remedia intrinsecus sumenda in huiusmodi febribus pestilentibus sunt syrupus de acetositate Citri cum saccharo, est enim in eo aciditas simplex, nec habet uim adstringendi, ut uoluit Curtius, est subtilissimę substantiæ, incidit fortiter ac penetrat. Vnde suppono, quòd credo syrupum de acetositate Citri, & de acetosa esse præponendos in his febribus pestilentibus syrupis reliquis omnibus: refrigerant, abstergunt, inciudunt, & exiccant superfluam humiditatem, corroborant maxime. Decoctum fiat ex aqua Melissæ, & Betonicæ, in quo semen Citri decoquatur. Neque enim in Melissa est caliditas cum destillata sit. Hic erit syrupus hoc toto tempore. Præterea frictionibus uterer facto linimento ex oleo Chamæmelino, & uino ad consumptionem medietatis coctis, uel simplici uino aromatico, in quo decocta sit Maiorana & similia, ut etiam extrinsecus aperiantur pori. Ratio uictus erit, ut abstineat omnino hoc tempore à uino. Sumus enim circa statum, & crisim, in quibus diæta tenuis seruanda. Pro potu igitur fiat aqua hordei cum modico Cinamomi & seminum Citri, & misceat cum syrupo de acetositate citri, utatur ptissana, & tenuissima diæta.

De febre pestilenti,

Consilium XXXVI.

Clarissime Doctor, certe ego doleo, quod nos nacti simus casum tam difficilem, & præter difficultatem casus, tempus etiam ipsius morbi tale. Nam præterquam, quòd morbus est malignus & pessimus, sumus in tempore morbi detestabili, scilicet in statu non salubri. Et quanto magis ad statum accedit, tanto est deterior: quod est contrarium in morbis salubribus. Hic uero status omnia detestabilia morbi affert, quæ sunt indicationes mortis, non salutis. Si enim consideremus uirtutem, nusquam sunt illa, quæ dant indicationem salutis in maximo morbo, imò in paruo morbo darent indicationes pessimas. Pulsus in isto est paruus, rarus & debilis, non resistit tactui, non eleuatur, non habet eam uelocitatem, quam debet habere, & ideo tardus est, & frequens, indicans imbecillitatem uirtutis uitalis: postea habet uirtutes animales prostratas, uidetur attonitus, & quasi surdus. Naturales quòd sint affectæ, uidetur ex exeuntibus. Vrinæ sunt pallescentes, crassæ, non habent colorem naturalem. Videmus fæces pessimas, & fluxum colliquatiuum cum sanguine, suntque excrementa citrina: qui color significat formam adustionem, propter igneum calorem adauctum, Et cum hoc non habet exte-

rius

rius caliditatem, quæ indicet, ſed interior febris habet gradum intenſæ malignitatis, & conſequenter patet, quòd non ſit uictoriæ ueſtigium ex parte uirtutis. Sumus in peſsimo morbo, ſi numeremus dies, ægritudo facta eſt chronica, tranſiuit uiceſimum diem, & motus iſte qui debet eſſe, fieri non poterit, quia uirtus non tolerat, febris maligna eſt, quæ habet intenſam putredinem. Sunt enim gradus putredinis in febri, & accedit ad eam malignitas putredinis, ut faciat uenenum in humanis corporibus, ut 6. de loc. affect. & clarius primo Epidem. indicatur, ubi loquitur de febribus peſtilentialibus. Malignitas igitur eſt propter intenſionem putredinum, quæ ex colliquatione & aduſtione fæcum, & perturbatione urinæ ſignificatur: ſanguis qui exiuit per anum, ideo potuit exire, quia humor aduſtus mordax fecerit abraſionem, & ita ſanguis effluxit, ut in diarrhæis, uel quia hepar ualde imbecillum ſit redditum, ut in fluxu hepatico. Habet enim circa hypochondrium dextrum inſignem tenſionem. De hæmorrhoidibus nihil dicam, quia ſanguis ille eſt cum fæcibus commixtus. Debeo enim credere Excell. Doctori, qui hoc uidit. Quare alia accidentia conſiderabo, habet linguam impeditam, & implicatur in ſermone. Ita omnia mala ſigna uideo in iſto iuuene. Nihilominus cum tanta malignitate febris, in ſtatu morbi, facta proteſtatione & commiſeratione non deſiſtam, quin aliquid dicam, quod poſsit fieri tentando ſalutem, quia in flore ætatis eſt conſtitutus, licet Hippocrates morituros dicat prognoſticis relinquendos. Nolo inſiſtere huic, quia Chriſtiani ſumus. Quid igitur erit agendum? Duo nobis offeruntur, ratio uictus & medicamenta. Quod ad rationem uictus attinet, ubi eſt maxima putredo, & malignitas febris, non debet Medicus inſtituere tenuem uictum, nam, ut in 17. Aphoriſmo ait Hipp. ubi corrupti humores, & putridi, nihil pernicioſius quàm inſtituere tenuem uictum, quia intereunt. Acriores igitur humores contemperandi humidis actu, & potentia ſiccis: & cum hæc quærenda ſunt, tum omnes eius cibi ſunt alterandi cum Citro. Iuſculis contemperemus humores & ex illis decoctis habemus potentiam exiccandi. Ergo exiccanda materia putredinis, humectandus uero calor naturalis. Ideo uidetur eſſe optimum, ut exhibeatur ius pulli, & fiat panatella, ita alteretur, & admiſceatur aqua roſacea, quia uideo caſum hoc maxime poſcere. Confortabit cor & ſpiritus, propter odorem inſignem, deinde exiccat, & confortat membra, item aſtringit, præterea humectat propter humiditatẽ actualem. Ponerem igitur ſemper in cibo, præter Acetoſam, ſuccum Citri, Limonũ, aquam roſaceam. Sed uellem ut ad ulteriorem uiam nutriendi accederemus. Non placet contuſum ſeu deſtillatum, ſed ſuccus expreſſus carnium, habeamus partes pulli, albas alas & eas contundamus, facta contuſione ponerem modicum iuris, & facerem expreſſionem, & rurſus exprimerem, donec aliquid exprimi poſsit, ex quo haberemus omnem uirtutem carnis, & ne laboraret in concoctione, eijceremus omnes fibras. Poſtea acciperem limones, aquam roſaceam, & ius conficerem ex iſtis tribus. De potu, quoniam eſt aliquid bibendum, ex quo uidemus admodum affectum, quia indigemus apertione obſtructionum, prouocatione urinæ & ſudoris, atq; ex quo uirtus debilis, placeret uinum acidum, & tenue, & album, & ſemper coquerem in aqua, quæ admiſceretur cum uino, Coriandrum & Acetoſam. Laudarem ſaccharum roſatum, quandoq; & placet ſcordium admixtum. Quantum ad medicamenta, proponitur ſyrupus ex acetoſitate citri, & ſucco Acetoſæ, ſyrupus de Cichorio leuiter aperit, licet alij magis, & ut cor reſpiciatur, propinetur talis ſyrupus cum pari portione aquæ roſaceæ, & Acetoſæ. Et uidi ego quandoq; plurimas ex aqua roſacea utilitates. Exhiberem itaq; uncias duas aquæ roſaceæ, & uncias duas Acetoſæ, in eius ſyrupis. Pro corroboratione cordis facerem unguentum ex unguento roſato Meſues, cum ſpeciebus temperatis, & cum puluere roſarum rubearum, & grano Muſci. Quantum ad hepar, quoniam uidetur eſſe affectum, & renes etiam, uellem ut acciperet unguentum roſatum Meſues odoratum, in quo ponerentur tres ſpecies Sandalorum, puluerem roſarum, ſicut in ſupradicto.

R. Vnguenti rosati Mesues ℥ 2. Sandalorum rub. alb. &c. & tantundem rosarũ. Et ita ungerem lumbos, renes, & hepar, ut fieret refrigeratio hepatis, & concauae uenae. Circa caput, si aliquid moliendum, facerem oxyrhodinon cum oleo rosato, completo in subduplo. Et si apparerent haemorrhoides, essent prouocandae.

De febre pestilenti.

Consilium XXXVII.

Ebilitas aderat omnium uirium, & maxime uirtutis uitalis, obstructio uenarum Mesaraicarũ, & pulsus debilis. Montanus dicebat maximam esse debere intentionem ad uirtutem prostratam, & ne succumberet uidendum. Exhibita erat Cassia simplex, syrupus etiam datus ex infusione Rhabarb. cum aqua rosacea. Fortiora noluit admittere, sed iussit dare clystere lenitiuum ex oleo uiolaceo, & saccharo. Sanguinis missionem, quae iam facta erat, absque commodo, improbabat. Victum dicebat esse debere contusum pullum: Deinde infrascripta decoctione utendum. Accipiatur capo crudus & excoriatus, & in frusta dissecetur, & postea accipiantur poma citria, & citonia, quae similiter in partes dissecta, ita disponantur, ut semper una pars carnium, alia Citri, tertia ursum carniũ, quarta Citonei pomi ponatur, & ita seriatim, ut totus circulus absoluatur. Decoquantur omnia in aqua rosacea, sumaturque decoctum, & destilletur in duplici uase, hoc est, in balneo Marię. Ac deinde parte pinguiori abiecta, tenuior exhibeatur, ut supra scriptum est. Mirum enim remedium est contra pestem, quia & cibus & medicina. Citrũ ualde in hoc utile, & est aureum remedium in febribus pestilentialibus. Accipiat & syrupos:

℞. Syrup. de Cichorio cum
Rhabarbaro ℥ 1. ß.
Aquae Boraginis
Acetosae ℥ 3.

In quibus Citrum sit impositum, & decoctum. Inungatur pectus tali unguento:

℞. Vnguenti rosati confortatiui Mesues ℥ 1.
Specierum cordialium ʒ 1.
Sandalorum alborum ℈ 1.
Rosarum siccarum ʒ ß.

Misce, fiat linimentum. Non improbo ut bibat uinum dilutum, cum illa aqua, cui impositum fuit Citrum.

De febri pestilenti, cum pustulis in dorso.

Consilium XXXVIII.

Orbus est febris continua, cum pustulis apparentibus in dorso, quae indicant magnam putredinem, & quòd incipiat sanguis putrescere, quod signum est pestilentis febris. Ergo (ut iubet Auic.) exiccarem, quòd fiet his, quae faciunt difflare. Hippocrates dicit imitandam esse naturam, & cum natura tentet euacuare putredinem per cutim, ea erit nobis imitanda & adiuuanda. Facerem itaque cutim rariorem, ut facilius fiat euacuatio, & sic prohiberetur putredo. Linimentum ab Oribasio propositum, & recitatum ab Aëtio est: olei una pars, aquae duae partes, cum tertia uini, decoquantur ad consumptionem aquae. Et hoc aequaliter trahit, cum eo ungerem totum corpus, & simul fricarem cum manibus illitis oleo, ita tamen, ne suffocetur calor naturalis. Non accederem ad decoctum Petroselini, quia plurimum facit euaporare, & inducit uigilias in

febre

febre pestilente. Sed ea quæ exiccant, sine plurima astrictione in febre pestilenti iuuant. Quare Scordium puluerizatum, & bolum Armenum exhiberem, & adderem cornu cerui, uel adustum, uel non, & corallium contritum adijcerem, etiam auri folia, & in brodio pulli iuuenis hos pulueres exhiberem, & accipiatur ante prandium ʒ 1. eoq; singulis diebus utatur. Ptisanam darem, & carnem pulli iuuenis, cum eius brodio, & syrupum acetosum, & ex succo Limonum, & Aurantium pomum cum saccharo, quod in hoc casu optimum. Darem aquam Limonum cum saccharo. Vterer etiam unguento rosato Mesues, cum speciebus cordialibus.

De febre pestilenti, facta ex Tertiana notha.

Consilium XXXIX.

DOctor Iosephus Prior collegij S. Antonij Pătauij, scholaris 28. annorum, habitu robusto & musculoso, subnigro, amplissimis uenis, statura mediocri. Vesperi dum cœnaret 22. hora, sensit per uniuersum corpus horripilationem. Hora prima noctis cessante horripilatione, inuasit dolor acutus & mordax per totum corpus, perseuerans ad diei Martis horam decimã, quo die, hora decima sexta rursus eum horripilatio inuasit, & postea calor perseuerans ad diei horam octauam, eo die mane circa duodecimam horam iniecto in anum Clystere, sensit horripilationem eam sed leuem. Calor subito creuit in immensum, sequenti die Montanus aduenit, & inuento feruentissimo calore, rogauit quidnam hactenus egisset? Exhibita fuerat à quodam, imprudenti sane, eo die quo secundus paroxysmus inuaserat Cassia, postquam tum parum excreuit. Id imprudenter factum esse dixit Montanus: quia ea dies esset afflictionis, quo natura morbo & materiæ intenta esse debebat, & non remorari medicamento, ne eius potentia remorata non posset morbo satis resistere. Erat post exhibitum lenitiuum aperta uena die Veneris, & extractæ ℥ 5. sanguinis. Id tempore satis idoneo factum erat, sed quantitas nimis exigua extracta ratione ætatis, habitus corporis, & magnitudinis morbi. Quare cum urinas rubicundas, crassas & obscuras consideraret, iussit illico ratione diei minoris afflictionis habita, ut educerentur sanguinis alię unciæ quinq;, quod etiã sine aliqua noua incisione est factum, multa sanguinis copia cum feruore erumpente subito, ubi uena compressa erat. Mane altero die sumere iussit hunc syrupum:

℞. Syrupi acetosi
De succo acetosæ
De acetositate citri ana ℥ s.
Decoctionis infra scriptæ ℥ 4. uel 6.
℞. Sem. Citri ʒ 2.
Acetosæ ʒ iij.
Florum Boraginis M. 1.

Decoquantur omnia in duabus libris aquæ acetosæ, ad consumptionem tertiæ partis, facta diligenti expressione, seruetur colatura pro quatuor syrupis. Victus ratio fuit, ut decoqueret aquam cum hordeo ad crepaturam granorum. Deinde reiecta aqua, aliam sumeret in qua hordeum coqueret, donec in pultis formam fuerit redactum. De huius hordei colatura, si colari uellet, sumeret scutellam unam loco prandij, aliam in cœna: potus sit aqua hordei. Sexta ab ægritudine die accessimus ad hunc & reperimus eum lætum & gloriantem, quia nihil amplius mali sentiret, neq; quicquam febris perciperet. Nihilominus omnino prostrata erat uirtus, cum difficultate loquebatur, pulsus debilis, frequens: intrinsecus uero ualde ardebat, quod ostendit ipsa urina, quæ rubicunda erat & turbata, quod signum manifestissimum est, febrem confirmatam esse in corde. Fuit etiam σύντηξις, id est, fluxus ille colliquationis, colori

f 2 ouorum

In die accessionis quiescu.

ouorum conquaſſatorum ſimilis, hi neq; febres neq; dolores ſentiunt. Quoniam ubi cor infectum, propemodum amentes ſunt. Succurrit igitur hoc unguento ad cordis confortationem:

℞. Sem. Citri
Acetoſæ ana ʒ 1. ſ.
Roſarum rubearum
Sandalorum citrinorum ana ʒ 1.
Camphorę ℈ 1.
Muſci, Ambræ ana G. 5.
Olei roſati optimi maturi boni odoris ℥ 2.

Cum modico ceræ albæ fiat linimentum pro corde, renibus, hepate, utriſq; temporibus & ſub naribus.

Item ℞. Sem. acetoſæ, Citri, Roſarum rub. Sandalorum citrin. ana ʒ. 1. Boli Armeni orient. ʒ. 1. ſ. Margarit. ʒ. 1. Folia auri puri Numero 4. Puluerizanda puluerizentur, & omnia miſceantur, diuidantur in partes pro ſingulis ʒ. ſ. in die. Permanſit in eodem ſtatu, niſi quôd non habebat ſedes: quare clyſter cõmune iniectum; unde materia ſatis uiſcoſa & biliofa eiecta eſt. Die 8. apparuerunt maculæ per totum corpus, purpureæ, quæ ſymptomaticé expulſæ fuerant, quia uirtus adhuc ualida eſſet. Quare adiumentum illi adhibitum eſt ad abſterſionem ex ſalis nitri ʒ. 2. Olei cõmunis ℥ 2. Aquæ fontis ℥ 4. Bulliant omnia uſq; ad conſumptionẽ aquæ. Item ad cubiculi ſuffitum. ℞ Aceti optimi, aquæ roſaceæ partes ęquales, Sandalorum parum, bulliant omnia ſimul in cubiculo. Vel ſalicum & populi folia cum aqua roſacea ſpargantur per totum cubiculum, neq; ibi permittantur exiccari, ſed ſtatim ubi uirorem amiſerint abijciantur & remoueantur. Delatus quoq; eſt de uno cubiculo ad aliud ob aërem peſtilentẽ, quem infecerat expiratione.

De febre peſtilenti cum inflammatione muſculorum pectoris.

Conſilium XL.

VT â nobis fiat potius aliquid, quâm dicatur, neceſſe eſt. Præponam autem neceſſarium, antequam de remedijs dicam, conſideremus eſſentiam morbi. Videmus primo eum febricitare continue, & habet febris magna ſymptomata, ſed ex multis accidentibus unum uerendum, quod eſt ſignum, & cauſa, nimirũ fluxus colliquatiuus, qui Gal. 3. Epid. recte ſolet eſſe ſignũ inſeparabile peſtilentis febris, quia ubi eſt fluxus colliquans, ibi neceſſario eſt febris peſtilens, licet eadem etiam poſsit eſſe ſine fluxu colliquatiuo, ſed tamẽ ubi fluxus ille, ibi febris peſtilens. Eſtq; hic quoq; inclinatio ad delirium, & cataphoram, quæ eſt inclinatio ad ſomnum, talis, ut non dormiat; ſed maneat tanquam attonitus. Dolor in thoracis partibus perſeuerans uno tantum loco, inter tuſsiendum maior. Adeſt catarrhus uiſcidus, & uariorum calorũ, interdum liuidus, interdum rubet, quod fortaſſe poteſt eſſe ratione Electuarij. Eſt tamen aliquid ibi, quod non poſſum referre ad Electuarium. Aliud accidens eſt, quod conſequitur, urina turbida, craſſa, rubea. In pulſu inæqualitas cum imbecillitate maxima, frequens magis eſt, quàm magnus uel uelox, & quod magis me terret, hoc mane altior uidebatur, nunc minor & depreſſior ac frequentior. Nec poteſt eſſe ſignum deterius, quàm frequentia pulſus, quæ indicat imbecillitatem. Febris hæc eſt peſsima, quia ſæua ſunt accidentia, ſed peſsimum, quia ætatis in flore inuenimus, quæ eſt temperaturæ calidæ & humidæ cum dominio bilis, in ætate tali, & temperatura, in hyeme, ubi non fit tanta reſolutio, quæ non etiam eſt facta ex medicamenti exhibitione, in ſexto die adeo imbecillus redditus eſt. Verenda hic proſternata uirtus in tam paucis diebus. Videndum enim, quòd iſtorum ſymptomatum habeat aliquam ſeparatam cauſam præter febrem. Puto eſſe in-

flammationem in musculis pectoris, uel ex intemperie, uel solutione continui:ubi enim dolor, ibi ægritudo. Sed in pectore est dolor, atque tussis, & ratione doloris inflammatio adest, & læsio in partibus pectoris. Vtrum sit inflãmatio ex eo genere, ut possit esse pleuritis? Non, quia non adsunt signa ueræ pleuritidis. Difficultas anhelitus non est talis, qualis in uera pleuritide, neque dolor est pungitiuus, neque acris, neque acutus, neque enim posset requiescere in utroque latere, si esset pleuritis. Nam penderet inflãmatio, si decumberet in latere sano. Est ergo nocumentum istud collectio, seu inflammatio materiei, in aliquo musculo thoracis, & circa illas partes non est pleuritis uera. Videndum hic nobis, utrum febris dependeat ab inflammatione, quemadmodum accidit in pleuritide, ubi febris curatur ratione inflãmationis, ut docet Hipp. Et secundo de ratione uictus in acutis, ubi non curat febrem, sed inflammationem, cum iis quæ apponuntur exterius, lenit tussim, & expuitionẽ prouocat, inflammatione curata cessat febris. Nunquid hic etiam faciendum, ut curemus febrem curata inflãmatione? Loquor de essentia febris. Collecti sunt in hoc corpore humores multi pituitosi, crudi, cholerici, sanguinei, quia uixit sibiipsi, omnibus usus est eduliis, exercuit corpus tempore indebito, aggregauit excrementa plurima mucosa, unde præterita æstate laborauit ægritudine diuturna, & hac uixdum sublata, in deteriorem incidit, propter uictus intemperantiã: plurimæ materiæ & crudæ generatæ sunt, unde factæ obstructiones in uenis, ex immoderato exercitio cruditates raptæ in primas uenas, mox in totum quoque ambitũ, & ad omnes uenas transfusa materia. Humores uero crudi, transfusi ad internas uenas faciunt febres malignas, quod contingit ex exercitio post cibũ, & quod erat longe deterius, post illud exercitium aquæ frigidæ maximam bibit copiam, quod auxit obstructiones. Contigit etiam hoc ex aëris frigiditate, cui se exposuit post exercitium, unde meatus intrinseci sunt repente obstructi, frigus penetrauit, fecit obstructiones meatuum interiorum. Vnde necessario consecutæ maximæ obstructiones tam exterius, quàm interius. Deprauatos humores obstructio secuta est, & ex prohibitione euentationis & transpirationis secutæ putredines. Obstructionem uero & putredinem maximam sequitur febris pestilens. Vnde multam putredinẽ, ut Galeni uerbis utar, σπέρματα σηπιδόνος, id est, semina putredinis sequuntũr, quæ omnia inficiunt extrinseca. Idem faciunt humores putridi intrinseci, uapores exhalant ad cor, & ponunt cor in putrefacto esse, tum quia uapores putridi infestant cor, tum quia humores cordis putrescunt. Hinc concidit uirtus, quia in uentriculo cordis putredo, quę ubi est, sequitur & spiritus prostratio: item uirtutis uitalis, & naturalis, atque etiam animalis. Nam & hic delirat, non constat sibi respondendo, interrogatus quomodo ualeat, dicit se melius ualere, cum tamen longe deterius ualeat, nec percipit malum, & talibus mens ægrotat, teste Hipp. Virtutes naturales sunt corruptæ, ut apparet ex excrementis & urinis. Omnes igitur tres operationes sunt corruptę. Vidimus qualis sit morbus in pectore, obiecit se frigori, uapores ascenderunt ad caput, facta illic crassities illorũ, & descensus. Quemadmodũ enim accidit in magno mundo, ita quoque in hoc paruo, descenderunt catarrhi ad pectus, fecerunt difficultatẽ anhelitus, & dolorẽ etiã in musculis, tussim quoque, nunc uero inflammationẽ ueram puto in partibus pectoris. Duæ igitur sunt ægritudines, quarum una non pendet ab altera. Prima est febris pestilens, quæ causas habet separatas. Secunda inflammatio, uel intemperies in musculis potius, quàm in membrana succingente costas, propter multitudinẽ catarrhi. Vtraque propter repletionem plurimam in hoc corpore. Et ad utramque attendendum, febris tamen maxime urget, & quia deterior morbus est, eum in primis curabimus, non neglecta tamen altera ægritudine. Putredo igitur omni ratione curanda & prohibenda, attendendũ enim ei, quod maxime urget. Sed quomodo remouetur putredo? Essent quidẽ multa, si uirtus constaret, & missio sanguinis optima esset, & euacuatio humorũ putrefactorũ. Iste esset modus euacuandi putredinẽ, quẽ tamen non faciemus, quia uirtus debilis. Oportet igitur tãtisper omissa illa euacuatione, apertionẽ obstructionũ facere exterius & interius, quia causata est putredo propter obstructionẽ & prohibitam

transpirationem. Crederem itaq; prodesse, quæ exterius & interius putredinem prohibent, interius, quæ incidant & aperiant propter febrem. Sed adest dolor pectoris, & tussis quoq;, quæ si augetur molestius afficitur, & augetur febris aucta tussi. Vnde cauenda sunt uehementer acida. Conueniens quidem esset febri putridæ syrupus acidus, syrupus de succo acetosæ, & de acetositate citri. Sed primo de ratione uictus. Hipp. in febribus, quæ mixtæ sunt cum inflāmatione, & pleuritide, cauendum esse iubet ab omnibus acidis, & astringentibus, ne exasperentur partes pectoris. Solum oxymel concedit, reliqua omnia prohibet. Exhiberem itaq; oxymel, uel syrupum acetosum simplicem, qui tamen cauendus est, ne pectus exasperetur, adderem igitur syrupum rosatum ex infusione, qui roborat calorem naturalem, aperit & exiccat: quia cura pestilentis febris est exiccatio. Laudarem & aquam acetosæ, quia non est acetositas in ea, & habet tamen proprietates, & uires illius simplicis. Contemperetur ille syrupus cum iure pulli, in quo decocta sit acetosa, & semen citri, in quo est amaritudo, quæ aperit maxime, non est aciditas, nec acredo. Et si hæc non sufficerent ad apertionem, adderem radices petroselini, quæ aperiunt, non tamen est acrimonia in eis, sed penetratio propter subtilitatem substantiæ: sed quia habet aliquem odorem uirosum, à quo forte abhorreret, decoquantur radices Fœniculi in suis ferculis, ut fiat apertio. Quotidie etiam mane & uesperi frictiones totius corporis cum unguento Aëtij fiant, quo utimur in febre pestilenti: Ipse utebatur oleo (pro Sabino, quo ueteres usi sunt) te nuium partium, proq; eo accipi potest oleum Amygdal. dulcium. Verbi gratia ℥ 2. Aquæ fontis ℥ s. Nitri ʒ 2. Decoquantur ad consumptionem aquæ, inungatur totum corpus, pori aperiuntur, materiæ transpirāt, & prohibetur putredo, loco etiam illius, moderni usi sunt cucurbitulis per totum corpus, quæ æqualiter attrahunt, sed resoluuntur spiritus. Oleum longe tutius est, quia magis æqualiter, & non uiolenter attrahit. Circa pectus utatur linimento ordinato, ab E. V. Sed quia cor principaliter patitur, pro illo ordinarem unguentum rosatum Mesuæ, cum rosis siccis, & speciebus cordialibus temperatis. Quantum ad uictus rationem, placet mihi quoq; panatella, quæ magis nutrit quàm ptisana, qua opus est propter imbecillitatem uirium, & Hipp. quoq; dicit, transactis primis diebus augendum esse cibum in pleuritide, & in pectoris ægritudinibus. Qui locus multos torsit, uult enim Hipp. ut fiat expulsio illius materiæ, quæ continetur in pectore, quod fit uirtute ualida. Quemadmodum etiam non nisi uiribus robustis prouocamus sputum. Nam si prouocauerimus materiam, & adesset imbecillitas, tum æger suffocaretur. Vnde in hoc casu etiam oxymel prohibet Hipp. Num hodiernum lambitiuum profit? maxime. Sed dicat quis, quare adhibes olea quæ humectant. Nonne nocent in omnibus febribus putridis? Respondeo, illud oleum Amygdalarum dulcium non humectat, sed siccat, quia facit euaporare, & aperit obstructionem, prohibet putredinem, & remouet ex toto. Sandali quoq; contemperant humiditatem olei, confortant, exiccant, in eis uis est remouens catarrhum, disponit, aperit, & catarrhus excernitur. Caput statim detondeat usq; ad suturam coronalem, & in petijs tenuissimis applicetur mane tepefactum oxyrhodinon. Sed Mesue uetat, inquiens, ubi est catarrhus, oleum non est applicandum capiti, quia facit descensum maiorem. Dico quòd non curamus catarrhum, sed materiam in pectore contentam, & prohibemus, ne uapores ascendant ad caput. Præterea accipiemus etiam modicam quantitatem olei, non tantum, ut Mesue utitur, & applicetur illud oxyrhodinon quàm citissime. Frictiones hoc uesperi fiant, ut excitetur, donec præparantur alia medicamenta, & corroboraretur illa inunctione. Inter tussiendum sudabat, qui sudor Montano non placuit, putabat enim esse diaphoreticum, quare talia ordinauit:

℞. Olei rosati ℥ 2.
Aceti rosati ℥ 4.
Fiat oxyrhodinon, quod raso capiti applicetur. Item
℞. Olei rosati completi ℥ 2.

Specie-

Specierum cordialium temperatarum
Rosarum rubearum ana ʒ i.
Seminum citri ʒ s.
Croci G. 6.

Cum modico ceræ albæ, fiat linimentum pro corde.

℞. Syrupi rosati ex multiplici infusione
Syrupi de acetositate Citri ana ℥ i.

Cum aqua acetosæ simplici. Fiat syrupus in iure pulli macro, in quo decoctæ seminum citri leuiter confractorum ℥ 4. Propter inopiam herbæ Acetosæ.

℞. Olei amygd. dulcium ℥ 4.
Aquæ fontis ℥ 8.
Nitri ʒ iij.

Decoquantur ad consumptionem aquæ, fiant inunctiones totius corporis, non frigidæ, non calidæ, sed moderatæ & tepidæ, Et repetantur linctus hodiernus pro catarrho, & inunctiones pectoris. Frictio pedum quoq; cum sale hoc uesperi fiat. Conualuit.

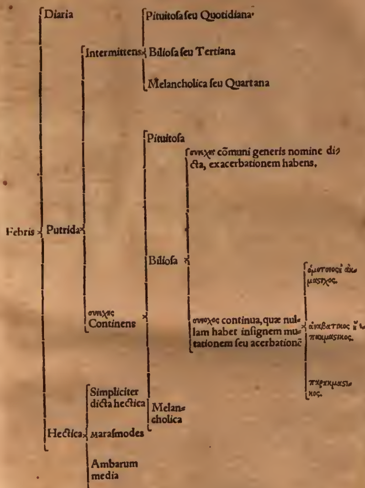
Summaria quædam diuisio simplicium febrium, secundum doctrinam Galeni.

Tsi Hipp. lib. 6. Epid. part. 1. Aph. 18. complures febrium differentias enumeret, easq; proprias, utpote quæ ab ipsius febris substantia, nempe calore, caloris item motu, eiusq; subiectis sumuntur, teste Gal. lib. 1. de diff. feb. cap. 1. Gal. tantum tria ubiq; genera febriū ponit: diarias, putridas, hecticas. Quoniā in hęc tria genera omnes differentiæ Hipp. referri possunt. Quæ de causis & differentijs tum diariarum tum hecticarū dicta sunt satis sunt perspicua. Verum quę de putridis febribus dicuntur, ab interpretibus, obscuritatem & confusionem habent maximam, eo quòd non satis diligenter distinguunt hæc duo uocabula Græca: συνεχὴς & συνοχος. Appellemus itaq; nos συνοχος continentem, συνεχῆ continuam, nam febrium putridarū, talem constituemus diuisionem. Febres putridæ sunt triplices: pituitosa, biliosa, & melancholica. Nam sanguinea febris putrida nō est: sanguis enim quando putret, degenerat in aliquē ex prædictis humoribus. Iam unaquæq; febris putrida siue pituitosa, siue biliosa, siue melancholica: iterum duplex: intermittens & συνεχὴς seu continens. Intermittens febris est ex putredine humorum extra uasa, & intermittens uocatur, quia desinit ad sensibilem ἀπυρεξίαν, id est, in febricitatio nem. Dico autem sensibilem, quia uera ἀπυρεξία, id est, perfecta solutio à febre non est, nisi in diaria. Hæc itaq; intermissio conspicitur in quotidiana, quæ unoquoq; die inter mittit aliquot horas, Item in tertiana, quæ alternis diebus, Quartana quoq; quæ duos habet dies intermissionis seu quietis. Porro συνεχὴς, id est, cōtinens, quæ est ex humoribus putrescentibus intra uasa præsertim maxima & insignia, etiam triplex est: Pituitosa seu quotidiana, biliosa seu tertiana, melancholica seu quartana. Sed satius est à materia eas denominare pituitosas, biliosas, & melancholicas. Continens itaq; febris unicam habet accessionem ab initio ad finem, sicut diaria & hectica, à quibus tamen differt, quoniam συνεχὴς pituitosa quotidie post meridiem (quoniam pituita mouetur tempore pomeridiano) habet exacerbationem seu ἀναδίπλωσιν, id est, reduplicationē, quæ febrem quasi reduplicat, quæ exacerbatio est ueluti paroxysmus, sed iste paroxysmus non finitur ad ἀπυρεξίαν, sed desinit ad παρακμήν, id est, inclinationē, sed febrilem. Hanc licebit itaq; appellare febrem continentem, pituitosam, seu continentem quotidianā. συνεχὴς autem, id est, cōtinens biliosa perpetuo etiam durat, sed tertio quoq; die accipit

ueluti nouum paroxyſmum. Hæc quia corpus febre continente calefactum eſt, non facit rigorem aut horrorem. Poteſt etiam quotidie habere hanc exacerbationē, & tunc erit tertiana continens duplex, quæ ita diſcerni poterit. Sicuti tertia acceſsio ſimilis erit primæ: ſic etiã quarta ſimilis erit ſecundæ, & ſic deinceps. Hæc continens biliosa duplex eſt. Vna eſt quæ ſponte ab initio gignitur ex bile putreſcente in magnis uaſis, quæ tertio quoq; die habet exacerbationem, & hæc mutuatur, & retinet nomen generis, & dicitur continens biliosa. Altera quidem non ex ſe neq; ſtatim ab initio naſcitur, ſed prius incenſo ſanguine, deinde bilem apprehendit. Hæc à diaria ſumit originem, quæ calefacit ſanguinem, qui neglectus & non curatus, tandemq; putrefactus portione ſua tenuiore degenerat in bilem, & dicitur ſynochos putris, ut diſtinguatur à ſynocho non putri, ubi ſanguis non putret, ſed incaleſcit tantum, & ad diarias refertur. Iam horum συνόχων tres adhuc ſunt differentiæ. Eſt enim σύνοχος ὁμότονος ſiue ὁμαλιστός, id eſt, æqualis uigoris & tenoris, quæ ab initio uſq; ad finem æqualis perſiſtit. Eſt item σύνοχος ἀναβατικὸς ſiue ἐπακμαστικὸς, id eſt, aſcendens atq; increſcens, & παρακμαστικὸς, quæ paulatim ab initio ad finem decreſcit. Sed quare placuit medicis non reformidantibus Solœciſmi uitium (ut inquit Galenus 9. Meth.) nouum excogitare uocabulum hoc, σύνοχος, Græcis tantum uſurpatum? Vt res ipſas diuerſas diſtinctis nominibus efferrent: quia σύνοχος nullam habet inſignem mutationem ſeu exacerbationem ſenſibilem. Veluti σύνοχος dicta febris. σύνοχος melancholica eſt febris perpetuo durans, quarto quoq; die exacerbationem habens ac nunquam deſinens ad infebricitationem. Sed hæc in ſequenti Typo & Figura melius conſpicientur.

Febris

FINIS CONSILIORVM DE FEBRIBVS.

IOANNIS BAPTISTÆ MON-TANI VERONENSIS,

MEDICI ET PVBLICI IN ACADE-MIA PATAVINA OLIM PROFESSORIS

CHIRVRGICA CONSILIA.

NORIBERGÆ, IN OFFICINA IO-annis Montani, & Vlrici Neuberi,

M. D. LIX.

CONSILIORVM
INDEX ET ARGVMENTA.

HIERONYMI DONZELLINI AD LECTOREM, DE huius partis ordine, admonitio.

IN ijs morbis tractandis, qui manuum opera indigent ut curentur, duplex à nobis ratio atq; ordo institui potest: quorum prior naturæ est maxime consentaneus, scilicet, ut à tumoribus præter naturam, ad ulcera, quæ ex illis ferè originem ducunt: ab ijs ad uulnera progrediamur. Et in singulis generibus, à simplicibus ad composita & complicata, doctrinæ ordo procedat. Atq; hunc, authores multi, tam ueteres quàm recentiores (qui quidem probantur) secuti sunt: siue de omnibus simul, siue de singulis generibus seorsum disputarint. Alter uero non rerum naturam, sed discentium commodum ac faciliorem rerum inuentionem, spectat. Quem certe nos non iudicio ac uoluntate, sed necessitate potius quadam, hic instituere sumus compulsi. Nos enim nostra minime tractamus, sed aliena: in quæ iam facta cum inciderimus, ordinem qualemcunq; illis conciliare studuimus: qui ueluti Indicis loco, studiosum quo uellet, adducere facile posset. Nulla igitur aut in authore hæret culpa: qui non ideo hæc disputauit ut ederentur, aut in me, qui confusis rebus, legitimũ naturæ ordinem indere minime potui: sed pro re nata, tuum tantum commodum atq; utilitatem spectans, quod potui feci. Eum enim ordinem mihi proposui, quem Galenus in libris de compositione medicamentorum κατὰ τόπους seruauit. Quem cum hic uiderem studiosis commodiorem, quantum rei natura patiebatur, secutus sum. Alioqui, prior ille, uniuersali horum morborum tractationi, posterior autem, particulari magis uidetur conuenire. Etsi enim tumores, ulcera ac uulnera, cuiuis humani corporis parti possint accidere: scopi tamen uniuersales in his curandis propositi, in partibus diuersis, magnam habent uarietatem. Aliter enim uerbi causa Erisypelas curatur, si sit in crure, quàm si in facie. Aliter tractatur ulcus in articulo atq; in musculo. Sunt præterea morbi ex ijs aliqui, partibus peculiares: ut narium polypus, unguium paronychia, inguinis ramex, crurum uarices, pedum calli. Vt ab horum tractatione, is ordo minime abhorreat. Sed autorem etiam primi nominis, hac in parte habeo, cuius merito uestigia sum imitatus, Paulum scilicet Æginetam, qui in sexto libro Chirurgiam docens, eundem hunc sibi seruandum duxit. Non est igitur ut quisquam me hic inconsulto aliquid fecisse putet. Atq; ideo te hic admonendum iudicaui, ne meum hoc consilium temere susceptum existimares: sed meam hanc qualemcunq; industriam ac diligentiam, æqui boniq; consuleres. Vale.

IOANNIS

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS, MEDICI ET PUBLICI IN ACADEMIA Patauina olim professoris Consilia Chirurgica.

De Ophiasi & Achoribus.

Consilium I.

Larissimi atq; doctissimi uiri, occurrit nobis nobilissimus adolescentulus, cum quibusdam dispositionibus præter naturam, quæ apparent sensui. Duo sensu deprehenduntur circa cutem, qui affectus cum sint contigui, tamen uidentur diuersi & contrarij. Primo est priuatio omnimoda capillorum: quæ siue sit alopecia, siue ophiasis, siue caluitium, nunc non dicam, sed infra. Secundo est tumor quidam præter naturam, cum crustis & pustulis apparentibus. Est ibi raritas, & ideo etiam priuatio capillorum. Primo uidentur esse affectiones contrariæ. Defectus pilorum solet esse ex nimia siccitate. Crusta & ἀχῶρες proueniunt illi ex deprauatione humorum. Causæ igitur horum considerandæ. Primo, quo ad priuationem pilorum, dico hanc nullo modo esse posse ex siccitate, sed ex redundantia aliqua mali humoris: & ab eadem causa prouenire has affectiones, scilicet à deprauatis humoribus. Nam pilorum conueniens materia, teste Galeno, & melius Aristotel. secundo lib. de generatione animalium, prouenit ex humore adusto cum quadam pinguedine, & substantia aërea: ubi talis materia deficit, deficit etiam materia pro pilis. Hic illa materia non est talis, qualis esse debebat, sed corrupta & deprauata. Eodem loco dicit Aristoteles, quòd pili sunt passio cutis, & requiritur etiam ad generationem pilorum temperamentum cutis: & ex superfluitatibus cutis tantummodo generantur pili, & non ex alia superfluitate: unde secundum cutim affectam afficiuntur pili. Ergo talis affectus est propter duo: Primo, quia ista materia non est idonea ad pilos generandos, sed corrupta. Secundo, propter locum non bonum, quia temperies cutis est ualde humida, quæ non potest producere pilos. Nam & nimia humiditas, & nimia siccitas prohibent generationem pilorum. Fortassis contraria etiam quædam affectio est in ipsis meatibus, nam & horum ratione sæpe non nascuntur pili: sed hoc non est manifestum, dicamus tantum de ijs quæ apparent.

Ergo hactenus habemus intemperiem cutis, & materiam malam, ratione quorum uidentur duo contraria fieri. Primo, priuatio pilorum in parte commissuræ coronalis, ubi plurimæ fiunt transpirationes uaporum. Euaporato plurimo humido propter amplitudinem meatuum in illa parte capitis, non potest materia aggregari. Galenus probat uapores diuersos effectus facere pro crassitie, & materiæ, & meatuum. Nam si possunt transpirare, nihil mali aut incommodi inde euenit in

Habemus ergo cauſas propinquas & remotas huius affectus,& non contingit ratione alicuius membri principalis,ut ſolet plerunq; accidere in his fluxibus. Quibus ita ſuppoſitis,apparet ſtatim quid poſsim iudicare de euentu huius ægritudinis. Credo quod poſsit curari. Aegritudo eſt tantũ in parte,& nõ habet radicem,nec in cerebro,nec in partibus naturalibus,quamuis poſsit quidem cerebro communicari nocumentum aliquod propter uicinitatem, ſed tamen non inſigne: quoniam illud membrum eſt ſanum,cuius operationes ſunt ſanæ. Sed in hoc puero operationes cerebri ſunt ſanæ, ut apparet, ergo & cerebrum non eſt affectum. Sed tamen non facile poterit curari, quia intemperies illa eſt fixa & confirmata,& habitus iam factus, qui eſt difficile remouibilis à ſubiecto in quo eſt,ut & logici dicunt: durauit à quarto anno uſque ad 14. Sunt ergo decem anni: ſed tamen poteſt curari. Natura rei indicat nobis curationem conuenientem. Nos ſcimus,quòd ubicunq; eſt aliquid præter naturam in loco, medicus debet attendere an hoc pendeat ab alio,an non. Si ab alio, illud erit curandum: ſin minus, accedendum ad locum. In hoc puero nullum membrum eſt deprauatum,& ideo non credo eſſe opus curatione membrorum mandantium. Et ita tollimus totam illam hiſtoriam. Ideo credo quod non multum debemus laborare circa euacuationem. Bene uerum eſt quod tutius & ſine diſpendio erit, quòd totum corpus antea euacuetur, ſed non multis euacuationibus,quia corpus eſt bene præparatum. Ergo euacuetur aliquo modo,& præcipue cum ſimus in uere,in quo etiam ſana corpora purgari ſolent. Leniatur ergo uenter cum caſsia & hiera. Infrigidetur corpus, & ideo ſyrupi ſint non admodum eleuati in caliditate,nec ita inciſiui. Nam illi humores ſunt ſalſi,quod teſtantur cruſtæ,quæ non fiunt niſi ab humoribus calidis & aduſtis. Ideo autem non nego eſſe pituitam etiam, ſed tamen dico quòd etiam aduſtos humores habet, præcipue cum ſit calidi hepatis, ut apparet, & temperatura declinet ad calidum & ſiccum, & fortaſſe nutrix generauit in illo humores calidos, & ſolent bibere uina calida,& fortaſſe etiam habuit malos & corruptos humores: & utinam ſciremus etiam aliquid de hoc, Deus nouit. Ergo darem ego ſyrupum de Cichorea,uel de endiuia. Vel ita facerem: darem ſyrupum de cichorea & loco aquarum,ſerum lactis caprini darem: hæc facerent apertionem, abſterſionem, & etiam infrigidarent: & credo hoc genus ſyruporum eſſe optimum pro hoc puero. Pro pharmaco darem agaricum cum caſsia, quod eſt medicamentum conuenientiſsimum, & poteſt educere omnes humores. Factis euacuationibus omnis ſpes mea (ut ingenue dicam) eſſet circa localia, & rectificarem intemperiem cutis. Calor eſt eliſus & ſuffocatus, & tollendi ſunt humores praui. Primo igitur amouendi humores qui ſunt in ipſa cute, ſcilicet exiccantibus. Secundo confortarem cutim, ne amplius reciperet excrementa membrorum,& conficeret proprium ſuum alimentum. Confortatur autem calor cum moderate calefacientibus. Remoueantur humores illi mali abſtergentibus & exiccantibus. Chirurgus fricet locum uel cum pannis aſperis, uel cum ſquilla: ſed cum pannis aſperis condenſantur meatus: frictio cum ſquilla eſt mitior, & maxime conferret. Et poſtea fiant lotiones quæ ſubtilius penetrant, & magis in profundum. Adderem & ſulphur, ſed cum lixiuio acri, in quo eſſet nitrum & ſulphur: in principio enim non eſt ſtatim utendum aſtringentibus. Poſtea facerem etiam linimenta abſtergentia, ut eſt oleum amygdal. amararum, cum iride, centaurio minori & maiori, & Gentiana, pane porcino, item clematitide altera, & ariſtolochia rotunda. Factis abſterſionibus,leniter exiccandum & confortandum, & tunc deuenire poſſumus ad illa quæ recipiunt alumen,& etiam calchantum, ſi opus eſſet maiore exiccatione. Factis mundificationibus credo quòd pili per ſe generabuntur. Sed ſi non oriantur, confortarem locum, & nihil magis expediens ad hanc rem quàm linimentum factum ex oleo amygda. dulcium, ladano, & capillis Veneris puluerisatis, & ponatur ſuper locum: nam plurimũ facit ad pilorum generationem,& ad tollendum quicquid eſt circa radices pilorum. Oleum amygd. dulcium humectat cutem, ſi forte ex medicamentis

superioribus nimis exiccata esset. Et hæc sunt mutanda prout uidebitur, & affectio mutabitur. Victus sit exquisitus, quia hic maximam partem curæ sibi uendicat. Sic puto emendari posse, Deo uolente, hoc uitium.

De Achoribus seu Tinea capitis antiqua, post purgatum corpus & uaria ab alijs Medicis adhibita remedia.

Consilium II.

PRimo abstineat à lacticinijs, pastilibus carnibus antiquis, auibus palustribus, rebus frictis in sartagine, leguminibus, herbis crudis, uino dulci & crasso, & à uino nigro & turbido, á satietate & multitudine ciborum, post cibum â studio & exercitio pleno existente stomacho. Hæc ubi iste fecerit, sumat pilulas singulis septimanis semel, aut etiam bis si oportuerit, num. 3. hora una ante cœnam, quarum descriptio est talis:

℞. Succi fumiterræ			
Boraginis			
Chamædryos	ana	℥	2.
Myrobalanorum chebulorum			
Indorum			
Citrinorum	ana	℈	4.
Ellebori nigri		ʒ	2.
Agarici electi		ʒ	4.
Aloës		ʒ	6.
Epithymi			
Foliorum senæ			
Polypodij	ana	℥	1.

Pulaerizentur omnia, & permisceantur cum succis, & permittantur exiccari, & postea cum syrupo de fumo terræ fiat magdaleon: de quo formentur pilulæ pro singulis drachmis, tres, sumendę ut supra. Item tondeantur capilli usque ad cutem, postea utatur lotione infrascripta saltem semel in septimana:

℞. Lixiuij dulcis quantum sufficit pro una uice, in quo decoquantur,			
Aristolochiæ rotundæ			
Panis porcini	ana	℥	8.
Gentianæ			
Rheupontici	ana	ʒ	3.
Centaurij maioris		ʒ	2.

Decoquantur omnia ad consumptionem tertiæ partis lixiuij, & cum eo lauetur caput, & exiccetur, semel aut bis in septimana. Deinde inungatur caput oleo infrascripto magistrali:

℞. Ireos

℞. Ireos	℥ s.
Squillæ	℥ i.
Centaurij minoris	℥ s.
Myrtillorum	℥ i.
Garyophyllorum	℥ i. s.
Olei amygdalarum amararum	℔. i.

Ponantur omnia simul in uase uitreo bene obturato, & bulliant in balneo Mariæ lento igne per horas sex, postea seruetur oleum in Sole, remouendo ipsum tempore nubilo & in nocte, & hoc oleo illiniatur caput quotidie in introitu lecti, & post lotionem ordinatam à nobis.

Ad simplex œdema, in frontis parte superiore, uersus uerticem.

Euacuato corpore, & ordinata uictus ratione, fiat fomentum ex decocto chamomillæ in aqua salsa, quo foueatur locus affectus, spongia in eo madefacta. Deinde ungatur oleo chamæmelino & anethino.

De fistula in oculo, cum gonorrhœa, & suspicione morbi Gallici: pro iuuene Ferrariensi.

Consilium III.

IVVENIS uiginti annorum singulis ferè duobus mensibus aut tribus laborat gonorrhœa, & urinæ magna difficultate. Et patitur duas fistulas, diuersarum naturarum, in utroque oculo. Ante duos annos laborauit affectione capitis, quam uulgo tineam uocant, & dicit, quod ex anno decimo ætatis inciderit in gonorrhœam. Vsus est Venere ante tempus. Ex naribus eijcit materiam uiscidam, & fœtentem: ita ut, & ipse & assidentes odorem percipiant. Per secessum, excrementa purulenta, & potius uiridia. Hæc sunt symptomata. Deliquit in omnibus sex rebus non naturalibus. Est enim mercator. De fistulis oculorum est magis solicitus, ideo de illis primo dicemus. In sinistro oculo fistula habet cauitatem intrinsecam, uix foris uidetur: cum comprimit, copiose aqua exit. In altero oculo est etiam cum cauitate, sed foramen seu orificium magis manifestum habet. Bis est curatus, & rursus rediјt malum. Scire autem debetis, sicut Clariss. D. D. norunt, quo modo cauitas & sinus conueniant essentialiter, licet figura differant. Sinus, uel fistula, est solutio continui, in quibus est durities præternaturalis, quæ facit curationem difficilem, & interdum omnino non recipit, sed in figura differunt. Nam sinus in latum & profundum, fistula in longum, & angustum protruditur, sicut tubæ. Nam ob hanc similitudinem fistula dicitur, & hac ratione difficilioris curæ sunt ambo. Vtrũ modo hic sint fistulæ, uel sinus, non possum determinare: quia non uidi, nec possunt uideri. In sinistro credo esse fistulam, quia longior est, ut ex compresione etiam prope partes remotiores apparet. Sed eadem est curatio. Quare de nomine non sum solicitus, sed de cura, quæ semper longa est, ubicunque fuerit. Et hic difficilior etiam, ratione loci nobilissimi, operationum nobilium, & passibilitatis.

Estque

Estq; in loco conspicuo, ubi facit deformationem non recte curata. Ideo merito sum solicitus. Si ergo uolumus curare, oportet scire naturam, & caussas annexas, quæ fouent, & impediunt rectam curationem: quia ad locum accedere non possumus, nisi remotis illis caussis. Perpessus est gonorrhœam. Est pessima ea, rauone signi mali, & ratione caussæ, quia natura habebat membra relaxata, præcipue uasa spermatica: & uirtutem tam retentiuam debilem, quam expulsiuam corruptam. Ac propter debilitatem illorum locorum, reliqua membra solent eo mittere sua excrementa. Per uiam caussæ, quia exiccat ille fluxus, & facit ariditatem. Subtrahitur enim alimentum membris spermaticis, quæ semine nutriuntur, ut & Galenus refert. Ideo arescunt corpora, quæ diu eo fluxu laborant, & perueniunt ad tabem. Hic incepit ab anno decimo, & singulis tribus mensibus bis tandem patitur, quod signum est, non solum calorem naturalem, sed omnes uirtutes esse debiles. Deinde mercatores ab externis caussis multa coguntur pati, & peccauit in Venere, qua ad exhauriendum corpus, & debilitandum nihil magis facit. Ita caput quoq;, quod ex defluxu seminis maxime debilitatur, redditum fuit imbecillius. Et perpessus est ulcera adeo magna, ut Medici dixerint esse tineam, uel achores Galeni, quæ Arabibus Saphati dicuntur. Sunt autem ulcera emanantia in capite, quæ diuersas caussas, pituitam salsam, & putrefactam habent, & interdum aliquid etiam ex alijs humoribus, & uariæ sunt horum species. Nam melicerides dicuntur, cum effluit melleus humor. Steomata, cum materia seuo est similis: Atheromata, cum pulticulæ. Semper autem habent dominium pituitæ, quoquo modo putrefactæ. Et habet adhuc uestigia in capite attestantia malitiam humorum. Nunc quæritur, cum habeamus caussam fouentem fistulas, uidelicet uirtutes omnes affectas, quæ multiplicant excrementa, & præcipue pituitam, quæ admixta est cum bile, in iuuene habente hepar calidum, cum qua putrescens fit deterior, mordax, erodens partes in quibus figitur: Et magna imbecillitas capitis, multiplicantis excrementa: quæritur inquam an non adsint alia, quæ augeant, ut Morbus Gallicus? Ego de hoc non ausim affirmare, cum non habeam signa. Quòd concubuerit cum mulieribus infectis, coniectura est: sed non est necessarium. Est tantum signum. Adiutus est decocto ligni. Verùm neque id signum est necessarium. Adiutus est, non quia laborauit morbo Gallico, sed quia lignum sua uirtute exiccat, & roborat membra. Et quia diætam uictusq; rationem meliorem habuit. Ceciderunt pili, hoc signum approximat quidem ad rem: sed quia eo tempore ceciderunt pili, quo passus est tineam, non est mirum, cum sit propria passio, sequens illum morbum, ob corruptionem alimenti. Ideo quoque hoc signum non est necessarium. Sed potest contingere, ut perpessus sit, & etiam nunc patiatur. Nam multi incidunt in eum morbum, etiam sine bubonibus, & ulceribus in uirga, & multis talibus occurri, qui propter hanc caussam nolebant habere, & tamen habebant, ac potu ligni sanaui eos. Ideo nec affirmare certo, nec negare ausim. In curatione tamen non abhorrerem à decocto ligni, siue habeat, siue non, nihil impediet. Omni enim modo exiccando iuuabit eum, & membra confortabit. Ad curam igitur. Fistulæ morbus factus, non fiens, & fluxus habet caussas fouentes, quæ continuo subministrant materiam. Ideo oportet intercipere fluxum, & tollere materiam, ac postea curare fistulas, quæ si non fuerint curatæ, etiam sublata materia, diffluet optimum oculi alimentum. Sed corpus primo curandum, quia uirtutes habet imbecilles, ideo præcipue utendum bona uictus ratione. Ac præcipue attendendum, ut curetur gonorrhœa, quæ corpus extenuat. Id astringentibus post euacuationem fiet, postea caput, ne redundet excrementis, lotionibus, cum Maiorana & Sena roborabitur. Vtatur deinde masticatorijs, non caputpurgijs, uidelicet Mastiche & Pipere. His factis, deueniendum à Chirurgo ad fistulas. In quibus occurrit caro, uidelicet callositas, toto genere præter naturam, ea remouenda, sed hoc

fieri

fieri non poteſt, niſi prius aperiatur ſinus, ut medicamenta operari poſsint, poſtea iniicienda exiccantia, & erodentia calloſitatem: mediocriter tamen, quia locus nobilis. Habemus autem pro hoc Diachalcididem celebratam à Galeno. Item unguentum Indum ſacrum. Sed hæc ſunt officia Chirurgi, in quæ non decet nos intromittere. Fiat igitur exquiſita euacuatio, & detur decoctum ligni.

De lachrymali fiſtula.

Conſilium IIII.

VBI CONFIRMATA EST QVEMADMODVM hanc eſſe audio, per ſeſqui annum, nunquam aliter remoueri uidi, niſi per cauteria commodiſsime applicata ab aliquo prudentiſsimo Chirurgo. Et quamuis innumera prope obſeruauerim ab excellentiſs. Medicis, omnia tamen ſemper fruſtra fuere tentata. Dixerim igitur hanc puellam prius eſſe purgandã, deinde adhibendum eſſe cauterium, cum auro uel ære, omiſſo ferro. Ex ferro enim fit maior aduſtio, & profundior cicatrix. De fluxu saniei ab aure ſtante fiſtula, nullo pacto tentarim curationem. Eſt enim tanquam auerſio quædam, qua ſuppreſſa, forte & totus oculus in deteriorem aliquem affectum incideret, proinde auris interea dimittatur.

DE CATARRACTA.

Conſilium V.

MOrbus eſt peculiaris uni membro. Eſt primo quærendum, quid ſit quo ad nomen. Secundo, in quo loco ſit. Tertio, quæ ſit natura huius morbi, quia indicationes ſumuntur præcipue à natura ipſius membri, in quo morbus eſt, & à natura morbi. Quantum ad nomen igitur, appellatur deſcenſus aquæ, ſiue aqua, ſeu catarracta, quia factum ſit aliquid circa oculi partes, ſed eſt barbara uox, græci ὑπόχυμα, uocant, quaſi ſuffuſionem, infunditur enim quidam humor ad talem locum, locus, ubi inuenitur iſta aqua, impedit uiſum, ergo oportet, ut ſit in proximo inſtrumento uiſus, non in coniunctiua, quia cerneretur, non in cornea, quia non impediretur uiſus. Ergo uel in neruis opticis eſt obſtructio, uel in primo inſtrumento uiſus cryſtallino, quando diminuitur uel offuſcatur, aut aliquid tale, uel eſt in humore uitreo, uel eſt in aqueo humore, uel in foramine uueæ. Inter corneam & pupillam eſt locus proprius deſcenſus aquæ. Quòd ſi eſſet in opticis, nihil aliquis uideret, ſi in alijs eſſet, nihil etiam cerneretur, ſed apparet iſta aqua; & qui operantur, penetrant coniunctiuam, & cum perueniant ad corneam, apparet acus per corneam, & uertunt acum, & remouent iſtam aquam, obſtruitur illud foramen, & fit uel diminutio uiſus, uel deſtructio. Et hæc tantum de loco affecto. Morbus non eſt mala complexio, quia non ob caliditatem &c. ſed eſt morbus in compoſitione, in eo genere, qui dicitur in uia. Vnium enim eſt in compoſitione, circa formationem & hoc uel circa figuram, ſuperficiem, cauitatem, meatũ, magnitudinem, numerũ, ſitũ. Eſt ergo morbus in cõpoſitione, in uia ſeu meatu. Locus eius eſt ultimũ foramen inter corneã, & uueam. Materia morbi eſt uiſcoſa frigida, aliquando autem ibi non eſt permanens, quia aſcendit à ſtomacho, & fit ibi quaſi nubes, ratione uaporũ: ſed nõ durat tale malũ, & tales curantur cũ Hiera, dicit Gale. Aliquando uero eſt eſſentialis ibi humor, & habet firmam ſedẽ, & talis eſt caſus noſter, quia hic eſt per eſſentiã, non per conſenſum.

Materia

Materia enim est pituitosa,uiscosa, & crassior,& est ibi per essentiam. Talis materia tripliciter diuersificatur,uel secundum quantitatem,uel secundum substantiam, uel secundum colorem. Sed in quantitate, quandoq; ita multa,ut occupet totum oculum, quandoq; partem superiorem, quandoq; inferiorem. Aliquando uariatur secundum modum substantię,uel quia ista aqua crassa,uel tenuis,uel aquosa. Quandoq; secundum colorem,quia interdum coloris albi est,& clari,ut margarita orientalis,uel fusci uel lucidi,uel est tendens ad flauedinem,uel citrinus color est tendens ad luteum. Si secundum quantitatem,ex forma apparet. Si in medio erit tantum,uidebit omnia, quasi esset foramen in medio, si est in uno angulo,tum ex ista parte manum oppositam non uidebit. Si est inferius,uidebit tum superius,& contra si tenuis est,facile mouetur sursum & deorsum clauso altero oculo, ex quocunq; etiam adueniente motu. Si est crassa, non mouetur,& est pessimum signum. Colores uidentur facile. Quæ e pauca materia,est melior:& quæ tenuis:non debet tamen esse nimis tenuis,quòd ita non potest deponi cum acu: neque nimis crassa,quæ est alba, est melior, reliquæ habent partes terreas, & adustas, maxime si ad fuscedinem declinant. Quæ est cærulea, est melior. Vbi est catarracta, ita, ut nihil uideatur, nec manus, nec lux, casus est desperatus. Si ex mediocri motu mouetur, sed non diuellitur à loco prorsus, ibi tunc est matura. In casu nostro macula uidetur in loco dicto, occupat totum foramen, habet uel nullum, uel paruum motum, colorem tendentem ad fuscum. Miseret me eius, quia est pauper, & uix curabitur. Quid faciendum? hic est materia & obstructio, ergo apertione indiget, indicatione sumpta à morbo, ideo abstergendum, uel aperiendum. Si aperire uolueris, destruetur pupilla,& indurabitur, si adhibebitur abstersiuum, corrosionem faciet, quare cum abstergentibus & aperientibus nihil poteritis operari. Si enim leuia erunt medicamenta, nihil facient, si fortia, destruent oculum. Ergo ad acum confugiendum, si debet fieri operatio. Sed corpus prius purgari oportet bene, & est hic uir, Alexander nomine, in hac parte peritus,& tempus optimum est operandi, quia luna in oppositione,& incipit declinare,& huius est ratio Physica, non Mathematica, quia humores tunc maxime ad superficiem deuenient,& tota materia tunc bene ad ultimum foraminis deuenit. Quare optime remouebitur, & remota non crescet, etiam iste humor, quòd facile fieret alio tempore inconuenienti, ut si luna crescente deponeretur, esset periculum, ne ascenderet rursus. Quare melius tempus est, quando luna est in oppositione, sed incipit decrescere,& tempus sit medium inter calorem & frigus. Post depositionem experimentatores ouum cum croco apponunt, sed crocus est maturatiuum, uolunt maturare, ubi nihil est maturandum. Oportet repercutientibus uti, ouum totum cum uitello solum adhibeatis, quia reprimit, & sedat dolorem, & accipiatis pillulas Cocciarum ℈ 4. fiantq; pillulæ quinq;, cum aqua foeniculi. Dicunt illum esse rusticum, tamen uix efficient pillulæ istæ tantum, quantum in delicato cassia. Postea dandus syrupus hic:

℞. Succi rosarum
Rutæ
Foeniculi ana ℥ 6.
Sacchari q.s. fiat syrupus, de quo detur singulis diebus.
℥ 2.
Aquæ foeniculi ℥ 3.
per octo dies aut longius.

De tumore

De tumore duro maxillæ dextræ.
Consilium sextum.

IN hoc iuuene consideranda est ægritudo, in loco particulari, quæ statis temporibus, non semper contingit, sed habet periodos: Circa maxillam dextram tumor dilatatur à mento ad aures, atque inter hæc membra medium locum occupat. Audimus primo, antea cum fuit aliqua durities in dextra parte faciei, chirurgum tentasse maturare, ita attraxit materiam, & facta est inflammatio in loco, & cum uidebatur illi suppuratio, incidit, & effluxit sanies. Fuit igitur hoc initium, & post hanc duritiem ita curatam ad ulcus deuenit, ita ut certis temporibus in eo fiant crustæ, quæ decidunt adhibitis medicamentis. Nunquam tamen liber est, & etiam nunc fit crusta certis temporibus ac periodis, itaque cogitur consulere Medicos. Sunt autem tres anni, cum fui Teruisij, & uidi in ea maxilla magnum tumorem, & consideraui, & percunctatus de percunctandis, dixi esse propter caliditatem hepatis, ut deinceps ostendam. Et narrauit mihi cauterium sibi factum esse in brachio, quod ego non damno, etsi in crure maluissem. Exhibui medicamenta diuertentia, & refrigerantia. Medici uerò noluerunt ea, quæ iussi facere, inde semper incidit in deteriores affectiones. Nunc accessit ad E. V. & fuit aliquo modo curatus, sed non plene liberatus. Ideò rursum quærit curationem, ac petit sibi prouideri, ne incidat in talia. Video autem quòd habeat ulcus cum eschara, ubi eschara non prouenit à causa externa, sed interna, uidelicet humore acri, & calido inducente escharam, inflammatur locus ille, & fit inflammatio purpurei coloris, quæ tendit ad rubedinem. Et ita ex colore, & ex crusta iudico materiam esse calidam. Talis materia igitur calida est, & adusta, & quia ea defluit, certe defluit ab aliquo termino. Proponuntur duo membra, à quibus potest defluere: ut caput, à quo potest defluere ad maxillam, uel possunt ascendere uapores ab inferioribus per uenas, ergo potest esse à superiori, uidelicet à capite, uel ab inferioribus, ut ab hepate. Quod hic mandat, an utrunque? Ego non possum determinare id, quod non indicetur ab aliqua ratione. Percunctatus sum, nunquid antea habuerit defluxum à capite, aut apostemata circa Adenas: Nihil dixit prorsus se habuisse, nonnunquam aiebat se catarrhum habuisse. Sed ex interrogatione diligenti non potui rimari, & in coniecturam rationabilem deuenire, quòd sit caput læsum. Nam illud membrum, cuius actiones sanæ, læsum non est, neque cognoscimus membrum læsum, nisi eius operationes læsæ, siue istæ uitientur, ut fit morbus uel dispositio morbosa. Nec inuenio ista, quæ sensui appareant. Cum igitur non sit in capite læsio, accessi ad alia, & quia omnes humores generantur in hepate, consideraui illud. Video in eo colorem subnigrum, amplitudinem uenarum, haber pilos multos in capite, est in alijs partibus sine pilis propter ætatem, est satis musculosus, circa superiora magis quàm inferiora. Quæ signa sunt hepatis calidi, nam tales habent sanguinem calidum, qui magis nutrit partes superiores: Est igitur habitus calidi, & hepatis calidi. Cum igitur hepar calidum plus generat de bile, & humore adusto, sanguis duplex est, uidelicet pituitosus, cum non fit perfecta concoctio, & deinde superassatus. In hoc igitur iuuene cum hepar sit calidum, in quo generantur quatuor humores, iuxta gradum hepatis plus de calido, uel adusto generatur. Contra, si frigidum, plus de petuitoso, & aquoso humore generatur. Ad tale hepar accesserunt causæ extrinsecæ, quæ id potuerunt præstare, ut fierent ægritudines: Est uenator, exercitatur, incalescit in sole, utitur etiam uinis potentibus, quod inflammat adolescentes. Vtitur etiam cibarijs calidis. Habemus hactenus membrum, quod mandat excrementa sua ad illam partem, habemus terminum à quo fluit illa materia, & terminũ ad quem, & quod fluit ad dextrũ, quia natura seruat, κατ' ἴξιν rectitudinem in fluxu. Vnde Medici cum uolunt auertere, seruant quoque eam rectitudinem. Defluit igitur materia ab hepate, uel sub forma uaporis, uel humoris, uel utroque modo. Cur igitur fluxit ad maxillam dextram, non ad brachium? Merito id

factum, quia apparuit durities circa locum illum, & fuit male curata. Cur fuit ibi pustula? Hoc est, ac si quæras, cur in hac parte uulneratus? quia erat illic commoditas uulnerandi, & ita ibi materia delata sursum. Audiuimus etiam, quòd male fuerit curatus, habuit duritiem quandam, tentata fuit maturatio, talia calefaciunt locum, & relaxant, sunt enim calida & humida. Vnde Galenus prohibet, dum materia defluit, ne applicentur maturantia. Et est hoc pessimum, præparant enim locũ relaxando ad fluxum. Cumq; ita fuerit curatus ab inflammatione, debilitatur locus, & ita paratus fuit, ut fieret imbecillior, & excrementa ad imbecilliorem partem mandantur, facta est; imbecilla pars ob malam curationem, ob longam ægritudinem, & ita aggregata materia, quam natura expellere tentat. Ac audimus, quòd hoc anno peius ualuit, & inflammatio augetur & minuitur, iuxta collectionem materiæ. Accidentia iam sunt nota. Video duritiem, quæ uidetur esse per totam maxillam, ubi erat eschara. Quæ causa duritiei est? Credo, quòd sit materia adusta, quæ permansit in loco, nam cum applicamus resoluentia, resoluuntur tenues partes facile, & crassa permanent, quod facile alteratur, tollitur, terrestre permanet, idq; difficulter dissoluitur. Est hic inflammatio, uideo foramina, quæ arguunt materiam fluere ad illum locum, quæ est acris, corrodens, calida. Et ita credo, quòd est materia calida, cuius gradus multi sunt; Si est adusta, petit cutim, epidermin, & fit herpes, & quando magis adusta, fit herpes miliaris, & quantò plus acquirit adustionis, tantò minus serpit: sed magis erodit. Hæc materia non est ita in extremo, quæ posset facere herpetem phagædenicum, & ita tenuis non est, ut serpat. Quomodo igitur appellanda, uel lichen uel impetigo? Sed cum habeamus naturam eius, de nomine, non ita sum solicitus. Potest fieri, quòd sit lichen, quia Celsus dicit lichenem occupare locum circa mentum. De nomine itaq; dicam nihil amplius, cum de re, & natura nobis constet. Paucis procedam, quia erat curatus, habet chirurgos tantum sollicitos, ne incidat in talia, quæritur qua arte procedere debemus, ne in talia incurrat. Faciam Prognosticum. Quando deueniet ad maiorem ætatem, fiet adustio humorum quoq; maior, & nisi sibi cauebit, *incidet in* morbum aliquem malum, ut cancrum phagædenicum. Natura morbi *indicat*, quid faciendum. Est membrum mandans calidum, generat humores adustos, qui euacuandi. Ne generentur contempera hepar, & membrum, ne recipiat, corrobora. Duæ igitur indicationes, una propter membrum mandans, altera propter recipiens. Ego procederem ita: Exquisite purgato corpore, quod optime factum est, ab Excellentissimo Frisimelica, curarem, ne generarentur amplius humores adusti. Ad aliud uerô, ad alterationem: quòd hepar plus æquo calidum debet alterari, proponitur aqua Veronensis Calderiana, quia habet uim refrigerandi, & ultra hoc etiam corroborat: eam uellem exhiberi extra & intra. Audio illum habere tumorem lienis, non mirum, quòd eum habeat, quia abundat humoribus adustis. Quare prodest ei ferrum, & electuarium de scoria ferri, quod tollit obstructiones lienis. Et laudo, ut singulis annis utatur his balneis. Temporibus intermedijs uti uellem eum sacharò rosaceo. Fugiat exercitia ualida, & uinum forte ne bibat, & à cibis calidis abstineat, ac alias res alterantes deuitet. Exterius unguentum rosatum Mesues, & alia possunt adhiberi. Est unum, quòd hepar non facile potest alterari, ne generet humores adustos. Volo, ut fiat cauterium in crure, quia in omni auersione, ubi terminus à quo & ad quem, non debemus, retrahere per eundem impetum humorem, fluit ab hepate, & uolumus retrahere ad brachium: non retrahes, imô attrahes. Sed tu uolens retrahere, retrahe ad crus, & impedies impetum humoris. Hoc antea quoq; laudaui, & nunc dico, uerum idem reperendo, quod omnino faciendum est cauterium in crure, quia proderit, sicut nocet illud in brachio. Quare id in brachio factum consolidetur. Habeat quoq; rectam uictus rationem. Circa locum læsum, quia percipit influxum, laudo succum Solatri, cum oleo rosato completo, ut in plumbeo mortario, pistillo plumbeo ducatur; hoc etenim repercutiet, & constringet locum ne recipiat, & inflammationem tollet, id quod erit ad præseruandum bonum.

De Apostematibus cancrosis in naribus pro Nobili Germano.

Consilium VII.

T posit conseruari atq; etiam praeseruari sua dominatio, oportet ut habeat rationem diligentissimam circa omnes res non naturales, & primo circa aërem, cũ fere tota causa suae aegritudinis sit uitio cerebri, quantum fieri potest, euitabit omnes excessus aëris, tam calidos quàm frigidos: unde uentos tam australes, quàm boreales effugiet, & moram sub sole. Quòd si cogatur equitare uel flantibus uentis, uel sub sole, curabit omni artificio, ut muniat caput ab omni offensa. Cauebit à pluuijs, & ne aliquid habeat in capite humidum, neq; capillos madidos, sed confestim si pluuijs se casu obiecerit, exiccabit caput calidis linteis. Et eadem ratione uitabit loca humida & terrena, & nocturnum aërem, uel noctu apertis fenestris dormire. Cauebit à meridiano somno. Surget diluculo, atq; excretis superfluitatibus consuetis, exercebit corpus, & negocia sua peraget. Post prandium studebit quiescere, neq; scribendo, aut aliquid ubi mentis labor accesserit agendo, se defatigabit. Conabitur iucunde uiuere, atq; omnes animi molestias euitabit. Bis tantum in die comedet, neq; bibet intra prandium & coenam. Dum equitat, parce prandebit, uberius coenabit, & hoc erit commune quotiescunq; post prandium aliquod magnum exercitium sit facturus. In reliquis temporibus par erit prandium & coena, & neutrum ad satietatem. Ciborum electio talis erit. Carnes iuuenes omnes edat, praeter agnorum paruorum & porcellorum: à porcis tamen siue iuuenes, siue senes fuerint (meo consilio) omnino abstinebit. Vitulinae, castratorum iuuenum, leporum, hoedorum, auium omnium campestrium quae non degunt in aquis, pullorum omnium, conueniunt. A piscibus cuiuscunq; generis quantum fieri potest abstinebit: ab omnibus rebus frixis in sartagine, à lacticinijs, praecipuè caseo antiquo, ab omnibus oleribus, praesertim syluestribus, ab ouis duris: recentia uerò mollia, si in cinere calido uel in aqua decoquantur, utiliter sumi possunt. Haec ferè ratio uictus erit illi praescripta. Quantum uerò ad medicinas attinet, bis singulis annis ipsum purgandum consulo, autumno inquam & uere, neq; omnino praetermittendum, donec omnino morbus extinctus fuerit. Purgatio erit huiusmodi:

℞. Floris casiae.	℥	1.
Specierum hierae simplicis.	ʒ	2.
Cum zucchero fiat bolus.	Item:	
℞. Syrupi de fumo terrae simplicis.		
Acetosi simplicis	ana ℥	1.
Aquae endiuiae.	℥	4.
Misce pro uno, & sic pro quinq;.	Deinde uerò:	
℞. Confectionis Hamech	ʒ	4.
Syrupi rosati solutiui	℥	4.

Misce, & fiat potio danda in aurora cum custodia. Post hanc medicinam laudo ut autumno quidem sumat meos syrupos de elleboro, quorum descriptio in tractatu nostro de morbo Gallico habetur. Vere autem post casiam assumptam, & unum aut alterum syrupum, mittet sanguinem è uena communi dextri brachij, extrahendo circa uncias quatuor sanguinis: sed postea non sumat syrupos de elleboro. Haec erit

purgatio. In temporibus uero intermediis, ut continuo diuertatur materia, laudo ut semel in septimana saltem sumat unam pilulam ex descriptione infra scripta:

℞. Agarici electi. ℈ 2.
Aloes optimae. ℈ 4.
Rheubarbari electi ℈ 3.
Cinnamomi.
Garyophyllorum.
Spicae. ana ℈ 1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea cum succo rosarum puro aspergantur, & dimittantur exiccari, atque ita iteretur septies. Postea cum melle rosato fiat magdaleon, de quo fiant pilulae singulis uicibus numero tres pro dragma una: ex quibus sumat unam per horam ante coenam, sine custodia, semel in septimana. Deinde permittet sua cauteria in brachiis, sicut sunt, aperta: imò si adhuc his omnibus peractis materia descenderet, laudo ut cauteria etiam multiplicentur, & duo fiant circa pulpam & partem carnosam utriusque spatulae. Circa uerò locum nasi, ego nollem transire unguentum infra scriptum, si quandoque ulcua aliquod emergeret, uel perseuerarent reliquiae antiquorum. Descriptio unguenti talis est:

℞. Tutiae optime praeparatae ℥ 1.
Succi solatri } depuratorum ana ℥ 2.
Succi plantag. }
Olei rosati completi. ℥ 3.

Atteratur tutia diligentissime in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo: postea paulatim addantur succi, & oleum rosatum, semper magis ac magis confricando cum dicto pistillo per totum diem: ultimo addatur modicum cerae liquefactae, & fiat linimentum pro loco. In singulis septimanis fiat capitis ablutio talis:

℞. Lixiuii dulcis quantum sufficit pro una uice,
atque in eo decoquatur agarici. ℈ 1.
Rosarum.
Maioranae.
Betonicae ana man. 1.

Et cum hoc lixiuio, & aliquo sapone aromatico abluat caput.

De Apostemate maligno, polypo scilicet in naribus, ad cancrum accedente.

Consilium VIII.

Asus. Nobilis hic annorum triginta, toto reliquo uitae suae spacio sanus, & quoad sibi uidetur optimae constitutionis, sub annum aetatis duodecimum, incidit in fluxum sanguinis narium, sine aliqua causa extrinseca notabili. Nihil enim in uictus ratione mutauerat, nisi quòd uino uteretur paulo meraciore, non ultra modum tamen, sanguis effluens, sicut & quae hodie effluunt, ei frigidiora uidentur, is fluxus cum diu duraret, ac quotidie etiam augeri uideretur, ac postmodum cum se in Italiam contulisset, in tantum icrescе-

cresceret, ut quotidie tribus uel etiam quatuor uicibus sanguis è naribus flueret, sine aliquo tamen capitis dolore, eò molestiæ perduxit hominem, ut cum 9. annis continuis per eam corporis partem natura se exonerasset, ipse contrarium plane conaretur, & cum fluxum ui sistere intenderet, consuluit Vrbinum, qui tunc Patauij primus erat, sub annum ætatis 21. qui etsi omnino dissuaderet, & hæc incommoda quæ interim secuta sunt, omnia prædiceret, precibus tamen eo perductus est, ut exhibitis medicinis per os, & aperta uena sine localibus sanguinem sisteret. Ipse paulò post bene secum putans agi, sine aliqua uectus ratione uixit. Sanguis autem qui per nares effluere solitus erat, cũ illic impediretur, alias quæsiuit uias. Ac primo aures infestans, meatusq; illos obstruens, sensum auditus per sex ferme menses plurimum impediuit: tentauit & oculos, nihil tamen neq; hic neq; illic effluxit. Vltimo usitatam suam uiam aggressus per fauces, & per os partim effluxit, partim in naribus resedit & congelatus est: ita ut cum ui digitis inde eruere conaretur, nares eo pacto quo apparet, deformaret. Hoc ad quinq; annos post illam suppresionem sanguinis factum est: in quo toto tempore nulla adhibuit remedia alia, nisi quòd uenas interdum aperuit (sub lingua etiam quandoq;, id ter uel quater in anno) & corpus medicorum consilio aliquoties leniter purgauit. Iam quartus annus agitur, ex quo sanguis ille, qui narium meatus (sicut dictum est) obstruxerat, nescio quo pacto colliquatus est, & ipse ad hunc defluxum humiditatis cuiusdam continuum deuenit, ex quo primum alæ narium ruptæ, & deinde apostemata, quæ sub naribus apparent, orta sunt. Continue enim fluit & eum molestat, nisi pannis lineis nares obstruat. In hoc tempore à Chirurgis uarie uexatus est, semel potus ligni illi exhibitus est, bis suffumigia duodenis septimanis pertulit, aliquoties etiam pulueribus erodentibus succurrere apostematibus uoluit: Nihil profecit tamen, sed potius fluxum augeri & ualidiorem reddi, malumq; latius serpere sensit, ciborum delectum nullum unquam babuit, nisi quòd carne porcina abstinuit. Vino satis grandi, non nimis tamen immoderate usus est, in somno & reliquo totius corporis habitu nihil plane sentiens incommodi. Montanus dixit fluxum illum à causa extrinseca uiolenta scilicet sanguinis obstructione ortũ: ac Vrbanũ dupliciter peccasse: non solum quòd fluxum repressérit, sed quòd eo represso fluxu, nullum regimen uitæ ordinarit, nec alias diuersiones fecerit. Esse apostema illud polypum completum ex materia adusta melancholica maligna, accedere ad cancrum ulcerosum. Victus ratione exquisitiore uti uoluit, abstinere à carnibus antiquis & salitis, bubulis etiam & porcinis, ab omni genere piscium, à caseo & lacticinijs omnibus, à frictis in sartagine, leguminibus, & omnibus herbis, comedere tamen carnes uitulinas, hœdinas, pulli iuuenis, far quoq; bene coctum, iura pulli & gallinarum, oua recentia, sorbilia, non dura nec fricta. Vinum bibere tenue, album, pauciferum, pro euacuatione corporis, lenitiuum dedit. ℞. Electuarij linitiui ℥ 12. Bene operatum est, & tinnitum aurium, quem aliquot diebus senserat, remouit. Syrupus.

℞. Syrupi de fumo terræ.		
Syrupi de pomis simpl.	ana	℥ ß.
Syrupi Sabor Regis		℥ 1.
Aquæ borraginis. ℥ 3. Misce pro uno & sic pro alijs.		

Post tertium Syrupum, extractus sanguis è basilica dextri lateris, ad ℥ 7. sanguis niger melancholicus & pituitosus ualde, post quintum syrupum dedit hanc purgationẽ:

℞. casiæ nouiter extractæ	℥ 1.
Agarici præparati.	ʒ 2.

Mis. cum zaccaro, bene eduxit, ita ut ad sensum etiam materiam ex capite descendere sentiret. Post sanguinis missionem & purgationem uoluit, ut nares & locum apostematis inungeret ter in die, tali linimento:

℞. Succi solatri purificati	℥ 3.
Olei rosati puri completi	℥ 4.

Malaxentur omnia simul in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo, donec crasse-

bb ʒ fiat. Idq;

fiat. Idq; per plurimum tempus, & per 4. horas faciendum, donec linimenti spissitudinem assequatur, quo inungat alas narium intra & extra, & ipsum apostema cum penna ter in die, sicut dictum. Hoc unguentum sanum uisum est ei, & lenire dolorem fluxionis, & ipsum apostema mollefacere. Post purgationem die sequenti usus est ante prandium & cœnam ℥ s. zaccari rosati, sequenti die decoctionem suam ex helleboro exhibuit, cũ sacchari sufficienti quantitate syrupizatam, & in sero lactis caprini, quod calores nimium metuerit, octo uicibus, non sex, ut alioqui solent, totũ accepit, beneq; successit: eduxit enim 7. uel 8. uicibus per diem, sine molestia & lassitudine aliqua, materias nigras & melancholicas. Post hos assumptos syrupos alumen adiectum experiri uoluit in loco affecto, ut uideret, si quæ remedia fortiora ferre posset, sed id non ita statim succedere uidebatur. Itaq; post absolutos syrupos ad operam manualem accedendum statuit, dum corpus purgatum esset. Vocatus Chirurgus, omnia experienda duxit, antequã ad ignita cauteria accederet, quod malignitas ulceris supradicto unguento remota esset, ita ut causticis facile cessurũ uideretur. Propter suspicionem igitur morbi gallici, quod eo illũ laborasse, nec bene curatũ esse, Vuula ablata & signa ulcerum (hæc sanata) in faucibus ostenderent, uoluit ut ligni potum assumeret, id factum iuxta ordinationem Montani. Chirurgus postea loco unguenti applicauit emplastrum diachalcitis, & aliquot diebus post, pulueres quos arbitramur ex Mercurio sublimato esse. Sed uidebatur res uergere in deterius. Ideo Montani cõsilio Venetias abijt ad ueterem Chirurgum Treuisanum, is statim pro secundario decocto aliam illi aquam bibendam exhibuit, ex decocto certarum radicum, quam etiam inspergebat naribus primo, deinde aperuit eas aqua erodente, intincta in illa bombice, & impositа quatuor uel quinq; uicibus, apertas deinde sanauit emplastro diapompholigos, ad discessum cauteria fecit in utroq; brachio, prope posteriorẽ partem humeri, ut diuersio magis per opposita fieret: quia uero tumor sub naribus erat, pulueribus erodentibus, & unguentis dictis erodere nolebat. Vltimo adussit ære ignito, & postea subito cerussam coctam adhibuit, ad prohibendam inflammationem, deinde unguento diapompholigos sanauit. Rubedinem uerò relictam unguento masticino sustulit. Vltimo canaliculos plumbeos fieri curauit, quos naribus imponeret, ne meatus iterum obstruerentur, & uel similia uel deteriora causarent symptomata. Ita ex parte restitutum dimisit.

Pro quodam Polono narium ulceribus laborante.

Consilium IX.

℞. Tutiæ præparatæ ℥ 1.
Olei rosati
Succi solani ana ℥ 2.

Ponantur simul in mortario plumbeo, & malaxentur cum pistillo plumbeo, tam diu, donec habeant consistentiam conuenientem. Postea cum modico ceræ liquefactæ fiat unguentum molle, & seruetur ad usum.

Aliud. ℞. Sacchari lib. 1.
Salis communis ℔. s.
Aluminis rochæ ℥ 1.
Misce & distillentur in Alembico.

Guttula una immissa in pustulam, exiccat, sanat & incarnat.

Ad ambustionem faciei.

℞. Corticum interiorum sambuci
Olei rosati completi ana ℥ s.
Cerussæ ℥ s.
Misce & cum modica cera fiat linimentum.

Pro struc

Pro struma gutturis. Consilium X.

Irca rationem uictus, uitetur aqua cruda, frigida, cibi crassi, & uiscidi, utatur aqua cocta, aut uino paucifero. Octauo quoque die, id est, quater in mense accipiat Agarici præparati ʒ 1. ß. uel ʒ 2. in forma pillulari, sub decubitū, modo uesperi incœnatus dormiat, primis octo diebus à principio, lambendo mane, sumat mellis rosati ℥ 1. uel 2. postea loco huius, oximellis Scillitici tantundem per quindecim dies. Exterius uerò applicet linimentum tale:

℞. Ammoniaci
Bdellij
Hysopi humidæ ana ℥ 1.
Adipis porcinæ eiusdem anni ℥ 2.
Croci ʒ 2.

Dissoluantur gummi in aceto, deinde reliqua misceantur secundum artem, & cum modico ceræ fiat linimentum. Ac cum uoluerit locum abluere, utatur ad hoc uino albo.

Ad idem aliud remedium.

Fiat fomentum in loco, cum decocto chamomillæ, anethi, & radicum altheæ, spongia in eo madefacta. Deinde inungatur unguento Dialthea, & applicetur lana succida, & hoc bis in die. Deinde:

℞. Agarici præparati
Rhabarbari electi ana ʒ 2.
Garyophyllorum
Nucis Moschatæ
Zingiberis ana ϶ 2.

Puluerizentur, deinde misceantur & fiat magdaleon, de quo pro singula ʒ. fiant pillulæ tres, quas sumat bis in septimana, hora una ante cœnam.

Ad contusionem brachij per casum cum equo.

Consilium XI.

Ommendator Cypri, cursu equorum cum Duce Vrbini, priore de Roma & alijs, certans ad S. Antonium, forte fortuna cum suo equo tanto impetu, in alium quendam irruit, ut uterque cum equo prosterneretur, & ipse Commendator cum suo in brachium cecidit, ita tamen, ut nec fractum esset quicquam, nec loco suo remotum, ob metum tamen & subitum timorem, nec mouere poterat commode sursum neque deorsum, nec animo præsenti admodum erat. Montanus uocatus, intellecta forma, quomodo cecidisset cum equo in latus, & uiso brachio, non inuenit alicuius periculi signum, sed brachium ei ad omnes partes torquere nitebatur, quod satis prospere successit, & quia animo cōturbato erat, nec satis præsenti, iussit, ut aquam rosarum arte mixtam, illi olfaciendā propinarent, statim etiam exhibuit clystere commune, ex oleo & melle rosato, in brachio exterius supra radium & cubitum apparebat paruus tumor, quem cum tangeremus, maximo afficiebatur dolore, eum locum Montanus hac fouit decoctione:

℞. Absinthij M. 1.
Furfurum subtilis. M. ß.
Adipis anseris ℥ 1.
Olei rosarum ℥ 3.

Misce & decoquantur in s. q. aquæ. Humerum & totum collum, in quo etiam dolores patiebatur ex casu, unxit hoc oleo:

℞. Olei rosati completi, olei de absinthio ana ℥ 1.

Iussit & incidi uenam basilicam ex latere opposito sinistri brachij, & extrahi sanguinis ℥ 3. cibum concessit eo uesperi panatellam ex brodio caponum, & contusum pulli eiusdem. Voluit enim in principio liberalius nutrire ægrum, ut si opus esset in statu facilius de cibo subtrahere posset, potum dedit aquam coctam cum zaccaro, & in ea oximel.

Contra modernos, qui principio nimium detrahunt, & ita debilitant ægrum, ut in statu postea cum defecerint ex inedia uires cum summo interdum periculo nutrire liberalius cogantur, eo tempore quo cum morbo maxime natura occupata, cibo non onerari debebat. Sequenti die hora una ante prandium, sumere iussit hunc bolum:

℞. Floris casiæ ʒ 10.
Rubeæ tinctorum puluerizatæ ʒ s.
Misce, & fiat bolus. Hoc seruato regimine euasit.

Ad abscessum exulceratum mollificandum & abstergendum.

Consilium XII.

℞. Hæsypi cerati descriptione Philagri ℥ 1.
Extendatur &c. aut sic:

℞. Diachylon siue gummi.
Dialtheæ.
Myrrhæ.
Bdellij. ana ʒ 2.

Cum modico ceræ, renouetur ceratum, & extendatur in corio perforato in medio, & applicetur loco, ne attingat os abscessus.

Item ℞. Mellis rosati.
Terebinthinæ. ana ℥ s.
Farinæ hordei mundæ ʒ 2.

Misce, & singulis uicibus addatur modicum uitelli oui, & ponatur in filamentis, & imponatur in Apostemate pro digestione.

Ad uulnus in brachio tumefactum.

Consilium XIII.

Brachium quidam habuit tumidum, quòd musculus exterior læsus fuerat ex ictu. Aderat nonnihil materiæ, & præterea duo ulcera saniosa. Montanus pro resolutione illius materiæ hoc adhibuit.

℞. Radices consolidæ maioris. N 3.

Bulliant in uino claro minime austero, cum modico melle rosato. Deinde facta diligenti expressione & colatura.

℞. Farinæ fabæ & hordei. ana M. 1.
Misce cum colatura & tumori apponatur.

Erat is tumor in articulatione ulnæ cum humero, ita quod illius articulationis motus omnes amiserat: extensionem, reflexionem. & in circulum ductionem.

De brachio uulnerato, & omnium principalium membrorum influxu destituto.

Consilium XIIII.

Historia clara est, & satis constat quòd multiplex sit læsio in illo brachio, & quidem tot modis quot sunt principia. Primo est principium sensus & motus. Secundo, principium uirtutis uitalis. Tertio, principium uirtutis nutritiuæ. Et quodlibet horum principiorum habet suos riuulos. Primò sunt nerui, per quos deriuatur uirtus sensitiua & motiua: per arterias defertur calor & spiritus: per uenas uis nutritiua ab hepate. Hi tres riuuli sunt aliqua ex parte læsi, & secundum huius læsionis proportionem est affectus. Arteria fuit incisa & neruus. Et nos ex quadam necessitate consequentiæ concludimus, licet medici id nobis non indicent, quòd etiam uenæ sint læsæ. Hinc sequitur quòd non nutritur, quia uenæ non deferunt sanguinem, & percipit etiam perpetuam frigiditatem in isto brachio. Motus læditur propter neruos: sensus etiam. Hæc est res quæ sensui patet. Sed illud est dubium, utrum hi riuuli, scilicet nerui, arteriæ & uenæ, ita sint incisi, ut nulla planè sit continuitas: an sint ex parte incisi illi riuuli, an planè non sint incisi, sed potius propter materiam influxam sint obturati? Ego incipiam ab arteria & uena. Oportet credere historiæ. Omitto puncturam illam factam ex uulnere: sed quia fecerunt incisionem magnam, & cauterium etiam adhibuerunt Medici illi pro sanguine sistendo, quod cauterium adurit uenam, & obducit callum, & sic constringitur: ergo probabile ualde, quòd illa uena separata sit in totum: & quia ignis exiccat, & hinc uena facta breuior, & sic non potest bene continuari, quia ad hoc ut continuentur & consolidentur, requiruntur duo, ut sint molles, & ut se inuicem contingant. Sed hic sunt duo: Primo, ignis qui adussit, & fecit partem duriorem. Et secundo etiam breuiorem: & sic & propter duritiem, & propter breuitatem non potuerunt hæc continuari, & sic non est liber transitus sanguinis & spiritus ad partes inferiores. Et ita credo, quòd illæ uenæ & arteriæ sunt incisæ, & habeant cicatricem non facile consolidabilem. Vtrum sint omnino interceptæ & separatæ secundum totum, & quòd partes planè distent, & factus sit callus tam in parte superiori quàm inferiori? Ego non possum certo dicere, sed credo quòd plane sint discissæ, & hoc ex coniecturis meis dico. Quo ad neruos est facta læsio. Motus reuolutionis in manu & erectionis est impeditus, & nonnullorum digitorum: & credo, quòd omnes illæ læsiones non sint æquales, & non omnes ex uulnere. Nam illi nerui qui sunt incisi ex uulnere, non recipiunt curationem, & non possunt consolidari: & cum sit uulnus in una parte, non credo, quòd omnes nerui sint æqualiter læsi, sed facto uulnere, debilitatur locus, & ita affluit materia, & recipitur etiam in neruis, & propter frigiditatem & crassitudinem illa materia non facile resoluitur, & sic facta est obstructio. Et non solum hæc læsio est ex uulnere, est etiam læsio in sensitiuis neruis, & etiam motiuis, & sic credo illam læsionem neruorum esse ualde diuersam, & non solum ex uulnere. In superiori parte etiam non habuit motum: nunc autem incipit mouere humerum, cum antea non potuerit, quia materia affluxit ad illam partem. Vnde sæpe euenit, quòd uulnerato pede fit bubo, propter interceptionem materiæ. Ergo nunc mouet humerum propter medicamenta quæ adhibita sunt. Ergo quantum est incisum, est incurabile, & quo ad neruos, & quo ad uenas & arterias. Qui uerò sunt obstructi & refrigerati propter affluxum materiæ, hi poterunt curari, & maxime cum antea fuerit catarrhus: non enim potuit mouere humerum, quem iam mouet. Quantum ad torturam oris sum anceps, an aliquid sit incisum: audio tamen, quòd continue melius habuit, & sic credo quòd etiam materia defluxit ad illum locum. Sed quod est incisum non curatur, quod tamen certo non scio.

De cura.

De cura. Omnino tentet resolutionem, & non potest sequi nocumentum, si recte fiat ea resolutio. Vtatur perpetuo resoluentibus, sed misceat cum mollientibus, ne quod subtile est resoluatur, & pars gypsea relinquatur. Vtatur ergo his inuicem. Mollientia sint calida & sicca in secundo gradu, quia materia est crassa, ut crocus, bdellium, myrrha. Emolliatur cum pinguedinibus & oleis, ut oleo amygdal. dulcium & chamæmelino: item lapide pyrite, quod Gallenus dicit esse magicum. Vtrum lutum Sancti Bartholomæi conueniat & fouex illæ? Placerent, sed oportet considerare quòd ad illa ualida resoluentia egemus multa præparatione corporis, & est corpus cacochymum, & hoc tempus ineptissimũ est pro purgationibus, & maxime in corpore cholerico, ut istud est. Ergo balneum differatur usq; ad Septembrem, & quia corpus non est præparatum, opportunum tempus expectetur. Interim tamen aliqua cerata uel emplastra applicentur, ut est oxycroceum illud, quod ponatur supra totum brachium, & singulis quindecim diebus remoueatur. Hoc consului in quodam iuuene nuper; qui amiserat motum in brachio, & nunc optime incipit se habere, & mouere brachium.

De Tuberculo circa Thoracis regionem lateris sinistri, pro generoso Domino à Stubenberg Germano.

Consilium XV.

Tuberculum uel eminentiam illustrissimi domini circa thoracis regionem tam in posteriore quàm in anteriori parte existentem in latere sinistro, sicut esse non puto, propter luxationem alicuius uertebræ uel osis in thorace, ita credo fieri non posse sine aliquo leui motu eorundem osium à proprio situ, quem pararthrasin Græci appellare consueuerunt. Indicio est maxima durities in parte eminente apparens, quæ à nulla scirrhi specie produci posset. Cum ex ea uerò nulla adhuc actio impediatur sensibili nocumento, ideo præseruatione potius indiget quàm curatione. Præseruabitur igitur primo cum recta uictus ratione, deinde cum medicamentis commode applicatis. Quantum ad uictus rationem attinet, non erit in primis contemnenda aëris dispositio: nam & maximum frigus, & ingens calor, æqualiter contrarijs rationibus nocere possunt. Vitabit etiam usum balneorum aquarum calidarum, & diutinam moram in uaporarijs nimium calefactis. Vtetur moderato exercitio, præcipue inferiorum partium, deambulando commode: etiam brachium dextrum exercebit cum ense, aut aliquo tali instrumento. Luctam fugiet, & omnia exercitia, in quibus uiolenter brachia utraq; & thorax concutitur: saltus etiam ab alto, & equitationes equorum robustorum, qui totum corpus ualde concutiant: absoni etiam clamores & cantus nõ modice nocebunt: lectio, tũ etiam locutio temperata proderit. Nocte dormiet sublimi capite, in dextrum potius latus quàm sinistrum. Cauebit à ualida tussi & sternutationibus, quæ si illi occurrerint, omni studio sedabit. Circa cibum & potum, primum cauebit ab omni uino dulci & crasso, uel turbido: propterea & mustũ maxime euitabit. Abstinebit à fructibus, præcipue uuis, & pomis, & castaneis, ab auibus palustribus, à radicibus, sicut daucis, rapis, cœpis, allijs, & denique ab omnibus quæ flatum plurimum pituitamq; crassam generant. Ideo & fungos effugiet, & omnia leguminum genera. Vnico obsonio contentus erit. Bis tantum in die comedat, neq; inter cœnam & prandium potabit, compotationes tanquam pestem effugiet. Quantum uero ad medicinas attinet, laudo ut bis in anno corpus purget, posteritq; huiusmodi esse purgatio;

℞. Specierum hieræ simplicis. ʒ 2.
Floris casiæ ʒ 10.

Cum zucchero fiat bolus, sumendus in aurora, uel tribus horis ante prandium.

℞. Oxymellis squilliticl.
Syrupi de cichorea Nicoli ana ℥ 1.
Aquæ Marubij ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro septem. Quibus ebibitis sumat pharmacum, quod habet:

℞. Confectionis hamech. ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui. ℥ 4.

Cum aqua betonicæ fiat potus breuis, sumendus in aurora cum custodia.

Hæc purgatio & in mense Martio, & Autumno post medium Septembrem singulis annis repetenda erit. Temporibus uero intermedijs utetur zuccharo rosaceo quàm frequenter poterit, ante prandium, ad semunciam. Quòd si interim aluus astricta fuerit, lenietur commodissime cum terebinthina Cypria, de qua sumat tribus horis ante prandium pondus duarum drachmarum. Loco uerò eminenti tam anterius quàm posterius applicabit cerotum de betonica, uel de gumma Helemi, uel utrunque simul æquis portionibus confectum, sine quo neque interdiù manebit. Optimum præterea erit, si supra applicatum cerotum fascia ligetur, quæ ita locum dolentem astringat, ut non inde tamen impediatur motus thoracis, uel augmentum, aut alimenti transitus prohibeatur. Hæc si diligenter obseruauerit, spero suam Dominationem præseruandam fore à maiori incommodo, & illud quoque, quo nunc uexatur, esse remouendum, cum laude optimi Dei, cuius nomen sit benedictum in sæcula.

Ad Scirrhum in pectoris parte anteriori iuxta Xiphoides.

FOueatur decocto maluæ, betonicæ, Ireos, hyssopi, Chamæmeli, & apponatur unguentum de Aesypo ex descriptione Philagri.

Pro Domino Andrea Polono in pectore, eius uerò fratre in capite uulneratis.

Consilium XVI.

Vlnus Domini Andreæ erat inter secundam & tertiam costam uersus concauum pectoris. Idque non amplum ualde. Propter dolorem tamen, quem circa os pectoris sentire se dicebat, profundius uidebatur, nec multum sanguinis effluxerat: ita ut adhuc locus sanguine repletus uideretur, qui arte eliciendus & extrahendus esset. Montagnana & alter Chirurgus, ac item Phrisimelica, pulmonem uulneratum esse arbitrabantur, idque colligebant ex sanguine spumoso, ac quia manus ad uulnus applicata, sentiebat aërem egredi. Fratris uero uulnera in capite per se periculosa non erant, nisi quòd sanguinis maxima copia effluxerat, ita ut restingui quasi non posset, faciei color permutaretur, & pulsus etiam appareret admodum debilis, suppresso tamen sanguinis fluxu, redibat uirtus, ita ut statim omnes sperarent melius.

D. Mon-

D. Montanus: Clarissimi Doctores, profecto uulnus istud est cõsideratu dignum, penetrat ad cauitatem pectoris, sed non est clarum, utrum penetret ad pulmonem: apparet sanguis spumosus, hoc fit in omni uulnere pectoris. Ex cõtinua enim exspiratione & inspiratione fit sanguis spumosus, uidemus exire aërem, quod ipsum etiam usitatum est, in omni uulnere ad cauitatem pectoris transeunte. Nec difficultas anhelitus arguit necessario uulneratum esse pulmonem. Impeditur enim spiratio statim cum uel musculus aliquis, uel aliud membrum faciens ad motum Diaphragmatis & pectoris læditur. Cum autem pulmo uulnus uel ulcus simplex habet, non fit difficultas anhelitus, & hic præcipue dolor circa uulnus facit, ut ob eam causam non ita dilatetur pectus, & quia per uulnus expiratur aër, ideo anhelitus est diminutus. Vtrum igitur sit uulnus in pulmone an non, non nego neq; affirmo. Sed potius uidetur quòd nõ, quia uulnus est circa secundam costam, quousq; non extenditur pulmo. Sed istæ sunt coniecturæ, processu temporis uidebimus ueritatem, sanguis est circa diaphragma, quod ne congeletur uidendum est, & cum hodie accessi, nullum animaduertere potui pulsum, adeo ut ipse etiam uulnus letale crederem. Videndum igitur si quid sanguinis ibi remansit, ut incidatur & expellatur. Quod ad medicinas attinet, Hippocrates & Galenus in uulneribus pectoris ab omnibus restringentibus cauendum scribunt, præterquam ab oximelite. Nam illud solum non exasperat pulmonem, ideo eo hodie cõtentus essem, & quoad cibum, iudico sufficere hodie panatellam. De altero qui in capite uulneratus est, quoniam sanguinis fluxus est restinctus, melius sperabimus: cum præsertim uulnera ex sese non letalia esse intelligamus. Venam non incidendam iudico, quia plurimum sanguinis effluxit, cibabitur quoq; panatella, impositum est clystere pro diuersione utriq;, & quia Andreas sitiebat admodum, ordinatus potus ex hordeo & saccharo, & oximelite, & rubea tinctorum, quæ sanguinem concretum excerneret: iussus etiam in eodem latere recumbere, ut sanguis ex uulnere effluere posset, quod & factum.

Pro eodem, Consilium XVII.

Q Vinta Iunij, quæ quinta etiam erat dies accepti uulneris, corripuerat eum ingens tussis, expuerat sanguinem usq; ad 6. ℥ & amplius, & aperto uulnere inde etiam aliquid effluxerat. D. Phrigimelica exhibuerat cassiam, ut leniret aluum duriorem, addiderat aliquid boli Armeni ad exiccandum pulmonem, quem uulneratum arbitrabatur, eo quòd sanguis qui effluxerat ex pulmone ex parte uiuidus & spumosus esset: adiecerat etiam aliquid rubeæ tinctorum, si quis adhuc restaret sanguis grumosus aut congelatus. Postera die uocati ad Collegium Montanus & Phrigimelica à Chirurgis, & consulti, an esset incidendum uulnus, & paulo amplius aperiendum, & uterq; Chirurgus arguebat quòd sic, propterea quòd metuerent, ne si materia retenta, non posset libere exire, generaret inflammationem, & quidem id faciendum cito antequam dilabatur uirtus. Phrigimel. etsi pulmonem arbitraretur læsum, noluit tamen admittere ulteriorem incisionem, quod orificium satis amplum ad immittendas tentas uideretur, & esset periculum de dolore in illis partibus sensibilibus admodum, ne is attraheret materiam, & causaret inflammationem nouam. D. Montanus ita ratiocinabatur: Duo nobis proponuntur quærenda: quæ dispositio sit uulneris intrinsecus, seu quo terminetur, & quale ac quantum sit extrinsecus, id est, de principio & fine quærimus, & utrunq; nos dubios facit, & in cura & in prognostico. Nondum determinare possum, an ueniat ad substantiam pulmonis an non, cum uideam & satis etiam explorarint Chirurgi, uulnus per transuersas partes inflictum à dextra uersus sinistram, non recta à parte anteriori pectoris ad posteriorem, quod satis apparet ex impositione tentæ, & idem uulnus ad secundam costam est ualde ædito & alto loco: ideo suspicor pulmonem non esse læsum. Deinde si læsus esset pulmo, læsus esset superior locus, ac esset uulnus

D. Montanus improbat bolum Armenũ, quia exiccaret cũ astrictione.

uulnus profundum in eo, & sæuissima sequerentur accidentia, ac inflammatio etiam ex qualibet leui causa, quia pulmo, propter multam suam humiditatem (siue substantifica ea sit siue excrementalis & aduentitia, ut dubitat Auicenna) in eo existentē, aptissimus est ad putredinē, ut in multis locis testatur Gal. Item 5. Met. dicit Gal. quòd ex parua uena rupta in pulmone, tantū fit periculi ab inflammatione, ut post triduum neminē uiderit curatū. Quomodo igitur hic uulnerato pulmone tanto uulnere potuisset perdurare tam diu? est hodie quintus dies cōpletus, & non apparet inflammatio facta post uulnus. Quòd autem exeat sanguis ex uulnere, nō est mirum, est uulneratus musculus, in quo uenæ sunt semper, quæ una læduntur, & nihil frequentius, quàm ex uulnere sanguinem fluere. Quòd autem sanguis ille spumosus uideatur, non mirum est, uidetis aërem ingredi per uulnus tanta copia, ut egrediens iterum extinguat candelas, huic cum permiscetur sanguis, fit spumosus cum tali agitatione excernatur. Quod autem per tussim exeat, fit, quia transit ad pulmonem, & illud solum est quod metuo, ne sanguis ille erodat illam exteriorem pelliculam pulmonis, & ad substantiam pulmonis perueniat, & in ea remaneat, ac tandem putrescat, ac ita sequatur phtisis, maxime in iuuene humido & pingui, in quo abundat materia, & meatus sunt angusti. Credo igitur pulmonem non uulneratum, sed sanguinem ex læsis partibus ad eum defluere, & postea per tussim expelli, nec habeo signum adhuc, substantialiter læsum esse pulmonem, ostendens. Cum igitur terminetur uulnus ad pulmonem, ut credo, indigemus maxime exiccantibus & abstergentibus sine astrictione, quia totum periculum ei est à sanguine, qui non potest exire, & congelari facile retentus poterit, quem cum rebus astringentibus faciemus crassiorem, & minus obedientem: consolidabimus etiam locum citius quàm oportet, cauerem itaque ab astringentibus, & adhiberem potius abstergentia, quæ essent subtilis substantiæ, & exiccarent unà, quo prohiberent putrefactionem in membro alioqui humido, ea tamen tenuis substantiæ esse uelim, & minime erodentia, ne excitarent tussim. Vterer igitur aqua fontis, mixta cum uino albo tenuissimo, quia tale est leuis substantiæ, & habet uim penetrandi, nec ita potens est, ut calefaciat, cum tenue sit & dilutum etiam. In eo coquerem hordeum, quod abstergit & exiccat, sed sine erosione & adstrictione. Adderem rosas in aliqua quantitate, quia Galenus lib. tertio de simplicium facultatibus, capite de rosis, dicit eas habere astrictionem lenem, scilicet in primo gradu, quæ non erodit, nec astringit nimium, sed adiuuat penetrationem & exiccat. Vellem etiam ponere aliquid de Betonica, quæ exiccat & corroborat membra, & pectori conuenit. Adderem & rubeam tinctorum, sed in modica quantitate, si quis restaret sanguis grumosus, ut eliceretur, huic decocto adderem zuccarum, quod abstergit, ipsum etiam zuccarum candi rosatum, quòd quia abstergit sine omni erosione, etiam oculorum collyrijs utile est, & hoc decoctum iniicerem in locum uulneratum.

Nunc de altero, uidelicet de principio uulneris, & an uideatur dilatandum esse, ut uterque Chirurgus arbitratur, & quidem primus ratione ipsius uulneris, non recta procedentis ad cauitatem pectoris, sed per sinum seu angulum quendam id faciendum existimat. Alter uerò, qui secundo loco dixit eum sinum non esse ex natura uulneris, sed putat penetrationem factam inter musculum & musculum, uel ex putredine media, quæ ad ea loca fluxerit, uel etiam ob magnum eum & uiolentum motum tussis, quod ualde fit uerisimile, eò maxime, quòd primo rectitudinem percepit cum stilo, nunc uero non, sed quicquid sit ea cauitas, in profundo est sub musculo, quæritur an sit incidendū orificium? ego credo quòd non. Primo, quia si fiet apertio uulneris erit magnum periculum cum pauca utilitate, quia utilitas tantum ea est, ut natura habeat commodiorem exitum, habetis orificium satis amplum, pro tentis imponendis, & exitum sanguinis etiam satis pro re & opportunitate copiosum: & materia, si quæ inter musculos defluxit, medicamentis concoqui & educi potest, & si fieri incisio de-

bet, erit ea aut superficialis, & in cute tantum, quæ nihil proderit, quia angulus ille in profundo est, aut profunda erit incisio, hæc non erit sine periculo, & abscinderetis musculos, quod absque dubio motui nocebit. Deinde sum cum excellentissimo Doctore, qui dixit rem fieri non posse sine grauissimo dolore, quia membra sunt ualde sensibilia. Dolor uocabit materiam ex corpore abundante humoribus ad partem affectam, sequetur inflammatio, tussis, ac tandem putredo etiam ex sanguine illo retento & incrassato. Tertio, in quarta die, quæ est indicatrix septimæ, peius habuit: orta tussis, & effluxit sanguis, ideo dimitterem eum usque ad septimam, & non potest etiam fieri ante septimam, ideo donec ea transiret, starem interim in istis. Curatus est sine ulteriori incisione, & quidem integre.

De muliere cancro laborante in mamillis.

Consilium XVIII.

Casus ex Chirurgo. Agitur secundus annus, quòd laborauit Apostematibus in mamillis duris & melancholicis, quod ostendunt uenæ magnæ, humore melanch. refertæ, & color & dolor etiam cancerositatē ostendit, & locus etiam, quia in mamilla solent esse melancholica & cancrosa. Causæ uidentur duæ: Primitiua, usa est uestimentis duris, circa eas partes, thoracibus scilicet illis solitis, qui causarunt dolorem, ratione cuius attractus est sanguis ille melancholicus. Non habebat postea menstrua, & erat sterilis, unde facile potuit abundare sanguine melancholico. Cura mirabilis uidetur. Prima uia esset: cum inustione mamillæ totius, sed ea non est rationabilis Chirurgi, sed carnificis. Alia est cura, qua possumus progredi ordinato regimine rerum non naturalium & euacuato corpore, quia apostema nec profundum, neque malignum, nec sordidum, ego consolidatione procederem, & postea uterer unguento de palma, & consolidante Galeni, uel etiam linimento simplici. Ad reliqua apostemata defensiuis uterer, ex oleo rosaceo, bolo armeno, & pauco aceto. Contra dolorem acciperem linimentum cum succo solatri, aut semperuiuæ.

Phrisemelica: Sermo clarissimi Doctoris, breuis quidem, sed refertus sententijs, ut ferè dixerit omnia. Vnde ego potius confirmando & dilatando quædam dicam, quàm innouando. Historia hæc est: Narratur, quòd cum coniuncta erat uiro, nunquam prægnans erat, & tamen habebat menstrua debita, postea uidua per sex annos desierunt menstrua. Agit iam annum sexagesimum, nec mirum si in quinquagesimo tertio, aut quinquagesimo quarto desierunt menstrua, ante annum usa est uestimentis durioribus, pressa mamilla, accersit humores in tribus diuersis locis, qui nunc in tumores magnos excreuerunt. Heri effluebat sanguis, & sentit defluxum à capite ad illos tumores, nec percipit dolores, etiamsi comprimuntur digitis tumores illi, temperatura totius corporis calida & humida. Venæ latæ, optimi sensus, & ingenij, & membra principalia conueniunt. Dispositiones præter naturam tres patitur, quæ in quo genere ponendæ, & quæ earum causæ quærendum. Tumores sunt duri. Valde igitur crediderim, prius scirrhum fuisse, nunc cancrum. Sunt enim quidam scirrhi, qui facile in cancrum conuertuntur, ut scirrhi ex melancholia, qui uero ex pituita, nunquam in cancrum deueniunt, sed potius indurantur in lapidem. Quod autem fuerit scirrhus ex duritie & priuatione sensus colligo. Quod autem cancer ex tumore duro & uenis, latis & apparentibus 38. Aphoris. 5. & in libro de tumoribus præter naturam, color etiam liuidus attestatur humorem melancholicum.

Inquo

In quo genere cancri, an ulcerati? dico quòd unus est ulceratus, alij duo non. Vnus in mamilla, alius sub ala, tertius prope caput. Mamillam facile incurrere in cancrū manifestū est, quia rarior est & imbecilla, non habet uirtutem aliquam expulsiuam, & multas recipit superfluitates. Causa efficiens fit maxime ab humore melancholico crasso, cum leni adustione. Non enim potest esse magna adustio, cum non percipiat magnos dolores. Quod autem sit humor melancholicus testantur uenæ crassiores, liuidæ, repletæ sanguine crasso, tendente ad nigredinem, non rubeo, & facile effluit sanguis ex ulcere & alijs partibus. Vnde profluit sanguis ad eas partes? Potest ab omnibus membris eo manare, sed maxime à capite eum defluxum sentit. Caput calidum & humidum, & supercalefactum unguentis, quibus utuntur ad capillos. Crediderim tamen etiam aliorum membrorum uitio manare illuc. Hepar calidum & siccum facit sanguinem crassiorem, nigriorem & inutilem magis, eo se exonerans, mittit ad loca imbecilliora, abundant & reliqua membra superfluitatibus, nunquam concepit, & aliquot iam annis non est purgata. Licet enim sit sexaginta annorum, tamen ut Aristoteles inquit, de historia animalium, etiam cum desinunt conueniente tempore, tamen abundant superfluitatibus. Habuit etiam superiori anno febrim, in qua non purgata, nec missus sanguis. Hæc omnia auxerunt superfluitates in corpore & excrementa: sed quia non erat locus aliquis debilior, ad quem transmitterentur, non apparebat tumor. Postea accessit contusio in loco raro & imbecilli, ideo ortus dolor, & superfluitates eò missæ. Hæ sunt res præter naturam quæ remouendæ, superfluitates euacuandæ. Sed hic uidetur, quòd non possit commode: materia enim crassa est, quæ repercuti non potest, digeri uerò aut resolui multo minus, nec ad alias partes facile diuerti. Nec uidetur aperiendus, non poterimus nec abstergere, nec exiccare, nec curare ulcus, quia iecur est male affectum: semper mittit eo humorem adustum melancholicum, & inimicum naturæ. Paulus in quarto, capite 1. ex sententia Aretei. Si igitur erit modus aliquis curandi erit is, quem dixit Chirurgus doctissimus, integra curatio institui non potest, ne acceleremus mortem. Quid igitur faciendum? Quia morbus est qui curari non potest, uidendum ne ingrauescat, et ut sit mitis, quantum fieri potest, & cum operationibus tam bonis quàm potest, ne fiant symptomata grauiora, & dolores maiores. Primo agendum, ne augeatur dolor: remouenda causa defluxus materiæ ad locum, euacuando materiam in loco iam existentem: Idq; perpetuo, si defluxus prohiberi non potest. Primo totum euacuarem, præmitterem cassiam uel mannam, aut aliud Pharmacum lenius, decoctum epithymi. Post secarem saphenam eiusdem lateris: non pro euocandis menstruis, quia tempus non est, sed pro diuersione materiæ, & mitterem copiose, quia assueta est, & abundat multo sanguine. Post deuenirem ad coctionem materiæ, cum polypodio, & respicerem ad capitis roborationem. Syrupo rosato deniq; euacuarem, cum decocto epithymi, & si alia ferret, decocto hellebori cum Reubarbaro uel confecto Hamech, uel pillulis cochijs cum helleboro. Secundo prohiberem, ne generaretur plus materiæ: euacuato corpore iam in Vere, tempore idoneo, instituerem uiuendi rationem: uictum attenuantem, uinum non nigrum, nec forte, carnes laudabiles, ut caueret omnia quæ generarent melancholiam. Quòd si uictus ratio non sufficeret, superueniente autumno, iterum purgarem: singulis etiam mensibus uterer lenioribus. Tertio roborarem membra trochiscis de uiperis, & locum affectum ne reciperet, ulcus uerò non negligerem, uterer reprimentibus & remittentibus calorem, & malam qualitatem ulceris & doloris, ut unguento ex calce lota, & oleo rosato, dum dolores uehementiores, uterer roborantibus locum non relaxantibus. Metallica optima exiccantia: unguentum ex thucia, cadmia lota. A calidioribus cauerem, ne traherem materiam ad locum, ex quo tandem sequeretur mors: caput curarem, ne transmitteret. Materiam diriuarem caputpurgijs per nares, masticatorijs per palatum: sanguisugæ sanguinem tenuiorem euacuant, & non crassiorem,

fiorem,quo nos hic molestamur. MONTANVS: Constare primum de natura morbi oportet:si uolumus curare morbum,incipiendum est ab his quæ apparent sensui. Est enim Medicus artifex sensitiuus,ex sensu iudicans ea quæ latent. Quod ad sensum attinet, apparent tres abscessus, non unius materiæ solum. Sed unus & idem etiam morbus diuersam habet materiam,ut patet ex his quæ apparent. Abscessus qui est prope collum, ad latus sinistrum, est albus, sine uena accedente, est minimus sensus,& est durior duritie renitente. Nihil dolet ibi, nec nigredinem habet, sed est albus colore naturali. Ergo scirrhus est dependens à pituita. Nam 5. libro de simplicibus & decimotertio & decimoquarto Methodi & alibi,per albedinem distinguit Galenus scirrhum à phlegmate ortum, à scirrho melancholico, per sensum ab apostemate, & per duritiem ab abscessibus alijs. Et ratione loci est circa tendinem & finem musculi, qui locus est determinatus scirrhis ex pituita. Ille igitur est simplex scirrhus,dependens à sola pituita crassa. Cum igitur hunc omnino separatum ab humore melancholico iudicem, & sint uariæ eius species, prius naturam & rationem huius considerabo. Credo medium esse inter curabiles & non curabiles, ut bene Galenus ait: Cum scirrhus ad summam peruenit duritiem, non potest curari. Et dat signum, quoties prorsus caret sensu non dolore solum. Tum enim tanta durities non potest curari. Sicut apparebit infra in indicationibus curandi. Videtur igitur medicis,quòd non penitus caret sensu cum tangitur, sed obtusum non ita acutum, sicut in partibus propinquis habet. Sicut igitur mediam naturam habet,ita medium etiam iudicium. Et quantum habet de duritie,tantum de cura non est sperandum. Hoc de gradu scirrhi & de essentia. Est autem pituita crassa & acida. Galenus libro secundo de facultatibus naturalibus,& de atra bile. Vitrea pituita cum crassescit,& ob moram longam resolutis partibus subtilibus peruenit ad eam formam, quæ gypsea dicitur ab Auicenna: hi scirrhi non curantur. Sed ad eum nondum uenit hæc mulier, nondum est enim tanta durities, & ut dicit Galenus libro quinto simpl. Omnis scirrhus pendet à materia frigidissima & crassissima. Ergo semper à pituita uel melancholia. Materia autem descendit à capite, sicut etiam sentit defluxum. In capite generatur catarrhus à frigore. Hic igitur scirrhus sicut in colore & essentia ab alijs est diuersus,ita & in membris & causis mandantibus alius est. Et fuit etiam ultimus qui cœpit post alios. Cur autem multiplicatur humor phlegmaticus in capite? Primo, ætas sexaginta annorum & sexus frigidior: ætas in qua redundant excrementa pituitosa, & pars ultimi senij, in qua manifeste calor extinguitur: 5. aph. accedit ad climactericum maiorem,ex quo paucissimi euadunt propter senectutem. Tertio, regio in qua habitat, sunt plurimæ paludes & aer crassus & putridus, qui generat excrementa & multiplicat catarrhum:habuit etiam cerebrum calidum,ut bene discurrit D.D. tanto igitur maior est affectus, cum sit mutatio in contrarium, etiam ratione caliditatis hepatis 3. de locis affectis. Qui hepar calidum habent, subiecti sunt maxime catarrhos quia multi uapores generantur, qui cum ascendunt, non possunt concoqui à capite. Cum calor ille naturalis extinctus sit, qui concoquebat prius. Transmittit igitur ad locum imbecillem: sicut ad pedes, quandoque à toto corpore defluit, cum pedes dolent,ut Galenus pulchre docet. Quia autem locus circa glandes etiam est debilis, ideo firmata ibi materia crassa fecit alium scirrhum, qui ultimus est; antea descendebat ad locum affectum. Habetis causam materialem & efficientem, membrum mandans & recipiens,quæ item sit causa corporalis & primitiua huius scirrhi. Sunt modo alij duo, unus uersus iuncturã brachij sinistri, inter uertebram brachij seu adiutoris, qui habet signa à priori diuersa,color liuidus,ut in libro de atra bile, uere indicat atram bilẽ, habet itẽ uenas circumquaque repletas,ut assimiletur brachijs cancri,inde enim similitudo accipitur. Tumor corpus dicitur: Venæ uero cancri brachia. Ita color distinguit cancrũ à scirrho,qui à pituita pendet,& dolore nõ tantũ distinguitur à scirrho,qui à pituita pendet,sed etiam à scirrho melancholico,ille enim non habet uenas istas nec dolores.

Scirrhus quando incurabilis.

Duo

Duo igitur habet propria cancer, dolorem & uenas illas, quæ non sunt in scirrho melancholico, qui ipse etiam est ab humore nigro, sed sine dolore & uenis, & benignior, quia est ex simplici fece sanguinis sine adustione. In cancro est humor melancholicus, adustus aliquantulum, & supercalefactus, cuius ratione redditur crassior se ipso. Ideo apparent uenæ, ut ostendit Galenus 6. apho. quia sanguis currens ad abscessum propter multam crassitudinem non potest exire uenas, sed hæret in uia & obstruitur, sicut aqua lutosa per angustum defluens, impingitur. Ideo turgent & apparent uenæ, quia humor crassior est quàm in scirrho, ibi enim tenuis transit uenas, & uenit ad tumorem usq;. Hic crassior, quia propter supercalefactionem exhalant partes subtiliores. Ideo non potest penetrare, & inde crediderim illum abscessum esse de genere cancri, sed non absolute, ut materia ex solo succo melancholico collecta sit, sed ex aliqua etiam pituita. Habet enim permixta signa, primo quia nec is dolor hic est, qui in cancro solet esse. Is enim ubi tangitur, est dolor insignis, hic uerò est sensus obtusus circa aliquas partes. Secundo, color etiam non est prorsus niger, sed circa radices albus. Tertio, in summo color liuidus est, ibi minor dolor & calor etiam seu feruor quidam, qui circa radicem non apparet, & hodie addebat aliud, quod illum dolorem sentit in superficie tantum, non in profundo, & cum sanguis aliquis effluit, cessat. Est ergo mixtus ex humore melancholico & pituita, nec est una atq; eadem res simplex. Imo credo, quòd etiam aliquid sit de inflammatione, quia calor ibi est, & sanguine exeunte cessat dolor. Est ergo sanguis ibi, qui facit inflammationem seu phlegmonem. Idq; etiam de 3. abscessu, qui in mamilla, dixerim, is quo ad humorem melancholicum longe mitior. Venæ non ita sunt repletæ atro sanguine, sunt minores & obscuræ. Accedit is etiam ad naturam cancri, sed non tam ualde, ut ille ad spatulam. Ergo multum habet de bile ruffa, inde fecit ulcus in superficie, non cum magno dolore, & curabitur facile ab excellentijs uestris. Hi sunt illi duo compositi abscessus. Atq; hæc est materia illorum. Vnde autem in muliere ista tantum humoris melancholici sit collectum, nunc est uidendum: Totum corpus calidum & siccum est, non peperit, & causa sterilitatis fuit caliditas, adurens semen, cum haberet menstrua commoda, & uir esset idoneus. Apparet & ex colore pilorum, & alijs calor magnus. Talia corpora frigida & sicca fiunt in ultima ætate, propter adustionem sanguinis sunt retenta menstrua, unde aliqua materia & excrementa aggregata. Præcessit febris, quæ ipsa quoq; adussit sanguinem, non missus est sanguis cum esset assueta, non purgata est. Multæ sunt causæ primitiuæ & corporeæ, quæ omnia facile materiam adustam generare potuerunt, ex qua cancri uel scirrhi cancrosi oriuntur, egit in aëre crasso, qui etiam pituitam & humorem melancholicum multiplicat in corpore idoneo, quia prohibet euaporationem & difflationem uaporum adustorum, qui retinentur postea in uenis. Ideo qui in aëre crasso habitant, ut Ferrarienses & Mantuani, quia uapores sicci non difflantur, nec expurgatur sanguis à melancholia, adusti sunt, & redundant melancholia, ob crassitiem aëris. His ita habentibus natura morbi satis percepta est. Prognosticum. Abscessus pituitosus non difficulter curari poterit, si adhibeatur diligentia, reliquis duobus non adhibenda cura, nisi quatenus prohibeamus, ne fiant deteriores. Vt & Hippocrates inquit in Apho. Cancer curatus citius interimit, id est, minus curari debent, non ut plane dimittantur, sed debemus prohibere, ne fiant deteriores, & producere ætatem ægri quantum possibile est. Cura. Incipio ab eo quem existimo posse curari, autore Galeno, cum abscessus pendent à pituita, si uenit ad ultimam duritiem, ut sit factus sicut lapis, non potest curari: quia si debet curari, cum materia collecta propter resolutionem sit indurata, & postea congelata, indiget colliquatione à calido, & mollitione ab humido. Hę duæ sunt indicationes in scirrho. Sed hoc præcipue obseruandum est, ne ex colliquatione fiat adustio, & quia in alio scirrho materia ita indurata est, ut colliquationem non toleret, nec euacuationem, ergo non potest curari. Sicut lateres cocti non possunt dissolui, nec in aqua nec in igne: ita scirrus induratus non potest dissolui, nec à calido colliquari, nec ab humido molliri. Curari igitur non

Ferraria. Mantua.

Hipp. aph. de cancro.

Cura scirrhi pituitosi.

Scirrhus induratus curari non potest.

potest, qui extreme induratus est, sed quia hic scirrhus sensum adhuc habet, non ergo est extreme induratus, potest colliquari adhuc uel camomilla uel semine lini & mucilagine, uel fœnugræco, uel Ammoniaco aut croco, quæ colliquant sine calefactione nimia. Sic primus scirrhus curabitur. Sed alij duo scirrhi, duo habẽt maxima, sunt duri, ut sit maxima difficultas in colliquatione, & adest materia melancholica, cui non adhibenda calefactio. Non enim colliquatur humor melancholicus, cum sit materia terrestris, non congelatur, sed exiccatur, sicut terra. Frustra igitur colliquamus melancholiam adustam. Deinde aliud est incommodum, cum sit aptus ad adustionem, quando applicamus calida, deteriorem facimus, & fiunt ulcera. In hoc enim differt cancer occultus ab ulcerato, quòd hic humorem melancholicum adustum habet, ille minus. Ideo Hippocrates inquit: Cancri occulti non curantur. Incisionem necessario sequitur inflammatio, quæ adurit humores, & accedit collectio materiæ. Vnde fit deterior dispositio: Nec potest aliquid applicari, quia omnia deteriora faciunt calida applicata, qualia sunt omnia colliquantia, digerentia, resoluentia, omnia magis adustum reddent humorem melancholicum, ita ex cancro simplici ulcerosus fiet, & interficiet mulierem. Non igitur attingendus, cum nec resoluentia, nec maturantia, nec digerentia, nec incidentia, nec colliquantia conueniant. Quid igitur faciendum? Primo cauendum est, ne humor augeatur, & ut ille euacuetur, qui iam actu est ad cancrum. Nam & Galenus dicit se sæpe curasse cancros occultos, sola euacuatione. Optimum igitur esset eam euacuari purgantibus, sed quia in eo loco facile incalescunt materiæ, & periculum est, ne fiat ulcus, quia materia non potest diffiari: ideo prouidendum est loco infrigidantibus sine constipatione: qualia essent frigida, non astringentia admodum. Astringentia enim cauenda sunt. Ideo nec bolum Armenum, nec succum arnoglossæ, id est, plantaginis laudo, licet frigida sint, quia astringunt & obstruunt meatus cutis. Acciperem succum solatri cum oleo rosato, quod præfert Galenus. Refrigerat enim & non astringit, quia substantia est aquea, arnoglossa ualde astringit, oleum rosaceum non astringit, ut & Galenus 3. simplicium docet, est ita lenis adstrictio, ut propter eam facilius penetret, non obstruit meatus, refrigerat locum, & non permittit inflammari, & penetrat ad profundum. Vt igitur concludam, euacuemus eam sæpissime, & bis in anno semper exquisite, usque ad perfectissimam euacuationem, temporibus intermedijs sæpe leniter, habeat rationem uictus: optima sunt, uinũ album clarum, non acidũ, carnes & cibaria boni alimenti, generantia bonũ sanguinem, oryza cũ lacte amygdalino, ptisana, oua recentia, far, condrus: euacuetur primo missione sanguinis ab eodem latere, quia rectitudo obseruanda est. Auicenna & Galenus in methodo. Sed utrum à basilica an à Saphena? si tantum diuertere sine euacuatione uolumus, melius à Saphena, sed si etiam euacuare, à basilica melius. Venæ illæ habent ramos distinctos à ramis, qui ueniunt ad caput. Ita igitur facietis deriuationem optimam, & simul etiam euacuabitis: sed quia abundat sanguis, optimum foret à Saphena incipere, & postea descendere ad basilicam, & hoc facerem, cum præsertim ipsa petat. Inciperem à lenitiuo, à cassia cũ speciebus hieræ simp. euacuat materiam adustã, & corroborat uentriculum, nec calefacit, sed refrigerat potius. Postmodum syrupi dentur refrigerantes, propter feruorem sanguinis, & incidentes propter phlegma. Syrupus rosarum, acetosæ simp. de succo endiuiæ, cũ aquis endiuiæ, aut alijs destillatis, quę refrigerant. Nõ darem decocta, facta digestione euacuarem cum confectione Hamech, pillulis aggregatiuis, sed semper adderem ℈ 1. aut ʒ s. uel etiam integram ʒ hellebori nigri. Vel optimum fortasse erit euacuare eam cũ syrupo magistrali cum helleboro, euacuat enim melancholicum humorem maxima copia, & sine molestia. Estque sine dubio optimus singulis mensibus. Quantum ad localia Galenus nunquam utitur succo arnoglossæ, nisi ubi cancer est ulceratus: ubi est ulcus cum materia multa, adhibendum diapomphligos, quia exiccat, conueniret etiam bolus Armenus, & succus arnoglossæ, & reliqua exiccantia & constipantia: cum uero non est cancer ulceratus, non sunt adhibenda, quia exulcerarẽt, & facerent, ne difflaretur materia. In scirrho pituitoso uterer

primo

primo fouentibus locum, mollientibus & resoluentibus, decocto tepido ex floribus camomillæ, & lilijs albis, postea linirem cũ pinguedine porci, & oleo amygdalarũ dulcium, postea linimentum facerem ex bdellio ammoniaco, & facerem fomenta ex pyritide lapide, uel alijs. Postea singulis annis mense Iulio iuberem accedere ad aquas caldarianas Veronenses, ut eas biberet aliquot diebus, quia refrigerant corpus, & præcipue hepar.

De stranguria ex casu facta.

Consilium XIX.

Vidam ex alto cadens in asserem pedibus expansis, eo modo, quo equorum sellas conscendimus, partes inguinis uicini læserat, & præcipue collum uesicæ, ita ut in urinando quandam difficultatem sentiret, & sæpius singulis horis ferè, tum noctu, tum interdiu mingere cogeretur, nec tamen posset libere, sed guttatim propemodum emitteret, ac dolores ingentes circa uesicæ collum & uicinas partes sentiret, mingebat interdum pus, & omnino metuebat apostema. Montanus rogatus, hæc ordinauit: Primo cibus suus erit talis: semper pro ferculo suo utetur ptisana hordeacea cum zaccaro. Deinde comedat oua recentia tremula, simul cum suo albumine, poterit etiam carnes comedere uel pulli uel auium paruarũ, abstinebit omnino à cibis salsis, piscibus, caseo, & leguminibus & carnibus antiquis. Bibet uinum album, subtile, dilutum cum aqua mulsa siue decocta cum zaccaro, semper ante cibum mane, & sero per horam comedet ℥ 1. zaccari rosati. Item bis in die ante prandium & cœnam sedebit in decocto infra scripto actu calido, suauiter & sine labore.

℞. Rosarum rubearum M 4.
Radicum consolidæ maioris ℥ 4.
Radicum altheæ
Radicum maluarum ana ℥ 6.
Florum camomillæ
Anethi ana M 3.
Saluiæ
Betonicæ
Rosmarini ana M 5.

Decoquantur omnia simul in aqua & uino æqualiter commixtis, cum consumptione tertiæ partis. Deinde se ungat circa collum uesicæ, inter anum & testes, & inguen, & totam pubem, oleo infra scripto:

℞. Olei camomillini, rosarum,
Liliorum alborum ana ℥ 2.
Vini albi optimi ℔ 1.
Lumbricorum terrestrium ℔ s.

Abluantur lumbrici in uino bono duabus aut tribus ablutionibus. Deinde decoquantur in prædictis oleis, cum prædicto uino aromatico, usq; ad consumptionem uini, & cum oleo inungantur loca supra dicta,

Item ℞. Reubarbari optimi ʒ s.
Garyophilorum ℈ 10. Puluerizentur.
Deinde ℞. Mellis rosati ℥ 1.
Aquæ consolidæ ℥ 3.

Misceantur omnia simul cum prædicto Reubarbaro puluerizato, & detur in potu singulis diebus actu calidũ, hora syrupi circa auroram. Item, si non habet beneficiũ alui, utatur clysteribus cũ decocto furfurũ, malua & consolida, addito oleo cõmuni & mellis

rosati ℥ 3. Item quiescat, molliter sedeat, & nunquam super re dura. Vel maneat in lecto molli quiescendo, donec dolor urgeat. Vbi hæc fecerit, & adhuc dolor perseuerauerit, laudo ut mane bibat unum cyathum lactis recenter mulsi ex ouibus, simul cum ℥ 2. zaccari, uel tantum 1. ℥ penidiarum, quod erit melius.

Ad ramicem intestinalem.

Consilium XX.

ET locus & modus tumoris, & materia exiens, quæ proculdubio intestinum est, manifestissime indicant uerum esse ramicem intestinalem, non ex apertione, sed ex ruptura peritonæi. Propterea cura perfecta non est tentanda, quam omnino fieri non posse arbitramur, præcipue cum tam diu perseuerauerit. Sed quæ cura adhiberi potest, ne in deterius decidat, & ut consueta negocia transigat, talem esse iudicauerim: Primo, ut perpetuo se abdicet ab aëre frigidiore, circa partes illas affectas, & à frigore pedum, quanquam etiam totius corporis quantum fieri potest: euitetque & niues & pluuias, quæ uel caput uel alias corporis partes humectent & refrigerent. Caueat à quocunque ualido motu, ab equitatione equorum tollatim, uel incommode ambulantiũ, & à sella duriore & aspera, & à staphis longius productis, & ne equitet post cibum & potum, illud enim pessimum est. Caueat à coitu præcipue intento, à retentione anhelitus, & nimia compressione uentris, à clamore & uociferatione, à fistularum sono, & præcipue earum, quæ uulgo corneta dicuntur, ab occasione tussis & sternutationis magnæ. Effugiat compotationes & commessationes, sitque pauci uictus, bisque tantum in die comedat & bibat, in prandio scilicet & cœna. Cibaria sint simplicia unius generis, minime flatuosa, sed boni nutrimenti. Pessima sunt omnia lacticinia, pisces, legumina, olera, allia, cœpe, acetaria, & huiusmodi, pastilia & res frictæ in sartagine, castaneæ, & tandem omnia quæ flatuosa sunt, ac uina dulcia ac crassa, & noua, turbida, quale mustum est. Caueat à fructibus, præcipue uuis & pomis cuiuscunque generis, caueat à potu aquæ, & præcipue si admisceatur cum uino, habeat quotidie beneficium alui, neque hoc dimittat, quantum fieri potest: quod si quandoque deficiat, suppleat uel cum clysteri communi, uel cum pillula una, aloes simpl. ad ℈ 1. sumpta per horam unam ante cœnam. Vel cum Terebinthina ad pondus ʒ 1. sumpta tribus horis ante prandium. Vtatur sæpe pillulis de hiera simpl. scilicet ter uel 4. in mense, sitque pondus ʒ 1. hora una ante cœnã. Descriptio autem pillul. talis est: ℞. Cinamomi, croci, cubebarum, masticis, asari, spicæ, ana ℈ 2. aloes optimi ℥ 1 s. puluerizentur per se. Aut uero ter in mense sumat pinguis, ac purissimæ resinæ laricinæ ℥ s. cum ʒ 1. specierum hieræ. Faciendo bolum cum zuccharo, sumat autem tribus horis ante prandium. Quantum uero ad extrinseca & localia attinet: primo tumorem rupturæ leniat blande singulis diebus, fouendo cum oleo anethino. Postea ubi ex recta ratione uictus, purgationibus & linimento retrocesserit intestinum ad interiores partes, quemadmodum consueuit, tunc apponat ceratum firmissime adhærens loco, & conficitur uulgo apud aromatarios, & appellatur ceratum de pelle arietina, uel ceratum quod uulgo dicitur pro crepatis. Deinde supponat ligaturam ab optimo artifice, ita compositam, ut & firmissime adstringat & sustineat, & minimum aut nullum excitet dolorem, sitque mollissima & lenissima tactu, quantum fieri potest. Ea figuram hemisphærij habeat, ut planum eius sit extrinsecus, conuexum intrinsecus supra rupturam. Sitque illa conuexitas sensim rotunda, nec multum protuberans, ne nimia compressione fiat dolor. Fit autem istud Hemisphærium masticando chartam communem, & figurando modo prædicto, eam die ac nocte loco affixam tenebit, singulis autem quibusque 15. diebus, aut saltem tribus septimanis, ceratum innouabit. Hæc sunt quæ ad possibilem curam mihi præcipue præstare uidentur. Cerati descriptio hæc est:

℞. Litha-

℞.Lithargyrij auri		
Lapidis hæmathitis		
Sanguinis draconis		
Boli Armeni		
Masticis	ana	ʒ 8.
Armoniaci		
Mumiæ		
Galbani		
Thuris		
Costi.		
Lumbricorum terrestriũ		
Picis naualis	ana	ʒ 1.
Colophoniæ		
Cæræ albæ, rubeæ.		
Radicum consolidæ maioris, mediæ, minoris	ana	ʒ 3.
Rosarum, Myrræ, Aloes.	ana	G. 15.
Pilæ marinæ combustæ		
Gallæ contusæ, Balanstiorum		
Aristalochiæ rotundæ	ana	ʒ 6.
Visci quercini	ana	ʒ 2.
Sanguinis hominis tussi		℔ 1. minus quarta.

Conficiantur hoc modo: Accipe pellem unam hœdinam, uel arietinam, cum omnibus pilis suis, & decoquantur quasi bulliendo per totum diem, donec tota liquefacta sit, & fiat ut colla, & parum uel nihil de aqua ibi remaneat. Deinde accipe ex illa aqua ℔.1. optime cum panno colatam, & adde cum ea uiscum quercinum, & in olla noua lento igne fac liquefieri & bullire, & cum baculo semper & continue ducas. Deinde lumbricos terrestres post cæram & picem addas. Deinde adde Therebinth. ʒ 2. postea adde reliqua, & liquefacta omnia ad lentum ignem, cum baculo ducantur, donec gutta eius super marmoreum lapidem, uel cultellum oleo perunctum coaguletur, postquam refrigeratum est, bene malaxetur.

Ad scirrhum matricis, pro puella uirgine.

Consilium XXI.

Rimo balneum ordinauit ex decocto anethi, camomillæ, radicum altheæ & artemisiæ, in quo sederet usq; ad umbilicum. Deinde totum locum ab umbilico infrà inungeret sequenti unguento:

℞.Hysopi humidæ		
Adipis anseris	ana	℥ 2.
Olei amygd. dul.		℥ 6.

Cum modico cæræ fiat linimentum, pro tota parte sub umbilico, applicet deinde cerotum hoc: ℞. Diachylon sine gummi

Dialtheæ	ana	℥ 1.

Cum modico cæræ, fiat cerotum. Item semel in septimana sumat tres pillulas ex infra scriptis: ℞. Bdellij

Myrræ		
Aloes optimæ	ana	ʒ 2.
Croci		ʒ 1.
rosarum rubearum		ʒ 1.

Cum melle rosato fiant pillulæ, pro singula dragma tres. Præ omnibus utatur bona ratione uictus.

Ad œdema Eryſipelatoſum in crure.
Conſilium XXII.

PRimo circa rationem uictus, caueat à uino potenti. Sed utatur paucifero albo & claro, ex quo etiam parce bibat. Caueat ab omnibus aromatibus, à leguminibus cuiuſcunq; generis, à carnibus ſalſis, à cæpis, allijs & huiuſmodi. Caueat præterea à caſeo, præſertim antiquo, à piſcibus, & ab his quæ frixantur in ſartagine. Vtatur uitulina carne, pullacea, & omnibus carnibus iunioribus, ferculis, qualis eſt oriza, condrus, hordeum, non ſcribat, non recumbat, non cogitet moleſta aliqua poſt prandium, neq; poſt cœnam, non ingrediatur lectum, niſi duabus ad minus horis poſt cibum. Quæret quotidie habere beneficium alui, euitet nocturnum aërem, & caueat à ſomno meridiano. Vbi hæc facta fuerint, per totam hanc hyemem uſq; ad uer, ſit contentus infra ſcriptis remedijs. Primo accipiat mane horis tribus ante prandium bis, aut ſaltem ſemel in ſeptimana, infra ſcriptum bolum:

℞. Diacatholicon	℥	1.
Reubarbari electi	ʒ	2.
Cum ſaccaro fiat bolus.		

Item utatur quotidie una hora ante prandium ℥ 2. zaccari roſati optimi. Crus affectum lauetur lotione infra ſcripta, ante cœnam:

℞. Roſarum ſiccarum	M	3.
Hordei	M	6.
Raſuræ uel limaturæ cupreſſi, quæ cadit cum ferra ſecatur	℥	6.
Saluiæ	M	4

Decoquantur omnia in ſitulis duabus aquæ, donec maneat ſitula una, & cum hoc decocto lauet crus affectum.

De Eryſipelate phlegmonode in genu.
Conſilium XXIII.

ANcillæ cuidam crus circa genu ultro citroq; intumeſcebat, cum dolore intenſiſsimo, & non tam cum rubore perſpicuo, quàm flauitie conſpiciebatur: tactui renitebatur. Quia uerò Eryſipelas ex bile eſt, principio non uenæ ſectionem, ſed purgationem admittit, ut autor eſt Galenus 13. Me thod. Potuiſſet tamen & ſanguis detrahi, quia phlegmone, huic adiuncta erat: tamen in hoc uti maluit purgatione Montanus, & ordinauit:

℞. Diacatholiconis	ʒ	6.
Electuarij de ſucco roſarum.	ʒ	2.

Cum zucchàro fiat bolus. His copioſe admodum purgarat totum corpus, poſt præcepit inflammationi ſuccum ſemperuiui apponi, cuius proprium eſt repellere & digerere.

Ad contuſionem neruorum, uel diſtorſionem in genu.
Conſilium XXIIII.

QVidam in caſu ex ſcalis neruos læſerat circa iuncturam radij, cum femore, ita ut cordas muſculorum, & ligamenta, quæ eo loco plurima ſunt, læſa uiderentur. Montanus iuſsit, ut oleo Anethino inungerent, & Chamæmelino, quod magis penetraret, nec uerebatur inflammationē, quòd nulla circa locum rubedo appareret. Poſt aliquot dies cum propter frigus,

(ut ara

(ut arbitror) nec dolores prorsus sedarentur, nec pede commodè uteretur, iussit, ut inungeret oleo de Hyperico, quod habent communiter in pharmacopolijs.

De utriusq; cruris contractione.

Consilium XXV.

Longa est historia rei, sed summa fastigia rei sequar. Vnum est summũ & præcipuum quod habet hæc nobilissima Domina, & hoc considerabimus diligenter, & reliqua omnia sibi inuicem succedent ex hoc rectè considerato. Primum est, quòd habet contractionem in utroq; crure, quòd non possunt se extendere. Item habet imbecillitatem, quòd non potest se sustinere, & manere in illo situ. Et ita sunt hæc duo, imbecillitas & illa contractio. Accedit tertium, & est diminutio sensus circa crura: & dicit, quòd si quis tangit illam in crure, uidetur sibi quòd tangat rem alienam, & non suam carnem. Hęc tria sunt consideranda, secundum suas formas & causas. Quo ad contractionem, quæritur in quo genere morbi sit collocanda. Habet quidem hæc contractio complexionem corruptam, sed principaliter affectio est in compositione, & uitiata est præcipuè figura scilicet ipsius nerui: cum enim debeat esse longus, est decurtatus, & ita amisit propriam formam. Et cum in longitudine corrupta, sint uitia, quæ ad quantitatem pertinent, & etiam ad figuram, cum est correpta & abbreuiata chorda, ita quòd nihil est amissum de substantia, non possumus dicere, quòd sit uitium in quantitate, sed in figura, quia neruus est decurtatus. Secundò, imbecillitas sensus est actio læsa. Huius autem symptomatis causam, id est, morbum oportet inquirere. Huius actionis lęsæ ratio formalis est ipsa frigiditas, quia sensus est diminutus: diminutio autem fit à frigido, corruptio autem à calido. Tertiò, imbecillitas uirtutis sustentatiuæ, quemadmodum est naturale officium in ambulando, est etiam actio læsa, & habet suam ægritudinem. Reducenda igitur ad idem, scilicet ad frigiditatem, secundum principium supra dictum, quòd omnes actiones diminuuntur à frigido. Ergo illa frigiditas facit, quòd uirtus illa motiua & sensitiua non potest deuenire ad locum, siue spiritus, siue uirtus transmittitur, de quo nunc non disputabimus. Ergo hæ sunt essentiæ & causæ formales huius morbi. Nunc uidendæ causæ & coniunctæ seu propinquæ, & remotæ horum morborum, & tunc statim apparebunt indicationes curatiuæ: hæ enim sumuntur à natura rei rectè agnita & percepta per suas causas. Causam propinquam contractionis crediderim ergo, quòd sit aliqua materia frigida, quæ per longum tempus in loco frigido crassefacta est & indurata, ut & hoc mane diximus, quia materia illa secundum diuersitatem locorum & efficientium uarie afficitur. Nam quando hæc materia deuenit ad medium musculi, facit abscessus: si ad caput musculi, facit conuulsionem seu spasmum: quando autem deuenit ad chordas ultra musculum, non facit acutũ dolorem, nec conuulsionem, & motus illos spasmosos, quia sensus in chorda non est ita acutus: sunt enim chordæ ordinatæ à natura ad motus fortissimos obeundos, ideo habent ligamenta plurima, & habent etiam chordæ neruos obtusioris sensus. Et hinc nerui ad motum conditi, sunt magis frigidi & duriores quàm nerui sensitiui, qui minus à medio declinant. Et ideo materiæ deuenientes ad chordas, faciunt quidẽ deprauatam figuram, sed non motus conuulsiuos, & sic fit quasi quidam abscessus in chordis. Nam primo imbibitur materia pituitosa, quæ in principio est subtilis, sed propter frigiditatem loci congelatur: si enim materia in intestiuis existens ita congelatur ut fiat quasi tophus & crystallus, quanto magis in chordis tam frigidis poterit talis materia indurari & congelari? Nam illa induratio, & congelatio tam à frigido quàm à calido fieri potest, ut sæpe iam dictum est, & hoc obseruasse multum refert ad curationem. Materia ergo illa ad chordas ueniens fuit indurata & congelata, & inde chordæ illæ sunt factæ breuiores, sicut & in citharis chordæ, cum imbibuntur aliquo humido, corripiuntur, & etiã franguntur

guntur

guntur. Ita fit & chordis in humano corpore. Cum ergo chordæ corripiuntur, contrahunt membrum, quia chordæ terminantur ad ipsa ossa, ut illa moueant, & sic etiam fit contractio ossis ad suum principium, quia chordæ intrinsecæ ab illo humore imbibito sunt factæ breuiores. Hæc est causa proxima, & coniuncta illius contractionis sustentatiuæ. Proxima autem causa imbecillitatis illius sensus, & uirtutis sensitiuæ, est eadem illa materia frigida. Nam Galeno 5. loc. aff. teste, cum materia illa deuenit ad neruos cutaneos, impeditur sensus, & non motus: & contra euenit cum opposito modo contingit. Hæc autem materia propter suam multitudinem non solum in chordis est, sed etiam deuenit ad neruos deferentes cuti sensum, & inde uirtus sensitiua debilitatur ab eadem causa frigida & humida, secundum diuersas partes. Et hoc quantum ad causas formales & materiales proximas. Sed quæ sunt causæ remotæ, quæ fouent has causas propinquas? Et hic est ingens chorus, & uidentur omnia membra conspiraſſe in perniciem huius mulieris. Audiui, quòd hæc mulier, antequàm traderetur marito, fuit sanissima & boni habitus, & nullam plane habuit ægritudinem aut læsionem, nisi quòd in brachio aliquando habuit abscessus, qui per se euanuerunt: unde ego potius iudicauerim eius sanitatem, & bonam corporis constitutionem, quàm aliquam infirmitatem, quia abundauit plurimo sanguine, nam expulit superfluum: & hoc patet ex eo, quia facile materia illa resoluebatur: ideo non fuisse materiam illam malignam, sed laudabilem, aliàs non tam statim recessisset talis abscessus. Nullum itaque membrum in ea fuit læsum, quia nulla operatio fuit læsa, sed optime exercere potuit omnes. Et ideo non possum dicere, nec cerebrum, nec uentriculum, nec ullum aliud membrum in ea affectum fuisse. Postea autem tradita uiro secundum omnem dimensionem magno & robusto, & fuit puella tredecim annorum, quæ adhuc crescebat, (Arist. uoluit puellas non debere nubere ante decimumoctauum annū, & adolescentes ante uigesimum octauum) Cum ergo in illa ætate crescente emiserit semen, cum ipsa adhuc indigeret illo semine ad proprium nutrimentum, & fuit coacta illud, quod sibi erat necessarium, excernere, & etiam concepit, unde est infrigidatum corpus, quia fœtus attraxit sanguinem pro sui nutritione, & etiam post abortum non est bene purgata: non ergo mirum, si uterus affectus est, & totum corpus exinanitum. Et adeo illam habere membra parua, quasi non peruenire potuerit ad perfectam magnitudinem. Hinc igitur maxime uterus est affectus, & hinc habet fluxum menstruorum alborum, & uarias etiam post abortum habuit ægritudines. Vtero autem consentire & uentriculum & cerebrum, notum est excellentijs uestris. Nam & œsophagus, & os uentriculi, & cor, conuelluntur & afficiuntur propter uterum: nam uterus consentit cordi, & propter multas arterias, & etiam mediante ore uentriculi. Et sic credo ego, quòd principalis affectio est uteri uitium, quia uterus primo læsus est, antequàm alia membra afficerentur, ut supra dictum est, & maxime cum in febre secaretur ei uena, & punctus est neruus, unde secutus est spasmus, & conuulsio in brachio: & conuulsio quidem curata est, sed neruus non est curatus, permansit enim imbecillitas illius nerui, ita quòd adhuc in omni plenilunio & nouilunio (quia tum luna dominatur humoribus, & in his temporibus maximæ fiunt mutationes) fit illa contractio, ex motione scilicet humorum, quæ fit in his temporibus ad illum locum debilem. Et hic diligentissime erit unum attendendum: num etiam sensus interior labefactetur. Et audio tum ex fratre eius, tum ex alijs, quòd circa finem conuulsionis accidit ei abalienatio, & deperditio sensus: id quod ego diligenter noto, & est etiam notandum: & dico hic nullo pacto posse esse epilepsiam, quia epilepsia est spasmus uniuersalis corporis, & ita differt à spasmo, quia est motus uniuersalis, & facit uniuersalem contractionem, & non in aliqua parte: sicut & apoplexia est in toto, paralypsis in parte: proportionantur enim sibi hæc. Ergo cum hic sit contractio tantum unius membri, scilicet brachij, & non totius corporis, & in epilepsia in principio amittitur sensus, in fine autem redit sensus, propter obstructionem quæ pedetentim resoluitur: in hoc autem casu in fine fit deperditio sensus, ergo dico, quòd non potest esse epilepsia. Et

ego sæpe

ego sæpe uidi, & puto etiam uos hoc obseruasse, quòd omnes qui patiebantur spasmos ex uulneribus, quod delirabant in fine, & amittunt sensum cerebri, propter magnum consensum illius membri cum cerebro. Fit autem hæc deperditio sensus in fine, quia deterrentur, & fit aliqua resolutio spirituum, & sic amittitur sensus in fine. Si esset epilepsia, magis deberet fieri in principio, quia tunc obstructio maior: ergo credo quod sit mera contractio & conuulsio. Sunt ne aliæ causæ & remotæ illius contractionis in cruribus etiam? Dico quòd est & cerebrum & uentriculus, & sic totum corpus refrigeratum, unde pituita in uentriculo multiplicatur propter frigiditatem. Item cerebrum generat pituitam & catarrhum propter frigiditatem. Et quia antea fuit calidum & siccum cerebrum, nunc autem frigidum & siccum est, & ideo parum dormit: & diximus sæpe, quòd cerebrum frigidum & siccum facit maxime catarrhos, si quid aliud. Et sic uidetis quemadmodum omnia membra naturalia conspirant in hoc, & facta est non solum mala complexio hic, sed etiam compositio uitiata: nam est ibi tumor & tensio circa hypochondria, & sic non mirum fieri hæc symptomata. Et sic uidetis quomodo ratione eorum quæ supra proposuimus, omnia dicenda erant, & causæ propinquæ & remotæ. Nihil dicam de medicationibus malis, quibus hæc mulier afflicta est. De prognostico. Dico quòd difficilis erit cura. Hippoc. de morbis mulierum dicit: quòd menstrua alba ultra sex menses non curantur, quia totum corpus in his infrigidatur, & tabidæ fiunt, & nunquam habent sanguinem, & facies earum apparet semper plena quodam muco, & oculi sunt his concaui, & uidentur habere quendam circulum nigrum, propter paucitatem spirituum & boni sanguinis. Item cerebrum & uentriculus sunt affecta. Et sic uidetis in qua difficultate simus. Quo ad curam, intentio principalis est, ut possit seipsam erigere & ambulare: ideo illa contractio erit remouenda: sed hoc fieri non potest, nisi remoueantur materiæ & causæ propinquæ. Hæ autem non remouebuntur, nisi prius remotæ remoueantur, id est, mala complexio membrorum. Ergo sunt alteranda membra, & etiam totum. Hoc autem fieri non potest, nisi prius euacuetur totum. Et secundum resolutionem sequitur, quod ab illo incipiendum, quod ultimo inuentum est. Primo ergo euacuanda materia pituitosa, & prius incidatur & abstergatur & præparetur, ut cum syrupo ex aceto forti, & alijs incidentibus & calfacientibus, ut Byzantinus, quo miror cur medici nostri non utantur. Euacuatio potest fieri cum agarico, & alijs in quibus ingreditur agaricum, ut pilulæ cochiæ, aggregatiuæ, confect. Hamech, hiera Logadij, hiera Archigenis, prout est parata. Euacuato capite, si uidebitis quod materia deueniat à capite, quamuis ego non quærerem multam euacuationem capitis, ne magis exiccarem caput, & sic maiores inducerem uigilias, igitur non multum laborarem circa caput, ut ingenue fatear, & puto etiam caput non esse ualde affectum. Et licet aliquæ destillationes defluant per nares, tamen credo quòd hoc potius fiat per consensum inferiorum partium, quàm quòd sit ibi multa materia, & quod generetur ibi multa materia ratione cerebri. Tandem tingantur membra inferiora cum aquis Apponitanis, quia calefaciunt et exiccant. Item abluantur hoc balneo: & si timemus superfluam resolutionem, interdum apponatur aliquod molliens, ut adipes, non cum diaquilon, quia sunt in eo quædam gummata, quæ nimis sunt fortia. Accipite oleum amygdal. dulcium, uel butyrum recens: hæc enim non sint inueterata, ut de his possimus esse certi. Item laudo lutum magis quàm foueas: quia quo materia est densior, eo magis influit & hæret magis: sicut etiam amara magis aperiunt quàm aëria, tamen propter motum, alias magis acria aperirent, quia calidiora.

De dislocatione & contractione sinistri cruris, ac dextri ulcere.

Consilium XXVI.

Licet patiatur in utroque crure, nihilominus quia sinistrum longe magis est affectũ, & trahere uidetur ad se totam curationem, ideo de eo prius agemus. Circa sinistrum crus uidemus duo: primo contractionem neruorum & chordarum, secundo quandam dislocationem leuem fibulae circa partem exteriorẽ cruris. Difficultas circa fontem huius morbi est, qui indicat totam curationem, ideo natura morbi inquirenda, quia ab hoc pendet omnis indicatio agendi. Natura autem morbi cognoscitur per suas causas proximas, ut omnia alia: nam natura consistit in materia & forma uniuscuiusque rei. Videmus dislocationem & contractionem: quaeritur, utrum contractio proueniat à dislocatione, an contra dislocatio à contractione, uel an utrunque seorsum se habeat, ita ut nec dislocatio sit causa contractionis, nec contra. Dicam quod sentio. Credo nõn esse necessariam consequentiam, ut sit facta contractio ob hoc, quia os sit dislocatum: quia uidemus saepe ossa esse dislocata, & non esse contracta, sed habere situm membri in linea recta; & hoc saepissime uidemus. Deinde uidemus etiam saepe fieri contractionem sine aliqua dislocatione ossis. Ergo non uidetur sequi necessario alterum ad alterum, sed sunt separata, & habent proprias causas: sunt tamen ita, quod facile alterum consequatur ad alterum. Quòd autem non fuerit facta dislocatio à contractione in hoc casu, uidetur ex hoc, quia habuit brachium contractum, non tamen dislocatum fuit. Ideo cũ contractio fuerit in brachio sine dislocatione, credendum quòd in crure etiam fuerit contractio facta sine dislocatione. Et si est dicendum, alterum esse causam alterius, potius dicerem contractionem causam esse dislocationis, quae est in parte extrinseca. Et huius rei habeo coniecturam hanc: nam contractio incoepit in brachio eiusdem lateris, & dislocatio est in partibus exterioribus. Materiae autem semper exteriorem partem occupant, cum descendunt à superioribus ad inferiores musculos & chordas, ut etiam in sciatica uidemus: nam in hac semper est dolor in exteriore parte, inde etiam dicitur uena sciatica illa quae est in parte exteriore. Sed si fit descensus in interioribus partibus, & interiora membra afficiuntur, semper decumbit nocumentum ad partem intrinsecam, ut in affectibus interni uentris semper partes interiores offenduntur. Et ita si alterum esset dicendum esse causam alterius, tunc dico quòd potius contractio illa quae facta est in chordis musculorum extrinsecis, remouerit os illud fibulae à proprio suo situ. Cum enim chordae alligentur ossibus mediantibus ligamentis, quando retrahitur chorda, simul retrahitur etiam quod adhaeret: si adhaeret os & trahitur chorda, ergo & os trahitur ad eundem situm. Et cum contractio fuerit in parte exteriore magis, & os quoque luxatum est in parte exteriore, dicerem ego contractionem causam fuisse, ut etiam facta fuerit dislocatio. Non tamen nego quòd ex dislocatione ossis distorquentur omnia uasa, & fiat obliquatio neruorum, & sic per consequens aliqua contractio, sed tamen ea est exigua. Ista autem contractio quae hic est, plurima sane est & maxima, & non potest esse ex sola dislocatione ossis, quae admodum exiguam facit contractionem. Et ex his concludo & credo, contractionem hanc non pendere ex dislocatione. Et sic habemus morbum. Causa. Contrahuntur musculi, quia aliquid est in capite musculorum, ubi maximus est sensus, & ideo fit acutissimus dolor à quacunque uel inflammatione uel alteratione temperaturae, siue exiccentur, siue humectentur nimium illi musculi, siue mordicentur: unde fiunt tres illae species spasmi, quamuis Galenus non uideatur ponere nisi duas, tamen 8. κατὰ τόπους tertium spasmum ponit ex mordicatione rei acris sine materia, quem uocant non proportionatum ad materiam. Fiunt igitur spasmi ex tribus istis causis: est enim uel materia contrahens caput musculi, & implens, & extendens, aut quia exiccetur, aut quia mordicetur à re mordente, ut à ueneno &c. Non credo membrũ contrahi ab aliquo istorum, & ideo potius dicerẽ, quòd haec conuulsio quae fit ab his trib. causis, facit

quendam motum, estq; cum motu quodam praeter uoluntatem. Hic autē in hoc nostro casu nullus est motus, ergo nō potest dici spasmus uel conuulsio, quę est quidam motus deprauatus, & à re praeter naturam factus. Ergo quia nō habet formam spasmi, non est dicendus spasmus hic affectus. Hic est contractio quędā, & saepe contrahuntur membra sine spasmo, quando scilicet non in capite musculi, sed in chordis est materia pituitosa, quae abbreuiat chordam, & induratur ibi materia, unde non possit extendi chorda, sed fit breuior, & tendit ad suū principium. Non autē est tantus dolor, quia chorda non est tam magnę sensibilitatis ut neruus: plura enim habet ligamenta quàm neruus, & ideo non ita sentit ut caput musculi, & etiam, quia iam facta est intemperies, & est in habitu, ideo non fit amplius dolor, quia materia iam est quieta, & infixa, ac imbibita, ideo fit illa contractio sine motu & dolore: & cum chorda ita contrahitur, contrahitur etiam os, & non potest fieri linea recta. Et tales contractiones saepe contingunt etiam in alijs partibus corporis, ut in collo: & plures uidi qui haberent tales contractiones per totum tempus uitae suae, sine omni dolore. Credo igitur quòd haec contractio est facta in crure propter humorem frigidum pituitosum descendentem ad illam partem: & non est mirū, quia fuit & catarrhus primo ad partes gutturis, secundo descendit ad brachium, tertio ad crura, quia grauis est proprium descendere, & factus ibi tumor & contractio, qua nunc laborat. Successit dislocatio, siue à contractione chordarum extrinsecarum, siue habeat causam propriam: nam dum descendit materia, relaxat, & in iuncturis facit luxationes & lubricationes, & ligamenta etiam imbibuntur illo humore, & ipsa etiā relaxantur, & hinc fit illa lubricatio. Cum enim antea ibi sit pituita tanta, quanta requiritur pro motu faciliter obeundo, si haec pituita sit nimis multa, relaxantur illae iuncturae, & maxime si succus crudus aduenerit. Vnde illi, in quibus redundat pituita circa partes, ex sola lubricatione pedis, incidunt in dislocationes maximas. Ego noui nobilem matronam Venetijs, quae ex solo casu in terram dislocauit ossa genu & totum crus: est pituitosa & pinguis mulier, & redundans humiditatib. Et haec est causa, materia est indurata, & congelata pituita in illis partibus. Induratur autem pituita uel propter frigus comprimens & congelans, uel propter caliditatem resoluentem & excoquentem. Ego magis credo materiam hic induratam esse propter frigus congelans, quia materia est in frigido loco, scilicet iuncturis & chordis, ideo materia est exiccata & indurata à frigido, & non à calido: & hoc praescire plurimum confert ad curationē. Et credo quòd hic uir habeat hunc morbum planè disproportionatum suae materiae & naturali temperamento: est carnosus, habet amplas uenas, musculos robustos & magnos, & ita credo quòd habeat insignē caliditatem hepatis, & sic nec ratione temperaturae, nec ratione uitae, quia habuit plurima exercitia, potuit aggregare pituitā multam: usus enim uictu exiccante in naui, ut pane bis cocto, uino fortissimo, quib. solent uti in nauib. quia diutius durant, & sic potius generati humores adusti quàm frigidi. In altero crure habet ulcera, & hoc est proportionatū suae naturae & cōplexioni, quia est color niger, & ulcus est subnigricans, habens crustā exiccatam, quia ex adustis humoribus. Et haec ulcera & intemperies occupauit partem dextram seu crus dextrū, cum tamen, si ab extrinsecis causis habuisset ortum haec exulceratio, potius in parte sinistra esse debebat: quia ibi erant cōpedes, & dolor attrahens, & membrū debilius. Sed quia membrū mandans est in parte dextra, scilicet hepar generans hos humores adustos et acres, ideo est illa exulceratio facta in crure dextro, propter sitū membri mandantis, & symbolū cum hepate. An possit curari? Vbi materia est indurata, & facta tanquam lapis, & in loco frigido, scilicet iuncturis, difficile resoluitur & non bene patitur emollitionem aut resolutionem. Locus est frigidus, profundus, materia inobedientissima, casus nō facilis: credo tamen quòd aliquid poterit inchoari. Sed cum quibus? Intentio principalis est, ut resoluatur illa materia in illis partibus contenta, & alterare membra: & haec esset uera curatio. Sed hoc non potest fieri, nisi alia primo fiant. Nam resoluentia magis indurabunt materiam extrahendo omne illud quod est tenue & humidum: ideo primo erit materia illa humectanda cum calefacientibus, quia congelatio facta à

 frigido,

frigido. Resoluentia enim adhibita ante mollificationē, magis petrificabunt materiā, & fient deinde tanquā lateres, qui nec à calido nec à frigido resoluuntur. Ergo secunda surgit intentio, scilicet mollificatio. Sed hęc duo nō possunt fieri, nisi habeamus corpus mundū: nisi enim hoc fiat, plus demandabitur ad partem læsam, quàm resoluamus & mollificemus: resoluentia enim plus attrahent, & mollificantia plus præparabunt, & ita plus affluet quàm resoluatur. Sunt itaque quatuor intentiones in hoc casu, & quod ultimo inuentū est in resolutione, primū erit in executiōe. Primo ergo exquisite euacuetur ab uniuerso corpore humor maxime peccans, pituitosus scilicet, quem humorē magis timemus. Hoc aūt non possumus, nisi præmissis concoquentib. Quæritur, an conueniat syrupus acetosus, & alij confecti ex aceto? Videtur enim quod non, quia acetū nocet neruis ex duplici causa, & quia mordicat, & propter complexionē suam, quia est frigidū. Dico quod acetosa illa nō perueniunt ad locū affectū. Mesue dicit: quod syrup. acetosus facit penetrare medicinas ad ea loca, ad quę aliàs non penetrarent. Et Gal. 3. κατὰ γένη dicit: quòd si nerui sunt uulnerati, & in profundo, quod tum cum alijs medicamentis admiscendū sit acetum, quia iuuabit penetrationem aliorū medicamentorū: & dicit ibi Gal. quod acetum amittit in transitu uires suas acres, antequàm accedat ad neruos. Dico igitur, si acetū amittit uires suas in tam paruo transitu, multo magis amittet uires si per os sumatur: longa enim est uia per uentriculū, hephar &c. antequàm ad neruos perueniat, & sæpe mutatur & alteratur: & ideo possumus uti aceto in affectionibus neruorū, & syrupus acetosus optime cōuenit. Et utinā syrupi nostri essent magis acetosi quàm sunt, sunt enim ferè dulces plus quàm acetosi. Cōmiscerem mel rosa. cum syrupo acetoso, qui conuenit & uentriculo, & impedit mel ne corrosionē faciat acetū ℥ 1. mellis ros. & ℥ 1. acetosi syrupi cum decocto betonicæ & iuæ, propter neruos. Pro euacuatione darem agaricū, & in quibus ingreditur agaricum, ut pilulę cochiæ, aggregatiuæ, trahunt enim à iuncturis. Diaphœnicon nō exhiberem, quia non est in eo nisi turbit & scammonea, & in eo est nulla uis ad humorē pituitosum: nihil enim operatur turbit, nisi ei addatur scammonea, & tandem turbat. Ego aliquando uolui facere periculum, & exhibui ipsius turbit etiam correcti cum zinzibere & sine zinzibere, ʒ 3. & etiam ʒ 4. in uarijs corporibus, & nihil eduxit, sed tantū fecit conturbationes. Mesue dicit, turbit albi gummosi: ubi habebimus hoc? nostrum est siccum, & merum lignum, & abhorreo ab hoc. Pilulæ magis essent conuenientes. Darem agarici præparati ʒ 2. cum cassia: item confec. hamech. Et purgetur bis, ter, & sæpius, si opus fuerit.

Quo ad localia, primo est molliendum, quia materia est congelata à frigore, ut supra dictum est, non à calore, ideo potest recipere curā. Si à calido esset materia indurata & petrificata, non posset curari. Ergo primo molliatur materia, cū moderato calore colliquante, & non resoluente: quod colliquatū est, oportet moderate resoluere: & hæc per uices applicentur, excedatque potius mollificatio ipsam resolutionē quàm contra: & hęc permisceantur: magis tamen placet mihi quòd seorsum hæc applicentur, & uincant semper mollificantia: nam uitiū in resolutione est incurabile. Et placet mihi quòd semper usus est pinguedine humana, quę moderata est, non resoluit, sed mollificat tantum, & bene factum est. Primo procederem cum mollificantibus primi gradus, postea cum mollificantib. secundi gradus. Myrrha, ammoniacū, hyssopus humida, crocus &c. sunt mollientia in secundo gradu: & in his sæpe erramus, quia non possumus metiri quantitatem: & hæc antiquata, efficiuntur resoluentia, & acquirunt calorem: ideo tutius est ut permaneamus in mollificantibus primi gradus, ut est adeps porcinus, oleum chamæmelinum: decoctum althęæ, maluæ, liquiritiæ, sem. lini, fœnugræci. Hæc ferè accedunt ad secundum gradum. Primo fiat decoctum ex camomilla, malua, althæa, liquiritia, & fomentetur locus cum spongia, postea illiniatur cum oleis istis. Ad penetrationem posset apponi modicum croci, & lana humida molliri locus per sex dies: postea per unum diem facerem resolutionem, ut cum pyrite lapide, quod Gal. dicit esse magicum quiddam: & sic longe maior erit mollificatio quàm resolutio. Loco pyritis accipiatur lapis molaris. Si uellet tentare balnea S. Barthol. optime conuenirent, Montagnana

scribit

scribit de quodam Cardinale,qui erat totus contractus,& quandiu fuit in hoc balneo, extendebat omnia membra,& tandem curatus est.Et nos habuimus hic puellam Dalmatam 18.annorum,quæ tota contracta fuit,& sanata est perfecte,& iam nupsit uiro. In altero crure utatur primò alterantib.locum. Primò fiant abstergentia ulcus ex lapatho,hordeo,plantagine & balaustijs:decoquerem hæc in aqua fabrorũ ferrariorum, uel alia aqua,& facerem lotionem cruris & ulceris:post lotionem exiccarem locum,& acciperem postea succum solatri contritum in mortario plumbeo cũ pistillo plumbeo, donec fieret solidior,& facerem linimentum,& linirem crus. Remota mala temperatura accederem ad sanandum ulcus, & adhiberem unguentum de tutia, quo nihil est præstantius in materijs adustis.

Ad crurum ulcuscula ex nimia caliditate hepatis.
Consilium XXVII.

Pharmacopola Anconitanus, singulo mense Martio patiebatur ulcuscula in cruribus ex nimia caliditate hepatis. Vsus erat uinis potentibus aromatis & fructibus à cunis. Montanus: Vtatur paulatim refrigerantibus, ut brodij pulli scutellam unam quotidie sumat, humectabit & remittet calorem hepatis:loco aquæ thermarum ℞. aquæ lactis caprini ℥ 50. Syrupi acetosi simpli.multæ acetositatis ℥ 3.Misc.& ebulliant simul.Deinde bibat mane postquam exiuerit è lecto,et postquam fuerit expurgatus ab omni superfluitate: et sumat paulatim de ambulando per horam integram,deinde tardius prandeat ad minus post horas 4.& ita perseueret per dies 15.Sed ante assumptionem prædicti seri,sumat floris casiæ ʒ 10.& post ultimam potionem repetat eandem casiam,hora ante prandium. Item postquam accepit prædictum serum,fiat phlebotomia basilicæ dextri lateris,euacuando usq; ad ℥ 8.uel 10.sanguinis. Item perseueret post purgationem illam, inungere totam regionem hepatis & lumbos secundum longitudinem unguento rosaceo Mesue recenti eiusdem anni. Item per totum annum utatur confectione ex æqualibus partibus zuccari rosati & uiolati,& sit dosis ℥ s. hora una ante prandium. Et quanto frequentius assumet tanto melius. Item utatur semel tantum in septimana Reubar. electo,ita ut masticet ipsum & deglutiat ad pondus ℈ 2. Item istam eandem purgationem præscriptam, cum sero lactis sumat etiam in autumno, hoc est bis semper in anno.Præterquam quod non phlebotomabitur nisi in uere.His peractis laudo etiam ad maiorem pręseruationem suam,ut circa mensem Iulij uel principium Augusti,sumat aquas balneorum frigidiorum. Sicut sunt balnea de Luca,balnea de calderio in agro Veronensi,uel consimilia quæ sunt frigida & ferrea.

De quodam nobili iuuene patiente ulcera in pede, & brachio,cum leui delirio.
Consilium XXVIII.

In hoc casu difficili nõ tantum ad curationem,sed etiam ad cognitionem, utar compendio,ita tamen, ut nihil omittam necessarium,imminet enim extremum periculum. Dispositiones naturales , quoad temperaturam, mores,consuetudinem, proprietates indiuiduales uix possum scire , quia non noui hunc,nisi in hac ægritudine. An igitur sint æqualia uel inæqualia membra,nihil possum afferre,sed poterimus sine illis curationem instituere. Certum est,quòd quando incœpit fluxio,apparuit circa pedem sinistrum abscessus sine colore,neq; durus,neque cum inflammatione, sed tumor insignis non protuberans, sed ueluti demissus & dispersus.Hic abscessus ubi erupit,exiuit sanguis, & degenerauit in plurima ulcera parua,quæ deuenerunt ad unum commune,& tunc in eodem tempore aduenit in brachio similiter , & omnia erant generis eiusdem. Octauus iam mensis

agitur post primũ abscessum, qui erat in talo. Accessit tandem dolor capitis, & postea sopor, siue id fuerit ratione materiæ intrinsecæ, siue etiam ab applicatione soporiferi. Aliquando dormit, aliquando etiam plurimum uigilat. Deuenit præterea ad quoddam delirium. Non recte memoratur, nec imaginatur, nec cognoscit, illæ enim actiones corruptæ sunt. Hæc sunt symptomata, quæ apparent in hoc ægro. Vrinæ croceæ, tinctæ, indicantes maximum dolorem in aliqua parte corporis. Bilis autem tales urinas facit, cuius hic insigne dominium apparet in alui excrementis. Apparet etiam pituita. Videmus autem, quòd si quis aggrediatur curam horum ulcerum, & exiccet in uno loco, in altero iterum erumpere, & erosiones fieri, ubi abscessus fuerint incisi. Sunt & in corpore alia impedimenta, quæ indicant difficultatem curationis. Virtus debilis est, & habitudo corporis, quæ nihil est aliud, quàm pellis, & ossa. Istis igitur omnibus ita præsuppositis, inuenienda est curandi ratio. Habemus unum fundamentum Galeni & Hippo. ubi in singulis partibus apparet læsio, uel in hac, uel in illa fit nocumentum aliquod necessarium est, ea originem habere ab aliquo principio uniuersali. Tria autem principia sunt: cerebrum, id, ubi læditur, læduntur uirtutes principales, & reliquæ actiones, quæ ad motum & sensum faciunt. Corde læso inficiuntur spiritus, & uita perit, hepate læso fit mala sanguificatio, & omnia excrementa coctionem corrumpunt. Hic excrementa omnia habet corruptissima. Supponamus igitur, quòd omnes eiusmodi abscessus habeant communem originem, malam dispositionem in hepate, quæ est origo, & radix totius huius morbi. Qualem igitur dicemus esse hanc ægritudinem? Est intemperies mala, etiam cum solutione continui. Videmus urinas attestantes de bile, & nimia caliditate, excrementa alui de pituita plurima: ergo ex temperatura mala hepatis generantur humores deprauati, qui faciunt huiusmodi abscessus in diuersis partibus. Dubitaui, nunquid hic esset suspicio morbi Gallici: habet enim origině suam in hepate, generatur humor melancholicus, & humores adusti habent similia ulcera, & in eodem interdum ulcere omne genus est humorũ, qui generantur in hepate ob malam istam infectionem. Vidi etiam quendam, quem ex solo dolore capitis deprehendi morbo Gallico laborare, cum nullũ aliud esset signũ. Et in hoc iuuene suspicor aliquid tale. Sed supponamus etiam non esse morbũ Gallicũ, quia non satis constat, dum enim fiunt uariæ alterationes, contingit ut uenena generentur talia, quę nullo pacto possint nominari: quando putruerunt ob uarias alterationes, quę fiunt etiam ex uarijs temperaturis nostris, satis est hoc constare, quòd talia procedunt, tanquam propagines, à mala hepatis temperatura. Quare certũ est quòd euacuatio huius corporis poterit quidẽ aliquid facere, sed nõ curare integrẽ. Quantũ igitur ad morbũ, est intemperies hepatis cum imbecillitate subiecti, & ariditate totius corporis, postea adest febris, quæ facit calorem prę[t]ernaturalem, & inflammat sanguinẽ alioqui inflammabilem. Sed est dubiũ, quòd in singulis abscessibus humor est sub forma sanguinis. Nam ubi sanguis deuenit ad aliquem locũ, & facit abscessum, est tumor insignis cũ calore uehementi, dolore summo, & sensu pulsationis in profundo, & magna etiã tensione membri. Hic nullũ tale signũ apparet, & tamen exit sanguis. Et mirũ est, quòd sanguis tã diu extra uenas existens, nõ putrescat, cũ dicat Auicenna, sanguinẽ extra uenas effluxum necessario putrescere. Ego uerò id de sectione credo, quando fertur sanguis extra uenas, & mouetur in loco conueniente putredini, quòd putrefiat necessario, non aũt tam cito in cõcauo corporis. Cura. Sunt fluxiones, in quibus reperitur primo membrũ recipiens: & in hoc corpore omnia membra sunt debilia, materia quę abundat: uia pręterea ob longã fluxionem præparata: mandans est hepar, id præcipue respiciendũ, membro recipienti, si aliquod nobile, succurrendũ, reliqua prout nunc relinquemus. Habemus ægritudinẽ insignẽ, & uirtutẽ debilẽ quod apparet ex signis allatis: est enim sine carne, & mẽbris solidis, ex quo in ancipiti sumus, si nõ succurremus, morietur: sin uero succurremus, parũ proficere possumus. Symp. quod nũc urget, est deliriũ, cũ tamẽ satis dormiat. Ad id uterer auersionibus, facerẽ frictiões deorsum. Circa ulcera, omnia eodẽ modo curabuntur, si prius sublata sit caussa, ad quã nihil melius poterimus facere, quàm exhibere decoctũ ligni, quod exiccat, & singulariter respicit hepar. Bene pur-

gatus est, quare statim accederē ad syrupos, pro quibus lignū decoquerem in aqua Endiuię, ut facile penetret, nec nimis calefaciat. Vlcera post modū curabuntur, qua ratione curata sunt hactenus. Erat quidam in eodē casu, & ulcera curabantur hoc modo, ut uno sanato, in tribus alijs locis resultaret alia, et ille tandē curatus est solo decocto ligni.

De Polono patiente œdemata in pede, urinæ stillicidium, & morbum Gallicum. Consilium XXIX.

Clarissimi Doctores, Illustriss. Dominus cōuocauit nos propter quosdam suos morbos, qui distinguuntur ab actionibus læsis. Tunc enim est morbus, cum est actio læsa, & si plures operationes læsæ sunt, plures sunt morbi. Videndum igitur, quænam sint actiones læsæ, & quotuplices, & tunc inueniemus morbos, quibus repertis inquiremus causas: postea accedemus ad curationem. Operationes læsæ in hoc Domino duæ sunt in genere quidem: animales & naturales. Naturales uerò læduntur multipliciter: primum uirtus nutritiua particularis in certis membris, ut in pede dextro & sinistro apparent œdemata, quę indicant incoctiones, quia nutriuntur illæ partes ex sanguine corrupto, imò non ex sanguine, quia hepar non sanguificat rectè, ut apparet in ambitu totius corporis. Ac ita apparet uirtus nutritiua in pede læsa. Excrementa etiam indicant operationes læsas, à quibus uirtutem naturalem nutritiuam dijudicamus. Vrinæ plurimum recedunt à naturali conditione: cum enim membra sint naturaliter calida, tamen ita sunt decoloratæ, atq; albæ, sicut lac. Atq; hoc indicat magnam incoctionem in membris naturalibus. Præterea ex magna alui constipatione hoc cognoscemus. Nam 2. Prognost. ubi excrementa citius uel tardius egeruntur, expresse significatur diminutio caloris in membris naturalibus, & coctionis priuatio. Est uero urinæ emissio partim naturalis, partim uoluntaria, quæ fit per musculos uesicæ, cum modò emittatur urina cum ardore, & sit stillicidium circa illam excretionem? Videmus actionem naturalem impeditam, excretiuam scilicet: quæ dupliciter læsa est. Primo diminuta, quia non excernit, quando & quantum oportet. Secundo corrupta, quia egerit cum dolore, & habet ardorem in emissione, & non quantum oportet exit, sed stillatim. Actiones uerò animales dupliciter sunt læsæ, sensitiua & motiua: Sensitiua læsa est, quia in sensu tactus, in digito pedis dextri percipit dolorem, in humeris, itē & brachijs, lęditur etiam circa motū, nam urina emittitur non nisi cū maxima difficultate, quia musculi nō ita mouentur, sicut oportet, postea non potest ambulare libere, non potest erigi. Omitto iā dolorem renū, quia huiusmodi actiones læsæ sunt ab ijsdem causis. Et hæ sunt operationes læsæ, quę proueniūt ab aliquo morbo, qui inquirendus. Incipiamus ab œdemate quod est in pede. Morbus est in triplici differentia, uel est à mala intemperie, uel in cōpositione, uel in solutione cōtinui. Hoc œdema prouenit à mala intemperie, quę est per affluxū materiæ frigidæ & humidæ, pituitosæ scilicet facientis affectū, qui est tumor præter naturā, qui quandoq; est morbus in cōpositione, scilicet cum impedit membrū organice, quandoq; est in temperatura morbus, quando nō impedit membrū simpliciter. Hic est in temperatura tantū, quia non impedit membrū à proprio motu, sed est tēperatura frigida & humida. An modo talis intēperies sit ibi per cōsensum, aut per essentiā, scilicet, si in ipsis tibijs sit quædam intemperies, ut ibi etiā non posset confici bonus sanguis: an uerò sanguis malus aut talis materia profluat ab alio mēbro, an uerò sit ab utroq;? Audiuimus, quòd illustris D. nō habuit semper illud œdema, quia ubi nō laborat, tūc non habet, ubi aūt laborat aut equitat, statim crescit: unde certū est quòd aliunde mandetur, & omnino dictū est, quòd mandetur ab hepate, quod habet diminutam operationē in sanguificatiōe, et mandat talē materiam, ac facit pedē intumescere. Bene crediderim, quòd, cū perseuerauerit hic fluxus, et assuefactum sit membrū nutriri tali sanguine, et à materia frigida membrū seipso frigidius redditū, facile tandē in eam tēperaturā incidisse. Ad alias actiones læsas accedo. Vrinę albæ & decoloratæ, cū plurima materia pituitosa, et simili puri, tamen nō percepi odorē aliquem, unde pituitā magis puto: quia ubi uirtus sanguificās frustratur à suo fine, multiplicat pituitā, & deuenit

ad uenas, ac uias urinales, quæ latæ sunt, facile tingitur urina, per admixtionem pituitæ. Albedo enim urinæ duplex est, quædam priuatiua, quæ ob frigiditatem contingit, quædam positiua, quando mixta est cum humore, aut re alba. Constipata aluus fit ob eandem causam, quia enim pituitæ plurimum generatur, & in intestinis uiscida & crassa nunc abundat, retinet feces, quia miscetur & facit, sicut si aliquis componeret parietem ex luto uiscoso, & duro. Alia etiam causa est, quia pituita plurima in intestinis existēs obtundit bilem, quæ necessario debebat excitare intestina ad excretionē, ea fit propter frigiditatē & humiditatem in hepate non naturalem (qua nunc laborat) sed acquisitam per morbum. Ad stillicidium accedit dolor circa pectinem, quia illuc est affluxus materiæ pituitosæ & crassæ. Cum enim est in uesica urina, quæ acris est, & stimulat naturaliter membranas, & musculum, ut egrediatur, simul premit pituita illa crassa, & excitat dolorem: cum autem mingit, liberatur à dolore, quia remota est causa. Stillicidium autem fit à multis causis, uel quia instrumentum debile, uel quòd urina crassa. Et hanc causam esse hic credo ex parte urinæ & instrumenti: ob ad mixtionem pituitæ, urina crassior non potest ita egredi. Instrumentum autem, quia dum materia crassior tendit ad exitum, obstruitur collum uesicæ, & non potest extrudi, ita non libenter exit, & fit stillicidium. Obstrui uero hoc potest uel à grumis, uel à calculo, uel à pituita. Hic est pituita: pondus autem percipitur, quia non excernitur materia quantum oportet. Istæ sunt actiones naturales læsæ, & morbi earum, uidelicet intemperies frigida & humida, quæ non est essentialiter in aliquo illorum membrorum, nisi in hepate, unde ad membra illa mandatur. Actio item animalis læsa, & primo, quod ad sensum tactus. Dolor & tumores in pede & brachijs fiunt ob defluxum materiæ deuenientis ad eas partes: & uoluntaria ac sensitiua læduntur ab eadem causa, à fluxu uidelicet seu materia, quæ est tanquam efficiens lædens membrum, & afferens tristem sensationem, & dolorem, quia est alteratio subita, & præcipue, quando mouetur & laborat, quia materia retenta in neruo comprimit eum, & excitat dolorem. Eadem materia est impedimento in motu, nam imbibitur in neruis & musculis, ideo non libere mouetur, sensitiua etiam actio læsa, in pene & collo uesicæ ardor est urinæ. Causæ huius duæ sunt, ut dixi ex parte urinæ & instrumenti. Ex urina, causam declarat Gal. 3. de causis symptomatum. De excretione. Ardor urinæ fit à duabus causis, uel ratione uiæ, uel humiditatis existentis in pene & collo uesicæ, quæ hæret in adenibus, & est materia uiscida, quæ semper præuenit emissionem seminis. Ea humiditas, cum est exiccata, urina acris facile lædit penem, & partes illas sensitiuas, quando non sunt munitæ, amissa propria humiditate. Hic illustris Dominus incubuit plurimum Veneri, ergo potuit exiccari in istis partibus, sicut in senibus contingit, qui ab omni ferè humiditate tali exiccati sunt. Quia igitur exiccata talis humiditas, ardorem percipit ab urina, quæ ob admixtionem bilis acris est. Apparet autem huiusmodi ardor non semper, sed secundū quod urina est acris, uel ratione cibi, uel propter admixtionem humoris adusti, uel biliosi, uel salsi, & secundum priuationem humiditatis illic existentis. Sic habetis causas omnium symptomatum, uel est intemperies per affluxum, uel morbus ex priuatione humiditatis in illis adenibus. Morbus ille à quibus causis prouenit? Morbus nullam facit indicationem, quia ex eo tantum scitis, quòd debeat remoueri. A natura igitur morbi sumenda indicatio. Diximus morbum esse per affluxum, unde & quas habeat causas. Porrò causæ alterantes, & præparantes quædam sunt extrinsecæ, quædam intrinsecæ. Extrinsecæ causæ omnes conuenerunt in hoc nobili uiro. Aër ita frigidus, tempore hyemis, ut claui erumpant tanta uehementia, sicut Poloni narrant: ut interficiant homines, est enim Polonus. Accessit inunctio maledicti argenti uiui, & fuit causa potissima. Auicenna enim distinctius loquitur de eo, & dicit illud frigiditate & humiditate inducere paralysin, & facere stuporem, apoplexiam, & epilepsiam. Cibus & potus eius fuit inordinatissimus, Veneris plurimus usus, exercitium inordinatissimum, statim à prandio, quandoq; manet in longissimo ocio, modo subito laborat, essent mihi tres dies necessarij ad enumeranda omnia: præterea in animi affectibus pluri-

plurimum deliquit, administrat enim fere omnia negocia regia. Intrinsecæ causæ sunt habitus corporis, ante habuit talem temperaturam, ut facile posset incurrere talem dispositionem. Temperaturam naturalē hepatis calidam & humidam indicat amplitudo uenarum, pili subflaui, mollities carnis, plurimum generat sanguinis. Cordis temperatura calida, & mediocriter sicca, quia est bonorū morum, non iracundus, benignus, mitis animi & humanissimi. Temperatura autem totius corporis facillime talis effici debebat. Cerebrum in principio generationis, & testiculi fuerunt huius temperaturę. Quòd uentriculus bene concoxerit, indicatur ex bona corporis proportione, ac dispositione. Dum autem aliquis nutritur lautissime, & plurimo cibo, & non exercetur, membra non appetunt, sed respuunt tale nutrimentum, & ita repletur corpus humoribus, à quibus suffocatur tandem calor naturalis, & innatus. Hic itaq; uir abundat pituita, per totum corpus, & humoribus frigidis & humidis, quæ multiplicatio materiæ frigidæ & humidæ & crudæ duabus de causis accidit: Primo ratione debilitati caloris. Secundo ratione obiecti, quòd quantitas tanta, & tales qualitates nutrimenti offerantur, ut nō possit concoqui. His ita se habentibus apparet primo, quæ sint actiones læsæ, & qui morbi, & quæ causæ istorum morborum. Ex quibus elucescunt duo, quid scilicet dicendum sit de prognostico, & secundo, quomodo curandus.

Prognosticum. Dico si nos attendimus ad causas intrinsecas alterantes, reuera non est dubium quin possit curari. Generat enim adhuc multum de bono sanguine, quia rubicundus est, etiamsi intemperies hepatis ad frigiditatem accessit: facile itaq; poterit curari. Quantum ad extrinsecas, ab aëre, cibo, potu, Venere necesse est ut temperet, & propterea fortasse non poterit curari, cum tales causæ, cum sanus esset, ac iuuenis, tantum potuerunt, ut illum ægrotum reddiderint. Quomodo igitur illis perseuerantibus poterit restitui? Curatio. Duo sunt aduertenda: Primo intemperies frigida, & humida in uentriculo & hepate. Secundo, qualitas innominata, quæ aduersatur naturali temperiei hepatis, quæ non nota est, & uidetur esse affectus Gallicus. Ad temperiem remouendam instrumenta erunt calida & sicca, sed antequàm hoc faciamus, excrementa prius expellantur, deinde roboretur corpus. Repletum autem est corpus pessimis humoribus. Euacuandum igitur fortioribus: exhiberem syrupum de Liquiritia, confectionem Hamech, Coccias. Exhibuimus minoratiuum, sumpsit unum syrupū, cras mittetur sanguis è uena basilica ad ℥ 12. pro sanguinis natura. Et uelim etiam iterari euacuationes, sed fortiores. De cauterijs & localibus tunc loquemur, ubi alia erunt facta. Victus ratio non erit, ut ipsi soliti sunt, sed est immutanda, siquidem uolet aliquid fructus ex medicinis percipere.

De puero patiente in pede tumorem, & ulcus.
Consilium XXX.

CAsus ex relatione Frisimelicæ. Nunc tertius agitur annus, ex quo hic puer incidit in febrem, quæ durauit duos menses, & erat phlegmatica ex inordinato uictu contracta. Curatus ita, ut uideretur se meliuscule habere per hyemem. In uere iterum male se habuit, & in Aprili superuenit tumor pedis. Factæ frictiones, & adhibita emplastra, absq; eo, quòd purgaretur totum corpus, plurima materia eo confluxit. Postmodum purgatum corpus, & apostema ad suppurationem ductum, uarijs auxilijs & ligaturis tandem apparente suppuratione cum aperiretur ferro, exiuit nescio quid puris, patiebatur grauissimos dolores, ut decumberet & uideretur moriturus: postea tamen meliuscule habuit. Ideo huc uenit quærens auxilium. Montanus. Est ulcus manifestum, & uidetur quiddam compositum. Nam præter solutionem continui adest mala complexio propter colorem indicantem humores adustos, aggregatos, ibi facientes malam intemperiem. Est præterea caro superflua, & non naturalis, tollenda potius, quàm curanda. Est & alia compositio mala, scilicet tumor. Et est dubium, an ulcus sit

cacoë-

cacoëthes & malignum, hoc non constat, & tamen augetur dubitatio. Quædam enim attestantur esse profundam solutionem, quia impeditur motus directionis pedis, cum tamen pes ipse non intumuerit. Dubitatur igitur, si incisa, corrosa, aut apostemata sit ea chorda, propter quam non potest extendere tibiam, & an fiat ratione ulceris, an propter aliam causam, uidelicet affluxionis materiæ, uel propter participationem ulceris, quia est materia semper defluens, uel ex intemperie iam facta in loco, ratione cuius non concoquit alimentum delatum, propter loci debilitatem, uel propter affluxum materiæ à partibus superioribus: ut catarrhi deuenientis à capite, quia passus est in oculis, & pustulas circa caput præcedentibus diebus. Credo, quòd primo & principaliter fit ex intemperie, quæ est in loco, ita, ut non concoquat, deinde etiam ex superioribus, nam hepar etiam non ita concoquit. Nec se exercet, ita ut solitus est. Fuit autem in plurimo motu, & ideo male habet, quia nunc sedet semper in lecto, & quiescit, & in illa quiete excrementa non ita excernuntur commode: sed defluunt ad locum imbecilliorem. Est igitur difficilis curatio, propter uarietatem morbi: secundo etiam, quia corpus cacochymicum abundat excrementis, quæ remouenda, si uolumus curare solutionem continui. Quid igitur agendum? Si uolumus curare ulcus, opus est euacuare, ut fieri potest, & iterare etiam, & intercipere defluxum corroboratione membrorum superiorum, & defensorijs, quæ non permittant materiam defluere, ut bolo Armeno, & auersionibus, cauterijs in parte superiori, uidelicet in brachijs, quæ nocumentum non habent, quia facile consolidantur, & multum iuuant. Ideò laudo, ut fiant: si enim intercipiatur materia, & exiccetur, poterit melius curari. Abluatur caput aquis Thermarum, uel etiam totum corpus, ita ut habeat uas, in quo poneret pedem, tamen non humectaret, sed muniretur emplastris, ut non aqua transiret, uel si transiret, etiam forte non noceret, quia exiccaret & abstergeret. Nutriatur postea cibis humectantibus humido substantifico, non excrementitio. Vlceri subuenirem, primo erodentibus carnem superfluam, quæ adhuc restat in una parte, in altera remota est. Si posset reduci ad naturalem dispositionem, non remouerem, sed uereor ne posit, ideo remouerem medicamento, ex cera, oleo, & ærugine æris, quod corrodit & consolidat, ut & Galenus docet: unguentum Diapalmæ laudatur etiam ab ipso Galeno, ita ut eo solo ad ulcera, inflammationes, fistulas & fluxiones uti posimus, & uideo hactenus bene successisse. Si postmodum permanserit aliqua durities, poterimus uti luto sancti Bartholomei post consolidationem. De prognostico: non scio, si est corrosa chorda, non poteris extendere pedem, si non, mouebit commode. Potest enim nunc esse ex affluxu materiæ. Post annum rediјt parens cum puero, qui ulcus iam consolidatum habebat utcunque, restabant tamen foramina, seu cicatrices grandes, & puer pedem incommode mouebat, ita ut non satis extenderet: sed claudicaret, & pes etiam uidebatur minorari. Montanus puerum purgari uoluit, dedit ℥ 2. syrupi rosati solutiui, misti cum aqua Betonicæ. Deinde pedem totum supra incipiendo inungi uoluit pinguedine Taxi, quæ refrigerat, & mollificat neruos. Ad Thermas cum ire uellet, consulere noluit, quod uereretur illam contractionem esse neruorum ex siccitate potius, quàm ex affluxu alicuius materiæ, in quo casu solo Thermæ prosunt, consuluit ut potius incommode, quàm omnino pede non uteretur, quòd à Thermis maior exiccatio, & ideo uehementior contractio metuenda esset. Consuluit uerò, ut sequentibus potius auxilijs uteretur. Purgatio. ℞. Specierum hieræ simp. ℈ 4. cum melle rosato, fiat bolus paruus, & detur 3. horis ante prandium, die immediate sequenti. Accipiat infra scriptos syrupos. ℞. Oxymellis simpl. mellis rosati, ana ʒ 6. decoctionis endiuiæ, betonicæ ℥ 3. Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs usque ad 5. Postea ℞. Agarici præparati ℈ 4. fiant pillulæ N. 5. sumat uesperi uel die immediate sequenti. Item ℞. pinguedinis Marmotæ, tassi, ursi, humanæ ana ʒ s. adipis anseris, gallinæ, olei liliorum alborum, amygd. dulcium, ana ℥ 1. s. olei Therebinthinæ ℥. s. Misce & cum modico ceræ, fiat linimentum, pro unctione totius cruris læsi, incipiendo ab ancha usque ad calcaneum, & ita frequentetur unctio per integrum annum, semel in die mane.

Pro ua-

Pro uaria luxatione in pede, pro Domino à Stubenberg. Consilium XXXI.

BELLOCATVS. Agendum nobis est de casu nobilissimi pueri, qui patitur luxationem circa pedem, à qua cupit liberari. Est autem puer tredecim annorum ferè, & ipsa luxatio à multis annis durauit, ita ut ipsi fere parentes ignorent principium, nec utrum ita natus sit, affirmant. Nemo enim recordatur habuisse eum motum liberum pedis, aut ullam causam primitiuam referunt, nisi quòd pater iratus ante multos annos puerum cum uerberare uellet, mater puero succurrens, pede eum ex manibus patris retraxerit. Sed tamen nō satis norunt, utrū illud læsionis fuerit principium: puer enim arte ita tegebat, ut incessu ægre animaduerteretur, ideo parū tunc curabant parentes. Nunc duobus annis cum uehementius moueri inciperet, & duceret choreas, maiorē dolorem patitur, crus intumuit, & pes etiam à genu infra marcescit. Quærit de his consilium & curationem. Credo esse luxationem pedis extremi in iunctura fibulæ, siue ipsius tibiæ, inter os & calcaneum introrsum, quia cum incedit, uidetur non super calcaneo, sed super tibia ingredi, & pes iste sursum eleuatus est, & deorsum concauus, idq; multis annis durauit, nec unquam repositus est, licet cum aliquibus (ut audio) se unxerit. Modo etiam intumuit, quia cum non sit in proprio loco, & puer uoluerit pedes exercere, factus dolor, cuius ratione materia attracta, & intra chordas imbibita et iuncturas, propter dislocationem, unde pes intumuit. Quidnam fieri possit? Galenus 3. Meth. repositionem ad artem spectare, atq; ab artifice fieri uoluit. Sed Hipp. de Articulis, & Gal. in comment. distinguunt penes maius & minus. Non facile sanantur, si magnæ & antiquæ, maxime si accesserit demacratio pedis, ut in hoc puero. Accedit materia etiam in illis cauitatibus contenta, propter quam non facile restitui potest, nisi materia remoueatur: ideo difficilem credo curationem futuram, & forte impossibilem. Sed quid fieri potest? Materia quæ intra ossa attenuari debet, & pes deinde in meliorem situm collocari, ut consequenti ætate concrescat aliquo modo, ut saltem melius incedat, si non exquisite. Quomodo luxatio reponi deberet, sed id non potest fieri propter materiam ibi contentam, ea igitur digerenda cū ijs, quæ emolliunt ualde, & parum resoluunt, ne magis induretur materia, & reddatur gypsea. Sed priusquam ad particularem aliquam curam accedam, prius totum corpus puto esse euacuandum. Ac quia puer est, non quærendū de missione sanguinis. Arbitror igitur procedendum cum euacuantibus materiam crassam, pituitosam cum aliqua etiam parte choleræ. Sed cum calores iam maximi, & tempus non sit idoneum, ideo lenioribus uterer tantum, ut potius bis uel ter repeterentur. Darem itaq; cassiam cum electuario de Dactylis in parua tamen quantitate. Concoquerem materiam cum syrupo de Betonica & rosato. Et hoc modo facta & iterata euacuatione, uterer emollientibus lotionibus & fomentis factis ex decocto radicum Altheæ, sem. lini, Fœnugræci. Et postea mitterem puerum ad lutum S. Bartholomei, aut, montis Orthonis, quod emolliret partes induratas. Quibus peractis, si possibile foret, tentarem repositionem talem, qualis fieri posset, si puer pateretur, & postea roborarem ligamenta, & chordas cum emplastro ex croco, & aliquando ex Diadictamo, sed remissiori in caliditate, ita ut misceatur cum unguento Diapalmæ, aut Diachalcitidis, & per aliquod tempus haberet calceos arte paratos, aut aliquid, quod teneret pedem rectum, ut soleam, quæ non cederet, & ut pes non contraheretur, sed extenderetur. FRISIMELICA. Duo sunt symptomata, de quibus hic puer conqueritur. Impeditur operatio pedis, & apparet mutata forma, & situs pedis. Morbus qui facit operationem læsam, est dislocatio seu luxatio, uel dimotio articuli ab articulo, seu à loco proprio, cum congerie humorum crassorum, qui ipsi etiam motum impediunt, & quidem apparent luxata esse ossa omnia, quæ componunt pedem, & in malleolis esse maiorem repletionem. Quod ad causas attinet, credo primo factam esse aliquam attractione matris læsionem,

non quòd sit luxatio, sed elongatio, ut refert Galenus libro de articulis, & Auicenna de luxatione. Ea dislocatione, facta est imbecillitas membrorum, non tamen omnino impediebatur in motu, sed materia postmodum paulatim defluens perfectam fecit luxationem, & ideo à biennio magis impeditus est in motu, & adhuc quotidie crescit impedimentum, & dolor sequitur, & pes marcescit, quia humores mali defluunt, membrumq; imbecillum redditur, ut non ita nutriatur. Sed hic unum est uidendum, quia sub genu affecti pedis apparet quædam durities, an in musculis, uel alijs quoq; partibus sit affectus præter naturam, an materia per consensum aliquarum partium superiorum defluat, sicut fit interdum, ut caput transmittat excrementa sua ad loca inferiora. Sed cum diligenter inquisiuissem, audiui nihil eum unquam passum esse in capite, neq; pati, nec aliud membrum in corpore esse affectum uidetur, quod mandet, sed tota ratio ad caussam primitiuam referenda uidetur, quam deinde plurimum adiuuit mala uictus ratio. Quid igitur erit futurum? Si considero ea, quæ sunt necessaria ad sanitatem huius nobilissimi pueri, uidetur ualde difficile, quia non credo posse perfici hæc duo, ut remoueantur ea, quæ congesta in pedem tumorem faciunt, & dislocationem perfecerunt. Secundo, ut membrum reponi possit, fermè impossibile erit, quia materia plurima aggregata est, quę crassa & locus est imbecillis ualde. Si materia euacuari posset, forte cura possibilis foret. Quæritur modo, quod est possibile, ut scilicet præseruetur, ne cadat in deterius, quod licet difficile sit, hoc tamen fieri potest. Materia euacuanda crassa est, uiscida, & adhærens: ideo primum mollienda cum relaxantibus, & leniter, non ualde tamen resoluentibus. Cogitabam ego quoq; de luto, quod emollit, & resoluit. Sed id medicamentum ualidum, & uehemens in puero tenello & resolubili, uix poterit perpeti, sed ideo non prætermitterem purgationem lenem, & delegarem ad Thermas, ijsq; uteretur commode pro ratione temporis, & ætatis, postea haberet medicamenta resoluentia, & emollientia. Si non sanaretur in luto, adhiberem etiam localia, emplastrum Diapalmæ, seu Catholicon Nicolai, cui alia frigidiora admisceri possunt. Hæc & alia præscribi poterunt. Purgationes maiores nunc non faciendæ ratione temporis, & ætatis etiam: sed exquisita uictus ratio instituenda erit. Demacratio facile amouebitur, remota enim materia nutriri incipiet, & pars illa durior circa genu facile resoluetur. Montanus: Offertur nobis casus admodum difficilis & implicatus: nam si actiones læsas consideremus, omnes tres læsas uidebimus. Primo enim uirtutem animalem motiuam læsam, & corruptam cernimus. Vitalem quoq; diminutam, scilicet calorem à corde influentem ad membra diminute accedere ad eam partem. Naturalem etiam diminui, non enim nutritur pars, ut oportebat. Atq; ita omnes tres uirtutes læsæ sunt. Et cum actione læsa indicetur malitia morbi, omnino morbi plurimi sunt, & difficiles. Quòd autem morbus etiam multiplex sit, apparet, nam omnia tria genera morborum commixta sunt. Primo enim intemperies tanta in toto membro à genu infra, ut longe gracilius sit quàm aliud, & plurima materia ad partes infimas recedit, quæ fecit malam complexionem, quam uocat Galenus libro de diff. morborum, per affluxum materiæ. In compositione mutatus situs, læsa figura & in quantitate etiam uitium, alibi deficit, alibi abundat. Solutio autem continui manifesta est, cum sit luxatio multiplex. Itaq; hoc modo triplex est genus symptomatum, triplex etiam genus morbi, & ideo multiplices indicationes medendi & occurrendi, sed quia hæc in uniuersali tantum dicta sunt, ideo distinctius loquendum, & quia plures morbi, uel alter erit causa alterius, uel quilibet seorsim separabitur. Oportet igitur uidere quomodo se habeat. Ex relatione hoc scimus, licet ipsi distincte hoc dicere nequeant, ab eo potissimum actu, quando mater traxit puerum pede, dum manu patris esset comprehensus, factam esse læsionem uiolentā, ex qua quicquid meo modo successit, suborrum est. Quia attractio illa fecit aliquid circa solutionem continui, separauit ossa uel integre, uel ex parte saltem, quia in puero ossa debilia & mollia sunt, & ligamenta humida, ita, ut facilime possit facta esse luxatio integra, ad quam reliqua incommoda secuta sunt: sed qualis sit, dislocatio, & in quibus ossibus, uidendum. Est in

pede

pede primo astragulus, in quo tanquam basi firmatur os tibiæ & fibulæ, est deinde os nauiculare, sunt ossa pectinis plantæ, & ultimo digitorum. In quibus modo sit dislocatio ex figura, & impedimento motus, inquirendum est: primo, pes contractus est breuior seipso, non quia chorda aliqua contracta sit, ut in spasmo cynico, in quo non ossa, sed musculi contrahuntur, & ita membrum contrahitur. Hic pes contractus est secundum longitudinem, circa plantam pedis, unde ossa aliqua plantæ contracta esse necesse est, & præsertim nauiculare, circa quod tumor apparet insignis. Est & impedimentum circa iuncturam, ut neque superius neque inferius pedem mouere posit, quod non fit ex aliquo impedimento musculorum, seu chordarum, sed quia ibi est etiam peruersa locatio ossium, nec os calcanei erigit pedem, super quo fundatur stabilitas pedis: sed inflexum est, ex qua inflexione & fibula relaxata est, & os superius non rite adhæret suæ basi, & ita multiplicem crediderim luxationem, seu dislocationem, ut apparet ex motu deprauato, & ipsa etiam figura pedis. An uerò chordæ, quæ trahunt & mouent articulos pedis sint læsæ, aut uerò si ossa redirent ad debitam locationem, rectè pedem mouere posset, difficultas uidetur: quia, ut refert clariss. Doctor, circa genu est aliqua durities, quæ impedimentum ex parte musculorum & chordarum ostendit, & ita multiplex impedimentum est circa uirtutem motiuam, cuius actiones uarie læduntur, propter solutionem continui, & luxationes prædictas. Quod ad alias actiones læsas attinet, uirtus uitalis non ita influit in hoc membrum, sicut ad alia, unde calor non ita fortis. Et naturalis etiam debilior, non ita nutritur membrum: quod apud me curationem fere facit imposibilem. Id unde ueniat exquirendum, & inquirendæ causæ. Videtur etiam difficile, cum ex motu uehementiori maior calor proueniat, & partes, quæ magis exercentur, maiores sint, ideo pes læsus magis calidus esse debet, in puero præsertim, qui fortis est caloris: unde igitur secuta ariditas in puero naturaliter humidiore, in quo difficilior est exiccatio? Vbicunque sunt dislocationes, paralyses, uel aliquis in neruis affectus, continue augentur obstructiones, à quibus locus læditur, quia calor naturalis impeditur, ne transire posit: quòd si ex hac peruenerit, exiccatio facile remouebitur, remotis enim obstructionibus ad suum statum redibit: sed alia causa difficilior est, labor continuus exiccat humidum radicale. Hic exercitium continuum & immoderatum habuit, & laboriosum, ut semper fit in ijs, qui habent pedes oblæsos, ambulauit cum maxima difficultate. Cum hoc modo crus substantifice exiccetur, & calor, qui humido nutritur, exiccatur, incurabile est, sicut & in paralyticis cōtingit, licet ibi fiat à causa contraria, uidelicet, à suffocatione, hic uerò à resolutione, idē tamen effectus, & quidē in hoc casu minus mirabilis, ideo hāc arefactionē magnifacio in hoc puero, eū credam esse ex humidi radicalis defectu, quia biliosus quidem est, sed tenuissimi sanguinis, & resolubilis, carnē mollē habet, & musculos graciles, unde cū sanguine plurima est humiditas aquosa, atque ideo facilius resolui potest. Quòd aūt uirtus uitalis non accedit ad locum, credo factū propter obstructiones, & humores pituitosos continue descendentes, unde tumor præter naturam & affluxus materiæ continuus, quæ procul dubio frigida, & pituitosa est, & propter indigestionem aggregatur, non quod mittatur ab alijs membris, quia nullum male factum est, sed quia in ipso membro obstructiones multiplices, uasa obstruuntur, & coarctantur, & tandem refrigerantur, unde nutrimentum descendens aggregatur in ijs partibus in quibus potest, & cum non bene conficitur, multiplicantur excrementa, & ratione cruditatis, & ob uirtutem expulsiuam debiliorem, ideo quotidie deterius habet, quia quo plus aggregatur materia, eò magis multiplicantur obstructiones, ac ipsa etiam dislocatio augetur, & sequuntur omnia incommoda. Materia etiam contenta ibi, resolutis partibus subtilioribus exiccatur, induratur, & fit gypsea, ut intra dislocationem & ossa tactu percipi potest: ea enim materia uacuitates omnes repleuit. Et ita multiplex est læsio, quæ plurimis indiget ad hoc ut curetur. Nam quoad speculationem facilis, quoad curationem uerò, hoc opus, hic labor est. Quoad prognosticum apparet ferme imposibi-

lis, si ea quæ requiruntur consideremus. Primo enim humor uiscidus implantatus est intra iuncturas & chordas in profundo, ubi alioqui difficulter resoluitur, & oportet remouere illam intemperiem, seu demacrationem, quæ si est ex defectu humidi radicalis, quomodo recuperari poterit? sed supponatur id fieri posse, & non esse factam resolutionem humidi radicalis, tamen cura difficilis erit, quia humor impactus crassus est, non facile resoluetur, partes enim subtiles exhalant, terrestres uerò manent. Quod utinam non sit factum hactenus, non quidem à Medico, sed à calore præternaturali. Quòd si materia resolui non potest, multo minus remoueri poterit. Sed quia pueritia plena spei, in qua multa curabilia sunt, quæ alioqui curam nullam recipiunt, sicut Galenus refert de membris spermaticis incisis, possumus de humido quoque idem sperare, & de resolutione, sed credo difficile fore, tentandum tamen est, & melius est facere aliquid cum spe, quàm omnino dimittere.

Ad curam. Propositum est lutum balneorum pro remouenda materia, quod quidem unum ex difficillimis esse dictum est. Sed uidendum, an ea possint resoluere ita materiam ut oportet: plus enim resoluunt, quàm molliunt. Nam habent sulphur, salem & parum de bitumine, sicut tribuunt illi per destillationem, qui experti sunt harum Thermarum uires. Et si etiam plus esset Bituminis, tamen illud etiam ualde resoluit, cum sit calidum in tertio. Si uestræ excellent. inclinat animus, ut recipiat, consulerem, ut toto eo tempore, quo accipit, quando non imponitur lutum, utatur lenientibus ex ijs, quæ molliunt, ut sunt oleum amygd. dulcium, butyrum recens, pinguedo porci non salita, alioqui suspectum haberem lutum. Sed si hoc modo reciperet una hora resoluet, & toto alio tempore molliet, atque ita tentari poterit. Sed quid commodi sequetur, duo inde acquiremus, modum curationis, & augebitur etiam spes. Tentarem igitur hoc modo. Sed an prius euacuandus? Credo quod sic, licet calor insignis, tamen Cassia, & syrupus rosatus solutiuus dari possunt, eaque iterari bis uel ter etiam in balneo, ut diuertantur humores, ne fluant ad locum. Postea si perseuerabit, unum propono, quod laudat Galenus si lenitione & mollitione loci præmissa fomentum facimus lapidis Pyritis, sed longissima mollitio præmittenda, ne magis induretur materia, & reddatur cura plane impossibilis: cum quicquid spei est, sit tantum ratione aetatis. De arefactione cruris, ut restauretur modo, quo potest in puero, factis purgationibus uterer Dropacismis, qui tamen prudenter fieri debent, & relinqui in loco per modicum tempus, ut calor trahatur ad locum, & postea mollientia, & nutrientia adhibeantur, & utatur optimis cibis. Circa luxationem, si tumor, remouebitur à ligamentis, arte paulatim repositio tentanda est, nec uno impetu statim reponantur.

De luxatione pedis, pro eodem.

Consilium XXXII.

Nemo potest dubitare situm & figuram pedis illustrissimi pueri luxatione corrumpi, & ab eadem causa motum quoque impediri. Sed quæ nam ossa sunt luxata? Credimus primo illa esse, quæ sunt in pectine pedis, deinde os clauiculare, tertio talum, quarto os calcanei. Et hæc omnia expresse patitur, ut patet ex ipso modo impedimenti motuum, & ex figura uitiata, ex ipso situ & locis ubi apparet luxatio. Causas extrinsecas quidem pro comperto non habemus. Intrinsecæ uerò quæ aduenerunt, fouerunt & auxerunt luxationes, humorem crudum & uiscidum opinamur esse, unde ligamenta laxentur, ossa lubricentur, & lubricata coarctentur. Cruris uerò gracilitatem non modicam credimus maxime fieri ab humido nutrimentali nimis exiccato, ita ut etiam periculum immineat, ne pars quoque radicalis humidi exaruerit, scilicet ob laboriosum importunumque motum in ea parte excitatum. Indicio est quòd tum maxime arefieri incœpit, & deterius habere,

cum uacabat choreis. Curationem arbitror quidem difficilem & arduam admodum, nihilominus tentandam consulo. Si enim puer ille generosus pati uoluerit, forte curatio non erit omnino difficilis uel impossibilis: est enim adolescentia plena spe. Primo igitur esset illi diligentissima uictus ratio proponenda, & ut ille cum toto crure maxime custodiretur à frigore, optimeq́ muniretur, ea tamen ratione habita, ne nimis incalescant: si tamen ad alterum declinare oporteat, ad calidum potius declinet. Parcat compotationibus, uitet epularum multitudinem, unico cibo sit contentus: fugiat pastilla, lacticinia, fructus, pisces, præsertim palustres, carnes porcinas, bubulas, & omnes antiquas. Persuadeatur ut quàm creberrime, sicut esset bis in septimana, aut semel saltem, tantum Rhabarbari mandat ac deglutiat, quantum est scrupuli pondus: si enim hoc fecerit, nullo alio medicamento indigebit soluente. Circa lutum sancti Bartholomæi pro materia illa uiscida resoluenda, quæ circa luxationes adhæret, laudo quidem, sed ea lege, ut toto eo tempore, quo extra lutum morabitur, liniatur locus oleo amygdalarum dulcium, uel adipe suillo recenti sine sale, uel butyro recenti, uel oleo Camomelino. Post experientiam factam huiusmodi lutum applicando, pro ijs materijs quæ adhuc relinquentur, laudo fomentū lapidis pyritis, ita ut prius mollificetur locus cum linimentis paulo ante recitatis. Deinde altero quoq; die excipiat fumum lapidis pyritis, crebro agitando & mouendo, quemadmodum Galenus præcipit. Valet etiam ad resolutionem simul & mollitionem œsypi ceratum ex descriptione Philagri: frequentissime tamen utatur lotione facta ex ramentis cupressi, rosis siccis, camomilla, saluia, & betonica, ualet enim ad resolutionem materiei, exiccationem & corroborationem loci. Pro crure alendo suaderem, ut minime laboraret, & mane modice fricaretur, deinde deliniretur oleo amygdalarum dulcium, uel medulla recenti cruris uituli, & uteretur optimis alimentis pro cibo. Quòd si contingat, ut materia in loco luxationis contenta maxima ex parte dissoluatur, tum poterit tentare restaurationem luxatorum ossium non quidem uiolenter aut confertim, sed suauiter & paulatim cum hastulis mollibus ac planis, & cum ligaturis commode ab optimo Chirurgo situm ossium naturalem intelligente perfectis: quia nos puerum sine consensu tutorum, propter calores, & imbecillitatem etiam ac teneritatem corporis, ad thermas mittere nolumus. Consulam, ut accipiat duas uel tres etiam uncias syrupi rosati solutiui, cum modico aquæ betonicæ. Pes luxatus liniatur bene cum decocto camomillæ, & deinde supponatur ceratum œsypi ex descriptione Philagri, ac singulis diebus semel innouetur. Crus mane leuiter frictum inungatur oleo amygdalarū dulcium, & quietus uiuat. Singulo octiduo semel masticet rhabarbarum, ut supra.

Pro D. Georgio Freydel Germano: alterius cruris tumefactione laborante.

Consilium XXXIII.

Vm laudauerimus in hoc præstantissimo puero post purgationem ueris, usum thermarum, ita ut fumo & luto tumores fouendo, quæreret discussionem materiæ & locorum corroborationem, ipse autem ob urgentia negotia cogatur in Germaniam proficisci, petit ut thermarū loco aliquid proponam, quod idem præstare possit quod ipsæ thermæ. Dico igitur, postquam in patriam redierit, atq; ibi animo & corpore aliquandiu quieuerit, optimū fore ut rursus expurgetur. Neq; enim probabile est tantum itineris confecturum, quin in ratione uictus non delinquat plurimum, atq; inde rursus non aggreget crudos & deprauatos humores. Est autem omnino contra rationem, loco adhibere resoluentia & exiccantia remedia, nisi primo totum corpus fuerit expurgatum, alioqui longe plus humoris attrahetur, quàm resoluatur. Facta ergo purgatione, postquàm animo & corpore quieuerit, nullo temporis spatio interposito, parabit infrascriptum remedium.

Primo duobus aut tribus diebus loca tumentia illinet cum adipe porcino recenti, hoc est, eiusdem anni, non salito, admixto oleo amygda. dulcium, ac butyro etiam recenti: illinet autem singulis diebus bis, mane inquam & uesperi. Tertio die accipiet quatuor aut quinque frusta ad magnitudinem oui, lapidis pyritæ, quem uulgo marchesitam uocant. Quod si haberi non poterit, eiusloco sumet frustū lapidis molaris noui, & aquam non experti, & sit eiusdem magnitudinis, quæ iniiciet in ignem ex carbonibus accensum, habebitque uas ad id præparatū stricti orificij æneum, qualia sunt ea quibus utuntur tonsores ad lixiuium deferendum, in quod uas aceto semiplenū infundat repente tantam copiam eorum lapidum ignitorū, ut fumus sufficienter exhalet: quem fumum totum diligenter excipiat circa tumores, adiectis undecunque pannis operientibus, ne fumus per alias partes exhalet: & dum incalescent partes tumefactæ, per illum uaporem, semper agitabit crus, hinc inde mouendo, tamdiuque illum fumum admittet, quàm diu partes exudent humorem ab extrinseco. Deinde locum abluet aqua calida, in qua decocta sit camomilla, & rosæ siccæ, & absterget leuiter panno lineo calido. Vltimo inunget eodem linimento paulo ante descripto, & per duos adhuc dies eodem modo bis singulis diebus mane & uesperi idem repetat. Deinde tertio die ad illud idem suffumigium redibit, alternatim repetendo per 15. dies, aut etiam 20. postea quiescet, & si curatus fuerit, bene erit: si minus, interim quiescet donec autumnalis purgatio accesserit, qua purgatione facta statim tentabit illud idem fomentum uel suffumigium, deinde quiescet usque ad uernam purgationem. Denique nunquam cessabit ab ijsdem remedijs itidem repetitis, donec suauitatem acquirat. Neque enim est discedendum ab ijs quæ inter initia recte fuerint instituta, etsi non successerit, quemadmodum optime cōsulit Hippoc. Estque illi omnino præsupponendum, quemadmodum etiam in consultatione admonuimus, ægritudinem longam fore, & perseuerantia esse peruincendam, in qua sola est cum diuino auxilio spes ponenda, cum firma opinione. Nihil enim deterius huic, & omnibus alijs chronicis ac diuturnis morbis, quàm crebra mutatio sententiarum & remediorum. Hoc igitur admonere uolui tanquam rem fortasse præ reliquis omnibus maxime opportunam.

Pro puero Patricio Veneto, à prima natiuitate scabioso.

Consilium XXXIIII.

Atura in humano corpore excrementis dedicauit certa loca, inter quæ cutis præcipua est: quia igitur hic puer est repletus pituita & bile: natura fortis expellit materiam in ultimis uenis per ambitum corporis contentam, & cutis recipit excrementa, & ita fit scabies, quia pituita adusta salsa fit, & ei bilis admiscetur. Si simplex esset, nō fieret scabies. (Gal. 3. de causis sympt.) Quando aūt materia salsa est & subtilis, non facit pustulas, sed exhalat cum pruritu aliquo. Si nimis crassa est, non potest ad cutim peruenire. Si media inter crassitiem & tenuitatem peruenit ad cutim, & ratione aëris ambientis frigidi, non exhalat, sed unitur, & facit pustulas: ideo scalpunt se, & secundum quod plus est pituitæ, uel bilis, eō scabies est uel humida, uel sicca. Aliquando etiam pediculos facit ratione putredinis. ℞. Epithymi, Senæ ana drach. 3. in sero per noctem infunde, & mane decoque, & exhibe loco syrupi. Et omni die lauetur corpus ex sero cum fumoterræ. Caueat præcipue á piscibus & salsamentis.

Ad scabiem ex materia adusta post purgationem.

℞. Succi limonum		
Butyri recentis	ana	℥ 3.
Terebinthinæ puræ		
Salis communis		℥ 2.

Misce

Misce omnia simul, & colliquentur ad ignem, & incorporentur agitando cum spatula lignea, postea remoueantur ab igne, & recipiantur uitelli ouorum recentium & incorporentur simul, sed prius refrigeretur unguentum, ne oua indurescant.

Pro quodam adolescente scabie laborante, & parum febricitante.

Consilium XXXV.

Ceeperat Cassiam. Ordinauit clystere commune ex Hierae picrae ℥ s. Mellis rosati ℥ 2. Postea syrupum: ℞. Mellis rosati, syrupi de fumo terrae ana ℥ s. decocti Cichorij, Boraginis, liquiritiae ℥ 4. Misce pro uno, & pro alijs eodem modó, donec coctio appareat. Purgauit postea cum confectionis Hamech ʒ 4. Syrup. rosat. solutiui ℥ 3. cum modico aquae fumi terrae, fiat potio. Vnguentum postea ordinauit, quia desiccare studebat, & febris iam desierat; ex tali aqua.

℞. Limones 10.
Salis Nitri ʒ 2.

Incidantur Limones & aspergantur sale Nitri, deinde imponantur in botiam, & destillentur ad ignem conuenientem sine adustione, fiet aqua odorifera, si libet, musco aromatizetur.

Pro scabie aliud.

℞. Styracis liquidae
Olei rosarum.
Salis — Sulphure tamen nihil
Succi Limonum — praestantius.
Aquae rosae, ana. Pro capite fiat lixiuium ex cinere ustium, fici, & rad. cannarum, & accipiatur q. s. pro una lotione, adde Agarici ʒ 2. fiat ebullitio optima, & exprimatur fortiter, cui adde salis Nitri ʒ 2. & erit optimum. Post lotionem exiccentur capilli, & ungatur locus oleo Caryophyllorum, & tantum Ladani addatur, & Terebinthinae q. s. ad incorporationem, ungatur etiam quouis uesperi cum dicto oleo.

Aliud.

℞. Squammae ferri
Hordei usti
Capilli Veneris usti.
Iridis ana, cum Ladano dissoluto in oleo Laurino fiat linimentum.

Pro scabie post purgationem.

Consilium XXXVI.

℞. Lapatij rad. simul cum folijs ab omni luto mundatos.	N.	3.
Hordei cum cortice suo	P.	3.
Radicum Altheae	℥	2.
Foliorum Maluae	M.	2.
Radicum Ellebori nigri	℥	1.

Bulliant omnia simul in s. q. aquae ad consumptionem dimidiae partis, deinde fiat fortis expressio, & colaturae adde postea: ℞. Olei rosf. ℥ 3. Terebinthinae ℥ 2. Salis Nitri ℥ s.

Bulliant omnia simul ad consumptionem aquæ, deinde addantur succi Limonum ℥ 6. remoueatur ab igne, dumq; incipit refrigerari, adde uitellos ouorum recentium num. 4. conseruetur postea in uase mundo, & bene cooperto, & illinat loca scabiosa omnia scalpendo prius apud ignem, & sic fiat alternis diebus uesperi ante introitum lecti septem uicibus, ultimo ingrediatur balneum, & mundificetur totum corpus, postea mutet uestes & chirothecas. Pro maculis delendis prodest aqua destillata ex Limonibus cum farina fabarum, uel aqua ex ipsis siliquis fabarum uiridium. succus etiam limonum cum nitro optimum est pro scabie unguentum.

De scabie pro puero.

Consilium XXXVI.

ERAT PVER LABORANS FEBRE PVTRIDA & hydrope, cuius cutis aspera erat, & habebat dispositionem ad scabiem, de qua Montanus hoc dedit consilium. Scabies est de genere fluxionum, & semper deducenda est ad fluxiones: sed in qualibet fluxione quatuor sunt consideranda, scilicet membrum mandans, membrum recipiens, materia quæ transmittitur, & uia per quas. Ad quam partem hic transmittitur? ad totam cutim, quæ recipit, propterea quia imbecillior est à propria natura. Semper enim uidebis ad cutim fieri crisin in fine ægritudinis, cum scabie, pustulis, sudore, in adolescentibus, & non raro etiam in alijs. Est præter hæc debilitatus admodum, quia perpessus magnum frigus, & aquas intercutem, ut pene exhaustus sit calor, nec posit concoquere alimentum propemodum, nec expellere excrementa. Propter paupertatem & ingluuiem cibos multos ingessit & uarios, nec boni succi, nec nutrimenti commodi: unde in uenis & hepate materia multa. Viæ quoq; factæ sunt, quia cholericus: habet latas uenas, & poros amplos. Scabies, rigor, sudor, lepra, pruritus simplex, siccus, sub cute ab eadem materia nascuntur. Ita omnes fluxiones sunt, sed tantum secundum diuersum modū substantiæ & uirtutis expellentis uariant. Si materia tenuis, & pori aperti, nullū fit symptoma, quia materia exhalat: si uero materia crassior, uirtus non fortis, & cutis resistit, fit rigor. Est etiam rigor sine febre interdum, ut Gal. lib. 2. de diff. febrium & lib. de rigore, ostendit. Si materia crassior, uirtus fortis, & uiæ latiores, peruenit ad cutim, ac ibi contrahitur, & pustulas generat: estq; materia pituitosa, aliquando salsa. Est ægritudo in compositione, quia cutis asperior est quàm esse deberet. Gal. 2. de Causis mor. Morbus est quando impedit operationes: quando uero nō impedit, est symptoma. In hoc puero sunt pustulę, nec est simplex pruritus, sicut ubi materia tenuis est, Ex frictione cessat pruritus, quia dilatatis poris euaporat: hinc cutis aspera est, & facit desquamationes, quia materia multa quidem, sed tenuis est, & apud antiquos proprie lepra dicitur. Nā apud medicos hodie lepra longe alia est, quàm quę apud antiquos elephantiasis dicitur, & desquamat fere usq; ad ossa. In hoc puero est ex humore salso, pituitoso, adusto. Si ex melancholia, faceret elephantiasin, & uerā leprā. Auicenna dicit salsedinē ex duabus causis prouenire, uel cum bilis cum pituita miscetur, uel quando adurirur materia pituitosa. Prima causa habet difficultatem, quia nunquam ex tali mixtione facietis salsedinem, rem scilicet amaram cū insipida miscendo. Nam salsedo etiam differt ab amaritudine, unde non scio qua experientia ductus hoc dixerit. In secunda causa uerum dixit: quia ubi calor adurens occupat materiam terrestrem & crassam, & eam exurit, salsam facit. Sic etiam fit salsedo maris, ob adustas partes terreas, mistas cum humore aqueo, ut Theophilus ait de saporibus. Salsedo in terrestri substantia fundatur, sicut & amaritudo: habent enim eandem causam materialem, materiam scilicet crassam & adustam, & efficientem, utrunque calorem adurentē, nisi quia amara sunt magis adusta, ita etiā, ut si quæ salsa ulterius adurantur, fiant amara, sicut nitrum est salis genus excoctum. Cura à natura rei; Primo ponamus corpus esse purgatum, est salsedo, & est fluxio, quæ quandoque sola euacuatione curatur,

ut materia cum non sit iam amplius, mundetur: unde etiam dicit Galenus, sæpius se fluxiones sola euacuatione curasse. Abstineat à rebus salsis, acetosis, carne bouina, uino crasso, potenti, & omni re calida & adurente: utatur uino subtili & tenui. Si adhuc medicamentis indigeat, utendum abstergentibus & exiccantibus: quia si illa quæ adhærent, abstergantur, corpus reddetur æquale. Aspera cum abstergentibus curantur: sic conueniunt omnia acida, ut succus limonum, acetosa, oxylapathum, sal nitrum, decoctum lupinorum, Terebinthina, si timetis nimiam exiccationem, potestis addere butyrum, oleum rosatum, sed satis est fontes indicasse.

De scabie humida cum pruritu.

Consilium XXXVII.

℞. Floris cassiæ ʒ 10.

Cum saccaro fiat bolus, sumat per horam unam ante prandium.

Item ℞. Succi boraginis
Fumi terræ
Cichoreæ ana ℥. 3.

Purificentur & seruentur pro tribus uicibus, sumatur ergo tertia pars huius syrupi, & seri caprini ℥ 6. Misce, & sumatur in aurora loco syrupi per 14, aut 15. dies, pro ut magis conferet. Item:

℞. Reubarbari electi ʒ 2.
Macis ℈ 1.

Incidantur & aspergantur uino aromatico, postea infundantur in aqua lactis caprini, per horas 24. facta diligenti expressione & colatura.

℞. Confect. Hamech ʒ 3.
Syrupi rosati solutiui ℥ 2.

Misce, fiat potio danda in aurora cum custodis. Item ℞. sacchari rosati ℥ 6. Vtatur ante cibum mane & sero, & sumat ℥ 1. singulis uicibus, post assumptionem medicamenti, post duos præcedentes syrupos, mittatur sanguis à uena hepatis dextri lateris, & extrahantur circa ℥ 8. Item peractis his omnibus ingrediatur balneum aquæ dulcis, & primo sudet & fricetur, deinde lauetur. Postea in secundo loco balnei mittetur sanguis per cucurbitulas, applicãdo eas tibijs, brachijs, spatulis & natibus, postea illinantur manus, & totum corpus linimento infra scripto.

℞. Terebinthinæ lotæ ℥ 3.
Olei rosati
Butyri recentis ana ℥ 2.
Storacis calamitæ ℥ 1.
Succi limonum quantum est pondus omnium, salis nitri ℥ 1.
Salis communis ℥ 2.

Misce omnia simul, & bulliant in olla noua ebullitione una, deinde remoueantur ab igne, & ubi tepuerint, adde uitellos ouorum recentium N. 4. commisce omnia simul ad formam unguenti, & utere ante purgationem, nullas lotiones aut unctiones (neq; de butyro) manibus applicari uoluit, quòd ille plus materiæ ad locum pertraherent, si tamen omnino lauare uellet, faceret id cum decocto altheæ maluæ, & intingeret manus succo aranciorum medij saporis, pedes tumescebãt, lauit ex rosis, altheã, camomilla, saluia Maiorana pulegio, in uino & aqua coctis. Et quia ex malo regimine uidebatur quasi principium cachexiæ, dedit Trochiscos de absynthio.

Ad ſcabiem poſt purgationem.

Conſilium XXXIX.

℞. Radicum ellebori nigri	℥	6.
Laphatij acuti	man.	10.
Radicis ellebori albi	℥	2.
Limonum cum corticibus ſuis in fruſtra inciſorum numero 15.		
Therebinthæ	℥	4.
Salis nitri	℥	2.

Contundantur omnia ſimul, & fermententur per dies quatuor in uaſe mundo & bene cooperto, ne tranſpiret, ſepelianturq; in fimo equino: poſt fermentationem quatuor dierum extrahatur primo aqua, deinde oleum: utrunq; optime ſcabiem remouet, & cutem ab omni labe mundabit.

De ſcabie, tinnitu aurium, hæmorrhoidibus.

Conſilium XXXX.

ACcidentia ſunt conſideranda. Primo ſcabies, quæ habet puſtulas magnas, ſæpe aquoſitatem cum dolore, & mordacitate emanantem: habet & maculas nigras circa pectus, quæ depilant & perſiſtunt ſemper: habet etiam tinnitum aurium, qui perſeuerat, noctu præcipue, & dolores maxillarum, etiam hæmorrhoides ſunt copioſæ: ſanguis eſt copioſus, & poſt ſanguinem aqua exit, quæ mordicat & calida eſt, cauſat eundem dolorem in crure: febrem quoque, ut nunc habet. Materiæ & cauſæ ſymptomatum inueniendæ, ut curemus. Sed oportet prius ſcire temperaturam naturalem, ut ſciamus qualitatem lapſus & medicamenta. Procedam per concluſiones. Temperatura calida, & hepar calidum. Color magnum argumentum temperaturæ, niſi ſit aliquod accidens, ut ſi ſit in ſole uerſatus. Sed uera temperatura colligi debet ex actionibus & excrementis. Cætera accidentia poſtea teſtimonium & fidem perhibent illis, ſed non ſunt tam certa. Actiones ſecundum naturam quales erant neſcio: nam æger ad nos uenit, uenæ tamen amplæ. Pili & muſculi calidam temperaturam ab initio fuiſſe ſignificant. Nec curo aliorum temperaturam, ut cerebri, quia nec illud, nec alia membra curabo, non enim ibi eſt affectus: ex cacochymia omnia dependent, quæ quidem eſt ab humoribus in uentriculo & iecore genitis. Hepar eſt calidum & ſiccum intenſe redditum ut patet ex operationibus: eos enim qui hepar calidum & ſiccum habent perpetuo deſtitui bonis actionibus in uentriculo neceſſe eſt, quia caliditas adurit, & hepar amplectitur uentriculum, & cum calidum eſt, conſumit ſua caliditate omenti pinguedinem, quæ adhæret membris à frigiditate, nec permittit generare adipem omenti, cuius uſus eſt, ut calorem in uentre conſeruet: ideo ibi uulnerati male concoquunt. Etiam uoracitas facit, ut hepar ante tempus cibum attrahat. Inde fiunt circa uenas meſeraicas craſſorum humorum obſtructiones, deinde in uentriculo generatur pituita, & ita una cauſa alteram iuuat. His ſtantibus, cognita hepatis & uentriculi temperatura, ratione hepatis calidi multum bilis & fecis ſanguinis generatur, quod eſt naturale. Ad hæc acceſſerunt exercitia importuna, & labores: eſt uenator, pedes ambulat, nunquam quieuit, ſemper magnis laboribus deditus, coiuit, ingeſſit cibos quoſcunq;, & uina potentia bibit. Incidit in aliam calamitatem. Sunt 12. anni cum coiret cum ſcorto, incidit in puſtulas, & paſſus eſt morbum Gallicum. Medicus dedit linimentum ex argento uiuo: per os exſpuit, & membra neruoſa parata ad fluxiones reddidit. Quæ inde incommoda ſequuntur? Auic. dicit argentum uiuum inducere ſtuporem, paralyſin &c.

& tota

inducere stuporem, paralysin &c. & tota sua forma naturæ humanæ contrariari. Hæc igitur omnia acceſſerunt: primo temperatura hepatis à natura fuit calida: secundo uictus, exercitatio & consuetudo noxia: tertio, argentum uiuum omnia membra debilitauit: Scabies est ex fluxione, non ex contagio, in illo uiro, omniaq; accidentia præter febrem, tinnitus, grauitas capitis, hæmorrhois &c. secundo de different. febrium. Cum est fluxio, uidendum quod sit membrum mandans, quod recipiens, uiæ per quas, & quæ materia fluens. Hæc est regula. Cutis igitur membrum recipiens est & occasio, quia debilis, & accidens ei aduenit nouum ratione cutis, trahit &c. Contagium quod cuti intemperiem & putredinem affert, cuius ratione trahit ad se humores, qui parant fluxionem. Vbi igitur abstergitur putredo illa, non fit attractio ulterius, secundo de differ. febrium. In hoc uiro non est causa membrum recipiens, quod ipsum recipit aliunde. Sed interior causa est membrum mandans. Ideo & hæmorrhoides habet, quia uenæ illæ recipiunt humorem alium defluentem. Oportet igitur esse membrum mandans. Sic tinnitus aurium fluor est. Necesse igitur est aliquam esse materiam, cum omnia symptomata ad fluxionem sint reducta. Scabies propria cutis, quæ recipit: membrum mandans musculi: & reliquæ partes interiores quæ debent nutriri, mittunt nutrimentum suum, quo nutriri debent, ad cutim, quia alimentum non est bonum, ideo quod fundamenta, hepar & chylus non sunt secundum naturam, unde malum generari sanguinem necesse sit. Musculi igitur trahunt dulciorem partem, & quod reliquum est mittunt ad cutim. Porro is humor in substantia uel tenuis est, uel crassus, uel salsus, uel acris, aut mordax, & semper diuersa facit. Humor salsus diuersificat in substantia, facit scabiem cum pruritu. Si est pruritus tenuis, natura facile euaporat: si est materia crassa, ex scalptura non euaporat, sed facit pustulas, & ibi putrescit. hæc uera causa scabiei. Materia subtilior pruritum generat, crassa scabiem: hoc uoluit Auicenna. Materia igitur huius scabiei est humor salsus, qui transmittitur ad manus & crura, quia maior copia materiæ: & exit cum dolore aqua, quia humor calidus soluit continuum & alterat. Concurrunt igitur duæ causæ, quæ sunt causa doloris secundum Galenum, licet alij male dicunt unam esse, tinnitus in cerebro, & grauitas capitis, ex materia fluenti nascitur: tertio de locis affectis, cap. de dolore capitis. Qui habent calidum hepar, & totum ambitum uenarum calidum, subiecti sunt repletioni capitis: & si accessit cruditas per uiam communem, repletur caput. & ita fit non tantum ob hepar, sed etiam ob uentriculum, sicut hic concurrunt hæc duo, non tamen ob naturam hepatis, sed ob uictum etiam malum facientem crudum uentriculum. An caput calidum sit, non habet instructionem: potest tamen esse calidum, & caussam habere, quòd facile ascendant uapores, qui postea mouentur in aure, & faciunt tinnitum.

IOANNIS BAPTISTAE MONTANI

DE PSORA OCCVPANTE uniuersum corpus.

Consilium XLI.

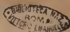
CVM SINT DVO PRAETER NATVRAM: primum, quod sensu non ita deprehenditur, difficultas anhelitus, uertigo, grauitas capitis, tinnitus aurium cum destillatione: secundum occurrit sensui uisus, & est defoedatio cutis pustularis, & asperitates: haec principaliter sunt consideranda, nam de illis maxime conqueritur. Primum, apparet sensui uisus, & ex colore singulorum membrorum affectiones discernuntur: quae quidem proueniunt à materia collecta. Natura materiae deprehenditur ex colore: uidemus enim pustulas tam in facie, quàm in cruribus & toto corpore, quae tendunt ad fuscedinem, partim rubent, partim nigricant: rubedo circa faciem magis, in alijs partibus nigredo magis. Nonnunquàm illae pustulae in diuersis partibus erumpentes faciunt suppurationem, & inde exit pus. Consideranda natura ex colore. Sanguis dominatur cum bile, uel sanguine melancholico, erumpens ad cutim. Videndum quo nomine debeat appellari. Medici occupati sunt ualde circa hoc nomen. Ex una parte accidens est, hic affectus, ex alia parte aegritudo. Sunt morbi dependentes ab eadem causa secundum ordinem, ab eadem materia, sanguine adusto melancholico. Quidam est uniuersalis, quidam particularis. Particulares sunt, qui occupant tantū partem corporis, non totum corpus, ut cancri, lichenum omnes species, pendent ab eadem materia, sanguine melancholico crasso. Quędam ab eadem materia dependentes occupant totum corpus, ut elephantiasis, lepra, psora. In isto corpore non est morbus particularis, nam aequaliter occupatur ab ista defoedatione: fit à melancholia cum sanguine, & sic est morbus uniuersalis. Non est elephas, nam elephas habet proprium ut occupet carnem & ossa: sed ista defoedatio non nisi extimam cutim inuasit. Nec est lepra, nam lepra habet pathognomonicum accidens, ut decidant squamae, unde habuit nomen, quia squamae quotidie decidunt. Galenus distinguit psoram à lepra, quia lepra non habet asperitatem & inaequalitatem, ut psora. Videmus hic inaequalitatem & asperitatem cum pruritu, quod psorae longe magis proprium quàm leprae: unde ponenda haec affectio sub capite psorae. Differunt omnes morbi uniuersales inter se, quod ut sciamus, plurimum facit ad curationem. Differunt in crassitudine materiae peccantis uel humoris. Humor melancholicus naturalis cum sit humor crassus, faeculentus, non facit nec psoram nec lepram, quia non potest excerni ad partes cutis. Vbi autem humor est subtilis, tenuis, uaporosus, transit ad cutem, sed difflatur propter tenuitatem suam: ubi crassior est non potest exire. Et illa materia est uel quieta, uel mota. Si est quieta, adhaeret musculis, & facit lassitudinem ulcerosam. Si mota, & transit ad cutem, difflatur, facit sudores: si non difflatur, facit pruritum, & alia genera pustularum diuersa circa corpus. Si admodum crassa, non exit ad cutem, sed adhaeret musculis, occupat partes solidas. Si corrumpit ossa, fit elephas. Vbi subtilior est magis declinans ad sanguinem, participans humore pituitoso salso, transit ad cutim, facile expellitur, non tamen potest exhalare, sed adhaeret, & facit lepram & psoram: psora autem magis habet de humore melancholico: lepra magis ad salsum, & magis aequaliter inhaeret, non facit eam asperitatem, quia liquidior & humidior humor facit superficiem aequalem: ubi autem exaruerit, facit squamulas ex humore pituitoso exiccatas, ut sunt in superficie capitis furfures, ubi difflatur pituita ex capite, & circa cutim exiccatur, & facit squamulas illas. Vnde qui abundant squamulis illis, habent caput ualde humidum, quia pituita cum exarescit, facit squamulas. Psora autem quia fit ab humore

magis

magis aduſto, facit inæqualitates cutis: proprium enim ſicci eſt 4. Meteor, ut ſit cauſa aſperitatis, ut humidum eſt cauſa leuitatis. In lepra eſt leuior cutis quàm in pſora, quæ dependet ab humore melancholico, qualis hæc eſt, non tamen ita craſſo ut faciat elephantem, ſed tamen craſsiori quàm ut faciat lepram. Humor diffuſus in toto corpore non eſt æqualis, admixta eſt pituitoſa materia & ſanguinea. Nõ igitur mirum, ſi ea materia humida putreſcat & faciat pus, & apparent puſtulæ quæ à Græcis pſydraciæ, ab Arabibus Saphah uocantur. Hæc eſt natura morbi quantũ ad cauſam formalem: quantum ad cauſas efficientes, ſunt intrinſecæ & extrinſecæ. Membrum quod generat omnea humores, eſt hepar: ad hepar ergo referenda cauſa efficiens, tanquam ad membrũ principale, quod ſecundum propriam temperaturam generat humores. Si moderate calidum eſt, ſanguinem generat: de bile autem & humore melancholico, facit quantum opus eſt: ſi maior caliditas, & hepar calidius ſit quàm par eſt, plus de bile generatur, & appellantur tales cholerici, in quibus propter caliditatem hepatis generatur plus de bile quàm de reliquis. Vbi intenditur caliditas & minuitur humiditas, generatur humor melancholicus. In paracmaſtica ætate calidi & ſicci, fiunt melancholici aduſti, quia acquiritur caliditas ex diminutione humiditatis, non generatur bilis, ſed humor melancholicus. Hoc hepar eſt ſupercalefactum, & uidetur à primo ortu tale eſſe quod exceſſerit notabiliter ad calidum, per ſiccum & humidum non multum. Qui habent caliditatem ſolam, abſq; paſsiuarum exceſſu, plurimum carnis generant. Qui calidũ & humidum, abundant plurima pinguedine. Probabile eſt quòd fuerit calidũ naturaliter, abſq; exceſſu humiditatis & ſiccitatis, temperatũ in paſsiuis, redundans in calido. In habentibus autem ſymbolum, facilior eſt tranſitus: generauit ſanguinem bilioſum, deuenit ad paracmaſticam ætatem, potuit generare plurimũ humorem melancholicũ. Accedunt aliæ cauſæ non corporeæ, ſed extrinſecæ. Fuit conditionis talis, in qua habuit omnia quæ potuerunt ſupercalefacere hepar: bibit uinum potentiſsimum. Credo quòd natura ipſa uſus fuerit cibarijs ſalſis & acribus, quæ ſupercalefaciunt hepar ſuis qualitatibus primis. Alimenta præter calorem auctum potuerunt generare humorem melancholicum: nam à calore igneo & immoderate ſe habente, per ſe generatur plurimus humor melancholicus: ſi accedat ſecundum, ſcilicet alimentũ generans melancholiam, potentiſsima erit cauſa aggregandi humores melancholicos. Habuit inſignem caliditatem hepatis, & in παρακμῇ multo magis auctus calor iſte eſt, ex modo ſubſtantię cibi melancholici. Niſi fuiſſet adiumentum naturæ per fluxum hæmorrhoidum, incidiſſet non in pſoram, ſed in elephantiam. Materia continuo expurgata fuit per fluxũ. Qui ſubiecti ſunt huic fluxui, liberantur ab omnibus humoribus melancholicis. Potentiſsima cauſa in hoc fuit, cum haberet eum fluxum, & tamen habuit hunc morbum. Quo ad catarrhum, corpus ita paratũ eſt ad catarrhum ſtante ratione uictus, ut nullum corpus magis opportunum. Talis temperatura corporis mittit uapores ad caput continuo, primo Epid. & tertio de locis affectis. Ab ambitu totius corporis aſcendunt uapores ſtante peſsima ratione uictus: & hinc etiam tinnitus auriũ, propter motionem ſpirituũ. Catarrhus ex ea parte materiæ eſt, ubi in cerebro naturaliter frigido. Nam in naturali ſua ſubſtantia propria, omne cerebrum frigidum & humidũ eſt, ſed dicitur reſpectiue calidum, humidum & ſiccum, cum tamen omnia ſint frigida & humida. Ideo cum ſit propria natura frigida & humida, condenſat uapores, & ſic fit catarrhus, & hic facit anhelitus difficultatem, & tuſsim. Non tamen eſt inſignis læſio adhuc ex hoc catarrho. Pruritus facile curabitur, ſi modo non patiatur elephantiam. Pſora eſt initium elephantiæ: oportet ut ipſe ſibi ſit medicus. Circa curã duo ſunt facienda: primo tollendus morbus factus, ſecundo cauſæ quę faciunt. Morbus factus ſunt puſtulæ, defœdatio circa cutem, quæ abſtergendo mundificanda eſt: quod non fiet niſi materia remoueatur, quæ in toto ambitu uenarum fouet continue illam partem. Oportet omnino remouere materiam. Duæ ergo ſunt indicationes: primo, ut abſtergatur cutis: ſecundo, ut remoueatur materia. Eſt tertia indicatio: nam ſi remoueatur materia & abſtergatur cutis, & non

remoueamus

remoueamus caliditatem hepatis, & caufas efficientes & extrinfecus occurrentes, nihil proderit. Primum ergo eft abftergere cutem: fecundum, remouere humorem: tertium, alterare hepar: quartum, regulare rationem uictus. Incipiamus ab euacuatione, fine qua nec alterare, nec abftergere cutem, neque nutrire corpus cibis conuenientibus poffumus. Mundificandum corpus cum his quæ mundificant humores peccantes, fcilicet humorem melancholicum, fanguinem & pituitam, quæ redundat ex defcenfu catarrhi. Accedit portio bilis, redundant omnes quatuor humores. Alij humores coquuntur & præparantur. Sanguis non expectat aliam coctionem, debet euacuari fine præparatione. Facta purgatione humorum in primis uenis cum cafsia, deueniatur ad mifsionem fanguinis, ut euacuetur principalis humor fanguis, & fiat fæpe. In humore melancholico ubi permixtus eft fanguini, iteranda eft phlebotomia, & euacuetur per interualla: deinde bene nutriatur, poft iterum euacuetur, idq; à bafilica. Intentio eft non tantum euacuare humores, fed fimul alterare membra, quod poffumus facere uno remedio, non debemus facere pluribus. In utroque latere fecanda uena, & ab utraq; bafilica. Secundo fiat euacuatio præcipue duorum humorum, melancholiæ & pituitæ. Biliofus humor facile coquitur & expellitur. Rhafis uult bilem non indigere coctione: fed indiget leni coctione, facili momento coquimus. Maiore coctione indiget pituita & melancholia. Sunt concoctiua in communi ufu, quæ refpiciunt pituitam, non confiderando humorem melancholicum, quem aggrediar poftea. Ex multitudine pituitæ obftruuntur uenæ fua uifciditate, & ille humor retinet alios humores ne fint præparati: obftruit quoq;. Quando igitur pituita in uenis eft cum humore melancholico, non debemus utrunque fimul præparare. Pituita indiget incifiuis abftergentibus: humor melancholicus aliquali humectatione, ut fiat facilis ad excretionem, non eft uifcidus, fed craffus, qui indiget humectatione. Quæ faciunt ad coctionem pituitæ, non faciunt ad concoctionem ipfius humoris melancholici. In hoc cafu inciperem à pituita. Oxymel, & fyrupus acetofus incidunt fine calefactione. Non multum calefacerem, ne humori melancholico nocerem. Danda funt quæ incidunt lapides & calculos. Vtrum acetum conueniet digeftioni humoris melancholici? quanto magis dubitabitur de calefacientibus, & exiccantibus. Acetofa conueniunt partibus terreftribus, confringunt calculum & lapides. Darem fyrupum acetofum, oxymel, cum melle rofato. Euacuarem poftea cum confect: hamech, in qua epithymus & myrobalani. Et euacuant humorem pituitofum pilulæ de Agarico. Darem agarici ʒ 2. cum ℥ 1. cafsiæ, euacuat humorem pituitofum, & refpicit humorem melancholicum. Quo ad humorem melancholicum, fyrupum de pomis dulcibus, Sabor regis. Decoctum liquiritiæ maxime confert ad humorem melancholicum ficcum & frigidum. Item maluæ decoctio cum iuribus pinguibus pulli: poftea euacuarem cum illis decoctis traditis à Mefue. Deinde apponerem elleborum nigrum, ut in fuperiori fyrupo, non plufquam 3. femis corticum ellebori nigri: felicifsime operatur ter aut quater fine moleftia. Quòd fi detur ante euacuationem pituitæ, lædet, & nihil proderit ifta euacuatio. Pituita optime euacuetur. Soleo dare fex uicibus, euacuat quadragies, nifi debilitas accidat, tunc intermitto unam. Facta euacuatione abftergenda cutis. Fieri poffunt linimenta ex fucco lapathij, limonum, ellebori cortice ex radice. Decoquantur cum malua & althæa in aqua, donec confumatur tota fubftantia, factis exprefsionibus. Oleum rofarum recens, therebinthina, ftyrax liquida, magna copia fucci limonum cum nitro, abftergit omnem defœdationem. Peracto illo, quæritur nunquid conueniat lotio balnearum? Habent magnam uim abftergendi maculas corporis. Sed dubito ne calefaciant hepar. Ad defendendum hepar fumat duas aut tres heminas feri lactis, & illinatur hepar infrigidante Galeni: conuenit propter hepar calidum. Bibat ferum, & ingrediatur balneum. Non dubitarem de fupercalefactione hepatis. A qua marina idem facit, fed nimis calida eft. Aquarum quoq; dulcium balnea, cum fiunt ex elleboro, lapatho, cum fale, abftergendæ cutis

gratia,